Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum

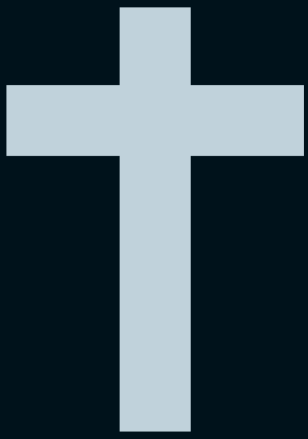

The New Testament in the Nii Language of Papua New Guinea

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum
The New Testament in the Nii Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tok ples Nii long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nii

Dialect: Central Wahgi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files dated 31 Aug 2023
57529bce-9e23-5350-904d-243a1b359818

Contents

FRT 1
MASYU 3
MAK 72
LUK 115
JON 186
APOSEL 240
ROM 299
1 KORIN 333
2 KORIN 368
GALEISIYA 389
EPESES 400
PILIPAI 411
KOLOSII 419
1 TESILONAIKA 427
2 TESILONAIKA 433
1 TIMOSII 437
2 TIMOSII 445
TAISIS 451
PAILIIMON 455
EIPRU 457
JEIMS 483
1 PIISA 492
2 PIISA 501
1 JON 507
2 JON 516
3 JON 518
JUS 520
REPELEISIN 523
Bible reading 561

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum
The New Testament in the Nii language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Nii long Niugini

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum
The New Testament in the Nii language of Papua New Guinea
[nii]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Web version
© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.
http://www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

http://www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-No Derivative Works).
https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait
Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long *http://tokplesbaibel.org*. Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa. Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**
Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode.*
Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Jiisas Nge Ek Ka Masyu Pułum

Jiisas Nge Kupam Noł Embe
(Luk 3:23-38)

1 Ei Jiisas Krais nge kupam noł tiłap ei, Deipis nge tiłap. Nga Deipis eim
Eiparam nge tiłap ende.
2 Eiparam eim kingam Aisik, Aisik eim kingam Jeikop, Jeikop eim kingam
Jura ni angim noł pei.
3 Jura eim kingam Peres kin Sara, eł ełip menjngił ei Tamar. Peres eim
kingam Esran, Esran eim kingam Ram, Ram eim kingam Aminarap.
4 Aminarap eim kingam Neison, Neison eim kingam Salmon.
5 Salmon eim kingam Bowas, eim mam Reiyap. Bowas eim kingam Opes,
eim mam embe Rus. Opes eim kingam Jesii.
6 Jesii kingam King Deipis, Deipis eim kingam Solomon. Mam ei ok Yuraiya
nge ambim.
7 Solomon eim kingam Riyapom, Riyapom eim kingam Apaisa, Apaisa eim
kingam Asa.
8 Asa eim kingam Jiyasopas, Jiyasopas eim kingam Joram, Joram eim
kingam Yusaiya.
9 Yusaiya eim kingam Josam, Josam eim kingam Eiyas, Eiyas eim kingam
Esekaiya.
10 Esekaiya eim kingam Manasa, Manasa eim kingam Amon, Amon eim
kingam Josaiya.
11 Josaiya eim kingam Jekonaiya kin eim angim noł, kunum ełe Esrel wumb
Bapilon konu ełe kan ngii mił punjung kongun dinga enjing ku.
12 Kan ngii mił punjung kongun dinga erik kunum ei Jeikonaiya eim
kingam Siyalsiyel, Siyalsiyel eim kingam Serapapel.
13 Serapapel eim kingam Apiiyur. Apiiyur eim kingam Eliyakim, Eliyakim
eim kingam Asor.
14 Asor eim kingam Sarok, Sarok eim kingam Akim, Akim eim kingam
Eliyur.
15 Eliyur eim kingam Eliyeisa, Eliyeisa eim kingam Masan, Masan eim
kingam Jeikop.
16 Jeikop eim kingam Josep, Josep eim ambim Maria, pe Maria eim Jiisas
mengim, wumb eim Krais niłmin.
17 Yi mił Eiparam nge tiłap ełe opu Deipis tonu onum. Pe wumb tiłap ei
nge engki nga kapił kapłi mulnjung. Deipis nge tiłap ei pei Bapilon konu
kan ngii mił punjung. Ei wumb tiłap engki nga kapił kapłi mulnjung. Pe
Bapilon konu kan ngii eł mułangin Krais tonu om kunum ei, wumb tiłap
engki kapił kapłi tonu ok mulk, yi mił mulnjung.

Maria Jiisas Krais Mengim
(Luk 2:1-7)

18 Jiisas Krais nge ek poł yi to tu wunjung, mam Maria, Josep simba nik
kuimi to mundnjung ninjing. Ba wumb tał tep to ende endnerangił, ba amb
Maria Gos Gui Ka tuk wang kin amb Maria, kangił mundum.
19 Wam simba ninjing wu Josep eim wu kun ka mołpu endim. Wu ei eim
kenim ni ambił kangił peng kanpi, ambił singambił simba nipi si kindmbii
ni yi piim.

20 Josep eim yi piipi pupu or pim konu, Gos nge Enjel kindang opu eim
kin ek yi mił nim, “Josep nim Deipis nge kingam, nim amb Maria simbii
ni singambił kulerii mon! Piini! Eim kangił mołum ei Gos Gui Ka kangił
eim kin mołum. Or kumb yi mił kenim.
21 Pe eim kangi endi mengmba, kangi ei embe Jiisas ninjii. Nimbił erang,
kangi ei wumb pei oł kis ei kil ngopu, nga sipi orung simba ku.”
22 Epi ombu pei tonu om kin, ok ek ni tor kindiłmin wumb Gos oł ekii se
ermba ei piipi niłim wu ei Gos gupu ełe ek keimi ei pei tor omba. Gos nge
ok ek ni tor kindiłmin wumb ek ei ok nirim mił, tonu om.
23 “Piini! Ambił ei kangi endi mengpi nim kin kangił ei embe Emanuwel,
ningii,” pa yi nim. (Ei pułe yi mił, ‘Gos sinim kin ouni mołum.’)
24 Josep or kumb er kenim mił, angpi pupu owundu nge enjel nim ek mił
piipi, pupu eim ambim sim.
25 Ba eim kin tep to endnenjingił, eim kangi mengim kunum ei, eim kangi
ei embe Jiisas nim.

2

Wumb Orundung Konu Eipi Wu Kombur Ok Kangi Kenjing

1 Maria Jiisas mengim konu kembis embe Beslem ei Juriya konu owundu
mei konu ełe Eros King mułum kunum ei Jiisas mengim. Ekii se wu kombur
ał mani eni tonu onum konu orung tonu ełe wu noman pim wu ombu ok
Jerusalem konu ok yi ninjing.
2 “Kangił konj endi mam mengim ei Jura wumb King mułmba nge tonu
om; ei jiłi pałim? Sin kenjpin ni eim tonu om konu ełe kanjip konj ei tonu
o peng kanpin eim embe ambił tonu kindpin ngumun ei nge onmun,” yi
ninjing.
3 King Eros eim ek ei piipi, tungu enim. Nga wumb Jerusalem konu
mulnjung wumb ei Eros kin tungu enjing ku.
4 Pe King Eros eim kułmał kałmin wumb owundu ni Esrel wumb num
noman pim wumb ei pei neng kułou tunjung. Tangin, eim wu ombu kii
sim. “Gos kindim wu Krais konu jiłi mił tonu omba?”
5 Wumb ei ek yi ninjing, “Beslem konu kembis ni Juriya mei owundu
ok wumb oł ekii se tonu omba piipi niłim wu mon yi mił pułum ei pałim,”
ninjing
6 ‘Nim Beslem konu kembis, Jura konu owundu wii mon. Nim konu owundu
mił mulnjii. Nimbił erang, nim kin wu owundu endi omba wu na nge
tiłap ełe Esrel wumb eim ekii singii tep ermba.’ ”
7 King Eros eim popuł sim, ba eim nge wu ombu ał konu orundung noman
pim wu ombu wii tang wangin kin, wu ombu kii sim. “Enim eni tonu ołum
konu orundung wu, enim kanjip ei kunum nenj tonu wang kenjing?”
8 Pe King Eros ek yi nim, “Enim Beslem konu puk kin kongun dinga er
andik, kangił ei kan singii. Kan sik, nga orung ok na nengin kin, na yi ku
pup men top ermbii,” pa nim.
9 King Eros ek nim mił piik punjung. Pe nga en enim eni tonu ołum konu
molk, kanjip kanik kanjip ei, en enim pungii konu kumb se pang kanik ekii
se punjung. Pe kanjip ei pupu, kangi pim ngii eł tonu kun pim.
10 Wu ombu en enim kanjip ei nga kanik kin wu ombu ka ka piinjing.
11 Pe ngii ełe nirik punjung. Puk kenjing ni kangi ei mam Maria kin
mulnjunguł. Pe wu ombu en enim mong gopsing pii polk molk, men tok
erik, en enim kon apsik, ond muł tuk ełe muru ka tołum epi ni, dup kiłangin
muru ka tołum ei ni, gol ni kangi Jiisas ngunjung.

12 En enim epin or pinjing konu, or kumb kenjing ni Gos yi nim, “Enim
King Eros kin orung punerngii mon! Andłam eipi endi puk kin en enim
konu pungii,” nim. Yi neng kin, wu ombu en enim andłam eipi ełe puk, en
enim konu ełe orung punjung.
13 Pe wu ombu orung punjung. Pangin, Josep or pepi or kumb kenim ni,
Owundu nge enjel opu yi nim, “Nim angkin, kangi ei mam teł sikin Eisip
konu sipnjii. Enim orung ongii kunum ei, na ek nimbii. Pe King Eros eim
kangi ei to kundmbii ninim,” pa nim.
14 Pe Josep eim kangi ei kin mam teł epin tuk mii memb si mengpi Eisip
konu sipim.
15 Pe Josep eim ni Eisip konu owundu mułangin kin King Eros eim kapłi
kułmba.
Oł ekii se tonu omba ei piipi niłim wu ei kin Gos Owundu eim neng, ek ei
keimi pałim. Eim ek yi nirim, “Na kangi ei Eisip konu mołum ei na wii tamb
tor omba.”

“Kangi Pei To Kundei!” Nipi, King Eros Yi Nim

16 Pe king Eros ei piim ni, eni tonu ołum noman pim wumb ei, na ek ei
ekii sinenjing mon, yi peng kin, eim popuł kis sim. Sipi, eim wu kombur
kindang puk Beslem konu ni konu orung mandi sim konu ełe puk, kangił
kembis kung ngii tał o pum kangił ombu to kundngii nipi kindim. Eim yi
piim wu noman pim wu ombu ok ninjing kunum ei kangi endi king mułmba
nge tonu om ei, na en enim kii sinj kunum ei piik ninjing.
17 Kumb ok ek ni tor kindiłmin wu Jermaiya gupu ełe Gos ek nipi tor
kindrim, ek ei keimi tonu om.
18 “Rama konu Beslem konu owundu endi sałim wumb ek tanginmin dinga
piinjing. Amb ke owundu nik, ek kaimb er ninim ni piinjing. Resel
eim kingam noł piipi ke nim. Wumb eim noman er ka erngii pinerim
mon. Nimbił erang, eim nge kingam noł pei mulenjing, wumb to
konduk poru ninjing.”
19 Ekii se, King Eros kułang kin, Josep or pepi or kumb kenim ni, Gos
Owundu enjel kindang opu eim kin ek yi nim.
20 “Nim kangi ei mam teł sikin, Esrel mei ełe si kind orung pui!” nim.
“Wumb kangi to kundngii enjing wumb ei kolk poru ninjing,” pa yi nim.
21 Pe Josep eim kangi ei kin mam teł si mengpi, Esrel wumb mei konu ełe
sipim.
22 Ba eim piim ni, wu Arkelos eim arim Eros mułum konu eim King mołum
ninjing. Yi nengin kin, Josep eim konu ełe ba gał erim. Pe nga kunum endi
eim or kumb er kenim ni, Gos eim kin ek nim. Pe eim Galilii konu orung
pum.
23 Eim pupu konu endi ‘Nasres’ niłmin konu ełe pupu mułum. Oł ekii se
tonu omba piik niłmin wumb ninjing ek ei keimi tonu om ei yi mił, “Eim
Nasres konu ełe wu.”

3

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu, Ei Ek Ni Tor Kindim (Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28)

1 Kunum ełe Jon wumb noł pendiłim wu ei opu, eim Juriya wumb konu
mei wii sim konu ełe mołpu ek ni tor kindim.
2 Eim ek dinga nipi yi nim, “Enim noman ak tungii! Nimbił erang Gos
sinim tep er mołum ei enim kin mandi onum.”

3 Jon omba nge, Gos eim ek ni tor kindiłim wu Aisaiya gupu ełe ni tor
kindrim, ek yi mił nirim,
“Mei wumb mulenjing konu ełe wu endi ek dinga nipi wii top mołum.
‘Owundu nge andłam er kun erei! Owundu omba nge piik, enim
noman tuk er kun erik mułngii.’ ”
4 Jon eim konduk kindiłim kon, ei kung kamil ngenj ełmin kon ei kindpi,
kan eim kend ełe tuk si tałpi ei ka ngenj ełim. Eim kuni nołum kuni ei guimbi
gulnjambi ni ka piimi muł ombu nopu yi ełim.
5 Kunum ełe Jerusalem wumb ni Juriya konu orung orung wumb pei noł
Joran konu orung wumb pei ok Jon mułum konu onjung.
6 Nga en enim ołkis ombu ni tor kindik erangin ni, noman ak tok erik kin
Jon en enim noł Joran ełe noł pendpi ngum.
7 Jon eim kenim ni, wumb kolk nga konj onerngii piik ełmin ni Lo ek piik
ekii siłmin wumb ombu ok noł pimin nik onjung. Ei eim kanpi ek nipi yi
nim, “Enim ka wembii nge kingam mił noł noman kis piik enjing, wumb nii
enim neng ołekii se tonu omba ei Gos nge popuł owundu ei tungu pungii
nge onmun?
8 Enim noman ak tungii nge, ołkun erik, noman ak tok ełmin ołei mił kun
erangin wumb keningii,” pa nim.
9 “Enim noman tuk ełe yi piinerngii, ‘Eiparam ei sin nge kupenjpin,’ sin
noman ak tunermin ei kapłi yi ni piinerngii. Gos eim kapłi ya kom ku
ombu erang, Eiparam nge kingam noł mułngii. Mułangin, Gos enim topu
tor kindmba.
10 Pe nga tui mer ond puł ełpałim. Ond pei mong ka tunałmin, ond ombu
kołmung tok dup kełngii.
11 Na Jon enim noł mendpił ełe noł pendind ei, enim noman ak tangin
pendind. Ba Gos kindang wu endi ekii se omba wu, ei eim dinga ei dinga
wii, na dinga ei kapłi enanim. Na wu kun ka mołał pim kin, eim simb su
ei si kindmbii ei kapłi enand mon. Nga eim enim wumb kopur Gos Gui Ka
ei ngang singii ba wumb kopur Gos kin pii gii ninanmin wumb ei Gos nge
popuł kis ei dup ningił ełe mułngii.
12 Pe Gos kindim wu Krais, eim angił ełe ambiłpi kuni mong wiis kapor ei
sik sik tang, wiis tindkan si kindpi wiis kułou tołmun ngii ełe nirik kindmba
mił yi ełim. Nga wiis rais tindkan ei sipi dup ełe kindmba, dup kumbułpu
nga nopu yi ełim dup endi mon. Kunum kunum nopu pałiłim dup.”

Jon Jiisas Noł Pendim
(Mak 1:9-11, Luk 3:21-22)

13 Kunum ełe Jiisas eim Galilii konu si kindpi, noł Joran konu orundung
Jon kin pum. Jiisas Jon angił ełe noł pimba nge pum.
14 Ba Jon eim erang kin Jiisas eim noman ak topu pimba nipi erim, “Na
nim kin noł pimbii, ba nim nimbił erang na kin on?” a nipi Jon eim Jiisas
kin ek yi nipi orung kindim.
15 Ba Jiisas ek nipi orung kindim, “Mon, pe Gos nge noman ełe ołkun
pałim mił yi na kin enjii ei kapłi,” nim. Yi mił neng, Jon eim ek ekii sim.
16 Jiisas eim noł pepi poru nipi, noł si kindpi sikir tonu om ni ei epin wuł
ał pang, Gos nge Gui Ka ei mani om. Sinim kei Kurmuł ninmin ei mił opu
Jiisas kin mułum.
17 Pe ek endi epin konu ełe tor om ek ei yi nim, “Kangi ei, na kangił
mendpił, na eim noman ngond. Na noman ka eim kin pałim,” pa nim.

4

Seisen Ek Nemb Jiisas Oł Ermba Mił Kenmbii Ni Piim
(Mak 1:12-13, Luk 4:1-13)

1 Kunum ełe Gos Gui Ka ei Jiisas sipipi wumb mulenjing konu ełe mułang
kin, Seisen eim Jiisas ermba oł ei kenmbii nipi ek nimba pum.
2 Jiisas eim kuni nunarpi mułum, kunum ei kunum 40 epin, tinga pei
mułum. Moł pang, eim kuni owundu tang piipi mułum.
3 Pe Seisen Jiisas kin ek neng ermba oł ei kenmbii ni piim Seisen yi piipi
kin, ei Jiisas mandi tor opu ek nim. “Nim Gos kingam mendpił pim kin,
kapłi nim ya kom ku mołum ei ek nen kin bres pengłi!”
4 Ba Jiisas ek dinga nipi orung kindpi yi nim, Gos ek ka ok nirim mił yi
ninim, ‘Bres mendpił ei wumb noman ełe konj ngunermba mon. Ba Gos
nirim ek ni tor onum ek ei, wumb noman konj ngonum.’ ”
5 Jiisas eim ek yi neng kin, Seisen Jiisas sipipi, Jerusalem men ngii owundu
ełe ei tonu mendpił sipim. Sipipi, engndang engim.
6 Engang, ek nipi yi nim, “Nim Gos nge kingam pim kin, ełe nim puku
sikin mani pan, Gos ek ninim mił,
‘Enjel kindang neng ok, nim enim angił embiłangin, nim simb ełe ku ni epi
endi nim tunermba,’ ” pa nim.
7 Nga Jiisas ek yi nim, “Gos nge ek ka nga ninim, ‘Ninim nge Gos Owundu
ermba oł ei kenmbii ni enerii mon!’ ninim,” pa nim.
8 Nga Seisen eim Jiisas nga sipipi, komung owundu endi pim konu ełe
sipim. Sipipi, konu owundu orung orung pei andan topu, konu ka wii
owundu pei wu king tep er mołmun konu ei kenjngił.
9 Nga Siesen Jiisas kanpi yi nim, “Pe nim na kin simb ełe ming gopsing pii
polkun, na kin men tokun enjii, kapłi na nim konu ka wii ni epi ombu pei
ngumbii,” nim.
10 Pe Jiisas ek yi nim, “Nim Seisen po! Gos ek ka ok nirim mił yi ninim,
‘Nim Gos Owundu nge embe ambił tonu kindkin men tokun enjii. Erkin,
eim kongun ei mendpił enjii,’ Gos nge ek ka yi ninim,” pa nim.
11 Yi neng kin, Seisen Jiisas si kindpi pum. Pang kin, enjel ok Jiisas paki
tunjung.

Galilii Konu Jiisas Kongun Pułngun Mondpu Erim
(Mak 1:14-15, Luk 4:14-15)

12 Jiisas piim ni Jon kan ngii kindinmin ninjing. Nengin piipi, Galilii konu
ełe pum.
13 Pupu, Naseres konu si kindpi, Kapaniyam konu ełe pum. Kapaniyam ei
noł gopu owundu ełe orundung sim. Nga konu orung Sepulan ni Napsalii
konu tał ełe orung sim.
14 Yi mił erang kin, pe ok ek ni tor kindiłmin wu Aisaiya gupu ełe Gos ek
nirim ei yi mił nirim,
15 “Sepulan mei konu ni Napsalii mei konu ełe andłam pupu noł gopu
owundu ełe pupu orung noł Joran tor punum. Galilii konu ei torung
wumb eipi wumb konu.
16 Konu ełe wumb noman tuk ełe emii mił peng molk oł kis erik mulnjung
wumb ei tiłang owundu ei kaninmin! Nga wumb noman tuk ei emii tuk
molk kulk poru ninjing konu mił mołmun, ba tiłang ei Jiisas enim wumb
kin om, ei tiłang erang nimba. Emii konu kułngii nge mołmun, tiłang ei ok
orum poru nim!”

17 Kunum ełe Jiisas kongun pułngun mondpu ek ni tor kindpi wumb ngum. Ngopu, yi nim, “Gos epin konu sinim tep enim ei, enim kin mandi poru ninim, kapłi enim oł kis si kindik noman tuk ełe ak tok erngii,” pa nim.

Jiisas Wu Kapił Kapłi Eim Kin Ekii Singii Nge Wii Tum.
(Mak 1:16-20, Luk 5:1-11)

18 Jiisas eim Galilii noł gopu owundu wer ełe pupu endim. Pupu kenim ni, wu angim angim tał, endi Saimon nge embe nga endi Piisa. Nim eim angim Endru teł noł gopu ełe omu kon poł simbił ni er mulnjunguł. Wu tał eł ełip omu tołmbuł kongun ei erkił kin ku siłmbił.

19 Pe Jiisas eim wu tał kanpi kin ek yi nim, “Ełip na kin ekii singił nge weł! Wangił, na ełip wumb eipi nengił na kin ekii singii nge nip ngumbii,” pa nim.

20 Kunum ei mendpił omu kon ni epi si kindpił, sikir pukuł, Jiisas pum konu ekii se punjnguł.

21 Nga Jiisas noł wer ełe pupu kenim ni angim tał, endi Jeimis, Sependii kingam, angim Jon teł erinjngił kin omu kon er ka er mulnjung. Mułangin, ei tonu noł kanu eł molk erinjngił Sependii kin er mulnjung. Nga Jiisas eim wu tał wii tum.

22 Pe sikir wu tał erinjngił Sependii si kindił, Jiisas pum konu ekii se punjnguł.

Jiisas Wu Amb Pei Er Ka Erim
(Luk 6:17-19)

23 Jiisas eim Galilii konu orung pei endim. Andpi, en enim men ngii konu ełe pei ek ka ni tor kindpi wumb ngopu ek ei Gos sinim tep enim mił nipi ngum. Ngopu kin, eim wumb ngenj ełe ening kanim kanim ening, ei er ka erim.

24 Eim erim oł ei, wumb ek poł to pangin Siriya konu orung orung wumb piik, pe wumb ening kanim kanim pim wumb ni, ngenj kumbii erpi, kinj num wumb, ni keku tum wumb ni, simb angił mapi erim wumb ni gui kis tuk mułang ni ening kanim kanim pim wumb ei pei tu wunjung. Wumb ei pei Jiisas eim er ka erim.

25 Pe wumb tiłap owundu punjung wumb ei, Galilii konu ni Dekapolis konu ni, Jerusalem konu ni Juriya konu ni noł Joran orung wumb pei ok Jiisas pum konu ekii se punjung.

5

Jiisas Eim Tonu Komung Ełe Ek Yi Nim

1 Jiisas kenim ni wumb tiłap owundu pei ok, eim kin ongii nge onjung. Ok kin, pe eim komung ełe tonu pupu mułum. Nga eim nge ekii siłmin wumb eim mułum konu kułou tunjung.

2 Pe Jiisas eim ek man ek nipi, eim nge ekii siłmin wu ombu ngum.

3 “Wumb Gos Gui Ka nge simin nik wii mulnjung wumb, ei ka piyangin. Gos konu ełe tep er mołum epi ei eim nge.

4 “Wumb eipi oł kis erangin kin wumb ei ke nik mułngii wumb ei ka piingii. Gos wumb ombu kin noman er ka ermba.

5 “Wumb en enim embe ambił tonu kindnanmin wumb, ei ka piingii. Ei en enim Ernjing Gos epi ka pei ngumba nirim mił, ei pei singii.

6 “Wumb kombur en enim noman ełe kunum kunum ei oł kun ka er mułngii wumb ei, en enim ka piingii. Gos en enim epi pei ngang kapłi ermba.

7 “Wumb kombur en enim wumb eipi kin kaimb singii ei ka piingii. Gos en enim kin kaimb simba ku.

8 “Wumb noman tuk kun ka simba wumb ei, en enim ka piingii. En enim
Gos kapłi keningii.
9 “Wumb kombur en enim wumb eipi kin noman ende pimba nik kongun
dinga enmin wumb, ei ka piingii. Gos wumb ei kin yi nimba. ‘Enim
nanim kingam noł,’ pa nimba.
10 “Pe wumb en enim Gos nge ol kun erangin, wumb eipi ok en enim kin ol
embin tui erngii, ei en enim ka piingii. Gos sinim tep ełim konu ei en
enim nge konu simba.
11 “Pe enim na ek ekii sik erik endangin, wumb eipi enim kin ek ngok, ek
kis kanim kanim kend nik ngok, enim kin kis yi enjing kin kapłi enim ka
piingii.
12 Pe enim noman ka seng ka piingii. Enim nge kumep ka singii epi ka wii ei
tonu epin sałim. Yi mił, wumb Gos nge ol ekii se ermba piik ni tor kindiłmin
wu, ombu ok kin yi enjing ku,” pa nim.

Enim Wumb Dup Alam Mił Ni Ep Kusa Mił Mułngii (Mak 9:50, Luk 14:34-35)

13 “Pe sinim mei wumb ei ep kusa mił mułmun. Ei pułe yi mił wumb ol
kis ełmin wumb ei tonu mani kindik ol kis enerngii mon niłmin. Ba ep kusa
singin ei poru nim kin wumb pii gii ei ep kusa singin mił poru ni si kindim.
Sinim nimbił ol eramin nga opu singin ermba? Ep kusa ei singin enermba
ei wumb si kindiłmin. Si kindangin, wumb kanik, simb eł kambik ełmin.
14 “Enim mei wumb eł dup tiłang mił erang mułngii. Nga konu owundu
endi tonu komung ełe simba, ei koi enermba mon ku.
15 Pe wumb dup alam kałiłmin, ei sipik peł mandring ni eł kindnałmin
mon. Dup ei tonu peni ełe mundangin, tiłang erang wumb ngii nirik mułngii
wumb ei tiłang erang keningii.
16 Yi mił ku, enim ol kun ka ełmin ei tiłang mił wumb pei andan tangin
kanik, enim Ernjing ei epin molum, ei eim embe ambił tonu kindngii.”

Gos Nge Lo Ek Ei Pałim

17 “Na op lo ek ni Gos ol ekii se ermba ombu piik nik ełmin wumb ei to
tor kindmba om nik enim yi piinerngii mon. Na op lo ek ni Gos ol ekii se
ermba ol wumb pei ek nik enjing ek, ei na pułe nip ka ermbii nge ond.
18 Na ek keimi nip enim ngond, tonu epin konu nga ya mani mei konu ei
poru nimba kunum ei, mon min ek kembis endi tuk lo ek mon eł aninga
endi pimba. Ek ei am punermba mon. Lo ek yi pepi mułang, epi tor opu
poru nimba,” pa nim.
19 Pe wu endi eim lo ek eł aninga endi sipipi, ek nipi wumb ngumba wu,
ei eim embe tonu Gos epin konu sinim tep enim konu eł kembis wii pimba.
Ba wu endi lo ek ekii sipi, nipi wumb ngopu ermba wu, ei eim embe Gos
epin konu sinim tep er molum konu eł Gos eim embe ambił tonu kindmba.
20 Na enim nind, enim lo ek kin ol kun erik erngii ei, wumb lo ek
polmun wumb ni lo ek piik ekii siłmin wumb ni ełmin ol ka ei kapłi to
mani kindnenjing kin kapłi enim Gos epin konu tep er molum konu eł tuk
punerngii mon.”
21 “Ok sinim kupenjpin nol sinjing ek ei piik poru ninjing. Enim wumb
to kundnerngii mon! Nga wu endi pupu wu endi to kundum kin, wu ei kos
ełe ba.
22 Ba na enim kanip nga nind, wu endi eim angim kin ek mił enjngił kin,
eim kos ełe ba. Nga wu endi eim angim kin ek kis nimba, ‘Nim wu kis
noman pinałim wu!’ ei eim kaunsul owundu molum konu ba. Nga wu endi
molpu wu endi nim wu wulu mendpił nimba, wu ei dup konu mendpił ba.

23-24 Pe ninim Gos kin kułmał kelnjii nge okun, kułmał kałiłmin konu
mandi angkin piinjii ni ninim angnim kin ek endi pałim. Ei piikin kułmał
kelnjii epi eł mond si kindkin, pukun angnim kin ek ni kun erkin poru nikin,
nga orung okun, Gos kin kułmał kał ngunjii.
25 “Pe wu endi nim kin kos ermba neng, ełip andłam eł punguł konu eł
nim ekii sikin eim kin noman ende sekin ek ka ni enjii. Yi ninen kin, wu ei
nim sipipi ek pii kun ełim wu ngang, nga ek pii kun ełim wu ei ngang, wu ei
sipipi opu ond wumb ngang, opu ond wumb eim sipik, kan ngii eł kindngii.
26 Na nim kanip nind, pe nim ku epi ngo pendin, ei kopur pei ngunen kin
nim kan ngii sikir tor onenjii mon!”

Wu Amb Kiłip Tonmun Oł Ei Nge (Masyu 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18)

27 “Enim kin ek ei ok tor om enim piik poru ninjing, ‘Nim wu amb eipi
nge ningił enenjii mon.’
28 Ba na enim kanip yi nind, wu endi eim amb eipi endi kanpi noman to
piimba wu, ei eim oł kis noman ełe erpi poru nim. Wu ei lo ek ei piinerim
mon.
29 Nga ninim ningił tundung epi endi kanpi oł kis ermba, erim kin ningił
tundung kopis si kindnjii. Ei mił nim oł kis ei si kindnjii. Ninim nge ngenj
orung kopur kopis kindnjii ei kapłi. Mon pim kin, nim ngenj ei kopis
kindnen kin, nim ngenj pei mer dup konu kis ełe ba.”
30 Nga ninim angił tundung oł kis endi erim kin, angił orung kiłip to
kindnjii. Nimbił erang nim angił tundung kiłip to kindan, ei epi kis ba ninim
ngenj orung pei dup konu ba ei epi kis mendpił. Oł yi eran kin nim ngenj
pei mer dup konu ełe punermba.”
31 “Kumb ok lo ek endi tor orum ek ei yi nirim, ‘Wu endi eim ambim si
kindmba wu, ei eim ok pupu kos pipe sipi amb ei ngumba,’ niłmin.
32 Ba na enim kanip nind, wu endi eim ambim si kindmba, ei eim ambim
wu eipi kin ningił enermba wu ei lo ek to kindim. Nga wu endi ok ambim
si kindim amb ei, nga wu endi simba wu, ei lo ek to kindmba.”
33 “Ek endi sinim kupenjpin noł sinjing ek ei enim piinjing. Ei yi mił, enim
ek keimi endi nik tonu kindik ek dinga nik enjing, ei to kindnerngii mon.
Ba ek keimi endi ninjing kin, enim ek kun nik Owundu kumb eł ninjing ek
ei yi mił erngii.
34 Ba na enim kanip nind, ek keimi endi nik tonu kindik dinga enerngii
mon! Enim tonu epin Gos konu sik ek endi nik dinga enerngii. Epin ei Gos
eim mołum konu.
35 Nga mani mei eł nik ek endi nik dinga enerngii ei mon. Nimbił erang
mei ei mei kembis Gos simb sałim konu. Nga Jerusalem konu nik ek endi ni
dinga enerngii ei mon! Jerusalem konu ei King Owundu konu sałim.
36 Na ek dinga endi kun keimi pinerang kin, eim na peng eł tui topu
kołmung erpi si kindmba, pa ninjii mon. Enim peng enjin ei endi kuru
erpi wu tukui mił pinermba; nga peng enjin endi ping erpi wu gał mił yi
enermba mon ku.
37 Ba enim wu nik mon ni owa ningii ei mendpił. Enim nga ningii, ei
Seisen mendpił enim kin nei neng ninmin.”

Oł Endi Erngii Er Orung Kindnenjii Mon (Luk 6:29-30)

38 “Lo ek ei ok tonu om, ek ei kapłi enim oł yi mił erngii, ‘Nim wumb
ningił ei si kindkin nin kin wumb nim ningił ei si kindngii ku. Nga nim

wumb gupu mong ei si kindkin nin kin, wumb nim gupu mong si kindngii ku!'
39 Ba na enim kanip nind, wumb endi enim tumbii ni ermba wumb, ei
enim eim to orung kindnerngii mon. Pe wu endi nim kon taki tum kin, nga
ak tan orundung tumba ku.
40 Pe wu endi nim kin kos erpi nim kumep sinerim kin, eim nim konduk
simbii nim kin, nim torung muł ełim kon ei ouni ngunjii ku.
41 Pe wumb endi eim nim kin konu mandi eł pambił nim kin, nga nim
eim nga konu turii sipnjii.
42 Nga wu endi nim epi endi ngui nim kin, nim eim ngunjii. Wu endi
nim epi endi ngan, nga ekii se nim ngumbii nim kin, nim wu ei kin buł
ngunenjii," pa nim.
43 "Enim lo ek ei ok tor om piinjing ek, ei yi mił, 'Wumb nii endi nim kin
mandi mułmba wumb ei noman ngunjii. Nga nim nge opu orung wumb ei
nim eim kin kis piikin noman ngunenjii mon!'
44 Ba na enim kanip nind, enim opu orung wumb noman ngok, nga opu
orung wumb enim tumbii ni ermba wumb ei paki tok Gos kin prei erik, opu
orung wumb paki tungii.
45 Yi mił enjing kin, enim Gos epin konu ełe mołum ei enim Ernjing mił
mułang kin, enim eim kingam noł mił wumb eipi kin andan tangin keningii
ei enim. Gos eim eni erpi kindang opu wumb kis ka mołmun konu ełe eni
pei topu tiłang enim. Nga Gos eim konu kumb erpi kindang opu wumb kis
ka mołmun konu, ełe eim konu kumb kindang onum ku.
46 Enim wumb noman ngołmun wumb ei kin noman ngunjing kin enim
epi sinerngii mon. Pe wumb ku takis siłmin wumb ei oł yi ełmin ku. Ba enim
nga oł kun ka wii pei erngii.
47 Nga enim nge engnjing noł kin ek ka nik enim nipe epi ka wii enjing?
Pe wumb torung ngenj eipi wumb ei oł yi ełmin ku.
48 Yi pałim ei piik en enim oł kun ka wii erik mułngii mił, enim Ernjing
Gos tonu epin konu kun ka wii mendpił mołum mił yi mułngii."

6

Wumb Paki Tungii Oł Ei

1 "Enim pii kun erngii enim oł ka endi, eramin wumb eipi ei sin keningii
nik yi enerngii mon. Pe enim oł yi enjing kin, enim Ernjing Gos tonu epin
mołum ei, enim kumep epi ka endi ngunermba.
2 "Ninim wumb epi sinerang wii mołmun wumb, ei paki topu epi ngumbii
ni piinjii, ei nim wumb eipi kanik wii top ngumbii ni yi enjii ei mon. Ei
yi mił, ek kend wumb men ngii nirik ni andłam owundu orung ełe angk
prei erik wumb kanik kin, 'Sin embe ambił tonu kindngii,' nik ełmin mił
yi enerngii. Yi ełmin ei Gos kin epi ka endi sinerngii mon! Na enim kanip
nind, wumb ei en enim epi sinjing poru nim, Gos nga epi endi ngunermba
mon.
3 Pe ninim wumb epi sinermba wumb ei epi ngumbii ni piinjii, ei yi
mił. Nim angił taring orung nimbił oł enjii ei, nim angił tundung orung
piinermba mon. Ei pułe yi mił. Nim wumb epi sinermba wumb ei koi erkin
epi ngunjii ei wumb kinerngii.
4 Yi mił, ninim kongun kaimb sikin enjii mił yi koi er pimba. Nga nim
Arnim tonu epin mołum ei nim nge epi koi er pimba, ei eim kanpi nim kin
ngopu orung kindmba."

Prei Ełmin Oł Ei
(Luk 11:2-4)

5 “Enim kunum endi prei erngii, ei wumb ek kend tok ełmin mił yi
enerngii mon. Ek kend tok ełmin ei andłam eł ni men ngii kumb eł angk
prei kinan erik pengin kin wumb en enim keningii ni piik ełmin oł ei nge
enerngii. Na ek keimi ni enim ngond, wumb ombu nge kumep endi ei
sinjing poru ninim.
6 Pe kunum ełe ninim prei enjii pimba, ei nim pukun ngii nirik pukun,
ondu ngokun, koi er prei enjii. Ei ninim Arnim Gos epin konu epi koi
ełe mołum ei kaninim. Nga eim epi pei koi er sałiłim ei kaniłim, eim nim
ngumba,” pa nim.
7 “Enim prei erngii, ei torung ngenj wumb ek wii pei nik kinan kind
pałmin mił enerngii. Ngenj wumb yi piinmin, ‘Nimbił erang sin ek pei
nemin, Gos piimba,’ nim piik yi ełmin.
8 Enim wumb enmin oł ei ekii sinerngii. Ernjing Gos enim epi simin ni
piimin ei Gos eim piinim. Enim eim kin kii sinerngii kunum ba eim ok
piiłim.
9 Enim prei yi mił erngii:
‘Sin Erinjpin Gos. Nim tonu epin mołun. Nim embe ambił tonu mendpił
kindmin ei ka wii. Gos ninim nge sin tep er mołun dinga sin kin omba.
10 Ninim nge noman ełe tonu epin ekii sinmin mił yi ku sin ya mei eł ekii
sinmin.
11 Pe sin kuni kunum kunum ełe kapłi ngon.
12 Nim sin oł kis enjpin ei kil ngokun si kindnjii. Ei mił sin yi ku wumb sin
kin oł kis enjing, ei sin kil ngo si kindmin ku.
13 Nim sin kin epi oł embin tui endi tonu omba kunum, nim sin kin wakin
to si kindnenjii mon. Ba wu er kis ełim wu, ei sin kin omba nim sin
paki tokun, tep ka er mułii.’
14 “Piimin. Enim wumb endi enim kin oł kis ermba ei nik kun enjing kin,
enim Ernjing Gos tonu epin mołum, ei nim oł kis kil ngopu si kindmba ku.
15 Ba enim wumb eipi oł kis ei nik kun enenjing kin, enim oł kis erngii Gos
enim oł kis kil ngopu si kindnermba ku.”

Kuni Mowii Niłmin Oł Ei
16 “Pe enim kuni nunarik mowii piingii. Nimbił erang Gos eim enim kin
noman ka piimba. Wumb ek kend wumb, en enim kumb dinga puk enmin.
Nimbił erang wumb enim keningii ei oł yi enjing kin, wumb yi piingii wu
ombu kuni mowii pek onjung ni kengii. Na ek keimi nip enim ngond, wumb
epi ekii se singii kumep epi ei pe si poru ninmin.
17 Ba nim kuni mowii piin kin, noł was, kumb ningił eł erkin, kopung peng
eł kalkin, yi erkin endnjii.
18 Yi mił en onjii ei, wumb nim kuni mowii pekin on ni yi kinerngii. Ba Gos
eim epin konu mołum ei endeim mendpił eim epi koi er sałim, epi ei piiłim
nga kaniłim ku ei kanpi kin nim kumep epi nga ngopu orung kindmba.”

Epi Ka Sik Kułou Tołmun Oł Ei
(Luk 12:33-34)
19 “Enim epi ka wii kan apirik ya mei ełe kułou tunerngii. Mei ełe tumb
jingamb ok epi ombu er kis erngii, nga waning wu opu waning simba ku.
20 Ba enim oł kun ka wii ełmin oł, ei nge Gos eim enim kin ka piimba
ei tumb jingamb ni waning erngii wumb ni ei epin konu eł tuk puk er kis
monduk enerngii mon! Nga waning wu pupu waning sipi ermba andłam
sinałim mon ku.

21 Yi mił erang, en enim noman eł epi ka wii simba konu eł enim nge
noman ei ełe simba ku."

Sinim Ngenj Eł Tiłang
(Luk 11:34-36)

22 "Ningił ei sinim ngenj ełe nge dup alam mił. Pe nim ningił ei ka pim
kin, nim noman tuk kun ka sim kin, oł kun ka enjii ku.
23 Ba ninim ningił kis mułum kin, ninim noman tuk ei pei emii owundu
pimba. Nimbił erang oł kis ełmin oł ei nim kin pei sepi kin, nim noman tuk
ei emii er pałim," pa Jiisas yi nim.

Wu Endi Kundii Tał Kin Kongun Enermba
(Luk 16:13)

24 "Wu endi eim kongun wu owundu tał kin enermba mon! Nga wu ei
owundu tał kin kongun erim kin, eim owundu endi kin ka piipi kin nga endi
kin kis piipi ermba. Nga owundu endi kin noman ngopu endi kin noman
ngunarpi ermba ei mon. Yi mił sinim noman tał sepin Gos kongun erpin
nga ku kongun erpin kunum ende enermin mon!

Epi Pei Noman Peng, Noman Nendii Piinmin
(Luk 12:22-31)

25 "Yi piik na enim kanip nind. Enim konj molk, noman embin to yi
piinerei! Nga kuni nipe numun eł yi piinerngii mon. Sinim nge ngenj ełe
epi nipe tełmin? Sinim konj mołmun ei epi owundu ba kuni ei epi owundu
mon. Yi ku sin nge ngenj ei epi owundu ba alap ei epi owundu mon.
26 Enim kei kaninmin ei tonu bur ni andinmin: ei kuni emb tilanmin, nga
kuni tu wuk, ngii konu sinałmin. Ba enim Ernjing Gos tonu epin ei kuni
ngołum. Enim kei ombu to mani kindik enim wumb mołmun. Gos enim
kuni ni alap ngumba ku.
27 Enim mołmun konu tuk eł, wu nii endi eim epi endi noman erang piim
kin, eim kunum kinan konj mułmbii ni piimba, ei kapłi enanim.
28 "Pe nimbił erang enim ngenj ełe konduk ni ei noman to piinmin?
Enim andaring plawa kuk nin ond kuk tonu onum, ei er onum mił nenj
ei keningii. Plawa kuk ei kongun dinga enałim, nga konduk ni epi endi
enałmin ku.
29 Ba na enim kanip nind, ok king Solomon eim konduk ka wii kindrim,
ei ya ond kuk ka wii mił ei kindnerim mon.
30 Keimi, pe kui engimb nin epi ei en enim Gos konduk mił ei ka wii akip
ngang kindim. Topuł mer dup kałiłmin konu eł kindang dup numba. Pe nga
enim konduk ni epi ei kindnermba ni piinmin min? Nimbił erang Gos epi
ei enim kui pei ngunermba nik pii gii ninanmin?
31 Ei piik enim noman embin yi piinerngii. 'Sinim kuni nipe kuni endi
numun da, sinim noł nik piinerngii mon. Nipe noł endi numun da ni
piinerngii mon. Ei sinim konduk nipe konduk endi kindmin da ni piinerngii
mon.'
32 Mon, oł ombu wumb torung ngenj wumb ei, kongun yi enmin. Ba enim
nge Ernjing Gos tonu epin mołum ei piiłim. Enim epi ombu nge pei ngang
singii ku.
33 Ba enim oł kun ka pałim mił ka erik, Gos sinim tep er mołum ni piik ekii
sik er mułangin kin kapłi Gos enim epi eipi ombu ngumba ku.
34 Yi pałim ei piik, topuł ermin epi ni noman embin yi piinerngii mon.
Topuł wumb endi ei eim ermbii ni piinim epi ei enim. Nga oł embin tui
endi topuł tonu omba ei, enim noman to piinerngii mon."

7

Wumb Eipi Ełmin Oł Ei Mok Tok Yi Enenjii Mon!
(Luk 6:37-38,41-42)

1 “Enim wumb kanik ek ngok erik kos piik ełmin mił yi ninerngii.
Enenjing kin, Gos enim kin kos piinenmba ku.
2 Pe enim wumb kin erngii oł ei, Gos enim kin ermba. Nga epi wumb
ngołmun mił yi ku Gos enim ngumba.
3 Nimbił erang nim angnim epi moł aninga ningił eł pałim ei kankin nin,
ba ninim ningił eł ond owundu mił pałim? Ei ok si kindkin, ekii se eim nge
ningił eł epi moł pimba ei si kindnjii.
4 Ond owundu mił ninim ningił pałim, ba ninim angnim kankin yi nin?
“Engnan, nim ningił eł epi moł pałim, ei si kindmbii nin?” Ei pułe yi mił,
sinim oł kis enmin oł ei epi moł mił, sinim nge noman tuk eł pałim ei si
kindinmin.
5 Nim ek kend nge wu. Ninim ok ningił eł ond owundu mił si tor kindkin,
ningił ka seng, kan kun erkin, nga angnim epi moł ningił eł pałim, ei si
kindnjii,” pa nim.
6 “Enim Gos ek ka epi ka wii mił, ei nge wumb kis owu mił kapłi
ngunerngii mon! Nga biis ni epi ka wii ei sipik, wumb Gos kin ek buł ngok
ełmin wumb, ei kung mił ngunerngii mon ku. Mon peng, wumb kung mił,
biis ka wii ei en enim simb eł kamb mani kindik, nga wumb owu mił ok
enim kin erik kis erngii ku,” pa nim.

Wu Endi Prei Kongun Dinga Erim
(Luk 11:9-13)

7 Enim Gos kin prei er ngungii, “Enim Gos kii sik enmin ei epi enim
ngumba. Enim epi kuruk endngii, ni keningii. Enim Gos ngii ondu eł to
teki teki nengin, aki tumba,” pa nim.
8 “Wumb pei Gos kin prei ełmin, ei epi siłmin. Epi sipmin nik kurułmun,
ei kaniłmin. Nga Gos ngii ondu eł to teki teki nimba wu, ei Gos eim ngii aki
tołum ku.
9 Pe wu endi kingam aka numbii nimba, eim arim kom ku endi sipi
ngumba min? Ei mon.
10 Nga kingam omu numbii nimba, eim arim ka wembii sipi kingam
ngumba min? Ei mon ku.
11 Yi mił, enim wumb kis ei kingenjing noł epi ka noman ka pend
kingenjing ngołmun. Pe sinim piimin, Erinjpin Gos tonu epin mołum ei
sinim prei erpin kii sipin ninjpin kin kapłi epi ka ei ngumba ku.
12 “Wumb enim kin oł yi mił erngii nik piinmin oł ei, en enim wumb eipi
kin oł yi erngii ku. Ek ei lo ek, nga Gos nge oł ekii se ermba piik niłmin
wumb ek ei ende pałim.”

Konj Mułngii Konu Ondu Kembis Wii Sałim
(Luk 13:24)

13 “Enim epin konu andłam kembis ełe pungii. Nimbił erang andłam puk
konu kis dup konu eł pungii andłam ei owundu sałim. Andłam ełe wu amb
ombu pei andłam ełe andik mołmun.
14 Ba kunum kunum konj ka mułngii konu, ei andłam kembis wii. Nga
andłam puk konu ka eł pungii, ei kongun dinga erngii. Erik kin, wu amb
endeim endeim ni andłam ei kan singii,” pa nim.

Ek Ni Tor Kindiłmin Ek Kend Wumb Ongii, Ei Kan Kun Er Mułngii

15 “Ek ni tor kindiłmin ek kend wumb ongii, ei kan kun er mułngii. Ek
kend wumb siipsiip ngenj mił ei torung kun ka wii mił kindik ongii. Ba
noman tukrung ei owu simbii mił enim kin onmun. Ok enim pii gii ei to kis
erngii nge ongii.
16 Nga enim molk ek ni tor kindiłmin kend kongun er ongii, ei enim wumb
ei nge oł kongun erik keningii. Nimbił erang wumb noł wain mong ond
angił ełe gał mołułum ei siłmin; min wumb ond pik mong sik, engimb min
epi gał mołułum ei sik yi ełmin min? Mon, ei sin kapłi enałmin.
17 Yi mił ku, ond ka mong ka tołum ku. Nga ond kis ei mong kis tołum ku.
18 Ond ka ei mong kis tunałiłmin mon ku.
19 Pe nga ond endi mong ka tunałim, ei kołmung tok, sik dup kałiłmin.
20 Ek ei yi mił, enim ek ni tor kindiłmin kend kongun ełmin wumb ei, enim
keningii. Kanik, ek ei pułe piingii pa nipi ngum.”
21 “Wumb kombur aninga na kin ‘Owundu, Owundu,’ nik, ek dinga nik
erngii wumb, Gos sinim tep er mołum konu eł tuk pungii ba wu endi nam
Ernan tonu epin mołum ni piipi, eim noman eł ekii sipi endmba wu, ei eim
Gos kin Owundu Owundu nimba wu, ei eim Gos kin epin konu tep er mołum
konu eł kapłi tuk ba.
22 Pe kunum owundu tonu omba kunum, ei wu amb pei yi ningii,
‘Owundu, Owundu! Na nim nge embe eł oł ekii se ermba mił piik niłmin
mił ninj ningii. Nim embe eł sin gui kis to si kindinjpin. Nim nge embe eł
sin jep oł kanim kanim enjpin,’ pa ningii.
23 Kunum ełe, na ek nip orung kindip yi mił nimbii, ‘Enim na kinał. Enim
oł kis wumb mendpił, na kin tuk onerei!’ nimbii,” pa nim.

Ngii Takiłmin Oł Tał Ei
(Luk 6:47-49)

24 “Pe wu endi na nind ek ei piipi, ekii simba wu, ei wu endi yi mił eim
noman ka peng, eim ngii tonu kom ku peł takiłim.
25 Pe konu kumb topu mani orum, konu pop owundu topu onum, noł
owundu topu ełim ei ngii mani punałim. Nimbił erang, wu eim ngii ei kom
ku peł ełe tonu takiłim ei dinga pupu ngii eim engim.
26 Wu endi na ek ei piipi, ekii sinerim wu, ei eim yi mił wu ende noman
pinałim wu mołum ei mił. Pinerang, eim ngii tonu noł ku kilta takiłim.
27 Konu kumb owundu topu, mani orum, konu pop owundu topu orum,
noł owundu to orum kunum ei ngii ei eskił tołum. Ei keimi, ngii mani pupu
er kis ełim.”
28 Jiisas ek ei nipi poru neng, wumb tiłap owundu ok mulnjung ni, eim ek
ei wumb piik mund mong enjing.
29 Nimbił erang, Jiisas eim ek nim ek ei wumb noman peng niłmin lo ek
ei nge ninerim. Jiisas eim wu endi noman dinga, pii gii nik niłmin ek mił yi
neng, wumb mund mong enjing.

8

Jiisas Wu Endi Kinj Bombułum Tum Ei Er Ka Erim
(Mak 1:40-45, Luk 5:12-16)

1 Jiisas eim komung eł si kindpi mani wang, wumb pei eim pum konu ekii
sik punjung.
2 Pangin, ngenj kinj bombułum tum wu endi opu, Jiisas simb eł ming
gopsing pii połpu, kan mani kanpi yi nim, “Owundu, nim na er ka ermbii
ni piin kin, kapłi enjii.”

3 Jiisas eim angił wu ei ambiłpi ek yi nim, “Na yi mił ermbii, nim ngenj ka
simba.” Neng, wu ei kinj bombułum tum ni poru neng, wii ka mułum.
4 Pe Jiisas ek yi nim, “Oł ei, nim pukun wumb endi kankin ninenjii mon.
Nim ngenj ei sipkin, Gos kin kułmał kałiłim wu mołum konu ełe andan tan,
ok Moses nirim oł ei erkił, Gos kin kułmał kiłan, wumb nim keningii ni, nim
ening pim ei poru nim ni keningii,” pa nim.

Jiisas Opu Ełmin Tep Ełim Wu Nge Kongun Wu Endi Er Ka Erim (Luk 7:1-10)

5 Jiisas pupu Kapaniyam konu tor pang, Rom wu endi opu wumb 100 pei
tep ełim wu, ei opu, kii dinga sipi Jiisas ngum.
6 “Owundu, na nge kongun wu ei ening topu, ngenj dinga pinerang, peł
ełe ngii konu pałim, eim ngenj kumbii owundu ei piipi pałim,” pa nim.
7 Neng, Jiisas yi nim, “Na pup, eim er ka ermbii,” pa nim.
8 Ba opu ełmin tep ełim wu, ei eim yi nim, “Owundu, na wu ka mon. Nim
na ngii konu ełe onenjii mon! Nim ek wii nen, nam nge kongun wu ka
mułmba.
9 Nam yi ku, wu num na tep ełim wu ei na tep erang, na nam nge opu wu
ombu tep erip, endi ‘Pui!’ nemb, pułum. Nga endi, ‘Ya wei!’ nemb, ołmun.
Nga nam kongun wu kongun ei ‘Erii!’ nemb, kongun ełim,” pa nim.
10 Jiisas wu ei ek piipi puku sipi erim. Erang, ek nipi, wumb eim kin ekii
se onjung wumb ei ngum, “Na Esrel wumb konu ełe wu endi pii gii wu, yi
nge endi kan sinenj mon!
11 Na enim kanip nind, wumb konu eipi wumb orung eni tonu ołum konu,
ni eni mani punum konu, wumb ei ok, Eiparam ni Aisik ni Jeikop ni kuni
peł endi nok mułangin, Gos sinim tep er mołum konu ełe no mułngii,” pa
nim.
12 Ba wumb Gos mołpu tep erang tuk mołmun Jura wumb, ei topu tor
kindpi, emii konu epi endi eł kindmba. Ei en enim ke nik, gupu mong kongk,
kaimb er mułngii,” pa nim.
13 Pe Jiisas ek nipi opu ełmin tep ełim wu ei ngopu yi nim, “Ninim pii gii
peng eramb ni pui mił yi ermba?” pa nim. Pe konu eni ełe Jiisas opu ełmin
tep ełim wu kin ek tengim, kunum eł mendpił, eim nge kongun wu ei ening
poru neng, ka mułum.

Jiisas Piisa Ambim Nge Mam Er Ka Erim

14 Jiisas pupu, Piisa ngii konu eł nirik pupu kenim ni Piisa ambim nge
mam ei ening tang, peł ełe or pim.
15 Pe Jiisas eim angił embłang, ening ni si kindpi pum. Pang, amb ei eim
Jiisas kin wumb ngungii kuni nge er kun erpi onguł erpi ngurum.
16 Pe konu pou neng, wumb gui kis mułum wumb pei tu wunjung. Jiisas
ek nipi gui kis to kindpi, wumb ening pim wumb, pei er ka erim.
17 Yi mił erang kin, Gos ok ek ni tor kindiłim wu Aisaiya gupu ełe ni tor
kindrim ek ei keimi pim. Ek ei yi mił nirim,

“Eim sinim nge ening pim pei si kindpi, sinim ening kanim kanim ei eim
kin sim.”

Wu Nii Endi Jiisas Kin Ekii Simbii Ni Piinim (Luk 9:57-62)

18 Jiisas kenim ni wumb tiłap owundu eim mułum konu orung orung
mułangin kanpi mułum. Eim ek yi nim, “Sinim noł gopu orundung pamin!”
nim.

19 Pe lo ek kengpi tołum wu endi opu yi nim, “Ek emb tołum wu, nim konu
orung orung min konu endi punjii konu, ei na nim kin ekii sip bii,” pa nim.
20 Jiisas ek yi nipi orung kindim, “Owu simbii mei tukpu ełe pałiłmin. Nga
kei andinmin ngii angłim. Ba Gos wu kingam ya mani mei ełe kindang, wu
ngenj sipi mołum eim nge peng sipi sałim konu endi sinałim. Yi mił, wu endi
na kin ekii simba wu, ei kongun dinga pałim,” pa nim.
21 Nga eim nge ekii siłmin wu endi ek nipi kii sim, “Owundu, na nim kin
ekii simbii ba kumb se kapłi na kindan pup, ernan tukpu tumbii min?”
22 Ba Jiisas ek nipi yi nim, “Mon, wumb Gos ek piinanim wumb, kułii mił
wumb, ei wumb kułii er kun erngii ba nim na ond konu ekii se oi!” pa nim.

Jiisas Konu Pop Owundu Tum, Ei Ek Neng, Pop Owundu Ei Poru Nim (Mak 4:35-41, Luk 8:22-25)

23 Jiisas noł kanu ełe tonu pang, eim nge ekii se andiłmin wumb ekii sengin
ouni punjung.
24 Konu pop owundu topu, noł gopu tuk pinin nipi noł kanu tuk opu, noł
kanu to ak tumba erim, ba Jiisas eim or pim.
25 Eim nge ekii se andiłmin wumb eim to konj kindnjing. Kindik, ek yi
ninjing, “Owundu, nim sin paki to! Sin to kundmba enim,” pa ninjing.
26 Jiisas eim ek dinga nipi eim nge ekii se andiłmin wu ombu ngum,
“Nimbił erang enim tungu enmin? Enim pii gii kembis ninmin.” Pe eim
angpi, eim konu pop kin noł ei ek neng, nga ka wii mendpił sim.
27 Jiisas eim nge ekii se andiłmin wumb, mund mong erik yi ninjing, “Ei
wu kanim eipi endi mołum. Eim ek neng kin, konu pop topu, noł pinin ni
erim, ei nga eim ek ekii sik enmin,” ni yi ninjing.

Wu Tał Gui Kis Mułum Ei Jiisas To Kindim (Mak 5:1-20, Luk 8:26-39)

28 Jiisas noł gopu orundung tor pupu, Gararin wumb konu ełe pum. Pe
gui kis tuk mułum wu tał, eim kin tor onjnguł, ei wumb guimeng eł molkuł
onjnguł. Wu tał wu simbii mił. Wumb konu ełe andłam endnałmin mon.
29 Pe wu tał wii dinga tokuł yi ninjngił, “Gos kingam, nim sił kin nimbił oł
enjii on? Kunum ei epi poru nimba ei poru ninerang okun sił ngenj kumbii
ngunjii nge on min?”
30 Pe kung konu ełe pei orundung ei nok mulnjung.
31 Gui kis ombu ek dinga nik yi ninjing, “Nim sin tor kindnjii pim kin, sin
kindan kung mołmun konu ełe tuk bin,” pa ninjing.
32 Pe Jiisas ek yi nipi ngum, “Enim pei!” Pe gui kis wu tał si kindik
puk, kung pei mulnjung konu tuk pangin, kung ombu pei sikir puk, konu
tumbułam noł gopu mołum ełe mani puk, noł nok kolk poru ninjing.
33 Kung es to mulnjung wumb, oł ei kanik tungu puk, konu owundu wumb
mulnjung konu kanik, wumb ei ek yi ninjing. Wu tał gui kis er kindim oł,
ei pei nik wumb ngunjung.
34 Wumb konu owundu ełe ek ei piik ok Jiisas kanik yi ninjing, “Sin mei
ełe mulenjii; konu eipi pui!” nik ek dinga yi ninjing.

9

Wu Endi Simb Angił Kis Mułum Ei Jiisas Er Ka Erim (Mak 2:1-12, Luk 5:17-26)

1 Jiisas eim noł kanu eł nga tonu pupu, noł gopu ełe nga orung pupu eim
konu kun tor pum.

2 Wumb wu endi ening pim wu ei, tu wunjung. Wu ei eim ngenj kołpu
poru neng, embił dinga pinerang, eim peł ełe or pim. Pe Jiisas kenim ni
wumb ei kin pii gii ninjing. Kanpi, ening pim wu kin ek yi nim, “Na nim oł
kis ei si kindind,” pa nim.
3 Pe lo ek piiłmin wu kombur, en enim noman ełe yi piinjing, ‘Wu ei Gos
kin ek ambiltim,’ ni piinjing.
4 Jiisas wu kei en enim noman yi piyangin, kanpi yi nim, “Nimbił erang
enim noman tuk oł kis yi piinmin?
5 Nipe ek ei oi mił to peng nimbii? Pe na nim oł kis ei kil ngond nimbii ei
kapłi min? Nga nim peł ei si mengkin pui yi nimbii ei kapłi min? Ek endi
na nim oł kis kil ngond ei nimbii.
6 Ba na end ei enim kanik piingii nip end. Na tonu epin si kindip, mei
mani op, wu kingam tels ei na noman dinga peng, wumb oł kis ei kil ngop
ek nip ya wu embił dinga pinernang ei kanip nind. ‘Nim angkin, ninim peł
ond sikin, ninim ngii konu pui!’ nind,” pa nim.
7 Jiisas ek yi neng kin, wu ei eim peł sipi, eim ngii konu sipim.
8 Nga wu amb ni wumb pei oł ei kanik, mund mong erik, yi piinjing, Gos
wu yi nge noman dinga, ni noman ka, wu ei kin ngonum nik, yi erang Gos
embe ambił tonu kindnjing.

Jiisas Wu Masyu Wii Tum
(Mak 2:13-17, Luk 5:27-32)

9 Jiisas andpi pupu kenim ni wu endi mułum ei ku takis siłim ngii ełe
mułum. Wu ei embe Masyu. Jiisas wu ei kanpi ek yi nim, “Na ond konu
oi!” Nipi yi neng, wu ni angpi, Jiisas pum konu ekii se pum.
10 Jiisas Masyu eim ngii konu ełe mołpu kuni num. Wumb pei ku takis
siłmin wumb ni oł kis ełmin ei kin mołpu kuni ende num. Eim nge ekii siłmin
wu ombu ouni nunjung.
11 Lo ek piiłmin wumb, ei Jiisas wumb kis kin kuni nang kanik, eim nge
ekii sik ełmin wu ombu kanik yi ninjing, “Nimbił erang enim nge ek emb
top ngołum wu ei wumb kis ni ku takis siłmin wumb kis ni ombu kin kuni
nonum?”
12 Jiisas eim ek ei piipi yi nim, “Wumb ening tunałim wumb ei, ening ngii
ełe punałmin mon. Ening pałiłim wumb ei mendpił pułmun.
13 Enim puk Gos nge ek ka ełe kanik piingii, ‘Ka kułmał kałiłmin epi ei na
noman pinałim. Na noman kaimb siłmin ei na noman pałim.’ Na wumb ka
mulnjung ei kin, paki tumbii onenj. Ba wumb kis mulnjung ni oł kis enjing
wumb ei, paki tamb, noman ak tungii nip onj,” pa nim.

Kuni Mowii Pałmin Oł Ei
(Mak 2:18-22, Luk 5:33-39)

14 Jon wumb noł pendłim wu, ei eim nge ekii sik andiłmin wumb Jiisas
kin ok, ek yi kii sik ninjing. “Nimbił erang sin kin lo ek ekii siłmin wumb
kin kuni mowii ełmin, ba nim nge wu ombu kuni mowii enałmin, ei nimbił
erang ełmin?”
15 Jiisas ek ekin nipi orung kindpi yi nim, “Pe wu endi eim simba ermba
kunum ełe, eim nge wumb puł, eim paki tołmun wumb kunum ełe kapłi
amb simba wu ei eim wumb kin kuni no mułmba kunum ei eim nge wumb
kis piik mułngii min? Ei mon. Ba ekii se amb simba wu ei wumb kis eim
konu eipi si pangin, eim nge wumb ei kapłi kuni mowii piingii,” pa nim.

16 Wu endi eim konduk endi piltan top kis ermba, konduk ele alap konj
endi sipi, mui tumba mił mon? Pe wu endi yi erim kin, alap konj ei pepi,
konduk topu, kis owundu nga ermba.
17 Jura wumb kung meme ngenj kulk, noł wain tuk kindiłmin. Ei kung
meme ngenj konj ele noł wain konj kindiłmin, epi tał ka mułangił. Nga noł
wain ok nge ei kung meme ngenj ok nge ele kindiłmin. Nga noł wain konj
ei sipik, kung meme ngenj ok nge ele kindiłmin ei noł tok nipi noł wain tor
pang, kung ngenj kis mołułum ku. Yi mił na ek konj ei Jura lo ek ok nge ei
kin ende punermba."

Wu Num Endi Ambłam Er Konj Sipi Kindang Nga Amb Ambłim. Eim Konduk Ambłim Amb Ei Er Ka Erim Ku
(Mak 5:21-43, Luk 8:40-56)

18 Jiisas eim ek ei nipi mułang, Jura wu num endi opu, eim simb ele ming
gopsing pii połpu ek yi nim, "Na ambłam pe mendpił koltum, nim okun, eim
ngenj ele embłan, nga konj mułmba," pa nim.
19 Pe Jiisas wu ei kin pum. Pang, eim nge ekii sik andiłmin wu ombu ni
punjung.
20 Puk, amb endi mułum amb, ei eim kunum kunum eim miiyem ei o pupu
minj mułang, kung ngii engki nga tał o purum. Amb ei eim opu, Jiisas buł
morung ele eim opu Jiisas konduk embiłim.
21 Eim nge noman ele yi piipi om. "Na pup, Jiisas konduk minjin tamb,
na ening ei kapłi wii simba, ka mułmbii," ni piim.
22 Ba Jiisas eim piipi ak topu kanpi yi nim, "Ambił, nim na kin pii gii nin,
ele nim ei ka seng, wii mulnjii," pa nim. Pe kunum ele mendpił, amb ei ka
mułum.
23 Jiisas opu, Jura wu num ngii ele opu kenim ni mingał pop tok golang
nik wumb ke dinga wii nik mulnjung.
24 Jiisas opu ek dinga nipi yi nim, "Enim kunerei! Ambił ei kulerim ba or
pałim," pa nim. Neng, wumb eim kanik tokuł enjing.
25 Pe wumb to anda kind poru nik, Jiisas eim nirik pupu, ambił ei angił
ambiłpi, er konj sim.
26 Jiisas yi erim, ek ei wumb konu orung orung pei nik pangin, wumb pei
piinjing.

Jiisas Wu Tał Ningił Tumbun Mułum, Er Ka Erpi, Endi Ek Tinerim Ei Er Ka Erim Ku.

27 Jiisas konu ele si kindpi, andłam ele andpi pang, ningił tumbun mułum
wu tał okuł wii dinga tokuł yi ninjngił, "Nim Deipis kingam, nim sił kin
kaimb sinjii."
28 Pe Jiisas eim ngii ele nirik pang, wu tał eim ekii sikił onjnguł. Wangił,
Jiisas ek yi nim, "Ełip pii gii na kin piinjngił na oł ei ermbii." Wu tał yi
ninjngił, "Owundu, keimi sił pii gii ninmbił."
29 Pe Jiisas eim wu tał ningił ele ambiłpi yi nim, "Ełip pii gii pim mił, kapłi
oł yi ku ermba," pa nim.
30 Wu tał ningił ka mułang, Jiisas ek dinga nipi wu tał ngum. Ngopu yi
nim, "Na ełip kin oł ei, wumb endi kangił ek ninereł mon!" pa nim.
31 Ba wu tał eł ełip anda pukuł, wumb konu orung orung pei Jiisas kongun
erim oł ei kankił nikił punjnguł.
32 Andłam ele bił ni erangił, nga wumb wu endi gui kis tuk mułang, eim
ek tingnerim wu ei Jiisas kin tu wunjung.

33 Pe Jiisas eim gui kis ei to kindpi yi erang, gupu ek tingnerim wu ni ek tangpi erim. Yi erang, wumb pei mund mong enjing yi ninjing. “Ok Esrel konu oł yi endi tonu onerim, sin kinerpin,” pa yi ninjing.
34 Ba lo ek ekii siłmin wumb yi ninjing, “Gui kis nge wu num eim kin mołpu, eim kin noman dinga ngopu, eim gui tor kindnim,” nik yi ninjing. (Ei ek keimi mon, Jiisas ek keimi ninim.)

Jiisas Wu Amb Kaimb Sim

35 Jiisas konu owundu ni konu orung orung pei andpi, wumb men ngii ełe nirik pupu, Gos ek ka nipi wumb ngopu, Gos sinim tep er mułum mił nipi ngopu, wumb ngenj ełe ening kanim kanim pim, ei er ka erpi yi erim.
36 Jiisas eim wumb tiłap owundu ei kanpi kaimb sim. Nimbił erang wumb noman embin piik kin, wu endi paki tumba nge kuruk endnjing yi er mulnjung. Ei kung siipsiip tep ełim wu mulałim mił, yi er mulnjung.
37 Jiisas oł ei kanpi, ek nipi eim nge ekii sik andiłmin wu ombu ngum. “Kuni wiis poł topu pei mołum, ba tengingii kongun wumb mon pałim. Ei yi mił, wumb Gos ek ka piingii wumb ei pei mołmun ba ek ni tor kindik wumb ei ngungii wumb mon pałim.
38 Yi piik kin enim kongun ei nge arim kin prei erangin, eim kongun wu kombur kindmba,” pa nim.

10

Jiisas Nge Ek Se Andiłmin Wu Ombu Engki Nga Tał
(Mak 3:13-19, Luk 6:12-16)

1 Jiisas eim nge ekii sik andiłmin wu engki nga tał, wii tang wangin, noman dinga nipi wu ombu ngum. Noman ei ni ngopu gui kis to kindik, ening ni ngenj ełe oł kanim kanim ermba ei to kindngii nge nipi ngum.
2 Eim nge ek ka endngii nge engki nga tał, wu ombu embe yi mił: kumna Saimon embe endi Piisa, eim angim Endru, nga Jeims ei eim Sependii kingam ni eim angim Jon.
3 Pilip ni Barsolomyu ni Tomas ni Masyu ku takis ok siłim wu, ni Jeims arim Sariyas.
4 Saimon Selos ni Juras wu ei Eskerios, eim Jiisas opu orung wumb onjung konu Jiisas mołum ei nipi andan tum wu.

Jiisas Ek Nipi Eim Ek Se Endngii Wu Ombu Ngum
(Mak 6:7-13, Luk 9:1-6)

5 Jiisas eim nge wu engki nga tał, ek dinga nipi kindang punjung. Jiisas ek yi nim, “Enim wumb konu eipi punerngii, nga Sameriya konu owundu ełe tuk punerngii mon!
6 Enim puk Esrel wumb, kung siipsiip mił am punjung ełe pungii,” pa nim.
7 Enim puk, wumb kanik, ek yi ningii: ‘Gos sinim tep er mołum kunum ei pei mandi omba enim,’ ningii.
8 Enim puk, wumb ening pimba ei er ka erik, wumb kułngii, ei er konj sik, wumb gui kis mułmba ei tor kindik, wumb ngenj kinj bumbułum tonum wumb, ei erangin ka mułngii. Pe enim epi ei sinjing, ei epi endi ngok enjing. Yi mił nga wumb kin oł yi erngii, epi endi sinerngii mon,” pa nim.
9 Enim ku gol ni, ku silpa ni, ku kapa ni ombu endi pendik epi ombu sipnerngii mon,” nim.
10 Kon andłam pungii kon ni, konduk ni nim su ni dolu ni epi ei endi sipnerngii mon. Wu kongun ełim wu, ei kuni ngangin nołum, mił yi enim nungii.

11 Enim puk konu kembis min owundu endi tor pungii, ei wumb kan kun erngii. Konu endi tor pangin wumb konu, ełe oł kun er mułngii. Ei enim wumb ei kin molk, puk, nga enim konu ei si kindik pungii.
12 Pe enim wumb ngii endi ełe nirik punjung kin, wumb ngii puł wumb ei ek yi ningii, ‘Enim noman emin pengłi!’.
13 Wumb ngii ełe tuk pangin, ek ka nik enjing kin, “Enim nge noman emin ei wumb ombu kin ba. Ba wumb en enim ngii konu ełe, ‘Enim nirik wei!’ a ninarik enjing kin, enim noman emin ei wumb ei kin noman emin ei ngunerngii.
14 Nga wumb nii endi enim nge ek piinarik min enim tuk sinarik kin kapłi enim ngii konu ełe si kindik kunum ełe konu eipi pungii kunum ei enim simb ełe kułman si kindngii.
15 Na ek keimi nip enim ngond. Ekii se Gos kunum owundu kos owundu piimba kunum, ełe wumb mok tumba kunum ei Gos Sorom konu ni Gomora konu ełe eim kaimb simba. Ba nga konu eipi ełe wumb ei enim kin, ‘Weiyo,’ nik enenjing kin, Gos konu ełe wumb kaimb sinermba mon,” Jiisas yi nim.

Oł Embin Tui Kanim Kanim Tonu Omba
(Mak 13:9-13, Luk 21:12-17)

16 “Piingii! Na enim kung siipsiip mił tuk owu simbii wumb mił mulnjung konu kindind. Ei piik enim ka wembii noman ka peng oł ei nge ekii singii. Nga kei Pułmu noman emin seng ełmin oł ei nge ekii singii.
17 Pe enim kan kun er mułngii! Wumb enim ambił gii nik, kos ngii sipik, en enim men ngii ełe enim kepii tok yi erngii.
18 Erik, na nge ek ni na to mani kindngii nge, enim sipik king ni kumb ełe sipik gapman nik erngii. Ei nimbił erang enim ek nik en enim kin wumb tiłap eipi ngok yi enjing konu ełe.
19 Nga wumb enim kos ełe tonu tu wangin, enim yi piingii. ‘Sinim nimbił ermin? Sinim nipe ek nimin?’ ni piik mułngii. Kunum ełe mendpił, Gos enim ningii ek ei nipi enim ngumbii,” pa nim.
20 Enim nge ek ninerngii, ba enim Ernjing Gos nge Gui Ka ei enim kin mołum ei ek nipi tor kindmba.
21 “Nga wu endi eim angim kos ełe tonu si pang to kundngii. Yi ku arim eim kingam kos ełe tonu si pang to kundngii. Nga kangił en enim, ernjing, menjing noł kin opu orung erik to kundngii ku.
22 Wumb pei enim kin noman kis piingii. Ei nimbił erang na nge embe ei enim kin pimba, ba wu endi eim ambił gii nipi na kin pii gii dinga pupu mułum kin, ekii se kunum poru nimba kunum, wu ei Gos eim sipi orung simba, ei wu eim nge.
23 Pe nga wumb enim kin oł embin tui kis enjing kin, enim konu ei si kindik, tungu puk, konu owundu endi eipi pungii. Na enim kanip nind, enim kongun endi Esrel wumb konu owundu ełe kapłi poru nininang, kapłi na wu kingam tonu epin konu ełe si kindip, mani mei ei sikir tor ombii,” Jiisas yi nim.
24 “Pe nga men kangił ei ek emb topu eim ngonum wu, ei to mani kindmba mił mon? Nga kongun kunum kunum wii minj ełim wu, ei eim nge wu owundu to mani kindmba mił mon?
25 Pe men kangił ei mołpu, ek emb topu ngumba wu ei mił kapłi, nga kongun wu ei eim wu owundu mił mułmba ei kapłi. Ngii ei arim embe Biyelsipul ei ek kend wu pim kin, wumb en enim ngii ende wumb embe kis mendpił singii. Ei yi mił, wumb na Biyelsipul nik embe singii.”

Gos Owundu Kin Mund Mong Kułmun
(Luk 12:2-7)

26 “Pe wumb enim tungii ei mund mong enerngii. Epi pei koi er sałim,
ei Gos nga peni ełe tor kindmba. Epi pei kum top pałim ei ekii se wumb
keningii.
27 Ek na enim ya emii peng nind ek, ei enim tinga eni kin nik wumb
ngungii. Nga en enim kom ełe ek piinjing ek, ei ngii ełe tonu puk, ek nik
wumb ngungii.
28 Wumb nii endi enim ngenj ełe to kundngii, ei gał piinerngii. Ba ei enim
noman tuk ei to kundnerngii mon. Ba enim Gos eim kin gał kulk mułngii.
Nimbił erang Gos eim kapłi ngenj kin noman tuk kin ouni topu kondpu, dup
konu ełe kindmba.
29 Wumb kei Winu kembis tał ku kundii ei nge endeim nga siłmin. Ba
enim Ernjing Gos kei endeim endi boi nipi, mani mei ełe ba, ei eim piinim.
30-31 Yi piik kin, enim noman embin to piinerngii mon! Enim kei Winu
kembis ku ngok sinmin ei to mani kindinmin. Yi peng kin, Gos sin tep ka er
mułmba. Enim peng enjin Gos eim gerpi, kanpi si kindpi mołum.”

Jiisas Embe Ni Tor Kindngii Oł Ei
(Luk 12:8-9)

32 “Wu endi na embe ełe nipi wumb pei ningił ełe nimba wu, ei eim embe
na Ernan Gos ningił ełe nimbii.
33 Ba wu endi na embe ei, wumb ningił ełe koi erpi ni tor kindnerim
kin, wu ei eim na Ernan Gos ningił ełe eim embe tonu epin konu ełe ni
tor kindnermbii mon ku.”

Jiisas Eim Om, Ei Opu Erngii Si Tonu Kindim
(Luk 12:51-53, 14:26-27)

34 “Enim piik, na op mei ełe opu enmin ei to mani kindip noman emin
ngumbii nge onj, ni piinerngii mon! Ba na wumb mok top noman kanim
eipi eipi ngumbii nge onj.
35 Na onj ei opu erngii nge onj, wu endi eim arim kin opu orung erang,
eim ambłam ei eim mam kin opu erang, nga amb ei eim wam nge mam opu
orung erngii nge onj. Ei yi mił wumb kombur na kin pii gii ninerngii. Nga
wumb kombur na kin pii gii ninmin.
36 Wu endi eim na kin pii gii nimba wu, ei kin ngii ende wumb ei en enim
eim kin opu, orung erik mułngii ku.
37 “Wumb en enim ernjing, menjing noł noman ngok, enmin oł ei, ba
na kin noman ngunanmin. Wumb ei na nge wumb puł mon. Nga wumb
en enim kingenjing, embilenjing noman ngonmun, oł ei ba na kin noman
ngonanmin. Wumb ei na wumb puł mił mulerngii mon!
38 Wu endi eim ond peri ei ko wupu na kin ekii sinerim kin, wu ei na wu
puł mił kapłi pinermba mon.
39 Wu endi eim nam noman konj kan simbii ni piipi endmba wu, ei eim
noman konj ei am ba. Wu endi na kin piipi, eim nge noman konj si kindmba
wu, ei eim noman konj nga orung simba,” pa nim.

Wu Endi Kumep Ka Simba
(Mak 9:41)

40 “Wu nii endi enim eim ngii ełe nirik sim kin, eim na eim ngii ełe nirik
sim ku. Wu nii endi na eim ngii ełe nirik sim kin wu endi ei Gos na kindang
onj, ei eim ngii ełe nirik simba ku.
41 Wu nii endi oł ekii se ermba piipi niłim wu, ei paki topu eim ngii konu
sipipi erim kin, eim oł ekii se ermba piipi niłim wu nge kumep ka simba mił

yi ku simba. Pe wu nii endi eim kinang, wu kun ka endi wang, eim sipipi, kuni ngopu ełim wu, ei eim wu kun ka, ei eim kumep ka eim ngumba.
42 Pe wu nii endi eim wumb ei kanpi, eim noł jii ni kułpu tu wupu, nam nge ekii sik andiłmin wu ombu ngopu ermba, wu ei na ek keimi nip enim ngond. Wu ei kumep simba, epi ei am punermba mon," pa nim.

11

Jon Eim Nge "Kongun Wu Kombur Jiisas Mułum Konu Kindim (Luk 7:18-35)

1 Jiisas eim nge ekii sik andiłmin wu engki nga tał wu, ombu ek nipi kongun ełe kindpi, eim konu ełe si kindpi, konu eipi pupu, wumb ek emb topu, ek ka ni tor kindpi erim.
2 Jon wumb noł pendiłim wu, ei eim kan ngii pepi mołpu piim ni, Gos kindang wu Krais kongun yi erpi, oł yi erpi enim nengin piipi, eim nge ekii sik andiłmin wu kindang, Jiisas mołum konu punjung.
3 Puk, Jiisas kin kii sik yi ninjing, "Nim Gos kindim wu Krais ei nim on, min sin wu endi eipi kui er mołmun?"
4 Jiisas ek nipi wu ombu ngum, "Enim Jon mołum konu puk, enim epi kanik piik enmin mił, ei nik Jon ningii," pa nim.
5 "Ningił tumbun mołum ei nga ka seng kaninmin. Simb kis mułum ei nga kun kamb andinmin. Ngenj kinj bumbułum tum wumb ei, nga ngenj ka sałim. Kom ngum wumb ei nga ek piinmin. Wumb kolk, ei nga tonu konj onjung. Nga wumb epi sinerim kaimb mulnjung wumb, ei ok Gos ek ka piinmin.
6 Pe wu nii endi eim pii gii ei na kin dinga pim kin, wu ei eim ka piyangłi!" pa nim.
7 Jon wumb noł pendpi ngołum wu, ei nge ekii se andiłmin wu si kindik orung pangin, Jiisas eim Jon nge ek ei nipi wumb ngum. "Kumb ok enim wumb mulenjing konu punjung, ei epi nipe keningii punjung? Enim puk, wu endi gumei mił mołpu kin konu pop tang ek eipi eipi nipi enim wu, ei enim keningii nge punenjing mon.
8 Enim epi nipe keningii punjung? Enim puk, wu endi eim konduk mon kanim kanim kindpi mułum, ei keningii nge punenjing mon. Wumb konduk mon ka kanim kanim kindiłmin, ei king ngii ełe mołułmun wumb," pa nim.
9 Ba enim nimbił erang punjung? Oł ekii se tonu omba piik niłmin wu, ei keningii nge punjung. Ba oł ekii se tonu omba piik niłmin wu kombur tonu ok wu ombu, eim to mani kindpi poru nim, eim wu owundu mołum.
10 Wu ei mendpił Gos nge ek ka ełe ek yi nim,

'Piini! Na ek se andiłim wu endi kindamb pupu, na ek ni tor kindmba Wu ei eim kumb se ba. Pupu, Jiisas nim nge andłam er ka ermba.'

11 Jiisas yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond. Jon wumb noł pendpi ngołum wu, ei oł ekii se tonu omba piik niłmin wumb tonu onjung wumb, ei pei kamb mani kindim. Ba Jon eim wu endi Gos sinim tep er mołum konu ełe wu num mił mon. Ba wu wii endi Gos ek ka ni tor kindmba wu ei, Jon to mani kindmba. Nimbił erang Jon eim Gos ek ka aninga kopur piim, ba pe sinim Jiisas kin pii gii ninmin wumb, ei Gos ek ka ei pei piik sinmin.
12 Jon wumb noł pendiłim wu tonu orum kunum ei, wang wang pe kunum ełe sinim mołmun. Pe wumb kis Gos sinim tep er mołum ek ei kin ek buł ambilk ninjing. Pe wumb num ni wumb dinga wii ei wumb eipi kin Gos sin tep er mołum ei, sinerngii mon nik, mani kindik si kindngii enmin.

13 Gos nge oł ekii se tonu omba piik niłmin wumb ok nik, Moses lo ek om
nin, pe Jon tonu om kunum ei ek ombu pei Gos sinim tep er mołum ek ei
kin ninjing.
14 Pe enim ek ei pii gii ninjing kin piingii. Jon eim Elainja mił oł ekii se tonu
omba piipi niłim wu ei omba nge om.
15 Wu nii endi kom simba wu, ei kom se piyangłi!
16 “Pe wumb kunum ełe mołmun wumb ei, na epi nipe mił su simbii?
Wumb ei yi mił, kangił tuk konu endi molk, ek dinga nik kangił kombur
ngok yi ninjing.
17 ‘Sin gising topun enmin, ba enim golang ninanmin. Sin golang kaimb
er ninmin, ba enim ek ninanmin mon!
18 Jon om kunum ei eim noł ni kuni nunerim. Yi erang kin, wumb yi
ninjing, ‘Gui kis eim kin mołum,’ pa ninjing.
19 Pe na Gos kingam tonu epin si kindpi, mani mei ełe opu wumb ngenj
kułpu ei, enim wumb yi ninmin. ‘Wu ei kuni pei nopu, noł wain pei nopu
ełim wu,’ nik yi ninmin. ‘Eim wumb puł ei ku takis sik, nga oł kis kanim
kanim ełmin wumb ei nge wu puł mołum,’ pa niłmin. Sił epi pei enjpił ei
enim pei ka piinenjing mon. Ba Gos nge noman ka ei pep onum. Pe ei
sinim kanpin, Gos noman ei keimi ni piimin.”

Konu Owundu Kombur Wumb Noman Ak Tok Pii Gii Ninanmin (Luk 10:13-15)

20 Konu owundu kombur Jiisas eim jep oł pei ok erim konu, ełe wumb
noman ak tunenjing. Yi erangin kin, kunum ełe Jiisas wumb ek ngum.
21 Ngopu ek yi nim, “Enim Korasin konu wumb ni Besaira konu wumb,
kaimb piind,” pa nim. “Pe wu endi Sairon konu ni Taiya konu, wu endi jep
oł yi na end mił ermba ei enim ok enim Sairon ni Taiya ni wumb ei kon alap
kis mił sik, dup sik ełe kunum kunum molk, noman ak tunjung.
22 Ba na enim kanip nind, Sairon kin Taiya konu oł embin tui tonu om mił
enim kin onermba. Enim kin oł embin tui kis wii owundu tonu opu pimba,”
pa nim.
23 “Pe enim Kapaniyam konu wumb, enim si tonu epin konu simba ni
piinmin? Ei mon. Enim dup konu mendpił pungii. Pe wu endi Sorom konu
jep oł na enim kin end oł ei, Sorom konu ełe wumb oł yi ełangin kin wumb
ei en enim piram mułułangin ku.
24 Ba na enim kanip nind, “Sorom konu wumb Gos to kondpu kis erim
mił yi enim konu wumb onermba. Ba enim konu ełe mołmun wumb ei kin,
Gos kunum Owundu tonu omba memb ei oł embin tui owundu kis ei tonu
omba,” pa nim.

Enim Na Kin Ok Kor Ka Mułngii (Luk 10:21-22)

25 Kunum ełe Jiisas eim ek yi mił nim, “Arnan, nim tonu epin konu kin
mani mei konu ei kin, nim wu num owundu mołun. Na nim kin noman ka
piind. Nimbił erang ninim nge epi ombu ek keimi wumb noman ka piik
ełmin wumb, ei kin koi erpin pendin. Nga ninim nge epi ombu ek keimi, ei
mendpił kangił kembis andan ton.
26 Keimi, Arnan nim nge noman ei yi mił pałim ei en.
27 “Na Arnan eim epi pei na angił ełe kindpi ngum. Wumb endi eim
kingam ei pii poł tunanmin mon. Arim eim mendpił kingam piinim. Wumb
endi Arim ei pii poł tunanmin mon, kingam eim mendpił arim piinim.
Wumb pei kingam noman ełe ei arim mołum nipi andan topu wumb ngum
kin, wumb eim arim ei pii poł tungii,” pa yi nim.

28 “Wu nii endi epi embin ko wumba kis erim kin, na kin wang eim kor
ngamb, kor mułmba.
29 Pe oł embin tui na pindang ełe pałim ei, enim sik enim pindang ełe ko
wungii. Ko wuk, na ek ekii sik piingii. Nimbił erang na wumb kin oł ka ełe
erip, nam embe to mani kindił. Pe enim nge noman tuk ełe kan sik kor ka
mułngii,” pa nim.
30 Oł embin tui ei enim pindang ełe pendind, ei ka wii. Epi na enim ngopu,
singii pa nimbii, ei embin owundu enałim mon.”

12

Ek Ei Kor Kunum Kongun Enerngii Mon
(Mak 2:23-28, Luk 6:1-5)

1 Ekii se kor kunum endi, Jiisas kuni wiis pin tuk ełe endim. Eim nge ekii
sik andiłmin wu ombu kuni tum. Pe tuk andik, kuni wiis mong ei tangk
nunjung.
2 Wumb lo ek piiłmin wumb, ek nik Jiisas ngunjung, “Nim nge ekii sik
andiłmin wumb ombu oł ei kor kunum enmin ei mon ninjing.”
3 Jiisas ek nipi yi nim, “Enim Deipis ek poł ei ger piinjing min? Na nind,
ei eim kin eim wu ombu ei kuni tum kunum, ei nimbił oł enjing?
4 Molk kin, Gos men ngii owundu ełe nirik punjung. Puk, bres Gos ngii
ełe sałiłim ei wumb eipi mon niłmin. Gos kin kułmał kałiłmin wumb ei minj
nungii niłmin.
5 Enim ek ei lo mon ełe pim, ei ger kinenjing min? Pe kułmał kałiłmin
wumb ei Gos men ngii owundu ełe kongun ełmin. Kor kunum mon nik
ełmin oł ei ełmin, ba ek endi ninałmin.
6 Pe na enim kanip nind, noman dinga ei ya sałim ei men ngii sałim epi ei
to mani kindim.
7 Ba enim na nind ek ei piingii, ‘Na kułmał kałiłmin oł ei na noman pinałim.
Na noman kun ka sałim wumb ei noman enim.’ Enim wumb oł endi enjing
wumb ei oł embin tui enerngii mon.
8 Na Gos kingam tonu epin si kindip mani mei ełe op, mei kingam mił
tałip moł ei, na kor kunum puł wu Owundu moł. Wumb nipe oł endi kor
kunum erngii, ei na dinga ełe wumb oł yi mił erngii,” pa nim.

Kor Owundu Kunum Jiisas Wu Endi Angił Kis Mułum Ei Er Ka Erim
(Mak 3:1-6, Luk 6:6-11)

9 Jiisas konu ełe si kindpi, men ngii ełe tuk pum.
10 Wu endi mułum wu, ei eim angił ełe epi endi sinałiłim. Angił kułii erim.
Pe wu kombur Jiisas kos er ngonmun nik, Jiisas kii dinga sinjing. “Pe sinim
kor kunum ening pałim wumb ei er ka ermin min?”
11 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim mołmun konu, wu endi kung
siipsiip es tołum ei kor kunum kung siipsiip endi konu tukpu endi mani
pupu pimba ei, kor kunum si tonu sinermba min?
12 Nga wumb endi eim kung siipsiip ei to mani kindiłim yi mił pe sinim lo
ek ełe kapłi nipin kin sin kor kunum ełe wumb kapłi paki tumun.
13 Pe eim ek nipi wu ei ngopu yi nim, “Nim angił tun kindii!” Neng, tun
kindim. Yi erang, wu ei eim angił ei ka mułum. Wu eipi endi ka mułum mił
yi mułum.
14 Jiisas kor kunum oł ei erang kanik puk kin, wumb en enim ek nik piik
Jiisas to kundngii nge ek ninjing.

Jiisas Eim Gos Nge Kongun Wu Mendpił

15 Ba Jiisas eim ninjing ek ei piipi, konu ełe si kindpi pang, wumb tiłap pei
eim kin ekii se pangin, eim wumb ening ombu er ka erim.
16 Jiisas ek dinga nipi wumb ngopu yi nim, “Enim ek nik tor kindnerii
mon!” pa nim.
17 Gos ok oł ekii se ermba oł piipi niłim wu Aisaiya ek ni tor kindpi yi
nirim. Ekii se oł yi tonu omba nirim, ek ei pe keimi pałim. Ek ei yi mił,
18 “Wu ei na eim kongun ermba nip to mundunj wu. Na eim ka piip, nam
noman eim kin sałim. Nam nge Gui Ka ei eim ngamb, eim na kos
dinga ek kun nipi, torung wumb tiłap eipi ngumba.
19 Pe eim wumb ek ngopu ek dinga nipi enermba. Wumb eim andłam ełe
angpi wii topu yi erang, eim ek piinerngii.
20 Gumei endi ek nimba er pimba, ei eim to engin tunermba. Dup alam
kan endi, dup kembis nopu pimba, ei eim to kumundpu poru ninermba. Ei
yi mił wumb nii endi en enim pii gii dinga pinermba wumb ei, eim to tor
kindnermba. Eim kongun ermba ei Gos eim kunum owundu tonu omba
kunum ełe, na ek ka ei erang kin oł kun minj erpi pang poru nimba.
21 Pe wumb torung tiłap eipi wumb eim kin pii gii nik, eim kui er mułngii.”
(Gumei kin dup kan ninmin ei yi mił; wumb Gos ek ka ei piipin oł ermin mił
nenj ni piik mułngii wumb ei, Jiisas eim mani opu kongun erang wumb oł
ka wii mendpił erik mułngii nip piipi, oł ekii se ermba nipi piiłim wu Aisaiya
ek yi pułum.)

Wumb Ek Yi Ninjing, Jiisas Biyelsipul Kin Kongun Enim Ninjing (Mak 3:20-30, Luk 11:14-23)

22 Kunum ełe, wumb wu endi tunjung wu ei gui kis tuk mułum. Wu ei
ningił tumbun mułang, gupu ełe ek tengnerim ku. Jiisas eim wu ei er ka
erim. Erang, gupu ek nipi kin, ningił kanpi erim.
23 Wumb tiłap pei molk kanik puku sik yi ninjing, “Wu ei Gos kindim wu
Krais min mon?” Wumb en enim noman ełe yi piinjing.
24 Ba lo ek piiłmin wumb ek ei piik yi ninjing, “Dinga ełe enim ei gui kis
nge tep ełim owundu Biyelsipul nge dinga ełe enim,” pa ninjing.
25 Ba Jiisas eim wumb noman ełe piipi, ek nipi yi nim, “Pe king tep erim
konu endeim ełe wumb, en enim opu erngii ei, en enim konu ka dinga
sinermba. Pe wumb konu ende wumb, min ngii ende wumb orung orung
puk, opu erngii ei, en enim ngii konu ni konu ka sinermba.
26 Pe Seisen nge wumb en enim eipi eipi bin ni, erngii dinga ermba min?
27 Biyelsipul na paki tang na gui kis tor kindinj, ba wumb nii enim ekii
sik andiłmin wumb paki tang, gui kis to kindinmin? Pe en enim kos piiłmin
wu mił molk kapłi enim ek kanim kanim ei nik kun erang,
28 ba Gos nge dinga ełe na gui kis top kindinj kin, enim piingii. Gos sinim
tep er mołum ei, sinim kin mandi onum ni piingii,” pa nim.
29 “Nimbił erang, na pup, wu num Seisen nge wumb waning ermbii ni
piind, ba ok na pup, wu num Seisen eim simb angił kan ngo pendip, ekii se
na eim nge wumb ei waning simbii.
30 “Wu endi na wu puł mon, ei na kin opu ermba wu. Pe wu endi na kin
kung siipsiip es tunermba wu, ei eim kung siipsiip topu eipi eipi kindiłim.
31 Yi mił pałim ei piip na enim nip ngond. Gos eim wumb ek kis nik enmin
ei, kapłi oł kis kil ngumba, ba wumb endi Gui Ka kin ek buł ngok erngii, ei
Gos wumb oł kis ei kil ngunermba mon.
32 Na Gos kingam tonu epin si kindip mani op, mei kangił mił muls ei wu
endi ek kis nipi, na ngumba, ei Gos kapłi kil ngumba. Ba wu endi Gui Ka
kin ek kis nimba wu ei, Gos eim kapłi kil ngunermba mon.”

Ond Kis Ei Mong Kis Tołum Ek Ekin Endi
(Luk 6:43-45)

33 “Pe ond ka pimba ei, ond mong ka tumba. Nga ond kis pimba ei, mong
kis tumba ku. Wumb ond ei kanik kin, ond mong ka min kis ei kan poł
tołmun.
34 Enim lo ek ekii siłmin wumb wembii kis Seisen nge kingam noł, enim
ek ka er ningii mił nenj? Enim wumb kis enim noman tuk ełe noman kanim
kanim pałim mił, ek yi gupu ełe ni tor kindinmin.
35 Wumb kun ka endi eim noman tuk ełe oł kun ka kanim kanim pei
pałiłim mił ei oł kun ka ei pei ni tor kindiłim. Nga wu kis endi eim noman
tuk ełe oł kis kanim kanim pei pałiłim mił ei oł kis ei pei ni tor kindiłim.
36 “Ba na enim kanip nind, wumb en enim ek wii mił nik ełmin oł kanim
kanim ombu, ekii se Gos wu amb mok tumba kunum, ei wumb pei nipi ek
ninjing ek ei, Gos kin ek orung kindngii.
37 Wumb ninim ka ninjii ełe Gos nim, wu ka nimba. Pe nga ek kis nin kin,
en kin Gos nim, wu kis nimba. Ei ninim oł erkin ek nikin enjii mił ku, Gos
nim kanpi nimba,” pa nim.

Wumb Kombur Jep Oł Eran Kenmin Yi Ninjing
(Mak 8:11-12, Luk 11:29-32)

38 Pe kunum ełe, wu num lo piiłmin ni lo ek ekii siłmin wu, kombur kin
ok, ek yi ninjing. “Ek emb to ngołun wu, sin nim jep oł endi eran kenmin ni
onmun,” pa ninjing.
39 Ba eim ek dinga nipi yi nim, “Wu amb kunum ełe oł kis er andiłmin
wumb, ei na jep ei erang kenmin niłmin ei, ek ni tor kindiłim wu Jona oł ei
andan top ngoł.
40 Kumb ok Gos ek ni tor kindiłim wu Jona eim omu owundu kirim ełe
tuk pupu pim. Ei eim kunum tekliki epin, tinga ouni pep mułum. Yi mił ku,
na Gos nge kingam tonu epin konu si kindpi mani mei ełe wu kingam mił
tełim, ei eim mei ełe kunum tekliki epin, tinga ouni yi pimba,” pa nim.
41 Ekii se Gos wumb mok tumba kunum ei, wumb Ninipa konu owundu
wumb tonu ok wumb pe mołmun wumb angk ei enim oł kis kanim ei ni tor
kindngii. Ei nimbił erang, wumb ei wu Jona Gos ek nipi ngum, ei noman ak
tunjung. Pe ya epi endi mołum ei wu Jona to mani kindpi, owundu mendpił
mołum,” pa nim. Ei Jiisas eim piipi nim, wumb endi mon, eim mendpił, ba
enim wumb eim pii gii ninanmin.
42 Gos wumb mok tumba kunum ei, kuin owundu konu orundung eipi
mołum ei, opu wumb ya ełe mołmun wumb ei oł kanim kanim enjing ei
nipi tor kindpi ngumba. Nimbił erang kuin owundu embe Siipa konu mei
orundung mołpu omba. Ei opu King Solomon nge noman ka peng ek ka
nipi tor kindim, ei piimba nge om. Ba epi endi ya ełe mołum ei eim King
Solomon noman ei to mani kindpi, eim wu num owundu mendpił mołum.”
(Ei Jiisas eim ermba oł ei piipi nim.)

Gui Kis Mułum Ei Nga Orung Om
(Luk 11:24-26)

43 “Pe gui kis ei wu endi si kindpi pułum ei pupu konu kep endi mułmbii
ni pułum. Pepi mułmbii ni pułum ba konu endi sinałim.
44 Eim yi piiłim, ‘Na ok muls ngii ełe nga orung bii,’ nipi opu kaniłim ni
ngii was erik, brum er ka er sinjing.
45 Seng, kanpi pupu gui kis angił orung nga tał pei kanpi neng onjung, ba
gui ombu oł kis wii enjing. Pe ok ngii ełe nirik puk ngii ełe mulnjung ok,

wu oł kis aninga er mułum, ba pe am er kis mendpił pup mułum. Oł ei nge, wu amb kis pe mołmun kunum, yi ku tonu omba.”

Jiisas Mam Ni Jiisas Nge Angim Noł
(Mak 3:31-35, Luk 8:19-21)

46 Jiisas ek nipi wumb ngopu mułang, Jiisas eim mam ni angim noł ok ngii
andaring engnjing. Eim kin ek nimin nik ok mulnjung.
47 Pe wu endi kanpi opu ek nipi yi nim, “Nim manim ni angnim noł ok
nim kin ek nimin nik ok mołmun,” pa nim.
48 Ba Jiisas wu ei kin ek nipi orung kindpi yi nim, “Na minan ei nii? Nga
na nge engnan noł ombu nii?”
49 Pe eim nge ekii sik ełmin wu amb ombu kin angił tuł ngopu ek yi nim,
“Enim kinei! Wu amb ombu na nge engnan noł ni minan noł mił mołmun,”
pa nim.
50 “Wu endi na Ernan Gos noman pałim mił ekii singii wumb, ei na minan
ni, na engnan nga, na ainan noł mułngii,” pa nipi wumb ngum.

13

Wu Endi Kuni Er Sipi Kuni Mong Wiis Emb Kindim
(Mak 4:1-9, Luk 8:4-8)

1 Pe akip kunum ełe Jiisas ngii ełe si kindpi, pupu noł gopu wer ełe mułpu,
ek nipi wumb ngum.
2 Wumb pei Jiisas eim mułum konu ełe ok mulnjung. Mułangin, pe Jiisas
eim noł kanu endi ełe tonu pupu mułum. Wumb noł wer ełe mułangin kin
eim wumb kin ek nipi ngum.
3 Jiisas eim ek nim ek ei pei ek ekin topu nipi wumb ngum. Ngopu yi nim,
“Enim piinmin! Wu endi kuni mong wiis emb kindim. (Ei yi mił wu endi
kongun er sepi kinapi mong emb kindinmin oł ei mił yi kindim.)
4 Pe kuni wiis emb kindpi pang, kombur pu andłam ełe mani pang, kei ok
sik nunjung.
5 Kuni wiis mong kombur pupu, mei aninga pim, ku pei mandring mułum
konu ełe mani pum. Kuni ei sikir tonu om. Ei nimbił erang, mei aninga tonu
peł ełe pim. Mei pei sepi mani punerim mon.
6 Ba konu eni dinga tang, kuni wiis mong ei dumbuł mani punenim. Tonu
ku peł ełe pim, ei kułii erpi pei kułum.
7 Pe kuni mong wiis emb kombur pupu mei sim konu pum. Ei tonu omba
erim ba eri ei tonu opu kuni mong wiis to mani kindim.
8 Kuni mong wiis kopur pupu, mei ka sim ełe mani pum. Ei tonu opu
ka erpi, mong pei tum. Kombur mong 100 to mułum, kombur mong 60 to
mułum, kombur mong 30 to mułum.”
9 Jiisas ek ei nipi poru nipi yi nim, “Wumb endi kom pimba wumb ei, ek
ei piyangłi!”

Jiisas Ek Ekin Tołum Oł Ei
(Mak 4:10-12, Luk 8:9-10)

10 Jiisas eim nge ek se andiłmin wumb ombu ok yi ninjing, “Nimbił erang
nim ek ekin to nikin wumb ngon?”
11 Eim ek nipi orung kindim, “Gos enim epin konu tep er mołum konu, ei
ek koi er pim, ei nipi enim ngum, ba wumb ombu mon,” pa nim.
12 Pe wu endi eim epi sepi mułum kin, Gos eim kin epi nga ngumba. Wu
endi eim epi sinerang mułum kin, nga eim nge epi kembis endi simba, epi
ei am ba.

13 Na ek ekin nind ek ei pułe yi pałim, ‘Ningił ełe epi kaninmin ba epi
kinanmin. En enim kom ełe ek piinmin, ba mendpił piik kun enanmin
mon.’
14 Wumb oł yi enmin ei, ok ek ni tor kindiłim wu Aisaiya ninim ek ei keimi
pałim. Ei wumb ekii se oł yi erngii ni piipi nirim mił keimi pałim. Nirim ek
yi nirim.
‘Enim piinmin ba pułe piinanmin. Enim keningii ba epi endi kinerngii.
15 Enim noman ełe pirek neng, ek piinanmin. Enim kom ełe ek piingii,
kis enim. Nimbił erang en enim ningił kumbuł gii ninmin. Yi erik epi
kinanmin. Kom ełe er piik tuk sinanmin. En enim noman ełe ek pułe pii
poł tunanmin. Tunarik, na kin onan Gos yi ninim. Wangin kin, na en enim
er ka ermbii.’
16 “Ba enim ka piingii ei enim ningił epi kanik, kom ełe ek piik yi enmin.
17 Enim piingii! Na ek keimi nip enim ngond, kumb ok Gos nge oł ekii se
tonu omba, ei piik niłmin wu ni, kombur wu oł kun ka ełmin ombu en enim
noman ka ka piik, enim pe kanik enmin ei kenmin ni mulk ba kinenjing
mon. Nga enim piinmin ek ei piimin ni, ka piik mulk ba piinenjing.”

Kuni Emb Ek Ekin Tum Ek Ei Pułe Jiisas Nipi Tor Kindim (Mak 4:13-20, Luk 8:11-15)

18 “Wu endi kuni emb pani pin kindim, ei ek ekin ei nge pułe yi pałim ei
enim piingii,” pa nim.
19 Wumb pei Gos tonu epin mołpu sinim tep enim ełe ek ei kuni mił, tał
pendnim ei pir sinanmin. Ei yi mił kuni mong wiis emb ei mani andłam ełe
pang, kei sik nunjung.
20 Nga kuni mong wiis emb pupu, mei ku mułum ełe mani pum ei yi mił,
wumb Gos ek piik, ka piik sikir sinmin.
21 Pe kuni wiis ei dumbuł mani punanim. Ei yi mił, wumb kombur Gos
ek to mani kindik wu ei kin oł kis erangin, wu ei eim pii gii sikir kis mołum
ei, nge pułe yi pałim.
22 Kuni mong wiis emb kombur pupu, ond kan dumbuł mułum ełe mani
pum. Ei pułe yi mił, wumb endi Gos ek ei piim ba mei ełe oł embin tui eim
kin tonu opu, Gos ek ka ei to mani kindim. (Ei yi mił eim Gos nge kongun
enerim.)
23 Ba kuni mong wiis emb ei pupu, mei ka ełe mani pum ei yi mił, wumb
Gos piik, ekii sik, kongun yi erangin kin kuni mong 100 min, 60 min, 30 yi
top mułum.” (Ei yi mił wumb Gos piik, nga kongun erangin, wumb konj nga
tuk ok Gos piinmin mił, ek yi nim.)

Ek Ekin Ei Aka Pin Engimb Kis Endi Tonu Om

24 Jiisas eim ek ekin endi nipi ngopu yi nim, “Gos sinim tep er kanpi
mołum mił yi, wu endi eim kuni emb sipi kindim.
25 Ba epin konu emii peng opu, orung wu endi opu, kuni mong wiis pim
konu engimb kis mong pim, ei kindpi pum.
26 Ekii se kuni mong wiis ei tonu opu, mong tumbii ni erang, engimb kis
endi tonu opu pim.
27 Pe kongun wumb puk en enim nge wu Owundu mułum konu kanik,
yi ninjing, ‘Wu Owundu, sin piipin nim kuni mong wiis ka wii ei aka pin
kindin ni, piinjpin ni, engimb kis endi tonu opu mołum,’ pa ninjing. ‘Ei
nimbił erang enim?’ a ninjing.
28 Eim ek yi nim, ‘Opu orung wumb endi opu erim.’ Neng, kongun wumb
eim kanik yi ninjing. ‘Sin pupun, engimb kis ei pirpin, tor kindmin min?’

29 Ba wu owundu ei ek nipi yi nim, ‘Enim engimb kis ei er tor kindmin ni
erngii ei, enim kuni mong wiis ei ouni er tor kindngii mon!’ pa nim.
30 ‘Pe enim epi tał ouni kan wiik tangin tonu onkuł, pengił, ekii se kuni poł
tumba kunum, ei engimb kis ei eipi or tok, kuni mong wiis ei sipik, nanim
kuni ngii ełe kindngii, ba engimb kis ei or tok dup ełe kindngii,’ pa nim.

Ek Ekin Ei Maser Mong Kin Yiis Teł Ek Poł
(Mak 4:30-32, Luk 13:18-19)

31 Jiisas eim ek ekin endi eipi nipi ngum. Ei yi mił nipi, “Gos tonu epin
konu sinim tep enim mił yi eim kuni mong endi embe maser mong,” pa
niłmin.
32 Kuni ei wu endi eim sipipi, eim aka pin ełe tełim. Maser niłmin kuni ei
mong kembis wii, kuni wii emb ombu kuni mong wiis mił kapłi mon. Ba
ekii se, kuni ei tonu opu, ond mił mendpił peng kei ok ond ełe ambilk molk,
ngii takik ełmin.”

Kuni Yiis Ek Ekin Endi Nipi Ngum
(Luk 13:20-21)

33 Nga eim ek endi ekin topu nipi ngopu yi nim, “Epin konu tep er mołum,
ei yi mił kuni yiis ei amb endi sipi kin, ming endi sipi, noł kin erang, plawa
owupu tonu ołum. Ei yi mił, wumb Gos ek ka ei piik wumb, pei ok Jiisas kin
ekii sinmin.”

Jiisas Ek Ekin Kunum Kunum Top Nirim
(Mak 4:33-34)

34 Jiisas eim ek ekin ombu ni tor kindpi wumb pei ngum. Ek ombu pei
eim nipi tor kindim ei, Jiisas eim er endeim ni tor kindnerim mon; ek pei
ek ekin ni tor kindim.
35 Na ek ni tor kindinj ei yi, ok oł ekii se tonu omba, epi ei piipi nirim ek
ei keimi, tonu om wu eim ek yi nirim.
“Na ek ekin top nip wumb en enim ngumbii. Nga nam ek koi er pirim ek ei
nip tor kindip ngumbii ei kumb ok Gos mei eririm ek ei nip ngumbii,”
pa nim.

Engimb Kis Ek Ekin Ei Pułe Nipi Tor Kindim

36 Pe eim wumb si kindpi ngii konu pum. Nga ekii se eim nge ekii sik
ełmin wu ok, eim kin kii sinjing, “Nim engimb kis endi ek ekin, ei pułe ni
peni ełe kindii!” pa ninjing.
37 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Wu endi kuni mong wiis ka emb
kindim wu, ei wu kingam.
38 Aka pin ei pułe, mei orung orung pei. Nga kuni emb ei, Gos sinim tep
enim konu ełe pei mołmun. Nga engimb kis ei yi pałim; Seisen nge wumb,
ei engimb kis mił mołmun.
39 Sinim nge opu orung wu ei, Seisen eim mołpu, eim engimb kis emb mił
ei kindim. Ekii se kunum poru nimba ei, kuni ngungii kunum ei yi mił ku,
muł, mei poru nimba kunum ei, Gos enjel kuni ei kułou tungii.
40 Engimb kis ei kułou tok, dup kelnjing ei, yi mił ku ekii se ya mei ełe
poru nimba kunum ei yi pimba.
41 Gos kindim wu kingam pupu, enjel kindang ok, wumb endi oł kis erik
oł kanim kanim yi erangin kin, wumb pii gii to kis ełim ei sik, epi kanim
kanim endi pii gii to kis ełmin ei, Gos tep ełim wumb ei kin tep to mulerngii
mon.
42 Pe wumb ombu, pei olkup to dup ełe kindngii. Dup ełe en enim ke nik,
anmbił kongk, er mułngii.

43 Kunum ełe, wu amb kun ka mułngii wumb ei, ngenj ełe eni mił tiłang
erang, en enim nge ernjing tep ermba konu tukrung mułngii. Wumb endi
eim kom pim kin ek ei piyengłi!”

Ek Ekin Ei Wu Endi Ku Kum Mei Ełe Kan Sim

44 “Gos sinim tep er mołum ei mił; wu endi ku kum mei ełe peng kan sim.
Ku kum ei kan sipi nga aka pin ełe nga koi erim. Nga wu ei eim ka ka piipi
pupu, eim epi wumb kanim kanim pei wumb ngopu ku minj sim. Eim nge
ku ei sipi mei ełe nga top erpi sirim.”

45 “Gos sinim tep er mołum konu ei yi mił; wu endi epi top erpi, nga wumb
ngopu ku sipi, eim biis ni epi mon ka wii pałim ei nge kurnum.

46 Pe eim kenim ni biis ka wii endi kanpi eim epi sipipi wumb eipi kin ku
sipipi biis ka wii ei top erpi sim.”

47 Pe nga endi yi ku, Gos sinim tep er mołum konu ei yi mił; omu kon ei
ołtok noł gopu, ełe mani kindik, omu kanim kanim sik tor siłmin.

48 Pe omu kon ei piki tang sik, noł wer ełe tor tu wułmun. Tu wuk, omu
ka mił ombu apir sik, ming endi ełe kindik, kis mił ombu kułou tok sipik si
kindiłmin.

49 Ekii se muł mei poru nimba kunum, ei yi mił ermba. Enjel ok wumb
kis tuk wumb ka mułngii konu tuk mułngii, to sipi tor kindngii,” pa nim.

50 Pe wumb ombu pei sipi, dup konu ełe kindangin, ke nik, en enim gupu
anmbił ni gupu mong ei kongk, kunum kunum dup peł ełe minj mułngii.”

Wu Endi Epi Ka Wii Nge Konj Simba

51 “Jiisas eim ek nipi kii sipi yi nim, “Enim ek ombu pei piik poru ninmin?”
Pe eim ek nipi ngopu yi ni dinga nim. Wumb eim kanik, yi ninjing.

52 “Gos sinim tep ełim ek ei piik poru nik ełmin wumb kin, ngii ełe ngii
arim mił molk. Pe eim top ngii endi ełe epi pei konj min oknge ei pei sipi top
simba. Ei yi mił, Gos ek oknge nim nga ek konj ei pei Jiisas ni tor kindim.”

Nasares Konu Wumb Jiisas Nim Ek Piinenjing
(Mak 6:1-6, Luk 4:16-30)

53 Pe Jiisas eim ek ekin nipi poru nipi, eim konu ełe si kindpi pum.

54 Nga eim si kindpi pupu, eim nge mei ełe pum. Pupu, eim Gos ek nipi
wumb ngopu, erang wumb Gos ngii ełe molk, piik puku sik yi ninjing. “Wu
ei noman dinga ni, jep ołenim, ei eim konu jiłi orung pupu sim?

55 Wu ei eim wu kamnda nge kingam. Mam Maria ei eim nge mam.
Eim nge angim Jeims ni Josep ni Saimon ni Juras wu ombu eim angim noł
mołmun.

56 Pe nga eim nge aim noł pei sinim kin mołmun ba wu ei ek jiłi orung pu
sim?”

57 Wumb ek yi nik kin en enim noman kis piinjing. Ba Jiisas eim ek nipi
yi nim, “Ek ni tor kindiłim wu eim konu orung orung eipi wumb eim kaimb
sik, noman kulk ełmin, ba eim ngii konu ni eim nge konu ełe wumb, ołyi
enałmin mon,” pa nim.

58 Pe nga eim jep ołpei konu ełe enerim mon. Nimbił erang wumb eim
kin pii gii ninenjing.

14

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu Ei Kułum
(Mak 6:14-29, Luk 9:7-9)

1 Kunum ele, King Eros wu owundu, eim Galilii konu tep molum wu, ei
eim Jiisas ek ei piim.
2 Eim ek nipi eim nge kongun wu ombu ngopu yi nim, “Wu ei Jon wumb
nol pendpi ngolum wu ei, tukpu ele angpi tonu om ele dinga ei eim kin
kongun er molum.”
3 Ei yi mil, King Eros ni wu ei Jon ambil gii nipi sipi kan ngum. Erosiyas
Pilip nge ambim, ei eim kamim ba eim King Eros bii nipi kin King Eros kin
pum. Pang, Jon, “Mon!” pa nim, ele nge King Eros Jon kan ngii ele kindim.
4 Kumb ok, Jon eim King Eros kanpi yi nim, “Nim amb ei sin, ei kapli
enanim,” pa nim.
5 Nga King Eros eim Jon to kundmbii nim; ba eim wumb pei kin mund
mong kulum. Ei nimbil erang, wumb pei Jon ek ni tor kindilim wu molum
ni yi piinjing.
6 Kunum ele wu kombur King Eros kin kulou tunjung. Tok, mam eim
mengim kunum ei piik er mulnjung. Kunum ele Erosiyas eim nge ambl̀am
ei tuk golang nipi, non er endim. Endim ei, King Eros eim kan ka kenim.
7 Kanpi, eim ek dinga nipi ambil ei ngopu yi nim, “Nim epi endi simbii
ninjii ei, na nim kapli ngumbii,” pa nim.
8 Ambil ei nge eim mam ei nim ek mil piipi yi nim, “Nim wu Jon wumb
nol pendilim wu, ei peng ming endi kindkin tu, nam ngui!” pa nim.
9 Ambil ei ek yi neng kin, King Eros eim noman embin to piim, ba ok eim
ek dinga nipi ngum ei piim. Pe nga eim wu kombur eim kin kuni ende nok
mulnjung, ei piinjing ku. Yi peng piipi kin, “Yi na epi ei ngei!” pa nim.
10 Eim wu kombur kindang puk, Jon kan ngii pim konu, pang, “Kolmung
er tu wei!” pa nim.
11 Wumb puk, Jon peng embil ei ming ele tu wuk kindik, ambil ei ngangin
kin ambil ei sipipi eim mam ngum.
12 Ba Jon nge ekii silmin wumb ei ok, Jon ngenj sipik, tukpu tok pendik.
Ekii se puk, Jiisas kanik, yi ninjing.

Jiisas Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum
(Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Jon 6:1-14)

13 Jiisas eim Jon ek ei piipi, konu ele si kindpi nol kanu sipi, konu eipi
wumb mulenjing konu eipi ele pum. Eim endeim mendpil pum. Ba wumb
konu owundu orung orung pei piik, eim pum konu ekii se punjung.
14 Ekii se Jiisas eim tor pupu kenim ni wumb tilap owundu pei ok
mulnjung. Eim wumb ombu noman ka ngopu, ening pim wumb ei er ka
erpi yi erim.
15 Konu pou neng, Jiisas nge ekii silmin wumb ok eim kanik yi ninjing,
“Sinim ya konu ele wumb endi mandi mulalmin; nim wumb ei kindan
orung puk, kuni kan sik, nok erngii,” pa ninjing.
16 Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nimbil erang wumb pei orung
pungii? En enim wumb ei kuni ngungii,” pa yi nim.
17 Jiisas eim nge ekii silmin wumb eim kanik yi ninjing, “Sin kuni endi pei
sinalim. Bres angil orung kin, omu tal mendpil salim,” pa ninjing.
18 Jiisas eim ek nipi, “Kuni ombu ya na mol konu tu wei!” nim.
19 Eim ek nipi, “Wumb pei mani ele mulei!” pa neng, mulnjung.
Mulangin, eim bres angil orung sipi, omu tal sipi, tonu kanpi, Gos kin ek
ka nipi, bres engin topu, eim nge ekii silmin wu ngang, sipik wu amb ombu
ngunjung.

20 Wumb kuni ei nok pangin orung pei mułum ei, kon engki nga tał to piki
tunjung.
21 Wu kuni nunjung ei 5,000, ba amb kangił ei pei gerik kun enenjing
mon.

Jiisas Tonu Noł Peł Ełe Pum
(Mak 6:45-52, Jon 6:15-21)

22 Pe Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ei kanpi yi nim, “Kumb se enim
noł kanu ełe tonu puk, noł orundung pei! Nam wumb ei ‘Pei!’ nip kindip,
ombii,” pa nim.
23 Jiisas eim wumb ei pei nipi kindpi, eim mendpił tonu komung ełe tonu
pupu, prei erim. Konu pou neng, eim mendpił tonu komung ełe mułum.
24 Noł kanu ei pupu, tuk noł miim ełe mandi pang, konu pop owundu topu
yi erim. Ei noł kanu kumb ełe om. Opu, noł kanu to ak tumba erim.
25 Konu tengmba mandi erim, ba aninga kopur emii mił pim konu kenjing
ni eim noł gopu peł ełe tonu opu, eim ekii siłmin wu mulnjung konu mandi
om.
26 Wu ombu molk kenjing ni wu endi noł peł ełe wang mił, wu ombu
mund mong kulk, mon gui endi onum, ninjing. Nik, mund mong erik, wii
dinga wii tunjung.
27 Pe Jiisas sikir tor opu yi nim, “Enim mund mong enerei! Ei na, na
mendpił ond. Enim puku sinerei, mon!” pa nim.
28 Piisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu, ei nim mendpił on kin,
na nen noł peł ełe op, nim mołun konu ombii,” pa nim.
29 “Oi!” a nipi Jiisas ek yi nim. Pe Piisa eim noł kanu ei si kindpi, noł peł
ełe pupu, Jiisas mułum konu bii ni pum.
30 Ba eim konu pop owundu tang, eim mund mong erim. Erpi, noł ełe si
mani simbii ni erim. Erpi, eim wii dinga topu yi nim, “Owundu, nim na
paki to!” nim.
31 Jiisas eim sikir opu, angił mani kindpi, Piisa ambił tonu sim. Sipi yi nim,
“Nim pii gii dinga pinałim. Nim nimbił erang nim na kin pii gii ninan?” pa
nim.
32 Pe wu tał noł kanu ełe tonu pangił, konu pop owundu tum ni poru nim.
33 Noł kanu ełe mulnjung wu ombu, en enim Jiisas kin men tok erik Gos
embe ambił tonu kindik, “Nim Gos kingam keimi mołun,” pa ninjing.

Genesares Konu Jiisas Ening Pim Wumb Pei Er Ka Erim
(Mak 6:53-56)

34 Galilii noł gopu ei orundung puk si kindik, Genesares konu orung tor
punjung.
35 Wumb konu ełe wumb, Jiisas piik poł tok yi ełmin. Erik, “Wumb ening
pim wumb tu wei!” pa nik kindnjing.
36 Wumb en enim ek dinga nik yi ninjing, “Wumb ening pim wumb ei, ok
nim konduk embiłngii,” pa yi nengin, ening pim wumb ei ok Jiisas kon ełe
embiłangin, ening pim wumb pei ka mulnjung.

15

Gos Nge Lo Ek Ei Sinim Kupenjing Ek, Ei To Mani Kindnim
(Mak 7:1-13)

1 Kunum ełe, lo ek piiłmin wumb kombur ni lo ek emb tołmun wumb
kombur ni Jerusalem konu si kindik, Jiisas mułum konu tor onjung. Ok yi
ninjing.

2 “Nimbił erang nim nge ekii siłmin wumb ei sinim ok kupenjpin noł,
‘Erei!’, nik oł ei enarik, kuni nungii kunum ei, angił was enanmin,” pa
ninjing.
3 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nimbił erang en enim nge ełmin oł
ei ekii sinmin. Sik, Gos nge lo ek ei si kindinmin min?
4 Gos ek yi nim, ‘Nim arnim manim ningii ek ekii sik erngii,’ pa nim. ‘Pe
wu endi arim mam kin ek kis nipi ngopu erim kin, eim to kundngii,’ pa nim.
5 Ba en enim yi niłmin, ‘Wu endi eim epi pei sałiłim wu, ei eim arim mam
paki tumba,’ ba ei eim ek yi nimba, ‘Na epi ei Gos ngumbii nipi poru ninj,’
pa yi niłmin.
6 Ernjing, menjing ei er ka erngii mił mon nik, en enim ełmin oł ei erik,
Gos nge ek to mani kindik, en enim ełmin oł ei ambił tonu kindiłmin.
7 Enim ek kend nge wu ombu, Aisaiya Gos ek ni tor kindiłim wu enim kin
ek keimi kun yi nirim.
8 Eim ek yi nim,
‘Wumb tiłap ombu en enim gupu ełe na embe ambił tonu siłmin. Nga en
enim nge noman ei na kin am turii sałiłim.
9 En enim wumb lo pendik ełmin ek ei ni tor kindik yi niłmin, Gos nge ek
ni tor kindinmin,’ pa yi niłmin. ‘Yi nik kin na kin men tok wii nił nik yi
ełmin,’ ” pa nipi ngum.

Epi Erpi Wumb To Penj Tołum
(Mak 7:14-23)

10 Jiisas eim wu amb pei wii topu, “Wei!” a nim. Nipi yi nim, “Enim piik
kun erngii.
11 Wumb epi nangin mani punum ei kis mon. Mer gupu ełe ek nengin tor
onum ek, ei erang, wu noman tuk ei penj kun ka pinałim mon.”
12 Kunum ełe eim nge ekii sik ełmin wu ombu ok, eim kanik yi ninjing,
“Lo ek piik ełmin wumb, nim nin ek ei piik, kis piinmin ninjing ek, ei nim
piin min mon?”
13 Eim yi nim, “Emb epi kanim kanim endi nanim Arnan tonu epin mołum
ei erip tał pendnenim, epi endi kapłi dumbuł pei puł erngii.
14 Enim kan wiik tei! Wumb ei ningił tumbun mułum wumb, ei puk,
ningił tumbun mołum wumb kombur andłam andan tungii enmin. Pe ningił
tumbun mułum wumb endi pupu, endi andłam andan tumbii ni ermba, ei
wumb tał ouni bok tunguł,” pa nim.
15 Piisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim ek ekin ei pułe ni peni ełe
kindan, sin piimin,” pa nim.
16 Jiisas ek yi nim, “Enim yi ku noman kun ka pinałim, wumb eipi mił
mołmun.
17 Enim piinanmin, wumb kuni gupu kindiłmin, epi nok mani kindinmin
ei, mer kirim ełe punum. Pupu, nga sipi tor kind si kindinmin.
18 Ba epi noman tuk pałim, nik tor kindinmin ei, noman ełe tor onum. Epi
ei mendpił wumb erpi kis mondnum.
19 Nga wumb noman tuk ełe tor onum ei yi mił, ek kis nik, epi waning
erik, wumb to konduk, amb eipi ngunduk, oł kis eipi erik, epi waning sik,
ek kend tok erik, wumb kin ek buł ambił erik yi ełmin.
20 Oł eipi oł ombu erpi wumb er kis mondułum, ba wumb endi angił was
enarpi kuni nołum, ei wumb er kis penj mundnałim mon,” pa yi nim.

Keinan Amb Ei Jiisas Kin Pii Gii Nim
(Mak 7:24-30)

21 Jiisas konu ełe si kindpi, pupu Taiya kin Sairon konu ełe mandi tor pum.
22 Keinan konu ełe wumb tiłap eipi, amb endi opu konu ełe mułum. Amb
ei opu, ek dinga nipi yi nim, “Owundu, nim Deipis nge kingam, nim na kin
kaimb se. Na nge ambił ei gui kis ei er kis mundang mołum,” pa nim.
23 Ba Jiisas ek endi nipi ngunerim mon. Eim nge ekii sik ełmin wu ombu
ok, ek dinga ninjing, “Amb ei eim wii dinga topu sinim onjpun konu onum
ei, nim eim orung kindan orung pangli!” ninjing.
24 Jiisas ek orung kindpi yi nim, “Gos na kindang op Esrel wumb kung
siipsiip mił am punjung ei, mendpił sip orung simbii nge onj.”
25 Amb ni opu, eim simb ełe mani ming gopsing pii połpu ek yi nim,
“Owundu, nim na paki to!”
26 Jiisas ek nipi yi nim, “Sinim kangił kuni sipin, owu ngunermin ei, oł
kun pinałim mon.”
27 Amb ei yi nim, “Owundu, nim ek keimi nin, ba wumb en enim kuni
nołmun kuni ełim mani pułum ei owu nołmun,” pa nim.
28 Amb ni ek yi neng kin Jiisas ek nipi yi nim, “Amb, ninim pii gii na kin
ei owundu tonu om, epi ninim piin mił yi tonu omba.” Yi neng kin, kunum
ełe mendpił amb ei ambłam ka wii mułum.

Jiisas Ening Wumb Pei Er Ka Erim

29 Jiisas konu ełe si kindpi, pupu noł gopu Galilii niłmin konu ełe tor pum.
Pupu, komung endi ełe tonu pupu, mei ełe mułum.
30 Wumb tiłap owundu endi ok, eim mułum konu onjung. Ok, wumb
ningił tumbun mułum, ni kom ngang ek piinenjing wumb, ni simb angił kis
mułum wumb pei sik, eim mułum konu tu wunjung. Tu wuk, Jiisas mułum
konu simb ełe mandi tuk mundangin, Jiisas eim wumb pei er ka erim.
31 Yi mił erang kin, wu amb pei noman nendii tok piinjing. Nimbił erang
wumb ek tingnenjing wumb ei, nga ek tengnjing; nga simb kis mułum
wumb ei nga simb ka mułum; ningił tumbun mułum wumb ei, nga ningił
ka mułang kenjing. Gos ol ei yi mił erang kin, wumb en enim Esrel nge Gos
embe ambił tonu kindnjing.

Jiisas Wumb 4,000 Pei Kuni Ngum (Mak 8:1-10)

32 Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu ombu, wii tang wangin kin ek yi nim,
“Wu, amb ombu na kaimb kis piind,” pa nim. “Wumb kunum tekliki pe
na kin mulnjung, pe wumb kuni tang piinmin ei, na nga orung pei nimbii
kaimb enim. Nimbił erang wumb ei dinga sinerang, ngii konu bin ni puk,
kumb kuni tang mełiłim tumba.”
33 Jiisas nge ekii sik ełmin wumb ok ek yi nik, “Ya konu ełe orung orung ei
wumb mulałmin, sinim kuni jiłi orung sipin wumb ombu kuni ngumun?”
34 Jiisas eim ek nipi kii sim, “Enim bres nimberii sałim?” Wu ombu yi
ninjing, “Sin bres, angił orung nga tał ni omu endeim endeim ni sałim,” pa
ninjing.
35 Pe Jiisas ek nipi wumb ngang, wumb pei mei ełe mani puk mulnjung.
36 Pe eim bres pei sipi, omu ombu sipi, eim Arim Gos kin prei erpi ngopu,
kuni ombu sipi eim nge ekii sik ełmin wu ombu ngang, wu ombu sik mok
tok wumb mulnjung wumb, ei ngunjung.
37 Wumb pei kuni nok pangin, pinang pang kin, kuni orung mułum ei kon
angił orung nga tał, takik piki tunjung.
38 Kuni nunjung wu ei 4,000 pei mendpił nunjung. Nga amb, kang ambił
angił pendik tuk kindnenjing mon.

39 Jiisas wumb ei pei nipi kindpi, eim noł kanu endi sipi, pupu konu orung
Makaran ni konu ełe orung pum.

16

Jep Oł Kenmin Nik Wii Tunjung
(Mak 8:11-13, Luk 12:54-56)

1 Jura wumb wu num ombu lo ek ekii sik ełmin ni wumb kolk nga konj
angk tonu onerngii ni piik wumb ok, Jiisas kanik, eim nimba ek piimin nik
eim ermba mił kenmin nik yi ninjing. Nik, “Eim epin konu ełe jep oł andan
topu oł, endi erangłi!” ninjing.
2 Ba Jiisas eim ek orung kindpi yi nim, “Konu pou nipi, eni mani pang,
enim molk kunum ka simba niłmin. Ei nimbił erang kupu muł kundii erang
kanik niłmin.
3 Konu kupiiring okrii ni molk, konu kupu ping erpi ełim ei, enim molk
konu pop topu, kumb owundu tumba, nik ełmin. Ba akip kunum ei, na jep
oł kanim kanim end oł ei, enim kapłi pii poł tunanmin mon.
4 Enim wumb kis molk kin oł kis ełmin. Enim molk jep oł andan topu oł
kenmin ninmin, ei na kapłi enermbii. Jep oł andan top ermbii oł ei, Gos ek
ni tor kindiłim wu Jona kin ełim jep oł andan tum oł, ei mendpił. Wumb
Jona ołup tok, noł ełe mani kindnjing kin, ba nga Gos eim sipi, tonu orung
sipi konj mundum.” Eim yi ni pendpi poru nipi, wu ombu si kindpi pum.

Lo Ek Ekii Siłmin Wumb Nin Wumb Kolk Nga Konj Angk Piinarik Ekii Siłmin Wumb Ombu En Enim Oł Kend Tok Ełmin Ei Nge Ek Ekin Pałim
(Mak 8:14-21)

5 Jiisas eim nge ekii se ełmin wu ombu, noł gopu ełe tumb tok puk, ba en
enim kuni bres ni epi endi sik nungii ei, piinarik pendik puk.
6 Jiisas eim ek nipi yi nim, “Enim kan kun er mułngii! Jura wumb wu num
ombu lo ek ekii sik ełmin wumb ni wumb kolk nga konj tonu puk piinałmin
wumb ei kin ek kend tok ek ak mak erik ei yiis bres ełe tok kindangin opu
tonu ołum ei mił yi erngii. Ei enim piik kun erik mułngii.
7 Jiisas nge ekii sik ełmin wu ombu ek enim kin ek nik yi ninjing, “Eim yi
mił neng kin, ‘Sin bres tu wunenjpin,’ ” pa ninjing.
8 Ba Jiisas eim bres ni kuni epi sinałim ni piipi kin eim ekii siłmin wumb
kin ek yi nim, “Enim wu pii gii dinga pinałim mił wu, nimbił erang enim en
enim kin ek nik orung orung kindik enmin?”
9 Enim ek ei piinanmin min? Na bres angił orung ei wumb 5,000 pei
ngamb nunjung. Nangin, enim kuni orung mułum ei, kon nimberii kon
tunjung ei piinmin min?
10 Pe nga bres angił orung nga tał ei wumb 4,000 pei ngamb nunjung. Nga
kuni orung sik kon nimberii tunjung?
11 Nimbił erang enim piinanmin na enim bres nga ek kun ninand mon?
Na nind ei, enim Jura wumb wu num ombu wumb ei ok ek kis ka pei pei
nik, kend tok erngii ek ei, piip nind,” pa nim.
12 Yi mił neng kin, wumb ei nim ek ei piinjing bres ełe kuni yiis mon ek
eipi endi ninmin, ni piingii, Jura wumb wu num ombu ei lo ek emb tołmun
ek pei nga emb tunjung. Wumb ombu en enim oł yi mił ełmin ba noman
tuk ka wumb eipi kin ngonałmin mon.

Piisa, “Jiisas Eim Krais,” Pa Nipi, “Gos Kindim Wu Mei Mani Om.”
(Mak 8:27-30, Luk 9:18-21)

13 Jiisas pupu Sisariya Pilipai konu ełe pum. Kunum ełe eim nge ekii sik
ełmin wumb kii sipi ek yi nim, “Wumb pei na embe nii niłmin?”
14 Eim nge ekii sik ełmin wu ombu yi ninjing, “Wu kingam wumb kombur,
‘Nim Jon wumb noł pendiłim wu,’ ninmin; nga wumb kombur, ‘Nim Elainja,’
pa ninmin. Nga wumb kombur, ‘Nim Jeremaiya ek ni tor kindiłim wu endi,’
pa ninmin. Wumb kombur molk, ‘Nim Gos oł ekii se ermba oł ei piikin niłim
wu,’ ” pa ninmin.
15 Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Enim na nii ninmin?”
16 Saimon Piisa ek yi nim, “Nim Krais, nim Gos nge kingam molkun,
wumb noman konj ngan, wumb konj mułngii,” pa nim.
17 Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Saimon, nim Jon kingam ka piinjii. Ya mei
ełe wu endi nim ek ei ni neng, nim ninan mon. Na Ernan tonu epin mołum
ei, nim ek ei nipi nim ngonum.
18 Piisa, na nim kanip nind. Pe na Gos nge ngii tekmbii ei, ya ku peł ełe
tekmbii. Ku peł ełe tekmbii, nim embe ei pułe Piisa ei ku mił. Pe wumb
kułngii konu kis ełe nge dinga ei, to mani kindnermba mon.
19 Na Gos sinim tep er mołum konu ei kii wał sip, nim ngumbii. Epi nim
mei konu ambił gii nin epi ei, tonu epin Gos ambił gii nimba ku. Nim mei
ełe epi endi si kindin kin, tonu epin Gos epi ei si kindmba ku.”
20 Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu ombu kanpi kin ok yi nim, “Enim wumb
endi kanik na Krais Gos kindim wu mei mani om, ninerei mon!” nim.

Jiisas Eim Kołpu, Nga Konj Ba
(Mak 8:31–9:1, Luk 9:22-27)

21 Kunum ełe Jiisas eim Jerusalem konu ba nge pułe andan tum. “Wumb
noman peng pim wumb ni, Gos kin kułmał kałiłmin wumb, ni lo ek emb
tołmun wumb pei ok, eim ngenj kumbii ngungii. Ngok, to kundngii, tukpu
konu mani pupu, epi nga kunum tekliki ełe tonu opu konj ba, ek ei ni tor
kindim.”
22 Piisa eim sipipi tor sipi eim ek kis ngum. Ngopu ek yi nim, “Owundu,
nim ek keimi ninan, nim nin ek ei tonu onermba mon.”
23 Jiisas kan ak topu, ek nipi Piisa ngum, “Seisen, nim na buł morung pui!
Nim na kin ek eipi ninjii en? Nim Gos nge ermba oł ei piinan mon. Nim
wumb noman ełe erngii epi ei mendpił piin!” pa nim.

24 Kunum ei Jiisas eim ek nipi eim nge ekii sik ełmin wu ombu ngum,
“Wumb endi na kin ekii simbii ni piimba wu, ei eim noman to piinarpi kin,
eim ond peri ei kou sipi, na bii konu ekii simba.
25 Wu endi eim nge noman konj peng ka moł ni piimba wu, ei eim noman
konj am ba. Wu endi na nge piipi erang, eim noman konj am ba; ei eim
noman konj ei nga sipi orung simba ku.
26 Wu endi eim mei ełe epi piipi si kułou topu er mułang, eim noman konj
kułmba ei, mei ełe epi er sipi orung simba mił nenj? Nga eim epi nipe endi
eim noman konj ei nga top er sipi orung simba ei epi sinałim.
27 Na tonu epin si kindip, mani op wu kingam tałip onj. Kunum ei Arnan
Gos nge tiłang owundu ei kin enjel ni ouni ongii. Kunum ełe, na ek keimi
ni pendind mił keimi tor omba ei, en enim oł erngii mił yi ku, Gos eim enim
kumep orung kindmba.” pa nim.
28 “Na ek keimi nip enim ngond, wumb kombur ya ełe angiłmin wumb ei,
konj mułngii. Mułangin, na wu kingam ei king mołup ombii,” pa nipi ngum.

17

Jiisas Ngenj Ei Kanim Eipi Kułum
(Mak 9:2-13, Luk 9:28-36)

1 Pe kunum angił orung nga endeim poru neng, Jiisas eim Piisa sipi, Jeims angim Jon kin nipi, seng puk tonu komung owundu endi ełe tonu punjung. Komung ei am ei tonu sim konu, en enim mendpił mulnjung.

2 Jiisas nge ngenj ei nga ngenj endi eipi mił peng kenjing. Eim kumb ningił ei eni topu tiłang enim mił, yi tiłang owundu erim. Nga eim alap ełe kuru mił tiłang erim.

3 Moses kin Elainja tał ouni tor okuł, Jiisas eim kin ek tangk kenjing.

4 Piisa ei kanpi kin eim ek yi nim, “Owundu, sinim ya mołmun ei ka wii. Nim kapłi nin kin, ya ełe na ngii tika tekliki tekmbii. Endi nim nge; nga endi Moses nge; nga endi Elainja nge,” pa nim.

5 Ek nipi mułang, kupu kuru tiłang owundu erpi opu, wu kei enjing konu om. Kupu ei opu wu kei kin pełi erim. Erang, kupu tuk ełe Gos ek endi tor om ei yi nim, “Ei na nge kingam, na eim kin noman ka wii ngond. Na eim ka wii piind; nga enim eim ek piingii.”

6 Jiisas nge ekii sik ełmin wu ek ei piik, mund mong erik, mani mei ełe puk pinjing.

7 Jiisas eim mandi opu, wu ombu embłim. Ambiłpi, ek nipi ngopu yi nim, “Enim mund mong enerei mon!” nim.

8 Pe wu kei tonu angk kenjing ni, wumb endi mulenjing; ba Jiisas eim mendpił mułum kenjing.

9 Jiisas ni wu kei kin komung ei si kindik mani puk, Jiisas eim kin ek nipi ngum, “Enim pe kanik onmun, ei wumb eipi kanik ninerngii mon. Pepi, pang pang tonu epin si kindpi mani mei ełe opu, wu kingam mił mołpu kołpu, nga opu konj pum kin, ek ei tor pangłi,” pa nim.

10 Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu kei eim kin kii sinjing, “Nimbił erang lo ek emb tok mołmun wumb ei, Elainja kumb se omba ninjing?”

11 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei keimi! Elainja eim kumb se omba. Opu, ołkanim kanim ei er kun ermba nge omba.

12 Ba enim kanip nind, Elainja ok om ba wumb eim om mił pii kun enenjing. Enarik, en enim noman ełe eim kin ołkanim kanim erik enjing. Yi mił ku, akip tonu epin si kindpi, mani mei ełe om, wu kingam ei ngenj kumbii simba ku.”

13 Jiisas ek yi neng kin eim nge tekliki ekii sik ełmin wu ombu piinjing ei, Jon wumb noł wii pendiłim wu ei, kin ninim ni piinjing.

Jiisas Kangi Endi Gui Kis Pim, Er Ka Erim
(Mak 9:14-29, Luk 9:37-43)

14 Pe puk, wumb tiłap owundu endi tor onjung konu ełe, wu endi Jiisas kin tor opu, ming gopsing pii połpu, eim simb ełe mani opu mołpu mei ełe pim.

15 Pepi, ek yi nim, “Owundu, nim na kin kaimb piin kin, nanim kangi ei noman wulu mił pang, pupu dup peł ełe pułum; nga noł tuk pupu, eim ka mulałim mon.

16 Na sip tu wup, nim nge ekii sik ełmin wumb mulnjung konu ninj ei, wu ombu kapłi ka enenjing mon!” pa nim.

17 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim wumb tiłap pei pii gii pinerim; nga enim noman tuk kun ka pinerim wumb. Kunum nimberii na enim kin

kongun er mołamb kin, enim Gos nge noman dinga ei pii poł tungii? Enim kangi ei na kin tu wei!" nim.
18 Jiisas kangi ni tu wangin, gui kis ni ek ngopu tor kindim. Kindang, kangi
ei pe mendpił ka wii mułum.
19 Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu mendpił ok, Jiisas kanik ek nik kii
sinjing. "Nimbił erang sin gui kis ei to tor kindnenjpin?"
20 Eim ek nipi orung kindpi yi nim, "Enim pii gii aninga mendpił pim.
Peng kin, enim ermin ni enjing kapłi enerim. Na enim kin ek keimi nip
enim ngond, enim pii gii ei kuni maser mong kembis wii ei sem simbii mong
mił yi pim kin, enim mei komung ya pałim ei mon, pukun orung ełe pui,"
nengin kin ba. Pe enim epi endi ermin, ni pii gii, epi ei kapłi erngii.
21 Ba andłam eipi endi seng, gui kis ei mił to kindmin mił mon. Ba prei
erpin ngopun, kuni mowii pepin ermin ei, mendpił pałim. Epi endi eipi
kapłi enermba mon."

Jiisas Eim Kołpu Nga Konj Ba Ek Nga Nim (Mak 9:30-32, Luk 9:43-45)

22 En enim puk Galilii konu o ende puk molk, Jiisas ek nipi eim ekii
sik ełmin wumb ngum. "Na tonu epin mani mei ełe op wu kingam moł.
Mołamb, wumb na sik, opu orung wumb ok angił ełe ngungii ei, piip nind."
23 Nipi yi nim, "Pe na to kundangin kułmbii; tukpu konu pep kunum
tekliki opu pang, nga angip tonu op konj bii," pa nim. Jiisas eim ek yi neng,
eim nge ekii sik ełmin wu ombu noman embin tang piik mulnjung.
24 Ekii se puk, Kapaniyam konu ełe tor punjung ni men ngii owundu ełe
andik men ngii ku takis sił min wumb ei ok Piisa kii sik yi ninjing, "Enim nge
ek emb topu ngołum wu, men ngii owundu ełe ku takis tołum min mon?" a
nik.
25 Piisa ek nipi orung kindpi yi nim, "Owa, eim enim." Nga Piisa eim pupu
ngii ełe nirik pum, ba Jiisas Piisa kin opu kii sipi ek yi nim, "Saimon, nim
noman nipe noman piin? Ya mani mei ełe wu num ei eim kingam amb
seng kuimi ngum, ba nga wumb eipi ei wu num eim paki yi ku tum. Tum
ełe wumb, nii endi epi ei nga ngopu orung wu eim kin kindngii?" pa nim.
26 Piisa ek nipi yi nim, "Wumb tiłap eipi kin ngołmun," pa nim. Jiisas
ek nipi ngum. "Yi erpi kin, eim nge kingam ku ni epi ngopu orung
kindnermba. Yi mił, na Ernan ngii konu ku takis kindnermbii ku," pa nim.
27 "Pe sinim yi eramin kin, wumb ei sin kin kis piingii ei mon. Nim pukun,
noł gopu ełe omu wuk kindan, omu endi ok tonu opu pim kin, sikin, gupu
ełe ambił aki tokun kenjii ni, ku monii endi pimba ku ei, tu wukun wumb
ei ngunjii. Ngunjii ku ei, wumb ei nge tiłap ouni ngunjii; ei kapłi ermba,"
pa nim.

18

Gos Sinim Tep Mołum Konu Ei Ni Epin Tep Mołum (Mak 9:33-37, Luk 9:46-48)

1 Kunum ełe Jiisas nge ekii sik ełmin wu ok kin ek yi ninjing, "Wu nii endi
Gos sinim tep er mołum konu ei wu owundu mendpił mołum?"
2 Jiisas eim kangi kembis endi tu wupu, tuk mulnjung konu ełe engndim.
3 Eim ek nipi yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond. Enim ok kangił kembis
mił ek keimi ni piik mulnjung kin, enim Gos sinim tep er mołum konu ełe
tuk punerngii.

4 Wu endi eim ngenj ei mani kind si kindpi, eim noman to piinarpi
mułmba wu ei Gos sinim tep er mołum konu wumb tuk mułngii ei, to mani
kindpi mołum kumb ełe ba.
5 Nga wu endi na nge embe ełe piipi kangił ei mił ‘Oi!’ a nipi, eim ngii ełe
nirik simba wu ei, na yi ku, ‘Oi!’ a nipi, eim ngii ełe nirik simba,” Jiisas eim
ek yi nipi wumb ngum.
6 “Wu endi opu, na kangił mołmun ei na kin pii gii peng mołmun ei to kis
ermbii ni ermba wu ei, eim kumep owundu kis mendpił ei eim simba. Ba
wu ei kom ku owundu endi sik num goltum ełe kan kulk sipik, ep noł mii
ełe to mani kindngii wu ei, kumep kembis simba,” pa nim.
7 “Mei wumb kaimb kis piind. Wumb eipi ei ok kin wumb, na kin pii gii
ninjing wumb ei si tor singii. Keimi, oł ei mił tonu ołum. Ba wumb nii endi
wumb ei oł yi mił erngii nipi si tor sim wumb ei, eim kin oł embin tui kis
endi ei eim kin tonu omba.
8 “Pe nim simb min angił ei endi Gos buł ngopu ermbii ni erim kin, endi
kiłpi to si kindnjii. Yi erang kin, ninim simb endeim min angił endeim ei
peng konu ka ełe punjii ei ka. Simb angił orung orung ouni pimba ei, dup
konu tukpu ełe mani kindngii ei, kulałmin kunum kunum dup no mułmba.
9 Pe ninim ningił ei erang kin Gos buł ngokun si kindkin en kin kapłi
ninim nge ningił kopiskin tor sikin, olkup tokun si kindnjii ei, ninim konj
mulnjii. Nim ningił endeim peng konj mulnjii ei kapłi, ba nim ningił tał pim
kin, nim oł kis kanim kanim eran kin, nim olkup tok dup konu kindngii ei
kis.”

Kung Siipsiip Am Pum Ek Ekin
(Luk 15:3-7)

10 “Enim kan kun er mułngii; tuk kangił kembis mołmun ei epi wii mon.
Na enim kanip nind, tonu epin en enim enjel tep ełmin ei, na Ernan tonu
epin mołum ei mandi mołmun piiłmin.
11 (Nimbił erang na tonu epin si kindip, ya mani mei ełe op telim moł.
Mołamb, wumb am punjung ei, sip orung simbii nge onj.)
12 Enim er piinmim mił nenj? Wu endi eim kung siipsiip 100 pei mulnjung
ei, endeim am pum. Ei eim kurnermba min? Ei mon. Eim kung siipsiip 99
pei tonu komung ełe mond si kindpi, eim pupu, kung siipsiip endeim am
pum ei kurpu ba.
13 Na ek keimi nip enim ngond, wu ei pupu, eim kung siipsiip ei kan sim
kin, eim ka wii piimba. Nga eim kung siipsiip 99 am punenjing ei kin ka wii
piinałim mon.
14 Yi mił ku, sinim Erinjpin ei tonu epin konu mołum, ei eim tuk kangił
kembis mołmun ei am punerngii ni piinim.”

Engnjing Oł Kis Ełim Ei, Nik Ka Ełmin Oł Ei

15 “Pe ninim angnim ei oł kis nim kin erim ei, pe nim pukun eim kin
molkun, eim oł erim ei andan tunjii ba eł ełip mendpił konu koi erkił ek
ningił. Ek yi nen ninim, angnim nim ninjii ek ei piim kin, ninim angnim si
orung sinjii.
16 Ba wu ei nim ek piinerim kin, nim pukun nga wu tał nga sinjii. Sen,
enim tep to pungii. Puk, wu tekliki ni tał ni ek ni tor kindngii ei, Gos nge ek
ninim mił yi erngii.
17 Ba eim wu ombu ek piinermbii nim kin, nga pukun Gos nge tiłap men
ngii endi wumb mołmun ełe sipnjii. Nga eim Gos nge tiłap wumb ei ningii
ek piinermbii nim kin, enim yi mił piingii wu ei torung pii gii ninanim wu,
ni ku takis sipi ełmin wu ei mił mołum.”

18 “Na ek keimi nip enim ngond. Pe nga enim kin ya mei ełe oł endi wumb erngii ei, enim buł ngok noman to piinenjing kin, ei yi ku Gos tonu epin konu mołum buł ngopu noman to piinermba. Pe nga ya mei ełe enim kin oł endi wumb erngii oł, enim noman to piinjing kin, ei yi ku Gos tonu epin konu mołum yi mił ermba.
19 Na ek nga nip enim ngond. Enim tuk mei ełe mołmun ei wu tał eł ełip noman ende sekił prei erkił, epi endi simbił ningił. Ei na Ernan epin mołum ei, kapłi paki tumba. Topu singił, epi ei ngumba.
20 Keimi, wu tał min tekliki mił molk, na nge embe piik tuk kułou tungii ei, na op tuk ełe op mułmbii,” pa nim.

Kongun Wu Epi Sipi Nopu Pendiłim, Ei Nge Ek Ekin

21 Kunum ełe Piisa opu ek kii sipi Jiisas ngum, “Owundu, kunum nimberii na engnan opu oł kis endi na kin erang, na eim si kindip ngumbii. Kunum angił orung nga tał min?”
22 Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, “Nim kunum angił orung nga tał nin ba na nim kanip nind, kunum kunum pei eim nim kin oł kis ermba, ei kil ngunjii,” pa nim.
23 “Yi mił eran, Gos sinim tep er mołum oł, ei yi mił king owundu endi mołpu, eim kongun wumb eim epi se no pendngii, ei eim mołum ei er kun ka erpi, akip tor sipi yi ełim.
24 Pe wu king ei eim wumb ei epi se nok pendiłmin ei, akip orung simbii nipi kongun pułngun mondup erang, wumb wu endi eim kin tu wunjung. Wu ei ku owundu kis dinga er sipi no pendim.
25 Ba wu ei ku kapłi ngo orung kindmba mił pinerim mon. Yi peng kin, eim nge wu owundu king ei mołpu yi nim. “Wu ei eim ambim ni eim kingam ambiłim noł nin eim epi kanim kanim pei wumb ngok, ku singii. Sengin, ku ei nanim kin orung omba,” pa nim.
26 Yi mił neng kin, wu ni opu, king enim konu simb ełe mani mei ełe pepi, ek dinga nipi yi nim. ‘Wu owundu, nim na kin kaimb sin kin, na kindan andip kapłi ku epi kanim kanim na sip no pendinj, ei kapłi ngo orung kindmbii,’ pa nim.
27 Pe wu owundu ni eim kongun wu ek nim mił, ei piipi, kaimb sipi, ku no pendim ku ei kapłi ngo orung kindmba pinerim ku, ei nim, ‘Epi endi ngunerii mon ku!’ nim. Nipi, nga eim noman ełe to piinerim mon.
28 “Kongun wu ni eim si kindpi pupu, nga eim angim kongun wu endi eim ku sipi no pendim wu ni om konu ambił gii nip, yi nim, ‘Na ku sikin no pendin ku, kapłi pe mendpił ngo orung kindnjii!’ pa nim.
29 Yi mił neng kin, angim kongun wu endi ni mani mei ełe ming gopsing pii połpu ek dinga nipi yi nim, ‘Nim na kaimb piin kin, kapłi kui er mułan, na andip kapłi, nim ku ngo ninim kin orung kindmbii.’
30 Ba eim mon nipi, sipipi kan ngii ełe pindamb, ‘Kapłi, eim nanim ku sen mił ngo orung kindpi poru nipi, kan ngii tor omba,’ nipi yi nim.
31 En enim kongun wu endi oł ei kanik, noman embin to kis piinjing. Piik, puk, wu owundu mułum konu kanik erim oł mił pei nik, wu owundu ngunjung.
32 Yi mił nengin kin, wu owundu ni kongun wu ei wii to nirik sipi yi nim, ‘Nim kongun wu kis, nim ok na kin ke nen, na nim ku owundu kis no pendin ei ngo orung kindnerii mon nip, nim kaimb sip mon minj.
33 Na nim kin kaimb sip ngunj, ei mił ku nim kongun wu endi ombu kin, yi mił ku kaimb sinjii, ba nimbił erang yi mił enen?’

34 Yi nipi, wu owundu wu ei sipi kindang, wumb eim sipi kan ngii
kindnjing ełe pepi mołum. “Eim wu owundu kin ku sim mił ngopu poru
nipi, eim kapłi kan ngii ełe si kindpi tor omba,” pa nim.
35 Jiisas eim ek nipi poru nipi yi nim, “Pe en enim nge noman ełe enjing
oł kis ei si kindnenjing kin, na Ernan tonu epin mołum, ei enim kin yi ku
ermba,” pa nim.

19

Jiisas Ek Nipi, “Amb Sik Nga Si Kindnerngii,” Ek Ei Nim
(Mak 10:1-12)

1 Jiisas ek ei nipi poru nipi pendpi, Galilii konu si kindpi, pupu Juriya konu
owundu ei si kindpi, pupu noł tungun orundung Joran ni konu ełe pum.
2 Wumb pei eim pum konu ekii se punjung; ening pim wumb pei tu
wunjung, ei er ka erpi yi erim.
3 Lo ek emb tołmun wumb ei, ok Jiisas nimba ek piimin nik, kii sik yi
ninjing, “Wu endi kapłi eim amb kiłpi to si kindmba ei, sinim lo ek ełe kapłi
yi ermba ninim min mon?”
4 Pe eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos nge ek ei ger kinenjing
min? Gos epi am pei kumb ok eririm, Gos eim ei kumb ok wu kin amb tał
eririm.”
5 Ek yi nim, “Peng kin, wu ei eim mam arim si kind opu, eim ambim kin
o dambiltpi ende punjnguł. Pukuł, wumb tał nga o endeim molkuł poru
ningił.
6 Yi mił wu amb wumb tał mon, wumb endeim. Gos epi erpi ende kindpi
pendnim ei, pep poru ninim ei, nga wumb endi to eipi eipi kindnermba
mon.”
7 Wu ombu ek dinga nik yi ninjing, “Nimbił erang Moses lo ek yi niłim, wu
endi amb kiłpi tumba ei, pipe mon endi eim ambim ngopu, kapłi si kindmba
nirim?
8 Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Moses enim embnjing to tor
kindngii nirim ei, nimbił erang Moses nirim ek ei enim piinarik, buł ngok
yi erangin kin, Moses yi nirim, ba kumb ok Gos epi kanim kanim pei eririm
kunum ełe oł yi endi tonu wang enałmin mon.
9 Pe wu endi eim ambim eim kin mandi mularpi, wu eipi kin ningił erang
wu ei eim ambim tor kindpi, nga pupu amb konj simba ei, Gos nge lo ek ei
wu to kis enim, oł kun pałim mił enanim,” pa yi nim.
10 Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu ombu, ek nik ngok yi ninjing, “Oł yi
pimba ei, wam ambim tał, eł ełip kongun nikił kun erngił, yi pimba ei wu
pupu, nga amb konj sinermba; nga amb yi ku pupu wu konj punermba mon
ku.”
11 Jiisas eim ek yi nim, “Ek ei na nip ngond, ‘Ei wumb pei pei kapłi erngii
oł mił mon. Ba wumb Gos kapłi paki tang ermba wumb ei, kapłi nanim nind
ek ei kapłi piyangłi,” pa nim.
12 “Pe mani mei ełe wu kanim kanim amb sinałmin wu mołmun ei, puł
kanim kanim pałim. Nimbił erang, kombur menjing yi mengpi pendrim
mił; nga kombur wumb erangin mołmun mił; nga kombur en enim amb
sinałmin ei nimbił erang, en enim Gos sinim tep enim kongun eii ekii sik
puk mułngii. Wumb ombu ek emb tołum ek, ei piik ekii sik erngii.”

Jiisas Kangił Kembis Kengip Ek Ka Nipi Ngum
(Mak 10:13-16, Luk 18:15-17)

13 Kunum ele, wumb kangił kembis kembis kombur tu wuk ei, Jiisas eim
kangił peng ele ambiłpi, Gos kin prei erpi ngumba, ni tu wuk ba Jiisas nge
ekii sik elmin wu molk. “Kangił tu wuk ei mon,” pa nik.
14 Jiisas yi nim, “Enim kangił ei kun erangin nam kin wangin, enim mon
nik yi enerngii mon. Nimbił erang Gos sinim tep enim oł, ei kangił yi mił
mułngii wumb ei tuk pungii,” pa nim.
15 Pe Jiisas eim angił peng ele ambiłpi, Gos kin prei er nipi, yi er poru nipi
pendpi, konu ele si kindpi pum.

Kangi Wu Epi Pei Sim Wu
(Mak 10:17-31, Luk 18:18-30)

16 Pe wu endi Jiisas pum konu tor opu yi nim, “Ek emb tołum wu, na oł ka
nimbił oł endi erip, kapłi noman konj kunum kunum ei sip kin, konj kunum
kunum mołup simbii?” pa nim.
17 Jiisas yi nim, “Nim na nimbił erang na kin epi ka ei kii sikin? Epi ka
endi ermbii ek ei noman to piikin nin, wumb endeim mendpił ka mołum.
Pe nim lo ek pałim mił piikin, ekii sikin kapłi noman konj kunum kunum
mołum ei sinjii.”
18 Wu ni kii sipi yi nim, “Lo nipe lo?” Jiisas ek yi nim, “Lo ek yi pałim; nim
wumb endi to kundnenjii mon! Nga wu amb eipi nge ngundpu sinermba
mon! Nga wumb eipi nge epi waning enenjii, mon! Nga wumb endi kin
kankin ek kend to ngunenjii, mon!
19 Ninim arnim manim ek piikin, ekii sinjii. Pe nga ninim noman kultun
mił yi wumb eipi mułngii ei, yi ku noman kulkun ngunjii,” Jiisas yi nim.
20 Wu kangi wu ni yi nim, “Na kumb ok kangił kembis kin moł lo ek ombu
ekii sip poru nił; nga na nipe epi endi nga ermbii?”
21 Jiisas eim ek yi nipi ngum, “Pe ninim am wu kun ka mendpił mułmbii
ni piin kin pukun, ninim epi pei wumb ngo, ku sikin ku, ei tu wukun wumb
ku sinerang mułngii wumb, ei ngunjii. Yi mił en kin, nim epi ka wii pei nga
tonu epin simba sinjii; nim kapłi nanim ond konu ekii sinjii,” pa nim.
22 Pe wu ei eim ek ei piipi eim noman embin to piim. Nimbił erang wu ei
eim epi kanim kanim pei sałiłim.
23 Jiisas eim ek nipi, eim nge ekii sik elmin wumb ngum, “Na ek keimi nip
enim ngond. Wu endi epi kanim kanim pei simba wu ei, Gos sinim tep er
mołum konu ele tuk ba, ba ei kongun dinga wii ermba. Nimbił erang eim
epi kanim kanim ei erpi, eim sipi konu ka ele kindnermba mon.
24 Na ek nga endi nip enim ngond. Kung kap endi mułmba kung, ei eim
kung gui ondu ele tuk ombii ni ermba, ei kapłi enermba mon! Nimbił erang
ei kung gui ondu ei dinga owii sałim. Ei yi mił ku, wu endi epi kanim kanim
pei sałiłim wu ei, Gos sinim tep er mołum konu tuk ba, ei kongun dinga owii
mendpił pałim,” pa nim.
25 Jiisas eim nge ekii sik elmin wu ombu ek ei piik, puku sik yi ninjing,
“Wumb nii endi kapłi noman konj kunum kunum mułmba ei simba?”
26 Jiisas wu kei kun kanpi yi nipi ngum, “Wumb kin epi oł yi ei kapłi
enerngii ba Gos eim kapłi epi kanim kanim pei ermba.”
27 Eim ek yi neng kin, Piisa ek nipi orung kindim, “Nim kenjii, sin epi pei
ngii konu si kindpin, nim kin ekii sipin onjpun. Ei sin nipe epi endi simin?”
28 Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Na ek keimi nip enim ngond. Ekii se
kunum tonu omba kunum ei, na tonu epin si kindip, mani mei ele wu
kingam moł. Mołamb, na opu tiłang owundu sipi king mołułum peł ele
mułmbii. Kunum ei, enim na kin ekii sinmin wu ombu ok, peł engki nga

tał simba konu ełe mułngii ku. Enim wu num molk, Gos nge wumb ei tep erik kan kun er mułngii," pa nim.
29 "Nga wumb nii endi eim ngii konu si kindpi omba, angim aim noł nin arim mam noł nin nga eim kangi ambił nin eim mei konu si kindpi opu, nanim kin ekii sipi na kongun ermba, ei kapłi eim si kindpi omba epi mił sipi, nga mering pei mendpił pendpi sipi, nga noman konj kunum kunum mułmba ei simba ku.
30 Ba wumb nii endi pe opu kumb ełe bii ni piimba wumb ei, ok ekii simba. Nga ekii se ni piimba wumb endi ei ok kumb ełe ba."

20

Ond Wain Tałmin Konu Kongun Wu Kombur Kongun Enjing

1 "Keimi Gos sinim tep enim oł ei yi mił, wu endi eim noł wain ond pin seng eim pupu kongun wu simbii nip kupiiring ok purum. Ei ok, noł wain kongun erngii nge nip purum.
2 Eim kongun wu kombur kin ek tang piipi, noman ende sipi, kunum endeim ni wu endeim endeim kumep ngumbii nim. Pe wu ombu puk, wain tałiłim konu ełe puk kongun erngii nge nipi kindim.
3 Pe konu kupiiring eni 9 erang, eim nga pupu kenim ni epi top ełmin konu ełe wu kombur wii angk kongun endi enenjing.
4 Pe wu ombu kanpi ek dinga yi nim, 'Enim yi ku puk noł wain konu ełe kongun erngii,' pa nim. 'Erik mułangin kin na enim kongun erngii mił ku ngumbii.'
5 Wumb pangin, eim nga beli kunum 12 erang, nga pou neng kunum 3 erang, yi ku erpi epi top ełmin konu wumb kurpu sipi kongun ngumba nge pum.
6 Nga pou pou nipi emii pimba erang kin, eim nga epi top ełmin konu ełe pupu kenim ni wu kombur nga ełe piram angik mulnjung. Mułangin kin eim pupu yi nipi kii sim, 'Nimbił erang enim ya ełe angik mułangin kunum wii mił poru ninim?'
7 Wu ombu ek yi nik eim ngunjung, 'Sin kongun ngumba wu mulałim.' Pe eim ek nipi yi nim, 'Enim yi ku puk, noł wain konu ełe kongun yi ku erngii,' nipi kindang punjung.
8 "Konu eni mani pupu poru nipi emii ermba. Erang, ond wain arim opu, kongun wumb tep ełim wu kanpi yi nim, 'Nim kongun wumb wii tokun, tuk sikin, embe sikin, ku ngunjii. Ba wumb ok kongun enjing wumb ei, ku ekii se ngunjii, nga pe ekii se tuk ok kongun enjing wumb ei, ku kumb se ngunjii,' pa nim.
9 Pe tep wu ni yi nim, 'Konu pou pou nipi emii pimba erang ok, kongun enjing wumb ei wangin!' Neng, ok pangin, kunum endeim pei ni ku kumep ngum.
10 Pe nga wumb kongun ok kumb se enjing wumb ei, en enim yi piinjing, 'Sin kongun ok enjpin, ku kopur pei simin,' ni yi piinjing ni ekii se onjung wumb ku engki ngum mił yi ku en enim ngum.
11 Ngang sik pendik, ond wain kin kongun wumb kun tep ełim wu ei kin ek kanim kanim nik ek kis nik ngunjung.
12 Ngok yi ninjing, 'Wu ekii se kongun enjing ei konu eni endi pei enenjing mon, ba sin kumb se konu eni kopur pei kongun erpin, nga tinga konu eni dinga tum konu kongun owundu enjpin,' nik yi ninjing. 'Ba nim wumb ekii se onjung wumb ku ngun mił sin yi ku ngun,' pa ninjing.

13 Wu ombu ek yi nengin, ond wain arim wu ei opu, eim ek yi nipi orung
kindpi kongun wu endi mołum konu ngum. ‘Wu puł, na nim kin oł kis endi
enand mon. Ba enim na kunum endeim ni ku ngumbii ninj, ei enim na kin
kapłi ninjing,’ pa nim.
14 ‘Nim ku se mengkin ninim ngii konu pui!’ a nim. ‘Ekii sik ok kongun
enjing wumb ei, enim ku ngunj mił, yi ku ngumbii end,’ pa nim.
15 ‘Pe na nam ku kumep ei kapłi wumb ngop, nga sip kongun epi end
ermbii. Ei na kapłi ermbii min? Enim na ku ełe kanik, pei simin na wu ka
mołum ni piinmin min?’ ” Ond wain arim ek yi nipi ngum.
16 Jiisas eim ek ei nipi poru nipi yi nim, “Pe nga wumb kombur en enim
kumb simin ni piik mołmun wumb ei, nga ok ekii singii. Nga ekii sik ongii
ni piinmin wumb ei, ok kumb singii,” pa nim.

Jiisas Ek Kunum Tekliki Nim Ei Kołpu Konj Ba Nge Nim (Mak 10:32-34, Luk 18:31-34)

17 Jiisas eim Jerusalem konu tonu bii ni pupu, eim ekii sik ełmin wu engki
nga tał sipi sipim. Andłam ełe puk, Jiisas eim ek nipi eim nge wu ombu
mendpił ngum.
18 “Piiyei!” a nim. “Pe sinim Jerusalem konu tonu bin onmun. Pamin! Na
tonu epin si kindip mani mei wu kingam moł. Mołamb, na sik sipik, kułmał
kałiłmin wumb nga lo ek piiłmin wumb ei kin ngungii. Ngangin kin, wumb
ei kos piik, nga na to kundngii nge nik piik erngii,” pa nim.
19 “Nga na wumb ei sik, sipik, wumb tiłap eipi endi ngungii. Ngangin,
wumb ei sik, na kepii tok, na kin ek kanim kanim nik, ek korum tok sipik,
ond peri ełe to kundngii. Nga kunum tekliki tukpu ełe pep, nga angip op
konj bii,” pa nim.

Jeims Kin Jon Teł Menjngił Epi Dinga Endi Kii Sim (Mak 10:35-45)

20 Kunum ełe, Sependii ambim eim nge kingam tał sipi opu, Jiisas mułum
konu tu wupu, eim mei ełe ming gopsing pii połpu kan, mani kan pepi prei
erpi Jiisas kin epi endi kii sim.
21 Pe Jiisas yi nim, “Nim epi nipe sinjii nin?” Eim ek yi nipi Jiisas kin orung
kindim, “Ekii se ninim king mulnjii kunum ei, na kangi tał okuł, endi nim
angił tundung mułang kin, endi opu nim angił taring mułang. Molkuł, ełip
Gos nge wumb tep er mułnguł.”
22 Eim ek yi neng, Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim kii sinmin epi
ei, enim pii poł tunanmin, mon! Pe enim kapłi na epi embin tui owundu pe
ko wumbii er moł mił, enim yi kapłi ko wungii ku? Nga pup ond peri ełe
kułmbii mił, enim yi ku kapłi erngii min?” En enim kapłi ninjing, “Sin kapłi
yi ermin.”
23 Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Keimi, ełip kapłi na epi embin tui ko
wumbii mił nga ełip yi ku pukuł epi embin tui ko wunguł. Ko wukuł yi
erngił ei kapłi. Ba okuł endi angił tundung mułang kin, nga endi angił taring
mułang yi erngił, ei na kongun mon! Ełip ngumbii mił pinałim. Wumb nii
endi nanim Arnan ok konu ełe mułngii pa nimba wumb ei kapłi ok konu ełe
mułngii,” pa nim.
24 Jiisas eim ekii sik ełmin wu engki kei, wu angim angim tał ek ei piik kin,
wu angim angim tał kin kis piik, noman embin peng yi erik mulnjung.
25 Ba Jiisas eim wu ombu wii tang, wangin eim ek yi nim, “Enim piinmin
ya mani mei konu ełe wu king wu ei, wumb tiłap eipi ei to mani kindiłmin,

en enim wu owundu ombu molk wu amb ek nik ngok yi ełmin piingii," pa nim.
26 "Ba oł ei nge, ya sinim mołmun konu ełe yi tonu onermba mon. Wu endi
tuk wu owundu mułmbii ni pimba ei, wumb pei paki topu, eim kongun wu
mendpił mołpu, eim embe ambił mani kindmba.
27 Wu endi eim mołpu o kumb ełe bii ni piimba, wu endi enim mołmun
konu ełe tuk mułmba, ei eim kapłi kongun wu mił enim eim no kulkuł se
mułangin kin eim enim kanpi kun erpi se mułmba.
28 Yi mił, tonu epin si kindip mani mei ełe, na wu kingam mołup yi mił
ermbii oł. Na nam op, ei opu wumb na kin kongun erik, na paki tungii nip
onenj mon! Na op, wumb paki tumbii nge onj. Op, na ond peri ełe kułamb,
na miyem ełe wu amb pei sip, orung simbii nge onj," pa nim. (Ek ei eim
ermba nge ei piipi nipi ngum.)
29 Pe Jeriko konu si kindik pangin, wumb tiłap pei Jiisas pum konu ekii se
punjung.
30 Ningił tumbun mułum wu tał, andłam wer ełe molkuł piinjngił ni Jiisas
andłam ełe ek tengpi o pang, piikił wii dinga tunjnguł. Tokuł ek dinga nikił
yi ninjngił, "Gos kindim wu Krais nim sin orung sinjii wu, nim Deipis nge
tiłap wu sił kin kaimb sinjii."
31 Wumb pei onjung wumb ei ok kin wu tał wii tokuł yi ninjngił, "Wu ei
kin ek tingneneł mon!" pa ninjing. Ba wu tał wii dinga tokuł nga yi ninjngił,
"Owundu, nim Deipis nge tiłap wu nim sił kin kaimb sinjii," pa ninjngił.
32 Jiisas angpi ek dinga nipi yi nim, "Na ełip kin nimbił ołermbii ninmbił?"
33 Wu tał ek yi ninjngił, "Owundu, nim sił ningił ei er ka enjii nipił ninmbił
ninjngił."
34 Jiisas eim wu tał kin kaimb sipi, eim wu tał ningił eł embiłang, pe sikir
wu tał ningił ka wii seng kankił, Jiisas pum konu ełe ekii sikił punjnguł.

21

Jiisas Jerusalem Konu Wu King Mił Pum
(Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)

1 Andłam andik puk Jerusalem konu mandi puk, Bespeis ni konu ełe
komung Olip ełe tor puk, Jiisas eim ekii sik ełmin wu tał nipi kindang ok
punjnguł.
2 Jiisas eim wu tał kin ek yi nipi ngopu kindang punjkuł. "Ełip punmbuł
konu ełe alting mandi konu kembis endi sałim konu ełe, kung dongkii endi
wał kin, kan kulk kindnjing pałim ei, pe ełip kan poskił se mengkił, na kin
tu weł!" a nipi, kindang punjnguł.
3 "Ełip pangił, wu endi ełip kii sim kin yi ningił, 'Owundu eim kongun
peng simbił onmbuł pa ningił.' Nengił, ngumba," pa nipi yi nim.
4 "Epi ei tonu onum ei, Gos ołekii se ermba piik niłmin wu ek yi nik pendik
mił pe keimi tonu onum pa nipi ek dinga nim," yi nim.
5 "Enim Jerusalem mołmun wumb ei ningii. Pe enim nge king ei enim kin
onum. Eim noman emin seng kung dongkii endi kin giiyeng giiyeng
ni opu, kung dongkii wał ełe mendpił mołpu onum."
6 Jiisas nge wu tał kumb se pukuł, Jiisas yi ereł nim mił, pukuł enjngił.
7 Wu tał kung dongkii mam, wał tał tu wukuł, eł ełip tor konduk gulk tonu
kung dongkii ełe kin sengił, Jiisas eim tonu pupu peł ełe mułum.
8 Pe wumb kopur pei en enim konduk tor gulk sipik, andłam ełe kumbuk
sinjing. Wumb kombur ond onguł tok sipik, andłam ełe sinjing.

9 Wumb pei kumb se pangin, nga kombur ekii se Jiisas pum konu ełe puk,
wii dinga tok yi ninjing, “Deipis nge kingam eim embe ambił tonu kindamin
tonu pangłi. Gos eim wu ei kin noman ka ngumba, wu ei Owundu nge embe
ełe onum. Gos embe am ei tondrung pangłi!” pa nik yi ninjing.
10 Jiisas Jerusalem konu owundu ełe tuk pang, wumb kanik, puku sik
noman kanim endi eipi mił piik. “Wu ei nii?” yi ninjing.
11 Wumb punjung wumb ei yi ninjing, “Wu Gos oł ekii se tonu omba ei
piipi niłim, wu Jiisas eim Nasares konu Galilii mei konu owundu ełe wu,”
pa ninjing.

Jiisas Gos Men Ngii Owundu Engim Konu Ełe Pum
(Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22)

12 Jiisas pupu, Gos men ngii owundu engim konu nirik pupu kenim ni
wumb puk, epi top erik enjing ei, en enim kung ni kei ni epi ei sik Gos kin
kułmał kełngii enjing. Wumb en enim ku sik erik mulnjung ei, kanpi to
makrip anda kindim. Kindpi, ku tonu peł ełe ku mong erik kin, nga epi top
erik, mulnjung wumb ei to pułpeł topu, nga peł ambiłpi sipi ak topu yi erim.
Nga kei ni peł ełe ku sek enjing wu ei mulnjung konu peł ełe, ambiłpi sipi
ak topu, yi erpi to kindang, si kindik anda punjung.
13 Eim wumb kin ek dinga nipi yi nim, “Gos nge ek yi mił ninim, ‘Gos
nanim men ngii ei prei ełmin ngii ningii,’ pa nim. Ba enim ngii ei erangin
kin epi waning wumb mił ngii sałim,” pa nim.
14 Jiisas eim Gos men ngii owundu ełe mołpu yi nipi mułang, wumb ningił
tumbun mułum wumb, ni simb ak tum wumb tu wangin, Jiisas er ka erim.
15 Ba kułmał kałiłmin wumb ei ni lo ek piiłmin wumb ni molk piinjing ni,
eim jep oł erpi erang, kangił nirik Gos men ngii owundu ełe molk wii dinga
tok ‘Osana,’ ninjing ei, nik kin ‘Deipis nge tiłap ende kingam,’ yi ninjing, ei
wu ombu en enim molk piik kin kis piinjing.
16 Piik, ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Nim ek ninmin ei nim piin min
mon?” Nga Jiisas ek nipi orung kindim, “Na piind, enim Gos ek ei gerik
piinenjing min? Ek ei yi ninim,

‘Kangił kembis menjing am nok mołmun, ni kangił dinga mił mołmun ei, Gos
eim erpi gupu ełe nanim embe ambił tonu kindngii nipi yi ninim,’ pa
nim.”

17 Pe eim Jerusalem konu owundu ełe mulnjung ei si kindpi, tor pupu
Besanii konu kembis ełe emii peng pupu mułum.

Jiisas Ek Neng Ond Pik Kułum
(Mak 11:12-14,20-24)

18 Mołpu, kupiiring ok, eim Besanii konu kembis si kindpi tor pum, ni eim
kuni tum.
19 Tang, kenim ni ond pik mong nołmun ond endi engim, ei pupu kenmbii
nipi andłam ełe pum. Pupu kenim ni ond ei mong endi to mulerim mon!
Onguł mendpił erpi engim. Jiisas ek dinga nipi ond ei ngum, “Nim nga ond
mong nga tunerii mon!” Yi neng kin, ond ni sikir kułum.
20 Jiisas eim nge ekii sinjing wumb oł ei kanik puku sik endnjing. Andik
ek yi ninjing, “Nimbił erang ond ei sikir kułii enim?”
21 Jiisas ek nipi eim nge ekii siłmin wumb ngopu yi nim, “Na ek keimi
nip enim ngond. Pe enim pii gii mendpił peng, enim noman tał sinerang
mulnjung kin, na ond pik ełe enj oł ei mił enim yi erngii. Ba enim oł yi
mendpił enerngii mon! Pe nga enim pii gii mendpił molk kin komung

owundu pałim ek dinga nik, ‘Komung pukun ep noł ełe mani pui ningii, ei kapłi ba,’ ” pa nim.
22 “Pe enim pii gii nik prei enjing kin, enim epi nipe simin nik erngii ei, kapłi singii.”

Wumb Jiisas Kii Sinjing, “Nii Endi Nim Kin Noman Dinga Ngum?” (Mak 11:27-33, Luk 20:1-8)

23 Jiisas Gos men ngii owundu ełe orung opu, ek emb topu wumb ngopu mułum. Mułang kin, Jura wumb nge kułmał kałiłmin wu owundu ni Esrel wu num kombur ok eim kanik yi ninjing. “Nim nipe noman dinga sikin kongun ei en? Wumb nii nim noman dinga ei ngum?”
24 Jiisas ek nipi yi nim, “Na ku yi enim kin ek endi nip kii simbii. Ei enim na ek ei nik ngunjung kin, na nam nipe noman dinga peng kongun end, ei nip enim ngumbii,” pa yi nim.
25 “Jon wumb noł pendiłim wu ei noman dinga ei jiłi mił orung tonu om? Pe oł ei Gos epin konu mani om min mei mani wumb ngenj ełe om?” Pe Jura wu num ombu ei en enim ek nik piik piik erik yi ninjing, “Pe sinim oł ei Gos epin nge epi epin konu ełe mani om, ei ninjpin kin, eim sinim kin ek yi mił nimba; ‘Kapłi, nimbił erang en enim Jon nge ek ei pii gii ninenjing?
26 Ba pe sinim nimin oł ei mei mani wumb kin om ninjpin kin, sinim wumb tungii ni mund mong kułmun. Kułpun ek ni tor kindnermin yi nik piinjing. Nimbił erang, wumb ei yi ni piinjing, Jon Gos oł ekii se ermba ei piipi niłim wu,” ei yi ni piinjing.
27 Wu ombu ei piik, Jiisas kin ek ni orung kindnjing, “Sin piinanmin,” pa ninjing. Jiisas ek yi nipi wu ombu ngum, “Na yi ku, na noman dinga nipe dinga peng kongun end ei, nip enim ngunermbii.”

Wu Endi Kingam Tał Mulnjung Ei Nge Ek Ekin

28 “Ba enim er piinmin mił nenj? Wu endi kangi wu tał meng seng mulnjunguł. Arim pupu, kingam kumna mułum konu kanpi ek nipi yi nim, ‘Nim pukun pani aka pin kongun erii!’ nipi kindim.
29 Kingam yi nim, ‘Na punermbii,’ nim, ba nga ekii se pum.
30 Arim nge pupu kingam ekii kanpi yi ku nim. Ba kingam, ‘Owa bii,’ nipi, nga ekii se punerim.
31 Pe kangi wu tał kangi wu nii eim arim nim ek ei ekii sim?” Wumb yi ninjing, “Kingam kumna arim nim ek ei ekii sim,” pa ninjing. Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Ku takis siłmin wumb ni amb wu eipi eipi ningił erik endnjing amb, ni wumb ombu oł kis mendpił er endnjing wumb ei, nga ok Gos sinim tep er mołum konu tuk pungii. Nimbił erang en enim noman ak tok, Gos nge ek ekii sinjing ełe pungii.
32 Nimbił erang, Jon opu oł kun erpi enim andan tum, ba enim pii gii ninenjing mon. Ba wu ku takis siłmin wu, ni amb wu eipi eipi ningił erik erik endnjing amb, ni wumb ok pii gii eim kin piinjing. Enim oł ei kanik poru ninjing, ba enim nge noman ak tok pii gii ninenjing mon,” Jiisas ek yi nim.

Ek Ekin Ei Wumb Kis Kombur Kuni Wain Pin Tep Er Mulnjung (Mak 12:1-12, Luk 20:9-19)

33 “Enim wu num wumb tep ełmin wu ek ekin endi nga nimbii end piiyei!” Jiisas ek yi nim, “Wu endi eim ond mong wain pin nge konu owundu endi erpi tełim, konu ełe teł mei konu orung orung pei kung gui erim. Nga tukrung ełe, noł wain ming owundu endi erim er sepi ond mong wain tep

mułngii ngii endi tekim, yi er sim. Sepi kin, wu kombur ełe kongun top siłmin wu er noł wain mułei nipi pendpi, eim konu turii endi ełe pum.
34 Ekii se ond mong wain nungii kunum mandi erang, noł wain arim eim
kongun wu kombur kindang puk, wumb wain pin tep er mołmun ełe pangin
eim kuni wain kombur ngungii nipi kindang punjung.
35 Pe kongun ełe wain pin tep er mulnjung wumb ei molk, wu onjung wu
ombu ambił gii nik, wu endeim to konduk, wu endi kepii tok, wu endi ku
tok kindnjing.
36 Pe nga ekii se kuni wain arim ei kongun wu kombur nga kindim. Ei ok
kindim mił mon, kongun wu kombur pei kindim. Pe kuni wain kongun tep
er mulnjung wumb kembin ei ok oł ei ku nga enjing.
37 Pe ekii se mendpił, eim nge kingam ek piingii ni piipi kindim.
38 Ba kongun tep er mulnjung wumb ei molk kenjing ni, eim kingam
mendpił wang kanik kin, ek nik piik piik enjing. Erik yi ninjing, ‘Kang wu
onum, ei eim arim epi ombu pei simba, sinim eim to kundamin! Yi erpin
kin, eim kuni wain nin pan aka pin pei ei sinim simin,’ pa ninjing.
39 Nik, kangi wu om ni tor sipik, kuni wain pin torung ełe to kundnjung.
40 “Pe enim er piinmin mił nenj? Ekii se kuni wain pin nge arim wu ei
opu, kongun tep er mołmun wu ombu kin nimbił oł ermba ei piinmin min?”
Jiisas yi nim.
41 Wumb ek yi ninjing, “Kuni wain pin nge arim wu ei opu, kongun tep
er mulnjung wumb kis ombu ei to kundmba mendpił. Nga kuni wain pin
arim wu ei pani wain pin ei sepi, wu kombur eipi kongun top siłmin er noł
wain konu ełe mułei nipi pendmba. Wumb ełe ouni wain arim nge kuni
wain ngungii,” pa ninjing.
42 Jiisas ek yi nim, “En enim Gos nge ek ka mon ei gerik piinjing min mon?
Ei yi nim,

‘Kom ku ngii endi takinmin wumb ei endi si tor kind si kindnjing ku ei, pe
ngii ekin mił orung opu tonu opu ku dinga wii pałim. Ku ninim ei
Jiisas eim ninim, Gos owundu eim oł ei erang tonu onum ei, sinim
kan ka wii kaninmin.’

43 “Yi mił peng kin, na enim kanip nind,” Jiisas yi nim. “Gos sinim tep er
mołum konu ei, enim kin sipi orung simba. Sipi, wumb tiłap eipi endi Gos
sinim tep er mołum konu ei wumb ngumba wumb ei, Gos oł kun ka erngii.
44 (Wumb nii endi eim bok topu pupu, ku peł ełe pim kin, eim topu pułpeł
to eipi eipi kindmba, ba nga kom ku ei opu wumb endi ngenj ełe pim kin,
wumb ei topu kiłpi topu pułpeł topu, dup sik mił eipi eipi kindmba,” Jiisas
yi nim.)
45 Pe kułmał kałiłmin wumb owundu ni lo ek piiłmin wumb Jiisas eim ek
ekin ei piinjing ei eim wu kei kin ninim ni piinjing.
46 Piik, eim ambił gii nimin ni piinjing, ba wumb pei mołułmun nik mund
mong enjing. Wu amb en enim yi piinjing, “Jiisas eim Gos oł ekii se ermba
oł ei piipi niłim wu, ni piinjing.

22

Ek Ekin Wu Endi Amb Simba, Kuni Owundu Eririm (Luk 14:15-24)

1 Jiisas nga ek ekin topu ek yi nim.
2 “Gos sinim tep er mołum oł ei nge oł konj mił, king endi oł yi erim. Eim
kingam amb simba erang, eim kuni owundu erim.

3 Kumb ok, wu king eim nge kongun wumb kindpi, wumb kanik yi ningii,
‘Na kangi amb simba kunum kuni owundu er simbii, ok nungii,’ nirim. Pe
kuni owundu nungii kunum ei mandi erang, king ei eim nge kongun wu
ombu kindang, wumb andik nengin, wangin neng, puk, wumb kanik nik,
ba wumb kan nirim wumb ei, ‘Onermin mon!’ ninjing.
4 King ni nga eim kongun wu kombur kindpi yi nirim, ‘Enim puk yi ningii,
“Na kung kou top nui, epi owundu pei sipi, kangi amb simba kuni pei kun er
sepi mołum, enim ok, kuni nungii. Wei!” Nim nik puk yi nei!’ nipi kindim.
5 King ei nge kongun wumb puk, wumb kanik nik ni wumb ek ei
piinermin nik wumb, en enim si kindik, eipi eipi puk. Kombur en enim ku
singii kongun erngii nge puk; nga kombur en enim aka pin kongun erngii
nge eipi eipi puk.
6 Ba wumb kombur king nge kongun wu ombu ambił gii nik, kepii tok,
kombur to konduk erik.
7 Erangin kin, king eim popuł sipi, eim nge opu wu ombu kindang puk,
wumb ombu ambił gii nik, ei eim kongun wumb to kundnjung wumb sik to
kundngii, nga konu orung orung pei dup kindangin, ‘Nangłi,’ nirim.
8 King ni eim ek nipi eim kongun wumb ngopu yi nim, ‘Na kuni owundu
wumb nungii ninj wumb ei, kuni er kun er sinj ba wumb wii tunj ei, en
enim enmin oł ei kapłi enanim.
9 Yi pałim ei piik enim puk, andłam ełe molk wumb eipi ongii ei, nik tu
wangin ok. Ok amb simba kuni owundu er sinj, ei nungii,’ pa nipi, kindang
punjung.
10 King eim yi nipi eim kongun wumb ngang, puk konu orung orung pei
puk, wumb kanik ninjing ei, wumb kis, ka ouni ninjing. Nengin, wumb ok
eim kingam amb simba erim konu ngii nirik molk piki tunjung.
11 “Wumb wu amb ok mułangin kin, king nirik pupu wumb ok mulnjung
ei kenmba nge nirik pum. Pupu kenim ni, wu endeim eim wu endi amb
simba erang konduk kindiłmin kon ei, kindnerim mon.
12 Pe king ek nipi wu ei ngum, ‘Wu puł, nimbił erang nim kuni owundu
wu endi amb simba erang konu nirik on, ba konduk kindiłmin kon ei
kindnan?’ Ba wu ei eim ek nimba ek pinerim mon.
13 King ni kongun wumb kanpi kin ek yi mił nim, ‘Enim wu ei simb angił
ełe kan tok, olkup to anda emii enim konu ełe pindangin pengłi!’ pa nim.
‘Emii kunum ełe wu ei eim ke dinga nipi, eim nge gupu mong kongpu nopu
mułmba,’ ” pa nipi yi nim.
14 Jiisas nga ek yi nim, “Keimi, Gos eim wumb pei ngii nirik wii tum ba
wu kopur endeim endeim ni eim ngii ełe nirik wangin,” a nim.
15 Lo ek piiłmin wumb en enim ek nik piik yi ninjing, “Sinim Jiisas ambił
gii nimin, ei nipe ek nipin ambił gii nimin?”
16 Pe enim lo ek piiłmin wumb ei nge kongun wu kombur kin King Eros
nge kongun wu kombur kin ouni ok, Jiisas mułum konu kanik yi ninjing,
“Ek mon wu, nim sin piinmin nim ek keimi niłin wu, ninim ek keimi minj
nikin, Gos oł kun ka ełim mił yi nikin wumb ngołun. Pe nim wumb endeim
kin noman ngunałin, wumb pei noman ende minj ngołun.
17 Pe nim er piin mił nenj ei ni sin ngo? Sinim Rom wu King Siisa kin ku
takis ngumun min mon?”
18 Ba Jiisas eim wu ombu noman tuk piik ninjing ek, ei piipi ek dinga nipi
orung kindpi yi nim. “Enim ek kend nge wumb, enim ni ek endi nimbii
min, yi piik ninmin ei, nimbił erang ninmin?

19 Enim ku takis tunjung ku endi tu wuk, na ngangin kenmbii," nim.
Neng, takis ku endi tu wunjung.
20 Tu wangin, wu ombu kii sim, "Ku min men ni embe ei nii nge mołum?"
21 Wu ombu yi ninjing, "Wu King Siisa nge," ninjing. Pe eim ek nipi ngopu
yi nim, "Siisa nge epi ei Siisa ngungii; Gos nge epi ei Gos eim ngungii," pa
nim.
22 Wu onjung wu kei Jiisas nge ek piik, mund mong erik kin, si kindik
punjung.

Wumb Kolk Nge Konj Pungii Ei, Er Pungii Mił Nenj?
(Mak 12:18-27, Luk 20:27-40)

23-24 Akip kunum ei mendpił, wumb koltmun wumb ei nge nga konj
onerngii yi nił*m*in wumb ok, Jiisas kin ek nik kii sinjing. Sik yi ninjing, "Ek
mon wu, Moses nge lo ek yi ninim, 'Pe wu endi eim kangił mulerang kułum
kin, eim angim eim amb sipi, eim kingam mił endi meng simba," pa nim.
25 "Kumb ok wu angim angim angił orung nga tał mulnjung, ba wu kumna
amb ei sipi mułum ei, kułum. Ba kangi endi mulerim. Yi erang kin, eim nge
angim ei amb ei sim.
26 Nga angim tuk ei yi ku erim, nga enginjngił ekii ei yi ku erim, yi minj
er puk. Puk wu angił orung nga tał pei yi mił erik kolk poru ninjing.
27-28 Wu ombu pei kolk poru nengin, amb ei eim mendpił ekii se kułum. Pe
nim ne! Ekii se wumb kulnjung wumb ei angk, nga konj tonu ongii kunum
ei, wu nii endi amb ei wam mułmba? Nim piin, wu pei amb endeim minj
sinjing."
29 Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Enim Gos nge ek ei piinenjing
min? Enim yi ku Gos nge noman dinga ei piinanmin min? Yi mił enim ek
ninmin ei kapłi enanim.
30 Yi mił ekii se kułii wumb ok nga konj pungii kunum ei, wu amb
sinenjing; ni amb wu punenjing; wumb ombu Gos enjel mołmun mił yi
mułngii.
31-32 Nga enim wumb kulnjung wumb angk, nga konj mułngii ninmin ei,
na enim kii simbii end. Enim Gos nge ek ei ger kenjing min mon? Eim ek ei
yi mił ninim, 'Na Eiparam nge Gos, Jeikop nge Gos, Aisak nge Gos.' Ek pułe
yi mił, wu ombu kulnjung, ba nga puk konj mołmun. Wumb ombu Gos ei
konj kunum kunum mołum Gos ei nge," pa nim.
33 Wu amb, wumb pei ek ei piik, mund mong erik, ek ni Jiisas eim ngum.

Gos Nge Lo Ek Kumna
(Mak 12:28-34, Luk 10:25-28)

34 Kunum ełe Jiisas eim ek neng wumb kolk nge konj tonu puk piinałmin
wumb ei, gupu ełe ek tingninenjing ek ei lo ek piiłmin wumb piinjing. Piik,
eim mułum konu ełe mandi ok mulnjung.
35-36 Wumb mulnjung konu tuk ełe, wu endi lo ek piiłim wu mołpu, Jiisas
nimba ek piimbii ni piinim, ek ei Jiisas kin kii sim. "Ek mon wu, ek nipe ek
endi lo pei to mani kindpi ek ei minj owundu enim?"
37 Jiisas ek nipi, wu ei ngopu yi nim, "Nim nge Owundu nge embe ambił
tonu kindkin, ninim kaimb ni, noman tuk ni, noman poru, nga noman ka
pei Gos Owundu ngunjii.
38 Lo ek ei endeim owundu mendpił ei, ek lo ka wii mendpił.
39 Nga lo ek endi ei yi mił pałim ku. Ei yi mił, 'Nim ninim noman ełe kuł
ngonum yi ku wumb erpi ei kin, ninim noman ka ngunjii.'

40 Pe ek lo ek tał ei, ek pułe endeim pałim. Ek ei, Gos oł ekii se ermba ei
piik niłmin wumb kin, Moses lo ek pei ei yi ku pałim," pa nim.

Jiisas Lo Ek Ekii Siłmin Wumb Kii Sim, 'Krais Ei Nipe?'
(Mak 12:35-37, Luk 20:41-44)

41-42 Lo ek piik ełmin wumb mułangin kin, Jiisas ek kii sipi nipi ngum.
"Enim Gos kindim wu Krais ei er piinmin mił nenj? Eim nii kingam?"
Wumb ei kanik yi ninjing, "Eim Deipis nge kupam," pa ninjing.
43 Eim ek nipi wumb ngum, "Pe nimbił erang Gos Gui Ka ei Deipis kin
neng, Deipis mołpu wu ei, 'Nam Owundu,' nim? Eim yi nim,
44 'Owundu ek nipi nam nge Owundu ngopu yi nim: Nim na nge angił
tundung orung mulnjii. Ekii se ninim nge opu orung wumb ongii
ei sipi, ninim simb mandring ełe kindmbii,' pa nim.
45 Deipis eim nge ek ełe nipi eim, 'Na nge Owundu,' " pa nim. "Nimbił erang
wu ei eim nge kupam?" a ninim.
46 Wu endi Jiisas nim ek ei nik orung kindngii mił wu endi mulenjing mon.
Nga kunum ełe pułngun monduk wumb eim kin kał kulk nga ek kii sinenjing
mon.

23

Lo Ek Emb Tołmun Wumb Nin Lo Ek Połmun Wumb Oł Ełmin
(Mak 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46)

1 Pe Jiisas ek nipi wumb pei ngopu, nga eim nge ekii sinjing wumb kin
ouni ngum.
2 Eim ek yi mił nim, "Lo ek piiłmin wumb kin, lo ek połmun wumb kin
puk, Moses nge lo ek dinga nik ngok mulnjung.
3 Pe enim wumb ombu ei, lo ek nik ngonmun ei piik, ekii singii. Ba en
enim ełmin oł ei, enim ekii sik enerngii mon. Wumb ombu en enim, ek ni
tor kindiłmin; ba en enim ek ei ekii sinałmin mon.
4 Wumb en enim epi oł embin tui tu wuk, wumb pindang ełmin; ba en
enim angił mong ełe endeim, wumb paki tok yi enałmin mon.
5 En enim epi pei ełmin oł ei, wumb keningii ni piik, yi ełmin. Nga en enim
ka owundu peng ełe talk, prei ełmin. Yi mił erik, en enim konduk ełe olt,
moke kanim kanim ełmin. Yi mił ermin ni piik, epi ei wumb keningii.
6 En enim noman yi piiłmin kuni owundu nungii ei, 'Sin sinim o pun,
peł kumb ełe mułmun,' ni piiłmin. Nga men ngii konu ei pupun, kumb ełe
mułmun nik, yi piik andiłmin.
7 En enim yi piiłmin, 'Sin tuk wumb konu ełe endamin wumb molk, sin ek
mon wu, yi ningii,' ni piiłmin. Ei mon! Enim wu endeim mendpił ek mon
wu, enim angim angim mułngii.
8 Ba wumb molk, enim 'Ek mon wu,' ninerngii mon! Wu endeim enim
nge ek mon wu, nga enim angim angim yi mułngii.
9 Ya mani mei ełe enim, 'Sin erinjpin endi mołum,' yi ninerngii mon. Enim
nge Ernjing endeim mendpił, ei tonu epin konu ełe mołum.
10 Enim wumb molk, 'Enim wu num peng pim wu,' yi mił ninerngii mon.
Enim wu num endi mołum ei, Krais mendpił mołum.
11 Ba enim nge wu owundu ei, enim kin kongun wu mił yi mułmba.
12 Wu endi eim embe ambił tonu kindim kin, eim nge embe ei mani ba.
Wu endi eim embe ambił mani kindim kin, ei eim tonu ba," pa nim.

Jiisas 'Ek Mon Wu Oł Kis Enjing,' Ei Nipi Ngum.
(Mak 12:40, Luk 11:39-42,44,52, 20:47)

13 “Enim lo ek piik ełmin wumb ni, połułmun nik ełmin wumb, enim kan
kun er mułngii. Enim noman tał sek enjing wumb. Nimbił erang enim Gos
sinim tep er mołum ei andłam ondu ngok erangin kin, wumb tuk ełe pungii
kapłi enanim mon! Nga en enim konu ełe punarik, nga wumb tuk bin ni
enmin ei, pei nik yi enanmin ku.
14 (“Enim lo ek piiłmin wumb ni, andłam ełe prei olt er mułamin kin, wumb
keningii nik ełmin wumb ni enim kan kun er mułngii! Enim kend tok nik
ełmin wumb, enim amb wenjing kulnjung amb ngii konu ełe epi waning
erik, yi ełmin. En enim prei kinan erik, ei enim oł ełmin, ei nge enim kumep
kis endi singii,” pa nim.)
15 “Enim lo ek piiłmin wumb ni, andłam ełe angk prei olt ermin; wumb
keningii nik ełmin wumb ni, enim piik kun er mułngii! Enim nge noman tał
er pałim. Enim ep noł ni, konu mei orung orung andik, wu endi semin Jura
nge wu mułmba nik endnjing. Andik kin, wu endi tuk sinjing wu ei, am dup
konu peł ełe kun tuk ba wu mołum. Ei en enim yi mił ku; ba enim eim kin
nengin erpi, eim am oł kis wii erpi, enim to mani kindnim,” pa nim.
16 “Enim lo ek nga pei nik enmin, ei kun punałim mił enim; ek eipi eipi
nik lo ek ei ekii sik niłmin; ba Gos lo ek ekii sinałmin. Enim ningił tumbun
kis mułum; ba nga wumb andłam andan to ngungii enmin. Kapłi enim kan
kun er mułngii! En enim ek yi niłmin, ‘Wumb endi men ngii kin, ei nipi, ek
keimi mendpił nind. Nipi, angił tonu kindmba wu ei, ek wii mił nimba. Pe
wumb en enim lo ek eipi eipi en enim noman ełe nik ełe, en enim ekii sik,
andłam kun sałim mił punarik kin, Gos nge lo ek ei ekii sinałmin mon. En
enim nge lo ek ni pendnjing ek lo kembis kembis, ei nge ekii siłmin.
17 Enim ningił tumbun kis mułang, noman wulu pang mołmun wumb!
Epi nipe ei owundu? Min gol ei epi owundu min? Men ngii ei erang, gol
opu kun ka mendpił mułmba min?
18 Pe nga enim wumb molk yi niłmin, ‘Wu endi kułmał kałiłmin konu ełe
angpi, ek tonu dinga nipi, ek keimi nind niłim ek ei, enim ek wii niłmin.
Nga wu endi kułmał kałiłmin epi sipi, tonu kumo ełe sepi, ek keimi nimba
ei keimi, eim yi ku erpi mułangłi!’ niłmin.
19 Enim ningił tumbun kis mułang, ek ninmin min, epi nipe owundu?
Kułmał kałiłmin epi tonu kumo ełe sepi, epi owundu min? Kułmał kałiłim
kumo ei erang, kułmał epi ei kun ka mendpił min?
20 Pe wu endi eim kułmał kałiłmin konu kumo ełe kin, ek endi tonu nipi,
dinga ermbii nipi ermba ei, tonu kumo ełe epi pei mułmba epi ei kin, ouni
ek dinga nimba.
21 Wu endi men ngii owundu ek tonu nipi, ek ni dinga ermba ei, eim men
ngii owundu ełe ni, Gos men ngii nirik mołpu, ku ouni ek dinga nimba.
22 Wu endi tonu epin ek tonu nipi, ek endi ni dinga ermba ei, Gos peł
mołum owundu ei kin, ouni ek nipi dinga ermba,” pa nim.
23 “Enim lo ek piik ełmin wumb ni, wumb enim lo ek andan tołmun wumb;
enim kan kun er mułngii! Enim noman tał pim wumb. En enim aka pin me
min, kuni singin erang, epi engki tu wuk, endeim aninga tonu ei Gos ngok
yi ełmin. Ba enim lo ek pei enim si kindiłmin ek ei, nga ekii sinermin mon.
Ei ek yi ek, wumb nok tumba kun ka ek ni, oł kun erngii ek ni, noman ka
wumb ngungii ek ni, lo ek Gos kin epi engki nga sipi, Gos ngok erngii oł ei,
enim si kindnanmin mon! Ba epi lo ek owundu ei oł keimi erngii,” pa nim.
24 “Enim ningił tumbun kis mułum wumb molk kin, wumb andłam kun
andan tungii enmin min? Ei kapłi enanim mon! Enim epi kembis kembis
noman peng kongun er molk kin, ba Gos nge epi owundu ei, enim ambił gii
ninarik mołmun,” pa nim.

25 “Enim lo ek andan tołmun wumb ni, lo ek piiłmin wumb; enim kan kun
erik mułngii! Enim noman tał er pałim wumb. Enim ngenj torung ełe noł
was er ka erik mołmun; ba enim noman tuk ei tukrung oł kis pei seng, ei
penj mendpił mołmun.
26 Enim ningił tumbun lo ek andan tołmun wumb! Enim ming kap
tukrung ok was er ka erik, nga torung ei eim ka wii konj simba ku,” pa
nim.
27 “Enim lo ek andan tolmun wumb ni, enim lo ek piik nik ełmin wumb;
enim kan kun er mułngii! Enim noman tał seng kin, ek tał er nik nik enmin.
Ei enim wumb yi mił mołmun ei guimeng tukpu ełe, torung kopung kuru
ka kand sengin ka sałim; ba tukrung ełe wumb kułii embił piki topu, epi kis
er sałim mił enim noman ełe yi sałim.
28 En enim yi mił ku mołmun. Wumb enim ngenj ełe kanik kin, enim
wumb ka mołmun ni piinmin; ba noman tukrung orung epi waning ni, lo
ek to kindik, oł kis ei tuk ełe piki to mołmun.”

Jiisas Ek Nipi, Ek Emb Tołmun Kumep Kis Singii (Luk 11:47-51)

29 “Enim lo ek piik ełmin wumb ni, enim lo ek andan tołmun wumb, enim
kan kun er mułngii! Enim noman tał peng ek tang mulnjung wumb, enim
ek ni tor kindiłmin wumb nge tukpu ełe, kung gui pok ni, kom ku ka wii
ełmin. Nga wumb oł kun ka ełmin wumb ei nge, tukpu ka wii ełmin ku.
30 Molk ek yi niłmin, ‘Pe sin ok kupenjpin noł mulk kunum ei, sin mołpun
kin, kapłi sinim ek ni tor kindiłmin wumb paki tamin, to kundnałmin mon!’
31 En enim ek ei niłmin ei, enim ek ni tor kindiłmin wumb to kondułmun
ek ei piik niłmin. Enim ek ni tor kindiłmin wumb to kundnjung wumb ei
nge tiłap ende molk kin, ninmin,” pa nim.
32 “Kapłi, en enim kupenjing noł ok ełmin oł ei, erik poru ningii.
33 Enim wembii, enim wembii kis nge kingenjing noł; Gos enim kos
owundu piimba kunum ei, enim dup konu mendpił pungii. Nimbił erang
enim kos ełe tungu erngii. Tungu ermin ni erngii, ei kapłi enermba mon.
34 Yi pałim ei piik, pe na ek ni tor kindiłmin wu kombur sip, noman ka piim
wu kombur kin, mon ek tołum wu kombur kin, Gos ek ka piik tor niłmin wu
kombur kindamb, enim kin ongii ei, enim kombur to konduk, nga kombur
sik, ond peri ełe to kundngii ku. Nga kombur enim men ngii ełe tungii. Nga
wu kombur konu owundu endi ełe bułun to sipik, konu owundu endi ełe
tor sipik, yi erngii,” pa nim.
35 “Wu kombur mei konu wu oł kun ka mulk wu ei, enim to kundnjung ei,
enim nge kumep enim kin pei owundu pimba. Gos nge tiłap wumb kumna
kin, Eipel wu oł kun ei Jura wumb to kundnjung. Kułang kin, pepi, opu opu
ni, ekii se mendpił Sekaraiya kingam Berekaiya, eim enim tuk men ngii ka
ełe kumo kind sik ełe to kunduk, kumep ei pepi, opu enim ngenj ełe pałim.
Ei enim pe ya mei mołmun wumb ei, enim puł ełe enim pe epi kis enim mei
ełe molmun wumb ei, pe kumep kis singii,” pa nim.
36 “Na ek keimi nip enim ngond. Kumep pe kis enim wumb tiłap pe
mołmun wumb ei singii. Nimbił erang, enim wumb oł kun ka enjing wumb
ei to kundnjung.”

Jiisas Jerusalem Konu Ełe Wumb Kanpi Ke Nim (Luk 13:34-35)

37 “Jerusalem konu wumb, Jerusalem konu wumb! Enim Gos oł ekii
se ermba oł ei piik niłmin wumb, enim to kundułmun. Nga Gos nge ek
se andiłmin wumb kombur kindang ku, to kundmun nik tołmun. Kunum

kunum na enim nge kingenjing noł sip, kułou tumbii nip ełe, ei yi mił kei kultu mam ei kei wał ombu sipi eim kong mandring kindiłim mił, na yi ermbii nip enj, ba en enim mon ni piiłmin," pa nim.

38 "Enim piinmin! Akip enim ngii konu ełe wii simba, wumb mulerngii mon! Na enim si kindmbii. Si kindamb, kangił menjing mulerang mołmun, ei mił mułngii.

39 Keimi na ek yi mił nip enim ngond, enim na nga kinerngii mon, molk puk puk ekii se enim ek yi ningii, 'Gos wu ei kin epi ka wii ngangłi, eim wu owundu embe ełe onum, pa ningii,' " Jiisas pa nim.

24

Jiisas Ek Nipi, "Gos Men Ngii Owundu Ei To Kis Mundmba," Nim.
(Mak 13:1-2, Luk 21:5-6)

1 Jiisas eim Gos men ngii owundu ei, si kindpi anda pupu pum. Pang, eim nge kongun wu eim pum konu ekii se punjung. Puk, eim kin ek nik Gos men ngii angiłim mił nik, andan tungii nge punjung.

2 Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Enim epi pei ei kan poru ninmin min? Na ek keimi nip enim ngond, ya ku ei endi wii sinermba, pei tangin ku endi pupu, ku endi tang pei ombult mani opu poru nimba."

Oł Embin Tui Pei Tonu Omba
(Mak 13:3-13, Luk 21:7-19)

3 Jiisas eim tonu komung Olip ełe mułum ni, eim nge ekii siłmin wu mendpił eim kin onjung. Ok ek kii sik yi ninjing, "Nim sin kankin ne! Kunum nenj kin oł ei tonu omba? Nga oł endi ok tonu wang kenmin ei, epi nipe tonu omba? Nim orung wan, ya mei ei kunum nenj kin poru nimba?" nik kii sinjing.

4 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Enim kan kun er mułngii. Mon peng kin, wu endi opu enim kin, ek kend topu ngumba," pa nim.

5 "Nimbił erang, wumb pei ok na nge embe ełe ongii. Ok ek yi ningii, 'Na nam Gos kindim wu Krais,' pa ningii. Nik, wumb pei ek kend tok ngungii.

6 Pe enim molk piingii ni wumb opu enmin ni piingii; nga wumb ek nik tu wangin wumb opu erngii ei piingii ku; ba ei kan kun er mułngii. Enim puku sinerngii mon. Epi ei tonu omba ba kunum poru nimba kunum ei sikir tonu onermba mon.

7 Konu mei owundu wumb tiłap endi kin nga konu tongndung mei owundu endi wumb tiłap endi kin opu erngii. Nga king endi nge tiłap ei puk nga king endi nge tiłap kin opu erngii. Nga konu kombur wumb kumb kuni owundu seng mułngii; nga konu kopu owundu pei tumba," pa nim.

8 "Oł ombu pei tonu omba ei mił amb endi kangił mengmba kunum ei, eim ngenj kumbii piinim mił yi piingii," pa nim.

9 "Kunum ełe, wumb enim sik ngenj kumbii ni oł embin tui enim kin tonu omba. Wang kin, enim to kundngii ku. Nga mei wumb pei enim kin noman kis mendpił piingii. Nimbił erang, na nge embe ełe ei wumb oł kis yi mił enim kin tonu wang erngii.

10 Kunum ełe, wumb pei en enim pii gii si kindngii. Si kindik, en enim engnjing noł sik, opu erii wumb ongii ei ngok; nga en enim engnjing kin opu orung erik, popuł sik erngii.

11 Yi erangin kin, pei ek kend wumb oł ekii se tonu omba pa nik yi erngii ei, enim wumb kanik, ek kend tungii.

12 Oł kis ei opu owundu ermba, yi erang kin, wumb en enim noman ngok
enmin oł ei, si kindngii," pa nim.
13 "Ba wu nii endi eim dinga mołpu, Gos kunum owundu ekii se mendpił
tonu omba kunum ei mułum kin, Gos eim sipi eim kin orung simba.
14 Pe Gos sinim kin tep er mołum oł konj oł ei nge ek ka ei, wumb konu
orung orung mołmun wumb ei kin, ek ni tor kind ngangin piik poru nengin
kin, ekii se Gos kunum owundu kunum poru nimba kunum ei tor omba."

Epi Kis Mendpił Tonu Omba
(Mak 13:14-23, Luk 21:20-24)

15 "Pe enim keningii ei epi oł kis mendpił ei opu konu to kis erpi yi ermba.
Epi ei Gos oł ekii se ermba ei piipi niłim wu Danyel ek nirim mił, epi opu
Gos nge konu kun ka wii ełe engmba.
16 Kunum ełe, Juriya wu amb pei Juriya konu ei si kindik, tonu komung
ei tonu sikirik pungii.
17 Pe wu nii endi eim tonu ngii ełe mułmba wu ei, nga mani pupu eim epi
sinermba mon, eim sikir ba.
18 Pe nga kunum ełe wu nii endi eim aka pin mułmba wu, ei nge orung
pupu, eim ngii konu konduk simbii ni piimba ei sinermba mon.
19 Nga amb kangił kembis am ngok mołmun ni, amb kangił mundii mołum
amb ombu kaimb er mołmun.
20 En enim prei er mulnjung kin, jii nimba kunum min, kor owundu
kunum ei enim tungu sikir punerngii.
21 Kunum ei oł embin tui owundu tonu omba, mei konj sirim kunum ei
pepi opu, pe yi ku, oł embin tui ei mił ok tonu oneririm mon. Nga ekii se
mendpił, oł embin tui owundu ei nge tonu onermba mon ku.
22 Gos eim kunum ei sikir mandi onerim kin, wumb ei pei am pungii. Ba
Gos eim wumb simbii nipi mundum wumb ei piipi kin, kunum ei mandi
omba.
23 "Kunum ei wumb molk yi ningii, 'Kinei! Gos kindim wu Krais ya mani
mei ełe onum!' min 'Orung onum,' ya nik erngii ei, enim keimi ni piik pii
gii ninerngii mon.
24 Kunum ełe wumb kombur ok yi ningii, 'Na wu Krais,' nga wu endi oł
ekii se tonu omba epi ei piipi niłim wu; ei ek kend tok erik. Jep oł kanim
kanim pei erik erngii ei, Gos eim tuk sipi mundum wumb noman ei to wulu
kindngii piim kin, kapłi kindngii.
25 Enim piinmin ei, na enim kanip ok ninj.
26 "Wumb ei ok ek kend tok yi ningii, 'Eim orung wumb mulałmin konu
ełe mołum,' yi ningii ei, enim punerngii; min wumb yi ningii, 'Kinei, eim ya
konu ełe koi er mołum,' ei enim pii gii ninerngii mon.
27 Enim piinmin, kupu endi tiłang erim kupu ei o pupu, wuł tiłang erpi
pupu, wuł mani purum mił yi, Gos mei mani kindang wu kingam ei, eim
orung omba kunum ei, yi mił ku ermba.
28 "Wumb ni epi kolk pengin konu ełe kei Sikapi ok kułou tołmun."

Ekii Se Gos Kindang Wu Teł im Ei Omba
(Mak 13:24-27, Luk 21:25-28)

29 "Kunum ei oł embin tui ei opu poru neng, ekii se eni opu emii ermba;
nga oi opu tiłang enermba; yi erang kanjip tonu muł ełe boi boi nik mani
ongii. Wangin, tonu muł ełe epi kanim kanim pei owundu ei ołup ołup
ermba.
30 Kunum ełe, Gos kindang mani mei ełe wu kingam tełim wu ei omba.
Erang, tonu muł ełe jep ol endi erang keningii. Erang, mani mei ełe wumb

pei keningii. Ei molk keningii ni, Gos kindang wu kingam tełim wu ei tonu muł peł ełe mołpu omba. Ei eim nge noman dinga owundu ni, tiłang owundu wii peng omba.
31 Ei eim nge beli owundu tumba ei, ek owundu tengmba. Tengang kin, Gos eim enjel pei kindang, Gos eim wumb nge, simbii ni mundum wumb ei, si kułou tok wumb pei konu orung orung mei ekin tongndung pupu, endi mei ełe molk sik orung singii.”

Ond Pik Ek Ekin Endi (Mak 13:28-31, Luk 21:29-33)

32 “Enim ond pik ei ond oi mił onguł okuł nipi, nga mun erpi enim mił piingii. Ond kirang ei noł mołpu, onguł konj tołum, ei enim piinmin. Ond pik yi niłmin, ‘Akip konu eni mandi ba,’ pa niłmin.
33 Yi mił ku, ekii se enim epi ombu pei keningii. Kanik, yi ni piingii kunum poru neng omba, kunum mandi enim ni piingii,” pa nim.
34 “Na enim kanip ek keimi nip enim ngond, wu amb enim akip mołmun wumb ei kularik kin, kopur konj mułangin kin, Jerusalem konu owundu ei to kis ermba, ei wumb kombur keningii,” nim.
35 “Tonu muł, mani mei ei, pei poru nimba ba Gos ek ka ei poru ninermba mon.”

Wumb Endi Kunum Ełe Min Eni Ełe Yi Ni Piinanmin

36 “Ba ya mei ełe wu endi Jiisas nga orung omba kunum ei, wu endi pii poł tunanim mon. Nga Gos nge enjel ombu piinałmin ku. Nga Gos eim kingam ei pii poł tunanim ku. Arim Gos eim endeim mendpił kunum ei eim piipi mołum.
37 Ok wu endi Nowa multum kunum ei, wumb oł kis erik mulnjung. Mulk, oł ei nge ekii se wu kingam orung omba kunum ei, wumb oł yi mił ku er mułngii.
38 Kumb ok noł owundu topu enerim kunum ei, wumb en enim noł kuni ka nok, amb sik, oł yi er pangin opu erik poru neng, Nowa nge eim wumb sip owundu ełe tuk puk.
39 Noł owundu tonu om ei, wumb piinarik mułangin kin konu topu noł opu pim mił, yi Gos kindang mani mei wu kingam tełim wu ei, omba kunum ei yi omba, wumb piinerngii ku.
40 Kunum ei wu tał aka pin kongun er mułnguł ei, Gos wu endi sipi, endi sinermba.
41 Nga amb tał kongun er talkił mułnguł ni, Gos opu amb endi sipi, endi mundang mułum.
42 Ei piik kin enim kan kun er mułngii; nimbił erang, kunum nenj en enim nge wu owundu ei omba kunum, enim piinanmin mon.
43 Enim epi ei piingii; pe wu endi eim ngii konu piiłim ei waning wu endi omba ni piipi, eim ngii ełe tep erpi kanpi mołum. Ei waning wu opu tuk punałim mon.
44 Yi mił peng kin, en enim er kun er mułngii. Nimbił erang Gos kindang opu mani mei ełe opu wu kingam tełim wu ei, omba kunum ei enim pii kun erik mulerngii kunum, eim omba.”

Kongun Wu Kis Ełim Ei Kin Kongun Ka Ełim Ei Nge Ek Ekin (Luk 12:41-48)

45 “Pe kongun wu ka nii endi eim noman ka peng mołum? Wu eim kongun ei tep ka er mołum ei wu owundu nga wu ei eim nge kongun wumb pei, ‘Tep er mułii!’ nim. Nipi, ‘Kuni singii kunum ei, kuni ngokun yi er mułii!’ nim.

46 Ekii se eim nge wu owundu ei eim orung opu kenim ni, eim ok ek nirim
mił yi er mułum. Mołang, pe kongun wu ei eim ka piyengłi.
47 Na ek keimi nip enim ngond, kongun wu ei wu owundu eim epi ombu
pei tep er mułii neng, tep er mułmba.
48 Ba kongun wu kis ei eim nge noman ełe piim. ‘Na nge wu owundu ei
sikir onermba,’ ni piipi yi er mułum. Ba wu owundu orung omba kunum ei
eim piinerim mon.
49 Pe eim kongun endi enjing wumb ei kepii topu, eim pupu kuni ni noł
nok, wulu pang enjing, konu ełe tuk pupu er mułum.
50 Pe eim nge wu owundu ei orung omba erim kunum ei piinarpi, eim wu
owundu omba ei kui er mulerim mon.
51 Pe kongun wu mułang, eim nge wu owundu ei opu, eim kongun wu
ei kepii kis tum. Topu, sipipi wumb ek keimi ninmin ba ełe enmin keimi
pinałim ełmin wumb mulnjung konu ełe tok kis enjing. Konu ełe, wumb ei
ke dinga nik, en enim gupu mong ni anmbił kongk kiłip tok mułngii.”

25

Ambił Wenip Engki Nge Ek Ekin

1 “Kunum ełe, Gos sinim tep er mołum konu ei mił ambił wenip engki
mulnjung. Ambił ombu en enim wu endi eim amb simba nge omba nik,
en enim dup alam si mengk punjung. Sik puk, wu ei andłam ełe wang, kan
sipin omun nik punjung.
2 Ba ambił angił orung en enim noman dinga pim. Nga ambił angił orung
en enim noman pinerim.
3 Pe ambił angił orung noman pinerim ombu, en enim dup alam mendpił
si mengk tu wunjung; ba nga dup alam noł kopur tu wunenjing mon.
4 Ba ambił angił orung noman pim ambił ombu, en enim dup alam sik,
ming ełe dup noł kulk sik ouni sipnjing.
5 Ba amb simba erim wu ei, sikir onerim mon. Yi erang kin, ambił ombu
or wang, or pingii pim.
6 “Pe or pek mułangin, epin tuk mii memb, wumb wii tok onjung ni yi
ninjing, ‘Amb simba wu ei onum. Puk, andłam ełe puk, kan sik ongii,’ pa
ninjing.
7 Pe ambił ombu en enim angik, dup kalk er kun erik punjung.
8 Ambił noman pinerim ambił ombu, ek nik ambił noman pim ambił
ombu ngunjung. ‘Sin dup alam noł poru ninim, enim dup noł kopur sin
ngei!’ a ninjing.
9 Ba ambił noman pim ambił ombu, ek nik orung kindik yi ninjing, ‘Dup
noł ei sin kindamin, nga enim kindngii ei kapłi ermba min mon da. Enim
kapłi puk top ngii ełe konj top erngii,’ ninjing.
10 Yi nengin kin, noman pinerim ambił ombu dup alam noł top ermin ni
pangin, amb simba erim wu ei mandi tor om. Wang, wu omba nik kui er
mulnjung ei ni ambił en enim er kun er mulnjung ei ok, wu amb simba erim
ełe tuk punjung. Puk, kuni owundu er sim, ei ouni molk kuni nunjung. Nga
ngii ondu pim.
11 “Ekii se, ambił eipi noman pinerim kombur onjung. Ok yi ninjing,
‘Owundu, wu owundu! Nim ngii ondu aki to!’ ninjing.
12 Ba wu owundu ek nipi orung kindpi yi nim, ‘Enim na kin puł mendpił
keimi pinałim mon!’ pa nim.

13 Oł yi mił tonu omba ei piik kin, enim kui er mułngii! Kunum endi eim
omba ei, tinga omba min, emii peng omba ei, enim pii poł tunanmin mon.”

Kongun Wu Tekliki Ek Ekin
(Luk 19:11-27)

14 “Nga ek endi yi ku, Gos wumb tep er mołum konu yi mił. Wu owundu
endi eim konu eipi endi ba ni piipi, eim nge kongun wu wei neng, wangin,
eim ku nin epi mok topu eim nge kongun wu ombu ngang, kongun erngii
nipi ngum.
15 Eim nge kongun wu ombu oł erik, kongun dinga erik ełmin mił piipi
nim kin, eim nge ku ei mok topu erim. Kongun wu endi ku 5,000 ngum,
nga kongun wu endi ku 2,000 ngum, nga kongun wu endi ku 1,000 ngopu
yi erim. Er pendpi, eim konu eipi endi pum.
16 Pang, kongun wu endi eim ku 5,000 ngum kongun wu ni, eim sikir
kongun top ełim endi erpi pupu, ku 5,000 ngum ku, ei sipi nga ku 5,000
orung tuk sipi kindpi se mułum.
17 Pe nga kongun wu endi eim ku 2,000 sim wu, ei eim kongun top ełim er
pupu, ku 2,000 nga endi sipi tuk kind sepi mułum ku.
18 Ba kongun wu endi ku 1,000 sirim wu, ei eim sipipi ku ni, tukpu sipi
mei ełe mandring kind pendpi, wu owundu ngum mił ei mendpił pengłi
nipi pendim.
19 “Wu owundu ei eim kumb ok purum, nga andpi orung om. Kunum ei
opu, eim nge kongun wu ombu wii topu tuk sipi, eim ku ngum ek ei nipi
piipi ermbii nipi wii tum.
20 Tang, wu endi eim ku 5,000 ngurum wu ni om. Opu yi nim, ‘Wu
owundu, nim na kin ku 5,000 ngun ni, na top erip ku 5,000 orung sip, tuk
kind pendip moł,’ pa nim.
21 Wu owundu eim ek ei piipi yi nim, ‘Nim kongun wu ka wii! Ninim
kongun tep ka er mołun ei, epi kembis tep ka mułun ei, akip nim kindamb,
na epi owundu tep er mulnjii. Pe nim okun, na noman ka ei siłip mok to
sipił er mułmbuł,’ pa nim.
22 Nga wu kongun endi eim ku 2,000 ngurum wu, ei opu yi nim, ‘Wu
owundu, nim na ku 2,000 ngun ni, na kongun top erip er pup ku 2,000 endi
se tuk kindip sinj sałim,’ pa nim.
23 Eim nge wu owundu ni ek nipi eim ngum, ‘Nim kongun wu ka! Nim
wu ka, nim oł ka wii en. Erkin, ninim kongun tep ka en,’ pa nim. Nipi yi
nim, ‘Nim kongun kembis ei tep ka molkun ei, akip na nim epi pei tep enjii.
Nim okun, na noman ka ei siłip mok to sipił er mułmbuł,’ pa nim.
24 Pe nga wu endi ku 1,000 sim wu ni, opu yi nim, ‘Wu owundu, nim ełin
oł ei na piił. Nim ek dinga nikin ełin ei na piip, nga nim wumb kuni epi tał
pendkin pukun si nołun, nga konu epi endi kuni emb kindiłmin ei pukun,
kuni wiis ei si nołun ełin na kanił.
25 Kanip yi mił piinj. Piip, mund mong erip ni ku 1,000 ngun ei, koi er
pendinj pałim ei, epi nim nge ninim si!’ a nim.
26 Ba eim nge wu owundu ei ek dinga nipi wu ei kin ek ngum. Ngopu yi
nim, ‘Nim kongun wu kis, nim kongun enjii kis erang kor mołułun wu. Nim
keimi na kaniłin, na pup, wu kuni epi ei sip, nga pup, wu kuni wiis emb eipi
kindiłmin ei sip tangip ełe sił?
27 Nim nga na ku ei sipkin, ku beng ngii ełe kindnjii. Nimbił erang en?
Yi mił er eran kin, nam orung ombii kunum ełe, nam nge ku ei sip, nga ku
kopur pendip simbii.’

28 Pe wu owundu ni ek yi nim, ‘Enim wu ei ku 1,000 ei sik, wu endi ku
10,000 se mołum wu ei, ku 1,000 ei sik ngei!’ nim.
29 Nimbił erang wumb en enim epi pei sek mołmun wumb ei, na epi pei
ni noman ka wii nga sip ngumbii. Ba nga wumb endi epi pei ni noman ka
ei sepi mulermba wumb ei, eim epi ni noman aninga kopur simba epi ei,
nga na sip orung simbii; eim wii mułmba,’ pa nim.
30 Pe enim molk, kongun wu kis ei sip, olkup tok torung emii enim ełe
kindei! Kindangin, konu ełe molk ngenj kumbii sik, en enim gupu mong
kongk, ke nik, kunum kunum kaimb er mułngii,’ ” pa nim.

Gos Epin Kindang Opu Wu Kingam Eim Wumb Pei Mok Tumba

31 “Ekii se, Gos kindang mani wu telim ei, omba kunum ei eim embe
owundu seng kin, enjel kin ouni ongii. Kunum ei, Gos eim nge king peł
tiłang ka wii ermba konu ełe mułmba.
32 Kunum ei, wu amb pei ok, eim mułmba konu ełe kułou tungii. Mułangin
kin, eim wumb mok topu, wumb sipi, tiłap tał ermba. Ei yi mił, wu endi eim
kung siipsiip sipi eipi kindpi, nga kung meme sipi eipi kindpi, ełim mił Gos
kindim wu Krais yi ermba.
33 Ei eim kung siipsiip sipi, eim angił tundung mondpu, nga kung meme
sipi angił taring mondłum, ei mił yi ku ermba.
34 Nga king owundu eim mołpu yi nimba, ‘Enim na angił tundung mołmun
wumb ei, Gos enim kin noman ka ngopu erim wumb ei, Gos sinim tep er
mołum konu ei enim nge Gos konu am kumb ok eririm konu ełe, nirik wei!’
a nimba.
35 ‘Nimbił erang ok na kuni tum kunum ei, enim na kuni ngołmun, nga
na noł numbii nił ei, enim na noł ngołmun. Nga na konu eipi wu ei, enim
na enim ngii konu sipiłmin.
36 Na alap pei sineririm kunum ei, enim na alap ngołmun. Na ening
pałiłim kunum ei, enim na paki tok, kan kun er si mołułmun, nga kan ngii
peł kunum ei, enim ok na kanik ełmin,’ a nimba.
37 Nga wumb oł kun ka ełmin wumb ei ek nik orung kindik yi ningii,
‘Owundu, sin nim kunum nenj nim kuni mułun, sin nim kuni ngunjpun?
Pe nga kunum nenj nim noł numbii nen, sin noł tu wupun nim ngunjpun?
38 Kunum nenj nim wumb eipi konu mułun, sin nim sipin sin ngii konu
sipinjpin? Nga kunum nenj nim alap pei sinerang, sin alap nim ngunjpun?
39 Kunum nenj nim ening tang pen sin nim er ka er paki tupun, nga kan
ngii pen sin opun kanpin enjpin ei, kunum nenj enjpin?’
40 Pe king owundu ek nipi orung kindpi yi nimba, ‘Na enim kin ek keimi
nind. Enim epi endi na nge angnan noł kin endi enjing ei, na kin enjing ku.’
41 “King owundu eim ek ei nipi poru nipi, nga wumb angił tundung
mulnjung wumb ei kin ek yi nimba, ‘Enim am pungii wumb, enim am si
kindik, dup konu pungii ei poru ninermba mon. Pe dup ei, na Ernan er sim
konu ełe Seisen kin eim enjel ei poru dup konu ełe kunum kunum mułngii,’
pa nimba.
42 ‘Nimbił erang ok na kuni muls kunum ei, enim na kuni ngunerik mon.
Nga na noł numbii nił ba enim na noł ngonałmin mon ku.
43 Na wu konu eipi wu mult ba enim na sik, enim ngii konu sipnerik. Nga
alap pei sinerim kunum ei, enim na alap na ngunerik mon. Nga na ening
peng, kan ngii pep muls kunum ei, enim na ok kinarik na paki tunenjing
mon.’
44 Yi mił neng kin, wumb ombu ek nik orung kindik yi ningii, ‘Owundu,
kunum nenj nim kuni tang mułun, sin nim kanpin kuni ngunenjpin? Nga

kunum nenj nim noł nuwa erang mułun, sin nim noł ngunenjpin, nga nim alap pei sinerang, sin alap ngunenjpin, nga nim ening peng, kan ngii ei, sin kunum nenj sin opun kinenjpin?'

45 Wumb ek yi nengin, owundu eim ek nipi orung kindpi yi nim, 'Ba na ek keimi nip enim ngond. Pe enim kunum endi na engnan noł paki tok enenjing kin, nga enim na kin paki tok enanmin mon ku,' pa yi nimba.

46 Pe, wumb tiłap ei enim kumep kis singii ei, kunum kunum ngenj kumbii sik, dup konu kis mułngii. Ba wu oł kun ka ełmin wumb ei, en enim Jiisas Owundu kin kunum kunum konj mułngii."

26

Peng Pim Wumb Jiisas To Kundmin Ninjing
(Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)

1 Jiisas eim ek ekin nipi poru nipi pendpi, kunum ełe eim ek eim nge er se endim wu ombu ngum.

2 "Enim piinmin! Kunum tał mendpił Gos Esrel wumb paki tum kunum ei 'Pasopa' kuni owundu nołmun kunum; nił min, ei tonu wang kunum ełe, Gos tonu epin konu ełe mani kindang opu ya mei ełe wu kingam telim mułum ei, wumb sik, ond peri ełe to kundngii," pa nim.

3 Kunum ełe, eim kułmał kałiłmin wumb ni wumb noman pim wumb pei, en enim kułou tunjung. Ei wu Kaiyapas eim kułmał kałiłim wu owundu eim ngii ełe kułou tunjung.

4 Tok, "Sin nipe oł mił erpin Jiisas ambił gii nipin, sipin koi erpin tumun?"

5 Ba en enim nik yi ninjing, "Sinim kor kunum kuni owundu numun kunum ei yi enermin, wu amb sinim kin opu erngii," ninjing.

Amb Endi Jiisas Peng Ełe Kopung Mur Ka Wii Bein Tum
(Mak 14:3-9, Jon 12:1-8)

6 Jiisas eim Besanii konu kinj num wu Saimon ngii konu ełe mułum.

7 Pe amb endi om. Opu, eim noł mił kopung ku ming mił epi endi ku owundu mendpił pułum noł mił, kopung mur ka tołum ni sipipi, Jiisas kuni peł ełe kuni nopu mułum konu, peng ełe bein tum.

8 Jiisas nge ekii siłmin wumb oł ei kanik, en enim popuł sik, ek yi kii sinjing. "Nimbił erang noł mił kopung ei mur ka wii ku owundu pułum ei wii kindim?

9 Pe sinim kopung ka wii ei nge simin ni piiłamin kin, kopung ei ku owundu sipin ei, wumb kurpu epi sinerang wii mołmun wumb ei ngołmun."

10 Jiisas en enim ninjing ek ei eim piipi, eim ek nipi wu ombu ngum, "Nimbił erang enim amb ek embin nik ngonmun? Amb ei eim oł ka wii na kin erim," pa yi nim.

11 "Kunum kunum wumb epi sinałiłim wumb enim kin ouni mołmun. Ba na enim kin kunum kunum mulał mon!

12 Amb ei eim kopung ka wii ei na ngenj ełe kindim, ei eim erpi na tukpu ełe mani kindmba nge erim," pa nim.

13 "Na ek keimi nip enim ngond, konu orung orung ei Gos nge ek ka ei ba. Pang, wu amb ek ei piik, wumb en enim oł ei piingii. Piik, amb ei oł yi erim ni piingii," pa nim.

Juras Eim Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngumbii, Nipi Ek Dinga Nim
(Mak 14:10-11, Luk 22:3-6)

14-15 Kunum ełe kii siłmin wu engki nga tał mulnjung wu ei endi
embe, ‘Juras Eskeriyas’ niłmin, wu ei pupu kułmał kałiłim wumb owundu
mulnjung konu ełe pupu nim. “Na Jiisas enim angił ełe ngunj kin, enim nipe
na ngungii?” Yi mił neng kin, en enim ku engki tekliki beltik tor kindik, eim
ngunjung.
16 Kunum ełe, Juras Jiisas sim kułmał kałmin wumb angił ełe kindmba
nge, kurpu endim.

Jiisas Eim Kin Ekii Sinjing Wu Ombu Kin Kuni Pasopa Nunjung (Mak 14:12-21, Luk 22:7-14,21-23, Jon 13:21-30)

17 Kunum kumna kuni owundu Esrel wumb bres, ‘yiis’ niłmin, epi ei
kindnałmin, bres wii nołmun kunum ei, tonu om. Jiisas eim nge ekii siłmin
wumb ok yi ninjing, “Sin konu jiłi nim kuni owundu ei yi ku Pasopa niłmin
kuni ei, sin er kun er mułamin nunjii?”
18 Pe eim ek yi nim, “Enim konu owundu Jerusalem ełe tuk pungii. Puk,
wu endi kanik yi ningii, ‘Sin ek emb to ngołum wu endi nge kuni numba ngii
kan si ngui! Eim kunum mandi enim,’ pa ningii. ‘Na nge ekii sik kongun
ełmin wumb kin ouni kuni nungii ei Pasopa niłmin, kunum ei tonu wang
nim ngii ełe numun enmin,’ ” pa nim.
19 Pe Jiisas eim nge ekii sik ełmin wumb eim nim mił yi erik, kuni owundu
Pasopa nungii nge er kun enjing.
20 Konu pou neng, Jiisas eim nge ekii sik ełmin wumb engki nga tał ouni
kułou tok, kuni nungii enjing.
21 Molk kuni nok molk, Jiisas eim ek yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond,
sinim ya mołmun konu tuk ełe, wu endi mołum wu ei, na sipipi, opu orung
wumb ongii kanpi ni ngumba,” pa nim.
22 Pe ekii sik ełmin wu ombu en enim noman embin piik, wu eipi eipi eim
kii sik yi ninjing, “Owundu, ei na min mon?”
23 Ba Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Wu endi na kin ouni eim
bres ełe mani dis ełe kindim wu ei, na sipi, opu orung wumb ngumba.
24 Gos kindim wu kingam na kułmbii pa ni Gos nge ek ka mer mon ełe yi
ni pałim mił ermbii. Ba wu endi eim na sipipi, opu orung wumb ełe kanpi
nipi ngum wu ei, Gos eim kin kumep kis wii ei eim kin ngumba. Pe mam
eim mengnenełang kin ei ka wii piłang.”
25 Yi neng, Juras wu eim sipipi ni peni ełe kindmba wu ei ek yi nim,
“Ek mon tołum wu, ei na min?” Jiisas ek nipi yi nim, “Ninim ek nin wu
ei mendpił.”

Jiisas Eim Ngenj Mił Bres Noł Wain Ei Eim Nge Ekii Siłmin Wumb Ngum (Mak 14:22-26, Luk 22:15-20, 1 Korin 11:23-25)

26 Kunum ełe en enim kuni nok molk, Jiisas eim bres sipi, Gos kin noman
ka ngopu, prei erpi bres engin topu, eim nge ekii siłmin wumb wu ombu
ngum. Ngopu ek yi nim, “Enim sik bres, ei na nge ngenj mił mei!”
27 Nga sipi ond mong noł wain ming kap ei sipi, Gos kin noman ka ek ni
ngopu prei erpi noł wain ni ngum. Ngopu, yi nim, “Enim noł wain ei pei
nei!” pa nim.
28 Nipi yi nim, “Noł wain ming ei, na nge miyem mił enim nunjung. Na
miyem ei nge andan topu, Gos ek dinga nipi pendim ei dinga keimi pałim,
nga na miyem bein top, wumb oł kis enjing ei, kil ngumbii ku.

29 Na ek keimi nip enim ngond; pe nga ekii se ei na noł wain endi nga
nunermbii moł pup ekii se Erinjpin Gos sinim tep er mołum konu ei, sinim
ende mułmun kunum ei, noł wain konj numbii," pa nim.
30 En enim golang konj endi nik poru nik, anda puk, tonu komung Olip
ełe punjung.

Jiisas Ek Yi Nim, "Piisa Nim Na Buł Ngunjii."
(Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)

31 Jiisas ek nipi eim ekii sik ełmin wumb wu ngopu yi nim, "Akip emii
pimba kunum ei, enim na kin pii gii dinga pei pinermba ba aninga kopur
pimba. Nga na si kindik konu eipi eipi pungii. Nimbił erang Gos ek yi ninim,
'Na kung siipsiip tep wu to kundamb, kung siipsiip ei konu eipi eipi pungii,'
ninim.
32 Ba nga na angip konj tonu pup, ok Galilii konu ełe kumb se tor pamb,
enim ekii se ongii," Jiisas eim yi nim.
33 Piisa eim Jiisas kin ek nipi yi nim, "Nim kin ekii siłmin wu ombu, en
enim pii gii ei wakin tungii; ba na nim kin pii gii nind ei, wakin tunermbii
mon!" pa nim.
34 Jiisas ek nipi Piisa ngopu yi nim, "Na ek keimi nip nim ngond, akip
emii pimba kunum ełe, kei kultu wii tunerang kin, nim kunum tekliki ek yi
ninjii, 'Na wu ei na kan poł tunał,' pa yi ninjii."
35 Piisa ek nga nipi yi nim, "Na nim kin ouni kułmbii; ba nim na kan poł
tunał, yi ninermbii mon!" Nga eim nge ekii sik ełmin wu pei ek yi minj nik
punjung.

Gesemanii Konu Ełe, Jiisas Gos Kin Eim Prei Erpi Ngum
(Mak 14:32-42, Luk 22:39-46)

36 Pe Jiisas kin ekii sik ełmin wumb konu endi orung punjung, konu ei
embe Gesemanii, niłmin. Konu ełe pu molk, Jiisas eim ek nipi eim wu ombu
ngum, "Enim ya ełe mułei! Na orung pupu, prei ermbii," nipi pum.
37 Pupu, Piisa sipi, nga Sependii kingam tał kin ouni punjung. Puk, eim
noman tuk ełe endi mił erpi, eim noman embin piim. Piipi kin, eim pii kis
piim.
38 Piipi, ek nipi wu kei ngopu yi nim, "Na noman embin tang, ei owundu
erang kułmbii peng piind. Enim ya ełe molk, na kin ouni tep er mułngii," pa
nim.
39 Nipi, aninga kopur andpi pupu, eim kumb sipi, mei ełe kindpi Erinjpin
Gos kin prei erim. Erpi, ek dinga nipi yi nim, "Na Ernan, oł embin tui ei
nim kapłi orung sinjii. Nim na nge noman ełe kapłi ekii sinenjii ei mon; ba
ninim noman ełe piinjii mił ei, nim erii," pa yi nim.
40 Jiisas eim orung pupu, eim ekii sik ełmin wumb ei kenim ni or pengin
kin opu to konj kindim. Kindpi kin, eim ek nipi Piisa ngopu yi nim, "Nimbił
erang enim wu tekliki kei na kin akip eni endeim ei mendpił na kin tep er
mulałmin mon?
41 Enim tep ka er mułngii ni prei er mułangin, mon pim kin Seisen nge epi
ei enim kin sikir tor omba. Enim noman tuk ełe dinga sałim ba; nga ngenj
oł ei dinga pinałim mon," pa nim.
42 Kunum nga endi eim orung pupu, prei erpi ek dinga nim, "Na Ernan,
ya oł embin tui ngenj kumbii ei, na si kindmbii ni piind; ba nim na noman
ełe ekii sinerii! Ninim nge noman oł minj erii!" pa yi nim.
43 Jiisas eim nga opu kenim ni ekii se ełmin wu ombu or pek mulnjung.
Mułangin, wu ombu en enim ningił or peng mulnjung.

44 Nga wu ombu si kindpi pupu, prei erim. Ei kunum tekliki mił yi erim.
Prei erim ei eim ok prei erim mił nga yi erim.
45 Ekii se eim opu, eim nge ekii sik ełmin wu ombu kanpi, to konj kindpi,
ek yi mił nim. “Enim nga or pek kor mołmun min? Pe mendpił kunum tonu
om wu endi opu, Gos kindang wu kingam mołum wu ei sipi, oł kis ełmin
wumb angił ełe pendngii nge ongii enmin.
46 Enim angk, mułangin sinim pamin! Wu endi na opu orung wumb kin
ngumba, eim pe mandi onum.”

Juras Opu Jiisas Sipi, Wumb To Kundngii Nipi Ngum

47 Jiisas eim ek nipi mułang, Juras wu ei Jiisas nge ekii sik ełmin wu engki
nga tał, wu tuk mołmun wu, endi om. Om konu wumb tiłap owundu endi
ouni onjung. Onjung wumb ei tui kiłeng epi ni, kepii owundu mułum epi
sik si mengk onjung ei wumb kułmał kałiłmin wu ni, Jura men ngii noman
pim wu ombu wumb ei kindnjing.
48 Juras wu ei opu orung wumb ngum wu Jiisas kan sipi ninj kin pupu
ngunj kangiłpi yi enj kin, ei “Enim noman peng onmun wu ei ermbii,” pa
nim. “Nga enim ok kin eim ambił gii nik sipngii,” pa nim.
49 Pe Juras eim opu Jiisas mułum konu mendpił kun opu yi nirim, “Ek emb
tołum wu, nim kapłi mołun min?” Nipi kin, Jiisas mułum konu ełe eim ngunj
kangiłim.
50 Pe Jiisas ek nipi yi nirim, “Wu puł, nim enjii on oł ei sikir enjii!” Wumb
pei sikir ok eim ambił gii ninjing.
51 Wu endi Jiisas kin mandi mułum wu ni angił mani kindpi, tui kepii endi
sipi kułmał kałiłim owundu nge kongun wu onjung wu ei endi tang kom kiłip
topu mani pum.
52 Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Nim tui kepii ei orung kind pim konu pend.
Nimbił erang wumb pei tui ełe opu ermin ni erangin wumb pei tui mond
kułngii.
53 Pe nim piinan. Na Ernan wii tamb eim nge enjel pei, na paki tok
kindang ongii, ei opu tiłap engki nga tałtał ei to mani kindmba mił,” pa
nim.
54 Ba na yi mił eramb kin, Gos nge ek ok ełe pałim ełe nge na kułmbii nge
nind ei, ek pułe keimi tonu onermba mon!” pa nim.

55 Pe kunum ełe Jiisas eim ek nipi, wumb tiłap onjung wumb ei ngopu yi
nim, “Eim tui ni dolu epi ambilk tu wunmun na sik ei waning wu endi mił
ambił gii ningii enmin min? Kunum kunum na Jura men ngii owundu ełe
mołup ek nip wu amb ngop er muls ba enim na ambił gii ninenjing mon!
56 Ba kumb ok Gos oł ekii se ermba ei piik nił mwumb ombu ek mon ok
pulk ek ei keimi tonu om. Ei yi mił epi pei tonu om.” Pe Jiisas nge ekii sik
ełmin wumb pei eim si kindik sikir punjung.

Juras Jiisas Sipi Opu Orung Wumb Onjung Konu Ngum
(Mak 14:53-65, Luk 22:54-55,63-71, Jon 18:13,14,19-24)

57 Wumb ok Jiisas ambił gii nik sipik, kułmał kałiłim wu owundu Kaiyapis
eim ngii ełe sipnjing. Pe lo ek poltmun wumb ni peng pim wumb pei kułou
tok mulnjung.
58 Piisa Jiisas sipnjing konu ekii se pum; ba eim turii mił yi pum. Eim pupu
kułmał kałiłim wu ei ngii kung gui ełe nirik pum. Pupu, opu wu mulnjung
konu ouni mulnjung. Pe Piisa eim epi nipe erngii nipi kan mułum.

59 Nga kułmał kałiłim wu owundu ni kaunsil wumb pei ek piik kun pinałim
ek kend wu ni ek nipi nik Jiisas to kundngii ek ei wu kombur kan simin
ninjing.
60-61 Pe wumb pei ok ek kend tok yi ninjing. Ba eim to kundngii ek endi
kan sinenjing mon. Nga ekii se wu tał okuł. Ek yi ninjngił, “Wu ei, ‘Gos men
ngii owundu ei er kis mondpu, nga kunum tekliki mendpił tekmbii,’ nim,”
pa yi ninjngił.
62 Nga kułmał kałiłim wu owundu angpi ei ek nipi Jiisas ngum, “Nim ek
endi ni orung kindnenjii min? Nipe ek wumb ek ei nik nim kin ngonmun?”
a nim.
63 Ba Jiisas eim ek endi ninerim. Nga kułmał kałiłim wu owundu ni ek
nipi ngum, “Na nim kin nip kii simbii end ei Gos Owundu nge embe ełe
ni kunum kunum konj mołum ei nge nimbii end. Ei nim ek nikin sin ngan
piimin. Nim Gos kindim wu Krais Gos nge kingam min mon?” pa nim.
64 Jiisas ek ni orung kindpi yi nim, “Nim ek nin mił ei poru ninim. Ba na
enim kanip nind. Ekii se kunum nga Gos kindang opu mei ełe wu kingam
wu ei na keningii ni Gos dinga owundu angił tundung ełe mołup, na Gos
nge epin kupu ełe pei peng mani ombii,” pa nim.
65-66 Jiisas ek yi mił neng kin, kułmał kałiłmin wu owundu ni popuł sipi
eim konduk ei to piltan to kembis kembis erim. Erpi ek yi nim, “Gos kin ek
buł morung ninim. Sin eim kin ek nga piinermin. Ek kis ei enim wumb pei
piik poru ninmin. Enim er piinmin mił nenj?” a nim. Wu num ombu eim
ek dinga nik orung kindik yi ninjing, “Eim oł kis endi erim, kumep kis sipi
eim kułmba,” ninjing.
67-68 Pe enim Jiisas kumb ełe jipambił tok, eim tunjung. Wumb ombu en
enim angił kin se andik eim tunjung. Tok ek yi ninjing, “Nim ek nikin oł ekii
se tonu omba nge ek niłin ełin wu ni pe nim nii kepii tonum?” a ninjing.

Piisa Ek Yi Nim, “Na Jiisas Kinał!”
(Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27)

69 Piisa eim torung mołpu, eim ngii ełe kung gui tukrung mułum. Kunum
ełe pe kongun amb endi opu yi nim, “Nim wu ei Jiisas Galilii konu ełe wu
ni mołun,” pa nim.
70 Ba Piisa ek nipi wumb pei ngopu yi nim, “Nim ek nin ek ei na pii kun
enand mon,” pa nim.
71 Pe nga eim anda pupu ngii tak tor kindiłmin ełe mułum. Nga amb endi
opu ek nipi wumb mulnjung ei kanpi nim, “Wu ei Jiisas kin ouni Nasares
konu ełe mulnjunguł kenj wu,” pa nim.
72 Piisa nga ek dinga nipi tonu kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpił nind,
na wu ei na kinał,” pa nim.
73 Ekii se wumb molk nga wu kombur ok ek nik yi ninjing, “Keimi, nim
tiłap wu ei nge ek ninim ei mił ku nim ek ende nin ei sin piipin ninmin,” pa
ninjing.
74 Nga Piisa eim ek dinga mendpił nipi yi nim, “Na ek keimi mendpił
ninenj kin Gos na to kundmba. Na wu ei kinał mon,” nim. Nipi poru neng,
kei kultu wii tum.
75 Pe Piisa mołpu piim ni Jiisas eim kanpi nirim ek ei piim. Ek yi nirim,
“Kei kultu wii tunerang, na nge embe kunum tekliki yi mił ninjii ei, ‘Nim
na piinan.’ ” Pe Piisa anda pupu ke dinga nim.

27

Pailos Mułum Konu Jiisas Sipnjing
(Mak 15:1, Luk 23:1-2, Jon 18:28-32)

1 Konu tingang, kułmał kałiłim wumb ni wu peng pim wu pei Esrel wumb
kin ek nik piik Jiisas to kundngii ek endi nimin ninjing.
2 Jiisas eim kan tok sipik, Pailos Rom gapman owundu endi mułum konu
sipik ngunjung.

Juras Kułum Poru Nim
(Aposel 1:18-19)

3 Pe Juras eim Jiisas sipi, opu orung wumb ngum wu ei, eim kenim ni Jiisas
kos erik kin, oł embin tui ngangin, Juras kanpi kin, eim noman ak topu kin,
ku engki tekliki se mengpi, orung tu wupu kin kułmał kałiłmin wumb ni
peng pim wumb mulnjung konu sipi ngumbii ni tu wum.
4 Pe eim ek yi nim, “Na oł kis enj. Na wu ei mong endi sinerim ei ni to
kindinj. Pe eim to kundngii enmin,” pa nim. Ba wu ombu en enim ek yi
ninjing, “Ei sin epi mon ei, ninim nge epi,” pa yi ninjing.
5 Pe Juras ni wu ei eim ku ni olkup topu men ngii owundu ełe tuk kindim.
Kindpi, eim pupu kan to kułmbii ni pupu, kułum.
6 Ba kułmał kałiłmin wu Owundu ombu ku ei sik kin ek yi mił ninjing,
“Wu endi to kundmun nipin ku ngunjpun ku ei nga ya sinim kin orung
ngonmun, ei men ngii ełe nirik sipnermin. Nimbił erang ku ei miyem ku.”
7 Wumb ombu en enim ek endi ni piinjing, Piik yi ninjing, “Ku ei sipipin
mei endi wumb niłmin mei ełe, ‘Wu endi mei ming sin ełim,’ mei ei top
enjing. Konu turii, wumb ei tukpu ełe simba.”
8 Yi ninjing konu ei embe sik wumb yi niłmin, “Mei ei miyem mei,” nik
konu ei pe sałim ku.
9-10 Kumb ok Gos eim ek endi ni tor kindiłim wu Jeremaiya gupu ełe neng
kin oł ekii se tonu omba ei piip nirim mił keimi tonu om. Eim ek yi mił
nirim,
“Esrel wumb ku 30 ei, Jiisas top nik enjing mił ku ei wu endi mei ming sin
ełim mei ei top er sinjing. Ei Owundu nirim mił yi mił keimi tonu om
poru nim.”

Pailos Jiisas Kanpi Kii Sim
(Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Jon 18:33-38)

11 Jiisas sipik Rom gapman owundu Pailos mułum konu kumb ełe
endindnjing. Pe Pailos ei ek nipi eim kii sim. “Nim Jura wumb king mołun
min?” Jiisas ek yi nim, “Ei ninim ek yi nim.”
12 Ba kułmał kałiłmin wu ni peng pim wu ombu kin ek endi nik Jiisas kin
ngunjung ni eim ek endi nipi orung kindpi ngunerim.
13 Pe Pailos ek nipi Jiisas ngopu yi nim, “Nim kos erngii wumb ek pei
ninmin ei nim piinan min?”
14 Ba Jiisas eim ek endi nipi orung kind ngunerim mon. Yi erang kin Pailos
eim puku sipi nimbił erang enim ni piim.

Pailos Yi Nim, “Jiisas Ond Peri Ełe Tei!”
(Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Jon 18:39–19:16)

15 Nga kuni owundu ‘Pasopa’ niłmin kunum ełe, kan ngii pałiłmin wumb
ei kung ngii endeim endeim ni gapman wu owundu ei kan wu tor kindpi
ełim ei wumb pei en enim wu ei omba nengin Pailos tor kindiłim.

16 Pe kunum ei, wu kis wii endi kan ngii pirim, wu ei embe ‘Barapas,’
nilmin.
17 Wumb kulou tok mulangin kin, Pailos ek nipi wumb kii sirim, “Na wu
nii endi enim kin tor kindmbii? Pe na Barapas kindmbii min? Jiisas Krais
ninmin ei kindmbii?”
18 Pailos eim piim, wumb pei Jiisas embe to mani kindmin ni piinmin sin
sinim embe to tonu ba ni piik, tu wuk kos ele tu wunjung ni piim.
19 Pailos eim kos piipi ek nipi kun elim konu ele mulang, eim nge ambim
ei ek nipi kindpi yi nim: “Nim wu ol kun ka wii ei ol kis endi enerim wu ei
kin ol endi enerii! Na akip epin or kumb wu ei kin er kanip noman embin
tang mol,” pa nim.
20 Ba kulmal kalilmin wumb ni peng pim wumb ei ok wu amb wii
mulnjung ele ek dinga ngok yi ninjing. Enim Pailos kin kii sipi, “Barapas
kindan wii pangli nik Jiisas to kundei yi nei!” pa yi ninjing.
21 Ba gapman owundu ni ek yi nim, “Ya wu tal molmbul ei wu nii endi
enim kin kindmbii?” Wumb pei molk yi ninjing, “Barapas wangli!” ninjing.
22 Pailos ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na Jiisas kin nimbil ol ermbii
Krais pa ninmin ei?” Wumb pei molk yi ninjing, “Ond peri ele tonu to
kundii!” ninjing.
23 Ba Pailos ek yi nim, “Nimbil erang wu ei eim ol kis nimbil ol endi erim?”
Pe wumb wii dinga tok yi ninjing, “Tonu ond peri ele to kundii!” ninjing.
24 Pailos eim yi piim, “Na ek nind ei kapli enanim, wumb ek pei nik dinga
enmin ei opu tonu omba,” ni yi piim. Piipi, eim wumb pei mulnjung konu
ningil ele eim angil was erpi yi nim, “Na wu ei kin ol kis endi erpi wu ei
to kundngii ninand mon. Ei enim wumb pei en enim noman ele nimbil ol
erngii, na mon.”
25 Pe wu amb wumb pei ek ni orung kindik yi ninjing, “Ei sin ol kis enmin
wumb ei nge sin kangil ni sin pe pule sin sinim kin kumep kis tonu omba,”
pa yi ninjing.
26 Wumb yi nengin kin, Pailos Barapas tor kindang pum. Pe Jiisas eim
opu wumb angil kindnjing, kepii tok ei sipik ond peri ele to kundngii nge
sipnjing.
27 Pe Pailos nge opu elmin wu ombu Jiisas sipik gapman ngii ele nirik sipik
eim kin kulou tok mulnjung.
28 Molk, eim konduk ei gulk kindik, king mil kon sakis kundii eipi endi
kindnjing.
29 Kindik, nga eim peng ele peng kon mondunmun nik kan jimbiltang ei
nge kirang ombu engin to sik kin tonu eim peng ele mundnjung. Pendik
dolu endi sipik eim angil tundung ele engindnjing. Nga en enim mandi
ming gopsing pii pol molk eim kin se ek kulsik ek paki tok yi enjing. “Jura
wumb wu king owundu nim kunum kunum kinan molulum wu,” pa ninjing.
30 Nik, eim kumb ele jipambil tok, kepii sim ni sik eim peng ele kepii tok
yi enjing.
31 Eim kin se ek kulsik ol yi er poru nik, king mil konduk kundii eipi ni
gulk tor sik, konduk eim nge orung kind pendnjing. Pendik eim sipik, ond
peri ele ni tungii nge sipnjing.

Jiisas Ond Peri Ele Nil Tunjung
(Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

32 Pe andlam ele punjung ni Sairiini wu endi om wu ei embe Saimon. Wu
om konu, “Ond peri ei ko wii!” Nengin, Jiisas ond peri ei wu ni ko wum.

33 Puk konu endi tor punjung konu ei embe, ‘Golkasa’ nilmin, konu ele tor
punjung. Konu ei wumb kanilmin ni, wumb peng embil ni kumb ningil ni
yi mil seng kanik kin konu embe yi mil nilmin.
34 Wumb nol wain endi ngunjung eim nopu piim ni epi endi eim num ni
kumbii erang piipi mon nim. Nimbil erang eim nol ei nopu kulii mil kolpu
peng kin eim ngenj kumbii simba pinerang kin mon nim.
35 Pe Jiisas ond peri ele nil to pendik, eim nge konduk sik kin opu ond
wumb ku kembis mil epi ei kinjmal erik kin wu nii endi eim konduk simba
nik yi enjing.
36 Pe opu ond wu ombu mani molk kin Jiisas kin tep er mulnjung.
37 Ok mon endi to pendnjing konu ele Jiisas peng ele pim. Ei kos piinjing
ek ei nge nik mon polk pendnjing, “Ei Jiisas, Jura wumb nge king.”
38 Jiisas pim konu orung orung ele wu tal opu erkil epi waning sikil epi
elmbil wu tal ond peri ele to pendnjing. Wu endi Jiisas angil tundung pim.
Endi angil taring orung pim.
39 Wu amb ni wumb ok Jiisas kin ek bul morung nik peng ak tok orung
enjing.
40 Erik yi ninjing, “Nim men ngii owundu ei kis mulang nga kunum tekliki
konj tekmbii nin wu; pe nim Gos kingam keimi pim kin, tonu ond peri ei si
kindkin mani wan kinamin!” yi ninjing.
41-42 Yi mil ku lo ek piilmin wumb ni peng pim wumb ni kulmal kalk elmin
wumb pei molk eim kin ek bul ambilk yi ninjing. “Eim wumb eipi kin paki
tum; ba eim akip eim paki tunermba mon. Eim sin Esrel nge wumb king
pim kin, kapli pe tonu ond peri ele si kindpi mani wang, sin eim kin pii gii
nimin,” pa ninjing.
43 “Eim Gos kin pii gii nipi kin na Gos kingam mol ninim. Ei Gos eim kin
noman ngum kin, akip eim paki tang kenmin,” ninjing.
44 Pe wu tal epi waning sikil elmbil wu tal ond peri ele to pendnjing wu
tal Jiisas pim konu mandi pinjngil wu tal ek bul ambilkil ninjngil ku.

Jiisas Eim Kulum Poru Nim
(Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

45 Pe konu tinga eni kunum beli salim kunum ei emii pim. Pep, pang pang
nga konu pou neng eni tekliki erim.
46 Konu eni tekliki ermba erang, Jiisas eim wii dinga topu Jura nge wumb
ek ele yi nim, “Eli eli lama sambasani?” Yi nim ei pule yi, “Na Gos nim na
nge Gos nim na nimbil erang si kindin?”
47 Ba wu kombur mandi molk piinjing ni yi nim, “Neng kin, wu ombu
molk mon, wu ei ek ni tor kindilim wu Elainja wii tonum,” pa yi ninjing.
48 Pe sikir wu endi tuk mulnjung wu ni pupu omb ngenj nok sinjing ei
sipi nol wain ele mani kindpi; kindang kin nol wain kopup tuk seng dolu
endi sipi dolu topu sipi Jiisas ngamb nol ei numba ni sipim.
49 Ba wu kombur molk yi ninjing, “A nim giyeng ni mol. Eim nimbil ol
ermba ei kenmin, yi neng kin, Elainja opu eim paki tonum min ei kenmin,”
ninjing.
50 Jiisas nga wii dinga tum. Pe eim nge noman tuk ele kindang pum.
51 Kunum ele mendpil men ngii owundu ele alap owundu endi tuk Gos
nge men ngii palting ele ondu ngo pendnjing konu ele wumb tuk punalmin
konu pendnjing alap ei tonu piltan topu mer mani tor pum. Pupu, alap opu
tal mil yi erim. Erang kin, wumb Gos kin pungii nge aki tum. Topu, kunum

ełe, mendpił kon kopu owundu tang kin, kom ku owundu pim ni mani pupu purum.
52 Nga mer mei ełe wumb kułii tukpu tołmun konu ei ombułpu aki topu
wii seng kin Gos eim wumb pii gii ni molk, kulnjung wumb ombu angk tonu
ok konj mulnjung.
53 Nga en enim mer tukpu ełe wakin to si kindik angk tonu ok kin ok Jiisas
eim kołpu; nga angpi tonu opu konj mołpu, tonu konu owundu ka wii ełe
tuk peng wumb pei kenjing konu ełe en enim tuk punjung.
54 Opu ełmin wumb tep ełmin wu ni opu wu kombur kin mulnjung ni
konu kopu topu oł kanim kanim erim ni kenjing ei Jiisas pim konu tep er
mulnjung wu ombu en enim oł ei kanik tungu erik," yi ninjing. "A keimi
wu, ei Gos nge kingam mołum," pa ninjing.
55 Amb pei mulnjung amb ei Jiisas ek ekii siłmin amb ombu Galilii konu
si kindik eim kin ouni tu wunjung ok eim paki tunjung; ok konu turii mił
angk kenjing.
56 Amb mulk konu tuk ełe amb kombur mulk, amb ei endi Mariya
Makandala kin Mariya endi Jeims angim kin Josep tał menginjngił kin, nga
amb endi Sepndii nge kingam tał ei menginjngił kin mulnjung.

Jiisas Ngenj Ei Sipik Ku Tukpu Ełe Pendnjing
(Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Jon 19:38-42)

57 Konu pou neng, wu endi om wu ei embe Josep, wu ei Jiisas nge ekii
siłim wu, Aramasiya konu ełe wu eim ku pei salił im wu.
58 Josep eim opu, Pailos mułum konu kii sipi yi nim, "Jiisas ngenj ei na
sipmbii min?" nipi kii sim. Seng kin, Pailos eim opu wumb ei neng, Jiisas
ngenj ei tu wuk eim ngunjung.
59 Pe Josep ni wu ei eim alap konj kuru endi sipi, Jiisas ngenj ełe pandi
tum.
60 Pe Jiisas ngenj ei sipipi eim nge tukpu konj ełe pendim. Eim tukpu ei tuk
kom ku owundu ełe wumb kombur sik, konu ełe Jiisas tuk kind pendik, kom
ku owundu endi sik peri ngok sipik pendik tukpu ełe pendnjing. Pendik, en
enim punjung.
61 Mariya Makandala niłmin amb ei kin, Mariya niłmin amb endi kin ouni
mulnjunguł. Amb tał tukpu peng ełe mandi molkuł kankił mulnjunguł.

Jiisas Tukpu To Pendnjing Ełe Opu Wumb Tep Er Engnjing

62 Kupiiring nga kor kunum epi er kun ałmin kunum ei opu peng, kułmał
kałiłmin wu ni, lo ek ekii siłmin wu ni pei puk Pailos ngii konu kułou tunjung.
63 Tok, Pailos kanik yi ninjing, "Wu owundu, sin piinmin ei, wu ek konj
mułpu ek kend wu ei, 'Kunum tekliki mendpił tukpu ełe angip op tonu bii,'
ninim ninmin," pa ninjing.
64 Nga ek yi ninjing, "Nim ek yi ninjii, 'Tukpu ełe pandi dinga tok, tep ka
er mułangin kin, kunum tekliki poru nimba. Mon peng kin, eim nge ekii sik
ełmin wu ok waning sipik wumb kanik nengin ninjing, ei eim ngenj tuk ełe
pinałim, eim angpi tonu opu konj pum.' Ek ok ek ei op ekii seng, ekii se ek
kend ei opu kumb ełe ba pałim."
65 Pailos ek nipi orung kindim, "Enim puk tep mułngii opu wu tiłap endi
singii. Sengin, puk tukpu ei pandi tok dinga wii er pendngii. Enim ełmin
mił erngii."
66 Yi neng, puk tukpu pandi dinga tungii punjung. Puk, tukpu ełe oł
endi dinga enjing ei wumb tuk onerngii nik kin, tukpu ełe to dangndik

pendnjing. Nga opu wu kombur tukpu ełe, “Tep er mułei!” nengin, tep er mulnjung ku.

28

Jiisas Nga Angpi Tonu Konj Pum
(Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10)

1 Kor owundu kunum poru neng, kupiiring mandi ełe amb Mariya Makandala seng kin, nga Mariya endi kin ouni okuł, Jiisas tukpu ełe kenmbił nikił onjnguł.
2 Pe sikir konu kopu owundu tum, Gos Owundu nge enjel tonu epin si kindpi mani om. Opu, ku ni ambił ak tang, ak topu orung pupu pim. Peng kin, tonu peł ełe eim tonu mułum.
3 Eim nge kumb ełe kupu kuru mił tiłang erim. Nga konduk ei kupu mił kuru mendpił pim.
4 Opu wu ombu en enim mund mong erik, puku sik wumb kułii mił mendpił pek mulnjung.
5 Ba enjel ek nipi amb tał ngopu yi nim, “Ełip mund mong enereł mon! Na piind ełip Jiisas kurkuł onmbuł ni piind. Wu ei ond peri ełe to kundnjung.
6 Eim ya konu ełe mulałim, eim angpi nga konj tonu pum. Eim ok ek nirim mił yi erim. Pe ełip okuł eim pim konu ei keningił weł!” nim.
7 Pe ełip amb tał sikir pukuł, eim nge ekii siłmin wu ombu mulnjung kankił kin, ek yi ninjngił, ‘Eim tukpu ełe si kindpi, nga angpi konj tonu pum. Piinmin! Eim Galilii konu ek pupu mułmba punum, enim ekii se puk eim konu ełe keningii,’ pe na ek nipi ełip ngunj,” pa nim.
8 Amb tał eł ełip mund mong erkił ka piikił sikir pukuł tukpu si kindkił ei nge ekii siłmin wu mulnjung konu kankił yi ninjngił.
9 Nikił pangił nga sikir Jiisas eim amb tał andłam ełe kan sipi ek yi nim, ‘Ełip onmbuł?’ Nga amb tał eł ełip eim simb ełe ambił gii nikił molkuł ek ka nikił prei enjngił.
10 Jiisas ek nipi amb tał ngopu yi nim, “Ełip mund mong enerel! Ełip pukuł na engnan noł kan ningił. Nengił kin, puk Galilii konu ełe puk mułangin kin, na konu ełe wumb ei keningii,” yi nim.

Opu Ełmin Wumb Ek Poł

11 Amb tał andłam ełe tuk pukuł opu wu ombu konu owundu ełe puk kin kułmał kałiłmin wumb mulnjung konu epi tonu om mił ek kanik onjung mił ninjing.
12 Pe kułmał kałiłmin wumb ei ni peng pim wu num ombu kułou tok molk ek nik, “Opu ełmin wu ombu ku owundu ngumun,” pa yi ninjing.
13 Nik, opu wu kanik ku owundu ngok ek yi ninjing, “Enim yi ningii, ‘Sin or pinjpin kunum ei eim nge ekii siłmin wu ok eim ngenj ei waning sipnjing,’ yi ningii,” pa nik.
14 “Nga gapman wu owundu ei eim ek endi nim kin, sin eim kin ek nemin, enim kin ek endi pinermba,” pa ninjing.
15 Yi mił nengin kin, opu ełmin wumb ku ei sik kin, oł ei nik mił endi ei enjing. Nga ek ei Jura wumb konu orung orung pei piik pangin, pe ek ei piinmin ku.

Jiisas Eim Kin Ekii Sik Wu Ombu Kin Tonu Om
(Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

16 Eim nge ekii sik wu engki nga endeim ei puk Galilii komung konu
punjung. Puk, ełe punjung ei Jiisas ek nipi mił konu ełe punjung.
17 Puk, Jiisas kanik eim kin ek ka nik men tok erik; ba wu kombur noman
tał er pim; “Ei Jiisas mendpił min wu eipi da?” ni piinjing?
18 Jiisas eim wumb mandi opu ek dinga nipi eim wu ombu ngopu yi nirim,
“Gos eim mei ełe noman dinga ni tonu epin noman dinga ei pei na ngum.
19 Enim ei piik, konu orung orung wumb pei kin puk, na ek ka enim kin
ngok, wumb ei na kin pii gii ningii ei na nge wumb pei ekii sik mułngii.
Wumb ei noł pingii ei, na Ernan embe ni na eim kingam embe ni Gos Gui
Ka embe ełe noł pendik dambiltik ende puk ngungii.
20 Enim na ek nip ngond mił yi enim puk wumb kanik ek yi nik ngungii,
enim piinmin ei na enim kin kunum kunum moł, ei moł pamb kunum poru
nimba,” pa nim.

Jiisas Nge Ek Ka Mak Pułum

Wu Jon Wumb Noł Pendpi Ngołum Wu Gos Ek Ni Tor Kindim
(Masyu 3:1-12, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28)

1 Ek ka ei nge Gos kingam Jiisas Krais nge ek ka tonu om.
2 Wu endi embe Aisaiya, Gos ek ni tor kindiłim wu, ek kos ei nge ok yi mił
pułum. Eim Gos ek ka nipi eim kingam kin ngum,
“Na wu endi nim nge ek poł kindamb sipi nim. Ei nim andłam topu ba; yi
mił ekii se wumb nim onjii ni piik mułngii.
3 Wu endi wumb mulenjing konu ełe wii dinga topu mołum. ‘Wu owundu
eim omba enim. Enim noman tuk ełe er kun erik mułngii!’ ”
4 Jon wumb noł pendpi ngołum, wu eim ełe wumb mulenjing konu, eim
Aisaiya kumb ok nirim mił tonu orum. Jon eim Gos ek ka endi nipi wumb
ngum. Ngang kin, “Wumb noman ak tok pii gii nengin kin noł pendpi ngum.
Ngang kin, Gos wumb ołkis ombu kil ngopu si kindmba.
5 Pe Jura mei owundu wumb kin, Jerusalem konu tuk mulnjung wumb
kin pei punjung. Puk, Jon mułum konu ełe tuk punjung. Puk, Jon mułum
konu ołkis ombu ni tor kindik ngunjung. Ngangin kin, wu Jon wumb noł
pendpi ngum. Noł ei embe Joran.
6 Pe Jon eim kon endi kindiłim, konduk ei, kung kamil ngenj ełmin, kon ei
kindim. Jon eim kan endi tuk kend ełe, tuk sipi telim ku. Eim guimbu kin,
piimi muł kin, nopu endim.
7 Pe Jon ek nipi wumb ngum, “Wu num endi na ond konu ełe ekii se omba
wu ei, na dinga ei kapłi si kindmba. Na wu ka mon, na mei ełe wu mendpił.
Na eim simb su kan ei kapłi si kindmbii, ba eim wu num mołum,” pa nim.
8 “Na enim noł mendpił pendpi ngond; ba wu endi ekii se omba wu ei
eim, Gos Gui Ka ełe noł pendpi enim ngumba,” pa nim.

Jon Jiisas Noł Pendpi Ngum
(Masyu 3:13, Luk 3:21-22)

9 Kunum ei, Jiisas Galilii Nasres konu ełe si kindpi om. Pe Jon Jiisas noł
Joran ełe noł pendpi ngum.
10 Kunum ełe Jiisas eim noł si kindpi, opu kenim ni, tonu kupu muł wuł
ał pum. Pang kin, Gos Gui Ka kei Kurmuł mił mani opu, Jiisas kin mułum.
11 Pe Gos ek ka endi ei tonu muł ełe tor opu yi nim, “Nim na kingam
mendpił, na nim noman pałim. Na noman ka wii nim kin ngond,” pa yi
nim.

Seisen Eim Jiisas Ermba Mił Kenmbii Ni Erim
(Masyu 4:11, Luk 4:1-13)

12 Sikir Gos Gui Ka Jiisas sipi mei wumb mulenjing konu ełe sipi kindim.
13 Jiisas mułum kunum ei 40 pei mułum. Pe Seisen eim Jiisas ermba mił
kenmbii ni erim. Erang kin, Jiisas eim kui, ka, kei, kung simbii nin, epi
mulnjung konu ełe mułum. Ba wumb mulenjing mon. Nga Gos enjel eim
paki tunjung.

Jiisas Eim Kongun Pułngun Mondpu Erim
(Masyu 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11)

14 Nga ekii se Jon kan ngii mułum, kunum ei Jiisas Galilii konu ełe opu,
Gos ek ka nipi ngum.

15 Ngopu yi nim, “Gos kunum ełe tonu omba nirim pe tonu onum. Gos
sinim tep erpi omba enim. Enim noman tuk ak tok Gos ek ka pii gii ningii,”
pa nim.

Jiisas Wu Kapił Kapłi Wii Tum
(Masyu 4:18-22)

16 Nga Jiisas noł gopu Galilii wer ełe andpi mułum. Jiisas Saimon kin,
angim Endru teł kenim. Wu tał noł gop ełe omu kon polkuł mulnjunguł.
Wu tał, omu kongun ełe ełmbił wu.
17 Jiisas ek nipi wu tał ngum, “Ełip na ond konu ekii se weł! Ełip na ek ka
nip ngamb, ełip wu yi mił singił,” pa nipi ngum.
18 Pe sikir, wu tał omu kon si kindkił, onjnguł. Okuł, Jiisas pum konu ełe
ekii se punjnguł. Pukuł, ekii se, eim ek piingił nge punjnguł.
19 Nga Jiisas aninga kopur pupu kenim ni, wu Sependii nge kingam
Jeims kin, angim Jon kin, alting noł kanu ełe molkuł, omu kon er ka er
mulnjunguł.
20 Pe kunum mendpił, wu tał eim “Ełip weł!” nim. Neng kin, wu tał
erinjngił, Sependii kin, kongun wu kin konu ełe mond si kindkił, Jiisas pum
konu ełe, ekii se punjnguł.

Wu Endi Gui Kis Mułum Ei, Jiisas Tor Si Kindim
(Luk 4:31-37)

21 Nga enim Kapaniyam konu ełe punjung. Kunum ei kor kunum, Jiisas
men ngii konu ełe nirik pum. Pupu, Gos nge ek ka pułngun mondpu wumb
nipi ngum.
22 Nga wumb ei Jiisas ek nim piik puku sinjing. Nimbił erang, Jiisas Gos
nge ek ka kengip tołmun wumb mił, nipi ngunerim mon; ba eim wu num
endi noman dinga pim mił, yi nipi ngum.
23 Nga kunum ei, wu endi men ngii ełe tuk mułum wu ei gui kis tuk mułang
kin, wii dinga tum.
24 “Nim Nasares nge konu ełe wu Jiisas nim sin kin nimbił oł enjii en?
Nim okun sin to kis enjii on min? Na nim piind, nim Gos nge wu kun ka
kindang on,” pa nim.
25 Ba Jiisas gui kis ei ek dinga nipi ngum, “Nim ek tingnerii! Nim wu ei si
kindkin pui!” nim.
26 Pe gui kis ei wu ek ei to kindpi, wii dinga tum. Topu kin, wu ei topu si
kindpi tor pum.
27 Pe wu amb pei puku sik endnjing. Andik, wumb en enim ek nik, piik
piik enjing. “Ei epi nipe? Ei ek konj endi nim, wu ei noman dinga pałim.
Nimbił erang, eim ek nipi, gui kis ngang, gui kis eim ek piinjing?” pa ninjing.
28 Jiisas yi mił erang, eim ek mei Galilii konu ełe pei sikir pang, wumb
piinjing.

Jiisas Piisa Ambim Mam Er Ka Erim
(Masyu 8:14-15, Luk 4:38-39)

29 Pe men ngii si kindik anda puk, wumb Saimon kin Endru kin ngii konu
ełe nirik punjung. Jeims kin Jon teł nirik punjnguł ku.
30 Pe Saimon ambim mam peł ełe eim ening tang or pim. Wumb Jiisas
kanik ninjing.
31 Nengin kin, Jiisas pupu kin amb mam nge angił ambłang, engim. Angpi,
ening tum ei, ening poru nim. Pe amb mam eim kuni nungii ni kałpi er kun
er mułum.

Jiisas Wumb Pei Er Ka Erim
(Masyu 8:16-18, Luk 4:40-41)

32 Pou neng ełe, eni mani ba erang, wumb pei ening pim wumb Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. Wumb kombur gui kis pim, kopur ening pim wumb onjung ku.
33 Konu owundu, wumb pei kułou tok, ok ngii ondu ełe mandi ok mulnjung.
34 Nga Jiisas eim wumb ening kanim kanim pim er ka erim. Pe eim gui kis kopur pei si kindim ku. Gui kis ombu, Jiisas eim piyangin kin, ek yi nim, “Gui kis enim ek ninerngii!” pa yi nim.

Jiisas Galilii Mei Konu Ełe Kongun Er Endim
(Luk 4:42-44)

35 Nga kupiiring okrii, Jiisas eim tor pupu, konu wumb mulenjing konu ełe pum. Eim Gos kin prei er mułum.
36 Nga Saimon kin angim noł Jiisas pum konu ełe ekii sik punjung.
37 Puk, kan sik kin, yi ninjing, “Wumb pei nim kuruk mołmun,” pa yi ninjing.
38 Jiisas ek nipi wumb ngum, “Sinim mei konu eipi eipi endi pamin! Ya mandi na ek nipi, wumb ngumbii pałim ku. Ełe nge, na okrii onj.”
39 Pe Jiisas Galilii mei konu pei pupu endim. Jiisas men ngii konu nirik pupu, Gos ek ka wumb nipi ngum. Eim wumb gui kis pei top tor kindim.

Jiisas Wu Endi Kinj Num Er Ka Erim
(Masyu 8:1-4, Luk 5:12-16)

40 Nga kinj num wu endi opu, eim gopsing pii poł mołpu, Jiisas kanpi, ke nim, “Nim noman pim kin, kapłi na er ka enjii,” pa nim.
41 Jiisas wu ei kaimb sipi piim. Piipi kin, wu angił ambiłpi kin, ek yi nipi ngum. “Na piind ei nim ka mulnjii!” pa nim.
42 Jiisas ek nipi, wu ei ngang kin, kinj num wu ei sikir ka mułum.
43 Jiisas wu ei ek dinga ni ngopu, sikir kindang pum.
44 Jiisas wu ei kin ek yi nipi ngum, “Nim wu endi kankin, ołełe ninerii mon! Ok Moses ek nirim mił nim pukun, ‘Nim ngenj men ngii kułmał kałiłim wu konu ełe andan tunjii. Kumo kindpi, kułmał kałpi nim si kin ngunjii. Kiłang kin, nim ngenj ka erim ni keningii!” pa nim. Nipi, Jiisas wu ei kindang pum.
45 Ba wu ei pupu, wumb pei kanpi nipi, eim wumb mulnjung konu ełe, pei kanpi, ek pol topu ngum. Yi mił erang Jiisas eim konu endi kanpi nim, wumb pei mulnjung konu tuk ba pinerim mon. Eim andaring minj mułum konu orung wumb mulenjing wumb konu ełe orung orung wumb pei eim kin onjung.

2

Jiisas Wu Endi Simb Angił Ełe Embił Dinga Pinerang Er Ka Erim
(Masyu 9:1-8, Luk 5:17-26)

1 Nga kunum kopur o pang, Jiisas Kapaniyam mei konu ełe nga orung om. Wumb Jiisas piinjing ni, eim ngii konu ełe mułum.
2 Nga wumb pei kułou tunjung. Pe ngii konu ełe piki topu, poru nim. Ngii ondpuł ełe konu endi wii sinerim mon. Nga Jiisas eim ek ka nipi wumb ngum.

3 Wumb wu endi ening pim wu endi eim mułum konu tu wunjung. Wu ei
miyem kułang eim embił dinga pinerim. Wu kapił kapłi ening pim wu ei,
ko wuk tu wunjung.
4 Konu ełe wu amb pei piki tum. Pe wu ei tuk Jiisas mułum konu tuk tu
wungii pinerim. Pe Jiisas mułum konu orung, ngii engimb tok altap ninjing.
Pe wu miyem kułum wu nge peł ełe kindik mani kindnjing.
5 Pe Jiisas wumb pii gii pim ei kenim. Kanpi kin, ening pim wu ei kin yi
nim, “Kingnan, na nim oł kis kil ngop si kindind.”
6 Pe men mon połmun wumb mulnjung. En enim noman ełe ek dinga ni
piinjing.
7 “Nimbił oł erang wu ei Gos ek buł morung?” ninim. Nipi, “Eim Gos ek
ambiltim,” a ninjing. “Wu endi oł kis kil ngopu, si kindnermba mon! Ei Gos
nge kongun minj pałim,” pa yi ninjing.
8 Noman kis piik wu kei en enim noman tuk ełe, Jiisas piipi, eim ek yi nipi
ngum, “Nimbił oł erang enim noman tuk ełe yi piinmin?
9 Nipe ek endi nga embin pinałim? Na yi nimbii, ‘Na nim oł kis kil nop,
si kindmbii’ ei min, ‘Nga nim peł sikin, angkin pui!’ a nimbii? Ei enim oł
embin ei enim kin pałim min?
10 Ba na minj ek nemb eim ka mołang, enim na pii poł tungii! Wu kingam
ei noman dinga mei ełe pałim ei kapłi, oł kis kil ngumba.” Pe ek nipi, wu ei
simb angił kis mułum wu ei ngopu, yi nim.
11 “Na nim ek nipi ngond, nim peł sikin angkin, ngii konu pui!”
12 Wu ni wumb mulnjung konu sikir angpi, peł sipi, pum. Pe wumb pei
puku sinjing. Sik kin, Gos embe ambił tonu kindik yi ninjing, “Ok sin jep oł
ei nge endi kinenjpin,” pa yi ninjing.

Jiisas Liiwai Wii Tum
(Masyu 9:9-13, Luk 5:27-32)

13 Jiisas nga noł gop ełe endim. Wumb tiłap owundu endi eim mułum
konu ełe kułou tok onjung. Pe Jiisas eim Gos nge ek ka nipi wumb ngum.
14 Pe eim andpi pupu, Liiwai, Alpiyas nge kingam kenim ni, ku takis siłim
wu ngii konu ełe mułum. Pe Jiisas eim ek yi nipi ngum, “Nim na ond konu
ełe ekii se oi!” a nim. Neng kin, eim angpi, Jiisas pum konu ekii se pum.
15 Jiisas Liiwai ngii konu ełe mułpu, kuni num. Nopu, wumb takis siłmin
wumb kin oł kis ełmin wumb pei, Jiisas kin kuni nunjung. Jiisas nge ekii
siłmin wumb eim kin kuni nunjung ku. Nga yi mił wumb kanim kanim pei
Jiisas pułum konu ełe, ekii se pułmun ku.
16 Nga wumb lo ek piiłmin wumb nge mon ek połmun wumb kenjing ni,
Jiisas eim wumb ku takis siłmin wumb kin wumb oł kis ełmin wumb kin,
Jiisas kuni ende nopu mułum. Pe wumb ombu ek nik, Jiisas nge ekii siłmin
wumb kin ninjing, “Nimbił erang Jiisas wumb ku takis siłmin wumb kin,
wumb oł kis ełmin wumb kin, kuni ende nonmun?”
17 Jiisas ek ei piipi pendpi kin, eim ek nipi wumb ngum, “Wumb ening
pałim wumb ond mong piiłmin wumb mołum konu ełe pułmun. Wumb
ening pinałim wumb, ond mong piiłmin wumb mołum konu ełe punałmin.
Na wumb kun ka mołmun wumb kin onenj mon! Na mani opu, wumb oł
kis ełmin wumb kin onj; enim noman ak tok piingii,” pa yi nim.

Kuni Si Kindik, Gos Ek Ka Nik Ngołmun
(Masyu 9:14-17, Luk 5:33-39)

18 Kunum endi Jon nge ekii siłmin wumb kin lo ek piik ekii siłmin wumb
kin kuni mowii mulnjung. Mułangin kin, wu kopur ok Jiisas kanik yi

ninjing, “Nimbił oł erang Jon nge ekii siłmin wumb kin lo ek piik ekii siłmin wumb kin kuni mowii mołmun? Ba nim nge ekii siłmin wumb ei kuni mowii mulałmin.”
19 Pe Jiisas ek nipi kii sim, “Eim kan nołum wumb pei wu endi amb simba erim kunum ei, enim kuni ende nunerngii min? Pe wu ei en enim kin ende molk kin, kunum ełe kuni si kindnerngii mon.
20 Ekii se wu ei angił sengił poru nimba kunum, ei eim kan nołum wumb kin tep to mulermba. Nimbił erang wumb eim sik orung sipi enjing kunum ełe, eim kan nołum wumb kuni ei kapłi mowii mułngii.”
21 Jiisas ek ekin nga yi mił nim, “Wu endi alap konj tilarpi endi sipi, tukpu ełe pandi tum kin, konduk ei eim yi mił erim kin konduk ei piltan tumba. Alap konj ei opu kembis, ba kon ok nge piltan topu kis mondpu tukpu owundu ermba.
22 Wumb ond mong wain noł sik ming konj ełe kindiłmin. Nimbił erang noł wain ei dinga ełim. Nga ming ok nge tuk kindiłmin ei noł wain dinga tor opu ming gał tołum. Pe noł wain ming gał tang, noł wain mei ełe pum.” Ek ei yi mił ninim Jiisas ek ok nge kin konj kin ende pinermba nipi ek ekin yi mił tum.

“Kongun Kor Kunum Enerei!” Pa Ninjing.
(Masyu 12:1-8, Luk 6:1-5)

23 Kor kunum Jiisas aka pin andłam sim konu ełe andpi pum. Pe Jiisas nge ekii siłmin wumb eim kin tep tok punjung. Puk kin, kuni kopur aka pin puk andik sik nunjung.
24 Pe lo ek piik ekii siłmin wumb, Jiisas kanik ek dinga ninjing, “Piini! Kor kunum ełe kongun mowii ninjing ba nim nge ekii siłmin wumb oł ei nimbił erang enmin?”
25 Nga Jiisas ek nipi ngum, “Enim Deipis Gos ek ka enim ger piinenjing min? Na ek ei nind, kunum ei eim kin eim wumb pei kuni sineririm kunum nind.
26 Nimbił erang Deipis kuni tang, Gos ngii ełe nirik pum. Pang kin, kułmał kałiłim wu ei mołpu bres sipi eim ngum. Ngang kin, Deipis sipi nga eim wumb kin bres ei nunjung ku.”
27 Jiisas ek nipi wumb ngum, “Gos kor kunum ei wumb paki tumbii nipi kor kunum sim. Ba wumb kor kunum paki tunerngii mon,” yi nirim.
28 “Yi mił wu kingam epin konu si kindpi mani mei ełe opu tonu om; wu ei mendpił kor kunum wu owundu mułmba ku.”

3

Kor Kunum Jiisas Wu Endi Angił Kis Mułum, Er Ka Erim
(Masyu 12:9-14, Luk 6:6-11)

1 Jiisas men ngii konu ełe nga nirik pum. Wu endi mułum wu ei, angił orung kis mołpu, miyem kułii erim.
2 Wumb Jiisas mułum konu kanik mulnjung. Kor kunum Jiisas wu ei er ka ermba min mon, ni kanik mulnjung. Molk kin, kunum ełe en enim Jiisas kin kos ermin ni piinjing.
3 Jiisas ek nipi wu ei angił kis mułum wu ei kin ngum, “Nim ya wa!” pa nim.
4 Jiisas ek nipi wumb pei ngum, “Sinim kor kunum oł ka ermin ei kapłi min? Sinim kor kunum epi kis ermin ei kapłi min? Sinim wumb to kundmun min paki tamin ka mułngii min?” Ba wumb ek nik orung kindnenjing mon.

5 Jiisas wumb mulnjung konu orung orung kind kenim. Kanpi kin, eim popuł sim. Nimbił erang Jiisas wumb kanpi wumb noman tuk ełe piim. Wumb noman tuk ełe dinga peng, wumb pii gii ninenjing ei eim piim. Pe Jiisas ek nipi wu ei angił kis mołum wu ei ngum, “Nim angił tun kindii!” nim. Pe wu ei angił tun kindang kin, nga kapłi ka erim.
6 Lo ek piik ekii siłmin wumb ok punjung. Puk kin, Eros wu owundu wumb mulnjung konu kułou tunjung. Tok kin, en enim ek ni piik piik erik Jiisas tumun ni piinjing.

Wumb Pei Jiisas Ekii Sik Endnjing

7 Jiisas kin eim ekii siłmin wumb konu ei si kindik, noł gop mułum konu ełe punjung. Pe wumb pei Jiisas pum konu ełe ekii se punjung. Wumb Galilii konu ełe kin, Juriya konu wumb kin pei punjung.
8 Pe Jerusalem konu ełe wumb kin Erumiya konu ełe wumb kin, noł Joran orung, Taiya konu kin Sairon konu ełe wumb, pei Jiisas erim oł, ei piik pendik Jiisas mułum konu onjung.
9 Pe Jiisas eim ekii siłmin wumb kanpi yi nim, “Wumb pei mołmun ei, na ambił gii ningii, ni piind. Wumb ei na ambił gii ningii, en enim noł kanu endi tu wangin kin, na kapłi tonu pup mułmbii,” pa nim.
10 Pe wumb ening pim wumb ei, Jiisas ambił gii ninjing. Wumb Jiisas ngenj ełe embiłmin nik enjing. Nimbił erang, ok Jiisas wumb ening tołmun wumb ei er ka ełim ni piik onjung.
11 Nga wumb gui kis Jiisas kanik kin, enim gopsing pii polk molk kin, ek dinga tangk yi ninjing, “Nim Gos nge kingam mołun!” pa ninjing.
12 Pe Jiisas ek dinga nipi ngum, “Enim gui kis, na embe ełe ek ni tor kindnerngii mon!” pa nim.

Jiisas Ek Se Andiłmin Wumb Engki Nga Tał Topu Kind Mundum (Masyu 10:1-4, Luk 6:12-16)

13 Pe Jiisas komung endi ełe tonu pum. Pupu kin, eim kin mułngii wu ombu to tonu kindmbii ni piipi kin wii tang, onjung.
14 Nga eim wu engki nga tał wumb nipi tonu kind mundpu wumb, ei eim kin mułngii nipi tonu kind mundum. Eim ekii siłmin wumb kindang, “Na ek ka ningii,” nipi kindang nge punjung.
15 Jiisas noman dinga ngamb kin, “Gui kis wumb kin mołmun ei tor kindngii!” pa nim.
16 Wu engki nga tał topu mundum wumb ei yi mił: Saimon, embe eipi endi ngum embe ei Piisa nim.
17 Pe nga Sependii nge kingam Jeims angim Jon wu tał embe eipi endi sipi ngum, embe ei Bonesis. Embe puł yi mił nim, “Kupu muł ek tangiłim,” embe ei sipi ngum.
18 Pe nga Endru kin Pilip, Basolomu, Masyu, Tomas, Alpiyas nge kingam Jeims, Tariyas, Saimon Siilas.
19 Nga wu Juras Eskeriyas konu ełe wu, ei eim Jiisas sipi opu orung wumb kin ngum.

Wumb Ek Nik, “Jiisas Nim Biyelsipul Kin Kongun Ende Erngił,” Pa Yi Ninjing. (Masyu 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10)

20 Nga Jiisas ngii konu ełe pupu kin, nga wumb pei ok kułou tunjung ku. Yi erangin kin, Jiisas kin eim ekii siłmin wumb kuni nungii nge kunum endi sinerim.

21 Nga Jiisas nge tiłap ende wumb ek ei piinjing. Piik, ok kin “Jiisas simin,”
nik onjung. Wumb ei ek yi ninjing, “Eim wulu punum,” ninjing.
22 Wu num kombur lo ek piik nik tep ełmin wumb ei Jerusalem konu ełe
molk mani onjung. Ok yi ninjing, “Gui kis Biyelsipul Jiisas eim kin tuk
mulnjung. Ei eim gui kis owundu nge noman dinga ei gui kis pei wumb
tuk mołmun ei, to tor kindim.”
23 Jiisas eim wumb mandi, “Wei!” nim. Jiisas ek ekin kopur topu wumb
ngopu yi nim, “Yi mił Seisen eim kapłi Seisen to mani kindmba min?”
24 Yi mił, king endi mołpu eim wumb tiłap palsik tał erik, “Opu erei!”
nimba. Kapłi, tiłap ei dinga simba min? Ei dinga sinermba mon!
25 Pe ngii ende beltik en enim opu erngii. Erangin kin, ngii ełe dinga
engnermba mon.
26 Pe Seisen eim wumb kin opu orung eim kin kapłi Seisen eim dinga pupu
mulermba mon. Eim poru nimba.
27 “Pe Jiisas ek ekin ei yi mił nim, “Wu endeim eim pupu, wu king owundu
ngii endi epi simba mił pinałim mon. Simba, pim kin yi ermba. Wu owundu
ei kan ngo pendpi, epi ei kapłi simba. Yi mił erpi nim kin, wu num ei epi
ngii nirik mułum, epi sipi ngii er kis mondpu simba,” pa yi nim.
28 Jiisas yi nim, “Na ek keimi nind. Gos wumb pei kapłi oł kis kil ngo si
kindmba. Si kindpi, wumb kin ek buł morung niłmin wumb ombu pei kapłi
kil ngopu si kindmba,” pa yi nim.
29 “Ba wu endi Gos Gui Ka ek buł morung nipi, to mani kindmba wu ei,
Gos eim oł kis ei kil ngopu si kindnermba mon mendpił. Pe yi ku sinim
wumb endi ek yi ninermin ek ei, nga pepi tonu omba pałim wu ei, oł kis ei
poru ninermba mon; kunum kunum pep mułmba,” pa nim.
30 Nimbił erang wumb ek yi ninjing, “Jiisas gui kis nge dinga eim kin
mołang pałim,” pa ninjing.

Jiisas Mam Kin Angim Noł
(Masyu 12:46-50, Luk 8:19-21)

31 Kunum ełe Jiisas mam kin angim noł ok, andaring enginjing. Angk kin
ek ni kindik, “Jiisas anda omba,” pa ningii.
32 Wumb pei Jiisas mułum konu orung orung mulnjung wumb ei ek nik
Jiisas ngunjung, “Nim manim, ainim, angnim noł ok kin andaring molk kin,
nim wii tonmun.”
33 Pe Jiisas ek nipi orung kindim, “Nimbił oł enim? Wumb nii na angnan,
manan noł mołmun, ei enim piinmin min?”
34 Jiisas orung orung kind kenim ni, wumb eim mułum konu orung orung
pei mulnjung. Jiisas ek yi nim, “Ya kind kinei! Wumb ya mandi mołmun,
wumb ei na manan, angnan noł mołmun,” pa yi nim.
35 “Wumb endi eim Gos nge noman ełe ekii sipi erim kin, wumb ei na
manan, einan, engnan noł mił mułmba.”

4

Wu Kuni Emb Telim
(Masyu 13:1-9, Luk 8:4-8)

1 Nga Jiisas kongun nga erpi wumb kengip ek ngopu konu noł gop wer
ełe nipi ngum. Nga Jiisas mułum konu wumb pei ok kułou tunjung. Tangin
kin, Jiisas noł kanu endi ełe tuk pum. Jiisas pupu noł kanu ełe mołang kin,
noł kanu ei pupu tuk noł gop ełe pim. Wumb pei noł gop mułum konu wer
ełe mandi mulnjung.

2 Pe Jiisas eim ek ekin pei to wumb ngopu ek yi nipi wumb ngum.
3 “Enim piyei! Wu endi kuni mong pei sipi aka pin kindim.
4 Kindim, kuni mong kopur ei ok andłam ełe mani pum. Pang kin, kuni ei kei ok nunjung.
5 Pe nga kuni mong kopur ku mułum konu ełe mani pum mei ełe, aninga pim konu ełe, kuni mong ei sikir tonu om.
6 Nga eni tonu wang kin, kuni mong ei kułii erpi kułum.
7 Nga kuni mong kopur ei ond guimbin mułum konu ełe pum. Pupu kin, tonu omba konu sinerim. Sinerang kin, ond guimbin to mani kindang, mong tunerim.
8 Pe nga kuni mong kopur mei ka sim konu ełe pum. Kuni mong ei tonu opu, kuni mong ka tum kuni mong ei, tonu opu, kuni mong 30 aninga kopur tum. Nga tum ei kuni mong kopur 60 pei mił tum. Nga tum, pii kełpi topu ond kirang engin tumba er mułum ei 100 pei tum.
9 Wumb endi kom sepi piim kin, am dinga piyangłi!”

Jiisas Ek Ekin Tołum Mił
(Masyu 13:10-17, Luk 8:9-10)

10 Ekii se Jiisas eim mendpił mułum. Pe Jiisas ekii siłmin wu engki nga tał mulnjung wumb kin tep tok mołangin wumb ei, Jiisas kii sik ninjing, “Nim ek ekin ei er ton mił nenj?” a ninjing.
11 Jiisas ek yi mił ni wumb ngum, “Gos koi er nim ek ei nge, Gos wumb top erpi mołum ei, enim kin andan top konu enim pei ngond. Ba wumb anda mołmun wumb ei, na nge ek ekin ei minj piik mołmun.
12 Yi mił,
‘Ger piinjing, ba epi ei pii poł tunenjing mon. Nga ek ei piinjing, ba ek pułe ei pii poł tunenjing mon. Nga ek ei piinjing, ba ek pułe ei pii poł tunenjing mon ku. Mon pim kin, wumb ek ei pii poł tok kin, noman ak tok enjing kin, Gos en enim ołkis ei kil ngopu si kindmba.’ ”

Ek Ekin Kuni Mong Yi Mił Tum
(Masyu 13:18-23, Luk 8:11-15)

13 Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim ek ekin ei piinanmin min? Pe nga enim ek ekin eipi pei er piingii mił nenj?
14 Wu endi kuni mong telim wu ei, Gos nge ek ka ei telim. Tałpi, kuni mong ei Gos nge ek ka mił molum.
15 Nga kuni mong kopur andłam ełe pim mił ei, wumb Gos ek ka yi mił piinjing. Piik kin, wumb ek ei piinjing kunum ełe mendpił, Seisen sikir opu, Gos ek ka ei to ak topu eipi kindim.
16 Nga kuni mong kopur pupu mei ku mułum konu pupu sikir tonu opu yi mił pimba,” pa nim. “Wumb yi mił enmin wumb ei, Gos ek ka sikir piik sik kin, ka ka piilmin.
17 Ba en enim dumbuł ei pinerang mulnjung kin, kunum aninga kopur mułangin kin, pe wumb kombur Gos ek ka to mani kindangin kin, ołembin tui tonu wang kin, wumb ei nge pii gii ei sikir to kis ermba.
18 Pe nga wumb kopur yi mił mułangin kin, kuni mong kombur ond guimbin mułum konu ełe mani punjung ei tonu omba erim; ba ond guimbin ei to mani kindim.
19 Ba wumb pei ya mani mei ełe epi ei noman to piinjing. Piik kin, ku ni epi ei noman kulk, nga ya mani mei ełe epi ei pei bun bun kulk yi enjing epi ei Gos nge ek ka ei to mani kindpi pandi tum. Wumb ei kuni mong ka wii mił endi tunerim mon.

20 Ba wumb kombur Gos ek ka piik sik kin kuni mong mił mei ka wii ełe
mani pum. En enim noman tuk ełe kindnjing ek ka ei kindik ei, ambił gii
ninjing. Pe kuni mong ei tonu opu kuni mong 30 mił aninga kopur tum.
Nga tum kuni mong ei kopur pei 60 mił tum. Nga tum kuni mong ei pii
kełpi topu ond kirang engin tumba er mułum ei 100 pei pei tum."

Ek Ekin Ełe Dup Alam Kalk Peł Mandring Pendnałmin (Luk 8:16-18)

21 Nga Jiisas ek ekin endi nipi ngum, "Wu endi dup alam kałpi, sipi mani
peł ełe min kuni ming endi mandring pendmba min? Mon; ba wu ei dup
kałpi sipi tonu peł ełe pindang, tiłang erang wumb nirik ngii konu ełe
mułangin kin, kałpi kan kun erngii," pa nim.
22 Epi pei koi er mołum epi ei, ekii se pei peni ełe tor omba. Nga wumb
pei sik ok ei er mołmun epi ei, ekii se peni ełe tiłang erang enim kenjngii.
23 Pe wu endi kom pim kin, kapłi wu ei eim kom se piyangłi.
24-25 Jiisas ek nipi wumb ngum, "Enim ek piik ek ei pii kun erngii," pa
nim. "En enim ek ei piik pendik wumb eipi nik ngangin kin, Gos enim
noman ełe ek ka ngumba. Wumb kopur epi aninga se mułngii ei, Gos nga
ngumba. Ei pułe yi mił pałim. Wumb kopur Gos ek aninga ambił gii nik
mulnjung kin, Gos wumb ei noman ełe eim Gos ek pei ngumba. Pe wumb
kombur ek aninga ei nik wumb eipi endi ngunarik mulnjung kin, Gos ek ei
topu tor kindmba," pa nim.

Kuni Ek Ekin Topu Nim

26 Jiisas ek ekin endi nga nipi wumb ngum, "Gos eim wumb tep enim yi
mił, wumb kopur enim kuni mong aka pin kindnjing. Kindangin kin, kuni
mong tonu opu kuni mong tum.
27 Kunum kunum emii peng, wu ei or pałiłim. Tinga, wu ei eim wii andpi
mołułum. En enim kuni mong tałiłmin ei, połpu tonu opu owundu ermba
mił nenj? Wu ei eim ei pii poł tunałim mon.
28 Nga mei eim erang kuni tonu opu, onguł tum. Topu, kuni mong topu
onguł kumna tum. Topu, nga muł mondpu kin ekii se kuni mong tum.
29 Ba ekii se kuni mong topu owundu erim. Erang, kuni simba kunum
mandi erang kin, wumb sikir tui kapera sik kiłip tołmun."

"Kuni Embe Endi Maser," Pa Niłmin (Masyu 13:31-32,34, Luk 13:18-19)

30 Jiisas ek nipi wumb ngum, "Na kapłi Gos sinim tep enim ei nip ngamb,
enim kapłi piingii min? Pe nipe ek ekin endi enim piingii, ek ei nemb piingii
min mon?"
31 Gos eim wumb tep ka erang wumb pei tonu ołmun ei, yi mił kuni mong
embe maser, niłmin. Kuni mong maser ei ya mei ełe kuni mong ei endi ende
mił mon. Kuni mong ei kembis wii, wumb mani mei ełe taltmin.
32 Kuni mong ei talk poru nengin kin, pe kuni mong tonu opu, kuni kopur
to mani kindiłim. Kuni maser ond kirang owundu ngołum. Kapłi, kei ombu
emin ełe ok ond kirang ełe ngii takik jii niłim konu ełe mołułmun."

Jiisas Ek Nim, Ek Ekin Minj Nim

33 Jiisas ek ekin pei nipi wumb ngum, ek ei ek ekin minj nipi wumb ngum;
wumb noman piingii mił nipi ngum.
34 Jiisas ek ekin minj topu nipi wumb ngum. Ek endi kun nipi tuk
kindnerim mon; ek ekin minj nipi ngum. Jiisas nge ekii siłmin wumb
mendpił mulnjung kunum ełe, ek ei pułe nipi eim ek ekii siłmin wumb nipi
ngum.

Jiisas Ek Nipi, "Pop Owundu Tum Ei Poru Nengłi," Nim.
(Masyu 8:23-27, Luk 8:22-25)

35 Kunum ełe pou neng, Jiisas ek nipi eim ekii siłmin wumb kin nipi ngum,
"Sinim noł gop ełe orundung pamin!" nim.
36 Pe wumb pei mulnjung konu ełe si kindik pendik, Jiisas noł kanu
mułum konu ełe, Jiisas ekii siłmin wumb tonu puk punjung. Nga noł kanu
kombur ouni punjung ku.
37 Nga konu pop owundu endi tum. Pe noł kanu ełe noł tuk pupu kin, noł
piki tumba erim.
38 Ba Jiisas noł kanu orung peng kiłandi erpi pim. Peng kin, eim ekii siłmin
wumb Jiisas a nik wii tunjung, "Ek mon wu, sinim kułmun pałim ei, nim sin
kin piin min mon?" pa ninjing.
39 Pe Jiisas konj angpi, konu pop ek dinga wii nipi ngang, pop poru nim.
Pe eim ek nipi noł ngum, "Noł nim mani pui!" pa yi nim. Neng kin, noł
mani pang, pop poru nim. Pe noł tunarpi wii sim.
40 Nga Jiisas ek nipi eim ekii siłmin wumb ngum, "Enim nimbił erang
tungu enmin? Enim nimbił erang enim nga pii gii ninenjing?"
41 Pe en enim ek nik piik enjing, "Wu ei noman dinga ei erpi sim mił
nenj? Yi mił noł kin pop kin eim ek piikił pendkił mani pupu poru ninim,"
pa ninjing.

5

Wu Endi Gui Kis Tuk Mołang, Jiisas Er Ka Erim
(Masyu 8:28-34, Luk 8:26-29)

1 Jiisas ekii siłmin wumb kin noł gop orundung punjung. Puk kin, mei
Genesares konu ełe wumb nge mei.
2 Pe kanu ełe tor wangin kin, wu endi gui kis pim endi, sikir opu Jiisas
kenim. Kanpi, wu ei kom ku tukpu wumb sałiłmin konu mołpu om.
3 Wu ei eim or guimeng ku tukpu ełe pałiłim. Wumb wu ei kin kan sen to
pendngii ei, dinga kapłi enermba mon.
4 Yi mił kunum kunum wumb kan sen simb angił ouni to pendiłmin ei,
topu kiłip tołum. Eim wu dinga wii mołpu kin, wu kombur wu ei kapłi kan
tunerngii mon.
5 Kunum emii peng, tinga, kunum kunum eim tonu komung nin ku
guimeng ełe minj mołułum. Eim kunum kunum wii dinga topu, eim ngenj
ku ełe topu, yi minj ełim.
6 Nga wu ei Jiisas konu turii opu kenim. Kanpi kin, eim sikir opu, eim
mong gopsing pii pułum.
7 Eim wii dinga topu yi nim, "Jiisas, nim Gos kingam mendpił. Gos ei tonu
mołpu wu dinga owii mołum ei, nim na kin nipe oł enjii?" pa nim. "Na ek
keimi nip, Gos embe ełe nind ei, nim na kin ngenj kumbii nga ngunenjii!"
pa nim.
8 Nimbił erang wu ei ek dinga nipi Jiisas ngum? Ngang kin, Jiisas ek nipi
wu ei ngum, "Nim gui kis, nim wu ei kin si kindkin pui!" pa nim.
9 Jiisas wu ei kii sim, "Nim embe nii?" a nim. "Na embe opu ond wumb;
nimbił erang sin pei mołmun," pa nim.
10 Wu ei ek dinga nipi Jiisas ngum, "Nim gui kis pei mei ełe mołum to tor
kindnenjii mon!" pa nim.
11 Pe kung pei tonu komung ełe kuni nok mulnjung.

12 Pe gui kis pei wii tok ek dinga nik Jiisas ngunjung, “Jiisas, nim ni kindan,
sin pupun kung mołmun konu ełe tuk bin,” pa ninjing.
13 Pe Jiisas kapłi neng kin, punjung. Gui kis pei ei wu ei kin si kindik
punjung. Puk kin, kung mulnjung konu ełe tuk punjung. Pe kung dinga
wii sikirik puk, konu kis endi sim konu punjung. Kung pei 2,000 yi mił
mulnjung puk, noł gop mani puk kolk poru ninjing.
14 Pe wumb kung tep enjing wumb, oł ei kanik kin en enim tungu puk,
konu owundu sim konu puk, wumb kanik, ek ninjing. Nengin kin, wumb
ei puk oł ei kenjngii.
15 Nga wumb ei Jiisas mułum konu ełe ok, wu ei kenjing. Wu ei ok gui kis
pei eim kin mulnjung; ba pe eim alap tałpi kin eim noman ka seng mułum.
Nga wumb wu ei kanik kin tungu enjing.
16 Nga wumb kung tep enjing wumb epi ei kanik kin wumb eipi kin poł
tok yi ninjing. “Ok, gui kis wu ei kin mułum; ba pe eim wumb kin mołpu
pum. Nga gui kis ei pei kung kin tuk puk kin kolk poru ninjing.”
17 Pe nga wumb Jiisas kin ek dinga nik, “Nim mei ełe sikin, mei eipi endi
punjii,” pa ninjing.
18 Pe Jiisas kapłi noł kanu ełe tonu pum kunum ei, wu endi ok gui kis tuk
mułum wu kii dinga sipi, “Na nim kin bii,” nim.
19 Ba Jiisas wu ei kin mon nirim. Nipi kin, Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim
nge ngii konu wumb tiłap ende mołmun konu ełe pui! Nim pukun, Owundu
oł erim ei, wumb kankin Owundu eim nim kin kaimb piipi ngum, ek ei
wumb kin ninjii,” pa nim.
20 Pe wu ei pupu kin Diikapolis konu ełe pupu, Jiisas eim kin erim mił ei
wumb konu orung orung wumb pei kanpi ek ni tor kindpi pum. Pang kin,
wumb ek ei piik kin, wumb ei noman embin tok piinjing.

Men Tołmun Wu Owundu Endi Ambłam Kułang Kin, Jiisas, “Engnjii,” Neng, Angpi Pum.

(Masyu 9:18,19,23-26, Luk 8:40-42,49-56)

21 Pe nga Jiisas noł kanu ełe pupu, nga noł orung pum. Pupu kin, Jiisas
noł gop wer ełe mułum kin, wumb pei eim mułum konu kułou tok onjung.
22 Pe wu owundu endi men ngii kongun tep ełim wu endi, ei eim embe
Jairas. Wu ei Jiisas mułum konu opu kin, Jiisas simb ełe mong gopsing pii
połpu ngum.
23 Pe eim kii dinga sipi yi nim, “Na ambilnan pe mandi kułmba enim. Nim
okun, eim ngenj ambiłan, eim nga konj kindpi mułmba,” pa nim.
24 Pe Jiisas wu ei kin pum. Pupu kin, wumb pei Jiisas pum konu ełe ekii
sik punjung ku. Yi mił peng kin, wumb Jiisas mułum konu piki topu pim.
25 Nga amb endi konu ełe mołułum amb ei, eim miyem gu niłim. Niłim,
amb ei eim miyem opu pupu mułang mułang kung ngii angił orung orung
nga tał o pang mułum.
26 Nga amb ei ngenj kumbii pei ko wupu kin, ond mong ngołmun wumb
pei amb ei kenjing. Kanik kin, eim ku pei ngang sik, ba eim ening poru
ninerim mon. Nga eim ening kis nga piram pałiłim.
27 Nga amb ei Jiisas oł kanim kanim erim mił piipi kin, Jiisas mułum konu
ełe om. Wang kin, eim wumb pei Jiisas mułum konu ełe kułou tunjung konu
ełe opu Jiisas nge konduk buł morung ełe embiłim.
28 Nimbił erang, amb ei eim yi ni piim, “Na Jiisas konduk ełe embiłamb
kin, na ening poru nimba,” ni piim.
29 Yi mił erang kin, eim miyem kołpu sikir poru nim. Nipi, eim ngenj tuk
piim ni eim miyem ening poru nim kin, ka moł, ni piim.

30 Pe nga Jiisas yi piim ni, eim noman dinga kopur tor pum. Pupu kin,
Jiisas eim kan orung kindpi wumb pei kanpi ek yi nim, “Wumb nii endi na
konduk embiłim?”
31 Jiisas ekii siłmin wumb ek nik Jiisas eim ngunjung, “Nim kan! Wumb
pei piki tonum. Nim nimbił erang wumb endi na konduk embiłim nin?”
32 Jiisas kanpi orung kind, wumb kanpi kin wumb nii endi enim ni piim.
33 Ba amb ei eim piim ni, epi ei Jiisas kin enim ni piipi kin, tungu erim.
Amb ei opu Jiisas mułum konu ełe ming gopsing pii pułum. Połpu kin, eim
ek keimi pei nipi Jiisas ngum.
34 Nga Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, “Ambiłan, nim pii gii je, nim er ka
enim. Nim pukun, noman ka seng kin, mułnjii. Nim ening ei poru neng, ka
mołun,” pa yi nim.
35 Pe Jiisas ek ei nipi mułang kin, wu owundu endi men ngii tep ełim wu,
ei eim wumb kombur onjung. Ok kin, ek yi ninjing, “Nim ambił ei koltum.
Nimbił erang nim ek mon wu noman embin nga ngon?” pa ninjing.
36 Jiisas ek ei kom se piinarpi kin, ba Jiisas ek nipi men ngii tep ełim wu ei
ngum, “Nim ek ei piikin, tungu enenjii mon; ba nim pii gii nikin mulnjii?”
pa nim.
37 Nga Jiisas eim wumb eim ba konu punerngii. Wu Piisa kin Jon, Jeims
angim kin wu kei minj tep tok pungii.
38 Nga wu kei puk, men ngii tep ełim wu ngii konu ełe punjung. Puk kin,
Jiisas kenim ni, wumb ke dinga owundu ninjing.
39 Pe Jiisas ngii nirikring pupu, eim ek nipi wumb ngum, “Nimbił erang
enim ke dinga wii nik mołmun? Ambił ei mendpił kulerim mon ba eim or
mił pałim,” pa nim.
40 Nga wumb ei eim kin tokuł enjing. Pe Jiisas wumb pei topu tor kindim.
Kindpi kin, arim mam kin, Jiisas ekii siłmin wu tekliki kin, nirik puk, ambił
ei pim konu ełe punjung.
41 Pe Jiisas ambił angił ełe ambiłpi yi nim, “Taliisa kum!” Ek ei pułe yi
ninim, “Ambił kembis, na ek nip ngond, nim ang!”
42 Neng kin, sikir ambił kembis ei angpi tonu om. Eim kung ngii engłi nga
tał mendpił. Wumb oł ei kanik kin, puku sinjing.
43 Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “Enim wumb oł end ei kanik kin ek
ninerngii mon! Enim kuni endi sik, ambił kembis ei ngei!” yi nipi wumb
ngum.

6

Nasares Konu Ełe Wumb Jiisas Buł Ngunjung
(Masyu 13:53-58, Luk 4:16-30)

1 Jiisas konu ei si kindpi, eim nge mei konu ełe pum. Jiisas ekii siłmin
wumb, Jiisas pum konu ełe ekii sik punjung.
2 Nga kor kunum endi Jiisas pupu, men ngii ełe Gos ek nipi, wumb ngum.
Ngopu, wumb pei Jiisas eim ek ei piik, puku sinjing. Sik kin, wumb ek yi
ninjing, “Wu ei ek ei jiłi sim?” a ninjing. “Eim noman dinga ka ei jiłi mił
sim? Pe eim jep ołei erpi, owundu mił enim!” pa ninjing.
3 “Pe wu ei ngii takpi ełim wu min? Nga eim Maria kangił, angim Jeims
kin, Joses, Juras, Saimon, aim kin ya sinim kin mołmun min?” Yi nik kin,
noman kis piinjing.

4 Pe Jiisas ek nipi, wumb ngum, “Ek keimi, ni tor kindiłim wu nge embe
konu pei punum. Ba eim konu mendpił, eim miyem ende wumb nge ngii
konu ei embe pinałim mon!” pa nim.
5 Nga eim jep oł endi eim konu ełe ermba kapłi enanim mon; ba eim
wumb kombur ening tumb wumb ei ambiłpi, er ka erim.
6 Nga eim noman embin sipi yi piim. Nimbił erang wu amb eim kin pii
gii ninanmin. Yi mił erang kin, pe eim pupu, mei konu orung orung andpi,
eim Gos ek nipi, wu amb pei ngum.

Jiisas Nge Ekii Siłmin Wumb Engki Nga Tał Kongun Mok Topu Kindang Punjung
(Masyu 10:5-15, Luk 9:1-6)

7 Pe Jiisas eim wu engki nga tał eim kin wii topu, “Wei!” nim. Eim wu tał
tał ni kindang, punjung. Jiisas eim noman dinga ekii siłmin wumb ngum.
Ngang kin, wumb gui kis tuk seng kin, tor kindngii nipi, wumb ei noman
dinga ngum.
8 Eim ek nipi ekii siłmin wumb ngum, “Andłam pungii dolu epił endi singii.
Epi eipi endi sinerngii! Enim andłam turii kepii embilerngii! Enim kuni
bres endi sinerngii! Nga kon endi sinerngii; nga ku endi sinerngii mon ku.
9 Ba enim simb kum kindngii! Kindik kin, nga enim konduk torung tał
kindnerngii mon!”
10 Pe Jiisas ek nipi wumb ei ngum, “Enim puk konu endi tor puk kin, ngii
endi nirik pungii. Puk kin, ngii ełe minj pek wumb ek nik ngok, andik molk
ekii se pungii.
11 Pe enim konu endi pangin kin, wumb enim ek piinarik kin, nga enim
sik nirik sinenjing kin kapłi, en enim wumb ei si kindik pendik; konu eipi
endi pungii. Puk kin, enim simb ełe kułman mułmba ei si kindik pungii. Yi
mił erangin kin, wumb en enim ełmin oł kis ei kom se piingii,” pa yi nim.
12 Yi mił erang, pe Jiisas nge ekii siłmin wumb punjung. Puk kin, Gos ek
ka ni tor kindnjing, “Enim wumb noman tuk ełe ak tungii,” pa ninjing.
13 Pe puk kin, gui kis mułum wumb ei gui kis tor si kindik, nga wumb
kombur ening pim wumb ei, kopung kindik er ka erik punjung.

Jon Wumb Noł Pendpi Ngołum Wu Eim Kułum
(Masyu 14:1-12, Luk 9:7-9)

14 Pe King Eros eim ek ombu eim piim. Nimbił erang Jiisas nge embe konu
pei andpi, kapłi erim. Wumb kopur yi ninjing, “Jon wumb noł pendiłim wu
kułum ni, nga angpi orung onum. Yi mił erang kin, pe Jiisas eim oł dinga yi
mił enim,” pa ninjing.
15 Ba wumb kombur eipi yi ninjing, “Elainja ok ek keimi ni tor kindiłim
wu ei pe onum,” pa ninjing. Pe wumb kombur eipi yi ninjing, “Ei ek keimi
ni tor kindiłim wu ei mił, ek keimi ni tor kindiłmin mił wumb ok mulnjung,”
pa ninjing.
16 Ba King Eros eim pii poł tunarpi, yi ni piim, “Wu ei Jon wumb noł
pendiłim wu, ok na eim peng kołmung enj ni, nga tonu onum,” Eros yi ni
piim.
17 Yi mił kumb ok, Eros wumb kombur kindang puk, Jon ambił gii nik,
kan sen tok kan ngii ełe kindnjing. Nimbił erang, Eros amb Erosiyas eim
angim Pilip nge ambim ei sim.
18 Yi mił kin, Jon ek nipi Eros ngum, “Nim wu angnim ambim sin, ei kapłi
enanim,” pa yi nipi ngum.

19 Nga amb Erosiyas eim, “Jon to kundmbii,” nipi piim, ba ei kapłi enerim.
Nimbił erang, Eros eim Jon kin mund mong tang kin, sipi kan ngii kindim.
20 Yi mił Eros eim yi ni piim, “Jon eim wu ka wii nin oł kun ka ełim wu
mołpu kin, eim sipi kan ngii ełe tuk kindim. Eim Jon ek piipi mułum, ei eim
noman embin tum; ba eim Jon ek nim ei piipi ka piim.
21 Ba ekii se Erosiyas, Jon to kundmba nge andłam yi mił kan sim. Eros ei
kuni owundu endi erim. Eim mam mengim kunum ei eim kuni erpi, wumb
wu num eim kin, tep ełmin paki tunjung wumb kin, opu enjing wu num
kin, Galilii wu num kopur eim kin mulnjung wumb ei kin kuni owundu
endi erim.
22 Yi mił Erosiyas ambiłam opu, non erang kin, pe Eros kin wumb eim
kin kuni nunjung wumb eim kin noman ngunjung. Pe King Eros ek nipi
ambił ei ngum, “Nim epi nipe sinjii? Ei nim na kin ek nen kin, piip na nim
ngumbii,” pa nim.
23 Pe Eros ek keimi mendpił nim, “Nim epi endi simbii nin kin, kapłi na
nim ngumbii. Na epi konu orung orung pei sałim ei, aninga orung na ngunjii
nin kin, na kapłi nim ngumbii,” pa yi nim.
24 Pe ambił ei eim anda pupu eim mam kii sim, “Na kii sip, epi nipe endi
simbii?” a nim. Eim mam ek nipi ngum, “Nim pukun yi ninjii, ‘Na Jon
wumb noł pendpi ngołum wu ni peng simbii,’ ” pa ninjii.
25 Pe ambił sikir pupu Eros wu num mułum konu om. Pe ek dinga nipi
Eros ni ngum, “Pe minj na piind, nim wu Jon wumb noł pendpi ngołum wu
ei nge, peng sikin ming endi ełe tuk kindkin na ngunjii!” pa nim.
26 Ambił ei yi neng kin, wu num Eros noman embin tum. Ba eim yi piim
ni, “Ok na ek dinga wii nipi tonu kindinj.” Pe eim noman yi piim, “Wumb
eim kin kuni nok mulnjung wumb, eim ambił ei ek nim ei, to kindmba
pinerim mon,” ni piim.
27 Pe sikir wu num Eros opu ełim wu endi kindang pupu, Jon topu, peng
simba nge pum. Opu ełim wu ei pupu, Jon kan ngii mułum topu, peng
kołmung tum.
28 Nga wu ei Jon nge peng sipi, ming endi kind sipipi kin, ambił ei ngum.
Ngopu, ambił ei sipi kin mam ngum.
29 Pe kunum ełe, Jon nge ekii siłmin wumb ek ei piik, Jon ngenj ei sik kin,
tukpu tunjung.

Jiisas Wumb 5000 Pei Mendpił Mulnjung Ei Kuni Ngum (Masyu 14:13-21, Luk 9:10-17, Jon 6:1-14)

30 Jiisas nge ek se andiłmin wumb orung ok, Jiisas kin kułou tunjung. Ok
kin, ek poł tok, en enim enjing mił nik Jiisas ngunjung. Ngok kin, ek wumb
kanik ninjing mił ok, Jiisas kanik ninjing ku.
31 Yi mił, wumb pei ok kin punjung kin, Jiisas kin ek se andiłmin wumb
kin kuni nungii kunum endi sinerim. Pe Jiisas ek nipi eim ek se andiłmin
wumb ngum, “Sikir, sinim wumb mulenjing konu endi pamin! Wei! Sinim
pupun kor aninga mułmun,” pa nim.
32 Pe nga noł kanu endi sik puk, wumb mulenjing konu ełe en enim minj
puk mulnjung.
33 Pe wumb pei kenjing ni Jiisas ek se andiłmin wumb kin, noł kanu ełe
punjung. Puk kin, wumb konu owundu nge wumb orung orung onjung.
Wumb kanik, noł orundung sikir puk, orung tor puk mułangin kin, Jiisas ek
se andiłmin wumb kin noł kanu ełe tor onjung.

34 Pe Jiisas orung tor pupu kenim ni, wumb pei onjung wumb ei Jiisas
kaimb piim. Wumb ei kung siipsiip mił, wumb tep ełim wumb endi
mulerim. Nga Jiisas eim kengpi ek pei pułngun mondpu, nipi wumb ngum.
35 Nga eni mani ba erang kin, Jiisas nge ek se andiłmin wumb ok, Jiisas
kanik, ek yi ninjing, “Konu orung wumb mulenjing konu mołpun kin, eni
mani ba enim.
36 Nim wumb kindan pangin kin, puk konu eipi eipi puk, en enim kuni
top tungii,” pa ninjing.
37 Ba Jiisas ek nipi eim nge ek se andiłmin wumb ngum, “En enim kuni
wumb ei ngangin, nungii.” Pe en enim yi ninjing, “Sinim ku pei 200 mił
sipin, bres top ermin, ei kapłi ermba min?” pa ninjing.
38 Nga Jiisas ek nipi ek se andiłmin wumb ngum, “Enim bres nimberii
sałim? Enim puk kinei!” Kanik poru nik, ek yi ninjing, “Sin bres angił orung
kin, omu tał sałim,” pa ninjing.
39 Jiisas ek dinga nipi ngum, “Wumb pei mani mułei!” pa yi nim. “Tiłap
mok tok mułei!” Jiisas yi neng mulnjung.
40 Pe wumb mulnjung wumb tiłap kopur 100 mulnjung; nga wumb tiłap
kopur 50 mulnjung.
41 Pe Jiisas bres angił orung kin omu tał sim. Pe Jiisas kanpi, tonu epin
kanpi prei erpi, Gos ngum. Pe Jiisas bres engin topu, eim nge ek se andiłmin
wumb ngum. Ngang kin, eim ek se andiłmin wumb sik, mok tok, wumb
mulnjung wumb ei ngunjung. Pe Jiisas omu tał, yi ku engin topu, wumb
ngum ku.
42 Wumb pei kuni ei nangin kin kapłi erim.
43 Pe Jiisas nge ek se andiłmin wumb bres kin omu orung kin pei sim.
Orung sim kuni ei sik gerenj kon engki nga tał tok piki tunjung.
44 Nga wumb kuni bres ei nunjung wu ei, 5000 pei pei tuk mulnjung.

Jiisas Eim Noł Peł Ełe Pum
(Masyu 14:22-23, Jon 6:15-21)

45 Jiisas eim ekii siłmin wumb kin, ek nipi tu wum. Tu wupu kin, “Noł
kanu ełe tonu pei!” nim. Noł kanu sik, kumb se puk noł orung pungii,” pa
nim. Konu endi Beseira, wumb ok kindang punjung.
46 Jiisas wumb pei neng, punjung. Puk kin, eim komung endi ełe tonu
pupu, prei ermbii ni piipi, pum.
47 Nga pou neng, noł kanu tuk noł ełe pupu pim. Pe Jiisas ei mendpił minj
noł orundung mei ełe mułum.
48 Pe Jiisas kenim ni konu pop topu, noł kanu andłam punerim. Pe mandi
tengmba erang kin, Jiisas ei eim noł peł ełe tonu angpi om. Opu, eim nge
ekii siłmin wumb ei si kindip op bii ni erim.
49 Ba Jiisas ekii siłmin wumb eim kenjing ni, Jiisas eim tonu noł peł ełe
om. Eim ekii siłmin wumb yi piinjing, “Ei gui endi mołum,” ni piinjing. Pe
enim dinga wii tunjung.
50 Yi mił, eim nge ek ekii siłmin wumb pei kanik, tungu enjing. Ba sikir
Jiisas ek nipi eim ek ekii siłmin wumb ngum, “Enim noman tuk ełe dinga
kindei! Na mendpił ond. Enim tungu enerngii mon!” pa nim.
51 Pe Jiisas opu, noł kanu ełe tuk tonu pum. Pupu, eim ek ekii siłmin wumb
ei kin mułang kin, konu pop ni tunerim. Nga eim ek ekii siłmin wumb mund
mong tok kin, kom sek piinjing. Nimbił erang Jiisas ekii siłmin wumb eim
nge noman dinga ei piinenjing.

52 Nga Jiisas bres sipi, wumb pei nga nunjung ei, en enim pii poł tunenjing mon! Ba en enim noman tuk ełe dinga puk kin, pii gii mendpił ninenjing mon.

Jiisas Wumb Pei Ening Pim Wumb Genesares Konu Ełe Er Ka Erim (Masyu 14:34-36)

53 Wumb noł gop tumb tok orung Geneseres konu ełe onjung. Ok kin, noł kanu ei noł wer ełe kan tunjung.
54 Wumb noł kanu si kindik kin, tor punjung. Puk kin, sikir wumb Jiisas kanik kin, ei Jiisas ni piinjing.
55 Pe wumb sikir puk konu orung orung mandi sim konu ełe punjung. Puk kin, Jiisas mułum konu ełe ening pim wumb Jiisas mułum konu ełe tu wunjung.
56 Nga konu pei nin, konu owundu nin, konu eipi eipi nin, pei Jiisas andpi kin kapłi wumb ening pim wumb kułou tok mulnjung. Molk kin, wumb ek dinga nik, wumb ening pim wumb Jiisas nge konduk ambiłangin kin eim er ka ermba. Wumb pei Jiisas nge konduk embilnjing wumb, ei pei ka molk poru ninjing.

7

Kupenjing Noł Nge Kengip Ek (Masyu 15:1-9)

1 Pe lo ek piik ekii siłmin wumb kopur, kin men lo ek piik połmun wumb Jerusalem si kindik, Jiisas kin kułou tunjung.
2 Wumb ei kenjing ni Jiisas nge ek ekii siłmin wumb kombur kuni nangin kin, angił ok noł kindnarik, angił ka sinerim kuni nołmum. En enim nimbił erang sinim men tok oł enmin oł ei enanmin? Ei en enim noman tuk ka sinałim ni piinjing.
3 Yi mił lo ek piik ekii siłmin wumb kin Jura wumb pei kin, en enim ok wumb ełmin mił men tok oł ei yi enjing. Angił noł kindnałmin kin kapłi kuni nunałmin.
4 Nga kuni top ngii ełe pułmun ei, orung ok angił noł kindnałmin, ei kuni nunałmin. Pe en enim men tok oł kanim kanim nga ełmin. Ok wumb oł ei nik ekii siłmin ku. Enim ming kin, kuni ming kin noł ming ełe nin peł ełe ei noł kind kindiłmin ku.
5 Pe men lo ek piik ekii siłmin wumb kin, men lo ek piik połmun wumb ok, Jiisas kii sinjing. “Nimbił erang nim nge ekii siłmin wumb men tok oł ełmin wumb oł ei mił enanmin? En enim angił penj mułang kin kuni nonmun.”
6 Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, “Ek keimi ni tor kindiłim wu Aisaiya ek keimi nipi enim kin ngum. Enim oł endi piiłmin ba oł eipi ełmin wumb kin Gos ek yi mił Aisaiya mon enim kin pułum:

‘Wumb ei na embe ninim ei gupu ełe embe ambił tonu kindiłmin. Ba en enim noman tuk ełe kin na kin konu turii mił mołmun.
7 Wumb ei men tok, na Gos kin ełmin ba ei wii mił ełmin. Nga en enim nge men tołmun kengip ek ei, wumb nge men tok kengip ek Gos nge ek keimi mon.’

8 “Wumb en enim Gos kengip ek dinga ei si kindik kin, en enim wu ełmin oł minj ambił gii ninmin,” pa nim.
9 Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, “En enim Gos nge kengip lo ek ei ambił gii ninarik si kindiłmin; ba en enim noman ełe nge ekii siłmin,” pa nim.
10 “Yi mił, wu Moses lo ek yi ninim,

‘Nim arnim manim ek ningił ei piikin, nga ekii sinjii. Nga wu endi eim arim
mam kin ek kis nimba, wu ei kułmba,’ pa nirim.
11 Ba enim yi niłmin, ‘Wu endi eim ku ngumba wu, ei eim arim mam paki
tumba; ba wu eim ek dinga nipi ngum ku ei, na Gos ngumbii, nip sinj,’ pa
niłim.
12 Nga eim nge arim mam teł kin kapłi nga paki tumbii ni kapłi enermba
mon.
13 Yi mił enim ok wumb ełmin oł, ei enim enmin. Pe enim Gos ek ei ek wii
mił si kindinmin ba, en enim oł kanim kanim pei yi mił enmin. Nga en enim
nge kengip ek ei wumb eipi kin ngołmun ku.”

Epi Ei Erpi Wumb Er Penj Mondum (Masyu 15:10-20)

14 Nga Jiisas eim wumb wii topu kin, eim wumb ei kin ek nipi ngum,
“Enim na ek ei kom sek piik erik mułngii!
15 Epi wu ngenj torung mołum epi ei, nga wu noman tuk pupu wu, ei to
peni ermba ei kapłi enanim mon. Ba wu noman tuk ełe kis mołum epi ei,
tor opu wu ei minj kapłi er penj mundmba.
16 Wumb endi kom sepi piim kin, am dinga piyangłi.”
17 Jiisas wumb ei si kindpi kin, ngii konu ełe pum. Pe ekii siłmin wumb
Jiisas ek ekin ei pułe piimin ninjing.
18 Jiisas ek nipi orung kindim, “Enim ek ei nimbił erang pii poł tunanmin?
Enim yi ku piinenjing min? Na ek ei enim piyei! Epi ngenj torung ełe
sałim, epi ei nga wu ngenj ełe tuk pupu nim kin, wu ei noman tuk ełe penj
mulermba mon!
19 Nimbił erang epi ei wu noman tuk ełe tuk punermba mon! Ba kuni ei
kirim ełe tuk pupu, nga ekii se tor onum.” (Kunum ełe, Jiisas kuni pei ka pei
konj mołum.) “Kuni ombu wumb nungii ei, wumb noman tuk ełe er penj
mundnermba mon!”
20 Pe eim ek yi nim, “Epi endi wu noman tuk ełe mołpu tor onum, ei minj
erpi wumb noman tuk ełe er penj mondnum.
21 Yi mił, epi wumb noman tuk ełe mołum, epi ei tor opu, yi mił enim.
22 Noman kis piik ni; oł kis erik; wu amb eipi oł kis erik; wumb eipi nge
epi waning sik, wumb to konduk; wu amb eipi nge ngunduk; wumb nge epi
kan bun bun kulk; oł kis kanim kanim erik; ek kend tok erik; wu amb oł kis
ni piik noman ełe yi erik; wumb kin noman kis piik ngok erik; wumb kin
ek kis ni ngok en enim nge embe ambił tonu kindik kin, nilkeng sik erik; en
enim noman kun pinerang kin, Gos kin piinenjing mon.
23 Epi ombu wumb noman tuk ełe pepi kin, nga tor wang kin, epi ei wumb
pei oł penj tui ei enim.”

Piniisiya Amb Jiisas Kin Pii Gii Nim (Masyu 15:21-28)

24 Jiisas konu ełe si kindpi, pupu Taiya konu owundu ełe orung pum. Pupu
kin, ngii endi nirik pum. Ei eim wumb kin koi ermbii ni piim; ba eim kapłi
enerim mon.
25 Ba amb endi ek yi piipi, Jiisas mołum ni piipi, amb ei eim ambiłam gui
kis tuk mułum amb ni sikir opu, Jiisas mułum konu ełe ming gopsing pii
pułum.
26 Pe amb ei wumb tiłap eipi kin eim Piniisiya konu ełe wumb kin Siriya
konu ełe mułum. Mułum kin, amb ei Jiisas kin dinga kii sim, “Na ambilan
gui kis mołum ei, nim kil ngo tor kindii!” pa yi nim.

27 Nga Jiisas ek nipi yi nim, “Kumb se, sinim kangił kuni ok ngumun. Nim
kangił nge kuni ei sikin owu kin ołup to ngonmun, ei mił enenjii mon.”
28 Ba amb ei ek nipi orung kindim, “Wu Owundu, nim ek ei keimi nin;
ba owu peł mandi minj mołpu kin, kangił kuni orung mani pułum ei, owu
nołum.”
29 Pe Jiisas ek ni orung kindim, “Yi mił nim ek yi mił nin, ei kapłi, nim nga
si kind orung ngii konu punjii! Gui kis ei nim ambiłanim si kindpi pum,” pa
yi nim.
30 Amb ni eim ngii konu ełe orung pum. Pupu kenim ni, ambiłam ei eim
peł ełe pim. Peng kin, gui kis ei ambił ei si kindpi pum poru nim.

Wu Endi Kom Ngum Wu Endi Jiisas Er Ka Erim

31 Pa Jiisas nga Taiya konu owundu ełe si kindpi, pupu, konu Sairon konu
owundu ełe orung pum. Am pupu Diikapolis konu ełe pum. Pupu, noł gop
Galilii mułum konu ełe mani pum.
32 Pe wumb wu endi Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. Tu wuk kin, wu
ei ek tingnarpi kin, kom ngopu, wu ei sik tu wunjung. Wumb Jiisas kin kii
dinga sik yi ninjing. “Nim wu ei ambiłan kin, kapłi eim ek tengmba,” pa
ninjing.
33 Jiisas wu ei kin, eł ełip mendpił wumb mond si kindkił, eł ełip
mulnjunguł. Jiisas eim angił mong sipi, wu ei nge kom ełe embiłim. Nga
eim angił mong ełe jipambił topu, wu gupu anmbił ełe kindim.
34 Jiisas kan tonu epin kind kanpi, eim gek dinga nim. Pe ei eim noman
tuk ełe embin to piim. Piipi kin, ek yi nim, “Epipasa,” ek puł yi mił pałim.
“Nim kom nin gupu nin ei pirek nengłi!” nim.
35 Pe wu ei kom pirek neng piim. Nga eim anmbił ak tang kin ek tengim.
Tangpi kin, wu ni ek ka nipi mułum.
36 Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “Ołei yi enim pa ni wumb ni tor
kindik, ba eim ek dinga nga ninim, ninerngii mon! Enim ek nik wumb
ngonerei mon!” nim. Ba wumb ei ek dinga nga nik tor kindnjing.
37 Nga wumb mund mong tum, ek ei yi ninjing, “Epi kanim kanim eim
erpi epi ka wii erim. Neng kin, wumb kom ngum wumb ei ek piinjing. Nga
wumb anmbił ak topu pim wumb, ei ek tengnjing,” pa ninjing.

8

Jiisas Wumb 4,000 Wumb Pei Kuni Ngum (Masyu 15:32-39)

1 Kunum ełe mandi erang kin, wumb pei Jiisas kin kułou nga tunjung.
Tok kin, wumb ei kuni sinerim, wii mulnjung. Jiisas eim ekii siłmin wumb,
“Wei!” a nim. Neng, wangin kin, Jiisas enim kin ek nipi ngum.
2 “Na wumb ei kin kaimb sind. Nimbił erang wumb ei kunum tekliki na
kin mulnjung. Molk kin, akip wumb ei kuni sinałim.
3 Pe wumb ei kuni tum kin, na kindamb pungii; ba puk andłam ełe ningił
sendang kin, bok tungii mił pałim. Wumb kopur konu turii ełe onjung ku.”
4 Pe Jiisas ekii siłmin wumb eim kin ek nik orung, kindnjing. “Wumb
molałmin konu ełe sinim kuni ei jiłi sipin wumb ei kuni ngumun?” a ninjing.
5 Jiisas eim ekii siłmin wumb ei kin kii sim, “Enim bres nimberii sałim?”
Nga ekii siłmin wumb yi ninjing, “Bres angił orung nga tał sałim,” pa ninjing.
6 Pe Jiisas ek dinga nipi, wumb pei ngum, “Enim mani mei ełe mułei!”
nim. Neng, mołangin kin, Jiisas bres angił orung nga tał ei sipi, Gos kin prei
erpi ngum. Pe eim bres ei sipi, eim ekii siłmin wumb ei kin ngum. Ngang

kin, eim ekii siłmin wumb kuni sik, wumb pei mołangin kin, wumb kuni mok tok ngunjung.
7 Jiisas ekii siłmin wumb omu kembis kembis endeim endeim ni ku se mulnjung. Jiisas omu ei sipi, Gos kin prei erpi, ngopu, eim ekii siłmin wumb omu sik, wumb mulnjung ei mok tok ngunjung ku.
8 Nga wumb ei kuni nunjung, ei kapłi erim. Erang kin, kuni ei mend orung pei mułum, kuni ei sik gerenj kon angił orung nga tał tu wunjung.
9 Wumb mulnjung wumb ei 4,000 pei pei mulnjung. Pe wumb ei Jiisas, “Pei!” nim.
10 Sikir, eim noł kanu ełe kin, eim ekii siłmin wumb kin, noł kanu ełe sik puk, Dalmanusa konu owundu ełe orung punjung.

Lo Ek Ekii Siłmin Wu Kopur Jiisas Eim Jep Oł Ei Erang Kin Kenmin Ni Piik, Kii Sinjing.
(Masyu 16:1-4)

11 Lo ek ekii siłmin wumb kombur ok, Jiisas kin ek ełe opu mił enjing. Wumb ei ok, Jiisas oł ermba mił kenmin ni piik enjing. Wumb ei ok, Jiisas kin kii sinjing, “Jep oł ei epin konu nge sin andan tan, sin kenmin,” pa ninjing. Wumb ei Jiisas ermba oł ei kenmin ni piik, kii sinjing.
12 Jiisas eim noman tuk gui ełe dinga gek nim. Nipi kin, eim ek yi nim, “Nimbił erang enim tiłap wumb ei akip jep oł ei eramb, kenmin ninmin? Na ek keimi nind, na enim wumb tiłap ei kin jep oł endi kapłi enermbii mon!” pa yi nim.
13 Nga eim wumb si kindpi, nga noł kanu ełe tonu pupu, noł gop ełe orundung pum.

Yiis Ni Epi Ende Ek Ekin Ei Kengip Nge Lo Ek Ekii Siłmin Wumb Kin King Eros Mułum.
(Masyu 16:5-12)

14 Jiisas nge ekii siłmin wumb orung tok, bres ni epi endi sik tu wunarik wii onjung. Ok kin, bres endeim mendpił mer kanu ełe tuk sim.
15 Nga Jiisas eim enim kin ek dinga nipi ngum, “Enim piik kun erik kan poł tok mułngii. Lo ek ekii siłmin wumb nge bres yiis kin, Eros nge bres yiis kin, epi bres tonu opu owundu ołum epi ei erim pii kun erngii. Ek pułe yi mił, wumb oł kis aninga ełmin ba ekii se oł kis ei tonu opu owundu ełim.
16 Pe Jiisas ekii siłmin wumb en enim kin ek nik piinjing, “Sinim bres endi sinałim,” pa ninjing.
17 Pe Jiisas ei piipi, ek yi nipi, eim ekii siłmin wumb ngum, “Nimbił erang en enim ek nik piik piik enmin ei, ‘Sinim bres sinałim,’ ninmin? Pe en enim noman pinałim, mił piik enanmin min? Nimbił erang enim noman tuk ełe dinga pałim?
18-19 Enim ningił ełe pałim ei epi kinenjing min? Enim konu pałim ei enim ek piinanmin min? Enim ek ei wakin tok si kindnjing min kunum endi na bres angił orung sip, wumb 5,000 mulnjung ei na kuni ngamb nunjung? Enim kuni ngunjung kuni ei, gerenj kon nimberii orung tu wunjung?” “Engki endeim nga tał,” pa yi ninjing.
20 Nga kunum endi na wumb 4,000 wumb pei kuni ngunj ei enim kuni mend orung enim gerenj kon nimberii tu wunjung?” Eim ekii siłmin wumb yi ninjing, “Gerenj kon angił orung nga tał tu wunjpun,” pa yi ninjing.
21 Jiisas ek nipi ekii siłmin wumb ngum, “Enim oł ei pii poł nga tunanmin min?”

Beseira Konu Ełe Wu Ningił Tumbun Mułum Wu Ei, Jiisas Er Ka Erim.

22 Nga Jiisas kin eim ekii siłmin wumb Beseira konu ełe tor punjung.
Pe wumb kombur wu ningił tumbun wu endi, Jiisas mułum konu ełe tu
wunjung. Wumb ei ek dinga nik, Jiisas wu ei angił embiłang ka ermba
ninjing.
23 Jiisas wu ningił tumbun mułum wu ni angił embiłim. Jiisas wu ei sipi,
konu owundu ełe tor sipim. Sipang kin, eim jipambił topu, ningił ełe kindpi,
eim angił tonu ambiłim, pe wu ei kii sim, “Nim epi endi kan min?”
24 Pe wu ei tonu kindpi kenim. Kanpi kin, ba “Wumb ei ond mił angk
mołmun,” pa nim.
25 Jiisas nga wu ei ningił ełe embiłim. Pe wu ei dinga kenim ni, wu ningił
ei ka mułum. Mułang kin, epi pei kanpi poru nim.
26 Jiisas wu ei kindang kin, eim nge ngii konu ełe ba nge pum. Jiisas ek
nipi wu ei ngum, “Ninim wumb nge konu ełe punenjii,” pa nim.

Piisa Jiisas Nge Embe Nipi Peni Ełe Kindim
(Masyu 16:13-20, Luk 9:18-21)

27 Jiisas ekii siłmin wumb kin tor pupu, Sesariya Pilipai konu ełe tuk pei
punjung. Andłam ełe puk, Jiisas eim ekii siłmin wumb ek dinga nipi kii sim,
“Wumb pei na embe nii niłmin?”
28 Pe eim ekii siłmin wumb yi ninjing, “Wumb kopur nim Jon wumb noł
pendiłim wu, pa niłmin. Nga wumb kopur nim Elainja, ok ek keimi ni tor
kindiłim wu,” pa ninjing. “Nga wumb kopur nim ek ni tor kindiłim wu eipi
endi mołun,” pa ninmin ku.
29 Jiisas ekii siłmin wumb ei kin kii sim, “Pe enim na nii pa niłmin?” Piisa
ek nipi orung kindim, “Nim Krais, Gos mei konu ełe mani kindang orun
wu,” pa nim.
30 Pe Jiisas ek dinga nipi yi mił nim, “Enim wumb eipi kin, na embe ni to
kindnerngii, mon!”

Jiisas Ek Nipi, “Na Kołup, Nga Engmbii.”
(Masyu 16:21-28, Luk 9:22-27)

31 Pe Jiisas nga kengip ek mon kindpi nipi, eim ekii siłmin wumb kin
ngum. “Na wu kingam mani mei ełe op, epi embin se andip, ngenj kumbii
simbii. Nga kułmał kałiłmin wumb owundu kin, men tok ełmin wu num tok,
lo ek piik połmun wumb kin, wu kingam ei buł ngok, tok kundngii,” pa nim.
“Kunum tekliki o pang kin, nga na angip konj tonu ombii,” pa nim.
32 Nga Jiisas ek puł nipi kun erpi wumb ngum. Pe Piisas Jiisas sipi tor
pupu ek ngum, “Jiisas nim ek ei nin, ei kapłi enanim,” Piisa yi nim.
33 Ba Jiisas ak topu eim ekii siłmin wumb kenim. Kanpi kin, wu Piisa ek
ngum, “Nim Seisen Piisa kin mołun, ei si kind pui!” a nim. “Nim Gos noman
ei nim pii poł tunan mon! Nim wumb noman ei mendpił piikin mołun,”
Jiisas yi nim.
34 Nga Jiisas wumb pei eim kin ekii siłmin wumb kin wii tang, eim mułum
konu ełe onjung. Eim ek nipi wumb ngum, “Wumb endi na kin ombii ni
pimba wumb, ei eim nge embe ei ambił mani kindmba. Wu ei eim na ond
peri ambił si mengpi, na ond konu ełe omba,” pa nim.
35 “Yi mił, wu endi yi mił enarpi, noman konj ambił gii nipi mułmba, wu
ei eim noman konj ei sinermba mon. Ba wu endi na kin piipi kin, na kin
men topu ermba wu, ei eim nge noman konj si kindim kin, eim nga noman
konj sipi kunum kunum ka mułmba.

36 Yi mił, wu endi eim mei ełe, epi pei noman to piipi mułmba wu, ei eim
noman konj ei sinenmba mon!" pa nim. Jiisas yi nim, "Mei ełe epi ei eim
noman konj er simba mił nenj? Ei mon!
37 Yi mił, wu ei epi nipe ngopu, eim noman konj sipi orung simba?
38 Yi mił, pe kunum ełe wumb oł kis kanim kanim er mołmun wu endi,
na ek ei piipi nipi wumb ngumba wu ei, singambił erang mułum kin, ekii se
wu kingam omba wu, ei eim kin singambił piipi ngumba ku. Na Jiisas kin
Gos nge tiłang ka wii ei kin nga Gos eim nge enjel ka wii pei omun kunum
ei eni mił topu tiłang ka wii ermba," pa nim.

9

1 Pe Jiisas ek nga nipi wumb ngum, "Na enim kin ek keimi nip ngond.
Wumb kopur ya ełe angiłmin wumb ei, nga kulerngii mon! Ba wumb ei Gos
wumb tep enim noman dinga ka wii ei tonu onum ni keningii."

Jiisas Nge Ngenj Ełe Epi Eipi Mił Tonu Om (Masyu 17:1-13, Luk 9:28-36)

2 Nga kunum endi angił orung nga endeim o pang, Jiisas Piisa kin Jon kin
Jeims wu kopur sipi komung owundu ełe eim ei si tonu sipim. En enim minj
molk kin, Jiisas nge ngenj ei nga endi eipi mił tonu om.
3 Wu kei ningił ełe kenjing ni, Jiisas wu endi eipi mił mułum. Nga eim nge
alap ni epi ei tiłang erang kin, ei kuru ka wii sim. Sipi kin, mei wumb endi
alap ni epi kapłi tiłang yi mił enermba mon!
4 Pe wu tał Elainja kin Moses teł tor wangił kin, Jiisas kin ek tengnjing.
5 Piisa eim Jiisas kanpi kin, ek yi nim, "Ek emb tołum wu! Sin ya ełe
mołmun ei ka wii. Sin ngii tekliki tekmin. Tekmin ei, ngii endi nim nge,
nga ngii endi Elainja nge, nga ngii endi Moses nge; sin ngii pei tekmin," pa
nim.
6 Yi mił erang kin, wu kei mund mong enjing. Pe Piisa eim nipe ek endi
nimba ei piinerim.
7 Pe kupu endi opu wu kei pandi tum. Gos ek tuk kupu muł ełe tor om,
"Ei nam nge kingam; na eim kan ka wii piind. Enim eim ek piiyei!" pa yi
nim.
8 Pe sikir kan orung orung kind kenjing ni, wu endi eipi kinenjing mon.
Ba Jiisas endeim mendpił minj mułum.
9 Nga komung ei si kindik kin, mani wangin kin, Jiisas ek dinga nipi wu
kei ngum, "Epi ei enim kenjing oł ei, enim wumb endi kanik kin ei ninerngii
mon! Pu molk kin, ekii se wu kingam mani mei ełe opu, kołpu kin nga angpi,
nga tonu orung ba.
10 Yi mił, nga wu kei ek ei ambił gii nik mulnjung. Molk kin, en enim ek
nik piik piik enjing, ek ei, " 'Kołpu, nga angpi tonu ba,' pa ninim, ei ek nipe
ek ninim?" ni piik piik enjing.
11 Nga wu kei Jiisas kii sinjing, "Nimbił erang men lo ek piik połmun wumb
yi ninmin ei, Elainja ek ni tor kindiłim wu ei kumb se omba?"
12 Nga Jiisas ek nipi wu kei ngum, "Ei keimi, Elainja ok opu epi pei er
ka ermba nge omba. Nimbił erang, ek endi eipi mer Gos mon ok pulk, ełe
pałim, ei yi ninim? 'Wu kingam eim ngenj kumbii sipi kułmba kunum ei,
wumb eim kin buł ngunjung?'
13 Ba na ek nip enim ngond, wu Elainja eim om poru nim. Neng kin,
wumb en enim noman ełe eim kin oł kanim kanim enjing ei, Gos ek ok
pulk, yi mił ninim."

Kangił Endi Gui Kis Tuk Pim Ei, Jiisas Er Ka Erim (Masyu 17:14-21, Luk 9:37-43a)

14 Jiisas kin wu kei ekii siłmin wumb mulnjung konu ełe orung onjung. Wangin kin, ekii siłmin wumb kin wumb pei kułou tok mulnjung. Nga lo ek piik niłmin wumb kopur ek dinga nik, Jiisas nge ekii siłmin wumb ei nge ek mił ngunjung.

15 Nga wumb molk kenjing ni Jiisas om. Wang kin, wumb ei sikir puku sinjing. Sinjing kin, wumb ei Jiisas mułum konu ełe sikir puk kin, Jiisas kanik kin yi ninjing, “Nim on?” a ninjing.

16 Pe Jiisas eim ekii siłmin wumb kin kii sim, “Eim wumb ei kin enim nimbił oł erang enim gupu ełe ek mił enmin?” a nim.

17 Nga wu endi tuk wumb mulnjung konu mułum wu ei, Jiisas kin ek nipi orung kindim, “Ek emb tołun wu, nim na kangił gui kis endi tuk mułang kin, eim ek tingnałim. Na nim kin tu wund, ei nim er ka enjii,” pa nim.

18 “Nga kunum kunum gui kis ei kangił ei ambiłpi, topu mani mei ełe kindiłim. Pe gupu noł gupu ełe tor ołum kin, nga gupu mong giikir nipi kin, eim ngenj dinga punum. Nga na nim ekii siłmin wumb kanip kin, kii sip ninj, ba wumb ei kapłi er ka enenjing mon,” pa yi nim.

19 Jiisas ek nipi orung kindim, “Enim wumb pii gii pinałim wumb! Kunum nimberii na enim kin mułmbii? Kunum nimberii na enim ngenj kumbii kułmbii? Enim kangił ei na kin tu wei!” pa nim.

20 Nga wumb kangił ei Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. Tu wunjung kunum ełe, gui kis ei Jiisas kanpi, kangił ei sikir to ak topu, kangił ei mani mei ełe kindang pepi, ak mak erim. Erim kin, kangił ni, gupu ełe jipambił mił epi kuru endi tor om.

21 Nga Jiisas kangił arim kii sim, “Kunum nimberii eim oł yi mił erim?” Arim ek nipi orung kindim, “Kumb ok kangił kembis kin er pim.

22 Nga gui kis ei kangił topu, dup ełe nin noł ełe nin kindmbii ni erang kin, topu kundmbii ni erim. Ba nim sin kin kaimb sikin kin, paki tokun kapłi er ka enjii!” pa nim.

23 Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim pii gii niłan kin, kapłi, nim epi ei pei siłan,” pa nim.

24 Sikir arim ek dinga nipi yi nim, “Na pii gii nind; ba pii gii ei kapłi enanim. Nim na paki tunjii!” pa nim.

25 Pe Jiisas kenim ni, wumb pei sikir ok kułou tunjung. Pe Jiisas gui kis ei ek dinga ni ngopu, “Pui!” nim. Neng kin, “Nim gui kis gupu ek tingnen kin, nim kom pirek ninan; na ek nipi nim ngond ei, nim kangił si kind pui! Nim nga kangi ei kin nga tuk punenjii mon!” pa yi nim.

26 Pe nga gui kis ei wii dinga topu, kangił ei kułii mił kołpu pepi pum. Pe wumb pei yi ninjing, “Kangił ni koltum,” pa ninjing.

27 Ba Jiisas kangił ni angił ełe embiłang kin nga konj engim.

28 Ekii se Jiisas ngii konu ełe tuk pupu, eim ekii siłmin wumb minj molk, eim kin kii sinjing, “Nimbił erang, sin gui kis ei si kindmin ei kapłi enanim?” pa ninjing.

29 Pe Jiisas eim ekii siłmin wumb ek nipi ngum, “Gui kis ei prei erangin kin, mendpił kapłi ermba,” pa nim.

Jiisas Kunum Tał Ek Nipi Kołpu Nga Angpi Tonu Ba Nge Nim. (Masyu 17:22-23, Luk 9:43-45)

30 Jiisas kin eim nge ekii siłmin wumb konu ei si kindik pendik puk, Galilii
konu ełe tuk punjung. Jiisas eim yi ni piim, “Wu endi na jiłi moł ni piinerngii
mon!” pa yi nim.
31 Nimbił erang Jiisas ekii siłmin wumb kanpi, eim kułmba nge kengip ek
ei nge nipi ngum. Jiisas ek nga nipi ngum, “Wumb kombur na wu kingam
mani mei ełe op tonu onj; ba wu ei sik wumb opu erii wumb kin ngok kin,
nga wumb ei na to kundngii. To kunduk, nga kunum tekliki na angip tonu
ombii,” pa yi nim.
32 Ba eim kin ekii siłmin wumb ek ei pii poł tunenjing. Tunarik kin, en
enim singambił kulk, Jiisas nga kii sinenjing mon.

Nii Eim Wu Owundu Mołum?
(Masyu 18:1-5, Luk 9:46-48)

33 Pe Jiisas kin ekii siłmin wumb ok Kapaniyam konu ełe onjung. Ok, ngii
endi nirik pangin kin, Jiisas eim ekii siłmin wumb ei kin kii sim. “Enim
andłam ełe ok, nipe ek mił endi ninjing?”
34 Ba eim ekii siłmin wumb ek endi ninenjing. Nimbił erang andłam ełe
ok yi ninjing, “Wumb nii sinim wu num mułmba,” yi ninjing.
35 Pe Jiisas mani kan mołpu kin, eim wu engki nga tał, ‘Wei!’ a nim. Nipi
kin, ek nipi ngum, “Wu endi ei wu num mendpił mułmbii ni piim kin, eim
embe to mani kindpi mułmba. Wu ei ekii se wumb pei paki topu ngopu
mułmba,” pa nim.
36 Pe Jiisas kangił kembis endi sipi, tuk en enim mulnjung konu ełe
engndim. Pe eim kangił ei angił ambiłpi kin, eim ek nipi wu kei ngum.
37 “Wu endi na embe ełe piipi kin, kangił kembis ei mił endi paki tumba
wu ei, na paki tumba. Nga na paki tum kin, wu ei na mendpił paki tunanim
mon. Wu ei na Arnan paki tonum ei, na kindang onj, ei paki tonum ku.

Wu Ei Sinim Kin Opu Orung Enanim Wu Ei Sinim Wu Puł
(Luk 9:49-50)

38 Jon ek nipi ngum, “Ek emb tołun wu, sin kenjpin wu endi nim embe
ełe nipi, gui kis si tor si kindim. Ba wu ei sinim kin tep to kongun ende
endnerim. Wu ei yi erang sin, ‘Eim mon!’ pa ninjpin.”
39 Ba Jiisas ek nipi Jon ngum, “Enim ei yi ninerngii mon! Wu endi na
embe ełe nipi, jep oł endi ermba wu ei, na kin ek kis sikir ninermba mon!”
pa yi nim.
40 “Wu endi sinim kin opu orung mulerim kin, wu ei sinim wu puł,” pa
nim.
41 “Yi mił, na enim kin keimi nip ngond, wu nii endi enim kin kanpi noł
ming endi enim kin paki topu ngumba wu ei, Krais nge kongun ei piipi
kin, paki topu erim. Erim kin, wu ei eim nge kumep ngang simba ei am
punermba mon.”

Oł Kis Kanim Kanim Ei Noman Pii Gii Er Kis Mondłum
(Masyu 18:6-9, Luk 17:1-2)

42 “Pe wumb kombur kangił pii gii to kis mundmun ni erngii wumb
ei, num goltum ełe ku owundu endi kan kulk, ep noł ełe mani kindngii.
Kindangin kin, na ek ni piik mulnjung kangił ei, ka mułngii,” pa nim.
43 “Pe enim angił ełe oł kis enjing kin, enim pii gii ei kis mułmba. Kis
mułang kin, enim angił ełe orung kopus si kindang kin, enim angił oł kis
enerang, nim ka mułngii. Mon pim kin, enim angił ełe tał peng kin, enim
dup konu kis ełe pungii dup ei, kumblałim mon, piram nopu minj pałiłim.

44 (Konu ele, ‘Dup nopu nopu minj er molang kin, ei kumblermba. Nga
ka Pisapis mil epi ei wumb ngenj ele nolum ei, poru ninermba; ba enj enj
nopu pimba.’)
45 Pe nga enim simb ele ol kis enjing kin, enim pii gii ei kis mulmba. Kis
mulang kin, nga enim simb ele orung kopus si kindang kin, enim simb ol
kis enerang, nim ka mulngii. Mon pim kin, enim simb ele tal peng kin, enim
dup konu kis ele pungii. Dup ei kumblermba, piram nopu minj palilim.
46 (Konu ele, ‘Dup nopu nopu er molang kin ei, kumblermba. Pe ka
Pisapis mil epi ei wumb ngenj ele numba ei, poru ninermba; ba enj enj
nopu pimba.’)
47 Pe nga enim ningil ele ol kis enjing kin, enim pii gii ei kis mulmba.
Nga enim ningil ele orung si kindang, enim ningil ele ol kis enerang, enim
ka mulngii. Mon pim kin, enim ningil tal peng kin, enim dup konu kis ele
pungii. Dup ei kumblermba mon, ba piram nopu minj palilim.
48 Konu ele, ‘Dup nopu nopu er molang kin, ei kumblermba. Pe ka Pisapis
mil epi ei wumb ngenj ele numba, ei poru ninermba; ba enj enj nopu
pimba.’
49 Yi mil, pe dup ele wumb pei nopu poru nimba, ei yi ep kusa mil.
50 Epi kusa ei, epi ka wii mendpil. Ba ep kusa nge singin ei poru nim kin,
kapli ep kusa ei nimbil ol erpi kin nga singin simba? Ep kusa nge singin ei
enim kin mulang kin, kapli enim wumb eipi kin endeim endeim ni noman
emin sek mulngii.

10

Jiisas Amb Si Kindinmin Kengip Ek Ei Nipi Ngum (Masyu 19:1-12, Luk 16:18)

1 Jiisas eim konu ele si kindpi, orung pupu, orung Juriya konu owundu
ele nol Joran pum. Pupu kin, wumb pei ok Jiisas mulum konu ele nga kulou
tunjung. Jiisas eim nge ol yi mil erpi, nga Gos ek ka kengip ek nipi wumb
ngum.
2 Men ek piik ekii silmin wumb kopur ok, eim ermba ol ei kenmin ni piik
kii sinjing. “Sinim nge men kengip ek yi palim ni, wu endi eim amb sim ei
kilip topu si kindmba min mon?”
3 Jiisas ek nipi orung kindim, “Ok Moses enim nipe pipe mon ek dinga
nipi ngum?”
4 Pe wumb ek yi ninjing, “Moses eim kapli enim mon endi polk kin, amb
kilip to si kindmin nik, mon endi polk kindik kin, kapli amb ei si kindngii,”
pa nirim.
5 Ba Jiisas ek nipi orung kindim, “Nimbil erang enim noman tuk ele dinga
peng kin, kumb ok Moses lo ek dinga endi pultum. Pulpu kin, enim noman
ok wumb palilim mil enim yi peng kin Moses mon yi polpu ngurum,” pa
nim.
6 Ba kumb ok, Gos ol pei eririm kunum ele, Gos wu kin amb tel eririm ku.
7 Yi mil erang kin, nga wu ei arim mam tal si kindpi kin, eim ambim kin
dambiltpi ende pupu endeim mil mulmba.
8 Pe nga wu amb tal ngenj ende mil simba. Yi mil ku, wumb tal nga ngenj
tal nga pinermba mon. Wumb tal ngenj endeim mil pimba.
9 Yi mil Gos wu amb tal sipi, ende kindpi mundmba ei, wu min amb eipi
endi to kilip tunermba mon!” pa nim.
10 Nga ekii se ngii konu ele puk, epi ele Jiisas nge ekii silmin wumb, eim
kin kii sinjing.

11 Jiisas ek nipi orung kindim, “Wu endi ei ambim si kindpi, nga amb konj endi sim, wu ei eim ambim oł kis erpi kin, eim amb kin kiłip tonum.
12 Nga amb ei eim wam si kindpi, eim wu eipi endi pupu kin, amb ei wam kin oł kis erpi, wam kin kiłip tonum.

Jiisas Kengip Ek Ka Nipi Kangił Ngum (Masyu 19:13-15, Luk 18:15-17)

13 Nga wumb kombur kangił kembis Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. Tu wuk kin, wumb ei kangił kembis ei embiłmba ni piik, ba eim ekii siłmin wumb kangił tu wangin wumb ei ek ngunjung.
14 Ba Jiisas oł ei kanpi, eim noman kis piipi kin, ek nipi orung kindim. “Kangił kembis na ngangin kin enim ambił gii ninerngii! Ei yi mił, wumb endi pii gii pim kin, kangił mił yi Gos mołum konu ka ełe tuk pungii,” pa nim.
15 “Na enim kin ek mendpił nip ngond. Wumb endi Gos sinim kin tep er mołum konu ełe, kangił ełe kembis mił yi sinerim kin, kapłi Gos mołum konu ełe tuk punerngii mon mendpił!”
16 Nga Jiisas eim kangił kembis embiłpi erim kin, kangił kembis ombu eim angił ambiłpi, kengip ek ka nipi ngum.

Wu Endi Epi Pei Sałiłim Wu (Masyu 19:16-30, Luk 18:18-30)

17 Nga Jiisas angpi andłam ełe pupu kin, wu endi sikir opu, Jiisas mułum konu ełe opu, mani simb ełe gopsing pii połpu, ek nipi kii sim. “Nim ka wii ek mon wu, na nimbił oł erip, noman konj kunum kunum sip mułmbii?”
18 Jiisas ek nipi orung kindim, “Nimbił erang nim na wu ka nin? Gos endeim mendpił ka mołum,” pa nim.
19 “Nim lo ek pei piiłin: nim amb sikin, kiłip tokun, amb eipi sinenjii; nim wumb nge epi waning sinenjii; nim ek kend tokun wu endi ngunenjii mon! Nim ek kend tokun, wu epi eipi ni ngonenjii; nim arnim manim ek ningił ei piinjii! Piikin, arnim manim paki tunjii!”
20 Nga wu ei ek nipi Jiisas ngum, “Ek mon wu, na kumb ok kangił kembis kin moł ei, na lo ek pei piip kin, ekii sip poru nił.
21 Pe Jiisas wu ei kanpi kin ka piipi ngopu, eim ek nipi wu ei ngum, “Nim epi endi kapłi enenim. Nim nge epi pei sikin, wumb ngokun ku sinjii! Sikin, nim ku nin epi sinerang mołmun wumb ei, ngunjii! Nim epin konu ełe epi ka mendpił sałim ei, sinjii! Nim na ond konu ełe, ekii se onjii.
22 Yi mił, wu ei ek ei piipi kin, eim kumb dinga erim. Pe eim noman embin topu kin eim orung pum. Nimbił erang, wu ei epi pei sałiłim nge wu.”
23 Nga Jiisas kanpi orung orung kind kanpi kin, eim nge ekii siłmin wumb kin ek yi nim, “Pe wumb epi pei mani mei ełe sałiłim wumb ei, kongun dinga wii erik Gos sinim tep er mołum konu ełe tuk pungii,” pa nim.
24 Pe Jiisas ekii siłmin wumb Jiisas ek ei piik kin puku sinjing. Ba Jiisas ek nga nipi orung kindpi yi nim, “Na nge kingnan noł, wu endi Gos sinim tep er mołum konu tuk ba; ba ei kongun dinga erpi ba.
25 Pe kung kamil endi alap mui gal tundii ełe andłam ełe tuk ba; ba eim kongun dinga erpi ba. Yi mił ku, wu endi epi pei sałim wu ei, kongun dinga wii mendpił erpi, Gos sinim tep er mołum konu ełe tuk ba.”
26 Jiisas ekii siłmin wumb ek ei piik, puku sinjing. Sik kin, enim Jiisas kin ek nik kii sinjing, “Yi mił, wu nii kapłi erang, noman konj kunum kunum sipi mułmba?”

27 Pe Jiisas eim ekii siłmin wumb kin kan kanpi, ek nipi ngum, “Ei wumb
en enim kapłi enermba mon, ba Gos eim kapłi ermba. Gos eim mendpił epi
kanim kanim kapłi pei ermba.”
28 Ba Piisa ek nga nipi Jiisas ngum, “Kani! Sin epi pei si kindpin, nim kin
ekii se onjpun.”
29-30 Pe Jiisas ek nim, “Na enim kin ek mendpił nip ngond, wumb endi na
kin Gos nge ek ka ei piik kin, ngii konu ełe si kindik; engnjing noł si kindik;
einjing noł si kindik; menjing noł si kindik; ernjing noł si kindik; kingenjing
noł si kindik; aka pin kuni si kindik; na nge kongun erngii onmun kunum
ełe, Gos epi 100 pei ngopu orung kindmba. Ya mani mei ełe mułngii kunum
ełe, Gos eim enim kin ngii ni, angim ni, aim ni, mam ni, kangił ni, aka pin
kuni ei, Gos enim ombu kin pei orung kindpi ngumba. Ngang kin, wumb
kombur wumb ei kin oł embin tui erik ngungii ku. Nga kunum ekii se,
noman konj sik, konj kunum kunum mułngii.
31 Ba wumb kombur wu owundu mołmun kumb se mołmun wumb ei, ekii
se nga wumb wii mił mułngii. Ba wumb kombur wumb wii ekii sik mołmun
wumb ei, ekii se kunum ełe, kumb se wumb num mułngii.

Jiisas Ek Nipi Kunum Tekliki Eim Kułmba (Masyu 20:17-19, Luk 18:31-34)

32 Wumb Jerusalem konu ełe pungii pendik, andłam ełe punjung. Pe Jiisas
andłam ełe andpi sikir ok pupu, Jiisas ekii siłmin wumb puku sinjing. Nga
wumb ekii se onjung wumb tungu enjing. Jiisas eim ekii siłmin wumb engki
nga tał sipi, orung sim kin, ek pułe eim kin tonu omba ei, nipi ngum.
33 Jiisas ek yi nim, “Enim piyei! Sinim Jerusalem konu ełe tonu bin.
Pe wumb wu kingam sipangin kin, ek emb tołmun wumb kin, Gos kułmał
kałiłmin wumb owundu kin ngungii. Ngok kin, eim wumb omba ni piik kin,
kan ngok tok kundngii. Pe wu kingam ei sik, wumb eipi endi ngangin kin,
tok kundngii nik, wumb eipi ngunjung.
34 Nga eim wumb sik, ek kulsingii, jipambił tok, kepii tok kundngii. Tok
kundangin kin, pepi kunum tekliki poru neng kin, angpi nga konj tonu
omba,” pa yi nim.

Jeims Kin Jon Teł, Eł Ełip Wu Owundu Mołmbuł (Masyu 20:20-28)

35 Nga Sependii nge kingam tał, Jeims, Jon teł okuł, Jiisas kin yi ninjngił.
“Ek mon wu, sił nim kin epi endi kii simbił nge onmbuł. Nim epi ei sił kin
enjii!” pa ninjngił.
36 Pe Jiisas ek nipi, wu tał ngum, “Na ełip kin nimbił oł ermbii?”
37 Pe wu tał Jiisas kin ek nikił orung kindinjngił, “Nim ekii se king peł ełe,
tiłang owundu ei ninim noman dinga sikin onjii kunum ei, kapłi sił piinmbił
ei nim sił wu tał endi sikin, angił tundung mundan kin, nga endi angił taring
mundan mułmbuł,” pa ninjngił.
38 Ba Jiisas ek nipi wu tał ngum, “Na kin ek ei kii sinmbił ei ełip ek ei pii
poł tunanmbił. Ełip kapłi noł na nond noł ming ei, kapłi nunguł min? Nga
ełip kapłi na noł peł ełe ełip kapłi pingił min?”
39 Pe wu tał eim kin ek nikił, “Sił kapłi ermbił.” Jiisas ek nipi wu tał ngum,
“Keimi, ming ei na pe noł nond, ełip ming ei kapłi noł nunguł ku. Pe na noł
peł ełe, ełip kapłi noł pingił ku.
40 Pe wumb nii endi eim na angił tundung min angił taring ełe mułmba ei,
na nge epi endi mon. Ba Gos ei eim peł ei eim ngumbii ni, er ka er mundum
wumb ei ngumba.”

41 Nga Jiisas nge ekii siłmin wumb engki orung ek ei piik, nga Jon kin Jeims
tał kin noman kis piinjing.
42 Ba Jiisas eim ekii siłmin wumb eim kin wii topu, “Wei!” pa nim. Eim
ek nipi wu kei ngum, “Enim piinmin, wumb embe mołum wumb num ei,
tiłap eipi ełe pałim ei, en enim noman dinga to mani kindngii ei pałim. Pe
en enim wumb owundu ombu tep dinga wii ełmin.
43 Ba oł ei enim kin tuk pinermba mon! Wu endi eim enim kin wu
owundu mułmbii ni ermba ei, enim kin kongun wii paki tumba wu mułmba.
44 Pe wu endi enim kin wu owundu endeim mułmbii ni ermba, wu ei eim
enim wumb pei kin kongun wii paki tumba,” pa nim.
45 “Nimbił erang wu kingam eim yi ku, eim opu wumb eim kin kongun
paki tungii nipi onerim, mon! Eim opu wumb paki tumba nge om. Opu kin,
ond peri ełe kołpu, eim noman konj ka ngopu, wumb pei nga sipi orung
simba nge om.”

Jiisas Wu Endi Ningił Tumbun Mułum Wu Ei Er Ka Erim.
(Masyu 20:29-34, Luk 18:35-43)

46 Pe Jeriko konu ełe onjung. Jeriko konu ełe si kindpi pupu kin, Jiisas
ekii siłmin wumb kin, wumb pei eim kin punjung. Puk kin, Barsimeiyas,
Tiimeiyis nge kingam ei, ningił tumbun mołułum wu ei, andłam wer ełe
mołpu, wumb ku ni epi ei kenim nipi siłim.
47 Nga Jiisas Nasares konu ełe wu ei orum eim piipi kin, eim wii dinga
topu, “Nim Jiisas, nim Deipis nge kingam. Nim na kin kaimb si ngo!” pa
nim.
48 Nga wumb pei wu ei ek ngok yi ninjing, “Nim ek tingnerii!” Ba eim nga
wii dinga topu, “Nim Deipis nge kingam, nim na kin kaimb si ngo!” pa nim.
49 Pe Jiisas eim opu yi nim, “Enim wii tangin kin, wangłi!” nim. Pe wumb
wu ningił tumbun mułum wu, ei wii tunjung, “Nim noman dinga pimba.
Nim angkin po! Jiisas eim nim wii tonum,” pa ninjing.
50 Kapłi, pe eim konduk si kindpi kin, eim sikir engim. Angpi kin, Jiisas
mułum konu ełe pum.
51 Pe Jiisas wu ei kin ek nipi ngum, “Na nim kin nimbił oł ermbii?” Wu
ningił tumbun mułum wu ei, ek nipi ngum, “Ek mon wu, na ningił er ka
eran, kenmbii,” pa nim.
52 Jiisas ek nipi orung kindim, “Nim po! Nim pii gii je erang kin, nim ningił
ełe ka enim.” Pe wu ningił tumbun mułum wu ei, sikir erang ka mułang
kenim. Kanpi kin, wu ei Jiisas andłam pum konu ełe, ekii se pum.

11

Jiisas Jerusalem Konu Ełe King Mił Pum
(Masyu 21:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)

1 Pe Jerusalem konu ełe mandi ok kin, Bespeis kin Besanii konu ełe mandi
komung Olip ełe tor onjung. Pe Jiisas eim nge ekii siłmin wu tał kindang
punjnguł.
2 Jiisas eim ek nipi wu tał ngum, “Ełip pukuł, konu ełe keningił konu ełe
mandi mołum. Pe sikir keningił ni kung dongkii wumb mulenjung kung
endi kan kuł pendnjing ei, na kin tu wunguł,” pa nim.
3 “Pe wu endi ełip kanpi, ‘Ełip ei nimbił erang enmbił?’ ” a nim kin, kapłi
ełip yi ningił, ‘Sił wu owundu tu weł!’ a neng kin onmbuł. Ekii se eim kung
dongkii sikir sipi ya orung kindmba,” pa nim.

4 Kapłi wu tał pukuł, kenjngił ni kung dongkii endi kan kuł pendnjing.
Kung ngii ondu ełe pendnjing pim ei, kan si kindkił nga tu wunjnguł.
5 Nga wu kombur mandi angk, ek nik ngunjung. “Ełip nimbił oł erang
kung dongkii ei kindangił punum?” a ninjing.
6 Nga wu tał ek nikił wumb ngunjnguł, “Jiisas ek nim mił ninjngił.” Nengił
kin, kung dongkii wumb, “Kung kapłi seł!” ninjing.
7 Pe ełe ełip kung dongkii wał ya Jiisas mołum konu ełe tu wunjnguł. Tu
wukuł kin, konduk tukuł ei peł ełe singił. Pe Jiisas kung dongkii ełe tonu
pupu mułum.
8 Pe wumb pei konduk gulk, andłam ełe mundnjung. Pe nga wumb
kombur ond onguł tok tu wuk, andłam ełe mundnjung ku.
9 Nga wu amb pei Jiisas pum konu ełe kumb se punjung. Nga wumb
kombur ekii se punjung ku. Nga wumb pei puk kin wii dinga tunjung, “Wu
owundu onum,” pa ninjing. “Gos wu owundu ei kin eim noman ka ngumba.
Eim Gos nge embe owundu ełe onum!
10 Gos sinim noman ka ngopu, eim kingam wu owundu Krais kindang
opu, sinim konu orung orung tep ermba nge onum. Kumb ok, kupam Deipis
sinim tep ełim mił, yi ermba nge onum. Gos embe ambił tonu kindinmin.”
pa ninjing.
11 Pe Jiisas Jerusalem konu ełe om. Opu kin, men ngii owundu ełe nirik
pupu kin konu ełe kan andpi, pupu kin epi kanim kanim kanpi poru nim.
Ba konu eni mani pupu poru nim. Konu pou neng Jiisas eim ekii siłmin
wumb engki nga tał sipi Besanii konu ełe pum.

Jiisas Ek Nipi Ond Mong Tunermba Nim (Masyu 21:18-19)

12 Nga kunum endi, Besanii konu ełe si kindik, nga Jiisas kuni tum.
13 Nga eim kenim ni ond pik endi turii mił engim. Pe Jiisas kenim ni, ond
onguł pei mułum ni kenim. Kanpi pupu kin, “Ond mong, kurup simbii,” ni
piim. Ond engim konu ełe, eim ond mong endi eim kinerim mon! Onguł
mendpił mułum. Nimbił erang, ond pik mong tunałim kunum ei mułum.
14 Pe Jiisas ond ei nipi ngum, “Nim ond mong nga tunenjii mon!” pa yi
nim. Pe Jiisas ekii siłmin wumb ek ei piinjing.

Jiisas Men Ngii Konu Ełe Kil Ngopu Si Kindim (Masyu 21:12-17, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22)

15 Wumb Jerusalem konu ełe punjung. Pe Jiisas men ngii konu ełe
andaring mandi pum. Pupu, kenim ni wumb men ngii konu ełe andaring
mandi wumb, kei nin ku onguł sik mong top ełmin, epi pei wumb tu wuk
ya epi top erik, er mulnjung wumb ei Jiisas pupu, to kindang kin, konu eipi
eipi tor si kindang punjung.
16 Pe Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “Epi top ei Gos ngii mandi tu wuk
enerngii mon!” pa yi nim.
17 Jiisas kengip ek nipi ngum, “Gos ek yi mił wumb kombur ok pulk yi
ninim, na ngii ei kin wumb yi mił ningii, ‘Na ngii ei prei nge konu ełe er
mułmba,’ yi ningii; ba enim wumb ek ei piinarik sik, wumb koi erik, epi
waning sik erik nge ngii mił enmin,” pa nim.
18 Nga kułmał kałiłmin wumb owundu kin, ek emb połmun wumb ombu
kin, Jiisas enim epi ei piik, en enim andłam endi kuruk Jiisas tumun ni
piinjing. Wumb ombu Jiisas kin mund mong enjing. Nimbił erang wumb
pei Jiisas nge kengip ek piik, puku sik, tungu enjing.

19 Nga konu pou neng, Jiisas ekii siłmin wumb kin Jerusalem konu ełe si
kindik punjung.

Ond Pik Kengip Ek Endi
(Masyu 21:20-22)

20 Pe kupiiring okrii, Jiisas kin eim ekii siłmin wumb andłam ełe puk
kenjing ni, ond pik kułii erim. Ond onguł kin dumbuł kin pei kułii er poru
nim.
21 Nga Piisa eim oł endi erang piipi kin, eim yi nim, “Ek emb tołun wu,
keniyo! Ond Pik ei nim ek ngon, ond ei kułum.”
22-23 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos kin pii gii nik molk kin,
oł ei enim kapłi erngii,” pa nim. “Na ek keimi nga nip enim ngond. Pe wu
endi kapłi komung ei ek neng kin, kapłi pupu mani ep noł ełe ba. Pe wu
endi eim noman tał pinermba mon, ba eim pii gii ełe mendpił pimba. Pe
eim ek ei kapłi peni ełe omba. Nga epi ełe tonu omba ei, wu endi ek nim
mił mendpił pimba.
24 Yi mił erang, ełe nge na enim kin ek nind, kunum ełe enim prei erik,
epi endi simin ni kii sinjing kin, kapłi enim pii gii nik epi ei singii. Sik kin,
prei erik, kii sik, epi ei enim singii.
25 Nga kunum ełe enim angk prei erangin kin, wu endi enim kin oł kis
erpi nim kin, enim wu ei oł kis ei kapłi si kindngii. Yi mił, enim Ernjing Gos
ei epin konu ełe mołum, eim enim noman kis kapłi kil ngopu si kindmba
ku,” pa nim.
26 (“Ba enim wu endi oł kis ei si kindnenjing kin, kapłi Erinjpin Gos enim
noman oł kis ei kil ngopu si kindnermba mon ku,” pa nim.)

Jiisas Nge Noman Dinga Nii Ngołum
(Masyu 21:23-27, Luk 20:1-8)

27 Wumb Jerusalem konu ełe nga orung onjung. Wangin kin, Jiisas men
ngii konu ełe nirik andpi mułum kin, wumb kułmał kałiłmin wumb owundu
kin, mon ek tołmun wumb kin, men ngii kongun ełmin wumb ombu ei Jiisas
mułum konu ełe onjung.
28 Wumb ok Jiisas kin ek nik ngunjung, “Nim nipe noman dinga peng oł
ombu en? Pe wumb nii nim noman dinga ngang, kongun ombu mił en?” a
ninjing.
29 Jiisas ek nipi ngum, “Na enim ek endi kii sip ngumbii. Enim na ek nik
ngunjung kin, ek ei nga na enim nip orung kindmbii. Ei na kongun noman
dinga peng enj mił ei nimbii ku.
30 Ya noł wu Jon wumb noł pendiłim oł ei; Gos nge oł min mei ełe wumb
nge oł?” Jiisas ek nipi, “Ek ei nik orung kindei!” pa nim.
31 Pe wumb en enim ek yi ni piik piik enjing. “Pe sinim epin konu ełe
epi ninjpin kin, kapłi Jiisas yi nimba, ‘Enim nimbił oł erang enim Jon pii gii
ninanmin?’ a nimba.
32 Pe nga sinim wumb ek epi ninjpin kin, ek ei kapłi enermba mon.”
Nimbił erang en enim wumb pei mułangin kin, mund mong enjing. Wumb
pei Jon eim Gos ek ni tor kindiłim wu ni piinjing.
33 Pe wumb Jiisas kin ek nik ngunjung, “Sin piinanmin.” Pe Jiisas ek yi
nim, “Na yi ku enim kanip nind, na noman dinga peng yi kongun enj pa
nip, ninermbii mon,” pa nipi wumb ngum.

12

Jiisas Ond Mong Pin Ek Ekin Nim
(Masyu 21:33-46, Luk 20:9-19)

1 Jiisas ek ekin topu wumb ngopu eim ek yi nim, “Wu endi eim kan ond
mong pin endi telim. Talpi, kung gui torung er pok erim. Erang kin, ming
owundu endi yi mił er sepi kin, ond mong tangpi tuk kindmba nge erim.
Erpi kin, tep ngii endi tuk ele takpi sim ku. Ond mong pin ei sipi wumb
kongun, ‘Erngii!’ nipi, wumb kin kindim. Kindpi kin, eim pupu konu turii
endi pum.
2 Tengingii kunum mandi erang kin, eim kongun wu endi kindang pupu,
ond mong wumb kongun er mulnjung konu ele pum. Eim yi ni piim, ‘Ond
mong pin kuni kombur numbii. Nop sipip, ku simbii,’ ni piim.
3 Pe wumb wu ni ambił gii nik, kepii tunjung. Tok kin, nga wii kindangin
orung pum.
4 Pe nga, eim kongun wu endi nga kindang om. Wu ei yi ku tok kin, peng
to tokun tunjung. Nga wu ei kin oł kis enjing.
5 Pe nga eim kongun wu endi nga kindim. Kongun wumb erik molk, wu
ei to kundnjung. Pe nga kongun wumb pei kindang onjung. Pe enim wumb
kopur tok, nga enim wumb kopur tok kundnjung ku.
6 Pe eim kingam endeim mendpił mułum. Mołpu kin, eim kingam ei eim
noman piim. Piipi kin, ekii se mendpił, eim nge kingam ei kindang, pupu
wumb ond mong pin kongun er mulnjung konu ele pum. Pupu kin, ek yi
nim, ‘Nam nge kangi ei ek nimba ei kom singii,’ pa yi nim.
7 Ba ond mong pin kongun elmin wumb en enim ek nik piik, piik enjing.
‘Kingam eim arim nge epi eim pei simba,’ ni piinjing. ‘Sinim sikir to
kondpun kin, ond mong epi ei sin sinim simin!’ pa ninjing.
8 Yi nik kin, tok konduk sipik, ond mong pin torung ele kindnjing.”
9 Pe Jiisas ek nipi kii sipi wumb ngum, “Pe ond mong pin ei arim opu kin
nimbił oł endi ermba? Eim opu kin eim ond mong pin kongun er mulnjung
wumb ei to kundmba. Pe nga ond mong pin ei sipi, wumb eipi endi ngang
kin, kongun er mułngii.
10 Enim ek mon endi mer poł pendnjing ei gernenjing min? Gos ek yi mił
ninim,
‘Pe ku ei ngii takiłmin wumb si kindnjing kin ku, ei ku dinga ka wii mendpił,
ngii ekin ele engim.
11 Gos owundu eim mendpił oł ei erang kin tonu onum, sin ei kan ka wii
kaninmin.’ ”
12 Jiisas ek ei wumb piik nik elmin wumb owundu ei pupun, Jiisas ambił
gii nimin ni piinjing; ba wumb mund mong enjing. Wumb piinjing ni Jiisas
ek neng kin, en enim konu ei si kindik punjung.

Ku Takis Siłmin Ei Kii Sinjing
(Masyu 22:15-22, Luk 20:20-26)

13 Lo ek piik ekii siłmin wumb kombur kin, Eros wumb kopur kin Jiisas
mułum konu ele punjung. Puk kin, wumb ei en enim ek endi nik Jiisas simin
ni piik punjung.
14 Pe wumb ei ok Jiisas kin ek dinga nik, “Ek emb tołun wu, sin piinmin
nim ek keimi nikin nikin en wu. Pe nim wu endeim noman ngonan. Nim
wu endi noman peng ek ninmin mił ninan. Nga wu embe pinałim mił ninan
mon? Gos ek keimi mendpił minj nikin, wu amb pei ngon. Nim piin ei
sinim ermin mił nenj? Ei kapli sinim wu num Siisa yi mił Rom tep elmin wu

owundu mił, ku takis ngumun min mon? Sinim kapłi ngumun min sinim ngunermin?"
15 Jiisas ek kend tok ełmin wumb ei piim. Piipi kin, Jiisas ek nipi ngum,
"Nimbił oł erang enim na kin ek ak mak enmin? Pe kom ku end tu wuk, na
ngangin kin, ei kenmbii," pa nim.
16 Wumb kom ku sik tu wunjung. Tu wangin kin, Jiisas wumb ei kin kii
sim, "Ei min men mił ku ei nii nge?" Pe wumb ek nik orung kindnjing, "Ei
Siisa nge."
17 Pe Jiisas ek nipi orung kindim, "Epi Siisa nge epi ei Siisa ngungii! Gos
nge epi ei Gos eim ngungii!" Pe wumb ek ei piik pii pol tunarik kin, piik
kun enenjing.

Wumb Kolk Nga Angnałmin
(Masyu 22:23-33, Luk 20:27-40)

18 Wumb kolk nga konj punałmin ni piiłmin wumb kopur Jiisas mułum
konu ełe onjung. Wumb tiłap ei men ek eipi mił yi niłmin, 'Wumb kolk nga
konj punałmin.' Wumb ei, Jiisas kin kii sinjing.
19 "Ek emb tołun wu, Moses lo ek yi mił połpu sinim ngum. 'Pe wu endi
kułum kin, eim kangił endi mulerim ba, eim ambim ei mołum. Mołum kin,
amb ei eim angim sipi kin, kangił endi mengpi ngumba.
20 Pe wu angim angim angił orung nga tał mulnjung. Molk kin, wu kumna
ei amb sim wu ni kułum ba, kangił endi mengnerim.
21 Pe angim ekii amb ei sipi kin, nga wu ei kułum, ba kangił endi mulerim
ku. Pe nga angim tuk ei, amb ei eim sim, ba nga eim kułum ku.
22 Yi mił wu angim angił orung nga tał angim ei, amb endeim ei ku sik
punjung; ba kangił endi mengnenjing mon. Angim angim ni pei kulnjung.
Kolk kin, ekii se mendpił amb ei kułum ku.
23 Pe kunum ekii se kulnjung wumb nga angk tonu ongii kunum ei, amb
ei wu nii simba? Amb ei wam nii, nim piin min? Wu angim angił orung
nga tał amb endeim sinjing," pa ninjing.
24 Jiisas ek nipi ngum, "Gos ok pultum ek ei, enim pii poł tunarik mołmun.
Pe enim Gos epi dinga ermba, ei enim piinanmin. Pe enim ek ninmin ei, kun
pinałim mon.
25 Wumb kulnjung wumb angk tonu ongii kunum ełe, wu amb sinerngii
mon, ba Gos enjel epin konu ełe mołmun mił ei yi ku mułngii.
26 Ba ek ei wumb kułii wumb nga angk tonu ongii; enim Moses nge mon
mer pultum pałim ei kenjing min? Dup endi ond kembis ełe dup num ek
poł ei Gos nipi wu Moses kin ngum,
'Na wu Eiparam nge Gos, wu Aisak nge Gos, wu Jeikop nge Gos,' pa yi nim.
27 Gos wumb kułii wumb nge Gos mon! Gos wumb konj mołmun nge Gos
mołum. Gos wumb eim kin pii gii ninjing wumb ei, Gos noman konj nga, en
enim ngang konj mułngii. Enim ek ei kun mendpił pinałim mon," pa nim.

Gos Ek Dinga Kumna Mendpił
(Masyu 22:34-40, Luk 10:25-28)

28 Nga men kengip ek tołum wu endi opu moł piipi kin, Jiisas wumb kin
ek mił enjing ni orung kindpi ka erim. Pe wu ei Jiisas kii sim, "Lo nipe lo
kumna mendpił ka wii pałim?"
29 Jiisas ek nipi orung kindim, "Lo ek kumna yi mił pałim. 'Enim Esrel
wumb pei enim piingii! Sinim Erinjpin Gos Owundu ei sinim Gos ei endeim
mendpił, sinim nge Owundu mołum.

30 Nim Gos kin noman ka pei mendpił ngokun, “Nanim Gos,” nikin
mulnjii. Ninim noman tuk ełe poru Gos kin ngokun; nga nim noman pei
Gos kin ngokun, nim noman dinga pei Gos kin ngokun er mulnjii,’ pa nim.
31 Nga lo endi ei yi mił: ‘Nim wumb eipi noman ka ngunjii ei, ni ninim
noman ka ngon mił yi ngunjii.’ Nga lo eipi endi lo tał ei kamb mani
kindnanim mon,” pa nim.
32 Pe ek emb tołun wu ek nipi Jiisas ngum, “Ek mon wu! Nim ek ka nin
keimi mendpił, Gos endeim mendpił mołum. Eim Owundu mołum. Gos eipi
endi molałum, mon!
33 Sinim eim kin noman ka pei ngumun; sinim noman tuk ełe pei
ngumun; sinim noman dinga eim kin pei ngumun; sinim wumb mołmun
noman ka ngumun. Pe sinim lo tał ei piipin kin sin sinim lo tał ei ekii se
punjpun kin, kapłi oł ei erpi wumb kułmał kałmin kanim kanim pei to mani
kindim,” pa nim.
34 Nga Jiisas piim ni, wu ei ek ka nipi orung kindim. Jiisas wu ei kin ek
nipi ngum, “Nim Gos sinim kin tep er mołum konu ełe mandi mołun,” pa
nim. Yi mił, nga wumb endi Jiisas kin nga kii sik mund mong erik mołmun.

Krais Eim Nii?
(Masyu 22:41-46, Luk 20:41-44)

35 Pe nga Jiisas men ngii mołpu, kengip ek nipi wumb ngum, “Nimbił
erang kengip ek tołmun wumb ei Krais ei opu, wumb paki tumbii ni, omba
wu ei Deipis nge kingam mendpił mołum?” pa ninmin.
36 “Gos Gui Ka neng, Deipis kin ek nim,
‘Owundu nipi, na owundu ninim mił, nim na angił tundung orung mulnjii.
Molkun kin, ekii se nim opu orung wumb na sipi, nim simb ełe
mandring kindamb kin, nim opu orung wumb to mani kindnjii,’ pa
nim.
37 Deipis ei eim ‘Owundu’ ninim; nimbił erang Owundu Deipis nge kingam
mendpił mołum ninim?” Pe wumb tiłap owundu molk kin, eim ek ei piik
kin ka piinjing.

Jiisas Lo Ek Kengip Tołmun Wumb To Mani Kindim
(Masyu 23:1-36, Luk 20:45-47)

38 Pe Jiisas kengip ek ni ngopu yi nim, “Enim lo ek piiłmin wumb kan kun
erik mułngii. En enim alap olt tałpin endmin ni piiłmin. Puk kin, en enim
wumb kanik kin, ‘Mułeiyo,’ nik kin wumb ei kułou tołmun konu ełe mołmun.
39 Nga en enim konduk olt kindik kin men ngii kumb ełe mułngii ei ka
piiłmin. Nga en enim kuni owundu nołmun ei, en enim puk peł kumb ełe
mułmun ni ka piiłmin ku.
40 ‘Wumb ombu amb ngii konu bin ni piiłmin.’ Amb wengin mołmun konu
ełe pułmun. Puk kin, amb epi ngii konu epi mołum ei, pei sik poru niłmin.
Nga en enim ek kend tok prei olt ełmin. Erik kin, ekii se kunum, Gos wu
ombu epi embin tui endi wu kei kin ngumba.”

Amb Kurpu Endi Gos Kin Epi Endi Ngum
(Luk 21:1-4)

41 Nga Jiisas men ngii konu ełe ku sim konu ełe wumb ku tu wuk ming ełe
kindiłmin konu ełe mandi mułum. Pe wumb ku sim wumb, ku pei ngunjung.
42 Pe nga amb endi wam kultum, amb ku kurpu mułum ni, ku kundii
kembis ei endeim mił sipi kindim.
43 Nga Jiisas nge ekii siłmin wumb eim wii topu kin, “Wei!” nim. Nga eim
enim kin ek nipi ngum, “Na ek keimi nipi enim ngond, amb ku kurpu eim

wam kułum amb ei, ku owundu tuk kindnim. Kindim, amb ei wumb ku pei men ngii ełe ku tołmun ming ełe tu wunjung wumb ombu, amb ei to mani kindim.
44 Pe wumb pei en enim ku pei sałiłim, ba mer ming ełe pei kindnałmin. Ba amb ei eim ku pei pinerim, ba eim ku pei tuk kindim. Kindpi kin, pe eim nga kuni sipi nopu ermba, ku sinałim," pa nim.

13

Men Ngii To Kis Ermba
(Masyu 24:1-2, Luk 21:5-6)

1 Pe Jiisas men ngii si kindpi, tor pupu kin, Jiisas ekii siłim wu endi ek nipi, Jiisas ngum, "Ek mon wu! Kani! Ku owundu ka wii nin ngii ka wii ka wii mołum," pa nim.
2 Nga Jiisas ek nipi orung kindpi yi mił nim, "Nim ngii owundu ombu kan min? Pe ku endi tonu ku ełe pałim ku ei, ekii se pei to mani kindngii," pa nim.

Epi Embin Tui Pei
(Masyu 24:3-14, Luk 21:7-19)

3 Jiisas tonu komung Olip ełe mułpu, men ngii owundu orung engim ni kenim. Pe Piisa, Jeims, Jon, Endru wu kei mendpił molk kin, eim kin kii sinjing.
4 "Nim ek nikin sin ngon, ei kunum nenj oł embin tui ei tonu omba? Nipe oł endi kumb se tonu omba sin piimin? Epi ombu pe mandi tonu omba min?" pa ninjing.
5 Pe Jiisas ek nipi ekii siłmin wumb ngum, "Enim kanik kun er mułngii! Mon pim kin, wu endi enim ek kend topu ngopu tor simba.
6 Wumb pei ok, 'Na embe Krais,' ningii. Nik kin, ek yi ningii, 'Na wu ei mendpił ond,' pa ningii. Nik kin, wumb pei ek kend tok ngok tor singii.
7 Nga ekii se, enim wumb opu erngii ei piik kin, wumb opu erngii ek poł omba ei piik kin, en enim tungu enerngii! Ei epi tonu ongii, ba poru nimba kunum ei, poru ninanim.
8 Yi mił, wumb tiłap endi puk, wumb tiłap endi kin opu erngii. Wu king tiłap endi puk, wu king endi kin opu erngii. Nga konu orung kopur konu kopu tumba. Kopu tang kin, wumb kuni simba. Epi ei amb endi kangił mengmba erang ngenj kumbii sinmin, yi mił pepi ba," pa nim.
9 "Ba en enim mandił kan kun erik mułngii! En enim wu num ek ei kos piimba. Pe enim men ngii konu tu wuk enim kepii tungii; enim kin nin tep ełim wu owundu mułngii konu ełe, tu wungii enim. Na ek ka nik wumb ei ngok kin, na kongun yi mił erngii," pa nim.
10 Pe wumb tiłap eipi eipi wumb pei Gos ek ka nengin kin, ełe ok endi piyangin kin, ekii se muł mei poru nimba kunum ei, oł embin tui tonu omba nim.
11 Pe wumb kombur enim sik tu wuk, kos ełe tonu tu wunjung kin, enim mund mong kulerngii. Kularik kin, sinim ek nipe ek nimin noman yi to piinerngii mon! Kunum ełe, Gos enim kin ek ei pei nipi enim ngumba ei, enim nik tor kindngii. Nimbił erang, ek ei enim mendpił ni tor kindnerngii mon. Ba Gos Gui Ka enim kin ek ei nipi ngumba.
12 Wumb enim engnjing sik, kos erik nga to kundngii. Ernjing, kingenjing kin opu orung erik to kundngii. Pe kingenjing, arim mam ni opu orung erik, to kundngii.

13 Wumb pei enim kin noman kis piik ngungii; na ek enim piik mołmun,
oł ei erngii. Ba wu endi na kin pii gii dinga peng mułum kin, kunum ełe
poru nimba kunum ei, Gos eim sipi orung simba.”

Epi Kis Mendpił Tonu Omba
(Masyu 24:15-28, Luk 21:20-24)

14 “Ba enim epi ei keningii, konu er kis ermba, epi kis ei konu ka mołpu
konu engmba. Wu endi ek ei gerim kin, ka piyangłi! Kunum ełe Jura wumb
mulnjung, tungu puk, tonu komung ełe sikir tonu pungii.
15 Pe wu endi ngii tonu ełe mołpu kin, nga sikir mani pupu eim epi ngii
nirik mołum, epi endi sinermba mon.
16 Nga wu endi aka pin mołpu kin, kan ak topu sikir pupu, konduk endi
sinermba mon ku.
17 Kaimb mendpił singii amb kangił mundii mondunmun ei, nin amb
kangił am ngok kunum ei, wumb ei kaimb sik ngungii.
18 Pe enim prei erangin kin, konu jii nimba kunum ei, oł ei nge tonu
onermba mon.
19 Kunum ełe, oł embin tui owundu kumb se tonu omba. Kumb ok, Gos
epi pei eririm kunum, pei o pum; nga pe yi ku oł embin tui ei nge ok tonu
oneririm. Ekii se oł embin tui, ei yi ku tonu onenmba.
20 Nga Gos Owundu eim kunum ełe aninga kopur wak tułang kin, wu amb
pei kunum ełe poru niłangin. Ba eim nge ni mundum wumb ni piipi kin,
kunum ełe aninga kopur wak topu kindang mołmun.
21 “Nga kunum ełe wu endi mołpu yi nimba, ‘Kenei! Krais ya ełe mołum.
Krais wuł ełe mołum,’ yi nimba. Wu ei enim kin ek yi nimba, enim pii gii
ninerngii mon.
22 Pe Krais ek mił ek kend tok ningii. Nga ek kend tok ni tor kindiłmin
wumb ok kin, jep oł kanim kanim nin, oł kanim kanim erngii ku. Keimi
kapłi erim kin, Gos mundum nipi wumb ek kend tok singii nge, erngii.
23 Ba enim kan kun erik mułngii! Na ek pei enim kin ok nip poru ninj oł
ei nge, endi ekii se tonu om kin, enim pii poł tungii.”

Ekii Se Wu Kingam Omba
(Masyu 24:29-31, Luk 21:25-28)

24 “Ba kunum ełe oł embin tui pupu poru neng kin, pe eni emii pimba;
nga oi tiłang enermba mon ku.
25 Nga muł ełe, kanjip pei mani ongii. Nga kupu muł dinga epi mołum epi
eiołup ermba.
26 Nga kunum ełe, na wu kingam ekii se kupu muł kin, ełe mani ombii
ni enim keningii! Kanik kin, na noman dinga wii kin nga tiłang ka wii kin
mani ombii.
27 Nga kunum ełe, Gos nge eim enjel pei kindang, ongii. Ok kin, eim nge
wu amb pei kułou topu mundum wumb eim konu ełe orung orung pei sipi
orung simba. Sipi kin, mei konu ekin orung orung pei, sin epin konu ełe
orung orung pei sipi orung simba.”
28 “Enim ond pik ełe ek ei piingii. Kunum endi ond angił ełe noł mołpu,
onguł konj tonu opu, nim kin enim piingii ei, konu eni ba kunum tonu onum
ni piingii.
29 Ei mił, ekii se na ek nind mił epi yi tonu omba keningii. Enim piingii,
eim mandi opu kin, ngii ondu ełe mołum ni piingii.
30 Na ek keimi nip enim ngond! Wu amb pei kulerngii kunum ełe, na ek
nind mił epi yi tonu omba.

31 Kupu muł kin mei teł poru nimba; ba na ek ei poru ninermba mon," pa nim.

Wu Endi Kunum Ełe Kin Eni Ełe Ni Piinanim
(Masyu 24:36-44)

32 "Ba wu endi kunum ełe kin, eni ełe ni piinanim mon. Gos enjel ei epin konu ełe mołmun, ei pii poł tunanim. Nga Gos kingam yi ku, pii poł tunanim. Ba Arim Gos mendpił pii poł tołum.
33 Enim kan kun erik kui erik mułngii! Enim piinanmin kunum nenj oł ei tonu omba.
34 Ei yi mił, wu endi eim ngii konu ełe si kindpi kin, konu eipi orung pum. Pupu kin, eim kongun wumb eim nge epi ombu tep er mułngii, ni kongun wu endeim endeim ni ngum. Ngopu kin, ngii ondu ełe tep er mułmba wu, ei eim tep ka er mułmba.
35 Yi mił, enim tep ka erik mułngii! Enim piinanmin ngii arim kunum nenj orung omba. Emii pang omba min, tinga omba min, kupiiring okrii kei kultu wii tołum kunum ełe omba min, ei enim pii poł tunanmin mon.
36 Mon pim kin, eim sikir opu, kenmba ni enim or pek mułngii.
37 Nga ek ei enim nip ngond, ei na wumb pei nip ngunj, ei enim tep ka wii erik kin, kui erik mułngii!" pa nim.

14

Wumb Owundu Jiisas To Kundngii
(Masyu 26:1-5, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)

1 Pe kunum tał opu pang, ekii se 'Pasopa Kuni Owundu' kunum endi sim. Nga kułmał kałiłmin wumb owundu kin kengip ek niłmin wumb yi ninjing, "Sinim nimbił oł erpin, Jiisas kin ek kend nipin kin, Jiisas ambił gii nipin, to kundmun?" a ninjing.
2 Yi mił wumb ek yi ninjing, "Sinim oł ei kunum owundu sałim kunum ei, enermin mon. Mon pim kin, wumb opu tonu sik erngii."

Amb Endi Jiisas Peng Ełe Kopung Kindim
(Masyu 26:6-13, Jon 12:1-8)

3 Nga Jiisas eim Besanii konu ełe pupu, Saimon ok kinj nang pirim, ngii konu ełe pum. Pupu mołpu kin, kuni nołmun peł ełe mułang kin amb endi om. Opu kin, amb ei ming ka wii endi sipi tu wum. Tu wupu kin, ming ei mur ka wii, ku owundu pułum ming ei, topu gał tum. Topu kin, kopung ka wii sipi, Jiisas peng ełe kindim.
4 Ba wumb kombur mulnjung wumb ei noman kis piinjing. Wumb en enim ek ni piik piik enjing, "Nimbił erang kopung muru ka wii ei wii bein to kindnim?" ninjing.
5 "Pe sinim wumb top erei nipin ngumun, ei ku 300 mił simin. Sipin kin, wumb kurpu mołmun wumb ei ngumun." Nik kin, amb ei kin ek ngunjung.
6 Ba Jiisas yi nim, "Enim amb kanik, wiik tei!" a nim. "Enim nimbił erang noman embin tui eim kin ngonmun? Ei na kin oł ka enim.
7 Kunum kunum wumb kurpu enim kin mołmun. Kunum kunum enim wumb kurpu kin paki tumun ni piinjing kin, kapłi paki tei! Ba na enim kin kunum kunum mulermbii mon. Muleramb kin, enim na kin paki tungii mił nenj?" pa nim.
8 "Amb ei epi kapłi ermba mił erim. Amb eim kopung muru ka wii sipi, na ngenj ełe kełim ei na kułmbii oł erim.

9 Nga na enim kin ek keimi nind! Ei konu orung orung pei wumb Gos
ek ka nik ngungii. Epi nipe amb eim erim mił nik ngangin kin, wumb pei
piingii ku!”

Juras Jiisas Opu Orung Wumb Ngum
(Masyu 26:14-16, Luk 22:3-6)

10 Pe kunum ełe, Jiisas ekii siłmin wumb engki nga tał mulnjung konu ełe,
wu endi embe Juras Eskeriyas eim pupu, kułmał kałiłmin wumb mulnjung
konu ełe pum. Pupu kin, eim Jiisas sipi, opu erii wumb ngumba nge pum.
11 Nga en enim ek ei piik Juras Eskeriyas ek nim mił piik, ka piinjing.
“Pe eim kom ku ngumun,” pa ninjing. Pe Juras, “Jiisas sipi, kułmał kałiłmin
wumb ngumbii,” ni yi piim.

Jiisas Pasopa Kuni Eim Ekii Siłmin Wumb Kin Kuni Num
(Masyu 26:17-25, Luk 22:7-14,21-23, Jon 13:21-30)

12 Nga kunum kumna kunum bres yiis punałim kunum ei, tonu om.
Kunum ełe, kung siipsiip wał to kondułmun ku. Kunum ełe Jiisas ekii siłmin
wumb Jiisas kin yi ninjing, “Sin nim kuni Pasopa jiłi er ka er semin nunjii?”
pa ninjing.
13 Nga Jiisas wu tał kindang punguł nge punjnguł. Pe eim ek yi nipi wu
tał ngum, “Ełip konu owundu ełe wu endi noł ming owundu ełe noł kułpu
tumba konu ełe, ełip kurkuł ba konu ełe, ełip ekii se punguł.
14 Nga ekii se pukuł, eim ngii endi nirik pum kin, ełip ngii arim kin ek yi
mił ningił, ‘Ek mon wu yi nim, ngii palting jiłi seng, na ekii siłmin wumb kin
kuni Pasopa numbii?’
15 Nga eim kapłi andan topu, konu owundu tondrung palting ełe tuk peł
simba ełe, er kun er kindang, simba ełe sinim kuni er ka er singił.”
16 Pe Jiisas ekii siłmin wu tał punjnguł konu ełe owundu sim. Seng kin,
epi kanim kanim Jiisas ek nim mił kenjngił. Pe wu tał kuni Pasopa er ka
enjngił.
17 Nga konu pou neng, Jiisas eim ekii siłmin wumb sipi tu wum.
18 Nga peł ełe kuni nok molk kin, Jiisas eim yi nim, ‘Na ek keimi nip enim
ngond, enim mołmun wu ei endi, na sipi opu orung wumb ngumba wu ei,
na kin kuni ende nonum.’
19 Pe Jiisas ekii siłmin wumb en enim, noman embin tum. Tang kin, pe
wu endi nii nik eim kii sinjing, “Na min?” pa ninjing.
20 Pe Jiisas ek yi nipi ngum, “Enim wu angił orung orung nga tał endi ełe
mołum. Wu ei nam kin ming ełe bres ende kindinjpił.
21 Yi mił, na wu kingam oł embin tui tonu omba, ei Gos ek ełe ok polk
pendik mił ninim. Wu kingam ei topu tonu kindim wu, eim kaimb mendpił
sim. Kapłi, wu ei mam wu ei mengnerim!” pa nim.

Jiisas Kuni Eim Ekii Siłmin Wumb Kin Num
(Masyu 26:26-30, Luk 22:15-20)

22 Nga en enim kuni noł molk kin, Jiisas eim bres endi sipi, eim prei erpi
Gos ngum. Ngopu kin, bres engin topu, eim ekii siłmin wumb kin ngum.
Ngopu kin, ek yi nim, “Enim Sei! Ei na nge ngenj mił.”
23 Pe eim ming wain endi sipi kin, prei erpi, Gos ngum. Ngopu kin sipi,
eim ekii siłmin wumb kin ngum. Pe wumb pei noł nunjung.
24 Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Ei miyem mił ei, Gos ei kumb ok eim
wumb ek mendpił nirim ek ei pułe, akip tonu onum. Ei yi mił, na miyem ei

bein tamb kin, wu amb pei paki tumba. Pułe yi mił, na kuls kin, mei wumb pei paki top ngumbii," pa nim.
25 "Na ek keimi nip enim ngond, na nga noł wain ei nga nonarip pup kin, nanim noł wain konj endi Gos mołum konu ełe nga numbii," pa nim.
26 Nga wumb golang nik, puk tonu komung Olip ełe tonu punjung.

Piisa Jiisas Buł Ngumba Nge Nin (Masyu 26:31-35, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)

27 Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, "Enim pii gii ei pei dinga mulerang kin, enim tungu pungii. Gos ek ok połmun ek ei yi mił ninim, 'Kung siipsiip tep mołum wu ei to kundangin kin, kung siipsiip konu ełe eipi eipi pungii.'
28 Ba nam nga angip tonu bii, pe na pup ok, Galilii konu ełe bii. Enim na kin ekii sik ongii," pa nim.
29 Pe Piisa ek yi nim, "Kapłi, wumb pii gii pei dinga mulerim kin, na pii gii ei dinga mułmba. Wumb kombur tungu puk kin, ba na tungu punermbii mon!" pa nim.
30 Pe Jiisas ek nipi Piisa ngum, "Na ek keimi nip nim ngond, akip emii pimba kunum ełe, kei kultu wii tunermba kunum tał ninim kin, nim na embe kunum tekliki kii sengin, ni tor kindnenjii," pa nim.
31 Ba Piisa ek dinga nim, "Na nim kin ende kułmbii, ba na nim embe nip koi enermbii mon mendpił!" pa nim. Pe Jiisas ekii siłmin wumb pei yi minj ninjing.

Jiisas Gesemanii Konu Ełe Mołpu, Prei Erim (Masyu 26:36-46, Luk 22:39-46)

32 Pe puk konu endi ełe tor punjung, konu ei embe Gesemanii. Nga Jiisas ekii siłmin wumb ek nipi ngum. "Enim ya ełe mułngii! Nam prei ermbii!"
33 Pe eim Piisa kin Jeims kin Jon sipi, eim kin punjung. Pe eim noman tuk ełe embin tang piipi eim kis mendpił piim.
34 Pe eim ek nipi wu kei ngum, "Nam noman tuk ełe embin tonum. Nam kułmbii ni piind," pa nipi wu kei ngum. "Enim ya ełe molk kin, tep ka erik mułngii!"
35 Pe eim aninga kopur pui mił erim. Pupu kin, mei ełe mani pupu kin prei erim. Na kułmbii ni piim kin, ngenj kumbii owundu ei na kin si kindmba.
36 Jiisas yi nim, "O Arnan, nim epi pei kapłi enjii, ni piind. Nim na ming ei oł embin pałim, na oł embin tui ei si kindnjii, ba nim na noman ełe ekii se enenjii mon! Ba ninim noman ełe yi enjii."
37 Pe eim pupu, kenim ni eim ekii siłmin wumb or pinjing. Nga Jiisas eim ek nipi Piisa ngum, "Saimon, nim or pałin min? Nim kunum endeim kapłi na kin tep mulenjii min?
38 Enim tep ka kun erik molk kin, prei erngii! Mon pim kin, epi endi enim ermba epi ei kan simba. Keimi, noman tuk gui ei dinga piinim, ba ngenj ei dinga pinałim."
39 Pe Jiisas nga pupu kin prei erim. Pe prei ei ok erim mił, eim nga prei ei nge nga erim ku.
40 Pe Jiisas nga opu, ekii siłmin wumb or pinjing konu opu, kenim ni or pek mulnjung. Eim ekii siłmin wumb en enim ningił embin tum. Tang kin, pe en enim ek nipe ek nimin ni piinenjing.
41 Nga Jiisas nga kunum tekliki pupu kin, nga orung om. Opu kin, ek nipi ekii siłmin wumb ngum, "Enim or pek kor mołmun min? Ei kapłi, pe kunum

ei na wu kingam mani mei ele sik, opu orung wumb noman kis piik wumb ngonmun.
42 Enim angangin kin sinim pamin! Kinei! Wu na nipi kindmba wu, ya mandi onum."

Juras Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngum
(Masyu 26:47-56, Luk 22:47-52, Jon 18:3-12)

43 Pe Jiisas ek nipi mułang kin, Juras sikir opu, wu ei Jiisas ekii siłmin wu angił orung orung nga tał, ei nge wu endi eim om. Pe wumb tiłap owundu eim kin onjung. Onjung kin, wumb ei tui nin kepii ambił sik onjung. Wu owundu kułmał kałiłmin wumb kin, wumb mon tołmun wumb kin, men tok kongun wumb kindangin onjung.
44 Pe wu endi Jiisas sipi, opu orung wumb wu ei oł erpi, nipi wumb kin ngum, "Pe na wu endi kin gupu top nop ninj, wu ei Jiisas. Enim ambił gii ningii! Enim tep ka molk sik sipngii!" pa nim.
45 Pe Juras opu Jiisas mułum konu ele pupu kin, ek yi nim, "Ek emb tołun wu!" Pe eim Jiisas gupu topu num.
46 Pe wumb pei Jiisas ambił gii ninjing.
47 Ba en enim enjing konu ele wu endi mandi angpi mułum wu ei, tui kepera sipi tor sipi, kułmał kałiłim kongun wu endi topu, eim kom kopispi mani kindim.
48 Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, "Enim na singii wangin kin, pe enim tui ambilk enmin ei, waning wu endi mułum mił ambił gii ningii enmin min?
49 Kunum kunum na enim kin men ngii ele ende mołpun, na enim ek emb top top enj, ba enim na ambił gii ninenjing," pa nim. "Ba Gos ek ka ok pulk ele, ek nim mił ei mendpił keimi tonu om."
50 Pe Jiisas eim ekii siłmin wumb tungu puk, konu eipi eipi puk kin, en enim Jiisas buł ngunjung.
51-52 Pe kangi wu gał ei Jiisas pum konu ele ekii se pum; ba eim alap kuru endi ngenj ele telim. Pe wumb eim ambił gii nimin ni enjing; ba eim alap kuru ei si kindpi, eim ngenj wii si kindpi tungu pum.

Wumb Jiisas Kos Enjing
(Masyu 26:57-68, Luk 22:54,55,63-71, Jon 18:13-14,19-24)

53 Pe wumb Jiisas sipi, kułmał kałiłmin wu mułum konu ele sipnjing. Pe wumb kułmał kałiłmin wumb kin mon tołmun wumb kin men tok kongun wumb pei ok kułou tunjung.
54 Pe Piisa Jiisas pum konu ele ekii se pum. Ba pupu kin mandi punerim mon; eim turii mił pupu mułum. Eim pupu kin, wu kułmał kałiłmin wu ei kung gui ele tuk pum. Pupu kin, pe tep elmin wumb molk kin, eim dup piipi kin konu ele pele erpi mułum.
55 Pe wumb kułmał kałiłmin wumb kin Jura wumb owundu pei ok, wumb kopur wii tangin ok kin, 'Jiisas oł nimbił oł erim ei ni piimin,' ninjing. Ek pule nik kanik, Jiisas to kundmun ni piinjing; ba en enim oł endi kan sinenjing mon.
56 Pe wumb pei ek kend tok, 'Jiisas oł yi erim,' nik ninjing. Ba en enim ek ei dinga punerang kin, en enim ek ende punerim mon.
57 Pe wumb kopur angk, ek kend tok, Jiisas kin ngok ninjing.
58 "Sin piinjpin Jiisas yi mił nim, 'Na nam men ngii wumb angił kin teknjing, ei nam erip kis mundmbii. Nga kunum tekliki mendpił na ngii endi tekmbii, ba wumb angił ele teknałmin mon! Enim wumb ngii ei nge kunum kapli teknerngii!' yi nilim," pa ninjing.

59 Ba ek ei ninjing ei, opu ende punerim mon.
60 Nga wu kułmał kałiłim wu ei wumb tuk ełe angpi, Jiisas kii dinga sim.
“Nim ek endi nikin, orung kindnenjii min? Ek nipe ek wumb nim ngenj ełe
ek ambiltmin?” pa nim.
61 Ba Jiisas ek endi nipi orung kindnerim. Pe wu kułmał kałiłim wu ek nga
nipi ngum, “Nim Gos kindim wu Krais, Gos kingam mendpił min?”
62 Pe Jiisas ek nim, “Ei na mendpił. Nga enim keningii ni na wu kingam
mani mei ełe op, Gos tonu mołum konu ełe angił tundung orung dinga wii ei
pang mułmbii. Pe na tonu kupu muł epin konu ełe mołup, ombii,” pa nim.
63 Pe kułmał kałiłim wu ei eim kis piipi kin, eim konduk piltan topu yi nim,
“Sinim wumb kopur wii tamin ok ełim oł ei, nga ninerngii mon!”
64 Eim Gos kin ek nipi kis mondpu, Gos embe to mani kindim ei, enim piik
poru ninjing. Pe enim er piinmin mił nenj?” Wumb pei Jiisas tungii ek yi
mił ninjing, “Enim oł kis endi erim, eim kułangłi,” pa ninjing.
65 Pe wu kopur tumun! Ke nik, jipambił tok enjing. Pe enim alap endi sik,
ningił kum tunjung. Tok kin, Jiisas enim angił kin tok, yi ninjing, “Nim pe
ek keimi mendpił niłin wu, nii kepii tonum?” Pe tep ełmin wumb sipik, eim
angił kin tunjung ku.

Piisa “Jiisas Ei Na Kinał,” Nim
(Masyu 26:69-75, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27)

66 Piisa mer mandring mułum, kung gui tukrung ełe mułum. Pe wu kułmał
kałiłim wu nge kongun amb endi om.
67-68 Pe eim kenim ni Piisa dup piipi mułum. Pe amb ei opu, Piisa dinga
kanpi ek nim, “Nim yi ku Jiisas kin Nasares konu ełe andkin mułun,” pa
nim, “Na mon! Na piinand! Na nim ek nin ek pułe ei na piinand.” Pe eim
kung gui ondu mandi ełe anda pum. Pang kin, kei kultu endi wii tum.
69 Pe kongun amb Piisa kenim ni, nga amb ei ek nga wumb mandi
mulnjung wumb nipi ngum, “Wu ya mołum wu ei, wumb tiłap ende,” pa
nim.
70 Ba eim nga ek dinga nim, “Mon!” Nga ekii se nga wumb Piisa kin ende
mulnjung, wumb ek ninjing, “Keimi, nim wu ei kin tiłap ende, nim Galilii
konu wu mendpił,” pa nim.
71 Pe Piisa ek dinga wii nim, “Na ek keimi mendpił nind! Na enim ninmin
wu ei, na piinand.”
72 Pe sikir kei kultu kunum tał wii tum. Pe Piisa piim ni Jiisas yi nim mił
piim, “Kei kultu kunum tał wii tunerang kin, pe nim ek kunum tekliki ninjii,
‘Nim na kin piinand.’ ” Pe Piisa eim ke dinga wii nim.

15

Jiisas Pailos Mułum Konu Ełe Mułum
(Masyu 27:1-2,11-14, Luk 23:1-5, Jon 18:28-38)

1 Nga kumb kupiiring ok, wumb kułmał kałiłmin wumb kin men kengip
ek tołmun wumb kin men tok kongun wumb kin Jura wumb owundu pei
ek endi ninjing. Pe wumb Jiisas kan tok, Pailos Rom tep ełim wu owundu
mułum konu ełe, sipnjing.
2 Pe Pailos eim Jiisas kii sim, “Nim Jura wumb nge king mołun min?” Jiisas
ek nipi ngum, “Nim ninim ek yi mił.”
3 Pe wumb kułmał kałiłmin wumb eim kin ek pei nik ngunjung.

4 Pe Pailos nga Jiisas kii sim, “Nim ek nikin orung kindnjii min? Nim kani!
Wumb nim kin ek pei ninmin,” pa nim.
5 Ba Jiisas ek nga nipi orung kindnerim. Yi erang kin, Pailos kom sepi
piim.

“Jiisas Ond Peri Ełe Nil Tei!” Nim
(Masyu 27:15-26, Luk 23:13-25, Jon 18:39–19:16)

6 Pe kung ngii pei Pasopa kunum ei, kuni nołmun kunum ei, Pailos eim
kan ngii pałiłmin wumb endeim ni nipi kindiłim. Wumb en enim wu endi
nik wii tangin kin, kapłi Pailos eim wu ei mendpił en enim kin kindiłim.
7 Pe kunum ełe wu endi kan ngii ełe pim wu ei embe Barapas. Wu ei eim
tep ełmin wumb kin opu erim kin, pe opu ełmin wumb kan ngii ełe pendik
kindnjing. Wumb tiłap ei opu erpi wu kopur to kundnjung.
8 Pe wumb pei ok Pailos mułum konu ełe, kanik ninjing. “Ok nim ełin oł,
ei ni pe yi enjii!” pa ninjing.
9 Pe Pailos ek nipi orung kindim, “Enim Jura wumb na enim king ei en
enim ngumbii min?”
10 Pe eim yi piim, “Kułmał kałiłmin wumb Jiisas kin noman kis sek, kos ełe
tu wumun,” ni piim.
11 Ba kułmał kałiłmin wumb owundu wumb paki tok nengin wumb yi
ninjing, “Nim Barapas kindan wumb mołmun konu wangłi!” pa ninjing.
12 Pe Pailos ek nga nipi wumb ngum, “Pe enim Jura wumb nge king enim
niłmin wu ei kin, nipe oł endi ermbii?” pa nim.
13 Wumb wii nga tu wunjung, “Eim ond peri ełe nil tei!” pa ninjing.
14 Pe Pailos ek nipi wumb ngum, “Nimbił erang? Nipe oł kis endi eim
erim?” Ba wumb ek nik nga wii tunjung, “Eim ond peri ełe nil to!” pa
ninjing.
15 Yi mił, pe Pailos wumb ek taki taki nipi, ka piingii ni piipi kin wumb
ngum. Pe eim yi mił erim ei Barapas sipi, wumb kin kindang pum. Jiisas
sipi, opu orung wumb mulnjung konu ełe ngum. Ngang kin, opu wumb ond
peri ełe eim nil tumun, ni kepii tok sipnjing.

Opu Wumb Jiisas Kin Ek Buł Morung Ninjing
(Masyu 27:27-31, Jon 19:2-3)

16 Pe opu wumb Jiisas sik, orung sipik tep ełmin owundu wu nge ngii konu
ełe tuk sipnjing. Sipik kin, opu wumb kopur wii tangin kin, pei onjung.
17 Nga opu wumb Jiisas konduk kundii endi kindnjing. Nga opu wumb
peng kon endi kan gał mułum endi sik enjing, peng kon ei Jiisas peng ełe
pendnjing.
18 Pe Jiisas tungii pendik yi ninjing, “O Jura wumb ei nge King,” pa ninjing.
19 Nga opu wumb goł mił epi endi sik, Jiisas peng ełe kepii tunjung. Pe
wumb eim jipambił tunjung. Pe en enim eim kin men tok kend tok mani
molk kin, ka wii piinjing.
20 Piik kin, pe Jiisas kin ek ngok poru nik, Jiisas konduk kundii si kindik,
nga Jiisas eim konduk nga eim kin kindnjing. Kindik kin, pe Jiisas sipik, ond
peri ełe tungii nge sipnjing.

Jiisas Ond Peri Ełe Nil Tunjung
(Masyu 27:32-44, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

21 Nga wu endi Saimon, Sairiin konu ełe orung opu, kangi wu Aleksandir
kin Rupus tał nge arim, opu konu owundu ełe tuk bii, ni om. Opu kin, pe
opu wumb ek dinga yi ninjing, “Nim Jiisas ond peri ko wunjii!” pa ninjing.

22 Nga wumb Jiisas sipik, konu endi tor sipnjing konu ei embe Golkasa.
Sinim embe ei ak topun yi ninmin, “Konu wumb peng embił konu.”
23 Nga wumb kopur Jiisas wain kin ond mong kindnjing epi ei Jiisas
ngungii nge tu wunjung; ba Jiisas ei epi nunerim.
24 Pe opu wumb Jiisas ond peri ełe nil tunjung. Pe eim konduk ni epi ei
opu wumb en enim mok tok sinjing. Pe opu ond wumb ku kembis mił epi
ei kinjmał erik kin konduk ei singin nik enjing. Epi ombu ni simba nge nik
enjing.
25 Pe kunum eni angił orung nga kapił kapłi kupiiring, eim ond peri ełe
sik tonu kindnjing.
26 Pe tonu embe pulnjung, eim kos enjing mił embe yi mił pulnjung, “Jura
Wumb King,” ninjing.
27 Nga Jiisas pim konu ełe mandi wu tał ond peri ełe pinjngił. Wu tał opu
erkił kin epi waning sikił ełmbił. Wu endi Jiisas angił tundung tonu kindik,
nil tunjung. Nga endi sik, Jiisas angił taring tonu kindik nil tunjung.
28 (Pe Gos ek ok pulk mił keimi tor onum. Ek ei yi mił ninim, “Enim wumb
kis kin mułum ni kenjing.”)
29 Pe wumb ok puk erik, eim kin ek kis nik ngunjung. Wumb peng ak
mak erik yi ninjing, “Nim wu men ngii top kis erpi, nga kunum tekliki nga
tekmbii,” nin wu.
30 “Pe ninim paki to! Tokun, nim ond peri ełe si kindkin, mani wa!”
31 Yi mił ku, wumb kułmał kałiłmin wumb kin, wumb mon tołmun wumb
kin, ek kis nik Jiisas ngunjung ku. Pe wumb en enim ek nik piinjing, “Eim
wumb eipi kin paki tum, ba ei eim kapłi paki tunermba!
32 Kapłi, Gos kindim wu Krais ei Esrel wumb king, eim ond peri ełe si
kindkin, mani wangłi! Wang kin, sin kanpin, pii gii nimin wu ei wumb paki
tumbii ni orum ni kenmin,” pa ninjing. Wu tał Jiisas kin ouni nil tunjung,
wu tał yi ku ek nikił Jiisas ngunjnguł.

Jiisas Kułum Poru Nim
(Masyu 27:45-56, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

33 Nga tinga konu beli pałim kunum ei, mei konu orung orung pei emii
pim. Emii pepi pang, konu pou neng konu eni tekliki erim.
34 Pe pou neng konu eni tekliki erang kin, Jiisas wii dinga tum. “Eloi, Eloi,
Lama Sambaksanii.” Sinim ek ei ak topun yi nimin, “Na Gos! Na Gos! Nim
na nimbił erang na si kindin?”
35 Pe wumb kopur mandi mulnjung wumb ek ei piinjing. Piik ek yi
ninjing, “Piyei! Wu Elainja ni wii tonum,” pa ninjing.
36 Pe wu endi sikir pupu, ep noł epi endi sipi noł wain ełe tuk kindim, epi
kumbii ełim epi ei sipi, Jiisas ngum. Pe wu ei yi nim, “Sinim tep er mołpun
kinamin, pe Elainja opu, Jiisas ond peri ełe sipi mani simba min?”
37 Nga Jiisas eim dinga wii topu kin, eim kułum.
38 Pe alap owundu endi men ngii ełe pim, ei tonu piltan topu, mer mani
tor pupu topu, orung orung pum.
39 Pe opu ełmin wumb tep ełim wu, Jiisas pim konu mandi opu angpi
kenim ni Jiisas kułmba mił yi erim. Pe eim ek nim, “Keimi mendpił, wu
ei Gos kingam,” pa nim.
40 Nga amb kopur mulnjung ei turii mił yi angk, kanik mulnjung. Molk
kin, tuk endi mułum ei, Mariya Makandala mułum, nga endi Mariya Jeims
mam ekii kin Josis, pe endi Salom mułum.

41 Kumb ok Jiisas Galilii konu multum kunum ełe, amb ombu eim kin ekii
sik eim paki tołmun. Pe amb pei eipi mulnjung konu ei, en enim Jiisas kin
Jerusalem konu ełe onjung.

Jiisas Tukpu Ełe Pendnjing
(Masyu 27:57-61, Luk 23:50-56, Jon 19:38-42)

42-43 Nga kunum pou neng, Josep Arimasiya konu ełe mołpu om. “Eim kos
piiłim wu num, ka wii mołum,” pa niłmin. Eim yi ku, Gos kunum tep ermba
omba nipi, kui erpi mołułum. Pe yi mił, Josep eim ngii ełe nirik pupu, Pailos
kumb ełe engim. Pe eim mund mong kulerim mon! “Pe na Jiisas ngenj
simbii ond,” pa nipi pum.
44 Pe Pailos noman embin top piim. Pe opu ełmin wu endi kii sim, “Eim
kułum poru nim min?”
45 Eim opu wumb tep ełim wu ek piipi poru nipi om. Opu, Josep kin ek
nim, “Eim ngenj ei kapłi sinjii,” pa nim.
46 Josep eim alap kuru endi top erim. Pe eim Jiisas ngenj sipi mani tu
wum. Pe eim alap kuru sipi, Jiisas ngenj ełe kum tum. Pe sipipi, komung
endi tukpu sim, konu ełe mani kindim. Pe tukpu sinjing, ei ku tukpu
owundu pendnjing. Pe Josep eim ku endi sipi, tukpu ełe pandi tum.
47 Nga Amb Mariya Makandala kin Mariya endi Josis mam, amb tał kan
mulnjunguł. Pe tukpu ełe Josep Jiisas sipi mani kindpi kankił mulnjunguł.

16

Jiisas Angpi Konj Tonu Pum
(Masyu 28:1-8, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10)

1 Nga kor kunum pupu poru neng kin, Mariya Makandala kin amb Mariya
Jeims mam kin Salom, en enim kopung ni epi muru ka tum epi ei top enjing.
Erik, sipik Jiisas nenj kopung erngii nge sipnjing.
2 Kor niłmin kunum ei opu pang kin, kupiiring eni tang, wumb en enim
wumb tukpu konu ełe punjung.
3 Puk kin, en enim ek yi ninjing, “Wumb nii opu, ku owundu ei sipi ak
tang, sinim wumb tukpu konu nirik bin,” pa ninjing.
4 Pe en enim kenjing ni, ku owundu tukpu ełe pim ni pinerim mon! Wu
endi ku ei sipi, ak topu kindim pim. Pe ku ei ku owundu wii mułum.
5 Nga wumb tukpu ełe tuk punjung. Puk kin kenjing ni, wu kangi wu endi
angił tundung orung mułum. Mułum wu, eim konduk kuru olt endi kindim
wu ei kanik, puku sinjing.
6 Pe wu ei ek nipi ngum, “Enim puku sinenei! Enim Jiisas Nasares konu
ełe wu ei enim kuruk onmun, wumb eim sik, ond peri ełe nil tunjung. Ba
pe eim angpi nga konj pum. Pupu kin, eim ya ełe mulałim. Kinei! Eim
pendnjing konu ełe kinei!
7 Ba enim puk, eim ekii siłmin wumb kanik ningii! Pe Piisa kanik ningii
ku! ‘Jiisas eim ok Galilii konu ełe ok pum, yi mił eim ek nipi ngurum. Enim
eim keningii,’ ” pa nim.
8 Nga amb ombu nga sikir tor punjung. Puk kin, en enim tukpu ei si
kindik, tungu punjung. Puk kin, en enim mund mong tang, en enim noman
tuk ełe mił pinerim. Pe en enim wu endi kin ek tingnenjing. Nimbił erang,
en enim mund mong tum.

Mariya Makandala Eim Jiisas Kenim
(Masyu 28:9-10, Jon 20:11-18)

9 Kupiiring ok mendpił kunum kumna, Jiisas eim angpi nga tonu pum. Pe
eim opu Mariya Makandala mułum konu ełe pum. Amb ei ok, Jiisas gui kis
angił orung nga tał to tor kindim.
10 Pe Mariya eim pupu, wumb ok Jiisas ekii siłmin wu ombu kanpi nim.
Pe wu ombu noman embin erang, ke nik mulnjung.
11 Pe Mariya ek nipi wu ombu ngum, “Jiisas eim konj mułum, na kenj,”
pa nim. Pe amb ei ek piik ek nim, ek ei pii gii ninenjing, mon!

Jiisas Nge Ekii Siłmbił Wu Tał Jiisas Emeiyas Andłam Ełe Kenjngił.
(Luk 24:13-35)

12 Pe ekii se, Jiisas ekii siłmbił wu tał konu ełe si kindkił, tor punjnguł. Pe
Jiisas wu eipi mił, wu tał onjnguł konu ełe tor om.
13 Pe Jiisas ekii siłmbił wu tał nga orung pukuł. Jiisas ekii siłmin wu kopur
mulnjung konu ełe kan ninjngił, ba wu ombu wu tał ek ei pii gii ninenjing.

Pe Jiisas Ekii Siłmin Wumb Eim Nge Kongun Ngum
(Masyu 28:16-20, Luk 24:36-49, Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

14 Nga ekii se, Jiisas ekii siłmin wumb engki nga endeim molk, kuni nok
kin, Jiisas mulnjung konu ełe tonu om. Jiisas ek dinga yi nim, “Enim pii
gii dinga pinałim,” pa nim. “Pe en enim noman pirek ninim. Nimbił erang
enim piinenjing? Wumb kopur kanik ninjing ba, ei pii gii ninenjing.”
15 Jiisas ek dinga nipi eim ekii siłmin wumb ngum, “Enim pei konu
owundu orung orung pei ełe puk, na ek ka ningii.
16 Wumb kopur pii gii nik, noł pinjing kin, Gos eim paki topu sipi orung
simba. Ba wu ombu pii gii ninenjing kin, kos owundu omba kunum ei eim
oł embin tui eim kin tonu omba.
17 Nga wumb kombur Gos kin pii gii ninjing kin, Gos eim jep oł er sipi, peni
ełe kindmba. Yi mił, na embe ełe ek nik gui kis ei to tor kindik si kindngii,”
pa nim. “Pe wumb ek ei endi mił ningii.
18 Wumb ombu ka wembii angił ełe embiłngii, wembii ei wumb tołum
epi ei enim tunermba. Wumb kombur to kondułum epi tumba ei kulerngii.
Wumb endi kis ermba piingii, ei enim ngenj ełe embiłngii. Embiłangin kin,
wumb ening tumba ei poru nimba,” pa nim.

Jiisas Gos Eim Epin Konu Ełe Tonu Sim
(Luk 24:50-53, Aposel 1:9-11)

19 Yi mił, pe Jiisas Owundu ek nipi poru neng kin, Gos ei epin konu ełe
tonu sim. Pe Jiisas Gos angił tundung orung mołum.
20 Pe Jiisas ekii siłmin wumb ei punjung. Puk kin, Gos nge ek ka ei konu
orung orung wumb pei kanik nik ngunjung. Nga Owundu en enim kin ouni
kongun er endim. Nga en enim ek nik jep oł enjing ei, Owundu eim er dinga
kindim ku.

Jiisas Nge Ek Ka Luk Pułum

Luk Ek Ei Połpu Tiopilas Ngum

1 Nim wu owundu Tiopilas. Ok Gos sin kin oł kombur eririm oł ei, pe keimi sin kin pe punum en enim pei angił ełe mon pulnjung.
2 Kumb ok, wumb kombur gupu ełe piik kanik erik Gos nge ek ka kongun ełmin ku. Ek ei nge sin sinjpin, ek mon pulnjung wumb pei ei oł ei nge pulnjung.
3 Pe akip na yi ku, ek poł ei połup nim ngond. Ek ombu nge kii sip kom sep piip muls kunum kinan, na oł ei ekii sinj. Sip, ei piip kin puls ek ei oł pulk mił kun pułup ngond.
4 Ek ei ek keimi, enim ok gerik piik. Yi mił erik ei enim pii kun erik mułngii. Pe ek ei yi ku połup ngond.
5 Eros eim Jura wumb king multum kunum ei, wu endi Gos kin kułmał kałiłim wu endi multum wu ei embe Sekaraiya. Eim kułmał kałiłmin wumb ei Apaisa nge tiłap ełe tep to ełmin. Nga wu ei eim ambił Eron nge tiłap ełe amb ei, Elisembes pa niłmin.
6 Pe wu amb yi tał eł ełip, Gos ningił ełe oł ka er mulnjunguł. Pe Gos Owundu nge ek dinga kanim kanim ni pendim, pei ekii sikił kun ka mulnjunguł. Oł kis endi enerkił.
7 Ba wu amb yi tał kangił endi mingnenjngił mon! Eł ełip wii mendpił mulnjunguł. Wu amb tukui mendpił mulnjunguł.
8 Sekaraiya eim Gos kin kułmał kałiłim kongun ei ełim kunum ei, Sekaraiya nge tiłap wumb ei kongun ełe tonu onjung.
9 Kułmał kałiłmin wumb ełmin oł ei erik, Gos andan tang wu ei embe pe nik wang to tonu kindnjing. Kindangin kin, eim Gos ngii owundu palting ka ełe mołpu kin, epi muru ka tołum epi ei sipi kin, dup eskił erpi kin, muru ku piiłmin.
10 Kunum ełe Gos kin dup eskił muru ka kałpi ełim kunum ei, wumb pei ok, andaring molk prei erik mulnjung.
11 Pe Sekaraiya eim kenim ni, dup kałim konu angił tundung ełe Owundu nge enjel angpi mułum ei kenim.
12 Pe eim enjel kanpi eim puku sipi, mund mong tang piim.
13 Ba enjel ek nipi Sekaraiya ngopu yi nim, “Sekaraiya, nim mund mong tunerii mon! Gos nim prei en ek ei piim. Nim ambnim Elisembes eim wu kangił endi mengmba. Kangił ei, nim eim embe Jon ninjii,” pa nim.
14 “Mengang kin, nim noman ka peng, nim ka piinjii. Kangi ei tonu omba ei wumb pei ka piingii ku.
15 Yi mił kangi ei wu owundu mułang, Gos Owundu eim kangi ei wu num mułmba ni piim. Pe eim noł wain ni noł dinga ombu nunermba. Eim mam kirim ełe multum kunum ei Gos Gui Ka eim kin piki to mułmba,” pa nim.
16 “Jon eim ek neng kin Esrel wumb pei noman ak tok pii gii nik, Gos Owundu kin orung pungii nge nipi wumb ngumba.
17 Gos Jon kindang opu, owundu nge ek ei ni pendim. (Jon eim owundu omba ełe kumb se omba). Ek ni pendpi opu eim noman dinga piimba ei ok Elainja ek ni tor kindiłim wu pirim mił yi eim yi ermba. Erpi kin, arim kingam noman to ak tungii nge nipi, wumb Gos ek to kindiłmin wumb ei neng noman kun ka seng, wumb kun ka molk Owundu omba nge kui er mułngii nipi kongun yi ermba,” pa nim.

18 Sekaraiya ek nipi Gos nge enjel ngopu yi nim, “Na tukui er poru ninj. Na nam amb tukui erim ku. Nimbił erang na ek ei keimi ni piimbii?” pa nim.
19 Pe Gos nge enjel ek yi nim, “Na Gepriyel, na Gos kumb ełe kun mołup enj. Gos Eim na kindang, na op nim nimbii nge onj. Pe ek poł ka ei nim kanip nind,” pa nim.
20 “Kapłi nim piinjii. Nim na ek ei piikin noman ełe kindnen kin, nim anmbił ak tang kin, ek tingnenjii, yi pepi pang, oł ombu opu poru nimba. Na nind ek ei keimi ekii se tonu omba.”
21 Wumb pei Sekaraiya anda omba ni piik kui er mulnjung. Epi nipe endi eim kin erang mołum ni piinjing; tuk konu Gos ngii owundu ełe ka mołum?
22 Ekii se eim anda opu, eim wumb kanpi ek nimba pinerim. Yi erang kin wumb en enim piik, Gos ngii owundu palting ka tuk ełe epi nipe endi kenim ni piinjing. Pe eim ek tingnarpi, angił ełe minj erpi ek mił tangpi erang kenjing.
23 Ekii se Sekaraiya eim Gos ngii owundu tuk kongun poru neng eim si kind ngii konu ełe pum.
24-25 Ekii se eim ambim Elisembes kangił mundii mułum. Pe amb ei eim koi er mułang oi angił orung o pang kin eim ek yi nim. “Pe Gos Owundu na kin noman ka ngum. Ok na kangił mulerim kunum ełe, na wumb kin ngenj singambił peng muls. Ba pe nga na singambił pinermbii,” nim.

Enjel Mariya Kin Jiisas Tonu Omba Ek Nim

26 Pe oi angił orung nga endeim o pang, Elisembes wu kangi endi mengmba ei Gos enjel Gepriyel kindang pupu Galilii mei owundu konu ełe orung endi sim konu ei Naseres ełe pui ni kindim.
27 Gos enjel kindang pupu kin, ambił endi mułum konu ełe pum ambił ei, wu endi simba nik kuimi to mundnjung. Wu ei embe Josep, wu ei King Deipis nge tiłap. Pe ambił ei embe Mariya.
28 Pe enjel er pupu ambił kanpi ek yi nim, “Nim mołun ei? Gos Owundu nim kin eim noman ka ngopu nim kin mołum,” pa nim.
29 Ba eim nim ek ei piipi, eim noman embin tang piim. Eim noman ełe yi piipi, ei nipe ek ninim ni piim.
30 Enjel ei ek yi nim, “Mariya, nim mund mong tunerii mon! Gos nim kin noman ka ngopu mołum.
31 Nim piin min? Nim kangił mundnjii; nga kangił endi mengnjii. Kangi ei embe Jiisas ninjii,” pa nim.
32 “Eim wu owundu mułmba. Pe wumb eim kanik yi ningii, ‘Gos Owundu kingam mendpił,’ ningii. Nga Gos eim King mundang eim kupam King Deipis mołułum konu ełe eim simba,” pa nim.
33 “Eim kunum kunum Jeikop nge wumb tiłap ełe eim King mułmba. Pe eim tep erpi mułmba konu kunum ei poru ninermba!”
34 Mariya enjel kin ek yi nim, “Oł ei erpi tonu omba mił nenj? Na ambił wii moł, wu endi molałim molałim.”
35 Nga enjel ek ni orung kindpi yi nim, “Gos Gui Ka kapłi nim nge noman tuk ełe omba nim, Gos Owundu mendpił eim dinga kapłi nim kin omba. Yi erang nim kapłi kangi ei ekii se mengnjii, wumb eim embe sik yi ningii. Ei King ka wii Gos Owundu nge kingam yi ningii.
36 Nim piin min? Bipanim Elisembes amb tukui sim, ba kangi endi kirim ełe mołum. Okrii wumb yi niłmin, kangił endi mingnermba niłmin. Ba pe eim kangi mundii mułang, oi angił orung nga endeim o pang mołum. Pe Gos nim kin yi ku enim.

37 Epi endi Gos kapłi enermba mił mon? Epi pei ei eim kapłi ermba.”
38 Mariya ek yi nim, “Piin! Nam Owundu kongun ambił eim na kin nimbił
oł ermba ni piimba ei kapłi nim nin ei mił ermba.” Nga Gos nge enjel eim
si kindpi pum.

Mariya Elisembes Kenmbii Ni Pum

39 Kunum ei, Mariya eim sikir pupu mei komung ełe tonu pum. Jura mei
owundu endi sim konu ełe pum.
40 Sekaraiya ngii ełe nirik pupu Elisembes kanpi, “Mułiyo!” nipi yi nim.
41 Elisembes Mariya kanpi, “Mułiyo,” nipi erim ek ei piipi eim kangił
mundii mułum ei puku sipi piim ni Gos Gui Ka eim kin piki to mułum.
42 Pe Elisembes eim wii dinga tum. Topu yi nim, “Gos noman ka nim
ngum, ba amb eipi kombur noman ka yi ngonałim mon! Pe kangi mundii
mołun ei Gos noman ka kangi ngonum.
43 Na nii epi owundu ei na kin tonu onum? Nim Owundu mam ei na kin
on; na kapłi enanim.
44 Piini! Nim na mułiyo nin, ei piind, na kangi kirim ełe mołum, ei
eim noman ka piipi tonu mani erang puku sim. Puku sipi, na piind nam
Owundu mam moł ni piind.
45 Owundu ek ei nim neng kin nim pii gii nin. Yi eran Gos nim kin noman
ka ngonum. Ek ei ekii se yi mił ermba,” Elisembes yi nim.

Mariya Nge Golang

46 Pe Mariya ek yi nirim,
“Nam noman ełe Gos Owundu embe ambił tonu kindind.
47 Gos Owundu na kin paki tonum nam nge noman tuk ełe ka piind.
48 Na eim kongun wii ambił moł ba eim na noman ngonum. Pe ekii se wu
amb pei Gos nge eim na kin noman ka ngołum pa ningii.
49 Gos Owundu nge dinga wii eim oł Owundu na kin ei nim. Gos eim embe
ka wii sim.
50 Wumb nii endi Gos Owundu mendpił mołum ba sinim mei wumb minj
mołmun ni piinjing. Wumb ei Gos eim wumb ombu nge kingam noł ni
mering kingenjing noł pei Gos eim kaimb kułum.
51 Gos kongun dinga wii erim; wumb en enim wumb Owundu mołum ni
piinjing wumb ei en enim noman ełe ełmin. Wumb ei Gos to kindang eipi
eipi pułmun.
52 Wumb King dinga mołmun Gos wumb ei to mani kindiłim. Kindpi, wumb
wii mołmun wumb ei Gos wumb num tonu kindiłim.
53 Wumb kuni tang mołułmun wumb ei eim nge epi kanim kanim ka wii
ngołum. Wumb epi pei sałiłim wumb ei Gos kindang wii punjung.
54 Eim Esrel kongun wumb eim paki tang, sinim kupenjpin noł ek keimi
dinga niłim. Wumb ei eim ok kaimb sipi eririm. Yi mił ku sinim kin kaimb
sinim.
55 Yi peng piipi kin, eim ek nipi sinim wumb kupenjpin noł ei ngum,
Eiparam nge wumb ekii se tonu ongii kaimb sipi ngum. Nga kunum kinan
molk pungii,”
Mariya pa nim.
56 Mariya Elisembes kin mułangił oi tekliki mił o pang, nga ekii se eim ngii
konu ełe orung pum.

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu Mengiłmin Kunum Tonu Onum

57 Elisembes kangi mengmba kunum mandi erang, eim wu kangi endi
mengrim.

58 Wumb Elisembes nge opam noł wumb kin mandi mołmun wumb kin,
molk piinjing ni ek om piinjing ei Owundu kin kaimb topu ngum. Nga
wumb en enim eim kin ka piinjing.
59 Kunum angił orung nga tekliki o pang, wumb kangi ei tu wuk ngenj
kopisngii nge tu wunjung. Pe kangi ei embe Sekaraiya nimin ninjing ei eim
arim embe mił.
60 Ba kangi mam eim yi nim, “Mon! Sinim kangi ei embe Jon nimin!”
61 Pe ek yi ninjing, “Nim bipanim embe endi yi pinałim.”
62 Wumb ełe ek mił enjing kangi eim arim yi mił kii sinjing. Arim kangi
embe nipe embe simba erim.
63 Eim ku pirambi ei sipi mon endi połpu embe Jon ni pułum. Nga wumb
en enim kanik puku sik kin piinjing.
64 Pe mendpił Sekaraiya gupu aki tang kin eim anmbił kapłi erim. Eim ek
nipi Gos embe ambił tonu kindpi mułum.
65 Pe eim nge wumb konu mandi mulnjung wumb, mund mong tunjung.
Oł ombu nge ek ombu orung orung konu Jura mei owundu ni konu komung
ei ombu pang piinjing.
66 Wumb ek ei piik en enim noman to piik, nga en enim yi ninjing. “Ekii
se kangi ek er mułmba mił nenj?” Wumb yi piinjing, “Gos Owundu eim kin
mołum,” ni piinjing.

Sekaraiya Oł Ekii Se Tonu Omba Nge Nirim

67 Gos Gui Ka arim Sekaraiya kin piki to mołpu eim paki tang yi nim. Pe
eim Gos oł ekii se ermba oł piipi ek dinga nim.
68 “Sinim Gos embe ambił tonu kindmin. Eim Esrel nge Gos eim opu sinim
orung simba nge onum.
69 Eim nge kongun wumb tiłap ei King Deipis, Gos eim Owundu dinga wii
endi mundang sinim sipi orung simba nge onum.
70 Yi erang Gos eim ek keimi niłmin wumb ei gupu ełe ni tor kindim.
71 Eim ek yi nim, sinim opu wumb dinga ełe sipi orung simba enim. Pe
sinim kin noman kis piik wumb er mułngii konu ełe sinim wumb ei dinga
ełe sipi orung simba.
72 Sipi pang, eim sinim kupenjpin noł kaimb se ngopu paki tołum. Pe eim
kumb ok ek dinga nipi pendpi oł ka ełim oł ei piipi kin, yi mił erim.
73 Ei keimi minj nipi sinim kupenjpin Eiparam multum konu ek keimi nipi
ngurum.
74 Eim sinim opu orung wumb eim nge dinga sipi orung simba. Eim ek dinga
sinim ngum ei sinim eim kongun er mułmun. Sinim mund mong tunermin.
75 Kunum kunum sinim mołpun, eim kongun ka erpin, kunum kunum ka
minj mułpun, oł kun ka er mołpun, eim kumb ełe mendpił erpin mułmun,”
wumb kin ek yi nim.
76 Nga ek yi nim, “Pe nim na kangi, ekii se nim Gos Owundu mendpił nge
ek ni tor kindiłim wu endi mulnjii yi ningii. Pe nim kumb se pukun,
Owundu nge kongun er kun er mulnjii.
77 Nim sinim eim nge wumb ek nikin wumb ngan, wumb en enim oł kis kil
ngangin kin wumb ei Owundu sipi orung simba nge omba.
78 Sinim Gos nge kaimb owundu sipi, sinim kin kindpi yi er ngumba. Eim
epin konu tonu mendpił tiłang ka wii ermba. Yi ermba ei nge Gos sinim
wumb sipi orung simba nge omba.
79 Tiłang ei opu wumb kin emii tuk mołmun, ni wumb mandi koltmun ni
piik tungu enjing. Wumb ei tiłang ngumba sinim endmin nge andłam ei er
ka erang sinim noman emin peng endmin.”

80 Ekii se kangi ei tonu opu dinga erpi eim noman tuk ele dinga pim. Peng
kin, eim wumb mulerngii konu molpu Gos kongun ermba nge opu Esrel
wumb mulngii konu ele tor omba.

2

Ambił Wenip Mariya Kangi Jiisas Mengim
(Masyu 1:18-25)

1 Kunum ei, Rom wu owundu King mulum wu ei embe Akasas eim ek lo
endi yi nipi pendrim. Wumb pei en enim konu ele mendpił ele puk kin, en
enim embe pulngii nirim.
2 Kunum ei kumna kin wumb embe polmun kunum ele Sairiiniyas ei wu
owundu Siriya mei owundu ele tep er mulum kunum ei.
3 Yi erang kin, wumb en enim konu ele punjung. Puk kin, en enim embe
pulngii. Polk poru neng kin, en enim konu ele orung punjung.
4 Josep eim King Deipis nge wumb tilap ende. Pe Josep eim Naseres konu
ele Galilii mei owundu si kindpi, pupu Jura mei owundu Deipis nge konu
ele purum konu ei embe Beslem konu nilmin.
5 Eim ambim Mariya kin tep to pukuł, eł elip embe ni wumb ngunguł
nge pukuł. Punjnguł kunum ei Mariya kangił mengmba mił mandi erang
pukuł.
6 Wumb tał konu ele mulangił ei Mariya kangił mengmba kunum mandi
erim.
7 Pe eim kingam kumna kung kou ngii ele mengrim. Nimbił erang wumb
palmin ngii pei piki tum. Pe alap endi sipi pandi topu pindang mer kung
kou kuni nolmun konu ele pindang pim.

Kung Siipsiip Es Tolmun Wumb Kung Siipsiip Tep Er Mulnjung

8 Kunum ei, wu kombur kung siipsiip es tolmun wumb Juriya mei konu
ele andaring mulk. Wumb en enim kung siipsiip tep erik mulnjung.
9 Pe Owundu nge enjel kindang om. Opu, Owundu nge dinga tilang opu
en enim mulnjung konu ele erang wumb ombu en enim mund mong enjing.
10 Ba Owundu nge enjel ek nipi wumb ngum, “Enim mund mong
tunerngii! Piik, mulei! Na enim kin ek ka endi tu wund. Enim wu amb
konu orung orung pei piik noman ka piingii nge ek tu wund,” pa nim.
11 “Kunum ele King Deipis nge konu owundu ele amb endi kangił kembis
mengnim. Kangi kembis ei enim sipi orung simba wu ei Krais, ei wu
Owundu Gos kindang om.
12 Pe na ek endi nemb enim yi mił piik kin, puk keningii. Enim keningii
ei kangi kembis endi alap kin tuk kindik mer kung kou kuni nolmun konu
ele palim ei keningii. Kanik kin, enim piingii ni na ek eim kin nind ei keimi
pimba.”
13 Owundu nge enjel ei ek yi neng kin; pe sikir enjel pei mani ok eim kin
mulnjung. Noman ka piik golang nik Gos ngunjung.
14 “Gos embe ambilk tonu kindngii. Mani mei wumb noman emin pengli!
Gos eim enim noman ka ngonum.”
15 Pe enjel pei epin konu orung punjung. Pe kung siipsiip es tolmun wumb
ei en enim ek dinga ninjing. “Sinim pamin! Beslem konu sikir pupun,
Owundu ek yi mił nim epi tonu onum ei kinamin,” nik punjung.
16 Pe wumb sikir puk, Josep kin Mariya teł mulnjunguł kenjing. Kangi
kembis ei mer kung kou kuni nolmun konu ele pim kenjing.

17 Pe kan poru nik, orung puk kangił kembis ei nge ek piinjing mił nik tor
kindnjing.
18 Pe wumb pei molk piinjing ni, kung siipsiip es tołmun wumb ninjing ek
ei piik kin, kom sek piinjing.
19 Ba Mariya eim ek ei piipi noman ełe kindpi, kom se piipi minj mułum.
20 Kung siipsiip es tołmun wumb orung puk Gos embe ambilk tonu kindik
punjung. Wumb en enim ka piik, Gos ek piik kanik enjing. Ei Gos enjel ek
nipi erim mił kenjing ku.
21 Ekii se kunum angił orung nga tekliki o pang, kangił kembis ngenj
kopisnjing. Kopsik, kangił ei embe Jiisas ninjing mił eim mam mingnerim
kunum ei Owundu enjel kindang opu nim. Ei kangił embe yi nengin nim
mił ninjing.

Simion Kin Ana Teł Jiisas Men Ngii Owundu Kenjngił

22 Kunum poru neng, Mariya kin kingam kin ka mułnguł oł enjing ei,
Moses lo ek niłim mił enjing. Pe arim mam teł kangił ei Jerusalem konu
ełe sipkił Gos Owundu kin ngunguł nge sipinjngił.
23 Ei yi mił, Gos Owundu lo ek yi er pendiłim mił niłmin. “Kangił wu
kumna mengiłmin kangił ei Gos Owundu kongun ermba niłmin oł ei nge
enjngił.”
24 Wumb tał eł ełip Gos kin kułmał kełngił ei Moses lo ek niłim mił yi mił
enjngił. Ei Owundu lo ek pałim mił ermbił ni piinjngił. Kei Pułmu mił tał
min kei wał eipi tał sikił Gos kin kułmał kełmbił ni sipinjngił.
25 Kapłi, wu endi Jerusalem konu ełe mułum wu ei embe Simion. Ei wu
kun minj mołum wu ek piipi ełim wu, ei eim wumb Esrel wumb sipi orung
simba nge wu endi omba, ni kui er mułum. Gos nge Gui Ka ei Simion kin
mułum.
26 Gos nge Gui Ka ei eim yi nirim, “Simion sikir kulenjii mon!” pa nirim.
“Nim Owundu nge kindang wu Krais kumb se kenjii,” pa nim.
27 Gos nge Gui Ka je erang Simion pupu men ngii owundu ełe nirik pum.
Pe kingam arim mam tał sikił tu wukuł lo ek ninim mił ermbił ei Gos
Owundu kin ngunguł nge onjnguł.
28 Simion eim kangi ei sipi sipim. Si pang kin, Gos embe ambił tonu
kindpi, yi nim.
29-30 “Pe Owundu pe ni ninim kongun wu ei er ka eran noman emin sepi
piyangłi nim. Nam ningił ełe nim sin sikin orung sinjii nge on ei kanip
ka piip moł.
31 Nim ek ok nirim, ‘Simion, sikir kulenjii mon! Nim Owundu nge kindang
wu Krais kumb se kenjii,’ pa nim. Wu amb pei keningii nge en. Wu ei
kindang sinim sipi orung simba nge om yi nirim mił en.
32 Gos eim tiłang mani kindim. Kindpi, tiłang ei erang wumb tiłap eipi nim
oł ei nge ekii sik noman tok piik erngii. Nga nim nge enjel wumb embe
owundu erim,”
Simion Jiisas nge ek pei nirim.
33 Kangi mam arim tał Simion nim ek ei piikił puku sikił piinjngił.
34 Pe Simion Gos ek ka nipi en enim ngum. Nga ek yi mił nipi Mariya
ngum, “Piini! Gos eim noman ełe kangi ei yi erang Esrel wumb pei bok
tonmun, ba wumb kombur nga angk gii nik dinga mołmun. Eim Gos nge
noman ełe tuk mundum mułmba. Mułang kin, wumb pei eim kin ek kis nik
ngok erngii.

35 Erangin kin, nim noman tuk ełe tui mił tang yi mił kaimb erang piinjii. Eim wumb en enim noman tuk ełe andan tang kin noman tuk ei to tor kindmba," pa nim.

36 Gos nge ek ni tor kindiłim amb endi mułum amb ei embe 'Ana' niłmin. Eim arim Panul mułum; eim nge wumb tiłap Asir; amb ei amb tukui mendpił mułum. Ok, eim wam kin kung ngii angił orung nga tał mułum.

37 Ekii se wam kułang kin, eim wii mułang kung ngii 84 pei o pum. Amb ei eim men ngii owundu mei wak tunałim. Eim konu kuni mowii nipi eim Gos kin prei tek tek ełim. Ei epin, tinga Gos embe ambił dinga kindpi kongun ełim.

38 Kunum ei Jiisas arim mam teł eim tu wunjnguł eim men ngii opu Gos kin noman ka piipi ngum. Pe eim kangi ei nge ek ni tor kindpi nim. "Kangi ei enim wumb pei kui er mulnjung wumb kin Jura wumb pei sipi orung simba nge om," pa nim.

39 Wumb en enim Owundu nge lo ek niłim mił ełe enjing. En enim Galilii mei orung puk, Naseres konu ełe punjung.

40 Pe kangi ei oupu tonu opu dinga er mułum. Mołpu kin, eim noman ka wii peng mołpu, nga Gos eim noman ka Jiisas ngum.

Kangi Jiisas Men Ngii Owundu Ełe Pum

41 Kangi mam arim tał eł ełip ei kung ngii endi o pułum kunum ei kunum kunum Jerusalem konu ełe pułmbuł. Kunum ei konu kor owundu kunum ei yi niłmin, 'Pasopa kuni owundu numun,' pa niłmin kunum ei.

42 Jiisas eim kung ngii engki nga tał yi mił multum kunum ei, kor owundu ekii siłmin oł ei sik Jiisas arim mam ni Jerusalem konu ełe punjung.

43 Ekii se, 'Pasopa kunum' ei poru neng, nga si kindik orung punjung; ba kangi Jiisas Jerusalem konu ełe enj multum. Pe arim mam tał Jiisas multum ei piinerkił.

44 Kunum ei arim mam tał Jiisas wu amb kin onmun ni piikił. Yi ni piikił okuł, nga eł ełip wumb tiłap ende kin wumb puł kin endik konu kurkuł endkił mon pirim.

45 Nga topultung kurkuł endkił, ba mon pirim. Yi peng kin, nga Jerusalem konu ełe orung pukuł, kur keningił nge pukuł.

46 Nga kunum ei, wumb tał kurkuł andangił kunum tekliki o purum. Nga ekii se pu kenkił ni men ngii owundu ełe nirik multum kenkił. Wumb ek mon połmun wumb mulk konu ełe tuk multum. Wumb ei ek ninjing ek ei kii se piipi nga wumb nik ek mił piipi nipi orung kindpi multum.

47 Wu ombu eim ek ei piik kin, kangił ei eim noman ka peng ek nipi kii sipi erang, wu ombu en enim puku sik endnjing.

48 Arim mam tał Jiisas kankił nga puku sinjngił. Mam ek nipi yi nirim, "Kangił nim nimbił erang sił kin yi en? Nim arnim kin na kin noman embin tang kin, nim kurpuł andinmbił," pa nim.

49 Kangi Jiisas eim ek ni orung kindpi yi nim, "Nimbił erang, ełip na kurkuł andinmbił? Ełip piinenjngił min; na nam Arnan ngii owundu konu moł?" pa yi nim.

50 Ba wumb tał Jiisas ek nim ei ek pułe pii kun enenjngił.

51 Kapłi, mam arim tał kin orung punjung. Nga Naseres konu ełe tor punjung. Pe mam arim tał ek ninjngił ek ei piipi ekii siłim. Pe eim mam eim niłim ek ombu piipi noman ełe tuk kind piip mułum.

52 Jiisas oupu tonu wang, eim noman ka wii tonu om. Wang kin, wu amb eim kan ka kaniłmin ei nga Gos kan ka kaniłim ku.

3

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu Gos Ek Wumb Ngum
(Masyu 3:1-12, Mak 1:1-8, Jon 1:19-28)

1 Kung ngii engki nga angił orung o pang Taipiriyas Siisa Rom King
owundu mił mułum. Nga wu Pansiyas Pailos Jura mei owundu wu num
mułum. Nga Eros Galilii mei owundu wu num mułum. Pe angim Pilip
Esuriya kin Trakonaisis ełe wu num mułum. Pe wu endi Laiseniyas Apiliin
konu ełe wu num mułum.
2 Anas kin Kaiyapas ni wu owundu kułmał kałiłmbił wu tał mołmbuł.
Kunum ei Jon Sekaraiya kingam eim wumb konu ełe mulenjing konu ełe
mułum. Pe Gos ek eim kin ek nipi ngurum.
3 Yi erang kin, Jon eim Jura noł Joran konu wumb mulk konu ełe orung
orung pum. Pupu, Gos ek piirim mił ni Joran wumb ngang, “En enim piyei!
Oł kis si kindik, noman ak tok ok noł pingii,” ei mił nirim. “Pe Gos enim oł
kis kil ngumba,” pa nim.
4 Ek ni tor kindiłim wu endi Aisaiya eim mon ełe ok ek yi mił pułum ei
keimi tonu orum.
“Wumb mulenjing konu ełe wu endi wii top yi nim: ‘Owundu nge andłam
er kun erei!’ nim.
5 ‘Pe mei mani pum ni komung tonu pum ni, peng mei kis tonu mani er
punum kin andłam mapi erim ei, enim nge nipi eim er kun ermba,’ pa nim.
6 ‘Wumb pei keningii ni Gos kongun erpi wumb pei sipi orung simba nge
ermba.’ ”
7 Wumb pei wangin kin, Jon wumb noł pendpi ngumba nge ok. Eim ek yi
nim, “Enim ek kend oł ełmin wembii kis mił mołmun. Enim wumb nii nipi
ngum, Gos nge oł ekii se enim kin tonu omba ei nge enim kapłi koi erik si
kindik punerngii.
8 Enim noman ak tok onjung kin, enim noman konj ka sik mułngii, nge
nipi ngum. En enim noman piik ełe molk nik, ‘Eiparam ei sin erinjpin’ ei
ninerei mon! Na enim kanip nind, Gos ya ku ombu, kapłi erang, Eiparam
kingam noł mułngii.
9 Wu endi tui maimi kin ond tami tumba enim mił yi ku wumb noman
tuk to ak tunenjing kin, ond mong tunanim ond ei kołmung to dup kałiłmin
mił Gos eim wumb ombu kin yi ku ermba.”
10 Eim ek yi neng kin, wumb pei eim kii sinjing, “Pe sin nimbił oł er
wamin, nim sin noman tuk ak tunjung ni piinjii?”
11 Pe ek nipi orung kindim wumb ngopu yi nim, “Wu endi konduk tał
simba wu ei wu endi ngunjii. Nga wu endi kuni sinermba ei ngunjii,” pa
nim.
12 Wumb ku takis siłmin wumb ok noł pingii nge onjung. Wumb ei eim kin
sinjing, “Ek emb wu, sin nimbił oł er wamin nim sin noman tuk ak tunjung
ni piinjii?”
13 Ek yi nipi wumb ei ngum, “Enim lo ku takis singii nimba mił sei! Nga
enim ku endi pendik simin ni enerei mon!”
14 Pe opu wumb ok eim kii sinjing ku, “Sin nimbił oł er wamin nim sin
noman tuk ak tunjung ni piinjii?” nik kii sik ninjing. Pe Jon ek nipi ngum,
“Enim wumb wii kepii tunarik, kos wii enerik, ku wii sinerngii mon! En
enim kongun ku ei mendpił ambilk, noman ka piingii,” pa nim.
15 Wu amb epi simin ni noman dinga piik kin, en enim noman ełe kom
sek yi er mulnjung. Molk, yi piinjing, Jon ei Gos kindang om wu Krais min,
ni piinjing.

16 Pe Jon ek nipi orung kindim, “Na noł sip enim noł mendpił pendip
ngond. Ekii se wu endi omba wu ei eim dinga ei kapłi ermba ei na dinga ei
kapłi enanim. Eim dinga ei kapłi ermba. Na wu ka mon. Na eim kongun wu
eim simb su kan ei na kapłi si kindmbii, ba na kapłi enanim. Eim wu num
mołum. Eim enim Gos nge Gui Ka ełe nin dup ełe kin ouni yi mił wumb noł
pendip ngumba.
17 Eim kapor sipi ambiłpi kuni wiis nginamin si kindpi er ka ermba. Pe
kuni wiis ei sipi kuni ngii ełe kapłi kułou tumba. Ba wiis tindkan ei dup
kełmba. Dup ei nopu kumbulermba mon! Piram kunum kunum nopu
pimba.”
18 Jon eim ek kanim eipi eipi neng kin wumb ek dinga ngopu, yi mił,
kunum ei Jon eim Gos ek ka nipi wumb ngum.
19 Ba Jon Eros kin ek ngang, Eros eim wu num endi eim nge angim nge
ambim embe Erosiyas sim. Eros eim oł kis kanim kanim eipi erim.
20 Jon Eros kin ek nipi ngum. Ngang kin, eim Jon kan ngii pendim.
Pendang, Eros mong owundu sim.

Jon Jiisas Noł Pendim
(Masyu 3:13-17, Mak 1:9-11)

21 Wumb pei noł pek mułangin kin, Jiisas noł pim ku. Jiisas noł pepi tonu
opu, peri er mułang kin, ei kupu muł ei wuł ał pum.
22 Gos nge Gui Ka ei mani opu eim kin om. Gos Gui Ka ei kenjing ni kei
Kurmuł mił mani om. Ei epin Gos ek endi nipi mani opu yi nim. “Nim na
kangi! Na nim kin noman ngond. Na nim kin ka piip ngond,” nim.

Jiisas Kupam Noł Nge Embe
(Masyu 1:1-17)

23 Kunum ei Jiisas eim kongun mendpił ermba erim. Nga eim kung ngii
engki nga tekliki o pang eim kongun ermba erim. Wumb piik eim Josep
kingam ni piinjing.
24 Elai nge kingam Josep; Masas nge kingam Elai; Liiwai nge kingam
Masas; Melkai nge kingam Liiwai; Janai nge kingam Melkai; Josep nge
kingam Janai;
25 Masaraiyas nge kingam Josep; Emos nge kingam Masaraiyas; Neiyam
nge kingam Emos; Eslii nge kingam Neiyam; Nakai nge kingam Eslii;
26 Mas nge kingam Nakai; Masasaiyas nge kingam Mas; Semen nge
kingam Masasaiyas; Josek nge kingam Semen; Jora nge kingam Josek;
27 Jonan nge kingam Jora; Tesa nge kingam Jonan; Serapapel nge kingam
Tesa; Sialsiel nge kingam Serapapel; Nerai nge kingam Sialsiel;
28 Melkai nge kingam Nerai; Endai nge kingam Melkai; Kosam nge
kingam Endai; Elmaram nge kingam Kosam; Er nge kingam Elmaram;
29 Josuwa nge kingam Er; Eliyesa nge kingam Josuwa; Jorim nge kingam
Eliyesa; Masas nge kingam Jorim; Liiwai nge kingam Masas.
30 Saimon nge kingam Liiwai. Jura nge kingam Saimon; Josep nge kingam
Jura; Jonam nge kingam Josep; Elaikim nge kingam Jonam;
31 Meliya nge kingam Elaikim; Mena nge kingam Meliya; Masas nge
kingam Mena; Nesan nge kingam Masas; Deipis nge kingam Nesan;
32 Jesii nge kingam Deipis; Oper nge kingam Jesii; Bowas nge kingam Oper,
Salmon nge kingam Bowas; Naison nge kingam Salmon;
33 Aminarap nge kingam Naison; Armin nge kingam Aminarap; Arni nge
kingam Armin; Esran nge kingam Arni; Peres nge kingam Esran; Jura nge
kingam Peres;

34 Jeikop nge kingam Jura; Aisak nge kingam Jeikop; Eiparam nge kingam
Aisak; Tera nge kingam Eiparam; Neiyor nge kingam Tera;
35 Serak nge kingam Neiyor; Tiyu nge kingam Serak; Pelek nge kingam
Tiyu; Eper nge kingam Pelek; Sila nge kingam Eper;
36 Keinan nge kingam Sila; Apaksas nge kingam Keinan; Sem nge kingam
Apaksas; Nowa nge kingam Sem; Lemek nge kingam Nowa;
37 Mesusala nge kingam Lemek; Enok nge kingam Mesusala; Jeres nge
kingam Enok; Manalail nge kingam Jeres; Keinan nge kingam Manalail;
38 Enos nge kingam Keinan; Ses nge kingam Enos; Andam nge kingam
Ses; Gos nge kingam Andam.

4

Seisen Jiisas Ermba Mił Kenmbii Ni Erim (Masyu 4:1-11, Mak 1:12-13)

1 Gos Gui Ka opu Jiisas kin paki to mułang, Jiisas eim nga noł Joran si
kindpi orung pum. Pang kin, Gos Gui Ka eim sipi konu wumb mulenjing
konu sipim.
2 Gos Gui Ka Jiisas paki tang mułum. Mołang kin, wumb mulenjing konu
ełe mułang kunum 40 o pum. Kunum ełe Seisen opu Jiisas kanpi ek nipi
eim ermba mił ei kenmbii ni erim. Kunum ełe Jiisas eim kuni nunerim, wii
minj mułum. Ekii se kuni tang piim.
3 Seisen yi nim, “Nim Gos kingam pim kin, kom ku ei nen kin bres
erangłi!” nim.
4 Pe Jiisas ek nipi orung kindim, “Gos ok połmun ek ełe yi nim, ‘Kuni bres
mendpił wumb nołmun ei kapłi enałim, wumb konj mulerngii,’ ” pa nim.
5 Seisen Jiisas tonu sipi sikir andan topu mei orung orung tep ełiłim wumb
pei mołmun konu ei andan tum.
6 Pe Seisen ek yi nim, “Tep ełim wumb ełe dinga pałim ei kin epi ka wii
ya mołum ei kin ei na nim ngumbii,” pa nim. “Epi ka ya mołum ei na epi ei
nga kapłi nanim noman ełe wu endi ngumbii,” pa nim.
7 “Pe nim na kin prei en kin na epi ei pei nim ngumbii,” pa nim.
8 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Gos ok połmun ek ełe yi ninim, ‘Nim
Gos Owundu embe ambił tonu kindkin eim kongun ei minj enjii ninim,’ ”
pa nim.
9-11 Pe nga Seisen Jiisas sipipi, Jerusalem konu ełe men ngii owundu engim
ełe tonu mondpu ek yi nim. “Gos ok połmun ek ełe yi ninim, ‘Gos nge enjel
nim kin tep er mułngii. Er mołangin kin, enjel en enim angił nim ambilk
tonu singii. Embiłangin kin, ku endi simb ełe tunermba yi mił ninim.’ Pe
nim Gos kingam pim kin, nim ya ełe angkin puku si mani punjii,” pa nim.
12 Jiisas ek nipi orung kindim, “Gos ok połmun ek yi ninim, ‘Nim Gos
Owundu oł ei ermba nim kenjii ba oł ei nim kapłi enenjii,’ ” pa nim.
13 Pe Seisen ek nipi erim oł ombu Jiisas ermba ni kanpi erim, ba mon peng
Seisen kunum endi nga op ermbii ni piip si kindpi pum.

Jiisas Galilii Konu Ełe Kongun Pułngun Mond Erim (Masyu 4:12-17, Mak 1:14-15)

14 Gos nge Gui Ka dinga ełe Jiisas kin mołang kin, Galilii mei ełe orung
pum. Pe eim ek ka ei konu orung ełe pei pang wumb piinjing.
15 Kunum ei Jiisas eim, wumb men ngii ełe Gos ek kunum kunum nipi
wumb ngołum. Ngang, wumb pei eim embe ambił tonu kindiłmin.

16 Jiisas Naseres konu ełe pum. Konu ei ok Jiisas kangił kembis kin konu
ełe mołpu owundu erim ei, konu ełe mołum. Kor kunum ei, pupu men ngii
ełe pułum. Pupu, Jiisas kunum kunum Gos ek ka gerpi ełim ei wumb piiłmin.
17 Pe wumb, Gos ek ni tor kindiłim Aisaiya wu ei ok pułum ek sik ngangin,
ek ei gerpi kenim ni ek yi piim.
18 “Gos nge Gui Ka ei na kin mułang kin, eim na kongun ngopu enjii nipi
kindim. Ei na op wumb epi sinałim wumb kin Gos ek ka yi nip
ngumbii nge onj. Wumb kan puk mołmun ei tor wii mułngii. Ningił
tumbun mołum wumb ei ka nik mułngii. Wumb endi noman embin
peng mołmun wumb ei na paki tumbii nge onj.
19 Na op enim nip ngond, pe kunum Owundu nge wumb eim sipi orung
simba nge om.”
20 Jiisas ek mon połmun ni tuk kindpi, ngopu eim mani mułang, wumb
men ngii ełe tuk mołangin wumb ei Jiisas kin ningił kanik minj mulnjung.
21 Pe eim ek nipi wumb ngumba nge erim. “Akip Gos ek ei tor onum. Yi
mił enim piik poru ninmin.”
22 Pe wumb eim embe ambilk tonu kindik, eim ek ka nim ni piik
mulnjung. Molk, en enim ek yi ninjing, “Wu ei Josep kingam min mon?”
23 Jiisas eim piipi kenim wumb pei eim ek pii gii ninenjing. Ninerangin
kin, eim ek yi nipi wumb ngum, “Ek ekin endi na kin enim yi nik na ngungii,
‘Ond mong ngopu ełim wu ninim nge ngenj er ka enjii. Nim Kapaniyam
konu ełe oł en ei sin piinjpin. Pe ya ninim mei ełe oł ei nge enjii,’ ” pa nim.
24 Eim ek yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Wu endi ek ni tor kindiłim
wu mołpu ek keimi nimba; ei eim nge ngii konu mołmun wumb ei eim ek ei
piinerngii.
25 Na ek keimi nip enim ngond ei enim piinmin. Elainja multum kunum ei
Esrel amb pei mulk, wenjing noł kulk kunum ei kupu muł ei poru nirim. Pe
kung ngii tekliki o pang oi angił orung nge endeim purum kunum ei konu
pei orung orung kumb kuni owundu sirim.
26 Ba Gos Elainja kindpi pupu Esrel amb wei endi mułum konu pui ni
kindnerim. Mon! Gos Elainja Serepas konu ełe Sairon mei orung pui nirim
konu ełe, amb endi wam kultum amb ei, kuni sałim konu ełe nim pui nipi
kindrim.
27 Gos nge ek ni tor kindiłim wu endi Elainja orung kunum ei wumb kinj
wumb pei Esrel konu mulk, konu ei tuk ełe wumb endi ka mulerik mon!
Siriya konu ełe kinj wu Neimin ni wu ei minj ka multum.” Jiisas nirim ek
ei eim nge wumb tiłap ende ei eim ek piinenjing.
28 Wumb men ngii ełe nirik molk ek ei piik popuł sinjing.
29 Pe wumb tonu angk, Jiisas ambilk konu owundu anda kindnjing.
Kindangin kin, konu owundu ei, tonu komung endi ełe sim. Pe wumb eim
sik komung ełe orung tonu sip komung ełe to olkup to kindngii.
30 Ba eim tuk wumb onjung konu opu, tuk ełe opu am pum.

Wu Endi Gui Kis Mułum (Mak 1:21-28)

31 Eim Kapaniyam konu ełe tor pupu, mei owundu endi sim ei Galilii
niłmin. Pupu, kunum ei kor kunum wumb mulnjung Gos ek ka nipi wumb
ngum.
32 Wumb eim ek ei piik wumb tuk puku sik enjing. Nimbił erang Jiisas ek
ei dinga pałim.
33-34 Men ngii ełe wu endi gui kis tuk mułum wu ei ngii ełe tuk mułum.
Mołpu kin wii dinga topu, ek dinga nipi yi erim. “Jiisas, Naseres konu wu,

nim ya ełe nimbił oł enjii on? Nim sin kin tunjii on min? Nim sin kan wiik to si kindnjii! Na nim piind ei Nim Gos nge wu kun ka wii," pa nim.
35 Ba Jiisas ek nipi orung kindpi, ek dinga ngum, "Nim ek tingnarkin, wu ei si kind o pui!" nim. Gui kis ni wu ei to kindang mani pupu wumb mulnjung konu tuk pim. Pe gui kis wu ei kin oł endi nga enerim wii si kindpi pum.
36 Wumb pei puku sik, yi ninjing, "Ek ei nipe ek yi ninjing? Wu ei wu Owundu eim dinga sałim ei eim ek dinga nipi gui kis ngang kin, gui kis pei eim ek piik wu endi si kindik punjung," pa ninjing.
37 Oł yi mił erang kin, Jiisas eim erim oł ei wumb nik pangin, wumb konu ełe orung orung pei piinjing.

Jiisas Wumb Pei Er Ka Erim
(Masyu 8:14-17, Mak 1:29-34)

38 Jiisas men ngii ei si kindpi anda opu, pupu Saimon ngii engim konu ełe nirik pum. Pupu, kenim ni, Saimon ambim mam ening owundu tang pim. Pe wumb ok Jiisas kii sengin, "Amb ei paki tunjii," pa ninjing.
39 Pe eim pupu amb mułum konu ełe mandi angpi ek dinga neng, ening tum ni poru nim!" Neng kin, amb ni sikir angpi kuni wumb pei ngum.
40 Eni mani ba erang, wumb pei ening kanim kanim pim wumb, Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. Pe eim wumb kis pim wumb, peng ełe endeim endeim ni angił ambiłpi pang, wumb pei ka mulnjung.
41 Jiisas ek nipi ngum. Pe gui kis ombu wumb pei si kindik konu eipi eipi punjung. Gui kis ombu wii dinga tok yi ninjing, "Nim Gos kingam." Ba eim gui kis ek ngopu, "Ek tingnerei!" nipi ek dinga ngum. Gui kis ombu Jiisas nim ek piik, "Eim Krais wu endi Gos kindang om," ni piinjing.
42 Pe kupiiring ok, Jiisas pupu wumb mulenjing konu ełe pum. Pang kin, wumb eim pum konu kanik, ekii sek punjung wumb ei si kindik punenjing mon! Eim konu eipi punermba nik, eim endim konu ekii sik punjung.
43 Ba eim ek nipi orung kindpi yi nim, "Pe na ek ka nip wumb ngumbii ei nge Gos sinim tep er mołum mił ei nip wumb tiłap eipi kin nip kongun ei nge ermbii," pa nipi kindim.
44 Pe eim Jura konu wumb, men ngii engim konu ełe pupu Gos ek nipi wumb ngum.

5

Jiisas Ek Neng, Piisa Eim Ekii Sim
(Masyu 4:18-22, Mak 1:16-20)

1 Kunum endi noł wer ełe mandi Genesares noł gop ełe Jiisas eim angpi mułum. Nga eim wu amb pei Gos ek ni ngang piimin nik wumb pei eim kin ok wumb piki tok mulnjung.
2 Eim kenim ni noł kanu tał noł gop wer ełe pinjngił, omu tołmun wumb tor punjung. Wumb omu kon polk omu tołmun wumb en enim omu kon ei noł was er kun erik mulnjung.
3 Jiisas eim noł kanu endi ełe tonu purum. Purum noł kanu ei Saimon nge kanu. Nga eim Saimon kanpi yi nirim, "Nim noł kanu ei noł ełe pip to tuk kindii!" nirim. Pe eim noł kanu ełe mołpu, Gos ek ka nipi wumb ngurum.
4 Eim ek ni poru nipi, ekii se eim Saimon kanpi nim, "Nim noł kanu pip to sipkin, omu kon tuk noł ełe mani kindkin omu sinjii nge kindii," nim.

5 Saimon ek nipi orung kindim, “Epin kunum endi sin kongun enjpin omu
tunenjpin. Pinerang, sin omu endi tunenjpin mon, ba nim nin, ei kapłi nga
omu kon pułmbii,” pa nipi mani kindim.
6-7 Omu tołmun wumb kombur yi erangin kin, omu kon omu piki top
mułum. Mułang kin, omu kon kiłip tumba nge erim. Yi erangin kin,
omu tołmun wumb ei en enim kongun ende ełmin wumb noł kanu eipi se
mulnjung ei tu wangin nik angił pinou enjing. Erangin wangin kin, noł
kanu tał omu kindnjing piki topu noł kanu tał noł ełe mandring simba erim.
8 Saimon Piisa eim jep oł ei kanpi Jiisas simb ełe mani pupu yi nim, “Nim
si kind po! Na oł kis ełe wu moł,” pa nim.
9 Pe eim omu pei sinjing omu ei kanpi, eim puku sim. Pe wumb eim kin
tep to mulnjung wumb, puku sinjing ku.
10 Sependii nge kingam tał, Jeims kin Jon tał ei Saimon kin tep to andiłmin,
wu tał yi ku puku sinjngił. Pe Jiisas ek nipi Saimon ngum, “Nim mund mong
tunerii! Ekii se wumb na ek piimin nik ongii ei nim wumb pei nik tuk sikin,
na ek ni wumb ngunjii ei omu yi mił, wumb yi mił tuk ongii.”
11 Omu tołmun wumb ei noł kanu noł wer ełe tu wunjung. Tu wangin kin,
en enim epi kanim kanim pei si kindik Jiisas kin ekii sinjing.

Wu Endi Kinj Tum Ei Jiisas Er Ka Erim
(Masyu 8:1-4, Mak 1:40-45)

12 Eim konu owundu ełe multum konu ełe, nga wu endi multum. Multum
wu ei, eim ngenj kinj owundu tum. Eim Jiisas kanpi, opu Jiisas simb ełe
mani mołpu prei erpi yi nirim. “Owundu, nim noman ełe erim kin kapłi,
nim na er ka enjii,” pa nirim.
13 Jiisas eim angił ei kinj tum wu embiłmbii ni erpi ek yi nim. “Na noman
ełe nim ka mulnjii,” pa nirim. Neng kin, kunum ełe mendpił Jiisas kinj tum
wu ei er ka erim.
14 Nga Jiisas ek dinga nipi eim ngopu yi nim, “Nim wu endi ek ninenjii
mon! Nim ngenj sipkin Gos kułmał wu ei andan tunjii. Tan kin, ngenj ka
sałim ni piingii nikin kułmał kelnjii ei Moses lo ek ełe pałim mił erang, wumb
yi piingii nim ening ni poru nim ni piingii. Nim nga ek wumb ninenjii mon!”
15 Ba Jiisas oł erim ombu konu orung orung pei eim ek pang wumb pei
piinjing. Piik kin, Jiisas mułum konu ełe onjung. Ok Jiisas ek ei piimin nik
wumb kis pim ei tu wunjung kin er ka nge ermba.
16 Ba eim wumb mulenjing konu pupu kunum ei eim prei ełim.

Wu Endi Simb Angił Kis Mułum Ei Er Ka Erim
(Masyu 9:1-8, Mak 2:1-12)

17 Kunum endi eim wumb ei ek nipi ngopu multum kunum ei lo ek piiłmin
wu kombur kin lo ek emb tołmun wu kombur mulk ku. Wumb ei Galilii mei
orung orung kin Jura mei nin Jerusalem konu owundu ełe ni wumb ombu
onjung. Owundu nge dinga Jiisas ngang, Jiisas ening pirim wumb ei er ka
ermba nge om.
18 Wu kombur wu endi peł ełe pendik tu wuk. Wu ei embił poru, dinga
pineririm wu, ei en enim nirik sipik Jiisas mułum konu ełe kumb ełe mandi
pendngii sipik.
19 Ba konu ełe wu amb pei piki topu pirim. Nga wu ening pim wu ei nirik
sipngii konu ełe tuk sineririm. Yi erang kin ngii andaring ełe sipik tonu ngii
beł ełe ambił wuł ał kindik peł ełe pim wu mani Jiisas mułum konu ełe kun
mani kindik.
20 Jiisas wu ombu pii gii pirim wu ei kanpi kin yi nirim, “Wu puł, nim oł
kis ei kil ngum,” pa nim.

21 Wumb lo ek połmun wumb ni lo ek piiłmin wumb en enim noman
nendii to piik yi kii sinjing. “Wu ei wu nii opu Gos kin ek ambiltim? Wu
endi wumb oł kis ei kil ngunermba; ba Gos endeim minj yi ermba.”
22 Jiisas wumb ombu noman ełe piipi si kindim. Pe eim ek nipi orung
kindpi, yi nirim, “Nimbił erang en enim noman ełe ek eipi eipi nik punmun?
23 Nipe ek endi enim noman ełe embin tonum? Na ninj ek ei embin tonum
min? Na nim, ‘Oł kis ei si kindind!’ min ‘Na nim angkin pui!’ nind? Pe na
oł endi eramb enim kanik keimi nik piingii.
24 Ba na enim piingii ni piind, na wu kingam noman dinga ya mei ełe
sałim. Kapłi wumb oł kis kil ngumba, yi erang kin eim ek nipi wu endi
embił dinga punerim ei nge er ka erim. Na nim kanip nind, ‘Nim angkin,
peł sikin, ninim nge ngii konu ełe orung pui!’ ” nind.
25 Yi erang, pe mendpił wu amb ningił ełe eim engim. Angpi peł sipi eim
ngii konu ełe pupu Gos embe ambił tonu kindim.
26 Pe wumb pei Jiisas erim oł ei ka nik puku sik enjing. Ba wumb Gos
embe ambił tonu kindik. En enim noman ełe piik nik minj endnjing. Yi mił
ninjing, “Pe sin oł eipi minj endi kenjpin,” pa ninjing.

Jiisas Liiwai Wii Tum
(Masyu 9:9-13, Mak 2:13-17)

27 Ekii se Jiisas eim andłam andpi pupu, kenim ni wu endi ku takis siłim
wu, ei eim ku takis ngii ełe mułum wu ei embe Liiwai. Jiisas ek nipi wu ei
ngum, “Nim na onj konu ełe oi!” nim.
28 Pe eim angpi epi pei si kindpi Jiisas pum konu ełe ekii se pum.
29 Liiwai eim ngii konu ełe kuni owundu endi erpi Jiisas ngum. Pe ku takis
siłmin wumb pei kin, wumb eipi pei kułou tok wu tał kin kuni ei nunjung.
30 Pe lo ek ekii siłmin wumb ni, peng lo ek mon połmun wumb ni wumb
ok Jiisas nge ekii siłmin wumb mulnjung konu ełe noman kis piik mulk kii
sinjing. “Nimbił erang enim ku takis siłmin wumb kin nga oł kis ełmin wumb
kin enim kuni ende nonmun?”
31 Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim. “Enim wumb ening endi pinałim
wumb ei, ond mong ngopu ełim wu kin punałmin min, ba ening pim wumb
ei minj ond mong ngopu ełim wu pangin kin ond mong ngołum.
32 Na wumb oł kis er mołmun wumb ei oł kis kil ngop sip orung simbii nge
onj. Ba wumb kun ka mołmun ni piinjing wumb, ei kin na onenj,” pa nim.
“Nimbił erang na nga wumb oł kis enjing ei kin ngii konu pup onermbii
ku?” pa nim.
33 Pe wumb kombur ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Jon nge ekii siłmin
wumb kuni mowii ełmin. Erik, Gos prei kunum kunum ełmin. Lo ek ekii
siłmin wumb nge ekii siłmin wumb ombu yi ku ełmin. Ba nim nge ekii siłmin
wumb kuni nok yi ełmin. Ei nimbił erang ełmin?”
34 Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Enim wu endi amb simba ełim kunum
ei kapłi ei wumb puł kuni mowii erngii min? Ei mon!
35 Ba ekii se opu wumb wu amb simba er mołum wu ei si tor singii kunum
ei eim kan se nołum kin tep to mulermba kunum ełe kuni mowii erngii.”
36 Jiisas ek ekin endi nipi ei nge wumb noman konj kin wumb noman ok
nge ende punermba ek ei wumb ngum. Eim yi nim, “Wu endi konduk konj
ei kiłip to kembis kembis erpi, aninga konj endi sipi konduk ok nge ełe mui
tumba. Pe wu endi yi ermba ei eim konduk konj er kis mondpu ermba ei,
konduk konj ei kanim eipi mił pimba. Nga konduk ok nge kanim eipi mił
pimba ku.

37 Pe wu endi kung meme ngenj ming, mił ok nge ełe noł wain konj tuk
kindnałmin. Ei mon! Wu endi yi mił ermbii ni ermba wu ei eim kung meme
ngenj ming mił ok nge tok neng, noł wain konj ei tor pułum. Nga kung meme
ngenj ming mił nge ei kis mołułum ku.
38 Ba wu endi noł wain konj kułpu kung meme ngenj ming mił konj ełe
tuk kindmba.
39 Pe wu endi eim noł wain ok nge nołum, ‘Ei noł wain ka wii,’ pa nim.
Eim noł wain konj singin ka pinałim.”

6

Gos Kor Kunum Ei Kongun Mon Niłim
(Masyu 12:1-8, Mak 2:23-28)

1 Kor kunum Jiisas eim tuk kuni mong wiis pałiłim konu ełe andpi mułum.
Jiisas nge ekii siłmin wumb ombu ok kuni wiis mong ei sik ambił winin tok
nuk.
2 Ba lo ek ekii sinjing wu ombu yi ninjing, “Gos kor kunum, ei kongun
mon niłmin kunum ei, ba enim nimbił erang enmin?”
3 Jiisas ek ni orung kindpi yi nirim, “Enim king Deipis sin kupenjpin eim
epi erim mił enim piinarik na ek yi nind. Kunum ei eim kin eim wumb kin
kuni kulnjung.
4 Deipis eim Gos ngii owundu ełe nirik pupu, bres Gos nge kumb ełe sim
bres ei sim. Pe bres ei wumb pei nunerngii mon nik, Gos kin kułmał kałmin
wumb minj ambił nungii niłmin. Ba Deipis eim bres nopu nga eim nge
wumb ei bres ngang nunjung ku. Ek ei enim gerik piinjing min?” Ei kii
sipi nim, “Nimbił erang enim King Deipis kin ek ninanmin, ba na sin kin ek
ninmin?”
5 Jiisas ek dinga nga nipi yi nim, “Gos kindang mei ełe na wu kingam moł.
Mołup, kor kunum owundu moł.”

Wu Endi Angił Kis Mułum Ei, Jiisas Kor Kunum Er Ka Erim
(Masyu 12:9-14, Mak 3:1-6)

6 Pe nga kor kunum endi eim pupu men ngii ełe pupu Gos ek nipi wumb
ngum. Kunum ei wu endi mułum wu ei angił tundung orung miyem poru
nim.
7 Lo ek emb tołmun wumb kin lo ek ekii siłmin wumb kin ei Jiisas ermba
oł ei kenmin nik kui er mulnjung. Molk kin, yi piinjing ni kor kunum wumb
endi kis pimba er ka ermba ni kanik mulnjung. Molk kin, Jiisas kos er
ngumun nik mulnjung.
8 Ba Jiisas eim wumb noman tuk ełe piinim. Piipi kin, wu angił miyem
poru nim wu ni, “Angkin Oi!” Neng, wu ni sikir opu wumb mulnjung konu
tuk engim.
9 Pe Jiisas eim ek nipi wumb ngum, “Na pe enim kii simbii end. Sinim lo
ek nipi kunum oł ka ermin min oł kis ermin, ei ninim min? Wumb kin paki
topu er ka ermin, min wumb topu er kis ermin?” a nim.
10 Jiisas wumb mulnjung konu tuk kanpi andpi, wu endi angił miyem
poru nim ei kan sipi nim. “Nim angił tun kindii!” Yi neng kin, wu ei yi
erang eim angił ni ka erim.
11 Ba wumb en enim noman kis dinga piinjing. En enim ek nik piik piik
enjing. Erik, en enim yi ninjing, “Jiisas kin nimbił oł ermin,” ninjing.

Jiisas Nge Ek Se Andiłmin Wu Engki Nga Tał
(Masyu 10:1-4, Mak 3:13-19)

12 Kunum ei Jiisas eim prei ermbii ni piipi komung endi ełe tonu purum.
Eim prei erpi Gos ngurum kunum ei eim prei er mułang kin, konu tengrim.
13 Tengmba erang kin, Jiisas ekii sinjing wumb wangin nim. Neng,
wangin wu engki nga tał sipi wumb embe ‘Ek se andiłmin wumb’ pa yi
nirim.
14 Wu embe endi Saimon, Jiisas embe Piisa ni ngum. Nga endi Endru ei
Saimon nge angim. Embe nga Jeims kin Jon teł, Pilip ni Barsolomu.
15 Pe Masyu ni Tomas ni Jeims Alpiyas nge kingam Saimon wu ei lo ekii
siłim wu.
16 Pe Jeims nge kingam Juras nin nga Juras Eskeriyas konu wu eim Jiisas
opu orung wumb mulnjung konu ni peni ełe kindmba.

Jiisas Wumb Pei Kin Kongun Erim
(Masyu 4:23-25)

17 Pe Jiisas wumb ei kin mani punjung. Nga puk konu kun sim konu eim
nge ekii siłmin wumb kin pei tep to engnjing. Pe wumb pei Jura mei konu
ełe orung orung ni Jerusalem konu owundu ełe ep noł wer ełe konu ełe
Taiya konu ni Sairon konu ni wumb pei ok mulnjung.
18 Wumb ei ok eim ek piimin nik onjung. Pe eim wumb ening pim wumb
ombu er ka erpi, wumb gui kis tuk mułang onjung wumb ei Jiisas wumb
ombu er ka erim.
19 Wumb pei angił Jiisas embiłngii enjing. Nimbił erang Jiisas dinga pupu
wumb pei, wumb ening pim wumb ei Jiisas er ka eririm.

20 Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ombu kanpi ek yi nim,
“Enim wumb wii epi sinerang mołmun wumb ei, ka piyei! Gos sinim tep er
kanpi mołum oł ei enim nge sałim.
21 “Enim kumb kuni pałmin, enim ka piyei! Ekii se enim noman ka piik
mułngii. Pe enim wumb ke ninmin, ei enim ka piyei! Ekii se enim tokuł
erngii.
22 “Ekii se wumb enim wu kingam ei kin ekii se punmun ei keningii. Kanik
kin, wumb en enim noman kis peng piingii. Piik kin, enim kon si kindngii
ni, enim kin ek kis ningii ni, enim embe sik epi kis mił ombu nge singii
kunum ei, enim ka piingii.
23 “Pe wumb enim kin yi erik ninjing kin enim ka piik noman ka seng
mułngii. Enim piingii, epin konu ełe enim kumep singii ei owundu sałim.
Kumb okrii enim kupenjing noł oł ei, Gos nge ek ni tor kindiłmin wumb kin
yi ku ełmin. Yi mił ku enim kumep ka singii. Ei Gos nge ek ni tor kindiłmin
wumb kin tep to singii.
24 “Ba enim kom ku ngenj ełe peng, enim noman ka piik er mułmun ei enim
noman ka piik erngii. Erangin, oł ei er poru nik mołmun ei enim wumb ei
kan kun er mułngii.
25 “Enim wumb epi pei kanim kanim sinjing kin enim noman ka simba. Ekii
se enim epi sinerang kin kuni kułngii. Enim wumb pe tokuł er ka piinmin
wumb ei kan kun er mułngii. Ekii se enim ke nengin ningił ka mani omba.
26 “Pe enim wumb pei enim embe ambił tonu kindik ninjing kin enim pii
kun er mułngii. Ok en enim kupenjing noł ek kend tok, ek ni tor kindiłmin
kend wumb embe ambił tonu kindik ełmin oł yi erngii ei kanik mułngii,” pa
nirim.

Wumb Opu Orung Wumb Kin Noman Ngunjii Oł Ei
(Masyu 5:38-48, 7:12a)

27 Ba enim na ek piik mołmun wumb ei, na ek nind ei piyei! Enim opu
orung wumb mułngii, ei kapłi noman ka ngok mułngii. Pe wumb enim
noman kis piingii, ei enim wumb ei kin epi ka erngii.
28 Wumb enim kin ek bultung ningii ei, enim kengip ek ka nik wumb
ombu noman ka ngungii. Nga wumb enim kin oł kis erngii wumb ei, enim
Gos kin prei erik paki tungii," pa nim.
29 Wu endi nim kon taki tum kin, nga orung ak tan orung tumba ku. Wu
endi nim kon takis ei simbii nipi erim kin, nim konduk ei kin ouni mon
ninenjii ku.
30 Wu endi epi endi kii sipi nim kin, nimba epi ei ngui! Pe wu endi nim
epi wii sipim kin, nim nga orung tu wii nikin, ek dinga ninerii!
31 Enim ermin ni piingii oł ei, wumb enim kin enjing kin, nga enim wumb
ombu kin oł yi ku erngii.
32 Wumb enim kin noman ngołmun wumb ei, nga enim noman ngangin
enim nipe noman piingii? Pe wumb oł kis enmin wumb ei, wumb kombur
noman ka piik ngołmun ku.
33 Pe enim wumb kombur oł ka er ngangin kin, nga wumb enim kin oł ka
er ngungii. Nga ei enim nipe noman piingii? Wumb noman kis piik oł kis
ełmin wumb ei kombur oł ka yi mił ełmin.
34 Enim epi kombur wumb ngunjung kin, nga orung simin ningii ei enim
noman nipe noman piingii? Wumb oł kis ełmin wumb oł ka erik wumb eipi
ngołmun ku. Pe wumb ombu epi ende mił siłmin.
35 Ba enim opu erii wumb ei noman ka ngok, enim oł ka erik wumb
ngungii. Enim wumb ngungii epi ei nga ngok orung kindmin ni piinerei!
Enim oł ei erik epi ka wii owundu singii. Enim ełe yi erik molk punjung kin
enim Gos kingam noł mendpił mułngii. Wumb Gos kin noman ka piinałmin
ei Gos wumb ombu kin noman ka ngołum. Ngopu kin, wumb kis kin noman
ka ngołum. Ngopu, wumb kis kin ouni ngołum.
36 Enim wumb eipi kaimb singii, ei enim Ernjing Gos kaimb siłim mił ku
singii.

Wumb Eipi Kin Kos Ninmin Ei (Masyu 7:1-5)

37 Enim wu endi ek ei nge nik mok tołum wu oł ei mił enerngii. Enim
wumb oł kis ei si kindangin kin, Gos enim oł kis ei kil ngumba ku. Pe nga
enim epi endi mok tołum wu er kun ełim mił enerngii. Yi mił enjing kin Gos
enim epi embin tui ei mok tumba. Wumb oł kis ei ni ka enjing kin enim oł
kis ei Gos kil ngumba ku.
38 Pe enim oł kanim kanim yi erngii mił yi ku Gos enim kin yi ermba. Pe
wumb enim kin pimba mił ngungii ei, pei ngungii. Ei ngok pangin piki topu
bein tumba ermba, ei enim ngungii. Pe enim epi wumb ngungii yi mił ku
Gos enim ngumba.

Jiisas Ek Ekin Nga Ngum

39 Jiisas ek ekin endi nipi wumb ngum ku. Ei yi nim, "Wu ningił tumbun
mołum wu ei, nga wu endi ningił tumbun mułmba wu ei, andłam andan top
simba min? Ei mon! Wu tał ouni tukpu ełe bok tunguł.
40 Mon kangił ei ek mon wu ek nipi ngołum wu ei to mani kindnermba.
Eim mon kanpi poru nimba ei kapłi eim ek mon wu mił mułmba.
41 Enim wumb eipi kanik oł kun pinermba mił ermba ei ni kun enerngii
mon! Ei nimbił erang ninim oł yi nge ełin ku? Nimbił erang nim angnim
ningił ełe epi moł pałim ei kankin nin? Ba ninim epi moł owundu endi ningił
ełe pałim ei piin min?

42 Nimbił erang nim angnim ek nin? ‘Angnan, nim ningił ełe epi moł endi
pałim, na si kindmbii,’ nin. Ba ninim ningił ełe epi owundu pałim ei ninim
piinan min? Nim ek kend wu, nim epi owundu endi ninim ningił ełe pałim
ei si kindkin, ekii se ninim angnim ningił ełe kun kankin epi moł pimba ei
kapłi si kindnjii,” pa nim.

Ond Kis Ei Mong Kis Tołum
(Masyu 7:16-20, 12:33-35)

43 Ond ka ei, mong kis tunałim. Yi ku ond kis ei nga mong ka tunałim.
44 Wumb en enim ond angłim ei kanik piiłmin. Piik kin, ond ei ond ka
min mon, ni kaniłmin. Wumb en enim ond pik ei gał mołpu mong tołum ei
tingnałmin. Nga ond wain yi ku, ond wain ei ond kembis angpi gał mołpu
mong tołum ei tingnałmin mon.
45 Wu endi eim noman ka pałiłim wu ei oł ka ełim ku. Erpi, oł ka wii ełim.
Nga wu kis ei eim noman kis piki topu peng, eim oł kis ełim. Noman ełe oł
yi mił pałiłim ei gupu ełe tor ołum.”

Ngii Takiłmin Ei Oł Tał Pałim
(Masyu 7:24-27)

46 “Nimbił erang enim na ‘Owundu, Owundu’ niłmin, ba na ek nind ek ei
enim piinanmin?
47 Wu endi na kin opu na ek piipi ermba wu ei na eim kanip moł. Mołup,
eim ermba oł ei andan tamb enim piingii.
48 Wu ei yi mił, wu endi ngii tekmbii ni tukpu sipi mer mani pupu, mei
ełe ku owundu pei kindpi siimen ełim. Ekii se ngii tonu ełe takiłim, noł
owundu topu ngii ei nirik omba, ba kapłi onermba. Nimbił erang wu ei
eim ngii dinga wii tekim.
49 Ba wu endi na ek piipi nga ekii sinermba wu ei yi mił wu endi ngii tonu
mei peł ełe tekim. Eim mei mani ei ku dinga kindnarpi siimen enerim. Ekii
se noł owundu topu, noł ngii ełe nirik wang kin, ngii sikir er kis mułum.
Nimbił erang wu ei ngii mił dinga pinerim.

7

Jiisas Opu Ełmin Tep Ełim Wu, Ei Eim Nge Kongun Wu Endi Er Ka Erim.
(Masyu 8:5-13)

1 Jiisas ek ei nipi wumb ngopu poru nipi, ekii se eim Kapaniyam konu ełe
pum.
2 Rom wu endi opu ełmin wumb 100 pei opu ełmin wumb pei tep ełim, wu
ei kongun wu endi mułum. Opu tep ełim wu eim kongun wu eim noman ka
ngołum wu ni ening peng erang kułmba mandi erim.
3 Opu tep ełim wu ei eim Jiisas kin ek ei piipi mułum. Pe eim Jura wu
num kombur kindang puk ek nengin kin, Jiisas opu, na kongun wu ei er ka
ermba nipi kindim.
4 Wumb puk Jiisas multum konu ełe tor puk ek dinga nik, Jiisas nik yi
ninjing, “Wu ei wu ka nim wu ei paki tunjii min?
5 Eim sinim Jura wumb kin noman ka ngołum. Eim mendpił men ngii ei
takpi sinim ngurum.”
6 Pe Jiisas wu ombu kin tep to purum. Jiisas opu, opu tep ełim wu eim ngii
konu mandi pang kin, opu wu 100 tep ełim wu ni wu puł kombur kindang
puk Jiisas kin ek ningii nge puk. Puk yi nik, opu tep ełim wu ni yi nim,
“Jiisas, nim wu Owundu! Nim na ngii konu ombii nikin okun kis piinjii; na
wu ka mon. Nim na ngii nirik onerii!” yi ninim pa nik.

7 “Pe yi ku, na wu ka pim kin, nim ngii konu ełe na ombii min, ei mon. Ba
nim ek ei nen na kongun wu ei ka mułmba,” pa nim.
8 “Nimbił erang, na yi ku wu num kombur kongun ngokuł ełmin oł ei na
kongun er moł. Pe na nge opu wumb ei na ek piiłmin. Pe wu endi ‘Pui’
nimbii, ei kapłi ba. Nga wu endi ya ‘Oiyo!’ nimbii, ei kapłi omba. Pe nam
kongun wu, ‘Nim oł ei erii!’ nimbii, ei kapłi ermba. Na nge wu num ombu
kongun ei na ngunjung mił na yi end. Ba nim noman dinga peng ening ei
nge er ka ełin ei kapłi nim na nge kongun wu ening ei kapłi er ka enjii,” pa
yi nim.
9 Pe Jiisas ek ei piipi, eim wu ei noman ka jiłi sim ni piim. Pe eim ak topu
wumb eim orung konu ekii se ok ei kanpi yi nirim. “Na enim kanip nind,
Esrel wumb pei mołmun konu ełe wu endi noman ka peng, pii gii yi mił
peng na kinenj mon!” pa nim.
10 Opu ełmin wumb tep ełim wu, wu puł kombur kindang ok wu ni nga
orung puk kenik ni, kongun wu kułmba erim ni nga konj multum.

Jiisas Nein Konu Ełe Kang Wu Endi Er Konj Sim

11 Ekii se nga Jiisas eim konu owundu endi purum konu ei embe Nein.
Jiisas eim nge ekii sinjing wumb kin, wumb pei eim purum konu puk.
12 Eim pupu konu owundu ełe andłam ondu pałim ełe mandi pang, wu
endi kultum wu ni tu wuk wu kultum ei, mam eim kingam endeim mendpił
mułum ei, kułang kui tunjung nge ei tu wuk. Tu wangin kin, amb ei wam
kumb ok kultum. Pe wumb konu ełe wumb pei amb ei kin ouni ok.
13 Jiisas Owundu amb ei kanpi, kaimb piipi yi nirim. “Amb, nim ke ninerii
mon!” pa nirim.
14 Pe eim mandi pupu, wu kułii pirim konu ełe eim peł ełe embiltim. Pe
wumb wu tu wuk wumb ei angik mulk. Pe Jiisas nipi yi nirim, “Kangi wu,
kanpi nind, nim engnjii!” pa nim.
15 Pe nga kultum wu ei tonu mułum. Mołpu, ek nipi multum. Mułang kin,
Jiisas wu ei sipi mam eim ngurum.
16 Yi erang kin, wumb pei mund mong tok, Gos embe ambilk tonu
kindnjing. Wumb yi ninjing, “Gos ek nipi oł ekii se ermba wu owundu sinim
konu ełe tuk onum,” ninjing. Wumb ek nga yi ninjing, “Gos eim opu eim
wumb si orung simba nge opu wumb paki topu enim,” ninjing.
17 Jiisas erim oł ei pang kin, wumb Jura mei konu ni wumb konu orung
orung pei piik punjung.

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu Eim Ekii Sinjing Wu Tał Jiisas Kin Kindim. (Masyu 11:2-19)

18 Jon nge ekii sinjing wumb ei epi pei ek nik eim ngunjung.
19 Jon eim ekii sinjngił wu tał wii tum. Eim yi nim, “Ełip pukuł Owundu
kankił yi kii singił,” pa nim. “Ok Gos wu endi kindmbii neng, sin kui er
mulnjpun wu ei nim min? Min sin nga wu endi omba ni kui ermin min?”
20 Wu tał Jiisas kin okuł ek yi ninjngił. “Jon noł sipi wumb noł pendiłim
wu, ei sił nim kin peł neng onmbuł ninjngił. Nikił yi ninjngił, ‘Ok Gos
wu endi kindmbii neng sin wu endi omba ni kui enjpin wu, ei nim wałim
min?’ ”
21 Kunum ei Jiisas wumb ening kanim kanim pirim wumb kin, wumb
ening kis pirim wumb ni, wumb gui kis tok multum wumb ei pei er ka
erim. Pe wumb pei ningił tumbun multum ei pei er ka eririm ku.

22 Pe Jiisas ek nipi wu tał ngopu yi nirim, “Ełip pe pukuł Jon konu ełe
kankił, na ya pe nipe oł erip ek nipe ek nip eramb ełip piikił, kankił enmbił
ei pukuł, Jon kan ningił peł nim. Wumb ningił kis mułum wumb ei, kenjing.
Simb kis mułum wumb, nga ka seng andłam endnjing. Wumb kinj tum
wumb ei, ka sim. Wumb kom ngum wumb ei ek piingii neng ek piinjing. Pe
wumb kulnjung wumb ei nga ok tonu konj mołmun. Wumb epi endi sinałim
wumb ei Gos ek ka ngang piki tołum.
23 Wumb na Jiisas kin pii gii ninjing, en enim pii gii ei mani punerim,
wumb ei ka piingii.
24 Jon ek ni kindang onjnguł wu tał nga orung pangił; Jiisas Jon nge ek nipi
wumb pei ngopu yi nim. “Ok, enim Jon mułum konu ełe wumb mulenjing
konu ełe puk epi nipe endi kenjing? Min enim puk konu pop tang goł kembis
ei kenjing min mon? Wu ei goł mił mon?
25 Enim epi nipe kengii nge punjung? Enim wu endi epi konduk ka wii
erpi mułum ei keningii punjung min? Ei mon! Wumb konduk ka wii kindik,
en enim ngenj ełe epi ka ełmin ei King ngii owundu ełe minj mołułmun.
26 Ba enim puk epi nipe keningii nge punjung? Enim puł wu endi Gos oł
ekii se ermba ei nge nipi mułum wu ei kenjing min? Ei keimi; wu ei eim nge
kongun ende ek ni tor kindiłim wu pei to mani kindiłim.
27 Wu ei mendpił Gos nge ek yi ninim, ‘Piini! Na ek se endmba wu endi
kindmbii wu ei, na ek ok sipipi nim, kumb se pupu nim andłam ei to ka er
sipi mułmba.’ ”
28 Jiisas ek yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond, ‘Kunum ełe Jon ya mei
ełe wumb pei ei kamb mani kind poru ninim. Ba akip kunum ełe wu endi
Gos sinim tep er kanpi mołum oł ei wu wii mił pii gii nim kin, wu ei Jon to
mani kindnim,’ ” pa nim.
29 Wumb ek ei piik poru nik, wu amb ni wumb ku takis siłmin wumb
pei ek yi ninjing, “Gos eim kun ka wii mołum wumb ei Gos noman ełe ekii
sengin ok Jon angił ełe wumb noł sipi wumb noł pendpi ngum.”
30 Ba lo ek piiłmin wumb kin, lo ek emb tołmun wumb ei Jon angił ełe noł
pinenjing yi mił erik, Gos nge noman ełe wumb ei buł ngok kin, andłam
andan tum ei si kindnjing.
31 Jiisas ek yi nirim, “Akip kunum ei na enim wumb ekii sinenjing mił
wumb sip mondup ei nimbił oł erngii? Wumb ei jiłi wumb?
32 Pe wu ombu yi mił, kangił kembis kombur konu endi tuk ełe molk,
kangił kembis kombur eipi kin wii tunjung. Tok yi ninjing, ‘Sin mingał
kepii tonmun nimbił erang enim golang ninanmin?’ a ninjing. ‘Pe nga sin
golang kaimb er ninmin ei enim ke ninanmin. Ei yi mił en enim noman
endi pinałim eipi eipi punum.’
33 Jon sinim noł pendpi ngołum wu ei tonu om. Eim opu noł wain ni bres ei
endi nunerim. Pe enim wumb yi ninjing, ‘Wu ei gui kis tuk mołum,’ ninjing.
Ei mon!”
34 Pe na wu kingam op kuni nop, noł wain nop end. Pe enim wumb molk
yi ninjing, ‘Wu ei kuni pei minj nołum,’ ninjing. ‘Wu ei noł wain pei minj
nopu,’ yi ełim niłmin. Nik, ‘Eim wumb ku takis siłmin wumb kin wumb oł
kis erik ełmin wumb ei kin puł pałim,’ pa niłmin.
35 Ba wumb noman ka pałiłim wumb, ei yi niłmin. ‘Gos nge noman ka ei
epi ka wii niłmin.’ ”

Oł Kis Ełim Amb Endi Jiisas Simb Ełe Kopung Erim

36 Lo ek piiłim wu endi embe Saimon Jiisas kin ek nipi eim kin kuni
numbuł nirim. Eim lo ek piiłim wu ei ngii konu ełe pupu kuni no multum.
37 Amb endi oł kis ełim amb, konu owundu ełe mułum. Pe amb ei mołpu
piim ni Jiisas pupu lo ek piiłim wu ngii konu ełe kuni nonum nik. Nengin,
piipi kin amb ei eim kopung muru ka ming endi sipi om.
38 Pe eim pupu Jiisas buł morung orung angpi, simb ełe mołup ke nipi
mułum. Ke nim ningił ka ei, Jiisas simb ełe purum. Ei kanpi eim peng enjin
olt sipi, Jiisas simb ełe kil ngum. Ngopu kin, Jiisas simb ełe kum su sipi er
mułum. Mołpu kin, kopung muru ka ni sipi, Jiisas simb ełe kindrim.
39 Lo ek piiłim wu ei, Jiisas wii tang om wu ei, eim epi ei kanpi eim noman
yi piim. “Wu ei, Gos oł ermba oł ei, keimi nipi ełim kin amb ei piipi mon.
Amb ei, yi ełim nimba ni piim amb ei, amb oł kis ełim.”
40 Yi erang kin, Jiisas eim wu noman ełe, piinim ek nipi ngumbii ni piim.
Piipi kin, Saimon kanpi neng, “Saimon,” yi nim. “Ek mon wu, nim ek ninjii
pim ek ei ni!” a nim.
41 Pe Jiisas ek yi nim “Wu tał, wu endi kin kom ku sikił, nga ekii se ngo
orung kindmbił ni sikił, wu endi kom ku 100 pei mił sirim. Nga wu endi,
kom ku kum endeim mendpił sirim. Wu tał kom ku yi mił si ngokuł, pendkił
pirim,” pa nim.
42 Wu tał epi endi ngo orung kindngił pinerang, wu ni kan wiik turum. Yi
erang kin, wu tał eim kin noman ngunjnguł wu endi nii eim noman ka wii
piipi eim ngumba?”
43 Saimon ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na yi ni piind, wumb endi oł kis
pei kil ngo si kindmba wumb ei,” pa nim. Neng kin, “Nim ek kun nin,” pa
ni Jiisas yi nim.
44 Pe eim ak topu amb ei kanpi kin, ek nipi Saimon ngum. “Nim ya amb ei
kan min? Na nim ngii konu onj ei, nim noł kulkun, na simb ełe noł kindnen;
ba amb ei na simb ełe, noł kindpi enim ei eim ke nim ke noł sipi na simb
ełe noł kindnim. Pe eim peng enjin sipi, na simb ełe kil ngonum,” pa nim.
45 “Nim nam kin kum su sinen. Ba na tuk op mułamb, pe amb ei opu, na
simb ełe kum su sipi enim,” pa nim.
46 “Nim nam peng ełe kopung kindnen; ba amb ei eim kopung ka wii na
simb ełe kindim.”
47 Yi mił peng kin, na nim kanip nind, “Eim na kin noman ka ngum.
Ngopu kin, nim ei piinjii; eim nge oł kis ei pei ełim; ba na eim oł kis kil
ngop poru nind, Gos wu endi kin oł kis aninga er kil ngum kin, wu ei Gos
noman pei ngunałim; ba aninga ngołum.”
48 Jiisas ek nipi amb ei ngum, “Na nim nge oł kis ei si kindin.”
49 Wumb eim kin peł ełe ende mulnjung wumb ei, en enim ek nik piik
piik enjing. Nik ek dinga nik, “Wu ei nii, wumb oł kis ei kil ngonum?”
50 Jiisas ek nipi, amb ei ngopu yi nim, “Amb, ninim nge pii gii je erpi, nim
si orung sinim. Pe nim pukun, noman emin ka peng mulnjii.

8

Amb Kombur Jiisas Pum Konu Ełe Tep Tok Punjung

1 Pe nga Jiisas konu owundu ni konu kembis andpi Gos ek ka nipi wumb
ngopu, Gos sinim tep er mołum mił ei nipi wumb ngum. Jiisas eim nge ekii
siłmin wu engki nga tał eim kin andik mulnjung.
2 Pe amb kombur ok, ening pim amb ombu ni, gui kis tuk mułum amb
ombu, Jiisas er ka eririm. Amb ombu, Jiisas pum konu ełe punjung ku.

Amb endi ‘Mariya’ nilmin, ei ‘Mariya Makandala,’ pa nilmin. Ok Jiisas eim amb ei, gui kis angil orung nga tal pei tor kindrim.
3 Pe Jo Ana, Susa nge ambim wu ei King Eros ngii ele tep er molulum ei, eim embe Susana. Pe Susana ni amb pei onjung ku. Amb ombu puk, Jiisas kin, Jiisas nge ekii silmin wu ombu, kom ku paki tok elmin amb ombu, ouni puk ku.

Pe Ek Ekin Wu Endi Kuni Emb Kindim Ek Pol (Masyu 13:1-9, Mak 4:1-9)

4 Wumb tilap owundu endi ok, kulou tunjung wumb ei, konu owundu eipi eipi wumb pei Jiisas mulum konu ele onjung. Wangin kin, Jiisas ek ekin endi topu nipi ngum.
5 “Wu endi kuni wiis emb sipipi emb kindrim ei kombur wumb andlam endik konu ele mani pang, wumb kimbangin, kei ok nok nok enjing.
6 Pe kuni wiis emb kombur pupu, mei ku mulum konu ele mani pum. Pe kuni wiis ei sikir tonu om, ba mei nol mul erang, kuni ei kulii erpi, kolpu poru nim.
7 Pe kuni wiis kopur, pupu kan gal pim konu ele mani pum konu ele, kan gal mul ei tonu opu, kuni wiis ei to mani kindim.
8 Pe kuni wiis emb kombur mei ka ele mani pum ei sikir tonu om. Opu kin, kuni wiis pei topu mulum. Tum, ei 100 pei pei kuni wii yi tonu mulum.” Jiisas ek yi nipi ek dinga wii nim, “Wu endi kom pimba, wu ei kom sepi ek ei piyangli!”
9 Jiisas eim nge ekii silmin wumb ei, ek ekin topu ninim, “Ek ei, pule piimin nik kii sinjing.
10 Pe eim yi nim, “Gos sinim tep er mulum mil ei eim ek koi er palim ek ei piipi kin nipi enim ngonum. Ba torung wumb eim ek ekin top nim ek ei mendpil piinjing, ba ek ekin ei pule pii pol tunenjing. Tunarik kin, en enim konu orung orung kind keningii, ba epi endi kinenjing. Pe nga ek ei pingii, ba pule piinerngii mon!” pa nirim.
11 “Ek ekin tum ek pule yi palim. Kuni wiis mong ei Gos nge ek.
12 Pe kuni wiis kopur pupu andlam ele mani pang kin, wumb andik kambinmin ei Gos ek wumb piinmin, ba nga Seisen opu Gos ek ka ei topu eipi kindnim. Eim yi piinim, wumb Gos kin pii gii nengin kin Gos sipi orung simba ni piipi enim.
13 Pe kuni wiis emb kombur pupu, mei ku mulum konu ele mani pum, ba dumbul mer mei ele mandring punalim mon. Pule yi mil wumb Gos ek piik sik, noman ele kindik ka molulmun. En enim pii gii dinga ninarik mulangin kin, epi embin tui endi tonu olum ei, wumb en enim dinga mulalmin kin, bok tolmun.
14 Pe kuni mong kombur pupu, kan gal mulum konu pul ele mani pum ei wumb Gos ek ka piik, nga kongun erik, ba mei ele epi kanim kanim noman peng, kom ku ni epi ka wii ka ka piik, yi er mulangin kin Gos ek ei piinarik, to mani kindinmin. Yi erangin kin, en enim kongun ei tonu opu mong tunenim mon, ba mani pupu koltum.
15 Ba kuni wiis mong kombur, pupu mei ka ele mani pum ei yi mil; wumb Gos ek piik, ambil gii nik mulnjung. Molk kin, en enim noman dinga peng, kongun kunum kunum yi erik mulnjung ei, kuni wiis mong pei tum mil yi er mulnjung.

Dup Alam Ek Ekin Endi (Mak 4:21-25)

16 Wumb endi dup alam kałpi, ming ełe mani kind pendmba min? Dup
alam kałip peł mandring pendmba, ei kapłi tiłang erip tor omba min? Ei
mon! Dup alam kalk tonu peł ełe sengin kin, wumb kanik nirik puk anda
ok yi erngii.
17 Epi pei nim kinan koi er sałim ei, ekii se kenjii wumb nii oł pei koi er
pendmba ei ekii se, wumb eim pii poł tungii.
18 Enim kan kun er molk, ek ka piik erngii. Wu endi eim noman dinga
peng, eim piipi kun er mołpu pii gii nipi mułmba, wu ei Gos nga eim dinga
ngumba. Nga wu endi eim noman ka ni oł kun ka ombu piipi kun enarpi
mułmba wu ei, Gos wu ei noman ka ni oł kun aninga pimba ei Gos sipi orung
sipi si kindmba.
19 Kunum ełe Jiisas nge mam ni angim noł ok, ba wumb konu ełe piki topu
peng kin, wumb ei mulk konu tuk ongii konu endi sineririm.
20 Wumb kombur molk yi nik, “Jiisas nim nge wumb, manim ni angnim
noł ok, nim kenmin nik anda mołmun,” pa nik.
21 Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nirim, “Wumb Gos ek ka ei piik, ekii
singii wumb ei, na nge engnan noł ni, minan noł mułngii,” nirim.

Jiisas Ek Neng Konu Pop Owundu Tum Ei Poru Nim (Masyu 8:23-27, Mak 4:35-41)

22 Kunum ełe Jiisas kin eim ekii siłmin wumb, noł kanu endi ełe puk. Pe
Jiisas ek yi nirim, “Sinim noł gop mołum konu ełe orundung pamin!” nirim.
Neng, noł tuk ełe puk.
23 Pe noł kanu sikir pang kin, Jiisas eim or pirim. Konu pop owundu endi
noł gop ełe pop owundu endi turum. Topu, noł mer kanu ełe tuk pang,
wumb kułngii kunum mandi eririm.
24 Pe wumb en enim puku sik andik Jiisas or pirim konu ełe to konj kindik
yi nik, “Owundu! Owundu! Sinim kułmun pałim,” pa nik. Pe Jiisas eim
angpi konu pop owundu ei kin, noł topu tonu omba eririm ei ek dinga nipi
ngurum. Ngang kin, konu pop kin noł owundu tumba eririm ei wii sirim.
Noł ołup enerim, wii pim.
25 Pe Jiisas eim ek nipi, eim ekii siłmin wumb ngum, “Enim pii gii ei konu
jiłi pum?” Yi neng kin eim ekii siłmin wumb en enim mund mong tok noman
embin tang mołmun. Molk kin, yi nik, “Wu ei nii? Eim ek nipi konu pop kin
noł ei ek neng, eim ek ei piinmbił!”

Wu Wulu Endi Ei Gui Kis Pim, Jiisas Tor Kindim (Masyu 8:28-34, Mak 5:1-20)

26 Ekii se Gerasiin konu ełe tor punjung. Galilii konu noł gop ełe orundung
sipim konu ei, orung sim.
27 Jiisas eim noł kanu si kindpi tor pum. Pang kin, konu ełe wu endi eim
mułum konu ełe tor om. Wu ei gui kis kombur eim kin mułum. Wu ei kumb
ok eim alap pandi topu tilałim mon! Eim ngii endi pinałiłim mon ku. Eim
pupu wumb guimeng ełe pu pałiłim.
28 Wu ei Jiisas kanpi, eim ek dinga nipi wii tum. Topu kin, Jiisas simb
ełe mani pupu pim. Pepi ek nipi, wii dinga topu yi nim, “Jiisas, nim Gos
Owundu mendpił kingam. Sinim kongun ende enałmin mon. Nim na kin
nimbił oł enjii on? Na nim kin prei ermbii, ei nim na ngenj kumbii ngunenjii
mon!” pa nim.
29 Gui kis ei ek yi nim. Nimbił erang Jiisas eim ek dinga nipi wu ei kin si
kind kin tor punjii nim. Eim ek nim mił erim. Kunum kunum gui kis ei, wu
ei kin mołułum. Pe wumb wu ei ambił gii nik, kan tok angił ełe, kan tok er

pendiłmin ei, wu eim to kiłip tołum. Pe gui kis ei yi erpi mił wu ei si mengpi wumb mulałmin konu ełe si pang, eim mołum.

30 Jiisas wu ei gui kis mułum wu, ni ek nga ngopu kii sim, “Nim embe nii?” Pe eim yi nim, “Na embe, ‘opu ond wumb,’ ” nimbił erang, gui kis pei eim kin pei mołułmun.

31 Pe gui kis ombu wii dinga tok yi ninjing, “Jiisas nim sin konu kis ełe kindnenjii!”

32 Kung tiłap pei konu komung endi ełe mandi kuni nok er mołmun. Yi nik kin, gui kis ombu Jiisas kin wii tok ek dinga ninjing, “Nim kapłi sin kung ombu kin pei! Neng kin, bin,” ninjing. Pe Jiisas wak tang, punjung.

33 Gui kis ombu wu ei si kindik, kung mulnjung konu ełe tuk punjung. Pe kung ombu andłam dinga sikirik puk konu kis endi ełe punjung. Punjung, konu ei noł gop ełe tuk puk noł nok kulnjung.

34 Kung es tok mulnjung wumb ei, oł ei kanik tungu erik punjung. Puk kin, konu kembis ni konu owundu sim konu wumb kanik ninjing.

35 Pe wumb pei puk, erim oł ei kenmin ni punjung. Puk kin, kenjing ni Jiisas kin wu gui kis mułum wu ei kin, mulnjunguł ei kenjing. Wu ei gui kis pei eim si kind pangin, eim alap talpi mułum kenjing. Pe eim noman ka peng, eim Jiisas mułum konu ełe simb ełe mani mułum. Wumb pei onjung wumb ei kanik mund mong enjing.

36 Kung es tołmun wumb ei ok kanik puk, wumb ei Jiisas wu ei kin erim oł ei ek poł tok er mulnjung. Ok eim gui kis eim kin mułang, Jiisas opu gui kis topu tor kindang, wu ei er ka erim.

37 Gerasiin konu ełe wumb pei onjung. Wumb ei ek nik Jiisas ngunjung, “Nim, sin konu ełe si kindkin pui!” pa ninjing. Wumb en enim mund mong erik ninjing. Nga Jiisas eim noł kanu endi ełe tonu pupu, orung bii ni pum.

38-39 Gui kis wu ei si kind punjung wu ei eim prei erpi yi nim, “Jiisas, na nim kin tep to bii,” pa nim. Ba Jiisas wu ei, “Orung pui!” nipi yi nim. “Ni ninim ngii konu ełe orung pukun, Gos owundu nim kin nimbił oł erim, ei nikin wumb ngunjii,” pa nim. Yi neng kin, wu ni orung pupu wumb konu owundu ełe pupu Jiisas eim kin nimbił oł erim ei nipi wumb pei nipi ngum.

Jiisas Wu Num Ei Ambiłam Er Ka Erpi Nga Amb Eim Kon Embiłim Ei Er Ka Erim.

(Masyu 9:18-26, Mak 5:21-43)

40 Pe Jiisas noł gop nga orung wang kin, wumb pei ka piinjing. Nimbił erang wumb Jiisas orung omba ni piik kui er mulnjung.

41 Pe wu endi om wu ei embe Jairas. Wu ei eim wu num endi, eim Jura wumb men ngii tep erpi mołułum. Wu ei Jiisas simb ełe mandi mani pupu, prei erpi ek dinga nim. “Nim na ngii konu ełe onjii!” pa nim.

42 Wu ei eim ambiłam endeim mendpił multum ambił ei kung ngii engki nga tał multum. Multum, ambił ei kułmba mandi erim.

Pe Jiisas Jairas ngii konu ełe bii nipi andłam ełe pang kin, wumb pei eim pum konu ełe ambił gii nik punjung.

43 Pe amb endi mułum amb ei eim kung ngii engki nga tał, ei pei eim miyem o tor minj pupu mułum. Pe wumb endi eim miyem o tor pum, ei er ka erngii wumb endi mulenjing mon.

44 Pe amb ei Jiisas mułum konu ełe mandi om. Opu, eim Jiisas kon takis ełe minjin tamb kin, “Nam nge miyem tor pum ei kep ermba,” ni piim. Pe opu yi erang kin, sikir miyem tor pum ni kep erpi nga tor onerim mon, ka mułum.

45 Pe Jiisas ek yi nim, “Wumb nii na kon takis ei minjin tonum?” Pe wumb
pei molk, “Na mon! Na mon!” pa ninjing. Piisa ek yi nim, “Owundu, wumb
tiłap pei nim kin mołun konu ełe angik mołmun. Ei sin er kan poł tumun
mił nenj?”
46 Ba Jiisas ek yi nim, “Wumb endi na minjin tang piinj. Piyamb kin, na
dinga kombur tor pang piinj,” pa nim.
47 Nga amb erim amb ei koi ermba mił pinerim, Jiisas eim piim. Yi peng
kin, amb ni opu, Jiisas mułum konu ełe mani mei ełe kan mani kanpi mułum.
Mułang kin, wumb pei kumb ełe eim Jiisas kon takis minjin tang ek ei pułe
nipi wumb pei mulnjung konu ni tor kindim. Kindpi yi nim, “Na oł ei eramb
kin na ening ei sikir poru ninim,” pa nim.
48 Pe Jiisas ek nipi amb ei ngum, “Nim pii gii je ninim er ka enim, nim
orung pukun, ninim noman emin ka seng punjii!” pa nim.
49 Pe eim ek nipi mułang kin, wu endi om. Om wu ei Jairas wu num
Jura men ngii tep ełim wu num ei ngii konu ełe wu ei mułpu om. Opu, yi
nim, “Wu num! Nim ek mon wu owundu ei kongun dinga ngunenjii! Nim
ambiłanim ok kułum,” pa nim.
50 Ba Jiisas ek ei piipi, ek dinga nipi orung kindim, “Nim mund mong
tunenjii! Nim pii gii nen, ninim ambiłanim ei konj mułmba,” pa nim.
51 Pe Jiisas wu ei ngii konu ełe pum. Wumb punjung ei kan wiik tang
nirik onerngii, mon nim. Jiisas kin Piisa ni Jon, Jeims ni eim arim mam tał
mendpił nirik punjung. Wumb ei mendpił eim kin nirik punjung.
52 Wumb pei en enim ambił ei nge nik ke dinga nik mulnjung. Jiisas opu
ek nipi wumb ngopu yi nim, “Ambił, ei mendpił kulerim mon, ba eim or
mił pałim,” pa nim.
53 Pe eim ek nim ei wumb kanik tokuł enjing. Nimbił erang, ambił eim
kułum poru nim, wumb ei kanik tokuł enjing.
54 Ba Jiisas ambił ei angił ambiłpi, ek dinga nipi ngum, “Ambił kembis,
nim engii!” a nim.
55 Pe ambił ei noman konj opu eim kin tuk wang, eim sikir engim. Engang
kin, Jiisas yi nim, “Enim kuni endi ambił kembis ei ngei!” pa nim.
56 Pe ambił kembis ei arim mam tał puku sinjngił. Ba Jiisas ek dinga nipi
wumb tał ngum, “Ełip wumb kankił na oł endi ei, kankił ninerngił mon!”
pa nim.

9

Jiisas Eim Ek Se Andiłmin Wu Engki Nga Tał Eim Kongun Kindang Puk. (Masyu 10:5-15, Mak 6:7-13)

1 Pe Jiisas eim nge er se endiłim wu engki nga tał wii tum. Wangin kin,
eim noman dinga wu ombu ngopu kindang puk kin wumb gui kis to kindik,
ening pimba wumb ei er ka erik, erngii pa nipi, eim nge noman dinga ngopu
kindim.
2 Wu ombu kindang, puk wumb kanik Gos ek ka nik wumb ngok, nga Gos
sinim tep er mołum ek ei nik, wumb ening pimba ei nengin wii mułngii pa
nip kindang punjung.
3 Pe eim ek nipi wu ombu ngum, “Enim andłam turii pungii pendik, siłmin
epi ei sinerngii. Pe dolu ni, kon kembis ni kom ku ni, kuni bres ni, epi endi
sipnerngii. Konduk tał er sipnerngii mon!” pa nim.

4 “Enim puk konu endi tuk puk, ngii endi mułngii ngii ełe minj mułngii.
Molk kin, ek nik wumb ngok er molk poru nik. Nga ekii se enim ngii konu
ełe pinjing konu ei si kindik pungii.
5 Pe nga enim konu eipi pangin wumb enim ngii konu ełe sipnarik enjing
kin, enim konu ełe si kindik pungii. Puk kin, mer simb ełe mei kułman
mułmba ei tami to kindik pungii. Yi erik pangin kin, wumb en enim enjing
oł ei piingii,” pa nim.
6 Yi neng kin, wu ombu puk konu pei andik punjung. Puk kin, Gos ek ka
ei nik wumb ngok, wumb ening pepi erim, ei er ka erik punjung.
7 King Eros eim mołpu Jiisas nge ek ombu pei piipi, eim noman embin to
piim. Nimbił erang wumb kombur molk, “Jon wumb noł pendiłim wu mer
tukpu ełe tonu onum,” ninjing.
8 Pe wumb kombur yi ninjing, “Ok ek ni tor kindiłim wu endi Elainja tonu
onum,” ninjing. Nga kombur, yi ninjing, “Ok Gos oł ekii se ermba oł ei piik
niłmin wu ni nga endi onum,” pa ninjing.
9 Wumb yi nengin kin King Eros yi nim, “Na Jon peng ei kołmung enj, ba
ek ei er piik ninmin mił nenj nipi opu kin, ‘Jiisas kenmbii,’ ” ni piim.

Jiisas Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum
(Masyu 14:13-21, Mak 6:30-44, Jon 6:1-14)

10 Jiisas nge ek se andiłmin wu orung ok, en enim erik oł ombu Jiisas kanik
ek poł to nguk. Pe Jiisas wu eipi ombu si kindpi, en enim mendpił Beseira
konu owundu ełe punjung.
11 Ekii se wumb eim ek ei piik, eim pum konu ełe ekii se punjung. Eim
pum konu pangin kin, eim ka piim. Piipi, eim Gos sinim tep er mołum, ek
ei nipi ngum. Ngopu, wumb ening pim wumb, ei er ka erim.
12 Ekii se pou neng, eim nge er se andiłmin wu engki nga tał, orung ok yi
ninjing, “Nim wumb ombu kindan, en enim konu orung pungii. Puk kuni
simba, kan sik nungii,” pa ninjing. “Ya konu ełe sinim mołmun, konu ei
kuni sinałim mon. Nga wumb konu ełe mulałmin.”
13 Ba Jiisas ek yi nim, “Enim kuni endi wumb ei ngungii. Kuni endi sałim
min?” Pe eim nge er se andiłim wumb ombu yi ninjing, “Sin kuni endi
sinałim. Ba bres angił orung kin omu tał, ei mendpił sałim,” pa ninjing. “Pe
sin pei kapłi pupun, wumb pei ombu nge kuni pei top ermin min?”
14 Wumb pei mulnjung wu ei 5,000 yi pei mulnjung. Jiisas eim nge er se
andiłim wumb kanpi nim, “Enim wumb kułou konu eipi eipi wumb 50 mił
to mundei!” pa neng yi enjing.
15 Jiisas nge er se andiłim wu ombu, eim nim mił yi enjing. Erangin kin,
wumb pei mani mulnjung.
16 Jiisas eim bres angił orung ei sipi, omu tał ei sipi, ei epin konu ełe kanip,
Gos kin prei erim. Erpi, bres engin topu, eim er se andiłim wu ombu ngum.
Nga eim er se endim wumb sik, kuni mok tok wumb pei mulnjung wumb
ei ngunjung.
17 Pe kuni ngunjung kuni ei, wumb pei nunjung. Pinang pang kin, kuni
orung pei mułum ei sik gerenj kon engki nga tał to piki tunjung.
18 Kunum endi, Jiisas eim mendpił prei er mułum. Pe eim nge er se andiłim
wumb ei eim kin ouni mulnjung. Mułangin kin, Jiisas ek nipi, wu ombu kii
sim. “Wumb na nii, pa ninmin?”
19 Wu ombu ek ni orung kindik yi ninjing, “Wumb kombur, nim Jon wumb
noł pendiłim wu pa ninmin. Nga wumb kombur, nim wu Elainja pa ninmin.

Nga wumb kombur yi ninmin, ‘Gos oł ekii se ermba ei, piipi niłim wu ok kultum, nga konj tonu onum, ninmin,’ ” pa ninjing.
20 Pe Jiisas ek nipi, eim er se andiłim wu ombu ngopu yi nim, “Enim na nii pa ninmin?” Piisa ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Gos kindim wu Krais, mendpił mołun,” pa nim.

Jiisas Eim Kołpu Nga Ngenj Kumbii Sipi Ermba Nge Nim (Masyu 16:20-28, Mak 8:30–9:1)

21 Pe Jiisas ek dinga nipi eim nge er se andiłim wu ombu ngum, “Enim wumb endeim, endeim kanik, ek ei ni tor kindnerngii, mon!” nipi ngum.
22 Pe eim ek yi nim, “Na Wu Kingam ei, ngenj kumbii kułmbii,” pa nim. Kułmał kałiłmin wumb owundu ni, lo ek połmun wumb pei, na kin buł ngungii. Ngok kin, na to kundngii. Kundangin kin, na mei konu ełe kunum tekliki pimbii. Pep, nga angip tonu ombii,” pa nim.
23 Jiisas ek nipi, eim nge er se andiłim wumb ngum, “Pe wu endi na kin ekii simbii ni piimba wu, ei eim noman ełe oł kanim kanim ermbii nipi piimba noman ei to mani kindpi, kunum kunum eim ngenj kumbii sipi, kongun dinga erpi, endmba ei yi mił eim ond peri ei kan sipi andpi, na ekii simba,” pa nim.
24 “Wu endi eim noman ełe er endmba wu ei, eim noman konj am ba. Pe wu endi na nge noman piipi, eim noman ełe to kundmba ni erim, ei eim noman konj punermba; ba eim kunum kunum konj mułmba.
25 Pe wu endi eim, kongun owundu erpi, eim mei epi pei simba wu, ei eim noman konj am ba. Pang kin, mei ełe epi, ei opu, eim paki tumba mił nenj? Ei kapłi enanim.
26 Pe wu endi na ek ni tor kindnermba; eim na kin buł ngang piipi, yi ermba wu ei, na Gos kindang na mani op wu kingam moł; na wu ei kin buł ngop piimbii ku. Wu kingam eim nge tiłang owundu kin, eim nge arim Gos kin, Gos nge enjel ka wii ouni ongii kunum ei, eim kin yi ku erngii.
27 Na ek keimi nip enim ngond, ‘Wu kombur ya ełe angiłmin wu ombu, ei kulerngii. Nga molk kin, Gos sinim tep er mołum ei nge noman dinga ei keningii.’ ”

Jiisas Nge Ngenj Ei Kanim Eipi Mił Pim (Masyu 17:1-8, Mak 9:2-8)

28 Jiisas ek ei nipi, mułang kunum angił orung nga tekliki poru neng, eim Piisa, Jon ni Jeims sipi, eim prei ermba nge, komung endi ełe tonu punjung.
29 Eim prei er mułang kin, eim kumb ningił ei eipi mił kułum. Eim konduk ni kupu kuru mendpił mił tiłang erim.
30 Pe wu tał eim kin tor okuł, ek tang mulnjung. Sin ok kupenjpin noł wu tał ei Moses kin Elainja teł kin ek tengnjing.
31 Wu tał tiłang owundu erim konu tor okuł, Jiisas Jerusalem konu oł endi ermba ei nikił, nga Jiisas mei ełe si kindpi ba, ei nikił enjngił.
32 Pe Piisa kin eim angim tał, ningił se andpi erang kin, mani pu pingii pim. Ba yi er mułangin kin, Jiisas nge tiłang owundu ni wu tał tiłang owundu mulnjung konu ełe erim.
33 Wu tał Jiisas mondkuł si kindkił punguł enjngił. Pe Piisa ek dinga nipi yi nim, “Wu Owundu, sinim ya mołmun ei ka; sin ngii wii tekliki ełe tekmin. Ngii endi nim nge, endi Elainja nge, endi Moses nge,” pa nim. Ba Piisa eim ek ei pii poł tunarpi nim.
34 Pe ek ei nipi mułang kin, konu kupu endi opu, wu kei kin peli erim. Erang kin, kon kupu ei en enim pandi tang kin, mund mong enjing.

35 Konu kupu peli erim, konu tuk ele, ek endi tor om. Ek yi nim, “Ei na
kangi, na eim noman ngop mol. Enim eim nimba ek, ei piingii,” pa nim.
36 Ek tor om, ei poru neng kin, kenjing ni Jiisas eim, endeim mendpil
mulum. Mulang kin, en enim ek tinenjing. Ekii se kunum ei wu kei epi
endi kaninmin pa nik, yi ninenjing mon.

Kangi Endi Gui Kis Mulum Ei Er Ka Erim
(Masyu 17:14-18, Mak 9:14-27)

37 Kupiiring komung ei si kindik, mani punjung. Puk, kenjing ni wumb
tilap owundu endi andlam ele ok Jiisas kan sinjing.
38 Wumb onjung konu, tuk ele wu endi om, wu ei wii dinga topu yi nim,
“Owundu! Na nim kin prei end, nim na kangil ei kenjii. Na kangil endeim
mendpil molum.
39 Gui kis endi, eim ambil gii nipi, sikir wii topu yi elim. Pe gui kis ei, ol
kis eim kin elim. Erang kin, jipambil kuru endi eim gupu ele tor olum. Pe
gui kis ei ngenj tuk, er kis mondpu, eim tor punalim,” pa nim.
40 “Pe nam nim nge, er se andilim wu ombu kanip nemb, to tor kindngii,
nemb puk; ba nim nge er se andilim wumb ei enjing kapli enerim mon!
41 Jiisas ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “Enim wu amb pei kunum
ele, enim pii gii dinga ninanmin. En enim noman ele kun pinalim. Kunum
nimberii na enim kin molup ol embin tui ei nge, er kun er mulmbii? Nim
kangil ei ya tu wa!”
42 Pe eim kangil ei andpi wang kin, gui kis ni elim ol ei erang, kangi ei
olkup topu kindang, am pupu bok kis topu pim. Ba Jiisas eim gui kis ei
ek dinga ngopu kindpi, kangil ei er ka erpi, arim mulum konu ngo orung
kindim.
43 Wumb pei molk kenjing ni, Gos nge noman dinga ele ol ei erang, wumb
puku sik enjing. Nga epi pei erim ele nge, enim embin to piinjing.
Pe Jiisas eim er se andilim wumb kanpi, ek dinga nipi ngum.
44 “Enim kom ka sek, molk ek ei piingii. Kunum kinan mon; pe nga wu
Gos kindang mani opu wu kingam ei, wu kombur sipik, wumb pei angil ele
ngungii.”
45 Ba eim er se andilim wumb, en enim ek nim ek ei, pule pii pol tunenjing.
Tunarik kin, nga ek ei pule koi er pim. En enim mund mong tok Jiisas kin
ek ei kii se piimin, min mon ni piik mulnjung.

Nii Owundu?
(Masyu 18:1-5, Mak 9:33-37)

46 Jiisas nge er se andilim wu ombu, en enim ek mil enjing. Erik, yi ninjing,
“Sinim molmun, tuk ele wu nii owundu mulmba?”
47 Pe Jiisas eim yi piim, en enim noman tukrung yi palim, ni kenim. Kanpi,
eim kangil kembis endi tu wum. Kangi ei eim kin tep to engim.
48 Jiisas eim ek nipi yi nim, “Wumb endi kangil ei kanpi nam kangil ni
piipi paki tumba, ei yi mil eim na paki tum ku. Pe wu endi na paki tumba,
ei Gos Owundu na kindrim wu ei paki tumba ku. Kangil kembis tuk molum
ei mil wumb endi yi erpi kangil kembis noman palim mil, yi peng na kongun
yi erpi mulmba ei wu owundu mendpil.”
49 Pe Jon ek ni orung kindpi yi nim, “Owundu, sin kenjpin wu endi nim
nge embe ele nipi gui kis piim wu ei to tor kindrim. Ba eim sinim andinmin
konu ele ekii se onanim. Sin yi nipin kin mon ninjpin.”
50 Ba Jiisas ek nipi eim ngum, “Enim mon nik yi enerngii mon! Wu endi
enim kin ek ka nipi ermba, ei enim opu orung wu mon!”

51 Gos eim Jiisas sipi, ei tonu nga orung simba, kunum ei mandi erim. Yi
erang kin, Jiisas noman dinga kindpi Jerusalem konu ełe ba erim.
52 Jiisas eim ba pendpi, wu kombur ok puk, wumb kanik ningii nge, nipi
kindim. Pe wu ombu ok puk, Sameriya konu ełe ok tuk puk, eim omba nge
er kun er mulnjung.
53 Ba wumb konu ełe wumb, en enim ngii konu Jiisas sipngii kis erang
piinjing. Nimbił erang, wumb en enim yi mił piinjing; Jiisas Jerusalem konu
ełe ba onum ni piinjing.
54 Pe Jiisas nge, er se andiłim wu tał, Jon kin Jeims teł Sameriya konu ełe
wumb oł ei kankił orung onmbuł, ek nikił Jiisas ngunjnguł. “Owundu! Nim
er piin mił nenj? Sin ei epin konu ełe dup opu wumb ombu nangłi nimin
min?”
55 Ba Jiisas kan ak topu, wu tał kanpi ek ngum.
56 Ek ngang kin, nga konu eipi endi punjung.

Wumb Endi Jiisas Kin Ekii Singii (Masyu 8:19-22)

57 Andłam ełe andik puk, pangin kin, wu endi tor opu ek yi nirim, “Nim
pe punjii on konu ei na bii. Nim konu eipi endi punjii konu ei, na bii ku.”
58 Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Owu simbii ei mei tukpu ełe or pałiłmin. Nga
kei ei ngii sałim. Ba mei mani opu wu kingam ei, peng sipi or pimba konu
ełe sinałim,” pa nim. “Pe nim na kin kii yi sikin ekii simbii nin, ei ninim pii
poł ton min?”
59 Pe wu endi eipi kanpi, ek dinga nipi ngum, “Nim na ond konu ełe ekii
se wa!” nim. Wu ei ek yi nim, “Nim na kapłi pup arnan kułum ei, tukpu top
pendip ombii min?”
60 Pe Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Wumb na noman konj sinanim ei wumb
kułii mił mołmun ei kapłi wu ei tukpu tungii; ba nim pukun wumb kankin,
Gos sinim tep erpi, mołum mił ei ninjii,” pa nim.
61 Wu endi opu yi nim, “Owundu! Na kapłi, ok pup nam nge wumb tiłap
ei, angił sip pendip kin, na nim kin ekii sip ombii min?”
62 Pe Jiisas ek yi nim, “Wu endi eim andłam kun bii ni pupu, nga kan
orung kindpi, nga na noman pałim mił er nimba wu ei Gos sinim tep er
mołum kongun pałim ei kapłi enermba mon!”

10

Jiisas Wu Engki Angił Orung Nga Tał Gos Kongun Ełe Kindim

1 Ekii se Owundu eim wu nga engki angił orung nga tał to tonu kind
mondpu, eim wu tał tał ni kindang punjung. Ei ekii se eim omba konu ełe
ok ni kindang punjung. Eim wu ombu puk konu owundu ni, konu wii ni
pei nipi kindim. Ekii se eim konu ombu pei andpi ba nge piipi nim.
2 Kindpi yi nim, “Kuni pei poł top mołum, ba kongun wu pei mulałmin. Yi
piik kin, enim kuni arim ei kin prei kunum kunum er mułangin kin, kuni
arim eim kongun wu pei kindang kuni kułou tungii nge pungii,” pa nirim.
3 “Piinmin! Enim pei! Na enim kung siipsiip wał mił tuk owu simbii
mulnjung konu ełe kindind.
4 Enim ku kon min simb su min kon erik se mołmun ei mendpił sipngii.
Enim epi eipi endi sipnerngii. Andłam ełe puk wumb kin ‘Wei!’ a ningii; ba
enim ek kinan tangk yi erik mulerngii mon!” pa nim.

5 “Pe enim puk, wumb ngii endi ełe, nirik punjung kin, ok enim ek yi
ningii. ‘Enim ngii ełe wumb noman emin seng mułngii!’ ek yi ok ningii,” pa
nim.
6 Pe wu endi eim noman emin peng, ngii ełe mułum kin, eim ek noman
emin ningii ek ei wu ełe kin ba, min wumb endi noman yi pim endi
mulenjing kin, enim noman emin ningii ek ei; nga en enim kin orung wang
kin, ‘Enim kin noman ka pimba; ba wumb ei kin noman ka piinenmba,
mon!’
7 Pe en enim konu endi tuk puk kongun erangin kin, nga wumb endi enim
ngii konu ełe sipik kuni mok to nungii kuni ei minj. Nga ngii endi puk, endi
puk enerngii mon.
8 Nga enim ngii ełe minj molk, kuni ni, noł ni, nipi epi endi ngungii ei
nungii minj. Nimbił erang kongun enmin wumb ei ku kapłi siłmin enim
ngii ełe puk yi enerngii mon!
9 Wumb kombur ening tang, piingii ei er ka erei! Erik yi ningii, ‘Gos sinim
kin tep erpi mołum, kunum ei ya mandi onum,’ pa ningii.
10 Pe enim konu owundu, endi tuk pangin kin, wumb enim sik ngii konu
ełe sipnarik, ninjing kin, enim puk andłam wer konu owundu ełe angk,
molk, ek yi ningii.
11 ‘Enim nge kułman, sin simb ełe mułum, ba nga en enim kin orung
kindinmin. Ba enim piik kun erngii, Gos sinim tep er mołum, omba kunum
mandi enim.’
12 Na enim kanip nind; kunum poru nimba kunum ei, Sorom konu ełe oł
embin tui tonu orum ya konu ełe tonu onermba. Ba konu ełe oł embin tui
owundu mendpił tonu omba.

Konu Owundu Kombur Wumb Noman Ak Tunanmin Ei Kaimb (Masyu 11:20-24)

13 Enim Korasin ni Beseira konu ełe wumb piik kun er mułngii. Pe na jep
oł yi enim kin enj oł ei Sairon konu ełe kin Taiya konu ełe ok yi ełamb kin,
wumb ombu molk, kon mił epi geltii kend munduk, dup sik ełe molk sik,
pakik andan tok, en enim oł kis buł ngok, noman to ak tunjung ni wumb,
keningii nik yi ełmin.
14 Gos wumb mok tumba kunum mandi ermba ei, Taiya kin Sairon konu
ełe oł embin tui, tonu orum ei kembis. Ba akip oł embin tui, enim kin tonu
omba ei, owundu tonu omba. Nimbił erang, enim noman ak tunenjing.
15 Pe enim Kapaniyam konu ełe wumb ei, epin konu ełe ambilk tonu
pungii erngii ei mon! Ba enim dup konu ełe mani pungii.”
16 Pe Jiisas ek yi nipi, eim nge er se andiłim wumb ngum, “Wu endi enim
ningii ek ei piipi nim kin, ei na ek piimba. Wu endi enim kin, buł ngopu
nim kin, ei na kin buł ngonum ku. Pe wu endi na ek piinarpi; buł ngopu
mułmba ei, Owundu na kindang onj ei, eim kin buł ngumba ku,” pa nim.
17 Ekii se wu engki angił orung nga tał, 70 pei orung ok, ka piinjing. Jiisas
kanik yi ninjing, “Owundu! Nim embe ełe nemin, gui kis ni ombu, sin ek
piik, ekii sik tor punjung,” pa ninjing.
18 Pe Jiisas Seisen eim dinga poru nipi yi nim, “Na mołup kenj ni, Seisen
ei epin konu ełe kupu kuru mił, boi ni mani om. Opu, gur gałi owundu nipi
kumb kinang erim.
19 Enim piyei! Na enim dinga ngunj. Ngamb kin, enim ka wembii ni epi,
enim kin tumbii ni ermba, ei eim piik kanik, enim opu orung wumb ongii
ei, enim to mani kindngii. Enim pungii konu ełe epi endi, enim to mani
kindnermba mon!

20 Ba enim ka piik yi ninerngii, ‘Gui kis enim sin ek ekii sik, tor punmun.’
pa ninerngii mon! Enim Gos kin ka piingii, Gos enim ei epin konu ełe enim
embe poł pendim pałim. Nimbił erang enim Gos kingam noł mołmun.”

Jiisas Eim Ka Piipi Arim Gos Ngum (Masyu 11:25-27, 13:16-17)

21 Kunum ełe Gos Gui Ka je, Jiisas kin ka piipi ngang kin, Jiisas ka piipi, ek
yi nirim, “Gos Owundu! Nim tonu epin ni mani mei ełe owundu mołun. Ei
na nim kin ka piind. Nim wumb noman ka pepi, peng pim wumb ei kin, oł
ka dinga ei en enim kin koi erkin pendin, ba nga kangił kembis mił noman
yi peng mołmun ei kin, oł ei andan tokun en, ei ka ninim noman ka pim mił
en.
22 Na arnan eim epi pei na angił ełe pei ngołum. Eim kingam ei wumb
endi pii poł tunałmin mon! Arim, eim mendpił, kingam pii poł tołum. Nga
arim wumb endi pii poł tunałmin. Kingam mendpił arim piiłim. Pe kingam
mendpił eim noman ełe Ernjing wumb andan tumba, wumb ei Ernjing
piingii.”
23 Jiisas nge er se andiłim wumb mendpił eim kin mulnjung. Molk kin,
eim kan ak topu ek nim, “Enim piik kanik enmin oł ei, wumb kombur yi
kenjing kin, wumb ei ka piyangin.
24 Na enim kanip nind, kumb ok Gos nge oł ekii se ermba oł ei piik niłmin
wumb kin, wu King ni, wumb ei ok, enim pe kaninmin oł ei nge kenmin nik
mulk. Ba en enim kinerik mon. Enim pe piinmin ek ei piimin ni mulk, ba
en enim piinerik.”

Sameriya Wu Endi Eim Wumb Kaimb Sim Ek Poł

25 Pe wu endi lo ek piipi ełim wu, ei eim yi piim. Nam ek nemb Jiisas
nimba mił ei kenmbii nip nirim. “Ek andan wu! Na nimbił oł erip, noman
konj sip kunum kunum ka mułmbii?”
26 Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Gos lo ełe nipe ek pałim? Nim er gerin mił
nenj?”
27 Pe eim ek dinga nipi orung kindpi yi nim, “Owundu, ei Gos nim nge,
nim eim kin noman ka ngunjii ei, ninim noman nge ninim noman tuk,
ninim dinga pei eim kin ngunjii. Pe ninim kapłi wumb nii endi ninim piikin,
nanim wumb nii ni piimbii ei nanim wumb ende mił na kin mandi pep
mołum; yi mił ninim noman kultun mił yi kulkun wumb ei ngunjii.”
28 Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Nim ek kun nin, ninim nin mił yi enjii!
Erkin nim noman konj kunum kunum ka sikin mulnjii.”
29 Ba lo ek piiłim wu ei, eim embe ambił ka ermbii ni piim. Piipi kin, nga
Jiisas kii sim. Sipi yi nim, “Na wumb nii ni piimbii ei nanim wumb endi mił
na kin mandi mołum?”
30 Pe Jiisas ek yi mił nipi orung kindim, “Jura wu endi Jerusalem konu
ełe si kindpi, wuł mani Jeriko konu ełe pum ni, wumb waning ełmin wumb
kombur, eim andłam ełe kan sinjing. Wu waning ełmin wu ombu ok, eim
epi pei sik, eim kepii tok erik pendik, en enim pangin kin, wu pupu kułmba
peng pim.
31 Pe kunum ełe kułmał kałiłim wu endi, eim andłam ełe wuł mani pum.
Pupu, andłam ełe pum ni wu pim ei kan si kindpi pum.
32 Yi ku, pe nga Liiwai kułmał kałiłmin paki tołum wu endi andłam ełe tor
opu pum. Pupu kin, wu ei kanpi si kindpi, opu orung andłam ełe pupu pum
ku.

33 Ba Sameriya konu ełe wu endi andłam ełe opu, pupu mer wu ei pim
konu ełe tor pum. Eim wu ei kanpi, eim mund mong ełe kaimb kis piim.
34 Pe wu ni eim mandi pupu, kepii mundum konu ei kanpi, kopung kindpi,
noł wain kindpi yi erim. Yi erpi sipi, tonu sipi, eim nge kung dongkii ełe
tonu kindim. Kindpi sipipi, sing ngii ełe pendpi, tep ka er mułum.
35 Pekił kupiiring, eim ku mong engki sipi, ngii sing ngii tep ełim wu ei
ngopu yi nim. 'Nim na wu ei tep ka er mułii! Pe nim epi endi ya wu ei
kin ngun kin, na ya orung ombii kunum ei, na nim kum epi top orung kind
ngumbii,' pa nipi eim pum.
36 Pe nim er piin mił nenj? Wu tekliki andłam ełe andik onjung. Nim
wumb nii piinjii ei ninim wumb endi mił nim kin mandi mułang wumb kis
ei ok wu ei tunjung?"
37 Lo ek piiłim wu ei ek yi nim, "Eim wu ei kan kaimb piipi wu ei, paki
tum." Pe Jiisas ek nipi, wu ei ngopu yi nim, "Nim pukun oł yi ku erii!" pa
nim.

Jiisas Opu Amb Masa Kin Mariya Teł Kenim

38 Pe andik puk, Jiisas pupu konu endi ełe tuk pum. Amb endi mułum
amb ei, embe Masa. Eim Jiisas sipi eim ngii konu ełe sipim.
39 Masa ni amb ei eim angim endi mułum amb ei, embe Mariya. Mariya
eim Jiisas mułum konu simb ełe mandi opu mołpu Owundu ek nim mił piipi
mułum.
40 Ba Masa eim kongun pei erpi, kuni kełim. Pe eim noman eipi eipi pum.
Masa pupu, Jiisas kanpi yi nim, "Owundu, na nge engnan ei, na wak tang,
na mendpił kuni er ka end. Ei nim piinan min; eim kindan opu, na paki
tumba," pa nim.
41 Ba Owundu ek nipi orung kindim, "Masa! Masa! Nim noman ełe epi
kanim kanim piikin nin.
42 Ba epi endeim mendpił ka wii ei, pe Mariya epi ka ei, piipi simba enim.
Ei wumb endi eim epi ka ei sinermba mon!"

11

Prei Erngii Oł Ei
(Masyu 6:9-13, 7:7-11)

1 Jiisas eim konu orung endi prei er mułum. Ekii se prei er poru nipi wang,
eim nge er se andiłim wu endi opu yi nim, "Owundu, nim sin prei ermin mił
ei, andan to!" pa nim. "Ok Jon wumb eim se andiłim wumb prei erpi eim
nge kongun wu ombu andan tum mił yi, sin prei ermin mił enjii," pa nim.
2 Pe eim ek nipi ngum, "Enim prei enjing kin yi erngii.
'Sinim Erinjpin, nim embe ełe kun ka wii mendpił tonu mułmba. Nim sin
tep er mołun konu ei tor omba.
3 Sin nge kuni nim kunum kunum ełe sin ngo!
4 Nim sin oł kis enjpin ei kil ngunjii. Nimbił erang, sin yi ku, wumb oł kis sin
kin erik ei, ninim noman pałim mił, sin kin yi enanmin, ei pei si kindinmin.
Nim sin oł embin tui endi tonu opu, sin kin erang kin, sin oł kis ermin ei
kapłi, nim sin paki to si orung sin kin, sin konu ełe mandi punenmin.' "
5 Pe eim ek yi nipi ngum, "Enim mołmun konu tuk ełe, eim wu angim endi
mołum ei, eim pupu, epin tuk memb, ngii andaring pupu angim ek dinga
nipi ngopu yi nim, 'Engnan, nim bres tekliki na ngui!' a nim.
6 'Na nge wu puł endi konu turii andpi om. Na kuni ngumbii sinerang
kin; na op nind,' pa nim.

7 Angim ngii nirik pim wu ei, ek dinga nipi yi nim. ‘Na angip tonu ombii
pinałim; ngii ondu pałim. Na kangił kin or pałmin. Na angip, nim epi endi
sip ngumbii pinałim.’
8 Kapłi, ei nimbił oł ermba? Na ek nip enim ngond, ‘Eim na engnan nipi
piinarpi, epi endi ngunerim, eim yi piimba; wu ei wii tek tek top mołum
nipi, eim kapłi angip opu, angim epi sinerang om, ei paki top ngumba.’
9 Na enim kanip nind, nim Gos kin kii sin kin nim ngumba sinjii. Enim
epi endi kuruk endngii ei, kapłi keningii. Enim ngii ondu, to seki ningii ei
Gos kapłi aki tumba.
10 Wumb Gos kin prei ełmin ei epi siłmin. Wu endi epi kurpu andłim ei,
kan siłim. Pe wu endi Gos kin mandi mołpu, ngii ondu to teki teki nimba ei,
Gos kapłi aki topu ngumba.
11 Enim mołmun konu tuk ełe, wu nii endi eim kingam opu, kii sipi, omu
endi ngumbii nimba; ba eim arim ei ka wembii kis endi ngumba min? Ei
mon!
12 Wu endi kingam ei, kei muł numbii nimba; ba eim arim ei ka ep min,
epi endi ngumba ei numba min? Ei mon ku!
13 Pe enim wumb kis, ei en enim kingenjing epi ka ngołmun. Ei en enim
piingii ku. Yi mił, enim Ernjing ei epin konu mołum ei, enim prei erik, Gos
Gui Ka simin ningii ei, enim kapłi ngumba. Ngang kin, Gos sin kin oł ka pei
erpi ngonum.”

Jiisas Biyelsipul Kin Kongun Ouni Enim Ninjing (Masyu 12:22-30, Mak 3:20-27)

14 Jiisas wu endi gui kis mułang, ek tingnałim ei, to tor kindim. Gui kis ei
pang kin, wu ei ek tangpi yi er mułang kin, wumb kanik, noman embin to
piinjing.
15 Ba wumb kombur yi ninjing, “Eim gos kend owundu Biyelsipul nge ełe
gui dinga kis ombu, to tor kindnim. Ei gui kis nge tep ełim wu,” pa ninjing.
16 Pe wumb kombur eim ermba jep oł ei, kenmin nik, oł endi ermin,
ninjing. Nik yi ninjing, “Nim jep oł endi ei epin konu ełe oł endi erii!”
ninjing.
17 Ba Jiisas wumb noman tuk ełe eim piim. Piipi kin, eim ek dinga nipi
ngum, “Pe wumb mei ende wumb en enim eipi eipi puk, paltik opu ermin
nik erngii. Ei en enim konu kunum kinan olt ka sinermba. En enim mei
konu kis mułmba. Nga ngii endi eskił topu pupu, ngii endi ełe pimba ei ngii
endi eskił topu, mani ba ku.
18 Seisen nge tiłap ei ok eipi eipi puk, opu ermin nik erngii ei, kapłi ka
mułngii mił nenj? Enim nik na gui kis tor kindind; ei nimbił erang Biyelsipul
nge dinga ełe gui kis ombu to, tor kindind, ninmin ei na nind.
19 Enim yi ninmin, “Na gui kis to tor kindinj ei Biyelsipul dinga ełe to tor
kindinj pim kin, kapłi en enim Jura engnjing noł gui kis to tor kindinmin
ei kindinmin mił nenj? Yi mił ku en enim ek ełe ni peni ełe kindpi kos er
ngumba.
20 Gos angił ełe erang, na gui kis top kindinj pim kin, kapłi Gos sinim kin
tep ermba om ni piimin.
21 Pe wu dinga endi, opu kiłeng ambiłpi, eim ngii ełe mułmba ei eim ngii
konu ka simba.
22 Ba wu endi eim dinga pupu wang kin, wu ei kin opu erngił ei, wu ei
kapłi, eim wu endi opu kiłeng ni kumb tepii ei kapłi simba. Eim opu ermbii
nip piingii ni opu, wu ei topu eim epi sipi, wumb mok to ngopu yi ermba
pend piipi omba.

23 Wu endi na kin opu ermba wu ei, na kin wu puł mon! Wu endi na nge
kung siipsiip kin, tep er kun enermba, ei eim na kung siipsiip ombu, to eipi
eipi kindiłim.”
24 “Gui kis wu endi si kindpi pułum ei, pupu mei kep ka sałiłim, konu
mołułum. Gui kis ei konu endi kan sinałim kin, yi ni piiłim. ‘Ok nam muls,
ngii konu si kindip onj konu ei nga bii,’ ni piiłim.
25 Pe pupu ngii ełe kurpu kenim ni, ngii ei er kun er sałmin ei sim.
26 Ka seng kanpi, pupu gui kis angił orung nga tał nipi tu wum. Ei eim
dinga ei to mani kindik oł kis ełmin. Erik, ngii ełe nirik puk mołułmun. Ok
wu ei kis aninga mułum, ba pe kis mendpił mołum.”
27 Jiisas eim ek ei nim, kunum ei wumb pei mulnjung. Konu tuk ełe amb
endi mułum. Amb ei ek dinga nipi wii yi mił tum. “Amb ei ok nim mengpi
nim am ngurum amb ei eim ka piyangłi.”
28 Jiisas ek nipi yi nim, “Ei minj mon, ba wumb Gos kin ek piik ekii sinmin
wumb ei kapłi ka piyangłi.”

Wu Kombur Jep Oł Kenmin Nik Wii Tunjung (Masyu 12:38-42)

29 Wumb pei ok kułou tangin, Jiisas ek yi nim, “Akip kunum ełe, wu amb
pei wumb kis mołmun. En enim kii sik ek nik, jep oł minj kenmin ninmin.
Ba na jep oł endi andan tunermbii. Ei Jona nge jep oł mendpił ei andan
tumbii.
30 Gos kumb ok Jona Ninipe konu ełe pui nipi kindrim, ba Jona Gos ek
nirim mił ekii sinerang kin, Gos jep oł endi erpi andan tang, omu owundu
eim kirim ełe tuk pupu kunum tekliki pirim. Ei Ninipe konu ełe mołmun
wumb keningii nipi enerim mił yi ku wu kingam mołum. Ei eim Gos oł ei
ermba ei akip wumb mołmun kunum ełe keningii nipi ermba.
31 Ekii se Gos eim wumb, mok tumba kunum ei, wumb tep er mułum amb
kuin konu mei orundung mułum amb ei tonu opu, wumb oł kis enjing ei
ni peni ełe kindpi ermba. Nimbił erang amb kuin mei wer orung mendpił
mułum. Pe eim opu King Solomon eim noman ka piim ei piimba nge om.
Ba pe wu endi Solomon to mani kindim wu endi ya ełe mołum; ba en enim
eim ek piinenjing mon.
32 Ekii se Gos eim, wumb pei mok tumba kunum Ninipe konu ełe mołmun
wumb kin, wumb akip kunum ei wumb ouni orung tonu ongii. Ok oł kis
ombu nik tor kindngii. Nimbił erang Ninipe konu ełe wumb Jona nirim ek
ei piik, noman ak tok. Ba pe ya mołum wu ei Jona ek to mani kindim, ba
enim noman ak tunanmin.

Ngenj Ełe Tiłang (Masyu 5:15, 6:22-23)

33 Wumb dup alam kałiłmin ei sik ngii nirik mandring, peł ełe kindngii ełe
mandring kindik pendngii ei mon! Wumb dup kalk tonu peł ełe pendiłmin,
wumb ngii ełe nirik ongii ei, dup tiłang ei kanik ongii.
34 Nim ningił, ei ninim ngenj ełe nge tiłang. Pe ninim ningił ka piimba ei
ninim ngenj tiłang ka ermba. Pe nim ningił kis mułum kin, nim ngenj pei
emii ermba.
35 Ei piik en enim, kan kun er mułngii. Mon pim kin tiłang noman tuk
sałim ei nga emii ermba.
36 Pe ninim noman tiłang pei pim kin, noman ełe emii endi pinermba
mon. Ninim noman pei tiłang ermba. Ei dup alam tiłang enim mił yi ninim
noman ełe tiłang erpi pimba,” pa nim.

Ek Mon Wu Ni Kułmał Kałiłmin Wumb Oł Kis Enjing (Masyu 23:1-36, Mak 12:38-40)

37 Jiisas ek ei nipi poru neng kin, lo ek piiłim wu endi opu, “Jiisas, nam ngii
konu wang kuni numbuł,” pa nim. Yi neng kin, Jiisas pupu peł ełe mułum.
38 Lo ek piiłim wu ei mołpu kenim ni, Jiisas noł was enarpi, kuni ok num.
Nang kanpi wu ei, eim noman embin to piim.

39 Ba Owundu yi nim, “Enim lo ek piiłmin wumb enim kuni nołmun ming
torung was er ka ełmin wumb tukrung penj mołum. Yi mił enim noman tuk
ełe oł kis ni, waning epi erngii nge piki top pałim.
40 Enim wumb noman pinałim. Gos enim nge ngenj torung erim, ba eim
enim ngenj tukrung enerim min?
41 Ba enim noman tuk pałim oł ka epi yi erngii nge wumb kaimb er
mołmun wumb ei paki tungii. Enim yi erangin kin, enim noman tuk ka
seng kin, enim wumb paki tungii,” pa nim.

42 “Ba enim lo ek piik kin wumb, piik kun er mułngii. Enim keming ni
tem ni epi mok tok engki erik, epi orung endeim sik Gos ngołmun. Ba enim
wumb noman ngok ełmin, oł ei si kindik, andłam kun si kindik, Gos kin
noman ngunałmin. Enim oł ei erik, nga oł endi si kindnałmin mon ku.

43 “Enim lo ek piik ełmin wumb, piik kun er mułngii. Enim yi mił piiłmin,
sin men ngii ełe kumb se mułamin kin, wumb keningii nik ełmin. Pe kunum
endi, wumb kułou tołmun kunum ei, sin onmun nik angił sik, yi erangin
wumb eipi, ei sin keningii nik. Enim noman yi piiłmin wumb. Yi erngii ei
kan kun erik mułngii.
44 Enim mołmun ei yi mił, wumb tukpu tołmun, ba jep oł er pendnałmin,
mei mandring koi er pałim ei kan kun enarik tonu peł ełe andłam andiłmin,
ba mandring mei konu ełe ka sinałim mił enim yi mołmun. Ba wumb kan
kun enarik kin, nga wumb ok emin mołmun mił yi ku molk kapłi enanmin.”

45 Wu endi lo ek piik nik ełmin wu ei nge endi ek nipi orung kindpi yi nim,
“Ek mon wu! Nim ek yi nikin, sin kin ek embiłin ku,” pa nim.
46 Pe Jiisas ek ni orung kindpi yi nim, “Enim lo ek piiłmin wu, enim kan
kun er mułngii. Enim oł embin tui er wumb ngołmun. Ngangin kin, wumb
kongun dinga ełmin; ba en enim angił endi tuk kindik, wumb ei wurii wii
paki tunałmin mon!
47-48 Enim kan kun erik mułngii! Ok enim kupenjing noł Gos oł ekii se
ermba oł ei piik niłmin wu ombu to kundnjung. To konduk kin, tukpu ełe
en enim epi kuk moke ngok pendnjing. Yi enjing ei, en enim kupenjing noł
enjing oł ei en enim noman ełe kapłi en enim ni piik enjing. Keimi, nimbił
erang enim kupenjing noł Gos ek ka ni tor kindiłmin wumb to kundnjung?
Nga enim tukpu sik epi kuk moke ngok enjing. Oł ei ngenj torung oł keimi
mił pim, ba noman tukrung oł keimi enenjing, mon!
49 Yi erangin kin, Gos eim noman ka piim ek ei ok eim nim, ‘Pe na Gos
oł ekii se ermbii oł ei, piip nimba wu kin, Gos ek ka ei si endngii wumb
kindamb ongii. Ei wumb kombur konu eipi eipi pangin, embii monduk to
kundngii.
50 Pe kunum ełe, wumb ei ok Gos oł ekii se ermba ei piik ni tor kindiłmin,
wumb to kunduk. Akip kunum ełe en enim oł embin tui singii. Ei ok wumb
ombu to konduk mił ni, pe kunum ełe erik mił singii.

51 Am kumb ok, wu Eipel kultum. Nga mering wu Sekaraiya kultum. Ei
Gos ngii kułmał kałiłmin konu kin men ngii konu tuk ełe kultum. Ei ngenj
kumbii singii nim ei, pe mołmun wumb ei keimi. Na enim kanip nind, enim
wumb tiłap ei pe ngenj kumbii singii.

52 “Enim ek ka piik sinjing, ba wumb kombur tuk puk ek ka simin ni
enjing, ba en enim singii andłam ei, enim ondu ngunjung ei, enim kapłi
konu ełe tuk punerngii mon!”
53 Jiisas ngii ełe si kindpi anda pupu pum. Pe lo ek połmun wumb kin, lo
ek piik niłmin wumb en enim ek nik, eim ngunjung. Ngok kin, eim gupu ełe
ek kanim kanim kopur kii sipin, yi nimin nik piik enjing.
54 Eim ek endi nipi ngumba min, nik kui er mulnjung. Eim Jiisas ek endi
nipi nim kin, ek nipin eim kos er ngumun ni piinjing.

12

Oł Kend Oł Ei Kan Kun Er Kindngii
(Masyu 10:26-27)

1 Wumb pułe mam pei ok kułou tunjung, ba konu wumb pei piki topu
pim, wumb endi kombur kembngii pim. Kunum ei Jiisas eim ek ok, nipi
eim er se endim wumb ngum. “Enim kan kun er mułngii. Lo ek piik niłmin
wumb ei ek kend tok niłmin ei, yiis bres tuk kindiłmin mił.” Jiisas ek ei pułe
yi mił nirim, “Lo ek piik niłmin wumb ek kend tok, ek ei wumb eipi ngangin
piik kin en enim er kis mondułmun.
2 Pe epi pei koi er sałim ei ekii se nga peni ełe omba,” pa nim. Epi pei kum
topu pałim ei, ekii se nga peni ełe wang wumb keningii.
3 Yi pałim ei, enim ek koi erik emii peng ninjing kin, ei nga kupiiring eni
topu tiłang enim mił ek ei tiłang erpi, peni ełe wang kin, wumb piingii. Enim
ek aninga ngii nirikring ninjing ek ei, nga tonu ngii tondrung ełe angk nik
tor kindiłmin mił pimba,” pa nim.
4 “Enim na wumb puł, na enim kanip yi nind. Wumb enim ngenj ei to
kundngii ei mund mong tunerngii! Mon!” pa nim. “Pe nga ekii se wumb ei
ół endi nga kapłi enerngii mon!
5 Ba na enim mund mong tungii wu, endeim na enim andan tumbii,” pa
nim. Enim wu ei kin mund mong tungii; wu ei wumb to kondułum. Nga
ekii se, eim wumb sipi dup konu kis ełe kindmba ku. Na enim kanip nind,
enim eim kin mund mong tok mułngii.
6 “Enim piinmin! Kei Winu angił orung ei, ku kundii tał ngok siłmin ei,
enim piinmin. Ba Gos kei ei pei kanpi piinim. Nga endeim Gos ourun
tunanim mon!
7 Na ek keimi nind. Gos enim peng enjin tukrung, ei pei gerpi kanpi poru
ninim. Enim mund mong tunerngii! Enim kei Winu kembis mił ei, to mani
kindinmin. Yi mił ku Gos enim kin pei tep er kanpi mołum.”
8 “Na enim kanip nind, wumb endi na embe ełe ek nipi wumb kumb ełe
kanpi nimba wumb ei, eim na kin nimba ei wu kingam yi ku nimba. Ei eim
Gos enjel kumb ełe wu ei embe ambił tonu kindmbii.
9 Pe wumb endi na kin, wumb ningił ełe buł ngopu nim kin, na eim Gos
enjel ningił ełe eim buł ngumbii ku.
10 “Wumb nii endi wu kingam kin, ek ambiłpi ek kis nimba wu ei, Gos eim
ół kis kil ngumba. Ba wumb endi eim yi nipi Gui Ka dinga kongun owundu
erim, ei embe ambił mani kindpi, yi nimba wumb ei Gos kapłi ek kis yi mił
nimba wu, ei kil ngo si kindnermba mon!
11 “Pe wumb enim sik sipik men ngii ełe wu owundu mułngii ningił ełe ni,
wumb num mułngii konu ningił ełe sipngii ei, enim mund mong enerngii
mon! ‘Pe sin nipe ek ei nimin?’ Nik, yi ni piinerei mon!
12 Wumb enim kin ek ningii kunum ei mendpił, Gos Gui Ka, enim ningii
ek ei, enim ek andan tumba. Nipi ngang kin, enim ningił ek ei mił ningii.”

Ku Ni Epi Ambił Nołum Wu Wulu Pum Ek Ekin

13 Wumb pei mulnjung konu tuk ełe, wu endi opu Jiisas kanpi, ek nipi
ngum, “Ek mon wu! Nim ek nikin na angnan ngunjii. Ngan kin, eim sił
erinjpił epi ei pei mok to simbił,” pa nim.
14 Ba Jiisas ek nipi orung kind ngopu yi nim, “Nimbił erang wumb nii na
ek kos mił piimbii nik to tonu kindnjing min, nga ełip erinjngił koł epi ełip
kin mok top kapił kapił erpi ełip ngumbii min ei kapłi enanim mon!”
15 Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi wumb ngopu yi nim, “Enim kan kun
er mułngii. Wumb epi pei simba ei nik, kan bun bun kulerngii mon! Pe
epi pei simba wumb ei, eim kułmba kunum ei, epi ombu eim paki tunerngii
mon!”
16 Pe eim ek ekin endi topu wumb ngopu ek dinga nim, “Wu num endi
epi ni ku pei sałiłim wu ei, eim kuni tełim ei, poł pei topu mołum.
17 Pe wu num ei eim noman ełe piipi, ‘Na nimbił oł endi ermbii?’ ni piim.
‘Na kuni tuk kindmbii ei ngii pei sinałim,’ ni piim.
18 Eim yi nim, ‘Nam ermbii mił nenj?’ ni piim. ‘Na yi ermbii, kuni ngii
kembis kembis ombu to kis erpi, kuni ngii owundu konj tekmbii,’ nim.
‘Takip kin, kuni tem ni kuni kanim kanim sip nam ngii ełe tuk kindmbii.
Nam kuni pei sałim, kung pei nop mułmbii,’ nipi kin, kor mułum.
19 Mołpu kin, eim ei ek nipi yi nim, ‘Nim kung ngii pei kor molkun, kuni
ni epi sałim. Nokun kin, ka ka piikin mulnjii,’ pa nirim.
20 Ba Gos ek nipi wu ei ngum, ‘Nim wu kom noman ka pinerang nikin
mołun. Nim epin mendpił nim kulnjii. Kułan kin, epi pei ka er sin, ei wumb
nii simba?’
21 Ei yi mił, wumb en enim epi pei kułou mondułmun wumb ei, Gos kumb
ełe ok epi sinerii mił mołmun,” pa nim.

Gos Kin Noman Pii Gii Nimin
(Masyu 6:25-34)

22 Jiisas eim er se andiłim wumb kanpi, ek dinga nim, “Na enim kanip
nind, ‘Enim noman konj ełe noman to minj kulerngii mon!’ Enim yi ningii,
‘Sinim kuni nipe kuni numun? Nga enim ngenj ełe piik kin, alap ni epi nipe
endi kindmin,’ yi ni piinerngii mon!
23 Noman konj sikin konj mulnjii ei, kuni minj ni piinerngii; nga ngenj ełe
alap minj ni piinerngii!
24 Enim kei Goi ni kei kanim kanim ei piingii. Enim kei piin min? Kei ei
kuni tilałmin, nga kuni kełngii ngii sinałim; nga kuni tu wuk kułou tunałmin;
ba Gos eim kei kuni ngołum. Enim wu amb ei kei to mani kindinmin ei, enim
wumb owundu mołmun.
25 Pe enim mołmun konu tuk ełe wu endi noman dinga pimba. Ei eim nga
nipi, pupu eim noman konj ei kung ngii kopur nga sipi, mułmbii ni pimba,
ei kapłi enanim; ba Gos mendpił ei kapłi ermba.
26 Pe enim epi kembis endi erngii ei kapłi enerim kin, Gos mendpił kapłi
ermba. Nimbił erang enim epi kanim kanim pei noman to piinmin?
27 Enim epi kuk ka wii ei piin min? Ei kongun endi enałmin mon. Ei wii
tonu onum. Pe enim alap enałmin; ba na enim kanip nind, kumb ok King
Solomon, eim alap ka wii kindim. Ba ei ya epi kuk ka wii ei mił alap endi
kindnerim mon!” pa nim.
28 “Pe kuni tałiłmin konu epi ka wii tonu opu mołum ei, pe mołum; ba topuł
tok tor kindik dup kełngii. Pe epi wii ei nge Gos kan wiik tołum. Ei enim kan
kun erngii. Gos enim tep ermba ku; ba enim wu amb pii gii dinga pinałim.

29 Yi piik, enim noman embin to piinerngii. Sin nipe kuni kin noł numun,
epi nipe epi simin nik yi piinerngii mon!
30 Mei konu orung orung torung mołmun wumb ei, epi pei er simin mił
nenj ni piik mołmun; ba enim Ernjing ei epi ei nge singii ni piinim.
31 Enim Gos enim tep er mołum oł ei, kan kun er mułngii. Pe Gos eim enim
epi ombu kapłi ngumba ku."

Ei Epin Konu Epi Pei Sałim (Masyu 6:19-21)

32 "Enim wumb tiłap kembis kung siipsiip mił ombu, enim mund mong
tunerngii. Enim Ernjing Gos ka piipi, eim tep er mołum konu ei, 'Enim
ngumbii mułngii,' pa nirim, ek ei pałim.
33 En enim epi pei wumb ngangin kin, wumb top tok singii ku ei, wumb
wii mułngii wumb ei, paki tok ngungii. Ngangin kin, enim ku nin epi ombu
am punermba. Pe ninim kon endi sinjii kon, ei sikirpi kiłip topu numun
tunermba; ba kon dinga wii seng kindnjii. Pe enim epi ka wii kanim kanim,
epin konu kułou tungii ei am punermba. Konu ełe waning wumb tuk ok
waning sinerngii; nga ka pila min, epi kis endi tuk ok epi ombu, nok erik
kis mundnerngii mon! Pe enim epi ka wii, ei epin konu kułou tungii, ei am
punermba. Epin konu ełe waning wumb tuk onerngii; nga ka pila min, nga
epi kis endi tuk onerngii mon.
34 Enim nge epi ka konu ełe sałim konu ełe, kunum kunum enim noman
tuk konu ełe sałim ku."

Kongun Wu Ek Er Kun Er Mułngii Ek

35 "Enim kan talk, dup alam si kalk, konduk kindik, nipe epi endi erik, en
enim er kun erik mułngii.
36 Jiisas ek nipi yi nim, "Enim mułngii ei, wu owundu endi omba. Nik kin,
wumb en enim or pinarik, er mołmun mił mułngii. Ei yi mił, wu ei eim kuni
owundu nok erngii ei, orung omba ei si kindpi kin, opu ngii ondu to teki
teki nimba, ei sikir ok aki tungii.
37 Wu owundu ei opu kaniłim ni, eim nge kongun wumb or pinałmin ei,
wumb ka piingii. Na enim kanip nind, wu owundu eim alap sipi osii er tałpi,
kan tałpi, eim nga kuni er kun er sepi yi nimba. 'Na nge kongun wumb ok
peł ełe molk, kuni owundu nungii nge ngumbii,' pa nim.
38 Pe wu owundu ei epin tuk mii memb omba min, kei kultu kumna tumba
kunum ei omba min, eim opu kenmba ni, eim kongun wumb or pinarik
omba nik, kui mułngii wumb ei ka piingii," pa nim.
39 "Enim oł ei piinmin! Wu endi eim ngii konu waning wumb ongii ni
piipi kin, eim ngii konu tep ka wii er mołum ei, tuk punałmin mon!
40 Enim yi ku er kun erik mułngii. Wu kingam eim omba kunum ei, enim
piik kunum ełe, omba ni piinerngii."

Kongun Wu Ka Min Kongun Wu Kis Nge Ek Ekin (Masyu 24:45-51)

41 Pe Piisa ek ekin yi nim, "Owundu, nim sin kin ek ekin pei ni ngon min,
sin wumb eipi kin ek ouni nin min?"
42 Pe Owundu yi nim, "Pe tep enim ei nii tep mołum? Mołpu kin, eim
noman ka pałim. Peng kin, eim kongun tep ka mołułum. Mołpu kin, owundu
eim wu endi to mundang mołpu, kongun wumb tep er nim min? Nipi kin,
wumb kuni kunum simba kunum ei ngopu erangłi nim min?
43 Ekii se wu owundu ei orung opu, eim kongun wu ei ok ek nim mił, ei
piipi kin, kongun er mołum wu ei eim ka piimba.

44 Na ek keimi nip enim ngond, wu owundu eim, ‘Epi pei tep er mułii!’
nimba. Neng kin, tep er mułmba.
45 Ba kongun wu ei eim noman yi piim, ‘Na wu owundu ei sikir orung
onermba,’ ni piipi, kongun wumb ei wu amb ni kepii topu kin, eim pupu
kuni nopu, noł nopu, wulu pang er andpi mułum.
46 Pe eim yi er mułum ei, eim wu owundu ei kunum nenj omba nipi kin,
kui er mulerim. Pe kunum endi eim pii poł tunarpi mułum. Pe wu owundu
opu, eim kongun wu ei kepii topu, wu sipipi wumb wii molk kongun pii
poł tunarik mulnjung konu ełe mundum. (Konu ełe wumb pii gii ninenjing
wumb).
47 Kongun wu ei eim wu owundu ełim oł ei piiłim; ba eim wu owundu
noman ełe kongun kun enarpi mułum. Wu ei wu owundu opu, ek ngopu
kin, kepii dinga wii tumba.
48 Pe kongun wu ei, eim wu owundu kongun ełim oł ei piinarpi kin, oł
eipi er mułum kin, wu owundu ei opu, ek ngopu kin kepii aninga er tumba
pałim. Wumb endi epi pei ngang sim pim kin, wumb ei epi yi ku erpi kin
nga pei ngo orung kindmba. Nga wumb endi ek ka min, kongun ka ni, epi
pei kanim kanim ngum ei, wumb kin kongun oł yi mił ku erpi ngo orung
kindmba.

Jiisas Eim Wumb Tiłap Mok Tumba Wu (Masyu 10:34-36)

49 “Na op dup owundu kindamb, mei ełe opu dup numba. Nam noman
dinga ni piip, nam dup ei sikir numba.
50 Na noł endeim pimbii ei yi mił, na kin oł embin tui owundu endi tonu
onum. Onum oł ei na kin sikirip poru nimba. Nip moł; ba sikirpi poru
ninerang kin, nanim noman embin enim.
51 Pe enim piinmin! Na op enim opu erik erngii oł ei (opu ond wu mił op)
mon nimbii onj min? Mon. Na enim kanip nind, “Na op wumb tiłap ende
en enim opu erngii, nge onj.
52 Akip ni, nga ekii se, wu amb kangił kombur ngii ende mułngii wumb
ei, ok eipi eipi puk, tiłap tał er mułngii. Pe tiłap endi, opu orung erpi tiłap
tał ngumba. Ngang kin, nga tiłap tał opu orung er eim kin ngunguł.
53 Yi er puk kin, kangi ei arim kin opu ermba ku. Nga arim kingam kin
opu ermba ku. Nga amb mam eim ambiłam kin opu ermba; nga ambiłam
eim mam kin opu ermba ku. Pe amb mam eim kingam ambim ei kin opu
orung erang; nga kingam ambim ei kingam mam kin opu orung erang kin
yi erngii.”

Epi Nipe Tonu Omba Ei Piiłmin Oł Ei (Masyu 16:2-3)

54 Pe eim ek dinga nipi wumb ngopu nim, “Enim konu eni tonu opu, mani
pupu, enim konu ei kon kupu endi tonu onum ei kaninmin. Kanik kin, enim
yi ninmin, ‘A konu kumb tumba.’ Enim yi niłmin oł ei keimi, konu kumb
tołum.
55 Pe enim mułangin kin, konu pop owundu endi mer ełe tołum kunum
ei, enim yi niłmin, ‘A konu eni owundu pimba,’ pa niłmin. Yi niłmin, oł ei
keimi tonu ołum.
56 Enim ek kend wumb! Enim kupu kin mei ełe oł ermba ei kan poru
niłmin. Ba nimbił erang, enim Gos oł kombur pe tonu onum, nga tonu omba
ei, kan kun enanmin?

Pe Nim Giyeng Ni Molkun Wumb Nim Kin Kos Ningii Ei Er Kun Enjii. (Masyu 5:25-26)

57 Nimbił erang enim oł ei ek nik kun kind piinarik, oł kun niłmin?
58 Kunum endi nim wu endi nim kin kos er ngumba wu ei kin, tep to
punjii. Ei andłam ełe pukuł, wu ei kin ek ni ka enjii. Mon pim kin, wu ei
nim sipi, kos piiłim wu endi angił ełe ngang kin, kos piiłim wu ei nim sipi opu
ond wumb angił ełe ngang, opu ond wumb nim sipik, kan ngii ełe kindngii.
59 Na enim kanip nind, nim kan ngii ełe sikir tor onenjii mon! Ok ninim
kom se piikin, ku epi owundu endi min, ku kembis pei ei ngo orung kind
poru ninjii," pa nim.

13

Wumb Endi Gos Kin Noman Ak Tunermba Ei Eim Am Ba

1 Kunum ełe, wumb kombur mołangin kin, enim nik Jiisas ngunjung.
Galilii wumb kombur mołangin kin, Pailos eim kułmał kelnjing wumb ei,
topu miyem sipi nga kułmał kelnjing, kung miyem ei sip endi kindim.
2 Jiisas ek dinga nipi orung kindpi yi nim, "Galilii wumb ei er molk, Galilii
wumb kombur to mani kindinmin, ni piik ninmin min? Pe Galilii wumb
tiłap ei oł kis ełmin, wumb ni piik ninmin min? Ełe nge kapłi wumb ei oł
embin tui sinjing min?
3 Na enim kanip nind. Ei mon! Ba enim yi ku, noman ak tunenjing kin,
enim pei yi mił ku kolk am puk poru ningii.
4 Kumb ok kunum Sailom ngii olt endi eskił topu mani pupu wumb engki
nga kapił kapłi pei to kundum. Wumb ei oł kis erik oł ei, wumb eipi
Jerusalem konu mołmun wumb oł kis ei to mani kindim ni piik ninmin min?
5 Ei mon ku! Na enim kanip nind, 'Enim noman to ak tunenjing kin, enim
yi mił ku kolk am puk poru ningii,' pa nind.

Ond Pik Mong Tunanim Ei Nge Ek Ekin

6 Pe eim ek ekin endi nipi ngopu yi nim, "Wu endi eim ond pik tuk kuni
wain pin tałim. Ba ekii se opu, ond pik ei mong tonum min? Op, mong tang
numbii ni piipi opu kin, kenim ni mon pim.
7 Mon peng kin, ek nipi eim kongun wu ngum, "Nim piin! Kung ngii tekliki
mołup op kin, ond pik mong numbii ni onj, ba mong tunerim. Pałim, ei nim
kołmung to kindii! Nimbił erang ond ei mei noł wii nonum?" pa nim.
8 Kuni mong nge kongun ełim wu ei ek nipi orung kindpi yi nim. "Wu
owundu! Nim kapłi nen, kung ngii endeim minj nga mułmba min? Mułang
kin, na mer ond puł ełe mei akip kung kou enj tu wup, kindip kin, yi ermbii,"
pa nim.
9 "Yi erpi pindamb kin, nga kung ngii endi ełe kapłi mong tumba. Yi
eramb kin, mong tunerim kin, nga kołmung tui nen kin, to si kindmbii,"
pa nim.

Kor Owundu Kunum Jiisas Amb Endi Er Ka Erim

10 Kor kunum endi Jiisas Gos ek ka nipi wumb ngum. Ei men ngii endi ełe
mołpu ek nipi ngum.
11 Kunum ełe amb endi mułum, amb ei gui kis endi mułum. Gui kis ei,
amb ei ening ngang kin, kung ngii engki nga kapił kapłi pei o pum. Gui kis
ei erang kin, amb ei ening kan sipi pim ei eim buł engin tang kin, kun ba
pinerim mon.
12 Pe Jiisas amb ei kanpi yi nim, "Nim ya wa!" Amb ni wang kin, Jiisas ek
yi nim, "Na nim ening ei er ka er poru nind," pa nim.
13 Amb ei wang kin, Jiisas angił sipi, amb ei embiłim. Embiłang kin, amb
ni sikir kun engim. Angpi kin, Gos embe ambił tonu kindim.

14 Ba men ngii ełe tep mołułum wu ei, Jiisas amb ei kor kunum er ka erim
ei, mon nipi, Jiisas kin popuł sim. Sipi kin, ek dinga nipi wumb pei ngopu yi
nim, “Kongun ermin kunum ei kongun minj ermin. Kunum angił orung nga
endeim ełe kongun ermin. Enim ei ngenj er ka ermba ni pingii wumb ei,
kongun kunum wangin kin, er ka ermba. Enim ełe nge piik kin, kor kunum
wumb yi nge, ya ełe tu wunerei!” pa nim.
15 Pe Owundu ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim wumb kanik ek kend
nik pendik, nga puk oł eipi eipi ełmin wu, kor kunum enim kung kou ni,
kung dongkii ni konu kuni ngo pendiłmin konu ei kan posik sipik, noł ngok,
nga tu wuk, yi ełmin oł ei piinarkin nin min?
16 Ba amb ei, Eiparam nge tiłap ambiłam, Seisen ambił gii nipi mułang
kin, kung ngii engki nga kapił kapłi pei opu pum. Ei akip kor kunum ei na
eim kan mił pe mułum ei, pilngan to kindind,” pa nim.
17 Eim ek yi neng kin, opu orung enjing wumb ei singambił sinjing. Pe
wumb pei eim erim oł ka ei kanik ka wii piinjing.

Ek Ekin Kombur Jiisas Wumb Ngum
(Masyu 13:31-32, Mak 4:30-32)

18 Jiisas ek ekin nga topu yi nipi ngum, “Na nipe epi endi su sip kin, nga
Gos wumb tep enim ei tonu ok pei mołmun ei nip ngumbii?
19 Ei yi mił, kuni emb kembis wii endi sinim embe ‘maser,’ pa ninmin. Wu
endi kuni emb maser ei sipi kin eim kuni tałim konu ełe tałpi pendim. Pe
kuni maser ei ekii se ond mił tonu om. Ond ei engim konu kei ok mołułmun.”
20 Ek ekin nipi nga nim, “Na Gos wumb konu orung orung wumb pei tep
er mołum oł ei, na epi nipe endi mił su sep nimbii?
21 Ei yiis bres tuk kindiłmin mił, amb endi bres plawa ming owundu endi
sipipi, yiis kin endi kindim ei, ekii se bres plawa ei oupu tonu om. Ei yiis
ninmin epi ei konu orung orung pang kin, yi ełim.

Ngii Ondu Kembis
(Masyu 7:13-14,21-23)

22 Jiisas eim pupu, konu owundu ni konu kembis kombur sim konu tor
pum. Pup andpi kin, Gos ek emb topu, wumb ngopu yi erim. Erpi kin, eim
Jerusalem konu ełe ba nge pum.
23-24 Pang kin, wu endi opu yi nim, “Owundu, Gos wumb endeim, endeim
ni sipi orung simba min?” Ba Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim, “Enim
embił dinga kindik, kongun dinga erik, ngii ondu kembis wii ełe tuk pungii.
Ei yi mił enim kan kun er mułngii nge Gos erim. Na ek nip enim ngond, ei
nimbił erang wumb pei ngii ondu kembis wii nirik bin nik erngii; ba kapłi
enermba mon!
25 Ekii se ngii arim ei opu kin, ngii ondu ngumba. Ngang kin, enim ok
andaring ok, molk yi ningii. ‘Owundu, ngii ondu aki to!’ yi ningii. Pe eim
ek yi nipi ngumba, ‘Enim jiłi wumb, na piinand.’
26 Nga enim yi ningii, ‘Sin nim kin ende mołpun, kuni nopun, noł nopun,
nim andłam ełe andpin, ek emb topun, sin konu owundu ngołan,’ pa ningii.
27 Ba eim ek yi nipi enim ngumba, ‘Enim jiłi wumb, na enim piinand.
Enim oł kis ełmin wumb, na moł konu kunerei!’
28 Ba enim molk ke ningii ni, Eiparam ni, Aisak ni, Jeikop ni, Gos ek ka
ni tor kindiłim wumb pei Gos konu sinim tep enim konu ełe, tuk mułngii
ei keningii. Ba en enim mon, si kindik torung mułngii. Molk kin, en enim
gupu mong kongk kin ke nik mułngii.

29 Pe wumb konu eni tonu onum konu wumb ni, eni mani punum konu
wumb ei ni, ei orung wumb ni, mer mani orung wumb ni, wumb ei tonu
ok, Gos sinim kin tep er mołum konu peł ełe, kuni owundu nok er mułngii.
30 Keimi! Pe wumb kombur en enim ekii se omun ni erngii wumb ei, nga
ok kumb se pungii. Wumb kombur pe o kumb se bin ni erngii wumb ei, am
ekii se mendpił ongii.

Jiisas Jerusalem Konu Ełe Kanpi Kin Ke Nim.
(Masyu 23:37-39)

31 Kunum ełe mendpił lo ek piik niłmin wumb kombur ok, ek yi ninjing,
“Nim konu ełe si kindkin, konu eipi endi ełe pui! King Eros nim tumba
enim,” pa ninjing.
32 Jiisas ek nipi orung kindim, “Enim eim kanik ek ningii, ‘Piimin! Akip
min, topuł endi, gui kis ei na to tor kindip, ening pimba wumb ei, er ka erip,
ermbii. Toi na kongun poru nimba.
33 Ei yi mił, pe min, topuł min, tał kunum na andip kongun ermbii. Ei
nimbił erang wumb, wu endi Gos oł ekii se ermba oł, ei piik niłmin wu,
endi to kundngii ei, Jerusalem konu tu wuk minj, to kundngii.
34 “O Jerusalem konu ełe wumb! Jerusalem konu ełe wumb! Enim wumb
Gos nge ek keimi nik oł ekii se ermba oł ei piik nik ełmin wumb, ei enim to
kundmun. Gos kindiłim wumb ei ku tok yi ełmin. Kunum kunum na enim
kei kultu mam wał ombu sipi eim kong mandring kindiłim mił, na enim yi
ermbii; ba en enim mon niłmin.
35 Piinmin! Gos enim konu owundu si kindpi, enim to anda kindim poru
nim. Na enim kanip nind, ekii se na enim kinarik, ek yi ningii, ‘Wu endi Gos
owundu nge embe ełe om wu ei, eim embe ambił tonu kindamin,’ ningii ei,
enim na kinerngii mon.”

14

Jiisas Wu Ngenj Owum Wu Endi Er Ka Erim

1 Kor kunum endi, Jiisas pupu lo ek ekii sik ełmin wumb nge wu num endi
ngii konu kuni num ni, Jiisas eim ermba oł ei kanik kui erik mulnjung.
2 Wu endi simb ni angił ngenj ombu pei oupu mułum wu ni, Jiisas mułum
konu ełe mandi opu mułum.
3 Jiisas wu ei kanpi kin, ek nipi, wu lo ek piiłmin wu kin lo ek ekii sik ełmin
wumb kin wu ombu kii sim, “Sinim lo ek kapłi ninim ni, kor kunum wu ei
endi ening pimba er ka ermin min mon?”
4 Ba en enim ek tinarik mulnjung. Mułangin kin, Jiisas wu ni sipi, er ka er
kindang pum.
5 Pe ek nipi yi nim, “Enim mołmun konu ełe wu nii endi eim kingam
endeim mułmba min; wu endi eim kung kou ni endi pupu kin noł tukpu
ełe mani pupu pimba ei, kor kunum kapłi sikir sipi kin, tonu simba min
mon?”
6 Pe wumb en enim eim nim ek ei ni orung kindnenjing.

Wumb En Enim Nge Embe Ei Ambił Mani Kindngii

7 Jiisas mołpu kenim ni, wumb kuni owundu ngungii onjung. Wumb ei
pe kumb se ełe konu ka wii mułmun ni piinjing, yi kanpi Jiisas eim ek ekin
endi nipi, yi nim.
8 “Wu nii eim amb simba pendpi nim kunum ełe; ‘Oi!’ nimba. Ei nim
pukun peł kumb ełe mulenjii. Mułang kin, wu owundu endi wii tangin kin,
opu peł kumb ełe mułang, nim enjii mił nenj?

9 Nim ‘Oi!’ nin wu ni, opu yi nim, ‘Nim peł kumb ełe sim peł ei, ya wu
ei ngui!’ nimba. Yi neng kin, nim singambił owundu peng kin, pukun buł
morung peł ełe mulnjii,” pa yi nim.
10 “Ba wu endi nim wii topu, kuni numbuł oi nikin, nim pukun, buł
morung peł ełe mulnjii. Wu endi wii topu opu nim kanpi yi nimba, ‘A—
na wu puł, nim ya peł tonu ełe mułii!’ nimba. Yi neng kin, nim embe tonu
pang kin, wumb pei ningił ełe kuni ende nunjii,” pa nim.
11 “Ei yi mił, wu endi eim embe ambił tonu kindmba wu ei, wu eipi endi
wu ei nga to mani kindmba ku; ba wu endi eim embe to mani kindmba wu
ei, wu eipi endi eim embe ambił tonu kindmba.”
12 Pe wu ei kanpi kuni owundu ngumbii oi nirim wu ei, ek yi nim, “Nim
kuni owundu endi en kin, angnim noł ni, wu puł ni, ninim tiłap ende wumb
min, konu ende wumb ku pei simba wumb ei min, pei kan ninenjii! Yi en
kin, ekii se wumb ei nim wii tangin kin, nim pan kuni nunjii kuni ei, nga
ngo orung kindngii!” pa nim.
13 “Mon! Pe nim kuni owundu endi en kin, pukun wumb epi sinerang
kaimb wii mołmun wumb ni, wumb ningił kis mułum wumb ni, wumb simb
angił kis mułum wumb ni, wumb ening peng pimba wumb ei nge ninjii!”
pa yi nim.
14 “Pe wumb ombu nge nim kuni owundu ngunjii wumb ei, nga ngo orung
kindnerngii! Nimbił erang ei ninim ekii se Gos epi ei ngo orung kindmba
kunum ei, wumb kun ka molk wumb ei, nga angk, tonu konj ongii kunum
ei, Gos nim epi ka ngumba.”

Kuni Owundu Nonmun Ei Nge Ek Ekin (Masyu 22:1-10)

15 Pe tuk ełe wu endi en enim kuni endi no mulnjung wu ei mołpu, piim
ni, Jiisas ek nim ek ei piipi, ek yi mił ngum, “Wu endi Gos sinim tep er kanpi
mołum konu ełe, wu endi kuni konu ełe nopu mułmba wu ei, ka piyangłi!”
nim.
16 Jiisas wu ei ek nipi ngum, “Wu endi eim kuni owundu endi er sepi kin,
wumb pei tung kindim wumb ei, kuni owundu ełe ngungii ongii.
17 Pe kuni nungii kunum ei, eim kuni er kun er sepi kin, eim kongun
wumb kindang, puk ok, eim kan nirim wumb ei wangin kin, ‘Kuni er kun
er sep moł,’ nirim. Neng kin, eim kongun wumb puk, ‘Kuni er kun er sim,
enim wei!’ pa nik.
18 Ba eim ek kanpi nirim wumb ei, pei ek yi minj ku nik, ‘Sin omun pinałim
ku,’ nik. Wumb endeim opu yi nirim. ‘Na aka pin konj endi top enj ei, pup
kenmbii pałim. Na ombii pinałim, ei kapłi min?’ pa nim.
19 Nga wu endi ek yi nirim, ‘Na kung kou kongun erngii nge kung engki
top er sinj. Na kung kou kongun erngii kanip bii. Na kapłi bii pinałim mon!’
nirim.
20 Pe nga wu endi eipi ek yi nirim, ‘Na pe minj amb konj sinj kin, na kapłi
bii pinałim,’ pa nirim.
21 Pe kongun wu ni orung pupu, eim wu owundu ni kanpi nirim. Pe
ngii arim ni, popuł sipi yi nirim. ‘Nim sikir pukun, konu andłam owundu
ni, kembis ni, pei pukun, wumb epi sinerang mułngii wumb ni, simb kis
mułmba wumb min, ningił tumbun wumb ni, wumb simb angił kiłip to pum
wumb min, wii to sikin, ya na ngii ełe nirik tu wunjii pui!’ ni kindim.
22 Pe ekii se kongun wu ni, orung opu yi nirim, ‘Wu owundu, nim nin ek
ei na piip enj; ba ond peł kopur wii simba pałim,’ pa nim.

23 Nga wu owundu ek dinga nipi kin, eim kongun wu ngum. ‘Nim pukun,
andłam owundu nim konu owundu ełe tuk mołmun wumb ei, se kułou to
kinan kapłi erim kin, nga konu owundu taring wumb tałip epi ni, wumb
mołmun ei ni, tu wunjii ku! Na ngii ełe wumb piki tumba,’ pa nipi, kindang
pum.
24 ‘Na nim kanip nind; wumb kumb se kuni owundu nungii pa nir wumb
ei, na kuni owundu ełe, kapłi nunerngii mon!’ pa nim.”

Wumb En Enim Ok Noman To Piik Jiisas Kin Ekii Singii (Masyu 10:37-38)

25 Wumb tiłap owundu Jiisas pum konu ełe ekii se punjung. Jiisas kan ak
to yi nim.
26 “Noł ei wakin to si kindnarpi, nga eim noman ełe oł kanim kanim
ermbii. Nip, piimba noman ei top mani kindnerim kin, op nanim kongun
wu mendpił mulermba mon.
27 Wu endi eim na kin noman to piipi kin, eim ngenj kumbii sinarpi,
kongun dinga enarpi, eim nge ond peri kon sinarpi yi ermba wu ei, na kin
ekii se omba ei, na nge kongun wu mulermba mon!
28 Nimbił erang enim mołmun konu ełe wu endi ngii olt takpi ei, tonu bii
ni piimba wu ei, eim mołpu kin, ngii ei ku nimberii ba ei piipi kin, ermba
wu ei, ngii kapłi tekmba min mon?
29 Ok eim yi ni piinarpi kin, mei ełe ku simin er poru nipi kin, ngii tekmba
mił pinerim. Wumb pei wu ei kanik kin, ek kulnjung.
30 Pe wumb kanik yi niłmin, “A— wu ei ngii pułngun mond, ba eim tekim
ni, ngii ei takpi poru ninerim mon!” pa ninjing.
31 Pe kang endi eim pupu kin, king endi kin opu ermbii niłim ei, eim mołpu
kin, kom sipi piipi kin, kun er pendpi, king ei opu wumb 10,000 pei mendpił
mołmun, (kar angił orung mił) ni piipi, eim opu wu 20,000 pei nga mendpił
mołmun (kar engki mił) ni seng kin, eim kin ouni pułmun. Pupu kin, eim
kom se piipi kin, wu king endi ei topu kindmbii min mon, ni piim.
32 Pe king endi eim opu wu kaniłim kapłi enałim kin, wu king endi opu
wumb sipi, opu konu turii mił mołułum konu ek ni kindpi, ‘Opu enerambił,’
ek ni ka erambił nipi yi niłim.
33 Ei yi mił ku, enim mołmun konu ełe, wu endi eim epi pei buł ngunarpi
mułum kin, wu ei na nge kongun wu mon.”
34 “Wu endi eim noman ełe epi kanim kanim pei buł ngopu, na kin ekii
simba. Nga noman to orung kindpi piim kin, ei eim ep kusa kis mułang kin,
kongun endi pinerang si kindinmin mił eim yi mołum. Ep kusa ei epi ka; ba
ep kusa singin ei pinarpi nim kin, sinim er ka ermin mił nenj?
35 Ep kusa ei nge sinim aka pin ełe kindnermin. Nga ep kusa ei nge kung
kou enj kin endi kindnermin ku. Ep kusa ei wii si kindmin. Wumb endi
eim kom pim kin, ek ei piyangłi!” pa nim.

15

Kung Siipsiip Am Pum Ek Ekin Top Nim (Masyu 18:12-14)

1 Oł kis ełmin wumb kin, wumb ku takis siłmin wumb kin, ok Jiisas nim
ek piinjing.
2 Lo ek piik ekii siłmin wumb kin, lo ek połułmun wumb, en enim yi
ninjing, “Wu ei wumb oł kis ełmin wumb kin, kuni ende nonum,” nik ek
kis ninjing.

3 Yi ninjing kin, Jiisas eim ek ekin topu nipi wumb ngum.
4 “Enim mołmun konu ełe wu endi, kung siipsiip 100 pei mułum wu ei,
kung siipsiip endeim am ba; ba ei eim kung siipsiip 99 pei wii mondpu,
si kindpi pupu kin, kung siipsiip endeim kurmba wu ei, eim kung siipsiip
endeim am pum ei, kur kan sipi minj omba.
5 Eim kurpu andpi kan sipi kin, tu wupu, eim pepił ełe pendpi tu wum.
Tu wupu kin, eim ka piipi mołum.
6 Sipi tu wupu kin, eim nge puł wumb ni, wumb ngii mandi mołmun
wumb ei, wii tang kułou tunjung. Tangin kin, ek nipi ngum, ‘Enim na kin
ouni ka piingii! Na kung siipsiip endi am pum; ba nga kur kan sip tu wunj!’
7 Na enim kanip nind; yi mił ku, tonu epin konu ełe wumb 99 pei ka
mołmun wumb ei, nga noman ak tunerngii ka piingii. Ba oł kis erpi ełim
wu endi, eim noman ak tumba ei, tonu epin wumb ka wii owundu piingii,”
pa nim. Pe nga ek ekin yi mił nim.”

Kom Ku Amb Pum Ek Ekin

8 Pe amb endi eim ku engki se mułmba ei, kom ku endi am ba. Kapłi ei
eim dup alam kał pingii, nirikring brum erpi, kur mołpu kin, kan sim.
9 Amb ei eim ku kan sipi kin, eim wumb puł ni, ngii mandi mołmun wumb
ei, wii top wangin kin, kułou tunjung. Tangin kin, eim ek nipi wumb ngum.
‘Enim na kin ka piik ngungii; nimbił erang na ku ni kan sinj.’
10 Na enim kanip nind yi mił, ‘Epin konu ełe Gos nge enjel pei, wu endi
eim oł kis er andiłim wu ei, noman ak topu wang kin, enjel wu ei onum wu
ei kin ka nik ka ka piiłmin.’ ”

Kangi Endi Arim Si Kindpi Pum Ek Ekin

11 Jiisas ek ekin nga yi nim, “Wu endi eim kingam tał mołmbuł.
12 Pe eim kingam ekii ni, arim kanpi yi nim; ‘Wusa, nim sił epi mok tokun
sił ngan kin, na nge epi mił pe simbii,’ pa nim. Pe erinjngił epi ombu mok
topu, kingam tał ngum.
13 Pe kunum kinan enerang kin, kangi ekii ni eim epi pei sipi kin, konu
turii eipi pupu mułum. Mołpu kin, eim ku ni, epi pei sipipi, oł kis erpi, wumb
ngopu yi ełim.
14 Eim epi sipipi, wumb ngopu, yi erpi pang kin, ku poru nim. Neng kin,
kumb kuni owundu simba kunum mandi erim. Pe eim epi endi sinerim
mon.
15 Sinerang kin, eim pupu konu ełe wu endi kin kongun eririm. Wu ei
eim kindang, pupu kin, kung es tum.
16 Wu ei kung eim aka kis ngum. Ngang kin, aka kis ei eim kirim ełe
numbii, ni piim. Pe wumb endi eim kin epi endi ngunenjing mon.
17 Pe eim mołpu piim ni, ‘Na ernan nge kongun wumb ei, kuni pei seng
nok er mołułmun; ba na kuni je kułmbii end,’ ni piim.
18 Piipi kin, yi nim, ‘Nam ernan kin bii,’ pa nim. Pup kin, eim kanip nimbii,
‘Wusa, na nim kin, Gos kin oł kis enj,’ pa nim.
19-20 ‘Akip na wu ka endi mił onenj; na nim nge kangił pa ninenjii mon;
ba na nim kin kongun wu mił mułmbii,’ ” pa nim. Pe eim angpi kin, eim
arim kin pum.
Ba eim pupu kin, konu turii ełe mułum. Mułang kin, arim eim kenim.
Kanpi kin, eim kingam kaimb sipi piim. Eim kaimb kis piipi kin, eim sikir
pupu, eim kingam wunj kangiłpi, gupu to num.
21 Pe kangi ni eim arim kanpi yi nim, ‘Na wu ka mon; nim na kangił pa yi
ninerii mon! Na nim kin, Gos kin, na oł kis enj,’ pa nim.

22 Pe arim ni, kongun wumb kanpi yi nim, ‘Enim puk kin, konduk olt ka
wii ni sikir tu wuk kin, kangi ei talk kindei! Kindik kin, eim simb su kindik
kin angił dong eim angił ełe kindik, yi eriei!’ pa nim.
23 ‘Puk kin, kung kou wał ka wii endi kanik kin to tu wangin kin, sinim
kuni nopun, ka piyamin! Nimbił erang sinim eim onum nipin, ka piimin.
24 Nimbił erang, na kangi ei koltum ni piinj; ba nga konj mołpu kin nga
orung onum. Eim am mendpił pum; ba nga orung onum,’ nik ka piinjing.
25 Pe eim kingam kumna ei aka pin ełe mułum. Ekii se opu kin, ngii orung
ełe mułum. Mołpu piim ni, golang nik, ek ka nik, non enjing, eim piim.
26 Pe kongun wu endi wii topu kin, kii sipi yi nim. ‘Ei nimbił oł enmin?’
27 Wu ei ek yi nim, ‘Nim nge angnim ni orung om. Wang kin, nim arnim
kung kou wał ka wii endi to koipi kin, kingam om konu ka piipi kuim.
Nimbił erang, eim kingam kułum ni piim; ba nga orung wang kin, eim
noman ka piipi enim.’
28 Ba eim kingam kumna ni popuł sipi, nirik punerim. Punerang kin, arim
anda opu, ek ka kombur nipi ngum.
29 Kingam ek nipi arim ngopu yi nim, ‘Kung ngii kinan na nim kin kongun
wii minj er moł. Na nim nilin ek ei endi to kindnał mon; ba nim kung meme
wał ni, endi na ngonan. Ngan kin na sip nam wu puł ombu ouni kin, kuni
nok, ka piik, yi eranmin mon!’ pa nim.
30 ‘Ba nim kinganim ei, nim ngurun epi no poru nipi kin, oł kis erpi,
andłam amb kan andpi kin, nga orung wang kin, nin kung kou wał ka wii
ei to koin,’ pa nim.
31 Pe arim ek nipi eim ngum; ‘Kangi! Kunum kunum nim na kin molkun,
na epi ombu pei nim tep er mołułun.
32 Ba pe sinim ka piipin kin, noman ka simba. Nimbił erang, ninim
angnim koltum ni piinjpin; ba konj mołpu kin, nga orung onum. Eim am
pum; ba sinim si orung sinmin,’ pa nim.”

16

Ek Ekin Topu Kongun Tep Er Mołułmun Wu Ei Wu Kis

1 Jiisas ek nipi, eim er se andiłim wumb ngum. Ngopu kin, yi nim, ‘Wu
endi ku pei sałiłim wu ei eim nge kongun wumb, eim epi pei wu endi tep
mondułum. Nga wumb kombur ok, wu num ei kanik kin, ek kis nik yi
ninjing. ‘Nim tep mundun wu ei, nim epi pei wii si kindin,’ pa ninjing.
2 Pe eim tep kongun wu ni, wii tang kin om. ‘Nimbił erang nim oł ei eran
kin na ek ei piind? Nim pukun kin, na epi pei nim kin sałim mił ei nen
piimbii,’ pa nim. ‘Nim nga na epi pei ni, na kongun wumb tep enenjii mon,’
pa nim.
3 Pe kongun tep er mułum wu ni yi piim, ‘Na nimbił oł ermbii? Wu
owundu, na kongun wumb tep muls kongun ei, na tor kindmba ninim;
na pup kin, mei akip ermbii ei, na dinga pinałim. Nga wumb kuni kenim
nimbii ei, na singambił enim.
4 Ba nam epi endi ermbii piind oł ei eramb kin, wumb na sik, en enim
ngii konu sipngii ei, wu owundu na to tor kindmba kunum ei, na wumb tep
mulermbii kunum.’
5 Pe eim wumb endeim endeim ni, wii topu yi nim, ‘Enim wu owundu
kin epi endi ngo pendngii ei wei!’ nim. Yi neng kin, wu endi ok om. Wang
kin, kongun tep wu ei kii sim, ‘Nim epi nipe mił, na wu owundu ei kin ngo
pendin?’

6 Pe wu ni yi nim, ‘Na wu owundu kin ming owundu kopung ei nge 100
pei sinj,’ pa nim. Pe tep wu yi nim, ‘Nim sirin pipe ei sin kin, pipe ei nge 50
ming minj pei sikir pułii,’ pa nim.
7 Ekii se nga wu endi om. Wang kin, kongun tep wu ei kanpi yi nim, ‘Nim
na nge wu owundu ei kin, epi nipe mił nim sin?’ Pe wu ni yi nim, ‘Na kuni
mong wiis kon 100 pei sinj,’ pa nim. Neng kin, tep wu ni yi nim, ‘Nim pipe
sirin pipe ei tu wan kin, nga 80 pei kon minj pulnjii!’ pa nim.
8 Nga ekii se wu owundu eim kongun tep er kis mundum wu ni, embe
ambił tonu kindim. Nimbił erang, wu ei eim wumb noman ka peng enmin
oł mił erim. Ba mei wumb en enim oł kis kanim kanim ei pułe erngii nge
noman ka peng, piik kun erik mołmun; ba Gos nge wumb tiłang erang, oł
ka er mołmun wumb ei yi mił mon!” Ya mei ełe wumb oł kis ełmin wumb
ei nge enmin ei, wumb noman dinga peng, enmin oł erik kin, wumb tiłang
ełe mołmun wumb Gos nge wumb ei to mani kindinmin.
9 Na enim kanip nind, ‘Mei ełe ku ni epi ei sik, en enim wumb eipi ei
ngok, yi erik kin, wumb puł ei tonu ongii. Pe ekii se ku ni epi ei poru nim
kin, enim Gos mołum konu ełe puk epi ka wii orung singii.
10 Pe wu endi eim epi kembis ei kan kun er mołułum kin, epi owundu ei
kan kun er mułmba ku. Pe wu endi epi kembis ei, kongun kun er mulerim
kin, epi owundu ei kongun kun enermba ku.
11 Pe enim ya mei ełe epi kis ełe ku ei kan kun er mulenjing kin, wumb
nii enim Gos oł epi ngang ei, kan kun er mułngii? Wu endi yi erpi kin, kan
kun enermba mon.
12 Pe enim mei ełe epi ei kan kun er mulenjing kin, Gos ninim ngumba
epi ei, wumb ni kapłi yi nimba epi ombu kan kun er se endnjii ei, nii mił
endi yi nimba? Ei mon!
13 Wu endi eim noman dinga piim kin wu ei, mei ełe wumb wu owundu
Seisen nge kongun ermba. Yi erim kin wu ei, Gos Owundu nge kongun
kunum ende ermba ei kapłi enanim, ei mon mendpił!
14 Lo ek piik ekii siłmin wumb en enim ku nin epi noman pałiłim. Pe en
enim molk piinjing ni, Jiisas ek ei neng kin, en enim Jiisas kin ek buł morung
opu er ninjing.
15 Ba eim ek ni ngopu yi nim, “Enim oł ka enmin nik, wumb ningił ełe
enmin; ba Gos enim noman ełe kaninim. Epi endi wumb en enim embe
ambił tonu kindmin ei, Gos ningił ełe oł kis mendpił enmin.
16 Gos nge ek ka ni tor kindiłmin wumb ek ei ok pirim; nga lo ek ei ok pirim
kunum ei, Jon wumb noł pendiłim wu orum; ba Jon kunum ei o purum. Pe
kunum ei Gos nge ek ka ei opu, konu orung orung pei punum. Pang ek ei
yi mił; sinim Gos sinim tep er mołum konu ei, wumb pei piimin ei, wumb
pei konu ełe tuk bin nik, kongun dinga ełmin.
17 Ekii se muł mei ei poru nimba; ba lo ek ei am punermba mon. Lo ek
aninga wii kopur ku am punermba, ei mon!
18 Wumb pei en enim amb si kindik, amb eipi sik, wu eipi amb ei wunduk
yi enmin. Pe wu endi eim ambim si kindrim amb ei, nga wu endi eipi sim
oł ei, amb sinmin lo ei wu ei to kindpi kin, amb wundpu mił sim.”

Wu Endi Ku Sałiłim Wu Kin Lasaras Kin

19 “Ok ku ni epi pei sałiłim wu endi multum wu ei, eim konduk ka wii
minj kindiłim. Wu ei kon kundii ka wii, wu king mił kindiłim; nga kunum
kunum eim kuni ka minj nołum.

20 Wu ku sałiłim wu ei, ngii ondu ełe, wu endi epi sinałim wu endi mułum.
Wu ei eim ngenj ełe mong mołpu kin, toru mił pei mułum wu ei embe
Lasaras.
21 Wu ei eim piiłim wu; ku ni epi pei sałiłim wu ei kuni nang kin, kuni ełim
ni, kuni mend ei eim numbii ni piiłim. Nga owu ok eim ngenj tonu o mułum
ei, anmbił kin pen siłmin.
22 Ekii se wu endi epi sinałim wu ni kułum. Kułang kin, Gos nge enjel ok
kin, eim sipik, Eiparam kin ende mundnjung. Pe nga wu ku ni epi pei sałiłim
wu ei kułum. Kułang kin, sik tukpu to pendnjing.
23 Pe wu ku ni epi pei sałiłim wu ni, dup konu kis ełe mołpu kin, ngenj
kumbii owundu sipi mułum. Mołpu kin, tonu kind kenim ni, Eiparam
mułum konu ei turii mił mułang kin, Lasaras mandi mułang kin, ouni
mulnjunguł.
24 Pe wu ku ni epi pei sałiłim wu ok ku ngenj ełe peng no endrim wu ni, wii
dinga topu yi nrim. ‘Ernan Eiparam! Nim na kaimb sikin, Lasaras kindan
eim angił ei noł kindpi tu wang kin, na anmbił ełe kindang jii nimba. Na ya
dup ełe ngenj kumbii owundu piind,’ pa nim.
25 Ba Eiparam yi nim, ‘Kingnan, na nim piikin ok ninim konj multun
kunum ei, nim epi ka kankin si nołun; ba Lasaras epi kis minj nołum. Ba
akip kunum ełe, eim noman ka seng mułang kin, nim ngenj kumbii owundu
piin,’ pa nim.
26 ‘Epi endi eipi yi pałim ku. Sin mołmun konu ei, enim mołmun konu
ei, Gos duł owundu endi sałim duł ei, wumb ya mołmun wumb ei, enim
mołmun konu ełe onerngii mon! Nga wumb orung mołmun wumb ei, nga
ya sin mołmun konu ełe, onerngii mon ku!’
27 Pe ok wu ku nin epi sałiłim wu ni yi nim, ‘Ernan, na nim kanip nind.
Nim Lasaras kindan pupu, na ernan ngii konu ełe ba,’ pa nirim.
28 ‘Na engnan noł angił orung pei mołmun ei Lasaras pupu, ek dinga neng
kin, piingii. Mon peng kin, engnan oł ei noman ak tunenjing kin, na ya
ngenj kumbii sip ei moł konu ełe, ongii ku, ei mon!’ pa nim.
29 Ba Eiparam yi nim, ‘En enim Gos ek ka ni tor kindiłmin wumb nge ek
ni, Moses nge ek ei sałim, min mon? Seng kin, ek ei piingii,’ pa nim.
30 Pe nga wu ni yi nim, ‘Wusa Eiparam! Ei kapłi enermba mon! Wumb
koltmun wu ei endi pupu nimba, ei kapłi piik kin, noman ak tungii,’ pa nim.
31 Pe nga Eiparam ek nipi wu ei ngum, ‘Pe Moses kin Gos ek ka ni tor
kindiłim wumb nge ek poł ei piinenjing kin; nga wumb kułii mer tukpu ełe
angk tonu ok ningii ek ei, pii gii ninerngii mon ku.’ ”

17

Oł Kis Erpi Wumb Pii Gii Ei To Kindiłim
(Masyu 18:6-7,21-22, Mak 9:42)

1 Pe Jiisas eim er se andiłim wumb kanpi yi nim, “Epi kanim kanim tonu
omba ei je erang, wumb oł kis erngii. Ba wumb endi kis ei erang, wumb
oł kis je erik mulnjung. Wumb endi oł kis erim wu ei, epi kis eim kin tonu
wang kin, eim kaimb er mułmba.
2-3 Mon peng, wu ei mołpu, wumb kombur pii gii dinga pinałim wumb ei
kin, oł kis erpi mułmba. Enim ku owundu endi sik kin, wu ei num goltum
ełe kan to pendik sipik, ep noł ełe kindei!” nim. “Yi erangin kin, eim oł
kis wu endi, wumb pii gii dinga pinałim oł kis je erngii ei, enermba, mon
mendpił! Ei en enim kan kun er mułngii!

Pe nim angnim oł kis enim kin, nim eim ek dinga ngunjii. Nga eim noman
ak tum kin, eim oł kis erim ei ni, ka enjii,' pa nim.
4 "Pe wu endi eim nim kin oł endi kunum angił orung nga tał pei erim kin,
nga wu ei, orung opu, noman ak tumbii nim kin opu, kunum angił orung
nga tał ermba. Yi erim kin, nim eim oł kis erim ei, kil ngo, ka enjii."
5 Nga Jiisas nge ek se andiłmin wumb, Owundu kanik yi ninjing, "Nim sin
pii gii je erang opu kin, dinga pimba," pa ninjing.
6 Pe Owundu yi nim, "Enim pii gii pałim ei, kuni 'Maser,' niłmin, mong
kembis wii mił yi pim kin; pe enim ond mong owundu tołum ond ei kanik
yi ningii. 'Nim puł pei pir pukun, ep noł peł ełe, nga polkun piinjii!' Nengin
kin, ei kapłi; enim ek ningii mił, ekii se sipi, piipi ba."

Kongun Wumb Ełmin Oł Ei

7 "Enim konu ełe wu endi mołpu kin, eim wu kongun wii ełim wu ei, eim
kindang pupu, kung siipsiip es tołum min, kongun mei ełe akiłim min, er
andpi wang kin, eim mołpu yi nimba. 'Nim sikir wa! Kuni nunjii wa!'
nimba min?
8 Min pe eim kin ek yi nimba; 'Nim, na kuni er kun er sekin kin, ninim
kan takin kin, na kuni si mengkin tu wunjii. Tu wan kin, na kuni kin noł ok
namb; nga nim kuni kin noł kin ekii se nunjii.'
9 Wu endi eim kin kongun wii er mołułum wu ei, oł ka enim kin eim ka
piipi ngumba min? Ei mon!
10 Yi pałim ei enim yi ku. Enim Gos ek nimba mił ei erngii ei kapłi; ba
enim yi ningii, 'Sin kongun wu wii, sin kongun ei minj enmin.' "

Wu Engki Kinj Tum Ei Jiisas Er Ka Erim

11 Jiisas eim Jerusalem konu andłam ełe andpi pum. Pupu kin, Sameriya
ni konu Galilii konu ełe tuk pum.
12 Pe eim opu konu endi tor wang kin, ngenj kinj bumbłum tum wu engki
ok, eim kan sinjing ei, en enim konu turii mił engnjing.
13 Angk kin, ek nik wii dinga tok yi ninjing, "Jiisas tep wu owundu! Nim
sin kaimb sinjii min?"
14 Pe eim en enim kanpi yi nim, "Enim puk, kułmał kałiłmin wumb
mołmun konu ełe ngenj andan tungii. Tangin kin, kułmał kałiłmin owundu
enim kin kułmał kełangin kin wumb pei keningii." Yi neng pangin kin, en
enim ngenj ei opu, ka erim.
15 Pe kinj bumbłum tum wu mulnjung konu ełe, wu endi eim kenim ni,
eim ngenj ka seng kanpi kin, sikir orung pum. Pupu kin, Gos embe ambił
tonu kindim.
16 Wu ei pupu, Jiisas simb ełe gopsing pii poł mołpu kin, "Jiisas! Nim oł
ka en!" pa nim. Wu ei eim Sameriya konu ełe wu.
17 Pe Jiisas wu ei kanpi, yi nim, "Na piip mił, wu engki kinj bumbłum tum
ni piinj; ba wu angił orung nga kapił kapłi kombur jiłi mołum?
18 Pe wu kombur ok, Gos embe ambił tonu kindngii onanmin? Ba ya wu
konu eipi wu ei, mendpił om min?"
19 Pe eim kanpi, ek nipi ngum, "Nim angkin po! Nim nge pii gii je erang,
er ka enim," pa nim.

Gos Sinim Wumb Tep Erpi Omba Enim (Masyu 24:23-28,37-41)

20 Pe lo ek piik siłmin wumb Jiisas kii sinjing, "Kunum ngenj Gos opu,
sinim tep erpi omba?" Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Gos opu

sinim tep ermba kunum ei, omba oł ei, enim ningił ełe kinerngii mon!" pa nim.
21 "En enim piinmin! Wumb ek yi ninerngii, 'A ya ełe mołum, mon orung mołum,' yi piinmin. Gos sinim ya tuk tep er kanpi mołum."
22 Jiisas eim nge er se andiłim wu kanpi yi nim, "Enim nge noman ełe ek dinga piingii. Pe mei mani nga opu wu kingam ei, omba oł ei kenmin; ba enim kan sinerngii mon!
23 Enim mułngii konu ełe wumb yi ningii, 'Orung ełe mołum, a mon ya mołum. Ya onum, mon wuł onum, mon ał ełe onum.' Yi nik erngii ei, enim piik, ekii sik punerngii, mon!
24 Ei yi mił ełim, kupu tiłang enim, ei tonu, wuł, ał pułum. Pe wu mei mani, nga wu kingam opu mei ełe wu kingam tełim wu ei, eim omba kunum ei, sikir wang kin, wumb pei keningii.
25 Ba ok wu ei, eim ngenj kumbii sipi erang kin, akip kunum ełe mołmun wumb, en enim wu ei kin, buł ngungii," Jiisas yi nim.
26 "Ok Nowa kanu mulk wumb oł yi tonu orum mił; nga ekii se, wu mei mani nga opu, wu kingam tełim wu ei, yi ku erngii.
27 Ok wumb pei yi erik puk, amb ngok, amb sik, kuni nok, noł nok, yi er pangin kin; Nowa eim noł kanu owundu ełe tuk purum kunum ei, wumb pei kulnjung poru nim.
28 Nga Los multum kunum ei, wumb yi erik ku. Noł nok, kuni nok, kongun erik, epi emb talk erik, ngii takik, epi top erik sipik, nga wumb eipi kin ku sik, yi erik.
29 Ba Los eim Sorom konu ei si kindpi purum ei, dup kin ku sulpa ni, ei konu kumb mił, muł ełim epi ei, Gos kindang orum. Opu kin, wumb pei to kundrum.
30 Pe yi ku, mei mani nga opu, wu kingam mołum wu ei, tor sikir omba kunum ei, oł yi ku ermba," pa nirim.
31 "Kunum ełe, wu endi ngii tondrung mołpu; nga mani opu, nirikring eim epi simbii nipi omba ei, kapłi enermba. Yi mił ku, wu endi eim aka pin ełe mułmba ei, nga orung pupu, ngii konu epi endi sinermba mon!
32 Enim Los ambim erim oł ei piingii. Amb ei ak to kan orung kind kanpi kin, eim ku mił połpu angrim.
33 Wu endi eim noman konj kunum kunum mołpu kin, eim sipi orung simbii ni ermba wu ei, eim noman konj am ba. Pe wu endi eim nge noman konj ambił gii ninarpi, mułmba wu ei, eim ekii kunum kunum ka mułmba.
34 Na enim kanip nind. Akip kunum ełe, wu tał ngii endeim ełe or pingił ei, Gos wu endi sipi, endi pindang pimba.
35 Pe nga amb tał eł ełip, aka pin kongun ouni ełmbił ei, Gos amb endi sipi kin, endi mundang mułmba.
36 (Pe wu tał pani pin ełe mułnguł ei, Gos wu endi sipi kin, wu endi mundang mułmba.)"
37 Jiisas eim nge kongun wumb ek ei piik, kii sik yi ninjing, "Owundu, epi ei er omba mił nenj?" Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Wumb min epi endi kołpu pałim konu ełe, kei sikapi puk, kułou tok mołułmun. Yi mił ku, mei mani opu wu kingam tałpi mułum ei, sikir tor omba kunum ei, wumb pei eim keningii."

18

Ek Ekin Ei Ek Pii Kun Ełim Wu Kis

1 Jiisas ek ekin endi nipi, er se andiłim wumb ngum, “En enim kunum
kunum enim prei erik kin, enim ten kulk yi enerngii,” pa nim.
2 Eim ek yi ni nim, “Konu owundu kos piiłim wu endi mułum wu ei, Gos
kin men tunałim. Nga eim wumb kin kaimb piinałim ku.
3 Amb endi wam kultum amb ei, konu ełe mułang kin, kunum kunum
amb ei opu, yi niłim. ‘Na nga opu orung wumb ei onmun. Nim na paki
tokun kin, na kin kos piinjii,’ pa niłim.
4 Kos piiłim wu ei ok, ‘Nam amb ei paki tunermbii,’ ni piim. Nga eim
noman ełe yi piim ei, ‘Gos kin mund mong kulermbii; nga na wumb ombu
kin piinermbii ku,’ niłim.
5 ‘Ba amb ei wam kultum amb ei, na kin kongun owundu ngołum ei, na
eim kos ełe paki top nimbii,’ pa nim. ‘Kos piineramb kin, kunum kunum
wang kin, na piip kis piimbii,’ ni piim.”
6 Pe Owundu ek yi nim, “Enim kos piipi kun ełim, wu kis ei, nipi ek ninim
ei, enim piyei!
7 Nimbił erang Gos eim nge wumb sipi, mundum wumb ei, kunum kunum
epin, tinga pei, Gos kin ke minj nik mołmun. Gos wumb ombu kos ełe paki
tumba min mon? Pe eim kunum kinan er mołpu kin, ekii se paki tołum min
mon?
8 Na ek nip enim ngond. Gos eim wumb ombu sikir paki tumba. Ba ekii
se, wu mei mani opu wu kingam wu ei, ekii se opu kenmba; ya mei ełe
wumb pii gii nik, prei erik, er mułngii min mon? Ei opu kenmba.”

Kułmał Kałiłmin Wumb Kin Ku Takis Wumb Ek Ekin Ei

9 Wumb kombur en enim yi piinmin, “Sin oł ka erpin pii gii nipin
mołmun,” ni piiłmin. Piik kin, wumb kombur ei, wumb kis mołmun nik
piiłmin. Ba Jiisas ek ekin topu, wumb ei ngum.
10 Ngopu yi nim, “Wu tał Gos kin prei erngił, pendkił pukuł, men ngii
owundu ełe tuk punjnguł. Wu endi ku takis siłim wu, nga wu endi lo ek
ekii sipi ełim wu, wu tał punjnguł.
11 Pe lo ek ekii sipi ełim wu ei eim eipi pupu angpi, prei yi erim, ‘O Gos,
na wu kombur mił mon. Na nim kin ka piip ngond. Nga wumb epi waning
sik erik, oł kun enarik kin, amb wam mołum ei wunduk enmin oł ei, na yi
enał mon! Pe na ya wu ei ku takis sipi ełim wu ei mił, na mon ku.
12 Kunum kunum kongun endeim tuk ełe, kunum tał ni ku, na kuni
nonarip mowii peł. Pep kin, kuni ni epi pei ei mok top engki erip, eipi epi
kandip, endeim ni ku nim ngoł.’
13 Ba ku takis siłim wu ei, eim konu turii engim. Angpi kin, ei epin konu
kinerim mon! Nipi kin, eim pepił ełe topu ek nim, ‘O Gos, na oł kis eł wu.
Gos nim na kaimb se!’ a nim.
14 Na enim kanip nind; wu ei ku takis siłim wu ei, Gos nge ningił ełe wu
ei, kun mołum; ba lo ek ekii sipi ełim wu ei mon. Wu endi eim embe si
tonu kindmbii ni ermba wu ei, Gos wu ei to mani kindmba. Ba wu endi,
eim embe to mani kindmbii ni ermba, Gos wu ei, eim embe ambił tonu
kindmba.”

Jiisas Noman Ka Ek Nipi Kangił Ngum
(Masyu 19:13-15, Mak 10:13-16)

15 Pe kangił kembis Jiisas mułum konu ełe to wangin kin, Jiisas angił tonu
peng ełe kindpi, ek kengip ngumba ni tu wunjung. Ba Jiisas nge ek se
andiłmin wu ombu kanik kin, wumb ek ngunjung.

16 Pe Jiisas kangił kembis ombu wii topu, mandi sipi, ek yi nim, “Enim
kangił kembis ei kun erangin kin, na moł konu ełe wangin kin, Gos sinim
tep erpi mołum oł ei, wumb pii gii pim kin, kangił mił yi Gos oł ei sinmin,”
pa nim.
17 “Na ek ei keimi nip enim ngond. Gos sinim tep er mołum oł ei, tuk ba,
ei kangił yi mił; wu endi ek ei pii gii ninenim kin, Gos sinim tep er mołum
konu ełe tuk punermin, mon!”

Wu Num Ei Epi Pei Mołum
(Masyu 19:16-30, Mak 10:17-31)

18 Pe Jura wumb nge wu num endi Jiisas kin kii sipi, ek ni ngołum. “Wu
ka wii, na noman konj sip kunum kunum er mułmbii mił nenj?”
19 Pe Jiisas ek nipi ngum, “Nim na wu ka wii nin; ba Gos endeim mendpił
ka wii mołum. Nimbił erang nim ek yi mił nin? Nim kan kun erkin piinjii.
20 Gos kengip ek Moses ngurum ek ei nim piiłin. Ek yi niłim, ‘Ek kend
tokun ninenjii; nim epi wangin enenjii; wumb to kundnenjii; amb wam
mułmba amb ei wundnenjii; ninim arnim manim ek ningii ei piikin, ekii
sinjii.’ ”
21 Pe wu num ni ek yi nim, “Na kangił kembis kin moł; pe op wu dinga
moł ei, na oł ombu poru ekii sip poru nił,” pa nim.
22 Jiisas ek ei piipi, ek nipi, wu ei ngum, “Nim epi endi sinarpi nim kin,
nim epi pei wumb ngokun, nga ku sinjii ku ei, wumb kurpu wii mułngii
wumb ei ngunjii. Nim oł yi en kin, nim epi ka wii epin konu ełe sałim epi
ei, am punałim mon! Epi ei nim sinjii. Pe nim na ond konu ełe ekii se oi!”
pa nim.
23 Ba wu num ni, ek ei piipi, eim noman embin to piim. Nimbił erang wu
ei, eim ku nin epi pei sim ei, wakin top si kindip punermbii ni piim.
24 Jiisas wu ei kanpi yi nim, “Wumb ku pei sałiłmin wumb ei, Gos sinim
tep er mołum oł ei, singii ei, kapłi enermba mon! Ba wumb ei kongun dinga
erik singii.
25 Pe kung kamil ya gal alap mui gal tundii ełe mił ondu kembis ei tuk bii
ni ermba; ba ei kongun dinga erpi, ngenj kumbii sipi tuk ba pałim. Yi mił
ku, wu ku nin epi pei sałiłim wu ei, Gos sinim tep er mołum oł ei, simbii ni
ermba; ba eim kongun dinga wii erpi, noman embin sipi, simba pałim ku.”
26 Wumb ek ei piik, yi ninjing, “Ek mon wu, wumb nii endi epi erpi kin
noman konj sipi kunum kunum mułmba?”
27 Ba Jiisas ek yi nim, “Epi endi wumb erngii kapłi enermba mon; ba ei
Gos kapłi ermba,” pa nim.

28 Pe Piisa ek yi nim, “Piini! Sin kongundpun, ngii, mei, amb kangił ni,
epi si kindpin, nim kin ekii se onmun.”
29 Pe Jiisas ek nipi, eim er se andiłim wu ombu ngum, “Na ek keimi nip,
enim ngond. Wumb endi Gos sinim tep er mołum oł ei, kongun paki topu
erpi wu ei, eim amb angim noł, arim mam kangił ni, epi pei si kindpi omba.
30 Wu ei nga akip Gos epi pei ngo orung kindpi oł ka erang kin, nga ekii
se epin konu ka ełe, noman konj kunum kunum sipi, ka mułmba,” pa nim.

31 Pe Jiisas eim nge ek se andiłmin wu, engki nga tał sipi, ek yi nip ngum.
“Enim kinei! Akip sinim Jerusalem konu ełe tonu punmun. Ok Gos ek ka ni
tor kindiłmin wumb ek mon polk, pei yi nik, wu mei mani opu wu kingam
mołum wu nik, ek keimi tor omba.

32 Pe nga Jura wu num kombur eim sik kin, wumb tiłap eipi endi ngungii.
Ngangin kin, wumb ei eim kin ek buł morung nik, oł kis erik kin, jipambił
tok erngii.
33 Erik kin, kepii tok, ond peri ełe to kundangin kin, nga kunum tekliki
ełe, nga konj angpi tonu ba," pa nim.
34 Ba Jiisas eim nge ek se andiłmin wumb ei, ek ei pułe pii poł tunenjing.
Pe eim ek ei pułe koi erim. Pe eim nge kongun wu ombu, eim ek ei pii kun
enenjing.

Wu Endi Ningił Tumbun Mułum Wu Ei, Jiisas Er Ka Erim (Masyu 20:29-34, Mak 10:46-52)

35 Pe Jiisas eim Jeriko konu ełe tor wang, wu endi ningił tumbun multum
wu ei, andłam wer ełe mułpu kin, wumb ku nin epi ngei, ni multum.
36 Pe eim mołpu piim ni, wumb pei onjung. Wangin kin, eim wumb kii
sim, "Ei nimbił oł enmin?" a nim.
37 Pe wumb eim kanik, yi ninjing, "Jiisas Naseres konu ełe wu onum," pa
ninjing.
38 Wu ni wii dinga tum, "Jiisas, nim King Deipis nge miyem ende wu. Pe
nim Owundu mołun, na kaimb se!"
39 Pe wumb kumb se onjung wumb ei, eim ek ngunjung, "Nim ek tingnar!"
ninjing. Ba wu ei, wii dinga nga tum. "Jiisas nim King Deipis nge miyem
ende kingam, na kaimb se!"
40 Jiisas opu angpi, wumb kanpi kin, ek yi nim, "Wu ei, ya tu wei!" nim.
Wu ni mandi opu angang kin, Jiisas eim wu ni kii sim.
41 "Na nim kin, nimbił oł ermbii ni piikin nin?" Pe wu ni yi nim, "Owundu,
na ningił ei, ka seng, kenmbii nip nind," pa nim.
42 Pe Jiisas wu ei kin, ek nipi ngum, "Nim ningił ełe tiłang ermba ei, ninim
nge pii gii je, er ka enim," pa yi nim.
43 Yi neng kin, sikir wu ni, ningił ka seng kenim. Wu ei, Jiisas pum konu
ełe, ekii se pupu, Gos embe ambił tonu kindim. Kindpi kin, wumb en enim
oł ei, kanik kin, Gos embe ambił tonu kindnjing ku.

19

Jiisas Kin Sakiyas Takis Siłim Wu

1 Jiisas Jeriko konu ełe tor pupu, nga bii ni pum.
2 Wu endi mułum wu ei, embe Sakiyas. Wu ei, wu ku takis siłmin wumb
ei, tep er mołułum. Wu ei, eim ku nin epi pei sałiłim.
3 Eim Jiisas kenmbii ni piim; ba wumb pei onjung. Sakiyas eim wu osii
peng kin, Jiisas kenmba mił pinerim.
4 Pe eim sikir kumb se pupu, ond endi 'Sikimor' niłmin ełe, tonu pum.
Pupu, mołpu kin, Jiisas andłam ełe, omba kenmbii ni mułum.
5 Pe Jiisas konu ełe tor opu, kan tonu kindpi yi nim, "Sakiyas, nim ond si
kindkin sikir mani wa! Akip na nim kin mułmbii," pa nim.
6 Pe eim ka piipi, sikir mani om. Opu kin, Jiisas sipi, eim ngii konu ełe
sipim.
7 Pe wumb pei kanik kin, ek kis ninjing. Nik kin, yi ninjing, "Jiisas eim
wu kis ei kin, or pimba punum," ninjing.
8 Pe Sakiyas eim opu wumb kumb ełe angpi, yi nim, "Owundu, akip na
epi pei kułou to mondup kin, epi orung sip, wumb epi sinałim wumb ei
ngumbii. Nga orung sipip, wu endi kin epi waning erir konu ełe, wu ei kin,
kunum kapił kapłi sipi, ngo orung kindmbii," pa nirim.

9 Pe Jiisas eim ek nipi ngum, “Akip nim ni ninim nge wumb, ya ngii ełe
mołmun wumb ei, Gos sipi, orung sinim,” pa nim. Pe nga ek nipi, wumb
ngopu yi nim, “Pe wu ei Eiparam nge tiłap ende wu.
10 Wu mei mani opu wu kingam tełim wu ei, wumb am punjung ei, sipi
orung simba nge om.”

Kongun Wu Engki Ku Sinjing Nge Ek Ekin Ei (Masyu 25:14-30)

11 Wumb ek ei piyangin kin, Jiisas nga ek ekin topu ngum. Nimbił erang
Jiisas eim Jerusalem konu ełe mandi om. Wumb yi ku ni piinjing ei, Gos
sinim tep er mołum oł ei, mandi tor omba enim, ni piinjing.
12 Piyangin kin, eim ek ekin yi nim, “Wu Owundu endi konu turii endi
pupu, king owundu mundangin mołpu kin, nga orung omba nge punum.
13 Wu owundu ei opu kin, eim ku engki mił sipipi, eim kongun wu engki
wii topu, ku ngond ei sik, kongun erik mułngii. Mułangin kin, “Na nga orung
ombii,” pa yi nim.
14 Wumb konu ende wumb ei, wu owundu kin kis piinjing. Piyangin kin,
wu owundu ei, eim si kind pendpi pum. Pang kin, wumb kombur ekii se
punjung. Puk kin, yi ninjing, “Sin wu ei king mulermba,” pa ninjing.
15 Ba mon, wu ni king mundangin kin, nga si kind orung om. Opu kin, yi
nim, “Na ok ku ngunj wu ombu, wii tangin wangin,” pa nim. “Na piimbii,
kongun erik ku nimberii orung sinjing ei, piimbii,” pa nim.
16 Pe wu endi kumb se opu yi nim, “Wu owundu, nim ku endeim mił na
ngun ei, na kongun erip pup kin, kum endeim nga sinj,” pa nim.
17 Pe king ni yi nim, “Nim kongun wu ka, nim kongun ka en. Nim epi
kembis ei tep ka en ei akip na nim kindamb pukun, konu ełe owundu orung
orung sałim ei, konu engki pei tep enjii,” pa nim.
18 Nga kongun wu endi opu yi nim, “Wu owundu, nim ku endeim mił na
ngun ku ni, kongun er piip kin, ku angił orung mił sinj,” pa nim.
19 Pe wu owundu yi nim, “Na nim kindamb pukun kin, konu ełe owundu
angił orung pei tep er mulnjii,” pa nim.
20 Pe nga kongun wu endi om. Opu kin, yi nim, “Wu owundu, nim ku
endeim mił ni, ya alap kin kum to pendinj pałim,” pa nim.
21 “Nimbił erang na nim kenj ni, nim wu wumb kin ek nikin ełin. Na
kanip kin, nim kin mund mong kuls. Nim wumb eipi epi siłin, nga kuni
wumb eipi kuni ei siłin.” Nga epi eipi nge nim sikin yi ełin.
22 Pe king ei ek dinga nipi, kongun wu ei ngum, “Nim kongun wu kis,
ninim nin ek ełe, na nim kos er ngumbii. Keimi nim piin; na wu wumb kin
ek dinga nip erip, epi wumb eipi nge ei pup sip kin, kuni wumb eipi nge sip
ełe nin min?
23 Nim na ku ei mer ku beng ełe tuk kind sen ełe, kongun er pukun, na
ku endi seng, nam op kin, simbii ei, nimbił erang kindnen?”
24 Wumb mandi mulnjung wumb ei kanpi yi nim, “Enim wu ei, ku endeim
mił ei, sik sipik, wu endi ku kum endeim sałim wu ei ngei!” pa nim.
25 Pe wumb yi ninjing, “Owundu, ei wu ku kum endeim sim,” pa ninjing.
26 Eim ek yi nim, “Na enim kanip nind. Wu endi epi pei simba wu ei, epi
nga na epi pei eim ngumbii. Nga, wu endi eim epi kembis simba epi ei, na
sip orung simbii,” pa nim.
27 Ba pe wumb na kin opu orung er nik, ‘Sin kin king mulermba ninjing
wumb ei, na ya ełe kumb ningił ełe tu wuk, to kundngii!’ ” pa nim.

Jerusalem Konu Owundu Ełe Jiisas King Mił Tuk Pum (Masyu 21:1-11, Mak 11:1-11, Jon 12:12-19)

28 Jiisas ek ei nipi pendpi, eim andłam ełe ok andpi pupu kin, Jerusalem
konu ełe tor pum.
29 Pe eim pupu, Bespeis ni, Besanii konu ełe mandi opu, komung endi,
‘Olip,’ wumb yi niłmin, konu ełe tor pum. Pupu kin, eim nge ek se andiłmbił
wu tał kindang, kumb se punjnguł.
30 Eim wu tał kanpi, yi nim, “Ełip konu orung ełe peł. Pukuł kin, konu
endi tuk pu keningił ni, kung dongkii wał endi, kan kuł kindnjing pałim ei
ok wumb mulenjing kung dongkii ei, kan pos si mengkił, tu weł!” pa nim.
31 “Wu endi ełip kii sipi, ‘Kung dongkii ei, nimbił erngił enmbił?’ Yi nipi
nim kin, ełip yi ningił, ‘Sił Owundu ei, kongun peng tu weł neng, enmbił pa
ningił,’ ” pa nim.
32 Pe Jiisas wu tał kindang pukuł, kenjngił ni, Jiisas nim mił yi kenjngił.
33 Pe wu tał ni, kung dongkii kan pos sikił, pengił. Kung dongkii arim opu,
kanpi yi nim, “Nimbił erang ełip kung dongkii wał kan posinmbił?”
34 Pe wu tał ni, yi ninjngił, “Sił wu Owundu ei, kongun peng tu weł neng,
enmbił,” pa ninjngił.
35 Pe wu tał kung dongkii ni, Jiisas mułum konu ełe, tu wunjnguł. Pe eł
ełip konduk ei sikił kin, tonu kung dongkii ełe sengił kin, Jiisas tonu peł ełe
mułum.
36 Jiisas kung dongkii ełe mołpu pang kin, wumb en enim nge wu Owundu
onum ni piik, en enim konduk gulk, andłam ełe sengin pum.
37 Pe eim opu, komung Olip ełe mandi mani ba erang kin, pe eim nge ek
se andiłmin pei wu ombu, ka ka piinjing. Piik kin, “Sin jep ołpei kenjpin,”
nik, wii dinga tok kin, Gos embe ambił tonu kindnjing.
38 Pe enim wii dinga tok, yi ninjing, “Owundu nge embe ełe, king ei onum
ni, Gos embe ambił tonu kindmba,” nik yi ninjing. “Pe epin konu ełe emin
ngo, ka sengłi. Seng kin, nga Gos embe tonu mendpił pangłi.”
39 Pe lo ek piik ekii sik ełmin wumb kombur, wumb tuk ełe molk ei, piik yi
ninjing, “Ek mon wu Owundu, nim nge ek se andiłmin wu ombu, ek ngo.”
40 Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim kanip nind. Ek nik wii
tok yi enerangin kin, kom ku ombu, kapłi wii tok, ek tengingii,” pa nim.
41 Jiisas eim Jerusalem konu ełe mandi opu, wumb ombu kanpi kin, ke
nim.
42 Nipi yi nim, “Pe enim ołka ombu piik, noman emin sek kin, ka piingii.
Ba pe epi ombu koi er pałim ei, enim kinerngii,” pa nim.
43 “Ekii se kunum endi tonu omba ei, enim nge opu orung wumb ok, enim
mułngii konu ełe sik, pok pok erik, mei akikik, mei ngo tonu kindik monduk,
enim kin opu ermin nik, yi erngii,” pa nim.
44 “Pe nim kinganim noł ni, nim kin tuk mułngii wumb ei kin, pei to
kundngii. Pe ku endi sik, ku endi peł ełe pindnerngii! Nimbił erang enim
Gos opu paki tumba kunum ei, pii poł tunenjing,” Jiisas ek yi nim.

Gos Ngii Owundu Ełe Wumb Epi Top Enjing Ei Jiisas To Kindim (Masyu 21:12-17, Mak 11:15-19, Jon 2:13-22)

45 Akip Jiisas eim men ngii owundu ełe nirik pupu, wumb men ngii ełe
epi top er mulnjung ei, to tor kindim.
46 Eim ek dinga nipi yi nim, “Gos nge ek ełe, yi ninim, ‘Na nge ngii ełe prei
ngii simba;’ ba enim erangin kin, ngii kis mołpu kin, ngii ei, koi er seng kin,
wumb epi waning erik kin, er kis mondunmun.”

47 Pe kunum kunum eim wu amb sipi, men ngii owundu ełe, ek emb to
ngopu yi ełim. Erang kanik kin, lo ek pułmun wumb ni, lo ek piik ekii siłmin
wumb ni, wumb tep ełmin wu num ombu ni, eim to kundngii nge andłam
kurnjung.
48 Ba wumb pei Jiisas eim ek piimin nik, eim endim konu ełe wumb pei
endinjing. Pe wu num ombu, eim kin ek endi nik, to kundngii nge andłam
endi sinerim, mon.

20

Wumb Jiisas Kii Sik, "Nim Nii To Mundum," Ninjing
(Masyu 21:23-27, Mak 11:27-33)

1 Kunum endi Jiisas men ngii owundu ełe ek ka nipi, wumb ngum. Pe lo
ek piik ekii sik ełmin wumb ni lo ek połmun wumb ni, wu num ombu, nirik
onjung ku.
2 Nga wumb ombu, eim kanik yi ninjing, "Nim sin kankin nei! Nim dinga
ei, jiłi sikin okun nin? Nim noman dinga ei, nii ngopu oł ei, erii nim?"
3 Pe Jiisas ek nipi, wumb ombu ngopu ek nim, "Pe yi ku, enim na kii
sinmin oł ei nge, enim kii simbii. Enim na ek nei!
4 Jon wumb noł pendiłim oł ei, Gos epin konu ełe dinga ngum min; ya mei
wumb ełmin oł ei, dinga sipi erim min?"
5 Pe wumb en enim yi ninjing, "Sinim ei epin epi pa yi nimin ei, kapłi eim
yi nimba, 'Nimbił erang enim eim ek pii gii ninenjing?' nipi yi nimba," yi
ni piinjing.
6 Pe 'Sinim wumb oł minj,' pa nimin ei, wumb piik kin, Jon Gos ek kan ni
tor kindiłim wu nik, pii gii nik, sinim tungii," pa ninjing.
7 Pe wu num ombu ek nik, Jiisas ngok yi ninjing, "Sin pii poł tunanmin,"
pa ninjing. "Jon wumb noł pendiłim wu ei, eim nge dinga konu jiłi siłim?"
8 Pe Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, "Yi mił ku, na enim kanip ninermbii ei,
na nipe dinga pałim."

Kongun Wumb Kis Ei Nge Ek Ekin
(Masyu 21:33-46, Mak 12:1-12)

9 Pe Jiisas eim ek yi nipi pendpi, ek ekin endi nipi, wumb ngopu yi nim,
"Wu endi eim ond mong wain konu ei tełim. Pe ond mong wain konu ei
sipi, wumb kombur kongun erngii wumb ei ngang kin, ekii se wumb ei,
ond mong wain orung kindngii ni ngum. Ngopu pendpi kin, eim konu turii
endi pupu, kunum kinan mułmba pum.
10 Pe ond mong wain ei nołmun kunum mandi erang kin, ond mong wain
arim ei, eim kongun wu endi kindang opu kin, wumb ond mong wain
kongun er mulnjung konu ełe om. Pe eim yi ni piim, 'Kongun wu ombu,
ond mong kuni aninga ngangin kin, tu wumba,' nipi kindang om. Ba wumb
kongun ełe er mulnjung ei, kongun wu ei, kepii tok, ek ngok, wii to tor
kindnjing.
11 Pe nga, wu endi nga kindang om. Ba wumb yi ku nga erik, wu ei tok,
eim kin oł kis erik, wii pui nengin kin, pum.
12 Pe nga wu endi kindang om. Ba wu ei, kepii tok, miyem sik, olkup to
tor kindnjing.
13 Pe wumb yi erangin kin, ond mong kuni arim ei, yi ni piim. 'Na er
ermbii mił nenj?' nim. 'Pe na kangi endeim ei na eim noman ngoł kangi ei,
kindmbii ei, eim kapłi ek nimba ek ei piingii,' pa nim.

14 Ba kongun er mulnjung wumb ei, kenjing ni, wu num ni kingam om.
Kanik kin, en enim ek nik, piik enjing. Erik kin, yi ninjing, ‘Wu ei, eim arim
nge epi eim simba wu ei, sin tamin! Topun kin, ya konu ei, sin sinim kongun
er mułmun,’ pa yi nik mulnjung.
15 Pe wu ni ambił gii nik, sipik tor sipik, to kundnjung.
Ek ekin top yi nim, ‘Pe wu num ei wumb kongun wumb ei kin, nipe oł
ermba?’
16 Wu num ei opu, ond mong wain konu ełe kongun enjing wumb ei, pei
to kondpu kin, ond mong wain konu ei wumb eipi endi ngumba. Pe wumb
en enim ek ekin ei piik kin, yi ninjing; “Mon peng yi enermba,” ni piinjing.
17 Ba Jiisas eim wumb kan orung kind kanpi kin, ek yi nim. “Ek ei nipe
ek Gos ek połułmun ek pułe er piimin min mon?
‘Wumb ngii tekmin wumb ei, ngii tumunj ei si kindik; ba tumunj ei, ngii
tumunj ok nge mendpił tonu orum.’
18 Pe wumb pei ngii tumunj ełe, bok tunjung kin, wumb glas ming mił tumb
tumb ermba; min ngii tumunj ei, mani opu wumb topu nim kin, wumb ei
kułngii ngenj kinerngii, kułman mił ermba,” pa nim.

Jiisas Siisa Kin Ku Takis Ngumba Nik Kii Sinjing (Masyu 22:15-22, Mak 12:13-17)

19 Jiisas ek ekin endi nipi kin, kułmał kałiłmin wumb owundu ni, lo ek
połułmun wumb ombu, piingii nge piipi nipi ngum. Ngang kin, pe kunum
ełe mendpił eim ambił gii ningii mił pim; ba wumb pei mułangin kin, en
enim mund mong enjing.
20 Erik kin, Jiisas ermba oł endi koi er kan mulnjung. Mułangin kin, eim oł
endi ermba ni kan mulnjung wumb ei, wu kombur kindangin ok, Jiisas eim
ek nipi ermba ei, ok kan mulnjung. Ok kan mulnjung wu ombu, ek kend
tok, ek kun mił ninjing. Nik, “Eim ek yi nim,” pa nik kin, eim ambił gii nik,
ek piipi kun ełim wu, gapman owundu mułum konu epi sipngii enjing.
21 Pe wumb ombu, Jiisas kii sik, ek ninjing, “Ek mon wu, nim nin ek ei sin
piinmin ei ek kun pałim. Pe nim ek kun nikin, wumb ngokun ełin. Pe nim
wumb mei ełe wumb pei, kankin ek ei, ek ende minj nikin pułun. Ninim
Gos nge ek ei mendpił nikin, wumb ngokun yi minj ełin.
22 Pe nim er piin mił nenj? Sinim Siisa wu owundu ei kin takis ngumun
min mon?”
23 Ba Jiisas eim oł kend tui ei enjing ei, Jiisas eim piim. Piipi kin, eim ek
nipi, wumb ombu ngum.
24 “Pe enim ku endi na andan tungii. Tangin kin, ku ełe min men endi
mołum ei, wumb nii mołum?” Pe wu ombu yi ninjing, “Min men ei Siisa
mołum.”
25 Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Pe enim Siisa nge epi ei Siisa ngungii.
Pe nga Gos nge epi ei Gos ngungii,” pa nim.
26 Wumb pei mulnjung konu ełe, ek neng kin, Jura wu num ombu, kunum
endi eim ambił gii ningii pinerim. Eim ek nipi, orung kindim ek ei, piik
noman embin tang kin, ek nik orung kindngii pinerang kin, gupu mum to
mulnjung.

Wumb Kolk Nga Konj Mołmun Nik, Jiisas Kii Sinjing (Masyu 22:23-33, Mak 12:18-27)

27-28 Pe wumb kolk nga konj tonu piinarik piiłmin wumb tiłap kombur ok,
ek yi niłmin. “Wumb kulnjung wumb ei nga konj tonu punerngii,” niłmin
wumb ombu, Jiisas kii sik yi ninjing, “Ek mon wu, Moses lo ek endi yi

pultum. ‘Pe wu endi amb sipi, mołpu kin, kułmba ei, eim ambim kangił endi mulerim kin, eim nge angim amb ei simba. Sipi kin, eim angim nge kang ambił mengpi simba.’

29 Pe wu endi eim angim noł angił orung nga tał mulnjung. Wu kumna amb sim ei, kangił endi mingnarpi kin, kultum.

30 Nga angim amb ei sim kin, eim kułum ku.

31 Kułang kin, nga angim endi sim ei ku, wu ni kułum. Yi mił, wu angił orung nga tał pei, amb endeim minj sik kolk, yi minj er puk. Wu angił orung nga tał pei ok, kangił endi mingnarik kin, kolk poru ninjing.

32 Nga ekii se, amb ei eim mendpił kultum ku.

33 Pe wumb kułii, nga konj tonu ongii kunum ei, amb ei, wu nii ambim mendpił mułmba? Wu angił orung nga tał, amb endeim ełe sinjing ei, wu nii amb ei, wam mendpił mułmba?’ ” pa ninjing.

34 Pe Jiisas wumb ei ek nipi ngum, “Wu amb ni, akip kunum ełe, en enim wu amb seng kin, yi enmin.

35 Wumb nii endi, Gos kunum ekii se kapłi konj tonu ongii nimba wumb ei, noman konj kunum kunum sik mułngii wumb ei, wu amb sik erngii ei, pii poł tunałmin mon!

36 Nga wumb ei, nga kulerngii. Nimbił erang, Gos nge enjel mołmun mił yi mułngii. Gos eim wumb ei tukpu ełe, nga tonu konj sim ei, Gos eim kingam ambiłam noł mułngii.

37 Pe Moses wumb kułii ei, nga konj ok mułngii, pa yi niłim ku. Gos ok ek ka mer poł pendrim ek ei, Moses ond kembis endi dup nang kenim. Moses Gos Owundu ni, sinim kupenjpin noł ni, ek yi nim. ‘Eim Eiparam nge Gos; Eim Aisak nge Gos, eim Jeikop nge Gos mołum,’ pa nim.

38 Pe Gos ei wumb kułii ei nge Gos mon. Ba wumb ok pei konj mołmun wumb ei nge Gos. Eim ningił ełe, wumb pei konj mołmun.”

39 Eim ek nipi ngang kin, nga lo ek pułmun wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Ek mon wu, nim ek ka wii nin,” pa ninjing.

40 Wumb ei mund mond kulk, nga ek endi kii sik erngii, pinerim.

Gos Wu Endi Mei Mani Kindang Om Ei Nii?
(Masyu 22:41-46, Mak 12:35-37)

41 Ba Jiisas ek nipi wumb ngopu kii sim, “Nimbił erang, wumb molk, Krais Gos wu ei kindang na op wu ei, King Deipis nge miyem ende wu,” pa nimin.

42 “Mer mon Sam ełe Deipis yi nirim,

‘Sin Owundu na Owundu kanpi yi nirim, Nim na angił tundung orung
mułii!’ pa nirim.

43 Nga ekii se, ‘Nim nge opu orung wumb sip kin, nim simb ełe mani kindmbii,’ pa nim.

44 King Deipis eim Krais Gos kindang wu ei, eim ‘Owundu’ nirim. Pe nimbił erang, Deipis eim miyem ende wu ninmin?”

45 Wumb pei molk, eim nim ek ei piinjing ni, Jiisas eim ek nipi, eim nge ek se andiłmin wumb ngum.

46 “Enim lo ek piik ełmin wumb ei, ek ningii ei, enim piik kan kun erngii! En enim konduk ełe olt endi kindik erangin kin, wumb keningii nik ełmin. En enim yi piiłmin; oł ei erpin, wumb konu kułou tungii ni, wumb men ngii ełe konu ka wii keningii ni piiłmin. Nga kuni owundu ei, sin sinim kumb ełe pu mułamin kin, wumb keningii ni piik, enim embe tonu kindik, yi ełmin.

47 Pe wumb ei, en enim puk, amb wenjing kołmun amb ei, ngii konu ni,
ku ni, epi ombu waning sik; ba wumb kumb ełe prei kinan er puk ełmin.
Gos wumb mok tumba kunum ei, wumb ombu kos owundu singii," pa nim.

21

Amb Kurpu Endi Gos Kin Epi Pei Ngum
(Mak 12:41-44)

1 Jiisas eim men ngii mołpu kenim ni, wu ku sałiłmin wu ambił ngołmun
wu, en enim Gos nge men ngii ku konu ełe Gos kin noman ka ku kindnjing.
2 Pe eim kenim ni, amb endi wam kultum amb ei, epi endi sinałim amb,
kurpu endi eim, ku kundii kembis tał, mer Gos kin noman ka piik kindnjing
konu ełe, kindim.
3 Pe Jiisas eim ek nim, "Na ek keimi nip enim ngond. Ya amb kurpu ei,
wam kułum amb ei, eim ku kindnim amb ei, enim wumb pei eipi kindnjing
ku ei, to mani kindnim.
4 Pe enim wumb eipi ei, enim ku pei sałim ei, enim epi wii Gos kin ka pii
ngonmun. Ba amb ei, eim epi endeim sinałim; ba ei ku tu wupu ngonum.
Nga eim kuni simba ku ei, sinałim, mon!"
5-6 Wumb kombur men ngii owundu ełe nik ek ninjing, "Ngii ełe kom ku
mon ka wii ngunjung. Nga wu amb Gos kin noman ka epi kindnjing." Nga
Jiisas ek yi nim, "Ołei pe enim kaninmin ei, nga kis mułmba ei kunum endi
simba kunum ei, ku endi tondrung peł ełe pinermba. Pei er kis erpi, konu
orung orung pei eipi eipi mani kindmba," pa yi nim.

Ołembin Tui Tonu Omba Jiisas Yi Nim
(Masyu 24:3-14, Mak 13:3-13)

7 Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, "Ek mon wu, kunum nenj epi ei tonu
omba? Epi ei omba kunum ołendi erang kin, sin kenmin kunum ei, mandi
omba, min mon?"
8 Jiisas eim ek yi nim, "Enim kan kun er mułngii! Wumb kombur ok, enim
kin ek kend to ngungii. Ngok kin, wumb pei ok, na embe ei singii. Sik kin,
yi ningii, 'Wu ei na ond kunum mandi enim.' Nik kin, yi erngii; ba enim
ningii ek ei piik, pungii konu ekii se punerngii, mon!" pa nim.
9 "Wumb tiłap kembis tuk ełe, en enim nginmał enmin ningii, ku. Nga
wumb tiłap pei konu orung orung pei opu owundu enmin nik erngii ei,
enim piingii; ba enim mund mong tunerngii mon! Ołombu ok tonu omba;
ba kunum poru nimba kunum ei, sikir tonu onermba," pa nim.
10 Jiisas eim wumb kanpi ek nipi ngum, "Pe wumb tiłap endi pupu kin,
wumb tiłap endi kin ermba. Pe wu king endi nge tiłap ei pupu kin, king
endi nge tiłap ełe opu erngii.
11 Pe konu kopu owundu tonu omba; nga konu kombur kumb kuni
owundu sepi kin, wumb ening owundu pimba ku. Nga kupu muł ełe
keningii ni, muł ei owundu erpi, ołkanim kanim erang kin, enim mund
mong erngii.
12 Ba epi ombu tonu onerang kin, enim wumb ok, enim ambił gii nik kin,
ołembin tui kanim kanim erngii. Erik kin, enim sik sipik, men ngii ełe
kos piik kin, nga enim sik, kan ngok, yi erngii ku. Yi erik kin, enim na
embe ambił to mani kindmin ni erngii nik sipik, king ngii konu ełe gapman
mułngii konu ełe, enim sipngii," pa nim.
13 "Yi erngii kunum ełe, enim na ek ka ni tor kindngii.
14 Kunum ełe en enim noman ełe, piik dinga erik kin, nga nipe ek endi ok
ni orung kindmin ni, yi piinerngii mon!

15 Na nam ek enim ngamb ek ei, keimi ni piik, ni tor kindngii. Enim kin
noman ka ngop ermbii, nim. Enim nge opu orung wumb ei, enim ek tok
kindik, enim to mani kindmin ni erngii ei, kapłi enermba. Na enim nip
ngunj ek ei, kapłi dinga pimba.
16 Arnim manim ni, angnim ni, miyem ende wumb ni, puł wumb ok,
enim nge opu orung wumb kin ngungii. Ngok kin, kombur en enim mułngii
wumb ei, kombur to kundngii ku.
17 Pe wumb pei enim kin popuł kis singii ei, nimbił erang enim na embe
ambił tonu kindngii.
18 Gos epi ei piinerim kin, enim nge peng enjin ei, endi am punermba
mon. Gos wumb pei noman tuk piinim ku.
19 Kunum kunum en enim dinga kind er mulnjung kin, kapłi en enim
noman konj mendpił singii.
20 “Ba enim molk kinangin kin, opu wumb ok Jerusalem konu owundu ełe
orung orung onjung kin, enim pii poł tungii ei, Jerusalem konu ełe owundu
ni, konu er kis mundngii kunum ei, mandi enim ni piik mułngii,” pa nim.
21 “Kunum ełe, wumb Jura konu ełe mołmun wumb, ei sikir puk kin, tonu
komung ełe pungii. Nga Jerusalem konu ełe owundu tuk mołmun wumb ei,
tungu puk, konu eipi eipi simba konu ełe pungii. Nga wumb konu orung
orung ełe torung mołmun wumb ei, nga konu ełe tuk punerngii.
22 Kunum ełe, oł kis ełmin wumb ei, Gos wumb ombu kin kumep ngumba
ei, mer Gos mon ełe pałim ek ei, pei keimi pimba.
23 Kaimb kunum ełe, amb kangił am ngopu mułmba min, kangił mułang
mułmba amb ei, kaimb er mułngii! Oł embin tui ełe, konu orung orung tonu
wang kin, Gos eim popuł sim mił ei, eim wumb ombu kin kos erpi ngumba.
24 Wumb ei tui pei nopu poru nimba. Nga opu orung wumb ok, kan ngok,
konu eipi orung orung pei kindngii. Wumb tiłap eipi simb ei, Jerusalem
konu ełe kembngii. Yi er mułangin kin, wumb tiłap eipi kunum ei, Gos to
mundum kunum ei, poru nimba,” pa nim.

Gos Kindmba Wu Ei, Wu Kingam Omba
(Masyu 24:29-31, Mak 13:24-27)

25 “Nga tonu muł ełe eni ni, kanjip ni, oi ombu, oł kanim kanim erngii.
Mani mei ełe konu orung orung, wumb en enim, oł embin tui peng mułangin
kin, ep noł topu, gur gałi nipi ermba ei, wumb piik mund mong erngii.
26 Wumb pei en enim mei ełe tonu omba ei, noman embin to piingii. Pe
wumb kułmun ni piik kin, noman pepi kun enerang mułngii. Nimbił erang
tonu muł ełe oi ni, kanjip ni ombu,ołup, ermba.
27 Oł ei tonu wang kin, molk keningii ni, Gos kindang opu mei wu kingam
tełim ei, eim kupu peł ełe omba. Opu kin, eim dinga owundu peng kin, nga
eim tiłang owundu ka wii ei, erang kin omba.
28 Nga ekii se, oł ombu tonu wang kin, enim kunum ełe angk, en enim
peng kan tonu kanik er mułngii. Nimbił erang, sinim kis mułamin kin, oł
embin tui tonu orum ei, Gos sinim paki tumba nge kunum ei, mandi erang
orum,” pa nim.

Ond Pik Ei, Konu Eni Ba, Min Kumb Tumba Ei, Andan Tołum
(Masyu 24:32-35, Mak 13:28-31)

29 Nga Jiisas eim ek ekin endi nipi ngopu kin, yi nim. “En enim ond mong
pik kanik kin, nga ond eipi pei kanik erei!” pa nim.
30 “Pe enim kinangin kin, ond ei, onguł konj topu nim kin, konu eni
owundu ba, enim nik, yi piingii. Akip kunum ei kuni mong poł tonum.

31 Yi mił, enim oł ombu kinangin yi mił erpi nim kin, en enim piingii. Gos
sinim tep er mułmba kunum ei mandi omba, enim ni piingii!" pa yi nim.
32 "Na ek keimi nip enim ngond. Wumb kunum ełe wumb konj mułngii
kunum, ei epi ombu tor omba.
33 Muł kin mei poru nimba; ba na ek ei poru ninermba," pa yi nim.
34 "Ba enim kan kun er mułngii! Mon pim kin, enim noł kunum kunum
nok wulu pang kin, en enim molk, ngenj epi ełe noman piingii; ei mon! Pe
enim noman ka peng mulenjing kin, Gos kindmba wu ei, wu kingam omba
kunum ei, sikir tor omba. Eim omba ei yi mił; kung min, kei endi, karip tan
sikir pupu kin, kei min, epi mondnum mił, yi sikir omba.
35 Epi ei tonu omba kunum ei, wumb mołmun konu ełe orung orung pei
tonu omba.
36 Kunum kunum en enim kan kun er mułngii! En enim Gos kin kunum
kunum prei er mułangin kin, Gos enim dinga ngumba. Ngang kin, oł embin
tui enim kin tonu ombii ni ermba; ba enim pii gii nik, dinga pimba. Peng
er molk kin, wu kingam Gos mei mani kindrim ei, kumb ełe engingii," pa
nirim.
37 Kunum kunum Jiisas wumb pei sipipi, Gos ngii owundu ełe, wumb ek
nipi ngopu, yi ełim. Ba emii peng, eim pupu, komung Olip ełe mołułum.
Mołpu or pepi kin, Jerusalem konu men ngii orung om.
38 Nga wumb en enim ngii konu pek, kupiiring ok Gos ngii owundu ełe
Jiisas nge ek ka piiłmin.

22

Juras Ek Dinga Nipi, Jiisas Sipi Kin, Noman Pim Wumb Ngum (Masyu 26:1-5, Mak 14:1-2, Jon 11:45-53)

1 Pe kunum endi bres yiis punenim kunum ei, kuni owundu, 'Pasopa,'
niłmin kunum ei, mandi erim.
2 Pe kułmał kałiłmin owundu ni, lo ek piiłmin wumb ni, en enim wumb pei
mulnjung ei, mund mong tunjung. Mułangin kanik kin, en enim yi ninjing,
"Sinim Jiisas koi erpin kin, er to kundmun, mił nenj?" a ninjing.
3 Pe Seisen Juras noman ełe tuk pum. Nga Juras eim 'Eskeriyas,' niłmin.
Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ende wu engki nga tał, ei nge wu.
4 Pe Juras eim pupu, kułmał kałiłmin owundu kin, men ngii ełe tep
mołułmun wu ombu ni, kanpi nim. Eim Jiisas sipi, wumb ngumba ei nge
er endim.
5 Yi ngang kin, wumb en enim ka piik, ku nin epi sik kin, wu ei ngumun,
ninjing.
6 Pe Juras eim kapłi nipi, eim Jiisas sipi, wumb ngumba ei nge, kanpi
endim. Eim kunum endi mołpu kenim ni, wumb pei Jiisas kin mulenjing.

Jiisas Kin Ekii Sinjngił Wu Tał, Kuni 'Pasopa' Er Ka Enjngił. (Masyu 26:17-25, Mak 14:12-21, Jon 13:21-30)

7 Pe kunum ei, bres yiis punerim kunum ei, tonu wang kin, wumb kung
siipsiip wał endeim ni, to kałiłmin ei, 'Pasopa' pa niłmin.
8 Pe Jiisas eim Piisa kin, Jon teł konu endi ełe kindpi yi nim, "Ełip pukuł
kin, 'Pasopa,' kuni er kun erangił, sinim kuni numun," pa nipi kindim.
9 Wu tał eim kankił, yi ninjngił, "Nim piin! Sił konu jiłi er kun ermbił?"
10 Pe Jiisas ek yi nim, "Ełip konu owundu ełe tuk pangił kin, wu endi noł
ming endi sipi, tu wumba konu ełe, ekii se pukuł kin, wu ei ngii jiłi nirik ba,
konu ełe, ełip nirik punguł.

11 Pe ełip ngii ei, arim mułmba ei, kankił ningił, ‘Ek mon wu ek yi nim,
Na nge ek se andiłmin wu engki nga tał ei kin, kuni numbii palting ełe, jiłi
sałim?’
12 Yi nengił kin, wu ei eim ngii tondrung ełe palting owundu endi sałim
ei, ngang kin, ełip sinim kuni ‘Pasopa’ er kun er singił,” pa nipi kindim.
13 Wu tał ni punjnguł. Pukuł kin, kenjngił ni, Jiisas nim mił yi kenjngił.
Kankił kin, kuni ‘Pasopa’ nungii nge, er ka enjngił.

Jiisas Kin Ekii Sinjngił Wu Tał, Kuni ‘Pasopa’ Er Ka Enjngił.
(Masyu 26:26-30, Mak 14:22-26, 1 Korin 11:23-25)

14 Pe kuni nungii kunum seng kin, Jiisas ni, eim er se andiłmin wu kin,
tonu peł ełe molk kin, kuni nok mulnjung.
15-16 Kuni nok molk kin, Jiisas yi nim, “Na ek keimi nind. Na enim kin kuni
‘Pasopa’ endi nop moł ei, na ka piind. Ekii se ngenj kumbii simbii. Nimbił
erang ‘Pasopa’ kunum nga simba ei, na enim kin, kuni endi nunermbii,
mon! Nga Gos sinim tep er mułmba kunum ei, peni ełe wang kin, oł ei ek
keimi pimba,” pa nim.
17 Eim ming kap noł wain endi sipi kin, Gos kin prei erim. Nga eim yi nim,
“Enim noł wain ming kap ei, endeim endeim ni nui!” nim.
18 “Na ek keimi nind. Akip min ekii se, mering pei, na ond mong noł wain
ei nunerngii mon! Nga Gos sinim tep er mułmba kunum ei tonu omba,” pa
nim.
19 Nga bres sipi kin, Gos kin prei erpi, ngopu kin, Eim bres engin tum.
Topu kin ek yi nim, “Bres ei na ngenj mił mołum. (Na ngenj ei enim paki
tond; enim nok kin, na kin piik er mułngii!
20 Nok poru nengin kin, nga yi mił ku erpi, ming kap endi, ond mong noł
wain mułum ni sipi, yi ku erang kin, nok poru nengin kin, yi nim; “Noł wain
ei, enim kin oł konj endi erip ngond. Yi mił enim Gos nge wumb nanim kin,
tep to mołpun, o ende punmun. Nga ming kap ond mong noł wain mułum
ni, sipi kin, yi ku erim. Erpi kin, yi nim; ming kap ond mong noł wain ei, na
enim kin kondrak konj endi end ei, na miyem mił peng kin, enim kin paki
to ngond.)
21 Ba wu endi na sipi kin, wumb opu orung wumb angił ełe pendmba ei,
akip sił kuni ende nopuł kin, peł ełe ende mołmbuł, wu ei minj.
22 Wu ei, mei mani opu wu kingam pim ei, Gos eim noman piim mił yi
erim. Ba wu ei wu kingam sipi kin, wumb opu orung wumb ngumba wu ei,
na kaimb sind,” pa nim.
23 Jiisas eim ek yi neng mił, wu ombu en enim endeim endeim ni, ek nik,
kii sik, piik piik enjing. Erik kin, “Sinim kin wu nii endi oł ei ermba?” enim
yi kii sinjing.
24 Pe eim nge ek se andiłmin wumb molk kin, ek mił enjing. Erik kin, yi
ninjing, “Sinim mołmun konu ełe, wu nii owundu mołum?”
25 Pe Jiisas ek nipi ngum, “Wumb king eipi ei konu eipi eipi mołmun ei,
king en enim noman dinga peng kin, king owundu molk wumb tep erik,
wumb yi mił ninjing. Nga en enim embe ełe oł ka erik, wumb ngok ełmin.
26 Ba wu endi, wu num mułmbii nipi ermba wu ei, wu kongun wii mił
mułmba. Nga wu noman peng wu owundu mułmbii ni piimba wu ei, kongun
wu mił, enim paki topu ngopu kin, kongun erpi mułmba.
27 Wu nii endi wu owundu mołum? Pe wu kuni kałpi tu wułum wu ei, min
tonu peł ełe mołpu kin, kuni nołum wu ei min? Nga en enim yi ku ni piik,

kuni peł ełe mołpu kin, kuni nołum wu ei mendpił. Ba na enim mołmun konu ełe tuk mołup kin, kongun wu mił, enim paki top moł," pa nim.
28 "Epi kanim kanim oł embin tui na kin tonu onum kunum ei, enim na wak tunenjing; ba enim na kin mulnjung.
29 Na nge Ernan sinim tep er kanpi mołum, Eim noman dinga ei na ngum. Akip na noman dinga ei, enim ngamb kin, enim mułngii," pa nim.
30 "Nam enim tep er mułmbii noman dinga ei, enim kuni peł seng kin, nok mułngii. Pe enim ok, King mił molk, Esrel wumb engki nga tał, wumb tiłap ei kin, kos piiłmin wu mił, mułngii."

Piisa Nim Nam Buł Ngunjii, Nipi Jiisas Yi Nim (Masyu 26:31-35, Mak 14:27-31, Jon 13:36-38)

31 "Saimon! Saimon! Nim piikin; pe Seisen eim enim kin kuni mong wiis ełmin oł ei mił, enim kin yi ku ermba. Ei eim enim kin mok topu wumb dinga molałmin wumb nin, nga dinga mołmun wumb, kapłi kongun erpi sipi, eim andłam ełe kindmbii ni ermba ei, dinga mił molałmin kin, wumb wii mił mołmun.
32 Ba na prei erip kin, nim Saimon paki tunj ełe nge nim pii gii ei, dinga pimba. Ekii se nim noman ak tokun orung on kin, ninim angnim noł paki tunjii," pa nim.
33 Piisa ek yi nim, "Owundu, na er kun er moł. Nim kin kan ngii ełe ouni bił; nga nim kulnjii ei, na er kun er moł, na nim kin ouni kułmbuł," pa nim.
34 Jiisas ek nipi yi nim, "Piisa, na nim kanip nind. Akip kunum ełe epi peng kin, kei kultu wii tunenerang kin, nim ek kunum tekliki ninjii, 'Na wu Jiisas ninmin, ei na kinał!' pa ninjii."
35 Pe Jiisas ek yi nim, "Ok na enim kindinj ei, enim ku ni, kon ni, simb su ei sipnerei! Kunum ei, enim epi endi simin ni piinjing min mon?" Pe en enim yi ninjing, "Sin oł endi yi enerim mon."
36-38 Enim Jiisas ek nipi ngopu yi nim, "Pe enim tuk mołmun wu endi ku kon pimba ei simba. Nga kon yi ku. Wu endi tui kepii sinerim kin, eim kon takis ei sipipi, ku sipi, tui kepii top ermba. Erpi kin, tui kepii simba," pa nim. Pe wumb yi ninjing, "Owundu, nim ya kan! Sin tui kepii tał sałim." Eim yi ni piim, "Enim na ek ei pii poł tunenjing. Eim yi nim, 'Ek ei kapłi poru nim,' pa nim. Na enim kanip nind, Gos ek ok pułum yi nirim, 'Enim oł kis ełmin wumb mił, eim kułou tum,' pa nim. Nimbił erang ek ei, na nind mił, keimi tonu omba. Gos mon ełe na ek nim ek ei, akip keimi tonu onum."

Gesemanii Konu Ełe Jiisas Prei Erim (Masyu 26:36-46, Mak 14:32-42)

39 Jiisas eim anda pupu, tonu komung Olip ełe, ba pum ei, eim kunum kunum prei erpi, yi ełim. Oł ei erang mił, eim nge er se andiłmin wumb ombu, ekii se punjung.
40 Pe eim konu ełe opu kin, ek nipi er se andiłmin wu ombu ngum, "Enim prei erangin kin, epi kis endi erangin kin, kenmbii nip tonu omba epi ei enim kin onermba," pa nim.
41 Pe nga eim wu ombu mondpu kin, eim konu eipi mandi pum. Pe eim simb gopsing pii poł mołpu kin, prei erim.
42 Jiisas eim wumb epi kis kanim kanim eim kin tonu wang kin, eim arim kin ke nipi, ek ekin yi topu nim. "Arnan! Nim na ming kap embin tui ei, na numbii ni piin kin, ninim noman ełe sinjii. Ba nim na noman ełe, nim ekii sinenjii mon. Ninim noman ełe piikin enjii," pa nim.

43 Jiisas eim Gos kin prei er mułang kin, pe tonu epin konu ełe enjel endi
mani opu kin, eim dinga ngum.
44 Jiisas eim noman embin kis piipi kin, eim prei dinga erpi mułang kin,
eim kurun ei, miyem mił opu, mei ełe mani pum.
45 Pe eim prei er pendpi angpi kin, eim ek se andiłmin wumb mulnjung
konu ełe pum. Pupu kenim ni, or pinjing kenim ni, en enim noman embin
tang kin, piik pinjing, kenim.
46 Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Enim nimbił erang, enim or pałmin? Enim
konj kind, angk prei erei! Mon pim kin, oł kis endi enim kin tonu omba,”
pa nim.

Juras Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngum
(Masyu 26:47-56, Mak 14:43-50, Jon 18:3-11)

47 Jiisas eim ek nipi mułang kin, wumb tiłap owundu endi onjung. Wu
endi Juras niłmin wu ei, Jiisas nge ek se andiłmin wu engki nga tał tuk
mołmun wu endi eim kumb se om. Eim mandi opu kin, Jiisas kin kumb
gupu to numba nge om.
48 Ba Jiisas ek nipi Juras ngum, “Juras, nim wu kingam ei, nim eim gupu
to nokun sikin kin, opu orung wumb ngunjii min?”
49 Jiisas eim nge ek se andiłmin wumb molk, kenjing ni, oł ei tonu omba
enim nik, Jiisas kanik kin, yi ninjing, “Owundu, sin tui kepii sipin kin, wumb
ei tumun, min mon?”
50 Yi nik kin, wu endi tui kepii tang kin, kułmał kałiłim owundu nge
kongun wu ei, eim nge kom orung angił tundung orung, kiłip topu mani
om.
51 Ba Jiisas kanpi yi nim, “Mon! Oł ei si kindei!” pa nim. Yi nipi kin, wu
ni kom ełe embiłang kin, kom ni, nga ok pim mił, pim.
52 Pe Jiisas ek nipi, kułmał kałiłim owundu ombu ni, men ngii owundu ełe
tep mołułmun wu ombu ni, wumb num pei, wumb eim ambił gii ningii nge
ok wumb ei, Jiisas yi nim, “Enim tui nin, kepii epi ei sik kin, tu wunmun ei,
enim waning wu endi tungii nge onmun min?
53 Na enim kin kunum kunum men ngii owundu ei mołułmun. Ba enim
na peng ełe, enim angił embilałmin, mon. Ba akip kunum ei, enim kunum
seng enmin. Akip Seisen emii ełe mołpu kin, epi kis ełim ei nge, dinga akip
tor onum,” pa nim.

Piisa Ek Yi Nim, “Na Jiisas Ninmin Ei, Na Kinał.”
(Masyu 26:57,58,69-75, Mak 14:53,54,66-72, Jon 18:12-18,25-27)

54 Jiisas eim ek nipi poru neng kin, wumb ombu eim ambił gii ni sipnjing.
Pe wumb ei, eim sipi kin, kułmał kałiłim owundu ngii konu ełe tuk sipnjing
konu ełe, Piisa eim ekii se pum. Pupu kin, konu turii mił mołpu, kan mułum.
55 Ngii owundu kung gui tukrung ełe engim konu ełe, dup kalk mulnjung
konu ełe, Piisa tep to mulnjung ku.
56 Kongun amb endi mołpu kenim ni, Piisa eim dup ełe mułum kenim.
Amb ni, eim kanpi kin, yi nim, “Wu ei, Jiisas kin tep to mołułum wu,” pa
nim.
57 Ba Piisa ek nipi, “Mon!” pa nipi yi nim, “Amb, wu ei, na kinał!”
58 Ekii se nga, wu endi Piisa kanpi kin, yi nim, “Nim eim nge tiłap ende,”
pa nim. Ba Piisa yi nim, “Kawukeiya! Na mon!”
59 Mołang kin, nga ekii se, wu eipi endi pupu yi nim, “Keimi mendpił, wu
ei, eim kin tep to andiłim wu. Eim Galilii konu ełe wu,” pa nim.

60 Ba Piisa ek dinga nipi ngopu, yi nim, “Wu, nim nin ek ei, na pii poł tunand.” Piisa eim ek yi nipi mułang kin, kei kultu wii tum.
61 Pe Owundu eim ak topu, Piisa kenim. Pe Piisa eim piim ni, Owundu ek endi eim kin nirim ek ei piim. Ek ełe nge, eim kei kultu wii tunermba kunum ei, nim yi ninjii, “Na Jiisas kinał, pa nikin, kunum tekliki enjii,’ ” pa nirim.
62 Pe Piisa eim tor pupu, ke dinga wii nim.
63 Wumb Jiisas ambił gii nik, ek ngok, kepii tok enjing.
64 Pe wumb Jiisas eim ningił ełe, alap pandi to pendik, kepii tok, yi ninjing. “Pe nim ek ni tor kindiłim wu mendpił min mon; ek ni! Wu nii nim kepii tonum ei, ninjii,” pa ninjing.
65 Wumb ek kis kanim kanim nik, eim kin ngunjung.

Kaunsil Wumb Ningił Ełe Jiisas Kos Enjing
(Masyu 26:59-66, Mak 14:55-64, Jon 18:19-24)

66 Ekii se konu eni tang kin, Esrel wumb num ei ni, lo ek piiłmin wumb ni, ek kengip tołmun wumb ni, Gos kin kułmał kałiłmin wumb ni, ok kułou tok molk kin, Jiisas sik sipik, kaunsil mułum konu ełe sipik, yi ninjing.
67 “Nim sin kan kin, ‘Na Gos er sałim wu kindang, Krais,’ pa niłin, ei keimi min mon?” Pe Jiisas ek nipi ngopu, yi nim. “Na enim kanip nimbii; ba enim pii gii ninerngii.
68 Nga na enim kin ek kombur kii simbii nim kin, enim na ek ei ni orung kindnerngii, pałim.
69 Ba pe ekii se, kunum kunum mei mani opu wu kingam ei, eim Gos angił tundung ełe mułmba konu ei, Gos eim dinga wii sałim,” pa nim.
70 Pe wumb yi ninjing, “Nim ek ei nin ei, nim Gos kingam mołun min?” Pe eim ek yi nim, “Enim ninmin ek ei, na mendpił.”
71 Nga wumb en enim yi ninjing, “Sinim nipe ek nga nipin kii simin? Eim gupu ełe, ek ei ninim, sin sinim piinmin, ei poru!”

23

Pailos Kumb Ełe, Jiisas Kos Enjing
(Masyu 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Jon 18:28-38)

1 Yi nik kin, wumb pei eim sipik, Pailos mułum konu ełe sipnjing.
2 Pe kos piingii nge nik, eim kin ek yi ninjing. “Sin wu ei kenjpin ni, eim sin wumb tiłap ełe, ełmin oł ei, eipi erpi ełim. Pe eim sin ku takis Siisa ngołmun ei, eim mon nipi, eim ‘Nam Gos kindang wu Krais nipi, nam King,’ pa nipi, yi ełim,” pa ninjing.
3 Pe Pailos eim kii sim, “Nim Jura wumb King min?” Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi, ek yi nim, “Ninim nin mił yi,” pa nim.
4 Pailos ek nipi, kułmał kałiłim owundu ni, wumb pei kanpi yi nim, “Na wu ei, erim oł endi kan sinand, mon!” pa yi nim.
5 Ba wumb ek dinga nik, yi ninjing, “Eim ek nipi wumb ngang kin, wumb eim ek piik, Jura konu ni, konu orung orung pei, mund mong ełmin. Pe Galilii konu ełe, eim er opu opu ya ełe onum,” pa ninjing.

Nga Jiisas Sipik, Eros Kin Kos Enjing

6 Pailos eim ek ei piipi kin, wumb kii sim, “Wu ei Galilii konu ełe wu min?”
7 Nga wumb eim kanik yi ninjing. Pe eim piim ni, Jiisas nge konu ei, Galilii konu orung ełe, Eros tep ełim konu ei piinim. Kapłi Pailos ek ei piipi kin,

nga kindang pupu, “Eros mołum konu ełe orung pangłi,” nim. Kunum ei, Eros Jerusalem konu ełe mułum.
8 Eros Jiisas kanpi kin, eim ka piim. Nimbił erang Jiisas ek ei Eros piim; ba kunum kinan, eim Jiisas kenmbii ni piipi mułum. Eros eim yi piim, “Jiisas jep oł endi erang, kenmbii,” ni piim.
9 Yi piipi kin, Eros eim epi pei Jiisas kin kii sim; ba Jiisas eim ek endi nipi kin, orung kindnerim, mon!
10 Kułmał kałiłmin owundu ni, lo ek piiłmin wumb ei ok, mandi angk kin, Jiisas kos erngii nge, ek dinga kind ninjing.
11 Eros ni, eim nge opu ond wumb ni eim ek ngok, ek kis kanim kanim nik erik, konduk ka wii endi mon kanim kanim mułum kon ei kindik kin, nga eim Pailos mułum konu ełe orung kindnjing.
12 Kumb ok, Eros eim Pailos kin opu ełmbił; ba pe eł ełip, ek ka nikił, ende punjnguł.

Pailos Yi Nim, “Ond Peri Ełe Nil Tei!” Nim (Masyu 27:15-26, Mak 15:6-15, Jon 18:39–19:16)

13 Pe Pailos eim kułmał kałiłmin owundu ni, wu num ni, wumb pei ok kułou tei nipi, wii tum.
14 Pe eim ek nipi, yi nim, “Enim wu ei ya sik tu wunjung ei, yi ninjing, ‘Wu ei sin tiłap ełe, ek nipi wumb noman er kis ełim,’ nik, tu wunjung. Pe na wu ei, enim kumb ełe ek nip, wu ei kii sind; ba eim enim enmin ek ei, endi neng kin, na piinand. Wu ei, oł endi enerim. Sinim wu ei kin, kos ermin mił mon!
15 Nga Eros eim erim oł endi enerim, mon ku! Nga ei eim orung kindang onum. Piinmin! Wu ei, oł kis owundu endi erang kin, sinim kapłi, eim to kundmun.
16 Pe na wu ei kepii top kindamb kin, orung pangłi,” nim.
17-19 (Ba en enim ełmin oł ei, yi kor owundu kunum ei, kan ngii pałmin wu ei, endi tor kindiłim.) Pe wumb pei wii tok kin, ek dinga nik yi ninjing, “Wu ei to kondkun, Barapas kindan kin, sin kin wangłi!” ninjing. (Barapas eim konu owundu ełe gapman kin opu erpi, wu endi to kundrum. To kundang kin, Barapas sik kin kan ngii pendik.)
20 Pailos wumb nga kanpi, ek yi nirim, “Wu ei Jiisas, eim orung kindamb, ba,” ni piim.
21 Ba wumb wii tok, nga yi nik, “Ond peri ełe, to kond!” Wumb pei yi ku ninjing.
22 Pe Pailos nga kunum ei ngang kin, kunum tekliki mił nim, “Nimbił erang, wu ei nipe oł endi erim? Na eim oł endi erim min, nip kurunj; ba oł endi erang kin, tumun ei kapłi; ba, mon!” nim. “Yi piip kin, wii kepii top kindamb, ba,” pa nim.
23 Ba wumb dinga puk, ek dinga nik, wii dinga tok, “Ond peri ełe kułangłi!” ninjing. Pe wii ek dinga nik, Pailos nim ek ei, to mani kindnjing.
24 Wumb ek yi nengin kin, Pailos wumb kanpi, yi nim, “En enim dinga kindik, ‘Wu ei tumun,’ ninmin ei, wu ei, en enim sipik, tei! Na mon minj!”
25 Wu ei, gapman kin opu erim ni, wu endi to kundmun nik, sik, kan ngii pendik, wu ei, wu amb pei si orung simin nik. Pe Pailos mani wu endi ei kindan, “Wangłi,” nik. Pe Pailos Jiisas kindang wang kin, wumb sipik.

Jiisas Ond Peri Ełe Nil Tunjung (Masyu 27:32-44, Mak 15:21-32, Jon 19:17-27)

26 Pe opu ond wumb Jiisas sipik kin, wu endi ambił gii nik wu ei, embe
Saimon. Saimon ni wu ei, eim Sairiini konu ełe wu. Wu ei opu, konu
owundu ełe tuk bii ni erang kin, wumb ond peri ełe tu wunjung. Tu wuk
kin, wu ei pindang ełe pindangin ko wupu kin, Jiisas pum konu ełe ekii se
pum.
27 Pe wumb ke nik, kaimb kulk, puk kin, Jiisas pum konu ełe ekii se
punjung.
28 Ba Jiisas ak topu amb kombur kanpi kin, ek yi nim, “Enim Jerusalem
konu ełe amb! Enim na kin piik ke ninerei! Ke ningii pim kin, en enim nge
kangił ei piik ke nik kin, en enim nge piik ke ningii,” pa nim.
29 “Piinmin! Ekii se ek endi tonu omba ei yi pimba. ‘Amb kangił
mengnarik amb ni, kangił mengnenjing amb ni, amb am ngunenjing amb
ni, amb ombu pei ka piingii.’ Nimbił erang kunum ei, wumb mulnjung kin
oł embin tui enim kin tonu omba.
30 Tonu om kunum ełe wumb kombur komung ełe ek yi ningii. Enim
komung ombu mani ok kin, ‘Sin tei!’ nimin. Nga komung kembis kembis
ombu yi ku, ‘Sin to pandi tei!’ nimin.
31 Yi mił erang enim oł ei ond konj ełe enmin; ba nga ond kułii ełe enim
nimbił oł erngii?” Jiisas eim ek yi nim, “Ei oł konj ei tonu wang kin, enim
kaninmin,” pa yi nim. “Nga ekii se ond kułii ei, mering ekii se oł ei enim na
kin piik mułngii wumb ei, oł yi tonu omba ei, enim nimbił oł erngii?” pa yi
nim.
32 Wumb eipi tał tu wunjung wu tał, oł kis ełmbił wu tał, Jiisas tok, wu tał
ouni tungii nge enjing, enjing.
33 Pe wumb konu endi ełe tor punjung konu ei, embe ‘Wumb peng embił’
konu ei yi nił mi n. Nił mi n konu ełe, Jiisas ond peri ełe tok, wu tał oł kis ełmbił
wu tał, nil tunjung ku. Wu endi Jiisas angił tundung orung peng kin, nga
wu endi angił taring orung pim.
34 Jiisas ek nim, “Arnan, nim piin, wumb en enim oł kis en enim ei pii
poł tunarik enmin. Kapłi nim wumb oł kis ei kil ngunjii,” pa nim. Pe Jiisas
konduk ni alap epi ei wumb ku kembis mił epi ei kinjmał erik kin, konduk
ei simin nik enjing.
35 Wumb molk, kanik mulnjung; ba wumb peng pim wumb ei, en enim
ek ngok yi ninjing. “Eim wumb eipi paki topu yi ełim. Pe keimi Gos eim
Krais tełim wu ei, kindang opu, wumb paki topu ełim pim kin, kapłi akip ei
eim paki topu, ond peri ełe si kindpi, mani omba,” yi ninjing.
36 Opu ond wumb ei kin ek ngok, yi ninjing ku. Yi erik kin, mandi ok, epi
kumbii ełim epi ei, sipi ngumun ninjing.
37 Pe ek ngok kin, yi ninjing, “Nim keimi Jura wumb nge King pim kin,
kapłi ninim paki to!” ninjing.
38 Ond peri ełe, tonu eim peng ełe, ek mon endi yi pulnjung, “Wu ei, Jura
wumb ei nge King,” pa nik pulnjung.
39 Epi waning ełmbił wu kis tał tuk wu endi, Jiisas kin ek yi nirim. “Nim
Krais Gos kindang tełin wu ei min? Kapłi ninim paki tokun kin, sił kin ouni
paki tunjii ku!” pa nim.
40 Ba wu eipi endi orung pim wu ni ek ei piipi kin, wu ek nim wu ni, ek
ngum, “Nim ngenj kumbii sin mił wu ei yi ku sinim. Ełe nge nim Gos kin
mund mong tunan min?
41 Wumb siłip to kondunmun ei, siłip mong sinjpił ełe to kondunmun. Ba
ya wu ei, eim oł kis endi enerim konu ei tonmun,” pa nim.

42 Pe wu ni ek yi nim, “Jiisas ekii se, nim wu King dinga owundu mułun
kin, na piinjii,” pa nim.
43 Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Na ek keimi nind, akip kunum ełe mendpił,
nim na kin Gos nge konu ka wii ełe ouni mułmbuł,” pa nim.

Jiisas Kułum Poru Nim
(Masyu 27:45-56, Mak 15:33-41, Jon 19:28-30)

44 Pe konu eni beli seng kin, Gos eni pandi topu erang kin, konu orung
orung emii mił pepi pang kin, pou mił neng kin, emii pim ei poru nim.
45 Pe mendpił alap ka wii endi, Gos ngii owundu ełe, pim alap ei, tuk kiłip
topu, orung orung tał pim.
46 Jiisas ond peri ełe pepi, ek dinga nipi yi nim, “Arnan, na noman tuk ei,
nim angił ełe kindind,” nipi eim kułum.
47 Pe opu ełmin wumb ei, tep ełim wu ni, kanpi kin, Gos nge embe ambił
tonu kindim. Kindpi yi nim, “Keimi mendpił, wu ei, wu oł kis endi enałim.”
48 Pe wu amb pei pei ok, enim mił kenmin nik onjung. Ok molk, kenjing ni,
epi keimi peng kanik, en enim kaimb sik, pepił ełe tok, nga orung punjung.
49 Pe Jiisas nge wu puł ombu pei ni, Galilii konu ełe amb kombur kin, ekii
se ok, turii angk, epi kis ei Jiisas kin tonu wang kin, ei kanik mulnjung.

Jiisas Nge Ngenj Ei Sipik, Kom Ku Tukpu Endi Ełe Pendnjing.
(Masyu 27:57-61, Mak 15:42-47, Jon 19:38-42)

50 Pe wu endi multum wu ei, eim embe Josep. Wu ei konu owundu ełe
multum konu ei, Jura wumb mołułmun konu ełe, embe ei, ‘Arimasiya,’ pa
niłmin. Wu ei, wu kaunsil mołułum wu ei, oł ka ełim wu.
51 Wu ei eim kaunsil eipi ek niłmin, oł kis ełmin ełe, ekii sipi enałim. Eim
Gos konu sinim tep er mołum konu ei, ekii se peni ełe wang kenmbii nipi,
minj kui er mołułum.
52 Wu ei Pailos kin pupu, “Jiisas nge ngenj ei simbii,” pa nim.
53 Pe Jiisas ngenj sipi, mani tu wupu, alap kuru endi sipi, pandi tum.
Topu sipipi kin, tukpu endi ełe mani kindim tukpu ei, kom ku owundu
endi tunduk sik, ełe ok wu endi tuk kindnałmin, ełe kindim. Kindim tukpu
andiłim ełe ku owundu ondu ełe ngunjung.
54 Kor kunum ei, tonu omba mandi enim ei, kunum ka wii kunum ei er
mołułmun.
55 Amb ombu Galilii konu ełe si kindik, Jiisas kin ok, nga Josep purum
konu ełe ekii se puk. Puk kin, Jiisas tukpu to pendik mił, kenmin ni punjung.
56 Kanik poru nik kin, en enim ngii konu ełe orung puk. En enim kopung
ka wii ni, epi muru ka tołum epi ei, er kun erik kin, Jiisas ngenj ełe kopung
ei kindngii enjing.
Kor kunum “Kor mułei!” nik mił kor mulnjung.

24

Jiisas Nga Angpi Konj Tonu Pum
(Masyu 28:1-10, Mak 16:1-8, Jon 20:1-10)

1 Pe kongun kunum kumna, kor ei kupiiring ok, amb ombu en enim
wumb tukpu ełe punjung. Puk kin, kopung ka wii ni, epi muru ka tołum
epi sik kin, epi ei er kun er sik, mił sinjing.
2 Puk kin, kenik ni, ku endi pandi to pendik ni, tukpu ełe pineririm.
3 Wumb ok wumb ni, tukpu ełe tuk puk; ba Jiisas Owundu ngenj ei kinerik
mon.

4 Pe wumb en enim noman ełe piik, mund mong erik mulk. Molk kenik
ni, wu tał konduk kuru pirim wu tał, eł ełip mulkuł. Mulkuł wu tał nge
konduk erang kin, wumb keningii pineririm.
5 Amb ombu en enim keningii pinerang kin, mani mei ełe kan mani kanik
mulnjung. Mułangin kin, wu tał ek nikił ngunjnguł; “Nimbił erang enim
wumb tukpu konu ełe wumb endi konj mołum nik kur onmun?
6 Ba eim ya molałim! Eim angpi tonu pupu pum. Eim Galilii konu ełe
mołpu kin, enim kin nipe ek nipi ngum ek ei, en enim piingii?
7 Eim ek yi nirim, ‘Wu kingam ei sipik, wumb oł ełmin wumb ei ngangin
kin, sipi to kundangin kin, tukpu konu ełe mani pu pepi kin, nga kunum
tekliki pang kin, eim nga opu konj ba,’ ” nirim.
8 Wumb ek ei piik ni, Jiisas ok ek nirim mił piinjing.
9 Wumb tukpu konu ełe si kindik, orung punjung. Puk kin, ek nik, eim ek
se andiłmin wu engki nga endeim mulk, konu ełe kanik nik ei, epi kenik mił
nik, wumb eipi pei ngok yi enjing.
10 Pe Mariya Makandala ni, Jo Ana, ni Mariya Jeims mam ni, amb ombu
mułangin kin, ek ei nik, Jiisas ek se andiłmin wumb mulk konu ełe kanik
ninjing.
11 Ba wumb ei, ek ei ek wii ninmin ni piik kin, pii gii ninerik, mon.
12 Ba Piisa angpi sikir pupu, Jiisas tukpu tuk konu ełe kenmbii nipi purum.
Pe eim sip topu, tukpu ełe nirik pupu kenim ni, alap mendpił sim. Seng kin,
eim nga orung ngii konu ełe pupu, epi ei kenim mił piipi mułum.

Emeiyas Wumb Andłam Ełe, Wu Tał Jiisas Kenjngił (Mak 16:12-13)

13 Pe kunum ełe mendpił, Jiisas pii gii ninjngił wu tał eł ełip, konu endi
Emeiyas ni konu ełe punguł nge punjnguł. Pukuł andłam ei Jerusalem konu
ełe pupu, nga Emeiyas konu ełe tor pułum konu ei, angił orung nga tał turii
mił sałiłim.
14 Wu tał andkił pukuł kin, epi pei kenjngił mił ei, nikił punjnguł.
15 Wu tał eł ełip, ek nikił, kii sikił punjnguł ei, Jiisas eim wu tał onjnguł
konu ełe ekii se om ei kinenjngił.
16 Ba epi endi wu tał ningił ełe peli erang kin, Jiisas kan poł tunenjngił
mon!
17 Pe eim opu, ek nipi kii sipi yi nim, “Ełip epi nipe nikił onmbuł?” Eim
ek yi neng kin, wu tał ni nikił ek piinerkił; kan mani kankił mulnjunguł.
18 Pe wu endi embe Kliyopas wu ei, ek nipi orung kindim, “Wumb konu
orung orung pei ok Jerusalem konu ełe minj mołmun. Pe nim mendpił
Jerusalem konu epi ei tonu onum piinan min?”
19 Nga wu ei ek yi neng kin, Jiisas wu tał kii sim, “Epi nipe?” Wu tał eim
kankił yi ninjngił, “Epi Jiisas Naseres konu ełe wu oł ei tonu om. Eim ek ni
tor kindiłim wu mołpu kin, kongun ei nga erpi, Gos ningił ełe ek dinga nipi
wumb ngołum.
20 Wumb peng pim wumb ni, kułmał kałiłmin owundu wumb ni, Jiisas sik
sipik, kos piiłim wu owundu ngunjung. Pe kos piiłim wumb owundu ek nik
piik kin, wumb kombur eim ond peri ełe to kundnjung.
21 Ba kumb ok sin pii gii yi ninjpin kin, wu ei Esrel wumb kis mulnjung
kin, oł embin tui tonu orum kin, Gos enim paki tumba nge orum. Pe nga ek
endi pałim ku. Epi ombu om ei, pe kunum tekliki kunum sałim.
22 Akip sin amb kombur ok ek nengin kin, sin mund mong enmin.
Kupiiring ok en enim Jiisas tukpu to pendnjing konu ełe kenmin nik
punjung.

23 Ba Jiisas nge ngenj ei kinanmin nik, ok sin kanik yi ninjing. Eim
kinenjpin, ba Gos nge enjel ok yi ninjing, 'Eim konj mołum,' ninjing.
24 Nga sin wu kombur puk kin, keningii nge punjung ei, amb ok ninjing
mił ku ninjing. Ba eim kinanmin," pa ninjing.
25 Jiisas eim ek dinga nipi wu tał ngum, "Ełip noman ełe dinga pinałim
min? Ełip ek ni tor kindiłmin wumb ek pei niłmin ek ei ełip pii gii ninenjngił.
26 Nimbił erang ełip piinanmbił? Gos Krais telim wu ei kindang, eim ngenj
kumbii ok sipi kin, nga kunum ka seng kin, Gos nge dinga tiłang owundu
ngang mułmba?"
27 Pe eim Moses lo ek ni, ek ni tor kindiłmin wumb nge ek ei nimba erim.
Pe eim ek nipi wu tał ngum ei, konu orung orung Gos mon ełe ek nipi eim
mendpił pa ninim ei, ek pułe nim yi mił nim.
28 Pe wu tał eł ełip konu ełe mani punjnguł. Pe Jiisas eim yi erpi ba nge
pum.
29 Ba wu tał eim kin ya mułmun konu ełe, emii pimba mandi enim, yi
nengił. Nengił kin, Jiisas wu tał kin mułum.
30 Ekii se kuni nungii pendik, Jiisas eim wu tał kin mułum. Mołpu kin, eim
bres sipi, Gos kin prei erpi, wu tał ngum.
31 Jiisas eim wu tał kin yi erang kin, wu tał ningił pirek neng kin, Jiisas
kan poł tangił kin, nga Jiisas eim mulerim. Eim am pum. Pang kin, wu tał
eim nga kinenjngił mon.
32 Wu tał eł ełip ek nikił piinjngił. "Siłip andłam ełe wambił kin, eim siłip
kin ek ka nipi ngum. Ngopu kin, Gos nge ek pułe nipi ngopu erim. Kunum
ełe siłip noman pirek neng," yi ninjngił.
33 Wu tał ek yi nikił kunum ełe mendpił orung pukuł, Jerusalem konu
ełe pukuł. Pukuł ni, wu engki nga endeim mulk. Nga en enim nge puł wu
kombur ouni mulnjung.
34 Molk kin yi ninjing, "Keimi mendpił, Owundu ni nga orung om," pa nik
enjing. "Eim orung om ei, Saimon eim kenim."
35 Pe wu tał eł ełip andłam ełe erim oł ei, ek poł tunjnguł. Tokuł kin, yi
ninjngił. "Eim bres ambił engin topu Gos kin prei erang kin, sił eim kan poł
tunjpuł," pa ninjngił.

Jiisas Kin Ekii Sinjing Wumb Jiisas Kenjing Ku (Masyu 28:16-20, Mak 16:14-18, Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

36 Pe en enim ek yi nik mułangin kin, Jiisas eim opu tuk, mii memb ełe
engim, "Enim noman ende sek ka piik kin, mułngii!" Jiisas yi nim.
37 Ba wu en enim mund mong tok enjing. Wu ombu, "Sin sinim gui endi
kaninmin," ni piinjing.
38 Pe eim ek nipi wumb ngum, "Nimbił erang enim puku sik andinmin?
Nimbił erang enim noman embin to piik mulnjung?
39 Enim na simb ni angił ełe kinei! Na mendpił moł! Na gui mon! Gui ei
ngenj na pałim mił pinałiłim mon!" pa nim.
40 Eim ek yi nipi kin, eim simb, angił pei andan topu ngum.
41 En enim ka wii piinjing; ba pii gii ninenjing. Pe en enim noman embin
to piik mulnjung. Mułangin kin, eim yi nim, "Enim kuni kopur ya sałim
min?" yi kii sim.
42 Pe en enim omu endi ni ngunjung.
43 Pe Jiisas eim sipi, nang kin, kenjing.
44 Eim ek nipi ngopu yi nim, "Ok, na enim kin mołup, ek nip ngunj ei,
piinjing. Moses nge ek nin, ek ni tor kindiłmin wumb ek poł nin, mon Sam

ełe ek pałim ek ei, na nge ek pałim. Ekii se keimi tonu omba nir mił tonu keimi onum."
45 Jiisas eim ek ei nipi kun erang kin, wumb Gos ek ei pii kun enjing.
46 Pe eim ek yi nim, "Krais Gos kindang telim wu ei, eim ngenj kumbii sipi kołpu; nga kunum tekliki eim tukpu ełe angpi, nga konj tonu opu ba," nirim.
47 "Pang kin, eim nge embe ełe, wumb ek nik ngok erangin kin, wumb tiłap ok, noman ak tok Gos ek piingii. Piyangin kin, Gos wumb ombu oł kis kil ngumba," pa nim. "Akip enim Jerusalem konu ełe ni, konu orung orung pei ełe puk, kongun ei erngii," pa nim.
48 Pe enim puk, ek ombu pei wumb kanik ningii.
49 Enim piinmin! Gui Ka Gos ok enim ngumbii nirim mił, Owundu ei, akip na enim ngumbii. Ba enim puk kin, Jerusalem konu owundu ełe mułangin kin, tonu epin konu ełe Gos nge dinga ei enim kin kindmba," Jiisas yi nim.

Gos Jiisas Sipi, Tonu Epin Konu Ełe Tonu Sipim (Mak 16:19-20, Aposel 1:9-11)

50 Eim wumb ombu sipipi, Besanii konu ełe sipipi, eim angił tonu kindpi, noman ka ek nipi ngum.
51 Pe eim ek ka nipi ngopu mułang kin, Gos eim sipi epin konu ełe tonu sipim.
52 Wumb en enim Jiisas embe ambił tonu kindik, nga Jerusalem konu ełe orung puk kin, en enim ka ka piinjing.
53 Kunum kunum Gos ngii owundu ełe molk kin, Gos embe ambił tonu kind mulnjung.

Jiisas Nge Ek Ka Jon Pułum

Ek Konj Ei Tonu Opu Wu Tełim

1 Am kumb ok Gos nge ek ka ei Jiisas Krais se multum. Mei eneririm kunum ei eim Gos kin ouni multum. Jiisas eim Gos Mendpił.
2 Am kumb ok mendpił, Jiisas Krais eim Gos kin ouni mulkuł.
3 Molkuł, eim mendpił epi kanim kanim pei eririm. Epi endi andłam eipi endi ełe tonu enerim, mon! Eim erang tonu om.
4 Noman konj ei eim kin pim. Pe noman konj ei wumb tiłang ngum.
5 Tiłang ei wumb noman tuk emii konu tiłang ngołum. Emii ei erpi tiłang ełe tuk onermba mon!
6 Pe wu endi tonu om; wu ei embe Jon. Gos eim wu ei nipi, kindang om.
7 Wu ei opu, ek ni tor kindmba nge om. Eim Jiisas nge tiłang ei ni tor kindmba nge om; eim ek mong wumb ek ei piik, ambił gii nik, pii gii ningii nge nimba nge om.
8 Jon eim tiłang ei mon, eim Jiisas nge tiłang owundu pałim ei ni tor kindmba nge mendpił om.
9 Jiisas eim tiłang ei keimi. Eim tiłang ei wumb pei ngołum. Eim mani mei konu omba eim kunum ełe.
10 Gos Jiisas Krais kin mei ei eririm. Erang, Jiisas eim opu mei ełe multum; ba mei wumb eim pii poł tunenjing mon!
11 Eim pupu eim nge konu pum; ba eim nge wumb tiłap ei eim onum pa ninarik, eim ek ei piinenjing mon!
12 Ba wumb kombur eim ek ei piik, wumb ei Jiisas kin pii gii ninjing. Pii gii ninjing wumb, ei eim sipi Gos nge kingam ambiłam noł mułngii nipi mundum.
13 Gos nge kingam ambiłam noł mułngii ei wumb miyem ełe mengk singii min; wumb nge ngenj ełe mengk singii; min wu noman ełe mengk singii ei ok Gos nge kingam ambiłam noł mulerngii mon. Gos eim nge wumb er mondułum. Wumb ei Gos nge noman ełe eim kingam ambiłam noł mendpił mułngii.
14 Jiisas eim mei mani opu wu tałpi Gos nipe mił mołum, eim sinim anda tum eim tuk sinim kin mołum. Sinim Gos nge kingam mendpił eim nge tiłang owundu ei kan poru ninjpin. Eim nge tiłang Gos Owundu kindang om. Jiisas eim noman kun ka ni ełe kun ka mendpił; ei eim kin piki top mołum.
15 Jon eim ek ei nipi eim wii dinga topu yi nim, “Wu ei ok na enim kanip yi ninj, ‘Wu endi na ond konu ekii se omba wu ei, na nge Owundu. Nimbił erang na tonu onerir kunum, ei eim kumb ok multum.’ ”
16 Sinim wumb pei, eim nge ka wii epi pei sinmin ei eim kin piki to mołum. Eim nge noman ka ei sinim kin am pei ngopu minj mołum.
17 Nimbił erang, Gos eim lo ek ei Moses angił ełe ngurum. Ba Jiisas Krais eim noman ka ngopu ni, ek keimi mendpił ei Jiisas Krais eim sin kin tonu om.
18 Wumb endi Gos endeim kinałim mon. Gos eim nge kingam endeim mendpił, ei eim mendpił Gos arim kin ouni mołułum. Ei eim Gos nge ełim oł ei, pułe ni tor kindpi sinim ngołum.

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu Ek Ni Tor Kindim
(Masyu 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-8)

19 Jura wumb molk, Gos kin kułmał kałiłmin wu kombur ni, Liiwai wumb
men ngii kongun paki tok ełmin wumb ei, nik kindangin Jerusalem konu si
kindik ok, Jon kanik kii sinjing, “Nim Nii?”
20 Pe Jon eim ek ei koi enerim mon. Eim ek ni tor kindpi ek dinga yi nim,
“Na Krais Gos kindang wu mon!” pa nim.
21 Pe wu ombu eim kii sinjing, “Pe nim Elainga Gos nge ek ni tor kindiłim
wu ok multum min?” Pe eim yi nim, “Ei na mon.” Nga wu ombu kii sinjing,
“Sin wu endi oł ekii se tonu omba ei piipi nimba wu endi omba nipin kui
er mulnjpun, wu ei nim min?” Nga Jon ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei na
mon,” pa yi nim.
22 Wu ombu en enim yi ninjing, “Pe nim nii? Wumb si kindik ninjing ek
ei nim nipin ngonmun. Pe ninim ek nikin, ‘Na wu ei,’ pa nen piimin,” pa
ninjing.
23 Pe Jon eim ek yi nim, “Enim noman tuk ełe er kun erei!” Ek pułe ei yi
mił,
‘Na wu endi eim konu wumb mulenjing konu ełe wii top ek dinga nip,’ yi
ninim. ‘Owundu nge andłam to kun erei!’ Ei ok ek ni tor kindiłim
Aisaiya oł ekii se tonu omba nge piipi nirim ek ei nge nimbii ond,”
pa yi nim.
24 Lo ek piiłmin wumb, wu ombu kindangin Jon kin onjung.
25 Pe wu ombu Jon kii sik yi ninjing, “Nim ok wu Aisaiya oł ekii se tonu
omba ei piipi niłim wu ei mon. Nga nim Krais Gos kindang om mon; nga
oł ekii se tonu omba ei wu endi mon. Nga nim nimbił erang wumb noł
pendkin en?”
26 Pe Jon eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Na noł mendpił ełe wumb noł
pendind. Ba enim mołmun konu tuk ełe wu endi angpi mołum. Ei enim
piinanmin mon.
27 Wu ei na ond konu ekii se omba; ba na nam wu ka mon, eim simb su
kan ei pos kindnermbii mon. Eim oł kis min, oł embin ei na si kindnermbii,
mon!”
28 Epi ombu pei Besanii konu orung noł Joran ełe tonu om. Konu orung
ełe, Jon wumb noł pendpi ngum.

Jiisas Eim Gos Nge Kung Siipsiip Wał Mił

29 Jon eim topuł mołpu kenim ni, Jiisas eim mułum konu omba nge om.
Pe Jon eim yi nim, “Ei Gos nge kingam kung siipsiip wał mił wumb kułmał
kałiłmin eim onum kinei! Eim onum kułang mei ełe wumb pei kis kil
ngumba nge onum,” pa yi nim.
30 “Wu ei na ek yi mił nir, ‘Wu endi ond ekii se omba; ba wu ei na nge wu
owundu nir. Nimbił erang na minan mingneririm kunum ei, eim am kumb
ok mendpił eim multum.’
31 Na nam eim pii poł tunerir mon. Ba na op wumb noł mendpił pendip
ngur. Ei nge Esrel wumb Gos kingam ni piingii.”
32 Pe Jon eim ek nipi tor kindpi yi nim, “Na kenj tonu epin Gui Ka kei
Kurmuł mił ninmin mił yi mani om. Opu, eim kin mułum,” pa nim.
33 “Pe na nam eim piip poł tunerir; ba Gos na kindang op, wumb noł
mendpił ełe pendip ngur. Eim na kin ek nipi ngopu yi nirim. ‘Nim moł
kinan Gos Gui Ka ei opu, wu endi kin mułum kin, wu ei wumb Gos nge Gui
Ka ei, wumb noł mił pendpi ngumba.’
34 Pe na nam kanip poru nip, ek ei nip, tor kindinj. Ei Gos kingam
mendpił,” Jon eim ek yi mił nipi kindim.

35 Nga kupiiring, Jon eim kin ekii sinjngił wu tał ouni mulnjung.
36 Molk kin, Jon eim mołpu kenim ni, Jiisas andłam ełe, andpi pum. Pang
kin, Jon eim ek yi nim, “Gos nge kung siipsiip wał ei onum, kenei!” pa yi
nim.
37 Eim kin ekii sinjngił wu tał, eim ek yi mił nim ei, piinjngił! Piikił, Jiisas
pum konu ełe ekii sikił punjnguł.
38 Jiisas eim pupu, kan ak topu, wu tał kanpi, ek nipi, wu tał ngopu, yi
nim, “Ełip epi nipe kurkuł, onmbuł?” Pe wu tał ek ni, orung kindkił. “Nim
ek emb tołun wu, nim ngii jiłi sałim?” yi nikił, eim kii sinjngił.
39 Pe Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Ełip ya okuł kineł!” nim. Wu tał pukuł
eim mułum konu ngii ei kankił kin, eim kin ouni mulnjung. Nimbił erang,
konu eni kapił kapłi erim ei, eni wuł mani pupu, konu pou nim.
40 Wu tał Jon ek neng, piikił, Jiisas pum konu ełe, ekii se punjnguł wu tał,
endi Endru, ei Saimon Piisa angim.
41 Pe Endru eim pupu, angim Saimon kanpi, yi nim, “Sin Gos Kindim Wu
Krais om, kenjpin ei, sinim Krais Gos Kindim Wu ei, sin kenjpin,” pa nim.
42 Pe Endru eim angim Jiisas mułum konu ełe, kenmba nipi sipim. Jiisas
eim kanpi, yi nim, “Nim Saimon, Jon nge kingam; ekii se, nim embe endi
Siipas ningii; Griik wumb embe ei yi mił niłmin. Piisa ei pułe, ‘Kom ku,’ yi
niłmin,” pa nim.

Jiisas Pilip Kin Nasaniyel Teł Wii Tum

43 Nga kupiiring, Jiisas eim Galilii konu ełe bii nipi opu, Pilip kan sipi, yi
nim, “Na ond konu ekii se wa!” a nim.
44 Pilip ni wu ei, eim konu ełe embe Beseira konu ei, Piisa kin Endru teł
konu ende.
45 Pilip Nasaniyel kur kanjpi yi nim, “Ok Moses lo ek połpu, nga ok ek ni
tor kindiłmin wumb, eim kin ek polk wumb ei nge, ni wu ei sin kenjpin. Eim
Jiisas Naseres konu ełe wu Josep nge kingam,” pa nim.
46 Pe Nasaniyel ek nipi yi nim, “Naseres konu ełe, akip epi ka endi tonu
omba min mon?” Pilip ek nipi, orung kindpi, yi nim, “Nim okun kenjii; oi!”
47 Jiisas kenim ni, Nasaniyel eim kin wang kanpi, eim ek yi nim, “Ei Esrel
wu mendpił onum, kenei! Ek kend endi ni, eim kin pinałim, mon!”
48 Nasaniyel ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim na er kaniłin mił nenj?”
Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Pilip nim kin ek tinerim kunum ei,
nim ond mong pik puł ełe mułun ni, na nim ok kenj,” pa nim.
49 Pe Nasaniyel ek nipi orung kindpi yi nim, “Ek emb tołun wu! Nim Gos
nge kingam mendpił. Nim Esrel wumb nge King,” pa nim.
50 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Na nim ok kenj ond pik puł ełe
mułun kunum ei na ninj, nim pii gii nin min? Ekii se nim kenjii ei epi
owundu mendpił tonu omba,” pa nim. Ei Jiisas eim ekii se jep ołpiipi nim.
51 Jiisas ek nga nipi ngopu yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond.
Ekii se enim molk piingii ni, na Gos kindang mani mei ełe tels wu moł; yi
erang Gos nge andłam ełe sinim. Eim kin ek tangpin piipin ermin andłam
ełe aki tum. Ekii se enim molk keningii ni, tonu epin wuł ał pang, Gos nge
enjel pei, tonu puk, nga mani ok erngii ei, na kin ongii. Na Gos kindang
mani mei wu tels wu moł.”

2

Wu Endi Keina Konu Amb Sim

1 Kunum tekliki ełe, wu endi Keina konu orung Galilii nilmin konu ełe,
wu endi amb simba erim konu ełe, Jiisas mam pupu konu ełe mułum ku.
2 Jiisas eim nge ekii silmin wumb kin, Jiisas kin Keina konu ełe, wangin
nik tung kindnjing.
3 Ekii se nol wain nunjung poru neng, Jiisas mam opu, Jiisas kanpi yi nim,
“Nol wain nunjung poru ninim,” pa nim.
4 Pe Jiisas mam kin ek yi nim, “Amb ei nim epi mon. Na nam noman ełe,
na nam andan tumbii kunum ełe tonu onanim mon,” pa nim.
5 Jiisas nge mam eim ek nipi kongun wii ełmin wu ombu kanpi yi nim,
“Jiisas eim nipe ek endi enim kanpi nim kin enim eim nimba mił, ekii sik
erei!” a nim.
6 Nol ming mił owundu angił nga endeim mił sim. Ei Jura wumb nol was
ełmin ol ei nge ming. Nol kulngii ei nol kulk ming endeim piki top mułmba
ei nge su 20 ni 30 su pei sik ninmin.
7 Jiisas ek nipi, “Nol ming pei ełe nol kulk piki tei!” pa nim.
8 Pe Jiisas eim kongun wii ełmin wu ombu kanpi yi nim, “Nol kopur bein
tok, sipik wu kuni wumb ngonum tep ełim wu ei ngei!” nim. Yi neng kin,
sipik ngunjung.
9 Pe kuni mok topu tep er mułum wu ei, pe nol ei sipi nopu piim ni, nol
wain mendpił pim. Wu ni yi piim, “Nol wain ei jiłi orung sinjing,” ni piim.
Ba kongun wu ming owundu nol kulnjung wu ombu en enim piinjing. Pe
kuni mok topu tep er mułum wu ei eim ek nipi wu amb sim wu ei kii sipi yi
nim.
10 “Wumb pei nol wain ka mił ei ok ngok, erang wumb nok kis er
mułangin nol wain kis mił ei ekii se ngolmun. Ba ni nim nol wain ka ei
ambił gii nikin, ekii se tu wun,” pa yi nim.
11 Jiisas eim jep ol ei am kumna mendpił erang, eim nge noman dinga
tiłang ei andan tum. Kunum ełe eim nge ekii sinjing wu ombu Jiisas kin pii
gii ninjing.
12 Pe kunum ei poru neng, Jiisas eim mam angim nol ni eim ekii sinjing
wu ombu kin Kapaniyam konu ełe puk, kunum kopur konu owundu ełe
mulnjung.

Gos Ngii Ełe Wumb Epi Top Er Mulnjung Ei, Jiisas Topu Tor Kindim (Masyu 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46)

13 Jura wumb kuni owundu Pasopa nolmun kunum mandi erang, Jiisas
eim Jerusalem konu ełe tonu pum.
14 Nirikring, Gos nge men ngii owundu ełe wumb kung kou ni, kung
siipsiip ni, kei ni, kom ku tiłan erik. Enjing, wumb ombu ok peł ełe molk ku
tiłan erik mulnjung.
15 Pe Jiisas eim kan endi sipi, wumb ei kan piłangsi topu, wumb to anda
kindim. Kindpi, wumb ku tiłan erik mulnjung wumb ei top bein topu, ku
peł ni ku ombu orung orung si kindim.
16 Jiisas kanpi, wu kei tu wuk, ku sik erik mulnjung wumb ei kanpi ek yi
nim, “Enim epi ei sipei! Enim na Arnan ngii yi erangin opu, top ngii mił
sinermba mon!” pa nim.
17 Jiisas eim kin ekii silmin wumb ei, en enim yi piinjing. Gos ek endi yi
pałim mił keimi tonu om. “Na kongun dinga erpi, Arnan nge men ngii ka
simba nipi end.”
18 Ba Jura wumb ei kanik yi ninjing, “Nim jep ol nipe jep ol endi eran, sin
kenmin nim nge noman dinga peng ol yi mił en?”

19 Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos men ngii ei to mani
kindangin, nga na kunum tekliki mendpił ngii ei si tonu kindip tekmbii,”
pa yi nim.
20 Pe Jura wumb yi ninjing, “Kung ngii 46 kinan, wumb ngii ei teknjing.
Ba nim kunum tekliki mendpił ngii ei tekmbii nin min?”
21 Ba Jiisas eim Gos men ngii ei nim ek, ei eim ngenj ełe kołpu nga kunum
tekliki konj angpi tonu ba ei piipi, ek ei nim. Ba wumb ek ei pii poł tunenjing
mon.
22 Ei mił, Gos eim kołpu ekii se eim sipi nga konj angpi orung simba nirim
ek ei, eim nge ekii siłmin wumb ei Gos nge ek poł ei piik mił Jiisas eim yi
kun nipi tor kindang, ek ei pii gii mendpił nik, mulnjung.

Jiisas Eim Wumb Pei Noman Tuk Piipi Poru Ninim

23 Jiisas eim Jerusalem konu ełe Jura kor owundu Pasopa kunum ka ełe
mułum. Mułang, wumb pei eim jep oł erim ei kenjing. Kanik, eim yi erim
oł ei eim kin pii gii ninjing.
24 Ba Jiisas eim wumb pii gii ninmin ninjing ei Jiisas eim keimi ni piinerim
mon. Piinarpi, eim wumb kin bii ni piinerim. Nimbił erang wumb pii gii
ninenjing. Jiisas wumb noman ełe kan poru niłim.
25 Wumb endi molk wumb ombu yi mił oł yi mił ełmin pa nik Jiisas eim ek
ngunerngii mon. Ełe nge nimbił erang Jiisas eim wumb pei noman tukrung
nipe ełe noman pim ei eim kan poru nim.

3

Jiisas Eim Nikoriimas Kin Ek Nim

1 Wu endi wu num ei, eim embe Nikoriimas. Wu ei eim lo ek piiłim wu.
Eim Jura wumb ei tep wu num mołum wu.
2 Wu ei eim epin kunum opu, Jiisas mułum konu opu yi nim, “Ek emb
tokun wumb ngołun wu. Sin piinmin, nim Gos kindang, ek emb tokun
wumb ngunjii nge on. Pe Gos wu endi kin mulermba, ei eim jep oł en mił
yi kapłi enermba mon.”
3 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Keimi mendpił na nim kanip nind. Pe
wu endi ei opu noman tuk konj kangił kembis mił punerim kin, Gos sinim
tep er mołum wumb ei kin konj mulermba mon.”
4 Pe Nikoriimas ek nipi orung kindpi yi nim, “Wumb tukui molk nga
kangił kembis mił tonu ongii mił nenj? Nga menjing kirim ełe tuk pangin,
nga menjing mek kindangin ok konj mułngii nin min?”
5 Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, “Keimi mendpił na nim kanip nind. Pe
wu endi eim noł pepi, Gos Gui Ka ei sipi opu, wu konj mił punerim kin,
keimi wu ei Gos sinim tep er mołum ełe tuk punermba mon.
6 Wumb nii endi ngenj ełe mengnim ei ngenj ełe wumb, nga Gos Gui Ka
ełe wumb konj tonu ongii ei, Gos Gui Ka nge wumb,” a nim.
7 “Na nim kanip nind, ek ei piikin noman embin to pinerii mon! Nim
okun, nga wu konj mił mułii,” pa nim.
8 “Konu pop tonum, ei eim pop top orung pupu, orung pupu enim. Konu
pop onum ei nim piin. Ba konu jiłi opu, nga jiłi orung punum ei nim piinan.
Yi mił, wumb pei Gos Gui Ka ełe ok, wumb konj mił mulnjung kin, yi mił
ku,” pa nim.
9 Pe Nikoriimas ek nipi orung kindpi yi nim, “Epi ei er tonu omba mił
nenj?”

10 Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Esrel wumb nge ek emb
tokun ngołum wu mołun, ba nimbił erang nim epi ei pii kun enan?”
11 “Keimi mendpił na nim kanip nind. Sin ek nipin enim ngopun ninmin
ei, epi sin kanpin poru nipin kin, ek ni tor kindpin enim ngonmun. Ba enim
ek ei piinarik, buł ngok ngok enmin,” pa nim.
12 “Na enim mei ełe epi ei, enim kanip ninj; ba ek ei enim pii gii ninanmin
mon! Pe na tonu epin epi ei nip enim ngumbii ei, er pii gii ningii mił nenj?
13 Wumb endi tonu epin pupu kinałim mon! Gos Jiisas (Krais) kindang
opu mei wu tełip ei, na nam mendpił konu ei kanił. Nimbił erang ei nga
nam moł konu.”
14 “Kumb ok Moses eim mei wumb mulenjing konu ełe ka wembii endi
mił ond endi tonu kindpi pendim; yi mił ku Gos kingam kindang opu mei
wu tełim wu ei, wumb yi mił ku erik; nga eim ond peri ełe tonu kindik tok
kundngii.
15 Kundangin, wumb pei na kin pii gii ninjing kin, en enim noman konj
sik kunum kunum ka mułngii.
16 Keimi, Gos eim kingam endeim mendpił mołum. Ba Gos eim mei wumb
pei noman mendpił ngopu, eim kingam endeim mendpił ei ngum. Gos eim
yi mił erang kin, wumb pei eim kin pii gii ningii wumb ei, Gos kin mułngii.
Wumb ei noman konj sik, kunum kunum konj mułngii.
17 Gos eim kingam kindang om ei, wumb kos piipi, wumb ek nipi kun erpi
yi ermba nge onerim mon. Gos kingam ei kindang om ei, wumb sipi Gos
kin orung simba nge kindim.
18 Wumb eim kin pii gii ninenjing kin, Gos kos owundu piimba. Kunum
ei en enim Gos kin mulerngii mon, kunum kunum dup nok mułngii. Nimbił
erang, Gos kingam endeim ei kin pii gii ninenjing. Nga wumb eim kin pii
gii nik mułngii wumb ei, noman konj sik, kunum kunum konj ka mułngii.
19 Gos wumb kos piimba ei, ek pułe yi pałim. Jiisas tiłang owundu ei
mei wumb noman tuk kin tiłang ermba. Ba wumb en enim emii konu
noman kulk, tiłang ełe onenjing mon. Nimbił erang, wumb en enim oł kis
er mulnjung.
20 Wumb oł kis ełmin wumb ei, en enim tiłang ei noman ngunałmin.
Nimbił erang, wumb en enim oł kis peni ełe omba ni piik nge onałmin.
Onarik, tiłang ełe oł ka ei kin, opu orung erik buł ngołmun.
21 Ba wu endi eim oł kun ełim wu, ei eim tiłang ełe opu, erang wumb
kanił min. Wu ei eim Gos nge dinga ełe enim ni piiłmin.”

Jon Eim Jiisas Nge Ek Pułe Ei Ni Tor Kindim

22 Pe epi ei poru neng, Jiisas eim nge ekii siłmin wu ombu kin, Jura konu
orung ełe puk. Konu ełe pu molk, eim nge ekii siłmin wumb ei wumb noł
pendik, ełmin.
23 Jon eim yi ku wumb noł pendpi eririm, ei konu Einon ni konu ei, Salim
konu mandi sirim. Noł pei pim konu ełe wumb ok noł pinjing.
24 Eros Jon sipi kan ngii pindneririm kunum ei erim.
25 Jon nge ekii sik wu ei nge ombu ni Jura wu endi kin, tuk ek orung orung
nik, wumb noł pendik ełmin oł ei nge nik.
26 Pe Jon nge ekii sik wu ombu ok, eim kanik yi nik, “Ek mon wu, nim wu
endi kin ok nim kin Joran konu orung molkuł, wu ei nim ek ni tor kindin.
Wu ei eim wumb noł pendnim nik, wumb pei eim kin punmun,” pa ninjing.
27 Pe Jon eim nipi yi nim, “Gos tonu epin mołum ei epi endi wumb
ngunermba; nga wumb endi ei eim kapłi sinermba mon. Nimbił erang Gos

eim Krais kindang ya mani opu, wumb noł pendik ełmin oł ei ermba nge om.
28 Enim ok piimin, na ek nip ngunj, ‘Na Krais mon. Ba Gos na eim ekii se
omba konu na ok kindang ond,’ pa yi ninj.
29 Pe wu endi eim amb sim kin, wu ei eim amb ei mendpił mułmba. Pe
eim nge wu angim ei angpi piim ni, eim angim wu ei amb sipi ek tingang,
eim piipi ka piim. Nimbił erang wu ei amb simba wu ei ka piinim. Yi mił
ku, na noman ka ka piki top mołum.
30 Eim nge embe ei am owundu ei tonu mendpił pang, na nge embe ei am
mani mendpił ba,” nim.
31 “Wu endi tonu mołpu mani om kin, ei owundu mendpił mołum. Wu
endi mei konu tonu om kin wu ei mei wu. Mei ełe epi ei nip ngonum, ba wu
endi tonu epin mani om wu ei, Jiisas epi pei tep er mołpu Owundu mendpił
mołum,” pa yi nim.
32 “Wu owundu eim ek niłim ei, piipi poru nipi, kanpi poru nipi, ek nipi
tor kindiłim, ba wumb endeim endeim, endi eim nim ek ei piik, sik, ambił
gii nik, piik mulałmin min?
33 Wumb endi eim ek ei ambił gii nik mułngii, wumb ei, ek ei piik ni orung
kindngii. Gos ei eim ek keimi mendpił niłim,” pa ningii.
34 Wu ei Jiisas Gos kindang om. Opu, Gos erim ek ei nipi tor kindim.
Nimbił erang Gos eim Gui Ka ei, wu ei kin dinga aninga er ngunerim mon;
ba eim dinga owundu pei ngołum.
35 Arim Gos eim kingam Jiisas ei noman ngopu, eim epi pei kingam angił
ełe ngopu, wu ei Jiisas epi pei tep er mołum.
36 Wumb endi Gos kingam ei kin pii ninjing kin, eim noman konj kunum
kunum sipi mułmba. Wumb endi Gos kingam ek ei pii gii ninenjing kin,
noman konj ei, sinermba mon. Gos wumb ei kin kos owundu erpi kindang;
nga kumep kis eim kunum kunum simba.”

4

Jiisas Sameriya Amb Endi Kin Ek Tengim

1 Kunum ełe lo ek piiłmin wumb ek endi yi mił piinjing, “Jiisas eim kin
ekii siłmin wu ombu ei wumb noł pendik ngołmun. Nga wumb pei Jiisas kin
ekii siłmin ninjing. Jon kin wu ombu aninga ekii sek punjung,” pa ninjing.
2 Ba Jiisas eim wumb noł pendnerim mon. Eim kin ekii siłmin wumb ei
wu amb noł pendik ngunjung.
3 Jiisas eim lo ek piiłmin wumb ei ek ei piinmin ni piipi, eim Jura konu ei
si kindpi, Galilii konu orung pum.
4 Pupu andłam endi ełe ekii sipi pupu, Sameriya konu ełe tuk pup ełe
orundung tor bii ni pum.
5 Pe Jiisas eim pupu, Sameriya wumb konu owundu endi ełe tor om. Konu
ei embe Saikar niłmin. Konu ełe kumb ok Jeikop mei nendii kingam Josep
ngurum mei ei, konu ełe mandi mił sim.
6 Noł tukpu ei kumb ok Jeikop siłim noł tukpu, ei konu ełe sim. Jiisas eim
noł tukpu ełe mandi mułum. Jiisas andłam olt om eim ten erim. Ei konu eni
tinga beli sim kunum.
7 Sameriya amb endi noł kułmba nge om. Jiisas eim ek nipi amb ei ngum,
“Noł na ngan numbii,” a nim.
8 Jiisas ei kin ekii sik ok wu ombu konu owundu ełe puk, kuni top erngii
nge punjung.

9 Sameriya amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Jura wu, na
Sameriya amb. Nimbił erang, nim na noł ngamb nin? Jura wumb kin
Sameriya wumb kin tep tok ende andnałmin mon!” pa nim.
10 Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Gos eim epi wii wumb
ngołum ei nim piin kin, kapłi nim na nii ei nim pii poł tokun kin na kii
sen kin, noł ei ngamb nim nokun konj kunum kunum mulnjii noł ei na nim
ngumbii,” pa nim. Jiisas eim noman konj ngumba ei nge piipi, ek nipi amb
ei ngum.
11 Amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu, noł ming endi sinałim;
pe nim noł wumb nok konj kunum kunum mułngii noł ei, er sinjii mił nenj?
12 Sinim nge kupenjpin Jeikop, eim noł tukpu ei sin ngum. Ok eim kingam
noł ni eim kung kou ni, kung siipsiip ni, ei pei noł ei ngołum. Pe nim, eim
to mani kindkin sin noł ka wii ngunjii min?”
13 Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Wumb ya noł tukpu ełe nonmun
wumb ei, nga noł ełe kulk nungii.
14 Noł ei kunum kunum tangpi, tonu opu topu tor wang ei noman konj
ngang konj kunum kunum mułmba,” pa yi nim.
15 Amb ei ek nipi Jiisas ngopu yi nim, “Nim noł ei na ngo! Ngan, na noł
nuwa enerang, nga ya noł tukpu ełe op kulermbii,” pa nim.
16 Jiisas eim ek nipi amb ei ngopu yi nim, “Nim pukun, wanim nen. Nga
ya weł!” nim.
17 Amb ni ek yi nim, “Na wu molałim,” pa nim. Pe Jiisas ek yi nim, “Amb,
nim na wu mulałim nin ei keimi nin.
18 Ok, nim wu angił orung pun. Pe nim wu endi nim kin mołum ei ninim
wu mendpił mon.”
19 Amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu na pe piind nim Gos oł
ekii se ermba oł ei piikin niłin wu.
20 Sin Sameriya konu ełe wumb ok kupenjpin noł mulk, ei tonu komung
Gerisim ełe kułou tok Gos kin men tok ełmin. Nga enim Jura wumb ei yi
niłmin. Men tok erngii konu ei Jerusalem konu ełe sałim,” pa niłmin.
21 Jiisas ek nipi amb ei ngopu yi nim, “Nim na ek ei pii gii ninjii. Ekii
kunum endi tonu omba kunum ei, mandi wumb tonu komung Gerisim ełe
Gos men tok enarik, nga wumb pei Jerusalem konu ełe Gos men tok enerngii
ku.
22 Pe enim Sameriya konu ełe wumb en enim Gos pii poł tunarik, men tok
ełmin. Nga sin Jura wumb ei Gos piiłmin eim kin men tok ełmin. Ei nimbił
erang, Gos ei kongun erpi, wumb sipi eim kin orung simba nge wu ei, sin
Jura wumb kin om.
23 Kunum endi tonu omba nik, ei pe tonu om poru ninim. Wumb en enim
Gos kin men tok keimi mendpił ełmin wumb ei en enim noman tuk ełe Gos
kin noman ka ngungii. Nga en enim men tok keimi erik, Gos kin ngungii.
24 Gos wumb mił mon! Gos eim Gui Ka mołum. Wumb endi Gos kin men
tok erngii ei, Gui Ka ełe erik en enim noman ka ngok; ek keimi noman ka
ngok ek keimi nik Gos ngungii.”
25 Amb ni ek yi nim, “Na piind, wu endi omba, ‘Krais’ niłmin. Wu ei om
kin, sinim kin Gos nipi oł erim ei nipi ngumba.”
26 Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, “Ei na; na pe nim kin ek tang moł,” pa
nim.
27 Eim ek yi neng kin eim nge ekii sik wu ombu orung onjung. Wu ombu
en enim yi piinjing, “Eim amb ei kin nimbił erang, ek tangnim?” ni piinjing.
Ba wu endi opu, “Nim amb ei kin nimbił erang ek tangkin mołun? Nim

nimbił oł en?" Jura wumb oł yi mił enałmin; yi ningii wu endi onenjing nik, en enim yi piinjing.
28 Pe amb ei eim noł ming ei mani kind sepi, konu owundu ełe orung pum. Pupu, wumb kanpi yi nim.
29 "Enim wu endi mołum ei, keningii wei!" pa nim. "Wu eim na ok ełe mił pei ei nipi ngum. Ei Krais min mon?"
30 Pe wumb konu owundu ełe si kindik, Jiisas mułum konu ełe bin ni punjung.
31 Kunum ełe, eim ekii sinjing wu ombu ek dinga yi ninjing, "Ek emb tołum wu, nim kuni nui!" a ninjing.
32 Ba Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, "Na kuni kombur sałim ei enim piinanmin," pa nim.
33 Yi mił neng kin, Jiisas kin ekii siłmin wu ombu, ek en enim yi ninjing, "Wumb endi eim kuni endi tu wuk ngunjung min?"
34 Jiisas ek nipi ngopu yi nim, "Na kuni ei ya mani mei ełe kuni mon; ba yi mił. Na Gos kindang onj; ei eim noman ełe na ekii sind. Eim nge kongun ei na er poru nimbii," pa nim.
35 "Enim ek yi niłmin, 'Oi kapił kapłi pałim ei poru neng, sinim kuni kułou simin kunum,' pa niłmin. Na enim kanip nind, enim kan orung kind kinei! Kuni pei pol top mołum. Ei pe kunum ełe kuni singii. (Ei Jiisas eim ek ekin mił end nim.) Wumb ok wumb ei pe na kin pii gii nik erngii," pa nim.
36 "Wu nii endi eim kuni wiis kiłip topu kułou tum kin, ei eim kumep ka simba. Nga eim wu endi kuni wiis emb tełim wu ei kin, eł ełip ouni noman ka piingił. Nga yi mił ku, wumb nii endi eim yi erang kin wumb na kui erik pii gii ninjing kin, eim kumep ka simba. Nga nim wu endi kin Gos ełe ka ei wumb kin ek emb topu ngum, eł ełip ouni noman ka piingił.
37 Pe ek yi mił ei keimi, 'Wu endi kuni emb tałpi pendiłim kin, wu endi opu kuni kułou topu siłim.'
38 Na enim kuni se nip kindamb punjung, ei enim kongun er tilenjing; wumb epi kongun dinga er tał pendnjing konu, enim puk kuni singii nge punjung."
39 Pe Sameriya wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing. Nimbił erang, amb ei eim ok erim oł ei, Jiisas eim piipi nipi tor kindim. Amb ek yi neng kin, wumb Jiisas eim kin pii gii ninjing.
40 Pe Sameriya wumb ok Jiisas eim kanik, kii sik yi ninjing, "Nim sin kin mułmun min?" pa nengin kin, Jiisas eim konu ełe kunum tał mendpił mułum.
41 Pe kunum ei wumb pei nga Jiisas nge ek piik eim kin pii gii ninjing.
42 Pe wumb ei ek yi ninjing, "Amb, nim ek ei sin pii gii mendpił ninenjpin mon. Sin sinim eim ek ei piipin, nga eim kanpin enmin. Sin piipin eim wu ei mendpił mei wumb pei Gos kin sipi orung simba nge onum, pa ninjing.

Jiisas Wu Owundu Endi Eim Kingam Er Ka Erim

43-44 Jiisas eim ek nipi tor kindpi yi nim, "Gos oł ekii se ermba ei piipi nipi tor kindpi ełim wu, ei eim konu ełe eim embe tonu punanim," nim. Pe wumb Jiisas eim ek ei piinerangin kin konu ełe kunum tał moł pu poru nipi pendpi, eim konu ełe si kindpi, Galilii konu ełe pum.
45 Pe Jiisas eim pupu Galilii konu ełe tor pang, wumb eim onum nik ka piinjing. Nimbił erang, ok en enim kor owundu kuni owii, 'Pasopa' niłmin kunum ei Jerusalem konu ełe puk Jiisas nge epi kanim kanim erim ei kenjing.

46 Nga Jiisas eim opu, Galilii konu ele orung konu endi Keina nilmin ele
tor om. Konu ele ok eim nol mendpil ei erang opu nol wain mendpil pim
konu ele. Pe Kapaniyam konu ele gapman nge epi tep elim wu endi mulum.
Wu ei eim kingam ening tum.
47 Wu ei eim molpu piim ni, Jiisas Jura konu si kindpi, Galilii konu ele
onum ninjing. Wu ei yi piipi eim pupu, Jiisas kin dinga kii sipi yi nim, "Nim
kapli mani na ngii pukun, na kangi kulmba mandi enim. Ei er ka erkin se
konj sinjii," nim.
48 Jiisas eim ek nipi eim ngum, "Pe enim jep ol kanim ei kinenjing kin,
enim pii gii ninerngii," pa nim.
49 Pe gapman nge epi tep er molulum wu ni yi nim. "Owundu, nim sikir
mani oi! Mon peng kin, na kangi ei kolpu ermba," pa nim.
50 Jiisas ek nipi wu ei ngopu yi nim, "Nim po! Nim kinganim ei konj kindpi
mulmba," nim. Wu ni Jiisas nim ek ei pii gii nipi pum.
51 Wu ni eim andlam ele pupu peng, eim nge kongun wumb tor ok, eim
kanik yi ninjing, "Nim kinganim ni ka wii molum," pa ninjing.
52 Pe wu ni eim kongun wu ombu kii sim, "Konu eni kunum nenj eim ka
wii mil mulum?" "Oltin konu eni beli orung kunum ei, eim ening ei poru
neng, ka wii mulum," pa yi ninjing.
53 Yi nengin kin, arim eim piim oltin kunum ele Jiisas ek yi nim, "Nim
kinganim konj mulmba," pa yi nim, ei piim. Pe eim pii gii neng, eim nge
wumb tilap ei kin ouni Jiisas kin pii gii ninjing.
54 Jiisas eim Juriya konu ele si kindpi pupu, Galilii konu om. Opu kin,
Galilii konu ele, eim jep ol nga ei eririm. Jiisas eim ok nol wain eririm. Nga
wu ei kingam er ka erim, jep ol tal mil erim.

5

Besesra Konu Ele Nol Gop Kembis Ele Jiisas Wu Endi Er Ka Erim

1 Pe ei poru neng kin, Jura wumb kor owundu nge kuni owundu endi tonu
onum nengin kin, Jiisas eim Jerusalem konu ele tonu pum.
2 Jerusalem konu ele mandi kung siipsiip ngii ondu konu ele endi sim
konu ele, nol gopu kembis endi mulum. Nol ei Eipru wumb ek embe ele
embe yi silmin, 'Besesra' nilmin. Konu ele ngii tika angil orung engim.
3 Ngii tika ele, wumb pei ening pim wumb ni, ningil kis mulum wumb ni,
simb kis mulum wumb ni, wumb ngenj embil pei kulum wumb, pei konu
ele mulnjung. Nol ei olup tumba ni kui er mululmun.
4 Kunum endi, Gos Owundu nge enjel endi kindang opu, nol ele mandring
pupu, nol ei olup tang kin, wumb endi ok opu mani nol ele pulum ei, eim
ening ei poru nipi, ka salilim.
5 Wu endi ngii tika ele mulum wu ei, eim ening kunum kinan tang palilim.
Wu ei kung ngii 38 pei mulum.
6 Jiisas opu kenim ni, wu ei or pepi mulum. Jiisas piinim ni wu ei ening
kunum kinan tum pim. Pe Jiisas ek nipi wu ei ngum, "Nim ngenj ei opu, ka
ba ni piin min?"
7 Ening pim wu ei ek nipi orung kindim, "Wu Owundu, nol ei olup elim
kunum ei, wu endi na paki tangin bii ei, wu endi mon. Nam bii ni ele ei,
kapli enerang, wumb na to mani kindik, ok ku nol ele puk pulmun," pa nim.
8 Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, "Nim tonu angkin ninim pel ei sikin
pui!" nim.
9 Pe sikir wu ni angpi, eim pel ei sipi pum.

Pe kunum ełe, kor kunum.
10 Jura wumb wu ei kanik yi ninjing, “Pe kor kunum ei, nim nimbił erang
peł ei ko wukun tu wun? Ninim nge peł tu wun ei, sin nge men tołmun lo
ełe mon ninim,” pa ninjing.
11 Ba wu ening peng opu ka pum wu, ni ek yi nim, “Wu ei ka er ka erim
wu ei eim yi nim, ‘Nim peł ei sikin pui!’ nim,” pa nim.
12 Pe wumb eim kii sinjing, “Wu nii nim peł ełe sikin pui nim?”
13 Ba wu ening pim wu opu ka pum wu ei, Jiisas pii kun enerim mon.
Nimbił erang, wumb pei tuk ełe mulnjung. Jiisas eim konu eipi pum.
14 Ekii se Jiisas wu ei, men tołmun ngii owundu ełe kanpi wu ei nim, “Piini!
Nim pe ka mołun; nga oł kis endi enenjii. Nim nga en kin oł embin tui
owundu endi nim tonu omba,” pa nim.
15 Pe wu ni pupu, Jura wumb kanpi yi nim, “Wu endi na er ka erim, ei
Jiisas.”
16 Yi neng kin, Jura wumb Jiisas tumun ni piik enjing. Nimbił erang, eim
oł ei kor kunum men tołmun lo ełe mon nił im kunum ei, Jiisas eim jep oł ei
enim.
17 Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Na Arnan ei kunum kunum
kongun er mołum. Pe na yi ku kongun ei end,” pa nim.
18 Yi neng kin, Jura wumb, “Jiisas to kundmun mendpił,” ninjing. Nimbił
erang, eim lo ek kor kunum pałim ek ei, ekii sipi enałim. Ei ek yi ninim,
“Gos ei na Arnan mendpił,” ninim ek ei yi mił, “Eim Gos mił mołpu ninim
min?” a yi ninjing.

Gos Kingam Eim Dinga Peng Kongun Enim

19 Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim
ngond. Na Gos kingam nam noman ełe oł endi enand, mon. Nam Arnan
ełim kanił epi ei minj end. Arnan eim ełim epi pei ei, na eim kingam yi ku
ermbii.
20 Na Arnan eim noman ka na ngopu, eim epi pei enim mił na andan
tołum. Nga Arnan eim kin kongun owundu kombur nga na andan tumba
ku. Yi mił erang kin, enim puku sik erngii.
21 Arnan eim wumb kułii eim nga noman konj ngołum. Yi mił ku, nam
noman ełe wumb ombu noman konj ngamb konj mułngii ni piił ei, na yi
mił ku eł.
22 Arim, wumb oł kis enjing kin kos piinermba. Eim kongun ei mok topu,
na eim kingam kos ei piip ermbii nip, eim kingam ngum poru nim.
23 Yi mił pałim, wumb pei Arim embe ambił tonu kindiłmin. Yi mił
ku, kingam anm embe ambił tonu kindngii. Wumb endi kingam nam
embe ambił tonu kindnenjing kin, Arim eim kindang eim embe ambił tonu
kindnerngii,” pa yi nim. (Jiisas eim kin Gos eim kindang om ei, ek ekin mił
nim.)
24 “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Wumb endi na ek ni piipi
na kindang onj ei, Gos kin pii gii nim kin, eim noman konj sipi kunum
kunum ka mułmba. Wumb ei oł kis enjing, eim kos ei tonu onermba mon!
Eim wumb koltmun ngenj ei si kindpi, pe eim noman konj nga sipi kunum
kunum mułmba.”
25 Jiisas ek nga nipi yi nim, “Keimi mendpił na enim kanip nind. Kunum
endi tonu omba min, ei pe tonu onum ei, wumb kułii wumb ei Gos nge
kingam na ek ei piingii. Wumb na ek ei piingii wumb ei, noman konj sik
kunum kunum ka mułngii.

26 Na Arnan, eim noman konj nge puł wu, eim noman dinga ei na eim
kingam ngum. Pe kingam na yi ku, nam noman konj ka nam kin pałim.
Wumb Gos ek pii gii ninjing kin, kingam na wumb ei noman konj ei
ngumbii.
27 Gos kindang opu mei wu tełim ei, na eim arim eim kingam wumb oł kis
enjing kos piipi, ‘Erangłi!’ ni piipi ngum.
28 Enim ek ei kin puku sinerngii mon. Kunum endi tonu omba wumb kułii
mer tukpu ełe wumb ei, na ek ei nimbii piingii.
29 Piik, tukpu konu ełe si kindik tor ongii. Wumb oł kun ełmin wumb ei
angk, noman konj sik kunum kunum mułngii. Wumb oł kis kanim kanim
erik kulk wumb ei, angk tonu ok, nga oł kis enjing kos ełe piik kin konu kis
pungii.”

Wumb Kombur Jiisas Nge Ek Puł Ei Ni Tor Kindiłmin

30 “Na nam noman ełe epi endi enermbii. Na Arnan eim ek nim mił piinj
ek ei nip, wumb oł kis enjing kos ermbii. Nimbił erang, wumb kos piimbii
ei kun ka sałim mił piimbii. Na kindang onj ei, eim noman ełe na ekii sip
ermbii end.
31 “Pe na nam mendpił ek endi ni tor kindmbii ek ei, ek keimi min mon?
Nii piimba?
32 Ba Arnan mołpu na ek ek ei nipi tor kindim. Pe na piind, na ek ei nip
keimi mendpił pałim.
33 Ok enim Jon multum konu, ek nik, kii sik kindik ei, Jon ek keimi na kin
nipi tor kindrim.
34 Wumb na ek ni tor kindik, na enj oł pułe nik enmin ei, piinand mon.
Ba na noman ełe on ek ninim ek ei, Gos enim sipi orung simba ni piip ek ei
nind.
35 Jon eim dup alam mił tiłang erpi wumb ngum. Enim noman ełe, dup
alam ei kin kunum aninga er ka piinjing,” Jiisas yi ninim.
36 “Ba epi endi ei, Jon na kin ek nirim ei to mani kindim ei, na nge pułe
ni tor kindnim. Kongun pei na Arnan ngum kongun ei, er poru nimbii.
Kongun ombu na end, na kongun ei erip, wumb andan tamb, wumb piingii
nip end. Na Arnan kindang onj ni piingii.
37 Na Arnan ei, na kindang onj. Na Arnan, eim na nge pułe nipi tor
kindim. Enim eim ek endi piinałmin. Nga eim kinałmin ku.
38 Eim nge ek ei, enim kin pinałim ku. Nimbił erang Arnan wu endi
kindang opu, eim kin enim pii gii ninenjing.
39 Gos nge ek ka mon ełe gerngii ei, enim noman konj sik, kunum kunum
mułngii ni piiłmin. Ek ei, na nge ek pułe ei, ni tor kindiłim,” pa nim.
40 “Ba enim na kin ok, noman konj ei simin ni piinanmin. Enim noman
yi pinałim,” pa nim.
41 “Wumb na embe ambił tonu kindngii ni piinand.
42 Ba na enim noman ełe piind. Enim Gos kin noman ka ngok ngok enmin
oł ei, enim noman ełe pinałim.
43 Na Arnan nge noman dinga ełe na onj; ba ei na nind ek ei, enim
piinanmin. Ba wu endi eim nge noman dinga ełe nipi omba wu ei, eim
nimba ek ei, piingii.
44 Enim wumb eipi, sin embe ambił tonu kindngii ni piinmin. Ba enim Gos
mendpił tonu mołum ei, sinim embe, ei ambił tonu kindmba ni piinanmin.
Pe Gos Owundu tonu mołum ei, enim eim embe ełe, pii gii ningii ei kapłi
enanim mon.

45 Enim piinmin mił, na Gos kin ek nip enim oł kis kos er ngumbii ni,
noman to piinerngii mon! Wu endi enim kin kos er ngumba wu ei, Moses.
Wu ei enim piik kin, ‘Sin paki tumba,’ ni piinmin, ba ei enim kos erpi
ngumba wu,” pa nim.
46 Pe enim Moses nge lo ek ei pii gii nik pim kin, na ek ei pii gii ningii ku.
Nimbił erang, Moses eim na nge ek ei pultum.
47 Ba Moses eim pultum lo ek ei pii gii ninenjing kin, kapłi na nge ek ei
enim pii gii ningii mił nenj?”

6

Jiisas Eim Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum
(Masyu 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17)

1 Jiisas eim ek ei nipi poru ni pendpi, eim Galilii noł gopu ełe orundung
orung pum. Pum konu ei, nga embe, ‘Taiperiyas noł gop’ niłmin.
2 Pe wumb tiłap owundu ei eim wumb ening pim wumb ni, eim jep oł pei
erim ei, kanik kin, eim pum konu ełe ekii sik punjung.
3 Jiisas eim nge ekii siłmin wu ombu eim sipi kin, tonu komung ełe tonu
puk mulnjung.
4 Jura wumb kor kunum ka niłmin ei, ‘Pasopa’ kuni owundu niłmin kunum
ei mandi omba enim.
5 Jiisas eim mołpu kin, kan orung orung kind kenim ni, wumb tiłap
owundu endi eim kin ongii nge onjung. Pe eim ek nipi, wu Pilip ngopu
yi nim, “Sinim kuni min bres konu jiłi sipin wumb ei kuni ngumun?”
6 Pilip ek nimba ek ei piimbii nipi kin, Jiisas eim Pilip kii sim. Jiisas eim
ermba mił oł ei pii poru nipi nim.
7 Pilip ek nipi, orung kindpi yi nim, “Sinim bres top ermin, ei ku 200 mił
ba pałim, ei ya mołmun wumb ei, nungii ei kapłi enermba,” pa nim.
8 Jiisas kin ekii siłmin wumb ei, wu endi embe Endru ei, Saimon Piisa
angim, eim ek yi nim.
9 “Kangi endi eim kuni bres embe ‘barlii’ angił orung kin, omu tał eim
se mołum. Ei ya wumb tiłap owundu mołmun ei, kapłi ermba pinałim,” pa
nim.
10 Jiisas eim ek yi nim, “Wumb nengin kin, mani mułngii,” pa nim. Wumb
konu ełe kui engimb pei pim konu ełe mulnjung. Pe wu konu ełe mulnjung
wu ei, 5000 pei yi mił, wu am pei mulnjung.
11 Wumb pei mani mułangin kin, Jiisas eim bres angił orung ni sipi kin,
Gos kin prei erpi, mok topu, eim ekii siłmin wumb ngum. Nga eim omu tał
yi ku erpi ngum. Eim ekii siłmin wumb kuni ei, wumb pei ngok, wumb ei
en enim kuni numun ni piinjing mił, nunjung.
12 Wumb tiłap owundu ei kuni nangin kapłi erang kin, kuni mend orung
pei mułum. Pe Jiisas eim ekii siłmin, wu ombu kanpi yi nim, “Enim kuni
orung mołum ei, sik kułou tungii. Mon peng kin, kuni ei wii mił ba, ei mon!”
pa yi nim.
13 Pe wu ombu, bres barlii nunjung orung mułum ei sik girenj kon engki
nga tał tu wunjung ei, wumb pei kuni nunjung, orung mułum ei, sik girenj
kon tunjung.
14 Pe wumb pei Jiisas eim jep oł erim ei kanik yi ninjing, “Keimi mendpił,
wu ni tor kindiłim wu ei Gos kindang mei konu ełe om ei, sin paki tumba
nge om,” pa yi ninjing.

15 Pe Jiisas eim piim ni, wumb ei ok eim ambilk, eim en enim king
mundngii enjing ei piipi kin, wumb pei si kindpi kin, eim endeim mendpił
tonu komung ełe orung pum.

Jiisas Eim Tonu Noł Peł Ełe Andpi Pum (Masyu 14:22-23, Mak 6:45-52)

16 Konu pou neng, Jiisas eim nge ekii siłmin wu ombu noł gopu ełe mani
punjung.
17 Puk noł kanu ełe tonu puk kin, Kapaniyam konu ełe orung bin ni piik
punjung. Pe konu emii ermba erim kunum ei, Jiisas eim wu ombu kin tor
onerim.
18 Pe wu ombu noł kanu ełe pangin kin, konu pop owundu topu, noł tuk
ełe topu, pinin nipi yi erim.
19 Pe wu ombu noł kanu ełe eim dolu sik pu, konu turii mił ełe puk kenjing
kin, ni Jiisas noł peł ełe opu, mani noł kanu ełe mandi om. Wang kin, wu
ombu en enim mund mong enjing.
20 Ba, Jiisas eim opu yi nim, “Enim mund mong enerei! Na mendpił ond,”
pa yi nim.
21 Wu ombu, eim noł kanu ełe tuk simin nik enjing ni, noł kanu ei pe
mendpił, en enim pungii ni piik onjung konu ełe, kun tor om.

Wumb Pei Jiisas Kur Andik Punjung

22 Nga kupiiring, wumb tiłap owundu pei en enim yi piinjing. Jiisas eim
nge ekii siłmin wu ombu mendpił noł kanu ełe punjung. Jiisas eim noł kanu
ełe, tonu pupu, punerim. Noł kanu endi konu ełe, sinałim mon. Jiisas konu
ełe tor omba nik, noł gop ełe orungdung wumb ei kupiiring ok, ok konu ełe
mulnjung. Ba Jiisas eim noł peł ełe andpi pum ei, wumb en enim piinenjing.
23 Taiperiyas konu ełe nge noł kanu kombur ok Owundu Jiisas bres sipi,
Gos kin prei erpi, wumb kuni ngang nok enjing konu ełe mandi onjung.
24 Pe wumb tiłap owundu ei molk kenjing ni Jiisas kin eim ekii siłmin
wu ombu kin, konu ełe mulenjing. Pe noł kanu kombur ełe tonu puk,
Kapaniyam konu ełe pupun, Jiisas kurmun nik, Kapaniyam konu ełe
punjung.

Jiisas Eim Epin Konu Ełe Bres Mił Mołum

25 Wumb tiłap ni konu ełe tor puk, Jiisas eim kenjing. Kanik kin, yi ninjing,
“Ek emb to wumb ngołun wu, nim kunum nenj ya on?”
26 Jiisas eim ek nipi, wumb tiłap ei ngopu yi nim, “Na ek keimi mendpił
enim kin nip ngond. Enim jep ołpei enj kanik kin, nga na kuruk onanmin
mon. Ba enim kuni bres ei nangin, pinang punum ei piik kin, na kuruk
onmun?” pa nim.
27 Nga Jiisas eim yi pim, “Enim ya mei ełe kuni minj numun kuni ei namin
ni piik, ełe nge kongun enerngii mon. Ba enim kongun erngii ei, noman konj
kunum kunum mułngii ei nge kongun erngii. Noman ei kunum kunum konj
sałim kuni ei singii. Singii kuni ei nge, wu kingam Gos kindang mei konu
ełe mani opu wu tełim ei, enim ngumba. Arnan Gos eim noman dinga wii
ei, na kin ngum poru nim.”
28 Pe wumb ei ek yi mił ninjing, “Sin nimbił ołerpin, Gos nge kongun ei
erpin bin?”
29 Jiisas ei nipi orung kindpi yi nim, “Gos nge kongun ei yi pałim. Enim
Gos na kindang ya mei ełe op kin, na kin pii gii ningii.”
30 Wumb ei en enim yi ninjing, “Nim jep ołnipe jep ołeran, sin nim kin
pii gii nimin? Pe nim kongun nipe kongun enjii?

31 Kumb ok sin nge kupenjpin noł ei, wumb mulenjing konu ełe kuni
mana ei, sik nunjung. Gos nirim ek yi mił ninim, ‘Gos tonu epin konu ełe
kuni ei, ngang kin nunjung.’ Pe nim kuni yi ku, sin nga numun ni piik
enjing.”
32 Wumb ek yi mił nengin kin, Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Na
ek keimi nip enim ngond. Moses eim tonu epin konu ełe kuni keimi ei sipi
kin enim kupenjing noł ei ngunerim mon. Na nge Arnan eim tonu epin
konu ełe kuni keimi ei, noman konj kunum kunum enim ngonum.
33 Gos eim bres ei ngum bres ei, tonu epin konu ełe si kindpi, mani om
bres ei, mei wumb noman konj ka ngomun,” pa nim.
34 Pe wumb ei enim yi ninjing, “Owundu, nim bres ei, sin kunum kunum
ngunjii!” pa yi ninjing.
35 Jiisas ek yi nim, “Na nam kuni ei nge, noman konj wumb singii sałim ei
nam. Wumb endi na kin omba wumb ei, nga epi endi simbii ni piinermba
mon. Ei yi mił, wumb ei, nga kuni tang piinermba. Nga wumb endi na kin
pii gii nim kin, eim noł nga nuwa erang kin, piinermba mon.
36 Na enim kanip ninj, enim na kan poru ninmin. Ba enim na kin pii gii
ninenjing mon!” pa nim.
37 “Pe wumb pei na Arnan ngumba wumb ei, na kin ekii sik ongii. Wumb
endi na kin omba ei, na eim to tor kindnermbii; keimi mendpił mon!
38 Na tonu epin konu ełe si kindip, mani mei konu ełe onj ei, nam noman
ełe ekii sip, endmbii nip onenj, mon! Na Arnan eim kindang onj ei, eim nge
noman piimba mił ei, na ekii simbii.
39 Eim noman ełe yi piipi kin, na kindang onj ei, yi mił; wumb pei eim
na ngopu poru nim ei, na wumb endi si kindnermbii mon. Ekii se muł mei
poru nimba kunum ei, nam wumb pei Gos kin, nga konj sip orung simbii.
40 Na nge Arnan ei eim noman yi pałim. Wumb pei na kangi ei kanik pii
gii ninjing kin, noman konj ka sik kunum kunum mułngii. Mułngii wumb ei,
na kunum poru nimba kunum ełe, wumb ombu na konj sip orung simbii.”
41 Jiisas eim yi nim, “Na nam kuni bres ei tonu epin konu ełe, si kindip
mani onj.” Yi neng kin, Jura wumb ek ei piik, popuł sik, eim ek ngok, ek pei
nik eim ngunjung.
42 Pe wumb en enim yi ninjing, “Wu ei Jiisas, Josep nge kingam. Sinim eim
arim mam ei kaninmin. Nimbił erang eim yi ninim? Na tonu epin konu ełe
si kindip mani mei konu ełe onj,’ ninim?”
43 Pe Jiisas eim ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “En enim mołmun tuk
ełe, ek eipi eipi ninerngii mon!
44 Wumb endi na kin wii onermba, mon! Na nge Arnan ei na kindang
kin, na onj. Eim wu endi tu wupu, na ngum kin wumb ei, eim kunum poru
nimba kunum ełe, na wumb ei, nga konj sip orung simbii.
45 Ek ni tor kindi kindiłmin wumb mon ełe ek ka pałim ei,

‘Gos wumb pei, ek ei emb topu wumb ngołum. Pe wumb ei, na nge Arnan
ek ei piik, ekii sik poru nik wumb ei, na kin ołmun,” pa nim.

46 Wumb endi Gos endeim kinałmin mon. Na Gos kin ouni mołup kin, na
kindang mei ełe onj. Na endeim mendpił, na Arnan Gos kanił.
47 Na ek keimi mendpił nip enim ngond, wumb endi na kin pii gii nimba
wumb ei eim noman konj sipi kin, kunum kunum mułmba.
48 Na nam kuni ei nge, noman konj wumb singii sałim ei, nanim ngoł.
49 Kumb ok, enim nge kupenjing noł, wumb mulenjing konu ełe kuni mana
niłmin kuni ei nok, kolk mon erik, poru nik.

50 Ba pe kuni ei eim tonu epin konu ełe si kindpi mani om kuni ei, na nam moł kuni ei, wumb endi sik nungii ei, na kin pii gii ningii wumb ei, kunum kunum konj mułngii.
51 Na kuni ei, noman konj peng kin, tonu epin konu ełe si kindip, mani onj. Pe wumb endi, kuni ei sipi nim kin, eim noman konj sipi, kunum kunum mułmba nge, ei simba. Pe na kuni ei, eim ngumbii ei, nam ngamb to kundangin kin, mani mei ełe wumb ei noman konj singii."
52 Pe Jura wumb en enim mołmun tuk ełe ek eipi nik yi mił ninjing, "Nimbił erang eim ngenj ngopu kin, sinim ei ngenj kuni mił ei ngumba?"
53 Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond ei, Gos kindang mani opu mei wu telim ei, na kołup miyem bein tamb kin, wumb na kin pii gii ningii wumb ei, noman konj kunum kunum mułngii ei, singii. Ei yi mił, wumb endi kuni ni, noł nunjung kin kunum kunum konj mułngii.
54 Wumb endi na nge miyem ngenj mił epi nołmun wumb ei eim noman konj sipi kin, kunum kunum mułmba. Gos Owundu kunum poru nimba kunum ei, na wumb ei nga konj sip orung simbii.
55 Nimbił erang, na nge ngenj kin miyem ei, noman tuk nge kuni mendpił mołum.
56 Wumb endi na ngenj, miyem mił epi ei nopu, na kin piipi, mułmba wumb ei, na nam wumb ei kin mułmbii ku.
57 Arnan eim konj kunum kunum mołpu kin, na kindang op, Arnan nge noman dinga ełe nge, nam noman konj moł. Pe yi mił ku, wumb endi na ngenj mił epi ei num kin, nam nge noman dinga ełe, eim noman konj kunum kunum sipi, mułmba ei, eim ngumbii.
58 Pe kuni ei tonu epin konu ełe si kindpi mani om kuni ei, ok enim kupenjing noł wumb mulenjing konu ełe, kuni nok, kolk poru ninjing, ei kin ende mon. Wumb endi, kuni ei num kin, eim noman konj sipi, kunum kunum mułmba," Jiisas yi nim.
59 Kapaniyam konu ełe men tołmun ngii ełe, Jiisas eim ek emb topu, wumb ngopu, eim ek yi nim.

Ek Noman Konj Pimba Ek Ei Jiisas Nge Mendpił

60 Pe Jiisas eim kin ekii siłmin wu pei ek ei piik, noman embin to piinjing. Piik yi ninjing, "Wumb nii endi ek ei piimba?"
61 Ba eim ekii siłmin wu ombu, ek ei piik kin, ek orung orung ninjing ei, Jiisas ei eim noman ełe, ek ei piim. Jiisas eim nge ekii siłmin wu ombu ngopu yi nim, "Enim ek ei enim noman ełe to kis enmin?" pa nim.
62 "Pe Gos kindang mani mei wu telim ei, na mani onj, konu ełe nga orung epin konu ełe tonu pup kin, nimbił oł mił piingii ei, enim kis piingii?
63 Noman konj ei, Gos Gui Ka wumb ngołum; ba sinim wumb noman konj sinałim. Pe sinim ngenj ei, wumb kułii mił mołum. Na ek ei nip enim ngond ek ei, enim noman ełe kuni mił mołum ek ei, enim noman konj ngołum.
64 Ba enim mołmun konu tuk ełe mołmun wumb ei, kombur pii gii ninanmin." Kumb ok pii gii ninarik mulnjung wumb ombu ei Jiisas piim. Wumb ei, na nge opu orung wumb konu ełe, ni tor kindmba ni yi piirim.
65 Pe Jiisas ek yi nim, "Wu endi na nge opu orung wumb kin na ni tor kindmba ei nge na piip kin, ok ek ei, nip enim ngunj," pa nim. "Pe na nge Arnan ei, eim dinga wu ei ngunełang kin, wu ei na kin onełang mon."
66 Jiisas ek ei nipi, poru neng kin, wu ombu Jiisas kin ekii sik erik, wu ombu Jiisas si kindik, en enim orung punjung. Puk kin, nga Jiisas kin tep to endnenjing mon.

67 Pe Jiisas eim ek nipi, eim kin ekii siłmin wu engki nga tał ei, kanpi yi
nirim, “Enim yi ku, na si kindik, pungii enmin min?”
68 Saimon Piisa eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Owundu, pe sin konu
jiłi orung bin? Nim nge ek ei mendpił, noman konj kunum kunum sin kin
noman konj ngumba.
69 Sin nim kin pii gii nipin poru ninmin. Nim Gos nge oł kun ka nge puł
wu ei, sin piinmin,” pa nim.
70 Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nimbił erang na enim wu engki
nga tał wii top sinj; ba enim mołmun konu tuk ełe wu endi mołum ei, Seisen
gui kis eim kin mołum,” pa nim.
71 Jiisas ek nim ei, Juras Saimon Eskeriyas nge kingam ei kin piipi nim.
Jiisas kin ekii sinjing konu ełe tuk mołmun, wu engki nga endeim mulnjung
konu ełe tuk, eim mułum. Ba ekii se, wu ei eim Jiisas sipipi, opu orung
wumb angił ełe ngopu kin, ku sim.

7

Jiisas Nge Angim Noł, Eim Kin Pii Gii Ninenjing

1 Pe ei poru neng kin, Jiisas eim Galilii konu ełe endim. Ba Jura wumb
eim tumun ni erangin kin, eim Juriya konu ełe nga endnerim mon.
2 Jura wumb en enim kor owundu kunum endi alap ngii ełe kuni owundu
nołmun oł ei nge, kunum ei tonu omba ei, mandi enim nik enjing.
3 Pe Jiisas eim angim noł yi ninjing, “Nim ya konu ełe si kindkin Jura
konu ełe pan, nim kin ekii sik ok wu ombu, nim enjii kongun ei keningii,”
pa ninjing.
4 Wumb ombu Jiisas kin ek yi ninjing, “Pe wu endi eim peni ełe mułmbii
ni piip, yi ełim ei, eim epi koi er enałim mon. Nim epi yi ermbii ni piikin kin,
pukun wumb ningił ełe pei enjii,” pa ninjing.
5 Jiisas eim nge angim noł ei, eim kin pii gii ninarik kin, ek yi mił ninjing.
6 Yi nengin kin, Jiisas ek nipi yi nim, “Kunum ei wumb pei na piik kanik
erngii ei, tonu onanim; ba enim kuni owundu pungii kunum ei, noman ełe
pei sałim,” pa nim.
7 “Ya mei wumb ei, en kin opu orung er ngunerngii mon; ba na kin opu
orung enmin. Ei nimbił erang, na ek nip tor kindił ei, ‘En enim oł kis enmin
ei,’ na ni tor kindip kin, ek yi mił ei na kin opu orung enmin,” pa nim.
8 “Pe en enim kuni owundu ei puk, Jura wumb kor kunum ka niłmin
kunum ei, puk keningii. Ba pe nga, na kor kunum ka ei pup kinermbii.
Na bii kunum ei tonu onanim.
9 Jiisas eim ek yi nipi kin, eim Galilii konu ełe kunum kombur nga enj
mułum.

Jura Wumb Kuni Owundu Nik Ełmin Alap Ngii Ełe Jiisas Pupu Kenim.

10 Jiisas nge angim noł ei Jura wumb kułou tok ełmin konu ełe keningii nge
ok punjung. Pe eim yi ku ekii se pum. Jiisas eim pum ei, peni ełe punarpi
kin, koi mił erpi pum.
11 Jura wumb kułou tok mulnjung kor kunum ka ełe molk. “Wu ni jiłi
punum?” pa nik, kuruk mulnjung.
12 Pe Jura wumb eim kin ek kanim kanim ninjing. Wumb kombur molk,
“Mon wu ei, wu ka,” pa ninjing. Ba wumb kombur molk yi ninjing, “Mon
wu ei, eim wumb kanpi kin, ek kend topu niłim,” pa ninjing.
13 Jura wumb kombur Jiisas kin pii gii nik, wumb pei konu ełe tuk
mulnjung; ba lo ek piiłmin wumb kin mund mong enjing. Erik kin, wumb

endi tonu angk, Jiisas nge ek endi ninenjing. Nimbił erang, wumb endi ek nipi, “Jiisas ei Mesiya” nimba wu ei, men tołmun ngii ełe, to anda kindngii niłmin, pim.

14 Pe Jura wumb kuni owundu kunum ka nik ełmin kunum ei, aninga mandi no poru ningii, er mułangin kin, Jiisas Gos ngii owundu tuk ełe angpi, ek nipi wumb ngum.

15 Pe Jura wumb kenjing ni mon gerpi nim. Neng kin, wumb puku sinjing. “Eim mon konu endi pupu neng kin, kinenjpin mon? Nga eim mon ei gernim mił nenj?”

16 Pe Jiisas wumb ei ek nipi ngopu yi nim, “Na pe nip, enim ngond ek ei, na nge mon. Ei Gos nge ek, eim na ‘Pui’ nipi, kindang kin, na onj.

17 Pe wumb endi, Gos ek ei piipi nipi, ermba wumb ei, eim na nind ek ei piipi om kin, eim Gos kin ba. Min na nam noman ełe ek ei nind.

18 Wu endi eim noman ełe, ek ninim ei eim embe tonu ba ni piipi ninim. Ba wu endi kindang om ni piipi kin, eim embe er tonu kindpi kin, ek kun nipi ermba wu ei, eim ot kis endi eim kin pinermba, mon!

19 Kumb ok Moses enim lo ek nipi, ngurum kunum ei, enim mołmun konu tuk ełe, wumb endi lo ek ei, ekii sinarik; ba enim na nimbił erang na to kundmun, ninmin?”

20 Wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Nim gui kis endi nim kin mołum. Wumb endi nim to kundnerngii mon!” pa ninjing.

21 Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na jep ot owundu endi enj ei, enim pei puku sinjing,” pa nim.

22 “Moses enim ngenj kopsingii ot ei, nipi ngum ei keimi. Pe enim ot ei, Moses kin onerim mon. Ot ei enim nge kupenjing not kin tonu om; ba enim kangił kunum tonu opu, ngenj kor owundu kunum ełe kopsiłmin,” pa nim.

23 “Pe enim Moses nge lo ek ei, am kun ekii siłmin. Ba en enim kangił ei, kor owundu kunum tu wuk kin, ngenj kopsiłmin. Pe na yi ku, kor owundu kunum ei, wu ening pim wu ei, er ka enj; ei nimbił erang na kin popuł sinjing?

24 Epi ningił ełe kanik kin, epi mok tunerngii! Enim epi pei mok tungii ei, ot kun pałim mił kun erngii!”

Wumb Yi Ninjing, “Gos Kindim Wu Krais Wu Ei Min?”

25 Pe wumb Jerusalem konu ełe mołmun wumb kombur ek yi ninjing, “Nimbił erang wu ei to kundmun ninjing wu min?” pa yi ninjing.

26 “Pe kineł! Eim wumb mulnjung konu peni ełe, ni tor kindnim. Nga wumb ek endi ni orung kindnanmin. Pe keimi, Jura wu num peng pim wu ombu, piinmin ei, Gos kindim wu Krais min?”

27 Pe sinim wu ei eim nge ngii konu ełe sinim piinmin. Nga Krais omba kunum ei; ba wumb endi eim nge ngii konu ełe piinerngii. Yi peng kin Jiisas ei Krais ya mon,” pa ninjing.

28 Jiisas men tołmun ngii ełe Gos ek ei piipi wumb tor kindpi mułang kin, ek kombur ei piipi, eim ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “Enim na piinmin! Na ngii konu ełe enim piinmin ku! Ba na nam noman ełe onenj, mon. Na Arnan eim na kindang kin, onj ei, ot kun mendpił pałim mił end; ba enim pii kun enanmin mon!

29 Na nam eim piind. Na Gos kin ouni muls. Gos eim na kindang kin, na mani mei ełe onj,” pa nim.

30 Pe wumb eim kan ngumun ni piinjing; ba Jiisas eim kongun ei poru ninerim. Yi peng kin, wumb endi Jiisas embiłmba mił, pinerim mon.

31 Pe wumb pei eim nim ek, pii gii nik, yi ninjing, “Gos kindang wu Krais
tonu om kin, eim jep oł pei erpi, ya ei enim jep oł ombu to mani kindpi,
kapłi piipi yi enermba mon!” yi ninjing.

Opu Ond Wu Kombur Kindangin Puk Kin, Jiisas Kan Ngungii Nge Punjung.

32 Lo ek piiłmin wumb ei, piinjing ni wumb pei Jiisas nge ek ei eipi eipi
nengin kin piinjing. Lo ek ekii sik ełmin wumb ni, kułmał kałiłmin wumb pei
puk, opu ond wu kombur nengin puk kin, eim kan ngungii nge punjung.
33 Pe Jiisas eim ke nipi, wumb ngopu yi nim, “Na enim kin kunum aninga
er moł. Nga na eim kindang onj konu ełe orung bii,” nim.
34 “Na bii konu ei, enim kuruk endngii ei, na kapłi kan sinerngii, mon!
Nga na bii konu ełe, enim kan sinerngii mon!”
35 Pe Jura wumb en enim ek nik yi ninjing, “Eim konu jiłi pang kin, sinim
eim kur andinmin ninim? Eim sinim Griik wumb konu ełe pupu kin, Griik
wumb kin, ek nipi ngopu, ermba ninim min?
36 Pe eim yi ninim, ‘Enim na kuruk pungii ei, kan sinerngii,’ ninim. Nga,
‘Nam bii konu ełe, enim kapłi punerngii,’ pa ninim. Ek ei pułe er pałim mił
nenj?” pa yi ninjing.

Noł Konj Kunum Kunum Mołum

37 Jura wumb kor owundu kuni owundu simba kunum ei, mandi poru
neng kin, kunum owundu mendpił pałim. Jiisas eim angpi ek dinga yi nim,
“Wumb endi na kin pii gii ninjing pim kin, kapłi na kin ok pii gii ningii. Yi
mił peng kin, wumb endi noł nuwa mułum kin, na kin wang, noł ngamb
numba,” pa nim.
38 Ei Gos nge ek ełe yi ninim, ‘Wumb na kin pii gii ningii wumb ei, eim
noman tuk ełe noł konj mił tonu omba,’ ” pa nim.
39 Jiisas ek ei, Gos Gui Ka kin ek yi nim, “Wumb na kin pii gii ningii wumb
ei, eim Gui Ka ei singii.” Kunum ei, Jiisas eim nge tiłang owundu ei sinarpi
kin, epin konu ełe tonu orung punerim kunum ei, Gui Ka ei tor onerim.

Wumb Tiłap Tał Er Mulnjung

40 Wumb kombur Jiisas ek ei piik, “Keimi mendpił wu ei, Gos ek ni tor
kindiłim wu mołum,” pa ninjing.
41 Nga wumb kombur yi ninjing, “Wu ei, Gos kindang nge wu Krais tonu
om,” pa ninjing. Nga wumb kombur ek eipi nik yi ninjing, “Gos kindim wu
Krais eim Galilii konu ełe tonu omba min? Jiisas eim Gos kindim wu Krais
mon, ni piinjing.
42 Gos nge ek ełe yi nirim, “Gos kindang wu ei Krais eim Deipis nge tiłap
ende. Pe eim Beslem konu ełe tonu omba nirim konu ełe, ok Deipis multum
konu ei sałim.”
43 Wumb ek yi nik kin, wumb tiłap tał erik, Jiisas kin eipi eipi punjung.
44 Wumb kombur, “Eim kan ngumun,” ninjing; ba wumb endi eim
embiłmba wumb endi, mulerim mon.

Jura Wu Num Ombu Jiisas Kin Pii Gii Ninenjing

45 Pe opu ond wu ombu, nga orung puk kin, lo ek piiłmin wu ni, kułmał
kałiłmin wu owundu ombu ni, kanik yi ninjing, “Enim nimbił erang, wu ei
tu wunmun?
46 Yi nik opu ond wu ombu, ek ni orung kindik yi ninjing, “Ok wu yi nge
endi, opu ek wu ei ninim mił ei ninerim mon!” pa yi ninjing.

47 Yi mił nengin kin, pe lo ek piiłmin wumb ombu ek yi ninjing, “Wu ei,
enim kin ek kend topu ngonum, ku min?
48 Enim kanmin ei, sin lo ek piipin, ełmin wu ombu ni, men tołmun wu
num ombu ni, endi pii gii nik erangin kin, kenjing min?
49 Ei mon! Ba wumb Jiisas kin pii gii ninjing ya wumb ei, Moses lo ek
piinarik enmin, wumb ei, Gos kos owundu singii,” pa ninjing.
50-51 Wu Nikoriimas ei wu ombu nge men tołmun ngii kongun ende ełmin
wu ei, eim ok, epin tuk memb kunum ełe Jiisas kin purum. Wu ei eim ek yi
nim, “Sinim lo ek ei wumb kos wii er ngumun ninim? Ei mon! Sinim eim
nge ek ei ok piipin, eim nimbił oł erim ei piimin,” pa yi nim.
52 Pe lo ek piiłmin wu kombur, eim kin ek nik kii sinjing. “Pe nim Galilii
konu ełe wu min? Lo ek ei, ger kankin, enjii. Ek ni tor kindiłim wu endi,
Galilii konu ełe tonu onermba,” pa nik yi ninjing.

8

Amb Endi Wu Pułum Oł Ei To Kindim

1 (Wumb pei en enim ngii konu ełe eipi eipi pangin kin, nga Jiisas eim
tonu komung Olip ełe tonu pum.
2 Kupiiring ok eim pupu kin, men tołmun ngii owundu ełe nga pum. Pang
kin, wumb pei eim kin wangin eim mołpu kin, ek emb to nipi, wumb ngopu
kin, yi er mułum.
3 Lo ek piiłmin wu ni, lo ek połmun wumb ni, amb sik ełmin oł ei, amb endi
lo ek ei to kindim nik, tu wuk kin, tuk ełe engindangin engim.
4 Engang kin, ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Ek emb to wumb ngołun wu,
ya amb ei wu puk enmin oł ei to kindim ni kenjing,” pa yi ninjing.
5 “Moses nge lo ek ełe, wumb ombu yi erngii ei, kom ku to konduk erngii,
pa nipi pendim. Pe nim nipe ek ninjii?”
6 Wumb en enim yi piinjing, “Sin ek yi ninmin. Eim nipe ek nimba ei,
piipin kin eim oł kis kun pinermba mił ermba, ni kenjing. Ba Jiisas eim kan
mani kanpi kin, eim angił orung ei sipi, mei ełe mei tumb mił nipi, mani
kanpi er mułum.
7 Wumb am ek nik, kii sik mułangin kin, Jiisas eim angpi, ek nipi, wumb
ngopu yi nim, “Enim mołmun konu ełe wumb endi eim oł kis enałim wu
endi mułum kin, eim amb ei ok, ku tangłi,” nim.
8 Jiisas eim ek yi nipi kin, nga mani mołpu kin, mei ełe mei tumb nipi,
mani kanpi er mułum.
9 Pe wumb ek ei piik kin, en enim oł kis erpin ni piinjing wumb ei, pei
endeim endeim ni, anda punjung. Puk wu num ombu, kumb se pangin
kin, wumb wii ekii se punjung ku. Jiisas endeim mendpił mułum. Nga eim
mułum konu ełe amb ni opu, eim kumb ełe engim.
10 Pe Jiisas eim angpi kin, yi nim, “Amb, wumb ni jiłi mołmun? Wumb
endi, nim kin kos ermba wumb endi mołum min mon?” pa nim.
11 Amb ni ek yi nim, “Owundu, wumb endi mulałim mon!” Pe Jiisas yi
nim, “Na yi ku, nim kos enermbii. Nim po! Pukun, nga oł kis endi enerii
mon!” ni Jiisas yi nim.)

Jiisas Mei Wumb Ełe Tiłang Mołum

12 Ekii se Jiisas wumb men tołmun tuk mołmun wumb ek nipi yi nim, “Na
nam mei wumb ełe tiłang moł. Wumb endi na kin pii gii nim kin, eim
noman tuk ełe, emii pinermba mon. Wumb ei, eim tiłang konu ei eim kin
pimba wu ei, noman konj simba,” pa nim.

13 Lo ek piik ełmin wumb ei ek nik, eim ngok yi ninjing, “Nimbił erang
ninim nge nikin ek ei, ni tor kindin? Kindin ek ei, keimi mon,” pa ninjing.
14 Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Keimi, na nam nge ek ei nind; ba na nind
ek ei keimi. Nimbił erang na nam angip onj konu ei piind. Nga nam bii
konu ei piip moł. Ba enim na nam ngii konu ei enim piinanmin. Nga na
konu jiłi bii ei, enim yi ku, piinerngii mon!
15 Pe enim mani mei ołpałim mił ei, wumb mok tonmun. Ba na wumb
endi ei, mok tonał mon!
16 Ba na wumb mok tułamb kin, kapłi na mok kun mendpił tułamb. Nimbił
erang, na nam endeim mendpił mon. Na Arnan na kindang mani mei ełe
onj ei kin ouni kongun erpił wumb mok tumbuł.
17 Enim nge lo ek ei yi pałim, ‘Pe wu tał ek ende mił, ni tor kindngił ei, ek
keimi,’ pa yi niłmin.
18 Na nam ek ei nind. Ei na Arnan na kindang op kin, nam ek yi ku, nip
tor kindind.”
19 Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, “Nim Arnim konu jiłi mołum?” Jiisas
ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na Arnan, enim pii poł tunanmin ei, enim na
Arnan ei enim piinerngii. Ba enim na piinjing kin, kapłi enim na Arnan ei
piingii ku.”
20 Men tołmun ku sałiłim konu ełe ek ei nirim kunum ei, eim men ngii
owundu ełe wumb ek emb topu ngurum. Wumb endi eim sipi, kan ngungii
mił pineririm. Nimbił erang, Jiisas nge kongun ei poru ninerim mon!

Enim Na Bii Konu Ełe, Enim Kapłi Punerngii

21 Jiisas eim ek nga nipi, wumb ngum, “Na pe konu ełe bii ei, enim na
kinerngii. Pe enim kułangin kin, ołkis ei enim kin pim kin, na Arnan kin
tonu bii konu ełe enim onerngii mon.”
22 Eim ek yi neng kin, Jura wumb en enim yi ninjing, “Nimbił erang eim
ek yi ninim? ‘Na eim tui min epi endi sipi, eim to kundmba ninim min? Eim
kan to kułmba nge ninim min?”
23 Pe Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, “Enim ya mei mani ełe wumb; ba na
nam tonu epin konu ełe nge wu. Enim ya mei ełe wumb; ba na mei konu
ełe nge wu mon!” pa nim.
24 “Yi piip kin na ek nip enim ngond. Pe enim kułangin kin, enim nge ołkis ei pepi mułmba. Ełe nge Gos kindim wu ei, na enim pii gii ninenjing kin,
pe enim kułngii; ba ołkis pei ei piram pepi mułmba.”
25 Pe wumb ek yi ninjing, “Nim wu nii?” Jiisas ek nipi, orung kindpi yi
nim, “Ok na enim kanip ninj, wu ei mendpił na moł,” pa nim.
26 “Enim ełmin ołei nge, na am ek pei pałim. Na enim ełmin ołełe, kos wu
mił piip ermbii. Ba ei eim, na pui nip kindang onj ei, eim nge ek ei keimi
mendpił pałim. Eim nim ek ei, na piip op kin, mei wumb ombu kanip nind.”
27-28 Jiisas Erinjpin Gos kin ek nipi ngum ei, wumb en enim piinenjing
mon. Piinerangin kin, Jiisas eim ek nipi wumb ngopu yi nim, “Ekii se
enim Gos kindang opu, mei wu telim wu ei, na ond peri ełe, tonu kindngii.
Kindngii wu ei na moł ei, enim piingii. Na nam noman ełe, ek endi ninand
mon. Na Arnan nipi, andan to ngurum ek ei mendpił, nip enim ngond.
29 Na Arnan ‘Pui’ nipi kindang kin, na onj. Eim na kin ouni mołum. Na
endeim mendpił mułamb kin, eim na si kindnałim mon. Kunum kunum na
eim noman ełim epi ei, minj erip yi eł.”
30 Jiisas eim ek yi neng kin, wumb pei eim kin pii gii ninjing.

Wumb Wii Mołmun Wumb Nin Kan Ngii Mił Ambił Gii Nik Mołmun Wumb

31 Jiisas ek yi nipi Jura wumb pii gii ninjing wumb ei ngum, “Pe enim na
ek ełe mendpił ekii sik mulnjung kin, na nge ek se endngii wumb mendpił
mułngii.
32 Molk, ek keimi mendpił ei piik er mułangin kin, ek keimi enim erang
tonu ok, kunum ka seng kin, wii mułngii. Oł kis ni, embin tui ni, oł kanim
kanim ei enim kin tonu onermba. Ei yi mił enim wumb Seisen nge kongun
wii erik, mulerngii mon!”
33 Wumb ek nik, Jiisas ngok yi ninjing, “Sin Eiparam nge tiłap ende wumb.
Sin kunum endi wumb kin kongun wii enałmin. Nim nimbił erang sin opun,
kongun ni endi tonu onerang kin, kunum ka seng kin, wii mołmun nin?”
34 Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim
ngond. Wumb pei oł kis ełmin ei Seisen nge kongun wii ełmin; ba kumep
pułe ei wumb kułngii.
35 Kongun wii ełmin wumb ei, ngii konu ełe mulałmin mon. Arim kingam
ei, mendpił kunum kunum mołum. Wumb kis en enim yi niłmin, wumb
endi, sin tep enermba ninmin wumb ei, en enim am mendpił pungii.
36 Pe yi mił, Gos kingam ei enim sipi, Gos kin orung sim kin, ei keimi
mendpił; enim noman konj sik mułngii. Enim oł kis si kindangin kin, enim
kunum ka seng mułngii.
37 Na piind ei, enim Eiparam nge tiłap ende; ba na nge ek ei enim noman
tuk ełe pinałim. Enim ek ei piinarik kin, na to kundmun ninmin.
38 Na ek nip tor kindił ei, na Arnan nge epi pei kan poru nip nind. Pe enim
yi ku, kupenjing noł ełmin oł ei enim yi ku ełmin.”

Enim Nge Erinjing Ei Seisen

39 Wumb ei ek ni orung kindik yi ninjing, “Sin nge kupenjpin Eiparam,”
pa ninjing. Pe Jiisas nga ek nipi, ngopu yi nim, “Pe enim Eiparam kupenjing
noł mołmun; ba enim Eiparam ełim oł ei mił enim enanmin, mon!” pa nim.
40 “Na ek keimi nip enim ngunj ei, na Gos nirim ek ei piip kin, nip enim
ngunj; ba pe enim na to kundmun, ninmin. Ba Eiparam eim oł yi nge
enerirm, mon.
41 Enim kupenjing noł ełmin oł ei enmin.” Yi neng kin wumb ek nik, eim
ngok yi ninjing, “Mon, sin kupenjpin endeim mołum ei Gos. Sin eim nge
kupam noł mendpił mołpun si kindinmin,” pa ni yi ninjing.
42 Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Keimi, Gos ei enim
kupenjing pim kin, enim kapłi na noman ngungii. Nimbił erang, na Gos
kin ouni mołup kin onj. Na nam noman ełe onenj mon! Gos na pui nip
kindang kin, na onj.
43 Nimbił erang enim na nge ek ei pii kun enanmin? Pułe yi mił pałim,
enim na ek ei piinermin ni piinmin.
44 Enim kupenjing ei Seisen nge kupam noł mołmun. Pe enim kupenjing
nge noman ełe, ekii sik, dinga puk mołmun. Wu ei ok wumb to kondułum
oł yi erpi kin, eim oł kun mendpił pałim ei ekii sinerim mon. Nimbił erang,
oł kun ei eim kin pinerim mon. Eim ek kend topu nipi, ek kun mił niłim.
Eim ek kend nge puł wu, ei eim mendpił mołum,” pa nim.
45 “Ba na ek mendpił ei kun nip enim ngond. Nimbił erang enim na ek ei
ekii sinanmin?
46 Enim mołmun konu tuk ełe wu endeim angpi kin, na oł kis kun pinerim
mił ei en pa yi nimba min? Mon pim kin, na ek mendpił kun pim ek ei ninj.
Ba nimbił erang, enim na nind ek ei pii gii ninanmin?

47 Gos nge kingam noł ei, Gos nge ek pei ei piiłmin. Enim Gos nge kingam noł molałmin mon! Nimbił erang enim Gos nge ek ei piinałmin mon.

Eiparam Tonu Oneririm Kunum Ei Jiisas Kumb Ok Multum

48 Jura wumb ek dinga nik, orung kindik yi ninjing, “Sin nim Sameriya konu ełe wu pa niłmin. Nim gui kis endi nim kin mołum, pa niłmin. Ei keimi mendpił, min mon?”

49 Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na gui kis endi na kin mulałim mon. Na nam Arnan nge embe ambił tonu kindił ei, enim na embe ei to mani kindinmin,” pa yi nim.

50 “Na nam embe ei, tonu ba ni, kongun ei enand mon. Wu endi na nge embe ambił tonu kindmbii ni piinim ei, eim wumb kos piipi, kun erpi, mok tumba. Eim na kin kun ermba ku.

51 Keimi mendpił, na enim kanip nind. Wumb endi na ek ei ekii simba wu ei, eim kulermba; ba kunum kunum konj mułmba,” pa yi nim.

52 Jura wumb ek yi ninjing, “Pe eim nim piinmin nim gui kis endi mołum. Eiparam mułum wu ei kułum; nga ek ni tor kindiłim wumb tonu onjung ei, kulnjung ku. Pe akip nim yi nin, ‘Wumb endi na ek ei, ekii simba wumb ei, kularpi kin, konj kunum kunum mułmba,’ pa nin.

53 Nimbił oł en? Nim Eiparam sin nge kupenjpin ei, nim to mani kindkin nin min? Eiparam eim kułum, nga ek ni tor kindiłim wumb tonu ok, wumb ei kulnjung ku. Pe ninim wumb nii mił tonu onjii en?”

54 Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Na nam embe ambił tonu kindmbii ei, epi wii mił pimba. Ba nam nge Arnan eim na embe ei ambił tonu mendpił kindnim. Pe en enim yi niłmin, ‘Sin nge Gos’ niłmin.

55 Ba enim eim piinanmin. Na nam eim piip moł. Pe na nam eim kinał, nimbił ei, enim ek kend tok niłmin mił, yi nimbii. Ei mon! Na nam eim piipi poru nipi kin, eim ek kun ei ekii sind.

56 Enim nge kupenjing Eiparam ei eim na mani mei ełe ombii kunum ei kenmbii ni, ka piipi mułum ei, eim kanpi kin, eim noman ka seng mołum.”

57 Nga Jura wumb ek nik, Jiisas ngok, yi ninjing, “Nim wu gał kangi wu mołun. Pe nim Eiparam er ken mił nenj?”

58 Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Ok Eiparam eim tonu oneririm kunum ei, na muls.”

59 Yi neng kin, wumb kom ku sik, eim tumun nik enjing. Ba Jiisas eim koi erpi kin, men tołmun ngii owundu si kindpi anda pupu pum.

9

Ningił Tumbun Mułum Wu Endi Ek Poł Tonum

1 Jiisas eim andpi pupu kin, kenim ni, wu endi ningił tumbun mułum wu endi mułum. Wu ei, kangił kembis mam kirim ełe tor orum ei, yi er pirim.

2 Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu yi ninjing, “Ek emb to ngołun wu. Pe wu ei, eim oł kis erim min, eim arim mam teł oł kis enjngił min?”

3 Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu ei eim oł kis erim kin, nga eim arim mam teł oł kis enjngił pułe ei mon. Ba Gos eim kongun erpi, dinga owundu yi erang kin, eim nge pułe wu ei kin tor wang kin, wumb keningii nipi, wu ei kin tonu om.

4 Pe mendpił ei, eni kunum mił ka sałim ełe, sinim Gos kongun ermin. Eim na kongun ełe kindang kin, na onj. Gos eim nge kunum poru nimba kunum ei, epin mendpił mił mułmba kunum ei sinim kongun endi kapłi enermba mon.

5 Pe na ya mei ełe moł ei, na mei wumb nge noman tuk ełe tiłang moł.”
6 Jii Jiisas eim ek yi nipi, jipambił topu, mani mei eł kindpi kin, mei kin
jipambił dangindpi sipi, noł oi mił, wu ningił ełe pendim.
7 Pendpi eim yi nim, “Nim pukun, noł gopu Sailom ełe was enjii!” nim.
Sailom ei sinim pułe yi nimin, ‘Eim kindang pum.’ Pupu, noł ełe was erpi,
orung opu, ningił ka seng kin, kenim.
8 Wumb eim konu ende wumb ni, ok eim kanik wumb ni, “Wu ei ok mołpu
kin, wumb ku ni epi ngei nipi, mołułum wu ei min?” Wumb eim ka mułang
kin, kanik ek yi ninjing.
9 Ba wumb kombur yi ninjing, “Wu ei mendpił,” pa ninjing. Nga wumb
kombur yi ninjing, “Mon, wu ei mił, wu endi mołum,” pa ninjing. “Ba wu
ei, wu eipi.” Pe wu ei, eim mołpu kin, yi nim, “Ei na ya moł,” pa nim.
10 Yi neng kin, wumb ek nik ngok, yi ninjing, “Nim ningił ei opu, ka erim
mił nenj?”
11 Pe eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu ei, Jiisas niłmin wu ni, eim
mei kin noł eningii erpi sipi, na ningił ełe pendpi kin, yi nim, ‘Nim pukun,
noł gop ‘Sailom ełe,’ was enjii!’ Neng kin, na pup, was erip, nam ningił ei,
ka seng kin, epi kenj,” pa nim.
12 Wumb wu ei kii sinjing, “Pe wu jiłi pum?” Wu ni yi nim, “Na kinenj,”
pa nim.
13 Pe wumb wu ei ok ningił tumbun multum ni, lo ek piiłmin wumb
mulnjung konu ełe sipnjing.
14 Kunum ei, kor owundu kunum Jiisas noł oi sipi kin, wu ei kin yi erpi
kin, ningił tumbun mułum ei, er ka erim.
15 Lo ek ekii siłmin wumb nga wu ei kii sinjing, “Nim ningił ei opu, ka
erim mił nenj?” Wu ni ek nipi, orung kindpi yi nim, “Eim noł oi sipi kin, na
ningił ełe pindang kin, na pup was eramb kin, na ningił ei tiłang erim.”
16 Pe lo ek piiłmin wumb ek yi ninjing, “Gos wu ei kindang onerim; eim
kor owundu kunum ei eim piinanim min? Eim kor owundu ei lo ek piiłim
min mon?” Ba wumb kombur ek yi ninjing, “Oł kis ełim wu ei, jep oł ei
ermba mił nenj?” Wumb en enim ek yi nik, en enim eipi eipi puk, tiłap tał
mił molk kin, ek yi ninjing.
17 Nik kin, nga wu ningił tumbun mułum wu ei, kii sik yi ninjing, “Pe nim
wu ningił er ka erim wu ei, eim embe er sin mił nenj?” Wu ei, ek yi nim,
“Ei wu ek ni tor kindiłim wu endi Gos kindim wu,” pa nim.
18 Keimi, ok wu ei, eim ningił tumbun multum; ba pe, eim ningił ei pirek
neng kenim. Ba Jura wumb oł ełe pii gii ninenjing. Pe wu ningił opu, ka
pum wu ei, eim arim mam noł wii tunjung.
19 Wii tok kin, wumb ek nik, wu amb tał kii sinjing, “Wu ei ełip nge
kingenjngił min? Mam mengrim kunum ei, wu ei eim ningił tumbun
multum pa ninmbił. Ba pe, nimbił erang eim ningił ka seng kin, epi kan
kun enim?” Nik yi ninjing.
20 Arim mam teł, ek yi ni orung kindinjngił. “Sił piinmbił ei mam
mengrim kunum ei, eim ningił tumbun moł pirim ei, sił piinmbił.
21 Ba pe, eim ningił ei ka seng kin, epi kanpi enim ei, sił pii poł tunanmbił.
Wumb endi ni, eim ningił ei er ka erim ei, sił pii kun enanmbił ku. Eim wu
dinga mołum ei, eim kapłi enim kii sik piingii.”
22 Wu ei nge arim mam teł, Jura wumb kin mund mong erkił yi ninjngił.
Nimbił erang Jura wumb owundu ek yi mił ni pendnjing wu ei, Jiisas ei

Krais Gos kindang wu ei om nimba wumb ei, men tołmun ngii ełe, to anda kindngii nik pendnjing.
23 Pe arim mam teł, ek pułe nikił yi ninjngił, ‘Eim wu dinga mołum ei eim kii sik piyei!” ninjngił.
24 Pe nga wumb ek nga nik kin, wu ei ok ningił tumbun multum wu ni, wii tok, se orung sik yi ninjing, “Gos eim jep oł ei erim. Nim Gos nge embe tonu kindkin, ek keimi ninjii. Sin piinmin wu ei, oł kis ełim wu.”
25 Wumb ek yi nengin kin, wu ningił ka mułum wu ni ek yi nim, “Na ningił er ka erim wu ei, oł kis ełim wu min, ei na pii kun enand, mon! Ba epi endi na piind ei, na ok ningił tumbun multum; ba pe tiłang erang kin, kanip ei piind,” pa nim.
26 Neng kin, wumb yi kii sinjing, “Eim nim kin, nimbił oł erpi kin, nim ningił ei er ka erim?”
27 Wu ni ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim ok kanip ninj ei, enim piinenjing min? Nimbił erang nga piimin, ninmin? Pe enim wu ei kin ekii singii nge ninmin, min?”
28 Pe Jura wumb ek kis nik, orung kindik yi ninjing, “Nim eim nge ekii sin; ba sin Moses kin ekii sinjpin mołmun.
29 Sinim piinmin ei, Gos ek nipi, Moses ngurum. Ba wu ei, konu jiłi tonu om? Ei sin piinanmin!” pa ninjing.
30 Yi nengin kin, wu ningił ka mułum wu ni yi nim, “Ei oł endi eipi mił, owundu endi tonu om ei, enim piinanmin. Piinarik kin, konu jiłi wu ei tonu om; ba nam ningił ei erang opu, ka mułum ei piind,” pa nim.
31 Nga nipi yi nim, “Sinim piinmin ei, Gos wumb oł kis erik enmin, wumb ei ninmin ek ei, Gos piinanim mon. Ba wumb Gos kin men tok erik kin, Gos oł keimi pałim mił ekii sik enmin ei, en enim ek ningii ei Gos eim piiłim.
32 Am kumb ok mendpił, wu amb endi kangi endi mingang ningił tumbun multum ei, wu endi opu, ei er ka eririm nengin kin, sin piinałmin ei nge ek poł.
33 Pe Gos ei kindnełang kin, eim oł yi nge endi enełang mon!”
34 Lo ek piiłmin wumb ek dinga nik, wu ei ngok yi ninjing, “Nim manim nim mengim ei, oł kis enjing konu ełe nim molkun, okun tonu on. Ei nim oł kis wu mendpił molkun kin, nga sin kin ek emb tokun, man mił ngunjii en min?” Wumb ek yi nik, eim men tołmun ngii owundu to tor kindnjing.

Noman Tuk Ełe Jiisas Nge Tiłang Ei Pinałim Mon

35 Jiisas eim piim ni, wu ei to anda kindmin nengin kin, eim pupu, wu ei kan sim. Kan sipi yi nim, “Nim Gos kindang opu, mei wu tełim ei kin pii gii nin, min mon?”
36 Pe wu ei ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu Owundu, Gos kindang opu, mei wu tełim ei, wu nii? Nim na kan nen kin, pii gii nimbii,” nim.
37 Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nim eim kan poru nin ei, pe nim kin, ek tang mołum wu ei,” pa nim.
38 Wu ei yi nim, “Owundu, na nim kin pii gii nind!” Nipi, mani mei ełe mołpu kin, Jiisas kin men topu erim.
39 Jiisas eim ek yi nim, “Na mani mei ełe op, wumb mok tumbii nge onj. Wumb Gos ek pii poł tunenjing kin, wumb ei ningił tumbun mił mułang mułngii wumb ei, nga ka seng kin, tiłang mendpił erang kin, kanik pii poł tungii. Ba wumb ningił pe ka seng kin, ka nik, pii poł tonmun ni, wumb ei piik, nga ningił tumbun mił mułangin kin, tiłang mendpił kanik kin, pii poł tunanmin, mon.”

40 Pe lo ek piiłmin wu kombur ełe mandi molk, Jiisas nim ek ei piinjing.
Piik yi ninjing, “Sin yi ku, sin ningił ełe tumbun mił mołang mołpun kin, Gos
ek pii poł tunanmin, nin min?” a yi ninjing.
41 Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Enim ningił ei tumbun mił
mulełang kin, enim kin Gos ek ei pii poł tunarik kin, enim oł kis endi
enenełangin mon. Ba en enim yi niłmin, ‘Sin ningił ei, tiłang mendpił enim,’
yi niłmin ełe nge, enim kin oł kis ei mołum,” pa nim.

10

Kung Siipsiip Nge Kung Gui Ei Nge Ek Ekin

1 “Ek keimi mendpił na enim kanip nind. Wumb endi, kung siipsiip nge
kung gui ondu ełe, tuk punermba mon; ba wu endi, konu eipi orung opu,
kung gui to tangindpi tuk ołum ei, wu epi waning wu opu, kung siipsiip sipi
yi ełim.
2-3 Ba wu endi kung siipsiip kung gui ondu ełe, tuk pułum wu ei, kung es
tołum wu mołum. Kung gui ondu ełe, tep mołpu ełim wu ei, eim kung gui
ondu aki tang kin, kung siipsiip ombu, eim ek tangiłim ei piiłmin. Nga eim
kung siipsiip pei embe sipi sipi ełim wu ei, kung siipsiip kung gui anda siłim.
4 Eim kung siipsiip ombu pei anda sipi, poru nipi kin, wu ei opu kumb se
pang kin, kung siipsiip ombu, eim ek ei piik kin, eim pułum konu ełe, kung
siipsiip ekii sik pułmun.
5 Wumb eipi endi kin, ekii sinałmin mon. Kung siipsiip en enim tungu
ełmin. Nimbił erang kung siipsiip wumb eipi ek ei piinałmin mon.”
6 Jiisas eim ek ekin ei nipi ngum; ba wumb eim nim ek ei, pułe pii poł
tunenjing, mon!

Jiisas Wumb Kung Siipsiip Mił Tep Ka Ełim

7 Nga Jiisas ek nipi yi nim, “Keimi mendpił, na enim kanip nind. Na nam
kung siipsiip kung gui ondu mił moł,” pa yi nim.
8 “Wumb pei ok, kumb se onjung wumb ei, ek kend tok, epi waning sik
ełmin wumb mił onjung. Ba wumb Gos nge kung siipsiip mił mulnjung
wumb ei, en enim ek kend tok ełmin; wu ombu nge ek piinenjing mon.
9 Na nam ngii ondu mił moł. Wumb endi na kin pii gii nim kin, ngii ondu
ełe, opu tuk ba wumb ei Gos eim sipi orung simba. Na nge wumb ei, kung
siipsiip mił tep er mułmbii ni, pupu anda opu, kuni ka wii sipi nopu ermba
ei, yi mił ku, na wumb kuni nin, epi kanim kanim pei ngumbii.
10 Epi waning wumb ei, epi eipi endi simba nge onałim mon! Ba kung
siipsiip ei, to konduk kin waning sik erngii nge piik ołmun. Ba na mei mani
op, wumb pei noman konj singii nge onj. Wumb noman konj wii mendpił
sinjing kin, en enim noman ka wii peng piingii.
11 Na kung siipsiip nge tep wu ka moł. Kung siipsiip teł ka er mołułum
wu ei, eim kołpu kin, kung siipsiip ombu paki tumba. Jiisas eim kołpu kin,
wumb paki tumba ei piipi kin, ek yi mił nipi wumb ngum.
12 Wu endi ku simba nge piipi ni kongun erpi kin, kung siipsiip es tołum
wu ei, kung siipsiip tep wu ka mularpi kin, kung siipsiip nge ernjing mił
mularpi ełim wu ei, eim mołpu kaniłim ni, owu simbii endi ołum ei, eim
kung siipsiip ombu si kindpi kin, tungu pułum. Pang kin, owu simbii ei
opu, kung siipsiip nopu, to eipi eipi kindpi yi ełim.
13 Nimbił erang wu ku kongun ełim wu erpi kin, kung siipsiip ombu
piinałim mon; eim kung siipsiip si kindpi kin, pułum.
14-15 Na kung siipsiip nge tep wu ka wii moł. Na nam kung siipsiip ombu
piyamb kin, nga kung siipsiip ombu na piiłmin ku. Ei yi mił, na nge Arnan

ei, na piiłim. Nga na eim piił ku. Piip kin, nam nge ngenj ełe kołup kin, kung siipsiip ombu paki tumbii.
16 Na nge kung siipsiip eipi kombur mołmun ku. Ei ya ełe nge kung gui tuk ełe mulałmin. Kung siipsiip ei ya ełe tu wamb kin, nam ek ei piingii ku. Ei kung siipsiip tiłap endeim mendpił mułangin kin, nga kung siipsiip tep wu endeim mendpił mołup kin, tep ermbii.
17 “Na nge Arnan eim, na noman ngum ei, pułe yi pałim. Na nam noman konj ei, si kindamb kin, wumb to kundangin kin, nga angip, tonu op, konj mułmbii,” pa nim.
18 “Wumb endi, na noman konj ei, sinermba mon. Na nam nge dinga ełe, nam noman konj ei, wak to kindip kin, nga nam nge dinga ełe nam noman konj ei eipi orung simbii kongun ei, na nge Arnan nipi ek ei na ngum,” pa nim.
19 Jura wumb ei, ek ei piik kin, wumb ok eipi eipi puk, tiłap eipi eipi mił mulnjung.
20 Wumb pei molk yi ninjing, “Wu ei, eim gui kis tuk mołum! Mułang kin, eim noman wulu pang kin, ek eipi eipi ninim. Nimbił erang, enim eim nge ek piinmin?” yi ninjing.
21 Nga wumb kombur yi ninjing, “Ek ei, gui kis nge ek mon. Pe gui kis ei pim kin, wu ningił tumbun mułum ei, kapłi er ka er kindnermba mon; ba eim wu ei er ka erim,” pa ninjing.

Jura Wumb Jiisas Kin Buł Ngok, Opu Orung Enjing

22 Men tołmun ngii ei ombu aki tok, kor owundu kunum ka ei tonu wang kin, wumb pei Jerusalem konu ełe punjung. Puk kunum ełe konu jii nirim kunum ełe pirim.
23 Men tołmun ngii andaring ond pos olt konu ełe ‘Solomon nge ngii tika,’ yi niłmin konu ełe, Jiisas eim andpi pupu, andaring ngii ełe endim.
24 Endang kin, Jura wumb ok eim si pok erik, eim kanik yi ninjing, “Kunum nimberii nim ek nen kin, sin noman tał tonum? Pe nim Gos kindang mei mani wu Krais pin kin, ek ni tor kindan kin, sin piimin,” pa ninjing.
25 Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim kanip ninj; ba enim na pii gii ninanmin. Na kongun pei Arnan nge noman dinga ełe, kongun end ei, nam nge embe ełe andan tum kongun ei tonu onum.
26 Ba enim kung siipsiip na nge tiłap ende mon pim kin, enim na kin pii gii ninanmin.
27 Nam nge kung siipsiip ombu, nam ek nił ei piiłmin. Nga nam en enim piił. Nga en enim na nił ek ei ekii siłmin ku.
28 Yi erangin kin, na en enim noman konj sik, kunum kunum mułngii nge ngoł ei, en enim am punerngii mon! Nga wumb endi na angił ełe, kung siipsiip ombu sipnerngii, mon ku!
29 Na nge Arnan ei, wumb ei kung siipsiip mił sipi kin, na ngum. Na Arnan eim nge noman dinga ei, epi pei to mani kindiłim. Na nge Arnan angił ełe, wumb endi, na wumb ei, si tor sinermba mon.
30 Na Arnan kin sik ende mendpił.”

31 Jura wumb kom ku nga sik, eim tungii nge enjing.
32 Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Na nge Arnan kongun ei na ngang kin, enim kin kunum pei andan tunj. Enim kongun nipe kongun na end ei ni piik kin, enim na tungii nge enmin?”

33 Jura wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Sin kongun ka endi en
nipin kin, nim kom ku tumun enanmin. Ba nim Gos kin ek buł ambiłin ni
tumun nge enmin. Nim wu wii molkun kin, ‘Nam Gos moł,’ nin,” pa ninjing.
34-35 Nga Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wumb ombu ok, Gos nge ek
ei en enim piinjing. Gos eim ek nirim mił ei ngurum. ‘En enim gos,’ nim.
Pe Gos nge ek ka ei am punermba mon! Nimbił erang ninmin? Enim nge
lo ek ei Gos yi mił ninim. Na enim kanip ninj ei, enim Gos mił mołmun.
36 Ba na Arnan Gos eim na kindang, na ya mei ełe mani onj. Pe na ek yi
nind, ‘Na Gos nge kingam,’ pa yi nind. Pe nimbił erang, enim yi ninmin,
‘Nim Gos kin ek buł ambiłin,’ ninmin?
37-38 Pe na nam nge Arnan Gos nge kongun enenj kin, enim na ek ei pii gii
ninerngii. Ba na Arnan Gos, eim nge kongun ei na end. Pe enim na ek ei pii
gii ninerngii pim kin, na nipe kongun enj ei piik kin, enim pii gii nei! Nik
kin, en enim noman pimba mił, ei piingii. Na Arnan ei, eim na kin mułang,
nga na eim kin moł,” pa nim.
39 Nga wumb Jiisas ambił gii nik, kan ngumun nik enjing; ba eim opu, tor
pupu am pum.
40 Jiisas eim am pupu, noł Joran konu ełe Jon ok wumb noł pendpi erim
konu ełe tor pupu, konu ełe mułum.
41 Mułang kin, wumb eim mułum konu ełe wumb pei onjung. Ok kin, en
enim ek yi ninjing, “Keimi, Jon eim jep oł endi enerim. Ba Jon eim wu ei
nge nipi kin, ek pei nim ek ei keimi mendpił pałim,” pa yi ninjing.
42 Pe konu orung ełe wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing.

11

Lasaras Kułum Poru Nim

1 Wu endi ening owundu tang pim wu ei, eim embe Lasaras. Eim Besanii
konu ełe pim. Besanii konu ełe, eim nge aim tał Mariya kin angim Masa teł
mulnjunguł ku.
2 Amb Mariya ei eim kopung mur ka wii tołum epi ei sipipi, Jiisas simb
ełe, kopung ka wii kindpi kin, nga eim peng enjin ei sipi, Jiisas simb ełe kil
ngum. Ngopu, yi enim amb ei, eim aim Lasaras ei, eim ening owundu tang
pim.
3 Peng kin, eim aim tał ek nikił, Jiisas mułum konu ełe kindinjngił.
Kindkił, ek yi ninjngił, “Owundu, nim noman ngołum wu ni, eim ening
owundu tang pałim,” ninjngił.
4 Pe Jiisas ek ei piipi kin, yi mił nim, “Ening ei eim kułmba ening mon!
Ening ei, Gos nge embe ambił tonu kindmba nge erim. Nga Gos nge kingam
ei, na embe ambił tonu kindmba erim ku.”
5-6 Jiisas eim Masa kin, Mariya kin, Lasaras ni, wumb kei noman ngołum.
Jiisas eim mołpu piim ni, Lasaras ening owundu tang pałim, nengin kin,
Jiisas eim kunum tał nga mułum konu ełe enj mułum.
7 Nga ekii se Jiisas eim nge ekii siłmin wu ombu kanpi nim, “Sinim Jura
konu ełe orung pamin!” nim.
8 Pe Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu yi ninjing, “Ek emb to ngołun wu!
Pe mendpił, Jura wumb nim ku tumun nik enjing ei piinarkin kin, nga konu
ełe bii, nin min?”
9-10 Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Konu eni tonum kunum ei, wumb
kongun ełmin. Pe wu endi, konu eni pim kunum ei, andłam ei bok tunałim.
Nimbił erang, konu eni topu mei ełe tiłang erang kin, kanpi andiłim. Pe na
kin yi mił ku; akip eni tonum kunum ełe, na kongun poru ninanim. Na

kunum kułmbii nge kunum ei tonu onanim. Ba nga wumb endi, konu emii pałiłim kunum ełe, andłam andiłim ei, bok tołum. Nimbił erang, tiłang endi, eim kin paki tang kin, andłam andnałim mon. Ba na kułmbii kunum ei tonu onenim kin, na kapłi endmbii.

11 Jiisas eim yi nipi kin, nga yi nim, “Sinim nge wu puł Lasaras eim or pim kin, pe na to konj kindmbii nge bii end,” pa nim.

12 Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu yi ninjing, “Owundu, pe wu ei eim or pim kin, eim nga kapłi mułmba,” ninjing.

13 Jiisas eim Lasaras koltum ni piipi, nirim ek ei nim: ba eim ekii siłmin wu ombu, en enim yi piinjing. Lasaras eim or mendpił peng ninim ni, yi piinjing.

14 Ba pe Jiisas eim ek yi nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Lasaras eim kułum ei, na enim kin ek ekin top ninj ei, enim eim or pałim,” ni ninjing.

15 Na enim kin ka piip kin kunum ełe, Lasaras kułum kunum ei, na eim ngii konu ełe sikir punenj. Nimbił erang, akip enim na kin pii gii dinga nga ningii. Ba pe sinim eim kin bin,” pa nim.

16 Tomas embe endi, ‘Diriimas,’ niłmin ei, eim ek yi nim. “Sinim eim kin ouni kułmun nge pamin!” nim.

Wumb Angk Konj Pungii Ni, Wumb Noman Konj Sik Erngii Ei Jiisas Nge Puł Wu

17 Pe Jiisas eim pupu, Besanii konu ełe tor pupu kin, piim ni, Lasaras eim kułum. Kułang kin, tukpu tunjung ei, kunum kapił kapłi, o pum ni piim.

18 Besanii konu ei Jerusalem konu ełe owundu mandi mił sim.

19 Pe wumb pei ok, Mariya kin Masa teł enginjngił kułum ei, ke nik ni, kaimb mułmun nik, tep to mołmun nik onjung.

20 Amb Masa piim ni, Jiisas onum nengin kin, eim pupu, andłam ełe kan simbii nipi pum. Ba Mariya eim ngii konu ełe enj mułum.

21 Amb Masa pupu kin, Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, nim ok ya ełe mułułan kin, na einan ei kulełang.

22 Nga pe na piind ku, pe nim Gos kin epi endi simbii ni, prei enjii ei, eim kapłi nim ngumba.”

23 Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, “Pe nim ainim ei nge angpi kin, konj ba,” pa nim.

24 Neng kin, Masa ek nipi, Jiisas kin yi nim, “Na piind, eim Gos kunum ei poru nimba ełe angpi kin, nga konj tonu omba,” ni piipi, yi nim.

25 Jiisas ek nipi, eim ngopu yi nim, “Angk kin, tonu ongii oł ei nin, nga noman konj sik ełmin ei, pułe na. Pe wumb endi na kin pii gii nim kin, eim ngenj ełe kułang kin, eim noman tuk kulermba mon! Nga tonu opu, noman konj kunum kunum mułmba.

26 Wumb pei konj molk, na kin pii gii ningii wumb ei, am punerngii mon. En enim noman konj ei sik kin, kunum kunum mułngii ei, nim pii gii nin, min mon?”

27 Masa Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, na nim kin pii gii nind. Nim Krais, nim Gos nge kingam. Gos ok ek nipi kin, nim mei konu ełe kindmbii nirim ei, nim mendpił!” pa nim.

Jiisas Eim Ke Nim

28 Masa eim ek yi nipi pendpi kin, eim pupu, angim Mariya kanpi nim, “Ek emb to ngopu ełim wu ei, opu mołpu kin, ‘Nim oi! ninim,’ ” pa nim. Nipi kin, eim angim Mariya kanpi ek endi nipi ngum.

29 Mariya ek ei piipi, sikir pupu Jiisas mułum konu ełe tor pum.

30 Pe Jiisas Besanii konu ełe tor onerim mon; ba Masa pupu eim kan seng
kin, ek tangkił enjngił konu ełe enj mułum.
31 Pe Jura wumb ok Mariya kin kaimb er mulnjung wumb ei, kenjing ni,
Mariya eim sikir angpi kin, anda pum. Pe aim pendnjing konu ełe ke nipi
ermba punum ni piik, wumb eim pum konu ełe, ekii sik anda punjung.
32 Amb Mariya opu, Jiisas mułum konu ełe tor opu, Jiisas kenim. Kanpi
opu, Jiisas simb ełe mani pupu, pepi yi nim, “Owundu, nim ya mułułan kin,
na einan ei kulenenełang mon!”
33 Yi nipi kin, eim ke nim ei, Jiisas kenim. Nga wumb eim kin onjung
wumb ei, ke ninjing ku. Pe Jiisas eim kaimb sipi kin, noman ełe embin to
piim.
34 Piipi kin, Jiisas eim yi nim, “Enim eim sipik, konu jiłi orung pendnjing?”
Wumb yi ninjing, “Owundu, nim ya okun, kenjii!”
35 Pe Jiisas eim ke nim.
36 Pe Jura wumb eim ke nim ei, kanik yi ninjing, “Jiisas eim wu ei noman
ngołum ei, piipi kin, ke ninim,” ninjing.
37 Ba Jura wumb kombur ek yi ninjing, “Jiisas eim wu endi ningił tumbun
mułum ei, eim er ka erim. Pe wu kułum ei, Jiisas ełang kin wu ei kapłi
kulełang.

Jiisas Lasaras Nga Er Konj Sim

38 Jiisas eim noman ełe embin peng piipi kin, eim tukpu to pendnjing konu
ełe om. Pe Lasaras tukpu to pendnjing ei, kom ku owundu endi ełe, tunduk
tuk puk. Nga ku endi sìk kin, tukpu ei ondu nguk.
39 Pe Jiisas eim yi nim, “Enim kom ku owundu ei aki tei!” nim. Wu kułum
wu ei, eim aim Masa mołpu kin, yi nim, “Owundu, wu ei kułum kunum kapił
kapłi poru nim ei, eim kumun ngonum,” pa nim.
40 Jiisas ek nipi, Masa ngopu yi nim, “Nim nimbił ołenim? Na ok nim
kanip ninj ei, nim pii gii nin pim kin, kapłi Gos nge noman dinga owundu
ei kenjii.”
41-42 Pe wumb ku ei tukpu ełe si kindnjing. Pe Jiisas eim kan epin konu
ełe tonu kanpi yi nim, “Arnan, nim na prei end ei, nim piin. Kapłi na nim
kin ka piip ngond. Na piind ei, kunum kunum nim na prei ełe ei piiłin. Ba
pe wumb ya ełe na kin ouni mołmun wumb ei na nim kin nind. Pe wumb yi
piingii ei, nim na kindan onj ni piik wumb ei, na kin pii gii ningii,” pa nim.
43 Jiisas eim ek yi nipi kin, eim wii dinga topu yi nim, “Lasaras, nim si
kindkin anda wa!” nim.
44 Pe wu kułii ei, angpi kin, anda om. Eim kultum kunum, kan simb angił
ełe, kan to pendik mił ni, alap kumb ełe peng to pendik mił ni, kun om. Pe
Jiisas ek yi nim, “Eim alap ngenj ełe pałim ei, si kindangin kin, pangłi!” pa
nim.

Wumb Peng Pim Wumb Ek Nik Piik Kin, Jiisas To Kundmun Ninjing. (Masyu 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2)

45 Pe Jura wumb kombur ok, Mariya kin ke nik mułmun wumb ei, Jiisas
jep ołowundu erang kanik kin, eim kin pii gii ninjing.
46 Ba wumb kombur en enim puk kin, lo ek piik ekii siłmin wumb
mulnjung konu ełe puk kin, Jiisas eim ołyi erim mił ei, kanik ninjing.
47 Yi nengin kin, kułmał kałiłmin wu ni, lo ek ei ekii sik ełmin wu ni puk
kin, kaunsil kanik nik kin, kułou tunjung. Tok yi ninjing, “Wu ei, epi jep ół
kanim kanim enim ei, er ermin mił nenj?” yi ninjing.

48 “Pe sinim kan wiik tamin kin, oł yi nge erpi pang kin, wumb pei eim
kin pii gii ningii ei, nga Rom opu ełmin wumb ok, sinim men tołmun ngii
owundu ni, sinim Jura wumb tiłap ei, to kis erngii, ei mon!”
49 Wumb mulnjung konu tuk ełe, wu endi mułum wu ei, embe Kaiyapas.
Wu ei, eim kułmał kałiłmin ei, eim tep mułum kunum. Pe eim ek yi nim,
“Enim noman ełe epi endi to piik kin, enanmin mon,” pa nim.
50 “Enim yi to piinerngii mon. Wu endeim kułmba wu ei, eim wumb pei
paki tumba ei ka. Mon pim kin, sinim Jura wumb tiłap pei, Rom opu ond
wumb ok, sinim pei to kundngii,” pa nim.
51 Eim noman ełe piim mił, ei piipi kin, ngunerim mon. Eim kułmał kałiłim
owundu kongun tep ermba nik kin, ei kung ngii ełe ermba. Ba Gos yi erang
kin, eim oł ekii se tonu omba ni piipi niłim wu yi nim. ‘Jiisas eim kołpu kin,
Jura wumb pei paki tumba,’ ni yi nim.
52 Jiisas kołpu kin, Jura wumb mendpił paki tunermba mon. Gos nge
kingam noł konu orung orung pei mołmun ei kin, pei kołpu kin, Gos nge
wumb pei sipi kin, tiłap endeim mendpił kindmba.
53 Pe Jura noman pim wumb ei, kunum ełe ni piik kin, Jiisas eim to
kundmun ni piik enjing.
54 Yi mił nengin kin, Jiisas nga tuk Jura wumb kułou tok erik kin, konu
peni ełe endnerim. Pe eim konu ełe si kindpi kin, am pupu, wumb
mulenjing konu ełe orung mandi mił, sim konu owundu ełe mułum. Pe
eim mułum konu ei embe ‘Epriyam.’ Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu kin
puk ełe, ouni mulnjung.
55 Jura wumb kor owundu kuni ‘Pasopa’ nołmun kunum ei, mandi erim.
Pe ‘Pasopa’ kunum ei, mandi erang kin, wumb konu orung eipi eipi wumb
ei, Jerusalem konu owundu ełe tonu puk kin, en enim noman ełe kil
ngumun ni, oł ei pii kun erik kin, Moses lo ek niłim mił, yi kun erngii nge
punjung.
56 Pe wumb pei, Jiisas kurngii enjing. Wumb en enim men tołmun ngii
nirikring ełe angk molk, yi ninjing, “Enim er piinmin mił nenj? Eim pe
kuni owundu ‘Pasopa’ ei, kanpi ermba nge omba, min mon?”
57 Jura wumb kułmał kałiłmin wu owundu ombu ni, lo ek piiłmin wumb
ni, ek ni piik enjing, “Wumb kii semin, eim jiłi mołum ei piipin kin, pe eim
kan ngumun,” pa yi ninjing.

12

Amb Mariya Kopung Ka Wii Tołum Ei Jiisas Simb Ełe Kindim (Masyu 26:6-13, Mak 14:3-9)

1 Kunum angił orung nga endeim mił molk, kor owundu kuni ‘Pasopa’
nungii ei, tonu omba pim. Pe kunum ełe, Jiisas eim Besanii konu ełe Lasaras
nge konu ełe wu ei, Jiisas eim tukpu to pendnjing ei, Jiisas er konj nge sim
wu ngii konu ełe pum.
2 Besanii konu ełe wumb Jiisas nge kuni er sinjing sim. Amb Masa eim
kuni onguł erim. Nga Lasaras eim Jiisas kin kuni nunjung wumb ei kin,
ouni mulnjung.
3 Pe amb Mariya eim ku owundu top erpi sim kopung ka ming owundu
mił endi ei, tu wupu kin, Jiisas nge simb ełe kopung bein topu kin, nga
Mariya eim nge peng enjin ei sipi kin, eim simb ełe kil ngum. Pe kopung
muru ka wii tołum ei tuk ngii ełe pei muru ka tołum.
4-5 Ba Jiisas eim kin ekii siłim wu ei, embe Juras Eskerias konu ełe wu
ei, ekii se Jiisas opu orung wumb onjung konu ełe nipi ngum wu ei, ek yi

nim. “Sinim kopung ka wii tołum ei sikin, wumb eipi ngopun, ku 300 pei
mił sipin kin, wumb wii mulnjung wumb ei ku ngopun. Nimbił erang sinim
enenjpin?” pa nim.
6 Ba Juras eim ek yi nim ek ei, wumb wii mołmun wumb ei kin ek keimi
ninerim mon. Eim waning ermba nge piipi, yi nim. Eim ku kon ei, eim tep
mundang mołpu kin, ku waning nołum.
7 Jiisas eim yi nim, “Nim amb kun eran pangłi! Ekii se, na tukpu ełe
pendngii kunum ei, eim yi ermba,” pa nim.
8 “Wumb epi sinałim wumb ei, enim kin kunum kunum mołmun. Ba na
enim kin, kunum kunum mulał, mon!”

Gos Kułmał Kałiłmin Wumb Lasaras To Kundmun Ninjing

9 Jura wumb pei, Jiisas Besanii konu ełe mołum ni piik kin, eim mułum
konu ełe onjung. Ok kin, Jiisas mendpił keningii nge onenjing mon. Ok
Jiisas eim Lasaras kułum ei, eim er konj sim ei, Lasaras kenmin nik kin,
onjung.
10 Kułmał kalk ełmin wumb owundu ei, Lasaras to kundmun ku, ni
piinjing.
11 Nimbił erang, Jura wumb pei Lasaras piik kin, kułmał kalk lo ek piik
ełmin wumb ei kin, si kindik kin, wumb ei Jiisas kin pii gii ninjing.

Jiisas Jerusalem Konu Ełe King Mił Tuk Pum
(Masyu 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40)

12 Kunum endi nga, wumb tiłap owundu ei ok, ‘Pasopa,’ kunum kor
owundu kunum ei ok piinjing ei, Jiisas Jerusalem konu ełe omba ni piinjing.
13 Yi piik kin, wumb ei puk kin, ond onguł ni epi sik, andłam ełe kui er
mulnjung. Molk kin, wumb ei, wii tok yi ninjing: “Pe Gos sin paki tumba!
Sinim Owundu Gos eim kindang onum. Eim embe ambił tonu kindmin.
Eim sin Esrel wumb nge King!”
14-15 Pe Jiisas kung dongkii wał endi, kan sipi, tonu ełe mołpu kin, om. Ei
Gos nge ek ka ok pułum ełe yi mił nim.
“Saiyon konu owundu ełe, wumb mund mong enerei! Pe nga enim nge king
ei onum kin, eim kinei! Eim kung dongkii wał peł ełe mołpu, onum.”
16 Ok Jiisas kin ekii siłmin wu ombu, Jiisas eim epi oł erim ei, pii poł
tunenjing. Ba ekii se Jiisas epin tonu ełe pum, eim tiłang owundu ei seng
kanik kin, en enim piinjing ni, Gos nge ek kumb ok pulk ełe pim ei, kun
erang piinjing. Nga wumb eim kin enjing oł ei piinjing ku.
17 Ok Lasaras kułang paki to pendik kunum ei, wumb pei Jiisas kin molk,
Jiisas eim Lasaras tukpu ełe wii tang kin, Lasaras angpi opu kin, konj nga
multum ełe wumb pei, jep oł erang kanik wumb ei, Jiisas eim oł yi eririm
pa nik, ek yi ninjing.
18 Wumb pei ei jep oł erpi eririm ei piik enjing wumb ei, puk kin, andłam
ełe, kuruk punjung.
19 Pe lo ek piik nik ełmin wumb ei, en enim ek nik, piik piik erik kin, yi
ninjing. “Pe enim enjing oł ei kapłi enanim. Wumb pei en enim eim kin
ekii sik punmun.”

Griik Wumb Kombur Jiisas Kenmin Ni Piik Kin, Punjung

20 Wumb pei, Jerusalem konu ełe tonu puk ei, en enim kor owundu kuni
‘Pasopa’ ełe puk kin, Gos kin men tok ermin ni punjung. Nga Griik wumb
kombur ełe ouni punjung ku.

21 Wumb Griik wumb ei, Pilip kin onjung. Pilip eim Galilii konu ełe orung
Beseira konu kembis ełe wu. Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, “Wu puł, sin
Jiisas kenmin ni piinmin,” ninjing.
22 Pe Pilip pupu kin, Endru kanpi ek ei neng kin, pukuł Jiisas kankił yi
ninjing.
23 Pe Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Gos na kindang mani mei wu tełim ei onj.
Pe na tiłang owundu simbii kunum ełe, mandi enim,” pa nim.
24 “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Pe Gos kingam Krais ei, eim
mani mei ełe kindim. Pe Gos nge kingam kindang, eim mani mei ełe opu
kulełang kin, eim mendpił mułułang. Ba Gos kingam mani mei konu ełe
opu kułmba ei, eim wumb eim kin pii gii ninjing wumb pei, eim sipi orung
simba. Ei yi mił ku, kuni mong eim endi mei ełe mani kulenenłang kin, eim
mendpił mułang; ba kuni emb endi mei ełe mani kułang kin, kapłi ei kuni
mong pei simba.
25 Wu endi ngenj ełe bun bun kułpu ermba wu ei, eim nge noman opu
konj pimba ei, am ba. Ba wu endi, eim ngenj ei mendpił piinarpi kin, Gos
nge ek ekii sipi, eim kongun er mułmba wu ei, eim noman konj sipi kin,
kunum kunum konj mułmba ei, eim am punermba mon!
26 Pe wu nii endi, na nge kongun ei erim kin, eim na kin ekii simba wu
ei, na mułmbii konu ełe, na nge kongun wu ei, eim na kin ouni mułmbuł.
Pe wu endi, eim na kongun ei ermba wu ei, na nge Arnan eim embe ambił
tonu kindmba.”

Wu Kingam Ei Wumb Ond Peri Ełe Tonu Kundei!

27 “Pe nam noman tuk ełe ei, embin tonum. Pe na nip kin, ek nipe ek
nimbii? Pe nam Arnan kin yi nimbii, ‘Arnan, nim epi embin tui na kin tonu
omba enim ei, nim se! Na ek yi mił ninermbii min? Nimbił erang, oł embin
tui ei, na kin tonu omba nge nip kin, akip onj.
28 Nam Arnan ni nim nge embe ei, tonu opu owundu pimba.” Jiisas eim
ek yi neng kin, pe Gos ek endi tonu epin konu ełe tor opu, yi mił nim, “Na
nam embe ei, wumb ambilk tonu kindnjing. Pe nga am opu owundu ba
enim,” pa nim.
29 Wumb Jiisas kin mandi angk mulnjung wumb ei, ek piik kin, yi ninjing.
“Gur gaki endi enim,” ninjing. Nga wumb kombur yi ninjing, “Mon, enjel
endi opu, eim kin ek tangnim,” ninjing.
30 Jiisas eim ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Gos ek ei na kin mendpił
ninanim mon! Ek ei, enim kin paki tungii nge piingii, ninim,” pa nim.
31 “Pe kunum mandi enim ei, Gos ya mei ełe mołmun wumb ei, mok
tumba. Pe Seisen mei konu ełe mołmun wumb ei, tep mołum wu kis topu
kindmba.
32 Pe na mei ełe moł, ekii se wumb na ond peri ełe to kundngii kunum ei,
na wumb pei sip kin, na nam kin orung simbii,” nim.
33-34 Jiisas eim ek yi nim ei, eim kułmba nge ei, piingii ni yi nim. Wumb ek
orung kindik kin, yi ninjing, “Sin lo ełe piinmin ei, lo ek yi ninim, ‘Krais Gos
kindang wu, mei ełe mani opu, eim kunum kunum konj mułmba,’ ninim.
Nimbił erang, nim ek yi nin, wumb wu kingam ei ond peri ełe to kundngii
nin? Wu kingam ei nii?” a nim.
35 Jiisas ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Pe kunum aninga kopur, mei wumb
nge tiłang ei, na enim kin ouni mułmbii. Pe enim tiłang ełe, oł kun andik er
mułngii. Mon pim kin, Seisen nge emii dinga ei, enim sipi orung simba. Wu
endi eim emii peng ba ei, eim konu jiłi orung ba ei, eim piinermba mon!

36 Pe enim tiłang peng mołmun ełe tiłang ei, na kin pii gii ningii. Enim na
kin pii gii ninjing kin, enim tiłang ei nge, kingam ambiłam noł mił mułngii.
Nga enim tiłang ei, andik kin, ołkun erngii ku!" pa nim. Jiisas eim ek ei nipi,
poru nipi kin, eim wumb mulnjung konu ełe, tuk am pup kin, koi erim.

Jura Wumb Jiisas Kin Pii Gii Ninenjing

37 Jura wumb Jiisas eim jep ołpei erim ei, kanik kin; ba enim Jiisas kin pii
gii ninenjing mon.
38 Pe ok ek ni tor kindiłim wu Aisaiya nirim ek ei, pe keimi tonu pim. Ok
wu ei, Aisaiya eim ek yi mił nirim:

"Owundu wumb nii endi, sin ek ei ni tor kindinjpin ei, pii gii ninenjing mon.
Pe Owundu eim nge noman dinga ei, wumb pei kin andan tang kin;
ba wumb ei, pii połtunenjing."

39 Wumb Jiisas kin pii gii ninenjing. Nimbił erang ek ni tor kindiłim wu ei,
Aisaiya ek endi nga nirim mił ei, keimi pirim. Eim ek yi mił nirim.

40 "Gos eim, en enim ningił ambił ak tang kin, en enim ningił ełe, kapłi
kun kinerngii mon! Nga noman erang kin, kom ku mił peng kin, en
enim noman ełe, pii kun enerngii mon! Pe nga en enim, nanim kin
wangin kin nanim paki top kin, ołyi ermbii ni piik, enanmin!" pa ni
Gos Owundu yi nim.

41 Ek ni tor kindiłim wu ei, Aisaiya eim Krais Gos kindang mei konu ełe mani
wu nge tiłang owundu ei, kanpi kin Krais nge ek ka mendpił nirim.

42 Pe Jura wumb num kombur, Jiisas kin pii gii nik kin; ba en enim lo ek
piik nik ełmin wumb ei kin, mund mong erik kin, ek nik tor kindnenjing.
Nimbił erang, lo ek piiłmin wumb ei, sin men tołmun ngii ełe, to anda
kindngii, ni piik.
43 Gos en enim embe ei, ambił tonu kindmba ni piinarik, mon! Wumb en
enim nge embe ei, ambił tonu kindngii, ni piik enjing.

Jiisas Wumb Kos Piimba Ek Ei

44 Jiisas eim wii dinga topu kin, yi nim, "Wumb nii endi, na kin pii gii
nimba ei, na kin mendpił mon! Ba Gos na kindang onj kin, ouni pii gii
nimba ku.
45 Wumb endi, na kenmba ei mił ku, na Arnan na kindang onj ei, kenmba
ku.
46 Na nam ya mei wumb ełe, tiłang nge onj. Wumb nii endi na kin pii gii
nimba wumb ei eim wumb nii endi, noman tuk emii ołkis ełe, min ołei mił
mulermba wu ei, na tiłang ełe ekii simba.
47 Pe wumb endi, na ek ei piipi, ekii sinerim kin, na eim ek kos mił piip,
yi enermbii. Na mani mei ełe op, wu amb ek piip, kun erip kin, kos piip,
ermbii nge onenj mon? Na wu amb pei, Gos kin orung simbii nge onj.
48 Pe wumb endi, na nge ek ei ekii sinarpi buł ngopu erim kin, eim kin
kos piipi, ermba wu endi mołum. Pe na ek nip, tor kindind ek ei, pii gii
ninenjing kin, ekii se Gos kunum poru nimba kunum ei, eim kos owundu
piimba.
49 Na nam noman ełe piip kin, ninand mon. Na Arnan eim na kindpi kin,
eim ek ei nipi, na ngopu kin, yi mił nim na nind.
50 Pe na piind ei, na nge Arnan ek ei, kunum kunum konj ngumba nge nip
kin, tonu kindiłim ei yi mił pałim. Na ek pei ni tor kindind ei, na nge Arnan
na kanpi nim ek ei, na nip tor kindind," Jiisas pa nim.

13

Jiisas Eim Ekii Siłmin Wu Ombu Simb Ełe, Was Erim

1 Pasopa kuni nołmun kor owundu ei, tonu omba mandi erang kin, Jiisas
eim piim. Eim mei ełe si kindpi kin, Arim kin orung ba nge ni piim. Piipi
kin, eim nge wumb mei ełe mani mułngii ei kin, noman ngołum. Nga eim
mei ełe wumb pei noman ngopu pupu kin, kułmba kunum ei, poru nim.
2 Pe kunum poru neng kin, Jiisas kin ekii siłmin wu ombu kin, kuni nok
mułangin kin, Seisen opu, Jura Eskerias konu ełe Saimon nge kingam eim
noman tuk ełe pum. Pang kin, Juras eim Jiisas sipi kin, opu orung wumb
ongii konu ełe nipi, tor kindmba nge piim.
3 Jiisas eim piipi, poru nim kin, eim Arim epi pei kin, noman dinga eim
ngopu, poru nim. (Nga Juras Eskerias Saimon nge kingam ermba oł ei piim
ku.) Gos eim kindang om kin, nga eim Arim Gos kin, orung ba, ku.
4 Pe Jiisas eim kuni peł ei, si kindpi kin, eim angpi, kon takis ei, guł topu
sepi kin, kon alap endi sipi, eim kend ełe tałpi kin, eim kongun wu mił erim.
5 Eim yi erpi kin, noł sipi, ming endi sim ełe noł bein to kindim. Pe noł
ming ni sipi, eim nge ekii siłmin wu ombu simb ełe, was erpi kin, kon alap
kend ełe tałpi pendim ni sipi kin, eim simb ełe kil ngopu, yi erim.
6 Eim simb was erpi opu kin, Saimon Piisa mułum konu ełe tor wang kin,
Piisa eim ek yi nim, “Owundu, nim na simb ełe was enjii on?” a nim.
7 Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na pe oł ei, ermbii end oł ei,
nim pe pii poł tunenjii. Ba ekii se, oł ei pułe, nim pii kun enjii,” pa nim.
8 Piisa ek dinga yi nim, “Nim na simb was enenjii mon!” Pe Jiisas ek nipi,
orung kindpi yi nim, “Pe na nim simb ei was enenj kin, nim na kin ouni
mulenjii mon!”
9 Nga Saimon Piisa yi nim, “Owundu, nim na simb ełe mendpił was enerii!
Ba na peng ełe ni, angił ełe, pei was erii!” pa nim.
10 Nga Jiisas eim ek yi nim, “Wumb ngenj ełe, noł was ok pei enjing ei,
nga was enerngii mon! Ba simb ełe mendpił, noł was erngii nge sałim ei,
erngii. Pe enim noman tuk ełe ka seng kin, mołmun. Ba enim wumb pei
mon! Wu endi, Juras Eskerias wu ei, eim noman tuk ełe oł kis sałim.
11 Jiisas ek ei piipi, poru nim wu ei, eim opu orung wumb nipi, tor
kindmba wu yi nim, “Enim wumb pei noman tuk ełe ka mulałmin,” pa nim.
12 Pe Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu simb was er poru nipi kin, eim
kon takis ei, nga kindpi kin, eim peł konu ełe orung mułum. Mołpu kin, ek
yi nim, “Na enim kin oł enj ei enim piinmin, min?
13 Enim na ek emb to ngokun ełin wu owundu nilmin. Nik kin, enim ek
kun yi nilmin. Na yi mił moł.
14 Na ek emb top wumb ngop, wu Owundu mołup kin, na enim simb ei
was enj. Nga enim yi ku, enim engnjing noł kin, oł yi mił erei!” nim.
15 Na oł ei pe erip kin, enim andan top enj oł ei, nga enim enginjing noł
kin yi ku erngii.
16 Na ek keimi mendpił enim kanip nind, ‘Kongun wu ei, eim nge wu
Owundu ei kapłi to mani kindnałim. Nga wu endi kongun ermba pum wu ei,
eim kindang pum wu ei, to mani kindpi kin, eim wu Owundu mił mulermba
mon.
17 Pe enim oł ei nge pułe piik kin, enim yi mił enjing kin, enim noman ka
piingii.
18 “Na nam sip mundunj kin, enim wumb ombu kin nind ei, enim pei
mon. Ba pe epi ełe nge wumb ok pułmun Gos nge ek nirim ei, keimi pałim.

Gos nge ek yi mił nirim: ‘Wu endi, na kin ende mołpuł kuni nunjpuł wu ei,
na nge opu orung wu, tonu opu mołum.’
19 Oł ei tonu onerang kin, na pe ek ei nip, enim ngond. Pe ekii se wu ei, oł
yi erang kin, enim kanik kin, na Krais Gos kindang mei wu onj kin, pii gii
ningii.”
20 Jiisas eim yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Na nge kongun
wu kindamb pangin kin, wumb endi sipi tuk simba wu ei, eim na kin ouni
simba. Nga wu endi na sim kin, na Arnan na kindang onj ei, ouni simba
ku.”

Juras Jiisas Sipi Kin Opu Orung Wumb Ngumba Nge Pum (Masyu 26:20-25, Mak 14:17,21, Luk 22:21-23)

21 Jiisas eim ek yi mił neng kin, eim noman tuk ełe embin tang kin, piipi yi
nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Enim mołmun konu tuk ełe wu
endi mołum wu ei na opu orung wumb ongii konu ełe nipi, tor kindmba.”
22 Eim ek yi mił neng kin, eim kin ekii siłmin wumb ombu, en enim kumb
kin erik kanik, “Wu nii endi ninim,” ni piinjing.
23 Wu endi Jiisas kin ekii siłim wu ei, Jiisas eim noman ngołum wu ei, Jiisas
mułum konu ełe mandi wii mułum wu ei, embe Jon.
24 Pe Saimon Piisa, Jon kanpi, peng ku tonu nim eim mandi mołum ei, eim
kii se, Jiisas wu nii endi nimba ei, piimin ni piim.
25 Pe Jon eim Jiisas mułum konu ełe mandi pupu, Jiisas nge kom sipi mołpu
kin, yi mił nim, “Owundu, nim nii kin nin?”
26 Jiisas eim ek nipi, orung kindpi kin, yi nim, “Pe na kuni bres sup
kin kindip orung sip kin, eim ngamb numba ei, wu ei mendpił. Pe Jiisas
eim kuni bres sup kin kindpi kin, orung sipipi, Juras Eskerias, Saimon nge
kingam ei ngum.
27-30 Pe Juras kuni ei sipi nang kin, Seisen Juras noman tuk ełe tuk pum. Pe
Jiisas eim ek yi nim, “Nim epi endi enjii pin kin, sikir enjii,” nim. Pe Juras
kuni orung ei, sipi nopu kin, sikir anda pupu pum. Pe konu emii pim ei,
poru nim. Jiisas eim ek ni piim; ba ei tonu peł ełe kuni ende nok mulnjung
wu ombu, ek ei pułe pii poł tunenjing. Wu kombur en enim yi piinjing.
Juras ku tep ełim wu ei kin, ninim ni piinjing. Juras eim epi top ermba ni
konu kor owundu kunum top erpi, min wumb epi sinerang, wii mulnjung
wumb ei ngopu, yi erang kin, Jiisas piipi ninim ni, yi piinjing.

Lo Ek Konj

31 Juras anda pupu pang kin, Jiisas eim ek yi nim, “Pe Gos kindang opu
wu kingam tełim, tiłang owundu seng kin, nga Gos wu kingam ei kin, tiłang
owundu simba.
32 Pe na Gos nge tiłang owundu ei, na andan top ninj kin, Gos kindang
mei wu tełim ei, na nge tiłang owundu andan yi ku tumba. Gos eim andan
topu, sikir ermba.
33 Enim na kangił mił, na enim kanip nind. Kunum endi ekii se aninga,
enim na kurngii. Pe kunum aninga, na nam enim kin ouni moł. Pe ek ei
Jura wumb kan yi ku ninj ek ei, enim kanip nind ku. ‘Na bii end konu ei,
enim punerngii.’
34 Na enim lo ek konj endi nip, enim ngond endi ei, yi mił. Enim engnjing
noł noman ngungii ei, na enim noman ngoł mił, yi ngungii.
35 Pe enim engnjing noł endeim endeim ni, noman ngunjung kin, wumb
pei yi piingii ei, enim na kin ekii sik endnjing wumb, ni piingii,” Jiisas yi
nim.

"Piisa, Nim Nam Buł Ngunjii," Nipi Jiisas Yi Nim
(Masyu 26:31-35, Mak 14:27-31, Luk 22:31-34)

36 Saimon Piisa ek kii sipi, yi nim, "Owundu, nim konu jiłi punjii nin?"
Nga Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Pe na bii end konu ei, nim na kin
ekii sikin punenjii. Ba ekii se, nim na kin ekii sinjii," nim.
37 Piisa nga ek nipi yi nim, "Owundu, nimbił erang pe, na nim kin ekii sip
onermbii? Na pe kołup kin, nim paki tumbii," Piisa yi nim.
38 Nga Jiisas ek kii sipi, Piisa ngopu yi nim, "Pe nim kolkun, na paki tumbii
nin min? Na ek keimi mendpił nip, nim ngond; kei kultu pełi wii tunermba
kunum ei, nim na nge embe ei, kunum tekliki ni tor kindnenjii," Jiisas yi
nim.

14

Erinjpin Gos Kin Pungii Andłam Ei Jiisas Mołum

1 "Enim noman embin tonum, yi enerei mon! Enim Gos kin pii gii ninjing
kin, na kin pii gii ningii ku," Jiisas pa nim.
2 "Na nge Arnan mołum konu ełe, konu pei sałim. Pe yi sinełang kin, na
enim ok kanip niłamb. Na nge Arnan ngii ei pup kin, enim nge konu ełe, er
kun ermbii ni pund.
3 Na pup konu ełe er ka er sep kin, nga orung op, enim kin ouni bin. Ei yi
mił, na mułmbii konu ełe, enim na kin ouni mułngii ku."
4 Jiisas eim yi nim, "Na bii end konu ełe andłam ei enim piinmin min?"
5 Pe Tomas ek nipi yi nim, "Owundu nim konu jiłi punjii nin? Sin
piinanmin. Pe nim punjii andłam ei, sin er piimin mił nenj?"
6 Jiisas ek nipi ngopu, yi nim, "Na nam Arnan mołum konu ełe, andłam
ei nge moł. Nga na nam ek keimi ei nge puł wu. Nga na nam noman konj
kunum kunum ei nge puł wu moł, ku! Wumb endi na Arnan mołum konu
ełe andłam eipi endi punermba, mon, andłam ei, na mendpił.
7 Pe enim na piik mulnjung kin, na nge Arnan ei, enim piingii ku. Pe enim
eim piik kanik enmin mił, nga yi kun kanik piik erngii," Jiisas yi nim.
8 Nga Pilip ek yi nim, "Owundu, nim Arnim ei, andan tan, sin kapłi
piimin," a nim.
9 Nga Jiisas ek nipi, Pilip ngopu yi nim, "Na enim kin kunum kinan muls.
Pe Pilip nim na pii poł tunen, min? Wumb endi na piim wumb ei, na
nge Arnan piim ku. Nimbił erang nim yi nin, 'Nim Arnim, sin andan tan
kenmin, nin?'
10 Pe nim Pilip, na kin pii gii ninen, min? Na Arnan kin moł; nga na Arnan
ei nam kin mołum. Na ek nip, enim ngond ei, na nam nge noman ełe nip
ngunand mon. Na Arnan eim na kin eim nge kongun ei end.
11 Enim na kin pii gii ningii. Na nam Arnan kin moł. Nga Arnan eim na
kin mołum. Pe enim ei piik, pii gii ninenjing kin, nga na kongun ni, jep oł
pei erip punj ei, enim piingii. Piik kin, na kin pii gii ningii.
12 Na ek keimi mendpił nip enim ngond, wumb endi na kin pii gii nim
kin, eim na kongun ełe mił, yi ermba ku. Nga kongun owundu ermba ei, na
enj kongun ei am tonu kindmba. Nimbił erang, na Arnan mołum konu ełe
bii pund.
13 Epi endi simin nik kin, na nge embe ełe prei enjing kin, enim kapłi
singii. Yi erangin kin, na Arnan eim nge kingam na kin embe ambił tonu
kindmba.

14 Enim na nge embe ełe oł endi ermbii nik, Gos kin kii sik, prei enjing kin, na kapłi ermbii.”

Jiisas Gos Nge Gui Ka Ei Kindmbii Nim

15 “Enim na kin noman ngunjung kin, na lo ek ei piik, ekii singii ku.

16 Nga na Arnan kin kii simbii Gos eim nge Gui Ka kindang, enim paki tumba wu ei, ek keimi puł wu. Ei enim kin kunum kunum mułmba.

17 Ei Gos ek ka ei, ek keimi mendpił nimba. Mani mei wumb pei eim singii ei, kapłi enanim. Nimbił erang, eim kanik kin, pii poł tunanmin. Nga eim kongun ełim mił, ei piinanmin ku. Ba enim ei piinmin. Nimbił erang, ei eim enim noman tuk ełe mołum kin, nga mułmba ku.

18 “Na enim kin si kindip pamb kin, enim kangił ernjing, menjing mulerang mołmun mił, yi mulerngii mon. Na enim kin orung ombii.

19 Mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, na kunum aninga kinerngii mon, ba enim na keningii. Na noman konj sip, kunum kunum mułamb kin, ei nga enim yi ku, noman konj kunum kunum mułngii.

20 Kunum ełe, enim piingii ei, na Arnan kin mułamb kin, yi mił ku, enim na kin mułangin kin, nga na enim kin, yi ku moł.

21 “Wumb nii endi, na nge lo ek ei sipi, ekii simba wumb ei, na kin noman ngonum. Ngang kin, na nge Arnan eim noman wumb ei kin ngang kin, nga na wumb ei kin, noman ngumbii ku. Nga na eim mułmba konu ełe tor wamb kin, na nam eim kin andan tumbii ku.”

22 Jiisas eim ek yi mił neng kin, wu Juras endi, eim Eskerias Saimon nge kingam mon. Wu eim ek nipi, Jiisas ngopu yi nim, “Owundu, nimbił erang nim sin kin, ni ninim andan tunjii nin, ba ya mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei kin, nim andan tunenjii nge nin, min?”

23 Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe wumb endi na noman ngołum ei, eim na nge ek ekii simba wu ei, na nge Arnan wumb ei, kin noman ngumba ku. Nga sił Arnan kin, na ouni o puł, wumb ei kin mułmbuł.

24 Wumb endi na kin noman ngunałim ei, eim na nge ek ei ekii sinałim ku. Pe enim piinmin ek ei, na nam nge ek mon. Na Arnan nge ek ei, eim na ngopu kindang kin, na onj.

25 “Pe na enim kin ouni mołpun kin, na ek ombu enim kanip nind.

26 Ba enim paki mendpił tołum ei, Gos Gui Ka enim paki tumba. Na nge noman dinga ełe, na Arnan ei kindmba. Gos Gui Ka enim kin epi pei andan tumba. Tang kin, enim nge noman ełe pirek neng kin piingii ei, na enim ok nip ngur ek ei, pei enim noman ełe piingii.

27 “Na enim si kindip, bii peng kin, na enim noman emin ngond. Nam nge noman emin kanim eipi enim ngond ei, mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, en enim noman emin ngok enmin oł ei nge, na enim ngunand mon. Enim noman embin tum kin, mund mong yi enerngii mon!

28 Na enim kanip kin nip ngunj ek ei, pii poru ninmin, ‘Na pe enim si kindip kin, na Arnan kin bii end. Ba na nga enim kin orung ombii.’ Pe enim ok na kin noman ngunjung kin, na nge Arnan kin bii nge, enim ka piingii. Ei nimbił erang, na Arnan kin bii kunum ei, Gos Gui Ka kindamb kin, enim kin mołpu kin, dinga ngumba. Nga na Arnan eim Owundu mołang kin, na mani moł.

29 Nga pe oł ei, tonu onerang kin, na ek ei, ok nip enim ngond. Pe ekii se, yi mił tonu om kin, enim na kin pii gii ningii.

30 Pe na enim kin ek pei nip, enim ngumbii pinałim. Nimbił erang, mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, Seisen noman tuk ełe mułang kin, ei ongii mandi onum. Pe eim oł endi na kin ermba ei, kapłi enanim.

31 Ba mani mei ełe wumb pei, epi endi piingii ei, na Arnan kin noman
ngop ei nge, na Arnan ek nirim mił ei, na ekii sił."
"Pe enim engngei! Sinim pamin!" Jiisas pa nim.

15

Jiisas Eim Ond Mong Wain Mił Mendpił Mołum

1 Jiisas eim ekii siłmin wumb ek nipi ngum, "Nam na ond wain mendpił
mił moł. Na nge Arnan ei, ond wain pin nge tep ełim wu mił mołum. Nga
wumb ei na kin pii gii ninjing wumb ei, na nge ond angił mił mołmun.
2 Na nge angił ełe ond mong tunałim ei, na Arnan top tor kindiłim. Ei yi
mił, wumb nga ołkun ka enarik wumb ei, na kin pii gii ninenjing wumb ei,
na Arnan wumb ei, top tor kindmba. Ond angił kombur mong tołum ei, na
Arnan eim kołmung topu, er ka erpi erang kin, nga mong pei ka tumba. Ei
yi mił, wumb ołkun ka kombur ołei ełmin; ba ołkun pinałim mił ołei, top
si kindmba. Yi erang kin, wumb ei, ołkun ka mendpił nga erngii.
3 Na nge ek nip, enim ngond ei erang kin, enim noman tuk ełe, kun ka
wii mułngii.
4 Enim na kin ouni mułangin kin, na enim kin mułmbii. Pe ond angił ei
pupu, ond mam ełe kin pinerim kin, ei ond mong tunermba. Yi mił ku enim
na kin mulenjing kin, enim yi ku, ołkun ka wii enerngii mon!
5 "Na ond wain mendpił mił moł. Nga enim ond wain ei angił mił mołmun.
Wumb endi eim na kin mułang kin, na eim kin mułmbii ei, eim ołkun ka wii
pei ermba. Pe enim na wak tunjung kin, enim ołkun ka wii endi enerngii,
mon!
6 Pe wumb endi na kin mulerim kin, ei yi mił, ond wain angił kułii erang
kin, to tor kindinmin mił, yi erngii. Erik kin, ond angił ei, kułou tok kin, dup
kałiłmin.
7 Pe enim na kin mułangin kin, na nge ek ei enim noman tuk ełe pim kin,
enim noman ełe Gos kin prei erngii ei, enim kin ołyi mił ku, tonu omba.
8 Pe enim ołkun ka wii enjing kin, na Arnan ołełe nge, eim embe ambił
tonu ba. Seng kin, enim na nge kongun wumb mendpił erik mułngii.
9 Na Arnan na noman ngołum mił, yi ku, na enim kin noman ngoł. Enim
na kin mulnjung kin, na noman ełe, enim kin kunum kunum er ngumbii.
10 Pe enim na nge lo ek dinga ei ekii sinjing kin, enim na nge noman
kunum kunum er ngumbii. Ei mił ku, na nam Arnan nge lo ek dinga ei,
kun ekii sił. Sip kin, eim nge noman kaimb ngopu ełe ei, na moł.
11 "Na nam ek ei, enim kin ngond ei nge, noman ka ei enim kin peng
kin, enim noman ka piik mułngii. Ei enim noman tuk ełe piki to peng kin,
kunum kunum ka piingii. Yi ni piip kin, na ek ei enim kin ngond.
12 Na nge lo ek dinga ei yi mił pałim. Enim engnjing noł mołmun ei, noman
ełe ngungii ei, na enim noman ngoł mił ngungii.
13 Pe wumb endi eim nge wu puł pei ni, wumb endi paki tumbii ni, erpi
kułmba ei, noman ngok, ngok enmin ołei, to mani kindmba.
14 Pe enim na ek dinga nind ek ei ekii sinjing kin, enim nam nge wumb
puł mendpił mułngii.
15 Kongun wu ei eim nge wu owundu ermba ołei piinałim. Pe yi ku,
na enim kongun wu ninermbii mon. Nimbił erang, na Arnan nge ek nipi
ngurum ek ei, na enim kin nip poru ninj. Ei nge, na piip kin, enim nge wu
puł mendpił nind.
16 En enim na sik, mundnenjing mon! Ba na enim sip, poru nip kin,
mundunj. Mondup kin, enim kongun ełe kindinj ei, enim Gos kongun
erangin kin, ołkun ka wii tonu omba nge nip kindinj. Pe enim nge kongun

kun ka wii tonu wang kin, kunum kunum yi erik mułngii. Mułangin kin, enim na nge noman dinga ełe, Gos kin prei erik na Arnan ngok epi endi simin ningii ei, enim kapłi ngumba.
17 Na enim ek dinga yi mił nip ngond. Enim engnjing noł, endeim endeim ni, ei noman ngungii."

Mei Wumb Pei Jiisas Kin Ekii Siłmin Wu Ombu Kin, Opu Orung Erngii

18 "Ya mei ełe pii gii ninenjing wumb, enim kin opu orung enjing kin, enim piingii ei, na kin kumb se, opu orung erik, ei piingii.
19 Nga enim pii gii ninenjing mei ełe wu mendpił piłang kin, wumb ei, enim si tuk, noman ngok siłangin. Ba enim ya mei ełe nge wumb mon. Na enim pii gii ninenjing wumb ei si tor kindip kin, enim nam nge sip mundunj. Ełe nge, mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, enim kin opu orung erngii.
20 Na enim kanip nind ek ei piik mułngii, 'Kongun wu ei eim nge wu owundu ei, to mani kindnermba mon! Pii gii ninenjing wumb ei, na muls konu ełe ok, na kin oł embin tui ngunjing ei, oł ei mił, enim mułngii konu ełe, yi erngii ku. Na nge ek ekii sinjing pim kin, enim nge ek ei, ekii singii ku.
21 Ba wumb ei, na Arnan mołpu kin, na kindang onj ei, piinenjing wumb ei, enim kin oł pei yi erngii. Nimbił erang, enim na nge ekii siłmin wumb mołmun.
22 Pe keimi onarip kin, na ek wumb ei ngunenj pim kin, wumb en enim oł kis enjing ei, singambił piinerngii. Ba pe, wumb en enim oł kis ei koi erngii konu ełe endi sinałim mon.
23 Wumb endi, na kin opu orung ermba ei, eim nge Arnan ei kin, opu orung ermba ku.
24 Kongun ełe kanim kanim ok, wumb endi enerik oł ei nge, na enim konu tuk ełe enj. Pe keimi, na jep oł ei enenj pim kin, wumb en enim oł kis ei pim kin, ei piinerngii. Ba pe oł ei kanik poru nik, na nge Arnan kin ouni, opu orung enmin. Nimbił erang, enim na kin pii gii ninenjing.
25 Ba en enim enmin oł ei, en enim lo ek endi, lo mon ełe poł pendnjing ek ei, pei keimi tor onum. Ek ei yi mił ninim, 'Wumb en enim na kin opu orung wii enmin.'
26 "Ba paki tołum nge wu endi, enim kin erang, dinga mułngii ei, eim na Arnan kin mołum ei, na kindamb, enim kin omba. Omba wu ei Gos nge Gui Ka ei ek keimi mendpił niłim. Gos Gui Ka pim kin, na Arnan kin mołpu kin, omba. Gui Ka ei opu, na nge ek ei nip tor kindmba.
27 Nga enim na nge ek ni tor kindngii ku. Nimbił erang, ok enim na kin mułangin kin, na kongun ei pułngun mondup kin enj. Nga ok molk kin, pe mołum," Jiisas pa nim.

16

Jiisas Ek Nga Eim Ekii Siłmin Wumb Ngum

1 Jiisas nga ek yi nim, "Na enim pii gii ei, si kindik, enerngii ni piip kin, ek ei nip enim ngond.
2 Enim Jura men tołmun ngii ełe wumb enim to anda kindngii. Nga ekii se, enim Gos nge kongun paki tok ermin ni piik kin, wumb ei, ok enim to kundngii.
3 Wumb en enim na nge Arnan ei piinarik kin, nga na piinarik kin, oł yi mił erngii.
4 Ba na enim kin oł embin tui oł ei nge, tonu omba ni piip kin, na enim kengip ngop nind. Nga ekii se, oł ei tonu om kin, enim ei piingii.

Na enim kin ek yi nir mił, ei piingii. Nimbił erang, ok na enim kin mołup kin, ek ei nip enim ngunerir.

Gos Nge Gui Ka Kongun Yi Ełim

5 “Ba na Arnan kindang onj konu ei, nga orung bii end. Ba enim mołmun wu ei, endi na, ‘Nim konu jiłi punjii en?’ Ek yi endi nik kin, na kii sinenjing mon.
6 Ba na ek ei, enim kanip nemb kin, enim nge noman ełe embin mendpił enim.
7 Ba na ek keimi nip enim ngond. Na enim si kindip kin, na bii ełe nge, enim paki tumbii. Pe na punenj kin, Gos Gui Ka ei, enim paki to ermba ei, enim paki tunermba. Pe na punenj kin, enim dinga paki to ermba Gos Gui Ka ei, enim kin onermba. Ba na punj kin, eim kindamb kin, enim kin omba.
8 Nga Gos Gui Ka opu, ya mei konu ełe, pii gii ninenjing wumb ei, kongun erpi andan tang kin, en enim piingii ei, oł kis enjing pimba. Nga oł kun ka oł pałim ni, Gos en enim kos pimba ei, piingii ku.
9 Gos Gui Ka andan tang kin, wumb en enim oł kis enjing pułe ei, en enim na kin pii gii ninarik kin, endnjing ei, piingii ku.
10 Nga oł kun mendpił ei nge pułe andan yi mił tumba. Nimbił erang na Arnan kin nga orung bii ei, enim nga na kinerngii mon.
11 Gos wumb kos piimba ei nge pułe andan yi mił tumba. Nimbił erang, mei ełe wumb tep er mołum wu ei Seisen, eim dup owundu kin kunum kunum mułmba. Yi mił ku, wumb pii gii ninenjing wumb ei kos owundu singii ku.
12 “Na ek pei pałim ei nip enim ngumbii end; ba pe na enim ngumbii end ei, pe enim kapłi ei piinerngii pałim.
13 Ba Gos nge Gui Ka ei ek keimi mendpił niłim ei, opu ek nipi enim kin ek keimi andan tumba. Nga eim noman ełe ek endi nipi enim ngunermba mon! Ba Gos nge ek eim piipi ek ei nipi enim ngumba. Ngopu kin, nga oł ekii se tonu omba ei nipi enim ngumba ku.
14 Gos Gui Ka eim na nge ek ei sipi opu kin, enim tor pułe nipi andan tumba. Oł yi ermba ełe, na embe ambił tonu kindmba.
15 Na Arnan nge epi pei ei, na nge ei piip kin yi mił nind. Gos Gui Ka na nge epi pei ei sipi opu kin, enim kin andan tumba,” pa nim.

Noman Embin Tonum Ei, Nga Kunum Kunum Ka Piimba

16 Jiisas nge ek yi nim, “Pe nga kunum aninga kopur enim kinerngii. Nga ekii se kunum aninga enim na keningii!”
17 Jiisas eim kin ekii siłmin wu kombur en enim ek yi mił ninjing, “Ek ei pułe sinim piimin ni, ninim mił nenj? Eim yi nim, ‘Enim pe kunum aninga na kinerngii. Nimbił erang nga nam Arnan kin bii ni pund,’ pa nirim.
18 Nga ek yi ninjing, ‘Pe kunum aninga,’ ninim ei nipe ek ninim? Sinim eim ninim ek ei, pułe pii poł tunanmin,” ninjing.
19 Nik kin, Jiisas eim kii singii enjing ei, Jiisas eim piipi kin, ek nipi ngopu yi nim, “Na ninj ek ei, pułe piimin nik, kii sik orung orung er mołmun min? Na ek yi mił ninj, ‘Kunum aninga pe enim na kinerngii. Nga ekii se kunum aninga enim na keningii,’ pa ninj.
20 Ei na ek keimi mendpił nip enim ngond. Mani mei ełe wumb ombu pei, na to kundnjung kin, ka piingii. Ba ełe nge, enim noman embin to piingii. Nga noman embin ei, opu ka peng kin, nga enim ka mendpił piingii.
21 Amb endi kangił mengmba ei piipi kin, noman embin to piiłim. Nimbił erang ei ngenj kumbii ełim; ba eim kangił mengpi kin, eim ngenj kumbii

nga piinerim mon. Eim kangił mengpi tonu om ei, kangił kan ka kanpi se mułum.
22 Ei mił pe enim noman embin piinmin. Ba na enim nga kenmbii kunum ei, enim ka piingii. Enim noman ka piingii ei, wumb endi to eipi kindnermba mon!
23 Kunum ełe enim epi endi na kin kii sinerngii mon! Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Pe enim na Arnan kin epi endi simin ni, prei erngii ei, na nge noman dinga ełe, enim kii singii epi ei enim ngumba.
24 Ok enim na nge noman dinga ełe epi endi simin nik kin, Gos kin prei enenjing mon! Pe enim epi endi ei kii sik ei, sinjing kin, en enim noman ka mendpił seng piingii," pa nim.

Mei Ełe Oł Kis Ei Jiisas To Mani Kindim

25 Jiisas nga ek yi nim, "Na ek ombu nip ek ekin top ninj. Nga ekii se kunum endi, tonu omba ei, enim kin ek ekin top nip enermbii, mon! Ba nam ek kun nip tor kindip kin, Arnan mołum mił eim kin nip tor kindmbii.
26 Kunum ełe, enim na nge noman dinga ełe, Gos kin prei erngii; ba na enim kin ek nip yi ninenj ełe, na nam prei eramb kin, na Arnan kii sip enim paki tumba, ei mon nip end.
27 Na nge Arnan enim noman ngonum. Ngang kin, nimbił erang, enim na kin noman ngonmun. Na Arnan Gos kin mołup, enim kin onj ei enim pii gii ninjing.
28 Kumb ok na nam Arnan kin ouni mołup, Arnan si kindip mani mei ełe onj. Pe na mei konu ełe ei si kindip kin, Arnan kin nga orung bii," pa nim.
29 Pe Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu en enim yi ninjing, "Pe nim ek ekin tunarkin kin, ek ni tor kindin," pa ninjing.
30 "Pe sin pii kun enmin ei, nim wumb endi epi kii simba ni, kui enan mon. Ninim, epi pei pii poru niłin wu ei, pe sin pii gii ninmin ei, nim Gos kin ouni molkun on," pa ninjing.
31 Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, "Pe enim na kin pii gii ninmin min?
32 Piinmin! Pe kunum mandi enim ei, tor wang kin, wumb enim endeim endeim mułngii konu ełe, si pok erik, en enim konu eipi eipi kindngii. Kindangin kin, enim na si kindik kin, konu ełe eipi eipi pungii. Ba na nam mendpił mulermbii mon! Na Arnan kin ouni mułmbuł," pa nim.
33 "Na nam noman ełe yi piind ei, enim na kin noman emin seng mułngii ei, na enim kin ok ek yi ninj, 'Mani mei ełe enim oł embin tui pałim. Ba enim noman dinga peng mułngii! Mułangin kin, na ya mei ełe wumb dinga oł kis ei na to mani kind poru ninj,' " pa nim.

17

Jiisas Eim Prei Erpi Kin, Eim Kin Ekii Siłmin Wu Ombu Paki Tum

1 Jiisas ek yi ni poru nipi, eim tonu epin konu ełe tonu kanpi yi nim, "Arnan, kunum tonu op poru ninim. Ninim nge kinganim ei eim embe ambił tonu kindnjii. Yi mił Arnan, ninim nge kinganim na, nim embe ambił tonu kindmbii.
2 Nimbił erang, nim na noman dinga ngun, poru nim. 'Na wumb pei tep er mułmbii,' nin. Ninim wumb sikin kin, na ngun wumb ei, nam nge noman konj ei, wumb ngumbii. Pe noman konj ei ngunj, wumb ei sik, kunum kunum konj mułngii.

3 Noman konj sik, kunum kunum mułngii ei yi mił; wumb en enim piinmin. Nim Gos keimi endeim mendpił molkun kin, nam Jiisas Krais, nim mendpił na kindan onj ni, yi piingii.
4 Arnan, na nim nge embe ambił tonu kindip kin, ya mei ełe wumb ei, andan tunj poru nim. Neng kin, nim na kongun ei erii ni ngun, kongun ei, na er poru ninj.
5 Pe na Arnan, kumb ok mei sineririm kunum ei, na nim kin ouni mult ei, nam tiłang owundu pirim. Pe na yi piind, Arnan, ok nam tiłang owundu ei na ngunjii!
6 “Nim mei wumb ełe tor sikin kin, wumb na ngun wumb ei, ninim nge noman dinga ei, na andan tunj. Ninim nge wumb ei, na ngo poru nin. Nga wumb ei nim nge ek ei ekii ka sinjing.
7 Pe wumb en enim piinmin ei, Arnan nim epi pei na noman dinga ngo poru nin ei piik kin, nga epi ei, ninim kin onum ni piinmin ku.
8 Nim ek pei ni na ngun ek ei, na nip wumb ombu ngunj ei piik kin, keimi na nim kin ouni mołup kin, onj ni piinmin. Piik kin, nim na kindan onj ni, nim kin pii gii nik mołmun.
9 Na prei eramb kin, nim wumb omba paki tunjii. Tokun kin, mani mei ełe pii gii ninenjing wumb pei ei kin, nim paki tunjii na prei enand mon. Ba Gos, ninim wumb sikin kin, na ngum wumb ei kin, prei erip paki tunjii. Nimbił erang wumb ei, ninim sikin mundkun eran kin pii gii ninjing wumb ei, nim nge wumb mołmun.
10 Na nge wumb ei, nim nge wumb pei, nga nim nge wumb ei, na nge wumb. Pe wumb ei, na embe ambił tonu kindinmin.
11 Na nim kin ombii. Pe na mei konu ełe nga mulermbii; ba wumb ei mei konu ełe mułngii. Na Arnan oł kun ka nge puł wu. Arnan, ninim wumb ei, tep eran kin, ninim nge noman dinga ełe mułngii. Siłip noman ende pałim ei mił, wumb en enim yi mił peng ku, mułngii.
12 Na wumb ombu kin, ouni muls kunum ei, na tep ka eramb kin, nim nge noman dinga ełe ka mulnjung. Nim noman dinga endi nikin, na ngun ei, piip kin, na tep ka er mułamb kin, endi am punerim ei, ninim nge mon pułun ełe, ek yi nirin mił ei, keimi pimba pałim. Wu endeim mendpił am ba.
13 Arnan, pe na nim kin ond. Na mei konu ełe mołup kin, na ek ei nemb kin, na nge noman ka ei, wu ombu kin piki tang, mułngii ei nge, en enim noman ka peng yi er mułngii.
14 Arnan, nim nge ek ei, na nip wu ombu ngunj. Ba wumb pii gii ninenjing wumb ei, wumb ombu kin opu orung enjing. Nimbił erang wumb en enim pii gii ninenjing wumb ei mił, wumb endi mon. Nga yi mił ku, na pii gii ninenjing wumb ei mił endi mon ku.
15 Na prei erip kin, mei ełe si tor sinjii ninand mon! Na prei erip kin nimba wumb ombu tep ka enjii nge nind. Yi eran kin, wu kis endi Seisen ei opu enim pii gii ei to eipi eipi kindnermba mon.
16 Nga en enim mei ełe nge wumb mon! Pe na yi ku, mei ełe nge wu mon ku!
17 Gos nim wumb ei eran kin, ninim na nge ek ei, ekii singii. Ninim ek ei ek keimi mendpił.
18 Ok nim na kindan op mei ełe wumb mulnjung konu ełe muls ei, yi mił ku; na wu ombu mei ełe wumb mołun konu tuk ełe punmun. Punmun ei, kindind ei nge, mei wumb pei nim ek piingii.
19 Na nam nge noman konj ngop kin, wu ombu kin paki tumbii ei, ninim nge ek keimi ei, pii gii ninjing kin wumb ei, ninim nge ek ekii singii. Pe wu ombu nim nge wu mendpił mułngii.

20 “Na wu ombu kin mendpił, prei er ngunand mon! Ba wu ombu puk
kin, na nge ek ei ningii wumb ei kin, wumb na kin pii gii ningii nip end ku.
21 Na nim prei er ngond yi; wu ombu pei noman ende sek mułngii. Arnan,
nim na kin mułan, na nim kin mułamb enmbił oł ei, wumb ei yi erngii. Erik
kin, siłip kin piik mułngii, ei nge, mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, yi
piingii. Gos nim kindan onj ni piik kin, pii gii ningii.
22 Nim na embe ambił tonu kindin ei mił ku, na en enim kin yi ku erinj.
Ei nge, en enim noman ende sek mułngii. Ei yi mił ku, kumb ok siłip noman
ende se mułmbuł.
23 Nim na kin ende mołmbuł yi ku, na en enim kin ende mołmun. Yi mił
ermbił ei, en enim noman ende sek mułngii. Pe nga mei ełe pii gii ninenjing
wumb ei, en enim piingii ei, Gos nim na kindan onj, ni piingii. Nim wumb
ei noman ngołun mił ei, na noman ngoł.
24 “Arnan, na noman ełe yi piind. Nim wumb sikin kin, na ngum wumb
ei, na pu mułmbii konu ełe, ouni mułmun nind. Ei nge, na wumb nam nge
tiłang owundu ei keningii. Kumb ok mei sineririm kunum ei, Gos nim na
noman ngołun. Nga tiłang owundu ei, ngurun ku.
25 Na Arnan! Nim Gos oł kun ka mendpił puł wu. Mani mei ełe pii gii
ninenjing wumb ei, nim pii poł tunerik mon! Ba na nim piił. Nga ya wu
ombu nim piiłmin ku. Gos nim na kindan onj ni piinjing.
26 Na nim nge oł dinga ei, wumb kanik andan tunj. Na nga andan tumbii
nge wumb, en enim noman ngok enmin, oł ei piingii. Nim ei piikin kin, nim
na noman ngun yi ku, wumb ei kin ngunjii. Nga yi ku, na en enim kin, ende
mułmbii,” pa nim.

18

Juras Jiisas Opu Orung Wumb Kin Ngum
(Masyu 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53)

1 Jiisas eim prei erpi ei poru neng kin, eim kin ekii siłmin wu ombu kin,
ouni puk, noł endi embe Kiron. Noł Kiron ełe orung puk kin, orung ond
Olip mong nołmun ond pin pendnjing konu ełe, tuk punjung.
2 Juras Jiisas nipi, opu orung wumb ngumba wu ei, eim konu orung ełe
ond Olip telnjing konu ełe, eim piim ku. Nimbił erang, kunum kunum Jiisas
eim kin ekii siłmin wu ombu kin, ond mong Olip telnjing konu ełe, kułou
tołmun konu ełe Juras eim piim.
3 Pe Juras eim opu wu kombur sipi kin, nga kułmał kałiłmin owundu enim
nge opu ond wu kombur kindangin wu ni, lo ek piiłmin wu ei sipi, konu
orung ełe, tuk om. Pe wumb ombu, dup jep kandik sik, opu epi sik, ambilk
tu wunjung.
4 Jiisas eim kin, oł ombu pei tonu omba erim ei, Jiisas eim piipi poru
nim. Nipi kin, wumb onjung konu ełe mandi pupu yi nim, “Enim nii kuruk
onmun?” pa nim.
5 Pe wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Sin Jiisas Nasares nge konu
ełe wu ei kurpun onmun,” pa ninjing. Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim.
“Ei na mendpił moł.”
Nga Juras eim Jiisas sipi, opu orung wumb ngumba wu ei, wumb kin ouni
angk mulnjung.
6 Nga Jiisas eim ek yi nim, “Ei na mendpił moł!” Yi neng kin, wumb puku
sik, orung bin ni erik, mei ełe mani bok tunjung.
7 Jiisas nga ek nipi yi mił kii sim, “Enim nii kuruk onmun?” Wumb ek nik
yi ninjing, “Jiisas Nasares konu ełe wu ei kurpun onmun,” yi ninjing.

8 Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, “Na enim ek poru ninj ei, ‘Na mendpił moł.’
Pe enim na kuruk onjung kin, wu ombu wak tangin pungii,” pa nim.
9 Eim ek yi nim ek ei, ok eim nirim ek ei, keimi pimba ni piipi nim. “Arnan,
nim wu ombu na ngun ei, endi wak top kindnenj.”
10 Saimon Piisa eim tui kepii olt endi, se mułum ei sikir sipi, kułmał kałiłim
owundu wu ei nge kongun wu endi nge kom ełe, tui topu, kiłip to kindim.
Tum kongun wu ei, eim embe ‘Melkas’ niłmin.
11 Pe Jiisas eim Saimon Piisa kanpi yi nim, “Tui kepii olt ei nge, konu ełe
orung kindii! Na Arnan oł embin tui ei to mundum ei, na kin tonu onermba
ni piin min?” pa nim.

Jiisas Anas Mułum Konu Ełe Sipnjing

12 Pe opu ełmin wumb tiłap ei ni, opu tep ełim wu ni, Jura wumb opu ond
wu ombu ni, enim ok Jiisas ambił gii nik, kan ngunjung.
13 Wu Kaiyapas gułum Anas mułum konu ełe ok sipnjing kunum ełe,
Kaiyapas eim kułmał kałiłim wu owundu kongun konj ei erim.
14 Kaiyapas eim ok Jura wumb kanpi yi nirim, “Wu endeim kapłi kołpu,
sinim wumb pei paki tumba,” nirim.

Piisa Yi Nim “Na Jiisas Kinał,” Nim
(Masyu 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57)

15-16 Saimon Piisa kin, na Jon, Jiisas sipnjing konu ełe ekii se punjnguł.
Nga wu endi eim kułmał kałiłim wu owundu ei kaniłim. Yi peng kin, wu
Piisa ni pupu, Jiisas sipik enjing konu ełe tuk pum. Pupu, kułmał kalk ełmin
wumb ei, ekii se pum; ba Piisa eim kung gui ondu mandi ełe torung angpi
mułum. Pe na Jon, wumb onjung konu ełe tuk ełe onj. Pe na pup kin, kung
gui ondu tep mułum ambił ei kin ek neng kin, na Piisa nirik tu wunj.
17 Ambił kung gui ondu ełe tep er mułum ambił ei, ek nipi, Piisa ngopu yi
nim, “Nim wu ei kin, ekii sikin endin wu kun min?” Piisa ek nipi yi nim,
“Na mon!”
18 Kongun wumb ni, opu ond wumb ei, en enim dup endi kelnjing. Nimbił
erang konu jii nim. Wumb ei, dup ełe mandi dup piik mulnjung. Nga Piisa
eim tuk ełe pupu angpi kin, dup ełe piipi mułum ku.

Kułmał Kałiłim Wu Owundu Ei Jiisas Kii Sim
(Masyu 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71)

19 Kułmał kałiłim wu owundu ei, eim Jiisas kin ekii sik ok, wu ombu nge
kii sim. Nga eim ek nipi, wu ngopu eririm ek ei mił piimbii nipi kin, Jiisas
kii sim.
20 Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na wu amb pei kanip ek peni
ełe nip ngoł. Nga kunum kunum men tołmun ngii ełe ni, Gos nge men ngii
owundu ełe, nirik wumb pei ek emb top nip, wumb ngoł ku. Konu ełe Jura
wumb kułou tołmun konu ełe, ek embe top nip ngoł. Na ek endi koi er ninał
mon.
21 Nimbił erang nim na kii sin? Ek emb top wumb ngop ei piinjing wumb
mołmun wu, kii sikin piinjii. Wumb ombu na nir ek ei piik mołmun,” pa
nim.
22 Jiisas eim ek yi mił neng kin, opu ond wu endi mandi angpi mułum ni
opu, Jiisas angił misin topu, yi nim. “Nim ek yi mił nikin, kułmał kałiłim wu
owundu ngon min?” pa nim.
23 Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na ek kis endi nił pim kin,
kapłi pe nim ni tor kindan wumb pei piingii. Ba ek kun ninj pim kin, kapłi
pe nimbił erang nim na ton?” pa nim.

24 Pe Jiisas kan to pendnjing mił peng kin, wu Anas Jiisas kindang, kułmał kałiłim wu num Kaiyapas mułum konu ełe kindim.

Piisa Nga Yi Nim, "Na Jiisas Kinał Mon!"
(Masyu 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62)

25 Saimon Piisa eim dup piipi, angpi mułang kin, wumb eim kanik yi ninjing. "Nim wu ei kin ekii sikin wu min?" Pe eim ek kend topu yi nim, "Ei na mon!" nim.
26 Kułmał kałiłim owundu wu ei nge kongun wu endi Piisa eim wu ei kom tui kepii kin tum ei nge, tiłap ende wu endi, opu yi nim, "Keimi mendpił na nim kenj ei nim eim kin ouni tuk ond mong Olip pin ełe, tuk mułun ni kenj," pa nim.
27 Piisa nga eim ek dinga nipi yi nim, "Na Jiisas kinał mon!" Yi neng kin, pe mendpił kei kultu peli wii tum. Wii tang kin, Piisa eim kin Jiisas ok nirim mił, ek ei piim.

Jiisas Pailos Mułum Konu Ełe Sipnjing
(Masyu 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5)

28 Kułmał kałiłim wu num ombu ngii ei kin si kindik. Pe nga Jiisas sipik, gapman owundu ngii ełe mułum konu ełe sipnjing kunum ełe, kupiiring sipnjing. Jura wumb en enim gapman owundu ngii ełe nirik punenjing. Nimbił erang, en enim lo ek yi mił pałim. "Sin wumb eipi ngii ełe nirik bin ei, sin ngenj ełe penj mułmba; ei mon!" nił min. "Ełe nge, sin kuni owundu 'Pasopa,' ei nunermin," ni piinjing.
29 Yi piik kin, torung mulnjung. Pe Pailos eim tor opu, yi nim, "Enim wu ei, nimbił ol erim nik, kos erngii tu wunjung?"
30 Wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, "Pe wu ei, ol kis endi eneł ang kin, sin nim kin tu wuneł amin mon," pa ninjing.
31 Pailos ek nipi, orung kindpi yi nim, "En enim wu ei sipik, en enim lo pałiłim mił, kos piik erngii, sipei!" a nim. Nga Jura wumb ek yi ninjing, "Sin lo ek wu endi to kundmun min nił min, ei sin to kundmun mił mon?" pa yi ninjing.
32 Nengin kin, ol ei, Rom wumb ol yi mił ełmin ol ei nge ok, Jiisas eim ond peri kułmba nge, ei ni pendrim. Pe eim ok, wumb kan nirim ek ei mił, keimi pimba erim.
33 Nga Pailos gapman ngii owundu ełe nga nirik pum. Pupu kin, Jiisas wii tang wang kin, Pailos ek nipi, Jiisas kii sim. Sipi kin, yi nim, "Nim Jura wumb nge king min mon?"
34 Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, "Pe ninim noman ełe, ek ei piikin nin, min wumb endi eipi, na king nim ek yi mił nengin kin, nin min?"
35 Nga Pailos ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na Jura wu min? Nimbił erang ninim nge Jura wumb tiłap ei ni, kułmał kalk ełmin wu num ombu ni, nim tu wuk, na moł konu ełe ngunjung. Pe nim nimbił ol kis endi en?"
36 Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na nge konu sinim tep er mołum konu ei, ya mei ełe konu tep er mułułamb kin, keimi na nge kongun wumb ei opu erik, Jura wumb endi ok, na sik, Jura wumb ngunenełangin mon! Ba na sinim tep er kanip mołum konu ei, ya mei ełe mon!" pa nim.
37 Nga Pailos ek yi nim, "Pe nim king endi min?" Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Ei ninim na king pa nin. Na minan ei na mei ełe mengim. Na mei ełe tonu onj ełe nge, na ek nip, wumb ngop, kongun yi mił erip, ek

keimi nip tor kindip eł. Wumb pei ek keimi mendpił ei ekii siłmin wumb ei, na ek ei piiłmin."

38 Pailos ek nipi, ngopu yi nim, "Ek keimi nim nin ek ei nipe mił?" Yi ni pendpi anda pupu kin, Jura wumb kanpi kin, ek nipi ngopu yi nim, "Na wu ei, oł kis endi erim ei, na kur kan sinand. Wu ei kin, oł kis endi eim erim pinałim.

Pailos Yi Nim, "Jiisas Ond Peri Ełe Nil To Kundei!" Nim (Masyu 27:15-31, Mak 15:6-20, Luk 23:13-25)

39 Ba enim nge oł endi yi pałim. Ei 'Pasopa' kunum ei, kan ngii wu endeim ni kindmbii, niłmin. Pe na Jura wumb king ei, enim kin tor kindmbii min mon?"

40 Wumb pei nga wii dinga tok, yi ninjing, "Ei mon! Nim Barapas kindan wangłi!" Barapas eim wumb to kondpu, wumb eipi epi nge waning sipi ełim wu mołum.

19

1-2 Yi nengin kin, Pailos ek yi neng kin, opu wumb Jiisas sipik kepii tunjung. Nga opu wumb kan jimbiltang gał mułum ei nge sik, king nge peng kon endi mił erik, peng ełe pendik kin, king nge alap mił alap kundii endi sik, eim telnjing.

3 Talk pendik kin, opu wumb ok yi ninjing, "Jura wumb nge king owundu mołun?" Nik, ek kulsik, angił misin tok, yi enjing.

4 Pailos nga tor opu wumb kanpi yi nim, "Enim kinei! Pe na eim sip tor tu wup, enim ngamb kin, enim piingii ei, na eim erim oł ei endi, na kan sinand mon!"

5 Pe Jiisas tor om. Opu kin, eim kan jimbiltang gał mułum ei sik, eim peng kon mił enjing, ei eim peng ełe mułang kin om. Nga alap kundii king mił talk kin, kindangin om. Opu kin, Pailos wumb kin ek yi nim, "Wu ei, enim kinei!"

6 Yi mił peng kin, kułmał kałiłmin wu owundu nin opu ond wumb ombu nin Jiisas kenjing ni, wumb ombu wii dinga tunjung, "Eim ond peri ełe nil to! Eim ond peri ełe nil to," yi wii tunjung. Pe Pailos ek nipi, wumb ngopu yi nim, "En enim wu ei sik, ond peri ełe nil tei! Na wu ei oł kis erim oł ei, kan sinenj mon!" pa nim.

7 Jura wumb ek nik orung kindik yi ninjing, "Sin lo ek endi pałim ei, lo ek ei yi ninim, 'Wu ei kułmba. Nimbił erang na Gos nge kingam moł,' niłim."

8 Pe Pailos ek ei piipi kin, mund mong nga erim.

9 Yi erang kin, Pailos kin Jiisas nga gapman ngii owundu ełe nirik punjnguł. Pukuł kin, Pailos kin ek yi nim, "Nim jiłi molkun on?" Ba Jiisas eim ek endi nipi, orung kindnerim mon.

10 Pailos ek nipi yi nim, "Nimbił erang nim na ek ei, ni orung kindnan? Na dinga ełe, nim si kindamb punjii. Nga na dinga ełe, nim ond peri ełe nil tumbii ei, nim pii poł tunan min?"

11 Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Pe Gos tonu mołum ei, nim dinga ngunełang kin, nim kapłi na to mani kindnełan mon! Nga wu ei na sipi, nim angił ełe ngum wu ei, eim nge oł kis ei nim nge oł kis en ei to mani kindim. Eim nge oł kis am tonu mendpił pałim!"

12 Pailos eim ek ei piipi kin, Jiisas ek dinga nip, tor kindamb ba, ni piim. Ba Jura wumb wii tok, ek dinga nik yi ninjing, "Pe nim wu ei kindan pum

kin, nim Rom wu owundu, Siisa nge wu puł mon!" pa ninjing. "Wu nii endi, 'Na king' nimba wu ei, Rom wu owundu, Siisa nge opu orung wu mułmba."
13 Pailos eim wumb ek ei piipi kin, ek yi nipi, opu wu endi Jiisas sipi anda tu wum. Pe Pailos eim tonu kos piik ełmin konu ełe mułum. Pailos mułum konu ei, kom ku peł kuł sałmin konu ełe mułum. Nga Eipru wumb konu ełe embe yi niłmin, 'Gapasa' niłmin.
14 Pe kunum ei, kuni owundu 'Pasopa,' kor kunum nik, kuni er kun erik ełmin. Nga 'Pasopa' kunum ba konu eni beli pim. Peng kin, Pailos ek yi nim, "Jura wumb en enim king ei kinei!" pa nim.
15 Pe kułmał kałiłmin wu owundu ek orung kindik yi ninjing. "Sin nge king endi eipi mulałim, ba wu Siisa sin nge king endeim mołum.
16 Pe nga Pailos eim Jiisas wumb nge angił ełe ngum. Ngang kin, wumb ombu Jiisas ond peri ełe nil to pendngii nge ngum.

Jiisas Ond Peri Ełe Nil Tunjung
(Masyu 27:32-44, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43)

17 Yi mił peng kin, wumb ombu Jiisas sipnjing. Sipangin kin, Jiisas eim ond peri ei ko wupu sipi kin, tor pum. Pum konu ei embe, 'Wumb peng embił konu,' niłmin. Konu ei embe endi Eipru ek nik, 'Golkasa' niłmin.
18 Konu ełe, wumb ombu Jiisas ond peri ełe nil tunjung. Tok kin, nga wu eipi tał ond peri ełe tał eipi yi ku nil tunjung. Wu endi Jiisas nge angił taring ełe nil tok kin; nga endi Jiisas nge angił tundung ełe nil tunjung. Tok nga, Jiisas wu tał kin tuk mii menb ełe nil tungung.
19 Pailos eim mon endi połpu kin, Jiisas pim ond peri ełe tonu kind pendim mon ei, ek yi mił nim, "Jiisas Nasares Konu Ełe Wu Ei Jura Wumb King." yi ni poł pendim.
20 Konu orung ełe, Jiisas ond peri ełe nil tunjung ei, konu owundu ełe mandi mił sim. Pe Jura wumb pei Pailos ek pułum ei gerik piik enjing. Erik ek ei, Eipru wumb ek ni, Griik wumb ek ni, Rom wumb ek ni, ei mił poł pendim.
21 Pe Jura kułmał kałiłmin wu num ombu Pailos kin ek yi ninjing, "Pailos, nim ek mon yi pulerii mon! 'Jura wumb nge king' ei mon; ba nim ek mon yi mił poł! 'Wu ei eim yi nim, na Jura wumb nge king,' yi pułii!" pa ninjing.
22 Pailos ek nipi, wumb ngopu yi nim, "Ek na puls, ei poł poru ninj ei pengłi!" pa nim.

23 Nga opu ond wumb kapił kapłi ombu, Jiisas ond peri ełe nil to pendik kin, Jiisas alap ni konduk ei, mok tok, en enim wu endeim endeim ni sinjing. Nga kon takis ei sik ku; ba kon takis ei mui tołmun konu endi sineririm. Sinerang kin, kon ei, tonu orung orung er mani puk pirim.
24 Pe opu wumb en enim ek yi nik, "Sinim kon takis ei, to piltan to yi enermin mon!" nik. "Sinim kom ku kembis mił siłin kin kinjmał erpin kin, wu endeim mendpił konduk ei simba," ninjing. Nik oł yi erik kin, Gos nge ek ok pultum yi nirim, mił keimi tonu opu poru nirim.

"Na nge alap konduk ei mok to sinjing. Nga na kon takis ei, kom ku kembis mił kinjmał erik kin, wu endeim simba nik, yi enjing."

Ei keimi tonu wang kin, wumb yi enjing ei Gos nge ek nirim mił keimi tonu om.
25 Pe Jiisas ond peri ełe to pendnjing konu ełe, Jiisas eim mam ni, angim Mariya ei, Kliyopas nge ambim ni Mariya Makandala ouni ok engnjing. Amb ombu ok, Jiisas to pendnjing ond peri ełe, mandi ok engnjing.

26 Jiisas eim kenim ni, mam kin, Jiisas eim noman ngopu ełim wu ei, na
Jon ouni mandi ond peri ełe enginjngił. Pe Jiisas eim ek nipi, mam ngopu
yi nim, “Wu ei, nim kinganim mił mołum.”
27 Nga Jiisas eim noman ngołum wu, na Jon kanpi yi nim, “Amb ei, nim
manim mił mołum,” pa nim. Pe kunum ełe, na Jon, Mariya nam ngii konu
ełe orung sip kin, tep er se moł.

Jiisas Kułum Poru Nim
(Masyu 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49)

28 Pe ei poru neng kin, Jiisas eim piim ni, eim kongun ei pei poru nim.
Nga Gos nge ek mon ok pułum ei, keimi tonu orum ei, poru nipi yi nim, “Na
noł nuwa enim,” nim.
29 Noł ming endi piki to pim ei, epi gupu tołum noł wain ei kindangin kin,
piki top pim. Pe wumb endi sikir pupu, noł tuk siłim epi ei mił epi endi sipi
mułang kin, Jiisas numba piipi kin, epi endi tu wupu kin, noł gupu tołum epi
tuk kindim. Kindpi kin, goltum endi tu wupu kin, Jiisas gupu ełe pendim.
30 Pe Jiisas eim noł gupu tołum noł wain ei, nopu yi nim, “Nam kunum pei
ei poru ninim,” a nim. Yi mił nipi kin, eim peng to mani kindpi kin, kułum.
Nga eim noman tuk gui ei, wak tang pum.

Opu Ond Wu Endi, Jiisas Demb Ełe Kiłeng Tum

31 Pe kunum ei, kuni owundu ‘Pasopa’ numun nik, kuni er kun ełmin.
Nga kor owundu tonu wang kin, Jura wumb lo ek yi mił ni pendiłmin ei yi
mił, “Kor owundu ełe, wumb kongun endi enerngii mon!” pa niłmin. Ei
yi mił peng piik kin, kulnjung wu kei ngenj tonu ond peri ełe mulerngii, ni
piinjing. Pe wu Kombur Pailos kanik kii sik, ek yi ninjing. “Enim sikir ok
kin, wu kei nge simb angił ełe sikir embił engin tangin kin, sikir kułangin
kin, si mani singii,” pa ninjing.
32-33 Pe opu ond wumb puk kin, wu tał Jiisas kin ouni ond peri ełe nil
tunjung wu tał, simb angił ełe, ambilk engin tok enjing; ba puk kin, Jiisas
kenjing ni kułum pim. Nga eim simb angił embił kin engin tok enenjing,
mon.
34 Ba opu ond wu endi Jiisas demb ełe kiłeng tum. Tum konu ełe, sikir
miyem kin noł ouni tor om.
35 Pe na Jon, ół ei erim, ei kanip piinj. Pe nga, na Jon ek ei nip tor kindind
ei kapłi, enim pii gii ningii. Na ek nind ek ei, keimi mendpił! Na piip kin,
ek nind ei, ei keimi mendpił nip tor kindind.
36 Epi ei tonu om ei, Gos nge ek ok pułum ei nirim ei, keimi tor om. Ek ei
yi mił pałim,
“Eim nge embił endi to engin tunerngii mon!”
37 Nga Gos nge ek ok pułum ełe, ek endi yi mił ninim,
“Opu ond wu ei, kiłeng to kundum wu ei keningii,” pa nim.

Kom Ku Tukpu Ełe Jiisas Tukpu Tunjung
(Masyu 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56)

38 Ei epi poru neng kin, Josep wu ei eim Airmasiya konu ełe wu ei, eim
Jiisas kin ekii siłim wu endi om; ba eim Jura wumb kin mund mong erpi
kin, eim pii gii ei ni peni ełe kindnerim. Josep eim opu, Pailos kanpi kin, yi
nim, “Na Jiisas ngenj ei simbii ond,” pa nim. Pe Pailos kapłi neng kin, Josep
Jiisas ngenj ei sipim.
39 Nikoriimas wu ei, eim ok, Jiisas multum konu ełe epin kunum kunum
orum wu ei, eim om ku. Om wu ei, eim ond kanim eipi eipi tał ei nge muru
ka tołum epi ei sipi tu wum. Tu wum ond tał nge, epi muru ka wii tołum ei

ende kindik mundnjung. Pe ond kopung ei, epi embin owundu er 100 mił yi kapłi erim.

40 Wu tał Jiisas nge ngenj ei sipinjngił. Pe wu tał epi muru ka tołum ei, Jiisas ngenj ełe kindikił. Nga alap ka wii pandi tokuł ei enjngił Jura wumb, wumb kułii tungii pendik ełmin oł ei, enjngił.

41 Jiisas ond peri ełe, to pendnjing konu ełe, aka pin endi sim. Pe aka pin ełe, tukpu konj endi sim. Tukpu konj ei, ok wumb kułii endi tukpu ełe tunenjing mon.

42 Pe kunum ei, kor owundu kuni 'Pasopa' kunum mandi erang kin, Jura wumb kuni er kun ełmin kunum ei, mandi poru nimba. Nga tukpu konj mandi mołum ei, wu tał Jiisas konu ełe pendinjngił.

20

Jiisas Nga Angpi Tonu Opu Konj Pum
(Masyu 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12)

1 Pe Mariya Makandala eim kor kunum kupiiring ok tangpi kun enerang kin, eim Jiisas pendnjing konu tukpu ełe tor om. Opu, eim kenim ni Jiisas eim pendik, tukpu ełe kom ku owundu endi, ondu ngok pendnjing; ba eim kenim ni, ondu ngok pendnjing mił pinerim.

2 Yi peng kin, eim nga sikir pupu, Saimon Piisa kin wu endi Jiisas eim noman ngołum wu ei, Jon kin mulnjunguł konu ełe kanpi yi nim, "Sinim Owundu tukpu ełe pinałim; sipinjing pałim. Sin piinamin; eim sipi jiłi orung pendnjing da."

3 Pe Piisa kin na kin sił ngii konu ełe punjkuł.

4 Pupuł kin, sikir punjpuł; ba na Jon, Piisa eim pend si kindip na ok punj. Pup kin, Owundu tukpu tunjung konu ełe, ok tor punj.

5 Pup kin, mani pii połup, tukpu ełe epi sip kenj ni alap tuk sim; ba eim tuk pup kinenj.

6 Saimon Piisa ekii se tor opu, tukpu ełe tuk pupu, kenim ni alap ei mendpił sim kenim.

7 Nga alap, Jiisas eim peng ełe pandi tok pendnjing alap ei, sinerim mon! Alap ei simbir ka erpi, orung ełe eipi kind sim.

8 Pe na Jon ok onj, tukpu ełe tuk punj ku. Pup, epi ei kanip kin, na pii gii ninj.

9 Pe kunum ei, Gos nge ek ok pułum ei, sił pii kun enenjpił. Gos nge ek ei yi nirim, "Jiisas eim tukpu ełe angpi konj ba," yi mił ninim.

10 Pe sił Jiisas kin ekii siłmbił wu tał, nga ngii konu ełe orung punjpuł.

Mariya Makandala Eim Jiisas Kenim
(Masyu 28:9-10, Mak 16:9-11)

11 Pe Mariya eim, tukpu ełe, torung angpi kin, ke nipi engim. Ke ni, pendpi kin, tukpu ełe kan tuk kind kenim.

12 Kenim ni, enjel tał alap kuru kindinjngił wu tał mulnjunguł ni kenim. Ok Jiisas eim ngenj pim konu ełe mulnjunguł enjel endi, Jiisas nge peng sim ełe mułang kin, endi Jiisas nge simb sim konu ełe mułum.

13 Pe enjel tał ek nikił Mariya ngokuł yi ninjngił. "Amb, nim nimbił erang ke nin?" Pe eim ek nipi, ngopu yi nim, "Na nge Owundu sipnjing pałim ei, eim sipik, jiłi orung pendnjing ei na piinand," nim.

14-15 Yi nipi, kan orung kind kenim ni, wu endi engim. Ba amb Mariya ei, eim wu ei Jiisas ni piinerim mon! Pe amb Mariya eim yi ni piim; ei eim aka pin tep mułum wu endi ni piim. Nga Jiisas eim kanpi kin, yi kii sim, "Amb

nim nimbił erang ke nin? Nim wumb nii kurun?” Mariya ek nipi, ngopu yi nim, “Pe nim eim si pendin kin, na nen kin, piip eim simbii,” pa nim.
16 Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Mariya!” Pe amb Mariya nga ak topu, Eipru wumb ek ełe yi nim, “Raponai!” Pułe ei yi mił, ‘Ek emb to ngołum wu,’ yi nim.
17 Jiisas ek nipi, eim ngopu yi nim, “Nim na ambił gii ninerii mon! Na Arnan kin nga orung tonu punenj, kokuł. Nim orung pukun kin, na engnan noł kankin yi ninjii! ‘Na Arnan nga enim Ernjing mołum ełe tonu pund. Nga nam nge Gos ni, enim nge Gos mołum konu ełe, tonu bii pund,’ ” Jiisas yi nim.
18 Pe amb Mariya Makandala eim orung pupu, Jiisas eim kin ekii siłmin wu mulnjung konu ełe pum. Pupu, ek nipi yi nim, “Na Owundu kan poru nip ond.” Nipi, Jiisas eim kanpi, nipi ngum ek ei nipi, wu ombu ngum.

Jiisas Kin Ekii Siłmin Wu Ombu Jiisas Nga Kenjing (Masyu 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49)

19 Jiisas kin ekii siłmin wu ombu, Jura tep ełmin wumb owundu kin mund mong enjing. Erik kin, en enim ngii endi ondu dinga ngo pendik kin, nirik mulnjung. ‘Konu kor kunum endi, konu eni mani pang kin, en enim ngii nirik mulnjung. Pe Jiisas eim opu tuk ełe engim. Angpi kin, yi nim, “Enim noman emin pangłi,” nim.
20 Yi mił neng kin, Jiisas ngenj orpuł angił ni, demb ei andan tum. Jiisas kin ekii siłmin wu ombu, nga Owundu kanik kin, ka piinjing.
21 Jiisas ek nga nipi wumb ombu ngopu yi nim, “Enim noman emin ka piingii. Arnan kindang onj mił, yi ku nga enim kindamb kin, nam kongun ei er pungii!” pa nim.
22 Eim ek yi mił nipi kin, eim pop topu, wu ombu kin kindpi kin, yi nim, “Gos nge Gui Ka enim kin ngond,” pa nim.
23 “Na enim noman dinga ngond. Pe enim wumb kombur oł kis ei kil ngonmun ningii; ei kapłi poru nimba. Nga enim wumb kombur oł kis ei pangłi ningii wumb ei, oł kis pimba ku,” pa nim.

Tomas Jiisas Kenim

24 Jiisas eim kin ekii siłmin wu engki nga tał mulk konu ełe Jiisas wumb ei kin, nga tor orum kunum ei, wu endi tuk ełe mulerim wu ei Tomas, nga eim embe endi ‘Dirimas,’ nił min.
25 Pe wu eipi ombu, Jiisas kanik Tomas ninjing; ba Tomas eim ek nipi, wu kombur ngopu yi nim, “Pe na Jiisas nge ngenj orpuł ei kanip, nam angił mong ei sip ambiłip, eim angił ni, demb ełe orpuł ei kanip enenj kin, kapłi na pii gii ninermbii mon,” pa nim.
26 Nga ekii se, kongun endi opu pang, Jiisas kin ekii siłmin wu ombu kin, Tomas ni ouni mulk. Molk kin, en enim Jura tep ełmin wumb kin, mund mong erik kin, ngii ondu dinga ngo pendik poru nik, en enim nirik mulk konu ełe, Jiisas opu tuk ełe engim. Angpi kin, ek yi nirim, “Enim noman emin ka sengłi,” nirim.
27 Pe Jiisas eim ek nipi, Tomas ngopu yi nim, “Nim angił mong ei yi ełe pendkin kin, na angił orpuł ełe kenii!” nim. “Nga nim nge angił ei, na demb orpuł ełe, tuk kindii! Pe nim pii gii ei to kindnenjii; ba nim pii gii dinga ninjii!” pa nim.
28 Tomas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nim na nge Owundu! Nim na nge Gos mendpił!”

29 Jiisas ek nipi, Tomas ngopu yi nim, “Nim na kankin pii gii nin min?
Wumb na kinarik kin, pii gii nik yi enmin wumb ei, ka piingii.”

Jon Nge Pułe Ek Ei Pultum

30 Jiisas eim jep oł nga pei erpi kin, eim nge ekii siłmin wu ombu mulk,
tuk ełe erim. Ba na Jon Jiisas erim jep oł ei, pei mon ełe pulenj, mon.
31 Ba na ek poł poru ninj ei, enim Jiisas ei eim Krais Gos kindang wu eim,
enim pii gii ningii ei, eim Gos nge kingam. Pe enim eim kin pii gii ninjing
kin, kapłi enim eim nge embe ełe, enim noman konj sik, kunum kunum
mułngii nge singii.

21

Jiisas Eim Kin Ekii Siłmin Wu Angił Orung Nga Tał Jiisas Kenjing

1 Ekii se nga, Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu kin tor om. Opu kin,
Taipiriyas konu ełe ni konu orung ep noł gop mołum konu ełe, Jiisas eim
nge yi mił tor om.
2 Saimon Piisa ni, Tomas eim embe nga endi ‘Dirimas,’ niłmin ei ni,
Nasaniyel, Kena konu kembis ełe, Galilii konu owundu ełe wu ei ni,
Sependii nge kingam tał ni, nga wu tał Jiisas kin ekii sinjngił wu tał kin,
ouni mulnjung.
3 Pe Saimon Piisa ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Na omu tumbii pund,”
nim. Wu ombu ek nik, eim ngok yi ninjing, “Sin nim kin ouni bin,” ninjing.
Pe puk, noł kanu ełe, tonu puk punjung. Ba kunum pei ei emii peng kin, en
enim omu endi tunenjing mon.
4 Pe konu kupiiring konu eni tonu omba erang kin, Jiisas eim pupu, noł
gop orung wer ełe, engim. Ba eim kin ekii siłmin wu ombu ei, Jiisas ni
piinenjing mon.
5 Pe Jiisas ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Kang wu kei, enim omu endi
sinmin min?” Pe wu ombu ek nik, orung kindik yi ninjing, “Mon.”
6-7 Nga eim yi nim, “Enim omu kon nga sik, noł kanu angił tundung ełe
kindik, omu kombur singii,” nim. Yi neng kin, omu kon pulnjung ni, omu
pei sinjing. Pe omu kon ei tonu singii pinerim mon; kon ei wurup mendpił
nim. Na Jon, ek nip, Piisa ngop yi nim, “Ei Owundu!” Pe Saimon Piisa eim
kon takis gułpu sepi, kongun erim. Nga eim Owundu ek ei piipi kin, kon
takis ni kindpi, puku sipi, noł ełe mani pum. Pupu kin, Jiisas mułum konu
ełe sikir pum.
8 Jiisas kin ekii siłmin wu kombur wangin kin, omu mer kon ełe, piki top
pim ni, ambił gii nik tonu sinjing. Nga wu ombu noł wer ełe, turii mił
mulenjing. Mulk konu ełe ei su yi mił, 300 simb mił sim.
9 Pe ok noł wer ełe, tor ok kenjing ni, dup endi nopu pim. Pim konu ełe,
kenjing ni omu kombur dup ełe pim. Nga bres orundung kenjing ni sim ku.
10 Jiisas ek nipi wu ombu ngopu yi nim, “Enim omu pe kon poł sinjing ei,
kopur tu wei!”
11 Pe Saimon Piisa eim noł kanu ełe tonu pupu, omu kon ni ambiłpi kin,
noł peł ełe ambiłpi sipi kin noł wer ełe sipim. Omu owundu owundu tuk
omu kon ełe piki top pim. Omu tuk mołmun ei, omu peng yi mił 153 pei
mołmun. Mulnjung omu pei ombu mulk, ba omu kon kiłip tunerim mon.
12 Jiisas ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Enim ok, kuni nei!” a nim. Pe
Jiisas nim ek ei, wu endi eim kii sinerim mon, “Nim nii?” En enim piinjing
ni, “Ei Owundu,” ni piinjing.

13 Jiisas eim dup konu ełe opu, bres ni sipi, wu ombu ngum. Nga omu yi
ku erim.
14 Jiisas eim kołpu nga tukpu ełe angpi opu kin, nga konj pupu endim.
Pe eim kin ekii siłmin wu ombu kin, kunum tekliki peni ełe tor wang kin,
kenjing.

Piisa "Nim Na Nge Kung Siipsiip Ombu Kuni Ngo!"

15 Kuni nok poru nik, Jiisas ek nipi, Saimon Piisa ngopu yi nim, "Saimon,
nim Jon nge kingam, nim epi eipi pei ełe to mani kindkin, na noman
ngon min?" Saimon ek yi nim, "Keimi Owundu, nim piin; na nim noman
ngond." Pe Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, "Nim na nge wumb kung siipsiip
wał mułangin kin, na nge ek emb tokun ngunjii ei, kung siipsiip mił kuni
ngunjii."
16 Jiisas ek nga nipi, Piisa ngopu yi nim, "Saimon Jon nge kingam, nim na
noman ngon min mon?" Piisa ek orung kindpi yi nim, "Owundu, na nim
noman ngond," nim. Nga Jiisas ek nipi, Piisa ngopu yi nim, "Nim na nge pii
gii ninjing wumb kung siipsiip mił ei, tep ka er mułii!" a nim.
17 Jiisas nga ek kunum tekliki nipi, Saimon ngopu yi nim, "Saimon Jon
nge kingam, nim na noman pałim min?" Pe Piisa eim noman embin to piim.
Nimbił erang pe ek kunum tekliki mił nipi, Piisa kindpi yi nim, 'Pe nim na
noman ngokun nin min?' " Pe Piisa ek nipi, Jiisas ngopu nim, "Owundu,
ninim epi pei piiłin wu. Nim piin, na nim noman ngoł." Pe Jiisas nga ek yi
ku nim, "Nim na nge wumb kung siipsiip mił mułangin kin, na nge ek emb
tokun ngunjii ei kung siipsiip mił kuni ngunjii," pa nim.
18 Na ek keimi mendpił nip nim ngond, ok nim wu kangi wu multum
kunum ei, ninim kan talkin, ninim konu jiłi bii ni piiłin konu ełe kunum ei,
ninim kan talkin, ninim konu jiłi bii ni piiłin konu ełe pułun. Nga ekii se,
nim tukui enjii kunum ei, nim angił tonu kindkin mułan kin, wumb nim
kan kend ełe talk, ninim bii ni piinenjii konu ełe sipngii," Jiisas yi nim.
19 Jiisas ek nirim ei pułe yi mił, Piisa eim ond peri ełe kułmba oł ei mił
nirim kunum ei, eim Gos nge embe ei ambił tonu kindmba nge nim. Jiisas
eim ek ełe nge piipi kin yi nim. Pe Jiisas Piisa kanpi yi nim, "Nim na bii
konu ekii se!" a nim.

Jiisas Eim Noman Ngołum Wu Ei Nge Ek

20 Piisa eim kan ak topu, kenim ni, na Jon ekii sip onj. Na ok kuni nuk
kunum ełe, na Jiisas multum konu ełe, mandi mołup yi ninj, "Owundu, nim
wu nii opu orung wumb ongii konu ni tor kindmba?"
21 Piisa na kanpi kin, ek yi nipi Jiisas ngum, "Owundu, wu Jon ei eim nipe
oł mił endi eipi kułmba?"
22 Pe Jiisas ek nipi, Piisa ngopu yi nim, "Pe nam noman ełe, eim konj
mułang kin, na nga orung ombii kunum, ei kapłi. Pe ei nim nge epi mon!
Nim na kin ekii se onjii."
23 Yi mił nga ek ei, angim noł mulnjung konu ełe, eipi eipi nipi angim noł
kin ngum. Ngopu, yi nim, "Ekii siłim wu ei, Jon eim kulermba. Ba Jiisas
eim 'Wu ei kulermba,' ei, yi ninerim mon. Ba Jiisas eim yi nim, "Ei na nam
noman ełe pim kin, wu ei konj mułang kin, na orung ombii kunum ei, ei
nim nge epi mon!"
24 Ei ekii siłim wu endi, eim ek ei ni tor kindnim. Nga eim ek mon ei połpu,
poru nim ek mon ei, sinim piinmin ek mon ei, ek keimi mendpił ninim.

25 Ba nga ol kanim kanim pei, Jiisas eim erim ku. Kapli wu nii endi, eim Jiisas nge ol erim mon ei, pulmbii ni piim kin, kapli mon pulngii ei, pei mulmba. Na piind ei, ya mei konu ele orung orung pei mon pululangin kin, kapli konu endi wii sinenelang, mon!

Luk Mon Aposel Połpu Ek Se Andiłmin Wumb Oł Enjing Ei Pułum

Jiisas Eim Ek Dinga Nipi, "Gos Gui Ka Kindmbii," Nim

1-2 O Tiopilas, na mon ei, ok nam pei puls. Jiisas eim epi pei erpi, wumb andan topu erim ek ei, na puls. Kumb ok ni, pe kunum ełe, eim kongun pułngun mundum. Ekii se, eim tonu epin ba erim kunum ei, eim ek se andiłmin wumb kengip ngopu noman dinga ei, Gos Gui Ka kin ngurum. Ekii se, nga Gos Jiisas tonu epin sim.

3 Jiisas ngenj kumbii kułum. Kułum poru neng kin, nga ekii se, eim ek se andiłmin wu mulnjung konu konj tor om. Pe eim epi ei erang kin, nam konj moł ni piingii nipi yi nim. Pe kunum 40 ełe, Jiisas eim kenjing kunum ełe, Jiisas eim Gos epi pei tep erpi, kanpi mołum ei, ek nipi ngum.

4 En enim tep to molk kin, eim wumb ei ek nipi ngum. Enim Jerusalem konu, ełe si kindnerngii, ba Erinjpin Gos ek yi nim, "Na enim epi ngumbii ei, enim epi ei kui erik mułngii. Molk kin, na ek yi mił nip enim ngunj.

5 Jon wumb noł pendpi ngum, ba kunum endi kinan punenmba ei, Gos Gui Ka enim noł pendpi ngumba."

6 Pe kunum ełe, Jiisas wumb kin tep tok mulnjung. Molk kin, eim kii sinjing, "Jiisas Owundu! Nim Esrel tiłap wumb paki tokun, Rom wumb to mani kindnjii min? Kunum ełe, Esrel wumb nga wii mułngii."

7 Pe eim ek nipi ngum, "Ei enim epi mon; pe enim kunum kunum pingii kapłi enermba ei Erinjpin Gos eim ełim. Pe eim enim tep mołum.

8 Ba ekii se Gos Gui Ka, enim kin omba. Nga eim enim noman dinga ngumba. Ngang, na ek Jerusalem konu ningii ei Juriya konu orung ni Sameriya konu ni, mei konu orung orung pei pang kapłi ermba."

Jiisas Eim Ei Epin Konu Orung Pum

9 Jiisas eim ek ei nipi poru nim; pe en enim kanik mulnjung. Mułangin kin, Jiisas eim tonu pum. Pe kupu endi eim tonu sipim. Sipang wumb kanik mulnjung ni am sipim.

10 Eim pum, pe Jiisas nge wumb en enim ei muł ełe kanik enjing. Pe sikir wu tał konduk kuru pim, wu tał tor onjnguł

11 Wu tał okuł yi ninjngił, "Enim Galilii wumb, enim nimbił erang angk ei muł ełe kanik mołmun? Ei Jiisas, pe Gos eim kin sipi orung sipi ei tonu epin sipipi, eim nga orung omba ei enim pe kaninmin mił yi orung omba."

Wu Endi Juras Kongun Simba Ni To Tonu Kindnjing

12 Yi erang, en enim komung ei si kindik, komung ei embe Olip, pe Jerusalem konu orung punjung. Komung pim ei, Jerusalem konu mandi pim.

13 Pe en enim konu owundu ełe tuk punjung; en enim tuk mołułmun konu ełe tonu punjung. Punjung, wu embe yi mił Piisa, Jon, Jeims, Pilip, Endru, Tomas, Basolomu, Masyu, Elpiyas kingam Jeims, Jeims kingam Juras. Saimon wu endi wumb ei nge Rom wumb to mani kindngii nirim.

14 Pe wu ombu en enim noman ende kindik, prei erik mulnjung. Amb kombur ni, Mariya Jiisas mam ni, Jiisas angim noł yi ku prei erik mulnjung.

15-19 Wu Juras yi mił erim. Wu ei mei endi top erim ku ei kułmał kałiłmin wumb owundu ngunjung. Ngangin kin, eim oł kis er pendpi, wumb sipipi

Jiisas mułum konu andan tum. Eim bok topu mani pum. Pe eim nge ngenj tuk ełe engin topu eim kirim ni tułup nipi tor pum. Ekii se wumb pei Jerusalem konu mulk wumb pei ek ei piik nik punjung. Pe en enim ek ełe konu ei 'Akeltama' nik mei konu ei wumb miyem konu ninjing. Wumb kułou tołmun kunum ei, Piisa pii gii wumb kumb ełe angpi, ek endi nipi ngum. Pe wumb 120 mił pei mulnjung.

Piisa ek nim, "Engnan noł, enim piyei! Gos pipe mon endi multum, kumb ok Gos Gui Ka wu Deipis gupu ełe nipi tor kindrim. Juras kin nim, pe ei eim Jiisas ba konu andłam andan tang, wumb Jiisas keningii. Ek ei pepi peni ełe omba, nik pe pepi tor onum.

Ok Jiisas Juras sin kin to tonu kind mondłum. Mołpu, sin kongun ende er mułpun ełmin nipi," Piisa yi nim.

20 Piisa yi nim, "Ek ei mer mon Sam ełe Jura wumb golang Deipis pułum ek yi nipi nim,

'Eim ngii konu wii simba, wu endi mulermba,' mon Sam ełe ek yi ninim.
'Pe nga wu eipi endi eim kongun simba,' pa ninim."

21-22 "Wumb endi Jiisas nga konj tonu om kenim ni wu ei sin kin tuk omba. Wu ei sinim kin tep topun endinmin. Kunum kunum Jiisas eim sinim kin pupu opu er mołum. Kunum ełe Jon eim wu amb noł pendpi ngurum. Kunum ełe nga Gos Jiisas sipi orung epin konu simba," pa nim.

23 Piisa ek yi mił nim, "Kapłi wu tał embe tumun." Wu endi Josep, Basapas ninmin wu ei, wu ei embe eipi endi pałim ku, embe endi Jasas, pe wu endi embe Masaiyas.

24 Pe en enim prei erik, "Owundu! Nim wumb pei noman tuk nim piin. Wu tał nii endi mułmba ei nim to tonu kindin ei nim sin andan to!

25 Tan wu ei Juras ełim kongun ei ermba. Juras eim kongun ei si kindpi eim dup konu ełe pum."

26 Pe wumb en enim prei erik, Gos wumb andan tang angił tonu kindnjing ni Masaiyas wumb pei engki nga endeim ełe tuk kindangin kin, kongun ełe enjing.

2

Gos Gui Ka Mani Om

1 Gos Gui Ka mani om kunum ei Pendikos nił*m*in. Pasopa kunum 50 poru neng, Pendikos kunum om. Pii gii wumb en enim ngii endi ełe kułou tunjung.

2 Pe sikir tonu muł ełe ek tengim, konu gur gałi mił, owundu endi top ngii ełe nirik wumb mulnjung konu om.

3 Pe wumb molk kenjing ni dup anmbił mił pei onjung. Pe epi ei gał topu wumb mulnjung konu eipi eipi punjung.

4 Gos Gui Ka Jiisas nge wumb mulnjung konu tuk opu poru nim. Gos Gui Ka je erang wumb pei, wumb ek eipi eipi tengnjing. Ei Gos Gui Ka erang yi enjing.

5 Pe Juras wumb Jerusalem konu mulnjung wumb, ei Gos ek piił*m*in wumb konu orung orung pei onjung.

6 Pe konu gur gałi owundu neng kin, wumb ok kułou tunjung. Wumb ok molk ek ei piinjing ni, Gos nge wumb ek eipi eipi nik mułangin kin, nimbił erang puku sik mulnjung.

7 Wumb puku sik noman embin tang mulnjung. Molk, ek yi ninjing, "Nimbił erang wumb ei ek eipi eipi nik enmin, ei Galilii wumb min?

8 Nimbił oł erang sinim ek erinjpin menjpin noł sinim ngopun ełe ek ei piiłmin mił niłmin. Wu ombu Galilii konu wumb min?
9 Sinim wumb Parsiya ni konu Miriya ni Eilam, Mesoposemiya konu
sinim wumb konu orung orung wumb, Juriya ni Kaparosiya, ni Ponsas ni
Eisiya wumb mołmun.
10 Prisiya ni Pampiliya, Eisip ni, wumb orung orung Aprika konu Sairiini,
ni sin Rom wumb ya ełe pei ya ełe mołmun.
11 Wumb Griis ni Areipiya ni sinim Jura wumb ni wumb tiłap eipi ei sinim
Jura ełmin oł ei enmin. Ba sinim wumb pei sin sinim ek piimin; Gos nge jep
oł pei nipi sinim ek ełe nipi ngołum."
12 Pe puku sik, noman embin tang mulnjung. En enim ek dinga nik piik
enjing. "Epi nimbił oł enim?"
13 Ba wumb kombur en enim ek buł morung nik ek dinga ninjing, "En
enim noł nok wulu pang kin, ek eipi eipi ninmin," pa ninjing.

Piisa Gos Ek Ka Ei Nipi Wumb Ngum

14 Pe Piisa engki nga endeim mulnjung konu ełe tuk angpi wii dinga topu
ek dinga nipi wumb ngum. "Enim Jura wumb ni wumb ok Jerusalem konu
wumb ok mołmun; enim kom sek, oł enim ei ni ngamb piingii," pa nim.
15 "Enim wumb ombu noł nok wulu punum ni piinmin ba mon; akip konu
kupiiring eni pim.
16 Ba oł ei Gos nge ermba oł ei piipi niłim wu Joel yi ninim.
17 'Gos ek yi nim, ekii se poru nimba kunum mandi erang Gos Gui Ka wumb
pei ngamb eim Gos pei ngumbii,' pa yi nim. 'Pe enim kingenjing
embiłenjing ni Gos oł ekii se ermba ei piik niłmin wumb ek tangiłmin
mił yi tengingii. Noman ka wii enim wu kangi wu mułngii konu
andan tumbii, or kumb mił er keningii. Pe wu tukui ombu piingii
konu or kumb ka andan tamb keningii, pa nim.
18 'Kunum ei enim wu amb kongun wumb na Gui Ka pei ngumbii ku. Ngamb
kin Gos oł ekii se ermba ei piik niłmin wumb ei ek niłmin mił ningii.
19 Pe na tonu kupu muł ełe jep oł eipi mił kombur ermbii. Mani mei ełe na
miyem ni dup ni, dup eskił owundu ni jep oł ermbii,' nim.
20 'Eni kunum ei eramb emii pimba; pe oi ei eramb, miyem mił ermba. Pe
ekii se Jiisas orung omba kunum ei tangpi tiłang owundu ermba,' pa nim.
21 'Pe wumb pei Gos embe pii gii nik wii tungii wumb ei sipi orung seng kin,
Gos eim nge wumb mułngii. Gos ermba oł piipi niłim wu Joel,' yi ninim.
22 "Enim Esrel wumb, enim ek ei piingii: na enim Jiisas Naseres wu nge
nip ngumbii end. En enim kaninmin, oł dinga ni kongun erpi jep oł kanim
kanim enim oł ombu enim piik kanik ełmin ei, Gos eim mendpił wu ei Jiisas
kindang om.
23 Wu ei Jiisas kumb ok epi pei Gos Eim piipi ek nipi pendrim. Pe wu ei
enim angił ełe kindim. Enim Jura wumb ek kis nik enjing. Nimbił erang tor
wumb ei Jiisas ond peri ełe nil to kundnjung?
24 Ba Gos eim Jiisas nga er konj sim. Eim ngenj kumbii kułpu erim ei Gos
eim kulnjung wumb konu ełe si kindpi nga er konj sim.
25 Ok Deipis yi mił pułum, Jiisas ek dinga nirim,
'Gos Owundu na kumb ełe kunum kunum mołum. Eim nam angił tundung
orung mułang kin na epi endi kapłi to mani kindnermba mon!
26 Yi erang kin, na noman ka seng, gupu tokuł pałim. Nam piind ei nam
ngenj ei epi ekii se omba nip moł. (Ba Gos kin pii gii nip moł). Yi mił ku epi
endi nam ngenj ei kapłi ambił gii ninermba.

27 Pe na noman tuk ei pang, Gos eim dinga ele na paki tang, wumb kulii konu
mulermba mon. Pe nim nge kinganim mendpił eim ngenj purnermba mon!
28 Nim na noman konj bii andłam ele andan to kun erngii. Nim na kin mułun
na ka piip minj mułmbii,' Deipis ek yi nim.
29 "Engnan noł na sinim kupenjpin Deipis multum mił nip kun kun ermbii
end. Deipis eim kultum tukpu tuk, tuk ei akip sinim mołmun konu ya sałim.
30 Ba Deipis eim Gos ekii se ermba oł ei piiłim ku. Gos ek dinga nipi yi
nim, 'King Deipis kinganim ekii se nim peł mołun konu ele mułmba,' nim.
31 Ba kumb ok Deipis eim Gos ermba epi ei kan poru nirim. Pe yi nirim,
Krais Owundu wu ekii se omba wu ei, nga konj tonu orung omba nirim.
'Gos eim wumb kułii konu wak tunenmba. Eim ngenj purpu kumun
ngunermba ku.'
32 Jiisas wu ei, Gos eim sipi orung nga konj sim. Sin wumb pei ei kanpin kin
ninmin.
33 Pe Jiisas eim angpi tonu pupu Gos Jiisas eim angił tundung wu Owundu
mundum. Pe ei Gos Gui Ka sim. Ei ok Gos nirim mił yi erang kin akip Gos
Gui Ka pei ngang, sinim wumb sipin kin sin ek eipi eipi ninmin ei enim
kanik piik enmin.
34 Deipis eim ngenj ei epin konu tonu punerim. Ba ei ek nipi pułum. Gos
Owundu ek nipi nam wu num ei ekii se omba. Yi mił nipi ngum,
'Nim na angił tundung orung mulnjii.
35 Pe ekii se nim opu orung wumb ei na to mani kindmbii mendpił. Sip, nim
simb ele mandring kindmbii.'
36 "Pe sinim Esrel wumb tiłap pei sinim ek ei pii kun er mułmun. Pe Jiisas
ei sinim sipin ond peri ele tonu kindpin, ei Gos eim sipi Krais wu Owundu
ekii se omba ei mundang mołum!" Piisa ek yi nim.

Wu Amb Gos Ek Piik Noman Ak Tok Noł Pinjing

37 Wumb en enim ek ei piinjing noman ele embin tum. Piisa kin wu
kombur kin kan yi ninjing, "Enginjpin noł, sin nimbił oł ermin?"
38 Pe Piisa ek nipi wumb ngum, "Enim noman ak tok ok Jiisas Krais embe
ele noł pingii, ei Jiisas enim noman kis kil ngumba. Enim yi erangin kin Gos
nge Gui Ka enim kin wii ngumba.
39 Ok Gos ek dinga yi nipi pendim. Enim kin en enim kangił ni wumb
konu turii mołmun wumb pei ngumbii nirim mił Gos Owundu wumb ei wii
tang, onjung. Wumb ei Gos eim ek dinga nipi ngum."
40 Piisa ek nga endi nipi tuk kindim; ek pei dinga nipi ngum, "Enim piik
kun er mułngii; mon pim kin, enim wumb oł kis enmin wumb ei kin pei
poru nimba."
41 Yi neng kin, wumb pei Piisa ek nim mił pii gii nik noł pinjing. Pe kunum
ele wumb 3,000 pei Jiisas kin pii gii ninjing.
42 Gos nge ek se andiłmin wumb ei ek ninjing. Wumb ei dinga piinjing ei
engnjing noł paki tok, kuni ende nok, prei erik enjing.

Wumb Tuk Ok Gos Ek Piinjing Wumb Ei Oł Ka Enjing

43 Pe wumb pei puku sik Gos jep oł pei eim nge ek se andiłmin wumb kin
erim.
44 Wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing, wumb ei ende mulnjung. Pe epi
sałim min simba ei pii gii wumb epi ende sałim.
45 Wumb ei en enim epi ni, mei ni, wumb ok top to sengin, ku ni epi ei
sik, wumb eipi epi sinerang mołmun wumb ei ngunjung.

46 Wumb en enim noman ende sek, ka piik enjing. Kunum kunum en
enim men ngii owundu engim konu puk puk ełmin. En enim kuni ngii eipi
eipi ełe ende nok nok ełmin.
47 Kunum kunum Gos embe ambilk tonu kindik, Jerusalem wumb yi
piinjing. Wumb pii gii wumb, en enim noman tuk ka seng mołmun. Kunum
kunum Gos eim wumb kopur sipi orung sipi erang, wumb Jiisas kin pii gii
nik enjing wumb ei pei pei orung sim.

3

Wu Endi Eim Simb Kis Mułum Ei Opu Ka Pum

1 Piisa Jon teł tonu men ngii owundu prei ermbił ni punjnguł. Kunum ei
konu eni tekliki erang punjnguł.
2 Wu endi mułum, wu ei ok mam mengrim kunum ei simb yi er pirim
mił pim. Wu ei tu wuk men ngii owundu ełe, ondu embe, “Ka wii ełe
mundangin,” kunum kunum mołpu, wumb ongii kom ku kenim nipi, er
mułmba nik mundangin mołułum.
3 Wu ei mołpu kenim ni Piisa kin Jon teł men ngii owundu ełe nirik punguł
nge onjnguł. Wu ei ek nipi wu tał ngopu yi nim, “Epi endi na ngeł,” nim.
4 Piisa kin Jon kin wu ni dinga kenjingił. Piisa ek nim, “Nim ya sił kenjii!”
5 Pe eim kan ak topu kenim ni, wu tał epi endi na ngunguł ni piim.
6 Ba Piisa ek yi nim, “Na ku pinałim. Ba na pałim epi ei ni ngumbii.
Naseres konu, Jiisas embe ełe na nind, ‘Nim angkin po!’ ”
7 Piisa angił tundung orung wu ni ambił tonu sim. Wu ni Jiisas dinga sipi,
simb si kun er engim.
8 Wu ni puku sipi angpi pum. Pe wu tał kin men ngii nirik punjung; wu ni
men ngii owundu pupu, puku sipi er andpi Gos embe ambił tonu kindim.
9 Wumb pei mulk kenjing ni wu ei andpi Gos embe ambił tonu kindpi
endim.
10 Wumb piinjing wu endi men ngii owundu ondu ka wii ełe mołpu, ku
ni epi ngei nipi, kenim ni mołułum, ei wumb kenjing ni wu ei keimi mułum,
kanik puku sik oł erim pułe pii poł tunenjing.

Piisa Gos Ngii Owundu Ełe Gos Ek Ka Ni Ngum

11 Wu ei Piisa kin Jon teł punjnguł konu ekii se pum. Pe wu amb pei
sikir ok Solomon palting men ngii owundu palting endi konu andaring ełe
onjung.
12 Piisa ei kanpi ek dinga nipi wumb ngum, “Enim Esrel wumb nimbił
erang, enim oł ei noman embin to piinmin? Nimbił erang sił kin kanik
enmin? Enim yi ni piinmin, sił nge dinga ełe ni sił oł ka ełmbił ełe nge wu
ei erambił opu andpi punum ni piingii? Ei mon!”
13 Eiparam ni, Aisak ni, Jeikop ei, Gos sinim ok sinim kupenjpin noł Gos ei,
eim kongun wu Jiisas eim ambił tonu kindmin. Wu ei enim sik opu orung
wumb ngunjung. Ba wu num owundu Pailos si kindmbii ni piim; ba enim
wumb dinga puk mon nik eim kin buł ngunjung.
14 Enim wu ei oł kis endi enarpi wii kun ka multum, wu ei Jiisas Gos
kingam mendpił buł ngok, yi nik, wu endi wumb to kundum wu ni piimba,
ei kindangin kin, sin kin wangłi nik.
15 Jiisas Gos kingam mendpił ei sinim wumb sipi noman konj ngołum. Wu
ei enim to kundnjung, ba Gos nga er konj sim. Pe sił mołpuł kenjpił, ek ei
ni tor kindmbił nge mołmbuł.

16 Sił Jiisas kin pii gii nembił kin Jiisas enim. Jiisas dinga ełe yi wu ka
ełim. Enim kanik piinmin ei Jiisas eim sił pii gii ełe nge erpi, enim wumb
pei ningił ełe enim.
17 “Keimi na piind engnan noł enim kin wumb owundu kin pii kun enarik
kin Jiisas to kundjung.
18 Ba kumb ok Gos eim nge ek keimi nił*m*in wumb ek yi nik, Gos eim nge
kingam Krais ngenj kumbii kuł*p*u kuł*mb*a nirim. Pe akip enim wumb oł kis
enmin ei, ek ni tor kindił*m*in wumb ninjing opu peni ełe keimi punum.
19 Pe enim piik kin noman ak tunjung kin, kapł*i* Gos eim enim oł kis ombu
kil ngopu poru nimba.
20-21 Yi enjing kin Gos enim kin tep mu*ł*m*b*a. Pe Gos enim noman tuk dinga
ngang, ka piik mu*ł*ngii. Gos ok ek dinga nirim, ‘Na Krais King Owundu enim
kin kindmbii.’ Gos eim wu owundu ei sinim kin kindmba, wu ei embe Jiisas.
Pe epin konu Jiisas er mołum. Kunum ei Gos epi pei konj nga ermba mił ok
eim ek keimi nił*m*in wumb en enim gupu ełe nił*m*in. Kunum ełe Gos Jiisas
mei ełe mani nga kindang eim oł ei ermba.
22-23 Moses ek yi nirim,

‘Owundu ei enim Gos, pe enim engnjing sipi, Gos eim ek keimi nił*m*in wu
ei, nam mił yi mu*ł*m*b*a. Enim eim ek nimba mił piingii. Piik, nimba
mił erngii. Pe wumb pei ek keimi nił*i*m wu mił nimba ei piinerngii
wumb ei Gos wumb top kundmba. Pe wumb ei Gos nge wumb nga
mulerngii, Gos yi neng,’ Moses piipi nirim.

24 Gos ek ni tor kindił*m*in wumb ok yi nik, Samyuel kin Gos ek nił*m*in wumb
ekii se tonu onjung. Pei yi ninjing,
‘Kunum ei akip sał*i*m kunum ei,’
pa ninjing.
25 Enim Gos nge ek keimi nił*m*in wumb ei nge kingenjing mił mu*ł*ngii. Enim
nge kupenjing noł Gos ek dinga nipi pendrim mił sił mu*ł*ngii. Gos Eiparam
kanpi ek dinga nipi ngurum.
‘Nim nge ti*ł*a*p* ełe wumb ti*ł*a*p* pei na kengip ek ka nip ngumbii.’
26 Gos eim nge kongun wu Jiisas er mundum. Pe kindang enim mulnjung
konu ok om. Opu, enim Gos ek ka kengip top nipi ngumba nge om. Nimbił
erang eim enim oł kis ombu kil ngumba nge om.”

4

Piisa Kin Jon Teł Kan Ngunjung

1-3 Wu tał wumb kankił, ek nikił mulnjunguł; pe men ngii owundu ełe wu
tał wumb kankił ek yi mił ninjngił, Jiisas angpi tonu konj nga om. Pe yi ku
wumb kulnjung wumb ei angk tonu ongii. Yi nengił, kułma*ł* kałił*i*m owundu
kin, men ngii tep ełim wu owundu kin, wumb kolk nga konj punał*m*in ni,
piił*m*in wumb ombu ok, mon ek piik kis piinjing. Pe emii peng wu tał ambił
gii nik, kan ngunjung. “Kupiiring ełip kos piimin,” ninjing.
4 Ba wumb pei ek ei piik, pii gii ninjing. Pe wumb pii gii nengin kin, wumb
pei ei yi mił 5,000 wumb mulnjung.
5-6 Topuł Jura wumb owundu ni, men ngii kongun wumb ni, lo andan
tołmun wumb ni, Jerusalem konu kułou tumun ninjing. Men ngii ełe
mołułmun wumb ei Anas ni Kaiyapas ni Jon ni Eliksander ni kułma*ł* kałił*i*m
owundu, eim nge wumb pei, kułou tunjung.
7 Gos nge ek se andił*m*bił wu tał en enim kumb ełe engnjingił. Angkił, wu
tał kii sinjing, “Ełip dinga nipe ełip embe nii nge ełe oł ei enjngił?”

8-9 Gos Gui Ka Piisa kin piki top mułum; pe eim ek yi nipi ngum, “Enim
Esrel wu owundu ni men ngii kongun ełmin wumb. Enim sił wu endi simb
kis mułang, paki topuł enjpił ni, sił kin ek ningii enmin min? Wu ei er ka
mułum mił nenj ei enim piinmin min?
10 Yi erpi nim kin enim pei piyangin, enim Esrel wumb ei pei piingii ku.
Jiisas Krais Naseres konu wu, eim embe ełe wu ei ka mołum. Mołpu, yi enim
kumb ełe mołum. Enim Jiisas ond peri ełe to kundnjung, ba Gos eim Jiisas
nga er konj seng opu konj pum.
11 Ond tumunj endi enim ngii takiłmin wumb si kindnjing ei nimbił erang
enim konu ełe kindngii ni piinenjing. Jiisas eim ond tumunj ei mił mołang
kin Jiisas eim ngii tumunj mendpił mił mołum. Eim ngii takiłmin wumb si
kindnjing.
12 Wu eipi endi sinim kapłi paki tunermba mon! Ei Gos sinim wu endi
eipi andan topu ngunanim. Jiisas endeim sinim sipi orung simba.
13 Wumb kenjing ni Piisa kin Jon teł ek dinga nikił, dinga pu mulnjunguł.
Wu tał wumb kin mund mong kulenjngił. Yi piinjing ek mon ngii punałmbił
ni piinjing. Wu tał mulnjunguł yi piik kin noman pei piinjing ei ok wu tał
ełe Jiisas kin tep to mulnjunguł ni piinjing.
14 Pe wu ei kenjing, ni wu ei ka mołpu, wu tał kin angpi mułum ei, wumb
en enim kenjing. Pe ek nik wu tał ngungii ek endi pinerim.
15 Wu tał kaunsil ngii si kindkił tor peł ninjing. Wu tał pangił mił, en enim
ek nik piinjing.
16 “Pe sinim wu tał kin nimbił oł ermin? Wu tał jep oł endeim erangił kin,
wumb Jerusalem wumb pei kenjing. Pe ei sinim kapłi koi ermin mił mon.
17 Ba mon pim kin, ek ei wumb konu pei pang piingii. Yi ermba ei piikił
kin wu tał kin ek dinga nimin. Pe wu tał nga Jiisas embe ełe nikił wumb
eipi ngunerngił.”
18 Pe wu tał wii to orung sik yi ninjing, “Ełip nga ek endi Jiisas embe ełe
nikił enerngił mon!” ninjing.
19 Ba Piisa kin Jon teł nikił orung kindinjngił. Pe sił Gos ek si kindpił enim
ek ningii mił piimbił. Ei Gos kumb ełe kapłi ermba min? Ei enim piingii.
20 Ba wu tał yi ninjngił, ‘Sił gupu pandi tumbuł mił mon. Epi kanpił ek
piipił enjpił mił ei, wumb kanpił nimbił ni piinjngił.
21 Pe kaunsil wumb ek dinga endi nik wu tał ngunjung. Wu tał si
kindkił punjnguł. Pangił, kaunsil wumb andłam endi kurpun, wu tał kan
ngumun, ni piik enjing. Nimbił erang wumb pei Gos eim embe ambilk tonu
kindangin kin, kaunsil wumb wu tał kan ngumun nik enjing kapłi enerim.
22 Wu ei wu tał, Gos jep oł erangił opu konj pum wu ei, kung ngii 40 pei
mołum.

Gos Nge Tiłap Wumb Prei Dinga Erik, Dinga Sik Gos Ningii Enjing

23 Wu tał eł ełip wumb puł kombur kin punjnguł. Pukuł, wumb ei kankił
kułmał kałiłim owundu, ni tep ełmin wumb ombu ek ninjing mił wumb kan
ninjngił.
24 Ek ei piik poru ni pendik, en enim noman ende kindik prei yi mił enjing.
“Gos Owundu nim ei epin en, ya mani mei en, pe ep noł en, ei pei nim er
sin.
25 Gos Gui Ka je sin erinjpin Deipis ek gupu ełe tor orum.
‘Ei Gos nim nge kongun wu, Gui Ka ek nirim. Nimbił erang wumb tiłap eipi
ei popuł sinmin. Pe wumb tiłap ek yi ninjing. Sin epi owundu eramin
piingii nik piinjing; ba ei kapłi enerngii.

26 Pe King pei konu orung pei kui er molk opu ermin ninjing. Pe wumb tep
ełmin wumb owundu kułou tok Gos Owundu to mani kindmin ninmin. Eim
kingam Krais eim ekii se omba wu ei to mani kindmin nimin.'
27 Keimi mendpił konu owundu ełe, ya Eros ni Pailos ni wumb eipi ni Esrel
wumb pei kułou tok Gos nim nge kongun wu ka wii, nim Krais ok kindan
eim ya mani om.
28 En enim kułou owundu tok, ek nik pendik, ek ei dinga pimba ni Jiisas ok
yi nirim mił yi erik.
29 O wu owundu, nim piin wumb nim kin ek dinga ninmin. Ninim sin
kongun wu mołmun ei paki tan, sin nim ek ei sin dinga kindpin ni tor
kindmin. Kindpin, sin mund mong piinermin mon!
30 Nim angił to kindan ening pimba wumb ei ka mułngii. Jiisas nge embe
ełe jep oł enjii. Nim nge kongun wu ka wii Jiisas."
31 Prei er poru nengin kin ngii mulnjung ngii ei ołup erim. Pe Gui Ka en
enim kin tuk opu piki to poru nim. Pe Gos embe ambilk tonu kindik Gos ek
dinga nik, wumb kin mund mong piinenjing.

Gos Nge Tiłap Wumb Noman Ende Sinjing

32 Pii gii wumb en enim noman ende sinjing. En enim ek endeim minj
piik mulnjung. Wu endi epi eipi simba, ei na epi mendpił ninermba mon;
epi sinim epi ende.
33 Jiisas nge ek se andiłmin wumb ei, Jiisas nga konj tonu pum nik, ek ei
ninjing. En enim ek ninjing, ek ei dinga pim. Pii gii ninjing wumb ei Gos
nge noman ka mołpu poru nim.
34 Enim mołmun konu wu endi kuni ni epi sinerang, ka mułmba wu ei
wumb pei mei sep ngii mołangin wumb, ei epi wumb eipi ngok, ku siłmin,
ku ei tu wunjung wunjung.
35 Tu wangin kin, ku ei sipik, Jiisas nge ek se andiłmin wumb simb ełe
kindnjing. Pe Jiisas nge ek se andiłim wu ei sik kanik, wumb kuni sinarpi
ełim wumb kanik mok tok ngołmun.
36 Pe wu endi Saipris konu mułum wu ei embe Josep. Eim Liiwai wu
endi, Gos nge ek se andiłmin wumb, eim embe eipi endi ngunjung ei embe
Banapas ninjing. Embe ei nge pułe yi, wumb noman tuk paki tołum wu.
37 Wu ei eim, wu eipi endi, eim mei ei top erim ku ei tu wupu kin, Gos nge
ek se andiłmin wumb mulnjung simb ełe kindim.

5

Ananaiyas Kin Sipaira Teł

1 Ba wu endi mułum wu ei embe Ananaiyas, ambim nge embe Sapaira.
Ananaiyas eim mei orung ei wu eipi ngopu ku sim.
2 Pe ku sirim ku aninga ei nge ambiłpi wiik top se mułum. Eim ambim ei
piipi mułum. Ananaiyas eim ku orung sipi tu wum. Tu wupu, Gos nge ek
se andiłmin wumb mulnjung konu simb ełe sim.
3 Pe Piisa ek nim, "Nimbił erang Seisen nim noman kin piki topu mołum.
Pe nim Gui Ka kin ek kend to pendkin, mei ku orung sin ku ei orung tu wun
pałim.
4 Ok wumb mei top enenjing kunum ei, mei ei nim nge, ba mei top er poru
nengin, pe ku ei nim nge sim. Nimbił erang nim noman yi mił pałim. Nim
wumb kankin ek kend ton ni piin ei mon; nim Gos kin ek kend to ngon."
5 Ananaiyas ek ei piipi, mani pupu, bok topu kułum. Pe wumb ek ei piik,
mund mong kulnjung.
6 Pe wu kangi wu ok, wu ei alap pandi to sipik, kui tunjung.

7 Ekii se eni tekliki o pang, Ananaiyas ambim opu tor om. Ba oł yi eim
piinenim.
8 Pe Piisa ek nipi amb ei ngum, “Nimbił oł en? Ełip mei ku sinjngił kapłi
yi mił enim min mon?” Pe amb ek nim, “Ei keimi nin. Yi mił sił sinjpił.”
9 Piisa ek nga nipi ngum, “Nimbił erang ełip ek ni endi kind pendkił Gos
Gui Ka enim mił ei kenmbił ni enjngił? Nim nge wanim wumb sik kui tungii
sipnjing wumb ei ok ngii ondu ełe mołmun. En enim pe nim sipngii ku.”
10 Pe nga sikir amb ni, Piisa simb ełe mani opu bok topu kołpu pim. Ba
wu kangi wu ombu nirik onjung. Ok, kenjing ni amb ei kołpu pim. Ok, sipik
wam pim konu mandi eim kui tunjung.
11 Pe Gos nge pii gii wumb konu orung orung ei mulnjung wumb ei, mund
mong kulk mulnjung.
12 Gos nge ek se andiłmin wumb, jep oł kanim kanim wumb pei mulnjung
konu tuk enjing. Pe pii gii niłmin wumb en enim, men ngii owundu
andaring Solomon nge palting ełe ek nik kułou to mołułmun.
13 Pe tor wumb mund mong kulk ok ende mulenjing. Pe wu amb en enim
pii gii wumb Gos embe ambilk tonu kindnjing.
14 Wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing. Pe Jiisas nge tiłap ełe wumb pei tuk
onjung.
15 Wumb enim kis erim wumb ei, tu wuk andłam ełe pendnjing. Pe peł
kanim kanim tu wuk pendnjing. Pendik, yi ni piinjing, eni tang, Piisa opu
kin, eim min men ei wumb to tingndang wumb ombu ka mułngii ni piinjing.
16 Wumb konu orung orung wumb, kin Jerusalem wumb orung pei
mulnjung wumb, pei ok kułou tunjung. Wumb ei ok mił, ening pim wumb
tu wunjung. Pe gui kis tuk mułum wumb kombur tu wunjung wumb ombu
pei ka molk poru ninjing.

Gos Nge Enjel Kindang Ek Se Andiłmin Wu Ombu Si Tor Sim

17 Kułmał kałiłim wu owundu ni, eim nge wumb ni wumb kolk nga konj
angk piinałmin wumb ni pei wumb ei Jiisas nge ek se andiłmin wumb kin
noman kis piinjing.
18 Pe wumb ombu ok Gos nge ek se andiłmin wumb sik, er kan ngii
kindnjing.
19-20 Ba epin emii peng, Gos eim enjel kindang opu, kan ngii owundu aki
topu, wu ombu si tor tu wum. Tu wupu yi nim, “Enim puk, nirik men ngii
owundu ełe puk, pe noman konj ek onum ek ei wumb kanik ningii,” pa nim.
21 Gos nge ek se andiłmin wumb ek ei piik pendik punjung. Kupiiring okrii
puk men ngii owundu ełe wumb ek ni wumb ngunjung. Kułmał kałiłim wu
owundu ni ei wu kombur kin onjung. Ok kaunsil ni Esrel wumb noman
pim wumb kin kułou tunjung. Tok, ek nik kan ngii kindik, Gos nge ek se
andiłmin wu ombu kindangin, wangin ninjing.
22 Pe kan ngii ełe tep mołułmun wumb puk kan ngii ełe kenjing ni, Gos
nge ek se andiłmin wumb mulenjing. Kanik, puk ek yi ninjing.
23 “Sin kan ngii ełe kenjpin ni ngii ondu dinga ngo pendnjing. Nga kan
ngii tep wumb ngii ondu ełe angk mulnjung. Pe sin kan ngii aki topun,
kenjpin ni wumb endi nirik mulenjing.”
24 Men ngii owundu ełe tep mołułum wu owundu ni kułmał kałiłim wu
owundu ni wumb ek ei piik noman embin to piinjing. Piik yi ninjing, “Pe
nga nimbił oł ermba,” ninjing.
25 Pe wu endi opu yi nim, “Enim wu kombur kan ngii kindnjing, wu ombu
puk mer men ngii owundu ełe wumb kanik Jiisas ek nik ngok mołmun,” pa
nim.

26 Kan ngii tep ełim wu ni eim wu kombur ni puk, wu ombu simin ni punjung. Puk, wu ombu kepii tunenjing. En enim mund mong kulnjung, wumb ok ku sik tungii ni piinjing.
27-28 Pe wu ombu tu wuk kaunsil wumb mulnjung konu tuk ełe engindnjing. Pe kułmał kałiłim wu owundu ek dinga nim. “Sin enim kanpin mon ninjpin, enim wumb kanik Jiisas embe ei nge nik wumb ngunerei mon ninjpin. Pe enim wumb Jerusalem konu wumb enim ek ei nge pei mołmun. Enim ek nik, sin wu ei to kundunjpun,” ninmin. “Gos sin kin ekii se kos piimba.”
29 Ba Piisa kin Gos ek se andiłmin wu pei ek dinga ninjing. “Sin Gos nge ek ei piimin, wu ek ei piinermin mon!” pa ninjpin.
30 “Enim Jiisas ond peri ełe to kundnjung. Ba sinim ok kupenjpin noł nge Gos opu Jiisas erpi konj sim.
31 Gos eim si mengpi sipi, eim angił tundung orung mundang mołum. Pe eim sinim nge wu owundu mołpu, sinim paki top mołum. Pe Esrel wumb noman to ak topu sinim oł kis ombu kil ngopu erpi pum mołum.
32 Sin wu ombu epi pei mołum, ei nge kenjpin ni tor kindpin onmun. Pe Gos nge Gui Ka ek yi ninim. Gos eim ek piik pii gii ninmin wumb ei Gos Gui Ka wumb ombu ngonum.”

Gameliyel Ek Nim Ek Se Andiłmin Wumb Kaunsil Ek Ka Nim

33 Pe wu owundu ombu ek ei piik, noman kis peng kin, Jiisas nge ek se andiłmin wumb to kundmun, ni piik enjing.
34 Pe kaunsil konu lo ek piiłmin wu endi engim. Wu ei eim lo ek piiłim wu num, wu ei embe Gameliyel. Eim wumb lo ek nipi ngang wumb eim embe ambił tonu kindiłmin. Wu ei yi nim, “Jiisas nge wumb ei anda kindangin pangin,” nim.
35 Eim ek nipi kaunsil wumb ngum, “Enim Esrel wumb, pe enim oł endi ya wu ombu ermin ni enjing kin, enim Esrel wumb, en enim pii kun erik erngii,” pa nim.
36 “Enim piinmin! Ok wu endi multum. Embe ei Tiyuras eim yi nim, ‘Na, nam noman dinga pałim.’ Yi neng kin, wumb 400 eim ek ekii sinjing. Ba wumb eim to kundnjung. Pe eim ekii sinjing wumb tungu punjung. En enim kongun ei wii mił enjing.
37 Ekii se gapman wumb embe pułang Galilii wu Juras eim wumb kombur nipi sim. Wumb ei Juras nim ek ei puk gapman wumb kin opu erpin tumun ninjing. Ba eim yi ku kułum. Kułang, wumb eim kin ekii sinjing wumb, ei tungu eipi eipi puk poru ninjing.
38 Yi ku akip na enim kanip nind. Enim Jiisas ek se andiłmin wumb ombu nge kanik tungu erngii. Erik, kan wiik to mułngii. Pe wu endi eim kongun ei puł pendip ermbii ni ermba. Wumb ombu ek ei keimi punermba mon nik.
39 Gos eim kongun ełe nge puł wu pim kin, enim andłam ondu ngunerngii. Ondu ngunenjing kin enim Gos kin opu erngii.”
40 Yi neng kin, eim nim ek ei piinjing; Gos ek se andiłmin wu ombu wangin tunjung. Enim Jiisas ek se andiłmin wu ombu wangin kepii tunjung. Tok, ek yi ninjing, “Enim nga Jiisas embe ełe nik enerngii mon!” ek dinga nik ninjing. Nik, si kindangin punjung.
41 Pe Jiisas ek se andiłmin wu ombu kaunsil ni wumb mulnjung si kindik, anda punjung. Puk yi piinjing, Gos yi nipi piim, “Sinim wumb owundu mił mołmun ni, Gos sinim to tonu kind mundum. Nimbił erang, Jiisas nge embe ełe sinim singambił piinmin.”

42 Kunum kunum men ngii owundu ełe ni en enim ngii konu ei, wumb kanik Gos ek nik ngok er mulnjung. Ek yi ninjing, “Jiisas wu ei ekii se omba, wu ei eim ek poł ka wii ei si kindnenjing, kongun er andik nik minj mulnjung.”

6

Wu Angił Orung Nga Tał Jiisas Nge Se Andiłim Wumb Paki Tunjung

1 Kunum nga Jiisas nge wumb pei tonu onjung. Wumb Jiisas nge wumb Griik ek niłmin wumb ei Eipru wumb ek niłmin wumb ei kin kis piinjing. Yi niłmin, “Wumb kombur kuni ni epi sinerim wumb ei kunum kunum paki tołmun. Ba sin amb enim paki tunanmin. Amb wenjing kulnjung amb ombu sinim paki tunanmin.”

2 Yi erangin kin, Jiisas nge ek se andiłmin wu engki nga tał molk Gos nge wumb pei wii tok, “Wei!” ninjing. “Pe sin Gos nge ek ni ngołmun ei si kindpin kuni mok to mulnjupun kin ei kapłi enermba mon.

3 Ba engnan noł enim wu angił orung nga tał kurngii. Wu ombu en enim embe ka peng, wumb Gos ek piik erangin, en enim Gos Gui Ka tuk ełe mułang wumb ei ni Gos Gui Ka wumb ei kin mułngii. Wumb ei ni peng ka pepi ermba wu ei, sin to tonu kindamin sinim kongun ei tep erngii.

4 Pe sinim kunum kunum prei erpin Gos ek nipin, wu amb ngopun mołmun.”

5 Pe wumb pei ek ei piimin ni, ka piinjing. Pe wumb nik tonu kindangin Siipen ni wu ei pii gii wu dinga wii, Gui Ka eim kin piki to mułum. Pe Pilip to tonu kindnjing. Prokoras ni Nikanor, ni Taimon, ni Parmenas, ni Nikolas. Nikolas eim tiłap eipi Andiyok konu wu, ba ok Jura wumb tiłap ełe tuk orum.

6 Pe wu ombu Jiisas nge ek se andiłmin wumb kumb ełe engnjing. Pe Jiisas nge ek se andiłmin wu prei erik angił tonu kindik enjing.

7 Pe Jiisas ek ei pang wumb pei piinjing. Pe wumb pei Jiisas nge wumb Jerusalem konu mulnjung. Jiisas kin kułmał kałiłmin wumb ei pei pii gii ninjing ku.

8 Siipen eim Gos nge noman ka nipi eim wu dinga mułum. Pe eim jep oł pe wumb kin mołmun konu tuk ełim.

9 Pe wumb ok Siipen kin ek opu er nik. Wumb men ngii endi engim. Wumb ombu ngii takik ei Jura konu tuk ełe tekik. Ek ei men ngii ełe nge “Priiman,” pa niłmin. Pe Jura wumb kombur konu Sariiniya ni Aleksandriya ni Silisiya, Eisiya konu wumb onjung kin Siipen ek opu er ninjing.

10 Gos Gui Ka Siipen mułum konu noman ka ngum. Yi erang kin, wumb wii eim ek to mani kindngii ba pinerim.

11 Pe wumb ek kend tok erangin, wumb eipi kombur ek ni piik punjung. Pe wumb ombu yi ninjing, “Sin piinjpin. Eim Moses kin Gos teł ek ei nipi kis erim.”

12 Wumb ei ok, wu amb mulnjung konu kend tok nik, wu lo ek pułmun wumb ni men ngii kongun wumb ei kanik nik, pei mulnjung konu kanik ek kend tok ninjing. Nik puk, Siipen ambił gii nik sipik, kos ngii konu sipnjing.

13 Enim wu kombur kindangin kin andik angk eim kin ek kend tok ninjing wumb ombu yi nik. “Kunum kunum wu ei eim ek kis nipi ya Gos ngii konu ełe nipi lo ek nipi ełim ku.

14 Sin piinjpin eim yi nim, ‘Jiisas Naseres eim konu ełe kis mondpu, Moses oł ok nirim ek ei topu eipi kindpi ermba,’ ” pa nim.

15 Wumb pei kaunsil ngii mulnjung wumb ei, pei wu ei minj kenjing. Pe wumb kanik mulnjung ni Siipen kumb ningił ei Gos wu sinim tep ełim wu kumb ningił yi mił nge sim.

7

Siipen Eim Ek Nipi Ek Pii Kun Ełmin Wumb Ngum

1 Pe kułmał kałiłim wu owundu ei yi nim, “Ek ei keimi min?”

2 Siipen yi nim, “Erinjpin noł ni engnan noł, enim piyei! Ok sinim kupenjpin Eiparam eim Mesoposemiya konu owundu multum. Eran konu puneririm kunum ełe Gos eim nge tiłang ka wii ełe Eiparam kin tor om.

3 Pe yi nim, ‘Nim mei konu ni angnim noł si kindnjii. Pe nim pan, na mei endi nim andan to ngumbii,’ nirim.

4 Pe Eiparam eim Kaltiya konu si kindpi, Eran konu pupu mułum. Pe ekii se eim arim kułum. Kułang, Gos eim kindang opu, ya mei ełe mułum; konu pe sinim mołmun konu ei.

5 Gos Eiparam mułmba mei konu endi ngang, kongun er mułmba mei konu endi ngunerim mon! Pe mei aninga endi ngumba ei ngunerim mon. Ba Gos ek yi nim, ‘Ekii se mei ei ngamb, nim embilnjii, ei nim tiłap ni nim kinganim noł ełe mułngii.’ Eiparam kangił mulenjing kunum ei Gos ek yi nim.

6 Gos ei yi mił nim, ‘Ekii se nga kinganim noł wumb mei eipi nge ełe mułngii. Nim nge kinganim noł wumb mei eipi nge ełe molk wumb mei wumb ei kongun wii er mułngii. Mułangin, wumb eipi enim oł embin tui er kis mundngii, ei kung ngii 400,’ pa nim.

7 ‘Nim nge kinganim noł wumb ei kin kongun wii er mułngii, ba ekii se, na wumb tiłap eipi ei kin kos er ngumbii. Nimbił erang nim nge tiłap mei ei si kindik pungii.’

8 Ba ok kunum ełe Gos eim Eiparam kin, ek dinga mon endi ni pendrim. Gos eim Eiparam kin ek dinga nip ekii se ermba ei nirim.

9 “Ok sinim kupenjpin noł wu engki nga tał, Josep kin noman kis piik, Josep wumb eipi ngok ku sik. Pe wumb ei Josep sik Eisip konu sipik. Ba Gos Josep paki topu multum.

10 Epi endi eim kin omba erim ei Gos eim paki tum. Pe Gos Josep kin noman ka ngopu erang, Josep kongun ka erim. King Pero yi nim, ‘Nim Eisip konu tep wu owundu molkun, na ngii konu epi pei tep mulnjii,’ nirim.

11 Ekii se Eisip konu kumb kuni owundu sim. Pe Keinan konu orung orung, kuni owundu sim ku. Oł embin tui ei pim. Pe sinim kupenjpin noł ombu kuni ka si nungii mił pinerim.

12 Ba Jeikop mołpu piim ni, kuni wuł Eisip konu pei mołum ninjing. Pe eim kingam noł, sin kupenjpin noł ei kumna Eisip konu kindang punjung.

13 Ekii se nga kindang punjung. Pe Josep eim angim noł ek dinga nim, ‘Na Josep moł.’ Yi neng kin, Pero piim Josep nge wumb tiłap ende onjung ni piim.

14 Pe Josep ek nipi kindpi, ‘Arim Jeikop wangłi,’ nim. Eim kin eim nge wumb tiłap ei 75 mendpił ouni onjung.

15 Pe Jeikop wuł mani Eisip konu pum. Pu mołpu kułum. Eim kingam noł ei sinim kupenjpin noł kulnjung ku.

16 Pe Jeikop eim kingam noł eim sipik Sekim konu kui tunjung. Ok Eiparam eim Emor wumb kin mei Sekim top er sirim.

17 “Gos kunum ei epi ei ermbii ni piirim. ‘Ok Eiparam kanpi ermba,’ pa
nirim. Kunum ei epi pei tonu omba enim. Esrel wumb tiłap ei Eisip konu
owundu tonu onmun ei ok Eisip konu piki tonum.
18 Ekii se Eisip king endi tonu orum. Ei Josep pii poł tuneririm.
19 Wu King ei sinim nge wumb tiłap ełe ambił gii dinga nirim. Sinim nge
kupenjpin noł oł kis erpi ngum. King ei ek dinga nipi Esrel wumb, wu kangił
mengingii ei anda kind pindangin kolk poru ningii nirim.
20 Kunum ełe Moses tonu om. Kangi ei Gos kan ka kenim ni Gos kangi ei
kin noman ngum. Arim mam teł ngii konu tep er mułangił oi tekliki o pum.
21 Ekii se kangi Moses eim andaring pendnjing. Pe king Pero ambiłam eim
kan sim. Sipipi eim kingam mił se mułum.
22 Moses eim Eisip oł ełmin mił ei andan tangin er mołułum. Eim wu dinga
mołpu, kongun erpi, ek dinga nipi ełim.
23 “Moses eim mołpu pang kin, kung ngii 40 pei o pang, mołpu piim. Esrel
engnan noł mołmun konu pup kenmbii ni piim.
24 Pupu kenim ni, Eisip wu endi pupu Esrel wu mułum konu kepii tum.
Pe pupu Esrel wu ni paki tum. Moses eim wu ei to orung kindim. Kindpi,
Eisip wu ei to kundum.
25 Eim yi piim, nam tiłap Esrel wumb ende ni piim. Gos sinim Moses angił
ełe paki tonum ni piingii ni piim. Ba wumb yi ni piinenjing.
26 Kupiiring nga wu tał opu enjngił, Moses konu ełe tor om. Opu, wu
tał opu enjngił ei, embii ermbii ni erim. Yi nim, ‘Ełip angim angim, nimbił
erang opu erngił enmbił?’
27 Pe wu endi angim kin opu erim wu, ei Moses ambił peri ngum. Ngopu
yi nim, ‘Nim wu wumb nii nim wu owundu mundang molkun sin tep erii?’
nim.
28 ‘Oltin Eisip wu endi to kundun mił, akip na to kundnjii en min?’
29 Wu ei yi neng kin, Moses sikir tonu pupu Miriyan konu eipi nge ełe
mułum. Ekii se eim kingam tał mulnjunguł.
30 “Mułangił, eim kung ngii 40 pei opu pum. Gos kindang sinim tep enim,
enjel ei nge opu ond kembis endi pim konu ełe dup erang num. Konu ełe
mandi pupu dup kenmbii ni piim. Dup komung Sainai mani num. Dup
tukrung ełe mołpu ek endi yi nim.
31 Moses oł ei kanpi piim; eim kum sep piipi mandi pup kenmbii ni pum.
Pe Gos Owundu ek yi nim,
32 ‘Na Gos nim nge kupanim noł Gos moł. kupenjing Eiparam, Aisik,
Jeikop, wu kei na Gos moł.’ Pe Moses puku sim. Sipi, eim Gos kenmba
gał erim.
33 Pe Owundu ek yi nim, ‘Nim simb kum pałim ei sikind! Na Gos moł, ya
konu ełe nim angiłin konu ei konu ka wii mendpił sałim.
34 Na nge wumb, Eisip konu kis er mołmun ei, na kanip moł. Na enim kei
ninjing ei piinj. Pe na mani op paki tumbii nge ombii. Kongun embin tui ei
si kindmbii. Pe nim na kindamb Eisip konu punjii,’ ” pa yi nim.
35 Siipen ek yi nim, “Moses ei ok enim ni wu owundu mołpu sin tep mułii
nim?” Yi ninjing, “Gos eim dinga ełe enjel ei kindang ond kembis Moses
mandi ełe pum. Wu ei nga Gos kindang pupu tep wu mołpu Esrel wumb
sipi orung simba nge pum.
36 Moses eim wumb sipim. Pe eim Gos nge jep oł kanim kanim erim. Erpi
pupu, ep noł kundii mułum konu jep oł erim. Pe konu wumb mulenjing
konu, kung ngii 40 pei opu pum.

37 Esrel wumb pei mulnjung. Pe Moses eim Esrel wumb kanpi nim. Enim
nge engnjing endi Gos sipi, to tonu kindmba wu ei, nga Gos kongun endi, oł
ekii se ermba ei piipi nipi ermba.
38 Ekii se wumb mulenjing konu ełe kułou tunjung. Pe Moses Esrel wumb
kin mulnjung. Enjel eim ek nikił tonu kumung Sainai komung mulnjunguł.
Molkuł kin, Gos nge ek sim. Ek ei ek konj ka seng kin sinim kupenjpin noł,
Moses nipi ngurum. Ek ei konj seng kin, pe nga ek ei sinim sałim ku.
39 “Ba sinim kupenjpin noł ei Moses ek piinermin ninjing. Nik, ‘Mon,’ pa
nik. ‘Sinim Eisip konu orung nga pamin,’ pa nik, yi piinjing.
40 Pe Esrel wumb Eron kanik ninjing, ‘Nim sin nge gos eran kin kumb
se pang kanpin ekii se bin,’ ninjing. ‘Pe Moses eim sin Eisip konu tor tu
wumba; ba eim jiłi orung punum, sin piinanmin.’
41 Kunum ełe kung kou wał endi enjing. Pe kułmał kalk gos kend ei
ngunjung. Pe epi ei en enim angił ełe enjing epi ei kin ka piik embe ambił
tonu kindik er mulnjung.
42 Yi erangin kin, Gos en enim kin buł ngum. Ngang kin, en enim oi,
kanjip, eni ei embe ambił tonu kindik, epi ombu sin gos erngii nik, Gos
erngii mer mon ełe Gos ek ei ekii se ermba piiłmin. Wumb ei ek pulk ek ei
yi nim.
‘Enim Esrel wumb enim ok ya konu wumb mulerik kunum ei enim kung
ngii 40 pei mulk, enim kung kou ni kung siipsiip ni ombu kułmał kalk
na ngonarik ełmin. Ba enim ek kend gos kułmał kalk ngok enmin.
43 Enim kend Moluk gos ngii ełe sipnjing. Pe kanjip kin gos kend Rapan
ełmin. Enim epi ombu erik embe ambilk tonu kindik enmin. Pe na enim
kindamb Bepilon konu orung orung pungii.’ Gos Owundu ek yi nim.”
44 Siipen ek yi nim, “Sinim kupenjpin noł, ok wumb mulnjung mei ełe
mulnjung. Kunum ełe Gos ek piimin nik, alap ngii endi Gos nge alap ngii
tekik, nimbił erang Gos nge eim embe ambilk tonu kindngii. Erik, alap ngii
ei Moses kanpi yi mił tekei, nirim.
45 Kunum ekii se sinim kupenjpin noł Josua kin ok en enim wumb mei
singii onjung. Wumb konu tiłap eipi nge mei sinim kupenjpin noł pangin
kin, Gos wumb tiłap eipi ei to kindrim. Kunum ei, Gos nge ngii alap ei
sipnjing. Sipik, alap ngii takik Gos eim embe ambilk tonu kindnjing kunum
ełe Deipis tonu orum.
46 Gos eim Deipis kin noman ngang, Deipis prei erpi Gos Jeikop kin ngii
endi tekmbii nim.
47 Ba Solomon Gos ngii endi tekim.
48 “Ba Gos Owundu mendpił wumb takiłmin ngii ei mulałim. Gos nga ekii
se ermba oł ei piipi niłim wu yi nirim mił.
49 Owundu ek yi nim,
‘Epin konu ei na peł mił tep erip moł, mei konu ei na simb ełe tonu kind
send konu tep erip ku moł. Ngii nipe ngii na ngii nik takinmin? Pe
na kor mołup ermbii ei konu jiłi?
50 Pe nga na angił ełe epi ombu pei enenj min? Gos yi nim. Gos nge ek ni tor
kindiłim wu endi yi mił nirim. Gos Owundu mendpił eim wumb takiłmin
ngii ei molałiłim.’
51 Enim wumb Gos ek piinałmin, enim wii mołmun wumb noman kom, ni
epi pinałim. Kunum kunum enim Gos Gui Ka to kindik kindik enmin. Enim
ok kupenjing noł mulk oł ei nge enim yi mołmun.
52 Ok Gos ermba oł piipi niłim wu ei wu nii mułum? Pe enim kupenjing noł
wu ei kin oł kis endi enjing min mon? Mon! Wumb ok tonu ok Gos ek kun
pałim mił nik wu endi ekii se omba wu ei oł kis endi enałim mon. Yi nik erik

wu ombu to kunduk. Wu ei wu ka; ba pe akip enim wu ei enim puk wumb opu orung mulnjung konu nengin eim to kundnjung.
53 Enim Gos nge lo ek ei sik ei, enjel gupu ełe sinim kupenjpin noł sik. Pe nga ek ei sinim piinmin ku, ba ekii sinanmin."

Siipen Ku Tangin, Kułum

54 Ek ei piinjing mił nenj noman ełe keimi tang kin, piinjing. En enim gupu mong kongk, Siipen kin popuł kis sinjing.
55 Ba Siipen, Gos nge Gui Ka kin piki to mułum. Mułang kin, eim ei epin konu dinga kenim ni, Gos konu ka wii tiłang ka wii er sim konu Jiisas Gos angił tundung orung engim.
56 Pe Siipen ek nim, "Kinei! Na epin konu ka wii seng kand; wu kingam Jiisas Gos angił tundung orung angłim."
57 Yi neng kin, wumb wii dinga wii tunjung. En enim kom ambilk pandi tunjung. Sikir puk, Siipen ambił gii ninjing.
58 Pe eim konu owundu ełe to tor kindnjing. Kindangin pang, ku sik pum konu ku tunjung. Wumb ok kin ek kis nik enjing, wumb en enim konduk gulk, wu kongun wu endi mułum konu mandi kindnjing. Kangi wu ei embe Sol.
59 Pe wumb Siipen ku to kundmun ni enjing. Pe Siipen prei yi erim, "Owundu Jiisas, na nge noman tuk ei nim se!"
60 Pe Siipen eim gopsing pii poł mołpu wii dinga tum, "Gos Owundu, nim ołkis ei er orung kindnenjii." Siipen ek yi nipi, eim kułum.

8

Siipen To Kundnjung Ei Sol Eim Noman Ka Piim

1-2 Siipen to kundnjung. Wumb kombur Gos nge ek ei pii gii ninjing wumb ombu Siipen kui to pendik, ke owundu ninjing. Sol noman ka piim kunum ełe Gos nge wumb Jerusalem konu mulnjung wumb ei oł embin tui enjing. Yi erangin kin, wumb Gos ek piik mulnjung wumb ei tungu punjung. Puk, Jura konu ni Sameriya konu eipi eipi punjung. Ba Jiisas nge ek se andiłmin wumb Jerusalem konu er mulnjung.
3 Pe Sol eim Gos nge wumb er kis er endim. Wumb ngii konu pei nirik pupu wu amb ni sim. Sipi, kan ngii ełe kindpi ełim.
4 Pe Gos ek piinjing wumb tungu puk eipi eipi puk, Gos ek ka ei nik wumb ngunjung.
5 Pilip Sameriya konu owundu ełe mani pum. Pupu, Jiisas nge embe Krais ekii se omba ek puł ełe nipi wumb ngum.
6 Wumb pei Pilip Gos ek nim ei piik. Pe Pilip ek nim ei wumb kom se piinjing. Piik, Gos jep oł erim ei kanik enjing.
7 Wumb pei gui kis tuk mułum; wu onjung wii dinga tok wumb nga ka mulnjung.
8 Yi erang kin wumb konu owundu ełe mulnjung wumb pei ka piinjing.
9 Wu endi konu owundu ełe mułum, wu ei embe Saimon. Ok eim kum kondpu oł kanim kanim ełim wu. Yi erang kin, Sameriya wumb noman pei piinjing. Eim yi niłim, "Na wu owundu."
10 Pe wumb embe pim wumb pinerim, wumb pei Saimon ei piinjing. Wumb molk yi ninjing, "Wu ei Gos nge dinga piinim," ninjing. Wumb eim kanik wu owundu dinga wii niłmin.
11 Wumb Saimon ek ei dinga piinjing. Nimbił erang ei kunum kunum oł ombu erang kanik, jep oł ei keimi ni piiłmin."

12 Ba ekii se Pilip eim Gos enim ek ka ei nipi, Gos nge epi kanim kanim ei
andan tang kanik, Gos embe ełe nipi sinim tep er mołum ni, Jiisas embe ełe
neng, pii gii nik, wu amb ni ok noł pinjing.
13 Pe Saimon pii gii nim ku. Pe noł pepi Pilip kin ouni mułum. Saimon
mołpu kenim ni Gos nge jep oł kanim kanim Pilip erim. Erim ei, kanpi tungu
erim.
14 Jiisas nge ek se andiłmin wumb Jerusalem konu molk piinjing ni
Sameriya wumb Gos ek piinmin, ninjing. Yi nengin kin, Piisa Jon teł konu
ełe kindangin punjnguł.
15 Wu tał ał mani pukuł Gos kin prei erangił, Gos wumb ombu paki topu
Gos nge Gui Ka ngumba ni punjnguł.
16 Nimbił erang Gos nge Gui Ka ei mani wang kin, ei sinenjing. Jiisas kin
pii gii nik, eim embe ełe mendpił noł pinjing.
17 Pe wu tał wumb angił tonu kindangił wumb ei Gos nge Gui Ka sinjing.
18 Saimon kenim ni Jiisas nge ek se andiłim wu tał wumb angił tonu
kindangił wumb Gos Gui Ka sinjing. Yi erangił kin, Saimon kom ku si ngopu
wu tał kin tu wum.
19 Eim ek yi nim, “Ełip noman dinga ei nge na ngeł! Na wu endi angił tonu
kindamb Gos nge Gui Ka simba,” nim.
20 Ba Piisa ek nipi ngum, “Gos eim epi ei wii ngołum ei, nim ku ngop simbii
ni piikin nin min? Pe Gos nim kin ku kin, ouni poru nimba.
21 Ei nim epi mon, nim noman tuk Gos kaninim, ba ei kapłi enanim mon.
22 Nim noman to ak tokun, keimi oł kis en ei si kindkin, ninim Gos
Owundu kin prei enjii. Erang kin, nim nge noman kis piin ni oł ombu Gos
kil ngopu si kindmba.
23 Na nim kand. Nim noman tuk epi kis pei noman pałim. Yi ku nim keimi
poru nimba mendpił.” pa nim.
24 Pe Saimon ek nipi orung kindpi yi nim, “Ełip Gos kin prei erngił na paki
tumba. Prei erangił kin, epi ełip ek ninjngił epi ei na kin tonu onenmba.”
25 Pe Gos nge ek se andiłmin wu tał ek nikił poru ninjngił. Owundu ek
ni poru ni pendkił Jerusalem konu nga orung punjnguł. Andłam ełe pukuł
Gos ek ka Sameriya konu wumb tiłap pei ni ngokuł ngokuł punjnguł.

Esiopiya Wumb Mulnjung Konu Pilip Ek Ka Nipi Ngum

26 Owundu kindang sinim tep enim enjel ei opu Pilip kin ek nim, “Nim
pukun orung tor pukun Jerusalem andłam si kindkin, Geisa konu orung
mani punjii.” Andłam sałim ei orung wumb mulałmin.
27 Pe Pilip angpi andłam ełe pupu kenim ni Esiopiya wu endi mułum.
Wu ei wu owundu mołpu, Kandesi konu Kuin kin kongun er mułum. Pe
Esiopiya wu eim ku ni epi pei tep er se mułum. Wu ei Jerusalem konu Gos
embe ambił tonu kindim, ek piimbii ni om.
28 Pe eim nga ngii konu orung ba erim. Eim kung os karis ełe mołpu,
Aisaiya Gos nge ek ni tor kindiłim wu ei mon poł pendim er gerpi pum.
29 Pe Gos nge Gui Ka Pilip kin yi nim, “Nim sikir tonu pukun kung os karis
ei kin tep to punjii!”
30 Pe Pilip sikir pupu tonu pum. Pupu, piim ni wu ei Gos Aisaiya nge ek
ger pum. Pilip ek nim, “Pe nim gerin ek pułe, nim piin min mon?”
31 Wu ei ek yi ni orung kindim, “Pe wu endi na andan tunenjing kin, na er
kanip piimbii mił nenj?” Pe Pilip kanpi nim, “Nim na moł konu tonu wa!”
32 Ek ei Gos ek gerim yi mił gerim.

“Eim tu wunjung ni kung siipsiip mił to kundngii nge tu wułmun oł ei tu wunjung. Kung siipsiip wał ei enjin kopus siłmin ei ke ninałim.
33 Eim to mani kindik, kos er kun enenjing mon. Wumb endi opu eim tiłap wumb yi mulnjung. Mołmun nimba wu ei kapłi enanim. Eim epin konu pum.”

34 Pe Esiopiya wu ei Pilip kii sim, “Gos nge ek ni tor kindiłim wu piipi yi nim ek ei nii pułum? Eim kin ninim min, wumb eipi kin ninim?”

35 Pe Pilip ek nipi wu ei ngum. Eim Gos ek nipi Jiisas ek ka ei nipi ngum.

36 Andłam ełe pukuł, noł endi pim konu punjnguł. Wu num ni yi nim, “Noł endi pałim. Epi nipe endi erang na noł pinenmbii?”

37 Pe Pilip ek nipi ngum, “Nim noman ełe pii gii keimi nin kin kapłi. Wu ei ek dinga nim, ‘Na Jiisas Krais Gos kingam ei na pii gii ni moł,” wu ni yi nim.

38 Pe ek neng, kung os engim. Pe Pilip kin wu num ei kin noł ełe mani punjnguł. Pe Pilip wu ei noł pendpi ngum.

39 Wu tał noł si kindił tonu onjnguł. Pe kunum ełe mendpił Gos Owundu nge Gui Ka opu, Pilip sipim. Wu num ni Pilip eim kinenim. Pe wu num ni eim ka piipi, eim ngii konu andłam ełe orung pum.

40 Pe Pilip pupu konu Asros ni konu endi tor om. Eim pupu konu owundu sim konu orung Jiisas ek ka ei nipi wumb ngum. Ekii se pupu konu Sameriya ni konu ełe tor om.

9

Sol Eim Noman To Ak Top Gos Ek Pii Gii Nipi Noł Pim (Aposel 22:6-16, 26:12-18)

1-2 Sol nge ek dinga nipi, owundu nge wumb ei to kundmun ni ek nipi kułmał kałiłim wumb Gos ek piik mulnjung konu kindim. Pe men ngii Jura wumb mulnjung konu ei embe Damaskas. Pe pipe sipi Sol ngum, pipe ek yi nim, “Pe Sol wumb kombur kindang Owundu nge wumb andłam ełe puk ninjing kin, kan ngopu Jerusalem tu wangłi!” nim.

3 Pe Sol andłam andpi pupu Damaskas konu ełe tor pum ni, ei epin tiłang ełe tor opu Sol om konu orung orung tiłang erpi eni mił dinga tum.

4 Pe tiłang ei Sol tang mani mei pepi piim ni ei epin ek endi tor om, “Sol! Sol! Nim nimbił erang na wumb tiłap ei er kis mondun?”

5 Sol ek yi nim, “Owundu nim nii?” Pe eim yi nim, “Na Jiisas. Nim na tiłap wumb ei nimbił erang tokun en? Ei nim na tokun en ku.

6 Nim angkin konu owundu ełe tuk punjii. Pan, wu endi mołum wu ei, nim oł endi enjii mił yi nipi ngumba,” pa nim.

7 Wumb Sol kin tep to onjung wumb ei mulnjung wumb ei ek ningii; ba ningii pinerim. Ek ei epin tor om ek ei piinjing, ba wumb endi kinenjing.

8 Pe Sol angpi kenmbii ni erim, ba ningił tumbun mułum. Mułang, wumb eim angił ambilk Damaskas tonu tuk sipnjing.

9 Kunum tekliki ningił ka enerim, kuni ni noł ni ombu nunerim mon.

10 Pe Jiisas nge wu endi Damaskas konu mułum wu ei embe Ananaiyas or kumb kenim ni Gos ek nim, “Ananaiyas!” Nga eim yi nim, “Owundu na moł.”

11 Owundu ek yi nim, “Nim pukun konu embe ek yi nim, ‘Kun sałim’ konu ełe punjii. Juras ngii konu ełe kii sinjii. Wu endi mułmba wu ei Tasas konu wu ei, eim embe Sol eim prei er mołum.

12 Prei er mułpu kunum ełe eim noman kindpi piim ni wu endeim angpi
mułum. Wu ei embe Ananaiyas. Wu ei opu eim angił tonu Sol peng ełe
embiłim. Yi erang kin, eim ningił er kun ermba," Owundu yi nim.
13 Ananaiyas ek nipi orung kindim, "Owundu, na piinj wumb pei wu ei
kin ek yi ninjing, 'Wu ei oł embin tui ełim, Jerusalem nim wumb mulnjung
konu ełim,' wumb yi ninjing.
14 Sol, kułmał kałiłim wu owundu kin wumb pipe sipi poru nim. Wumb
konu ełe wumb Gos ek piik er mulnjung wumb ei, Jiisas embe ambił tonu
kindik enmin."
15 Ba Owundu ek nipi ngopu yi nim, "Nim po! Wu ei akip na nge kongun
wu. Na eim kongun eipi endi kindamb pupu wumb tiłap eipi nge ni, King
ni mułngii konu ełe na embe nge ełe nipi sipipi, Esrel wumb kin mułmba
ku.
16 Pe na eim epi embin tui kanim kanim andan tamb kanpi, na nge embe
ełe ek nimba."
17 Pe Ananaiyas eim pum. Pupu, ngii ełe nirik pupu angił Sol nge peng,
tonu kindpi ek nim, "Engnan Sol, Jiisas Owundu nim andłam ełe kenim ei
na kindang ond. Nimbił erang nim ningił ka erang kenjii. Gos nge Gui Ka
nim kin piki to mułmba."
18 Pe sikir Sol ningił ełe pim epi omu kindin mił ei sikir tor pang, eim
ningił nga ka seng kenim. Eim angpi pupu noł pim.
19 Ekii se Sol eim kuni nopu erpi dinga peng mułum. Damaskas konu Sol
eim Jiisas nge wumb kin tep to mułum.
20 Mołpu, sikir Gos nge ngii Jura konu orung orung sim. Konu pum, eim
Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim, "Jiisas ei Gos kingam mendpił."
21 Wumb pei ek ei piik, puku sinjing. Sik, ek yi ninjing, "Wu ei Jiisas
embe ełe nge prei erik enjing ei eim mon nipi, Jerusalem wumb topu ełim
wu mendpił."
22 Ba Sol eim noman tuk dinga nga pang, Damaskas mulnjung wumb eim
ek ei piik ek ei kapłi enerang orung kindngii. Eim wumb andan ka topu yi
nim, Jiisas ei Krais wu ekii se omba, niłmin ei nipi ngum.

Jura Wumb Sol Kin Opu Orung Erangin Kin Sol Tungu Pum

23 Kunum pei o pang, Jura wumb kułou tok ek ni piik, Sol to kundmun,
ninjing.
24 Ba Sol wumb ninjing ek ei piim. Jura wumb konu owundu ełe andłam
ełe epin, tinga, kui er molk, Sol to kundngii nge mulnjung.
25 Ba Sol eim ek ekii sinjing wumb, eim ku ngii ełe tuk tonu sipnjing. Pe
Sol gerenj kon owundu endi sim konu mułum. Mołang, eim nge ekii sinjing
wumb kan pilngan tangin, mani mei ba ni enjing.
26 Ekii se Sol Jerusalem konu pum. Eim Jiisas ekii sinjing wumb kin kułou
topu nipi sipipi, wumb eim kin mund mong kulk, eim Jiisas nge wu endi
min nik pii gii ninenjing.
27 Ba Banapas Sol nipi sipipi, Gos ek se andiłmin wumb mulnjung konu
sipim. Pe eim ek poł topu Sol, Owundu Jiisas kenim mił yi poł top ngum. Pe
Jiisas nge embe Sol dinga nipi Damaskas konu wumb nipi ngopu erim mił
ei poł tum.
28 Yi erang, Sol en enim kin tep to mołpu Jerusalem konu and mulnjung.
Gos Owundu ek ei dinga nipi wumb ngopu eim mund mong kulerim.
29 Sol Jura wumb Griik niłmin wumb ei kin ek tangpi erim. Wumb ei kin
ek mił erim. Ba wumb en enim andłam endi kan sipin, eim to kundmun
ninjing.

30 Ekii se Sol angim noł ek ei piik, Sol si mengk Sisariya konu mani
sipnjing. Sipik, eim Tasas konu kindnjing.
31 Pe Jura konu ni Galilii konu ni Sameriya konu ei pei orung Gos nge
kułou tunjung wumb ei kunum ełe ka mulnjung. Opu ni epi pinerang kin,
Gos nge wumb dinga mulnjung. Wumb en enim Gos Owundu ek nim mił
ekii sengin, Gos nge Gui Ka en enim noman tuk to dinga erim. Wumb pei
Gos ngii ełe ok Gos ek piinjing.
32 Pe Piisa konu pei andpi pum. Pupu, Lira ngii konu ełe pum. Pupu, Gos
nge wumb pii gii ninjing wumb mulnjung konu ełe pu mułum.
33 Konu ełe wu endi mułum. Wu ei embe Einiyas. Wu ei ngenj dinga
punerim, wii sirim. Wu ei eim or minj pepi mułang, kung ngii angił orung
nga tekliki o purum.
34 Pe Piisa ek nipi wu ei ngum, “Einiyas! Pe Jiisas Krais nim er ka ermba
enim. Nim angkin, or pin peł er kun enjii!” Pe wu ni sikir engim.
35 Pe Lira wumb ni Seron wumb pei noman ak tok Owundu kin pii gii
ninjing.

Piisa Tapisa Nga Er Konj Sim

36 Jopa ni konu ełe Gos nge amb endi mułum, amb ei embe Tapisa. Griik
wumb ek eipi Dorkas niłmin Amb ei kunum kunum oł ka erpi, wumb epi
sinałim ei eim wumb paki topu ełim.
37 Kunum ei eim ening endi kan sipi kułum. Pe eim nge was er ka erik
tukrung palting ełe tonu kind pendnjing pim.
38 Lira ni konu ei Jopa konu ełe mandi sim. Pe Gos nge wumb molk
piinjing ni, Piisa eim Lira konu ełe mołum ni piinjing. Pe wu tał kindangin
pukuł ni, Piisas ek ningił, “Nim sin kin wa; mulerii!”
39 Pe Piisa eim tał kin sikir punjung. Piisa pupu tor pang, eim sik tuk
palting ełe tonu sipnjing. Amb pei wenjing noł kulnjung ombu ok Piisa
mułum konu mandi ok ke nik mulnjung. Dorkas konduk ni kon enim
konduk ei en enim mołum epi ombu tu wuk andan tok enjing.
40 Piisa amb pei anda kindim. Eim gopsing pii poł mołpu prei erim. Er
pendpi, kan ak top amb ngenj ełe nim, “Tapisa, nim ang!” Pe amb ni ningił
kanpi Piisa kenim ni kanpi angpi mułum.
41 Piisa amb ni angił ambiłpi angndang engim. Pe amb Tapisa konj
mułum. Pe Piisa wumb Gos kun er molk enjing wumb wii topu, amb
wenjing noł kulnjung amb poru wii tum. Wangin kin, Dorkas en enim
ngum.
42 Ek ei Jopa konu orung orung pang piinjing. Piik, wumb pei Gos Owundu
kin pii gii ninjing.
43 Jopa konu Piisa kunum kinan mułum. Piisa wu endi kin mułum wu ei
kung kou ngenj kongun ełim wu kin mułum. Wu ei embe Saimon.

10

Enjel Opu Koniiliyas Mołum Konu Ek Nipi Ngum

1 Pe wu endi Sisariya konu mułum wu ei embe Koniiliyas. Wu ei opu
wumb, pei 100 tep ełim. Wu opu ełmin wumb ei, Rom opu wumb embe
Esalii konu niłmin.
2 Wu ei eim Gos ek piiłim. Eim ni ngii ende pałmin wumb ombu Gos embe
ambilk tonu kindiłmin. Jura wumb epi endi sinarpi ełim, ei eim ku pei sipi
ngołum. Kunum kunum eim Gos kin prei er ngołum.

3 Kunum ełe eni pou neng eni tekliki erang kin, epi endi kenim ni or
kumb mił yi erim. Gos nge enjel endi kindang, eim kin opu, ek yi nim,
“Koniiliyas!”
4 Koniiliyas enjel kanpi mund mong erim. Erpi kin, ek yi nim, “Owundu,
ei epi nipe?” Pe enjel ek nipi Koniiliyas ngum, “Nim prei erkin wumb epi
sinerim ei nim paki tokun en ei Gos piipi mołum.
5 Pe nim wumb kombur kindan, Jopa konu puk wu endi kurngii, wu ei
embe Saimon, wu endi embe Piisa wu ei wii tangin ya omba.
6 Wu ei Saimon endi ełe, ngii konu mołum. Wu kung kou ngenj kongun
ełim wu. Eim ngii ep noł wer ełe angiłim.”
7 Gos enjel Koniiliyas kin ek ni pendpi pum. Pe Koniiliyas eim kongun wu
tał wii topu, opu wu endi wii tum ku. Opu, wu ei eim Koniiliyas kin paki
topu mołpu, Gos embe ambił tonu kindim wu.
8 Koniiliyas enjel nim ek ei kun nipi wu tekliki ngum. Ek nipi ngopu, pe
Jopa konu pei ni kindang punjung.
9 Andłam ełe andik puk, emii peng or pinjing; tingang puk, Jopa konu
owundu ełe mandi punjung. Kunum ełe Piisa ngii ełe tonu pupu prei erim
kunum ełe konu eni tinga mił sim.
10 Piisa eim kuni tang kin, kuni numba erim, kuni er ka enjing epi endi
Piisa or kumb mił er kenim.
11 Eim kenim ni ei muł ełe epi endi wuł ał pang kin, epi endi mani om. Ei
alap owundu mendpił epi ei orung orung ambił epi tuk si ya mei ełe mani
om.
12 Tukrung ełe kung ni kei ni, epi nui nunerii, ka wembii, ni epi pei
mułum.
13 Pe ek endi Piisa kanpi nim, “Piisa, nim angkin kung ni epi to kał nui!”
nim.
14 Ba Piisa ek nim, “Owundu, na mon! Na epi nonał. Epi ei nge na nonał.”
15 Ek ei nga tor opu yi nipi, Gos ngołum. “Epi ei Gos konj erim ni nonałmin
nin min?”
16 Epi ei kunum tekliki mani opu nga ei muł tonu pum.
17 Piisa noman embin to piipi, or kumb ei pułe er pałim mił nenj ni
piim. Eim yi piipi mułang kin, Koniiliyas wumb ei ngii ondu andaring ełe
engnjing.
18 Ok, wii dinga tok yi ninjing, “Saimon, eim embe endi Piisa konu jiłi
mołum; ya ełe mołum min mon?”
19 Piisa eim or kumb kenim ei noman embin to piim. Pe Gos nge Gui Ka
ek nim, “Piisa, wu tekliki, nim kuruk onmun.
20 Pe nim pukun, wu ombu kin pungii. Nim noman embin to piinenjii. Na
wu ombu na kindamb, onmun.”
21 Wu ombu mulnjung konu Piisa pupu yi nim, “Enim wu endi kur
endnjing wu ei na. Enim er onmun mił nenj?”
22 Wu ombu ek yi ninjing, “Opu ełmin wumb 100 pei tep erim wu
Koniiliyas sin ‘Pei’ ni kindang onmun. Eim wu ka mołpu Gos nge embe
ambił tonu kindpi mołum. Jura wumb pei molk wu ei ka niłmin. Pe enjel ek
nipi ngum wu ei ngii konu wang kin, nim ek kombur nen piimba,” ninim.
23 Pe Piisa ek nipi wu ombu, “Nirik wei!” pa nim. Eim wu ombu kin pim.
Pek kin, kupiiring Piisa wu ombu kin punjung. Jopa konu wumb pii gii nik
mulnjung wumb ei, eim Piisa kin ouni punjung.

Piisa Koniiliyas Ngii Konu Pum

24 Puk, andłam ełe andik punjung. Kunum ełe endeim or pinjing. Pek,
puk Sisariya konu tor bin ni punjung. Pe Koniiliyas eim wumb ongii ni kui
er mułum. Eim nge wumb tiłap ei wii topu eim nge wumb puł ei wii to tuk
sipi er mułum.
25 Piisa ngii ełe ni ei bii ni pum. Koniiliyas anda o pupu, Piisa kumb ełe
om. Opu, Piisa simb ełe mong gopsing pii połpu pepi ka piim.
26 Ba Piisa eim angił ambił tonu sim. Eim ek yi nim, “Na nim mił wu ende,
eipi mon, na wu ku.”
27 Piisa wu ei kin ek nipi nirik punjnguł. Pukuł, kenjngił, nirik wumb pei
kułou to mulnjung.
28 Piisa ek dinga nipi yi nim, “En enim piinmin! Jura wumb endi kin
wumb tiłap eipi kin ende endnerngii niłmin. Pe nga wumb tiłap ei ngii wu
endi ba konu punerngii niłmin ku. Ba Gos na kin oł yi erim. Na wumb endi
kis mołum nip wu endi ka mołum nip yi ninenmbii mon.
29 Ei piip kin, na ek ei ni tor kindind. Na enim ek nik kindnjing ei piip
kin na ya ond. Pe na enim ek ei to kindnenj. Ei nimbił erang, enim na wii
tunjung ei piip ond?”
30 Pe Koniiliyas ek yi nim, “Epi endi na kin wang pe kunum tekliki o pang,
ei yi mił, na nam ngii konu mołup konu eni tekliki erang, prei er muls.
Kunum ełe, wu endi opu na kumb ełe engim. Eim alap telim epi ei tiłang
enim mił yi erim.
31 Pe eim ek yi nim, ‘Koniiliyas, Gos nim prei en ei piinim. Pe Gos eim
piinim, nim wumb epi sinerim wumb ei paki ton ei piinim.
32 Pe nim wu ombu kindan Jopa konu puk Saimon mułmba ei ningii. Wu ei
embe endi Piisa. Wu ombu puk kin, Saimon wu endi ngii konu ełe mołułum.
Wu ei kung kou ngenj kongun ełim wu. Pe eim ep noł wer ełe eim ngii
angiłim.’
33 Yi neng kin, na wu ombu nim mułun konu pei nemb punjung. Pe nim oł
ka erkin on. Pe sin wumb pei ya Gos kumb ełe o mołmun. Ei ek pei Owundu
nim nipi ngum, ek ei ni sin ngan piimin,” Koniiliyas ek yi mił nim.

Piisa Koniiliyas Ngii Konu Ek Ka Ni Tor Kindim

34-36 Pe Piisa ek yi nim, “Keimi, pe na piind, Gos eim wumb kanpi ende
kindnim. Wumb eipi eipi Gos ningił ełe ende mił mołmun. Wumb pei konu
orung orung wumb ende oł ka erpi Gos kin mund mong kułmba wumb
ei noman Gos ngołum. Enim piinmin! Gos sin Esrel wumb kin ek nipi
kindiłim. Kindang kin, eim ek ka Jiisas Krais wu endi Gos eim kindang om.
Pe sinim pei kin Owundu mołum.
37 Pe en enim piinmin! Ok Jon noł pingii ek ei nipi poru nirim. Ekii se
ek kanim kanim ei enim piik. Kunum ełe ek ei Galilii konu opu, Jura konu
orung pei piik.
38 Ek ei Jiisas Naseres ek, Gos eim Gui Ka kin dinga eim ngum. Pe eim
konu eipi eipi pupu wumb paki tum. Gos eim kin mułang, Seisen wumb
kin mołpu, wumb Seisen er kis mundum wumb ei, Jiisas er ka erim.
39 Sin ek ni tor kindim ek, kanpin ninmin. Wumb sin konu Jura konu
ni Jerusalem konu kindinmin wu ombu, konu pei wu ei ond peri ełe to
kundnjung.
40 Pe kunum tekliki pang, Gos eim nga er konj sim. Sipi peni ełe kindim.
41 Pe Jura wumb pei ningił ełe kinenjing, mon! Gos eim erang sin Gos eim
ok nirim wu ombu eim ek nipi tor kindpin ermin. Wu eim tukpu ełe angpi
nga orung wang, sin eim kin kuni ende nopun, noł ende nopun enjpin.

42 Eim sin kanpi nim, ‘Enim wumb pei kanik, ek ei ni tor kindngii. Gos
Owundu eim wu ei Jiisas minj mundang mołpu, wumb kułii konj pei kos
ermba ni mundum.’
43 Krais wu endi Gos kindang omba wu, ei Gos ek ni tor kindiłmin wumb
ek dinga nik wumb ngunjung. Gos wumb ei pii gii ninmin wumb ombu oł
kis ei kil ngumba.”

44 Piisa ek ei nipi mułang kin, Gos nge Gui Ka mani opu wumb pei ei piik
mulnjung konu om.
45 Pe Jura wumb pii gii pim ninjing wumb Piisa kin onjung, wumb ei puku
sinjing. Nimbił erang Gos Gui Ka erpi wumb tiłap eipi ei ngonum.
46-47 Jura wumb ombu molk piinjing ni, wumb en enim ek eipi eipi nik
Gos embe ambił tonu kindnjing ek ei yi nengin kin, Piisa ek nim, “Wumb
nii endi noł pek enmin ei mon nimba? Wumb ei sinim Gui Ka sinjpin mił
sinmin.”
48 Pe ek nipi wumb ngum, “Enim Jiisas Krais embe ełe noł pingii.” Pe
wumb ek ninjing, “Nim sin kin kunum kopur mulnjii,” ninjing.

11

Piisa Konu Eipi Ek Poł Sipipi Jerusalem Wumb Ngum

1 Gos nge ek se andiłmin wumb kin, pii gii wumb Jura konu orung orung
molk piinjing ni, wumb tiłap eipi ei Gos ek piinjing poru ninim ninjing.
2-3 Pe Piisa Jerusalem konu tonu pum. Pang kin, ngenj kopus siłmin pii gii
niłmin wumb, Piisa kin ek dinga ninjing. Nik, eim ek ngunjung.
4-5 Ba Piisa epi tonu om mił nipi ngum. Ek yi nim, “Jopa konu owundu ełe
muls. Mołup, prei erip mołup, or kumb mił endi enj. Epi ei alap owundu
kupu muł si kindpi mani om. Epi ei orung orung kapłi pim ni, mani na muls
konu om.
6 Pe na mołup, epi ei mandił kenj ni mani mei ełe, epi ei ni ka wembii ni
kei ni epi pei mulnjung.
7 Na mołup piinj ni, ek endi yi nim, ‘Piisa, nim epi ombu to kał, no!’ nim.
8 Ba na yi ninj, ‘Owundu na mon! Na epi kis mołum epi endi nop nga ka
sim nop enał, mon!’ ninj.
9 Ei epin ek ei nga tor om. ‘Epi Gos enim epi ei ka sałim, ei kis ninenjii!’
10 Epi ei kunum tekliki tor om. Pe sikir epi ei pei ei muł ełe tonu pum.
11 Pe kunum ełe wu tekliki sin mulnjpun ngii ełe tonu onjung. Sesariya
wu endi, wu kei kindang na muls konu onjung.
12 Pe Gos nge Gui Ka ek nim, ‘Nim wu kei kin ouni pungii,’ nim. ‘Nim
noman embin kulerii!’ Pe wu kei kin pii gii wumb angił orung nga endeim
na kin pupun Koniiliyas ngii konu nirik punjpun.
13 Pe wu ei eim ek nipi nim, ‘Eim Gos kindang opu sinim tep enim wumb ei
nge kenim mił nipi sin ngum.’ Ei yi nim, ‘Nim Jopa konu pukun wu Saimon
mołum nen omba, wu ei embe endi Piisa.
14 Eim nim ek kombur nipi ngumba. Ek ełe nim Gos nim sipi orung sipi,
nim ngii endi wumb ei Gos sipi orung simba,’ yi nim.
15 Na ek nip mołamb kin, Gos nge Gui Ka wumb mulnjung konu om. Ei
sinim kin ok orum mił yi om.
16 Na owundu ni eim ek ei nga piind, ‘Jon wu amb noł mendpił pendpi
ngum. Ba enim Gos nge Gui Ka ełe noł pendmba.’

17 Ok sinim Jiisas Krais kin pii gii nemin epi ka wii sinim kin wii ngumba. Gos Gui Ka sin ngurum mił ei nge akip wumb ombu ngonum. Nii na kapłi? Gos andłam owundu ngumbii min?" Piisa ek yi nim.
18 Piisa ek nim ek ei piik, "En enim ek ei si kindik Gos embe ambił tonu kindik," enjing. "Yi erangin, Gos wumb tiłap eipi noman to ak tum ku, wumb ei noman konj sik mułngii ku."

Andiok Wumb Gos Ek Piik Mulnjung Wumb Tonu Ok Kongun Enjing

19 Ok Siipen kołpu pang kin, oł embin tui owundu endi tonu om. Pe pii gii wu kombur tungu puk konu eipi eipi punjung. Puk, Piniisiya konu ni Saipris konu ni Andiok ni konu ełe punjung. Ek nik wumb eipi Gos ek ngunenjing; Jura wumb minj ek nik ngunjung.
20 Ba wu kombur tuk ełe mulk, Saipris konu ni Sairiini ni konu ombu puk, Andiok konu puk Griik wumb Jiisas ek ka ni ngunjung ku.
21 Gos Owundu nge dinga ełe opu seng kin, wumb pei pii gii nik, Gos kin noman to ak tok Gos Owundu kin pii gii ninjing.
22 Jerusalem konu Gos nge tiłap ek ei piik wu, Banapas Andiok konu kindangin pum.
23 Eim opu kenim ni, Gos wumb ombu kaimb sipi piki to mułum. Banapas opu kanpi ka piim. Pe eim Gos ek dinga nipi wumb ngum. Wumb piik kin, Gos Owundu kin kunum kunum mandi ok mulnjung.
24 Banapas ei wu ka, Gos nge Gui Ka eim kin piki to mułum. Enim Gos kin pii gii dinga pim. Pe wumb pei Gos nge tiłap ełe tuk onjung.
25 Pe Banapas Sol kurpu, Tasas konu ełe pum.
26 Pupu, kur kan sipi, Andiok konu ełe orung tu wum. Kung ngii endeim Gos nge tiłap wumb Andiok konu mulkuł, Gos ek ka nikił, wumb ngunjnguł Andiok konu ełe Gos nge wumb ełe kumna embe, 'Krisin' o ninjing.
27 Kunum ełe, ekii se piik nił*m*in wu kombur Jerusalem konu si kindangin Andiok konu mani onjung.
28 Ek ni tor kindił*m*in wumb mulnjung konu, wu endi tuk mułum wu ei embe Akapas. Wu ei Gos Gui Ka piki tang, orung orung pei kumb kuni owundu simba nim. Ekii se Kloriyas King owundu mułum kunum ełe, kumb kuni owundu simba kunum.
29 Yi neng kin, Gos pii gii wumb Andiok konu ełe ek nik piik. Jura wumb engnjing noł eipi mołmun ei paki tumun. Gos nge tiłap wumb endeim ni yi piinjing. Ku seng kin, kongun ełe ku orung paki to kindmin ni piinjing.
30 Ek yi ni pendik, ku ngangin Banapas kin Sol tał kindangin sipkił, peng pim wumb mulnjung konu ngunjnguł.

12

King Eros Jeims To Kondpu Piisa Kan Ngii Ełe Kindim

1 Kunum ełe, wu King Eros tiłap ełe mulnjung wumb ei topu kan ngopu oł embin tui erim.
2 Pe King Eros Jeims angim Jon tui to kundum.
3 King Eros Jura wumb kenim ni, erim oł ei ka piinjing. Piyangin, kanpi Piisa kan ngum ku. Erim, kunum ei Jura wumb bres yiis punerang nunjung kunum ełe erim.
4 Piisa ambił gii nik, kan ngunjung. Piisa kan ngopu, opu wu kapił kapłi mulnjung konu kindim. Kindang kin, tep er mulnjung wu kapił kapłi mulnjung konu opu wu kapłi tep er mulnjung. Wu King Eros eim yi piim, Pasopa kunum ei ekii se Gos wumb Jura wumb Piisa sipi wumb mułngii konu ełe kos ermbii ni piim.

5 Yi erangin kin, Piisa kan ngii ełe mułang kin, opu wu tep er mulnjung.
Ba Gos nge tiłap ełe prei erangin kin, Gos Piisa kan ngii pałim ei paki tumba
nik prei dinga kind er mulnjung.

Sinim Tep Enim Wumb Ei Piisa Kan Ngii Ełe Si Tor Sim

6 Wu King Eros 'Piisa kos ełe tumbii,' nim, kunum ełe epinding, opu ond
wu tał enginjngił konu ełe Piisa eim tuk ełe or pim. Piisa simb angił ełe kan
sen to pendnjing. Pe opu wu tał kan ngii ondu ełe tep er ang mulnjunguł.
7 Gos Owundu sinim tep enim wu ei kindang kin, opu kan ngii nirikring
wang kin, konu eni mił topu tiłang erim. Pe sinim tep enim wu ei opu, "Piisa,
Piisa!" nipi, or pim to konj kindim. Kindpi, ek yi nim, "Nim sikir angkin,"
kan sen angił to pendnjing ei Gos nge dinga ełe wii pilngan to mani pum.
8 Pe sinim tep enim wu ei ek nipi Piisa ngum, "Nim kan talkin, su kindkin
er!" Neng, Piisa yi erim. Pe sinim tep enim wu ek nipi Piisa ngum, "Nim
konduk kindkin, na ond konu wa!" nim.
9 Piisa mułum palting ei si kindpi, sinim tep enim wu ei pum konu ekii se
pum. Ba Gos sinim tep enim wu ei kindang opu erim oł ei, keimi ni piinerim.
Piisa eim yi ni piim, "Na or kumb end," ni piim.
10 Pe pukuł andłam ełe tep mulnjung konu si kindkił pukuł, endi si
kindkił. Ekii se, pukuł ain kin ondu dinga ngo pendnjing ni, Gos nge dinga
ei eim aki to sim. Ondu ei aki tok konu owundu ełe pułmun andłam ondu
ełe tor pukuł, andłam endi punjnguł. Pe sikir enjel sinim tep enim wu ei
Piisa si kindpi am pum.
11 Pe Piisa noman o peng piim. Piisa ek yi nim, "Pe na piind. Gos sinim
tep enim wu ei kindang, wu King Eros angił ełe na si tor sinim ni piim. Jura
wumb na kin epi kis ermin ninjing ei, kanpi eim nge dinga ełe na sip tor
sinim," ni piim.
12 Pe ei piipi pendpi, Jon mam Mariya ngii konu ełe pum. Jon ei embe
endi eipi 'Mak' pa niłmin. Wumb pei kułou to molk prei er mulnjung.
13 Piisa opu ngii ondu andaring ełe to teki teki ni mułum. Pe kongun amb
endi mułum, ambił opu ngii aki tumba nge om. Ambił ei embe Ronda.
14 Ambił ei opu piim ni Piisa ek tengim. Piisa anda ngii ondu ełe engim.
Engang piipi, eim ka piipi ngii aki tunarpi; nga sikir orung pum. Pupu kin,
wumb kanpi yi nim, "Piisa om, ngii ondu ełe mołum," pa nim.
15 Pe wumb ambił ei kanik yi ninjing, "Nim wulu pang nin min?" Ba ambił
ei ek dinga kind yi nim, "Keimi, mołum," nim. Wumb molk, yi ninjing,
"Piisa nge anjel onum ninjing."
16 Ba Piisa ngii ondu ełe piram to mułum. Pe ngii ondu aki to kenjing ni
Piisa angpi mułum. Kanik, puku si endnjing.
17 Piisa eim angił tonu kindpi, "Ek tingnerei!" nim. Piisa eim kan ngii
pim, Gos Owundu er tor tu wum mił ei poł topu wumb ngum. Ngopu yi
nim, "Enim Jeims kin angim noł yi nei!" a nim. Piisa ek yi ni pendpi, nga
anda pupu konu eipi endi ełe pum.
18 Pe ekii se tingang, opu wumb kenjing ni Piisa mulerang opu wumb
mund mong kulk Piisa jiłi pum, nik kurnjung.
19 Pe wu King Eros Piisa kurum ba kan sinerim. Sinarpi yi nim, "Opu
wu tep mulnjung wu, ombu to kundmbii," nim. Neng kin, opu wumb to
kundngii enjing. Erik kin, wu King Eros Juriya konu si kind pupu Sisariya
konu ełe mułum.

Wu King Eros Kułum

20 Wu King Eros eim Taiya wumb kin Sairon konu wumb ei popuł kis piim. Wumb en enim ok, wu King Eros wu num endi mondułum, wu ei embe Balasis kanik yi ninjing. “Nim ek nin sin noman kis ei mani pangłi. Sin wu King Eros konu ełe, sin wumb pei eim kin kuni si nopun mołmun.”

21 Wu King Eros eim kunum endi kułou tumun ni pendrim. Kunum ei, eim king ełmin epi ei sipi, king mołułum konu ełe mołpu ek kinan nipi mułum.

22 “Wumb king nim ek ei piik ek kend tok yi ninjing, ek ei eim wumb gupu ełe tor onanim. Gos gupu ełe tor onum,” ninjing.

23 Wu King Eros eim Gos mendpił embe ambił tonu kindnerim. Yi erang kin, Gos sinim tep enim wu ei kindang opu King Eros tum. tang kin, King Eros kirim kiłanj nang, eim kułum.

24 Ba Gos ek ei dinga tonu opu wumb konu orung orung ełe pei pum.

25 Banapas kin Sol tał, kongun ei Jerusalem konu er poru nikił, si kind orung Andiok konu punjnguł. Pukuł, Jon ni wu ei sinjngił, wu ei embe eipi endi Mak, wu tał kin tep to punjung.

13

Banapas Kin Sol Teł Gos Ek Ełe Kongun Erngił Nge Punjnguł Wu Sol Kongun Kumna Erim

1 Andiok konu ełe, Gos nge wumb tiłap mulnjung konu ełe Gos ołermba, ołei piik niłmin wu kombur mulnjung. Pe ek embe to ngołmun wu kombur mulnjung ku. Mulnjung kin, wu ombu embe yi: Banapas, Simiyon, embe endi eipi Naisa ni Lusiyas, wu ei Sairiini konu ełe wu, Manain ngii endi pałmbił wu Eros Terak, angim endi Sol wu ombu Andiok konu ełe mulnjung.

2 Wumb ombu prei er molk, kuni mowii mulnjung. Molk kin, Gos nge Gui Ka ek yi nim, “Enim Banapas kin Sol teł to tonu kindangin nam kongun wii top ngumbii kongun ei erngił.”

3 Pe kuni mon nik mowii molk, angił tonu kindik prei erik, wu tał Gos kongun ełe kindnjing. Pe wu tał kindangin punjnguł.

Saipris Konu Wu Tał Gos Ek Ka Ei Ninjngił

4 Gos nge Gui Ka ei, wu ombu kindang Selusiya konu ełe punjung. Selusiya konu ełe wu ombu noł kanu owundu sik Saipris mei konu kembis ełe punjung.

5 Wu ombu puk, Salamis konu ep noł wer ełe tor punjung. Puk, Jura wumb men ngii engim konu Gos ek nik wumb ngunjung; wu endi Jon Mak wu tał paki topu mułum.

6 Pe wu tekliki Saipris konu ełe punjung. Puk, Pepos konu tor punjung. Pepos konu ełe wu endi kum kondpu ołkanim kanim ełim. Wu ei yi nim, “Na Jura tiłap ek ni tor kindił wu moł,” ba eim ek kend tum. Wu ei embe Bar-Jiisas.

7 Wu ei gapman owundu kin tep to mułum gapman wu ei, eim embe Serkiyus Polas. Serkiyus Polas eim noman ka peng, Banapas kin Sol tał wii tang okuł. “Gos ek nengił piimbii,” pa nim.

8 Ba Elimas ni wu ei eim kum kondpu, epi kanim kanim erpi ełim wu. Griik wumb ek ełe wu ei embe Elimas ninjing. Wu ei eim wu tał to mani kindmbii ni erim. Erpi, wu gapman owundu wu ei noman to kis eramb, Gos kin pii gii ninim ei si kindmba nipi erim.

9-10 Ba Sol eim Pol pa ninmin ku, ei Gos Gui Ka noman dinga ngum. Elimas dinga kanpi ek nipi ngum, “Nim Seisen nge kingam, nim ołka ombu nim

er kis mondun. Nim ek kend tołun wu. Nim Gos Owundu oł ka ei er kis mundnjii en. Nim oł ei si kindnjii nimbił enim?
11 Pe Gos Owundu angił ełe nim tang, nim ningił kis mułmba. Pe nim kinarkin, mułun kunum kopur epi ei ba," nim. Pol ei yi nipi mułang kin, kupu mił epi emii erim endi opu Elimas eim ningił ełe pandi tum. Pe Elimas eim pupu, wumb endi eim angił ambilk, andłam andan to sipngii nipi pum.
12 Wu gapman owundu oł ei kanpi puku sim. Sipi, eim Gos Owundu ek pii gii nim.

Pisiriya Konu Oł Andiok Wu Tał Ombu Kongun Enjngił

13 Pol kin kongun ende er mulnjung wumb, Pepos si kindik noł kanu ełe puk Perka konu Pampiliya konu owundu ełe punjung. Ba Jon eim wumb ombu si kindpi, Jerusalem konu orung pum.
14 Perka konu si kindik, puk Pisiriya konu owundu Andiok konu tor punjung. Kunum ei, kor kunum tor punjung. Puk kin, Jura wumb Gos ngii ełe nirik puk mulnjung.
15 Gos ngii ełe wu owundu ombu Moses lo ek ei gerik, Gos nge ek keimi niłmin wumb ek ei gerik poru nik, Pol kin tep to onjung wumb ei kii sinjing. "Engnan noł enim onjung. Ek endi pim kin, nengin sin noman ełe tang piimin," pa ninjing.
16 Pe Pol angpi angił tonu kindpi ek nim, "Enim Esrel wumb kin, wumb tiłap eipi Gos kin mund mong kulnjung wumb, enim piingii!
17 Gos Esrel nge wumb, ok wumb sinim nge kupenjing noł, Eisip konu mulk kunum ei, Gos erang wumb tiłap owundu tonu ok. Ekii se Gos nge dinga ełe konu ei si kindpi tor tu wum.
18 Pe ok konu wumb mułngii konu ełe oł embin tui endi tonu wang kin, kung ngii 40 kinan mulnjung. Pe ok konu wumb mułngii konu ełe Gos kupenjpin noł paki tum; ba wumb ei Gos ek piinenjing, ei nge wumb ei kung ngii pei mulnjung.
19 Pe Keinan konu ełe, Gos wumb tiłap angił orung nga tał topu eipi kindim. Kindpi, Esrel wumb mei ełe mulnjung. Mei ełe no mułangin kin, kung ngii 450 kinan no mulnjung.
20-21 Ekii se Gos Esrel wumb kombur tep erngii nipi mundum. Mundum wu ombu mułangin kin, kunum ełe ek ni tor kindiłim wu Samuyel mułum. Mułum kunum ełe, king mułmba, pa ninjing. Kis kingam Sol, Gos sipi ngum wu ei, Benjamin nge tiłap ełe, pe Sol king mułang kung ngii 40 kinan mułum.
22 Ba Gos king Sol tor kindpi, king Deipis mundum. Mołpu, wumb kanpi yi nim, 'Na Jesii kingam kan sind. Na wu ei noman ngond. Eim na noman piimba mił kongun ermba,' pa nim.
23 Gos eim ok nirim mił oł ei erim. King Deipis nge tiłap ełe, Gos eim kingam Jiisas kindim. Sinim sipi orung simba wu ei, Esrel wumb mulnjung konu kindim.
24 Kunum ełe Jiisas oneririm kunum ei, Jon wumb noł pendiłim, wu Gos ek nipi yi nirim. 'Enim Esrel wumb, noman ak tok, noł pingii,' pa nirim.
25 Jon eim kongun poru nimba erang yi nirim, 'Enim na er piinmin mił nenj? Enim kui er mulnjung wu ei na mon. Enim na nind ek ei kom se piingii! Wu endi ekii se omba wu ei, na eim simb su kan ei kapłi si kindnermbii mon! Eim wu owundu.'
26 "Engnan noł! Enim Eiparam nge tiłap ełe, pe wumb kombur Gos nge ek ełe mund mong kulnjung wumb ei, Gos sinim sipi orung simba ei, Gos nge ek sinim kin kindim.

27 Jerusalem wumb ni wu mulnjung wumb ei, wu ei piinenjing. Gos epi nipe ekii se ermba ei, piik niłmin wumb ek ninjing kor kunum ełe mon geriłmin ei piinenjing ku. Wumb kis ombu Jiisas sipik kos erik ngunjung. Yi mił Gos oł ermba ni tor kindiłmin wumb ninjing mił yi enjing.
28 Wu ei mong endi sipi erang tungii ei kapłi, ba wumb Pailos kin wii to kundii minj ninjing.
29 Ok Gos oł ermba ei piik niłmin, wu ek poł ek gerik poru ninjing. Ekii se ond peri ełe, Jiisas si mani sinjing. Sik, tukpu ełe kui tunjung.
30 Ba Gos eim Jiisas tukpu ełe er konj sim.
31 Wumb Galilii konu si kindik, Jerusalem eim kin ouni punjung wumb ei eim kenjing. Ekii se eim nga orung wang kin, kenjing wumb ei eim nga keningii ku.
32 Pe sin enim kin Gos ek ka ei yi nimin. ‘Oł ei ok Gos eim Jura wumb kupenjpin kanip ngumbii,’ nirim.
33 Ei pe Gos eim kingam sinim ngonum. Eim Jiisas nga er konj sim, Gos ek mer mon ok nge Sam 2 pułum mił ei yi nim,
‘Nim na kangi mendpił. Pe na nim arnim moł.’
34 Eim mer tukpu ełe er konj sim; nga tukpu ełe orung ba mił mon. Gos eim ek yi nim,
‘Na enim noman ka ngumbii. Ok na Deipis ngumbii nir, ei enim kapłi pii gii ningii.’
35 Sam nga pułum ek endi yi ku nim,
‘Nim kongun wu ka wii nga kulermba.’
36 Sinim piimin! Deipis eim Gos nge noman ełe kongun er mołpu sinim wumb mulnjung konu mei ełe tuk mołpu erim. Ekii se kołpu pupu eim nge kupenjing noł mulnjung konu ełe purpu mani pum.
37 Ba wu ei Jiisas Gos nga er konj sim wu ei purnerim.
38 Engnan noł, enim ei dinga piingii! Sin Gos ek ka ei enim kin yi ninmin. Gos wu ei Jiisas kin enim oł kis ei kapłi kil ngumba.
39 Moses sinim lo kengip topu ngurum ek ei, sinim oł kis kil ngopu, sinim ka mułngii ninerim mon. Ba wu ei Jiisas eim kin pii gii ninjing wumb ei kanpi oł kis ei kil ngopu, wumb kun ka mułngii nirim.
40 Enim oł kun ka erik mułngii! Epi kis ei enim kin onermba; ok Gos ermba oł ei piik ek dinga niłmin wumb yi nik.
41 ‘Enim wumb ek, buł mong tung, noman kis piik, enim ei epi kis tonu omba. Pe na enim kin kongun endi end. Ek ei, wu endi enim nik ngangin pii gii ninenjing.’ ”
42 Banapas kin Pol teł anda punguł enjngił ni, wumb ek yi ninjing. “Nga kor kunum ełip okuł, Gos ek ka ei nge nengił,” wumb piimin ninjing.
43 Wumb pei Gos ngii si kindik anda puk punjung. Jura wumb pei ni wumb tiłap eipi ei, Gos ek pii gii ninjing ku. Jura wumb men tok ełmin oł ei enjing. Pol kin Banapas punjnguł konu ekii se punjung. Wu tał ek nikił ngunjnguł, wumb noman to dinga erangił, Gos nge noman ngopu, enim piik mułngii.
44 Kor kunum endi mandi erang, wumb konu orung orung wumb pei ok Gos ek piimin ni ok kułou tok mulnjung.
45 Ba Jura wumb molk kenjing ni, wumb pei ok kułou tunjung. Tangin kin, ei nge Jura wumb popuł kis sik, Pol ek nim ei to mani kindmin. Pol buł morung ek ambilk mulnjung.
46-47 Pol kin Banapas teł ek dinga nikił yi ninjngił, “Keimi, sił Gos ek ei enim kin ok kanpił nimbił. Ba en enim Gos ek pinarik buł ngok. Yi

nimin, sin Gos konu ka ełe kunum kunum mułmun. Pinałim ninmin ei, enim piingii. Sił pe Gos Owundu yi ninim,
‘Ełip wumb tiłap eipi endi kin peł!’ pa nim. Gos Owundu sił kin ek yi nim,
‘Ełip wumb mułngii konu dup mił tiłang erang mułnguł ei nge Gos wumb pei sipi orung simba.’
48 Wumb tiłap eipi Gos ek ei piik, Gos Owundu kin ka piinjing. Wumb pei en enim ka piik konu ełe pupun kunum kunum konj mułmun. Nik, Gos ek pii gii nik mulnjung.
49 Gos Owundu ek ei konu orung orung pei pang piinjing.
50 Piik kin, Pol Banapas teł Gos ek nikił, wumb ngunjnguł. Amb kombur ni wu owundu ni ok, Gos ek piik mulnjung. Ba Jura wumb ok, wumb tiłap eipi kin ek nik, kunj tangin erangin wumb ok Pol kin Banapas teł ek ngunjung. ‘Sin konu ełe mulerngił!’ nik, to tor kindnjing.
51 Wumb yi erangin kin, wu tał wumb keningii nikił, simb su mei ełe tami to kindambił piingii. Sin oł kis enjpin ni piingii nikił enjngił. Er pendkił Aikoniyam konu ełe punjnguł.
52 Andiok konu Gos nge tiłap ełe tuk onjung, wumb ei Gos nge Gui Ka ek sik, ka piik mulnjung.

14

Wu Tał Aikoniyam Konu Gos Kongun Enjngił

1 Aikoniyam konu wu tał, Pol kin Banapas kin pukuł. Jura men ngii ełe nirik punjnguł. Pukuł, Gos ek ka ei nikił wumb ngangił. Wumb tiłap eipi ni Jura wumb pei pii gii ninjing.
2 Ba Jura wumb kombur pii gii ninenjing, wumb ei tiłap eipi kan nengin, Gos tiłap er kis ermin nik enjing.
3 Banapas kin Pol teł Aikoniyam konu ełe kunum kinan mulkuł. Gos Owundu ek nikił, wumb ngokuł mulnjunguł. Owundu wu tał paki dinga tang kin, wu tał jep oł kanim kanim enjngił. Jep oł erangił, Gos wu tał epi noman ka ngum. Ngang kin, wumb kanik Gos ek ei keimi, ni piinjing.
4 Wumb konu owundu ełe mulnjung wumb ei, sikind eipi puk, wumb kombur puk Jura wumb ek ninjing mił ei piinjing. Wumb kombur puk, Gos nge kongun wu tał Gos ek sinjngił konu ełe puk piinjing.
5 Ekii se wumb tiłap eipi kin Jura wumb kin wu noman pim wumb ok, “Pol kin Banapas tep tumun,” nik onjung. Wumb ombu ok, kom ku sik, “Wu tał to kundmun,” ninjing.
6 Wumb ek yi nengin piikił, tungu pukuł konu kembis Lisra kin Derpii tał sim, konu owundu Laikoniya konu orung orung mandi sim.
7 Pe wu tał konu ełe molkuł, Gos ek ka ei nikił wumb ngokuł mulnjunguł.

Lisra Konu Ełe Wu Tał Kongun Er Mulnjunguł

8 Lisra konu ełe wu endi mułum wu ei, simb tał ouni kis mułang, andłam endmba pinerim. Ok mam kirim tuk multum, eim yi er peng tor orum. Wu ei andłam endmba pinerim.
9 Wu ei Pol ek nim mił dinga kanpi mułum. Pe Pol wu ei dinga kenim ni wu ei pii gii pim, ei eim simb ka ermba, ni piim.
10 Pol ek dinga nipi yi nim, “Nim angkin simb kun kamb!” neng, wu ni sikir angpi pum.
11 Wumb pei Pol erim oł ei kanik, en enim Laikoniya konu ek ei dinga ninjing. “Owundu wumb mił okuł, sinim konu okuł,” ninjing.

12 Banapas wumb eim embe ‘Sus’ ninjing. Pol ek niłim wu nik, wumb Pol
embe ‘Ermes’ ninjing.
13 Sus ngii owundu ei konu owundu ełe torung ełe engim. Sus ngii
owundu ełe kułmał kałiłim wu ei, kung kou pełe kombur tuk tu wum. Pe
plawa kuk wulu kindnjing ei, sipi konu owundu ełe mandi om. Eim kin
wumb kin kułmał kałpin wu tał ngumun nik onjung.
14-15 Gos nge ek se andiłmbił wu tał, Banapas kin Pol teł ek ei piikił oł ei
nge er mulnjung. Wu tał kis piikił eł ełip konduk to kis enjngił. Erkił, sikir
pukuł, wumb punjung konu ełe pukuł wii tunjnguł. “Nimbił erang, enim
oł ei enmin? Sił wu sinim ngenj ende. Sił Gos ek ka ei nipił enim ngambił
oł yi nge si kindik Gos ek ka piik molk Gos konu ka ełe pungii. Nipił kongun
er onmbuł.
16 Keimi, ok wumb oł kis er endnjing ei, Gos eim kan wiik tum.
17 Ba ei koi enerim; wumb kinerngii ni enerim mon. Gos epi pei kanim
kanim eririm. Sinim kaninmin, eim epin konu mołpu, sinim kin konu kumb
ngopu, sinim erang, epi pei ka tonu onum. Gos sinim kuni ka ngang, sinim
noman ka seng, ka piimin.”
18 Wu tał ek dinga yi nikił, pe wumb eł ełip kin kułmał kełngii ełmin wu ei
mon nikił enjngił.

Wumb Pol Kom Ku Tunjung

19 Andiok konu kin Aikoniyam konu Jura wumb kombur ok, wumb
mulnjung konu kunj tangin, wumb ku sik Pol to kundnjung. To konduk,
nga ngundundii sik, konu owundu ełe tor sipnjing. Sipik, yi piinjing, kułum
ni piinjing.
20 Pe Gos nge tiłap ok orung mułangin kin, Pol angpi konu owundu ełe tuk
pum. Kupiiring Pol kin Banapas teł Derpii konu ełe punjnguł.
21 Wu tał Gos nge ek ka, ei nengił wumb pei tuk ok Gos nge kongun wumb
mulnjung. Ekii se wu tał Lisra konu ni Aikoniyam konu ni Andiok konu ełe
orung punjnguł.
22 Pukuł, Gos nge tiłap ełe mulnjung wumb ei, Gos ek nikił, wumb ngangił
wumb Gos ek pii gii nik mułngii nikił ek dinga ninjngił. Enim pii gii nik
mułngii. “Sinim Gos tep er mołum konu tuk bin ei, ok sinim epi embin tui
endi sinim kin omba ei ko wupun andpin bin.”
23 Gos nge tiłap mulnjung wumb ei, wu tał pukuł tep wumb mułngii
nge to tonu kind mundunjnguł. Pe wu tał kuni nunarkił, prei erkił Gos
ngunjnguł, wumb Gos kin pii gii nik mulnjung wumb pei, Gos owundu angił
ełe kindinjngił.

Andiok Konu Kin Siriya Konu Ełe Wu Tał Orung Punjnguł

24 Ekii se wu tał andkił pukuł Pisiriya konu tor pukuł, Pampiliya konu ełe
tuk punjnguł.
25 Wu tał pukuł mani Perka konu Gos ek ka ninjngił. Nikił, ekii se pukuł
Aseliya konu punjnguł.
26 Aseliya konu pukuł, noł sip ełe pukuł, Andiok konu tuk punjnguł.
Ok konu ełe, Gos nge tiłap mulnjung wumb ei, wu tał Gos angił ełe tuk
kindnjing. Kindangin, Gos wu tał paki tumba nik ninjing. Wu tał pukuł
Gos kongun er pendkił, nga konu ełe orung onjnguł.
27 Andiok konu tor okuł, Gos tiłap ei nengił kułou tunjung, eł ełip Gos
kongun er pangił, Gos paki top erim ek yi ninjngił. Gos wumb tiłap eipi
noman aki tang, wumb ei Gos ek piik pii gii ninjing.
28 Wu tał Gos tiłap wumb ełe tuk onjung wumb kin kunum kinan
mulnjunguł.

15

Gos Nge Tiłap Ełe Mulnjung Wumb Kułou Owundu Jerusalem Konu Tunjung

1 Jura konu wumb kombur mani ok Gos nge tiłap ełe mulnjung, wumb kanik kengip ek yi ninjing. “Enim Moses lo ek piinarik, ngenj kopsik enenjing kin, Gos enim sipi orung sinermba,” ninjing.

2 Wumb ei ok yi nengin, Pol kin Banapas teł, wumb ei kin ek popuł kis sikił. Wumb ei kin wu tał kin ek opu er ninjing. Pe Gos nge tiłap ełe mulnjung, wumb ek nik, Pol kin Banapas teł kin wu kombur kin kindangin, Jerusalem konu tonu puk, Gos ek se andik kongun ełmin wumb kin, wumb noman pim wumb kin, ek ei nik, ka erngii ni punjung.

3 Gos nge tiłap wumb, wu ombu kindangin puk, en enim Piniisa konu kin Sameriya konu tuk ełe puk. Gos nge wumb konu tał ełe mulnjung, wumb ei kanik, ek yi nik. Gos wumb tiłap eipi erang, noman tuk aki tok, Gos eim ek piimin nik, Gos nge tiłap wumb noman ka piik wumb ek ei nik ngunjung.

4 Jerusalem konu tor pangin, Gos nge tiłap wumb pei ni Jiisas nge kongun wumb ni, wumb peng pim wumb kin ek tengnjing. Pe Pol kin Banapas teł Gos paki tum mił nikił ngunjnguł.

5 Lo ek piiłmin wumb wumb ei, ok yi ninjing. “Ełip wumb nengił, ngenj kopsik, Moses lo ek pałiłim mił yi erngii.”

6 Yi nengin, Jiisas ek se andiłmin wumb nin, wumb noman pim wumb, ek ei nik kun erngii nge enjing.

7 Ek pei nik poru nengin, Piisa angpi ek nipi yi nim. “Engnan noł, enim piinmin ok Gos sinim kongun mok topu, na kongun Gos ek ka ei wumb tiłap eipi kin pup ek nip ngamb, wumb pii gii ningii kongun ei Gos na ngum.

8 Gos eim wumb pei noman tuk kaninim, ei eim sinim andan topu ngonum. Ei Gos eim ka kanpi sinim andan tum. Gos sinim eim Gui Ka ngum mił yi wumb ngonum.

9 Gos sinim kin oł eipi erpi, wumb tiłap eipi kin oł erpi yi enanim, mon! Wumb Gos kin pii gii nengin kin, Gos wumb erang ka mołmun.

10 Enim nimbił erang Gos nimba mił piimin nik enmin? Enim oł embin tui ei Gos tiłap ełe nimbił erang oł embin tui ngonmun? Ok sinim kupenjpin noł oł embin tui ei nge ko wunerik, oł ei nge akip sinim ko wunermin ku. Sinim pei kapłi enanim.

11 Sinim pii gii nimin, Jiisas Owundu noman ka ngopu, Gos sinim sipi orung simba yi mił ku, wumb ombu orung sinim.”

12 Piisa ek yi nim, “Sinim kułou tunjpun, ek peng endi pinałim.” Kom sek mułangin, Banapas kin Pol teł ek nengił piinjing. Pe Pol kin Banapas teł ek yi ninjngił, “Wumb tiłap eipi mulnjung konu, Gos sił paki tang sił jep oł ełe enjpił.”

13 Wu tał ek ni poru nengił, Jeims ek yi nim, “Engnan noł, enim na ek nimbii end, kom se piyei!”

14 Saimon ek yi nim, ‘Kumna Gos wumb tiłap eipi kin om. Opu, eim nge wumb tuk seng kin ok mulnjung.’

15 Gos nge ek piik niłmin wumb ek ei ende mił ek yi mił pulnjung. Ek ei nge Deipis nge tiłap wumb, ok ninjing.

16 Owundu yi nim,

‘Ekii se na orung ombii, Deipis ngii mani pum ngii ei nga tekmbii. Eim ngii
konu ełe mułum epi, kis mułum ei nga konj ermbii.

17 Wumb eipi Gos nam Owundu ni kurngii. Ei wumb pei, wumb tiłap eipi
nam sip mundunj wumb.'
18 Kumb ok Gos Owundu eim, ek nipi tor kindpi," yi nim.
19-21 "Sinim piinmin, kumb ok ek ei pepi opu pe yi ku pałim. Konu owundu
kembis pei orung orung sałim konu ei kor kunum Moses lo ek ei ger piik
minj mołmun." Jeims ek nga yi nim, "Nimbił erang na noman ełe yi pałim.
Wumb tiłap eipi noman ak tok Gos ek ekii sinjing. Ei sinim noman embin
piingii ek ninermin. Sinim pipe topun yi nimin, 'Kuni epi gos kend nik
kuingii epi ei nunerngii. Amb wam mułang ngunduk enmin oł ei si kindik.
Kung min epi nipe endi kan kulk pindangin kułang, nungii ei nunerngii.
Kung min epi nipe miyem ei nunerngii ku.' "

Wumb Tiłap Eipi Gos Nge Tiłap Ełe Tuk Ok Gos Ek Piik Mulnjung Konu Pipe Pol Kindnjing

22 Yi nik kun erik, Jiisas ek se andiłmin wumb kin, wu owundu ni Gos tiłap
ełe mulnjung wumb pei, kułou tok yi nik. Wu tał kindangin wumb tiłap eipi,
Gos nge tiłap ełe tuk ok mulnjung konu punguł nik. Andiok konu Pol kin
Banapas teł kin kindangin punjnguł. Pe Juras ei embe endi Basapas, kin
Sailas kin kindnjing. Wu tał pukuł, Gos nge tiłap wumb mulnjung konu ełe
kumna punjnguł. Pukuł, tep er mulnjunguł.
23 Pipe endi kindik yi ninjing, "Sin Jiisas nge ek se andiłmin wumb kin
men ngii kongun wumb ombu sin enim enginjpin noł mołmun. Sin pipe ei
połpun, enim tuk wumb tiłap eipi tonu ok, Andiok konu ni Siriya ni Silisiya
konu ełe mołmun.
24 Sin ek ei piinjpin, sin wu kombur ok ek kanim kanim nik enim noman
to wulu mił kindngii, enjing. Wumb ombu ok enim noman tuk to kis enmin
ei, sin yi erei ninenjpin mon.
25 Sin noman ende sepin ek ka piipin, Gos ek se andiłmin wu kindmin.
Wu tał Banapas kin Pol teł sin noman ngołmun wu tał enim kin kindinmin.
26 Wu tał eł ełip ngenj ełe piinarkił, Jiisas Krais Owundu kongun ełe embe
ambił tonu kind punjnguł.
27 Sin Juras kin Sailas teł kindinmin. Wu tał ek sikił tu wunmbuł, ek ei
nengił enim piingii.
28 Gos nge Gui Ka ei sin kin mułang, sin ek ei ninmin. Sin ek eipi endi
nipin, enim ngunermin. Enim piinmin, ek ei minj piik mułei!
29 'Enim kung ni epi eipi endi gos kend nik kuingii epi ei nunerei! Pe kung
miyem ni kung kan kulk pindangin kułmba ei nunerei!' yi ninjing. 'Wu eipi
embinjing ei ningił enarik, en enim ka mułngii. Pe enim ek ninmin ei piik
ka mulnjung kin kapłi ermba, enim ka mułeiyo.' "
30 Gos nge tiłap wumb, ek se andiłmin wu ombu kindangin, Andiok konu
ełe punjung. Puk, Gos nge tiłap wumb mulnjung konu tuk sik pipe ei wumb
ngunjung.
31 Konu ełe Gos nge tiłap wumb pipe ei ger kanik piinjing; pipe ei gerik
ka piinjing.
32 Juras kin Sailas wu tał eł ełip Gos ekii se ermba oł ei piikił, wumb kankił
ek ni dinga enjngił.
33 Wu tał Andiok konu ełe kopur kinan mulnjunguł. Pe Gos nge tiłap
wumb noman ende sek, ka piik, wu tał nga orung kindangin punjnguł. Eł
ełip kindangin onjnguł, wumb mulnjung konu orung punjnguł.
34 Ba Sailas eim punarpi, Andiok konu ełe mułum.
35 Pol kin Banapas teł Andiok konu ełe enj mulnjunguł. Pe wu tał wumb
eipi kin andkił, Gos ek nikił wumb ngokuł enjngił.

Pol Kin Banapas Teł Eipi Eipi Punjnguł

36 Ekii se kunum kopur o pang, Pol Banapas kanpi yi nim, “Siłip orung
pupuł, enginjpił noł konu owundu orung mołmun konu ełe pupuł kenmbił.
Ok siłip Gos ek nipił wumb ngunjpuł wumb, akip pupuł kenmbił ni wumb
ka mołmun min kis mołmun, ei pupuł kenmbił.”
37 Banapas, Jon kin ełip kin tep to bin ni piim. Jon embe endi Mak.
38 Ba Pol ek yi nim, “Wu ei ok siłip Pampiliya konu si kindpi konu eipi
pum. Siłip kin kongun ełe punerim. Pe eim siłip kin ouni punermba mon!”
39 Pe wu tał ek opu er ninjngił. Banapas kin Pol teł noman ende punerim.
Punerang kin, wu tał konu eipi eipi punjnguł. Banapas eim Mak ni sipim.
Pukuł, noł kanu endi ełe tonu pukuł Saipris konu ełe punjnguł.
40 Sailas Pol kin punjnguł. Pe Gos nge tiłap wumb mulnjung konu yi
ninjing, “Gos noman ka peng, ełip kin tep er mułang punguł,” ninjing.
41 Pol Sailas kin pukuł Siriya, Silisiya konu ełe tor pukuł, Pol Gos ek dinga
nipi Gos tiłap mulnjung wumb ngum.

16

Timosii Pol Kin Sailas Kin Tep To Punjnguł

1 Pe pupu Derpii kin Lisra konu ełe tor pum ku. Konu ełe wu endi mułum,
wu ei embe Timosii. Wu ei Gos nge tiłap ełe tuk pupu Gos ek piipi mułum.
Wu ei mam Jura amb, Gos ek piiłim. Arim Griik wu.
2 Gos tiłap wumb Lisra konu kin Aikoniyam konu wumb molk, eim ełim
oł ei ka nik tor kindnjing. Yi ninjing, “Timosii ei wu ka,” ninjing.
3 Pol Timosii kin tep to bił ni piim; pe Pol Timosii sipipi ngenj kopsim. Pol
yi ni piim, Jura wumb konu orung ełe mołmun nipi yi erim. Nimbił erang
Jura wumb oł ei erim, wumb pei piinjing, Timosii arim Griik wu.
4 Pe andik puk konu owundu ełe andik punjung. Ek ei ok Jiisas nge ek se
andiłmin wumb ni wumb peng pim wumb, kułou tok ek yi ninjing. Ek ei nik
Gos tiłap mulnjung wumb, Jerusalem konu ei ngok yi ninjing, “Enim ek ei
minj piik ekii singii,” ninjing.
5 Yi nengin kin, wumb Gos tiłap wumb pei kin pii gii dinga nik mulnjung.
Gos nge tiłap ełe tuk onjung wumb pei.

Pol Maseroniya Wu Endi Kenim

6 Andik konu puk Prisiya konu kin Galasiya konu tuk ełe and punjung.
Gos nge Gui Ka ek neng kin, “Gos ek ełe Eisiya konu ełe ninenei!” nim.
7 Puk, Misiya konu ełe puk, nga Bisiniya konu ełe bin ni piik punjung. Ba
Jiisas nge Gui Ka andłam ełe puneningii mon nim.
8 Pe puk Misiya konu tonu ełe si kindik Trowas konu tor punjung.
9 Epinding Pol pepi or kumb mił er kenim ni Masironiya wu endi mołpu
ek dinga yi nim. “Pol, nim ya Maseroniya konu ełe okun sin paki tunjii.”
10 Pol or kumb er kanpi ek yi nim, “Sinim Maseroniya konu bin,” nim.
“Gos sinim wii tonum. Sinim pupun, Gos ek ka ei nipi wumb konu ełe wumb
ngumun.”

Liriya Konu Gos Tiłap Ełe Tuk Om

11 Na Luk mon ełe puls, enim na kin tep to punjung. Yi erang kin, noł
sip endi tonu puk, Samoreis konu ełe tor punjung. Nga kunum endi puk
Niyapolis konu tor punjung.

12 Pe sin konu ełe si kindpin, pupun Pilipai konu ełe tor punjung. Pe konu
endi ok Rom wumb mulk konu ełe, konu owundu embe Maseroniya ełe
kunum kopur aninga mulnjpun.
13 Pe kor kunum, sin konu owundu andłam ełe tor punjpun. Pupun, noł
endi pim konu ełe punjpun. Noł owundu ełe, konu ka seng, prei ermin ni
piinjpin. Pe noł wer ełe amb kombur mulnjung, amb ombu sin kin tep to
ek tang mulnjpun.
14 Amb endi embe Liriya, amb ei ek ninjpin, Gos ek ei piim. Eim Gos embe
ambił tonu kindim; amb ei konu Taiyasaira konu owundu ełe amb. Amb ei
eim alap ku owundu pułum ei, kongun erpi ku owundu siłim. Amb ei Gos
paki tang piim, amb ei Pol ek nim mił kom sipi piim.
15 Amb ei ni wumb eim ngii ende wumb pei noł pinjing. Amb ei noł pepi,
sin kanpi ek yi nim. “Enim na Gos kin pii gii dinga nind ni piinjing, na
ngii konu ongii,” pa nim. Eim ek dinga nipi yi neng kin, sin eim ek piipin
punjpun.

Pol Kin Sailas Teł Pilipai Konu Kan Ngii Pinjngił

16 Kunum endi sin prei ełmin konu ełe punjpun. Pe wii kongun ambił
endi sin andłam ełe om kan sinjpin. Ambił gui kis pałiłim, ambił ei epi ekii
se omba oł ei piipi niłim. Yi erang kin, wu amb ei tep ełmin wumb ei ku pei
siłmin.
17 Ambił ei sin kin andpi mułum. Mołpu, wii topu ek dinga nipi yi nim,
“Wu ombu Gos kongun mendpił enmin. Gos owundu ek ei nik, sinim Gos
kin orung simba nge onmun.”
18 Kunum kunum ambił ei ek yi minj nipi endang, Pol eim piipi ten enim.
Pe ek dinga nipi yi nim, “Gui kis, nim ambił ei si kindkin pui! Jiisas Krais
nge embe dinga ełe, na ek nind.” Yi neng kin, gui kis ni ambił sikir si kindpi
am pum.
19 Ambił tep ełmin wumb ombu ku sik ełmin, oł ei am pang kanik Pol kin
Sailas teł ambił gii nik. Sipik, wu num kombur mulnjung konu kułou tu
wunjung.
20 Wu tał sipik, kos piiłmin Rom wumb mułum konu yi ninjing, “Wu tał
Jura konu ełe wu, sinim wumb noman er kis ermbił,” ninjing.
21 “Pe wu tał sinim Rom wumb mon, ei piipin sinim ełmin oł ei piinarkin
enmbił,” pa ninjing.
22 Wumb wu tał kin ek ngok nengin, kos piiłmin wumb enim ek yi ninjing,
“Wu tał konduk gulk kindik kepii tei!” ninjing.
23 Pe wu tał kepii tok tok sipnjing. Sipik, kan ngii ełe kindnjing. Wumb
puk, kan ngii tep ełmin wu kanik ninjing, “Nim wu tał tep dinga er mułei!”
ninjing.
24 Kan ngii ełe tep ełim wu, ek ei piipi wu tał sipi kan ngii tukrung ełe
pendim. Pe wu tał simb eipi eipi sipi ond tundii ełe tuk kind to gii ni to
pendim.
25 Pol kin Sailas teł mulnjunguł, epin tuk mii memb prei erkił Gos
kin golang nikił enjngił. Kan ngii wumb kombur wu tał ninjngił ei piik
mulnjung.
26 Pe sikir konu kopu mił owundu endi tum. Topu, kan ngii ondu tumunj,
ond ei to tor kindim. Pe kan ngii ondu aki topu wii sim. Seng kin, kan sen
wumb kan wumb to pendnjing, kan sen ni wii pilngan topu sim.
27 Kan ngii tep wu ei kenim ni kan ngii ondu ombu pei ak topu wii sim.
Kanpi, yi ni piim, “Kan wumb pei tor punjung,” ni piipi eim tui kepii sipi,
eim to kundmbii ni erim.

28 Ba Pol kanpi wii dinga topu yi nim, “Nim yi enerii! Sin kan wumb pei
ya mołmun,” pa nim.
29 Kan ngii tep ełim wu ei wii topu, tiłang er nipi sikir nirik om. Wu ei eim
mund mong kułpu, Pol kin Sailas teł mulnjunguł konu simb ełe mani pupu
mułum.
30 Tep wu ni wu tał sipi anda sipi yi nim, “Ełip wu owundu, na nimbił oł
eramb Gos nga na sipi orung sipi paki tumba?”
31 Pe Pol kin Sailas teł yi ninjngił, “Nim Jiisas Owundu pii gii nin kin Gos
nim sipi orung seng, eim kin mulnjii. Nim amb kangił ni yi ku mułngii.”
32 Pe Pol kin Sailas teł Gos ek ka nikił, wu ei ngii ende pinjing wumb, Gos
ek nikił ngunjnguł.
33 Pe kunum ełe mendpił, kan ngii tep ełim wu ni wu tał sipipi kepii
mundunjnguł konu noł kindpi er ka erim. Erpi, kingam ambiłam noł, Gos
ek piik noł pek enjing.
34 Wu ni wu tał sipipi, eim ngii konu sipipi kuni ngopu yi erim. Eim ka ka
piipi, eim ngii ende wumb Gos kin pii gii nik kulnjung.
35 Ekii se tingang, kos piiłmin Rom wumb tep wumb kombur kindangin
onjung. Ok yi ninjing, “Wu tał kan ngii si kindan pangił,” pa ninjing.
36 Pe kan ngii tep mołułum wu ei ek ei piipi Pol nimba nge om. Opu yi
nim, “Kos piiłmin Rom wumb ninmin, ‘Ełip peł!’ ninjing,” pa nim. Yi nim,
“Ełip noman ka seng peł,” nim.
37 Ba Pol ek nipi tep wu ombu ngum, “Sił Rom wu, ba kos piiłmin Rom wu
ombu sił kin kos pii kun enanmin. Mon! Sił wumb kumb ningił ełe kepii
tok yi enjing. Tok kin sipik, kan ngii ełe kindnjing. Pe akip sił kos piik ka
enarik, koi erik sił kindngii enmin min? Mon mendpił! En enim ok sił sik
tor sipngii.”
38 Pe kan wumb tep ełmin wumb puk, kos piiłmin Rom wumb mulnjung
konu puk ninjing. Kos piiłmin Rom wumb, wu tał ek ei piik mond mong
kulnjung. Nimbił erang wu tał ei Rom wu ku.
39 Pe puk kaimb sik, wu tał sik tor tu wunjung. Ok wu tał kanik yi ninjing,
“Ełip ya konu ełe mulerngił, tor pukuł peł!” ninjing.
40 Yi nengin kin, wu tał ngii si kindkił kin, tor pukuł Liriya ngii konu
punjnguł. Pukuł kin, Gos tiłap wumb mulnjung kankił, Gos ek nik ngangił
wumb piyangin kin, konu owundu bił ni punjnguł.

17

Teslonaika Wumb Pol Kin Sailas Tumun Ninjing

1 Pol kin Sailas teł andkił pukuł, Ampipolis konu tor punjnguł. Konu ełe
si kindkił pukuł, Apoloniya konu ełe tor punjnguł. Konu ełe nga si kindkił,
pukuł Teslonaika konu tor punjnguł. Jura wumb men ngii konu ełe engim.
2 Pol eim ok ełim oł ei nga erim. Pol pupu wumb men ngii ełe nirik pum.
Kor kunum tekliki ełe enj mołpu kin, Gos ek ei andan topu wumb ngopu
mułum.
3 Gos nge ek pułe nipi wumb ngopu mułum. Gos nge Krais wu endi
mundum wu ei kindang om ek ei, nipi ngum ku.
4 Pe wumb kombur Pol kin Sailas teł, ek piik pii gii ninjing. Griik wumb
kombur Gos ek ei piik ełmin ku. Pe wumb tiłap owundu wu tał ek piik ekii
siłmin ku. Pe wu num embilenjing ombu yi ku wu tał ek piinjing ku.
5 Ba Jura wumb wu tał kin kis piinjing. Yi erangin kin, wumb epi sinerim
wumb ok, wumb mulnjung konu ełe tuk molk punjung. Wumb ombu konu

ele tuk puk, epi kis er mundnjung. Wumb ok Jeison ngii konu si pok erik, wu tał si tor sipipin wumb ngumun nik sipnjing.
6 Ba Pol kin Sailas teł sinenjing. Sinarik kin, Jeison kin Gos nge tiłap mulnjung wumb ambił gii ni sipnjing. Sipik, gapman mułum konu ele sipnjing. Sipik, gapman wu kanik yi ninjing, “Wumb ombu konu orung orung pei oł kis enmin,” pa ninjing. “Wumb ombu pe ya mołmun ei,” pa ninjing.
7 “Pe Jeison wumb ombu sipi eim ngii konu sipim. Wumb pei en enim wu king owundu ek niłim, ek ei piinałmin. King endi mołum ei, eim embe Jiisas. Wumb en enim yi niłmin,” pa ninjing.
8 Wumb konu ele wumb ni gapman wumb ek ei piik noman embin kulnjung.
9 Yi piik, Jeison ku sik, eim kin wumb epi kombur ku sinjing ku. Sik poru ni kindangin kin punjung.

Pol Kin Sailas Teł Beriya Konu Kongun Enjngił

10 Kunum ele epinding, Gos nge tiłap wumb Pol kin Sailas teł Beriya konu ele kindnjing. Pol kin Sailas tep pukuł Beriya konu ele tor punjnguł. Pukuł kin, Jura wumb men ngii engim konu nirik punjnguł.
11 Jura wumb Derpii konu mulnjung ei, Gos ek kunum kunum piik mulnjung. Ba Teslonaika konu Jura wumb mulnjung ei, Gos ek kopur piik kun erik mulnjung. Wumb ombu Gos ek piik ka piik mulnjung. Kunum kunum Gos ek gerik kanik, wu tał ei keimi ninmbił min, ni ger piik minj mulnjung.
12 Wumb pei pii gii ninjing. Griik wumb num pei pii gii ninjing ku. Wu amb pei pii gii ninjing.
13 Ekii se Jura wumb kombur Teslonaika konu piinjing, ni Pol Beriya konu opu Gos ek ka nipi wumb ngopu mołum ninjing. Yi nengin piik, konu ele punjung. Puk kin, wumb konu ele wumb noman to wulu kindik ek kend tok ngok enjing.
14 Yi erangin kin, wumb Gos tiłap wumb molk, Pol mani ep noł wer ele kindangin pum. Ba Sailas kin Timosii teł Beriya konu mulnjunguł.
15 Wumb Pol sipik andłam ele tu wunjung wumb ombu Pol sipik Asenj konu sipnjing. Sipi kindik kin, orung omun ni erangin kin, Pol ek nipi kindim. Ek nipi kindpi Sailas kin Timosii kin, ‘Ełip sikir weł!’ nim.

Asenj Konu Pol Ek Ni Tor Kindim

16 Pol Asenj konu wu tał onguł nipi kui er mułpu kin, kenim ni konu ele wumb ek kend gos mendpił konu ele piki topu mułum. Mułangin kin, eim noman embin to piim.
17 Wumb yi nge mułangin kanpi pupu Jura wumb men ngii ele pupu, wumb Gos ek niłmin wumb kin ek nipi mułum. Kunum kunum pupu wumb kułou tangin konu andpi, men ngii konu wumb kanpi nipi yi erim.
18 Pe wumb ek mon wumb Epikuriyan wumb kin Soik wumb kin ek orung eim kin ek ngok ninjing. Wumb kombur molk yi ninjing, “Wu ei ek owuł owuł nipi endim, wu ei nimbił erang ek ei ninim ninjing?” Pe wumb kopur molk yi ninjing, “Eim gos konu eipi endi mułang nipi onum,” ninjing. Pol eim Jiisas nge ek ka nipi, Jiisas konj angpi nga orung pum, ek ei nipi wumb ngum.
19 Pe wumb Pol sik sipik, Ariyopakas konu kaunsil mułum konu sipnjing. “Wu ei ek konj endi nim, ek ei neng sin piimin,” ninjing.

20 “Sin nim ek ei piimin. Ei ek eipi mił endi pałim. Ek ei pułe er pałim mił
ei sin piimin,” ninjing.
21 Asenj konu wumb kin konu eipi wumb ok Asenj konu ełe mołmun
wumb ei, oł eipi endi enałmin mon. Ba ek konj ningii min, ek poł konj minj
piik nik ełmin.
22 Yi nengin kin, Pol Ariyopakas konu kaunsil mułum konu tuk mołpu ek
yi nim. “Enim Asenj wumb, na enim kand ei Griik enim men ngii ełe puk
oł ełmin oł ei dinga peng ełmin pałim.
23 Ok na enim konu ombu andip, Griik enim men ngii ek nik enmin ei
kanip endinj. Enim kułmał kełngii konu endi er ka er sek mon yi pułmun.
Ku mon endi polk pendik yi nił min. ‘Gos endi sin pii poł tunanmin. Ba wii
embe sipin kułmał kałmin ninjing. Ok enim gos kinarik wii noman je piik
yi ełmin.
24 Akip na Gos epi pei eririm. Epi mei ełe epi kanim kanim eririm. Gos ei
Gos Owundu ei, epin ni mani mei konu pei tep er mołum. Pe Gos eim wumb
angił kin, Gos ngii tekinmin ei nirik mulałim.
25 Gos eim epi sinerang wumb endi epi sipi Gos ngunałim mon. Gos eim
mendpił, eim epi kanim kanim er pendpi, sinim wumb tep erpi, noman
konj ngopu mułang kin, sinim oł yi er mołmun.
26 Wumb kupenjpin endeim mendpił nge ełe, opu opu pe sinim wumb
pei mołmun. Wumb erang konu orung orung pei mołmun; Gos eim wumb
kunum ełe ei konu mułngii nipi er sirim.
27 Wumb kuruk ok kan singii, Gos nipi piim. Wumb endi Gos kan simbii
nipi piimba, wu ei piipi er mołpu kaninim. Gos konu turii molałim; ya sinim
wumb pei endeim endeim ni tep er mołum,” pa nim.
28 “ ‘Gos eim kin sinim noman konj ngołum. Ngang kin, sinim andpin
mołpun enmin.’ Ei yi mił ku enim nga wumb noman piiłmin wumb kombur
ei yi mił polk pendnjing.
29 ‘Sinim Gos kingam noł mołmun.’ Yi mił Gos kingam noł mołamin kin, pe
sinim noman yi piinermin, Gos wu angił ełe ku ni ond ni endi er kindang,
Gos mił endi mołum ni piinermin, mon!
30 Ok wumb pii poł tunarik mulnjung kunum ei, Gos eim wumb epi pei yi
erangin ei, ek ninanim. Ba pe Gos wumb pei kanip nip, konu orung orung
wumb noman ak tok nam kin wei!” pa ninim.
31 “Gos eim kunum endi nipi mondpu, kunum ełe wumb oł kis min ka
enmin ei kanip, kun er mułmbii,” pa nim. “Gos eim wu endi Jiisas to tonu
kindim, wu ei gupu ek nimba, ek ei piimin. Wu ei eim tukpu si kindpi, tonu
opu konj mołum. Mułang kin, yi mił Gos wumb pei andan topu, eim ek niłim
ei keimi niłim.”
32 Piik tukpu ełe pepi nga konj angpi tonu omba ninim, ek ei wumb
kombur yi ninjing, “Nim ek ei nga nen piimin,” ninjing.
33 Yi nengin kin, Pol wumb ombu si kindpi pum.
34 Ba wumb kombur Pol nim ek pii gii ninjing. Wu endi embe Daiyon-
isiyas, eim Ariyopakas konu ełe, kaunsil wu endi, amb endi embe Damaris.
Pe wumb eipi pii gii ninjing ku.

18

Pol Korin Konu Kongun Erim

1 Ekii se Pol Asenj konu si kindpi, Korin konu pum.
2 Pol pupu Jura wu endi kan sim wu ei, embe Akuila. Eim ngii konu embe
Ponsus. Eim ambim embe Pisila. Pe Esalii mei owundu molkuł onjnguł.

Nimbił erang, King Kloriyas Jura wumb pei kanpi nim, “Enim Jura wumb Rom konu owundu si kindik pungii,” pa nim. Pe Pol wu amb tał mulnjunguł konu pum.

3 Eim kin wu amb tał kongun ende ełmin. Pol eim wu amb tał kin mułum. Molk kin, kongun er mulnjung. Molk kin, alap ngii ei nge kongun er mulnjung.

4 Kor kunum kunum Pol eim Jura wumb men ngii ełe pupu ek nipi tep to mułum. Pol Gos ek ka ei dinga nemb, Jura wumb kin Griik wumb Gos kin pii gii peng mułngii ni piim.

5 Ba kunum ekii se, Sailas kin Timosii teł Maseroniya konu si kindkił mani punjnguł. Kunum ełe Pol Gos ek ei kunum kunum wumb kanpi nipi minj endim. Jura wumb kanpi ek dinga nipi yi nim, “Jiisas ei Krais mendpił, Gos wu endi kindang om,” pa nim.

6 Ba Pol nim ek ei piinarik, Pol buł morung ek embilnjing. Yi nengin kin, Pol eim konduk ełe kułman mułum ei, sik sik topu kindim. Pol ek yi nim, “En enim oł kis erik mulnjung kin, en enim dup konu ełe pungii. Na ek endi pinałim. Akip na pup wumb tiłap eipi endi kin bii,” pa nim.

7 Pol men ngii ei si kindpi, wu endi ngii konu pum. Wu ei embe Taisas. Wu ei eim Gos kin pii gii peng mołułum wu. Eim Jura wumb men ngii engim konu eim ngii konu mandi engim.

8 Jura wumb men ngii tep er mołułum wu ei, embe Krispas. Wu ei eim ambim kingam noł pei Gos Owundu kin pii gii ninjing. Pe Korin wumb pei Pol ek nim ek ei piik, ekii sik, pii gii nik, noł pek enjing.

9 Kunum endi emii peng kin, Pol or kumb mił er kenim ni Gos Owundu ek yi nim, “Nim mund mong kulerii! Gos ek ni tor kindnjii; nim gupu mum tunerii mon!” nim.

10 “Na Gos nim kin moł, wumb endi nim topu enermba mon! Nam wumb konu ełe tuk pei mołmun,” pa nim.

11 Pol Korin konu ełe mołpu, kung ngii endeim mołpu, oi angił orung nga endeim pei mułum. Mołpu kin, Gos ek nipi wumb ngopu mułum.

12 Ba ekii se Rom gapman wu Galiyo Akaiya konu ełe, wu owundu mułum. Kunum ełe, Jura wumb en enim Pol kin opu orung enjing. Pe Pol kos ełe tonu tu wuk yi ninjing.

13 Wu ei wumb ek nipi ngonum, “Gos embe ambilk tonu kindngii yi mił yi erei!” nim. Ek ei nipi ek lo pałim mił kun er ninanim mon, ninjing.

14 Pol eim ek nimba erang kin, Galiyo ek nipi Jura wumb ngum, “Enim Jura wumb, wu ei ek kis endi nipi, lo ek endi kis erpi erim. Na enim ningii ek ei piimbii,” pa nim.

15 “En enim ok na kanik ek endi ningii min, enim lo min embe kombur ningii ei na piinermbii mon. En enim nik kun erngii. Na ek ei kos piinermbii!” pa nim.

16 Yi nipi kin, wumb kos ngii ełe to anda kindim.

17 Pe wu num endi Jura wumb men ngii tep er mułum wu ni ambił gii ninjing. Wu ei embe Sosreniis kos ngii konu ełe kepii tunjung. Ba gapman wu Galiyo oł ei enjing ei noman to piinerim.

Pol Andiok Kin Siriya Konu Ełe Si Kind Orung Pum

18 Pol pupu konu ełe, kopur kinan mułum. Moł kin, pendpi Gos tiłap wumb mułei nipi, noł sip endi tonu pupu si kindpi pum. Pang sip, ei pupu konu endi Siriya ni konu ełe bii ni pum. Pisila kin Akuila eim kin tep to punjung. Puk, Senkriya konu ełe, Pol eim peng pek tum. Nimbił erang eim ek dinga nipi tonu kindim.

19 Pe puk Epesas konu ełe tor punjung. Pol wu amb tał konu ełe si kindpi,
Pol eim pupu Jura wumb men ngii engim konu nirik pupu, wumb kin ek
tangpi mułum.
20 Wumb Pol kanik yi ninjing, “Kunum kopur sin kin mulnjii!” ninjing,
ba Pol wumb ninjing ek ei piinerim mon!
21 Pol eim orung ba pendpi yi nim, “Gos noman ełe na orung pui nim kin,
nga orung ombii,” nim. Gos tiłap wumb angił sipi, “Mułei!” nipi pum. Noł
sip ełe tonu pupu Epesas konu si kindpi pum.
22 Noł sip pupu Sisariya konu tor pang kin, Pol Jerusalem konu Gos nge
tiłap mulnjung wumb ei, kanpi mułei nipi pendpi, Andiok konu mani pum.
23 Andiok konu ełe Pol kunum kinan mułum. Mołpu, nga si kindpi pum.
Pupu kin, Galesiya konu kin Perkiya konu tuk andpi, Gos nge tiłap mulnjung
wumb ei kanpi ek nipi, dinga erpi endim.
24 Jura wu endi eim Aleksandriya konu ełe wu eim opu Epesas konu
mułum. Wu ei embe Apolos. Wu ei ek ka nipi Gos ek ei piipi nipi ełim.
25 Wumb kombur eim ok Gos Owundu ek ei nik ngołmun. Wu ei eim
noman ka ełe dinga pim. Wu ei wumb kanpi, Gos ek ka nipi wumb ngopu
yi niłim. Jiisas ełim oł ni epi ei nga nipi kun er ngołum. Ba wu ei Jon wu
wumb noł pendpi ngołum, ek ei mendpił piiłim.
26 Wu ei eim pupu, Jura men ngii sim konu ełe tuk pupu Gos ek nipi Jura
wumb ngum. Gos ek pałim mił kun Pisila kin Akuila teł wu ei ek dinga nikił
ngunjnguł. Ekii se wu Apolos noman ka dinga kindpi mułum.
27 Ekii se wu Apolos Akaiya konu ełe tor pum. Epesas konu wumb Gos nge
tiłap ełe mulnjung wumb, ombu pipe polk Akaiya konu Gos tiłap mulnjung
konu kindik, Apolos eim singii nge ninjing. Wu Apolos Akaiya konu ełe tor
wang kin, wumb Gos noman ngang mulnjung konu pupu, wumb ombu Gos
ek ka ei nipi ngopu, eim wumb tiłap ei paki ka topu mułum.
28 Pe eim kongun dinga erpi, Jura wumb ek kanim kanim nik ei to mani
kindpi, “Gos ek andan kun ka topu wu amb ngumbii,” nim. “Gos nge ek ełe
wumb andan ka tum. Topu, Jiisas eim Krais wu endi Gos kindang om,” pa
nim.

19

Pol Epesas Konu Kongun Erim

1 Apolos Korin konu mułum kunum ełe, Pol Andiok konu mołpu, Epesas
konu ełe om. Epesas konu ełe opu, Jiisas nge er se andiłmin wumb mulnjung
kenim.
2 Pol opu wumb kii sim, “Ok enim pii gii ninjing kunum ei, enim Gos Gui
Ka sinjing min?” Pe wumb ek yi ninjing, “Mon! Gos Gui Ka mołum min?
Sin ok ek ei piinenjpin,” ninjing.
3 Pol ek yi nim, “Enim noł nipe noł pinjing?” Wumb ek yi ninjing, “Jon
wumb noł pendpi ngołum wu ei ek yi mił nirim, ełe nge sin noł pinjpin.”
4 Pe Pol ek yi nim, “Ok Jon wumb noł pendiłim wu ek yi mił nirim, “Enim
wumb noman ak tangin kin, noł pendim. Pe enim eim om konu ekii se
omba wu ei pii gii ningii. Omba wu ei embe Jiisas.”
5 Wumb ek ei piik kin, Jiisas owundu embe ełe noł pinjing.
6 Pol eim angił tonu kindang kin, Gos Gui Ka wumb kin om. Pe wumb en
enim ek eipi eipi nik, Gos oł ekii se ermba oł ei, wumb piik niłmin mił yi nik
mulnjung.
7 Pe wu mulnjung wumb ei engki nga tał, mił mulnjung.

8 Pol Jura wumb men ngii engim konu tuk pupu, Gos ek ka nipi wumb
ngum. Pol eim kunum tekliki konu ełe mołpu, Gos ek ka nipi wumb ngum.
Pol eim Gos ek nipi, Gos tep er mołum konu ełe, ek ei nipi wumb ngum.
9 Ba wumb kombur en enim noman dinga peng, noman ak tunarik molk
kin, Gos ek pii gii ninarik, wumb kanik ek kis nik, Gos Owundu ek ei pii kun
enenjing. Yi erangin kin, Pol Gos nge wumb sipi sipim, wu Tiranas ei nge
konu men ngii mił ełe, Pol wumb sipim, wumb Gos ek ka ei kunum kunum
nipi ngum.
10 Yi erpi mołang kin, kung ngii tał o pum. Pe Eisiya mei konu owundu
ni, Jura wumb ni Griik wumb ni wumb pei ok Pol ek nim ek ei piinjing.
11 Pol angił ełe Gos nge jep oł dinga wii mendpił pei erim.
12 Wumb ok, Pol mułum konu alap ni epi tu wuk Pol ngenj ełe minjin tok
sipik, wumb gui kis pim wumb ni ening pim wumb ei embiłangin kin, gui
kis ni ening pim wumb pei erpi ka erpi ngum.
13 Jura wumb kombur puk andik, wumb gui kis mułum konu puk kunji
erik to tor kindik enjing, wumb kombur Jiisas Owundu nik embe ei nge nik
ełmin. “Pol, Jiisas ek niłim wu embe ełe niłim, ek na nip enim ngond,” yi mił
niłmin.
14 Jura wu Gos kin kułmał kałiłim wu ei, kingam noł angił orung nga tał
wu ei embe Skiipa. Wu ombu kongun ei nge ełmin.
15 Ba wu endi gui kis tuk mułang kin, eim ek nipi orung kindpi yi nim,
“Jiisas eim na piinim, Pol eim na piinim ku. Enim ei nii? Na pii poł tunand,”
pa nim.
16 Pe wu ei gui kis pim wu, ni puku sipi wumb ombu topu topu se endim.
Topu, wu ombu kepii topu, wumb ngenj er kis mondpu, konduk ni to piltan
to er kis erim. Erang kin, wumb ei ngii ełe si kindik ngenj wii punjung.
17 Ekii se Jura wumb kin Griik wumb kin Epesas konu mulnjung wumb
ei, piik mund mong kis kulk mulnjung. Molk kin, Jiisas Owundu nge embe
ambił tonu kindik mulnjung.
18 Wumb pei pii gii pim wumb, kum erik, oł ok nge oł kanim kanim enjing,
wumb ei en enim ok nik tor kindik enjing.
19 Wumb pei kum konduk oł kanim kanim ełmin, mon ei tu wuk wumb
mulnjung konu dup kalk enjing. Pe wumb en enim mon ei ku ngok ełmin
ei ku yi mił 50,000 mił pei.
20 Oł ei nge Gos Owundu nge embe opu dinga pum. Pe Gos ek dinga
mendpił pupu tonu pum.

Epesas Wumb Pol Kin Ek Kis Nik Wii Tunjung

21 Ekii se, Pol Gos nge Gui Ka je Pol ek nipi pendim. Pendpi kin, Pol
Maseroniya konu ełe andpi pupu kin, Griik konu ełe pupu Jerusalem konu
ełe bii ni piim. Pe Pol ek yi nim, “Konu ełe pup kin, nga Rom konu ełe orung
bii ku,” nim.
22 Pol eim paki tołmbuł wu tał, embe Timosii kin, Erasus teł, Maseroniya
konu ełe, kindang punjnguł. Pol eim Eisiya konu ełe kunum kopur mułum.
23 Kunum ełe, wumb kombur Gos nge tiłap wumb ei, ek kanim kanim nik,
wii tok, ek owuł owuł ninjing.
24 Konu ełe, wu endi mułum wu ei, eim embe Demiisriyas, wu ei, kom ku
epi kongun ełe epi kanim kanim ełim. Wu ei, eim epi kombur kom ku epi
ombu erpi, Aremiyas kend gos ngii ełe nirik kind mondułum wu ei, oł yi nge
ełmin wumb ei, ku pei siłmin.

25 Pe wu ei, eim kongun wu ombu wii topu kin, wu kongun wii ełmin wu
ombu wangin kin, kułou tok, Demiisriyas ek nipi wumb ngum. “Wu kei
sinim kongun ka ei erpin kin, ku pei wang sipin enmin.
26 Wu ei, Pol wumb pei ek neng kin, wumb eim ek niłim ek ei, Epesas konu
ełe mendpił enerim. Enim piik kanik enmin konu orung orung ni, Epesas
konu ełe pei andpi, yi nim, ‘Sinim gos angił ełe enmin ei gos mendpił mon?’
27 Pol ek ei je erpi kin, sinim kongun ei to mani kindmba. Yi nge mon. Pol
ek ei erpi, sinim noman ełe tang kin, sinim gos amb Aremiyas ngii owundu
ei, ni piinerim. Kumb ok, Eisiya ni konu ełe orung orung pei, gos amb
Aremiyas ei kin, embe ambił tonu kindiłmin. Ba Pol ek ei erpi, gos amb
Aremiyas embe to mani kindnim.”

28 Wumb ek ei piik kin, wii dinga tok yi ninjing, “Sinim Epesas konu ełe
gos Aremiyas embe, am ei tonu kin ba!” ninjing.
29 Pe wumb en enim wumb pei wii tok puk konu owundu ełe tor pangin
kin, wumb pei wii tok punjung. Puk kin, wumb kułou tołmun konu ełe kułou
tunjung. Wumb puk kin, wu Geiyas kin Arisakas kin, ouni sik, ngii owundu
ambił gii nik, tor sik punjung. Maseroniya wu tał Pol kin tep to andiłmin.
30 Pol eim wumb punmun konu bii ni erim; ba Gos nge tiłap ełe tuk
punjung wumb ei, ambił gii ninjing.
31 Eisiya gapman owundu pei, Pol kin wu puł mił mołangin kin, ek ni Pol
kin kindim. Nik kin, yi ninjing, “Pol wumb kułou tonmun konu ełe nim tor
punerii!” nik yi ninjing.
32 Wumb tiłap owundu ei, wumb noman eipi eipi peng mołmun. Wumb
kombur ek endi nik nengin kin, wumb kombur wii eipi tok enmin. Pe
wumb pei kułou tok ninmin, ek piinarik, wii ok kułou tonmun.
33 Pe Jura wumb kombur wu Aleksander ekii se kindangin pupu kin, tuk
ełe angpi, angił tonu kindpi, wumb ninjing ek ei, ni orung kindmbii ni erim.
34 Ba wu Aleksander ei, wumb wu ei Jura wu ni piik, gupu endi kindik,
yi ninjing, “Sin Epesas konu ełe gos Aremiyas ei, eim embe ambił tonu
kindmin,” ninjing. Nik kin, wu dinga to er mułangin konu eni tał o pum.

35 Ekii se Epesas konu ełe mon kongun ełim wu ei, eim wu amb kin ek
tingnerei mon! Nipi, ek dinga nipi, yi nim, “Enim Epesas wumb, wumb nii
endi Epesas konu ełe owundu seng gos kend Aremiyas men ngii owundu
ełe Epesas konu ełe tep ełim ei wumb endi pinałim min? Pe nga tonu epin
konu ełe Gos nge kom ku mowii niłmin mani om min?
36 Wu endi ek nipi, orung kindmba ei, kapłi en enim wiik to mulnjung.
Enim nge epi endi sikir ermin ningii ei, enerngii,” pa nim.
37 “Enim wu tał enim tu wunjung; ba wu tał enim gos kend amb Aremiyas
ngii owundu ełe, epi waning enenjngił. Pe wu tał enim gos kend amb ei,
endi ek buł morung ninenjngił mon.
38 Pe wu Dimiisriyas eim kongun wumb kin, enim wu endi, ek kis nipi
ermba ei, kos piingii ningii ełe kunum sałim. Pe gapman owundu ombu
mołmun ei, ek ei piik kin, kos er kun erngii,” pa nim.
39 “Enim ek endi ningii pimba ei, en enim kułou tołmun konu ełe ni kun
erngii.
40 Pe sinim kapłi kos siłmin. Pe kunum ełe, sinim mong sinmin; ba ek pułe
endi pinałim.”
41 Nga kułou tołmun ngii ełe tep ełim wu ek yi nipi, kułou tunjung ei to tor
kindim.

20

Pol Maseroniya Kin Griik Konu Ek Ka Nipi Andpi Mułum

1 Wumb ek dinga nik enjing ei, poru neng kin, Pol eim Gos tiłap ełe
mulnjung wumb wii to, tuk sim. Pol ek ei nipi, wumb Gos tiłap wumb
ngopu, noman to dinga erim. Wumb ek ka nipi, angił sipi pendpi kin,
Maseroniya konu ełe pum.
2 Pe Pol konu ełe angpi kin, Gos nge tiłap mulnjung wumb ei, Gos ek nipi
ngopu, noman to dinga erim. Erpi andpi kin, nga Griik konu ełe pum.
3 Pol pupu Griik konu ełe oi tekliki mułum. Ekii se sip endi pupu kin, Siriya
konu ełe bii ni piim. Pe Jura wumb kengip erik, eim to kundmun ninjing.
Ba Pol eim noman dinga kindpi kin, nga Maseroniya konu ełe orung bii ni
piim.
4 Wu Sopasa, Beriya konu ełe wu ei, eim arim Piras Pol kin tep to pum. Pe
Teslonaika konu ełe wu tał, endi Arisakas kin Sekandas, Geiyas ei, Derpii
konu ełe wu, Eisiya konu ełe wumb Timosii kin Tropimas wu ombu, Pol kin
ouni ok punjung.
5 Wumb ombu kumb se puk kin, Trowas konu ełe sin omun ni, kui er
mulnjung.
6 Sinim bres yiis sinałim kuni ei, nołmun kunum ei, pe Gos Esrel wumb
Eisip konu ełe sipi orung sirim kunum ei sinjpin. Sipin ełe piimin, sin pupun
Trowas konu punjpun ei, kunum angił orung ełe tor punjpun. Sin kongun
endeim Trowas konu ełe punjpun.

Trowas Konu Ełe Pol Yusikas Er Konj Sim

7 Kor kunum sin kułou topun kuni numun. Pe Pol Gos ek nipi wumb
ngum. Kupiiring sin bin kunum, Pol ek nipi pang kin, emii pim.
8 Sin tuk ngii ełe kułou tunjpun konu ełe dup alam pei mułum.
9 Wu kangi wu endi embe Yusikas. Wu kangi wu ei, eim ngii ondu ełe
mandi mułum. Pe Pol ek kinan nipi pang kin, Yusikas eim Pol ek ei piipi
mołpu kin, or tumek er bok tum ngii ei, tonu kin engim. Wumb mani puk
kin, Yusikas simin ni punjung; ba Yusikas kułum pim.
10 Pe Pol mani pupu, ek yi nim, “Enim noman embin tunerii! Ke ninerii
mon! Wu ei, eim konj kindpi kin, eim konj mułmba,” pa nim.
11 Pol nga tonu opu kuni nopu, ekii se wumb kin ek kinan nipi mołpu kin
konu tengim. Tingang kin, Pol si kindpi pum.
12 Wu kangi wu ei, si pangin wu ei, konj mułang kin, wumb en enim ka
piinjing.

Pol Trowas Konu Si Kindpi Milirus Konu Pum

13 Ba sin ok pupun sip ełe tonu pupun kin, Asos konu ełe tor punjpun.
Pupun kin, Pol Asos konu ełe mułum. Sin sip ełe bin ni pamin kin, Pol eim
yi ninim. “Andłam ełe andip pup Asos konu ełe bii,” nim.
14 Sinim pupun Asos konu ełe pupun Pol kan simin. Kan sipin kin, sip ełe
pupun, Misiliini konu ełe punjpun.
15 Pe sin Misiliini konu ełe si kind punjpun. Pupun, singił pepin kin,
tingang Kiyos konu ełe mandi tor punjpun. Nga pupun, Samos konu ełe kan
sipin kin ełe pinjing. Kupiiring nga pupun, Milesis konu ełe tor punjpun.
16 Pol eim noman dinga ełe yi piim, “Epesas konu ełe si kindpin bin,” ni
piim. Pol eim Eisiya konu ełe kunum ei, “Mulermbii,” ni piim. “Eim sikir
bii,” ni piim. Kapłi tor punj kin, wumb Gos Gui Ka mani kindrim kunum
ełe, tor pup Jerusalem konu ełe wumb kenmbii ni piirim.

Pol Eim Epeses Konu Ełe Wu Num Ombu Angił Sipi Pum

17 Sin pupun Maileisas konu ełe si kindpin. Pol ek nipi Epesas wumb
mulnjung konu ełe kindim. Nipi yi nim, “Gos nge tiłap ełe mołmun wumb
ei, wu num kombur wangin,” nim.
18 Wu num ombu eim kin wangin kin, Pol eim ek dinga nipi wu num ombu
ngum. “En enim piinmin, na Eisiya konu ełe ok op, erir oł ei piinmin. Yi
erip kin, na enim kin tep to mulnjpun.
19 Enim piinmin! Jura wumb na to mani kindinmin ni erangin kin, na
noman embin owundu tum. Ba na nam ngenj ei piinarip kin, Gos Owundu
nge ek ka ei kongun erip punj.
20 Na ek endi mund mong kularip kin, ek endi nip, enim ngunenj. Na ek
ninj ei, enim paki tołum. Wumb kułou tołmun konu ni, ngii konu pei, na
enim ek nip ngoł ei, enim piik mołmun.
21 Kunum kunum na Jura wumb kin, Griik wumb kanip yi mił nił, “Sinim
noman ak topun Gos kin bin. Pe Jiisas sinim sipi orung simba wu ei, Jiisas
kin pii gii nimin,” pa nim.
22 “Pe enim piyei! Na Gos nge Gui Ka ei je na Jerusalem konu ełe sipnim.
Jerusalem konu ełe epi ni endi, na kin tonu omba ei, na piinand. Ba Gos
piinim,” pa nim.
23 “Ei na piił, konu orung orung puł ei, Gos nge Gui Ka ei, ek dinga nipi
na ngołum. Nipi ngopu kin, yi niłim, ‘Nim oł embin tui kan sikin, kan ngii
punjii,’ nipi na ngołum.
24 Ba na nam ngenj ei kaimb kulenj. Na nam ngenj ei piinenj. Na nam
andind andłam ei, endmbii minj ni piinj. Nam Jiisas Owundu kongun ngum
kongun ei minj erip, poru nimbii,” ni piinj. “Kongun ei, Gos ek ka nip wumb
ngop, wumb Gos eim wumb noman ka ngumba ek ei minj nip, endinj.
25 “Enim piinmin! Ok na andip, Gos kingam Jiisas ek mon nip ngunj; ba
ekii se, enim pei na kineningii mon,” nim.
26 “Ei piip kin, na ek ei nip enim ngond. Pe tuk ełe, enim wu endi am pum
kin pułe, na kin pinermba,” pa nim.
27 “Na Gos ek ka wii mund mong kularip kin, enim ngunenj mon!
28 En enim ka molk, Gos nge tiłap wumb mułngii ei, tep er mułngii. Gos
nge Gui Ka ei, enim kongun ei nge ngonum. Gos nge tiłap wumb ei ka molk
kin, Gos nge wumb tep ka er mułngii. Gos eim nge kingam miyem ei, sinim
oł kis kil ngum.
29 Na piind, na enim si kindip pund. Ekii se wumb kombur enim kin tuk
ok, Gos nge tiłap wumb ei, ek kis nik, noman to wulu kindangin kin, enim
Gos keimi ek ka ei nge, pii gii ninerngii,” pa nim.
30 “Pe wumb kombur enim tuk mołmun konu ełe tiłap endi, wumb ok, ek
kis kend kanim kanim nik erangin kin, Gos nge tiłap ełe tuk puk mołmun.
Wumb ei nge, yi ningii ek ei, piingii,” pa nim.
31 “Yi piik kunum kunum enim tep ka er mułngii. Enim oł ei piingii
nip kin, na enim kin tuk kung ngii tekliki mołup kin, ek dinga wu endeim
endeim ni ngunj. Na ningił ełe ka mani wang kin, ek ei ninj.
32 “Akip na enim Gos angił ek mundamb mołmun, Gos eim enim noman
ka ngumba. Eim enim kapłi er dinga ermba, Gos wumb nii endi noman ka
ngumbii ni piiłim. Enim wumb pei pii gii ninjing wumb ei ngang kin, epin
konu ełe ka pungii.
33 Na nam noman ełe, alap ni, ku ni, ei wu epi pei seng mołmun ei, kom
se piinenj mon!” pa nim.
34 “Enim piinmin, na angił tał ei nge, kongun erkił. Na epi endi sinerim
ei, sip yi eł. Wumb na kin ende mołmun wumb ei, paki tołum ku.

35 Na kongun pei ełe kongun ei, enim andan top kin, sinim kongun ei, dinga kind er bin. Sinim kongun yi erpin kin, wu endi epi sinermba ei, paki tumun. Sinim Jiisas Owundu ek ni mił piipin ermin. Wumb endi eim ka ka piipi kin, eim epi wumb eipi ngumba ei, ka wii. Pe wumb endi epi ngang sipi kin, ka ka piimba ei, aninga ka piipi simba.

36 “Pol eim ek ei nipi poru nipi kin, eim mong gopsing pii połpu prei erim. Erang kin, wu num ombu ni prei ouni enjing.

37 Ekii se Pol ba erang kin, wumb Pol ambilk gii nik, ke nik, kaimb sinjing.

38 Pol ek yi nim, “Enim nga na kinerngii,” pa nim. Yi neng kin, wumb kaimb kis sik, noman embin tang mulnjung. Mułangin kin, noł sip ełe ouni si pangin pum.

21

Pol Sip Ełe Tonu Pupu Jerusalem Konu Ełe Ba Pum

1 Sin wumb wakin topun, sip ełe pamin kin, kos konu ełe ba pum. Kun pupun pupun kunum endi, Kos konu ełe tor punjpun. Nga Kos konu ełe si kindpin kin, Pasara ninjing konu ełe tor punjpun.

2 Sip endi, Piniisiya konu ełe ba nge bin ni, kui er mulnjpun. Pe sip ełe tonu pupun, punjpun.

3 Pe sin pupun, Saipris konu ełe orung pupun, si kindpin punjpun. Sin pupun, Siriya konu ełe tor pupun, Taiya konu ełe mulnjpun. Sip epi sipim ei, konu ełe tor kindim.

4 Pe sin pupun, Gos tiłap mulnjung wumb kan sipin, kunum angił orung nga tał mulnjpun. Gos Gui Ka ei Gos tiłap wumb noman ełe ek ngang kin, wumb Gos tiłap wumb molk yi ninjing, “Pol, nim Jerusalem konu ełe punerii!” ninjing.

5 Sin konu ełe moł pendpin kin, nga punjpun. Gos tiłap ełe mulnjung wu amb kangi ambił pei, sin sinim konu owundu ełe tor tu wunjung. Pe ep noł wer ełe mołpun kin, Gos kin prei enjpin.

6 Pe sin sip ełe bin, pendpin, angił sipin, sip ełe pamin. Wumb en enim si kindik, ngii konu ełe orung orung punjung.

7 Sin sip ełe tonu pupun, Taiya konu ełe si kindpin kin pupun, Solemes konu ełe tor punjpun. Sin Gos tiłap ełe mulnjung wumb kin, kunum endeim mołpun, nga punjpun.

8 Pepin kin, kupiiring sin konu ełe si kindpin kin, Sisariya konu ełe punjpun. Sin pupun, Gos ek ngołum wu Pilip, ngii konu ełe punjpun. Pupun kin, eim kin mulnjpun. Eim Gos nge wumb mułangin kin, angił orung nga tał nge wu endi mulnjung konu ełe mułum.

9 Wu eim ambiłam kapił kapłi mulnjung ambiłam wii ombu, Gos epi ermba ek ei piik niłmin.

10 Pe sin Sisariya konu ełe, kunum pei mułmun. Gos oł ekii se ermba oł ei piipi niłim wu ei, eim embe Akapus. Eim Juriya konu ełe si kindpi kin, Sisariya konu ełe mani om.

11 Eim sin kin mani opu, Pol kan mum pendim kan mum ei sipi, ei eim simb angił ełe, kan mum topu, yi nim, “Gos Gui Ka ek yi nim, ‘Jerusalem konu ełe Jura wumb, en enim kan mum arim kan, yi mił tungii,’ pa nim. ‘Yi erik sipik, wumb tiłap eipi endi ngungii,’ ” nim.

12 Sin wu amb pei ek ei piipin kin, Pol kin ek dinga nik kin, “Pol Jerusalem konu ełe tonu punerii!” pa ninjing.

13 Ba Pol ek yi nim, “Enim nimbił erang ke nik? Na noman embin tungii. Na kan ngii ełe bii nip er kun er mulał mon. Ba na Jerusalem konu ełe

kułmbii ei kapłi ku. Jiisas Owundu nge embe ambił tonu kindip eramb kin, na tungii ei nge, ngenj ełe gał kularip moł.”
14 Pe sin eim noman ełe eipi enermin. Sin ek tingnarpin wiik tunjpun. Sin yi ninjpin, “Owundu eim noman ełe kapłi,” ninjpin.

Jerusalem Konu Ełe Pol Eim Opu, Kongun Er Endim Mił Nim

15 Kunum kopur o pang kin, sin Jerusalem konu ełe bin ni, epi er kun er mulnjpun.
16 Pe wumb kombur Gos tiłap ełe tuk puk kin, Sesiriya konu ełe mulnjung wumb ei, sin kin tep to punjung. Sin pupun, Neson ngii konu ełe sipinjpin wu ei, Saipris konu wu ei, eim am kumb ok eim Gos tiłap ełe tuk purum. Eim yi piim, sin eim ngii ełe mułmun ni piim.
17 Sin Jerusalem konu ełe tor punjpun wumb ei, Gos tiłap ełe mulnjung wumb ei, tor ok, sin kanik, ka piik, angił embilk enjing.
18 Pe kupiiring, Pol eim sin kin pupu kin, Jeims mułum konu ełe pupun, kenmin ni punjpun. Pe Gos ngii engim konu ełe wu num Jeims kin mulnjpun.
19 Pol eim kongun er endim mił, ek poł topu, Gos eim paki topu erang kin, Pol eim wumb tiłap eipi ełe, tuk kongun er endim mił, ni wumb ngum.
20 Wumb ek ei piik, Gos embe ambił tonu kindnjing. Wumb ek nik, eim ngunjung, “Pol nim ek piik! Jura wumb pei, Gos kin pii gii ninjing wumb ei, pei ek dinga nik, lo ek ambił gii ninjing.
21 Ba wumb kombur, wumb kanik nik kin, ek nim kanik ninjing. Pol eim Jura wumb kanpi, wumb tiłap eipi tuk ełe mułangin kin, ek nipi, Moses lo ek ei si kindngii ni ełim. Enim kangił ngenj kopisnarik kin, ok ełmin oł ei, ekii sinerei nipi ełim.
22 Pe sinim nimbił oł ermin? Keimi, enim piik ni nim ya on.
23 Pe akip sin nim ek nimin ei, akip enjii, ninjing. Sin wu kapił kapłi mołmun wu kei, ek keimi endi ninjing. Nik kin, tonu kindnjing.
24 Nim wu kei kin, Jura wumb men ngii pungii. Enim ełmin oł ei, Moses lo ek ei nim ekii sikin eran kin, enim pei ka mułngii. Pe nim wumb ombu ku ngan kin, wumb en enim peng enjin pek tungii,” pa nim. “Nim yi eran kin, wumb molk keningii ek ei, nim kanik ek kend ni piingii. Wumb nim kin piingii wu ei, lo ek ełim ni piingii.
25 Wumb tiłap eipi, Gos ek piik, tuk ok mołmun wumb ei, sinim pipe Pol kindinjpin ei, kindpin kin, sinim ok ek ni pendinjpin ek ei, nipin ngunjpun. Nipin yi nipin kin, enim kan kun er mułngii. Enim kung ni, epi eipi endi, gos kend nik kuingii epi ei, nunerei! Pe kung miyem ni, kung kan kuł pindangin kin, kułmba ei nunerei!” yi ninjpin. “Wu amb eipi ningił enerngii mon; ka mułngii.”
26 Pe Pol wu ombu seng kin, kupiiring wu ombu seng kin, en enim ka mułngii er punjung. Pe yi erpi opu kin, men ngii owundu ełe tuk om. Opu kin, Gos kin kułmał kałiłim wu ei ek nim, “Kunum nenj wumb en enim konj molk kin, en enim endeim endeim ni ok, Gos kin kułmał kełngii nge ongii?”
27 Ekii se kunum angił orung nga tał poru neng kin, Eisiya konu ełe Jura wumb ok kenjing ni, Pol tuk men ngii owundu ełe mułum. Kanik kin, wumb pei ek dinga nik piik kin, Pol ambił gii ninjing.
28 Pe wumb wii dinga tok ninjing, “Enim Esrel wumb, sin paki tei! Ya wu ei, epi konu orung orung pei wumb andan topu ngonum. Esrel wumb to mani kindpi kin, sinim lo ek to mani kindpi kin, sin men ngii owundu ek nipi kis enim,” pa ninjing. “Pe eim epi endi sinim men ngii ełe tuk tu wupu

kin, er penj mondpu kin, Griik wumb kombur sinim men ngii ełe nirik tu wum," ninjing.
29 Nimbił erang, wu Tropimas Epesas konu ełe wu ei, ok Pol eim konu owundu ełe tuk tu wupu kin, men ngii owundu ełe tuk tu wupu mundum, ni piinjing.
30 Pe Jerusalem konu ełe wumb ni, wumb pei sikir ok kułou tunjung. Pe Pol ambił gii nik kin, men ngii owundu ełe sik, anda tu wunjung. Nga ngii ondu sikir ngunjung.

Rom Konu Ełe Opu Ełmin, Tep Ełim Wu Pol Sim

31 Pe wumb si andik, Pol ek tangin ek ei nik kin, to kundngii enjing. Wu owundu opu ełim wu mułum konu ei piipi, wumb ek yi ninjing. Jerusalem wumb pei puku si endnjing.
32 Yi erangin kin, eim opu wu kombur sipi, wu opu ełmin wu tep ełmin wu kombur sipi, wuł mani pangin kin, pe Jura wumb molk kenjing ni, wu num owundu opu wumb sipi, tu wang kanik kin, Pol kepii tunarik, wakin tunjung.
33 Pe opu ełmin wu num ni opu, Pol ambił gii nim. Nipi opu, wumb neng kin, kan sen tał tu wuk kin, kan tunjung. Eim wumb kii sipi, yi nim, "Wu ei nii? Wu ei nimbił oł erim?"
34 Wumb tiłap owundu molk wumb kombur ek endi nik, wii tok erangin kin, wumb kombur ek eipi nik, wii tok nengin kin, ek tał er pim. Pe wumb eipi eipi dinga nengin kin, opu ełmin wu num ni, ek ei pułe pii poł tunerim mon. Yi erangin kin, wu num ei, ek nipi, eim opu wu ngum. "Enim Pol, enim ngii dinga ełe nirik sipei!" nim.
35 Pol ngii ond peri ełe kamb piip tonu pum. Pang kin, wumb ek dinga nik, Pol to kundngii erangin kin, opu wumb Pol ko wuk sipnjing.
36 Wumb tiłap owundu ekii se puk kin, wii tok yi ninjing, "Eim to kundei! Eim to kundei!" yi nik punjung.
37 Opu ond wumb en enim, Pol sik sipik, en enim ngii ełe nirik sipnjing. Sipangin kin, Pol ek nipi, opu wu num ni ngum, "Na kapłi, nim kin ek endi nip ngumbii min?" Pe opu wu num ni yi nim, "Nim Griik wumb ek piiłin min?
38 Na piind, nim Eisip wu ni piind. Ok kembis kin nim gapman kin opu enjii en wu 4,000 tui kepii ambił sipinjing. Sipik puk kin, mei wumb mulenjing konu ełe punjung."
39 Ba Pol ek yi nim, "Na Jura wu moł," pa nim. "Na konu ełe Tasas kin Silisiya konu ełe owundu ei, embe pułum. Na kapłi ek nip kin, wumb ngumbii min?"
40 Pe opu ełmin wu num ni kapłi neng kin, Pol angił tonu kindang kin, wumb ek tingnarik mulnjung. Pol eim Eipru wumb ek ełe, nipi yi nim.

22

1 "Engnan noł ni, arnan noł ni, enim wumb kom sek mułangin kin, na ek endi nip, orung kindmbii end."
2 Ek ei Pol nipi wumb ngum. Pol Jura wumb ei nipi wumb ngang kin, wumb ek ei piik, kom ka sek, ek tingnarik er mulnjung.
3 Pol ek yi nim, "Na Jura wu," pa nim. "Na manan, na Tasas kin Silisiya konu ełe mengim. Na konu ełe ya mołup kin, owundu enj. Pe na ek emb top ngum wu ei, Gameliyel eim, na ek emb to ngum ei, sinim kupenjpin noł ełmin oł ei kin, lo ek nipi, na ngum. Yi nipi ngang kin, na Gos ek ełe dinga piip muls. Yi mił ku, enim dinga puk enmin.

4 Nam pii gii ninj ełe ei nge, ok wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, se
andip top eł. Wu amb ni, to kondup eł. Wumb kopur kan sen ełe top kin,
kan ngii kindip yi eł," pa nim.
5 "Wumb kułmał kałiłmin wumb owundu, ek pii kun ełmin wu num
ni, wumb ei kapłi ek ei piingii. Wumb ombu, na kin pipe ngangin kin,
Damaskas konu ełe Jura wumb pipe to ngopu kin, na Damaskas konu ełe
andip puł. Andip puł ei, wumb kan si sipip, kan sen top kin, kan ngii kan
ngop eł.

Pol Pii Gii Nirim Kunum Ei Ek Pol Tonum (Aposel 9:1-19, 26:12-18)

6 "Na andip pup kin, konu eni tonu tuk mii memb pałim oł ei peng kin,
Damaskas konu ełe mandi punj. Pe sikir ei, epin dup mił tiłang dinga na
muls konu ełe erim.
7 Tiłang yi erang kin, na mei ełe mani pup pemb kin, ek endi ei epin tor
opu yi nim. 'Sol! Sol! Nim nimbił erang, na kin oł embin tui ngon?'
8 Na ek yi nip orung kindinj, 'Owundu, nim nii?' Ek na nipi yi nim, 'Na
Jiisas Naseres konu ełe moł. Nim na kin oł embin tui en,' pa nim.
9 Wumb na kin punjpun wumb ei, dup mił epi tiłang erim ei kenjing. Ba
wu endi na ek nipi ngum ei, piinenjing, mon.
10 Pe na ek yi ninj, 'Owundu, pe na nimbił oł ermbii?' Pe Owundu ek nipi,
na ngopu yi nim, 'Nim angkin Damaskas konu ełe pui!' nim. 'Konu ełe wu
endi mołum wu ei, nim kongun enjii mił nipi ngumba,' pa nim.
11 Pe tiłang ei, dinga erang kin, na epi kan dembin tumbii pinerim. Wumb
na kin tep to onjpun wumb ei, na angił ambilk kin, Damaskas konu ełe
sipnjing.
12 Konu ełe wu endi mułum wu ei, eim embe Ananaiyas. Wu ei lo ek pei
ekii siłim wu mułang kin, Jura wumb en enim, Damaskas konu ełe mołułmun
wumb ei molk kin, wu ei ka ni piiłmin.
13 Wu ei, na muls konu ełe mandi opu angpi, ek nipi yi nim, "Engnan Sol,
nim ningił nga kenjii," nim. Pe kunum ełe mendpił, na ningił ka seng kin,
na kan poł tunj.
14 Pe eim ek yi nim, "Sinim kupenjpin noł paki topu ełim Gos ei, eim tonu
nim kindang molkun kin, eim ermba oł pii poł tokun. Pe Krais mułmba ei,
kan poł tukun kin, ek nimba ei piikin, yi enjii ni to mundum," pa nim.
15 "Nim pe nimbił oł erang kankin kin, piikin en? Nim oł ei pukun, wumb
pei kankin kin, ek ni tor kindnjii.
16 Pe nim nimbił erang nim kui er mołun? Nim pukun noł pii nim. Nim
Jiisas embe ełe nikin ke nen, Gos eim nim oł kis kanim kanim ełin oł, ei kil
ngopu si kindmba," pa nim.

Gos Pol Kindang Wumb Tiłap Ei Kin Pum

17 "Ekii se na Jerusalem konu ełe Gos ngii op kin, Gos kin prei er mołup
kin, or kumb mił endi enj.
18 Or kumb mił erip kinamb kin, Gos Owundu na kin ek yi nim, 'Sikir
Jerusalem konu ełe si kindkin po! Nim na ek ya ełe ninjii ei, wumb nim ek
ei, kapłi pii gii ninerngii,' pa nim.
19 Na nam ek yi ninj, 'Owundu, na konu ełe orung orung nim ngii ełe pup
kin, wumb nim kin pii gii niłmin wumb ei, mon nipi, kepii topu, kan ngii ełe
kindił.

20 Ok Siipen nim ek se andiłim wu ei, to kundnjung kunum ełe, na eim kin
mandi engir. Na orung kanip engamb kin, wumb konduk gulk tungii nip,
orung engir.'
21 Ba Gos eim ek yi nipi na ngum, 'Nim po! Na nim konu turii endi
kindamb pukun kin, wumb tiłap eipi endi kin mulnjii,' pa nipi kindang
punj.
22 Jura wumb Pol nim ek ei piik, ek dinga nik kin, "Eim to kundei" ninjing.
"Wu ei nge, ya mei ełe mulermba wu ei, konj mulermba," ninjing.
23 Wumb wii dinga tok kin, en enim konduk gulk kin, mei kułman si tonu
kindnjing.
24 Yi erangin kin, wu num mołpu ek yi neng kin, Pol sik sipik, opu wumb
ngii ełe nirik sipnjing. Wu num ei ek yi neng kin, opu wumb Pol kepii tok,
Jura wumb ek dinga ninmin, "Ek pułe piimin," pa nim.
25 Pe opu ond wumb kan sik kin, kan tunjung. Opu ełmin wu tep ełmin wu
ei, Pol engim konu ełe mandi engang kin, Pol ek yi nipi wu ei ngum. "Lo ek
nipi, Rom wumb yi kan ngei nim min? Enim ek nik, ka enarik, kepii ok tok
enmin ei, kapłi min?"
26 Opu wu tep ełim wu ei, ek ei piipi pupu kin, wu num owundu mułum
konu ełe pupu, ek dinga nipi yi nim. "Nim wu ei kin nimbił oł enjii en? Wu
ei Rom wu," pa nim.
27 Pe wu num ni, Pol mułum konu ełe ek nipi Pol ngum, "Nim Rom wu
min?" Pol mołpu yi nim, "Na Rom wu," pa nim.
28 Wu num ek yi nim, "Na ku owundu ngopu kin, na Rom wu moł," pa
nim. Ba Pol ek nipi, yi nim, "Na manan na Rom konu ełe ok mengim. Pe na
Rom wu moł."
29 Pe wumb Pol kii sik, kepii tok enjing wumb ei, mund mong kulnjung.
Wu num ni, Pol Rom konu ełe wu endi kan ngumbii enj ni piipi kin, gal
kułum.
30 Wu num ei, eim Pol pałim mił ei, pułe piimbii nim. "Pol eim nimbił oł
erim ei piimbii," nim. Yi nipi kin, kupiiring ok, eim Pol kan sen si kindpi
kin, wumb kułmał kałiłmin owundu wumb ni, kaunsil wumb pei ok, kułou
tungii nim. Pe wu num ni, Pol sipi ngii ełe mani tu wupu kin, wumb ombu
kumb ełe engndim.

23

Jura Wumb Ek Pii Kun Ełmin Wumb Mulnjung Konu Ełe Pol Ek Nipi Ngum.

1 Pol kaunsil wumb mulnjung konu ełe dinga kanpi kin, ek nim, "Engnan
noł, na Gos kumb ełe endinj. Endinj ei, nam noman ka seng, andip op kin,
akip ya moł. Nam ol kis endi enj ni piinand."
2 Pol ek yi neng kin, kułmał kałiłim owundu Ananaiyas wu ei, ek yi nim,
"Enim wumb Pol engim konu ełe mandi mołmun wumb ei, Pol gupu ełe
angił kum tei!" nim.
3 Pe Pol ek nipi, Ananaiyas ngum, "Nim ngenj torung orung ambilk ka
ka en; ba tukrung ka sinałim. Gos ek nim kapłi tumba," pa nim. "Nim ya
ełe molkun lo ek ełe piikin kin, na ek ngond; ba ninim lo ek ei to kindkin,
wumb na tei!" pa nim.
4 Wumb Pol engim konu ełe mandi engnjing wumb ei, yi ninjing, "Nim
Gos nge kułmał kałiłim wu owundu ei, ek kis nikin ngon," pa ninjing.

5 Pol ek yi nim, “Engnan noł, na wu ei kułmał kałiłim wu owundu ei na
piinenj, ‘Nim wumb tiłap ełe wu num ei, ek yi ni kis enenjii mon!’ Gos lo ek
niłim ek ei pałim ei, na piip moł.”
6 Pol kaunsil wumb kombur eim piim. Piipi kin, wumb ek pii kun ełmin
wumb wii topu, ek dinga nim, “Engnan noł, na lo ek piił wu. Na lo ek piiłim
wu nge kingam. Na pii gii nind ei, wumb kulnjung wumb ei, wii nga konj
tonu pungii ei, na pii gii nind. Ek ełe nge nip wumb ngop erip endamb kin,
wumb na akip tu wuk, kan ngii ełe kindangin kep mił nind.”
7 Pol ek ei neng kin, lo ek piiłmin wumb kin wumb kolk nga konj tonu
ongii ni piinałmin wumb ba, tuk ełe ek mił enjing. Yi erangin kin, en enim
eipi eipi punjung.
8 Pe wumb kombur en enim yi niłmin, ‘Wumb kołmun wumb ei nge angk
tonu punengii,’ niłmin wumb ei, tep wumb mulałmin kin, gui ełe mulałmin
ni piiłmin. Ba wumb ei, lo ek ekii sik ełmin wumb ei, ek pei pii gii niłmin.
9 Yi erangin kin, wumb wii dinga tok onjung. Lo ek piiłmin wumb ei, eim
nge tiłap ełe punjung. Puk angk kin, ek dinga nik yi ninjing, “Wu ei oł kis
endi en enim mon,” pa ninjing. Guimeng sinim tep enim wumb ei, min endi
opu wu ei kin, ek ninim,” pa ninjing.
10 Wumb ek mił owundu enjing ei, wu num ei piipi kin, ek yi nim, “Wumb
orung orung molk kin, Pol angił ambilk orung seng kin Pol kułmba,” ni piim.
Yi piipi kin, opu wumb ni kindang puk kin, Pol sik, “Ya tuwei!” nim. Neng
puk kin, Pol sipik, opu wumb en enim ngii konu ełe nirik sipnjing.
11 Ekii se emii peng kin, Gos Owundu Pol kumb ełe angpi ek yi nim. “Pol,
nim noman dinga peng piinjii! Jerusalem konu ełe ek dinga nin, nim yi mił
ku Rom konu ełe na ek ninjii!” pa nipi, Gos Owundu ek yi nim.
12 Tingang kin, Jura wumb ek endi yi ni pendnjing. Ek dinga nik, “Pol to
kundmun ninjing, ‘Sinim Pol to kundmun pendpin kin, kapłi kuni noł ni,
epi nunermin, mon!” ninjing.
13 Wumb ek keimi nik, ek ei ni tonu kind pendnjing. Wumb mulnjung ei,
wumb pei 40 mił mulnjung.
14 Pe wumb ei puk kułmał kałiłim wu owundu ni, wumb kin men ngii ełe
kongun wumb kin kanik, ek yi ninjing, “Sinim Pol to kundmun kunum, kuni
noł mowii piimin, wii pepin, Pol to kundamin poru nimba,” ninjing.
15 “Enim kułmał kałiłmin wumb owundu ni, kaunsil wumb ni, enim ek
nik, ‘Wu num mołum konu ełe nengin, Pol sipi mani tu wangłi,’ ninjing.
‘Enim ek nga nik kii sik, Pol ek ninim ek pułe nga nipin piipin kin, tor
kindmba,’ ninjing. ‘Sin tumun nge, er kun er mołmun,’ ninjing. ‘Pol eim
opu, enim kin opu kun enermba. Sin Pol to kundmun,” pa yi ninjing.
16 Pol eim aim kingam ei mułum ni ninjing ek ei piipi kin, opu ond wumb
ngii konu ełe mułum konu nirik pupu, Pol kanpi, nim.
17 Pol eim opu ełmin tep ełim wu ei, Pol wii tang kin, om. Wang kin, ek yi
nim, “Kangi wu ei, wu num mołum konu ełe sipi, kangi ei, wu num ei kin
ek endi nimbii, ninim. Kangi wu ei ek endi nipi wu num ei nipi ngumbii
ninim,” pa nim.
18 Opu ełmin tep ełim wu ni, kangi wu ni sipi, wu num mułum konu ełe
sipim. “Kan pim wu Pol, na wii topu, kangi wu ei nim mołun konu ełe si
pang kin, ek endi nimbii,” pa nipi onum.
19 Pe wu num ni, kangi wu ni angił embiłim. Ambiłpi kin, sipi orung sipim.
Pukuł kin, eł ełip mendpił mulnjunguł. Pe wu num nipi yi nim, “Nim na kin
nipe ek ninjii on?”

20 Pe wu kangi wu ni, ek nipi yi nim, “Jura wumb kengip er pendik, nim
kii semin kin, Pol, kupiiring nim si mani tu wunjii,” ninjing. “Pe wumb
en enim ek kend tok, ek dinga nik, Pol, eim nim ek pułe, am kii si piimin
ninjing,” pa nim.
21 “Ba nim wumb ombu ek pinerii! Pe wumb kopur mołmun wumb ei,
kopur aninga 40 mił kopur mołmun. Wumb ei ek dinga nik, kuni noł ni, epi
nunarik molk pangin kin, Pol to kundmun kunum ei, kuni noł epi numun
ninjing. Pe wumb andłam ełe kui er mołmun. Pe nim en enim ek ninjii ek
ei, kapłi nik mulnjung.
22 Pe opu wu num ni, kangi wu ni kindang orung pum. Pang kin, ek yi
nim, “Nim na kankin nin ek ei, nga wumb eipi endi kan ninerii, mon!” nipi
kin, kindang pum.

Opu Ełmin Tep Ełim Wu Ei, Pol Piilikis Gapman Wu Ei Kin Kindim

23 Pe opu wu num ni, opu ełmbił wu num tał wii tang wangił, ek yi
nim. “Ełip opu wumb 200 sikił, kung os ełe mułngii wu 70 sikił kin, kiłeng
embiłngii wu 200 sikił, pukuł kin, Sisariya konu eni emii peng 9 erang kin,
andik pei!
24 Pe enim kung os endi, er ka er sengin kin, Pol mułmba nge er ka er
mułang kin, puk gapman wu owundu Piilikis mołum konu ełe, pei neng
pungii.
25 Opu wu num ni, pipe end yi pułum.
26 “Na Kloriyas Lisiyas, na pipe ei połup kin, gapman wu owundu Piilikis
mułum konu ełe kindind.
27 Jura wumb wu ei, ambił gii nik to kundmun nik enjing. Ba na wu ei kii
sip piinj ni, wu Rom konu ełe wu peng kin, na nge opu wu pei sip op kin,
Jura wumb angił ełe si tor tu wunj.
28 Na wu eim nimbił oł erim oł ei, pułe piimbii. Nip kin, kaunsil wumb
mulnjung konu ełe mani sipinj.
29 Yi erangin kin, na pup kenj ni, wumb en enim lo ek ełe nge piik kun
enarik kin, wu ei, wii tumun, ninjing. Wu ei oł kis enerim. En enim wumb
kepii to si pipin kin, kan ngii kindpin erpin ei, kapłi enanim.
30 Ek endi akip tor wang kin, piind ei, wumb en enim ek koi nik, wu ei to
kundmun ninjing, piind. Yi nengin kin, na kanip wu sip nim kin kindind.
Wumb wu ei kin ek ngok enjing ei, nim kanik ni tor kindik yi erangin kin,
gapman wu owundu ei, pipe ełe ek yi ninim ni pułum.”
31 Opu wu num neng kin, opu wumb Pol sik sipik, Ansiparis konu ełe,
emii peng sipnjing.
32 Konu tingang kin, opu wu en enim ngii konu ełe orung punjung. Pe opu
ond wumb ombu, kung os ełe mulnjung wu ombu, Pol sik, Sisariya konu ełe
sipnjing.
33 Kung os ełe mulnjung wumb ei puk kin, pipe ni sik, wu gapman
owundu ni ngunjung. Ngok kin, Pol sik gapman owundu kumb ełe
engindnjing.
34 Pe wu gapman owundu ni, pipe gerpi kanpi kin, Pol kii sim.
35 “Wumb pei ya ok nim kin ninjing ek ei nengin kin, na piimbii,” nim.
Pe wu ni, ek yi nim, “Eros gapman ngii ełe kan ngo pendngii,” pa nim.

24

Wumb Peng Pim Wumb Pol Kin Kos Piinjing

1 Ekii se kunum angił orung o pang kin, wu kułmał kałiłim owundu wu
ei eim embe Ananaiyas. Eim ni, wu num kombur ni, wu endi ek niłim wu
endi kin onjung. Ok kin, wu ei eim embe Tursulas. Puk kin, wu gapman
owundu ei kanik, Pol kos enjing ek ei piik kin punjung.
2 Gapman wu owundu ni Pol wii tang wang kin, Tursulas eim ek nipi
ngumba nge om. Opu yi nim, “Wu owundu Piilikis, nim sin paki tang kin,
sin ka mołmun. Mołpun kin, opu ni epi kis endi tonu onanim mon. Ninim
noman ka peng kin, sinim wumb tiłap ei pei kumb ok kis mołpun onjpun;
ba pe opun, konu pei ka seng mołmun.
3 Nim yi eran kin, nim kin noman ka piipin ngopun, nim kin noman
ngumun.
4 Sin nim kin ek kinan nipin kis piinjpin kin, na ek aninga nip ngamb kin,
nim noman ka seng kin, sin ek ei piinjii,” pa nim.
5 “Sin wu kenjpin, ba wu epi pei kis erpi, wumb pei kin ek opu ngopu
erim ei, eim kenjpin. Jura wumb ni, konu mei orung orung pei wumb kin,
ek opu ngopu yi ełim wu,” pa nim. Yi erpi kin, eim wu num mił mołpu kin,
sin wu tiłap ei sipi, tiłap eipi Naseres tiłap embe sim.
6-8 Pe wu ombu yi ninjing, “Pol, sin Gos ngii owundu er kis mundmbii, ni
piipi ełim. Erang kin, sin eim ambił gii nipin. (Sin sinim lo ek ei nge piipin,
Pol Jura wumb kos ełe tunmun. Ba wu num owundu Laisiyas ni opu kindpi
kin, eim Pol sin angił ełe, si tor kindnim ninjing. Eim yi nim, wumb Pol kin
kos erngii wumb ei, nim kin tonu ok, nim kanik ningii,” nipi yi nim.) “Pe
ninim wu ei, ek nikin kii sinjii. Sin wu ei kin kos ermin enjpin ei, Tursulas
ek yi mił nipi ngum.
9 Jura wumb pei paki tok, Pol ek ngok, wumb ek ninmin ek ei, keimi
mendpił ninjing.

Pol Ek Nipi Piilikis Ngum

10 Wu gapman owundu ni, Pol peng tonu kindpi erang kin, Pol ek yi nipi
orung kindim. “Na piind, nim kung ngii pei, wumb tiłap ei kin lo pii kin
mołułun. Yi erang kin, ei na noman ka piip nim ek ni orung kindind.
11 Ninim wumb kii se piin kin, ninim ek yi mił piinjii. Na Jerusalem konu
ełe Gos kin prei ermbii nge onj ei, kunum kinan endi op punanim kunum
12 o pum.
12 Jura wumb na men ngii owundu ełe, wu endi kin ek opu mondup
ninenj. Pe na wumb nip sip, kułou top, men ngii ni, konu owundu ełe ni, na
wumb endi nip, si kułou top yi end nip enenj mon.
13 Akip ek endi nik, na kin kos er ngungii ei, ek ei pułe enim piik kun
enanmin. Enarik kin, ek ei ningii ei nim keimi piinjii,” pa nim.
14 “Ba na ek endi nip nim ngumbii. En enim wumb yi mił ninjing, ‘Na ek
eipi oł ełmin oł kin ekii sip, wumb en enim yi mił,’ ninjing. Ek ei kend ek yi
ninjing. Oł ei na piip, ekii sił; ba oł ei keimi mendpił.
15 Na Gos kin nimbił oł ermba oł ei, kui er moł ei, wumb yi mołmun. Gos
wumb kulnjung wumb erang kin, nga tonu ok konj pungii. Pungii wumb
ka mulnjung wumb kin, wumb kis mulnjung wumb ouni konj angk tonu
ongii. Na Gos kin kui er moł ku.
16 Yi pałim ei piip kin, nam noman dinga kunum kunum piip end. Nam
oł kis endi, Gos kumb ełe ni wumb kumb ei pei na enał; nam kun moł.
17 Na pup wumb konu eipi ełe kung ngii kombur mołup kin, na nim
Jerusalem konu ełe op kin, nam wumb tiłap ende kin mołup yi eł. Wumb
endi epi sinarpi ełim wumb ei, paki top ngoł. Ngop kin, Gos kin kułmał nge
epi tu wuł ku.

18 Na kongun ei nge erip, oł ełe erip, men ngii owundu ełe mułamb kin,
nam ngenj konj kindrim. Wumb na kanił mi n ku. Pe wumb pei na kin
mulałmin wumb ei, ek endi na kin ninałmin mon.
19 Ba Jura wumb Eisiya konu ełe mołmun wumb ei, ok na ambił gii ninjing.
Wumb ei na kin ek ningii pim kin, nim kumb ełe ok, na kin kos nengin
piimbii," pa nim.
20 "Pe mon pim kin, wumb ombu ya mołmun wumb ei, na nimbił oł enj ei
nengin kin, na kunum endi kaunsil kin engir kunum ei, na erir oł ei ningii,"
pa nim.
21 "Mon pim kin, ek endeim mendpił. Ok na wumb mulk konu tuk mołup
kin, wumb wii tur. Na Gos wumb kułii wumb ei nga er konj simba nipi, wii
topu, wumb ngur konu ełe, akip nim kumb ełe, na sik kos ełe tu wunmun
ni piind," pa nipi Pol ek yi nim.
22 Wu gapman Piilikis ek ei piim kin, Gos tiłap ełe tuk punmun wumb, wu
kopur piiłim wumb gapman owundu ek yi piipi kin, Jura wumb kanpi nim,
"Enim kui er mułangin kin, opu wu num Lisiyas eim ya mani wang kin, na
enim kos ei piip kun ermbii," pa nim.
23 Pe opu ełmin wu owundu ni Pol sipi kin, kan ngii ełe sipim. "Pol kan
dinga mił ngunerei! Pol wumb puł endi ongii ei, mon ninerngii! Ninarik
kin, Pol paki tungii nge ongii," pa nim.
24 Kunum kopur o pang kin, Piilikis ambim Drusila kin onjnguł. Drusila
ni amb ei, eim Jura amb. Piilikis eim Pol wii topu, ek kombur neng piimbii
ni om. Pol Gos nge tiłap ełe tuk pu molk kin, Jiisas Krais kin ek pii gii ninmin
mił pułe pol topu nipi ngum.
25 Ba Pol ek ei piipi, oł kun ełe, kun ełmin mił ku pim kin, noman pim epi
to mani kindpi, ekii se Gos wumb pei kos owundu ermba. Piilikis ek ei piipi
kin, mund mong kułpu, "Pol, pui!" nim. "Ekii se na kunum endi sim kin,
nim wii tumbii," nim.
26 Piilikis ni wu gapman owundu ei, eim noman eipi endi peng piipi kin,
Pol kunum kunum neng opu kin, ku ni, epi endi ngumba ni piipi, wii tang
ołum.
27 Ekii se, kung ngii tał o pang kin, wu eipi Porsiyas Peses ni, wu ei Piilikis
kongun ełim kongun ei, wu ei sipi erim. Pe Piilikis eim, Jura wumb kanip
nimbii ni piipi kin, Pol kan ngii ełe enj pendngii nge, nimbii ni piim.

25

"Pol Siisa Wu Num Owundu Neng, Kos Piimba," Pa Nim.

1 Peses eim opu konu owundu ełe kunum tekliki mołpu kin, Sisariya konu
ełe si kindpi, Jerusalem konu ełe tonu pum.
2 Wumb kułmał kałiłmin owundu wumb ni, Jura wu num ni, wumb puk
kin, Pol kin ek to monduk mił nik yi enjing.
3 "Nim sin paki tunjii, min? Tokun kin, wu ei Jerusalem konu ełe sipnjii,
ninjing. Wumb en enim ok andłam ełe koi er pek kin, Pol tumun ni piik, tu
wunjung."
4 Ba Peses ek nipi, orung kindpi yi nim, "Pol Sisariya konu ełe kan ngii
kan pim. Pepi kin, kunum aninga kopur mołup kin, nga Sisariya konu ełe
orung bii," nim.
5 "Enim wu num ombu, na kin ouni bin," pa nim. "Wu ei oł kis endi erim
kin, sin kos ni piimin."

6 Peses eim wumb ombu kin, kunum nendii mił engki mułum. Mołpu kin,
Sisariya konu ełe mani pum. Pupu kin, kupiiring eim kos ngii ełe mołpu
kin, “Pol si tu wei!” nim.
7 Pol wang kin, Jura wumb Jerusalem konu ełe si kindik kin, mani onjung
wumb ei ok, Pol engim konu ełe mandi angk kin, ek kis kanim kanim nik,
Pol ngunjung; ba wumb en enim wu owundu Peses piimba ek mendpił,
endi ninenjing.
8-9 Pe Pol ek nipi, orung kindim, “Na oł kis endi enenj mon! Jura wumb
lo ek ei mon; pe men ngii owundu ek ei mon; Rom wu king owundu ei ek ei
mon; na ek kis min oł kis ei endi enenj mon! Wu num Peses eim Jura wumb
kin, ek ni piimba pendpi kin, yi nim, “Pol nim, Jerusalem konu ełe tonu pu
mułan kin, na tonu op kin, kos piimbii,” pa nim.
10 Pol ek nipi yi nim, “Kos ngii, ya na angił ngii, ek king owundu angił
konu ełe mendpił, na kos piingii,” pa nim. “Nim wu owundu nim piin. Na
oł kis endi Jura wumb kin enenj mon!
11 Na oł kis endi erip kin, mong endi sip eramb kin, enim na kapłi to
kundngii,” pa nim. Pe ek nik, na kos enmin ek ei, keimi mon! Wu endi na
angił ambiłpi, wumb ngunermba mon. Wu king owundu ei, na kos piimba,”
pa nim.

Pol Nipe Oł Erim Ei Wu Peses King Akripa Kii Sim

12 Peses eim kaunsil kin ek nipi pendpi kin, Pol kanpi nim, “King owundu
ei kin kos pinjii pim kin, king owundu kin kos ełe piingii,” pa nim.
13 Kunum kopur o pang kin, king Akripa kin, Berniis kin Sisariya konu
ełe okuł. Peses kanpił, angił simbił ni onjnguł.
14 Wu amb tał pukuł, Sisariya konu ełe kunum kinan mulnjunguł.
Mułangił kin, Peses Pol ek ombu ni, king wu owundu ei ngum. “Wu endi
mołum wu ei, ok Piilikis kan ngo pendrim wu ei, piram pałim,” pa nim.
15 Ok, na Jerusalem konu ełe mult kunum ei, kułmał kałiłmin owundu
wumb ni, Jura wumb pei, wu ei ek ngok, “Na nim wu ei oł kis erim; ek
eim kin ngunjii min, nik ełmin.
16 Ba na ek nip, orung kindip yi ninj, ‘Sin Rom wumb wii endi, kos erpin
enałmin mon! Wu ei opu, kos piingii konu ełe engmba. Angpi kin, eim kos
erngii ek ei nipi, orung kindpi, yi ełim.
17 Wumb ei, na kin ouni onjpun kin, na op kunum kinan, kui er mulał.
Kupiiring kos ngii ełe mołup kin, wu ei, ‘Tu wei!’ ninj.
18 Pe wumb kos er ningii, wumb ei ok, engnjing. Ek kis endi nik, wu ei
ełim, oł kis nik, ngunenjing. Na piinj; ba wumb en enim ek eipi endi nik
enmin ni piinj,” pa nim.
19 “Wumb en enim ek opu erik ninjing, Pol eim yi niłim, ‘Wu ei Jiisas
kułum wu ni, nga konj mołum. Nga men ngii ełe mołpu kin, ek nirim ku.’
Ek nik sipik, Pol kin ek ngok, kos ermin ni sipnjing.
20 “Pe na wu num kos piimbii, wu yi nind. Na ek ombu kii simbii ei, embin
enim, ‘Ei nim pukun, Jerusalem konu ełe mułan kin, na Jerusalem konu ełe
op kos piimbii min?’
21 Ba Pol ek yi nim, ‘Na kan ngii pemb kin, Siisa king owundu ei na kos
piimba,’ pa nim. Neng kin, ‘Na Peses kan ngii ełe nga pindamb pimba. Pepi
kin, Siisa king owundu mołum konu ełe kindmba,’ ” pa nim.
22 Pe King Akripa ni, wu num Peses kii sipi, yi nim, “Na nam wu ei ek
piimbii,” pa nim. Pe wu num Peses yi nim, “Topuł piinjii,” pa nim.

23 Kupiiring, King Akripa kin Berniis kin okuł, alap epi ka sikił, onjnguł. Okuł pukuł kin, kos piik, kułou tołmun ngii, wumb num ni konu owundu ełe opu, tep ełmin wumb pei kułou tołmun ngii ełe nirik punjnguł. Pe Peses ek yi nim, “Pol, tu wei!” nim.
24 Pe Peses ek yi nim, “Wu King Akripa ni, wumb pei kułou tok mołmun. Enim ya wu ei kenei!” a nim. “Jura wumb pei ni Jerusalem konu ełe ya wumb pei ni enim wu ei kin, ek dinga ninjing. Nga wu ei konj mołpu kin, enermba,” a nim.
25 “Ba na kanip kin, eim to kundmun oł endi enerim. Wu ei, eim wu owundu King Siisa nam kos piyamb kin, ekii se, “Na eim kindmbii end,” pa nim.
26 “Na eim ek piip kin, pipe połpu, sinim wu num King mułum konu ełe kindmbii ei, na wu ei, ek endi kan sinenj, mon!” pa nim. “Wu King Akripa ni, enim wu pei mołmun konu ełe tu wamb kin, sinim wu ei, ek piipin, na pipe poł kindmbii,” pa nim.
27 “Na kan wu endi, eim wu num kindamb kin, kos piipin enjpin ek ei ni, kindnermbii ei, na piind ei kapłi enanim,” pa nim.

26

Pol Ek Nipi Wu King Akripa Ngum

1 King Akripa Pol kanpi yi nim, “Ninim ek endi piimbii,” pa neng kin, Pol angpi eim ek yi nim.
2 Pol yi nim, “King Akripa, nim ek nin ei, na piip kin, ka piind. Jura wumb na kin ninmin ek ei, na nip orung kindmbii end,” pa nim.
3 “Nim sin Jura wumb ełmin oł ei, nim piikin si kindłin. Pe sin noman kanim eipi eipi pałim ei, nim piiłin. Nim piikin ek ei, na nip ngamb kin, nim ek ei piikin kin, ten sikir kulenjii.
4 Ok na kangił mołup op kin, pe piram moł. Mołuł kunum ei, nam nge tiłap ełe mołup kin, Jerusalem konu ełe andił ei, Jura wumb na piiłmin.
5 Kumb ok, na ek nip eł ei, enim kanik ełmin. Ełmin ei na ek nip eł mił, ni tor kindngii,” pa nim. “Wumb piinmin, na wumb lo ek piik ełmin oł ei nge, mił lo ek piiłmin wumb oł ei oł endi eipi mił; sinim men ngii lo ei mił kapłi sinałim mon.
6 Akip na ya ełe engamb kin, na kin kos enmin, ei pułe yi pałim. Na Gos kin pii gii nip kin, ok sin kupenjpin noł, Gos ek dinga piiłmin wumb oł ei nge, na yi piip moł.
7 Sin nge wumb tiłap engki nga tał wumb ei, Gos keimi kin, emii peng, tinga, Gos ek ei minj piiłmin. Piik kin, ek ei pii gii nik kin, kui er mołmun. Na yi ku, King owundu, na ek ei pii gii nip, kułii wumb nga konj ongii nge, kui er moł. Ełe nge, Jura wumb, na sik, kos ngii ełe, tu wunmun,” pa nim.
8 “Nimbił erang, enim wumb kopur kulnjung wumb ei, Gos nga er konj simba. Nimbił erang enim pii gii ninanmin?
9 Kumb ok, na yi piir. Nam epi pei erip kin, Jiisas Naseres wu ei, eim embe to mani kindmbii, ni pir.
10 Na erip kin, ya Jerusalem konu ełe kułmał kałiłmin wumb owundu ei, pipe na sip, yi erip kin, Gos nge tiłap ełe mulnjung wumb sip, kan ngii ełe kindip, wumb eipi kin yi ni piip kin, Gos nge wumb to kundmbii nip yi eł.
11 Kunum kunum wumb Gos ngii ełe mułangin kin, oł embin tui erip yi eł. Na erip kin, yi nił. ‘Enim pii gii ninjing kin, ek kis ni ngok, yi erei!’ pa nip kin, na yi nił. Na wumb kin kis piip kin, wumb pułmun konu ełe ekii se pup, konu owundu turii sałiłim konu ełe puł ku.”

Pol Eim Gos Tiłap Ełe Tuk Om Mił Pol Tum (Aposel 9:1-19, 22:6-16)

12 “Na kułmał kałiłmin wumb owundu pipe sip kin, Damaskas konu ełe punj.
13 King owundu konu ełe seng kin, andłam andip punj. Pup kenj ni, dup endi ei epin tonu ełe mani om. Opu kin, dup mił tiłang owundu erpi kin, eni tiłang ei kapłi enerim mon. Tiłang eipi mił erang kin, na kin tep to onjpun wumb ei kin ouni erim.
14 Sin onjpun wumb pei, mei ełe kanpin mani punjpun. Na pep piinj ni, epin wumb ek mił ei, tonu mułełe tor opu yi nim, ‘Sol, Sol, nimbił erang, nim na embe to mani kindin? Nim Gos opu en ei yi mił, nim epi mul mołum epi ełe ton ei, ninim ngenj kumbii sinjii,’ pa nim.
15 Pe na ek yi ninj, ‘Owundu, nim nii?’ Owundu ek nim, ‘Na Jiisas, nim na nimbił erang ton?
16 Nim tonu simb ełe angkin mułii!’ nim. ‘Na nim kin ond ei, nim en oł ei kanip kin ond,’ pa nim. ‘Na nim kongun ngamb kin, nim na kongun enjii. Erkin kin, na end oł ei, kan mił ninjii. Ekii se, na nim epi endi andan top ngumbii,’ pa nim.
17 ‘Ekii se na nim wumb angił ełe sip, wumb tiłap eipi ełe simbii ku. Na nim wumb ei mołmun konu ełe kindind.
18 Nim pukun nen kin, wumb noman ak tok emii konu ełe si kindik kin, tiłang enim konu ełe ongii,’ pa nim. ‘Seisen nge dinga ei, si kindik kin, Gos kin ongii. Wangin kin, na wumb oł kis ełmin ei, kil ngop wumb ei na kin pii gii nik kin, na nge wumb mołmun konu ełe ouni mułngii,’ ” pa nim.

19 Pol ek yi nim, “King Akripa, na ei epin Gos ek ei piip kin, na ek ei to kindnenj.
20 Mon, na ek nip, Damaskas konu ełe wumb ok ngop; ekii se Jerusalem wumb mulnjung konu ełe pup, ni ngop; nga pup, Jura wumb konu ełe orung nip; nga pup, ek ka ei nip, wumb ngamb kin, enim wumb noman ak tok, Gos kin orung ongii nge ninj. Nip yi ninj kin, enim noman ak dinga tok, Gos kin orung ongii ninj,” pa nim.
21 “Ek ełe nge mendpił, Jura wumb na men ngii owundu ełe, ambił gii nik kin, na to kundngii nge enjing.
22 Gos Owundu na kin paki tang kin, na ek ei akip ya angip nip, wumb num ni, wumb pei mulnjung konu ełe nind. Moses gupu ełe ni, ek ni tor kindiłmin wumb gupu ełe ni, tor om ek ei minj na nind.
23 Gos ek ni tor kindiłmin wumb ek yi ninjing. ‘Krais eim ngenj kumbii kułmba ninjing. Pe eim kułpu kin, nga angpi konj orung omba. Ekii se wumb kułii wumb pei eim kin tonu ongii ku. Eim opu ek yi nimba, Gos wumb orung simba nge tiłang Esrel wumb kin wumb tiłap eipi wumb kin, ouni ni tor kindmba,” pa nim.

24 Pol eim ek yi mił piipi nirim. Wu owundu Peses, Pol kin wii dinga tum, “Pol, nim noman wulu punum. Nim epi kanim kanim pei piikin sin epi ei, nim to wulu kindnim.”
25 Pol ek yi nim, “Wu owundu Peses, na wulu punand mon! Na ek keimi nind, na noman kun peng nind,” pa nim.
26 “King epi ombu pei piiłim ek ei piip kin ek pei ni poru nip kin, na mund mong kuland. Na piind ek ombu, wu king ei eim ningił ełe ke kanpi, ek piinanim ni piinenj min? Eim piiłim. Nimbił erang epi ombu endi koi er tonu onanim?

27 King Akripa, nim Gos nge ek mendpił niłmin wu ninjing, ek pii gii nin
min? Na piind, nim pii gii nin."
28 Pe King Akripa ek nipi Pol ngum, "Kunum aninga mołpuł, nim na Gos
ek andan ton ei, na Gos kin tuk pup mułmbii," pa nim.
29 Pol ek yi nim, "Kunum olt min aninga ei kapłi ku. Enim wumb pei
akip kunum ełe mołpun kin, na prei er Gos ngamb kin, enim wumb ya
mołmun wumb ei pei, na moł mił yi mułngii; ba kan sen ei enim angił ełe,
pendnermba ni piind," pa nim.
30 Pol ek yi neng kin, pe king ni, wu num ni, amb Berniis ni, angk
mulnjung.
31 Wumb pei anda puk poru nengin kin, en enim molk ek dinga nik yi
ninjing, "Wu ei sinim kin oł endi enerang kin, sinim kan ngii ełe kindmin,
min to kundmun ei kapłi enanim."
32 King Akripa ek nipi Peses ngum, "Wu ei Siisa kin kos piinenmbii niłang
kin, nim wu ei kindan pułang," pa nim.

27

Pol Noł Kanu Ełe Pupu Rom Konu Ba Pum

1 Wumb ek ni poru nengin kin, sin sip ełe pupun, Rom konu ełe bin nge
punjpun. Oł ełim tep erpi, opu wu 100 se andpi ełim wu mułum konu ełe kan
wu kombur ni, Pol ni punjung wu ei, eim embe Juliyas. Wu ei wu owundu
king Siisa nge opu tep wu num mołum.
2 Sin sip endi tonu pupun kin, Aramisim konu ełe punjpun. Pe sip ei pupu,
noł wer ełe Eisya mei owundu ełe tor pum. Pe sin punjpun kin, Arisakas
ni, Tesalonaika konu ełe ni, Maseroniya ni konu ełe wu ei, sin kin tep to
punjpun.
3 Pe kupiiring sin Sairon konu ełe tor punjpun. Juliyas ni wu ei, Pol kin
oł ka endi erim. "Pol eim kapłi pupu kin, wumb puł kanpi, kuni si ngopu
ermba," pa nim.
4 Sin Sairon konu ełe si kindpin pamin kin, konu pop owundu endi topu,
sip konu eipi pupu kin, konu pop kembis topu, Saipris konu ełe orung pum.
5 Pe sin ep noł pupun Pampiliya kin Silisiya konu ełe pupun kin, Maira
kin Lisiya konu ełe tor punjpun.
6 Kunum ełe, opu ełmin tep ełim wu ei, opu kenim ni Aleksandriya konu
ełe sip endi Esalii mei owundu ełe bii ni om. Pe sin sip ełe pamin neng kin,
sin sip ełe tonu punjpun.
7 Pe sin sip ełe mon kind pupun pamin kin, konu pop tang, sip ei andłam
punerim. Nga orung pupun, wumb sip kongun ełmin wu kongun dinga
erangin kin, Nairas konu ełe pupun. Sin pupun, mei owundu mandi pamin
kin, Kriis ni Salmoni konu ełe mandi punjpun.
8 Pe sip wumb kongun dinga erangin kin, taki taki pupu, konu endi tor
punjpun. Konu ei embe 'Konu ka' niłmin, konu ełe Lasiya konu owundu ełe
mandi punjpun.
9 Kunum pei o pang kunum endi konu pop owundu topu kin, noł owundu
tum. Tang kunum pei poru neng kin, Pol ek nipi wumb ngopu yi nim.
10 "Enim wumb sinim pupun pamin kin, kongun owundu tonu wang kin,
epi pei am ba. Ei epi ni, noł sip ni kis ermba. Sinim pei poru nimba ku," pa
nim.
11 Opu ełmin wumb tep ełim wu yi piim. Sip ambiłim wu ek nim piimbii,
ni piim. Pe sip ambłim wu ni, sip ełe tep ełim wu ni, Pol nim ek ei piinenjing
mon!

12 Pe sip tor opu, pek ełmin konu ni, konu ei sip konu pop topu ermba ei,
pimba mił konu ka sinerim. Pe wumb en enim sip ełe mulnjung, wumb
kengip erik, “Pamin,” ninjing. “Sinim pupun, Piiniks konu ełe mułmun.
Wumb kengip erik pamin,” ninjing. “Sinim pupun Piiniks konu ełe pupun
mułmun sip tor opu pałiłim konu ei konu ka seng kin, pop onermba, konu
ełe pu mułmun,” pa ninjing.

Konu Pop Owundu Topu, Noł Dinga Om

13 “Ekii se konu ka seng kapłi sikir pupu, en enim ninjing konu tor bin,”
ni piinjing. “Pe epi embin ełim epi ełe, pimba epi konu endi ni tonu sik, noł
ełe puk, Kriis konu bin,” ni punjung.

14 Ba ekii se konu pop owundu endi opu, Kriis konu ełe tor om.

15 Konu pop owundu tang kin, sip ba pinerim. Pinerang kin, pop owundu
topu, sip si mengpi konu ełe orung pum.

16 Sin si kindpin tor pupun, noł tuk ełe mei kembis endi sim konu ełe
punjpun konu ei, embe Kora. Sin kongun dinga erpin kin, noł kanu kembis
kan kuł sipmin ni enjpin.

17 Pol noł kanu kembis ei kan se andik, kan kuł gii nengin kin, sip yi ku kan
kuł enjing; ba mund mong tang, er mulnjung. Molk kin, en enim yi piinjing,
“Sinim konu ku mołum pupu kin, enim konu ełe sipipi, Aprika konu ełe
simba enim nik, sip pop to sipłim alap kan ei mani pendik, tonu noł ełe enj
mulnjung.”

18 Konu pop ni noł owundu tang pepin kin, kupiiring sip ełe mułum epi
ei, sip noł ełe si kindpin enjpin.

19 Kunum tał poru neng kin, kunum endi ełe, en enim kongun dinga erik
kin, sip ełe kan epi ni endi si kindik.

20 Kunum kunum sin pop owundu ni, noł owundu topu ełim. Erpi kin,
sin eni ni, kanjip endi kinałmin mon. Ba sin noman pep kun enerang kin,
sin konu endi ełe tor bin pinałim. Sin pupun kułmun mendpił onmun ni, yi
piipin punjpun.

21 Kunum kinan wumb kuni sinarik, wii mułangin kin, Pol ekii se opu, tuk
angpi, ek nipi wumb ngum. “Enim wu ok na ek nir ek ei piik, Kriis konu ełe
si kindnarik. Pe yi ku epi enim kin pei am punermba.

22 Ba pe na kanip enim nind. Enim noman ka sengłi! Sin wu endi am
punermba mon. Noł kanu ei kapłi pupu mani ba minj.

23 Na Gos nge wu, na Gos nge embe ambił tonu kindip ku moł. Pe oltin
epin emii pep erang kin, Gos kindang sinim tep enim wumb ei, endi opu,
na or peł konu ełe mandi engim.

24 Pe ek yi nim, ‘Pol, nim mund mong enerii! Nim pukun, wu king owundu
mołum konu kumb ełe, pu engnjii. Nim piin! Wumb pei konu mołmun ei,
Gos nim ngopu poru nim; enim wumb konj mułngii,’ pa nim.

25 Yi mił peng piipin kin, enim wumb mund mong kularik mułei! Gos eim
epi pei ermbii nim ek ei, nind ei, na pii gii nip moł.

26 Ba sinim sikir pupun, konu mei wii sałim punmun,” nim.

27 Kunum engki nga kapił kapłi noł sip peł ełe or pepin, wamin kin, konu
eni beli sirim. Seng kin, noł sip ełe kongun ełmin wumb, en enim piinjing
ni, mei konu ełe mandi onmun ni piinjing.

28 Puk, kan su sipin ei simb 120 mił pirim. Nga pupun su epi kindim ei
simb 90 mandi mił sim.

29 Mei konu ełe mandi mił seng kin, sip kongun wumb en enim mund
mong kulk, sip noł pimba nik, epi embin owundu ełim kapił kapłi epi

ei, mani kindnjing. Kindik kin, prei erik, eni sikir tonu wangłi, nik er mulnjung.

30-31 Sip ełe kongun ełmin wumb en enim andłam endi kan sipin tor bin ni piinjing. Sip wurup owundu epi si to mani kindmin yi kend tok ninjing. Nengin kin, noł kanu kembis ełe kan topun bin ni enjing ba, Pol ek nipi opu ełmin tep ełim wu ei nipi ngum. “Sip ełe kongun er andiłmin wu mulenjing kin, kapłi enim konj mulerngii,” pa nim.

32 Yi neng kin, opu ond wumb kan ni kiłip tangin kin, noł kanu kembis mani wii pum.

33 Eni tonu omba mandi erang kin, Pol wumb ek nipi ngum. Wumb to konj kindpin, kuni endi kan si numun ni piim. “Kunum engki nga kapił kapłi pepin onjpun, ba kuni endi nunenjpin. Akip wii ku mołmun,” pa nim.

34 “Yi peng piip kin, na nind, ‘Kuni nei! Neng nok kin, enim embił dinga pimba. Enim peng enjin ei endi opu punermba. Enim wumb pei konj mułngii.”

35 Pol ek yi nipi, “En enim kumb ełe angpi kin, Gos ka piipi ngopu,” bres sipi, engin topu, nopu erim.

36 Yi erang kin, wumb pei noman ka peng, wumb en enim kuni nunjung ku.

37 Sin ya sip ełe tuk mulnjpun wumb ei, 276 pei yi mulnjpun.

38 Wumb kuni nunjung kapłi erang kin, kuni wiis mułum kuni ei mołpu, sip embin ermba nik kin, ep noł ełe mani si kindnjing.

Noł Sip Er Kis Mułum

39 Konu eni topu erang kenjing, ba konu ei pii poł tunenjing. Molk kenjing ni, konu ka endi sepi, tuk pupu, ku kulta ka sepi erim. Ełe nge kindangin kin, ka sim konu ełe pepin; nga noł wer ełe tonu bin ni piinjing.

40 Epi embin owundu erim epi pei, kan kuł mani kindnjing ei, kopis kiłip tok kindangin kin, ep noł ełe pim. Ok sip buł morung kumb ełe, kan kuł kiłip tunjung. Kan ei pos kindangin kin, pe endi sel tonu kindangin kin, sip ełe tor ok mułangin kin, sip pupu, ep noł ełe pupu pim.

41 Ba sip pupu, noł ku połpu tonu opu pim konu ełe pupu pim. Sip kumb ei pupu, ku pim konu ełe dinga er pim. Sip buł morung ei, noł ep noł topu, to kis erim.

42 Opu wumb yi ni piinjing, “Kan ełe pinjing wumb ei, angił noł si kinałmin ei pei to kundmun,” ni piinjing.

43 Ba opu ełmin tep ełim wu ei, “Pol paki tumbii,” ni piim. Ba Pol eim opu wumb mon nipi, yi nim, “Wumb angił noł sik kaniłmin wumb ei puku sik kin, angił noł sik, tor pangin,” nim.

44 Pe wu eipi sip epi kis mułum epi ei sik, noł peł ełe pek puk, tor pungii nge punjung.

28

Pol Molta Konu Ełe Mułum

1 Sin konu ełe opun, tor opun, konu embe Molta, pa ninjing, piinjpin.

2 Wumb konu ełe wumb, sin kin oł ka enjing. Pe konu kumb topu, sin jii neng kin, wumb ond tukuk, dup kalk, sin sik dup ełe mundangin kin mulnjpun.

3 Pol eim ond apirip kułou topu si dup kełim. Pe ka wembii endi dup muł erang kin, tor opu, Pol angił ełe tumbłum.

4 Wumb konu ełe, wumb molk kenjing ni, ka wembii ei Pol angił ełe nop
enj pim. Kanik kin, yi ninjing, “Wu ei, wumb keimi to kundum. Wu ei ep
noł kularpi kin, ya piram mołum. Ba wu owundu ei, kun ełim gui ei, wu ei
konj mulermba ni piinim,” pa yi ninjing.
5 Ba Pol ka wembii ni erang kin, pupu dup ełe peng kin, Pol eim oł endi
enerim; ba eim ka mułum.
6 Wumb yi ni kanik, mulnjung. Pol eim angił ei oupu mani opu pepi kin,
kułmba ni kanik, mulnjung. Ba wumb kunum kinan molk, kenjing ni, Pol
oł endi enenim, mon. Pe wumb en enim noman endi sek yi ninjing, “Wu ei
gui min?”
7 Konu sim konu ełe wu num endi, eim mei ełe tep ełim wu ei, eim embe
Publiyas. Wu ei sin sipipi, eim ngii konu ełe sipim. Pe wu ei, sin tep ka erpi,
kuni ngopu, yi er se mułang kin, kunum tekliki o pum.
8 Pe Publiyas nge arim ei ening peng mułum. Ening tang kin, ngenj muł
erang kin, enj kunum mułum. Pol wu ei mułum konu ełe mandi pupu,
ambiłpi, prei erang kin, wu ni eim ka mułum.
9 Pol yi erang kanik kin, wumb konu ełe wumb ening peng tang pinjing
wumb ei wangin kin, Pol yi ku erang kin, wumb en enim ka mulnjung.
10 Yi eramin kin, wumb sin kin oł ka wii enjing. Ekii se en enim sin kin
epi pei paki tok sipik, sip ełe kindnjing.
11 Sin konu ełe oi tekliki moł kindpin. Konu ełe sip endi sin tu wum
kunum ei, konu pop owundu tum kunum ei, sin sip ełe sipim. Sip ei,
Eleksandriya konu ełe nge, kumb ełe orung wu kangił min men tał mułum
ei, gos kend Sus nge er mondułmun.
12 Sin pupun, Sairakus konu ełe tor punjpun. Pupun kin, kunum tekliki
mulnjpun.
13 Sairakus konu ełe si kindpin kin, pupun Tełim konu ełe wang kin, nga
kunum endi konu pop owundu tum. Tang kin, nga ekii se kunum tał pupun,
Pusiyolai konu ełe tor punjpun.
14 Konu ełe, Gos nge tiłap wumb kombur mulnjung. Wumb ei molk yi
ninjing, “Sinim kin kongun endeim ya ełe mułei!” ninjing. Yi nengin kin,
sin opun kin, Rom konu ełe punjpun.
15 Rom wumb Gos tiłap ełe tuk pu mulnjung wumb ei, sin tor wamin ni
piinjing. Pe wumb ombu, ok epi top konu ełe Apiyas epi top ngii tekliki
engim konu ełe tor ok, sin andłam ełe kenjing. Pol wumb ombu kanpi kin,
Gos kin ka piipi, eim noman dinga piim.
16 Sin Rom konu ełe tuk punjpun konu ełe, gapman wu kapłi nipi, ngii
endi Pol ngang kin, pinjing. Opu ond wu endi tep er mułum.
17 Kunum tekliki o pang kin, Pol Jura wumb num mulnjung wumb ei, wii
tum. Pe wumb ok kułou tangin kin, Pol ek yi nim, “Engnan noł, na oł endi
erip, sinim tiłap ei to mani kindnenj, min sinim nge kupenjpin noł ełmin oł
ei, to kindnenj mon. Ba wumb na wii kan ngii Jerusalem konu ełe kindnjing.
Rom wumb kin kindnjing.
18 Rom wumb na kin kos piinjing. Piinjing, ba ek endi ni to kundnenjing;
nga to kundngii pinerim. Ei kanik kin, na wak tunjung.
19 Ba Jura wumb ek ei piinenjing. Yi erangin kin, na bii andłam endi
sinerim. Pe nam yi ninj, ‘Wu num owundu ei, na ek ei pii kun ermba,’
ninj. Ba ei na wumb tiłap ei kin, oł kis endi ermbii ni piinenj.
20 Pe ek puł ei minj, ‘Na enim wii tamb onmun,’ pa nim. Na enim kanip ei
nimbii ninj. Na pii gii nip, epi ei kui er moł, yi mił ku, sinim Jura wumb pei
epi ei minj kui er mołmun oł ei, min na simb ełe kan tangin peł,” pa nim.

21 Wumb ek ni Pol ngunjung, “Jura wumb endi pipe polk, ek endi yi
ninenjing mon.” Pe Jura wu endi opu ek nipi, “Nim kin ek ni kis erpi, ermba
ei mon.
22 Pe sin sinim nim noman ełe, ek pimba mił nenj piimin ni, onmun?” pa
ninjing. “Sin piinjpin, wumb konu ełe orung pei wumb yi ninjing, ‘Tiłap ei
eipi eipi punmun,’ ” yi ninjing.
23 Kunum endi Pol pałim ngii ełe, kułou tumun nik pendik, ok kułou
tunjung. Kupiiring nik pangin kin, eni wuł mani pum. Eim ek ei pułe nipi,
wumb ngum. Pe eim Gos sinim kanpi, er mołum mił nipi, Moses lo ek ei
nipi, Gos ermba oł noman ełe piik niłmin wu, ek ei ngang kin, wumb Jiisas
kin pii gii ninjing.
24 Wumb kombur Pol nim ek ei, pii gii ninjing. Ba wumb kombur pii gii
ninenjing.
25 Wumb en enim, noman eipi eipi peng punjung; ba Pol ek endi, kumna
ek dinga nipi ngum. “Gos Gui Ka ek dinga nipi, Gos ermba oł piipi niłim wu
ei, Eisiya pultum ek yi nim.
26 ‘Nim pukun wumb tiłap mołmun ei, kankin yi ninjii. Pe enim ei dinga
piingii; ba pułe piinerngii,’ pa nim. ‘Pe enim epi endi dinga keningii;
ba epi endi kun enerngii,’ pa nim.
27 ‘Wumb noman tuk ek ei, pii kun enenjing. Kom ełe, ek piingii kis erim. Pe
en enim kom ełe, ambił pelkip ninjing. Yi erangin kin, en enim ningił ełe,
epi endi kinenjing; kom ełe ek piinenjing, noman tuk ek pułe piinenjing. Pe
en enim puk puk, nga noman ak tok, na kin onenjing mon. Wangin kin, na
en enim er ka ermbii; ba onenjing.’
28 Pe en enim noman tuk piingii, Gos Owundu eim ek ka eipi sinim wumb
sipi, orung simba nge erim. Gos eim ek yi nipi kindang kin, wumb tiłap eipi
ei ek piingii.”
29 Pol ek ei nipi poru neng kin, Jura wumb en enim punjung. Puk kin, wumb
en enim ek opu, er monduk ninjing.
30 Kung ngii tał Pol eim ngii endi top to sim konu ełe, pep mołpu kin,
wumb eim kin onjung wumb ei, ol ka erpi, ngopu mułum.
31 Pol eim Gos sinim kanpi mołum ek ei nipi, wumb ngopu, wumb Jiisas
Krais Owundu ei nipi, ek dinga neng kin, wumb piinjing. Wu endi opu, Pol
ek to mani kindmba pinerim mon!

Pol Mon Rom Wumb Połpu Kindim

Pol Mon Połpu Rom Wumb Konu Ełe Kindim Krais Nge Ek Se Andiłmin Wumb Nge Kongun

1 Na Pol, Krais Jiisas nge kongun wu, mon połup ngond. Gos na ek se andił wu to tonu kindpi mundum. Mondpu kin, na kindang, Gos eim nge ek ka ei nip to tor kindmbii, nipi mundum.

2 Kumb ok, Gos ek keimi dinga nipi pendim mił ei, eim ek nirim mił, eim nge ek keimi nił‍mi‍n wumb, Gos nge ek ka mon ei, kun keimi mendpił nik.

3 Gos kingam Jiisas Krais, Gos nge ek ka eim kin nirim. Gos kindang opu mei wu teltim ei, eim king Deipis nge kupam noł, tił‍ap ende ełe, tonu orum.

4 Eim Gos erang kin, noman tuk gui oł kun ka mołum ei, andan topu kin, peni ełe kindim. Kindpi kin, eim Gos nge kingam dinga sałim ei, Gos eim tukpu ełe erpi sipi, nga tonu konj sim. Jiisas eim sinim nge Owundu mołum. Gos eim Jiisas piipi kin, noman ka sinim ngum. Ngopu kin, Krais kin eim na ek se andił wu, nipi mundum. Mundang kin, wumb tił‍ap eipi eipi, konu orung orung wumb pei, eim kin pii gii nik, ekii sik yi erngii.

5 Gos na to tonu kindang ei, Jiisas nge noman dinga ełe, na kongun ngum. Ngang kin, na eim ek nip, tor kindip kin, wumb orung orung wumb tił‍ap pei kopur, Gos nge ek ka pii gii nik, ekii sik erngii.

6 Ei enim yi mił ku, enim Rom wumb, Gos to tonu kindpi mundang kin, Jiisas Krais nge wumb tił‍ap ende puk mołmun.

7 Yi mił ku, na mon ei połup kin, enim Rom konu wumb pei ngond. Gos enim noman ka ngopu, enim to tonu kindpi mundang kin, eim nge wumb mułngii.

Nga sinim Erinjpin Gos kin, Owundu Jiisas Krais enim kin noman ka ngopu, nin noman emin ka ngumba.

Wumb Ka Piik, Prei Erik Gos Ngungii

8 Kumb se, na ek yi mił nimbii end. Na enim piip kin, na Gos Krais Jiisas kin ka piip ngond. Nimbił erang, wumb konu orung orung pei wumb ei piik kin, enim Jiisas Krais kin pii gii ninjing ei piinmin.

9-10 Gos piinim ei, na nipe ek ninj ei keimi. Eim piinim, na noman tuk gui ełe dinga kindip kin, eim kingam Jiisas nge ek ka nip, tor kindip nind. Eim piinim, na kunum kunum, enim Gos kin prei erip ngond. Na prei end ei, Gos eim noman ełe, kunum endi, na enim kin ombii ei, kapłi Gos piinim, na ombii.

11 Nimbił erang, na enim mołmun konu ełe, ombii ni piind. Na enim kin op, Gos Gui Ka epi ka na ngum ei, enim ngumbii. Ngamb kin, enim noman tuk ełe dinga peng, pii gii nik, dinga erik mułngii.

12 Na ek pułe yi mił, na pii gii ełe, enim paki tumba. Nga enim pei pii gii ełe ei, na paki tumba ku. Yi mił kunum endi, sinim ouni pii gii ei, dinga peng mułmun.

13 Na engnan noł, enim ei pii kun erngii ei, kunum kunum na enim mołmun konu ełe, ombii nip nip enj. Ba na andłam endi sinałim. Na yi ni piinj, enim wumb mołmun konu ełe, na kongun enj mił, mong tang, enim Jiisas kin pii gii ningii ku. Yi mił, wumb tił‍ap eipi wumb kopur pii gii ninjing ei, yi mił ku enim yi erngii.

14 Nimbił erang, na Jiisas epi endi na ngo pendim epi ei, orung kindip wumb pei paki tumbii. Wumb kopur Griik ek nił‍mi‍n wumb ni, ek eipi nił‍mi‍n

wumb ku; wumb kopur noman ka wii seng, gerik piik nilmin wumb, nga wumb kopur noman ka sinerang kin, gerik piinarik molmun ku. Wumb pei kin, na Gos nge ek ka ni tor kindip paki tumbii.
15 Yi mil peng, na noman tuk ele dinga kindip, na enim Rom konu molmun wumb yi ku, Gos nge ek ka, na enim kin ni tor kindip ngumbii ku.

Gos Nge Dinga Ei Eim Ek Ka

16 Yi mil, Gos ek ka ei na ni tor kindmbii ei, singambil sinand, mon. Nimbil erang, ek ka ei, Gos nge noman dinga yi erang wumb nii endi, Jiisas kin pii gii ningii wumb ei, Gos sipi orung simba. Kumb se Jura wumb, nga wumb tilap eipi Griik wumb ku.
17 Yi mil, Gos nge ek ka ei, Gos nge ol kun ka elim ol ei, peni ele kindpi, sinim andan topu ngum. Ngang kin, ele nge wumb pii gii ele, tonu onum. Wang kin, nga pii gii ei, ol kun ka ol ei, tonu onum ku. Gos nge ek ka ok pulum ek ei, yi mil ninim.

"Wumb nii endi Gos kin pii gii nim kin, Gos wu ei kun ka pa nipi kin, nga
erang konj kunum kunum mulmba."

Gos Nge Popul Kis Pii Gii Ninenjing Wumb Kin Ngumba

18-19 Yi mil, Gos nge noman popul kis sipi, epin molum konu ele, mani mei peni ele, wumb pei andan tum. Tang kin, wumb ol kis erik, nga ol kun ka palim mil enarik. Nga Gos nge ek ka keimi ei to mani kindik enmin ol ei, Gos nge kumep kis ei, wumb tilap ei kin tonu omba. Nimbil erang Gos ol kun ka ei, wumb pei andan tum ei yi mil; Gos nge ol kun ka eim peni ele kindim ei, wumb piik kanik er molmun.
20 Kumb ok mendpil, Gos epi kanim kanim pei eririm kunum ei, pepi wang kin, pe akip yi ku palim. Wumb pei, Gos eririm epi peni ele kindang kin, kanik piik enjing. Erik kin, Gos nge ol kun ka ni, noman dinga ei piilangin kin, ba Gos kineniilangin mon. Yi mil erang, wumb pei en enim mong kis kanim kanim enjing; ba Gos kumb ele, koi enerngii mon. Erik kin, sin mong ei piinanmin, pa ninerngii mon.
21 Nimbil erang, wumb pei Gos molum ei piilmin; ba wumb ei, en enim Gos embe ambil tonu kindnenjing kin, Gos ei Gos owundu mendpil ni piinarik kin, Gos kin noman ka piik ngonalmin ku. Wumb en enim noman ele, wulu pupu kun pinerang kin, nga en enim noman tuk ele, ol kis piki topu emii er palim.
22 Wumb en enim nilkeng sik, yi ninmin, 'Sin noman ka wii palim,' pa ninmin: ba en enim noman ele, kun pinernang kin, wulu pang nik molmun.
23 Nga wumb en enim, Gos tilang owundu ka wii salim ei, kulermba; ba konj kunum kunum mulmba. Gos eim kin bul ngok, eim embe ambilk tonu kindnenjing mon. Ba en enim, Gos aki tok ya mani mei epi ku ni, ond ni, wu kulngii mil ni, kei mil ni, ka mil ni, wembii mil ni, epi wii ombu gos kend mil erik, ambil tonu kindik, men tok ngok enjing.

Ol Kis Kanim Kanim

24 Yi mil erang, Gos wumb ei kan wiik topu en enim noman tuk noman ele, erngii enjing ol kis kanim kanim pei ei, erangin nim. Wumb ei, en enim nge ngenj ele ol kis penj mulum ol ei, en enim kin yi enjing.
25 Nimbil erang wumb ei yi mil ku, Gos nge ek ka keimi ei si kindik, nga en enim ek kend tok piik enjing? Wumb ei Gos epi erim epi ei embe ambil tonu kindnjing; ba wumb ei, Gos mendpil molum pulwu eim bul ngok, embe ei ambil tonu kindnenjing mon. Gos Owundu eim epi kanim kanim pulwu, sinim wumb sinim Gos eim embe kunum kunum ambilpi, tonu kindmin ei keimi mendpil.

26 Yi mił erang, wumb yi mił enjing, Gos wumb ei kan wiik topu en enim noman ełe erngii enjing oł kis penj kanim kanim pei enjing. Erik yi mił ku, amb kopur en enim wenjing kin si kindik kin amb eipi kin oł kis penj mułum ei enjing; ba en enim oł kun pim mił enenjing mon.

27 Pe nga wu kombur yi mił enjing ku, wu kopur oł kun ka mił enenjing mon. Wu kopur ei en enim nge embnjing ei si kindik, nga wu kopur eipi kin, oł kis penj mułum oł ei enjing. Wu kopur ei, en enim noman tuk ełe, dup mił gur neng kin, oł kis kanim kanim pei penj mułum ei enjing. Yi mił oł kis enjing wumb ei, Gos kumbii kis owundu ngang singii.

28 Nimbił erang wumb ei, Gos nge oł kun ka ei noman ełe ambił gii ninarik. Nga ekii sinarik enjing wumb ei, Gos kanpi, wiik topu mułang kin, en enim noman ełe erngii enjing oł kis kanim kanim penj mułum oł ei enjing.

29-31 Wumb pei noman tuk ełe, oł kis kanim kanim piki topu mołum. Wumb ei oł kun enarik; wumb eipi kin oł kis erik; wumb eipi nge epi ei, noman dinga kindik simin ni piik; wumb eipi kin opu orung erik; wumb eipi epi pei sałim wumb ei kin, kis piik, wumb eipi to konduk; wumb eipi kin ek mił erik; wumb eipi kin ek kend tok epi sik; nga wumb eipi kin noman tuk dinga kis piik ngok; wumb eipi kin ek kis dinga nik erik; wumb eipi kin ek poł kis tok ni ngok; Gos kin noman kis piik, opu orung erik ngok, ek dinga nik; nga wumb en enim embe ambił tonu kindik; wumb en enim noman ełe sin sinim wumb ka wii pa nik; nga nipe oł kis kanim kanim pei konj ermin ni piik; wumb erinjing menjing noł ei nge ek piik kin, ekii sinenjing ku. Wumb en enim noman ka pinałim mon. En enim oł keimi ermin niłmin; ba ei kapłi enałmin mon. Nga wumb en enim miyem ende wumb kin kaimb sinałmin mon. Nga wumb eipi kin noman ka piik ngonałmin mon ku.

32 Wumb pei, Gos nge lo ek dinga ei piiłmin lo ek dinga ei, yi mił ninim. Wumb nii endi, oł kis yi nge enjing kin, wumb ei kolk kin, Gos kin kumep kis singii. Ba wumb en enim, epi kis kanim kanim pei er pangin kin, nga wumb eipi oł kis yi ku erangin kin, en enim ka piinmin ei, oł kis mendpił pałim.

2

Gos Nge Kos Piimba Konu Kun Ka Mendpił Sałim

1 Yi mił erang, enim Jura wumb pei, wumb eipi kin kos erik ngok enmin ei, na enim endeim endeim kin ek nip ngond. Ni ninim oł kis en ei, koi enenjii mon. Enim piinmin, enim wumb eipi kin kos erik ngołmun. Ełe nge, en enim ekii se kos singii. Nimbił erang, enim wumb eipi kin kos erik ngołmun. Nga ni ninim oł yi nge ełin ku.

2 Nga sin Jura wumb piinmin ei, Gos kos owundu kun ka pałim mił ermba. Wumb ei oł kis enmin wumb ei kin, Gos kumep kis ngumba.

3 Nga enim Jura wumb en enim wumb eipi kin, kos erik ngonmun; ba en enim oł kis yi mił enjing ku. Enim nipe ni piinmin? Enim Gos nge kos owundu ei si kindik kin, orung puk, wii mułngii min?

4 Pe nga enim nipe ni piinmin? Gos nge noman ka wii owundu enim ngonum ei, Gos enim kin kunum olt kinan kis kui er mołum. Nga Gos enim kin kumep kis sikir ngonanim mon. Gos nge oł kun ka ei nge, enim epi ei wii mił ni piinmin min? Gos nge oł kun ka ei nge, enim epi ei wii mił ni piinmin min? Gos nge oł kun ka ei erang kin, enim noman ei to ak tungii nge erim ei, enim piinanmin min?

5 Ba enim nge noman tuk ei, kom ku mił dinga pałim. Peng kin, enim noman tuk ełe to ak tunenjing. Ełe nge, Gos kunum owundu kunum ełe,

Gos popuł kis sipi kin, nga kos owundu kun ka er ngopu, konu peni ełe kindpi ermba ei, enim dup konu kumbii kis owundu singii.

6 Sik kin, yi mił wumb nii endi nipe oł enjing mił oł ei nge, Gos mok topu kumep ngumba.

7 Wumb kopur en enim oł kun ka minj erik punmun. Nga en enim Gos nge tiłang owundu ka wii ei, kongun dinga erik kin, kur kanik singii. Sengin kin, Gos wumb ombu nge embe ambił tonu kindmba. Nga wumb ei, noman konj kunum kunum konj mułmun ei, kur kanik kin, singii ku. Wumb ei, Gos noman konj kunum kunum ei ngumba.

8 Ba wumb kopur en enim ngenj ełe, noman kulk kin, Gos nge oł kun ka ei ekii sinarik kin, buł ngok enmin wumb ei kin, Gos kumep kis ngumba. Gos eim jiki pang kin, popuł kis sipi, kumep kis wumb ei kin ngumba.

9 Kunum ełe, wumb pei oł kis enjing ei, ngenj kumbii kis kin, oł embin tui kis ei, enim kin tonu omba. Kumb se Jura wumb, nga ekii se tiłap eipi wumb, oł kis enjing wumb ei minj, kumep kis singii.

10 Ba wumb nii endi, oł kun ka ełmin wumb ei, Gos nge tiłang owundu ka wii ni, eim noman emin ka ei ni, nga embe owundu tonu kindiłim ei, Gos wumb ombu kin ngumba. Kumb se Jura wumb tiłap, nga ekii se, torung wumb tiłap eipi ouni ngumba ku.

11 Gos nge ningił ełe, wumb pei kanpi kin, su ende mił kindim.

12 Yi mił erang, torung tiłap eipi wumb ei, Gos lo ek Moses ngurum ek ei sinenjing. Sinarik kin, Gos lo ek ei piinarik mulnjung wumb ei, en enim oł kis enjing wumb ei, Gos kos piipi, en enim sipi kin, dup konu ełe kindang, am pungii. Ba Jura wumb tiłap ei, Gos lo ek Moses ngurum ek ei sinjing. Ba wumb ombu, oł kis enjing wumb ei, Gos lo ek Moses ngurum wumb ei kin, Gos kos owundu piimba.

13 Yi mił erang, wumb nii endi, Gos lo ek Moses ngurum ek ei piinjing; ba ekii sinenjing wumb ei, Gos kin kun ka mołmun wumb ei ninermba mon. Ba wumb Gos lo ek Moses ngurum ek ei piik, ekii sik erngii wumb ei, Gos wumb kun ka mołmun wumb nimba.

14 Yi mił wumb tiłap eipi, Gos lo ek Moses ngurum ek ei sinenjing; ba en enim noman ełe, Gos lo ek Moses ngurum ek ei piik, ekii sinimin kunum ei, wumb en enim lo ek endi pinałim; ba en enim noman tuk ełe, lo ek mił peng kin, en enim nipe oł erngii ei piiłmin.

15 Yi mił wumb en enim ełmin oł ei, peni ełe andan tang kin, Gos lo ek wumb kongun erngii mił, en enim noman tuk ełe Gos mon poł pendim. Pindang kin, wumb en enim noman tuk gui ełe, yi mił ku peni ełe, andan topu, keimi nipi ngołum. Nimbił erang, en enim noman tuk ełe, ak mak erpi; nga kunum endi, en enim kos erpi ngołum. Nga kunum endi, en enim enjing oł ei kapłi nipi ngołum ku.

16 Ei yi mił peng kin, Gos ek ka yi mił ninim. Gos kunum owundu tonu omba kunum ełe, Krais Jiisas kin kos owundu piimba. Ei epi kanim kanim wumb pei noman tuk ełe, koi er pałim epi ei kos piimba. Na Pol Gos ek ka ei ni tor kindind.

Jura Wumb Tiłap Lo Ek Ei Kapłi Paki Tumba Ni Piiłmin

17 Ba enim yi mił ninmin, “Sin Jura Wumb.” Nga enim lo ek ambił gii ninjing kin, ei en enim Gos kos owundu paki tumba, ni piinjing. En enim embe ambił tonu kindik kin, sin sinim Gos nge wumb mołmun, ningii.

18 Enim Gos nge noman ełe piiłmin. Nga enim oł kun ka mił, kapłi ninjing ku. Nimbił erang Gos lo ek ełe, enim piik sik, poru ninjing.

19 Nga enim yi mił ni piiłmin, sin lo ek ełe, sin ek keimi pułe ei, sipin poru ninjpin. Nga sin kapłi ei, ningił tumbun mołum wumb, andłam kun ka

andan to sipmin. Nga en enim yi mił ni piinmin wumb ei, emii pałim konu ełe mołmun wumb ei, sin tiłang mił, andłam andan to sipmin, ni piinmin.
20 Nga enim wumb noman kun pinałim wumb kin, wumb kangi ambił kembis kin, ek mon andan tok ngołmun wumb mołmun. Enim piiłmin, Gos lo ek ei ek keimi ni, noman dinga tuk pałim ek ei, piiłmin.
21 Nga enim wumb eipi, ek mon andan tok ngołmun; ba en enim kin, ek mon ei, andan tok ngołmun min? Kunum ełe, enim lo ek ei ni tor kindinmin ei, enim wumb eipi nge, epi waning sinerngii pa niłmin; ba en enim, wumb eipi nge epi waning siłmin min?
22 Nga enim lo ek endi yi mił niłmin. Wu eipi nge embnjing ei, enim wu eipi ngunduk enerngii, mon niłmin; ba en enim wu eipi embnjing ngundułmun! Nga enim ek kend gos ei, wumb men tołmun ei, enim noman kulermin mon, niłmin; ba enim wumb nge men ngii ek kend gos epi yi mił waning siłmin min?
23 Nga en enim embe ambił tonu kindik kin, ek yi mił niłmin. Sin Gos lo ek ei sinjpin; ba enim Gos lo ek ei ekii sinałmin mon. Ełe nge, enim Gos embe to kis erik ełmin!
24 Nimbił erang, Gos ek ka kumb ok pułum mił yi ninim, “Enim Jura wumb Gos kin oł kis enjing oł yi nge, wumb tiłap eipi oł ei kanik kin wumb ei, Gos kin ek kis nik, ek buł ambilk, yi ełmin.

25 Yi mił, enim Jura wumb Gos lo ek ei piik, ekii sinjing kin, kapłi enim ngenj kopsik ełmin oł ei, pułe kun pimba. Ba enim Gos lo ek ei ekii sinenjing kin, kapłi enim ngenj kopsik ełmin oł ei, pułe ei wii mił pimba.
26 Yi mił, wumb tiłap eipi wumb nii endi, ngenj kopsik ełmin oł ei enałmin; ba Gos lo ek ei ekii sinjing, kapłi Gos wumb ei kanpi kin, yi mił enim nge Jura wumb mił, ngenj kopsik ełmin oł ei, ende mił ni piim.
27 Keimi, enim Jura wumb Gos lo ek ełe, enim piik sinjing. Nga enim ngenj kopisnjing ku. Ba enim Gos lo ek ei ekii sinenjing mon. Nga wumb tiłap eipi wumb ngenj kopisnenjing wumb ei, Gos lo ek ei keimi ekii sinjing kin, wumb en enim enjing oł ei, enim Jura wumb kin kos erik ngungii.
28 Wumb nii endi, eim noman tuk ełe, Jura nge wumb tiłap keimi mił mulerim kin, wumb ei Jura wumb mendpił mon. Nga ngenj kopsik ełmin oł ei, ngenj torung ełe epi mendpił, mon ku.
29 Ba wu endi eim noman tuk ełe, Jura wu mułum kin, wu ei Jura wu mendpił mułmba. Nga ngenj kopsik ełmin oł ei, noman tuk ełe epi ei, lo ek ełe mendpił mon. Epi ei, Gos Gui Ka ełe epi mołum. Wumb endi oł yi mił erim kin, wu ei wumb ningił ełe, wu num mulermba mon; ba Gos ningił ełe wu num mułmba.

3

Oł Kis Ei Erpi, Oł Kun Ka To Mani Kindnermba, Mon!

1 Jura wumb erpi, wumb tiłap eipi wumb ei, to mani kindinmin mił nenj? Nga nipe epi ka endi erpi, Jura wumb ngenj kopsik ełmin oł ei tonu ołum?
2 Kawukeiya! Pe Jura wumb, Gos kin epi kanim kanim paki tang kin, pei sinjing. Kumna mina ei yi mił, Gos eim nge lo ek ka ei, Jura wumb ngang kin, tep ka erik mułngii nipi ngurum.
3-4 Nimbił erang, Jura wumb kopur Gos kin pii gii ninenjing. Ba en enim oł kun pinałim mił ei erik kin, Gos nge oł kun ka ei, to mani kindngii min? Ei mon mendpił. Gos endeim mendpił, ek keimi kun ka kunum kunum niłim. Ba wumb pei ek kend tok niłmin. Gos ek ka kumb ok mon poł pendrim ek ei, yi mił ninim,

“Nim Gos ek nilin ei, ek keimi kun ka palilim. Peng kin, wumb nim kos
erik ngunjung kin, kapli nim dinga angkin kin, kos kun ka erkin poru
ninjii.”
5 Ba nipe mil sinim ol kis elmin ol ei erang kin, Gos ol kun ka molum ei,
andan tang kenmin min? Sinim nipe ek nimin? Ek ei Gos ol kun ka enarpi
kin, sinim kin kumep kis kun pinalim mil ngumba min? Na wumb endi mil
ya mei wu, noman ele ekii sip ek yi nind.
6 Ei mon mendpil! Pe Gos eim kun ka mulerim kin kapli nga eim nipe mil
erpi, ya mei wumb pei kos owundu piipi, mok topu, eipi eipi kindmba?
7 Ba na nam ek kend top ninj kin, kapli Gos nge ek keimi mendpil ei peni
ele tor omba. Ele nge, Gos nge embe owundu ei, owundu mendpil tonu
omba. Nimbil erang na wu ol kis el wu? Nga nipe na kos piip kumep kis
ngang simbii?
8 Pe sinim ek yi mil nimin? “Kapli sinim ol kis eramin nemin kin, kapli ol
kun ka ei, tonu omba.” Kapli ol ei sinim ermin min? Wumb kombur sin kin
ek bul morung ninmin wumb yi ninmin; ba ei ek kend to ninmin. Wumb
ei en enim dup konu kumbii kis ei kapli singii. Ei ol kun ka mendpil.

Wumb Endeim Eim Kun Ka Mulalim Mon; Wumb Pei Ol Kis Elmin

9 Pe nga sinim nipe ni piinmin? Pe sinim Jura wumb tilap molpun kin,
wumb tilap eipi ei to mani kindmin min? Ei mon mendpil. Nimbil erang
na ek yi mil nip poru ninj. Sinim Jura wumb tilap ni, wumb tilap eipi ouni
pei, ol kis dinga ei ambil gii nipi to mani kindang molmun.
10-13 Gos ek ka kumb ok pultum ek ei yi mil ninim.

“Wu endi ol kun ka elim wu endi molalim, mon mendpil! Wu endi Gos nge
ol kun ka ei, piinalim mon. Nga wu endi Gos molum ni piipi kin, kur
kinalim mon ku. Wumb pei Gos nge ol kun ka ei bul ngunjung. Ngok
kin, en enim Seisen nge andlam kis ele punjung. Wumb endeim eim
ol kun ka enerim mon. Wu endeim mendpil mil mon. En enim num
goltum ei, wumb kulii kui tonmun tukpu ele, aki mil to salim. Wumb
en enim gupu anmbil ele, wumb eipi kin ek kend tok ngolmun. En
enim gupu ngenj mandring ele, wumb kin am ek kis mendpil tuk
salim ei, wembii kis kum keming mil, wumb to kondulum epi ei, yi
mil elmin.
14 Wumb en enim gupu ele, ek mil enmin ni, ek kis penj molum ei, en enim
kin piki topu molum.
15 Wumb en enim sikir puk kin, wumb eipi to kundangin kin, miyem kui ba
nge punjung.
16 Wumb en enim konu orung orung punjung konu ele, wumb eipi to kis
monduk kin, ngenj kumbii kis ngunjung.
17 Wumb en enim noman emin ka seng molk kin, pungii nge ol ei, enalmin
mon.
18 Wumb en enim Gos kin mund mong kularik kin, Gos kin pii kun enarik
kin, nga Gos nge embe ambil tonu kindnalmin ku.”

19 Pe sinim yi ni piinmin. Gos lo ek ei, Jura wumb ni ngurum ei, wumb nii
endi Gos lo ek ei piik kin, mandring mulk wumb ei kin nirim. Yi mil neng
kin, wumb endeim kapli yi ninermba, ‘Nam wumb kun ka mendpil mol,’
ninermba mon. Ba wumb ya mani mei ele wumb ei, Gos ningil ele ol kis
kun ka pinalim mil ol ei, pei enjing. Wumb ei, Gos kin kumep kis singii.
20 Nimbil ol erang wumb endi eim Gos lo ek nirim mil erpi, ekii sipi kin,
Gos ningil ele wu kun ka mulermba mon. Nimbil erang, Gos lo ek ele ei,
sinim pei ol kis elmin ol ei, andan to tor kindnim.

Gos Kin Pii Gii Ninjing, Wumb Kun Ka Mołmun

21 Ba pe Gos nge oł kun ka oł ei, peni ełe tor wang kin, wumb pei keningii
nge om. Ei nge lo ek ełe kin ekii sipi onerim mon; ba andłam eipi mił om.
Yi mił ku, lo mon ek ei nin, Gos nge ek mon ni, tor kindiłmin wumb ei kin
ouni Gos nge oł kun ka oł ei nge, ek kun ka ni tor kindiłmin.
22 Gos oł kun ka ei yi mił, wumb nii endi Jiisas Krais kin pii gii ninjing kin,
Gos wumb ei kin kun ka mołmun wumb, ni kaninim. Jiisas wumb pei eim
kin pii gii ninjing wumb ei Gos ek yi mił nim. Nimbił erang wumb pei Gos
ningił ełe, wumb eipi eipi mił molałmin mon; wumb ei ende mił mołmun.
23 Nimbił erang wumb pei oł kis minj erik kin, nga sinim Gos nge oł kun
ka tiłang owundu ei sin sinim kin kapłi enermin mon. Sin sinim Gos kin
mandi molałmin mon ku.
24 Ba Gos wumb pei eim kaimb sipi, noman ka ngopu erim ei, wumb Gos
epi ka wii ei top enenjing mon; Gos wii ngum. Ei nge Krais Jiisas sinim eim
kin pii gii ninjpin wumb ei, Gos eim sipi, orung sim.
25 Gos Jiisas Krais sinim kin ya mani mei ełe kindim. Kindang opu kin,
Jiisas eim ond peri ełe kołpu, eim miyem bein topu, sinim wumb oł kis
enjpin oł ei, kil ngopu, si kindmba nge om. Ełe nge Krais kin pii gii ninjing
wumb ei mendpił, kil ngopu sipi orung sim. Seng kin, eim oł kun ka sinim
kin andan topu ngum. Ngang kin, kumb ok Gos eim wumb oł kis enjing ei,
Gos kanpi kui erpi, wiik topu kunum olt kinan mułum. Nimbił erang Gos
eim wumb ei eim kin, noman ak tungii min mon ni piipi kin, kui er mołum.
26 Ba pe Gos nge oł kun ka ełe ei peni ełe kindpi kin, sinim mei wumb
andan tum ei nge sinim piinmin. Piipin kin, Gos eim mendpił kun ka
mołum. Pe nga wumb nii endi Jiisas kin pii gii ningii ei, Gos wumb ei kin,
yi ku ‘Kun ka mołmun wumb’ nimba.
27 Pe nga nipe epi endi pim kin kapłi sin sinim embe ambił tonu kindmin?
Ei epi endi mon; Gos epi endi ei ondu ngopu poru nim. Nipe epi endi ei
ondu ngum? Lo ek ełe ekii sinmin ei min? Ei mon mendpił! Yi mił peng
kin, wumb Jiisas kin pii gii ninjing ei, epi ei nge mendpił.
28 Ba sinim yi mił ni piiłmin. Wumb endi Jiisas kin pii gii ningii ełe
mendpił, Gos wumb ei kin, ‘Kun ka mołmun’ nimba. Ba wumb Jura lo ek
ełe mendpił, ekii sik erngii ełe mon.
29 Mine Gos ei, Jura wumb tiłap nge mendpił, Gos min? Gos ei, wumb
tiłap eipi nge, Gos yi ku min? Ei keimi, Gos ei wumb tiłap eipi nge Gos ku.
30 Yi mił keimi, Gos endeim mendpił mołum. Gos eim kapłi erang kin,
Jura wumb ni, wumb tiłap eipi pei ouni, Gos kingam Jiisas kin pii gii ninjing
wumb ei, Gos wumb ei kin, ‘Kun ka mołmun wumb,’ nimba.
31 Yi mił peng piipin kin, sinim Jiisas kin pii gii nimin oł ei, Jura lo ek ei,
to mani kindmin min? Ei mon mendpił! Ba pułe eipi yi mił, sinim pii gii
niłmin oł ei, Jura lo ek ei keimi nipin kin, ambił gii nimin.

4

Gos Eiparam Oł Kun Ka Ełim Wu Nim

1 Pe nga sinim nge kupenjpin Eiparam ok mułum wu ei, sinim mołmun
mił yi mułum. Yi mił peng kin, sinim eim kin nipe ek nimin?
2 Yi mił, keimi Eiparam lo ek ełe ekii siłim pim kin, kapłi ełe nge eim, wu
kun ka tonu opu mułum ei, eim kapłi eim embe ambił tonu kindmba. Ba
Gos ningił ełe, eim embe kapłi ambił tonu kindnermba mon.
3 Yi mił, Gos ek ka ei nipe ek mił ninim? “Eiparam Gos kin pii gii nirim
ełe nge Gos Eiparam wu kun ka mołum,” pa nirim.

4 Pe nga wumb nii endi kongun ermba ei, eim kumep simba kumep ei, epi
ka wii endi wii sinermba mon. Ba kumep ei, eim kongun erim mił, kumep
sim.
5 Ba wu nii endi lo ek ełe kongun enerim ba wu Gos kin pii gii nirim wu
ei, Gos eim wu ei oł kis erim wu ei oł kun ka ełim wu nimba. Nimbił erang
wu ei, eim Gos kin pii gii nirim ełe nge, Gos wu ei je kun ka nipi mundrum.
6-8 Yi mił ku wu endi lo ek ełe ekii sinerim; ba Gos wu ei kin wu kun ka
nimba. Deipis wu ei kin yi mił nirim ku. Deipis wu ei ka piyangłi nirim.
Deipis yi mił nirim, “Gos wumb pei oł kis kil ngopu si kindpi pandi tum
wumb ei ka piingii. Gos Owundu wu endi kin oł kis pinerim kin wu
ei eim ka piyangłi,” nirim.
9 King Deipis ok nirim ek ka ei, wumb nii endi ka piingii ei, Jura wumb
tiłap ngenj kopsik ełmin wumb ei kin, mendpił ngumba min? Min orung
wumb tiłap eipi wumb ngenj kopsinarik ełmin wumb ei kin, ouni ka piik
singii ku min? Sinim pii kun ermin! Sinim yi nipin nipin enjpin, Eiparam
Gos kin pii gii nirim ełe nge, Gos Eiparam kin kun ka ełim wu nipi mundrum.
10 Kunum nenj Gos Eiparam kin wu kun ka nirim? Kunum ełe eim ngenj
kopisnerim kunum ei, min eim ngenj kopsim kunum ei min? Keimi, eim
ngenj kopisneririm kunum ei Gos Eiparam kin ‘Wu kan ka’ nirim.
11 Eiparam ok Gos pii gii nirim. Nirim ełe nge, Gos eim kin kun ka
nipi mundum. Mundang kin, jep oł wumb keningii ni epi eim ekii se
ngenj kopsim. Pe nga Eiparam sinim wumb Gos kin pii gii nik kin, ngenj
kopisnenjing wumb ei nge kupenjpin. Yi mił ku, sinim Gos kin pii gii ninjpin
wumb ei, Gos sinim kun ka mołmun wumb pa nimba.
12 Eiparam eim wumb ngenj kopsik ełmin wumb ei nge, kupenjing mił
mołum ku. Ba nga wumb ngenj kopsiłmin ei nge minj mon. Eiparam eim ok
Gos kin pii gii nipi kin, ekii se ngenj kopsirim. Wumb ngenj kopsik ełmin
wumb ei kupenjing, Eiparam ok erim mił ei pii gii nik kin, ekii sik enjing
ku.

Wumb Gos Kin Pii Gii Ninjing Ełe Nge Ok Gos Ngumbii Nirim Epi Ei Ngang Singii

13 Yi mił, Gos eim Eiparam kin kupam noł ok ek dinga nipi ngumbii nirim
ei, ya mani mei pei ngumbii nirim. Gos ek dinga Eiparam kin nirim ek ei,
lo ek ełe tonu onerim mon! Ba Eiparam Gos kin pii gii nirim ei nge, Gos
Eiparam wu kun ka nipi mundum. Yi mił peng kin, Gos eim Eiparam kin
dinga ek nirim mił yi eririm.
14 Ei yi mił, wumb pei lo ek ekii siłmin wumb ei, Gos epi dinga nirim epi
ei singii kapłi, ba pii gii ei wii mił, pimba. Nga yi ku, Gos Eiparam kin ek
dinga nipi pendrim ek ei, wii mił pimba ku.
15 Ei yi mił peng kin, Gos lo ek ei erang kin, Gos nge popuł kis wumb kin
tonu omba. Ba lo ek endi pinełang kin, kapłi wumb endi lo ek endi to kis
enim pa ninełangin mon.
16 Yi mił erang kin, puł ełe nge wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, Gos
epi ngumbii nirim mił epi ei, ngumba. Ngang kin, Gos eim ek dinga nirim
mił epi ei, Gos nge noman ka ngołum ełe nge mendpił, keimi tonu omba.
Ełe nge mong keimi ek dinga ni pendrim ek ei, dinga peng kin, Eiparam
kupam noł pei kin ekii se tonu omba. Ełe nge lo ek ekii sik ełmin wumb
ei nge minj mon; ba wumb pei, Eiparam kin ekii sik kin, Gos pii gii niłmin
ełe nge mendpił. Eiparam eim sinim pii gii ninjpin wumb ei nge kupenjpin
mendpił mołum.
17 Yi mił, Gos ek ka ok ni pendrim mił, yi nim. “Na nim Eiparam wumb
tiłap eipi eipi pei ernjing mił, enim se mundunj,” pa nirim. Ek dinga nipi

pendrim ek ei, Gos ningił ełe dinga pałim. Peng kin, Eiparam Gos kin pii gii nirim ei, Gos wumb kulnjung wumb ei nga si kindang kin, konj molk kin tonu ongii nge Gos. Gos ek neng kin, ełe ok sinerim epi ei, Gos ek piik kin, ełe tonu onjung.

18 Eiparam eim wu tukui ni, kangił endi mengnermbii ni piinerim mon; ba eim Gos kin pii gii nipi, kui er mułang kin, Gos ek keimi ok nirim mił ei, tonu omba ni piirim. Yi mił, wumb andłam kanik poru ninjing ei mił, Eiparam Gos kin pii gii dinga nirim nge kui er mułang kin, Gos ek nirim mił, eim kapłi ermba. Pe Eiparam Gos kin pii gii nirim ei, Gos ek yi nirim mił, “Nim nge kupanim noł pei, yi mił tonu ongii.”

19 Nga Eiparam eim kung ngii pei 100 mił mułum ei, eim wu tukui mendpił mołpu kin, eim ngenj kułmba mił erim. Nga ambim Sera yi ku tukui mołpu kin, ngenj kułmba mił erim ku; ba Sera eim kangił endi mingnerim mon! Eiparam ełe nge ni piipi kin, ba eim Gos kin pii gii dinga peng kin, wakin tunerim mon.

20 Nga Eiparam Gos ek dinga nipi, pendrim mił ni piipi kin, eim noman tał pinerang kin; eim pii gii ei ouru neng kin, wakin tunerim mon. Yi erang kin, Eiparam eim Gos kin pii gii dinga nipi kin, eim Gos kin noman ka piipi kin, Gos embe ambił tonu kindim.

21 Nimbił erang, Eiparam eim noman dinga piirim ei, Gos ek keimi dinga nirim mił ei, kapłi keimi ekii se ermba ni piirim.

22 Yi mił erang kin, Gos Eiparam kin ek yi nirim, “Nim wu kun ka mołun.” Ełe nge Eiparam Gos kin pii gii dinga nirim.

23-24 Ba ek ei, Gos nge ek ka ełe Eiparam kin ni piirim. “Eim wu kun ka mołum,” ni piirim. Ba Gos ek ka ei Eiparam kin mendpił ninanim mon. Ba Gos ek ka ei sinim kin ouni ninim. Sinim nge pii gii ei, Gos eim Jiisas sinim nge Owundu tukpu ełe, nga konj tonu sim. Ełe nge Gos ni piipi kin, sinim wumb kun ka ełmin wumb ni piirim ku.

25 Yi piipi kin, Gos Jiisas sinim kin, ya mani mei ełe kindang opu kin, ond peri ełe kołpu kin, nga eim miyem sinim ołkis enjpin ei kil ngum. Gos nga Jiisas sipi tonu seng kin, nga konj mołum. Yi mił erang kin, Gos sinim pii gii ninjpin wumb eim ningił ełe ‘Kun ka mołmun,’ wumb nimba.

5

Sinim Pii Gii Wumb Gos Kin Kun Ka Mołmun Wumb Nimba

1 Pe yi mił erang, sinim Gos kin pii gii ninjpin ełe nge, Gos sinim kin kun ka mułmun, ninim. Yi mił erang, pe sinim Gos kin noman emin peng mołamin kin, sinim nge Owundu Jiisas Krais eim ołei nge erang kin, sinim pii gii wumb kin tonu om.

2 Krais Jiisas eim endeim mendpił, andłam ełe aki tang kin, sinim kapłi Gos kin eim noman ka ngołum ełe, tuk bin konu ełe, sinim pe mołmun. Pe nga sinim ka piipin, Gos ngopun kin, kui er mołamin kin, Gos nge tiłang owundu ka wii ei, eim kin ouni simin ni piipin kin, kui er mołmun.

3 Pe nga, sinim epi ei minj, ka piinermin mon. Ba sinim ołembin tui kanim kanim sinim kin tonu omba ei kin, ka piimin ku. Nimbił erang, sinim piinmin, sinim ołembin tui ei erpi kin, sinim noman dinga ngang kin, sinim kapłi angpin, dinga kindpin, er mołmun.

4 Nga sinim noman dinga peng mułamin kin, kapłi sinim wumb ołembin tui tonu wang kin, dinga angk mołmun ołei mił, mułmun. Mołpun kin, sinim ołdinga angk mułmun, ołei nge pim kin, kapłi sinim Gos ngumbii nirim mił, epi ei simin ni piipin kin, kui er mułmun.

5 Nga sinim Gos kin pii gii nipin kin, kui er mołmun ei nge, sinim singambił
piinermin. Nimbił erang, Gos eim noman ka wii ngang kin, sinim kin
noman ełe kindang ei, piki tum. Tang kin, Gos eim nge Gui Ka ei sinim
paki topu kin, wii ngum.
6 Kunum ełe, sinim dinga pinerim kunum ei, kun mendpił, Gos Krais kin,
Krais ya mani mei ełe opu, ond peri ełe kołpu, eim sinim mei wumb pei Gos
buł ngopun kin, oł kis enjpin wumb ei, Gos sipi orung sim.
7 Na yi ni piind. Wu endi mołpu, wu kun ka endi kin kołpu kin, paki
tumbii ni, noman to piinim; ba eim kapłi enermba mon! Yi peng kin, wu
wumb endeim endeim ni molk, en enim nge noman dinga kindik kin, kapłi
erang, wu ka endi kin kolk kin, paki tungii.
8 Ba Gos eim noman ka wii ei, sinim kin andan topu ngum. Ngang kin,
kunum ei sinim oł kis piram er mułamin kin, Krais opu, eim ond peri ełe
kołpu kin, sinim oł kis enjpin ei, kil ngopu si kindim.
9 Yi mił erang kin, pe Krais kołpu kin, eim miyem sinim oł kis enjpin ei,
kil ngum. Ngang kin, pe Gos sinim kun ka mołmun ninim. Yi mił, sinim
piinmin ei Krais sinim paki tang kin, Gos popuł kis ni, kumep kis ei, sinim
kin tonu onermba, mon!
10 Yi mił, sinim ok Gos kin opu orung wumb mił mulnjpun kin, kunum
ełe, Krais kołpu kin, sinim oł kis enjpin ei, kil ngum. Ełe nge, Krais eim
sinim Gos kin sipi, nga orung seng kin, pe sinim Gos kin noman ende sepin
mołmun. Krais nga angpi, tonu opu kin, konj mołum. Ełe nge, sinim yi mił
ku, eim noman konj ngang kin, sinim eim kin ouni konj mułmun. Mułamin
kin, Gos eim kos owundu ei, sinim kin tonu onermba mon.
11 Ei yi mił mendpił, mon! Ba, sinim nge Owundu Jiisas Krais eim erang
kin, sinim Gos kin nga orung sim. Ełe nge, sinim Gos kin noman ka pii
ngonmun.

Andam Kułum Ba Krais Konj Mołum

12 Yi mił erang, wu endeim Andam oł kis erim ełe nge, oł kis mani mei ełe
tonu om. Wang kin, oł kis oł ei, wumb pei kułngii oł ei, pepi kin, tonu om.
Wang kin, oł kis oł ei, wumb pei kułngii oł ei, pepi kin, om. Yi mił erang kin,
wumb pei oł kis enmin ełe nge, wumb pei koltmun.
13 Yi mił, oł kis enjing oł ei, ya mani mei ełe ok pim. Nga ekii se, Gos lo ek
Moses ngurum. Ngang kin kapłi, ba Gos lo ek mulełang kin, wu endi mołpu,
wu endi kin, nim oł kis yi en, pa ninełang.
14 Ba Andam mułum kunum ei pupu, Moses kunum ełe, wumb pei
mulnjung ei, kolk minj punjung. Wumb eipi pei, Andam oł kos erim oł ende
mił, enenjing; ba wumb ei pei oł kis eipi mił erik kin, kulnjung ku.
Nga wu Andam eim jep epi endi Krais ekii se omba, yi mił mułum.
15 Ba Gos epi ka wii ei, wumb pei wii ngopu epi ei kin, Andam oł kis erim
ei kin, epi ende mił mon. Ei keimi, wumb pei wu endeim Andam oł kis
erim ełe nge wumb pei kulnjung; ba Gos noman ka, wumb pei wii ngum ei,
owundu mendpił. Gos eim noman ka ngopu ni, epi ka wii ełe nge, wumb
pei wii ngurum ei, Krais Jiisas kin tonu opu kin, wumb pei paki tum.
16 Gos epi ka wii wumb pei wii ngum epi ei kin, wu endeim Andam oł kis
erim ei kin, epi ende mił mon. Yi mił, wu Andam endeim kin oł kis ei tonu
wang kin, wu Andam Gos kos owundu piimba kunum ei, wu ei am ba. Nga
yi mił, wumb pei oł kis enjing ku; ba Gos epi ka wii, wumb pei kin wii ngang
kin, Gos wumb ei kin, kun ka mołmun, nimba.
17 Ei keimi, wu endeim Andam eim oł kis erim. Ełe nge, wumb koltmun
oł dinga ei wumb pei tonu wang kin ełe nge, wumb pei to mani kindnim.
Kapłi yi mił ku nga, wu endeim Jiisas Krais kin, wumb pei Gos nge noman

ka ngołum ni, epi ka wii ei wii ngołum epi ełe nge, Gos sinim wumb kun ka niłim ełe nge, sinim wumb king mił, tep er mułmba.

18 Yi mił erang kin, wu endeim Andam oł kis erim ełe nge, kumep kis wumb pei sik kin, kułngii. Yi mił ku, wu endeim Krais eim oł kun ka erim ełe nge, wumb pei oł kis enjing, eim kil ngopu, si kindpi kin, noman konj ngurum. Ngang kin, wumb sik kunum kunum konj mułngii.

19 Yi erang, Andam Gos ek ekii sinerim ełe nge, wumb pei kin oł kis oł ei tonu om. Yi mił ku, Krais Gos ek ekii sirim ełe nge, wumb pei Gos kin wumb kun ka mołmun, nimba.

20 Pe nga, Gos lo ek wumb ngurum ei erang kin, wumb en enim oł kis erik mił ei, owundu mendpił tonu om. Ba Gos nge noman ka ngopu ei, wumb oł kis enjing oł ei, to mani kindim. Kindang kin, Gos nge noman ka ngopu ełim oł ei, owundu mendpił tonu opu pim.

21 Yi mił peng kin, wumb oł kis ełmin oł ei, dinga kis peng kin, wumb koltmun oł ei kin tep er mołum. Ei yi mił ku, pe Gos noman ka ngopu erang kin, sinim Gos kin oł kun ka er mołmun. Mołamin kin, sinim Owundu Jiisas Krais kin, sinim noman konj kunum kunum mułmun nge nipi ngurum. Ngang kin, Gos nge noman ka ngopu ei, dinga owundu tonu opu kin, tep er mułmba.

6

Oł Kis Ełmin Oł Ei, Sinim Kulnjpun Ba Sinim Krais Kin Konj Mendpił Mołmun

1 Sinim nga nipe ek nimin? Sinim oł kis minj er moł pamin kin, Gos noman ka wii ei, tonu owundu mendpił omba. Sinim ek yi mił nimin min?

2 Ei mon mendpił! Sinim oł kis ełmin oł ei, sinim kulnjpun. Ei nge, sinim nimbił erpin kin, nga oł kis er mołpun bin?

3 Sinim Krais Jiisas kin dambiltpin ende pupun, noł pinjpin kin, kunum ei, sinim Krais kin ouni kołpun kin, eim kin ende noł pinjpin. Enim ei piinanmin min?

4 Sinim noł pepin ngunjpun kin, ei pułe yi mił, sinim Krais kin dambiltpin ende pupun, kulnjpun. Pe nga, Gos eim Krais kin, sinim ouni tukpu tum. Tang kin, Krais kołpu, nga Arim Gos eim dinga wii eim sipi, angpi tonu opu, nga konj mołum. Mułang kin, sinim yi mił ku, nga sinim angpin tonu opun, nga noman konj sipin, er endmin ku.

5 Yi mił, sinim Krais kin dambiltpin ende pupun, eim kułum mił, sinim yi mił ku, kułmun. Keimi, yi mił ku, nga sinim eim kin ende pupun kin, eim konj tonu om. Sinim yi mił ku, konj tonu opun mułmun.

6 Yi mił erang, sinim piinmin ei, sinim ngenj noman ok nge ei, Krais kin ouni, ond peri ełe nil to pendinjpin. Yi mił erang, sinim ngenj ełe oł kis ełmin oł ei nge, dinga sinim kin ambił gii ni mułum ei, si kindpi kin, poru nimba. Yi mił erang, oł kis ełmin oł ei, sinim kin, nga ambił gii ni, tep enermba mon.

7 Nimbił erang, wumb endi kołpu poru nim ei, nga oł kis dinga ełe, wu ei ambił gii nga ninermba, mon!

8 Ba sinim Krais kin ouni kulnjpun kin, kapłi nga sinim pii gii nipin, Krais kin ouni nga, konj kunum kunum mułmun.

9 Nimbił erang, sinim yi ni piimin ei, Krais kołpu, nga angpi tonu opu kin, konj mołum. Mołpu kin, nga kulermba mon. Wumb koltmun oł dinga ei, nga Krais kin to mani kindpi kin, tep mulermba, mon!

10 Yi mił, Jiisas kułum oł ełe nge, yi mił Jiisas wumb oł kis ełmin oł ei nge, dinga to mani kindpi kin, kunum endeim minj kołpu, poru nim. Ba pe akip,

Jiisas eim noman konj mołum ełe nge, kunum kunum Gos embe ambił tonu kindpi, mołum.

11 Yi mił ku, enim komb se piingii ei, en enim oł kis ełmin oł ełe kin, kołpun mołmun. Pe oł kis dinga ei, enim kin nga ambił gii ninanim, mon! Ba akip, enim Krais Jiisas kin dambiltik ende puk kin, Gos embe ambił tonu kindpin kin, konj kunum kunum mołmun.

12 Pe nga, oł kis ełmin oł ei, enim kan wiik tangin kin, enim ngenj ełe, ambił gii nipi, nga tep enermba, mon! Yi mił peng kin, enim ok nge ngenj noman ełe oł ei, nga ekii sinerngii, mon!

13 Nga enim nga simb angił nin, epi ei, nga wak tangin pupu kin, oł kis nge oł ei, ekii sik kin, kapłi oł kis nga enerngii, mon. Ba enim nge noman, kin simb angił ni, epi pei, Gos kin ngungii. Yi mił, wumb endi Krais kin kołpu kin, nga tonu konj mołpu kin, noman konj simba. Seng kin, nga sinim nge simb angił ni, epi pei Gos ngumun ełe nge, Gos nge oł kun ka oł ei, erik kin, molk pungii.

14 Pe yi mił, oł kis ełmin oł ei, nga enim kin dinga kindpi kin, tep nga enermba mon. Nimbił erang, pe enim lo ek ełe nge kos owundu ngopu ei, mandring mulałmin mon; ba enim Gos nge noman ka ngołum ełe nge, mandring molk pungii.

Wumb Oł Kun Ka Kongun Wii Ełmin

15 Yi mił, pe sinim nimbił oł ermin? Sinim lo ek ełe nge, kos owundu ngopu ei, mandring pupun mulenjpin kin, sinim kin nga tep enerim mon; ba Gos noman ka ngołum ei, sinim mandring pupun mulnjpun kin, kapłi sinim oł kis nga ermin min? Ei mon mendpił!

16 Ei keimi, enim ei piinanmin min? En enim nge ngenj nin, epi wu eipi kin, ek ekii sik erik kin, wu ei, en enim tep er mułang kin, kapłi wu ei kin, enim kongun wii wumb mił mułngii. Ei yi mił ku, enim oł kis ełmin oł ei kin, kongun wii wumb mił mułngii. Molk kin, enim kułngii oł ei singii ku. Min mon pim kin, enim Gos nge oł ekii sik kin, Gos eim kin kongun wii wumb mił, kun ka er mułngii.

17 Ba Gos kin noman ka piik ngungii. Ok enim oł kis ełe kin, kongun wii er mulnjung. Ba akip Gos eim enim sipi orung seng kin, eim kin mandring mołmun. Mołangin kin, enim noman tuk ełe Gos ek keimi kun ka ekii sik kin, puk er mołmun. Ełe nge, enim Gos kin ka piik ngungii.

18 Pe Gos enim oł kis ełmin oł ei nge, kan ngo pendnjing ei, si tor seng kin, enim wii molk kin, Gos nge oł kun ka ełmin oł ei nge, kongun wii er molk pungii.

19 Na enim dinga sinałmin mei wumb kin, ek yi mił nind. Nimbił erang, enim dinga sinałmin mei wumb noman ełe, ekii sip nind. Ei yi mił, ok enim nge ngenj orung nin, epi sipik, noman ok nge oł penj oł ei, kongun wumb wii mił mulnjung kin, enim oł kis penj pei pei enjing. Yi mił erang kin, pe enim ngenj orung nin, epi pei ei sipik, oł kun ka oł ełe kin, kongun wii wumb mił ngok erngii. Erik kin, enim Gos nge oł kun ka oł konj mendpił, tonu wang kin, mułngii.

20 Yi mił, ok kunum ei, enim oł kis ełmin oł ei, kongun wii erik mulnjung. Kunum ei, enim oł kun ka oł ei, kan ngunerim, mon; ba enim oł ei kin, wii mił mulnjung.

21 Ba kunum endi, enim oł kis ełmin oł ei, nipe epi ka endi siłmin ei nge, akip enim singambił sinmin? Pe enim oł kis enmin oł ei nge, kumep ei enim kułngii.

22 Ba pe, Gos enim oł kis nge, kan ngii mił mulnjung ei tor sim. Sipi kin, sinim Gos eim nge kongun wii wumb mił mundum. Ełe nge, epi pułe yi mił

tonu onum. Wang kin, enim ol kun ka er molk kin, nga ekii se noman konj singii ei, kunum kunum molk pungii.

23 Yi mil, ol kis elmin ol ei nge, kumep ei kulngii. Ba Gos eim nge epi ka wii ei, sinim wii ngum epi ei, noman konj kunum kunum mulmba. Noman konj ei, Krais Jiisas sinim nge Owundu kin tonu om.

7

Wu Amb Silmin Ek Ekin Endi

1 Engnan nol, na ek ei nip enim ngond ei, enim lo ek ele piilmin wumb kin nind. Kunum ele, wu endi konj mulmba kunum ele minj, wu ei lo ek ele mandring molpu kin, tep er mulmba. Enim ei piinanmin nimin?

2 Kapli yi mil, amb endi wu pang, wam konj mulum kin, kapli lo ek ei, amb kin wam dambiltpi ende kindnim. Ba wam kulum kin, kapli lo ek ei ok se ende kindim lo ek ei, nga wu amb tal ei, se ende kindnanim mon.

3 Yi mil, pe amb endi eim wam konj mulang kin, eim wam mani kind si kindpi pupu kin, wu eipi endi pum kin, amb ei eim ol kis erpi kin, wam kin kun ka mulalim mon. Ba amb eim wam kulang kin amb ei, lo ek ei, eim ambil gii ninermba mon. Eim wii mulmba. Molpu kin, amb ei, eim nga wu endi eipi pum kin, eim ol kis enermba mon.

4 Yi mil ku, engnan nol, enim Krais kin dambiltik ende punjung. Kunum ele, enim lo ek ele kulnjung. Kulangin kin, lo ek ele, enim nga ambil gii ninerim mon. Ei yi mil, enim wu eipi kin puk molmun. Enim wenjing mil Krais eim tukpu ele, tonu angpi opu kin, nga konj molum. Molang kin, sinim Gos eim nge ol kun ka ol ei, er molamin kin, mong mil topu erang kin mulmba.

5 Yi mil ku, ok kunum ele, sinim noman ngenj ok nge ol kis ele, tonu wang kin, ekii sipin er mulnjpun. Nga kunum ele, lo ek ele erang kin, sinim ol kis nga pei tonu wang kin, er mulnjpun. Ele nge, sinim ngenj ele, kongun er pang kin, sinim kulmun ol ei mong mil topu, ei sinim kin tonu om.

6 Ba akip, sinim kulamin kin, lo ek ei, sinim nga ambil gii ninanim, mon! Sinim wii mil molmun. Nimbil erang, sinim ok kunum endi ei, lo ek dinga ei, sinim kan ngo pendim. Ba pe, sinim kongun enmin ei, sin noman tuk konj ele nge enmin. Ele nge, sinim lo ek mon ok nge ele, ekii sinanmin mon. Ba pe, sinim Gos Gui Ka nge ol konj ei, sinim andan tang kin ekii sinmin.

Jura Lo Ek Kin Ol Kis Elmin Ek Kin

7 Pe nga, sinim nipe ek endi nimin? Jura lo ek ei, ol kis nimin min? Ei mon mendpil! Ba lo ek ei, na ol kis ol andan tuneneląng kin, na kapli piineneląmb. Ei yi mil, lo ek yi ninim, “Nim wu eipi nge epi ei, bun bun kulenjii mon.” Yi mil ku, lo ek ele, na kin yi ninerim kin, kapli na kan bun bun sinmin ei, sineneląmb.

8 Ba ol kis ei, lo ek ele kin andląm ei, tonu om. Wang kin, bun bun kultmun ol kanim kanim ei, na noman tuk ele, tonu opu er molum. Ba lo ek ele, pineneląng kin, kapli ol kis ei, koltmun ol yi mil pilang.

9 Yi mil, ok na Jura lo ek ei, na kin pinerim kunum ele, na konj muls. Ba ekii se, Jura lo ek na kin tonu wang kunum ei, ol kis elmin ol ei, nga angpi tonu opu, konj mulum. Molpu kin, na noman tuk ele topu kundang kuls mil enim.

10 Nga Jura lo ek ele nge, wumb noman konj ngumba mil enim; ba na konj mil lo ek ei, na kos erpi ngopu kin, to kundmba mil enim.

11 Nimbił erang, oł kis ełmin oł ei, lo ek ełe kin, andłam kan sim. Sipi kin,
Jura lo ek ei kongun erpi, na kin kend topu ngum. Ngang kin, Jura lo ek yi
mił erpi kin, na kos owundu ngopu ei, na to kundmba nge mił enim.
12 Yi mił erang kin, Gos lo ek Jura ngum ei, kun ka mołum. Nga Gos ek
dinga pei ei, kun ka ni, kun ni, ka wii mołum ku.
13 Ei nipe mił pałim? Pe lo ek ka wii ei, na topu kundang kin, na kuls min?
Ei mon! Oł kis ełmin oł ei, na to kundang, na kuls. Yi mił erang, oł kis ełmin
oł ei, peni ełe tonu om. Oł kis ei, oł kis mendpił! Ei lo ek ka wii ei sipi,
kongun erpi kindang kin, oł kis koltmun oł ei, tonu om. Wang kin, lo ek ei,
na oł kis pułe ei, andan topu ngum ei, oł kis mendpił.

Oł Kis Ełmin Oł Ei, Wumb Noman Tuk Ełe Kan Ngonum

14 Sinim piinmin, Jura lo ek ełe, Gos Gui Ka nge epi pałim. Ba na nam
ngenj ei, mei wumb ngenj pałim. Peng oł kis ei, na ambił gii nipi, kan ngopu,
tep er mołang kin, na eim nge kongun erip moł.
15 Keimi, na end epi ei, pułe ei piinand. Yi mił, na epi endi noman ngop
ermbii ni piind epi ei, na enand mon. Ba epi, na noman ngonand epi ei, na
kunum kunum end.
16 Pe nga, na epi endi enermbii ni piinj epi ei, na end; kapłi na oł ei nge,
na yi nił, 'Lo ek ei kun ka pałim,' nił.
17 Yi mił erang, pe oł ombu kun ka pinałim oł ombu, nam enenj, mon; ba
oł kis ełmin oł ei, na kin tuk mołpu enim.
18 Yi mił, na yi ni piind oł kun ka ełmin oł ei, na nge noman ngenj ok nge
ełe, tuk mulałim mon. Ba na noman ełe piind epi oł kun ka ei, na ermbii ni
piind; ba na ermbii, kapłi enanim mon.
19 Yi mił, na epi oł kun ka ermbii ni piind oł ei, na enand. Yi mił enarip
kin, na epi oł kis enermbii ni piind oł ei, na end.
20 Yi mił, na kunum kunum epi endi enermbii ni piind epi ei, enj kin kapłi
ei na nam enand mon. Ba yi mił, oł kis ełmin oł ei, na noman tuk ełe mołpu
enim.
21 Yi mił erang, na kenj ei, lo mił epi oł ei, kongun yi mił erim. Kunum
endi, na epi nipe kun ka ermbii ni piind ei, oł kis ełmin oł ei, mendpił mołpu
kin, na kin mandi mołpu, ambił gii neng kin, na ermbii mił nenj? Ei kapłi
enanim mon.
22 Yi mił, na nam noman tuk ełe, Gos lo ek ei ekii sip, ermbii ni, noman
ełe ka piind.
23 Ba pe, na kand ei, lo ek eipi endi na ngenj tuk ełe, aninga kopur pałim.
Lo ei, na noman tuk ełe, ok pim lo ei kin, nga Gos nge lo ek konj, na ekii sip
piinj lo ek ei kin, opu orung orung enmbił. Pe lo ek oł kis ełmin oł ei, na kan
ngopu, ambił gii nipi, dinga erim. Nimbił erang, oł kis ełmin oł ei, na ngenj
tuk ełe aninga kopur piram kongun er pałim.
24 Keimi, na wu noman embin kis pałim wu moł. Wumb nii endi, na nge
ngenj kułmba ngenj ei, si kindmba?
25 Pe na Gos kin, sinim Owundu Jiisas Krais, na oł kis ełmin oł ei, si
kindang, wii mołup kin, noman ka wii piip ngond. Ei nam oł yi mił pałiłim.
Peng kin, nam Gos lo ek ei mendpił, na noman tuk ełe, ekii sip kin moł;
ba na nge ngenj ok nge ełe, lo ek oł kis ełmin oł ei, ekii sip kin, kongun er
mołum.

8

Gos Gui Ka Noman Konj Ka Ngołum

1 Yi mił erang, pe wumb nii endi Krais Jiisas kin dambiltpi ende kindim
wumb ei kin, Gos kos owundu piipi, mok topu, oł kis nge kumep kis ei, Gos
ngunermba, mon!
2 Nimbił erang, Gos Gui Ka nge lo ek kongun erpi, na noman konj ka
ngołum. Ngum kunum ei, na Krais Jiisas kin dambiltipi ende kindpi kin,
na lo oł kis ełmin oł ei nin, koltmun oł ei nin, na sipi kin, wii kindang moł.
3 Yi mił, sinim ngenj noman ok nge ei kin, lo ek ełe nge dinga enenełang,
Gos eim oł yi mił erim. Erang kin, lo epi ei, lo ek kun kapłi enenełang, ba
Gos ei eim yi erim. Erpi kin, ełe nge oł kis si kindim. Si kindpi kin, Gos eim
nge kingam Jiisas kindang, mei mani opu, sinim mei wumb tałpi erang kin,
oł kis ełmin wumb mił mułum. Mołpu kin, Krais nge ełe Gos sinim oł kis
ełmin oł kumep ei, kołpu kin, sipi orung sim.
4 Gos yi mił erang kin, ełe nge lo ek ei, oł kun ka mił tonu opu pimba.
Nimbił erang, pe sinim nge ngenj noman ok nge oł ei, sinim andnanmin
mon. Ba pe sinim Gos Gui Ka kin dambiltpin ende pupun kin, ouni
andinmin.
5 Yi mił, pe wumb nii endi, eim ngenj ok nge ełe oł kis endmba ei, eim
noman ełe ei, ngenj ok nge kin, minj piipi endmba. Ba wumb nii endi Gos
Gui Ka noman ełe, ekii sipi, oł kun ka ermba wumb ei, en enim noman ełe,
Gos Gui Ka ek nimba mił ekii sik, piik kin, andik mułngii.
6 Pe wu endi ngenj ok nge ełe oł kis ełmin oł ei, eim noman tuk ełe pim
kin, wu ei kułmba. Ba nga wu endi, eim Gos Gui Ka nge oł ei ambił gii nipi
mułum kin, kapłi wu ei, noman konj sipi kin, noman emin peng mułmba.
7 Ei yi mił, wu nii endi, eim ngenj ok nge noman ełe ekii sipi mułum kin,
wu ei Gos kin opu orung erpi mołum. Nimbił erang, wu ei eim Gos lo ek ei
mandring molałiłim mon. Ei yi mił, kapłi enermba mon.
8 Wumb nii endi eim ngenj ok nge ełmin oł ei erpi, mułum kin, wumb ei
Gos eim noman ełe kun ka erngii mił, ei kapłi enerngii mon.
9 Ba akip, enim ngenj ok nge ei, ekii sik enanmin mon. Ba pe enim Gos
Gui Ka nge oł ełe, ekii sik, er mołmun. Mułangin kin, keimi Gos Gui Ka enim
noman tuk ełe mułmba. Ba pe wumb nii endi, Krais nge Gui Ka eim noman
tuk ełe mulerim kin, wumb ei Krais nge wumb tiłap ende mił mon.
10 Ba Krais enim noman tuk ełe mołpu nim kin, enim noman tuk ełe
gui konj mułmba. Nimbił erang, enim Gos nge ningił ełe, wumb kun ka
mołmun. Yi mił ku, enim ngenj ok nge ełe, oł kis ełmin oł ei, enim kin erang,
kulnjung. Nimbił erang, oł kis ełmin oł ei, enim kin ngenj ok nge ełe pałim.
11 Pe yi mił, Gos ei eim Jiisas kołpu pim ei eim sipi kindang kin, nga angpi
konj mołum. Nga Gos nge Gui Ka ei enim noman tuk ełe mułmba ei, kapłi
eim Jiisas Krais kołpu konu sipi kin, nga konj kindang mołum. Ei eim, enim
nge ngenj ełe noman konj ei, yi mił ku, enim ngumba. Ngang kin, eim Gui
Ka je erang enim noman tuk ełe mołum.

Gos Gui Ka Erang Sinim Gos Nge Kingam Noł Mołmun

12-13 Yi mił erang kin, engnan noł, enim ngenj ok nge ełe nge kumep endi
ngok, orung kindngii ei, endi sinałim mon. Ba enim ngenj ok nge oł ei kin,
ekii sik, er endinjing kin, kapłi enim kułngii. Ba enim Gos nge Gui Ka nge
dinga ei sik kin, enim ngenj ok nge oł ei, to mani kindngii. Kindik kin, kapłi
enim noman konj sik, kunum kunum mułngii.
14 Wumb nii endi, Gos Gui Ka nimba mił ekii sipi, endim kin, wumb ei
Gos nge kingam noł mendpił mułngii.
15 Keimi yi mił, enim gui endi enim sinjing ei, er kan mił ngang kin, enim
kin ngum ei, enim sipi kindang, eim kin kongun wii enmin. Enmin kongun
ei, enim mund mong kulerngii, mon! Ba enim Gos Gui Ka ei enim sinjing

ei erang kin, enim Gos nge kingam noł mułngii. Molk kin, Gos Gui Ka nge dinga ei enim kin peng, Gos kin prei erik ngok kin, enim eim kin yi niłmin. “Arnan na nge Arnan,” pa niłmin.

16 Gos Nge Gui Ka eim sinim kin noman tuk gui ei dambiltpi ende pupu paki topu kin, eim ek dinga nipi yi nim. “Enim Gos nge kingam noł mołmun,” pa nim.

17 Pe sinim Gos nge kingam noł mulnjpun kin, kapłi sinim Erinjpin Gos nge epi, ek keimi dinga nipi, ngumbii nirim mił epi ei, simin ku. Keimi, sinim Gos eim epi ka wii pei simin. Sipin kin, Krais ngum epi ei simin. Krais kin ouni simin. Ba nga sinim Krais eim nge ngenj kumbii sim mił yi ku sinim simin. Sipin kin, sinim eim kin ouni ekii se eim nge tiłang ka wii owundu ei simin ku.

Ekii Se Sinim Gos Nge Tiłang Owundu Simin

18 Na keimi ni piind, sinim ngenj kumbii sinmin ei, epi wii mił. Ba Gos nge tiłang owundu ka wii ei, Krais kin ngum epi ei mił, sinim yi ku simin. Ełe nge, tiłang ka wii ei, ekii se Gos sinim kin andan tumba.

19 Yi mił, Gos epi kanim kanim ya mani mei ełe ok eririm epi ei, akip kui er mołmun. Mułamin kin, Gos kunum owundu tonu omba kunum ei, eim kingam noł andan tang, peni ełe wang kin, enim kanik piik, erik mułngii.

20 Yi mił, Gos ya mani mei ełe epi kanim kanim ok eririm epi ei, ekii se kis mołpu kin, epi wii kun mił pinerim mon. Ełe nge, en enim nge noman ełe yi mił enerik mon. Ba Gos eim nge noman ełe yi piipi eririm. Erpi kin, Gos eim kos owundu piipi, eim kin mandring kindpi mułang kin, ekii se oł tonu omba ei nge, kui erik mołmun.

21 Nimbił erang, Gos eim epi kanim kanim pei eririm epi ei, ambił gii nipi mołum epi ei, to kis erpi mołum konu ei, to tor seng kin, wii mołmun. Mułangin kin, Gos nge eririm epi pei ei, wii kun ka molk kin, nga Gos nge kingam noł nge tiłang ka wii ouni sik er mułngii.

22 Sinim yi ni piinmin, Gos ya mei ełe epi kanim kanim pei eririm epi ombu, ngenj kumbii sik, ke nik, tor kindinmin ei mił, amb kangił buł tang mengingii enmin yi mił pepi wang kin, akip yi mił ku pałim.

23 Ba ya mani mei ełe epi kanim kanim pei, Gos eririm epi ei mendpił mon. Ba yi ku, sinim Gos Gui Ka ei, sinim noman tuk ełe, kuni mong kumna mił aka pin sinjpin. Pe sinim yi ku, ngenj kumbii sipin, ke nipin, Gos eim kin sinim kui erpin mułamin kin, Gos kunum ei sinim eim kingam noł mił erpi kindang kin, kui er mołmun. Kunum ełe Gos sinim ngenj noman tuk pei erpi kindang kin, sinim sipi orung simba.

24 Gos sinim sipi orung sim ełe nge, sinim kui er mołmun. Pułe yi mił, sinim epi nipe endi sinałim epi ei, simin ni piipin kui er mołmun. Ba wumb nii endi, epi endi simbii ni piimba epi ei sim kin, nga kui er mułmba min? Ei mon!

25 Ba pe sinim epi nipe endi simin ni noman dinga piinmin epi ei kinenjpin kin, kapłi sinim nipe epi endi simin ni piipin ei, kunum olt kinan kui er mułmun.

26 Yi mił ku, sinim noman dinga pinermba wumb ei, Gos nge Gui Ka ei opu sinim kin paki tołum. Nimbił erang sinim nipe oł mił endi prei erpin kin, nga sinim epi nipe endi kii sipin simin nipin prei ermin ei sinim piinanmin. Ba Gos Gui Ka sinim nge nipi, eim prei dinga erpi kin, Gos kin ngonum ei sinim piinanmin ek ei, Gos kin kii sipi ngang kin, sinim paki tołum.

27 Nga Gos eim sinim wumb noman tuk ełe, piipi kanpi enim. Nga Gos eim Gui Ka epi nipi endi piinim ei, Gos piipi kanpi enim ku. Nimbił erang

Gos Gui Ka prei erpi, wumb nii endi Krais nge tiłap mołmun wumb ei kin, Eim Gos noman ełe prei ermba ni piinim mił erpi kin sinim paki tołum.

28 Sinim piinmin, Gos epi kanim kanim pei sipi tikandi kindpi kin, kongun kun ka erpi, wumb nii endi Gos eim kin noman ka piipi ngonmun ei, yi mił enim. Wumb ei, Gos eim noman ełe yi ni pendrim mił wumb ei, Gos eim kin sipi orung sim.

29 Nimbił erang wumb nii endi, kumb ok Gos eim ni piirim mił, eim noman ełe yi ni pendrim ku. Gos eim si orung sipi erang kin, ok eim nge kingam Jiisas mołum mił mułngii. Molk kin, Krais eim kumb se wu num mułang kin, nga wumb nii endi Gos kin pii gii ninjing wumb ei, eim angim noł ekii mił mułngii.

30 Wumb nii endi, kumb ok Gos eim si orung simbii ni pendrim mił wumb ei, eim sipi orung sim. Seng yi ku wumb ei Gos eim kin 'Wumb kun ka.' nipi mundum. Mundum wumb ei, Gos eim wumb kun ka nipi wumb ei, Gos eim nge kingam noł mił, tiłang dinga ka wii ei mok to ngum ku.

Gos Noman Ka Ei Sinim Kaimb Sipi Ngonum

31 Gos epi kanim kanim pei sinim kin eririm ei, sinim nipe ek nimin? Pe Gos sinim kin mołpu kin, sinim epi kanim kanim paki dinga topu erim kin, wumb nii endi sinim kin opu orung erpi ngumba?

32 Gos eim nge kingam eim kin, ambił gii ninerim mon. Ba Gos eim nge kingam sinim wumb pei paki tumba nge kindim. Yi mił erang, Gos kingam sinim kin wii ngum kin, kapłi nga eim sinim epi kanim kanim pei Krais eim kin ouni sinim kin epi pei ngunermba min?

33 Wumb nii endi Gos eim sipi orung seng mołmun wumb ei, nga wumb eipi endi ok kapłi kos piik kin, opu orung erik ngungii min? Ei mon! Gos eim mendpił sinim wumb kun ka mołmun, ninim.

34 Yi mił, wumb nii endi kapłi wumb eipi kin kos piipi, mok tumba min? Ei mon! Ba Krais Jiisas eim kołpu kin, nga Gos sipi kindang kin, angpi tonu opu nga konj mołum ku. Pe eim Gos kin angił tundung orung kun mołpu kin, nga sinim paki tumba nge Gos kin prei dinga erpi, ngopu mołum.

35 Wumb nii endi Krais nge noman ka ei sinim kin ngum ei to si kindmba? Ołembin tui sinim kin tonu omba min; nga ngenj kumbii simin min; nga wumb sinim kin kepii tok ołembin tui ngungii ei min; nga sinim kuni tumba min; nga sinim alap nin, epi sinałim min; nga epi kis kombur sinim kin to kis ermba min; nga wumb sinim kin opu erik to kundngii min; nga ołkanim kanim ombu pei, sinim nge noman ngołum ei, sinim Krais to tor si kindngii min? Ei mon mendpił!

36 Gos ek ka ei ok mon poł pendim mił yi ninim.

"Pe sinim Krais nge wumb tiłap mułamin ełe nge, kunum kunum wumb eipi sinim to kundmun mił nik erik erik enmin. Yi mił, wumb ei sinim kung siipsiip to kondułmun mił sinim yi ni kanił min."

37 Ei mon! Sinim dinga peng kin, ołembin tui epi ombu kanim kanim pei to mani mendpił kindinjp kindinjpin. Ełe nge, Krais nge dinga ei, sinim kin ngum ełe nge Krais eim kaimb sipi, sinim kin noman ka ngum.

38-39 Yi mił erang, na keimi ni piind ei, epi endi Gos eim noman dinga ka ei, sinim to eipi kapłi kindnermba, mon! Kułngii ołei min; nga konj ołei min; nga Gos nge enjel ei min; nga mułmei ełe peng erik tep mołmun wumb ei min; pe sałim epi ei min; nga ekii se mendpił tonu omba epi ei min; nga dinga kanim kanim ei min; nga mei tondrung epi ei min; nga ya mei mundrung epi ei min; nga epi eipi endi Gos kanim kanim ya mani mei eririm epi ei min; epi ei pei, Gos noman ka sinim wii ngum ei kapłi si

kindnermba mon! Gos noman ka ei Krais Jiisas sinim nge Owundu kin tonu om.

9

Gos Kin Eim Nge Tiłap Wumb Esrel

1 Na ek keimi nind. Na Krais nge wu na ek kend tunand mon. Gos nge Gui
Ka ei, na noman tuk ełe paki topu kin, na noman ngołum. Yi ku, na noman
tuk ełe piimbii ek ei, Gos Gui Ka ni ngołum.
2 Yi mił, na noman tuk ełe embin owundu pepi kin, na nge wumb tiłap
miyem ende Jura wumb kin, na noman tuk ełe kumbii owundu kunum
kunum pepi pupu kin, poru ninanim mon.
3 Yi mił, na kapłi erim kin, na en enim piip kin, na Krais wakin top mani
kind si kindip yi enj kin, kapłi Gos na kos owundu piipi kin, na sipi dup
konu kis ełe kindmba ełe nge, na nge wumb tiłap miyem ende Jura wumb
ei, Gos sipi orung simba.
4 En enim Esrel wumb, Gos nge wumb tiłap se mundum. Mundang Gos
eim erang kin, eim nge kingam noł mułangin kin, eim nge noman dinga
tiłang owundu ei kenjing ku. Nga Gos eim ek dinga nipi pendrim ek ei ni
ngopu kin, nga Gos eim lo ek ni ngopu kin; nga enim Gos keimi kin men
tołmun oł ei nin; nga Gos ok ek keimi nipi ngumbii nirim epi ei sinjing ku.
5 En enim kumb ok kupenjpin noł Eiparam, Aisak, Jeikop nge tiłap ende
ełe nge, en enim tonu onjung. Ok tiłap ełe nge, Krais ya mani mei ełe opu,
eim mei wu mendpił, wumb ei nge tiłap ende mułum. Mułang kin, pe eim
epi kanim kanim pei Gos tep er mołum. Eim Gos mendpił! Kapłi sinim eim
embe kunum kunum ambił tonu kindmin, keimi!
6-7 Ba na ek nind ei, Gos ok ek keimi ni pendim ek ei tonu onanim, pa
ninand mon. Nimbił erang, wumb tiłap kopur, Esrel wumb kin tonu onjung.
Ok wumb tiłap ei Esrel nge wumb tiłap mendpił mon. Yi mił ku, Eiparam
nge tiłap wumb aninga kopur eim kin tonu onjung; ba wumb ei, Eiparam
nge kingam noł mendpił mon. Gos ek yi nipi Eiparam ngum, “Aisak nge
wumb tiłap mendpił ei, ninim nge wumb keimi mendpił mułngii,” pa nim.
8 Ei pułe yi mił, kangił ya mani mei ełe wumb ngenj ełe mengk tor
kindinmin kangił ei, Gos nge kingam noł mendpił mon. Ba pii gii wumb
kangił ngenj ełe mengk tor kindinmin ei, Gos eim ok ek keimi ni pendrim
mił menginmin ei, Eiparam nge wumb tiłap keimi mendpił mołmun.
9 Yi mił, Gos ok ek keimi ni tor kind pendrim mił ek yi ninim. Kunum ełe,
nga kung ngii ełe na orung ombii ni pendinj kunum ei, amb Sera kangi endi
mengmba.
10 Ba ei mendpił mon ku! Nimbił erang, amb Riipeka nge kangi tał
erinjngił endeim eim sinim kupenjpin Aisak.
11-12 Ba Gos eim noman ełe, ok ni pendim mił mendpił, eim kangił endi
to mundum. Nga Gos yi nipi, amb Sera ngurum, “Kangi kumna Eiso eim
mołpu kangi ekii Jeikop eim ek nimba mił ekii sipi kin, eim kin kongun erpi
kin, yi ermba. “Gos kumb ok ek yi ni pendrim mił, ekii se kangi tał mengim
ei, eł ełip kis min ka endi erngił ei, Gos kangił nii endi eim noman ełe ermba
ni to mundum mił erim. Ei eim kongun wu Jeikop, epi endi ermba mił ei
piinerim mon.
13 Yi mił, Gos kumb ok, ek ka mon poł pendrim mił ek yi ninim, “Na wu
Jeikop kin noman ngond, ba na wu Eiso kin noman ngonarip kin, opu orung
erip ngond.”
14 Yi mił, sinim nipe ek endi nimin? Sinim Gos oł kun ka endi enanim pa
nimin min? Ei mon mendpił!

15 Yi mił, Gos Moses kin ek yi nirim, “Na wumb nii endi kin, noman ka
ngumbii wu ei, kapłi yi erip kin, noman ka ngumbii. Nga na wu endi kin
kaimb sinj kin, kapłi yi mił na kaimb simbii ku.”
16 Yi mił peng kin, Gos noman kaimb siłim oł ei, wumb en enim noman
ełe, epi ei simin ni piinmin mił ei, sinerngii mon. Ba Gos eim noman ełe
piiłim mił, wumb kin kaimb sipi ngołum.
17 Yi mił, ok Gos ek ka ei mon poł pendrim mił, King Pero kin nipi ngurum.
“Na nim kin epi enj ei, nim king owundu mołun pułe ei, na nim si kindamb
mołun ei nge, na nge noman dinga ei nge, andan tamb kin, wumb pei
keningii. Kanik kin, na nge embe ei, wumb mei konu orung orung pei ambił
tonu kindngii. Ełe nge mendpił, na nim king mundunj,” pa nirim.
18 Yi mił peng kin, Gos eim wumb nii endi kin, eim noman ka ngumbii
ni piiłim mił ei, kapłi eim wumb ei kin, eim noman ka piipi kin, kaimb si
ngołum. Nga Gos wumb nii endi kin, noman tuk dinga kis pengłi niłim mił,
kapłi Gos eim noman ełe, wumb ei kin, noman tuk dinga kis pengłi niłim
mił ełim. Nga Gos eim noman ełe ermbii ni piimba ei ermba ku.

Gos Nge Popuł Kis Kin Nga Noman Ka Kin

19 Enim wumb endi na kin ek yi nimba. “Ei yi mił kapłi nimbił erang
Gos wumb ołkis enmin ninim. Nga wumb nii endi Gos noman ełe to eipi
kindmba?”
20 Ba ei nim wu nii endi dinga pukun kin, Gos kin ek ngokun ek ni orung
kindnjii min? Ek ekin endi yi mił pałim. Kapłi mei nganmbi ming endi mił
wu endi erim kin ek yi nimba? “Nimbił erang nim na yi mił en?” nimba.
21 Pe wu endi mei nganmbi sipi kin, ming ełim wu endi eim mei aninga
kopur sipi, ming tał erim. Wu ei ming endi kongun ka ełim ming ka erim.
Nga endi ming ka mon, ei kongun wii mił ming endi erim. Erim ei kapłi
min mon?
22 Gos oł erim mił ei kapłi min mon? Gos eim popuł kis pim popuł ei, peni
ełe tor kindmba enim kindang kin, wumb Gos nge noman dinga ei piik kun
erngii. Pe nga, wumb ming mił wumb ei, mandi dup konu ełe ngenj kumbii
singii er mołmun. Ba Gos eim wumb ei kin, kunum olt kanpi wiik tang kin,
wumb molk punmun.
23 Yi mił erang, Gos eim noman ełe, tiłang owundu pei ka wii ei, sinim
wumb pei kin noman ka andan topu, ngo tor kindrim. Kindpi kin, wumb
ming mił nii endi, Gos eim kin ok sipi mundrum wumb ei kin, noman ka
piipi, kaimb sipi ngurum wumb ei, Gos nge tiłang owundu ka wii singii.
24 Sik kin, sinim mendpił, Jiisas kin pii gii ninjpin wumb ei, Gos eim kin
sipi mundrum. Ba ei Jura wumb tiłap mendpił mon. Ba nga kopur torung
wumb tiłap eipi, Gos eim kin sipi mundrum ku.
25 Gos ok ek ka ei ek ni tor kindiłim wu Osiya, mon poł pendrim mił yi ku
ninim.

“Wumb nii endi, ok nam wumb mulenjing wumb ei, akip nam nge wumb
mułngii, pa ni sip mundmbii. Nga wumb nii endi, ok nam nge wumb
tiłap mulerangin kin, na noman ka en enim kin ngunenj wumb tiłap
ei, akip nam nge noman ka ngo sip mundmbii.”

26 Wumb en enim mulk konu mendpił ełe, Gos wumb ei kin ek yi nirim.

“Enim na nge wumb mulałmin konu ełe, Gos kunum kunum konj mołułum
konu ełe enim, nam Gos nge kingam noł mołmun, pa nimbii.”

27 Gos ok ek ka ek ni tor kindiłim wu Aisaiya poł pendrim mił Esrel wumb
kin wii dinga topu yi ninim.

“Yi mił peng Jura wumb tiłap ełe ep noł ku kulta mił pei mołmun. Sinim
beltmin ei kapłi enanim mon; ba Gos wumb ei kin aninga kopur, eim
kin sipi orung simba.
28 Nimbił erang, Gos Owundu ya mani mei ełe wumb oł kis enjing ei, kos
owundu piipi, kumep kis ei sikirpi sipi, wumb ei kin ngumba.”
29 Gos ek ka ok Aisaiya mon poł pendrim mił yi ninim,
“Gos eim wumb tonu epin pei mułangin kin, tep er mołum Gos ei, sinim
wumb kupenjpin noł tiłap aninga kopur wakin topu, mundnełangin
kin, kapłi sinim Sorom nin Gomora konu tał ełe kulnjung wumb mił
mułułamin.”

Esrel Wumb Gos Kin Pii Gii Ninenjing Mon

30 Yi mił erang, pe sinim nipe ek endi nimin? Ek yi mił endi nimin;
torung wumb tiłap eipi ei, en enim Gos nge oł kun ka ei, kongun dinga erik
sinenjing mon. Ba wumb en enim Gos eim kin sipi mundang kin, kun ka
mulnjung. Nimbił erang, wumb ei, en enim Gos eim kin pii gii ninjing ei,
sipi mundum.
31 Ba Jura wumb tiłap en enim kongun dinga erik, en enim Gos lo ek ełe,
kun ka ei ekii simin nik enjing. Ba en enim Gos nge lo ek ełe, ekii sik enjing
ei, kapłi enerim mon mendpił!
32 Nimbił erang en enim kapłi enerim? Yi erang kin, en enim Gos kin pii
gii nik, Gos nge oł kun ka oł ei simin nik enenjing mon. Ba en enim kongun
dinga erik kin, Gos nge oł kun ka simin ni piinjing wumb ei, en enim Krais
ei kom ku mił mołum ei, wumb ei simb kom ku ełe tok bok tunjung. Tok
kin, Krais kom ku mił, eim kin pii gii ninenjing mon.
33 Kumb ok, Gos ek ka mon poł pendrim mił ek ei Krais kin yi ninim.
“Enim kanik piik erngii! Ya Saiyan konu ełe, kom ku mił endi pałim ei,
Gos nge kom ku dinga ei, wumb simb ełe kep tang kin, en enim erpi
to kindang kin, mani pungii ni pendim. Ba wumb nii endi eim Gos
kindim kom ku kin, pii gii nimba wumb ei Gos kindim kom ku ek kin,
eim singambił kulermba mon, ba dinga pupu engmba.”

10

Jura Wumb Tiłap En Enim Gos Nge Oł Kun Ka Ei Sinenjing

1 Na engnan noł, nam noman tuk ełe dinga piind ei, Esrel wumb ei Gos
sipi orung simba. Ełe nge, na wumb en enim kin prei erip Gos ngond.
2 Na wumb en enim kin pii kun erip kin, ek ni tor kindind. En enim Gos
kin dinga pang kin, ekii simin nik enmin; ba wumb en enim noman ełe,
Gos kin piik kun ka enałmin mon.
3 Yi mił erang, wumb en enim pii kun enarik kin, Gos enim wumb kun ka
nimba mił, ei pii poł tunanmin mon. Nga en enim noman ełe oł kun ka oł
ei ambił tonu kindmin ni piinmin, ba Gos en enim wumb kun ka mołmun
nim mił, ei mandring punarik kin, ba en enim noman ełe ekii sik ełmin.
4 Yi mił erang, Krais tonu wang kin, pe Jura lo ek ei mani pupu poru nim.
Yi mił, wumb nii endi Krais kin pii gii nik, ekii sik enjing wumb ei, kun ka
mołmun wumb nimba.

Gos Wumb Pei Si Orung Simbii Ni Piinim

5 Ei yi mił, Moses ok mon poł pendrim mił yi ninim. “Wumb nii endi, Gos
lo ek pei ekii simba wumb ei, Gos kin kun ka se mułmba,” pa nirim. Wumb
nii endi Gos lo ek nirim mił ekii sipi mułmba wu ei, konj sipi er mułmba.

6 Ba wumb en enim Krais kin pii gii ningii wumb ei, Gos kin kun ka
mułngii ełe nge yi ninim. ‘En enim kin noman tuk ełe, ek yi piinerngii mon!’
Wumb nii endi eim ei tonu epin konu ełe tuk ba, ełe nge pupu kin, Krais ya
mani mei ełe tu wumba.
7 Nga enim yi mił ninerngii mon ku; ‘Wumb nii endi eim mer mei ełe
mandring ba,’ ełe nge pupu kin Krais kołpu pałim konu ei, sipi orung tonu
tu wumba.
8 Ba Gos ek ka ei nipe ek ninim? Gos ek ka ei enim kin mandi opu sałim
ei, enim gupu ełe kin, noman tuk ełe pałim. Peng kin, Gos ek ka sinim ni tor
kindinjpin ełe nge, enim pii gii ningii.
9 Yi mił, enim gupu ełe ek dinga ni tor kindik yi ningii, ‘Jiisas eim
Owundu,’ pa ningii. Nga enim noman tuk ełe pii gii nik kin, Jiisas kołpu
pim kin, Gos eim sipi kindang, angpi tonu opu, nga konj mołum ełe nge.
Kapłi Gos enim Jiisas kin sipi orung simba.
10 Yi mił erang, enim noman tuk ełe Jiisas kin pii gii ninjing kin, Gos kin
kun ka mułmun. Nga enim gupu ełe, ek dinga ni tor kindnjing kin, Jiisas
kin pii gii nimin ełe, Gos enim sipi orung eim kin simba.
11 Gos ek ka Krais kin yi ninim, “Wumb nii endi Eim kin pii gii nimba
wumb ei, Eim kin singambił kulermba mon.
12 Yi mił, Jura wumb kin wumb tiłap eipi wumb kin, Owundu ningił
ełe molk, ende mił kindinmin. Sinim pei Gos sinim nge Owundu endeim
mendpił mołum. Mołpu kin, eim nge noman ka ni, epi ka wii ei, wumb nii
endi eim nge embe sipi kin, kii sipi ełmin wumb ei ngołum.
13 Yi mił, Gos ek ka ei yi ninim, “Wumb endeim endeim ni Owundu nge
embe kii sik kin, men tok erngii wumb ei, Owundu eim sipi orung simba.”
14 Ba wumb nii endi Jiisas kin pii gii ninełangin kin, nimbił oł mił erik
Jiisas kin wii tułangin? Nga wumb nii endi, Jiisas ek ka piinenełangin kin,
nimbił oł mił erik kin, pii gii niłangin? Pe nga wumb endi Jiisas ek ka ni tor
kindmba wumb endi mulerim kin, kapłi nimbił oł mił erik kin, piingii?
15 Nga Jiisas eim nge ek ka ni tor kindngii wumb endi kindnerim kin, kapłi
nipe mił wumb Jiisas ek ka ni tor kindngii? Jiisas ek ka yi ninim, “Wumb
Jiisas ek ka sik, tu wunmun wumb ei, oł ka wii mendpił enmin.”

Esrel Wumb Gos Ek Ka Ekii Sinenjing

16 Ba wumb pei Gos ek ka ei en enim ekii sinenjing mon. Kumb ok ek ni
tor kindiłmin Aisaiya mon poł pendrim ek yi ninim. “Sinim nge Owundu
wumb nii endi, Gos ek ka ei sin ninjpin ek ei pii gii ninjing?
17 Yi mił peng kin, sinim pii gii ninmin ei wumb ek ka ni tor kindnjing
konu ełe piipin kin, pii gii ninmin. Nga ek ka endi sinim piinmin ei, Krais
nge ek ełe, sin ni tor kindinmin.
18 Ba na ek endi kii sin. Wumb pei ek ka ei enim piinenjing min? Keimi,
en enim piinjing ei, Gos ok ek ka yi ni pendrim mił ninim.

“Wumb en enim gupu ełe Gos ek ka wumb konu mei orung orung ełe am
pei ni tor kindnjing. Nga ek ka ei, wumb pei mei konu orung orung
turii ełe pepi pum ku.”

19 Nga na ek endi kii sind.

“Esrel wumb Gos nge ek ka ei piik kun enenjing min?”
kumb se, Moses ek yi nirim,

“Na enim oł yi eramb kin, enim Esrel wumb molk kin, wumb tiłap eipi, tiłap
ende mon wumb ei epi ka wii sengin kin, enim kanik, bun bun kulk
kin, simin ni piingii. Nga na oł yi eramb kin, enim Esrel wumb molk

wumb tiłap wii mił, noman kun ka pinałim mił wumb ei kin, enim
popuł kis sik ngungii."
20 Pe nga, Aisaiya ok ek dinga ni pendrim ei, mund mong topu ninerim mon;
eim ek yi nim,
"Nga wumb kopur en enim na kenmin ni piinenjing wumb ei, na kan
sinjing. Wumb kopur na kanik kin, kii sinenjing wumb ei kin, na
nam peni ełe tor op kin, andan tunj."
21 Ba na Gos Esrel wumb kin, piip ek yi nind, "Na kunum olt, nam angił tor
kindip kin, enim nam kin ongii nip enj; ba wumb ei, na ek ekii sinarik kin,
nga na kin kis piik ngok, opu orung ełmin wumb mił mołmun."

11

Gos Esrel Wumb Aninga Kopur Kin Kaimb Sipi Ngum

1 Na nga ek endi kii sind ei, Gos eim nge Esrel wumb tiłap ei to tor kindim
min? Ei mon mendpił! Na Pol Esrel wumb tiłap ende wu. Nga na Eiparam
nge miyem ende wu. Nga na Benjmin nge tiłap ende wu ku.
2-3 Gos eim nge wumb tiłap Esrel ei eim kumb se piipi mundum wumb ei,
to tor kind mundnałim mon. Ok Gos ek ka mon poł pendrim wu Elainja Gos
ek ni tor kindnim wu endi kin nirim mił, ei piinanmin min? Elainja wu ei
Esrel wumb kin kos er ngopu kin, Gos kin men topu yi nim.
"Gos Owundu, nim nge ek ka ni tor kindiłmin wumb ei Esrel to konduk poru
ninjing. Nga nim nge kułmał kałiłmin konu ei to kis monduk kin, mani
kind si kindnjing. Pe nga na minj moł; ba na kuruk andik kin, na to
kundngii enmin ku."
4 Ba nipe ek endi Gos Elainja kin nipi orung kindpi ngum? Eim yi ninim, "Na
nge wumb 7,000 pei mołmun wumb ei, ek kend gos Beil kin mong gopsing
pii polk, men tok ngunenjing wumb ei, nam kin sip tuk si mundunj.
5 Pe nga akip yi mił ku, Gos Esrel wumb tiłap aninga kopur eim kin sipi,
tuk si mundum. Mondpu kin, Gos eim wumb ei kin kaimb sipi, noman ka
ngum.
6 Ba Gos eim noman ka ngołum wumb ei, si tuk sipi mundum. Mundum
wumb ei, kongun yi nge enenjing mon. Sinim kongun yi nge ei enjpin kin,
kapłi Gos noman ka ngołum oł ei, noman ka mendpił mon.
7 Yi mił, sinim nipe ek endi nimin? Gos epi ei Esrel wumb kan simin nik,
dinga kindik enjing; ba epi ei sinenjing mon. Gos eim wumb kopur aninga
si tuk, si mundum wumb ei mendpił sinjing. Ba wumb eipi kopur Esrel
wumb en enim noman tuk ełe Gos dinga ei erang kin, nga wumb ei epi ka
ei sinenjing mon.
8 Kumb ok Gos ek ka mon poł pendrim mił ek ei yi ninim,
"Gos eim wumb noman tuk ełe erang kin, or mił pik. Nga Gos wumb ningił
ei erang kin, kengii pineririm. Nga Gos wumb kom ei erang kin, ek
piingii pineririm ku. Pe en enim yi minj er molk wangin wangin kin,
pe yi ku er mołmun."
9 Pe Deipis ek nipi yi ninim,
"Pe nga wumb kuni nonmun peł ełe Gos erang kin, ka op mił nin, omu kon
nin, nga kui ka nem seng pałmin mił, wumb en enim to mani kindang
kin, en enim Gos kin kumep kis ngumba nge ei singii.
10 Pe nga en enim ningił ei tumbun mołpu, ei emii er peng kin, en enim
kinałmin mon. Nga en enim buł to ek nik; nga sik er kun enerngii
mon; ba ek ni peng kunum kunum mułngii."

Gos Wumb Tiłap Eipi Wumb Sipi Orung Sin

11 Yi mił, na nga kii sind kunum ei, Jura wumb tiłap oł kis enjing ełe, bok
to mani punjung ei, nga Gos kin angk, tonu ongii pinerim; ei mon mendpił!
Ba Esrel wumb en enim Gos kin buł ngok enjing ełe nge, Gos wumb tiłap
eipi si orung sim. Gos epi ka wii ei, torung wumb tiłap eipi sinjing. Sengin
kin, Gos oł ei erang kin, Jura wumb epi ka wii ei, en enim kanik simin ni
piik kin, wumb kin popuł kis sinjing.
12 Pe nga, Jura wumb Gos kin pii gii ninenjing ełe nge, ya mei konu ełe
orung orung wumb tiłap eipi pei, Gos nge epi ka ngum ei sinjing. Nga Jura
wumb en enim Gos nge oł ka ei si kindik kin, oł ełe nge, wumb tiłap eipi
ombu kin, oł ka ei tonu om. Pe nga, Esrel wumb pei nga Gos nge oł ka ełe
ekii sik kin, eim tiłap tuk punjung kin, kapłi oł ka ei nge, wumb tiłap pei kin,
am oł kun ka wii tonu omba.
13 Pe na Pol ek ka ni tor kindip kin, enim torung wumb tiłap eipi wumb
kin ngond. Ei na Gos nge ek se andił wu mołup kin, wumb torung wumb
tiłap eipi kin, mołup kin, kongun yi ermbii. Erip kin, na nam ka piip, bong
nip, Gos nge kongun ei end.
14 Na yi mił erip kin, na nam nge Jura wumb tiłap ei, en enim Gos epi ka
ei, bun bun kulk, simin ni piik, erngii. Ełe nam nge Jura wumb kopur, en
enim kapłi Gos eim kin sipi, orung seng ongii nge, na Pol kongun ermbii.
15 Yi erang, Jura wumb tiłap ei, Gos kin buł ngangin kin, to tor kindang
mołmun. Ełe nge, Gos pe torung wumb eipi pei konu mei orung orung ei,
Gos nga sipi orung sim. Yi mił, Gos nga Jura wumb orung sim kin, kapłi
pułe yi mił, wumb kolk, nga angk, tonu ok, konj mołmun yi mił mułngii.
16 Ek ekin yi ninim, kumb se, bres plawa aninga kopur sik, bres erik kin,
Gos kin ngołmun. Nga bres kumna ei. Gos nge kapłi nga plawa owundu ei,
Gos nge ku. Nga endi yi ku, ond dumbuł ei, Gos nge pim kin, kapłi nga puł
nin kirang ei, Gos nge ku. Pułe yi mił, ond dumbuł nin, bres kumna ei, wu
Eiparam mił, nga ond kirang nin bres plawa ei, Esrel wumb mił.
17 Ba Gos ond olip kirang kopur engin to si kindim ei yi mił, Jura wumb
kombur, ond olip kirang mił ei, to si kindim. Si kindpi kin, nga wumb tiłap
eipi torung wumb ei, ond olip kirang wii mił, nga erang kin, ond olip kirang
mendpił konu ełe, dambiltpi ende kindim. Kindang kin, nga akip enim ond
olip mam ełe, Gos epi ka wii sik, Jura wumb kirang kumna mił, enim nge
konu ełe sinmin.
18 Yi mił, enim Gos ok Jura wumb ond olip kirang mił, engin topu kindrim
ełe, enim bong ninerngii mon. Enim ond olip kirang ei kin, bong ninjing
kin, kapłi enim kom se piik, kun erngii ełe nge, enim ond olip puł ei, enim
mingnenjing mon; ba ond olip puł ei, enim mengim.
19 Ba enim yi ningii ni piind. “Gos eim Jura wumb ond Olip kirang mił,
eim engin topu kindim. Kindpi kin, nga eim sinim dambiltpi ende kindpi
kin, olip kirang ok pim nge konu ełe, eim se ende kindim.”
20 Ei keimi mendpił, Gos Jura wumb ond olip kirang mił, eim enim engin
topu kindim. Nimbił erang, en enim Gos kin pii gii ninenjing mon. Ba enim
torung wumb tiłap eipi pii gii ninjing ełe nge mendpił, dinga angk mołmun.
Molk kin, enim noman tuk ełe, Jura wumb kin bong nik, oł yi enerngii mon!
Ba enim Gos oł erim mił, enim mund mong kulk yi erngii!
21 Yi mił, Gos Jura wumb ei, ond olip kirang mendpił mił, eim enim to tor
kind si kindim. Yi erang kin, Gos enim wumb tiłap eipi ond olip kirang eipi
mił ei, kan wiik tunermba mon ku!
22 Ya ełe enim kinei! Gos nge noman ka ngopu kin, nga wumb kin kos
owundu piipi, kumep kis ngołum ku. Jura wumb, Gos nge oł ka ei buł
ngunjung kin, Gos wumb ei kin, kos owundu piipi, kumep kis ngołum. Ba
enim tiłap eipi wumb, Gos kaimb sipi ngum kin, kapłi enim Gos nge kaimb

sipi ngołum ełe nge, mandi er mułngii! Mon pim kin, Gos enim to kis erpi si
kindmba ku.
23 Pe yi mił, Jura wumb ok Gos wumb ond olip kirang mił engin to si
kindim wumb ei, Krais kin pii gii ninarik, si kindnjing kin, kapłi Gos wumb
ei kin, dambiltpi ende kindang, ond olip puł ełe orung pungii. Puk, Gos eim
kapłi dinga ełe erang kin, wumb ond olip puł ełe orung puk mułngii.
24 Enim piinmin! Ok, enim torung wumb ond olip kirang wii mił emi
pin mulnjung. Mułangin kin, Gos eim enim engin topu, si tuk sipi, ond olip
mendpił ełe kin, dambiltpi ende kindim. Ond olip ei, enim nge ond mon.
Yi mił erang kin, nga Jura wumb ond olip kirang mendpił mił ei, kapłi Gos
nga sipi, orung sipi kindang kin, ond olip mendpił nge puł ełe, dambiltpi se
ende kindmba.

Gos Eim Noman Ka Piipi, Kaimb Sipi, Wumb Pei Ngum

25 Engnan noł! Ek keimi endi koi erpi pałim ek ei, enim piingii ni piind.
Mon pim kin, en enim noman ełe epi ei sin sinim piinmin ni piingii. Yi mił,
na enim kin koi erpi pałim ek ei, pułe nip ngumbii end ek ei, yi mił, Jura
wumb kopur en enim noman tuk ełe dinga puk mulnjung. Molk pangin
kunum ełe, wumb tiłap eipi, Gos mołum konu ełe tuk ok, pei molk kapłi
enjing.
26 Kapłi ol ełe nge, nga Jura wumb pei, Gos sipi orung simba. Sipi kin, Gos
ek ka dinga ok mon poł pendrim mił Krais kin ek yi ninim.
“Saiyon konu ełe paki tołum wu ei tonu omba. Opu wu ei, Jeikop nge wumb
kupam noł ol kis enjing ol ei, pei si kindmba.”
27 Ełe nge, na ek keimi dinga wii nip pendind kunum ei, na enim ol kis
enjing ei, na si kindmbii.”
28 Nimbił erang, Jura wumb Gos ek ka ei ekii sinark mulnjung wumb ei kin
Gos buł ngopu yi erim. Ełe nge enim torung wumb tiłap eipi ełe Gos paki
tum. Ba Gos eim Jura wumb kin noman ka ngopu kin, nga eim nge wumb
mendpił sipi er pendim. Ełe nge Gos eim ok Jura wumb kupenjing noł kin
ni piipi yi erim.
29 Yi mił, Gos eim ok wumb eim kin sipi mundum wumb ei, Gos eim epi ka
endi wii ngumbii nirim mił epi ei keimi ngołum. Ełe nge Gos eim noman
ełe ekii se ak topu, orung kindpi ngunermbii, ni piinałim mon.
30 Enim torung tiłap eipi wumb ok, enim Gos ek ka ei ekii sinarik yi ełmin.
Ba akip, enim Gos noman ka piipi, kaimb sipi, Gos enim kin ngum epi ka ei
enim sinjing. Nimbił erang, Jura Gos nge tiłap wumb ei, Gos ek nirim mił ei
piinarik kin, ekii sinenjing mon.
31 Yi mił ku, pe Jura wumb tiłap Gos ek ka ei piinarik kin, ekii sinanmin
mon. Yi mił erang, akip Gos enim wumb tiłap eipi kin, noman ka piipi kin,
paki tonum. Ba ełe nge, ekii se Gos eim Esrel wumb kin noman ka piipi,
kaimb sipi kin, paki yi mił tang singii ku.
32 Yi mił erang, Gos eim wumb pei eim nge lo ek ei ekii sinarik kin, pii gii
ninenjing wumb ei, kan ngopu mundum. Mundum ełe nge Gos eim wumb
pei kin kaimb sipi, noman ka ngumba.

Sinim Wumb Pei Gos Embe Ambił Tonu Kindngii

33 Keimi mendpił, Gos eim epi ka wii pei mendpił sałim ei nin, nga eim
noman ka wii mendpił ei nin, nga eim epi kanim kanim pei piinim epi ei,
eim kin piki topu, owundu mendpił mołum. Sinim mei wumb kapłi, Gos
nge mok topu ełim ol ei nin, eim nge ol kanim kanim kun ełim ol ei nin,
sinim piinmin mił ei kapłi enermin mon.
34 Pe Gos kumb ok mon poł pendrim mił ek ka yi ninim,

“Wumb nii endi, sinim nge Owundu eim noman ele piinim mił epi ei, sinim
kapłi piimin min? Nga wumb nii endi, eim kapłi ermba mił oł ei Gos
kin ek ni ngumba min?”
35 Nga wumb nii endi, eim kunum endi Gos kin epi endi ngołum ei, Gos eim
kin kapłi ngo orung kindii nimba min?” Mon mendpił!
36 Yi mił erang, Gos ya mani mei ele epi kanim kanim pei Gos eim puławu
mołum. Nga Gos eim yi ku epi kanim kanim pei se ende kindpi tep er
mołum. Nga epi kanim kanim pei ei Gos nge seng kin, eim embe ambił
tonu kindngii. Sinim Gos nge embe kunum kunum ambił tonu kindmin. Ei
keimi!

12

Sinim Ngenj Kin Noman Konj Ei Gos Kin Ngumun

1 Ei yi mił, engnan noł, nimbił erang Gos nge noman ka ngołum ele nge,
na enim dinga to konj kindił. Enim ngenj pei ei Gos kin orung ngungii. Yi
mił, wumb Gos kin kułmał kalk ngołmun mił enim yi erngii! Ba enim ngenj
pei konj mułang kin, enim oł kun ka Gos kin ngungii. Ngangin kin, Gos eim
noman ele, ei eim kin enim men tok elmin oł ele nge mił Gos eim simba. Oł
yi nge, ei Gos kin men keimi tołmun oł ei, sinim noman ele yi mił pimba.
2 Peng kin, enim ya mani mei ele wumb oł kis enmin oł ei mił, enim
yi enerngii mon! Ba Gos erang kin, enim noman tuk ele konj ka mendpił
ngang kin, singii. Sengin kin, yi mił enim Gos nge nipe oł kun ka endi eim
noman ele erngii, ni piinim mił, yi erngii. Erik kin, enim oł kun ka ni, Gos
nge noman enim epi ei ni; Gos nge oł keimi mendpił pei piingii.
3 Nimbił erang Gos eim noman ka ei nge na kin dinga ngum. Ele nge, ek
na enim kin endeim endeim ni ngond. Enim wumb owundu mołmun, ni
piinerngii mon. Ba enim mołmun mił, yi erik pii kun erik mułngii. Enim
noman tuk kun ka pałim mił ni piik Gos enim pii gii ningii nipi ngum mił,
yi endeim endeim ni piik mułngii.
4 Yi mił ku, sinim wumb ngenj ele pei erpi kin, kanim eipi eipi kind
pendrim. Pe ngenj eipi eipi er pendrim mił, ei pei kongun ende, endi
enanmin mon.
5 Yi mił ku, sinim wumb pei mołmun. Ba Krais nge wumb ngenj ende minj
mołmun. Nga sinim endeim endeim ni, wumb eipi kin Gos dambiltpi ende
kindang kin, ngenj endeim mił peng mołmun.
6 Gos sinim kin noman ka ngołmun ele nge, sinim endeim endeim ni,
kongun eipi eipi ermin nge dinga ngum. Ele nge, Gos nge noman ka, epi
ka wii, ei wii ngum. Ngang kin, wu endi Gos ek ka endi sim mił, ni tor
kindim kin, kapłi eim pii gii pałim mił, ni tor kindmba. Sinim yi mił ermin
ku.
7 Kapłi wumb nii endi, eim wumb eipi paki tumba nge noman pim kin,
kapłi wu ei wumb eipi paki dinga wii tumba. Pe nga wu endi, eim ek emb
tumba nge noman dinga pim kin, kapłi wu ei, wumb eipi kin ek emb dinga
topu ngumba.
8 Pe wumb endi eim wumb eipi noman to konj kindmba nge noman dinga
pim kin, kapłi wu ei wumb eipi kin yi mił, wumb noman to konj dinga
kindmba. Nga wu endi, eim wumb eipi kin epi ka mok topu, ngumba nge
noman yi pim kin, kapłi wu ei wumb eipi kin ka piipi kin, epi pei ngumba.
Nga wu endi Gos nge kongun tep wu mułum kin, kapłi wu ei eim kongun
ele minj piipi kin, dinga erpi mułmba. Nga wu endi wumb eipi kin kaimb
si ngołum kin, kapłi wu ei wumb eipi kin ka piipi kin, paki ka tumba.

Noman Ngołmun Oł Ei

9 Enim wumb eipi kin noman keimi ngungii. Nga enim oł kis kanim
kanim pei buł ngungii. Ngok kin, enim oł kun ka ełe, ambił gii nik mułngii.
10 Enim wumb eipi kin noman ka ngok kin, enim Krais kin pii gii nik kin,
angim angim mił mułngii. Molk kin, noman dinga kindik, enim wumb eipi
nge embe ambił tonu kindngii.
11 Enim kongun ełe ten kulk enerngii, mon! Ba enim kongun kunum
kunum dinga kindik erngii. Yi mił, enim noman tuk gui dinga kindik kin,
Gos Owundu nge kongun erik mułngii.
12 Enim Gos Owundu orung omba ei nge kui erik mułngii. Mułangin kin,
oł embin tui enim kin tonu om kin, kapłi enim dinga angk, kui erik mułngii.
Molk kin, enim kunum kunum Gos kin prei ełmin oł ei, ambił gii nik mułngii.
13 Kapłi, Gos nge wumb kombur epi endi sinerang mułngii wumb ei kin,
enim paki ka wii tok, ngungii. Nga konu eipi wumb kombur enim ngii konu
ełe ongii ei, kapłi enim wumb ei kin paki ka tok, tep ka erik mułngii.
14 Wumb kombur enim kin oł embin tui erik ngunjung kin, kapłi enim
Gos kin kii sik, prei erangin kin, Gos wumb ei kin paki ka tumba. Nga enim
Gos kin prei erik kin, wumb ombu kin ek kis nik, prei enerngii, mon!
15 Wumb nii endi ka piim kin, kapłi enim wumb ei kin ka piingii ku. Nga
wumb nii endi eim ke nipi, noman embin pim kin, enim wumb ei kin ke
nik, noman embin to piik, ngungii ku.
16 Enim wumb endeim endeim kin, noman ende sek ngungii. Enim
noman ełe, wu owundu mołmun ni piinerngii mon! Ba enim wumb epi
pei sinałim wumb ei kin, ende nok pek kin, molk pungii. Enim epi kanim
kanim pei, sin piinmin, ni piinerngii mon!
17 Pe wumb endi enim kin oł kis erpi ngum kin, nga enim wumb ei kin oł
kis er orung kind, ngunerngii mon! Enim kapłi noman ełe ka piik, wumb
pei nge ningił ełe, oł kun ka erik mułngii.
18 Pe enim kapłi noman tok piik kin, wumb eipi kin opu ermin ni
piinerngii mon. Ba enim wumb eipi kin noman ende sek kin, kun ka erik
mułngii!
19 Engnan noł, na noman enim ngond. Wumb nii endi eim, enim kin oł
kis erim kin, enim wumb ei kin oł kis erik, orung kindik ngunerngii mon!
Ba enim wumb kin ei, kapłi mering kindangin sengłi. Gos eim popuł kis
wumb ei kin tonu opu si kun ermba! Kumb ok, Gos mon poł pendrim mił
ek yi ninim. “Gos Owundu yi ninim, ‘Na wumb nii endi oł kis ełim kumep
kis ngo orung kindngii pułe ei, na mendpił,’ ” Gos Owundu yi ninim.
20 Ba kumb ok, Gos mon poł pendrim mił ek yi ninim, “Enim nge opu
erii wumb ei, en enim kuni sinerang kin, en enim kuni tang mulnjung kin,
enim kuni ngungii. Nga noł nuwa erang mulnjung kin, noł kulk ngangin
kin, nungii ku. Keimi enim yi mił enjing kin, kapłi opu erii wumb en enim
singambił erang piingii.”
21 Enim oł kis ełmin oł ei, enim kamb mani kindnerangłi mon. Ba enim oł
kun ka pimba mił erik kin, oł kis ełmin oł ei kamb mani kindngii.

13

Enim Ya Mani Mei Ełe Tep Ełmin Wumb Ei, Ek Ningii Mił Ekii Sik Erngii

1 Enim wumb pei ya mani mei ełe wumb tep ełmin wumb ek ningii mił,
ekii sik erngii. Wumb tep enmin wumb ei, en enim nge noman dinga ełe
nge molałmin mon; ba wumb ei Gos nge angił ełe er kindpi kin, kongun ei
mundang mołmun. Pe ya mani mei ełe, tep enmin wu ei, Gos eim mułngii
neng mołmun.

2 Yi mił erang, wumb nii endi eim, ya mani mei tep enmin wu ei ningii ek
ekii sinarik, ek to kindnjing kin, wumb ei Gos nge ek ei to kindpi kin, ekii
sinanmin ku. Pe nga wumb ei, ek ekii sinenjing wumb ei, Gos kin kumep
kis ngang kin, singii.
3 Yi mił, pe wumb nii endi, eim oł kun ka ermba wumb ei, eim ya mani
mei ełe tep enmin wu kin, mund mong kulerngii mon. Ba wumb nii endi,
eim oł kun ka mił enerim kin, oł kis erim wumb ei, eim kin, mund mong
kułmba. Enim mani mei ełe tep enmin wumb ei kin, mund mong kularpin
kin, wii mułmun ni piinjing kin, kapłi enim oł nipe oł kun ka endi pimba mił
erngii. Yi mił erangin kin, tep ełmin wumb enim embe ambił tonu kindik
kin, ka piik ngungii.
4 Yi mił, ya mani mei tep enmin wu ei, Gos nge kongun wu noman dinga
ngang kin, enim kin paki tang kin, kongun ka enmin. Ba enim oł kun ka
pinermba mił erik ninjing kin, kapłi enim mund mong erngii. Nimbił erang
mei mani tep enmin wumb ei kin, Gos noman dinga ngang kin, ambilk
mołmun. Molk kin, tep enmin wumb ei noman dinga ei wii sinenjing mon.
Ba tep enmin wumb ei, Gos nge kongun wumb mołmun. Molk puk kin,
wumb nii endi eim oł kis mił erim kin, kapłi wu oł kis ełim wu ei, kumep
kis ngang simba.
5 Yi mił erang, sinim mei ełe tep ełim wu ei kin dinga ełe mandring
mułmun. Mołpun kin, sinim Gos nge kumep kis ełe nge minj, mund mong
kulermin mon; ba nga yi ku, sin sinim noman tuk gui ełe nge, ek nimba mił,
ekii sipin er mułmun ku.
6 Ełe nge, enim mei tep ełmin wumb ei kin, enim ku takis tołmun ku.
Nimbił erang, tep ełmin wumb ei, Gos nge kongun wumb mołmun; wumb
ei, kunum kunum takis kongun ełe nge tep erik mołmun.
7 Enim wumb pei ku sinjing wumb ei ku ngo orung kindik ngungii. Nga ku
takis siłmin wumb ei kin, enim ku takis tok ngungii. Nga wumb endi konu
eipi epi konu endi tuk om kin, kapłi enim ku ngo orung kindik ngungii ku.
Nga enim wu num endi mułum kin, enim wu ei kin ek ekii sik, mandring
molk pungii ku. Nga enim wu num endi embe ambił tonu kindim kin, kapłi
enim eim embe ambił tonu kindngii ku.

Noman Ngołum Wu Ei Lo Mendpił Ekii Sim

8 Enim wumb eipi endi epi endi si no pendik enerngii mon. Ba wumb eipi
ngo pendiłmin oł yi mił, kunum kunum pepi mułmba. Ełe nge oł ei, enim
wumb eipi kin noman ka ngungii. Nimbił erang wumb endi wumb eipi kin
noman ngołum ei, eim Gos lo ek ełe keimi ekii siłim.
9 Pe Gos nge lo ek ei yi ninim, “Enim wu eipi embnjing ngundnerngii
mon; nga enim wumb eipi endi to kundnerngii mon; nga enim wumb eipi
epi endi waning sinerngii mon; nga enim wumb eipi epi kan bun bun sik
kin, simin ni yi piinerngii mon.” Nga lo ek eipi endi yi ninim ku. Ei lo ek
eipi pei si ende kindpi kin, ek peng endeim mendpił pałim. “Enim nge tiłap
ełe mandi mołmun wumb ei, noman ka ngungii ei, en enim noman ngołmun
mił, yi ku ngungii.”
10 Wumb nii endi, wumb eipi kin noman ngołum ei, eim wumb mandi
mołmun wumb ei kin, oł kis enałim mon. Yi mił, wu endi noman ngołum
wu ei, eim Gos nge lo ek ełe keimi ekii siłim.

Sinim Kun Ka Endmin

11 Pe nga, na yi mił nip enim ngond. Enim mołmun kunum ełe piinmin. Pe
kunum ełe mendpił, enim or pałmin ei, enim konj kindik mułngii. Nimbił
erang enim piinmin; ok enim pii gii ninjing kunum ełe, Gos enim sipi orung

simbii nim kunum ei, kunum kinan sim. Ba pe, kunum ei mandi mendpił enim.

12 Konu emii pałim ei mandi poru nimba enim. Nga konu tiłang ei ya mandi opu sałim. Pe nga sinim emii pałim mił oł kis ełmin oł ei, si kindmin. Si kindpin kin, sinim Gos nge tiłang opu ełmin alap kumb tepii mił ngum epi ei sipin kin, oł kis ei to mani kindmin.

13 Pe sinim oł kun ka, erpin endmin. Yi mił ku, wumb tiłang erang ełe andinmin. Nga sinim noł nopun, wulu pang kin, nilkeng sinermin mon. Nga wu eipi embinjing kin ngundpun, nga oł kis penj mułum oł ei enermin mon. Nga sinim wumb eipi kin ek mił erpin kin, wumb eipi nge epi endi simba ei, kan bun bun sinermin mon ku.

14 Ba sinim Owundu Jiisas Krais simin konguk konj mił kindpin kin, eim oł kun ka oł erpin eim kin dambiltpin ende pupun mułmun. Mołpun kin, nga sinim ngenj ok nge ełe nge nga noman ei to piinenmin mon.

14

Enim Engnjing Noł Kin Kos Erik Ngunerngii Mon!

1 Pe wumb nii endi eim pii gii ei dinga pinerim kin, wumb ei enim eim si mengk kin, Gos nge tiłap wumb kin tuk sipngii. Ba enim wu ei eim nge noman ełe piinim mił ei, enim to pułpeł tunerngii mon!

2 Wu endeim eim pii gii dinga nipi kin, eim kung kuni ni epi endi numbii ni piiłim mił, ei nołum. Ba wu endi eim pii gii dinga pinerim kin wu ei, eim aka pin kuni ei mendpił nołum; ba kung minj nonałim.

3 Pe wu nii endi eim kung kuni kanim kanim pei nołum wu ei, eim wu eipi endi aka pin kuni mendpił nołum wu ei kin, kis piipi ngunermba mon! Pe nga, wu endi eim aka pin kuni mendpił nołum wu ei, eim yi piipi kin, wu endi kung kuni kanim kanim pei nołum wu ei, oł kun pinałim mił enim ninermba mon. Nimbił erang, Gos wu ei eim tiłap ełe tuk sipi, mundum ku.

4 Wumb nii endi, enim wumb eipi nge kongun wu endi mułmba ełe, kanik kin, nim oł ei kun ka enmin oł kun pinałim mił, oł kis en ningii min? Wu ei eim nge kongun tep wu ei opu, wu ei eim kongun kis min ka erim ei, eim kapłi mok topu, piimba. Pe nga keimi, wu ei eim dinga engmba. Nimbił erang Owundu Krais eim wu ei, eim kapłi paki tang kin, wu ei eim dinga angpi mołum.

5 Wu endi eim yi ni piipi kin, kunum endi ei kunum kor owundu tangpi seng kin, nga kunum kopur to mani kindnim ni piinim. Nga wu endi eipi yi ni piinim; kunum kunum ei kunum ende mił ni piinim. Wumb endeim endeim ni, en enim noman ełe, pii kun erik mułngii!

6 Pe wumb nii endi eim kunum endi ei kor owundu ni piinim wu ei, eim kunum ełe men topu, Owundu nge embe ambił tonu kindpi mołum. Nga yi ku, wu endi eim kung kuni kanim kanim nołum wu ei, eim Owundu nge embe ambił tonu kindmba. Kindpi kin, eim Gos kin ka piipi kin, men topu ngopu kung kuni nołum. Pe wumb nii endi eim aka pin kuni mendpił nołum wu ei, eim Owundu kin piipi kin, kung minj kopur nonałim. Nonarpi kin, nga eim Gos kin ka piipi kin, men topu ngołum ku.

7 Yi mił, enim tuk mołmun wumb endeim endeim ni, konj mołpu kin, na noman ełe yi ermbii ni, noman to piinermba mon! Nga yi ku, enim tuk mołmun wumb endeim endeim ni, kułmbii ei nam noman ełe ermbii ni, noman to piinermba mon, ku. Ba Owundu nge noman ełe mendpił pałim.

8 Nga sinim konj mułmun ei kapłi, sinim Owundu nge. Nga yi ku, sinim kułmun ei kapłi, sinim Owundu nge ku. Yi mił, sinim konj mułmun min, sinim kułmun ei, sinim Owundu nge mendpił mołmun.

9 Ele nge mendpił, Krais kołpu kin, nga angpi, tonu opu, konj mołum. Yi
mił erang, sinim koltmun wumb ei nin sinim konj mołmun wumb ei nin, tał
ouni eim Owundu mułmba.
10 Nga nim nimbił erang nim angnim noł kin kos piikin ngon? Nga nim
nimbił erang nim angnim noł kin ek kis nikin ngon? Yi mił sinim wumb pei
Gos eim ningił ele engamin kin, Gos sinim kin kos owundu piipi ngumba.
11 Ei yi mił kumb ok Gos mon poł pendrim mił ek yi ninim,
“Owundu yi ninim, ‘Na konj mołup kin, na ek keimi nip enim ngond. Wumb
endeim endeim ni mong gopsing pii polk, na kin men tok ngungii.
Nga enim endeim endeim ni, gupu anmbił ek dinga ni tor kindik kin,
nam embe ambił tonu kindik erngii.’ ”
12 Yi mił erang, sinim wumb endeim endeim ni, ya mani mei ele nipe oł
endi enjpin ei ni, tor kindpin kin, Gos ngumun.

Enim Oł Yi Erangin Kin Enim Engnjing Noł Bok Tok Oł Kis Enerngii Mon.

13 Pe enim wumb eipi endi kin, kos ni ngunerngii mon; ba enim noman
tok piingii. Enim engnjing noł ei kin, epi endi erangin kin, oł kis endi erngii
ei min, enim andłam ondu ngok, yi enerngii mon!
14 Sinim nge Owundu Jiisas na andan tang moł. Mołup kin, na piind epi
kanim kanim pei ei, eim kin penj mulałim; ba konj ka mołum. Ba wumb nii
endi eim epi endi ei, penj tonum ni piinim epi ei, eim noman ele piinim mił
epi ei, penj topu mołum.
15 Yi mił, enim kuni penj mułum kuni nonmun ei, enim engnjing noman
tuk ele to kis mondunmun. Ele nge, enim piingii ei, enim nga wumb eipi
kin noman ngonałmin oł ele nge andinmin. Nga Krais eim kołpu kin, nga
eim wumb yi nge, si orung simba nge kułum. Yi mił, nga enim wumb ei kin
enim kuni nonmun ele nge erang kin, wumb ei nge noman tuk kis mułmba
ei, yi mił nga enerngii, mon.
16 Mon pim kin, enim epi ka wii sałim ni piinmin epi ei, wumb endi epi
ka wii ei kanik kin, epi ei kin, ek kis nik ngungii.
17 Yi mił, kuni nok, nga noł nok ełmin oł ei, Gos eim wumb pei tep er
mołum konu ele puł mił mon. Ba Gos wumb pei tep er mołum konu ei pułe
yi mił; noman emin ni, oł kun ka ei ni, noman ka ka piik enmin oł ei nge,
Gos nge Gui Ka je erang kin, oł yi nge tonu ołum.
18 Yi mił erang, wumb nii Krais kin ekii sik, oł ombu enjing kin, Gos wumb
ei kin noman ka piipi ngumba. Nga wumb enim kun ka mołmun wumb, pa
nimba.
19 Yi mił, nga sinim kunum kunum kongun dinga yi mił erpin kin, wumb
eipi kin paki topun eramin kin, wumb noman emin seng molk kin, noman
tuk dinga pang mułngii.
20 Yi mił, enim mowii kuni ei piik kin, wumb noman tuk Gos nge kongun
ele, to er kis mundnerngii mon. Keimi, kuni kanim kanim pei ei kun ka
nungii; ba enim kuni ele erpi kin, wu endi bok topu, orung pupu, oł kis
enim ei, yi mił, nim en kin, ei oł kun ka mon; ei oł kis enjii.
21 Ba enim kung minj nungii min, noł wain nungii ei min, epi endi eipi
erngii oł ei erangin kin, enim engnjing noł bok tok, orung puk kin, oł kis
enmin oł ei, kapłi oł ei enim enenjing kin, enim oł kun ka mendpił erngii.
22 Enim nge pii gii ei tuk enim kin mołum ei, Gos kin enim kin pii gii ouni
mołum ni piingii. Piik kin, wu endi eim epi ka wii ni piinim ei, eim noman
tuk ele kos piipi, mok topu enanim; kapłi wu ei eim ka ka piipi mułmba.
23 Ba wumb nii endi eim noman tał sepi piipi kin, kuni numba wu ei, Gos
kos piipi, wu ei ngumba. Nimbił erang, ei eim pii gii ninarpi kin kuni num.

Yi mił, kuni ni, epi kanim kanim pei, wumb endi pii gii ełe tonu onerim kin, kapłi ei oł kis enim.

15

1 Sinim wumb pii gii dinga pepi nim kin, kapłi wumb endi pii gii dinga pinerim kin, sinim wumb ei paki topun, oł embin ei sinim ko wumun. Ko wupun kin, sin sinim noman ełe mendpił enermin mon.
2 Ba sinim endeim endeim ni, mandi mołmun wumb ei nge, noman ełe erngii mił ermin. Eramin ełe nge, enim oł kun erangin kin, ekii sik kin, noman dinga singii.
3 Yi mił, Krais ei eim noman ełe ekii sipi, eneririm mon. Ba eim ririm mił, kumb ok Gos mon poł pendrim mił ek yi ninim, “Wumb ek kis niłmin ek kis ei, Gos kin nik ngunjung. Ba ek kis ei na kin tonu om,” pa ninim.
4 Yi mił, ek ka kanim kanim pei kumb ok Gos mon poł pendrim ei sinim andan to ngumba nge pultum. Poł pendrim mon ei, sinim noman tuk dinga ngopu kin, nga sinim dinga angpin, pii gii nipin kin, Gos orung omba ei nge kui er mołmun.
5 Pe nga, Gos ei eim wumb noman tuk dinga kindang kin, dinga angk, pii gii mołmun pułwu mołum. Mołpu kin, Gos eim enim paki tang, molk pangin kin, wumb endeim endeim kin noman ende sek kin, Krais Jiisas oł kun ka ełim sinim andan topu kin, enim ei ekii simin.
6 Sipin yi mił, enim pei ek nik ende kindik kin, kułou tok, Erinjpin Gos sinim nge Owundu Jiisas Krais nge Arim, eim nge embe ambił tonu kindpin mułmun.

Krais Eim Jura Wumb Kin Torung Tiłap Eipi Wumb Kin Paki Tołum

7 Yi mił, sinim wumb endeim endeim ni sipin kin, ek ka nipin tuk simin. Yi mił ku, Krais sinim tuk sim mił, yi mił ku erngii. Erik kin, sinim pei Gos nge embe ambił tonu mendpił kindmin.
8 Na ek yi mił nind. Krais tonu opu kongun wu mił mołpu kin, wumb ngenj kopsik ełmin Jura wumb ei, paki tumba nge om. Eim yi mił erpi kin, Gos nge ek ka keimi dinga kindpi kin, keimi tonu orum. Yi mił erpi kin, Gos ek mong keimi nirim mił, keimi sinim kupenjpin noł Eiparam, Aisak, Jeikop wu kei kin tonu orum.
9 Nga ełe nge, wumb tiłap eipi wumb Gos nge noman ka ei kanik kin, Gos embe ambił tonu kindngii. Yi mił, Gos eim kumb ok mon poł pendrim mił, ek yi ninim.

“Ei yi mił, na torung wumb tiłap eipi ei kin na Gos embe tonu kindip ngumbii. Nga na golang nip kin, nim embe ambił tonu kindmbii.”

10 Nga Gos ek ka endi yi ninim,

“Enim torung wumb tiłap eipi ei kin, ka piik Gos eim nge si mundum Jura wumb tiłap ei kin, ka piik erngii.”

11 Nga Gos ek ka endi yi ninim ku.

“Enim torung wumb tiłap eipi enim Gos Owundu nge embe ambił tonu mendpił kindngii. Nga wumb pei Gos Owundu nge embe ambił tonu kindngii ku.”

12 Nga kumb ok, Aisaiya Gos ek ka ni tor kindiłim wu mon poł pendrim mił, ek yi ninim ku.

“Deipis nge arim Jesii nge kupam noł ełe nge, wu endi tonu omba. Wu ei tonu opu, orung tiłap eipi wumb ei kin, tep er mułmba. Mułang kin, wumb tiłap eipi wu num ei kin, pii gii nik, eim en enim sipi orung simba nge kui er mołmun.”

13 Sinim Gos kin kui er mołmun Gos eim pułwu. Eim erang kin, enim pii
gii ełe nge, enim noman ka ka piik kin, nga noman emin enim kin, noman
tuk ełe piki topu mułmba. Mułang kin, enim Gos Gui Ka nge dinga ei sik
kin, nga enim Gos sipi orung simba ei nge, kui erik mułngii. Mułangin kin,
enim noman tuk ełe piki topu mułmba.

Pol Gos Kongun Erim Mił Pułe Pałim

14 Na nge engnan noł! Na noman ełe piind ei, enim noman tuk ełe oł kun
ka minj piki to mołum. Nga ei enim kin noman dinga kanim kanim enim
kin peng kin, enim kapłi wumb endeim endeim ni andan tok kin, noman
ka ngungii.

15 Ba na enim kin mon połup ngunj ei kopur ek dinga mił nind. Nga
na enim kin mund mong enenj mon; ba na enim noman tuk ełe to konj
kindmbii nge enj. Nimbił erang Gos eim na kin noman ka piipi ngum.

16 Ngang kin, Krais Jiisas eim erang, na Pol Krais Jiisas nge kongun wu
endi mił moł. Mołup kin, wumb tiłap eipi wumb kin, Gos nge kułmał kałmin
oł ei nge erip kin, nga Gos ek ka ni tor kindinj. Kindip kin, nga tiłap eipi
wumb ei, Gos sipi orung simba nge tu wunj. Tu wamb kin, Gos nge Gui Ka
ei je erang, wumb ei Gos kin oł kun ka er mułngii. Yi mił, wumb Gos kin
kułmał ka wii mił, Gos noman ełe piim mił ngunj.

17 Yi mił erang, na Krais Jiisas kin kongun erip ngunj ei, na ka ka piip kin,
na Gos nge kongun erip ngunj.

18 Yi mił, na nga epi eipi endi ni tor kindnermbii mon; ba na epi endeim
mendpił ni tor kindmbii. Na ek poł Krais na kin kongun erim mił ełe, ni tor
kindmbii end. Ełe nge ek nin ełim oł ei, wumb tiłap eipi wumb ei, Gos nge
ek ka ełe ekii sik erngii.

19 Gos eim dinga ei andan tang ei, na jep oł enj ełe kenjing. Ei Gos eim
nge Gui Ka nge dinga ei, na ngang kin, kongun enj ełe, en enim kenjing. Yi
mił nga, na Jerusalem konu ełe kongun pułngun mondup kin, na Krais nge
ek ka ei ni tor kind erip kin, konu orung orung andip, Eiliikam konu ełe tor
op erip kin, nip poru ninj.

20 Yi mił, nam kunum kunum noman ełe ermbii ni piind oł ei, Krais nge
ek ka ei ni tor kindip kin, konu jiłi mił endi Krais nge embe piinarik mołmun
konu ełe, nimbii ni piind. Ba na konu endi eipi wumb ok, Krais nge ek ka
ni tor kindnjing konu ełe, na ek ka ei ni tor nga ninermbii mon. Ba nga na
wumb Krais ek ka piinarik mołmun konu ełe ek ka ei, ni tor kindmbii.

21 Ba kumb ok, Gos ek ka mon poł pendim mił, Krais kin ek yi ninim,

“Wumb nii endi eim nge ek ka ei piinenjing piim kin, pe kanik piik erngii.
Nga wumb nii endi en enim eim nge ek ka ei piinenjing kin, pe piik
kun erngii.”

Pol Eim Rom Wumb Konu Ełe Bii Nipi Piim

22 Yi mił erang, na enim Rom wumb kin ombii ni piind. Ba kunum kunum
na nge kongun end ei, na andłam ondu ngonum. Ba na ombii kapłi enanim.

23 Ba akip na ya konu ełe kongun enj ei, endi nga pinałim mon. Na kumb
ok kung ngii pei o pang kin, na mołup enim kin op, kenmbii ni piinj.

24 Yi mił erang, ekii se na Spein konu ełe bii ni piind. Kunum ełe, na enim
kumb se kanip kin, ekii se Spein konu ełe bii. Na enim kin kunum kopur
mołup kin, noman tuk ka piyamb kin, ekii se enim na si mengk, Spein konu
andłam ełe paki tangin kin, kapłi na Spein konu ełe bii.

25 Ba akip na ku kopur si mengip kin, na Gos nge wumb Jerusalem konu
owundu ełe mołmun ei, ku sipip, paki top ngumbii.

26 Yi mił, Masironiya konu wumb ni, Akeiya konu wumb ei, ku nin epi
ombu sik kułou tok, Jerusalem konu ełe Gos kin pii gii ninjing wumb epi
endi sinerang wumb ei kin ngok, paki tumun ni piinjing.
27 Wumb ombu en enim noman ełe ka piik kin, oł yi enjing. Nga yi ku,
en enim Jerusalem konu ełe wumb kin, ku nin epi ngo pendnjing epi ei ngo
orung kindngii. Nimbił erang, Jerusalem konu ełe wumb, Gos Gui Ka nge
epi ka wii ei torung wumb kin nik ngunjung. Ngok kin, nga yi ku, torung
tiłap eipi wumb ei, kuni nin, ngenj ełe epi ei ngo pendnjing epi ei, Jerusalem
konu ełe wumb ei paki tok ngo orung kindngii ku.
28 Yi mił erang, na kumb se kongun ei er poru nimbii. Nga na ku nin epi
ei, Jerusalem konu ełe wumb ei angił ełe kun ngop pendip poru ninj kin,
kapłi na enim nge andłam ełe op, enim kanip kin, ekii se na Spein konu ełe
bii.
29 Pe na piind ei, na enim kin ombii kunum ei, Krais nge epi ka wii ngum
epi ei, na kin piki top mołang kin, epi ka wii ei na tu wup, enim kin ngumbii.
30 Na engnan noł, na enim dinga kii sind ei, enim sinim nge Owundu
Jiisas Krais ei kin, nga Gos Gui Ka nge dinga noman ka ei kin, enim kongun
dinga erik, na kin ouni men tok, Gos kin kii sik ngangin kin, Gos eim na
paki tumba.
31 Yi mił erangin kin, na Juriya pii gii ninenjing wumb ei, kapłi na kongun
ermbii mił, na ambił gii nik ngunerngii. Nga enim Gos kin men tok erangin
kin, Jerusalem konu ełe Gos kin pii gii ninjing wumb ei, na kongun end ei
noman erang piik kin, na paki tamb kongun ei singii.
32 Yi mił erang, Gos eim noman ełe, na enim kin ombii kunum ei, na ka
ka piip ombii. Op kin, na enim kin kor aninga kopur sip kin, na noman tuk
ełe dinga simba.
33 Gos eim noman emin pułwu ei, eim enim pei kin mułmba. Ei keimi!

16

Pol Eim Ek Ka Nipi Wumb Pei Ngum

1 Pe nga enim piyei; na enim kin ek endi ngamb kin, sinim nge einjpin
Piipii nge ek endi ni ngamb piingii. Amb Piipii eim Senkreiya konu owundu
ełe men tołmun wumb paki tołum.
2 Tang kin, na yi ni piind, enim Krais Owundu ni piik kin, amb Piipii ei
sik tuk kindangin kin, enim pii gii wumb kin mułmba. Enim Gos nge wumb
yi mił enjing kin, ei oł kun ka. Amb Piipii eim noman embin endi pim kin,
enim kapłi paki tok nik, kun erngii. Nimbił erang eim wumb pei paki topu
kin, nga eim na paki tum ku.
3-4 Enim Priska kin, Akuila kin, 'Weł!' a ningii ku. Nik kin, eł ełip, na kin
Krais nge kongun ende ełmin wu amb tał. Wumb tał eł ełip, mandi kolkuł
kin, na paki tunguł nge pim. Yi mił na mendpił, wumb tał kin, ek ka nip
ngunenj mon; ba torung wumb tiłap eipi men tołmun wumb ei yi ku, wumb
tał kin, ek ka nik ngołmun ku.
5 Nga enim na nge ek ka ei, Gos nge men tołmun wumb tał nge ngii konu
ełe, kułou tok mołmun ełe, nik ngungii ku.
Nga yi ku, enim na nge ek ka ei, Epenesas nik ngungii wu ei, na nge noman
ngoł wu ei, kumb se Eisiya konu owundu ełe wumb kin, Krais kin pii gii
nirim.
6 Na nge ek ka, amb Mariya kin nik ngungii. Mariya ei eim enim kin
kongun dinga kind erpi kin, enim paki tołum.
7 Pe enim wu tał, Andronaikis kin Juniyas, kapłi 'Ka mułnguł' a nik kin,
ngungii ku. Ngok kin, eł ełip na nge wumb kin, miyem ende mił ei, na kin

kan ngii ełe ouni pinjpin. Eł ełip ok, Krais kin pii gii nengił kin, na ekii se ninj. Eł ełip Krais nge ek se andiłmin wumb ei nge, wu num mił mulnjunguł.

8 Pe enim wu Ambliyasis kapłi ‘Ka mołun’ a nik ngungii ei, eim sinim nge enginjpin Owundu Jiisas kin pii gii neng kin, na nge noman ka ngoł wu.

9 Pe enim wu Erpanis kin, ‘Kapłi ka mołun’ a nik ngungii ei, eim sinim nge kongun ouni wu, Krais nge kongun ełim. Nga wu Sakis kin, ‘Kapłi ka mołun,’ a nik ngungii ku. Ei eim na noman ngoł wu.

10 Pe enim wu Apelis kin, ‘Kapłi ka mołun,’ a nik ngungii ku. Ei eim Krais nge kongun dinga kindpi ełim wu. Pe nga enim wu Arisopulus kin, eim nge ngii ende wumb kin, ek ka, nik ngungii ku.

11 Nga enim wu Eroriyan kin, ‘Kapłi ka mołun,’ a nik ngungii ku. Ei eim nam nge wumb miyem ende. Pe nga, Gos kin pii gii ninjing wumb ei, Narsisis kin ngii ende mołmun wumb ei kin, ‘Kapłi ka mołun’ a nik ngungii ku.

12 Pe enim amb tał Traipeina kin Traiposa kin, ‘Ka mołmbuł,’ a nik ngungii. Amb tał Owundu nge kongun ełmbił amb. Nga yi ku, enim amb Persis kin, ‘Ka mołun,’ a nik ngungii. Ei eim sinim nge Owundu kin, noman ngopu kin, kongun dinga ełim amb ei, na nge noman ngoł amb.

13 Nga enim wu Rupus sinim Owundu nge kongun ka ełim wu ei kin, nga eim mam kin, ‘Kapłi ka mołmbuł,’ a nik ngungii ku. Amb ei, na nge minan mendpił mił mołum.

14 Nga enim Asinkrisis Plekon, Ermes, Pasropus kin, Ermas wu pei, ‘Enim kapłi ka mołmun,’ a nik ngungii ku. Nga sinim enginjpin noł kopur, wumb ombu kin mołmun wumb pei kin, ‘Ek ka,’ a nik ngungii ku.

15 Nga enim Pilolokus kin, Juliya kin, Neras kin, nga eim aim Olimpas kin Gos nge wumb kopur pei en enim kin ouni mołmun ei, ‘Kapłi ka mołmun,’ a nik ngungii ku.

16 Nga enim Gos nge wumb pei endeim endeim ni engnjing noł kin, angił sik, kangilk tuk sik erngii ku. Nga Krais nge men tołmun wumb pei, enim kin ek ka nik ngungii.

Ek Ni Poru Nipi Kengip Ngop Ek

17 Na engnan noł, na enim noman to konj kindamb kin, enim kan kun erik mułngii. Molk kin, wumb nii endi enim pii gii wumb kin, to eipi eipi kindngii enmin min; nga Gos ek ka enim sinjing ei, ekii sik enanmin ei min; nga wumb ombu oł kis erangin kin, wumb eipi bok tok kin, oł kis ełmin. Enim wumb yi nge, buł ngok, ekii sinerngii mon.

18 Yi mił, wumb ombu en enim, sinim nge Owundu Krais Jiisas nge kongun ei enałmin mon; ba en enim ngenj noman ełe ekii sipin kin, ermin ni piinmin. Piik kin, en enim gupu ełe ek ka mił nik kin, nga ek kend mił tok nik kin, wumb eipi nge noman dinga pinałim mił, ei ek kend tok ngok, ełmin.

19 Yi mił, enim Gos ek ka ei ekii siłmin oł ei, wumb pei piik poru ninmin. Yi mił erang, na enim kin ka ka piip ngond; ba na noman ełe piind ei, enim oł kun ka erik mułngii. Erik kin, oł kis ełmin oł ei, noman to piinerngii mon!

20 Pe nga, Gos eim noman emin ngołum pułwu, eim kunum olt mon, Gos eim Seisen erang kin, enim nge simb ełe, kamb mani kindmba. Pe Krais sinim nge Owundu Jiisas ei, eim noman ka enim kin mułmba.

21 Wu Timosii, na kin kongun ende ełmbił wu. Timosii nin, Lusiyus nin, Jeisin nin, Sosipaser nin, wumb ei na nge tiłap ende wumb pei ei, ‘Enim kapłi ka mołmun,’ a nik ngonmun.

22 Na Tersiyas, na Pol gupu ełe ek neng kin, na mon ei polt. Połup kin, na
Owundu nge embe ełe, ‘Enim kapłi ka mułei,’ a nip ngond.
23 Wu Geiyas, na Pol kanpi kun er si mołułum wu ei, eim ‘Enim kapłi ka
mułei,’ a nipi ngonum. Nga men tołmun wumb tep ka ełim wu ku. Nga
Erasus konu peni owundu ełe, ku tep ełim wu ni, Korsus sin nge enginjpin
kin, eł ełip, ‘Enim kapłi ka mułei,’ a nikił, ngołmbuł ku.
24 (Pe sinim nge Owundu Krais Jiisas ei, eim noman ka, enim kin pei ouni
mułngii; ei keimi.)

Prei Erik Gos Embe Ambił Tonu Kindngii

25 Pe nga, sinim Gos eim embe ambił tonu kindinmin. Pe nga, Gos eim
kapłi enim er dinga kindmba ei, na Jiisas Krais nge ek ka ni tor kindinj
ełe, kindmba ei, Jiisas Krais nge ek ka ei, kumb ok koi er pałiłim ek ei, pe
mendpił, Gos sipi peni ełe kindim.
26 Kindang kin, pe Gos ek keimi ei, ek ni tor kindiłmin wumb mon polk kin,
peni ełe tor kindnjing. Nga kunum kunum konj mołułum Gos, eim andan
tang kin, wumb tiłap pei kanik kin, piik erngii. Yi erik kin, Gos erang, wumb
pei pii gii nik kin, Gos nge oł ei, ekii sik erngii.
27 Gos ei eim endeim mendpił! Eim noman kun ka piinim nin, epi kanim
kanim piiłim pułwu. Sinim Jiisas Krais kin, Gos eim embe ambił tonu kunum
kunum kindmin; ei keimi!

Pol Mon Korin Wumb Kumna Połpu Kindim

Pol Mon Kumb Se Połpu Korin Wumb Kin Kindim Ek Ei

1 Mon ek ei, na Pol połup kindinj. Na nam Gos eim noman ełe, to tonu
kindpi mundang kin, Jiisas Krais nge ek se andiłmin wu mił erip moł. Nga
Sosenes eim sinim enginjpin ei, eim ek ka yi ku, nipi kindim.

2 Kindang kin, Gos eim nge wumb tiłap Korin konu ełe mołmun wumb
pei, en enim Gos erang kin, ok wumb konj kun ka mendpił mołmun. Molk
kin, nimbił erang, enim pei Jiisas Krais nge wumb tiłap ende puk mołmun.
Wumb nii endi Jiisas Krais kin ek ka nik, prei erik ngonmun wumb ei, Gos
nge oł kun ka erik molk kin, sinim Owundu kin nga enim Owundu kin ouni
mułmun.

3 Pe kapłi, sinim Erinjpin Gos kin, Jiisas Krais Owundu ouni, enim kapłi
noman ka ngokuł, nga noman emin pei ngunguł ku.

4-6 Pe Jiisas Krais nge eim ek ka enim kin erpi kin, dinga kindang pałim.
Peng kin, enim ok Jiisas Krais kin dambiltik ok ende punmun ei, enim Gos
nge oł kun ka kanim kanim pei seng kin, mołmun. Gos ek keimi ninmin
ełe ni, Gos noman ka pałim ełe mił, yi ku piinmin. Piyangin kin, na nanim
kunum kunum enim piip kin, Gos kin ka piip ek ka nip ngond. Nimbił erang
Gos eim noman enim ngonum. Ngopu kin, noman kułpu, enim ngonum ei,
nimbił erang enim Jiisas Krais eim nge wumb mendpił mołmun.

7 Pe enim Gos nge oł kun ka wii ngonum ei, enim oł ełe sinarik kin, wii
endi mulałmin mon. Ba pei sinmin yi erik kin, nga muł mei poru nimba
kunum ei, Jiisas Krais Owundu peni ełe tor omba nge kui erik mołmun.

8 Mułangin kin, sinim nge Jiisas Krais Owundu peni ełe tor omba kunum
ei, ek kend tonmun ek ei ni, oł kis kun pinerim oł ei nge, endi enim kin peng
kindnermba. Nga eim enim ambił gii nipi, dinga erpi sipi, mułang pupu kin,
Jiisas Krais Owundu nge kunum ei, muł mei tał poru nimba kunum ei kapłi
poru nimba. Neng kin, enim pii gii dinga pim kin, epi endi enim kin ek endi
kapłi enerngii, mon!

9 Gos ei eim ek keimi mendpił pułwu ei, enim kapłi Gos kin pii gii ningii.
Gos eim enim to tonu kindpi sipi kin, eim kingam Jiisas Krais sinim nge
Owundu kin kindang, dambiltpin o pun ende pupun mułmun.

10 Pe nanim angnan noł, na enim noman ełe to konj kindip kin, ek dinga yi
mił nip ngond. Ngond ek ei, Jiisas Krais sinim nge Owundu noman dinga ełe
nip ngond. Enim pei kapłi, noman piik ende kindik kin, ek ende ningii. Nga
enim noman eipi eipi peng kin, ek eipi eipi nik, mulerngii mon. Nga enim
noman ende sek kin epi kanim kanim noman to piingii ei, enim piinmin epi
omba.

11 Pe nga wumb kombur amb Klowes ngii konu ełe no pek mołmun wumb
ei, ok ya na kanik kin, ek kun ninjing. Nam angnan noł ei, enim ek mił erik
kin, ek kanim kanim eipi eipi ninjing.

12 Pe na ek yi mił piind, enim pei oł yi nge enmin; nga wumb kombur
enim mołmun konu ełe molk kin, ek ei nge ku nik mołmun. Na nanim Pol
kin ekii sip kongun paki top enj wu moł. Wumb kombur yi ku nik mołmun
na nam wumb kombur yi ku nik mołmun; na Apolos kin ekii sip kongun
paki top enj wu moł. Wumb kombur yi ku nik mołmun; na nanim Piisa kin
ekii sik kongun paki top enj wu moł. Nga wumb kombur yi ku nik mołmun;
na nanim Jiisas Krais kin ekii sip kongun enj wu moł.

13 Enim ol yi nge kapli enerngii mon. Pe Jiisas Krais eim endeim mendpił
molum. Nga wu endi Jiisas Krais mił eipi endi mulałmin mon. Na Pol ond
peri ełe kularip enim ol kis kun sinerang mulnjung ełe ngunenj mon? Nga
enim na embe Pol ełe enim nol pinenjing mon ku.
14 Na nanim ka piip Gos ngond ei, na enim endi nol pendip ngunenj; ba
wu tał Krispis kin Geiyas mendpił nol pendip ngunj. Mon pim kin, wumb
pei na kin ekii singii; ba Krais kin ekii sinerngii, mon.
15 Yi mił erang, wumb torung wumb ek yi ninerngii mon. En enim Pol
embe ełe nol pinjpin kin, Pol kin ekii simin. Simin ningii ek ei, kapli
enenmba mon.
16 Ei keimi na nanim Sepanis eim ambim nin, kingam ambiłim nol nin, na
nol pendip ngunj; ba nga na wumb kombur eipi nol pendip ngunenj mon,
ni piind.
17 Jiisas Krais na kindim ei, wumb nol pendkin ngunjii nipi, kindnerim
mon. Jiisas Krais eim na kindim ei, eim ek ka nip, tor kindip wumb ngumbii
nip na kindim. Kindpi ei ek nip, tor kindmbii ni, ya mani mei ełe wumb
noman pałim ek ei sip, ende kindip; mon pim kin, Jiisas Krais opu ond peri
ełe kułum ek ka ei, ek wii mił endi pinermba mon. Jiisas eim ek ka ei am
dinga wii mendpił pimba.

Krais Nge Dinga Ei Gos Nge Dinga

18 Pe wumb ol kis kun pinerim mił erik molmun wumb ei, Jiisas opu ond
peri ełe kolpu erim ol ei, epi wii mił ni piinmin. Ba wumb Jiisas kin pii gii
nik enmin wumb ei, Gos orung simba wumb ei ni piik kin, Jiisas ond peri ełe
kolpu, nga konj tonu opu erim Gos ek ka ei, Gos nge noman dinga mendpił
salim ni piinmin.
19 Yi mił erang, Gos eim ek ka ełe yi ninim, ei keimi sinim piinmin,

“Na kapli wumb noman ka wii dinga peng mulngii ei, top erip, kis
mundamb, noman ka yi nge peng mulerngii, mon!”

Pe nga,

“Na nanim yi ermbii wumb nii endi, noman peng sin sinim epi pei piinmin
ni piingii wumb ei, noman eipi eipi pałim ei sip, eipi eipi kindmbii,”
ninim.

20 Pe nga noman piiłmin wumb jili mił molmun? Nga wumb Gos ek kanim
kanim pei mon polmun wumb jili mił molmun? Nga wumb ek mił elmin,
wumb ya mei ełe molmun wumb ei jili mił molmun? Gos eim ya mei ełe
wumb pei, noman ka pałim ni piinmin ei erpi kindang kin, noman mendpił
endi pinałim mon!
21 Gos eim noman ka owundu pałim ei, eim ol yi nge erang tonu om. Ya
mani mei ełe wumb pei en enim noman pim ełe, Gos nge eim noman to piik
enjing, ei kapli enerim mon. Yi peng kin, Gos eim noman ka piipi yi erang
kin, wumb eim pii gii ninjing wumb ei sipi orung sim. Seng kin, sin Gos ek
ka ei kin, noman owundu pinałim mił mei wumb ni piinjing kin, ek ka ei
nipin, tor kindinjpin ełe nge, Gos wumb ei sipi orung sim.
22 Nga Jura wumb Gos ek ka ełe piipin gii nimin; ba sin tonu epin Gos jep
ol endi kanpin kin, pii gii nimin nik, yi niłmin; nga Griik wumb noman ka
dinga erik simin ni piik elmin wumb ei ku.
23 Ba sin Jiisas Krais ond peri ełe kułum ei, sin ek ni tor kindamin. (Wumb
ol kis kun pinerim er mulnjung wumb ełe, sip orung sip erim ek ei, sin nipin
tor kindpin ngonmun.) Jiisas ek ka ei piik kin, Jura wumb ombu geltii kulk,
buł ngok enjing. Ba wumb tiłap eipi wumb ombu, noman ełe ek ei, ek kun
pinałim mon ni, noman yi to piinmin.

24 Ba wumb ombu, Gos eim sipi orung sim wumb; Jura kin wumb tiłap
eipi kin ouni, ek ka ei pii gii ninmin ei, Krais eim, ei eim Gos nge noman
dinga mołum; nga Gos nge noman ka wii ei, eim mendpił mołum.
25 Pe Gos eim noman wii mił ei, wumb noman owundu pałim ei to mani
kindim. Nga Gos nge dinga ei wii mił dinga epi ei, wumb nge dinga owundu
ei to mani kindnim.
26 Pe angnan noł, enim kom se piyei! Ok enim nimbił oł mił erik
mulnjung? Gos eim enim to tonu kindpi mundang kin, sipi orung sim. Pe
en enim ni ombu en enim mulnjung mił, ei piinmin. Enim wumb aninga
kombur noman ka wii peng mulnjung. Enim wumb aninga kombur enim
dinga peng, mulnjung. Pe nga enim wumb aninga kombur wu num embe
pułum ei, wumb noman ełe yi mił piiłmin.
27 Ba Gos eim ya mei ełe wumb mendpił mił mon. Wumb wii mił wumb
eipi ni piinmin ei nge, Gos eim erpi, tonu kindpi sipi, wumb noman pałim
ni piik mołmun wumb ei, topu singambił sipi ngum. Pe nga ya mani mei ełe
wumb wii, dinga pinałim wumb ei, Gos sipi, erpi, tonu kindpi, wumb dinga
owii sałim wumb ei, to singambił sipi ngum.
28 Gos eim ya mani mei ełe epi wumb kanik si kindinmin wumb wii mił
endi sipi kin, nga wumb epi sinałim wumb yi niłmin wumb ei sipi kin, nga
epi endi molałim epi endi ei sipi kin, tonu kindpi erpi ei, wumb noman pałim
wumb nin, epi pei dinga sałim epi ei nin, pe sałim epi ei to mani kindpi wii
mił kindang mułmba.
29 Mon pim kin, wumb endi kapłi eim embe ambiłpi tonu kindpi kin, Gos
kumb ełe mołpu yi ermba. Ei mon!
30 Ba Gos eim enim erpi tu wupu, Jiisas Krais kin dambiltpi se ende kindpi
kindang mołmun. Gos eim Jiisas Krais kindang, Jiisas eim sinim nge noman
konj ni, noman ka wii puł wu mołum. Sinim Jiisas eim kin o pun, Gos nge oł
kun ka wumb mił Gos eim sinim kaninim. Yi mił erang, Gos Gui Ka sinim
kin mułang kin, sinim Gos nge oł kun ka oł ei ekii simin, nipin yi ełmin. Pe
nga sinim Krais kin pii gii ninjpin kin, Gos eim kin sinim sipi orung sim.
31 Mon pim kin, Gos eim ek ok nirim mił tonu omba. “Wumb nii endi
ka ka piipi kin, epi ełe embe ambił tonu kindmba, ei kapłi; ba wu ei ka ka
piipi kin, Gos oł ka wii eririm ei piipi kin, Gos Owundu embe ambił tonu
kindmba.

2

Pol Ek Ka Ni Tor Kindpi Kin, Jiisas Krais Opu Ond Peri Ełe Ek Ei, Wumb Nii Ngum

1 Kindang na yi ku angnan noł enim kin onj kunum ei, Gos ek keimi koi
erpi pim ek ei, na nip tor kindip enim ngunj. Ngunj ei, na ek olt kinan ka
wii endi nip kin, nga noman owundu pim wumb mił endi nip, enim kin
ngunenj mon.
2 Pe na nanim noman to piip epi kanim kanim pei, noman to piinenj ei,
enim tep to ek nip ngop muls; ba Jiisas Krais endeim mendpił ouru ninerim
ei, eim opu ond peri ełe kułum ei mendpił, noman to piinj.
3 Pe enim kin op muls kunum ei, nanim dinga endi peng piinenj; nga
nanim gał owundu sip pur pur tang muls.
4 Pe nga, nanim ek ka nip tor kindip kin, na ek andan top wumb ngunj
ei, ya mani mei ełe wumb noman ka owundu peng ninmin oł ei nge ninenj
mon; ba Gos eim Gui Ka ełe na paki tang, dinga ngang kin, ek keimi nip tor
kindinj.

5 Ba enim nge pii gii ei, ya mani mei ele wumb noman palim ei mil, enim
pinalim; ba enim pii gii ei, Gos kin eim dinga ele palim.
6 Peng kin, sin noman dinga palim ei nipin, wumb nii endi opu, Jiisas kin
pii gii dinga nipi, molum wumb ei kin, nipin ngonmun. Ba noman dinga
ya mani mei ele wumb noman dinga mon; nga ya mani mei ele tep enim
wumb ei dinga mon ku; nga dinga epi endi eipi nge mon ku; dinga ombu
ele am ba.
7 Pe ek noman dinga endi na nip tor kindip ei, ok Gos eim nge noman
dinga koi erpi pim. Kunum ele, mul mei enerim kunum ei, yi erpi pendim.
Na ek nip tor kindip ei, wumb kinenjing koi erpi pim ei, Gos nge tilang ka
wii sinim kanpin piimin.
8 Ya mani mei ele tep elmin wumb nin, wumb eipi yi ku, ei kapli Gos
noman dinga ei kanik piik, kun enenjing mon. Pe en enim piilangin kin,
en enim kapli Jiisas Krais Owundu tilang owundu pul wu ei, ond peri ele to
kundnelangin.
9 Ba Gos eim ek ka ele yi mil nirim,

“Wumb endeim kapli endi ningil ele piik kin, nga kanik kun enarik. Nga
wumb endeim kapli kom ele piinarik; nga wumb endeim noman ele
to piinarik epi ei mendpil, Gos eim epi ka wii erpi kun er molpu
kin, wumb nii endi eim kin noman kulk ngungii wumb ei mendpil
ngumba.”

10 Ba Gos eim koi erpi pim epi ei, Gos Gui Ka kin, sinim pii gii ninmin wumb
andan topu ngum. Ei eim Gos Gui Ka ele yi erpi kin, epi kanim kanim pei
kurnum. Nga Gos eim epi mandring mendpil koi erpi ermbii ni piim epi ei,
Gos Gui Ka yi ku erpi kurnum.
11 Pe wumb endi kapli, noman palim min, nimbil ol endi ermbii ni piinim
ei, wumb eipi endi piinalmin mon. Ba wumb ei, eim nge noman tuk gui
mendpil piinim. Nga Gos eim, nipe noman endi palim ei, Gos eim nge Gui
Ka ei mendpil piinim.
12 Gos eim nge Gui Ka ei, sinim noman ka ngang sinjpin ei nge, ya mani mei
ele wumb nge noman ele mon. Yi peng kin, sinim kapli, Gos eim nge Gui
Ka epi kanim kanim pei wii ngum ei nge, pii pol tumun.
13 Ei kapli, sinim ek ele nipin tor kindpin ei, ya mani mei wumb noman
ka wii palim mil ninanmin mon! Ba Gos eim Gui Ka ele nge, sinim ek pule
nipin tor kindmin. Wumb nii endi, Gos nge Gui Ka noman tuk ele molum
wumb ei, Gos nge Gui Ka ei, Gos ek ka andan topu ngum.
14 Pe nga wumb nii endi, Gos Gui Ka mulermba wu ei, Gos eim ol epi
kanim kanim pei ngonum ei, kapli sinerngii. Nimbil erang wumb ei Gos
kingam Jiisas kin pii gii ninenjing. Eim am keimi pii pol tunarpi kin, kapli
enermba mon. En enim ombu kombur mon ni piik kin, noman to piinerngii.
Nimbil erang Gos Gui Ka wu ei kin, paki tunermba mon.
15 Pe wumb nii endi eim kin, Gos Gui Ka molum ei ol epi kanim kanim ei
mok to piipi, kanpi kun enim; ba nga wumb eipi endi kapli ok, wumb ombu
ol yi ermin ni piik enmin, pa nik; mok tok kanik, piik enerngii, mon.
16 Gos eim ek ele yi ninim,

“Wumb endi kapli, Gos Owundu noman palim mil kapli piinermba. Wumb
endi kapli, Gos Owundu ‘Yi erii yi erii,’ pa ninermba, mon.”

Ba pe sinim pii gii ninjing wumb, Jiisas Krais eim nge noman ka ei, yi mil
piik molmun.

3

Gos Nge Kongun Wumb

1 Ba nanim angnan noł, nanim pii gii ninjing wumb dinga Gos Gui Ka
mołum wumb kin mołpu kin, ek nip ngunj mił, enim yi ku, nip ngumbii
pinałim. Nimbił erang enim Gos Gui Ka mulałim wumb mił ełe, ek yi
mendpił nip ngond. Nimbił erang enim Jiisas Krais kin pii gii ei, kangił
kembis mił pałim; enim pii gii dinga pinałim, mon.
2 Na enim ek nip ngunj ek ei, ombu am to mił, dinga pinałim nge kuni,
dinga punum mił ek yi nge mił, ende nip ngunenj. Nimbił erang enim ek
yi nge, ei piingii nge, piik kun enarik mułngii. Nga pe yi ku, enim piik kun
enarik mołmun.
3 Nimbił erang pe yi ku, enim oł kis ełmin wumb mił no pek mołmun? Wu
angim ek buł morung mił erik, ek mił erik, yi enmin oł ei kun pinałim mił
enmin. Nga enim Gos ek pii gii yi ninarik, piik kun enarik kin, erik mołmun
mił, enim mei wumb yi ku erik mołmun.
4 Yi mił erang, enim wumb endi molk yi ninmin. Na nanim, “Pol kin tep
to endinj.” Nga endi yi ninim, “Na nanim Apolos kin tep to endinj.” Oł yi
ełmin oł ei nge, ya mani mei ełe nge wumb mił mołmun; ba Jiisas nge oł kun
ka mendpił mił molałmin mon.
5 Nimbił erang enim wumb sił Pol kin Apolos teł kin ek mił enmin. Sił Gos
nge kongun wu mendpił mołmbuł. Sił Gos nge, eim ek ka nipił, tor kindpił,
wumb ngumbuł nge kongun eipi eipi mił ngum. Kongun ełe erambił ei,
enim ok pendik kin, Jiisas Krais kin pii gii ninjing.
6 Nengin kin, na nanim Pol, Gos ek ka ei kumb se ni tor kindip kin, kongun
yi enj. Kongun ei yi mił, wumb kuni emb mei ełe taltmin. Na kumb se
kongun yi erip kin, Gos eim ek ka nip tor kindinj. Nga Apolos eim na erip
mundunj, kongun kumb ełe, paki to erpi, tuk kindpi pum ei, wumb kuni
emb kumb se talk pendik kin, ekii se konu eni pang kin, noł kulk tu wuk,
bein tonum mił, Apolos eim kongun yi mił erim. Ba Gos eim mendpił, ek
ei erpi mułang kin, kuni mił połpu, tonu op mong tum. Tang kin, wumb ei
eim ek piik, ekii sik, pii gii ninjing.
7 Gos ek ka kun emb taltim wu ei Pol, eim wu num mon! Nga ekii se
wu endi opu, Gos ek ka ni wumb ngopu erim konu ełe paki to erim wu ei,
Apolos eim wu num mon ku. Ba Gos eim mendpił, kongun erpi kanpi, sep
mułang kin, opu mong keimi tang kin, wumb ok eim ek ka ei pii gii ninmin
ei, Gos eim endeim mendpił Owundu mołum.
8 Wumb nii endi, Gos nge ek ka kongun kumb se pułngun mondpu erim
ei, kuni emb mił kindpi o pum. Nga ekii se wumb kombur, Gos nge ek
ka kongun ełe erik mundnjung ełe nge, erik ok punjung ei, Gos nge ek ka
ełe, emb kindik pendnjing konu ełe, noł mił kindik ok punjung. En enim
kongun ende enjing mił ei, kumep yi ku, se orung singii ei nge, Gos yi ku
ngumba.
9 Ba sił Pol kin Apolos, Gos nge kongun ende wu mołmbuł. Nga enim pei
mei mił seng kin, Gos eim nge mei konu ełe kongun enim.
Nga yi ku, enim pei ngii mił seng kin, Gos eim nge ngii ełe takpi er mołum.

Gos Nge Kongun Wu Ei Ngii Tałiłmin Wu Mił

10 Gos eim nge noman kaimb si na kin ngopu, na ngii takip piiłim wu
endi tonu op, yi mił moł. Na nam ngii tekngii konu mei nop erip sinj. Na
paki mani połup kin, ngii pułngun mondup enj. Nga wu eipi endi opu, ngii
tumunj ełe tonu kindpi kin, ngii tekim. Ba nga wumb eipi endeim endeim
nik, piik kun erik kin, ngii tekngii.
11 Gos Jiisas Krais eim ond paki dinga mił połpu angndang kin, tonu peł
ełe, ngii takinmin ei, na Jiisas Krais eim ek ka enim kin nip tor kindip
ngunj. Kunum ei ekii se, nga wumb endi eipi, ond paki dinga eipi endi
polk angndangin kin, tonu peł ełe, enim ngii yi teknerngii mon.

12 Na ek ei nip enim wumb ngond. Wumb pii gii niłim wu endi Gos paki
dinga ełe epi ka kanim kanim sipik ngii takinmin ei, ku gol mił; nga ku silpa
mił; nga kom ku ka mendpił mił; ku owundu noman kultmun ku ei mił epi
ei sik dinga mułmba ba; nga wumb kombur ond min; kupuł engimb min;
kuni wiis kilim ei sipik; ngii ełe takinmin, epi ei dinga pinarpi kin, sikir
poru nipi amb ba.
13 Pe wu endi kongun erang mił Krais nga orung omba kunum ełe, opu
peni ełe omba kunum ełe, dup opu peni ełe omba kunum ei, Gos wumb pei
mok tumba kunum ełe, nipe kongun endi erim ei, dup opu pendpi, ambił
kinang wu ei kongun yi enim ei, kapłi min mon? Ei kanik kin, pii poł tungii.
14 Pe wumb nii endi eim ngii ełe, Jiisas Krais paki dinga ełe kin takpi ei,
kindang kin, pepi mołum. Ekii se dup nonarpi nim kin, ngii dinga mułang
kin, kongun wu ei kumep ka simba.
15 Ba wumb nii endi, eim kongun endi ermbii ni piimba ei, eim dup nopu
erpi kis mundpu nim kin, kapłi eim kumep ka sinermba; ba eim kapłi Gos
se orung simba. Ei yi mił, wu ei eim epi ombu, dup numba erang, se tor
sengin kin, wu yi mił ka mułmba.
16 Enim epi ei, kom se piyei! Enim wumb pei Gos eim nge men tołmun ngii
mił mołmun. Molk kin, Gos eim Gui Ka enim kin noman tuk ełe pu mołum.
17 Pe wumb endi Gos eim men tołmun ngii ełe erik, kis monduk, ninjing
kin, Gos eim kapłi wumb ei erpi kin, to kis mundmba. Nimbił erang, Gos
eim men tołmun ngii ełe, eim kun ka wii mendpił mułmba. Enim Krais kin
dambiltik ende puk molk ninjing kin, pe enim Gos men tołmun ngii mił molk
pungii.
18-20 Wumb mei ełe wumb, noman ka wii sałim ni piinmin ei, Gos eim
ningił ełe, epi wii mił kenim ełe nge, Gos eim ek ełe yi ninim, “Mei wumb,
sin sinim noman ka pałim ni piinmin ei, epi kanim kanim kun pinermba
mił endi erngii ei, Gos eim kapłi wumb ei noman ełe, ambił gii nipi, andłam
ondu ngumba nge sałim.” Nga Gos eim ok pułum ek endi yi ninim, “Gos
Owundu eim wumb noman pałim wumb ei, noman tukrung ei, eim kanpi
piipi kin, noman wii mił pałim ni piinim.” Pe wumb endi, ei eim ek kend
topu, yi enermba mon. Wu ei yi ni piipi, ‘Na nanim ya mani mei ełe, epi
kanim kanim ei noman peng pei piind,’ ni piimba wu ei, eim noman yi mił
piipi mułmba wu ei, eim noman wulu pang mił mułmba. Wumb yi ni piik yi
erangin kin, kapłi wu ei nga opu, noman peng kapłi, epi kanim kanim pei
pii poł topu, kanpi kin, kun erpi mułmba.
21 Yi mił erang, wu endi wumb embe to tonu kindnermba, mon. Epi
kanim kanim pei ei enim nge simba.
22 Na Pol ni, Apolos ni, Piisa ni, mei ni, epi konj ni, epi kułum epi ni, pe epi
mołmun ni, nga ekii epi tonu omba epi ni, epi pei ombu enim nge simba.
Enim epi ombu ełe enim tep erik mułngii.
23 Nga enim Krais Jiisas nge wumb. Nga Krais Jiisas eim Gos nge mendpił.
Yi mił erang, wu endi wumb embe to tonu kindnermba, mon!

4

Gos Kindim Wu Krais Nge Ek Se Andiłmin Wumb

1 Enim kapłi, sin kin piingii ei, Jiisas Krais nge kongun wu molk piingii.
Sin sinim Gos nge koi erpi pałim ek keimi ei nge tep er mołpun yi erik kin,
ek ni tor kindpin mołmun.
2 Pe epi endeim mendpił, wu endi epi kanpi, tep erpi se mołum wu ei, eim
wu num nirim mił mendpił ekii sipi, erpi mułmba.

3 Pe wu endi min, wumb pei, na nge oł ei, kongun kun ka tep erip oł ei, mok tok erngii epi ei, wii mił erngii ni piind. Yi mił ku, na nge oł ei mok top enał ku.
4 Na enim kin kongun erip na oł kis endi enj min mon, ei na piinand; ba Gos eim piinim. Gos Owundu endeim mendpił, na oł kis min oł kun ka enj ei, mok topu kindnim.
5 Yi peng kin, enim kapłi wumb endi oł kis min oł ka erim kin, enim sikir mok tok enerngii mon! Gos Owundu orung omba kunum ei kokuł. Enim Gos Owundu orung omba kunum ei, kui er mułngii. Gos eim epi koi erpi mołum epi ei, wumb noman tuk ełe ei sipi peni ełe kindmba. Nga wumb noman ełe epi erngii epi ei, peni ełe kindang kin, wumb pei piingii. Kunum ełe, Gos ei eim kapłi, wumb endeim endeim ni, oł enjing mił ei, Gos wumb ei enim nge embe ambił tonu kindmba.

6 Nanim angan noł! Apolos kin, na nanim kin, ek nip tor kindind ei, enim piingii nip nind. Na nanim ek ei nip, enim ngop ei, andan top mił nip ngond. Nga enim kapłi pii poł tungii ei, nipe ek endi mił nind. Enim kapłi, Gos eim ek ełe ninim mił ei, ekii singii. Enim kapłi, wu endi eim embe ambił tonu kindik kin, nga wu endi eim embe ambił mani kindik kin, yi enerngii, mon!
7 Angnan! Enim wumb nii endi enim wu num mundnjung? Ei endi mon! Wumb pei ende mił mołmun. Pe keimi, enim epi pei sałim epi ei, Gos enim ngum. Ngang kin, pe enim ek yi mił ninerngii mon! “Na oł ka wii enj kin, epi ka wii tonu om ei, ni piinerngii mon!

8 Enim kunum kunum yi mił ni piinjing, “Sin pe kapłi epi kanim kanim pei sinjpin. Nga epi endi noman enanim mon. Sin wu king mił tonu onjpun; ba Gos nge ek se andiłmin wumb andan tok ngunenjing mon ku.” Pe keimi, enim king mulnjung kin, na ka piimbii ku. Yi mił pim kin, kapłi sin enim kin tep to king mił mułmun.
9 Pe na nanim yi mił ni piip kand ei, Gos eim sin ek ka se andpin nipin wumb ei, am mer sipi, ełe pim kongun ei, erngii nipi ngum. Yi mił erang, sin wumb oł yi enjing nik, sipik, tok konduk wumb mił mołmun. Wumb pe sin keningii nge nik ełmin wumb mił, sin yi mił mołmun. Ya mani mei ełe wumb pei ni, tonu epin enjel pei yi ku, sin minj mani kanik mołmun. Yi mił, sin dinga sinałim.
10 Wumb sin kin yi mił ninmin, ‘Enim Jiisas Krais nge kongun ermin oł ei nge enmin;’ ba wumb yi ninmin, ‘Enim piik kun enarik noman pinałim wumb mił nik mołmun. Ba enim noman yi to piinmin ei, sin noman ka wii pałim wumb,’ ni yi piinmin. ‘Nimbił erang, sin Jiisas Krais nge wumb tiłap mołmun.’ Nga wumb sin kin yi mił ninmin. ‘Enim wumb dinga pinałim wumb; ba sin wumb dinga sałim.’ Wumb yi ni piinmin, ‘Sin wu num mołmun; ba enim wumb embe pinałim wumb mił mołmun.’
11 Sin ok kin, pe kunum kunum, Jiisas Krais eim kongun erpin endinjpin kunum ei, kuni nin, noł nin, epi ei sinerang kin, wii pepin pepin enjpin. Nga alap nin, epi pei sinerang kin, wii mołpun endamin. Nga wumb sin kepii tok, ek buł ambilk, nik nik enjing. Pe nga sin ngii sinerang kin, tuk andpin andpin mulnjpun.
12 Sin sinim no pepin, andpin kongun erpin ei, sin sinim angił ełe kongun dinga kindpin enjpin. Nga wumb sin ek kis kun pinerim mił, ek buł ambilk enjing ku; ba sin prei erpin, Gos ngopun, eim kapłi paki tang kin, noman to ak to erpin piinjpin. Nga erpin kin, sin ngenj kumbii ngołmun kunum ei, sin kanpin, wiik tołmun.
13 Pe wumb sin ek buł ambilk, ek nik ngunjung ei, sin ek kun ka pim mił, nipin orung kindinjpin. Kindpin kin, ya mani mei ełe wumb, sin kin noman

yi to piinmin. ‘Sin kuni kiim nin, epi moł mił,’ ni piinmin wumb ei, enim epi wii mił endi mołmun wumb mił, endi kun ka mulałmin mon! Wumb ei en enim sin kin noman yi to piinmin.

14 Na nanim ek ei nge połup, enim kin kindind ei, enim piik kin, singambił singii nge, nip ngonand mon! Ba na enim ek kengip dinga ngop kin ek nip ngond. Nimbił erang, enim nam kang ambił mił mołmun. Mułangin kin, enim nam noman kułup ngond.

15 Pe enim 10,000 wumb pei kapłi enim tep erik mołmun wumb ei mił molk kin, Jiisas Krais nik kin, andan tok wumb ngungii; ba enim ernjing pei mulałmin mon. Na nanim enim erinjing mił mendpił mołup, si kindinj. Nimbił erang enim kumb se, Jiisas eim ek ka ei piik kin, eim nge wumb tiłap molk kin, pii gii ninjing ei, na Gos eim ek ka ni tor kindip kin, enim ngunj.

16 Pe yi peng kin, na enim ek dinga nip ngond ei piingii. Na nanim noman pałim mił erip kin, andan top mundunj ełe, kapłi enim ekii sik, erik pungii.

17 Ołełe nge, na piip kin, Timisii kindamb kin, enim mołmun konu ełe onum. Opu kin, nanim kingam mił, na eim noman ngond. Ngop pendip kin, Owundu Jiisas Krais nge kongun ei ambił gii nipi pum. Pupu kin, eim Jiisas Krais noman konj ngang kin, na Jiisas ekii sip, kongun erip, mołup pund mił ei, eim enim nipi ngang kin, piingii. Na Gos nge tiłap wumb konu eipi eipi mołmun wumb ei, ek yi ku, nip ngoł ek ka ei, eim enim kanpi kin, ni tor kindpi ngumba.

18 Wumb kombur en enim, wumb owundu mołmun ni piik kin, en enim embe ambilk tonu kindik kin, noman yi to piinmin ei, na Pol tungu erip, enim kin onermba ni piinmin. Nimbił erang, na Timosii enim kin kindinj.

19 Ba sinim nge Owundu eim noman ełe kapłi ni piim kin, na enim mołmun konu ełe, si kirip ombii. Nga nam nipe epi endi bong nik enmin wumb ei, erngii nge kur kan simbii. Na en enim nipe epi endi ningii ek ei nge, mendpił mon; ba en enim dinga pałim ei, kurup kenmbii.

20 Nimbił erang Gos eim sinim kin tep er mołum ołei, ek ninmin ełe nge mon; ba Gos eim nge dinga ełe mendpił pałim.

21 Pe enim na ek piinenjing kin, na enim kin pe epi nipe endi mił, endi ermbii ei nge, enim noman to piinmin? Pe na enim kin kepii tumbii nge ombii min, na noman emin sep kin, enim noman tuk giyeng ni seng kin, enim kin ombii?

5

Wumb En Enim Ołełe Kis Men Tołmun Ngii Ełe Enjing

1 Pe wumb en enim ołełe kis erik mołmun mił, nik ngunjung. Pe wumb kombur enim mołmun konu ełe tuk molk ołełe kis erik ei, amb ngunduk, ołełe kun pinerim mił enmin. Enim wumb endeim, eim arim nge amb eim seng kin, tep tokuł, no pekił andinmbił. Ołełe yi nge ei, torung pii gii ninenjing wumb mołmun ei, ołełe yi nge ei kun pinałim mił ni piinmin.

2 Pe nimbił erang en enim nge embe ambilk to kindik enjing? Ei mon; ba enim ołełe si si kindik kin, nga kaimb sik, kei nik mułngii. Pe wu endi eim ołełe kis yi nge erim ei, enim kapłi eim tuk mołum ei, to tor kindangin kin, pupu torung mułmba. Mołpu kin, enim kin tep to mulermba mon!

3 Pe na enim kin tep to mulał, mon! Ba na noman tuk gui ei, enim kin tep to mił mołum. Mołpu kin, Jiisas Krais nge dinga ełe, na wu ei ołełe kis kun pinerim mił, erpi mułum wu ei kin, na ek ok noman ełe piinj mił, ni tor kindip ngond. Nip kin, na enim kin tep to mołup kin, nimbii mił nind.

4 Na ok noman ełe piinj yi mił nind. Pe enim ok, Jiisas Krais nge dinga
ełe, se kułou tok, o ende pungii. Kunum ei, na noman tuk gui enim kin tep
to mułmbii. Nga Jiisas Owundu nge dinga ełe, sinim kin tep to mułmba.
5 Wu ei oł kis ełim wu ei, tuk mołum ei, to tor kindangin pupu kin, Seisen
kin ba. Pang kin, Seisin eim ngenj oł ełe, to kis mundmba. Yi mił erang kin,
Jiisas Owundu orung omba kunum ei, wu eim nge noman tuk gui ei, sipi
orung simba.

6 Pe enim engin mił erik, embe ambilk tonu kindik kin, oł yi nge enmin
oł ei, kun ka mon. Enim ek ei piyei! Ek endi yi mił ninmin, 'Bres kopur
owundu mił o wułum epi yiis ei, aninga kopur kindiłmin. Oł yi erang kin,
bres o wupu owundu ełim. Ei yi mił ku, wumb oł kis kun pinałim oł enmin
ei, aninga erik punmun. Nga ekii se, oł kis wumb kin orung orung punmun.
7 Pe enim oł kis kun pinałim yi nge, erik mołmun ei, yiis mił bres kin orung
orung pei punum yi mił si kindngii. Si kindik kin, kapłi enim bres konj yiis
pinałim ei, yi mił oł kis pinerang kin, am kun ka mendpił mułngii. Nimbił
erang Jiisas Krais eim kołpu kin, sinim kin kindim. Kindpi kin, eim Jura
wumb Eisip konu molk kin, kung siipsiip to kundnjung mił, eim sinim kin
yi kołpu ngum.
8 Yi peng kin, kapłi sinim oł kis kun pinałim mił, erpin mołmun ei, si
kindmin. Ei yi mił ku, Jura wumb yiis aninga kembis kindangin kin, bres
o wupu owundu ełim epi ei, kunum owundu Eisip konu ełe, Gos en enim
paki topu kin, Eisip konu ełe se mengpi, tor tułum ełe piik kin, bres wii erik,
kuni owundu wii nołmun, epi yiis endi kindnałmin mon. Nga sinim kapłi
kun ka mołpun ek keimi nimin.

9 Na yi nip mon połup kin, enim kin kindinj. Kindip kin, enim wu eipi oł
kis kanim kanim kun pinerim mił, wu eipi nge amb ngunduk ełmin wumb
ei kin, tep tok, ende endnerngii mon.
10 Yi erang kin, enim wumb kanim kanim endi kun ka pinerim mił, ya
mani mei ełe wumb oł kis wu eipi nge amb ngunduk enmin; nga wumb
mei ełe epi kanim kanim pei simin ni piinmin; nga wumb kombur epi pei
wan waning simin ni piinmin; nga gos kend men tok erik ngonum wumb
ei, oł yi nge enmin wumb ei si kindik kin; nga ya mei ełe epi pei si kindik
kin, wumb kin wii mendpił mułngii. Na nanim enim kin mon połup kindinj
ei, ek yi ninand mon.
11 Ba na enim kin ek nip mon połup end ei, pułe yi mił. Wumb endi eim ek
yi mił nimba, 'Na nanim Jiisas Krais nge tiłap ełe moł;' ba nga eim wu eipi
nge amb ngunduk tep to oł kun pinałim mił erpi kin; nga epi kanim kanim
pei eim minj ku simbii ni piipi kin; nga gos kend kin men topu erpi ngopu
kin; nga wumb kin ek buł ambiłpi kin; nga noł nok noman wulu pang kin,
peng pep kun enerang kin; nga wumb eipi epi waning si kin, enim wumb
yi nge ei enim kuni ende nok, tep ende tok yi enerngii, mon!

12 Nimbił erang kongun ei na nanim kongun mon; nga enim kongun mon
ku. Torung wumb Gos eim tiłap ełe mulałmin wumb ei, oł kis kun pinałim
mił enmin pa nipin, wumb ei mok tok enerngii mon! Ei nimbił erang, ei
sinim nge kongun mon.
13 Ba wumb ombu Gos eim tiłap ełe, torung molk oł kis kun pinałim mił
enmin wumb ei, Gos eim kapłi mok tumba. Ba pe nga, Gos tiłap ełe tukrung
mołmun wumb ei kin, enim mok tok erngii kongun mendpił pałim. Gos ek
ninim mił yi erngii, "Enim wumb endi oł kis ełim wu endi enim kin mołum
wu ei, to tor kindei!" niłim.

6

Pii Gii Wumb Engnjing Kin Kos Erik Ngunerngii

1 Pe wumb endi enim Gos nge wumb mołmun konu wu ei, wumb eipi kin ek nimba wu ei pupu kin, wumb torung wumb kos piiłmin wumb kin punermba mon. Nimbił erang wu ei eim singambił sinerim min? Ba wu ei eim Gos nge wumb kin kos piimba.

2 Enim ei piyei! Gos eim nge wumb tiłap ełe mołmun wumb ei, ekii se kapłi enim ya mani mei ełe wumb orung orung Gos kin pii gii ninenjing wumb ei kin, kii sik epi kanim kanim erngii ełe piik kin, mok tok erngii. Yi mił erang keimi, enim ya mani mei ełe wumb oł kis kun pinerim mił enjing wumb ei kin, enim kii sik, mok tok erik, pa yi ningii pim kin, nga ek nin, epi kembis ombu, enim nik sipik, kun erngii ku.

3 Enim ei piingii, ekii se simin kapłi, Gos eim enjel mołmun ei, oł endi erngii ei, sinim mołpun oł ei mok topun ermin, pa nipin ngumun. Yi peng kin, sinim kapłi ya mani mei ełe ek nin, epi kembis kombur kun pinerim mił erik mołmun ei, sinim kapłi nipin, mok topun kun ermin.

4 Yi peng kin, sinim na mei ełe kos ek nin, epi kanim kanim ełe pim kin, sinim nimbił oł erang, wumb Gos kin pii gii ninenjing wumb ei kin, epi ombu mok tok enmin?

5 Na ek ei mon połup kin, enim singambił singii nge nip ngond. Pe keimi, wumb kombur enim pii gii ninjing wumb mołmun konu ełe wumb, noman pim wumb ei, kapłi nik piik, enim oł kun enmin, nga oł kis kun pinerim mił, mok tok kos erngii ni piik; ba wu endi molałim min?

6 Ba wumb kombur, enim Gos nge wumb tiłap mołmun ei, en enim engnjing kos ek piik nge sipik, Gos kin pii gii ninenjing wumb kumb ełe si pangin kin, wumb ei enim oł nik piik, mok tok, kos erngii min?

7 Enim engnjing endi si mengk, kos erngii sipinmin. Oł yi nge enim to mani kindpi kin, enim oł kun ka pim mił, enenjing pa nipi ngonum. Pe nga enim kapłi kanik wiik tangin kin, wumb enim epi waning sik; nga ek kend tok siłmin mił, yi erngii.

8 Ba enim engnjing noł pii gii ninjing wumb kos erik kin, pin pin erik, wumb eipi epi toltuk sinmin.

9-10 Enim ei piyei! Wumb oł kis ełmin wumb ei, Gos eim tep erpi mołum konu ełe tuk punerngii mon. Enim wumb en enim noman ełe ek kend tok enerngii, mon. Wumb ombu Gos eim tep erpi mołum konu ełe tuk punerngii. Wumb ei oł kun pinałim oł ełmin wumb ei, wu eipi amb ngunduk sik; nga gos kend embe ambilk tonu kindik ełmin; nga wu eipi embnjing kin tep tok, no pek ełmin; nga wu endi wu eipi kin amb mił tep to pek ełmin; nga wumb eipi epi waning siłmin; nga wu endi epi kanim kanim pei sałiłim wu ei, wu eipi bun bun kułpu kin, simbii ni piiłim; nga wu endi noł nang kin, noman wulu pang mołmun; nga wumb endi eim wu eipi kin ek embiłmba; nga endi yi ku wu endi wu eipi tui to pendpi eim ku ni epi aninga waning siłim. Wumb yi nge ei, Gos eim tep erpi mołum konu ełe tuk punerngii mon.

11 Pe enim mołmun wumb kombur ok oł yi nge erik mulnjung; ba pe, Gos kingam Jiisas eim miyem ełe, enim noman tuk ełe oł kis kun pinerim, erik mulnjung oł ei, kil ngo si kindim. Nga Gos eim nge Gui Ka ełe erpi sipipi kin, enim to eipi kindpi kin, nga erang ok, wumb kun ka mendpił mołmun. Nimbił erang enim Jiisas Krais sinim nge Owundu ełe, pii gii ninjing.

12 Wumb kombur yi mił niłmin, “Epi kanim kanim pei, sin kapłi ermin,” ni lo yi ninanim mon; “Ba epi kanim kanim pei erngii,” ei kombur enim paki tunermba. Keimi, lo yi ninim, ‘Nga epi kanim kanim kapłi pei ermbii,’

ni piind; ba na epi ombu ei na ambił gii ninarpi kin, kongun wu mił kongun wii erip mulermbii, mon.

13 Keimi, kuni ei sinim kirim ełe nge, nga sinim kirim pałim ei kuni ełe nge; ba ekii se Gos eim kapłi sinim kirim kin kuni kin ei Gos eim erpi kin, to poru nipi, si kindmba. Ba sinim ngenj ei sipipin, oł kis kun pinerim mił, enermin mon. Nga ei amb ambił kin tep tunarpin kin, nga or ende pepin kin, piipin andinmin, ei mon! Ba sinim ngenj ei Gos Owundu eim nge ngenj; nga Gos Owundu ei eim sinim nge ngenj ełe mołum.

14 Gos eim dinga ełe mendpił, Jiisas Owundu kołpu pim ei, erpi sipi kin, nga konj kindim. Nga sinim yi ku, ei eim dinga ełe mendpił, sinim nga kułmun ei, erpi sipi kin, nga konj kindmba. Yi erang, sinim ngenj konj kunum kunum mułmba.

15 Pe enim kom sek piingii ei, sinim ngenj pei ei, Jiisas Krais eim nge ngenj yi peng kin, nga sinim Jiisas Krais sinim eim ngenj ei, sipipin kin, nga amb andłam owuł andiłim amb ei nge, sinim Krais ngenj ei sipipin oł yi nge, enermin ku. Ei am mon mendpił!

16 Pe enim kom sek piingii. Pe wu endi eim amb ningił owuł owuł kanpi andiłim amb ei kin, tep tokuł, or ende pekił erngił ei, Gos ek yi mił ninim, “Wu ngenj ei opu, amb ngenj kin opu, ende pupu, si kindpi kin, amb ei kin wu ei kin ngenj ende pupu mołum.

17 Ba wumb nii endi eim, Jiisas Owundu kin dambiltpi o ende pupu nim kin, eim noman tuk gui ka molkuł kin, o ende punjnguł.

18 Oł kis yi nge kun pinałim oł ei, buł ngok, si kindngii. Oł kis kanim kanim eipi kun pinałim enmin oł ei, ngenj torung oł enmin; ba oł kis yi nge kun pinałim oł ei, eim ngenj er kis mondpu kin, oł kis enim.

19 Enim piyei! Enim ngenj noman tuk ełe ei, Gos eim Gui Ka nge ngii mił, enim kin no pepi mołum. Gos nge Gui Ka, ei eim enim ngang kin, enim ngenj noman tuk ełe mołum. Enim nge ngenj ei en enim nge mon.

20 Gos eim enim kumep owundu to pendpi kin, sipi orung sim. Ei yi peng kin, epi kanim kanim en enim ngenj ełe erngii epi ei, Gos eim embe ambilk tonu kindngii.

7

Wu Amb Siłmin Oł Ei Nge

1 Ok enim mon endi polk kindnjing ei nge; pe na mon połup kin, orung kindind. Pe wu endi eim amb endi sinarpi ni, epi endi enerim kin, ei oł ka ermba.

2 Ba nimbił erang wumb ningił eipi eipi kaniłmin wumb, pei mołmun. Molk kin, oł yi ełmin oł ei piki tonum. Yi mił erang, wu amb endeim endeim ni mułangin kin, nga amb wu endeim endeim ni mułang kin, oł yi mił erngii.

3 Wu ngenj ei ambim nge ngenj kapłi eim pandi tunermba mon. Yi mił ku, amb ngenj ei wam nge ngenj kapłi eim yi ku, pandi tunermba, mon ku.

4 Amb eim nge ngenj ei, eim tep erpi mulałim mon; ba amb wam eim nge ambim ngenj tep erpi mołum. Pe nga wu eim ngenj ei eim tep erpi mulałim ku; ba amb eim wam nge ngenj ei eim tep erpi mołum.

5 Pe wu amb eł ełip wu amb nge tep tonmun oł ei nge noman ełe tonu om kin, kapłi tep tunguł. Pe nga eł ełip, mon pa nikił, kunum ełe mendpił prei erpił, yi ermbił nikił erngił, ei kapłi; nga ekii se okuł, wu amb nge tep tumbuł ni, noman to piingił ei kapłi erngił. Mon pim kin, Seisen opu pendpi kin, kom top, mon nipi kin, yi ermba. Nga eł ełip, ngenj ełe sipkił kin, wumb eipi kin oł kis yi nge erngił.

6 Na enim kii sinjing kin, wu amb simba ek ei piip nind. Nind ek ei, enim wu amb singii ei, yi mił erngii ei kapłi; ba ei lo ek endi mon.

7 Pe na noman yi to piind. Wu amb pei na amb sinarip wii moł mił, yi mułngii; ba wumb endeim endeim ni, Gos eim en enim noman dinga kanim kanim yi mił ngum. Gos eim wumb kombur en enim wenjing min embnjing. Nga Gos wumb kombur yi mił ngum; amb sinarik; nga wu punarik, wii mułngii.

8 Pe na ek ei nip wu amb sinałmin; nga amb wu punałmin; nga amb wenjing kołmun wumb ei kin nip ngond. Ngond ek ei, enim yi mołmun mił, na moł mił, yi erik mułngii; ei ka wii!

9 Ba wumb endi eim ngenj kin noman ełe tep kun enermba ei, kapłi wu endi amb simba min, amb wu endi ba ei kapłi. Mon pim kin, wumb ei eim noman tuk ełe dup mił gur neng kin, oł kis endi ermba.

10 Pe nga wu amb sinmin; nga amb wu punmun wumb ei kin, na lo ek dinga endi nip ngond. Ngond ek ei, nanim lo ek mon; ba Gos Owundu lo ei nipi ngonum. Ei yi mił, amb endi eim wam mani kindpi kin, pun punermba mon.

11 Pe nga amb wam ei mani kindpi, si kindpi pupu nim kin, amb ei, eim wii mułmba. Wu endi eipi punermba mon; ba amb eim nge wam kin orung ba ei kapłi. Nga amb ei wam noman emin sepi kin, eim kapłi, eim ambim se orung simba. Nga mon pa nipi kin, wu amb si kindnermba mon.

12 Nga wumb eipi kombur kin, nanim ek yi mił nip ngond. Ngond ek ei, Gos Owundu nge ek ok nirim mił pułum, mon. Nanim nip enim ngond. Pe nga, pii gii nim wu endi, eim ambim pii gii ninerim kin, ba eim wam kin kapłi, 'No pep mołup bii,' pa nimba. Nimba ei, eim wam kapłi mani kindpi kin, si kindnermba mon!

13 Pe nga pii gii nim amb endi, eim wam pii gii ninerim kin wu ei, eim ambim kin 'Tep to no pep mołup bii,' pa nimba. Nimba ei kapłi, amb ei eim wam mani kindpi kin, si kindnermba mon.

14 Pe enim piinmin! Wu endi pii gii ninerim kin wu ei, eim ambim kin tep tumba wu ei, eim oł kun ka ełmin mił mułmba. Nimbił erang eim ambim pii gii nirim ełe erim. Pe nga ambim eim pii gii ninerim kin, amb ei eim wam pii gii nim wu kin, tep to mułmba. Nga yi ku Gos amb ei kanpi kin, kun ka mił mułmba ni kaninim. Nimbił erang amb eim wam pii gii nirim ełe erim. Ba yi peng kin, enim kangi ambił mengłangin kin, kapłi kun ka mulenełangin. Ba nga oł yi enjing pałim mił ei, oł kun ka erik mił mołmun.

15 Pe nga wumb endi eim pii gii ninerim kin, ei eim wam min, ambim mani kind, si kindpi kin, bii pa nimba. Nimba ei, kapłi yi ermba mił, ei pii gii nirim wu, min amb ei, kapłi eim ambił gii ninerngii. Oł yi ermba mił, Gos eim ek yi nipi, "Enim noman emin pałim ełe, no pek mułngii," pa nim.

16 Ba pe nim pii gii nin amb ei, nim pii kun eran kin, wanim kapłi pii gii nimba min mon; nim piinan. Yi mił nim wanim si kindnenjii mon. Pe kapłi, nim pii gii wu, nim pii kun eran kin, ambnim kapłi pii gii nimba min, ei nim piinan. Yi mił nim ambnim si kindnenjii mon ku.

17 Ek ełe nge wu amb simba ei Gos eim wumb nii endeim endeim ni mok tum. Ba epi ei kin, Gos nirim mił, wu endeim endeim ni yi mił mułngii. Mułangin mił, na lo ek yi mił nip kin, Gos tiłap wumb konu orung orung mołmun wumb nip ngunj.

18-19 Ei yi mił Jura wu endi ngenj kopsik ełmin wu endi mułang kin, Gos wii topu, se orung sim ei, eim kapłi ngenj kopsik ełmin oł ei, si kindmbii ni enermba mon. Pe nga torung wu endi mułang kin, Gos eim wii topu se orung sim kunum ei nge, enim ngenj kopsik enałmin oł ei, ermbii ni

piinermba mon. Nimbił erang ngenj kopsik ełmin oł ei min, ngenj kopsik enałmin oł ei min, ei oł mendpił endi mon; ba oł yi erngii ei oł mendpił, Gos eim nge ek enim piik kin, ekii singii ei, oł keimi mendpił.

20 Pe wumb nii kanim kanim endi ok mułangin kin, Gos en enim mok topu, wii topu se orung sim ei, en enim nii ok mulnjung kin, yi ku molk pungii.

21 Pe enim wumb kombur wumb eipi kin kongun wii erik mułangin kin, enim wumb noman embin to piinerngii. Yi mił, Gos eim enim wii topu, sipi orung sim. Ba nga kapłi enim andłam kun seng kin, enim wumb kin kongun wii erik mołmun ei, si kindik kin, en enim noman ełe kongun ei erik mułngii.

22 Wu endi wumb kin kongun wii erpi ngopu mołum ei, eim wu endi eim Gos Owundu eim wii topu se orung sim. Nga wu ei, Gos kin wii mułmba. Mułmba ei, eim erpi, oł kis kun pinerim ei si kindpi, erpi kindpi kin, wumb konj mił mołum wu ei, Jiisas Krais nge kongun wu mendpił mołum. Nga orung wu eipi endi kin kongun enarpi kin, Jiisas Krais eim wii topu, se orung sim ei, eim nge kongun wu mołpu kin, kongun wii erpi, ngopu mołum.

23 Gos eim sinim kumep owundu ngopu kin, sinim sipi orung sim. Pe enim yi mił no pek mei wumb kin enim noman ełe kan ngii mił molk yi mulerngii mon.

24 Na angnan noł! Sinim Gos kin mandi pupun kin, tep to mułmun. Pe nga yi ku, sinim wumb endi ok mulnjpun kunum ełe, Gos sin wii topu erim kunum ei, yi mił Gos kin ekii sipin mołmun.

Amb Wu Punenjing Amb Ni, Wu Amb Sinenjing Wu Ni, Amb Wenjing Kułum Amb

25 Pe na, amb wu punarik mołmun amb ombu kin, ek yi mił nip ngond. Gos Owundu eim ek dinga endi yi nipi ngunerim mon; ba na nanim noman ełe piind mił, ni tor kindip ngond. Ngond ei, nimbił erang Gos Owundu eim na kin kaimb owundu sipi, kołpu ngum. Ngang kin, kapłi enim na ek kun ka ei piik kin, ekii singii.

26 Pe akip kunum ełe, oł embin tui kanim kanim tonu onum ełe pim kin, na yi ni piind ei, kapłi enim akip mołmun mił, yi ku mułngii!

27 Pe wumb kombur enim embnjing mołum ei, mani kind, si kindmbii ni, noman to piikin enenjii mon! Pe nga, wumb kombur enim amb sinenjing pim kin, amb endi simin ni, noman yi peng kin, noman to piinerngii, mon ku.

28 Ba pe nga enim amb kombur sinjing kin, ei enim oł kis kun pinerim mił enenjing mon. Pe nga amb kombur wu punarik mułngii amb ei, wu endi pungii nge, en enim oł kis kun pinerim mił enenjing mon ku. Ba na enim wu amb sinjing wumb ei, ya mei ełe oł embin tui epi kanim kanim enim kin omba ei, piip kin nind. Nind ek ei, wumb ngenj kumbii ngang kin, wumb ngenj kumbii sinmin oł ei, piip nind. Nind ek ei, enim kin yi tonu omba, ei mon, ni piip kin nind.

29 Angnan noł, na nam yi mił piip nind. Sinim mei mani kunum kopur kinan tangpi simba pinałim. Yi peng kin, akip kin ekii se wu amb singii wu mułngii ei, en enim amb mulerngii mił kongun dinga erik mułngii.

30 Pe nga wumb kombur ke ningii ei nge, Gos kin kongun dinga erik ke ninerngii wumb, yi mił mułngii. Pe nga wumb kombur ka piik mułngii wumb ei nge, Gos kin kongun dinga erik noman embin seng mołmun wumb, yi mił mułngii. Pe nga wumb kombur epi top tok singii wumb ei nge, Gos kin kongun erik epi sinerang mołmun wumb, yi mił mułngii.

31 Pe wumb kombur mei ełe epi kanim kanim sałim ei sik, nok erik pungii ba, wumb ei Gos kin kongun dinga erik kin, nga mei ełe epi ei kin, noman

kulerngii mon. Nimbił erang ya mei ełe epi kanim kanim ombu epi eipi mił tonu opu kin, nga am pupu poru nimba.

32 Pe na nanim noman yi pałim, epi kanim kanim enim noman ei embin to piinerngii mon. Pe amb sinanmin wu ombu, Gos Owundu kongun pałim mił, noman to piik er mułngii. Nimbił erang enim Gos Owundu kin noman ka piik ngungii nge enmin.

33 Ba amb sinmin wu ombu, en enim ya mei ełe epi kanim kanim ombu, noman to piinmin ku. Nimbił erang en enim embnjing kin, noman ka to piik ngok, yi enmin.

34 Yi peng kin, wumb kombur en enim noman tał peng erik mołmun. Yi mił ku, nga amb wu punanmin amb ni ambił ombu, en enim Gos Owundu kongun ei, noman to piik kin, erik mułngii. Molk kin, ei enim ngenj ełe oł kun ka pałim mił erik kin, noman tuk gui ełe molk enmin. Ba wu punmun amb ombu, en enim ya mei ełe epi kanim kanim ombu, noman to piinmin ku. Nimbił erang en enim wenjing kin noman ka piimba, nik enmin.

35 Na nanim ek nind ei nip eramb kin, enim paki top kin, kun ka mułngii nge end. Nga enim amb singii nge oł, andłam ondu ngunand; ba nanim enim oł kun ka pimba mił erik kin, nga enim. Gos Owundu eim kongun ełe mendpił erik kin, am eim kin mendpił noman to piik erngii. Nga epi eipi endi, enim noman to piinerngii mon!

36 Pe nga wu endi eim ambłam wu endi eipi simba nik, kuimi to kindangin kin, mułmba. Mułang kin, kung ngii pei o pang, ambił wu simba wu ei kenim ni, arim ambił ambił gii ni mułum. Mułang kin, arim eim kenim ni andłam eipi endi sinerang kin, kapłi eim noman ełe piipi, ambił ei wu ei ngumba. Ngang kin, oł kun pinałim mił enerim mon. Kapłi, ambił wu ei pang kin, wu amb mułnguł.

37 Ba nga arim eim dinga kindpi kin, ambłam wak tunermba. Nga epi eipi endi sikir erii erii ninermba mon; ba nga eim nge noman ełe, eim kun ka tep erpi mołum. Nga eim noman ełe piipi pendpi kin, eim ambłam kuimi to mundnjung kin, ambił ei wii mułpu kin, wu endi punermba mon ni piim. Yi mił wu ei ka wii erim.

38 Yi mił erang, arim ambłam wu ei kuimi to mundnjung kin, wu endi ngum kin, ei kapłi ermba. Pe nga arim endi ambłam wu endi ngunerim kin, wu ei ka wii mendpił erim.

39 Pe amb endi wam konj mołum ei, wam kin tep tokuł mołmbuł. Ba nga amb ei eim wam kułmba ei, eim kapłi wam kin ende punermba mon. Ba eim wu eipi endi bii ni piimba, ei kapłi ba. Ba eim pii gii ninim wu endi ba.

40 Ba na nanim noman ełe pałim mił nip ngond. Amb ei, eim wam kułmba; nga ei eim wu endi eipi punarpi kin, eim wii mołum mił, ei ka mendpił pimba. Pe na nanim noman to piind ei, Gos eim nge Gui Ka na kin andan topu mołum ku.

8

Kuni Sipik Gos Kend Kin Embe Ambił Tonu Kindik

1 Pe na mon połup kindind ei nge kuni kanim kanim kombur gos kend kin embe ambilk tonu kindik ngunjung. Pe enim yi mił kii sinjing ei, am keimi mendpił. Sinim pei noman kun ka peng piipin kin, erpin mołmun. Wumb en enim yi ninmin, “Noman yi pałim ei sin epi kanim kanim pei piipin, si kindpin mołmun,” pa ninmin. Ei yi erpi, enim embe ambił tonu kindang kin, ka ka piik enmin; ba wumb noman kultmun oł ei, en enim kin pim kin, en enim kapłi erpi dinga kindiłim.

2 Pe wumb nii endi eim yi noman to pimba, “Na epi kombur am mendpił
piind,” ni piimba wu ei, eim noman piimba mił, ei kapłi enanim, mon. Gos
wu ei kanpi epi wii mił ni piinim.
3 Ba wumb nii endi, Gos kin noman kultum wu ei, Gos eim wu ei piinim
mił, eim nge wu mendpił mołum.
4 Pe nga kuni kanim kanim kombur gos kend kin embe ambilk tonu
kindik kin, sik ngunjung ek ei, na nind. Ei sinim piinmin, gos kend ei Gos
keimi mon! Ba ei min men wii mił; ba Gos eim endeim mołum. Nga sinim
piinmin ei, sinim Gos endeim mendpił mołum.
5 Ba nga keimi, epi kanim kanim pei “Gos mołmun, nga owundu mołmun,”
pa niłmin. Yi peng kin, ei tonu epin muł ełe ni, ya mani mei ełe, gos kend
owundu ombu pei mołmun.
6 Yi mił, ba sinim nge Gos keimi endeim mendpił mołum. Sinim Erinjpin
Gos Eim endeim mendpił. Eim epi kanim kanim pei eririm nge pułwu.
Sinim ei eim kin tep to mułmun ni piipi eririm. Nga Jiisas Krais Owundu
endeim mendpił mołum. Eim epi kanim kanim pei erim ei, eim ełe mendpił
erim. Erang kin, sinim eim kin noman konj sipin, no pepin mołmun. Yi mił
ku, sinim piinmin ei, sinim Gos endeim mendpił mołum.
7 Ba wumb pei epi ombu pei keimi, ei pii poł tunanmin. Nga wumb
kombur ni piik kin, en enim kuni sipik kin, gos kend kin, embe ambił tonu
kindik ngunjung kuni ei, en enim nunjung. Nimbił erang en enim yi piiłmin,
gos kend ond ku mił, keimi mołum, ni yi piinjing. Piik kin, ei minj noman
to piinjing. En enim noman tuk ełe dinga piinenjing. Piinarik kin, kuni ei
nunjung. Nangin kin, noman tuk ełe ei dinga pinałim mił erim oł kis erpi
kin, noman tuk ełe to kis mondnum.
8 Keimi, kuni numun ei, sinim erpi sipipi kin, Gos eim kin mandi
kindnermba mon. Pe sinim kuni ei nonenjpin kin, sinim embe Gos kumb
ełe to mani kindnermba mon. Pe nga kuni ei nunjpun kin, sinim embe Gos
kumb ełe to tonu kindnermba mon ku. Yi peng kin, kuni yi nge ei nunermin
mon.
9 Ba enim kanik, kun erik mułngii! Pe enim kuni nok, oł yi nge enjing kin,
wumb kombur pii gii dinga ninanmin wumb ei, bok tok, si kindik, orung
puk kin, oł kis kun pinałim mił erngii. Mon pim kin, enim kuni nok, oł yi
nge enmin konu ełe mendpił, wumb kombur bok tok, si kindik, orung puk
kin, oł kis nga erngii nge, enim noman tuk ełe yi ninim.
10 Ei yi mił, nim oł ombu am piił ni piiłin, wu endi gos kend men tok ngii
peł ełe molkun kin, kuni nun. Nun kunum ełe, wu endi eim noman tuk ełe
dinga pinerim wu ei, nim kanpi kin, nim nun kuni ei, ekii se wu ei, gos kend
kuni numba ku.
11 Nim kan kin, nim oł ombu piiłin wu, ninim oł ei eran kin, angnim endi
noman tuk ełe dinga pinerim wu ei, eim noman ełe nim er kis mundun.
Nim angnim wu ei, Krais ei ond peri kołpu kin, wu ei sipi orung sim.
12 Ei yi mił enim oł ei erangin kin, engnjing noł noman tuk ełe dinga
pinałim ombu, ei erpi kis mondnum. Wumb ei kin oł kis enmin. Ba yi ku,
enim oł yi nge enjing kin, Krais ei kin oł kis kun pinerim mił erik ngonmun
ku.
13 Yi peng kin, kuni namb kin, nanim angnan noł bok tok enjing kin, nam
kuni ei nge nga endi nunermbii mon. Mon pim kin, nanim angnan noł kapłi
oł kis endi oł kun pinerim mił erngii.

9

Gos Nge Ek Se Andiłmin Wu Nge Kongun

1 Pe epi endi erpi, na noman tuk ełe ambił gii ni se molałim mon. Pe na
Gos nge ek se andiłmin wu moł. Pe na Jiisas sinim nge Owundu ei na kenj
ku. Jiisas Owundu nge kongun enj ei mong tum ei, enim mołmun.
2 Keimi, wumb kombur yi ni piingii. Na Gos nge ek se andiłmin wu molał
ni piingii; ba ei keimi, na Gos nge ek se andiłmin wu moł. Ei yi erang
kin, enim ok pendik, Jiisas kin pii gii dinga nik mołmun. Yi ku enim kapłi
piinmin ei, na enim kin Gos nge ek se andiłmin wu mendpił moł.
3 Pe wumb na kin kos mił erik, oł yi en yi en, nik enmin ei, nanim ek yi
mił nip, orung kindind.
4 Pe wumb sin ek se andiłmin wumb kin kuni ni noł ngok erngii ei, sin
Gos Owundu nge kongun ermin ei, sin sipin kapłi numun, ei kis min?
5 Piisa kin Gos nga ek se andiłmin wumb eipi kin Owundu nge angim noł
yi mił ku erik. Ei kapłi enim ek se andiłmin wumb pii gii amb sik, sin kin tep
tok Gos kongun erik andmin. Nga kapłi sił yi ku erpił kin, nga kuni ngok ei
sipił numbuł, ei kis min?
6 Banapas kin na kin mendpił sił siłip, ngenj kongun erpił, kuni se nopuł
mołmbuł ni, na yi piind; ba nimbił erang sił siłip mendpił, yi mił ermbił?
7 Pe opu ond wu endi eim opu peng, opu ermba; ba ei eim kuni kan sipi,
nopu mulermba mon! Pe nga wumb endi ond mong pin tełmba kuni ei, nga
eim sipi numba ku. Pe nga kung kau es tołum wu ei, eim kung kau am to
sipi, numba ku. Yi mił ełmin, nga ei nge kuni nołmun.
8 Pe epi ombu wumb oł kun pałim mił ermin ni noman yi to piinmin ei,
na oł ei nge kin mendpił ninermbii mon. Nimbił erang nga Gos eim nge lo
ek epi yi ku ninim.
9 Sinim Gos Moses lo ek ngurum ek piinmin ei, ek yi ninim.
“Pe kung kou kombur simb ełe kimbangin kin, kuni wiis mong topu, konu
eipi eipi pułum ei, kung kou ombu gupu ełe epi endi sik, kum tok kung
kou kuni nunermba nik yi enerngii mon.”
Ei Gos kung kau ombu mendpił, noman to piipi ninim min?
10 Gos ek yi piipi, nirim ei, sinim nge mendpił noman to piipi kin, ek yi mił
nirim. Keimi mendpił, ei sinim piimin nipi, mon połpu pendrim. Pe wu endi
kuni telngii konu mei topu ka ermba. Nga wu endi kuni mong topu mułang
kin, tengmba ei, eł ełip kuni mong ełe kongun erangił kin, kuni kopur simbił
ni piikił kin, kongun yi mił erngił.
11 Pe sin Gos eim ek ka kuni mong mił, enim mołmun konu ełe kindinjpin.
Kindpin kin, enim noman tuk ełe kuni mił dinga sinjing. Sik kin, sin kunum
kunum no pepin mołmun ei, enim sin kin kuni ni epi ombu, sin paki tumba
epi kopur pei, enim sin kin ngungii ei, kapłi sin numun ni piinmin. Piipin
kin, ei kun pinałim ni piinmin min?
12 Pe nga wumb kombur enim kin epi kombur simin ni piingii, ei kapłi. Ba
sin kumb se enim kin kongun erpin kin, ei kapłi sin enim kin epi pei simin
ni piinjpin; ba oł yi nge, ei sin enenjpin mon. Yi peng kin, sin sinim oł embin
tui kanim kanim ei ko wupun kin, kongun erpin punjpun.
Mon pim kin, Jiisas eim ek ka ni tor kindpin enjpin kin, andłam ei ondu
ngunjpun. Yi peng kin, sin kuni ni epi enim kin sinenjpin.
13 Enim ek keimi mendpił piik si kindinmin. Ei men ngii ełe kongun ełmin
wu ombu men ngii ełe ngołmun kuni ei, sik nołmun. Nga wumb kung sipik,
dup kalk, Gos ngołmun wu ombu, kung tongndung en enim sik, nołmun ku.
14 Yi mił ku, Gos Owundu eim lo ek yi mił nipi pendim. Ei wumb nii endi,
Gos eim ek ka nik, tor kindik kin, wumb ngungii ei, en enim kuni nin epi
kanim kanim pei, Gos kongun erngii ełe nge wumb ei kin, sik nok pek kin,
molk pungii.

15 Ba na epi ombu endi, enim kin yi mił sip enenj mon. Pe nga mon ei połup kin ngond; ba oł ei nge, nanim ermbii nip, ngonand mon. Yi peng kin, kumb se na kułmbii ei kapłi. Mon pim kin, wu endi na noman ka piind pułe ei, na enim kin ek ka nip tor kindip wii ngond ei, sipi kin, tor sipi si kindmba.

16 Yi mił, na Gos ek ka nip tor kindind. Na kongun ei mendpił Gos na buł ełe tonu kindim kin, kongun ei mendpił ermbii. Nga kongun eipi endi sinałim mon. Na Gos ek ka nip, tor kindnenj kin, na noman tuk ełe kis mendpił mułmba. Yi mił, kongun ei erip kin, na nanim embe ambił tonu kindnermbii.

17 Pe kongun ei, nanim noman ełe mendpił ermbii nip ełamb kin, na nge kongun enj ełe kumep siłamb. Yi mił ermbii nip enand; ba na kongun ei end. Gos eim 'Na enjii,' pa nipi ngum kongun ei, erip moł.

18 Pe na kongun enj ełe, monge ei yi mił endi sind. Na Gos ek ka enim wii nip ngunj; ba na monge endi eipi sinermbii mon. Na ka piind ełe nge, ei na monge mendpił sind. Sip kin ei nge, enim ek ka ei wii sinmin.

19 Pe na nanim wu endi nge kongun wu mulał mon; ba na nanim noman ełe erip wumb pei nge kongun wu moł. Mołup kin, kongun erip, wumb pei Gos sipi, orung simba nge kongun erip kin, ek ka nip, tor kindip moł.

20 Yi mił, Jura wumb kin mołup kongun enj ei, Jura wumb nok pek mulnjung mił, na yi ku erip kin, nop pep muls. Yi erang kin, Jura wumb Gos kin sip, orung simbii nge muls. Pe nga, nanim Gos lo ek Moses ngurum ei, na tep enanim; ba na wumb mił no pep mołup kin, Gos lo ek Moses ngurum ei ninim mił, ekii sinj. Sinj lo ei, nanim wumb kin tep to mołup kin, yi enj ei erip kin, wumb ei lo ek ekii sinjing wumb ei, Gos se orung simba nge enj.

21 Yi mił ku pe nga torung wumb tiłap eipi wumb, Moses lo ekii sinenjing wumb ei no pek erik mulnjung mił, na yi ku enj. Ei yi erip kin, torung wumb tiłap eipi wumb Gos kin sip, orung simbii nge, yi enj. Pe na oł yi nge end ei, erip kin, Gos lo ek to kindip kin, ekii sinenj mon. Ba ninim Krais lo ek nipi ngum ełe, nanim ekii sip andind.

22 Wumb pii gii dinga pinerim wumb ei kin, na yi ku, pii gii dinga pinerim mił ku onj. Yi erang kin, na wumb pii gii dinga pinerim wumb ei, Gos kin sipi orung simba nge enj. Pe nga wumb pei oł kanim kanim enjing mił, na yi ku oł ei nge enj. Yi erip kin, na wumb aninga kombur Gos kin sipi, orung simba nge enj.

23 Oł kanim kanim pei, ei na enj ei, yi erip kin, Gos eim ek ka nip, tor kindip kin, nga Gos embe ambił tonu kindip enj. Enj ei wumb kombur ok, Gos ek piik pii gii nengin kin, Gos en enim epi ka wii ngang kin, en enim ka ka piik erngii. Na nanim yi ku erip kin, ka ka piip ermbii.

24 Pe enim keimi piinmin wumb kombur sikirik puk kin, epi ka wii endi singii nge punmun. Pupun kin ei, wu pei sikir pułmun; ba wu pei minj puk kin, epi ka wii endi sinerngii mon. Enim ei piyei! Yi mił erang, enim yi ku, sikirik dinga puk kin, Gos nge epi ka wii sałim epi ei, singii nge punmun.

25 Wumb pei sikirmin ni piingii wumb ei, en enim kongun dinga erik, noman nin ngenj dinga kindik kin, noman ełe epi kanim kanim to mani kindik. Yi erik kin, kapłi dinga sikir puk kin, epi ka wii endi singii. Ba ekii se, epi ei, am ba; kunum kunum eim kin tep mulermba. Ba sinim sikir dinga pupun kin, epi ka wii simin epi ei, kunum kunum tep mułmba.

26 Yi peng kin, na nanim kun sikirip punj, poru niłim konu ełe pup kin, na kanip kin, orung orung kindnenj mon. Yi mił ku, nanim angił ełe kum tonmun wu ei mił moł. Kunum kunum nanim angił tał ei, angił wii olkup top kindamb kin, wii konu pop top punałim mon.

27 Ba nanim ngenj ełe, kongun dinga kindip eramb kin, nanim piind noman pałim mił, na ngenj ekii simba. Mon pim kin, nam Gos ek ka nip, tor kindip, wumb ngamb kin, ekii se sikir pup, bok tamb kin, Gos epi ka wii sinenj kin, na kin ka mulermba.

10

Gos Kend Kin Men Tok Erik Ngok, Noman To Piinerngii

1 Angnan noł, na enim kin kom se piingii ei, na ek nip ngond. Sin sinim Jura wumb kupenjpin noł Eisip konu si kindik kin, Moses kin ekii sik punjung ei, kupu muł endi mandring ełe, andan topu, en enim wumb mulenjing konu ełe molk punjung. Puk kin, 'Ep Noł Kundii' pim konu ełe, tumb tok puk kin, orundung noł wer ełe tor punjung.

2 Pe wumb en enim kupu muł ełe nin, ep noł kundii tumb tok orundung tor punjung, Gos wumb ei noł ełe noł pendpi ngum. Nga ok, Moses kin tep tok, ekii sik punjung.

3 Pe en enim pei wumb mulenjing kułii konu ełe, kuni ende mił nunjung ei, Gos eim en enim ngum kuni ei, nunjung.

4 Nga wumb pei noł ende mił nunjung ei Gos ngum noł ei, nunjung. Keimi, en enim pei kom ku ełe tor om noł ei, minj nunjung. Pe nga, sinim piinmin ei Krais eim noł ngopu, paki topu kin wumb ombu en enim kin, tep tok punjung.

5 Ba Gos eim, wumb pei enjing oł ei, kanpi ka piinarpi kin, nga noman kułpu ngunerim mon. Yi peng kin, kulnjung wumb pei aninga ombu, mei wumb molałmin konu orung orung ełe, wumb kolk kin, molk punjung.

6 Pe oł kanim kanim ombu, sinim kenmin ni, andan topu ngonum. Yi erpi kin, andan topu ngang kin, sinim oł kis yi nge, wumb ombu enjing oł yi nge, noman to piinerngii mon!

7 Nga gos kend embe ambił tonu kindik noman to piinerngii. Wumb kombur enjing oł ei mił, enim yi enerngii! Ei nge, Gos eim ek ka ełe yi ninim, "Wumb mani pei ełe molk, kuni nok, noł nok erik kin, nga angk tonu ok, non erik." Yi erangin kin, gos kend kin ka piik nik enjing.

8 Nga ok wumb kombur wu amb eipi ngunduk kin, oł kis kun pinerim mił erik kin, yi mił erik. Oł yi nge, ei sinim yi enermin mon! Wumb kombur oł yi nge erik mulnjung wumb ei, kunum endeim mendpił ełe, 23,000 wumb pei kulnjung. Yi erang kin, enim oł ei enerngii, mon!

9 Sinim Gos Owundu ei nge, epi kuni ngumba min mon; ei oł ermba mił kenmin nik, wumb kombur enjing ei, yi mił enerngii mon. Yi erangin kin, ka wembii kis ok, wumb ei tangin kin, kolk poru ninjing.

10 Enim kapłi, Gos sin kin, 'Oł yi mił yi mił enjii,' ei enim pa nik kin, wumb kombur oł yi nge enjing oł ei, yi nge enerngii mon! Wumb kombur oł yi nge enjing ei, Gos enjel wumb to kondułum nge enjel opu kin, wumb kombur to kondpu poru nim.

11 Pe oł kanim kanim wumb ombu kin tonu om ei, wumb oł ei andan tang kin, noman to piingii, nipi enerim. Nga sinim oł yi nge enerngii nipi, andan topu kin, Gos eim ek ka ełe pendim pałim ei, pe muł mei, poru nimba kunum ei, mandi erang kin, no pepin mołmun.

12 Yi mił erang, wumb nii endi, eim nanim Krais pii gii dinga angip mułmbii ni, noman yi to piimba wumb ei, eim kanpi, kun erpi kin, no pepi mułmba. Mon peng kin, eim oł kis kun pinerim mił erpi kin, bok topu, si kindpi kin, orung ba.

13 Pe oł erngii mił kenmba oł kanim kanim enim kin opu, kom topu, enim noman ngenj ełe yi erii yi erii nimba ei, oł konj andłam endi eipi opu, enim

kin onanim. Oł yi nge, ei wumb pei kin yi tonu opu opu erim. Ba sinim Gos kin pii gii dinga nimin, kapłi Gos sinim ambiłpi gii dinga nipi kin, sinim paki tumba. Nga enim Gos eim kanpi wiik tang kin, opu kom topu, erii erii nimba ei enim to mani kindnermba; ba enim dinga ełe ngang kin, dinga erngii. (Pe nga oł yi erngii mił kenmba oł endi enim kin opu, kom topu, yi erii yi erii nimba ei Gos eim enim dinga ngang kapłi dinga angk pendik oł yi nge omba, ei kanik kun erik mułngii.) Nga Gos eim enim kapłi paki topu, andłam topu seng kin, oł yi nge, enim kin tonu om kin, enim dinga angk mołangin kin, oł erngii mił kenmba ei, enim to mani kindnermba, mon!

14 Yi peng kin, nanim angnan noł! Enim kapłi, gos kend kin embe ambilk tonu kindik, men tok erik ngok, enmin oł ei nge, buł ngok, eipi pungii.

15 Na enim kun ka piiłmin wumb ei kin, ek nip ngond. Nip ek ei, enim piik mok tok, pii kun erik mułngii!

16 Pe ming ełe noł wain mołum ei, sinim oł ka epi ni, ek ka nipin, Gos ngonmun. Pe sinim ming ełe, noł wain Jiisas miyem mił nonmun ei, sinim Jiisas kin dambiltpi, se ende kindnim. Pe nga bres engin to nonmun ei, Jiisas ngenj mił ełe, sinim Jiisas kin dambiltpi, se ende kindnim.

17 Yi erang kin, bres endeim sałim ei, yi mił ku, sinim wumb pei mołmun. Molk kin, bres ei, sinim wumb pei dambiltpi sipi kin, ngenj ende mił kindnim. Nimbił erang sinim wumb pei, bres endeim ełe mendpił Jiisas ngenj mił engin topun se nonmun.

18 Pe enim kom sek piingii! Esrel wumb kung kuni, nin epi ombu, dup kalk kin, Gos nguk. Ngok kin epi ei, tongndung sik, nok yi enjing. Wumb kung, nin kuni epi ei, dup kalk, Gos ngunjung wumb ei ok, Gos kin dambiltik, o ende puk kin, eim embe ambilk tonu kindnjing.

19 Pe na ek ninj mił, ei pułe yi pałim. Ei gos kend, min kuni sipik kin, gos kend kin embe ambilk tonu kindik, sik ngungii epi tał ei, epi wii mił mołum. Ei epi keimi mon!

20 Mon! Na ek yi ninj. Yi mił, torung pii gii ninenjing wumb ei, Gos kin noman to piinanmin wumb ei, kuni nin epi tu wuk kin, gos kend kin embe ambilk tonu sik, ngok enmin ei, sipik kin, Gos keimi kin ngunenjing. Yi peng kin, na enim gui kis kin ende puk, ełe tuk molk kin, kuni yi nge, ei se nunerngii mon, ni piip nind.

21 Enim kapłi Jiisas Owundu nge miyem mił ming wain ełe nok, nga puk kin, gui kis nge ming kin ende nunerngii mon! Nga enim Jiisas Owundu nge peł ełe, kuni Jiisas eim ngenj mił ei nok eim kin mendpił men tok erik kin, nga puk, gui kis nge peł ełe, eim kuni mułmba, ei sik nunerngii, mon!

22 Sinim yi eramin kin, Jiisas Owundu kin noman kis piipi ermba ei, nipin ermin ei, yi enermin mon! Nga Jiisas Owundu nge dinga owundu ei nge, kapłi sinim dinga to mani kindnim.

Sinim Kunum Kunum Gos Embe Ambił Tonu Kindmin

23 Kapłi sinim epi kanim kanim pei ermin mił, yi peng kin, en enim kapłi yi mił ninmin; ba epi ombu ei, sinim paki tunanim mon. Nga sinim epi kanim kanim pei kapłi ermin mił; ba epi kanim kanim ombu ei, sinim noman tuk ełe dinga ngonanim mon!

24 Wu endi eim oł endi erpi ei, eim noman ełe mendpił to piimba, oł ei nge enermba mon. Ba enim wumb eipi nge oł erangin kin, noman to piik erngii nge oł ei nge paki tok erngii ku!

25-26 Gos eim ok ek ka yi mił nirim,

“Mei nin nga epi kanim kanim pei mołum ei, Gos Owundu eim nge epi pei mołum.”

Ei yi mił erang kin, enim kung minj nim epi kanim kanim ep top ngii ełe top tungii ei, kapłi sik nok pungii. Nga, enim kuni kaninmin ei ka min kis kii endi sik enerngii! Mon pim kin, enim noman tuk ełe embin to piingii.
27 Pe nga pii gii ninerim wumb endi mołpu, eim ngii konu kuni nungii, 'Wei' a nimba. Neng kin, enim bin ni noman to piingii ei kapłi. Enim kuni ei ngumba kuni ei, pei nungii. Nungii kuni ei nok kin, nga kii sik enerngii! Mon pim kin, enim noman tuk ełe embin to piingii.
28 Ba wu endi enim kanpi kin, ek yi nimba, "Kuni ei sipik, gos kend kin embe ambilk tonu kindik, sik ngunjung kuni." Yi peng kin, kuni ei nunerngii mon! Nimbił erang wumb enim kuni sipik, yi mił enjing, pa nipi ngumba wumb ei kin, eim noman tuk ełe nipe ek nimba ei, piik kin, kuni ei nunerngii!
29 Pe na enim noman tuk ełe piip ninand mon. Ba wumb endi eipi nge noman tuk ełe, kis min ka mułmba ei nge, na piip nind, 'Enim kuni ei nunerngii mon!' Nanim kuni ei nanim noman pałim mił, na kapłi ekii sip numbii. Pe nga wumb endi na end oł ei, eim noman ełe mok topu piipi kin, ei kun pinałim; ba na nam wiik top muls. Mon pim kin, wu endi nge noman tuk ełe kis mułmba.
30 Pe nga nanim kuni ełe, Gos kin ek ka nip ngop numbii. Ba wu endi opu na kuni ek ka nip Gos kin ngopu nunj kuni ei, na kin oł yi nge yi nge en pa nimba. Ei kapłi enerim. Pe nga nim kuni ei nunjii ei kapłi; ba wu eipi gos kend kuni kin ek endi ekii sikin enenjii mon!
31 Yi mił ku, enim nipe epi endi ermbii, kuni nungii min, noł nungii min, oł epi kanim kanim pei yi erngii ei, kapłi. Enim yi erik kin, Gos embe ambilk tonu kindngii nge erngii.
32 Enim Jura wumb nin, wumb tiłap eipi nin, nga Gos nge pii gii ninjing wumb tiłap mołmun ei, noman to piingii. Nga enim erngii oł ei kanik kun erik. Mon pim kin, wumb ei Gos orung simba nge andłam ei ondu ngunerngii mon! Nga ek kanim kanim tonu omba ei, enim pii kun erik, no pek molk pungii.
33 Pe na yi mił ku end oł ei, enim yi erngii. Ei nanim epi oł kanim kanim enj ei erip kin, wumb pei noman kulk kin, ka piingii nge erip erip end. Nga na nanim erip kin, ka piip, paki top, ermba ni enand mon. Ba wumb pei ka piik kin, paki top ermbii oł ei, erip ngond. Ngond ei yi eramb kin, Gos wumb pei se orung seng kin, eim kin mułngii.

11

Men Tok Kengip Ek Tok Ełmin Oł

1 Nanim Krais erpi, andan topu mundum kongun ei, ekii sip end mił, enim na kanik kin, oł yi mił ku, enim na kin ekii sik erngii.
2 Na enim kin ka piip kin, enim embe ambił tonu kindind. Nimbił erang enim kunum kunum nam kin noman to piik kin, nga Gos oł andan top nip, enim ngunj ek ei, ekii sik enmin?
3 Ba na enim piingii ek ei nip ngond ei, Krais ei eim wu pei peng erpi kin, tep erpi mołum. Nga wu mołmun ei, en enim embinjing kin peng erik kin, tep erik mołmun. Nga Krais, Gos eim peng erpi kin, tep erpi mołum ku.
4 Yi peng kin, wu endi prei ermba min, Gos eim ek ka koi erpi nipi, wumb peni ełe kułou tok mułngii konu ełe ngumba ei, nga eim peng ełe, kum topu pendpi, yi ermba. Ei erpi kin, Krais nge embe ambił tonu kindnanim mon. Ba wu ei, eim singambił simba.
5 Pe nga amb endi prei erpi Gos kin ngopu ermba min, Gos eim ek ka koi erpi pałim ełe, wumb kułou tok, men tok erngii konu ełe, nipi tor kindpi

kin, wumb ngumba. Nga peng ełe epi endi kum topu, pandi tunermba. Yi erang kin, amb ei wu mił ermbii ni piinim eim wam nge embe mani kindpi kin, nga wam eim singambił simba. Pe nga, peng kum tunarpi kin, angpi ek ninim amb ei, yi mił ku, eim peng enjin pek topu kołmung tumba ei, nga eim singambił simba.

6 Ei yi mił amb endi eim men topu peng erpi, kunum ełe peng kum tunermba ei, nga eim peng enjin kołmung topu pek topu, esimb ermba. Ba amb ei peng enjin kołmung topu, nin pek esimb topu ermba ei, eim nge singambił piimba ei, kapłi amb ei peng kum tumba.

7-9 Nimbił erang kumb se, Gos eim amb endi sipi, wu eneririm mon; ba Gos wu kumb se sipi kin, amb endi eririm. Nga Gos eim amb nge piipi kin, wu eneririm mon; ba Gos wu nge piipi kin, amb eririm.

10 Yi peng kin, amb en enim Gos kin prei erpi ngopu peng enjin kum pandi tungii ei, epi andan tumba ei, wam kin mandring mułmba. Nimbił erang Gos nge enjel oł ei keningii.

11 Ba Gos Owundu kin pii gii ninjing wumb ei, oł yi nge piik mołmun. Pe nga amb eim mendpił mułmba ei, kapłi enermba. Nga wu eim mendpił mułmba ei, kapłi enermba ku.

12 Nimbił erang Gos eim wu sipi kin, amb kumna eririm. Ba pe nga wu mołmun ei, amb menginmin. Nga epi kanim kanim pei ei Gos pułwu minj mołum.

13 Enim kapłi en enim ek ei mok tok kanik kin, piik kun erngii. Oł yi nge, amb endi wumb pei kułou tok, Gos kin prei erik mułngii. Mułangin kin, amb eim peng enjin kum pandi topu, oł yi nge erpi, prei erpi Gos ngumba oł ei, kapłi min mon? Ei mon!

14 Nimbił erang sinim wu amb pei nge oł ełmin oł ei, sinim andan tonum. Pe nga, wu endi eim peng enjin olt pupu mułmba wu ei, eim singambił simba.

15 Ba amb peng enjin olt mołum ei, Gos eim amb ngum ei, peng pandi tungii nipi ngum ei, amb moke ka wii endi sałim.

16 Ba wumb endi eim peng enjin pandi tołmun ek oł yi nge ninmin ei, kapłi enanim pa nipi ermba ei, nanim yi mił nip, orung kindmbii ei, sin sinim wumb yi mił nipin oł eipi endi andan topun ngonałmin. Nga Gos nge eim wumb tiłap konu eipi mołmun ei, oł yi nge oł eipi endi erik kin, Gos kin men tok erik, noman to piinałmin mon.

Jiisas Owundu Nge Kuni

17 Pe nga kengip ek ei, połup nip enim ngond ei, nip enim embe ambił tonu kindnermbii mon. Nimbił erang enim men ngii kułou tok enmin oł ei, kun ka enałmin mon. Ba enim oł ka pałim aninga aninga erik enmin; nga aninga kombur oł kis enmin ku.

18 Kumb se, na ek yi nimbii ei, enim tuk men tok erik, kułou tok mołmun konu ełe, enim eipi eipi puk, tiłap eipi eipi molk Gos kin men tok erik, ngok enmin. Pe na ek ninmin piind ei, kopur aninga keimi mił pałim, ni piind.

19 Yi mił, enim Gos nge tiłap wumb mołmun konu ełe, tuk tiłap eipi eipi puk enmin ei, keimi enim kin tonu omba. Yi peng kin, enim mołmun konu tuk ełe, wumb oł kun ka ełmin wumb ei, peni ełe tor wangin kin, wumb pei keningii.

20 Yi mił erang, enim ok eipi eipi kułou tok, Gos kin men tok erngii; ba enim ok Jiisas Owundu nge kuni simba ei, ok sik nunerngii mon. Nimbił erang, enim kuni ei, oł kun ka mił nonałmin, mon.

21 Pe enim kuni nungii erik, enim endeim endeim ni en enim kuni erik, singii mił, sikir nok pungii. Nga wumb kombur kuni tang mołmun. Nga wumb kombur noł wain nok, wulu pang kin, andik mołmun.

22 Pe en enim kuni nok, noł nok, oł yi nge erngii ei, enim ngii konu sinałim min? Ba enim Gos eim nge wumb tiłap mołmun ei, epi wii mił mołmun ni piinmin. Nga epi pei sinałim wumb ei, to singambił monduk enmin. Pe enim oł yi nge enmin ei, na enim kin nipe ek endi nip ngumbii, ni piinmin? Na enim oł ei enmin a nip, embe ambił tonu kindnermbii, ei am mon! Na enim embe ambił tonu kindnand, mon!

23-24 Pe Jiisas Owundu eim ek ei nipi, andan topu, na ngum. Ek ei na enim nip ngunj ek ei, Jura Jiisas Owundu sipi, opu orung wumb angił pendim. Epin kunum ełe, kumb se Jiisas Owundu eim bres endi sirim. Nga Jiisas eim prei erpi, ek ka nipi, Gos ngopu, bres sipi, engin topu yi nim, “Bres ei nanim ngenj mił engin topu, enim paki top ngond. Ngond kuni ei nungii! Yi erik kin, nanim kin noman to piingii.”

25 Nok poru nik, yi mił ku, nga noł wain ming ełe multum. Jiisas ei sipi, prei erpi, ek ka nipi Gos ngopu, yi nirim. “Noł wain ming ei, na miyem mił ei nge, Gos nge lo ek konj enim nip ngonum. Kunum nenj enim noł wain yi nge sik, nungii ei, nok kin, kunum ełe, nanim kin noman to piingii.”

26 Yi mił erik piik mołangin kin, Jiisas ek ka nik tor kindngii. Kindangin kin, Jiisas Owundu yi erik, eim ond peri ełe kołpu, nga oł pei ombu erim. Nga bres ei nungii min, noł wain ming ei nungii kunum ełe, na ek ka ei nik tor kindngii ei, kunum ełe Owundu nge orung omba ni piingii.

27 Yi mił erang, nga wumb nii endi, eim oł kis kun pinałim erpi eim noman tuk ełe mok topu piipi, kun enarpi kunum ełe, Jiisas Owundu nge ngenj bres mił ei, si nopu, nga ming noł wain Jiisas miyem mił ei nopu, yi ermba ei, wumb ei oł kis kun pinerim mił erpi kin, Jiisas Owundu nge ngenj kin miyem ełe, ngonum.

28 Yi peng kin, wumb pei en enim noman tuk ełe kumb se mok tok, en enim kii sik, pii kun erik, kapłi mulnjung kin, en enim bres ei nin, noł wain ming ełe mołum ei, kapłi nungii.

29 Pe nga wumb endi eim oł yi nge ermba ei, bres Jiisas Owundu nge ngenj mił ei nonum; nga noł wain ming Jiisas Owundu nge miyem mił nonum; ba Jiisas ngenj pułe ei nge pii poł tunarpi kin, nonum ei, eim erpi, puł ei, sinim Gos kos owundu eim kin mendpił tonu omba.

30 Oł yi nge enjing ei, enim wumb kombur ening pepi erang kin, ngenj simb angił dinga pinałim. Nimbił erang enim noman tuk ełe oł kun ka pinałim. Nga enim wumb kombur kulnjung; ku.

31 Pe en enim kumb se, kii sik, noman tuk ełe, mok tok piingii. Piik kin, oł kun ka pimba mił kunum kunum enjing kin, ekii se Gos kos owundu enim kin tonu onermba, mon!

32 Ba sinim nge Jiisas Owundu sinim kin kapłi, kos piipi, kii sipi, mok topu, orung opu, kumep kis topu, ngo orung kindmba ei, yi mił sinim Erinjpin Gos nge kang ambił mułangin mił erim. Yi mił erang, sinim mei wumb pii gii ninenjing wumb kin, Gos kos owundu tonu omba ei, piinermin mon.

33 Yi peng kin, na angnan noł! Enim kunum ełe, kułou tok, ok ende puk, men ngii ełe kuni owundu endi nungii ei, wumb kombur wangin kin, enim kui erik mułangin kin, pei ok, kułou tok, ende molk nungii.

34 Ba pe, wumb endi kuni tumba ei, eim ngii konu ełe kuni numba. Ei erpi kin, wumb ei, eim enim kin kuni nge nungii. Mon pim kin, nga ekii se Gos nge kumep kis enim kin tonu omba. Pe nga, epi endi kii sinjing ei, nanim enim kin op kunum ełe, na ei er kun ermbii.

12

Gos Nge Gui Ka Epi Ka Wii Wumb Wii Ngołum

1 Pe Gos Gui Ka epi ka wii wumb wii ngołum. Ngołum ełe nge nanim
angnan noł enim ek keimi ei, pii poł tungii ni piind.
2 Pe enim piinmin ei, okrii enim torung wumb mulnjung kunum ełe,
Seisen nge wumb enim wunduk, gos kend kin tuk sinjing. Gos kend ek ei
piinarik kin, enim gos kend ei kin ekii sik puk enjing.
3 Yi mił erang, na noman ełe enim ek ei keimi piingii. Piik kin, wumb nii
endi Gos nge Gui Ka eim kin mołpu kin, nga eim kin ek endi nipi erim kin
wu ei, eim ek yi mił ninermba, 'Jiisas dup konu ełe am ba mendpił kin ek
buł morung' ninermba mon. Nga wumb endi Gos Gui Ka mulerim kin wu
ei, eim ek yi ninermba; Jiisas eim Owundu mołum; pa ninermba mon.
4 Gos eim Gui Ka epi ka wii kanim kanim pei wumb wii ngołum. Ba Gos
Gui Ka endeim mołpu kin, epi ka ombu ngonum.
5 Pe nga sinim Gos Owundu nge kongun kanim eipi eipi pałim mił erik
mołmun; ba Gos Owundu endeim mendpił mołum ei, eim kin, kongun erik
mołmun.
6 Sinim Gos nge kongun ełe, dinga kanim eipi eipi sipin enmin; ba Gos
endeim minj mołpu kin, eim kongun ełe wumb pei sipi, dinga ngang enmin.
7 Gos eim nge Gui Ka ei, eim wumb endeim endeim ni, andan topu
ngonum. Ngang kin, Gos eim nge wumb pei mołmun ełe, paki tumba nipi
enim.
8 Pe Gos eim epi ka wii ombu, wumb eipi eipi ngonum. Ngang kin, wumb
endi Gos noman ka wii mendpił pałim mił ei, Gos Gui Ka paki tang kin, nipi
tor kindnim. Gos Kui Ka ende ku nga, wumb endi eim Gos noman ka koi
erpi pałiłim oł piiłim mił, dinga ngołum.
9 Nga wumb endi pii gii ninmin oł ei nge epi dinga oł erpi, Gos Gui Ka
ende mołum ei, dinga ngang sim. Nga wumb endi Gos Gui Ka dinga ngang
kin, wumb ening kanim kanim peng piingii ei, kapłi erpi sipi, konj simba
nge dinga sim.
10 Gos Gui Ka ende ku, nga wu endi jep oł ermba ei nge, dinga sim; nga wu
endi dinga sipi, Gos nge noman ełe nipi tor kindnim; nga wumb endi dinga
sipi, Gui Ka min gui kis kongun enim mił, nik kanik kin, pii poł tonum; nga
epi Gos Gui Ka kin onum epi ei, Seisin gui kis kin onum ni mok tupu, piimba
epi ei sim; nga wu endi ek eipi endi piinarpi kin, kanim kanim wumb pii
poł tungii mił, ek ei nipi Gos Gui Ka dinga ngang sim; nga wu endi eim
piinermba ek ei, kanim kanim ok kep erpi, wumb ngang piingii dinga ei
sim.
11 Ba ei Gos Gui Ka endeim mendpił endeim mołpu kin, epi ka wii oł kanim
kanim ombu pei erpi wumb ngonum. Gos Gui Ka epi kanim kanim ka wii
pei wumb endeim endeim ngumbii ni piinim mił, yi ku ngang kin, wumb
endeim endeim sinmin.

Ngenj Nge Ek Ekin Endi Sałim

12 Yi mił Krais nge wumb eim kin dambiltpi ende mołpu kin, ngenj ende
mołum; ba simb, angił, kumb, ningił epi kanim kanim ombu pepi, nga eim
er kindang kin, wumb endeim mił mołum. (Sinim yi mił ku ngenj, simb,
angił epi kanim kanim pepi, nga sinim wumb mił erpi kindang kin, ngenj
endeim endeim ni mołmun.)
13 Pe sinim mołmun wumb, kombur Jura wumb, nga kombur wumb tiłap
eipi pii gii ninjing wumb; nga wumb kombur wumb endi kin kongun wii
erik ngołmun; nga wumb kombur en enim nge, epi kanim kanim ermin ni
piiłmin. Wumb pii gii ninjing ei yi ełmin wumb pei ombu, ei Gui Ka endeim

ele noł pek, ok dambiltik, se ende punjung. Nga Gos sinim wumb pei Gui Ka endeim ele mendpił erpi, sipi kindang kin, o pun ende mołmun.

14 Pe sinim ngenj ele endeim mił aninga endi pinałim mon; ba ngenj simb, angił, kumb, ningił epi kanim kanim aninga pei mołum; ba ngenj endeim ele mołum.

15 Pe wumb endi nge eim simb ei, eim yi nimba, “Na nanim angił pinał mon. Yi mił ku, “Nanim ngenj ele aninga pinał ku,” pa ni simb yi nimba. Ba simb eim ngenj ele aninga mołum.

16 Pe wumb endi nge eim kom ei yi nimba, “Na nanim ningił pinał mon! Yi mił ku, nanim ngenj ele aninga pinał ku.” Yi nimba; ba kom eim ngenj ele aninga mołum.

17 Pe sinim ngenj pei ningił minj pep pułang kin, ek tangk kin, ełangin ei erik, piiłangin mił nenj? Pe nga kom minj pei ngenj ele pep pułang kin, mur top kunum ngop ełangin, epi ei er piiłangin mił nenj?

18 Ba ngenj ei yi mił mon. Gos eim sinim ngenj ele epi endeim endeim ni pendim ei yi mił; ei eim noman to piipi, ermbii ni pirim mił, eririm.

19 Sinim ngenj ele aninga mił endi piłang kin, ei ngenj mendpił ele endi pinenłang mon.

20 Ba sinim ngenj ele, yi mił pinałim mon. Wu amb ngenj ele simb, angił, kumb, ningił, epi kanim kanim aninga pei, ngenj ele pałim. Ba yi mił erang, wumb ngenj endeim pałim. Yi mił ku, sinim pii gii ninjing wumb tiłap ende mołmun; ba kongun eipi eipi pałim.

21 Yi peng kin, wumb endi nge ningił yi nipi angił kin, kapłi yi ninermba mon. “Na nanim mendpił kapłi ngenj kongun ele ermbii,” pa nim. “Sikind pui!” Nga wumb endi nge peng yi nipi, simb kin kapłi yi ninermba mon ku, “Na nanim mendpił kapłi ngenj kongun ele ermbii,” pa nim. “Sikind pui!” pa nim.

22 Ei yi mił mon! Ngenj ele aninga piinmin ei, dinga pinałim; ba ei ngenj ele pinerim kin, ngenj ei kun ka pinermba mon ku.

23 Pe nga ngenj kombur sinim piipin ei, epi mendpił mon; epi wii mił, ni piimin. Ngenj aninga ei, pandi topun, er ka erpin, kanpin kin, kun erpin se andinmin. Pe nga ngenj endi ka pinałim ni piinmin ei, er ka erpin nga kanpin kin, kun erpin se andinmin. Yi peng kin, sinim ngenj ele aninga, singambił sinermin.

24 Pe sinim ngenj aninga, ka mendpił sałim ei kapłi, kongun endi ka erpin ngumun pinałim. Gos eim mendpił yi erpi kin, ngenj se endi kindpi, pendim pałim. Erang kin, ngenj aninga kombur ele en enim wii mił ni piinmin; ba eipi aninga kopur erpi sipi, tonu kindang kin, embe tonu kindim.

25 Yi peng kin, ngenj ele aninga aninga orung orung si kindnerngii mon! Ba ngenj ele aninga eipi eipi pałim ei, noman ende sek kin, endeim endeim ni noman to piingii.

26 Yi mił ku, sinim pii gii wumb ei, ngenj aninga aninga mołmun. Mułangin kin, ngenj ele aninga aninga pałim ei, ngenj ele aninga endeim kumbii sim kin, ei ngenj pei, kumbii minj sik pungii. Pe nga ngenj aninga endeim nge embe ambilk tonu kindnjing kin, ngenj pei yi ku ka piingii.

27 Enim pei Krais nge ngenj mił mołmun. Enim endeim endeim ni Krais nge ngenj aninga aninga ele, molk tuk tuk enmin.

28 Pe Gos eim nge wumb tiłap ei, eim kongun ka wii ngang kin, erik mołmun. Kumb se mołmun ei, Gos ek se andiłmin wumb; nga Gos ek ka koi erpi pałim ei, piik niłmin wumb; nga ekii se, wumb kin ek andan to ngołmun wumb; nga wumb ombu jep oł kanim kanim ełmin wumb ombu; nga mering ening peng kanim kanim kapłi erik sipik kun ełmin wumb; nga

wumb eipi paki tok ełmin wumb; nga wumb kongun ełmin wumb nge tep ełmin wumb; nga wumb ek eipi eipi piinenjing ek ei sik, nik tor kindiłmin wumb.

29 Pe en enim wumb pei, Gos eim ek se andiłmin wumb pei mon; nga en enim wumb pei, Gos epi ekii se ermba epi ei piik niłmin wumb pei mon ku. Nga wumb pei Gos nge ek andan tołmun wumb pei mon; nga wumb pei, jep oł kanim kanim ełmin wumb pei mon ku.

30 Nga wumb pei ening peng kanim kanim pimba ei erik, kun erik, paki tok, ełmin wumb pei mon; nga wumb pei ek eipi eipi wumb ei piinanmin ek ei, ningii wumb pei mon; nga wumb pei ek ei kep erik sik, wumb piingii ek ełe tuk kindang kin, piingii ei, wumb pei erngii wumb, pei mon ku.

31 Ba enim noman tuk ełe, dinga kindik kin, Gos Gui Ka enim wii ngum epi ka wii ombu minj, noman to piik singii. Sik kin, yi erang, andłam ełe nanim andan tumbii, ekii sinjing ei, am ka wii mendpił ei nge, noman kultmun oł ei.

13

Noman Kultmun Oł Ei

1 Pe na nanim wumb eipi eipi nge ek ei piip nimbii min, Gos enjel ninmin ek ei piip nimbii. Ba pe, nanim noman kultmun oł ei, nanim kin pinerim kin, nanim ek nimbii ei, epi wii beli kepii tangin kin, gur ninim min, ond giramus kepii ngonmun ei mił, nanim ek ei yi mił pimba.

2 Pe na nanim Gos eim epi ekii se ermba ek ei, ni tor kindiłmin oł ei dinga sip nimbii nin, Gos nge ek koi er pałim ek ei pei piimbii nin, Gos eim noman ka wii ei epi kanim kanim pei nam piił ku. Nga nam pii gii dinga pim kin, ei kapłi komung ei, orung pui nimbii, kapłi ba; ba nam noman kultmun oł ei nge, nam kin pinerim kin, kapłi nam epi wii mił mendpił mułmbii.

3 Pe nanim epi kanim kanim pei seng sip kin, wumb epi sinałim wumb ngumbii. Pe nga nanim ngenj Gos opu orung wumb ngamb kin, wumb ei sik, dup kełngii; ba na nanim wumb noman kulk enmin oł ei, nanim kin pinerim kin, kapłi ei nanim paki tunermba mon.

4 Noman kulk ngok enmin oł ei, yi mił peng. Wumb eim kin ek kis nik ngok enjing; ba eim ek ka nipi, orung kindmba; nga wu ei, wumb eipi paki ka tołum; nga eim wumb eipi endi epi min ka wii epi sałim wumb ei kin simbii ni piipi kin, noman kis piipi, ngonermba mon. Nga yi ku, wu ei, eim embe ambił tonu kindnałim mon ku. Nga wu ei eim noman eł ambił tonu kindnałim mon.

5 Pe nga noman kulk ngołmun oł ei, wumb eipi kin oł kun pinałim mił, oł erpi kin, oł ei enałmin mon. Pe nga oł ei, eim nge epi mendpił eim noman topu pinałim mon. Nga oł ei sikirpi jiki pang wu endi kin ni epi kin ei enałim mon. Nga oł ei, wumb eim kin oł kun pinałim oł ei eim kin enmin; ba ei eim noman to piinałim mon.

6 Pe nga noman kułmun oł ei, wumb nge oł kis kun pinałim ei kin, ka piinałim mon. Ba wumb Gos nge oł kun ka ełmin oł ei kin ka piiłmin.

7 Pe nga noman kułmun oł ei, wumb noman ełe ełmin oł ei kin ka piinałim; ba ei ek ni tor kindnałim embin ei ko wupu, si kindnałim mon. Pe nga oł ei pii gii niłim ei eim wumb kin epi ka wii ełmin, kis enałmin mon. Pe nga oł ei, eim Gos oł ermba ei piipi kin, kui er mołum. Pe nga oł ei, eim oł embin tui eim kin tonu om; ba eim dinga angiłim.

8 Noman kułmun oł ei nge, kunum kunum pepi ba minj, poru ninermba mon. Ba nga Gos oł ekii se ermba ni tor kindiłmin oł ei, poru nimba. Pe nga ek eipi eipi wumb piinałmin ek ei, wumb kombur sinjing; ba ei kapłi nga ek

tingnerngii mon; ei poru nimba. Nga oł ei, noman owundu koi erpi pałim oł ei, poru nipi, si kindmba.

9 Ei yi mił, pe sinim oł ei, noman ka wii ełe aninga kopur piiłmin. Nga pe sinim oł ei, Gos epi koi erpi pałim ei ekii se ermba oł ei, ni tor kindiłmin aninga kopur piiłmin.

10 Pe nga ekii se sinim noman piiłmin oł kun ka wii mendpił tonu omba kunum ei, noman piiłmin dinga oł ei aninga kopur kun ka pinałim mił, ei poru nipi, si kindmba; ba noman kultmun oł ei, kunum kunum mułmba.

11 Ok kunum ełe, nanim kangił kembis muls. Kunum ei, nanim ek tenginj ei, kangił kembis mił ek tenginj. Nga na kangił kembis mił noman to piinj. Nga nam kangił kembis mił noman ełe mok top piinj. Ba ekii se, pe nanim wu mołup kin, kangił kembis noman ełe oł ei si kindip, poru ninj.

12 Kapłi pe, sinim noł ełe kaninmin ei, min men ełe, ei kun ka mił mon. Ei yi mił ku, sinim Gos ek keimi aninga kopur pii poł tunanmin. Pe nga ekii se, Jiisas Owundu orung omba kunum ei, sinim Gos nge noman ka wii piik kenmin. Yi mił ku, pe sinim wumb kumb ningił kaninmin. Pe na Gos ek keimi aninga kopur piind; ba ekii se, na Gos ek keimi pei piimbii. Ei yi mił ku, Gos eim na kin pei kanpi piinim.

13 Ba pe nga, oł kunum kunum pałiłim oł ei, tekliki mołum. Oł ei endi Gos kin pii gii niłmin oł; nga oł ei endi, Gos kin kui er mołmun oł; nga oł ei endi, noman ngołmun oł, pałim. Ba kumb se mendpił oł ełe noman ngołmun oł ei nge pałim.

14

Gos Gui Ka Epi Ka Wii Kumna Wii Ngonum

1 Yi mił erang, enim wumb noman kulk ngok ełmin oł ei, noman am dinga nga kindik kin, to piingii. Piyangin kin, nga enim noman ełe to piik, Gos Gui Ka epi ka wii kanim kanim wii ngang kin, singii. Ba Gos Gui Ka epi ka wii kumna epi ei, enim noman dinga kindik kin, singii. Singii epi ei, Gos epi koi erpi, ek keimi pałim epi ei wumb ni tor kindik kin, ningii.

2 Pe nga, wumb endi ek eipi eipi piinanmin ek ei, ninim ei nipi, ya mei ełe wumb ngonanim mon; ba eim ek ei nipi, Gos kin kun ngonum. Nimbił erang, wumb endi mołpu kin, ek ei piinanim. Ba Gos Gui Ka ełe nge, dinga ei, Gos ek keimi koi erpi, pałim ek ei nipi, tor kindpi erim.

3 Ba nga wu endi Gos eim ek keimi oł ekii se erpi, tonu omba pałim ek, ei nipi, wumb ngonum. Ngopu erang kin, wumb pii gii dinga erpi, nga wumb noman ełe to piik, oł kun ka pałim ei, erik mułangin kin, nga wumb noman tuk ełe dinga sik, emin mułngii.

4 Pe wu endi eim ek eipi eipi piinanim ek ei nimba, wu ei, eim noman tuk ełe mendpił paki topu, ngonum; ba wu endi Gos eim ek keimi oł ekii se ermba oł pałim ek ei nipi, wumb ngonum ei, Gos nge tiłap wumb pei nge noman tuk ełe paki topu ngonum. Yi mił, enim Gos ek keimi koi erpi pałim dinga ei singii.

5 Pe nga, nanim yi ni piind. Enim pei kapłi ek eipi eipi wumb piinanmin ek ei, ningii ni piind; ba na enim noman owii ngond ei, enim pei Gos eim ek keimi, koi erpi pałim ek ei ni tor kindik ningii. Pe wumb ei, Gos eim ek keimi koi erpi pałim ek ei, nipi wumb ngonmun. Nik wumb ngonmun kongun ei, am epi owundu mendpił pupu, pepi ba; ba nga wu endi eim ek eipi eipi eim piinanim ek ei nipi, wumb ngonum. Ba pe nga wumb endi mołpu pendpi kin, ek ei nge kep erpi ngang mulerim kin, kapłi ek ei, Gos tiłap wumb pei paki tunerim mon. Tunerang kin, wu ei ek eipi eipi ni tor kindpi ermba wu ei, eim kongun mani mułmba.

6 Pe na angnan noł, na enim kin ombii kunum ei, op kin, enim piinerngii ek eipi eipi nip ngumbii. Ba nga na enim kin Gos ek keimi konj endi nipi ngumba ei, nip enim ngunermbii min; Gos ek ka pułe koi erpi pałim enim kin nip ngunermbii min; Gos eim ek keimi koi erpi pałim ek ei, nipi tor kind ngunermbii min; nga enim piingii ek kombur, nip andan top ngunermbii kapłi na ek eipi eipi piinand ek ei, enim kin nip ngunj kin, ei epi pei enim paki tunermba mon!

7 Yi mił ku pe nga, mingał min giisa, noman konj pinałim wumb mił, pe nga golang ek eipi eipi kun ka tingnerim kin, sinim golang ek mong ei pii kun enanmin mon!

8 Pe nga, wu endi eim opu nginmał erngii kunum tang seng kin, wu endi wii tumba ei, kun ka tołmun mił tumba. Nga wii kun tunerim kin, wumb opu nginmał erngii nge erik, kun erik mulerngii mon.

9 Nga enim yi mił ku, nga wumb endi kapłi enim ek mong eipi endi wumb piinerngii ek ei nengin kin, kapłi ek pułe ei, pii poł tunerngii mon. Ba enim ningii ek ei, konu pop top sipipi, ek wii mił endi kindang kin, punum.

10 Yi mił, mei konu orung orung ek eipi eipi pei pepi punum. Ba ek ei, ek wii mił mon. Ek ei nge, pułe eipi eipi sałim.

11 Ba wumb ningii ek ei, na pii poł tunenj kin, ningii wumb ei, tiłap eipi wu ni piingii; nga yi ku, wumb ek eipi ningii wumb ei, tiłap eipi ni piimbii.

12 Pe nga enim yi mił ku, Gos Gui Ka nge epi ka wii ei wii ngonum ei, simin ni piinmin. Pe nga, enim kapłi noman ełe to piik kin, Gos Gui Ka epi ka wii ei wii ngum epi sik, kongun dinga erik, Gos nge tiłap wumb pii gii dinga sek kin, ei nge Gos koi erpi pałim dinga oł ei simin.

13 Pe wu endi eim piinanim ek eipi endi nimba ei, eim Gos kin prei erpi, kii seng kin, ek ei, ak topu, ni tor kindmba oł ei, Gos eim paki topu ngumba.

14 Pe enim ek eipi eipi piinanmin ek ełe nge, enim prei enjing kin, enim nge noman tuk gui ei prei erpi mołum; ba enim noman ełe prei enanim mon.

15 Yi mił peng, enim ek eipi eipi piinanmin ek, Gos Gui Ka paki tang kin, prei erngii. Enim kapłi enim nge noman tuk gui ełe, prei erngii; nga enim noman ełe yi ku, prei erngii. Nga enim ek eipi eipi piinanmin ek, enim nge noman tuk gui ełe golang nik piingii. Nga enim noman ełe golang nik piingii ku.

16 Nim yi enen kin, pe nim noman tuk gui ełe mendpił, ek ka nikin, Gos kin ngunjii. Pe nga wu endi tuk kułou tungii konu ełe mołum; ba eim ek ei pii poł tunanim ek ei, keimi ni ngumba; ba nim prei erkin, ek ka nikin, Gos ngunjii ei, eim kapłi nimba; ba ek ei pii poł tunanim, mon ku.

17 Pe nga ninim ek ka nikin, Gos ngunjii ei, ka piim kin, wu endi nim kin tep to mułmba wu ei kin, noman tuk ełe paki tunerim mon.

18 Pe na Gos kin ka piip, ek ka nip ngond ei, ek eipi eipi piinand ek ei, ni tor kindind. Kindind ek ei na mendpił nip tondrung pup; nga enim pei kambip, mani kindind ei, enim ek eipi eipi piinanmin ek ei, ni tor kindinmin.

19 Ba Gos nge tiłap wumb ei, Gos kin ek ka nik ełmin kunum ełe, na noman ełe kapłi ek mong endeim endeim ni, angił orung mendpił nimbii. Nipi ek ei, kapłi wumb eipi pei mułangin kin, ek ei andan top nip ngumbii. Ba na ek eipi eipi piinand ek mong 10,000 pei ek mong ei, ninermbii mon. Nimbił erang ek ei enim noman tuk ełe, paki tunermba mon.

20 Angnan noł! Enim oł ei nge, noman ełe kangi ambił kembis mił yi mulerngii, mon. Ba oł kis ełe nge, kapłi enim kangi ambił kembis mił oł kis enałmin mił ku, noman to piik erik mułngii ei kapłi. Ba en enim noman ełe nge, dinga pang kin, wumb dinga mił mułngii.

21 Gos eim nge lo ek ełe yi mił polk, pendnjing pałim.

“Wumb eipi gupu ełe nin, wumb ek eipi niłmin wumb ombu nin, na wumb ei kin ek nemb kin wumb ei, piingii nip ninj. Ba yi ku erik, nanim ek nind ei piinanmin,” Owundu yi nim.

22 Yi mił erang, wumb ek eipi eipi piinanmin ei, ni tor kindmin ek ei, Gos nge pii gii ninjing wumb nge mon; ba Gos nge dinga jep kin pii gii ninenjing wumb ei kin, andan tonum. Ba nga Gos ek keimi koi erpi pałim ni tor kindinmin ek ei, pii gii ninenjing wumb ei kin, ek mon; ba ek ei, Gos kin pii gii ninjing wumb ei kin, Gos noman ełe, andan tonum.

23 Yi peng kin, Gos nge tiłap wumb pei kułou tungii kunum ełe, nga wumb ombu pei en enim ek eipi eipi piinanmin ełe, tangk ni tor tor er mułngii. Pe nga wumb kombur, torung mołmun min, pii gii ninenjing wumb kombur ok, mułngii ek ei piik, en enim yi ningii, “Ei enim noman mendpił pinałim, wulu pang kin, nik er mołmun ni,” yi ningii.

24 Ba enim Gos eim nge ek keimi koi erpi pałim ek ka ei, nik tor kindnjing kin, wumb kombur pii gii ninenjing wumb mułngii min, torung wumb kombur, tuk ok mułngii ei, ek ei opu, noman tuk ełe kiłeng tang kin, noman ak to piingii min, en enim oł kis kun pinerim mił enjing pimba ei, mok tok piingii.

25 En enim noman tukrung koi erpi pimba ei, opu peni ełe tor omba ei, en enim Gos kin ming kopsing, pii poł molk kin, Gos kin noman to piik kin, ek ka ni ngungii. Nik kin, yi ni tor kindngii ei, “Gos keimi ya sinim kin mołum.”

Gos Kin Men Tok Ełmin Oł Ei Kun Ka Pimba

26 Angnan noł! Na yi mił ni piind, ei kunum enim o ende puk, Gos kin ek ka nik erngii ei, wu endi golang nimin ni tu wułum. Nga wu endi ek andan tołum nge wu. Nga endi Gos oł erim ek ei nipi tor kindiłim nge wu. Nga wu endi ek eipi eipi piinanim ek ni tor kindiłim nge wu. Nga wu endi ek eipi pułe ei ak topu, ni tor tor erpi ngołum nge wu. Epi kanim kanim erngii ei Gos nge tiłap wumb paki tołum epi minj erngii.

27 Pe nga wumb endi ek eipi eipi piinermba ek ei, nimba pim kin, wumb tał nin, tekliki mendpił, kapłi ningii kunum endeim wu endeim mendpił nimba. Nga wu endi kapłi ningii ek, endeim endeim ni kep erpi kindang kin, ek ei piingii.

28 Pe wu endi piinerim ek, eipi eipi nimba wumb mułngii; ba ek kep ermba wu endi mulerim kin, wu ek nimba wu ei, wu yi nge ei kułou tungii konu ełe, ek tingnermba mon. Ba eim ni piipi kin, nga ek nipi konu eipi pupu kin, ei eim kin Gos kin mendpił nimba.

29 Nga wumb tał min tekliki, Gos eim nge ek ka koi erpi pałim oł ei nik, tor kindngii. Nga wumb kombur molk, kanik pii poł tok, ‘Yi ninmin yi ninmin,’ nik mok tok erngii.

30 Ba nga wu endi tuk kułou tungii konu ełe mołpu kin, ek nimba ek endi konj Gos eim andan topu ngum. Ngang kin, wu ei piipi kin, eim kin wu endi kumb se angpi ek nipi kin, tor kindpi ngopu mułmba wu ei, ek ninermba mon!

31 Enim pei kapłi Gos eim ek ka koi erpi pałim ei nik, tor kindngii. Ba wu endeim endeim ni ku ni pangin kin, wumb pei tuk mułngii ei, paki tang, piik sik kin, noman tuk ełe dinga ngang singii.

32-33 Pe nga Gos eim oł kun enałmin oł ei nge, pułwu mon; ba Gos eim noman emin pułwu mołum. Yi ku, Gos eim ek koi erpi pałim ek ka ei nik, tor kindik, wumb ngołmun wumb ei, en enim noman tuk gui ei, en enim tep ełmin. Yi erang kin, wu endi ek nimba, wu eipi endi, kom seng kin wu eipi nimba.

34 Yi peng kin, Gos nge tiłap wumb yi mił ku amb en enim Gos nge tiłap
wumb kułou tungii konu ełe angk, ek endi nik, enerngii mon. En enim angk,
ek endi tangk, nik enerik mon; ba wenjing kin ek piik, ekii sik erngii. Erik
kin, Gos lo ek ełe ok, yi mił nirim.
35 Pe amb en enim ek endi pii kun enarik, kii singii peng kin, amb ombu
en enim ngii konu ełe puk, wenjing kin kii sik, pii poł tungii. Nga kułou
tok molk, ek ningii konu ełe, amb endi angpi, ek kii sip, yi enermba mon.
Nimbił erang ół kun pinałim ei, en enim singambił singii.
36 Nimbił erang enim ół ei nge, ekii sinenjing? Gos eim ek ka ei, enim kin
mendpił tor om min? Nga Gos ek ka ei enim kin mendpił tonu om min?
37 Pe wumb endi eim Gos nge ek ka koi erpi pałim ei nipi, tor kindpi kin,
wumb ngumbii ni piim kin, nga Gos Gui Ka ei ka wii epi kanim kanim wii
ngonum dinga ei, endi sim pim kin, eim kapłi noman to piimba. Ełe nge, na
mon połup enim ngond ei, Gos Owundu eim nge lo ek dinga nipi ngum.
38 Pe wumb endi na Pol ek ei piinarpi, noman eipi eipi piipi endim kin,
enim wu ei kin yi piingii. Wu ei Gos nge ek ka koi erpi pałim ni, tor
kindnałim wu ni piingii.
39 Yi peng, nanim angnan noł! En enim Gos ek ka keimi koi erpi pałim
ek ei, ni tor kindik kin, ngungii kongun ei, noman dinga kindik erngii. Ba
enim wu endi ek eipi eipi piinanim ek ei, nimba wu ei, mon pa ninerngii
mon! Nga ek pii poł tunerngii ek ełe, pinermin pa ninerngii mon!
40 Ba sinim Gos kin ełmin ół pei, enim am kun ka pimba mił, mendpił erik
pungii.

15

Jiisas Krais To Kundnjung Ba Nga Konj Tonu Om

1 Pe nanim enim kin nga nemb kin, piingii. Angnan noł! Jiisas Krais eim
ek ka ei nip enim ngunj. Ngunj ek ei, enim piik sinjing ełe nge, en enim pii
gii ei erpi, dinga kindang kin, enim angk, dinga kind er mołmun.
2 Ek ka ei, na nip tor kindip enim ngunj ei, ek ka ełe Gos erpi, enim sipi
orung sim. Ek ka ei enim noman tuk ełe ambilk gii nik mułngii. Ba enim pii
gii ninjing ei, epi wii mił pim kin, Gos enim sipi orung simba min?
3 Pe na nipe ek endi ok sinj ei, nip tor kindip, enim kin ngond. Ei yi mił,
ei am epi owundu mendpił, Krais eim ond peri ełe kołpu, sinim ół kis kun
pinerim enjpin ei, kil ngum. Ngang kin, ei tuk Gos eim nge ek ok nirim mił,
yi nipi pałim.
4 Wumb Jiisas kui tunjung; nga kunum tekliki ełe nge, nga angpi, konj
tonu om. Om ei, Gos eim nge ek ełe yi nirim mił pałim.
5 Kumb se Jiisas Piisa kin tor wang kin, Piisa eim kenrim. Nga kunum
endi Jiisas ek se andiłmin wumb mulk konu ełe tor wang kin, kenik.
6 Nga Jiisas eim nge wumb tiłap 500 pei kin opu, nga kopur kin eim kenjing
ei, kunum ende minj kenik, wumb kopur pei konj mołmun. Ba nga wumb
kombur kulnjung.
7 Nga Jiisas opu, Jeims Jerusalem men tołmun ngii tep erpi wu kin wang
kin kenrim. Nga ekii se Jiisas eim nge ek se andiłmin wu ombu kin pei wang
kin kenik.
8 Am ekii se mendpił, nanim Pol Jiisas na kin wang kenj. Nimbił erang na
ek se andiłmin wu ekii se mendpił tonu onj. Na nam kangił kembis kun ka
mił tonu onerir mon. Yi mił ku, Jiisas Owundu na kin om ei, na kenj ełe ei,
jep ół mił endi na kenj. Kunum ei, na Gos tiłap wumb kin ół embin tui erip
ngunj.

9 Pe na nam Jiisas nge ek se andiłmin wu ombu ei kin, wu num mon; na
kembis wii mił mendpił tuk onj. Pe na nanim Jiisas nge ek se andiłmin wu,
ningii wu mił mon. Nimbił erang nanim Gos nge tiłap wumb mulnjung ei,
top er kis mondup kin, nga sip, kan ngop kin, yi enj.
10 Ba Gos eim nge noman ka na kin ngopu, sim konu ełe, na moł. Pe yi
nge na moł. Gos eim nge noman ka na kin ngum ei nge, mong tumba mił
wii punerim mon. Na Pol kongun dinga enj kin, Gos nge ek se andiłmin
wumb eipi, Gos nge kongun ka enjing ei, to mani kindinj. Ba kongun ei, na
nanim nge dinga ełe enenj mon. Ba Gos eim nge noman ka na ngang kin,
paki topu, tep to enjpił.
11 Yi peng kin, Gos ek ka ei nge na kin tor wang enim piinjing min; ek ka
ei nge en enim Gos ek se andiłmin wumb eipi kin tor wang piinjing ei ek
endi pinałim mon. Ei sin pei ek ka ei nipin, tor kindpin kin, enim ngonmun.
Ek ka ełe, enim pii gii ninjing ei, ek endi ka wii pałim.

Nga Ekii Se Kułii Wumb Angk Tonu Ongii

12 Pe nga sin ek ka ni tor kindinmin ei, Krais eim kołpu, nga angpi, opu
konj tonu om. Pe nimbił erang enim kombur wumb molk, kułngii wumb ei
nge angk, tonu ok, konj punerngii mon pa niłmin.
13 Ba pe kułii wumb angk, tonu ok konj punerngii ei, keimi pim kin, ei
Krais eim angpi opu, konj punerim mon ku.
14 Krais kołpu, nga angpi, opu konj punerim kin, sin ek ka ei ni tor kindpin,
enim ngumun ei, epi wii mił pimba. Nga enim pii gii ningii ei, epi wii mił
pimba ku.
15 Ei am keimi pimba ku; nga sin ek ni tor kindpin ngonmun ei, Gos kin
ek kend topun ngonmun. Nimbił erang sinim Gos eim ek ninmin yi mił,
Gos eim Krais kołpu peng erpi, eim sipi konj kindim ek ei ninmin. Ei nga,
Gos eim Krais erpi sipi, konj kindnerim pim kin, kapłi pe nga keimi, kułngii
wumb ei nga angk, tonu ok, konj punerngii mon ku.
16 Pe nga Gos wumb kulnjung wumb ei, nga tonu ok, konj mulenjing pim
kin, keimi yi ku, Gos Krais eim angpi, tonu opu, nga konj punerim mon ku.
17 Pe Gos Krais eim angpi, tonu opu nga konj sinerim pim kin, nga enim
nge pii gii ninmin ełe nge, epi paki tunermba mon. Enim nga oł kis ełmin oł
ei kumep kis singii nge mołmun.
18 Ei nga yi ku, Krais nge pii gii ninjing wumb ei kolk, wii puk, am
punmun.
19 Pe sinim yi mił mendpił ni piinmin ei, sinim mei ełe noman konj
mołmun kunum ełe, sinim Krais eim kin pii gii nipin kin, orung omba nge
kui er mołmun. Nga wumb kombur wumb eipi kin kaimb kultmun ei,
kembis mił ba. Nga wumb ei sinim kin kaimb owundu kis kulk ngungii.
20 Ba ei keimi mendpił, Krais kołpu, nga angpi, tonu opu, nga konj tonu
sim. Nga wumb kolk, or mił pałmin wumb ei, Krais eim konj tonu opu, eim
kuni mong kumna mił topu, peni ełe tor om. Ei yi mił ku, Gos wumb kolk,
pałmin wumb ei, erang kin, angk tonu ok, nga konj pungii ku.
21 Ei yi mił, wu endeim Andam mendpił erang kin, wumb pei oł kis ełe,
kułngii oł ei tonu om. Yi mił ku, nga wu endeim mendpił Jiisas erang kin,
wu pei kolk, nga angk, tonu ok, nga konj tonu ongii.
22 Ei yi mił, kułii oł Andam erang kin, sinim wumb pei koltmun. Ei yi mił
ku, nga Gos nge tiłap wumb Krais kin o ende puk, mołmun wumb ei, kułngii
ei erpi sipi kin, nga konj tonu simba.
23 Ba wumb pei endeim endeim ni, en enim nga angk, ok konj puk erngii
ei, en enim kunum tangpi simba mił, ku erngii. Krais eim kumb se mendpił

erim. Nga mering wumb ni, eim nge wumb tiłap ei, eim nga orung omba kunum ei, wumb ei tonu nga konj ongii.

24 Pe nga kunum poru nimba kunum ei, epi kanim kanim pei poru nimba kunum ei, Krais eim kapłi, opu orung wumb pei tep ełmin wumb ei nin, nga gapman kongun enmin ei nin, nga dinga kanim kanim ełe, kongun enmin ei pei topu mani kindpi, tep er mołum konu ei, pei sipipi kin, Arim Gos ngumba.

25 Ei yi mił, Krais eim tep erpi, mołpu pang, kunum ełe, eim opu orung wumb pei to mani kindpi kin, Krais eim simb ełe kamb mandring kindmba.

26 Pe am ekii se mendpił opu orung epi ombu ełe, wumb koltmun oł ei, to mani kindpi kin, nga ei poru nimba ku.

27 Gos nge eim ek ka ełe yi ninim, “Gos eim epi kanim kanim pei sipi, eim simb ełe kamb mandring kindpi erang kin, eim epi ombu tep erpi mułmba. Gos ek keimi ei peni ełe pałim ei, sinim piinmin. “Epi kanim kanim pei,” ninim ek ei, Gos Krais kin sipi to mani kindpi kin, ninanim mon. Ba Gos ei eim mendpił Krais kin mandring mulermba mon. Ei eim epi kanim kanim pei Gos eim Krais simb ełe kamb mandring kindang kin, tep enim.

28 Ba ekii se kunum ełe, epi kanim kanim pei sipi kindang kin, Krais eim tep ermba. Erpi kin, nga kapłi Gos Kingam Krais ei eim Arim Gos kin kirkar er pupu mułmba. Ok, Gos eim erang kin, Krais epi kanim kanim pei tep enim; ba pe nga, Gos eim Krais nin, epi kanim kanim pei tep erpi mołpu kin, kumb ełe mendpił mułmba.

29 Pe nga ek ei wumb kułngii nga angk tonu konj ongii keimi pinerim kin, kapłi wumb kombur noł pek wumb kulnjung wumb ei nge, paki tungii nge ełmin oł ei, wii mił mułmba. Pe nga keimi mendpił, wumb kułii kombur angk, tonu konj punerngii. Mon pim kin, kapłi wumb noł pek ei nge, wumb kułii paki tungii mił nenj?

30 Pe nga ek ei keimi pinerim kin, sin sinim ek se andiłmin wumb kin, ek ni tor kindmin kunum kunum ełe, sin to kis mundmba konu ełe, tuk pupun pupun enmin ei, wii mił enmin min?

31 Angnan noł! Krais Jiisas sinim nge Owundu enim eim kin o ende puk mołmun ei nge, na enim embe ambił tonu kindip ngond. Ek ei keimi! Nga yi ku, na ek dinga nip ngond, ei kunum kunum na opu orung wumb kin kułmbii erip erip end.

32 Pe na ek ekin mił nimbii end. Epeses konu owundu ełe, na wumb ka simbii mił epi ombu kin ek mił erip erip enj. Epi ei nge oł enj ei, wii mił pim kin, kapłi kułngii wumb nga angk tonu konj punerngii. Ba nga keimi Gos wumb kułii wumb nga angk, ok nga konj tonu punenjing pim kin, kapłi ek ei wumb niłmin mił kun ka mułmba ku. “Sinim kuni ni, noł nopun, ka piipin kin, kapłi topuł sinim kułmun poru nimba,” wumb yi mił niłmin.

33 Enim kapłi, kanik wiik tangin kin, wumb kombur ek ei nge nik kin, enim to wulu kindik, si kindnerngii mon! Wumb oł kis ełmin wumb ei erangin kin, nga wumb oł kun ka erik mołmun wumb oł ei nge, erik kis mondunmun.

34 Pe enim noman wulu punum oł ei, si kindik kin, kun ka mułngii. Molk kin, oł kis enmin oł ei, nga enerngii mon! Na nind ek ei, enim piyei! Enim mołmun wumb kombur, Gos kin pii poł tunanmin. Na nind ek ei nge, enim singambił singii, nip nind.

35 Ba wumb endi yi kii simba koltmun wumb ei, nga angik, tonu ok, nga
konj pungii mił nenj? Kułii wumb ngenj nipe ngenj endi siłangin kin, nga
tonu konj ołangin?"
36 Pe na enim kin ek yi mił nind. En enim noman pinałim wumb! Pe keimi,
enim kuni mong endi mer mei ełe tełangin kin, ei tonu op, mun onermba;
ba kumb se kuni mong ei kołpu pendpi kin, nga mun omba.
37 Pe nim mer mei ełe, kuni emb endi talkin, pendin kuni mong ei, ekii
se mong tumba mił ei mon! Pe kuni kinapi mong emb endi min, kuni emb
kanim eipi endi, nim telin ei tonu opu, kuni nipe kuni endi, mong tumba
nikin telin?
38 Ba Gos eim kuni ei nge, nipe ngenj endi simba ei, eim noman ełe piim
mił, ku ngonum kuni mong ombu, en enim ngenj pałim mił ku ngonum.

39 Nga epi kanim kanim pei, en enim ngenj ei, pei kanim ende minj pep
punanim mon. Wumb ngenj ei, en enim ngenj kanim ende pałim, nga kung
kanim kanim ei ngenj endi eipi pałim. Nga kei ombu, en enim ngenj pałim
ei, kanim endi eipi pałim. Nga omu ombu, en enim ngenj kanim endi nga
eipi pałim ku.

40 Pe nga tonu epin konu ełe epi ombu, ngenj sałim; nga ya mani mei ełe
epi ombu, yi ku ngenj sałim. Ba epin konu ełe epi ombu, ngenj tiłang ka wii
kanim endi sałim. Nga ya mani mei ełe konu epi ombu, ngenj kanim eipi
sałim.
41 Nga eni ei, eim nge tiłang kanim endi sałim. Nga oi ei, eim nge tiłang eipi
endi sałim; nga kor kanjip ei, eim tiłang eipi endi sałim. Nga kor kanjip en
enim mołmun ombu, en enim tiłang ombu pepi kin, kanim kanim kindnim
ei, en enim kin pałim.

42 Ei sinim yi mił ku, kulnjung wumb nga angik, tonu ok, nga konj pungii
wumb ei, ngenj sipik, tukpu tonmun kunum ei, ngenj ei pupu nga mei
telmba. Ba nga angk, tonu ok, nga konj mułngii ei, en enim ngenj ei
purnermba mon ba; kunum kunum konj ka mułmba.
43 Pe ngenj kui tonmun kunum ei kis mołpu, ngenj ei wumb keningii ka
pinerim; nga dinga pinerim ku. Ba ngenj nga angk, tonu ok nga konj pungii
kunum ei, ngenj tiłang ka simba; nga ngenj dinga pimba ku.
44 Pe ngenj kui tonmun kunum ei, mei ełe nge ngenj; ba ngenj angk, tonu
ok, nga konj pungii kunum ei, tonu epin konu ełe nge ngenj. Nga ngenj ei
nge mei ełe, keimi ngenj mendpił pim kin, ei yi mił ku, nga tonu epin konu
ełe nge ngenj, yi ku keimi simba.
45 Ei nge ku, Gos eim nge ek ka ełe ok pułum yi mił ninim, "Wu kumna ei,
Andam ei mei ełe tonu orum ei, wumb mił, no pepi, yi erpi multum. Nga
ekii se Andam Krais ei, eim noman konj pułwu ei, eim wumb ei noman konj
ełe ngołum.
46 Ba ei tonu epin konu ełe nga epi ombu ngenj ei, kumb se onanim mon;
ba mei ełe nge epi ombu ngenj mendpił ei, kumb se onum. Wang kin, nga
ekii se tonu epin konu ełe nge epi ombu ngenj ei, bultundung onum.
47 Pe kumb se wu Andam nge ngenj ei Gos mei mendpił sipi eririm. Ba
nga ekii se wu Andam Krais ei, tonu epin Gos mani kindang om.
48 Wumb ya mani mei ełe wumb ei, en enim wu kumb se mei ełe eririm
ei, ende mił, en enim yi mił mołmun. Nga wumb tonu epin wumb ombu, en
enim wu endi tonu epin mani om ende mił, en enim yi mił ku mołmun.
49 Nga pe, sinim wu kumb se mei ełe eririm ei, kumb ningił mił wu kin
sinim yi mił ku mołmun. Nga yi mił ku wu ekii se tonu epin mani om wu
Krais ei kin, sinim yi mił ku mułmun.

50 Na enim kin ek ei yi mił nind. Angnan noł! Pe mei ełe ngenj wumb ei,
Gos epi ka wii er ka erim ei sinerngii, nga Gos eim tep erpi mołum konu ełe
tuk punerngii mon. Nga purmba epi endi nin, purnermba epi endi ei nin,
konu ende tuk punerngii mon.
51 Enim kom se piyei! Ek koi erpi pałim ek ei, na enim kin nip ngumbii
end. Ei sinim pei kulermin. Pii gii wumb kombur mułangin kin kupam ei
Jiisas orung omba. Wang kin, Gos sinim pei erang kin, sinim ngenj kanim
eipi mił endi sipin kin mułmun.
52 Ei sikir mił sinim ningił kepii tonmun ei, nga konu poru nimba kunum
ei, nga ekii se beli epin mani ei ek tengmba. Ek tingang kin, koltmun wumb
ei, angk tonu ok, ok konj puk kin, nga kulerngii mon! Wumb konj kunum
kunum mułmun. Nga sinim konj mołmun wumb pei, Gos erang kin o pun,
ngenj kanim eipi mił endi sipin kin, mułmun.
53 Ei yi mił, pe nga ngenj kułmba ngenj ei, Gos erang, ngenj kanim eipi
mił opu, ngenj konj oł kun ka mił simba. Ei kułngii nge ngenj ei, Gos erang,
ngenj kanim eipi mił opun simin ei, kunum kunum konj mułmun.
54 Keimi, ngenj ei purmba; ba nga ngenj ei, Gos erang, ngenj ei kanim eipi
mił opu mołpu kin, kunum kunum konj mułmba. Ngenj ei kułmba ngenj ei,
Gos erang, opu ngenj kanim eipi sipi ngang kin, noman konj oł kun ka er
mułmba. Kunum ełe, sinim Gos ek puł pałim mił, tonu wang kenmin. Nga
ek yi mił ninim, “Gos eim mei ngenj kułii oł ei, to mani kindpi poru nim.”
55 “Ngenj kułii oł ei nge, dinga opu, wumb pei to mani kindmba nge dinga
ei, poru nimba mił nenj? Ngenj kułii oł ei, eim kiłeng mul dinga mił
mundum ei sinim wumb nga kumbii kis ngumba, mił nenj?”
56 Kułngii oł ei, eim nge dinga ngenj kumbii ngopu kin, oł kis nge kumep
kis ei kin sim, oł kis ei, eim nge dinga ei, mer Gos lo ełe pałim.
57 Ba sinim Gos kin ka piipin ngumun ei nge, sinim nge Owundu Jiisas
Krais sinim dinga ngang kin, epi tał oł kis nin, kułii oł ei, to mani kindpin
ermin ei, sin yi ku enjpin.
58 Yi peng kin, sinim keimi piinmin, kułii oł ei Krais to mani kindim.
Nanim angnan noł, enim pii gii ełe nge, dinga mendpił angk mułngii. Nga
kunum kunum, en enim Gos Owundu eim nge kongun ngum ei, kun ka er
dinga kindik kin, erik pungii. Nimbił erang enim piinmin ei, Gos Owundu
eim nge kongun enim enmin ei, wii mił endi enerngii mon!

16

Enim Ku Nin Epi, Gos Kin Pii Gii Wumb Eipi Ku Sinałim Wumb Ei Ngungii

1 Pe mund ka ku ei nge sipin, Gos nge wumb tiłap Juriya konu ełe mołmun
ei paki tumun. Ei enim na ninj mił, ekii sik erngii ei, na Galeisiya men ngii
ełe pei mołmun wumb ei, na erei ninj wumb ei, yi ekii sik enjing.
2 Ei yi mił, pe kor owundu kunum kunum tangip simba kunum ei, wumb
endeim endeim ni, en enim kapłi, ku kombur mok tok, eipi kindik singii.
Singii ei, wumb endi eim kongun erpi, ku simba mił, eim ngii konu ełe
tongndung sim mił ngumba. Yi erpi kin, tongndung kindpi kin, sep mułmba.
Mułmba ei, na ombii kunum ei, enim ku mok tok ngunerngii mon; ba enim
ok, mok tok, eipi kindik kin, singii ku ei simbii.
3 Na ekii se, enim kin op pendip kin, en enim wu kombur pungii nik, to
tonu kindik, mundngii. Wu ombu, mon endi ek yi mił ni puls. Enim piinmin
wu ei, to tonu kindpin wu ei, epi ombu sik tunmun. Nga enim ku nin epi,
ka wii ombu ngumun nik kin, sinjing epi ombu, se mengk kin, Jerusalem
wumb mołmun konu ełe sipngii.
4 Pe nga, na bii mił endi pim kin, nga kapłi wu ombu na kin tep topun bin.

Pol Eim Yi Ermbii Ni Noman To Piim

5 Pe na enim kin ombii ei, ekii se ombii; ba kumb se, na Mesaroniya
konu ełe tuk pup kin, nga op enim kin ombii. Ei kapłi. Nimbił erang na
Mesaroniya konu ełe kumb se tuk pup ombii, ni piind.
6 Pe na kunum kombur ni, enim kin no pep mułmbii min, nga wii sepi, jii
owundu nimba kunum ei, enim kin mułamb kin, nga kunum ei poru nimba
kunum ei, enim na paki tangin kin, nanim bii onj andłam ei bii. Nga mering,
konu jiłi mił endi bii ei, ekii se bii.
7 Na nanim enim kanip pendip kin, nga sikir bii ni piinand, mon. Ba na
enim kin Ei Gos Owundu eim, na yi enjii ni piim kin, kapłi yi ermbii.
8 Ba na nanim ya Epeses konu ełe mułmbii ni piind. Mułamb kin, Gos
Gui Ka mani orum kunum tonu omba kunum ełe, noman to piipin yi er
mułmun.
9 Nimbił erang, Gos Owundu eim erang kin, na kin andłam owundu aki
topu kindang sałim. Seng kin, na kongun owundu peng ei, kapłi yi eramb
kin mong peng, wumb pei pii gii niłangin kin, Gos nge opu orung wumb
pei, na kongun end andłam ei ondu ngumun nik enmin. Yi mił erang, na ya
konu mułmbii, ni piind.
10 Kunum endi, Timisii enim mołmun konu ełe om kin, enim kapłi piik
kun erik, oi a nik, se tuk sik, yi erangin kin, eim nanim wumb kin ngii konu
moł ni piip kin, noman emin peng mułmba. Nimbił erang eim Gos Owundu
nge kongun erpi mołum ei, yi mił ku, na kongun yi erip end mił, eim yi ełim.
11 Yi mił kapłi, wumb endi, eim kin wu wii mił endi ni piik kin, kan mani
kindik kin, buł ngok enerngii mon! Enim kapłi, eim paki tangin kin, ei nam
moł konu ełe orung omba. Yi erangin kin, eim noman emin peng opu kin,
nam moł konu ełe, angnan noł kin ouni ongii nge, kui er moł.
12 Ei nge, sinim nge enginjpin Apolos, na eim ‘Pui’ a nił, nga kunum kopur,
eim opu, enim kenmba dinga nip nił. Nił ei, angnan noł kombur kin tep to
ongii ba; akip kunum ełe mendpił, ombii ni noman yi, to piinałim mon. Ba
eim omba kunum endi, tangpi sepi nim kin, kapłi eim enim kin omba.

Pe Ek Nip Poru Nimbii End

13 Kan kun erik molk, en enim Jiisas Owundu kin pii gii ełe, dinga angik,
wu noman dinga kindik kin, wu mendpił mułngii ei, am dinga mendpił
kindik mułngii!
14 Kongun min epi kanim kanim pei enim ełe, noman kulk ngok enmin
oł, yi mił erngii.
15 Angnan noł, enim piinmin ei, Sepanis kin, eim nge ambim kingam
ambłam noł tiłap ei, en enim Akeiya konu ełe, pii gii kumna wumb ninjing.
En enim noman ełe, Gos nge tiłap wumb paki tok kin, Gos nge kongun dinga
erik mołmun.
16 Na enim noman ełe to konj kindmbii ei nge, wumb ei, enmin oł ka ei
nin, nga wumb kombur piki tok, tep tok, kongun enmin ei nin, wumb ei
kongun dinga ełmin ei nge, enim mandring molk, ekii sik erngii!
17 Na nanim yi nge, ka piip, Sepanis nin, Posunasus nin, Akaikis na kin
onjung. En enim na kin ok, na paki tunjung. Nimbił erang enim ya na kin
mulełangin kin, enim na paki tułangin ku; ba enim na kin mulenjing. Yi mił
wumb ei sinim paki yi mił tunjung.
18 En enim na noman emin ka pendnjing kin, na ka piinj. Nga enim
noman emin ka pendnjing ku. Yi mił ku, enim wumb yi nge embe ambił
tonu kindngii.
19 Pe Gos tiłap wumb Eisa konu owundu orung orung ya tuk mołmun
wumb ombu, enim kin ek ka nik, onmun nik enmin. Nga Akuila kin ambim

Periska, nga Gos nge tiłap wumb kombur ngii konu ełe kułou tok enmin wumb ei, enim kin ek ka nik, onmun nik kin, Gos Owundu nge embe ełe, nik ngok enjing.

20 Nga pii gii ninjpin nge enginjpin noł, ya ełe pei mołmun ei, en enim yi ku, ‘Ek ka nik, mułeiyo,’ nik enmin. Pe en enim engnjing endi kin nga engnjing endi ngunj kangilk, kaimb sik erngii. Nga enim ‘Mułeiyo’ nik erngii.

21 Na Pol wu mon pułum wu ei kin, gal pipe kin ei sip, na nanim angił ełe mon ei poru nimba nge pułup kin, enim kin ‘Ek ka’ nip, ‘Mułeiyo’ nip ngop end.

22 Wumb nii endi, eim Jiisas Owundu kin noman ngunermba wu ei, Gos Owundu eim omba kunum ei, top kis ermba. Jiisas Owundu eim sikir orung omba.

23 Jiisas Owundu eim nge noman ka wii enim kin wii ngopu mułmba.

24 Na enim Jiisas Krais kin pii gii ninjing wumb ei kin, na noman ka ngond. Ei keimi!

Pol Mon Korin Wumb Nga Endi Połpu Kindim

Pol Mon Nga Połpu Korin Wumb Kin Kindim

1 Na Pol Krais Jiisas nge ek se andił wu, Gos noman ełe na to tonu kindim.
Nga sinim nge enginjpin, Timisii kin ouni mołpuł kin, sił enim ‘Ka mułeiyo!’
kindmbił nge, Gos wumb Korin konu men ngii ełe mołmun wumb ei kin,
nga Gos nge tiłap wumb Akeiya konu ełe pei mołmun wumb ombu, ek ka
mułeiyo kindmbił.
2 Gos sinim Erinjpin kin, nga sinim nge Owundu Krais Jiisas ouni nge
noman emin kin, noman ka ei enim kin pengłi!

Pol Eim Ka Piipi Gos Ngołum

3 Pe sinim Gos kin ka piipin ngumun. Nga Gos eim sinim nge Owundu
Jiisas Krais nge Arim, nga Gos eim sinim nge Erinjpin ei, eim sinim noman
ka ngopu kin, sinim paki tołum nge pułwu.
4 Sinim oł embin endi tonu ołum kunum ei, Gos eim sinim paki topu
ngołum. Ngopu kin yi ku, sinim wumb nii endi eim oł embin endi tonu
omba kunum ei, sinim wumb ei kin kapłi paki to ngumun ku. Ei sinim Gos
paki tołum nge epi ende, sin sinim Gos kin sinjpin epi ei, wumb ei kin paki
tumun ku.
5 Nimbił erang, sinim Krais kin ngenj kumbii owundu pei ouni ko
wunmun ei, yi mił ku, nga sinim Krais nge paki tołum epi owundu ei, eim
kin ouni simin ku.
6 Pe sinim ngenj kumbii sinjpin kin, kapłi ełe nge enim ei paki topu kin,
Gos enim si orung simba. Nga Gos sin paki tum kin, kapłi nga sin enim paki
tumun ku. Paki tamin kin, enim dinga ngang kin, kunum kunum dinga
angk mułangin kin, oł embin tui ei tonu omba ei, sin dinga pupun angpin
mołmun mił, yi ku enim dinga angk mułngii.
7 Pe sin enim kin epi ei kenmin ni, kui er mołmun epi ei, dinga piipin
mołmun. Nimbił erang sin piinmin ei, enim sin kin ngenj kumbii ei, ende
ouni ko wunmun. Pe Gos sin kin paki tang sinjpin epi ei, enim sin kin ouni
paki tang singii ku.
8 Yi mił, sin noman ełe enim piinmin ei, engnan noł sin Eisiya konu
owundu ełe, oł embin tui owundu sin kin tonu onum. Pe epi embin endi sin
kin tonu onum epi ei, embin owundu kis mendpił. Yi erang kin, sin mołpun
bin ni piinjpin; ba kapłi dinga pang mołpun kin, bin pinerim mon.
9 Nimbił erang sin piinjpin ei, sinim kułmun kunum mandi sałim. Ba ei yi
erang kin, sinim nge dinga ei, kapłi ermin ni piinermin mon; ba sin Gos eim
nge dinga mendpił ei, kapłi ei piimin. Nimbił erang Gos eim wumb kułngii
nge, si konj sipi kindiłim pułwu.
10 Nga sinim konu kis ei pupun kułułamin; ba Gos Krais kin sinim sipi
orung sim. Nga ekii se, eim sinim sipi orung simba ku. Pe Gos Krais kin
sinim sipi orung simba ni dinga piyamin kin, nga eim sinim sipi orung
simba ku. Nimbił erang sinim eim kin epi ka wii simin ni piinmin ei, nga
eim kin kui er mołmun.
11 Pe nga enim sin kin prei erik kin, paki to ngungii ku. Yi mił, wumb pei
sinim kin prei enmin ei, Gos piipi kin, sin epi ka wii pei ngumba. Ngopu
kin, wumb pei en enim ek nik kin, Gos kin noman ka piik ngok, nga sinim
kin piik ngungii ku.

Pol Eim Konu Endi Bii Ni Piim Ba, Eim Noman Tał Sim

12 Epi ei nge, sin bong ninmin ei, sin noman tuk gui ei ek ni ngołum epi ei, sin ni tor kindpi kin, sin oł kun ka ni, noman tuk konj ka Gos sin ngurum noman ei, sin ni ngonum. Nga ya mani mei ełe wumb noman dinga oł ei, sin kin tonu onanim mon. Ba Gos nge noman ka ngołum ei, sin oł yi mił erpin andinmin. Andpin kin, ya mani mei wumb kin, tuk ełe andinmin ełe nge, na enim wumb kin, oł yi mił nga erpin andinmin.
13 Pe sin mon połpun, enim ngonmun ei, enim mendpił nipe puł endi pimba ei, gerik kanik piik erngii. Pe nga na piind ei, enim keimi piik poru ninmin.
14 Nga ok yi ku, enim sin kin, aninga kopur pii kun erik. Ba ekii se, enim sin kin, nga pii kun erngii. Erangin kin, sin enim kin bong nipin ka piipin ngumun ei, yi mił enim sin kin bong nik, ka piik ngok erngii kunum ełe, Owundu Jiisas eim orung omba.
15-16 Nimbił erang ei yi mił peng kin, na noman ełe enim kin kumb se ombii ni piinj. Ei yi erip kin, enim kunum tał noman ka wii epi ei, paki tamb singii ni piinj ei, na noman ełe, enim kin kumb se ombii ni piind. Nga ekii se, Masironiya konu wumb mołmun ełe, pup pendip kin, ya orung ombii ni wamb kin, enim na paki tok, Juriya konu ełe kindangin bii.
17 Ei yi mił, epi endi na noman ełe ermbii mił nip end ei, na pii kun enarip nind min? Nga na epi endi ermbii ni piił epi ei, mani mei ełe wu mił kapłi mił mon; kunum ende mił yi nił min? Ei mon mendpił!
18 Pe Gos eim keimi mendpił mołum mił, sin oł keimi ermin nimin oł ei, keimi ermin ku. Yi mił ek keimi, sin nipin enim ngonmun ei, ek kapłi min mon yi ninanmin mon.
19 Pe Jiisas Krais Gos eim kingam nge ek ka ei, sin ni tor kindpin enim ngonmun ei, Timosii ni, Sailis ni, na Pol kin ek nipin ei, kapłi min mon? Nipin yi ełmin, wu endi sin ninanmin mon. Ba Krais eim Gos nge ek keimi minj nipi kin, kapłi niłim wu.
20 Ei yi mił, Krais eim Gos ek keimi dinga ni pendiłim ek ei, kapłi minj nipi kin, oł keimi pei ekii siłim wu. Ei pułe yi mił peng kin, sinim Jiisas Krais nge embe ełe 'Ei keimi' nipin kin, sinim Gos kin ka piipin kin, eim embe ambił tonu kindmin.
21 Ba Gos endeim mendpił erang kin, sin enim kin ouni Krais kin dambiltpin ende pupun kin, er dinga kindang mołmun. Nga Gos eim mendpił, sinim eim ek ka ei ni tor kindmin ni pendim ku.
22 Gos eim sinim eim nge wumb nipi mon połpu kin, mundang mołum ei, eim Gui Ka ei, sinim noman tuk ełe kindang mołum. Mołpu kin, Gos sinim kin ngumbii ni pendrim mił, ei keimi mendpił, sinim piinmin eim keimi sinim ngumba.
23 Ba na Gos wii tamb kin, eim na noman tuk ełe piipi kin, ni tor kindmba. Pe na Korin wumb konu ełe onenj ei, pułe yi mił pałim. Na nam ek dinga ei, enim wumb kin noman embin ngumba ei, nam noman ełe mon ni piind.
24 Sin enim pii gii ei, tep enanmin mon; ba sin enim kin kongun ouni eramin kin, enim ka piingii. Oł yi eramin kin, enim pii gii ei dinga pimba.

2

1 Ei na noman ełe yi ni piind. Na nga enim kin onermbii ni piind. Nimbił erang na enim kin wamb kin, enim noman embin piingii ei, mon ni piind.
2 Pe na enim oł yi mił eramb kin, enim noman embin to piinjing kin, wumb nii endi na erang kin, na ka piimbii? Ba na enim noman embin ngunj kin kapłi enim na erangin kin na ka piimbii.
3 Nga ełe nge, na mon ei, ok połup enim kin kindinj ei, na enim kin ombii ni piinj; ba kunum ełe, enim noman embin na ngungii ni piip kin, na enim

kin onenj. Ba na noman dinga piind ei, na ka piinj kin, kapłi enim yi ku ka piingii.
4 Yi mił ei, na noman tuk ełe embin owundu kis peng kin, nga ngenj kumbii peng kin, na mon ei polt. Pe yi ku, na ke namb kin, ningił ka pei mani onum. Na oł yi eramb kin, enim noman embin to piinerngii. Ba na yi eramb kin, enim piingii ei, na enim kin noman ka pei ngond.

Wumb Oł Kis Enjing Ei, Kil Ngo Si Kindim

5 Ba pe wumb nii endi, enim mołmun konu ełe wumb ei, noman embin ngumbii ni ermba ei, na kin mon; ba ei erpi, enim wumb kombur kin noman embin ngang kin, enim noman embin to piingii. Pe na ek yi nind ei, eim kin oł dinga endi enermbii mon.
6 Yi mił, pe kumep kis ei, wumb pei wu endeim kin, ngo orung kindnjing ei, yi mił kapłi enim.
7 Yi mił, enim oł eipi endi erngii. Erik kin, enim wu ei oł kis kil ngok, eim paki tok, noman emin ngungii. Mon pim kin, kapłi noman embin wu ei, to mani kindmba.
8 Yi erang kin, eim piimba na enim kin dinga kii sind ei, enim eim kin noman ka keimi mendpił ngungii.
9 Ei pułe yi mił peng kin, na enim kin mon ei, połup ngond. Ei enim piinmin mił nenj? Na enim kenmbii pend piip kin, oł yi mił andan top end ei, enim keimi ekii sinmin min mon?
10 Pe enim wumb nii endi, enim oł kis ei kil ngo si kindnjing kin, na wumb ei kin, oł kis ei kil ngo si kindmbii ku. Pe na wumb endi nge oł kis endi enjing ei, na si kindinj ei, nimbił erang enim nge piip ełe, na oł yi mił end. Pe Krais kaninim ei, na oł kis ełmin oł ei, enim paki top, si kindinj.
11 Sinim oł kis ełmin oł ei, kil ngo si kindamin. Mon pim kin, Seisen sinim to mani kindmba. Nimbił erang, sinim Seisen eim noman ełe, ek kend topu oł yi ełim nge puławu mołum ei, sinim piinmin.

Trowas Konu Ełe Pol Noman Embin Tui Oł Endi Tonu Om

12 Ba kunum ei, na Trowas konu ełe, tor pup kin, Krais nge ek ka ei ni tor kindmbii ni punj. Na piind ei, sinim nge Owundu eim nge kongun ermbii konu ei, andłam ei aki to kindim sałim.
13 Ba na noman tuk ełe embin pałim. Nimbił erang, na angnan Taisis mołum konu ełe, kur kan sinenj mon. Yi mił peng kin, na wumb Trowas konu ełe mulnjung wumb ei, ‘Mułei’ a ni pendip kin, na Maseroniya konu ełe punj.

Ek Se Andiłmin Wumb Krais Eim Nge Dinga Ełe Sik Opu Orung Wu To Mani Kindnjing

14 Ba sinim ka piipin kin, Gos ngumun ei, Gos eim dinga ei, sinim ngang sinjpin. Sinjpin ei, sinim Krais kin dambiltpin ende pupun kin, eim sinim paki tang kin, gui kis nge noman dinga ei, to mani kindmin. Pe nga Gos sinim erpi sim ei, Krais nge ek ka ei, kuni ka wii mił muru ka tołum. Tołum ei, wumb mei konu orung orung pei, sinim Krais nge ek ka ni tor kindamin kin, wumb pei piingii.
15 Pe sinim yi mił mołpun kin, Krais eim nge kułmał kałpi muru ka wii topu kin, tonu Gos eim mołum konu ełe ngum. Pe muru ka wii ei, to tor pupu kin, wumb nii endi eim oł kis ełmin oł ei, si kindpi kin, Gos kin orung si mundang mołmun wumb ei kin punum ku. Nga muru ka wii ei, tor pupu kin, wumb nii endi oł kis ełmin oł ei nge erpi, bok to mani pupu kin, am pu mołmun wumb ei kin punum ku.

16 Pe wumb koltmun sinim muru kis wii mił ei, topu tor opu kin, wumb
nii endi eim oł kis ełmin ei, er mułum konu kis ełe pum. Pe wumb noman
konj sik mołmun wumb ei sinim muru ka wii mił ei topu, tor opu kin, wumb
nii endi eim oł kis ełmin oł ei, si kindpi kin, orung Gos kin opu kin, noman
konj mołmun wumb ei kin onum. Pe wumb nii endi ei, eim kongun yi mił
endi kapłi ermba? Krais sin paki tang kin, kapłi sinim kongun ei ermin.
17 Pe sinim wumb eipi mołmun ei mił, sinim yi mulałmin mon. Ei wumb
en enim, Gos ek ni tor kindpin kin, ku simin ni piinmin. Ba sinim ek keimi
nimin ei, Gos eim ek ka sinim ek se andiłmin wu. Sinim Gos ek ka ni, kun
ka keimi ni, tor kindmin ei, Krais nge kongun wumb mołpun eim dinga ełe
ninmin ei, kunum kunum Gos sinim kanpi minj mołum.

3

Korin Wumb En Enim Ek Konj Dinga Endi Nik Pendnjing Pałim

1 Pe sin sinim nga pułngun mondpun kin, sinim embe ambił tonu kindmin
min? Min nga sin sinim wumb kombur eipi ende mił mołpun min? Nga sin
sinim wumb kombur pipe pulnjung ei, sin sinim embe ambił tonu kindngii
nge nipin mon ei, enim kin ngumun min? Min nga en enim pipe endi yi mił
pułngii ei, sin paki tumba nge ngungii min? Yi mił ei mon.
2 Pe en enim mołmun ei, sinim noman tuk ełe, sin mon mił poł pendinmin
ei, wumb pei mon ei gerik piik erngii.
3 Ei sinim kin peni ełe nipi ngonum ei, Krais eim mon połpu sinim kin
kindim. Ei enim mon połułmun epi gal ei, sik kom ku ełe, mon połułmun ei
mił mon. Ba enim wumb noman tuk ełe, Gos Gui Ka kunum kunum konj
mołułum Gos ei, mon poł pendim.
4 Sinim ek yi nimin, nimbił erang sinim Gos kin pii gii ei, noman dinga
pałim ei, Krais nge ełe sinim oł yi mił enmin.
5 Sinim piinmin ei, sin sinim kongun ei nge, endi kapłi enanmin mon. Ba
Gos eim sinim paki tang kongun ei, kapłi ermin. Ei epi nipe epi endi sinim
ermin ei, Gos eim mendpił kin tonu ołum.
6 Yi mił Gos eim sinim kin mon konj poł pendim ełe, sinim kapłi erang
kin, ek ka ni tor kindmin. Pe sinim kin mon konj ngum ei, lo ek mon; ba
Gos Gui Ka lo konj ei ngum. Nimbił erang lo ek mon poł pendnjing ei, erang
kin, wumb kołułmun oł tor om; ba Gos Gui Ka nge mon konj ei erang kin,
wumb noman konj ngołum.
7 Pe Gos neng kin, Moses lo ek tonu kom ku peł ełe, mon poł pendrim
ek ei, wumb kołułmun oł ei nge tonu orum. Ba Gos nge tiłang owundu
Moses andan topu ngurum kunum ei, Moses kanpi sipipi kin, Jura wumb
kin si pang kin, wumb Moses eim kumb ningił ełe, keningii pineririm
mon. Nimbił erang tiłang ei, owundu mendpił erpi multum. Ba nga tiłang
owundu mendpił er multum ei, pułngun mondpu am purum.
8 Akip kunum ei, Gos Gui Ka kongun erpi kin, eim tiłang owundu dinga
pei nga simba ku.
9 Yi mił ku, pe Moses lo ek ei, wumb kos enjing kin, nga tiłang owundu
dinga ei kongun erang kin, kapłi pe sinim Gos kin kun ka mołmun wumb ei,
si mundang kin, tiłang owundu mendpił nga simba.
10 Pe Moses lo ek ei, tiłang owundu ei, kumb ok o purum. Ba tiłang ei,
pe piram pinałim mon. Ya pe, tiłang owundu mendpił konj ei, noman konj
tiłang sinim simin nge onum.
11 Yi mił pe, Moses lo ek ełe poru nimba mandi enim ei, tiłang pim kin,
kapłi nga yi mił, oł konj endi kunum kunum mułmba oł ei, tiłang owundu
simba ku.

12 Yi mił, sin ek ni tor kindinmin ei, sin mund mong kulanmin mon!
Nimbił erang sinim epi ka wii simin ni, piipin kin, kui er mołmun ei, sinim
Krais kin pii gii nipin ełe, ek ni tor kindinmin.
13 Ei sinim Moses ełim mił ei, sinim enanmin mon. Moses eim kumb ningił
ełe, alap sipi kin, pandi tum. Tang kin, Jura wumb Gos Moses ngum tiłang
ei, pupu poru nimba erim ei, enim kinenjing mon.
14 Ba wumb en enim noman ełe dinga pang kin piingii ei, kapłi enerim
mon. Nga Jura lo ek ok nge ei kunum ełe, gerik piik erngii ei, piinenjing
mon ku. Nimbił erang akip yi ku, epi endi en enim noman ełe, pandi topu
pim. Yi mił erang kin, en enim epi pandi to pendnjing epi ei, Gos erang kin,
Krais endeim si kindim.
15 Pe akip kunum ełe, en enim Moses Gos nge lo ek ngurum ek ei, en enim
gerik piik erngii pinerim. Nimbił erang en enim noman ełe, alap mił epi ei,
pandi topu pim ku.
16 Ba kunum endi, wu endi eim Owundu kin pii gii nirim kunum ei, eim
alap mił epi, eim noman tuk ełe, pandi topu pendim epi ei, Owundu si
kindim.
17 Pe nga, Owundu eim Gui Ka nge pułwu. Nga Gui Ka ei, wumb nii endi
noman tuk ełe mułum kin, kapłi epi endi wu ei kin, ambił gii ninermba mon.
Wu ei eim wii minj mułmba.
18 Nga sinim wumb pei kumb ningił ełe epi endi, pandi topu pinałim mon.
Yi erang kin, sinim Owundu nge tiłang owundu ei, sinim andan tang kin, noł
min men mił kaninmin. Kanpin kin, sinim min men ei, Owundu mołum mił,
sinim yi mił ku tonu onmun. Opun kin, sinim Owundu nge tiłang owundu
ei nga, nga simin ku. Nimbił erang epi ei, sinim kin aki topu ngonum ei,
Owundu Gui Ka mołpu kin, tonu onum.

4

Ek Se Andiłmin Wumb Ei, Krais Nge Mei Nganmbi Ming Mił Mołmun

1 Yi mił Gos eim sinim kin kaimb si ngopu kin, sinim kongun ełe ngum.
Ngang kin, sin kongun ei, noman tuk ełe, embin topun yi mił enanmin mon.
2 Pe sinim epi koi erpin, nga oł singambił kułpun enjpin oł ei, pei si
kindmin. Sinim Gos eim ek ka ei, to eipi eipi kindpin kin, ek kend topun
yi enermin mon ku. Ba sinim Gos eim nge ek ka ei, keimi peni ełe ni tor
kindpin kin, wumb nge noman tuk gui ei, noman ełe ek keimi niłmin ei,
tang piingii. Piik kin, wumb ei sinim kongun enmin ei, Gos ningił ełe kun
ka mołum ei keningii.
3 Pe sinim Krais nge ek ka ei, ni tor kindinmin ei, keimi koi erpi pim kin,
kapłi ek ka ei, wumb nii endi konu kis ełe, am pungii wumb ei nge, noman
tuk ełe mendpił koi erpi pimba.
4 Mei konu ełe, ek kend gos pułwu ei Seisen, eim wumb pii gii ninenjing
wumb nge ningił ełe mił, noman tuk ełe ambił gii nipi pandi tang kin, emii
pałim mił mołmun. Nga mołmun wumb ei, Krais nge ek ka ei nge, tiłang ei
nin, Krais nge tiłang owundu ei, wumb noman tuk ełe tuk punerang kin,
nga wumb oł ei kinerngii mon ku. Nga Gos mołum mił, Krais sinim kin
keimi andan tonum.
5 Yi mił, sinim ek ni tor kindinmin ei, sin sinim nge ek ni tor kindninan-
min mon. Ba sin ek ni tor kindinmin ei, Jiisas Krais sinim nge Owundu ełe,
ek ni tor kindiłmin. Nga Krais nge ek ka ekii sipin kin, sin sinim enim nge
kongun wu mołmun ei, Jiisas embe ambił tonu kindmin.
6 Yi mił kumb ok, mei wii sirim kunum ełe, Gos eim ek yi nirim, “Pe tiłang
ei, emii pałim konu ełe topu tor wangłi!” Gos eim endeim ok eririm Gos, ei

eim nge tiłang ei erpi kin, sinim noman tuk ełe topu kin, tiłang enim. Gos eim oł yi erpi tiłang ei, sinim kin ngum. Ngang kin, tiłang ei, sinim Gos eim tiłang owundu ka wii ei nge, piik mołmun. Molk kin, Gos nge tiłang ei, Krais nge kumb ningił ełe, min men mił kaninmin.

7 Ba Gos eim mei nganmbi ei sipi kin, sinim wumb ming wii mił eririm. Nga Gos nge ek ka ei, eim nge noman ełe ka wii ei, sinim kin noman tuk ełe kindang kin, eim sinim kin andan topu kin, sinim nge dinga endi pinałim mon. Ba Gos eim nge dinga ei, sinim noman tuk ełe kindpi ngum.

8 Pe nga oł embin tui sinim kin konu orung orung pei tonu onum. Ba oł embin ei, sinim noman ełe to mani kindnanim mon. Nga embin pei sinim nge noman ełe tonu wang kin, nga sinim noman ełe ei, embin pałim; ba sinim oł pei ombu wakin topun si kindnanmin mon.

9 Sinim nge opu orung wumb pei molk kin, sinim to kis erik, oł embin tui ngok kin, yi ełmin; ba Gos sinim kin wakin tunałim mon. Nga wumb kombur sinim to mani kindik kin, ngenj kumbii ngok yi enmin; ba sinim to kis mendpił erik poru ninałmin, mon.

10 Kunum kunum sinim ngenj ełe, Jiisas kultum ełe nge, sinim ko wupun, sipin kin, se andinmin. Yi mił peng kin, Jiisas eim nge noman konj ei nga sin ngenj ełe tuk mułum pim kin, kapłi wumb pei keningii.

11 Yi mił, kunum kunum sinim konj mołamin kin, oł embin tui ni koltmun oł ei, sinim kin tonu onum. Nimbił erang sinim Jiisas nge embe ełe, ni tor kindpin ełe nge, oł embin ei sinim kin tonu onum. Yi mił peng kin, Jiisas eim nge noman konj dinga ei, sinim ngenj tuk ełe mułang kin, wumb pei keningii.

12 Ei pułe yi mił, koltmun oł ei nge, sin kin kongun erpi mołum. Nimbił erang sinim Owundu nge kongun ei enmin. Ba oł yi mił erang kin, Jiisas noman konj ei, enim kin kongun erpi mołum.

13 Ba Gos kumb ok mon poł pendrim ek ka ei, yi ninim, “Na ek ei ni tor kindinj ei, na pii gii ninj ełe nind.” Ei sin pii gii ninmin ei ende mił. Pe sin ek ni tor kindinmin ku. Nimbił erang ei sin pii gii nipin ełe ninmin.

14 Sinim piinmin ei, Gos eim Owundu Jiisas kułang tukpu to pendik ei, si tonu angpi nga konj sim. Nga Gos eim sinim Jiisas ouni si tonu konj simba ku. Nga Gos eim sin enim kin ouni tu wupu kin, Gos mołum konu ełe tuk tu wumba.

15 Yi mił epi ei, tonu opu, enim paki tumba nge om. Yi mił, nga Gos wumb kopur nga pei pei eim nge noman ka ei wumb ngang singii. Sik kin, en enim Gos kin nga pei prei erik kin, noman ka piik ngok, Gos embe ambił tonu kindik yi erngii.

Oł Embin Tui Tonu Wang Kin, Tiłang Owundu Ermba

16 Ei yi mił peng kin, sinim oł ei piipin kin, Gos nge kongun ei wakin topun, si kindnanmin mon. Yi eramin kin, sinim ngenj torung ei kołułum; ba sinim nge noman tuk gui mołułum konu ei, kunum kunum konj tonu ołum.

17 Yi mił peng kin, sinim mong ełe ngenj kumbii ei, sinim kin tonu om ei, aninga kembis kembis kunum kombur sinmin. Ba oł ei kongun dinga erang kin, Gos nge tiłang owundu ka wii kunum kunum mołpu kin, sinim kin tonu wang simin. Sinim epi ka wii ei, oł embin tui ei, to mani kindmba.

18 Yi mił nga sin enim epi endi, pe ningił ełe kaninmin epi ei sin kinermin mon; ba epi endi sinim ningił ełe kenmin epi ei, kunum aninga kopur pepi poru nimba. Ba sinim epi kinałmin epi ei kunum kunum piram mułmba.

5

Sinim Nge Tonu Epin Er Mułmun Konu Ełe

1 Yi mił, pe sinim ngenj ei ngii mił, ya mani mei ełe mołmun ngenj ngii mił ei, to kis poru nim kin, kapłi sinim piinmin ei, Gos ei eim sinim kin ngenj ngii mił, eipi endi er kindim ei, tonu epin konu ełe sałim. Ngenj Gos erim ngenj ngii mił ei, kunum kunum epin konu ełe konj mułmba.

2 Ya pe kunum ei, sin sinim ngenj ngii mił, tuk ełe ke nipin enmin ei, sinim ngenj konj ngii mił ei, epin konu ełe sałim ei, lo konduk mił, sinim pandi tumba ni dinga piipin kin, oł yi mił enmin.

3 Yi mił peng kin, sinim ngenj ei konduk mił, kindpin mułmun ngenj wii mił, mulermin mon. Ei sinim ngenj konj ngii mił ełe, mołpun bin.

4 Yi mił kunum ei, sinim ya mani mei ełe ngenj ei, ngii mił mulnjpun kunum ei, sinim noman embin to piipin kin, ek ni tor kindpin. Nimbił erang epi ombu sinim kin dinga pim. Ba sinim noman ełe kułmun ni piipin kin, ngenj wii mulenjpin mon; ba ei sinim noman ełe dinga kindpin kin, ngenj konj ngii mił sipin kindmin, ni piinjpin. Yi mił erang, sinim noman ełe yi ni piinjpin ei, ngenj ok nge ei si kindpin kin, nga sinim ngenj konj ngii mił, kunum kunum mułmun ngenj ei, sipin kindmin ni piinjpin.

5 Gos eim mendpił sinim ngenj konj ngii mił, simin ei nge er kun erpi kindim sałim. Nga Gos eim nge Gui Ka ei, sinim ngum ei, sinim andan tang kin, eim nipe epi endi, sinim ngumba nge kindim sałim ei, keimi sinim kin tonu wang kenmin.

6 Yi mił, pe sinim kunum kunum noman tuk ełe, dinga kindpin er mułmun. Pe sinim piinmin ei, sinim ngenj ngii mił mulnjpun kunum ei, sinim nge Owundu mołum konu ełe tep to ouni mulenjpin mon.

7 Yi mił erang, sinim Jiisas kin pii gii nipin er andinmin. Ba Gos nge epi kombur ngumba epi ei, sinim kinarpin er andinmin ei mon.

8 Sinim piinmin ei, sinim noman tuk ełe dinga kindmin pałim. Nga sinim ka piinmin ei, ya mani mei ełe ngenj ei, si kindpin pupun kin, sinim nge Owundu eim mołum konu ełe, ouni tep to mułmun ni piinmin.

9 Yi mił erang, sinim ya mani mei ełe mułmun min, tonu Gos mołum konu ełe mułmun ei, kapłi sinim noman dinga kindpin erpin kin, eim nge noman ełe ekii sipin kin, ka piipin ngopun er mułmun.

10 Yi mił, pe sinim pei Krais nge kumb ełe engmin ei, eim sinim kin kos owundu piipi kin, mok tumba. Topu kin, sinim endeim endeim ni, ya mani mei ełe mołpun kin, sinim nipe oł kis min, ka endi enjpin mił ei, kumep ngang kin, simin.

Sinim Krais Kin Mołpun Gos Kin Ende Pupun Mułmun

11 Nimbił erang, sinim piinmin ei, Gos Owundu kin mund mong kułmun ni yi erpin kin, sinim wumb eipi kin Gos ek ni tor kindamin kin, wumb ei Krais kin pii gii ningii. Ba Gos sinim noman tuk ełe, pei kanpi piipi poru ninim. Nga na noman ełe piind ei, enim noman tuk gui ełe, enim sinim kin piinmin ei, sinim peni ełe mołmun.

12 Nga ek ełe nge, sin sinim embe enim kumb ełe ambił tonu kindnanmin mon. Ba enim sin kin, wumb ka ni piingii. Yi mił nga sin ek nipin poltmun ei kin, ka piik kin, wumb eipi nge ningił ełe ni ngonmun. Yi mił erangin kin, enim wumb eipi kin, ek ni orung kindik kin, wumb en enim nge embe ełe, ka ka piik enmin; ba wumb en enim nge noman tuk ełe, ni piinanmin mon.

13 Yi mił, sin wulu pang ninjpin kin, kapłi ei sin Gos nge kongun enmin. Ba keimi, sin ek kun ninjpin kin, kapłi sin enim kin paki tumun nge enmin.

14 Yi mił erang, Krais eim noman ka ngołum ei, sin nge noman tuk ełe to konj kindang kin, sin Gos nge kongun enmin. Nimbił erang sinim ei pii kun

erpin kin, sinim piinmin ei, yi mił wumb endeim sinim kin, pei piipi kułum. Yi mił erang ełe nge, sinim wumb pei Krais kin ouni kulnjpun.

15 Nga Krais sinim wumb endeim endeim ni piipi kułum. Yi mił erang kin, sinim wumb konj mołmun wumb ei, sin sinim noman ełe ekii sipin kin, endmin ni enermin mon; ba wu Krais eim sinim kin piipi kołpu kin, nga angpi konj tonu pum ei, ni piipin kin ekii sipin andpin mułmun.

16 Yi mił, akip sinim wumb endi ngenj ok nge oł ei, noman to piinermin mon. Nga ełe nge, sinim wumb endeim endeim ni, noman ełe mok topun kin, yi enermin mon ku. Ok yi mił, sinim Krais ngenj ełe oł ei, noman to piipin yi enjpin; ba pe yi mił nga enałmin mon!

17 Yi mił erang, pe wumb nii endi, eim Krais kin dambiltpi ende pupu mułum kin, kapłi Gos eim erang kin, wumb ei tonu opu kin, wumb ei eim konj endi eipi mił mołum. Kapłi wumb ngenj oł ok nge ei, si kindpi poru neng kin, nga wumb nge oł kun ka konj endi, tonu opu pałim.

18 Gos eim oł ombu pei nge pułwu mołum. Ok sinim Gos nge opu orung wumb mulnjpun; ba pe Gos Krais erang kin, sinim wumb eim kin sipi orung seng kin, sinim eim kin dambiltpin ende pupun mołmun. Mołpun kin, eim sinim kongun ngang kin, sinim eim opu orung wumb ei paki topun kin, noman ende sek kin, puk mułngii.

19 Sinim ek ei yi mił, Gos eim Krais kin ende mołum. Mołpu kin, sinim Gos kin opu orung enmin wumb ei, eim erang Gos kin, dambiltpin pupun kin, noman ende sek mołmun. Pe nga Gos eim sinim nge oł kis enjpin oł ei, eim noman nga to piinerim mon. Nga Gos eim sinim kin kongun endi ngang kin, sinim eim opu orung wumb sipi orung seng kin, eim kin erang, sinim noman ende sipin mołmun ei nge, ek ka ni tor kindmin.

20 Yi mił erang kin, pe sinim Krais nge ek ka sipin kin, ni tor kindmin. Ei yi mił ku, Gos eim wumb pei kin, sinim nge gupu ełe ek ei, ni tor kindnim. Nga sin nge gupu ełe, Krais ninim ek yi mił, ni tor kindinmin ei, sin yi mił enim noman ełe dinga kindpin yi ninmin. “Enim wumb opu orung enmin oł ei si kindik kin enim Gos kin dambiltik ende puk kin noman ende sek mułngii!”

21 Yi mił erang, Krais eim oł kis endi eneririm mon. Ba Gos eim sinim oł kis enjpin oł ei sipi kin, Krais kin tonu kindim. Kindang kin, Krais eim sinim nge oł kis enjpin ei, eim sipi ko wum. Yi mił, Krais eim sinim kin yi erang kin, Gos nge oł kun ka oł ei, sinim nge noman tuk ełe kindim.

6

Oł Embin Tui Ko Wunmun

1 Pe sinim Gos kin kongun ende erpin kin, sin enim kin ek dinga nipin kin, ngonmun. Enim Gos nge noman ka ei, enim sik poru ninjing. Mon pim kin, enim Gos nge noman ka si kindangin kin, wii pimba.

2 Yi mił, Gos ek ka ok ni pendrim ek yi ninim,

“Nga ka wii sim kunum ei, na enim ninjing ek ei kun piinj. Nga na Gos enim
sip orung sinj kunum ei, na enim paki tunj.”

Enim piingii! Akip kunum ei, kunum ka wii sałim. Nga enim piingii ku, akip kunum ei, Gos enim sipi orung simba nge kunum sałim.

3 Sin noman ełe, wumb sin kongun enmin ei, kanik kin ek kis nik kin, yi enerngii mon! Yi mił erangin kin, sin epi endi eramin kin, enim bok tok kin, Gos nge ek ka pii gii ninerngii nipin kin, yi enałmin, mon!

4 Ba sin Gos nge kongun wumb mołmun. Yi mił, sin oł kun ka kanim kanim pei erpin kin, wumb pei kin andan topun ngonmun. Ngopun kin,

sin oł embin tui nin, epi sin kin er kis ełim ei nin, nga ngenj kumbii kis ngonum epi ombu kin, sin dinga angpin mołmun.

5 Nga opu orung wumb sin kepii tok kin, nga sin sipik kan ngii kindik kin, nga opu orung wumb sin kin kis piik, si pok erik; nga sin kongun dinga kis ełmin; nga sin kunum kunum epin tep er konj mołułmun; nga sin kunum kunum kumb kuni tang mołmun.

6 Nga sin oł kun ka mendpił ełmin; nga sin noman ełe ka wii pałiłim; nga sin sikir kis piipin ngonałmin; nga sin wumb eipi kin er ka erpin kin, paki topun ngołmun; nga sin Gos Gui Ka kin dinga siłmin; nga sin wumb eipi kin noman ka keimi ngołmun.

7 Nga sin ek keimi ni tor kindiłmin; nga sin Gos nge noman dinga ngang kin, sin kongun ełmin; nga sin oł kun ka pałim mił oł ei, angił tundung ni, angił taring ełe epi endi ambiłpin kin ełe nge, sin opu orung wumb ei kin opu ełmin.

8 Wumb kopur sin nge embe ambił tonu kindinmin; ba wumb kopur sin nge embe to mani kindinmin. Nga wumb kopur sinim kin ek kis ninmin; ba wumb kopur sin kin ek ka nik ngonmun. Nga wumb kombur en enim yi ninmin, sin ek kend tonmun wumb, pa ninmin; ba sin ek keimi niłmin.

9 Wumb kopur sin kin pii poł tonanmin wumb mił nik enmin; ba wumb kombur sin kin pii poł tonmun. Ei sin mandi kołułmun mił mołmun; ba sin konj mołmun. Gos sin kin kepii mił topu kin, sin er kun ermba enim ba eim sin kapłi to kundnanim mon.

10 Nga sin kin noman embin mendpił tonu ołum; ba kunum kunum sin ka piiłmin. Nga sin wumb kurpu mił mołmun; ba sin wumb eipi kin epi pei ka wii ngołmun. Nga sin epi endi sinałim mił mołmun; ba sin epi kanim kanim pei sałim.

11 Enim Korin konu ełe mołmun wumb ei sin enim kin ek peni ełe ni tor kindinmin. Nga sin noman ka ei, enim kin ngonmun.

12 Sin nge noman ka ei, enim kin ondu ngunanmin mon! Ba enim nge noman ka ei sin kin ondu ngonmun.

13 Na ek yi ni tor kindind ei, enim nam nge kingam noł mił mulnjung kin, enim noman tuk ei pei aki tok kin, sin kin ngei. Enim oł yi mił erangin kin, sin enim kin enjpin oł ei, erik orung kindik ngungii.

Enim Torung Wumb Kin Ende Punerngii Mon

14 Enim Gos kin pii gii ninarik kin, opu orung enmin wumb ei kin, kongun ende kindik kin, ende puk andik kin, yi enerngii mon. Pe oł kun ka ei kun, nga oł kis kun pinałim oł ei, okuł ende punguł min? Na konu emii pałim oł ei nin; nga tiłang pałim oł ei nin, okuł ende punguł min? Ei mon mendpił!

15 Pe Krais Seisen kin kapłi noman ende kindngił mułnguł min? Nga pii gii niłim wu endi kin, pii gii ninałim wu endi kin, noman ende peng kin, o ende punguł min?

16 Pe nipe oł endi erpi kin, Gos nge men ngii kin, nga ek kend gos ngii kin, o ende punguł min? Yi mił erang, sinim Gos kunum kunum konj mołułum Gos, eim nge men ngii mił mołmun. Yi mił, Gos eim ok yi mił nirim,

“Wumb ei en enim nam ngii konu ełe mił seng kin, en enim mołmun konu ełe nam tuk ełe mułmbii. Nga na en enim nge Gos mułamb kin, nga en enim nam nge tiłap wumb mułngii,” Gos yi nirim.

17 Yi mił Owundu ek yi nirim,

“Enim torung wumb mułngii konu ełe si kindik puk kin, en enim konu eipi mułngii. Mułangin kin, enim epi penj mołum epi ei, embilenjing kin, kapłi na enim simbii.

18 Nga na enim nge Ernjing mułmbii. Nga enim nam nge kingam ambłam noł
mułngii, pa ni Owundu noman dinga owundu mendpił Pułwu," yi ninim.

7

1 Yi mił ku, sinim Gos nge ek dinga keimi ngurum ei, sinjpin kin, kapłi na
nge wumb puł; sinim pei ngenj oł kis ełmin oł ni, noman tuk gui oł kis ełmin
oł ombu ni, kil ngopun, si kindpin kin, sinim Gos nge oł kun ka er mołum
mił, ekii sipin er mołpun kin, sinim Gos kin mund mong topun mołpun kin
eim embe ambił tonu kindmin.

Korin Wumb Pii Gii Nengin Kin, Pol Eim Ka Piim

2 Enim noman ka ei, sin kin ngungii. Sin wumb endi kin pund mong endi
enenjpin mon. Nga sin wumb endi kin, er kis endi endinjpin mon ku. Pe
sin wumb endi kin, ek kend to ngopun kin, epi endi waning sinenjpin mon
ku.
3 Na ek yi mił nip enim kin to mondup mił ninand mon. Ba na ek ok
yi ninj, 'Sin enim kin, noman ka ngunjpun kin, sinim kunum kunum ouni
ende mułmun. Yi mił erang kin, sinim kułmun min, konj mułmun min, ei
kapłi sinim ouni ende mułmun.'
4 Na enim kin pii gii nip kin, ek keimi peni ełe nip ngond. Nga na enim
kin ka piip kin, enim embe ambił tonu kindin kindind. Nga oł embin tui
sin kin, tonu ołum kunum ełe oł ei, na noman emin ngang kin, na ka wii
mendpił piił.
5 Yi mił erang ekii se, sin Maseroniya konu ełe tor onjpun kunum ełe, sin
ngenj ełe kor endi mulenjpin mon. Pe sin mong kanim kanim konu orung
orung pei, sin kin tonu onum. Nga sin ngenj ełe opu yi mił tonu wang kin,
sin noman tuk ełe, embin sepi erang kin, tungu enmin.
6 Ba Gos eim wumb endi noman tuk ełe, embin sałiłim ei, erpi kindang
kin, noman emin sałim. Seng kin, nga Taisis kindang kin, sin kin opu, paki
topu kin, sin noman emin ngum ku.
7 Nga Taisis sin kin om ełe nge mendpił, Gos sin kin noman emin mendpił
ngunerim mon. Ba nga, enim Taisis kin, noman emin ngangin kin, nga eim
sin kin ek ei, tu wum ełe nge, Gos eim sin kin noman emin ngum ku. Nga
Taisis eim sin kin ek nipi, enim na noman erang kin, nam keningii nipi
kindim. Nga enim noman tuk ełe, na kin kaimb sinjing. Nga enim noman
ełe, na kin tep to mułmun ni piinmin. Yi mił erang, pe na ka mendpił piind.
8 Yi mił, na mon połup enim ngunj ei, enim noman embin piinjing kin,
kapłi na akip enim kaimb sinand mon. Na piip kin, puls mon ei, enim
noman embin ngang piinmin; ba ei kunum aninga kopur mendpił pepi kin,
nga poru nimba.
9 Ba akip kunum ei, na ka piind. Nimbił erang, na oł yi enj ełe nge,
enim noman embin piinjing ełe, na ka piinenj mon. Ba nimbił erang, enim
noman embin piinjing ełe nge, enim oł kis ełmin oł ei, buł ngok kin, enim
Gos kin noman tuk to ak tunjung ełe nge, na ka piind. Yi mił erang kin,
enim noman embin piinjing ei, Gos erang kin, sin oł enjpin ełe, enim kin to
kis enerim mon.
10 Yi mił, Gos nge noman embin oł ei, Gos erang kin, sinim wumb noman
tuk ełe, to ak tamin kin, Gos sinim sipi orung simba. Seng kin, nga sinim oł
embin ei nge, nge, sinim noman embin nga sinermin. Ba ya mani mei ełe oł
embin tui, sin kin tonu wang kin, sin kis piipin eramin kin, sinim koltmun
oł ei nge tonu ołum.
11 Yi mił, enim pii kun erngii ei, Gos enim noman embin ngum ei, enim
kin oł ka wii kanim kanim er tonu kindim. Kindpi kin, enim noman ełe, to
konj kindpi kin, wumb eipi enim oł enjing mił nik ei, er kun enmin. Erik

kin, nga wumb endi eim oł kis erim ei, enim mon nik, er kun enmin. Erik kin, nga enim Gos nge kos owundu tungu enmin. Nga enim noman ełe, dinga kindik kin, sin kenmin ni piik kin; nga enim noman ełe dinga kindik kin, wumb endi oł kis enjing ei, er kun erik kindngii. Nga enim kongun kanim kanim pei erik ełe nge, ek ninmin ei, er kun erngii. Erangin kin, oł ei nge, peni ełe wang kin, enim nge oł kis endi enim kin pinałim mon.

12 Yi mił, na mon ok połup enim ngunj ei, na wumb endi oł kis erim ei min, wumb eipi endi wu ei kin, oł kis erim ni piip kin, mon ei pulenj mon! Ba na piind ei, enim nge oł kun ka ei, peni ełe tonu omba. Nga Gos nge ningił ełe, enim yi piingii ei, enim sin kin noman ka ngumun ni piingii ełe nge, na mon ei puls.

13 Yi mił, enim nge oł ka enjing oł ei, erpi kin, sin nge noman ełe erpi emin ngonum.

Nga sin nge noman ełe mendpił, emin ngonanim mon; ba sin nga ka mendpił piinmin ku. Nimbił erang Taisis nge noman emin seng kin, nga eim ka wii piipi mołum. Nga oł ei kanpin kin, sin nga ka mendpił piinmin.

14 Yi mił, ok Taisis kumb ełe, na enim nge embe ambił tonu kindinj ei, na enim nge ek ninj ei, na singambił sinenj mon! Ba sin ek pei enim kin ninjpin ek ei, keimi mendpił! Ei yi mił ku, sin enim nge embe Taisis nge kumb ełe ambił tonu kindinmin ek ei, keimi mendpił peni ełe tonu om.

15 Taisis eim enim kin om kunum ełe, enim eim kin mund mong erik kin, puku sik enjing; ba eim tuk sinjing. Sengin kin, eim nim mił ek ei, enim ekii sik enjing oł ei, eim piipi kin, eim enim kin noman ka nga ngonum.

16 Pe na enim kin, keimi pii gii nind ei, enim oł kun ka keimi erngii ełe nge, na ka wii piind.

8

Gos Nge Tiłap Wumb Paki Tołmun Oł Ei

1 Enginjpin noł! Sin noman ełe enim kin ek ni piinmin ei, Gos eim noman ka ei, nimbił oł endi, Maseroniya wumb men ngii konu ełe andan tum mił ei enim piingii.

2 Yi mił peng, oł embin tui ei, en enim kin owundu tonu opu kin oł ei, en enim erngii mił kenmba erim. Pe en enim epi endi sinerang kin, en enim wii mendpił mulnjung. Ba en enim ka ka piik mołmun ei erang kin, wumb eipi kombur noman ngunjung. Ngok kin, en enim ku nin epi aninga, kułou tok kin, en enim kongun yi erik kin, wumb eipi ngunjung.

3 Yi mił ni, na piip kin, na ek ei peni ełe nip tor kindind. Kindind ei, en enim noman ełe ekii sik kin, en enim nge ku nin epi aninga seng kin, nga min ełe pei ei sik kułou tok, wumb eipi kin ngunjung.

4 Wumb en enim sin kin dinga kindik kin, kii sik kin, sin kapłi nimin ni piik kin, Gos nge tiłap ełe Jerusalem konu ełe mołmun wumb paki tumun ni piik enjing.

5 Nga ok sin pii gii ninjpin ei, en enim ku nin, epi aninga kopur kindngii ni piinjpin; ba en enim yi mił mendpił enenjing mon; ba kumb se, en enim Owundu ngunjung. Pe nga en enim, Gos nge noman ełe ekii sik kin, en enim sin kin yi ku ngunjung.

6 Yi mił ku, sin Taisis dinga kii semin kin, eim kongun enim kin pułngun mondpu erim mił, eim yi ku, enim kin noman ka ngopu kin, kongun ei eim er poru nimba ku.

7 Pe nga yi mił, epi pei ełe nge, enim oł ka wii mendpił ełmin. Ei enim Gos kin pii gii ninmin; nga enim pii gii ninmin ełe nge, kongun dinga erik kin, ni tor kindik enmin; nga enim noman ełe ka wii pei sałim. Seng kin, enim

Gos nge kongun ei, to konj dinga kindik enmin; nga enim sin kin noman ka ngok enmin; nga enim noman ka ngok enmin kongun ei, yi mił ku, nga pei erngii.

8 Ei na enim kin, ek dinga ‘Yi erei!’ ngunand mon. Ba na enim kin nip ngond ei, wumb kombur kongun keimi ermin ni, noman to piinmin mił nind ełe nge, na enim kin noman ka keimi ngonmun min mon; ei kenmbii nip nind.

9 Yi mił, enim piinmin ei, noman ka ei sinim nge Owundu Jiisas Krais andan topu ngołum. Ngopu kin, ei eim epi kanim kanim pei keimi sałiłim; ba nga sinim paki tumbii ni piipi ełe, eim epi sinałiłim wu mił, endi tonu orum. Oł yi eririm ełe, enim epi kanim kanim pei sengin kin, Jiisas Krais eim epi endi sinałiłim wu mił mołum.

10 Pe nam nge noman ełe, enim kin andan top ngond. Na kongun ei piip kin, kung ngii ok, enim kongun pułngun monduk erik kongun ei pe er poru ningii ku. Nga kongun ei, en enim wii mił enenjing mon; ba en enim noman ełe, kongun ei ermin ni piik enjing.

11 Yi mił, pe enim kongun ei er poru ninjing kin, kapłi ei ka wii. Yi mił, ok enim sikir ermin ni noman ełe piinjing mił, yi ku enim sikir er poru ningii! Nga yi mił, en enim nge dinga pałim mił, kapłi enim kongun ei erngii!

12 Yi mił pe wumb endi eim noman ełe, epi endi ngumbii ni piimba ei, kapłi Gos eim noman ełe kapłi epi ei simba. Gos eim wu ei, epi pei sałim epi ei piinim. Nga Gos eim wu ei nge epi sałim ei, kapłi mok topu ermba ku.

13-14 Ei pułe yi mił pinałim mon. Enim epi pei ngangin kin, nga wumb sik kin, epi aninga ngungii pa yi ninand mon. Ba enim epi mok tok kin, kapłi kapłi erngii pa nind. Enim epi pei sałim ei, enim epi singii mił sepi kin, nga kopur gulang sałim. Pe nga enim epi kopur singii pim kin, nga wumb enim paki tok ngungii ku. Ei enim wumb ei kin, epi mok tok kin, kapił kapłi erik singii.

15 Gos kumb ok ek mon poł pendrim ek yi ninim,

“Pe wumb nii endi eim kuni epi pei sirim wumb ei, eim kuni epi nga pei sineririm mon. Nga wumb nii endi eim kuni epi aninga mił sirim wumb ei, eim nga kuni epi aninga mił sineririm mon ku. Wumb yi tał epi kapłi mił sikił.”

Taisis Korin Konu Ełe Kindnjing

16 Ba sin ka piipin kin, Gos ngonmun ei, Taisas eim noman ende sepi kin, Gos sin ngum noman ei nge ngang kin, enim paki tonum.

17 Yi mił, sin eim kii semin kin, nga eim kapłi nirim. Nipi kin, eim ka piipi kin enim paki tumbii ni om. Ba ei eim noman ełe piipi kin, enim paki tumbii nipi kin, eim enim kin om.

18 Pe nga sin Gos nge tiłap ełe mołmun wumb nge enginjpin endi kindamin kin, Taisis ouni pukuł. Enginjpin ei, eim men ngii ełe Gos nge ek ka ei ni tor kindiłim embe mołułum wu.

19 Ei yi mił mendpił enałim mon; ba nga men ngii kongun ełmin wumb enginjpin ei to tonu kindik kin, sin kin ouni andpi kin, nga noman ka ngopu kin, nga sin nge kongun paki topu ermba nik kindnjing. Nga sin kongun ei noman ka ngopun erpin kin Owundu nge embe ambił tonu kindpin erpin kin, wumb pei andan topun eramin kin, wumb pei piingii ei sin enim paki tumun ni, piipin ermin.

20 Wumb endi sin kin ku nin, epi ka wii ei, men ngii wumb ngopun se andinmin epi ei kin, ek orung nipi yi ninermba mon. Yi mił, sin enginjpin ei, wu ei kin ouni kindinmin.

21 Yi mił, sin noman ełe oł kun ka pałim mił, ermin ni piinmin. Ei sin Owundu nge ningił ełe mendpił oł kun ka enanmin mon; ba sin mei wumb ningił ełe kin ouni oł kun ka enmin ku.
22 Pe sin enginjpin endi kindinmin ei, wu tał kin ouni pungii. Sin kunum kunum eim ermba mił kenmin nipin kin, oł yi mił erpin kin, eim kongun ngopun yi ełmin. Nga sin kaniłmin ei, eim paki topu kin, kongun dinga kindpi ełim. Ba pe eim pii gii ninim ei, enim oł kun ka yi mił ku, erngii ni piinim. Yi mił erpi kin, eim kongun ei dinga kindpi enim.
23 Pe nga Taisas eim na kin kongun ouni ni er andiłmbił wu; pe eim enim kin paki topu kin, kongun ermbii ni piinim ku. Pe nga sin nge enginjpin tał Taisis kin ouni pungii ei, enim piingii ku. Wu tał ei, men ngii nge kongun ełmbił wu. Nga wu tał ełe ełip, Krais nge tiłang owundu dinga ei, si tonu kindiłmbił wu.
24 Yi mił erang kin, enim noman ka ei andan tangin kin, wumb oł ei pułe sinim ka ka piipin kin, kongun enim enmin ei keimi ni piingii. Nga men ngii wumb pei yi mił ku, sin enim kin ek ninmin mił ei, keimi ni piingii ku.

9

Ku Nin Epi Ka Wii Gos Nge Wumb Paki Tołum

1 Enim piinmin ei, epi ka wii paki tołum epi ei, Gos nge wumb Juriya konu ełe mołmun wumb ei kin ngołmun ei, enim piinmin. Yi mił peng kin, na mon endi połup ełe nge, ngunermbii mon.
2 Yi mił, na piind ei, enim noman ełe kongun ei ermin ni piinmin. Yi mił piyangin kin, na Maseroniya konu ełe mołmun wumb kumb ningił ełe kanip kin en enim embe ambił tonu kindił. Na yi mił ninj ei, kung ngii ok, Akaiya konu ełe wumb kongun yi mił erngii pendik kin, kui er mołmun. Nga en enim piinmin ei, enim kongun to konj kindik ermin. Ei yi mił ku, Maseroniya konu ełe mołmun wumb to konj kindik kin, yi ermin ni piinmin ku.
3 Ba na piind ei, sinim ek ninmin ei nipin kin, enim embe ambił tonu kindpin enmin ei, ek wii mił endi pinermba mon. Ba nga en enim kongun erngii nge kui er mulnjung kin, kapłi na enim kin yi mił nip ngunj. Nga na yi mił piip kin ełe nge, na engnan noł ombu enim kin kindinj.
4 Yi mił, sin enim enmin oł ei, pii gii keimi ninmin, na yi mił, ni piind. Mon pim kin, Maseroniya konu ełe mołmun wumb na kin tep to wangin kinamin kin, enim er kun er mulenjing kin, kapłi sin ełe nge singambił simin. Nga enim yi mił ku, singambił singii ku.
5 Yi mił peng piip kin, na engnan noł ombu kumb se kindamb kin, enim kin ongii. Ok kin, enim ku nin epi ka wii ei kułou tok, konu ełe kindmin ni, er kun erik mułngii. Nga ku nin epi ka wii ei, en enim noman ełe wii ngungii. Ba sin yi mił enim kin, epi simin nipin kin, yi kapłi enermin mon.
6 Pe enim ei, pii kun erngii. Wu endi eim kuni mong aninga tełim kin, eim kuni mong aninga tełim mił simba. Nga wu endi eim kuni mong pei tełim kin, eim kuni mong tełim mił mong pei simba ku.
7 Ei yi mił ku, enim wumb endeim endeim ni, noman tuk ełe, pii kun erik kin, en enim nge noman ełe ekii sik kin, enim nipe epi endi ni piingii mił, yi mił ngungii. Mon pim kin, wu endi epi ngumbii ni noman embin to piimba min, nga wu endi eim kin dinga kindik kin, oł yi erii, nengin kin kindmba. Nimbił erang Gos wumb endi epi noman ka piipi ngołum ei, Gos wumb ei kin noman ka piipi ngołum.
8 Gos eim kapłi, enim epi pei ka wii enim singii pałim mił ngopu kin, nga pei sik, eim enim kin ngumba ku. Ngang kin, enim pei sik kin, kapłi erik

mułngii. Yi mił, nga kunum kunum epi ka wii kanim kanim pei ngang kin, enim kapłi wumb eipi kin ngungii ku. Ngok kin, enim kongun ka wii kapłi paki tok kin, erik mułngii.

9 Gos nge ek ka mon pol pendrim mił yi ninim,
“Gos ek piinim wumb endi, eim epi pei wumb kurpu wii mołmun wumb ei
kin ngonum. Ngopu kin, eim nge oł ka enim ełe, kunum kunum ei
eim kin pepi mułmba.”
10 Pe Gos eim kuni mong wumb aka pin telngii nipi ngołum. Nga eim wumb kin kuni nungii nipi kin, ngołum ku. Nga yi mił ku, sinim kuni mong pei ngopu erang kin, kuni mong pei nga tonu omba. Omba kuni ei opu enim nge oł kun ka erpi kin, kuni mił owundu mendpił tonu omba.
11 Gos enim epi pii kełip ngang kin, enim sik, wumb eipi kin pei yi ku ngungii. Nga enim epi ka wii ngunjung epi ei, sin sipin kin, wumb eipi epi ka wii ei ngamin kin, en enim, enim paki tungii nge ełe, Gos kin ek ka ni ngok; nga Gos nge embe ambił tonu kindik kin, yi erngii ku.
12 Yi mił, nga enim nge kongun ełe, Gos nge wumb paki tungii. Tungii ełe nge, enim wumb epi sinerang mułngii wumb ei, si ngok kin, kapłi erngii. Nga oł ełe nge mendpił mon; ba oł ełe nge, enim Gos kin noman ka piik kin, nga ngungii ku.
13 Enim kongun enmin ei erik kin, engnjing noł paki tungii nge enmin ei, en enim pii gii ei, peni ełe andan topu ngonum. Ngang kin, engnjing noł enim enjing oł ei piik kin, enim Gos ek ka ekii sik kin, Krais nge ek ka ei, ni tor kindik enmin ei piingii. Nga keningii ei, enim ka wii epi owundu ei, enim wumb wii ngołmun. Nga wumb eipi pei ngołmun ei kanik kin, Gos nge embe ambił tonu kindngii ku.
14 Nga yi mił ku, piingii ei Gos nge noman ka ngołum ei, enim kin owundu pepi mołum. Yi mił peng kin, en enim, enim kin dinga kindik kin, kenmin ni piik kin, en enim Gos kin prei dinga kindpin eramin kin, Gos epi ka wii ngumba ni piinjing.
15 Gos eim epi ka wii sinim ngołum ei, epi owundu ka wii mendpił. Yi mił erang, Gos nge ngołum oł ei, sinim pii poł tunanmin mon. Sinim Gos nge epi ka wii ngołum ełe nge eim kin ka piipin ngumun.

10

Pol Nirim Mił Gos Sinim Kin Kongun Ei Ngum

1 Na Pol, na nam enim nge noman to konj kindip kin, enim Krais nge ełim oł ei, pii kun erngii! Erngii ei, Krais eim nge noman ełe, ambił mani kindpi kin, eim wumb kin noman ka ngopu kin, oł kun ka ełim. Wumb kombur na kin ek to monduk kin, yi niłmin. “Pol eim sinim kumb ełe mołpu kin ei, eim embe ambił to mani kindnim; ba nga Pol eim sinim kin turii mołpu kin, eim ek dinga nipi sinim ngołum.
2 Ba na enim kin dinga kii sip kin, na enim kin ombii kunum ei, enim kan kun erik mułngii! Na enim kin ek dinga nip ngunermbii mon! Ba na ni piind ei, wumb kombur sin mei konu ełe oł ei, ełmin ni piik kin, wumb ei kin, na ek dinga ni tor kindip ngumbii.
3 Yi mił, sin mei konu ełe mołpun kin, er andinmin; ba sin opu, mei konu ełe wumb ei, yi mił opu enałmin mon.
4 Yi mił, sin opu epi pei ambiłiłmin epi ei, mei konu ełe epi mon. Ba sin nge opu epi ei, Gos nge noman dinga sałiłim. Seng kin, sin kapłi opu orung gui kis nge noman dinga ei, to mani kindinmin.
5 Sin wumb nge noman ełe, en enim bong nik, tonu mendpił angiłiłmin epi ei, Gos kin noman tok piingii nge andłam ei, ondu ngungii ei, sinim to mani

kindpin kin, er kis ermin. Pe nga yi ku, sinim wumb nge noman ełe pei, ambił gii nipin kin, kan ngii mił kindamin kin, enim Krais kin ekii singii.

6 Sin kui er mołpun kin, kapłi enim sin ek ekii sik erngii. Erangin poru nim kin, kapłi wumb kombur ekii sinenjing kin, kapłi sin wumb ombu kin, kumep kis ngumun.

7 Enim ningił ełe epi pei ngenj torung pałim mił, kanik piingii. Pe wumb endi eim pii gii dinga nim kin, eim Krais nge wu mołpu kin, eim nga eim noman kun to piipi kin, eim Krais nge wu; nimbił erang, sin wu ei mołum mił, sin yi mił ku, Krais nge wumb mołmun.

8 Yi mił, pe na sin noman dinga ei, wii ek owundu nip ermbii ełe nge, sinim nge Owundu noman dinga ei, sin ngum. Ngum dinga ei enim nge pii gii ei, er dinga kindpi kin, si tonu simbii nipi ngum ei, sin enim to kis er mani kindnermbii mon. Ełe nge, na singambił sinermbii mon.

9 Na ninj ek ei, enim piinarik kin, na enim to puku simbii nip mon ei, pulenj mon.

10 Yi mił, enim kopur na kin ek yi ninmin, “Eim mon połpu kindim ei nge, ek embin nin, ek dinga pałim. Pe nga eim ya sinim kin mułułang kin, eim ngenj ełe dinga kunum ełe sin kenpin ei, eim dinga sinenełang mon. Nga eim ek ei wii mił pałim,” pa ninmin.

11 Wumb nii endi, ek yi mił pii kun ermba wumb ei, eim sin mon poltmun oł ei, eipi mił enałmin mon. Ei sin ya mulełamin kunum ei, min nga sin enim kin ouni ełe mułamin kunum ei, sin oł ende mił ełamin.

12 Yi mił, sin tungu erpin kin, sin wumb eipi en enim embe ambił tonu kindik ełmin wumb ei kin, sin ouni kułou topun kin, en enim ełmin oł ei, mok topun ermin ei, kapłi enanim. Nimbił erang wumb ei, en enim ełmin oł ei, en enim nge su ełe mok tok ełmin; ba wumb endi wumb eipi kin endeim endeim ni ełmin oł ei, su wum kapłi ende mił ełmin. Wumb yi mił ełmin wumb ei, noman pinałim mił mołmun.

13 Ba sin ełmin oł su wum ei, mił mułułamin kin, sin ek owundu nipin kin, sin sinim embe ambił tonu kindpin kin, yi enałmin mon; ba sin Gos nge kongun ei, su mił mok topu kindim mił su ei, sin ekii sipin ermin. Erpin kin, sin enim Korin konu ełe mołmun wumb kin kongun yi ku ermin.

14 Yi mił, pe nga sin enim kin tor onjpun kunum ełe, sin Gos nge kongun ei su mił, mok topu kin, sin kin kindim ełe, sin tor punenjpin mon. Na nge, sin sinim embe ambił tonu owundu kindnermin mon. Ba sin enim kin kumb se opun kin, Krais nge ek ka enim kin tu wunjpun.

15 Nga sin ełmin oł su ei mił, ek owundu ninarpin kin, sin sinim embe ambił tonu kindnałmin mon. Kindnarpin kin, wumb eipi enim kin kongun er sinjing ełe, piipin kin, oł yi ermin ni enałmin mon. Ba sin dinga kind piipin kin, enim nge pii gii ninmin ei, tonu opu dinga pimba ei, ni piipin ełmin. Pe nga sin enim kin kongun ełe tuk mołmun ei, dinga pupu kin, owundu tonu opu kin, owundu mendpił pimba ni piipin enmin.

16 Yi mił, nga sin konu eipi nge ek ka ni tor kindpin kin, enim kin orundung konu ełe wumb ei, ni tor kindmin. Yi mił erang, sin wumb eipi nge kongun er sinjing konu ełe, sin ek owundu nin, sin sinim embe ambił tonu kindmin ei, kapłi enermba mon.

17 Gos nge ek ok ni ka pendrim ek yi ninim,

“Pe wumb nii endi eim ka piipi kin, eim nge embe ambił tonu kindmba pim kin, kapłi wu ei Owundu nge embe ambił tonu kindmba nge Gos ka erim.”

18 Nimbił erang wumb nii endi ei, eim embe ambił tonu kindim kin, wu ei Owundu nge ningił ełe wu wii mił mułmba. Ba wumb nii endi Owundu eim

wu ei, eim embe ambił tonu kindmba ei, kapłi wu ei, Owundu nge ningił ełe embe keimi pimba.

11

Pol Ek Se Andiłmin Ek Kend Wumb Ni Peni Ełe Kindim

1 Na noman ełe piind ei, enim na oł ełou yi mił erip endinj kin, enim na kan wiik tungii. Tangin kin, keimi nam oł ełou yi piind mił, erip endmbii.

2 Yi mił Gos eim wumb kin noman ka ngołum kin, eim nge wumb mendpił mułngii ei, yi mił ku, na enim kin noman ka ngond. Nimbił erang na enim amb kuimi mił to mondup kin, enim wu endeim mendpił Krais nge ambim mił mułngii. Na enim ambił wenip andłam kun ka wii andiłmin mił, oł kis pinałiłim yi mił, na enim Krais kin ngumbii.

3 Ba kumb ok, wembii kis Seisen, eim amb Eiwa ek ak mak erpi kin, ek kend topu kin, oł kis erim. Erang mon pim kin, Seisen eim enim kin yi mił ku, enim nge noman ełe, ek ak mak erpi kin, ek kend topu, to eipi kindang kin, oł kis erik kin Krais kin mendpił mularik kin, keimi ekii sik enerngii mon! Oł ełe nge, na tungu erip moł.

4 Yi mił, wumb nii endi enim kin, tor wang kin ei, enim Jiisas endi eipi ni tor kindmba; ba ei sin ok ek ni tor kindnenjpin mon; min nga enim gui endi eipi konj endi singii enmin; ba ei enim ok sinenjing mon; min nga enim ek ka enim ok sinjing ei, mon; ba enim ek ka endi eipi wang kin, angił ełe simin nik enmin. Pe wumb endi enim kin ełe tuk opu kin, oł yi mił erang kin, kapłi enim eim wiik tangin kin, eim oł yi mił kapłi ermba.

5 Pe na oł ełou ełim wu mił, na ek owundu nip kin, na nam embe ambił tonu kindmbii end. Yi mił na ni piind ei, na enim nge ek se andiłmin wu num mendpił wumb ei kin, na wu kembis wii mił, wumb ei kin mandring mulał mon.

6 Pe na ek ni tor kindił oł ei, kapłi kun pinenim pim kin, kapłi ba nam nip ek endi nind ei, nam noman ełe ka wii pałim. Na piind ei, enim piinmin ei, akip sin enim kin peni ełe, noman ełe epi pei andan tunjpun.

7 Na enim kin, Gos nge ek ka ni tor kindinj; ba enim na kin epi endi ngo orung kindnenjing mon. Na nam mani ełe mołup kin, na enim ambił tonu kindinj. Nimbił erang na oł yi enj ei, oł kis min?

8 Pe na men ngii wumb konu eipi eipi na ku nin, epi ngok enjing ei, na sinj. Na sinj ku nin epi ei, na sip enim ngop kin, enim paki tunj. Na oł yi enj ei, na men ngii wumb nge ku nin epi ei, na waning mił sinj.

9 Nga kunum ełe, na enim kin tep to muls kunum ełe, na epi endi sinerang kin kunum ei, na wumb endi kin noman embin ngunenj mon. Gos kin pii gii ninjing angim noł Maseroniya konu ełe si kindik kin, Korin konu ełe tor onjung wumb ei, na epi endi sinerim epi ei, pei paki tunjung. Paki tangin kin, yi mił er mołup kin, nga na noman embin enim kin ngunermbii mon ku.

10 Yi mił Krais nge ek keimi ei na kin tuk mołum ei mił, nga na ek dinga keimi nind ei, nam embe ambił tonu kindamb kin, Griis konu ełe wumb konu orung orung pei, nam nimbii ek ei, wumb mon ninerngii mon!

11 Nimbił erang na ek yi mił nind? Nga na enim kin na noman ka ei, ngonał nind min? Ei mon! Gos piinim ei, na enim kin noman ngoł.

12 Nga na pe end mił enim kin ku nin epi sinarip kin, wumb eipi kin simbii end oł ei, na am piram erip mułmbii. Yi mił erip kin, ek se andiłmin wumb eipi, en enim embe kapłi ambił tonu kindmin ni piik kin, yi mił nik kin, sin wumb eipi Gos kongun ende mił enmin. Erangin kin, na wumb ombu nge gupu ełe ek ei pandi top kin, oł yi mił ermbii.

13 Yi mił, wumb ombu ek kend tok kin, ek se andiłmin wumb molk kin, en enim kongun erik kin, ek kend tok ełmin. Nga wumb ombu, en enim ngenj ełe, to eipi mił kindik kin, Krais nge ek se andiłmin wumb mił yi erik mołmun.
14 Nga sinim oł ei kin puku sinermin! Nimbił erang Seisen ei kapłi eim nge ngenj ei, to eipi kindpi kin, eim ngenj ełe Gos nge enjel tiłang ełim ei mił, eim yi er mołum.
15 Yi mił erang kin, Seisen nge kongun wumb en enim ngenj ełe, yi ku to eipi kindik kin, Gos nge kongun oł kun ka ełmin wumb mił, yi ku tonu onjung oł ei nge, puku sinermin. Nimbił erang kunum poru nimba kunum ei, Seisen nge kongun wumb ombu, oł enjing mił, kumep ei singii.
16 Na ok ninj mił, na pe nga nind. Wumb endi noman to piipi kin, na wulu wu endi moł ni piinim, ba ei mon! Ba enim yi piinjing kin, na wulu wu mił nind ek ei, enim piik, wiik tangin kin, yi mił, kapłi na nam embe ambił tonu aninga mił kindmbii.
17 Pe na nimbii end ek ei, sinim nge Owundu nge noman dinga ełe, nimbii enand mon. Ba na ek ełou niłim wu ei mił, nam ek owundu nip pup kin, na nam embe ambił tonu kindmbii end.
18 Ba wumb kopur pei mei konu ełe oł ei, ekii sik kin, ek owundu nik kin, en enim embe ambił tonu kindiłmin. Na yi ku, oł ei ekii sip kin, ek owundu nip kin, nam embe ambił tonu kindmbii ku.
19 Yi mił, en enim noman nge ka wii sengin kin, enim wulu wumb nge ek wii mił nengin kin, enim piik wiik tangin kin, ka piinjing.
20 Yi mił, wumb endi enim kongun wii ełmin wumb kindmbii ni piipi kin, nga enim nge epi pei ei, sipi poru nimbii ni piipi kin, nga enim eim sipi, owundu mołpu kin, enim to mani kindpi kin, nga eim enim nge kumb ningił ełe, kon taki tum kin, kapłi enim eim kin wakin tangin kin, oł yi mił ełim.
21 Yi mił, sin nge dinga sinerang kin, enim oł enjing mił ei, sin enanmin mon! Yi mił peng kin, na singambił sip kin, ek ei ni tor kindmbii end.

Ba wumb endi eim dinga pupu kin, ek owundu ni tor kindim kin, kapłi na yi ku, ek owundu ni tor kindmbii ei, wulu wu mił ek yi na nam embe ambił tonu kindmbii end.
22 Wumb ei Eipru wumb min? Kapłi na Eipru wu ku moł. Wumb ei Esrel wumb min? Kapłi na Esrel wu ku moł. Wumb ei Eiparam nge tiłap wumb min? Kapłi na Eiparam nge tiłap wu ku moł.
23 Wumb ei Krais nge kongun wumb min? Kapłi na Krais nge kongun wu mołup kin, wumb ombu to mani kindinj kongun ei end. Pe na wulu wu mił ek nind ei, na Krais nge kongun dinga wii enj; nga wumb na kan ngii kunum kunum kindnjing; nga wumb na kunum kunum pei ya kepii tunjung; nga kunum kunum pei wumb na to kundngii enjing mił, ba na pe na konj moł. Yi mił peng kin, oł ełe nge, na wumb pei to mani kindinj.
24 Kunum angił orung, Jura wumb na engki kapił kapłi mił, kan kepii mił tunjung.
25 Kunum tekliki, Rom wumb na kepii tunjung. Nga kunum endeim, wumb na kom ku tunjung. Nga kunum tekliki, noł kanu owundu ełe er kis mułang kin, na ep noł ełe mani punj. Pup kin, na epin tinga kunum endeim olt mił, ep noł ełe pinj.
26 Nga na kunum pei andłam olt mił ełe, na mei ełe punj; nga na noł ełe mani am bii mił enj; nga waning wumb, na to kis erngii mił enjing; nga nam nge Jura wumb, na to kis erngii mił enjing ku. Nga wumb tiłap eipi endi, na to kis erngii mił enjing ku. Nga konu owundu ełe wumb ei, na to kis erngii mił enjing ku. Nga mei ełe wumb mulenjing konu ełe wumb min, epi endi, na to kis ermba mił, erim ku. Nga na ep noł kanu owundu ełe muls ei, na

to kis ermba mił ku erim. Nga ek kend tołmun angnan noł angił ełe, na to kis erngii mił enjing ku.

27 Na kongun dinga wii erip kin, enimb tum. Kunum pei emii peng, na kongun erip kin or pinał. Nga kunum pei, na kuni owundu topu, noł nuwa erip ełim. Kunum pei, na kuni sinałiłim. Nga kunum pei, na konduk ni epi sinerang kin, na konu jii kułuł ku.

28 Nga oł ei mendpił mon. Nga kunum kunum pei, oł embin tui na kin tonu wang kin, ei na ko wuł epi ei, na men ngii wumb konu orung orung pei, tep kun ka ermbii ni, noman to piind.

29 Nga wumb nii endi, eim dinga pinałiłim ei, yi mił ku, na dinga pinałiłim min? Nga wumb nii endi, eim bok topu, mani pupu, oł kis erim kin, kunum ei na noman kis to piinermbii min? Oł ełe nge pei wumb eipi pei andan top keningii mił, na Krais nge kongun wu mendpił moł.

30 Nga na ek owundu nip kin, nam embe ambił tonu kindmbii andłam eipi endi pinerim kin, kapłi nam nge dinga pinałim andłam ełe, na ek owundu ełe nam embe ambił tonu kindmbii.

31 Erinjpin Gos sinim nge Owundu Jiisas nge embe ełe, sinim kunum kunum eim ambił tonu kindmin ei, eim piinim ei, na ek kend tunand mon.

32 Nga na Damaskes konu ełe muls kunum ei, gapman owundu king Areses, eim nge konu owundu ełe, eim wumb mundang molk kin, na to kan ngungii mił enjing. Ba na mer gerenj kon ełe, tuk pinj kin, wumb na konu owundu kung gii ondu ełe, na to tor kindik kin, na wu king eim angił ełe am punj.

12

Pol Eim Or Kumb Mił Er Kenim Ei, Gos Koi Erpi Andan Tum Mił Kenim

1 Na ek owundu nip kin, nam embe ambił tonu kindmbii; ba oł ei na paki tunałim mon. Ba akip na or kumb mił kenj epi ei kin, sinim nge Owundu eim epi endi koi erpi andan topu kin, na ngum epi ei, ni tor kindmbii.

2 Na piind wu ei, endi Krais kin pii gii nim wu ei, kung ngii engki nga kapił kapłi o pang kin, wu ei tonu epin Gos mołum konu ełe, si pang kin pum. Pum wu ei, eim nge ngenj kin pum min, eim noman tuk gui ei kin pum min, ei na pii poł tunand, mon; ba Gos eim mendpił piinim.

3-4 Na piind wu ei, tonu epin Gos mołum konu ka wii ełe, si pang kin pum. Pang kin, eim ngenj kin pum min, eim nge ngenj si kindpi pum min, ei na pii poł tunand; ba Gos eim mendpił piinim. Pe nga epin konu ełe peng kin, wu ei, eim koi erpi oł kun ka wii epi endi piipi kin, wumb endi ek ni tor kindmba ei kapłi enermba mon. Enerang kin, mei wumb endi kapłi ek ei ninermba mon!

5 Nga na wu ei kin, ek owundu nip kin, eim embe ambił tonu kindmbii end. Ba na nam embe ambił tonu kindnermbii mon! Ba na nam dinga pinałim ełe nge, na ek owundu nip kin, nam embe ei, ambił tonu kindmbii.

6 Pe na ek owundu nip kin, nam embe ambił tonu kindmbii ni piiłamb kin, kapłi na wulu wu mił ek yi ninenełamb mon; ba na ek keimi niłamb. Nimbił erang wumb endi na wu ka wii endi moł ni, yi piinermba mon! Ba na piind wu ei, na oł end mił ei, kanpi kin, nga eim na ek nind mił ei piiłim. Yi mił peng kin, wu ei na kin kun mendpił piimba.

7 Nimbił erang Gos nge koi er pim ek ei, na andan tum ei, na kenj epi keimi kun ka wii mendpił yi mił peng kin, Gos eim piipi kin, na nam embe ambił tonu kindmbii ni, eim noman ełe to piinerim mon. Nga yi mił peng kin, Gos eim na kin epi gal mił epi ei ngang kin, na ngenj ełe połułum nge ngum. Ngum epi ei, Seisen nge ek se andiłim wu mił, na tumba nge ngum.

Epi ełe nge, na to mani kindpi kin, na nam embe ambił tonu kindmbii ei, na kapłi enanim.

8 Kunum tekliki, na Owundu kin prei erip kii sinj ei, eim na ngenj ełe epi kis ei, si tor simba nge kii sinj.

9 Ba Owundu eim na kin ek yi nim, “Na nim ngenj kumbii gal mił epi ei, si tor sinermbii. Nimbił erang, na nam noman ka ngoł ei, nim kin kapłi paki top ełim. Nimbił erang, nam nge noman dinga ei, kun ka wii kongun erpi kin, wumb endi dinga pinerang mułmba wumb ei kin, kapłi kongun ełim,” Owundu yi nim. Yi mił peng kin, na ek owundu nip kin, na noman dinga pinerang ełe nge, na ka ka piind ełe nge, Krais nge noman dinga ei, na kin kongun er mułmba.

10 Yi mił, na noman dinga ei pinerang kin ełe nge, na ka ka piip moł. Nga wumb na kin oł kis mił endi erngii; nga oł embin tui pei na kin tonu wang kin; nga wumb na kin oł embin ei ngungii; nga oł dinga endi na kin tonu wang kin, na ko wup kin, Krais nge kongun paki top eł. Nimbił erang kunum ełe, na nge noman dinga pinerim kunum ei, na Krais kin, dinga mendpił simbii.

Pol Korin Pii Gii Wumb Kin Noman To Piim

11 Na oł enj ei, wulu wu mił enj. Ba enim na kin yi mił erangin kin, na oł ei enj. Enim na embe ambił tonu kindiłangin kin, ei kapłi kun mendpił piłang; ba enim oł yi mił enenjing mon. Nimbił erang na wu wii mił mołup kin, na enim nge ek se andiłmin wumb owundu mołmun mił mandring ei, na molał mon.

12 Na enim mołmun konu ełe tuk mołup kin, kongun dinga erip kin, ek keimi nge se andił wu, jep oł kanim kanim enim kin, na dinga kindip er muls. Mułamb kin, na enim kin jep oł kanim kanim ni, oł wumb puku siłmin oł ei ni, wumb Gos nge noman dinga oł ei keningii mił, na eim nge ek se andił wu mołup kin, enj.

13 Yi mił, men ngii wumb eipi pei epi nipe sengin kin, na enim kin epi endi paki tunenj? Ei epi ełe nge mendpił, na enim kin paki tunenj ei, na enim kin ku nin epi kombur ambiłip kin, sinenj mon. Na kaimb kuł kapłi, enim na nge mong ei, er kun erik, si kindngii.

14 Akip kunum tekliki, na enim kin ombii ni piip kin, er kun erip moł. Nga na enim kin epi embin endi ni, ngunand mon. Ei na enim ku nin epi ei, na simbii ni enand mon. Ba na enim mendpił simbii nip end. Yi mił erang kin, kang ambił ombu en enim kongun dinga erik kin, epi pei kułou tok kin, menjing ernjing noł epi ei, paki toł ngunałmin mon. Ba menjing, ernjing noł, en enim kapłi, epi pei kułou tok kin, kang ambił paki tok kin, epi ngołmun.

15 Na ka mendpił piip kin, na epi pei sałim epi ei, enim ngop si kindmbii. Nga nam noman konj yi ku ngop kin, enim nge noman tuk ełe paki tumbii. Pe enim na noman ka aninga ngunjung kin, na enim noman ka pei ngumbii ei kapłi min?

16 Ba enim wumb kombur na kin ek yi ninmin. Keimi mendpił, wu ei sinim kin epi endi peni ełe sinałim mon. Ba wu ei epi kenim wu. Nga eim ek kend top top ełe nge, eim sinim ek kumb kulu ełe topu kin, sinim eim kin ek ełe nge, ekii simin ei nge nim.

17 Ba nimbił erang na enim kin wumb kombur kindinj wumb ei epi endi, ek kend tok kin, enim kin epi endi sinjing min?

18 Na Taisis kii dinga sinj kin, enim kin ba ninj. Nga na angim endi eim kin kindamb kin, ouni punguł. Pukuł kin, Taisis enim kin ek kend topu kin, epi endi enim nge angił ełe, epi endi sim min? Pe nga, na kin Taisis kin ouni

er andiłmbił ei, Gos nge Gui Ka endeim se andiłmbił min? Sił andłam ende ei andiłmbił min?

19 Pe enim kunum kunum, noman yi to piinmin ei, sin pułpun ek ei, sinim oł ei, enim ningił ełe, er kun ełmin min? Ba ei mon mendpił! Sin Gos ningił ełe, Krais kin dambiltpi ende kindang mołpun kin, ek yi mił ninmin. Sin enginjpin noł sin noman ka ngołmun wumb ei kin, sin ek nemin kin, kapłi enim paki tamin kin, enim nge pii gii ninmin ei, dinga mendpił pimba.

20 Yi mił, na nam mund mong tonum ei, nam enim kin ombii kunum ei, enim mułngii ni piind mił, ei mularik kin, ba enim eipi mił mułngii ni piind. Nga enim ka keningii ei, na mułmbii ni piinmin mił ei, mularip kin, na eipi mił mułmbii. Na nam mund mong tonum ei, na kenmbii ei; enim ek mił erik, wumb eipi nge epi, kan bun bun sik kin, noman kis tonu wang kin, wu endi eim noman ełe mendpił piiłim mił ełim, wumb eipi kin ek buł morung nik kin, ek waim ełmin, en enim wumb num mołmun ni piik kin, oł kun pinałim mił erik kin, mong sik yi ełmin.

21 Na mund mong tonum ei, na enim konu ełe, nga op ninj kin, nam Gos na enim ningił ełe, to mani kindmba. Mon pim kin, na wumb pei kin ke nip kin, ok wumb ombu, en enim oł kis erik kin, en enim noman tuk ełe to ak tunenjing mon! Wumb ei, oł kis penj tui nin; nga wu amb ngunduk nin; nga wumb wumb eipi kin noman kis peng kin, oł kis yi ełmin.

13

Korin Wumb En Enim Pii Gii Ei Pii Kun Erngii

1 Pe akip kunum tekliki, na enim kin bii ond. Pe wumb endi oł kis erim pim kin, kapłi wumb tał min tekliki, noman ende sek kin, ek ni tor kindangin pa ni, Gos ek ka yi ninim.

2 Ok wumb oł kis enjing kin, nga pe enim yi ku, oł kis enim enmin wumb ei ok, na enim kin ek yi mił ninj, “Enim pii kun erngii.” Pe nga na enim kin ek dinga nind mił, na ok kunum tał yi mił ninj. Pe nga ekii se, na enim kin orung ombii kunum ei, oł kis enjing wumb ei, na wakin tunermbii mon! Na enim kin kumep kis ngumbii.

3 Enim epi pei piimin ni piinmin ei, Krais na kin gupu ełe ek ni tor kindim. Nga Krais enim kin mok topu ermba kunum ei, eim temb ninermba mon! Ba eim nge dinga ei, enim kin tuk ełe kongun ełim.

4 Yi mił, Krais eim ond peri ełe to kunduk kunum ei, eim dinga pineririm. Ba pe Arim Gos nge dinga ei ngang kin, pe eim konj mołum. Yi mił, sinim eim kin dambiłpin ende pamin kin, sinim dinga pinerim ku. Ba sinim Gos nge dinga ełe sinjpin kin, sinim eim kin konj mułmun. Mołpun kin, sin enim kin tuk ełe Gos nge dinga andan tumun.

5 Enim en enim noman tuk ełe, kii sik piingii ei, enim pii gii ei, dinga ambił gii nik mołmun, min mon? Enim oł ei, en enim kur keningii. Enim keimi piinmin ei, Krais Jiisas enim noman tuk ełe mołum min? Mon pim kin, kapłi enim Krais kin pii gii pinerang kin, enim oł kis pei piki tonum.

6 Ba na piip nind ei, enim piinmin ei, sinim Krais kin pii gii keimi ninmin.

7 Ba sin Gos kin prei erpin ngamin kin, enim oł ełou min, kun pinermba oł mił endi enerngii mon! Mon pim kin, sin enim andan topun kin, sin kin oł kun ka tonu onum ni, piinerngii mon. Ba enim oł kun pimba mił erngii. Ba mon peng kin, sinim wumb pii gii pinerim mił, wumb tonu omun ei kapłi.

8 Yi mił, pe sinim epi endi ermin ei, ek keimi kin, to mani kindnermin mon; ba sinim ek keimi ei mendpił paki tonmun.

9 Yi mił, sin ka piinmin kunum ełe, sin dinga pinerang kin, enim dinga pałim. Nga sin Gos kin prei eramin kin, enim am oł kun ka wii kapłi molk pungii.
10 Yi mił, puł ei peng piip kin, na nam ya konu turii ełe mołup kin, mon ei połup kin, enim kin kindind. Yi mił erang kin, nam ombii kunum ei, enim kin embin tui nguneramb kin, Gos Owundu nge noman dinga ei nam ngum. Ngum dinga ei, tu wup kin, enim to mani kindip kin, kis mundmbii ei, kapłi enermbii mon. Ba nam noman dinga ei, enim pii gii ei, paki topu dinga ngumba nge end.

Ek Mandi Poru Ninim

11 Pe akip angnan noł! Enim ka mułeiyo! Na nind ek ei, enim piik kin, enim wumb dinga puk kin, kun ka molk kin, endi nimba ek ei, enim endeim ni noman ende sek kin, yi erik kin, enim noman emin seng mułngii! Nga Gos eim noman ka ngołum kin, noman emin pułwu ei, enim kin ouni mułngii.
12 Enim wumb endeim endeim ni ‘Oiyo,’ nik kin, enim wumb ei ngunj kangilk kin, angił sik, Owundu kin ka piiłim mił yi erngii.
13 Gos nge oł kun ka ełmin wumb pei enim kin ‘Mułeiyo’ nik kin, ek ka ni kindinmin.
14 Sinim nge Owundu Jiisas Krais nge sinim paki tołum ei kin, Gos nge eim sinim noman ka ngołum ei kin, Gos nge Gui Ka sinim kin dambiltpi ende pu mołpu kin, Gos tekliki, enim pei kin tep to mułngii.

Pol Mon Galeisiya Wumb Połpu Kindim

Galeisiya Wumb Mulnjung Konu Pol Mon Endi Połpu Kindim

1 Na Pol, Gos nge ek se andił wu. Wumb endi na to tonu kindangin kin, onenj mon. Nga wumb endi, na Gos nge ek ei se andił ni kin, kindnenjing mon. Ba Jiisas Krais kin, Arim Gos eim Jiisas Krais tukpu ełe tor sipi kin, er konj kindim. Ei eim na kongun ełe enjii nipi kin, kindang pup end.

2 Na Pol ni, engnan noł kin ouni ya mołpun kin, sin pipe ei połpun, enim Galeisiya konu ełe, Gos nge tiłap ełe wumb mulnjung konu ełe kindinmin.

3 Sinim nge Erinjpin Gos ni, Jiisas Krais Owundu eim, enim kin noman ka ngopu, noman emin ngang kin, mułngii.

4 Jiisas Krais eim Arim Gos nge noman ełe ekii sipi kin, kongun erim. Erpi kin, eim nge noman konj ei, si kindpi kin, sinim nge oł kis ei, kil ngopu si kindim. Si kindpi kin, eim ya mani mei ełe, oł kis sinim kin pinermba ni, si kindim.

5 Yi mił peng, piipin kin, sinim eim embe kunum kunum ambił tonu kind mułmun ei, keimi pimba.

Gos Ek Ka Endeim Mendpił Pałim

6 Enim enmin oł ei, na piip kin, mund mong end. Yi nge, Krais nge noman ka ngopu kin, Gos enim sipi, nga orung sim. Pe sikir enim eim ek ka buł ngok, si kindik kin, ek ka kanim endi eipi ei piik kin, ekii sinmin.

7 Ba ek ka eipi endi pinałim mon. Wumb kombur enim nge noman ełe to eipi eipi kindik kin, ek kanim kanim nik enmin. Nga Krais nge ek ka wii ei nik eim eipi eipi kindmin nik enmin.

8 Ba sin sinim ek ka yi mił pałim ei, ni tor kindpin ermin ei min, tonu epin nge enjel endi opu ek ka nimba ei, sin ok Gos nge ka ei, enim kin ni tor kindpin mił kapłi, pinerim kin, wu ei eim am ba.

9 Kumb ok, sin ek ni poru nipin kin ek ei nge, yi mił pe, na nga nip enim ngond. Pe wu endi enim kin ek ka nipi, enim ngumba ei nipi ngang kin, sin Gos ek ka ok enim kin ngunjpun mił ei, endi pinarpi nim kin, wu ei eim am ba ku.

10 Yi erang kin, na pe nind ek ei, enim wumb na kin noman ka piik, ngungii min; Gos na kin noman ka piipi ngumba min; nga na wumb noman ełe kom tunj min; na wumb nga kom tunj pim kin, kapłi na Krais nge kongun wu mulermbii mon.

Gos Eim Pol To Tonu Kindang Kin, Eim Nge Kongun Wu Mołum

11 Engnan noł, na enim ek kun kanip nip ngond ek ka ei, na enim ok kanip ninj mił ek ei, wu endi nge ek ka ei mon.

12 Na wumb endi kin ek ka ei sinenj mon. Nga wumb endi na andan topu ngunerim mon mendpił; ba Jiisas Krais eim koi erpi pim ek ka ei, na andan topu ngum.

13 Na kumb ok erir oł ei, enim piinmin; kunum ei, Jura wumb ełmin oł ei, ekii sip enj ei, enim pii poru ninjing. Na Gos nge tiłap wumb ei, oł embin tui erip ngoł. Ngop kin, na noman ełe, nga top kis er poru nił ku.

14 Ei nam nge wu su ende ombu men tok ełmin oł ei, to mani kindił; na nge wumb tiłap ende ei si kindip kin, Jura wumb ełmin oł ei, ekii sił. Nam nge kupnan noł men tok ełmin oł ei minj, dinga pup ekii sip puł.

15-16 Ba kumb ok, na nam minan mingnerim kunum ei, Gos na to tonu kindpi mundrum. Ei nga, Gos nge noman ka na kin ngopu kin, na wii topu,

sipi orung sim. Yi mił peng kin, eim ka piipi kin, eim nge kingam ei, na andan tum. Tang, na piip kin, wumb tiłap eipi ei, ek ka ei, nip ngumbii nge ngum. Eim na andan tum kunum ei, na wumb endi na nipe epi mił endi ermbii ei, kii sip yi enenj mon.

17 Na Jerusalem konu owundu ełe, ok puneramb kin, wu kopur na nge ek se endngii wu kombur, ok mulnjung ei, kii sip punenj mon; ba na Areipiya mei konu owundu ełe, ok punj. Nga orung op kin, Damaskas konu ełe orung onj.

18 Ekii se kung ngii tekliki o pang kin, Jerusalem konu ełe tonu pup, wu endi embe Piisa eim mułum konu ełe ek tang mułambił. Mułambił kin, kongun tał nga angił mong endeim o pum.

19 Ba na Gos nge ek se andiłmin wu nga endi kinenj; ba Jeims ei eim Jiisas Owundu nge angim mołum. Mołum ei, Jeims kin Piisa tał mendpił na kenj.

20 Ek ei na akip połup kin, enim ngond ei keimi! Gos eim na kanpi mołum. Na enim kin ek kend top ngunand mon.

21-22 Ekii se nga na pup, Siriya konu ełe pup kin, nga Silisiya konu ełe tonu punj. Ba Juriya mei konu ełe Gos nge tiłap wumb ełe, Krais kin tuk ok mołmun. Wumb na Pol nge kumb ningił ełe kan kun enenjing.

23 Ba en enim ek yi mił mendpił piiłmin. “Kumb ok wu ei, eim sinim pii gii wumb oł embin tui ngum. Ba pe eim pii gii nipi kin, er endrim ek ei, akip Gos nge ek ka ei ni tor kindim pii gii ei, ok to kis er endim ek ei nim.”

24 Yi mił erang, Gos na kin erim mił ei, na enj wumb piinmin. Yi erang kin, Gos eim embe ambił tonu kindinmin.

2

Gos Nge Ek Ka Se Andiłmin Wumb Ei Ok, Pol Kin Noman Ende Kindnjing.

1 Na kung ngii engki nga kapił kapłi moł kindip, na Banapas kin Jerusalem konu ełe nga sił tonu bił ni punjpuł. Pe na Taisis sini, kin sin ouni punjpun.

2 Gos eim na andan tang, “Pui!” neng, na punj. Nga eim nge ek ka ei na nip wumb tiłap eipi ngumbii nge punj. Gos eim na andłam ełe andan topu ngum ei, na wumb peng pepi noman pim. Wumb ombu kin ek nip andan top ngunj ei, na nam yi ni piinj. Mon pim kin, nam kongun tiłap eipi wumb kin, pe end ei kin, nga ok enj kongun ei, wii mił ba ni piind.

3 Ba Taisis eim na kin ouni mołum wu ei, Griik wu mołum. Kunum ei, sin kułou tunjpun ei, Taisis ngenj kopisngii ek dinga ei, wumb ninenjing mon.

4 Ba nimbił erang enginjpin noł mił, ek kend wumb kombur, koi erik kin, tuk ołmun ku. Ok Jiisas Krais nge oł, sinim wii mołmun ngum oł ei, waning kan singii nge onjung. Jiisas Krais eim, sinim nge lo ek ei, kan ngopu ambił gii ni mułum ei, tor sipi kindang kin, sinim wii mołmun. Wumb ombu nga, sinim Krais kin wii mołmun ei, nga kan ngungii nge enmin.

5 Ba kunum olt mon, sin Taisis eim ngenj kopsik erngii andłam ełe, aki topun ni ngonenjpin mon. Nga sin en enim ek ei, endi ekii sinenjpin mon ku. Yi mił erang, sin yi piinmin, Jiisas nge ek ka ei, dinga pepi mołpu kin, enim kin kunum kunum pepi mułmba.

6 Wu kombur en enim, wu num mołmun wumb ni piinjing wumb ei, en enim nipe embe pałim wumb ei, na kin epi wii mił pałim ni piind. Gos eim wumb num embe pałim wumb ei, ni kinałim mon. Wumb pei ende mił mołmun ni kaninim. Wumb ei embe pałim wumb ombu, ek nga nik kin, na paki tok, ek nga nik ngonałmin mon.

7 Ei mon mendpił! Ba en enim piik poru ninmin. Pe Gos na kindang pup kin, wumb tiłap eipi kin, Gos eim ek ka ei nip kin, ngumbii nge kindang, na onj. Yi mił ku, Gos Piisa kindang kin, Jura wumb kin ek ka nimba nge pum.

8 Yi mił ku, Gos eim Piisa dinga ngang pupu kin, Jura wumb kin ek ka se
andiłmin wu mił, kongun erpi mułmba nipi kindim. Nga na Gos eim yi ku,
na dinga ngang kin, wumb tiłap eipi kin, ek ka se andiłmin wu mił, kongun
ermbii nipi kindim.
9 Yi ku, Jeims ni, Piisa ni, Jon en enim Gos nge tiłap wumb kin wu num,
paki dinga mił wumb, yi ni piinjing. Piik kin, en enim pii poru nik enjing
ei, Gos eim na kin noman ka ngopu kin, eim na kongun ermbii nge ngum.
Yi mił peng kin, en enim Banapas kin, na teł angił sinjing ei, enginjpin noł
mendpił mił, angił sinjing. Sin noman ende kind piipin kin, ek yi ninjpin.
Sił, Pol Banapas teł, kapłi wumb tiłap eipi kin, pu mołpuł kin, kongun ermbił
ei, Gos ek ka ni tor kindmbił. Nga en enim yi mił ku, Jura wumb kin puk,
Gos ek ka ni tor kindik erngii ku.
10 Wu num ombu en enim, ek endeim mendpił sił kin yi ninjing. Ełip
wumb epi sinerang mołmun wumb ei kin, kaimb singił oł ei nge, na noman
ngunj. Yi mił erang, na kongun dinga yi nge ermbił.

Piisa Oł Kis Ełim Mił Er Pol Piipi Ni Tor Kindim

11 Pe Piisa Andiok konu ełe om kunum ei, na Pol eim kun kanip kin, ek to
kindinj. Nimbił erang Piisa eim mong sim.
12 Mong seng kin, Jeims eim nge wumb kombur kin sipi, tu wunerim
kunum ei, Piisa eim wumb tiłap eipi kin kuni ende nołum. Ba pe, Jeims
wumb tiłap tor wangin kin, Piisa eim mund mong erpi kin, nga eim wumb
tiłap eipi kin mulerim, mon. Nimbił erang eim tungu erpi kin, Gos nge tiłap
wumb ngenj kopsik ełmin oł ei nge, wumb tiłap eipi wumb ei kin, dinga
kindik, erngii enjing.
13 Nga eipi Jura wumb Piisa kin, en enim oł kend tok, yi ełmin ku. Erik
kin, nga ekii se Banapas si pangin kin, oł kis ombu erangin kin, Banapas
eim ekii sipi erim ku.
14 Ba na kenj ni, wumb en enim andłam kun endnarik kin, Gos nge ek
keimi ei, ekii sinenjing ku. Pe Piisa wumb mulnjung konu ełe, kanip yi
nind. “Piisa nim Jura wu; ba wumb tiłap eipi ełmin oł ei, nim ekii se en.
Ei nim Jura wu mił mulałin mon! Pe nim nimbił erang, wumb tiłap eipi ei,
Jura wumb ełmin oł mił ei, erei nin?”

Wumb Endi Eim Jiisas Kin Pii Gii Nimba Ei Wu Kun Ka Mendpił Mułmba

15 Keimi, sinim Jura wumb menjpin mengim tonu onjpin mił mołmun.
Sinim wumb yi mił mołmun wumb tiłap eipi oł kis ełmin wumb ei, yi mił
sinim mon.
16 Ba sinim piinmin; Gos eim sinim lo ek ei, ekii sinmin ei nge, oł kun ka
mił wumb kinanim mon! Nga lo ek ekii sinmin ei, Gos eim wumb ei, wumb
kun pa ninanim mon. Ba wumb endi eim Krais Jiisas kin pii gii nimba ei,
Gos eim wumb ei kin, kun ka pa yi nimba. Pe sinim Krais Jiisas kin pii gii ni
poru ninjpin ei nge, Gos sinim wumb kun ka mołmun nimba. Ei nge, Krais
kin pii gii nimin ei, lo ełe nge mon! Nimbił erang wumb endi, eim lo ek ei
endi ekii sipi erim kin, ełe nge, Gos eim wu endi ei, wu kun ka mołum, pa
ninermba mon!
17 Ba sinim Krais kin pii gii ninjpin kin ei nge, kapłi Gos eim sinim kun ka
kenmba ni, yi piimin. Nga ekii se, sinim wumb tiłap eipi mił, oł kis erpin
mołmun. Kapłi kunum ei, sinim yi nimin, Krais eim oł kis ei nge, kongun
ełim wu nimin min? Ei mon mendpił!
18 Pe na lo ek endi, ambił piltan top si kindmbii ei, nga er ka sikir enj kin,
wumb en enim yi piingii, ‘Wu ei, oł kis ełim wu,’ ni piingii.

19 Yi erang, lo ek ei na tang, na kołup poru ninj lo ek ei, nga na kan
ngunermba mon. Ełe nge, na Gos kin konj ouni mułmbii. Pe na Krais Jiisas
kin ond peri ełe, ouni kuls poru nim.
20 Pe akip na konj kunum kunum moł konj ei, na nge mon; ba Krais eim
na noman tuk ełe mułang kin, na konj kunum kunum moł. Pe na ya mei ełe
and moł ei, pii gii peng and moł. Mołup kin, Gos kingam kin pii gii nemb
kin, Gos eim kingam ei, na kin kaimb sipi, eim nge noman konj ei, si kindpi
kin, na paki tum.
21 Na Gos nge noman ka ei, na wak tunand mon. Pe lo ek ei erpi kin,
wumb Gos kin kun ka mulnjung kin, Jiisas kołpu poru nirim ei, eim wii mił
kołpu poru nirim min? Ei mon!

3

Lo Ek Kin Pii Gii Oł Ei Ekii Siłmin

1 Enim Galeisiya wumb owuł owuł mendpił mołmun. Sin enim Jiisas
Krais andan to poru ninjpin. Ei mił, eim ond peri ełe kułum ei, enim yi mił
kenjing. Pe wumb nii endi enim neng kin, enim noman wulu pang mołmun?
2 Na enim kin, epi endi kii simbii end. Enim Gos nge Gui Ka sinjing ei, er
sinjing mił nenj? Enim lo ek ei, ekii sik ei nge, enim sinjing min? Nga enim
Gos nge ek ka ei piik sik kin, pii gii nik ei nge Gos nge Gui Ka ei nge sinjing
min?
3 Pe enim wumb noman wulu pang mił mołmun min? Enim kumb se Gos
nge Gui Ka ełe noman konj er sinjing; ba pe enim ngenj ok nge kin, wumb
dinga tonu ok kin, er poru ningii enmin min?
4 Pe ok oł owundu kanim kanim enim kin tonu orum ei, enim wii sinjing
min? Ba na ni piind ei, enim oł ei, wii mił enerik mon.
5 Nimbił erang, Gos eim nge Gui Ka ei, enim ngopu kin, nga enim kin jep
oł endi andan topu erim ei, enim lo ełe nge kongun enmin min? Nga enim
eim nge ek ka ei, pii gii ninjing min?
6 Gos nge ek ka yi ninim,

“Eiparam Gos kin pii gii neng kin, Gos eim yi nim, ‘Eiparam nim pii gii ei je
erang kin, nim wu kun mendpił mołun,’ ” pa nirim.

7 Yi mił ku, enim piingii ei, Gos nge ek ka ełe pii gii ningii wumb ei, Eiparam
kingam ambiłam noł mendpił mułngii.
8 Kumb ok, Gos eim piirim wumb tiłap eipi endi, Gos eim nge ek ka ełe, ekii
se pii gii ningii ni piirim. Gos wumb ei kin, wumb kun ka mołmun, yi nimba
ni piirim. Yi mił peng, Gos Eiparam kin, eim ek ka ei, ok nipi ngurum. Nga
Gos ek ka yi nirim,

“Eiparam, nim pii gii ełe, nim wumb tiłap eipi orung orung pei, Gos nge epi
ka wii singii.”

9 Pe yi mił, wumb nii endi pii gii ningii wumb ei, pii gii wu Eiparam kin
ouni, Gos nge epi ka wii ei singii.
10 Ba wumb pei en enim yi ni piinmin, lo ek ekii siłmin oł mendpił ei, epi
pei to mani kindnim ni piinmin. Ba wumb yi nge, dup konu kis ełe ngenj
kumbii singii. Keimi, Gos nge ek ka yi ninim,

“Wumb pei Gos nge ek ka pałim ek ei, pei ekii sinenjing kin, wumb ombu
pei ei, dup konu kis ełe, ngenj kumbii singii.”

11 Gos nge ek ka yi ninim,

“Wu endi eim Gos kin pii gii nimba wu ei, Gos wu ei kin, wu kun ka mułun,”

pa nimba. Wu ei, eim noman konj kunum kunum sipi mułmba. Yi mił pałim ei, sinim piipin pol tumun. Wu endi eim lo ek ekii seng kin, Gos wu ei, wu kun ka, yi nimba, andłam endi sinałim mon.

12 Lo ek ei, pii gii ende mił mon! Gos nge ek ka yi ninim,

“Wu endi eim lo ek ombu pei ekii sipi endim wu ei, eim noman konj sipi, kunum kunum mułmba.”

13 Krais eim sinim lo ek ełe, ngenj kumbii sinim ełe, eim kin tonu wang sim. Sipi kin, sinim paki topu kin, Gos kin sipi orung sim. Keimi, Gos ek ka yi ninim,

“Wumb nii endi wu ei, ond peri ełe tonu pim kin, wu ei singambił sipi kin, ngenj kumbii dinga kis sipi kułmba.”

14 Gos eim yi mił erang, Jiisas Krais eim kin, Eiparam nge epi ka wii ngołum ei, wumb tiłap eipi kin, tonu wang singii. Gos yi mił erang kin, sinim eim nge ek ka ei, pii gii nipin kin, Gos ok nirim mił, eim nge Gui Ka simin.

Gos Eim Ek Dinga Nipi Pendrim Ek Ei, Gos Nge Lo Ek To Mani Kindnerim Mon.

15 Engnan noł! Na sinim wumb ełmin oł ei nge, piip kin nind. Pe wu endi eim kułmba peng kin, eim nge kingam noł ei, ni piipi kin, eim pipe połup sirim mił, eim epi ombu, mok topu yi erim. Erpi kin, pipe ei nge, wumb endi eim pipe pułum mił ei, to kis erik kin, eipi mił pulerngii mon. Nga ek nimba ek ei endi, paki tok kin, yi er ninerngii mon ku.

16 Pe Gos eim yi nim, “Na ek ninj mił, keimi ekii se tonu omba.” Pe ek dinga ei, Gos eim ek nipi, Eiparam kingam kin ouni mendpił, nipi ngurum. Eim ek endi yi mił nipi kin, eim kingam noł nguneririm mon! Nga kangił kin, pei nipi nineririm mon ku. Ba eim wu endeim kin mendpił nipi kin, eim ek dinga nipi yi nirim. “Nim nge kinganim mendpił ei,” eim embe Krais.

17 Na nind ek pułe ei, yi mił pałim. Ok, Gos eim mon endi ei, oł dinga wii endi er pendrim. Nga ekii se, kung ngii 430 pei o purum. Pang kin, ekii se, lo ek ei tonu orum. Pe lo ek ei, ekii se tonu om ei, Gos eim nge ek dinga nipi pendrim ei, lo ek kapłi to mani kindnermba mon.

18 Pe sinim lo ek ei, ekii siłmin oł ei, ekii sinjpin kin, lo ek ei, Gos eim sinim simin ni pendrim epi ei, kapłi Gos sinim kin epi ngumbii nirim epi ei, simin ni piimin. Nga sinim eim nge dinga ełe pendrim epi ei, sinanmin mon. Ba Gos eim ek dinga nirim mił ei, eim Eiparam kin mendpił nipi pendrim mił, epi ka wii ngum.

19 Pe lo ek ei, nimbił oł erang pałim? Ei yi mił, Gos eim yi ni piirim lo ek ełe erang kin, oł kis ei, peni ełe tor omba, ni piirim. Piipi kin, lo ek ekii se kindang orum. Nga lo ek ei pepi mułang kunum ełe, kangi ei mei ełe omba. Ok, Gos eim ek dinga ni pendrim mił tonu orum. Ok Gos eim enjel ni, wu endi tuk mołum wu ei ni, ni nguk.

20 Wu tuk mołum wu ei, eim wu endeim mendpił, kongun pinermba mon. Ba Gos endeim mendpił mołum.

Lo Ek Ei, Sinim Erinjpin Ekii Mił Ei, Sinim Krais Mołum Konu Simba

21 Pe yi mił, Gos eim ok ek dinga nipi pendrim ei, lo ek opu orung enim min? Ei mon! Pe lo ek ełe, sinim noman konj simin nemin, ngułang kin, Gos kin oł kun ka enmin oł ei, lo ek pałim mił yi ekii si ngułamin; ba ei kapłi enenełang!

22 Ba pe Gos nge ek ka yi ninim, “Oł kis pei ombu, wumb kung gui mił poł tuk sipi mundum. Eim yi mił erang kin, sinim wumb Jiisas Krais kin pii gii nipin mulnjpun kin, Gos eim nge pii gii wumb ngumbii nipi, ek dinga ni pendrim epi ei, sinim simin.

23 Ok sinim pii gii ek ei, pii kun enenjpin kunum ei, lo ek ele ambił gii
ni moł punjpun. Moł pamin kin, pii gii nimin ek ei, sinim kin peni ele tor
orum.
24 Yi mił erang, lo ek sinim erinjpin ekii mił erang kin, lo ei sinim sipipi
kin, Jiisas Krais kin tu wunum. Tu wang kin, sinim Gos eim nge ek ka ei, pii
gii nemin kin, Gos eim sinim wumb kun ka mił nimba.
25 Pe pii gii ek ei, sinim kin opu poru neng kin, pe sinim erinjpin ekii mił,
lo ek ele, nga mandring mulełamin mon!

Enim Pii Gii Ninmin Ei, Gos Kingam Noł Mendpił Mołmun

26 Enim pei Krais Jiisas kin pii gii ninmin ele nge, enim Gos nge kingam
noł mendpił mołmun.
27 Enim wumb Krais kin noł pik wumb ei, enim pei Krais kin dambiltik
ende puk kin, enim Krais nge oł kun ka erik mołmun.
28 Yi erang kin, Jura wumb endi mon; nga Griik wumb endi mon; nga
kongun wii elmin wumb endi mon; nga wumb endi eim noman ele epi elim
wu endi mon; nga wu endi mon; nga amb endi mon. Ba akip enim Krais
kin dambiltik ende puk kin, wumb ende pupun mołmun.
29 Pe enim Krais nge wumb mulnjung kin, pe enim Eiparam nge kingam
ambiłam noł mułngii ku. Pe nga, enim mołmun wumb ei, Gos ok Eiparam
kin ngumbii ni dinga nirim mił epi ei, enim pe akip singii.

4

Gos Nge Kingam Noł Mołmun

1 Na nge ek ei yi mił, Arim nge epi kanim kanim, eim kingam eim pei, sipi
poru nimba. Pe kingam ei, eim Arim nge epi pei tep erpi mołum. Ba eim
kangił gał mił multum kunum ei, eim nge kongun wii wu, ende mił multum.
2 Ba wu num mołpu, tonu kindiłim wu ni, wumb tep erik mołmun wumb
ei kin, ek nipe ek nilmin ei, kangi ekii sipi, yi er mołpu, pang pang kin, arim
nipi pendrim kunum ele, poru nimba.
3 Pe sinim yi ku, sinim kangił mił mułpun kunum ei, sinim ya mei mani
ele epi ei, pei sinim kan mił ngurum.
4 Ba kunum ei kapłi erang kin, kapłi Gos eim nge kingam kindang opu
kin, amb Mariya eim mengim. Nga eim lo ek ele ekii sipi, er mułum.
5 Nimbił erang, eim opu, sinim lo ek ele mandring mulnjpun wumb ei,
sipi orung simba nge om. Yi mił erang kin, Gos sinim sipi kin, sinim eim
nge kingam ambiłam noł mił mułmun.
6 Pe enim Gos nge kingam ambiłam noł mołmun. Yi peng kin, Gos eim
kingam nge, noman Gui ei kindang opu kin, sinim noman tuk ele opu kin,
dinga wii tonum. Wii topu, “Wusa, Wusa,” yi nim.
7 Yi erang kin, nim kongun wu wii mił, mulałin mon. Nim Gos nge kingam.
Pe Gos nim sim kin, nim eim kingam mił mulnjii. Mułun kin, pe nim Gos
eim epi ombu sinjii ku.

Pol Galeisiya Wumb Ei Kin Eim Noman Embin To Piim

8 Ba ok, enim Gos mołum ni piinenjing mon. Piinarik kin, ya mani mei ele
epi ni, gui kengii ni, epi ombu ni, ei Gos kend mił kan ngang kin endnjing.
9 Ba pe enim Gos ei piinmin. Na enim kanip nind, Gos eim enim kanpi
poru ninim. Pe enim nimbił erang, enim nga Gos kin buł ngok, ak tok, orung
puk kin, mei ele gui kis ei, nga ekii sik, nga kongun owundu wii mił ei, nga
sik, erngii punmun min?

10 Kunum owundu endi, enim kanił̵min kunum ei min, oi konj er tołum kunum ei min, kuni owundu tonu wang nołmun kunum ei min, kung ngii konj tonu ołum kunum ei min, enim epi kanim kanim kanił̵min.
11 Na enim piip kin, mund mong end. Mon pim kin, na enim kin kongun dinga enj ei, wii mił ba, ni piip moł.
12 Engnan noł! Na enim kin piip ke nip, enim ok na moł mił, yi mułngii. Na enim mołmun mił, na op poru nip moł. Enim na kin pund mong endi enenjing mon.
13 Enim piinmin; ok na nam ngenj ełe ening pirim. Yi erang kin, kumna na op enim kin, Gos nge ek ka ei nip, enim ngur ei, na kumna or.
14 Yi peng kin, na nge ngenj ełe ening ei, enim kin oł embin mił tonu orum, ba enim na kin buł ngunenjing mon. Nga enim na kin ten kulenjing mon ku. Ba enim na sik, ngii konu sipnjing ei, enim Gos nge enjel endi mił yi sipnjing. Nga enim Krais Jiisas mił, yi na sinjing.
15 Pe enim noman ka ka ni, jiłi orung pałim? Na enim ełmin oł ei nge, keimi kanip nind. Pe kunum ełe, enim kapłi erim kin, enim nge ningił akik tor singii. Sik kin, na ngungii; ba enim oł ei, kapłi enerngii.
16 Nimbił erang na ek keimi nip enim ngunj ełe nge, na enim kin, opu orung erip enim ngunj min?
17 Wumb kombur enim, oł yi, yi erei, ningii ei, am ek ka wii ningii; ba enim Krais nge wumb si tor simin ni piik, yi ningii ei, enim wumb en enim, embe ambił tonu kindngii, ni piik, niłmin ku. Ba ei oł kun ka mon. Ei oł kis.
18 Pe sin sinim ek ka ninjpin kin, ei ka! Kunum kunum sinim yi mił ermin, ei kapłi. Pe sinim ende mulenjpin kin, oł kun ka ei, enim si kindnerngii mon.
19 Enim na nge kingam noł mołmun! Na ngenj kumbii nga sind ei, amb endi kangił mengmba peng sinim mił, na sind ei, sip pamb kin, Krais enim noman tuk ełe, opu mułang kin, poru nimba.
20 Na enim kin noman enim ei, pe na enim kin kunum ełe, mułmbii end. Na ek endi eipi mił nip enim ngumbii end. Na enim enmin oł ei, na noman embin to piind.

Eikar Kin Sera Teł Ek Ekin

21 Enim lo ek ełe, ekii simin ni piinjing kin, pe enim na nengin piimbii. Pe enim lo ek piinenjing min?
22 Gos nge ek ka yi mił ninim. Eiparam eim kingam tał mulnjunguł. Amb kongun wii mił ełim amb Eikar ei, kangi endi mengim; nga amb wii kongun enałim amb Sera ei, kangi endi mengim ku.
23 Amb kongun wii mił ełim amb Eikar ei, kingam mengim ei, wu amb tep tołmun oł ei, kangi ei mengim. Ba amb kongun wii enałim amb Sera kingam ei, Gos nge ek dinga nipi pendrim mił, Gos eim paki tang kin, Sera kangi mengim.
24 Pe ek ekin ei, pułe yi pałim. Amb tał oł erkił ei, Gos kin oł dinga wii ni pendrim mił, ende er pendkił. Amb endi Eikar ei, yi mił andan topu kin, komung Sainiyai ełe, lo ek dinga nipi, Gos ngurum. Amb ei nge kingam noł tonu ok ei, wumb kin kongun wii mił erngii pirim. Am Eikar oł yi mił andan turum.
25 Sainiyai ei komung endi, Arepiya mei konu owundu ełe mołum, niłmin. Pe amb Eikar ei, Jerusalem lo konu ek ełe mił mołum. Jerusalem konu ełe amb ei, eim kongun wii ełim nge, kingam noł kin ouni mił mołmun.
26-27 Ba Jerusalem konu ełe, endi tonu epin konu ełe sałim ei amb Sera ei sinim nge menjpin ei, eim wii mołum mił; sinim yi mił mołmun. Gos nge ek ka yi nipi, Jura wumb kin tiłap eipi wumb kin, nipi ngonum.

“Nim amb nim kirim kep seng kangił mingnałin ei, nim kapłi pe ka piinjii.
Nim amb kangił mengnjii mił piikin kin, ngenj kumbii sinałin ei, nim
gupu aki tokun kin, wii dinga tokun, ka piinjii. Nga amb endi wenjing
molałim amb ei, eim kingam noł pei mołmun. Ba amb wenjing mołum
amb ei, kangił mengnim ei, pei molałmin mon.”

28 Na nge engnan noł! Enim wu Aisak mił yi mołmun. Ei nge Gos eim ek
dinga nipi pendrim mił ełe, akip enim Gos nge kingam noł mołmun.

29 Ba pe kangi endeim mam mengim ei, wu amb menginmin oł ei mił
mengim. Ei ok kangi endi kin, oł embin tui ngurum kangi ei, eim mam Gos
nge Gui Ka ełe mengrim. Pe oł yi mił ku pałim. Pii gii ninenjing wumb ei,
Gos Gui Ka noman tuk ełe mołum wumb ei kin, oł embin tui ngołmun.

30 Ba Gos nge ek ka nipe ek ninim? Ek ka ei yi ninim,

“Amb kongun wii ełim amb ei kin, kingam tał to eipi kindangin, pangił.
Nimbił erang kongun wii ełim amb eim kingam ei, amb endi eim wii
mił mołpu kin, mengrim kingam ei, eim nge arim epi pei ei, kumb se
kangi ei, sinermba, mon,” Gos nge ek ka yi ninim.

31 Yi mił ku, angnan noł, sinim amb kongun wii ełim amb Eikar ei, eim nge
kingam noł mon. Ba sinim amb kongun wii enarpi mołum amb Sera ei, eim
nge kingam noł mołmun.

5

Sinim Wii Mił Er Mułmun Ei, Am Kun Mił Mułmun

1 Krais eim sinim kan ngii mił ełe si tor sim. Seng kin, sinim wii kun ka
er mułmun. Sinim am dinga wii angpin er mułmun. Sinim wumb nga kan
ngii mił epi, si tuk simin ni enermin mon; ba angk dinga er mułmun.

2 Piinmin, na Pol na enim kin ek nip ngond. Pe enim ngenj ei kan wiik
tangin kin, kopisnjing ełe nge, Gos enim sipi orung simba, ni piingii ei, Krais
nge kongun ei, enim kin endeim endeim ni, paki tunermba mon!

3 Enim kan wiik tangin kin, enim nge ngenj kopisnjing kin, na ek ei nip
peni ełe tor kindmbii end. Pe enim oł ei enjing kin, kapłi enim lo ek am pei
ei kin, ekii singii.

4 Pe enim lo ek, ekii simin ełe nge, Gos wumb kun ka nimba ni piinjing
kin, kapłi enim Krais si kindik poru ninmin. Pe lo ek ełe, Gos enim wumb
kun ka mołmun ninermba mon! Nga enim Gos nge noman ka ngołum ei, si
kindinmin ku.

5 Gos nge Gui Ka dinga ełe nge, sinim Gos kin pii gii ninmin. Nipin kin,
Gos sinim kin wumb kun ka mołmun, nimba ei nge, sinim kui er mołmun.

6 Pe wu endi eim Krais Jiisas kin dambiltpi ende pu mułum kin, kapłi
ngenj kopsik enmin oł ei, oł wii mił pimba. Nga wu endi ngenj kopsipi oł yi
enermba ei, kapłi oł ei, wii mił ku pimba. Ba pii gii ei yi erang kin, wumb
eipi kin noman ngungii ełmin oł ei, oł mendpił pałim.

7 Ok enim oł kun ka er andiłmin. Pe nga wumb nii endi, enim ek keimi
mendpił ei, ekii singii nipi kin, andłam ondu ngonum?

8 Gos eim enim to tonu kindpi mundum ei; ba enim noman to piik kin,
ekii sinmin ek ei nge mon.

9 Bres ołum epi yiis ei aninga endi kindiłmin ei, bres pei owupu owundu
ełim.

10 Na Jiisas Owundu kin pii gii nind ei, enim na noman ełe ekii singii. Sik
kin, enim noman endi eipi ekii sinerngii mon! Wu endi enim noman embin
to ngopu kindnim ei, eim embe na piinand. Wu ei, eim mong kis enim ełe,
eim ekii se, kumbii kis simba.

11 Na angnan noł! Nimbił erang na ngenj kopisngii oł ei nge, na ni tor kindnand ei nge, enim na kin oł embin tui ngonmun. Pe na ek oł ełe nge ninenj mon; ba Jiisas ond peri ełe kułum ek ni tor kindind ei nge, wumb pii gii ninenjing wumb ei, noman to kis piik erngii.

12 Na noman ełe, wumb ombu enim noman to kis erik kin, enim ngenj kopismin oł enmin wumb ei, en enim nge ngenj orung pei endi kopsik kin, si kindngii ei kapłi.

13 Na angnan noł! Gos enim to tonu kindpi sim ei, enim Gos eim nge kingam noł molk kin, enim kan ngii mił, nga mulerngii mon! Enim wii mił mułngii. Ba mon peng kin, enim nge noman yi mił piingii. Sin sinim ka mołmun ni piyangin kin, noman ok nge tonu omba. Enim noman yi nge, ni piinerngii mon. Ba enim engnjing noł kin, noman ka ngungii. Ngok kin, wumb ei kin kongun wu mił, ka erik mułngii.

14 Lo ek pei ei, ya tuk lo ek endeim mendpił ełe pałim. Lo ek yi ninim, “Enim mułngii konu ełe mandi mułngii wumb ei, noman ka ngok, paki tungii. Ei ni ninim noman ka piiłin mił, yi mił paki tołun enjii.” Pe enim mułngii konu ełe mandi mołmun wumb ei kin, noman ngok, paki ka tunjung kin, kapłi enim lo ek pei ekii sinmin.

15 Ba en enim kung simbii wumb nołum mił, wumb endi kongk nunjung kin, enim ek kis nik kin, en enim op tuk erik ei, kan kun erik mułngii. Kom se piyei! Mon pim kin, enim pei to kis erik kin, am puk, poru ningii.

Gos Gui Ka Nge Oł Ei Nin Noman Ngenj Ok Nge Oł Ei Nge

16 Ba na ek ei yi mił pałim. Enim Gos Gui Ka nge, oł yi mił erik endnjing kin, kapłi enim noman ngenj ełe ok nge ei, ekii sinerngii mon!

17 Yi mił ku, noman ngenj ok nge ei, Gui Ka oł ei to mani kindmbii nip enim. Nga Gui Ka ei, eim wumb ngenj noman ok nge ei, to mani kindmbii ni piipi enim ku. Pe tał eł ełip, opu orung ouni ełmbił. Yi mił erang, sinim epi endi ermin ni piimin ei, kapłi enermin mon.

18 Pe sinim Gos nge Gui Ka oł ei ekii sinjpin kin, kapłi sinim nga lo ek ełe, mandring mulermin mon.

19-21 Enim noman ngenj ok nge oł ei, pei kanik poru ninmin. Ei yi mił, wu amb ningił owuł owuł kanik ełmin oł ei ni, oł kis ełmin ei ni, noman tuk penj mołum oł ei ni, wu amb noman ełe oł kis ni piik mił, sikir noman ełe tonu wang ełmin. Nga gos kend kin ekii sik ełmin oł ni, nga kum keming ełmin oł ei ni, opu orung ełmin oł ei ni nga ek mił ełmin oł ei ni, wu endi kin epi bun bun sik ełmin oł ei ni, nga noman tuk kis piik ełmin oł ei ni, en enim noman ełe mendpił ekii siłmin oł ei ni, mok tok tiłap tał eipi eipi puk ek mił ełmin oł ei ni, siłap ende poł sik, eipi punmun oł ei ni; nga wumb kin noman kis piik ełmin oł ei ni, nga noł nok, wulu puk ełmin oł ei ni, noł nok, non kis erik, golang kis nik, oł ei ni; oł kis kanim kanim yi mił ełmin. Kumb ok na enim kanip ek dinga nir mił, pe yi ku, na nga enim kanip ek dinga nind ei, am wumb pei, konu orung orung pei, oł yi minj erik punmun wumb ei, Gos sinim tep er mołum konu ełe wumb ombu nge, tuk punerngii mon mendpił!

22 Ba Gos nge Gui Ka ei yi erang kin, mong to er peni ełe ei, yi mił kindiłim wumb eipi kin noman ngok; nga noman ka piik; nga noman emin peng; nga wumb en enim tumun ni piik erngii ei, kan wiik tok; nga wumb eipi kin oł ka erik ngungii; nga wumb eipi paki tok; nga kunum kunum oł kun ka minj er endngii!

23 Nga wumb eipi noman kun ełe oł takił takił erik; nga en enim noman ngenj ełe ok nge ei to mani kindik; oł ombu nge lo ek endi, yi enerei mon; nipi pendim pinałim mon.

24 Wumb Krais kin pii gii nilmin wumb ei, wumb eipi epi kan bun bun
sinmin epi ei nin, ningil ele ol kis ermin ni piik kin, kan ka piinmin ol ei
nge nin, noman ngenj ok nge ei sipik kin, ond peri ele nil to poru ninjing.
25 Gos nge Gui Ka ei, sinim kin noman konj ka ngum kin, kapli nga sinim
yi ku, Gos nge Gui Ka ele nge, ol kun ka ei, ekii sipin er mulmun ku.
26 Sinim nge embe ei, wii mil ambil tonu kindnermin mon! Nga enginjpin
nol noman tuk ele, er kis erpin ngunermin mon. Nga wumb eipi epi nge ei,
sinim ni piipin kin, yi mil piinermin mon ku.

6

Sinim Enginjpin Nol Paki Topun Ol Embin Tui Ko Wumun

1 Angnan nol! Enim kinangin; wu endi mon sim kin, enim Gui Ka mulum
wu endi, enim wu ei kin, ek ei noman emin ngok kin, taki taki nik, paki
tok erngii ei, Gos kin mong sim. Enim pei endeim endeim ni, kan kun erik
mulngii! Mon pim kin, Seisen enim mong, 'Yi sei, yi sei!' nipi ermba ku.
2 Engnjing nol, enim ngenj ele embin endi pim kin, kapli enim paki ka
tungii. Ol yi nge erngii ei, enim Krais nge lo ek ele, piik kin, ekii sik poru
ningii.
3 Pe wu endi eim yi piimba, 'Na embe palim,' ni piimba wu ei, eim embe
pinermba mon! Wu ei, eim noman tuk ele, ek kend topu ngonum.
4 Wumb pei en enim kongun enmin mil ei, mok tok, erngii kongun ei; ka
min kis? Wu endi eim ol yi mil erim kin, eim ol ele nge, ka piimba. Mon
pim kin, wumb eipi erngii ol ei nin, eim enim ol ei sipi, ende kindpi kin,
mok topu ermba.
5 Wumb endeim endeim ni, en enim ol embin tui ei, en enim pei ko
wungii.
6 Wu endi eim Gos nge ek ka ei, emb to sirim kin, eim nge epi ka wii pei
mok topu kin, ek emb to ngurum wu ei ngumba.
7-8 Mon pim kin, en enim noman tuk ele ei, ek kend tok erngii ei, wumb
endi, Gos kin ek kend topu ngumba mil, pinalim mon. Pe wu endi eim kuni
emb aka pin telmba mil kuni ei, nga tonu op kin, mong tang simba. Nga
kuni eipi endi mon. Pe wu endi eim noman ngenj ok nge ei, kuni mong kis
mil telim kin, wu ei eim kuni mong kis tengmba. Nga wu ei, eim dup konu
kis ele, kumbii kis simba. Ba wu endi eim Gos Gui Ka ele kuni mong ka
mil telim kin, wu ei Gos nge Gui Ka erang kin, wu ei eim kuni mong ka mil,
noman konj sipi kin, kunum kunum konj ka mulmba.
9 Yi peng piipin kin, sinim ol kun ka ei, ten kulpun ol yi enermin mon. Pe
sinim ol kun ka ermin ei, ten kularpin yi mil enjpin kin, kunum ka simba
kunum ei, sinim kuni mong keimi mil simin.
10 Yi mil ku, pe sinim kunum endi, andlam endi kan sinjpin kin, pe sinim
wumb pei kin, ol kun ka minj ermin. Ba sinim noman ele kun ka peng kin,
enginjpin nol Jiisas Owundu kin pii gii nik, molmun wumb ei kin mendpil,
ol kun ka mendpil ermin.

Pol Eim Krais Nge Ond Peri Ei Ko Wupu Ka Piim

11 Enim keningii! Nam angil ek mon ei, na owundu polup kin, enim
ngond.
12 Wumb kombur dinga puk kin, enim ngenj ele kopisngii enmin. Nimbil
erang ol yi mil enmin? Ei en enim, wumb eipi nge kumb ele, sin sinim
embe tonu ba, ni piik enjing. En enim yi mil piinjing. Mon pim kin, wumb
kombur sinim Jiisas Krais nge ond peri ele kulum ei, pii gii ninmin ei nge,
sinim ol embin tui ngonum nik enmin.

13 Yi peng kin, Jura wumb ngenj kopsik ełmin oł ei, en enim lo ek kun
ka ekii sinałmin mon. Ba wumb en enim yi ni piinmin ei, enim ngenj ei,
kopispin ei nge piik kin, wumb en enim ngenj ełe kanik kin, sin sinim embe
tonu ba, ni yi mił piinmin.
14 Ba na nam epi eipi endi, embe ambił tonu kindnermbii mon! Ba na nam
Jiisas Krais sinim Owundu nge embe ei mendpił, ambił tonu kindmbii. Eim
ond peri ełe kułum ei nge, na noman ka piip ngond. Krais eim nge ond peri
ełe ei, na ningił mei ełe oł pei, kołpu poru nim. Pe na nam mei wumb ningił
ełe, kułii wumb mił moł.
15 Yi peng kin, ngenj kopsik ełmin oł ei, oł wii mił pałim. Nga wumb
kombur ngenj kopisnałmin oł ei, oł wii mił ku. Ba Gos sinim erang kin,
sinim wumb konj mił mołmun wumb ei, oł am keimi mendpił!
16 Wumb pei en enim na ek ninj mił oł ei, noman ełe ambił gii nik, ekii
sinjing kin, wumb ei noman tuk ełe, Gos noman ka nin, noman emin seng
kin, nga Esrel Gos nge wumb ei kin ouni mułngii.
17 Pe nga ekii se, wumb endi na kin, noman embin nga endi ngunerngii
mon. Nimbił erang wumb Jiisas tuk ngenj kus ei, na nge ngenj ełe pałim.
18 Angnan noł! Sinim nge Owundu Jiisas Krais nge noman ka ei, enim nge
noman gui ełe kin, kunum kunum mułmba.

Pol Mon Epeses Wumb Połpu Kindim

Pol Mon Połpu Epeses Wumb Mulnjung Konu Ełe Kindim

1 Na Pol Gos eim nge noman ełe, na to tonu kindang kin, Krais Jiisas nge er
se andiłim wu moł. Na mon połup kin, Gos nge wumb ombu, Epeses konu
owundu ełe mołmun wumb ni, enim Gos nge ekii siłmin wumb ei ngond.
Wumb ombu en enim, Jiisas Krais kin pii gii dinga nik kin, eim nge kongun
dinga kindik, erik mołmun.
2 Gos sinim Erinjpin kin, Jiisas Krais sinim nge Owundu nin, kapłi enim
kin noman ka ngopu kin, nga noman emin piipi ngumba.
3 Sinim Owundu Jiisas Krais nge Erinjpin Gos eim, sinim noman ek ka
nipin ngumun. Nimbił erang eim nge Gui Ka sinim kin, epi ka wii kanim
kanim pei epin konu ełe mani kindpi wii ngum. Ngang kin, kunum ei, sinim
Krais ei kin, tep to mołpun kin, dambiltpin ende punmun.
4-5 Kumb ok, Gos mei konu eneririm kunum ei, Gos wu Krais kindang
kołpu erang kin, sinim eim nge wumb mił to tonu kindim. Kindpi yi erang
kin, Gos eim sinim kanpi mołum ei, sinim oł kun ka mił erpin mołpun kin,
oł kis endi eramin, eim ningił ełe pinermba. Nimbił erang, Gos Krais kin,
sinim noman kułpu ngonum ei, Gos kumb ok noman to piipi kin, Jiisas Krais,
ei kin, sinim sipi orung sim. Sim ei, Gos eim nge noman ełe ni, noman ka
ngołum ełe, sinim eim nge kingam noł mił mołmun.
6 Sinim kapłi Gos embe ambił tonu kindmin. Kindpin kin, nimbił erang
Gos eim nge noman ka ngopu ei, owundu ka wii mendpił mołum? Mołpu
kin, eim kingam endeim mendpił, noman kułułum ei, sinim wii mendpił
ngum.
7-8 Jiisas Krais ond peri ełe kołpu kin, eim miyem bein topu kin, sinim oł
kis pei kil ngopu, si kindim. Si kindang kin, eim sinim paki tang kin, sinim
kun ka mił mołmun. Mułamin kin, oł ombu sin kin kongun endi pinałim
mon. Sin piipin kin, Gos eim noman ka owundu mendpił sinim kin ngum.
Ngang kin, eim nge noman ka wii piipi kin, owundu mendpił epi pei kanim
kanim piipi kin, sinim kin si kindnim.
9 Piipi si kindpi kin, Gos nge noman ka wii ełe ni, oł ekii se tonu omba
ni piim oł ei, ermbii ni piirim; ba koi erpi ermbii ni pendrim ei, sinim kin
andan tum. Andan tang kin, Krais om ei, Gos oł ei erpi, ende kindpi kin,
poru nimba.
10 Gos oł ei ermbii ni pendrim ei, eim kunum kun pimba kunum ełe, eim
eririm wumb ni epi kanim kanim pei dambiltpi se ende kindpi kin, tonu
epin konu ełe ni, mani mei epi kanim kanim pei mołum ei, Krais eim tep
erpi kin, eim peng erpi mułmba.
11 Pe nga epi pei ombu, Gos nge noman ka wii ełe oł ei, ermbii ni piirim
mił tonu omba. Sinim Krais kin opun kin, dambiltpin ende punmun. Gos
am kumb ok, sinim Jura wumb eim nge wumb to tonu kindrim. Nimbił
erang, kumb ok Gos oł ei ermbii ni piirim ei, eim noman ełe eririm.
12 Pe sin sinim Jura wumb ombu, Krais eim kin kumb se pii gii ninjpin.
Sinim wumb Gos eim nge tiłang owundu pałim ei eim embe ambił tonu
kindmin.
13 Pe nga yi ku, enim torung wumb tiłap eipi, enim Gos ek ka ei piik
ninjing. Enim Krais kin pii gii ninjing kunum ei, Gos eim enim sipi orung
sim. Sim kunum ei, Gos enim nanim wumb nipi, to tonu kind mondpu,
andan topu yi erang kin, eim ok Gui Ka ngumbii nirim mił, yi erpi ngum.

14 Gos Gui Ka ekii se ngumbii nipi ok nirim ei, Gos nge ek keimi pałim. Peng kin, sinim Gos nge wumb eim ekii se ngumbii nipi ok nirim ei, eim noman konj kunum kunum mołmun ei, sinim Gos eim nge wumb pei noman konj kunum kunum ei ngang kin, wumb ombu sengin kin, Gos eim paki tang kin, oł kun ka wumb mułngii; oł kis endi enanmin. Sinim Gos eim nge tiłang owundu pałim ei, eim embe ambił tonu kindmin.

15-16 Gos epi ka pei, sinim pei wii ngum ełe, na piind ei, enim Jiisas Owundu kin pii gii nik kin, nga enim Gos nge wumb kin noman ka ngonmun ei, na piinj. Oł ei nge, na piip kin, na kunum kunum Gos kin prei erip kin, enim enmin oł ei, ka nip Gos ngond.

17 Na Jiisas Owundu Krais nge Arim Gos tiłang owundu ka wii Pułwu kin prei erip, kii semb kin, eim nge noman dinga enim ngumba. Ngang kin, eim enim noman ka wii kapłi, enim Gos eim oł koi er pałim oł ei, pii poł tungii.

18 Na Gos kin prei erip, kii sini kin, Gos enim kin noman tuk ełe eim tiłang ka wii singii. Yi mił erang, enim epi ei kui erik mułangin kin, Gos eim tep erpi mołum konu ełe enim sipi, orung simba nge, noman to piik kun erngii. Pe nga, enim Gos tiłang ka wii owundu epi eim nge, wumb ok nirim mił singii nge sałim ei, kapłi pii poł tungii.

19-20 Na nga prei erip ngop kin, enim piingii nge, Gos eim nge noman dinga wii ei, sinim Jiisas kin pii gii ninjing wumb kin, noman tuk ełe kongun er mołum. Mołpu kin, noman dinga ei, Gos nge dinga wii mendpił ende mołum. Ei yi ku, Krais kułang kin, Gos nge noman dinga ei erpi, sipi kin, nga konj sim. Sipi kin, Gos eim epin konu ełe kindang kin, eim angił tundung mundang mołułum.

21 Pe Krais eim Gos epin konu ełe angił tundung dinga ełe, akip tep er mołum. Mołpu kin, tep ełmin wumb ni, noman dinga pałim wumb ni, wu owundu noman pałim wu ni, wumb num embe pałim ni, wumb ombu akip kunum kunum mei konu ełe mołmun, nga ekii kunum kunum epin konu ełe mułngii ku. Jiisas ei eim epi ombu pei to mani kindpi kin, eim wu owundu mendpił tonu pupu mołpu ba.

22-23 Gos epi pei kanim kanim eririm ei, Krais nge noman dinga ełe, epi ombu tep er mułang kin, Gos nge pii gii wumb pei eim kin ngo mandring tuk kindang kin, eim epi kanim kanim pei eririm epi ei, wu num mołpu tep enim. Gos nge pii gii wumb, Krais kin dambiltik ende puk kin, Krais ngenj embił mił mołmun ei, Krais eim wu num mołpu kin, wumb ombu tep er mołum. Mołpu kin, eim epi kanim kanim konu orung orung pei tep er mołum konu ełe, eim mołpu kin, kapłi epi pei erpi, er kun erpi er ka ełim.

2

Gos Sinim Wumb Kolk Poru Ninjpin Wumb Ei Erang Kin Krais Kin Ouni Tonu Konj Mołmun

1 Ok enim tiłap eipi wumb noman eipi eipi peng kin, Gos kin buł ngok, oł kis kanim kanim erik kin, Gos kin molk, ende punałmin.

2 Kunum ełe enim mei konu ełe oł kis kanim kanim ekii sik kin, enim mei konu ełe nge, tep ełim gui kis dinga wii ei Seisen, eim ek piik ekii sinjing. Sik kin, oł kis kanim kanim tep ełim gui kis dinga wii ei Seisen, eim Gos ek piik kin, ekii sinanmin wumb ei kin kongun enim.

3-5 Ei yi mił ku, sinim wumb pei sinim noman nge oł ermbii ni piinim oł ei, ekii sipin kin, ngenj ełe oł kis kanim kanim enmin. Sinim mei wumb pei kumb se, oł kis kanim kanim ełmin ei nge, Gos sinim kin kumep kis ngumba. Ba Gos eim kaimb owundu kułpu ni, noman ka dinga wii sinim ngum ei, owundu mendpił. Kunum ełe, sinim oł kis ełe, sinim wumb kułii mił mulnjpun ei, Gos kin ende punałmin mon. Sinim Gos ek to kindinjpin;

ba Gos Krais kin sinim nga eim kin ende pupun kin wumb noman konj mił
mołmun. Mułangin kin, Gos eim noman ka wii sinim kin ngopu, sinim sipi
orung sim.
6 Seng kin, sinim pii gii wumb Krais Jiisas kin dambiltpin ende pamin. Ok
sinim oł kis ełe, wumb kułii mił mulnjpun; ba Gos nge noman dinga ei erpi,
si konj sipi kin, Krais kin to ende kindim. Akip Krais Gos kin tonu epin konu
ełe, tep er mołum konu ełe, Krais mołum. Yi mił ku, akip sinim Krais dinga
ełe ei, oł kis oł ei tep erpin mołmun.
7 Gos yi mił erim ni, epi kanim kanim ka wii pei owundu, eim nge noman
ka wii mendpił tuk pałim mił, sinim kin kunum kunum ekii se tonu omba
kunum ełe, andan tumba. Andan tang kin, Krais Jiisas kin Gos nge noman
ka sinim kin, andan top ngum.
8-9 Ei yi mił, Gos nge noman ka enim ngang kin, enim oł kis ełe, si kindik
kin, Gos kin orung onjung ei nge, en enim pii gii ełe nge, Gos enim sipi orung
sim. Seng kin, nga en enim kongun endi enenjing mon! Ba Gos eim noman
ka wii ngopu kin, enim sipi orung sim. Seng kin, Gos eim noman ka enim
wii ngurum. Nimbił erang enim kongun erik sinenjing; ba kongun erik Gos
nge noman ka ei siłangin kin, en enim Gos nge noman ka ei sinjpin ni piik
kin, en enim nilkeng siłangin.
10 Nimbił erang Gos sinim mei wumb pei eririm ei, sinim pii gii wumb Gos
eim erpi sipipi kin, eim Krais Jiisas kin dambiltpi ende kindim. Kindang kin,
sinim eim kin kongun kun ka erpin ngumun. Gos eim ok yi nge, erngii ni
piipi eririm mił, sinim kapłi yi ermin.

Krais Kin Ende Mołmun

11 Yi mił erang, enim tiłap eipi wumb kom se piingii! Kumb ok, enim
torung wumb Gos kin noman to piinenjing. Ba Jura wumb enim, kun yi
mił embe siłmin wumb ei, ngenj kopisnarik kin, Gos kin noman to piinarik
ełmin wumb, pa niłmin. En enim embe yi siłmin wumb en enim ngenj torung
kopisiłmin oł ei, yi erpin kin, Gos kin noman to piiłmin wumb, pa niłmin.
12 Enim piinmin kunum ełe, enim tiłap eipi wumb Krais kin pii gii
ninenjing. Enim torung wumb; ba Gos nge eim Jura wumb, to tonu kindpi
mundum ei, enim yi mon. Kumb ok, Gos Eiparam eim kingam noł Jura
wumb kin, ek dinga endi nipi ngurum oł ei, “Keimi ermbii,” pa nirim. Nipi
kin, Gos eim Jura wumb kin kindmbii pa nirim oł keimi; ei enim wumb eipi
kin mon. Enim ya mei mani ełe mulnjung; ba enim epi ka wii simin nge
piik kin, kui er mulenjing kin, enim Gos Owundu molałim ku.
13 Ba akip, enim wumb Krais kin pii gii nik kin, Krais kin dambiltik ende
puk mołmun. Kumb ok, enim Gos kin mandi punenjing mon! Ba akip enim
Gos eim kin mandi puk molk kin, tuk punjung ei, Krais ond peri ełe sinim
kin, kołpu kin, eim miyem sinim oł kis kil ngopu kin, enim sipi Gos kin
mandi tu wum.
14 Yi mił erang, Krais eim noman emin pułwu, eim Jura wumb kin, tiłap
eipi wumb kin, noman se ende kindim. Ok Jura wumb kin, tiłap eipi wumb
kin, opu erii wumb mulnjung. Ba Krais kołpu kin, oł ei si kindpi kin, eim
enim dambiltpi se ende kindim.
15 Kunum ei, Krais eim ond peri ełe kołpu kin, wumb tiłap tał opu erii oł
ei, to mani kind poru nim. Eim Jura lo ek ni, ek dinga pei to mani kind poru
nipi kin, eim tiłap wumb tał sipi kin, wumb konj tiłap endi, noman ende
erpi kin, eim kin dambiltpi se ende kindim.
16 Nga Krais eim ond peri ełe kołpu kin, wumb tiłap tał opu erii oł ei, to
mani kindpi poru nim. Poru nipi kin, eim tiłap tał sipi kin, wumb konj tiłap
endi kindpi kin, Gos kin sipi orung tu wum.

17 Pe nga Krais opu kin, Gos ek ka nge noman ende se kindpi kin, enim
Jura wumb torung wumb kin, Gos kin molk mandi punjung wumb kin, Gos
nge noman ende kindpi nipi ngum.
18 Yi mił, pe sinim Jura wumb kin tiłap eipi wumb pei, Krais nge kongun
dinga erim ełe, sinim wumb tiłap tał ei, Gos Gui Ka endeim ełe, sinim wumb
pei paki tang kin, kapłi sinim prei ermin kunum ełe, sinim Erinjpin Gos
mołum konu ełe tuk bin.
19-20 Pe nga enim tiłap eipi wumb, enim torung wumb kin, wii mołmun
wumb mił mulk; ba akip enim yi mił mulałmin mon! Akip enim pii gii wumb
ei, Gos nge tiłap wumb kin, Gos nge oł kun ka ełmin wumb tep to mołmun.
Wumb ei, Gos nge tiłap ende mołmun. Enim yi ku, pii gii wumb ei, Gos nge
men ngii ei, Gos eim tuk mołum. Mołpu kin, men ngii ei, Gos eim tekrim;
ba enim pii gii wumb, ek se andiłmin wumb kin, Gos ek ni tor kindiłmin
wumb kin, ngii pułngun mond takik, munduk konu ełe, enim peł ełe takik
tonu sipinjing. Si pangin kin, ngii tumunj ei, Krais Jiisas ngii ełe, eim ngii
tumunj ka wii mendpił angpi kin, ngii ei pei se mołum.
21 Nga Krais eim men ngii mił wumb ei, eim kin dinga dambiltpi ende
kindim. Kindpi kin, ngii wumb ei, tiłap owundu oł kun ka erik tonu ongii
ei, Gos nge eim men ngii mił, wumb tiłap mułngii.
22 Enim pii gii wumb yi ku, Gos kindim wumb ei, eim kin dambiltpi ku,
Gos eim kin dambiltpi ende kindim. Kindang kin, Gos enim pii gii wumb
eipi kin, pei se ende kindpi kułou topu kin, eim men ngii owundu ełe, ende
mił enim mułngii. Nimbił erang Gos eim Gui Ka ełe, enim noman tuk ełe
opu mułmba.

3

Pol Wumb Tiłap Eipi Kin Kongun Erim

1-2 Nimbił erang na Pol Krais nge kongun wu, kan ngii ełe pał ei, enim
wumb tiłap eipi nge, enim kin kongun eł. Pipe na enim wumb tiłap eipi kin
ei nge, Gos kin prei erip kin, ngop moł. Keimi, enim wumb yi piinjing ei,
Gos nge noman ka ngopu kongun ei, na enim paki tumbii nge ngum.
3 Ok na enim kin, mon kembis aninga endi połup ngunj ei, Gos nge oł ei
koi erpi kin, eim na kin andan tum ei, połup ngunj.
4 Pe enim kin na mon ok aninga puls, gerik piingii ei, na noman ełe piind
ei nge, Krais kin oł ei koi erpi pim ei, Gos andan topu ngum ei piingii.
5 Kumb ok wumb ei, Gos nge oł ei, koi erpi pirim ei, andan tunerim; ba
akip Gos Gui Ka eim nge oł kun ka ełmin wumb ei, ek se andiłmin wumb
kin, ek ni tor kindiłmin wumb kin, oł ei koi erpi pim ei, andan topu ngum.
6 Gos nge oł koi er pałim ei yi nge, Gos nge ek ka ełe, enim wumb tiłap
eipi kin, Jura wumb tiłap ei kin, dambiltpi ende puk molk kin, Gos epi ka
wii kanim kanim wii ngonum ei, en enim Jura wumb kin sinmin. Nga en
enim, Gos eim men tołmun wumb ende ełe, eim nge wumb tiłap mołmun.
Mułangin kin, wumb ei, Gos nge epi ngumbii nirim epi ei, Krais Jiisas kin
singii.
7 Gos kongun ei, na ngopu kindang kin, eim ek ka ni tor kindnjii nipi kin,
wumb tiłap eipi ngumbii. Gos eim noman ka ni, noman dinga ei na kin
ngang kin, kapłi kongun ei ka ermbii.
8 Gos nge wumb pei mołmun mił, na yi mił mułał. Na wu owundu min, wu
num mendpił mon! Na wu wii mendpił moł; ba Gos eim noman ka owundu,
na kin ngum. Ngopu kin, kongun ei, Gos nge ek ka ni, Krais oł ka ni, epi ka
wii kanim kanim ni, wumb tiłap eipi wumb ei kin, na nip ngumbii.

9 Gos Pułwu ei, eim epi kanim kanim pei eririm oł ei, koi erpi kin, eim oł
kanim kanim ermbii ni piipi noman ełe, yi kis erpi pendrim ei, ok noman
yi pirim ei, koi minj er pirim; ba akip nanim wumb pei, andan top, eramb
kin, wumb piingii ei, Gos eim oł koi erii kanim kanim ombu, eim erpi, koi
er kindang pirim.
10 Ok Gos eim oł ei, koi er pendrim; ba akip kunum ełe, Gos eim kongun
ei men tołmun wumb pei ngum ei, eim noman ka wii kanim kanim ei, ni tor
kindangin kin, epin konu ełe tep ełmin wumb kin, noman dinga pim wumb
kin, ei eim noman dinga wii ei, andan tungii ei keningii.
11 Gos kumb ok, eim noman ełe oł yi ermbii ni pirim oł ei, Krais Jiisas
sinim nge Owundu ełe ni pendrim.
12 Sinim pii gii wumb Krais Jiisas kin dambiltpi ende punjpun. Jiisas kin
pii gii ninjpin ei nge, sinim Gos kin erpin kin, eim mołum konu ełe, sinim
noman ełe wii piipin tuk bin andłam ei, gał kułpun kin, pii poł tumun ei,
Krais ei eim andłam mendpił.
13 Enim wumb tiłap eipi, na enim dinga kii sip nind ei, enim noman embin
to piinerei! Nimbił erang na enim kin ngenj kumbii sip ngond ełe nge, enim
paki tumba.

Jiisas Krais Nge Noman Ka Ngołum

14-15 Gos oł ei, koi erpi Krais kin mołum ełe nge, na mong kopsing pii połup
kin, Erinjpin Gos kin prei dinga ermbii end. Sinim mei wu amb tał kin eł
ełip, kingam ambiłam noł, en enim nge ngii ende pii gii ninjing wumb ni,
epin konu ełe yi ku wumb ngii ende wumb ei, Erinjpin Gos nge kingam noł
mołmun ei, Erinjpin Gos kin embe keimi siłmin.
16 Na Gos kin prei erip kii sind ei, Gos nge noman ka wii dinga owundu
ni, eim epi kanim kanim ka wii sałim ei, Gos nge Gui Ka kin, enim noman
tuk ei dinga ngumba.
17 Nga prei end ei enim Krais kin pii gii nengin ełe nge, Krais eim enim
noman tuk ełe, kunum kunum mułmba. Mołang kin, enim noman ka ei,
dinga pimba ei, wumb eipi ngungii.
18 Nga oł ei nge, enim Gos nge wumb pei kin, tep to noman dinga pendim
pałim ei, piingii ei nge, Krais eim noman ka ngołum oł ełe nge, yi mił pałim
ei piingii! Piingii ei, wuł ał, nga tonu mani, ei owundu mendpił ngołum ei,
wumb kapłi pii poł tungii.
19 Nga enim kapłi Krais eim nge noman ka wii mendpił ngonum ei piingii;
ba ei kapłi, pei piik, poru ninerngii mon. Ba nga Gos nge oł kun ka kanim
kanim oł ei, enim noman tuk ełe piki tumba.
20 Pe nga Gos eim nge noman dinga wii sinim pii gii kin, noman tuk ełe
kongun ermba ei, kapłi prei erngii min, kii singii ei kamb mani kindmba.
Gos eim nge dinga wii ei, kapłi kongun erpi kin, tondrung ba.
21 Yi mił ku, Gos men tołmun wumb pei, kunum kunum Krais Jiisas kin,
Gos embe ambilk tonu kindngii ei, yi minj ekii se, kunum kunum pepi ba.
Ei keimi!

4

Krais Nge Pii Gii Ninjing Wumb Noman Ende Pałim

1 Na Owundu nge kongun enj konu ełe, kan ngunjung wu mołup kin, enim
kin ek dinga nip ngo ngond. Ngond ei, Gos enim erngii ni piinim oł ei, enim
kapłi kongun erik kin, pek molk pungii.
2 En enim embe ambił mani kindik kin, nga enim kunum kunum wumb
kin noman ka ngok kin, ek dinga ninarik kin, giyeng giyeng nik erngii.
Enim engnjing noł kin, er orung kindnarik kin, kan wiik tok mułngii. Enim

noman ka wumb ngok kin, wumb endi endi paki tang kin, nga endi endi paki tang kin, yi mił erngii.

3 Enim noman ende sek kin, kongun dinga erik mułngii. Mułangin kin, Gos Gui Ka enim kin yi mił erang kin, enim sipi ende kindang kin, enim noman emin peng mułngii.

4 Jiisas nge wumb tiłap endeim mołum. Nga Gos Gui Ka ei endeim mołum ku. Ei yi mił ku, Gos enim wii topu sipim ei nge, enim epi ka wii endeim singii nge, piik kin, kui erik mołmun.

5 Jiisas Owundu ei endeim mołum. Nga eim nge pii gii oł ei, endeim pałim. Nga yi ku, noł pendik ngungii oł ei, endeim pałim ku.

6 Sinim pii gii ninjpin wumb nge, Erinjpin Gos Owundu endeim mołum. Eim sinim kin pei epin konu ełe tonu tep er mołpu kin oł kun ka sinim kin pei kongun erpi kin, nga sinim kin noman tuk ełe mołum.

7 Krais sinim endeim endeim ni eim nge dinga mok topu, wii ngang kin, eim kongun paki topu kin, epi ei sinim kin ngum. Ei nge mił, sinim mei ełe mani wumb ombu kin, Krais sinim kin eim noman ka ełe yi mił ku ngum.

8 Gos ek ok pułum ek yi mił ninim,

“Kunum ełe, Krais epin konu ełe tonu pum kunum ei, eim wumb Seisen kan mił ngopu kin, eim angił ełe kindang mulnjung wumb ei, epin konu ełe tonu eim kin sipim. Eim Seisen, to mani kindpi kin, eim nge wumb ei kin, eim nge noman ka wii pei wii ngum.”

9 Nga ek ei yi mił ninim, eim tonu purum ei, pułe pałim mił nenj? Ba kumb se nge, eim mani orum ei, kumna kin mani pupu mei ełe mandring sałim ełe purum.

10 Nga Krais eim, mei ełe mani orum wu ei, yi ku, nga tonu epin konu ełe tondrung purum. Eim oł ei erpi kin, mei konu ełe orung orung pei, eim sipi konu ełe ombu pei, mondpu si kindim.

11 Nga Krais eim wumb kin epi ka wii ngum. Ngang kin, wu kombur, ek se andiłmin wumb dinga ngang kin, mułngii; nga wu kombur, Gos epi koi erpi pałim oł ei piik kin, ni tor kindiłmin wumb dinga ngang kin mułngii; nga wu kombur, Gos ek tor kindmin konu orung orung pungii wumb, dinga ngang kin, mułngii; nga wu kombur, men tołmun wumb tep ełmin ni, Gos ek emb tołmun wumb dinga ngang kin, mułngii.

12 Eim yi mił erpi kin, Gos nge tiłap wumb ei, paki topu, er ka erim. Erpi kin wumb ei, Gos kongun kun ka erangin kin, eim nge wumb noman se ende dinga kindim.

13 Kindpi kin, sinim pei o pun, noman ende pupun kin, sinim Jiisas kin pii gii nipin kin, Gos nge kingam Jiisas nge oł kun ka ei piipin kin, nga wu dinga mił peng mułngii. Molk kin, Krais eim nge oł kun ka wii dinga pei ei kin, yi mił ku, enim wumb pei tonu ongii.

14 Nga sinim kangi ambił noman ełe, ek eipi eipi piik kin, ekii singii. Ei yi mił, noł kanu konu pop topu kin, konu ełe orung orung mani purum. Nga yi mił, ek kend tonmun wu ei, wumb andłam eipi andan tok enmin. Erangin kin, wumb ei epi kun ka oł pałim mił enanmin. Ei nge, enim yi mił enerngii.

15 Ei mon, sinim ek keimi mendpił nipin kin, wumb eipi noman ka ngumun. Sinim pii gii ninjpin wumb nge wu num owundu Krais, eim nge oł kun ka oł ei, sinim ei ekii semin kin, wumb dinga peng kin tonu wangin kin Krais mił mułmun.

16 Krais eim sinim nge peng er mołum. Nga sinim pii gii ninjpin wumb ei, Krais nge ngenj embił mił dambiltpi ende pupun mołmun. Mułamin kin, Krais sinim wumb endeim endeim ni, kongun eipi eipi pendpi ngum. Sinim wumb pei dambiltpin ende pupun kin, Krais nge kongun noman ende sepin ermin. Ei nge, Krais sinim wumb pei si tikandi kindpi kin, tep er mołum. Ei

yi mił erang, Jiisas nge tiłap wumb kin, wumb eipi noman ka ngangin kin, Gos eim tiłap wumb eim ngenj embił mił molk kin, dinga tonu wangin kin, oł kun ka erik mułngii.

Noman Konj Krais Kin Mołum

17 Pe Jiisas owundu nge noman dinga ei nge, na ek dinga endi nimbii end. Enim kunum nga olt endi, wumb eipi torung wumb erik mołmun, yi mił ku, enim yi mulerngii mon! Wumb tiłap eipi wumb ei nge, noman ełe kun ka pinałim ei, wii mił yi erik mołmun!

18 Pe torung wumb tiłap eipi ei, noman ełe emii mił pałim. Enim wumb ei, Gos nge noman konj ei, kunum kunum konj mułmba noman ei, sinenjing. Nimbił erang wumb ei, Gos ek ka piinarik kin, noman tuk dinga peng kin, Gos kin turii puk mołmun.

19 En enim nga singambił kulałmin! En enim noman tuk ełe penj mendpił mołum. Mułang kin, pe wumb ei en enim noman to piik kin, oł kis kanim kanim pei ełmin.

20 Ei nge enim Krais nge oł kun ka oł ei piinenjing.

21 Enim Krais nge oł ei ni, ek enim piik enjing. Erangin kin, enim eim nge oł ei, ekii sik kin, nga enim Jiisas nge ek keimi ei, piinjing ku.

22 Pe enim noman ok nge oł ei, si kindngii. Nimbił erang noman ok nge oł ei, enim kin mołpu erang kin, enim oł kis kanim kanim enjing ei, si kindngii.

23 Enim noman kin, noman tuk ełe, Gos erang kin, am konj mendpił tonu wangłi.

24 Enim Gos noman konj sik kin, Gos eim noman konj mił, yi peng erik mułngii. Pe noman konj yi erang kin, enim Gos kin kun ka mendpił mułngii. Molk kin, eim oł kun ka ei, mił erngii.

25 Pe nga enim ek kend tok ełmin oł ei, nga enerngii mon! Enim wumb endeim ni, ek keimi nipin kin, erpin ngumun. Nimbił erang sinim pii gii ninjing wumb pei ei, Gos na Krais Jiisas nge tiłap wumb dambiltpi se ende kindim.

26 Enim jikii kis pang, piinjing kin, enim noman kis tok piinerngii mon! Enim jikii kis pang piinjing pim kin, enim eni mani ba kunum ei, enim kin mulermba mon! Ba kumb se jikii kis ei, poru nimba.

27 Enim Seisen kin kunum se ngangin kin, enim oł kis endi enerang mon!

28 Pe wu endi ok epi waning siłim wu ei, nga waning sinermba mon! Pe wu ei angił ełe kongun erpi kin, eim ku sipi kin, eim kuni ni, alap ni, epi top erpi kin, nga wumb epi sinałim wumb ei, paki tumba ku.

29 Enim ek kis endi ninerngii mon! Enim ek ka paki tumba ek minj ningii! Enim ek yi nengin kin, wumb eipi paki topu kin, noman ka ngopu kin, ek kun ka nengin kin, wumb ek piingii wumb ei, noman ka ngok erngii!

30 Pe enim Gos Gui Ka kin, noman embin to ngunerngii! Nimbił erang Gos Gui Ka enim kin mułang, Gos nge ek keimi ok nirim mił, enim wumb na nanim nge wumb ei, to tonu kind mundunj. Mundamb kin, Gos Gui Ka enim kin mułang, nga ekii se Gos kunum owundu tonu omba kunum ei, Jiisas orung opu enim sipi, orung simba kunum ełe, oł kis ya mani mei ełe enmin oł ei, sinim kin pinermba mon; poru nimba.

31 Enim noman tuk ełe, kis piik kin, noman ełe kis piik kin, enim jikii pang kin, wumb eipi kin ek dinga wii tok kin, nga wumb eipi kin ek kis ngok kin, nga noman kis min, ek kis kanim eipi endi enim pim kin, ei si kindngii!

32 Enim nga yi mił ku erngii! Enim enginjing noł kin, noman ka ngok, nga wumb kin oł kun ka wii pałim mił erngii! Nga wu endi enim mołmun konu ełe mołpu kin, nim kin oł kis erim ei, kapłi enim kanik wiik tok kin, eim oł kis ei kindngii. Gos nge Jiisas Krais, sinim oł kis pei kil ngopu, si kindpi,

poru nim. Ei yi mił ku, enim wumb eipi oł kis enim kin enjing ei, enim wumb ei, oł kis ei si kindpi poru nimba ku.

5

Enim Gos Nge Oł Kun Ka Erik Mułngii

1 Ei yi erang, enim Gos nge kangi ambił mołmun. Nimbił erang Gos enim wumb eim noman ka ngołum ei nge, enim Gos nge oł kun ka ełim oł yi ku, ekii sik kin, kongun dinga erik mułngii!

2 Enim noman konj ei, wumb eipi noman ka ngangin ei, yi mił ku, Krais Jiisas sinim kin noman ka ngum. Ngang kin, eim kołpu kin, noman konj ei kindpi kin, sinim wumb paki topu, Gos kin kułmał mur ka wii mił topu kin, Gos Krais kanpi kin, kan ka wii kenim.

3 Nimbił erang enim Gos nge wumb mołmun. Mołmun ei, enim ya mani mei ełe oł kis kanim kanim amb eipi kin, oł yi mił si kindngii! Wumb eipi nge epi kan bun bun sinmin oł ei ni, oł penj tui kun pinałim oł ei ni, yi enerngii, mon!

4 Enim ek kis penj ninmin; nga ek wii pułe pinałim ek ni, nga ek kun pinałim ek ei, pei ninmin ei ninerngii mon! Ba enim yi mił erik kin, enim Gos kin ek ka nik ngungii.

5 En enim ei kan kun erngii! Enim mei noman oł kis epi kanim kanim wumb kin ni, ei oł kun pinałim mił ni, nga wumb eipi nge epi kan bun bun sinmin ei nge, gos kend mił epi sik, erik enmin. Wumb yi mił enjing kin, wumb ei Krais kin, Gos tep er mołmbuł konu ka wii tuk ełe, punerngii mon!

6 Enim kan kun erik mułngii! Wumb ek kend tok, nga ek wii pułe pinałim ek endi enim kin ningii; ba wumb ei nge, ek ei ekii sinerngii mon! Nimbił erang epi ei nge, Gos pupuł kis wumb ei kin, tonu omba. Wumb ei, Gos kin buł ngok kin, ekii sinenjing.

7 Yi mił pim kin, enim wumb ei kin, epi endi enerngii mon ku!

8 En enim ok, noman tuk ełe emii peng oł kis er mulnjung; ba akip enim Krais Owundu nge wumb tonu onjung kin enim Jiisas kin dambiltik ende pu molk kin, pe nga enim noman tuk ełe tiłang pałim mił, kapłi enim oł kun ka ei, yi mił ku erngii!

9 Pe enim noman tuk ełe, tiłang yi erang ei, kuni mong ka wii pei, yi mił tonu omba. Wang kin, enim oł ka ni, oł kun pałim oł ni, nga ek keimi oł pei yi erngii!

10 Enim nipe epi endi enim noman ełe, ermin ni erngii ei, Krais Owundu nge eim noman pałim yi mił erngii!

11 Nga wumb epi wii endi pułe pinałim epi ełmin ei nge, enim enerngii mon! Nimbił erang epi ei, oł kis emii pałim mił, kun pinałim yi erngii mił ei, ekii sik enerngii mon! Ba enim torung oł ei nge tiłang pałim ełe, tu wangin erngii!

12 Ei epi koi erik enmin oł ei, sin ek ninmin ei, am singambił kultmun!

13 Ba Jiisas nge ek ka tiłang mił, wumb oł kis kanim kanim enjing ei, si peni ełe tor wang kin, epi ei wumb keningii. En enim ełmin oł ei, konu peni ełe andan tang kin, wumb pei keningii.

14 Nipe oł kis epi peni ełe tor omba ei, emii pinermba mon; ba ei tiłang erang mułmba. Ei mił peng kin, eim ek yi mił nirim,

“Enim or pałmin ei, pinerngii! Enim angk konj kindik mułngii! Nga enim wumb kułii ei, angk tonu ok, konj mułei! Mułangin kin, Krais enim tiłang ngumba.”

15 Enim er mołmun oł ei, enim kan kun erik mułngii! Enim wumb noman
kun pinałim wumb ełmin oł ei, enim yi enerngii mon! Enim wumb noman
ka wii pałim mił, oł ei erngii!
16 Enim kunum kunum pei sałim mił ei, oł ka erngii! Nimbił erang akip
kunum ełe, wumb oł kis enmin.
17 Yi mił peng kin, enim wumb noman kun pinałim wumb mił, yi enerngii
mon! Ba enim kur keningii ei, nipe epi endi Owundu nge noman ełe pałim
mił, yi erngii!
18 Enim noł wain nunerngii mon! Nok kin, enim noman ei wulu pang kin,
enim oł kun pimba mił enerngii mon! Ba enim noman tuk ełe, Gos Gui Ka
piki to mułmba. Mułang kin, enim oł kun ka pimba mił erngii.
19 Enim Gos ek ka nik kin, wumb eipi ngungii. Ngok kin, Gos ek nik golang
kindik, Gos Owundu embe ambił tonu kindik, Gos Gui Ka giisa ni, mingał
kepii kin tok, golang nik ei, enim noman tuk ełe, ka ka piik kin, Gos Owundu
ngungii.
20 Kunum kunum Ernjpin Gos sinim kin epi ka wii kanim kanim pei
ngum. Ngang kin, sinim Gos kin noman ka wii piipin ngumun ei, Krais
Jiisas nge embe ełe ngumun.

Wu Amb Simba Nge Ek

21 Wumb eipi en enim ningii ek ei piik kin, ekii singii. Nimbił erang sinim
Krais nge wumb, eim noman pałim mił ermin.
22 Amb enim wenjing noł ningii ek ei piik kin, ekii singii. Yi mił erik kin,
Krais Owundu kin ekii sik erngii ku.
23 Wu endi ei eim ambim kin tep er mołum ei, yi mił ku Krais ei eim nge
tiłap wumb kin tep er mołum. Mołpu kin, eim tiłap wumb ei, eim ngenj
endeim kin, kołpu sipi, orung simba nge om.
24 Nga embnjing noł, en enim wenjing noł ningii ek kanim kanim pei ei,
am ekii singii. Sik kin, yi mił ku, Gos nge tiłap wumb ei, Krais nge ek ka ei
pei, ekii singii ku.
25 Wenjing noł, enim embnjing noł kin, noman ka piik ngungii! Yi mił
ku, Krais nge wumb tiłap ei, noman ka piipi kin, eim kołpu eim noman konj
wumb ngopu paki tum.
26 Yi mił erang, Krais eim nge tiłap wumb sipi kin, eim ek ka ełe oł kis kil
ngopu kin, noł pendpi ngum. Yi er ngopu kin, eim nge tiłap wumb sipi kin,
Gos kin kindim.
27 Eim yi erang kin, en enim konj mendpił mułngii! Molk kin, oł kun
ka minj erik, oł kis ei enerngii! Enerangin kin, eim ningił ełe, kan ka wii
mendpił mił kenmba. Kanpi, yi mił erpi, eim nge tiłap wumb ei, kun ka wii
mił sipi kin, eim kin tuk simba.
28 Wu en enim nge ngenj noman ka ngok kin, kaimb sik ngonmun ei, yi
mił, en enim nge embnjing kaimb sik kin, noman ka piik, ngungii! Wu
nii endi eim ambim kaimb kułpu kin, noman ka ngumba ei, eim nge ngenj
kaimb kułpu, noman ka yi ku ngołum.
29 Yi mił erang, wumb endi eim nge ngenj kis piipi kin, noman ngunałim
min, oł yi enałim mon. Yi ermba mił, eim kuni ngopu kanpi kin, ka er kun
er si mołułum. Nga Krais nge wumb tiłap yi mił ku ełim.
30 Nimbił erang sinim Krais eim nge ngenj to dambiltpi se ende kindim.
31 Ei yi mił, Gos eim nge ek ka yi nirim puł yi mił peng kin, “Wu eim nge
arim mam tał wakin topu, ambim kin okuł ende punguł ei nge, wumb tał
eł ełip ende mułnguł.”
32 Gos ek ka ełe ei, ek ekin owundu endi, ek keimi ni tor kindim. Na yi
mił, ni piinj pułe ei, Krais kin eim nge wumb tiłap ende mołum.

33 Ba ek ei nge, enim kin ninim ku. Enim pei endeim endeim ni wenjing
noł, kaimb sik, noman ka ngok, embnjing ngungii ei mił, en enim ngenj ełe
kaimb sik, noman ka ngok ełmin mił. Nga enim embnjing pei wenjing ek
ningii ek ei, ekii sik kin, enim wenjing embe ambił tonu kindik, yi erngii.

6

Kangi Ambił Ni Menjing Ernjing Nge Ek

1 Kangi ambił, enim menjing ernjing ek ei piik kin, ekii singii! Nimbił
erang, ei oł kun ka peng kin, Krais eim noman to piinim mił yi erngii!
2 Enim kangi ambił, menjing ernjing, nge embe, ambilk tonu kindik kin,
nga noman ka ngok yi erngii! Ei Gos lo ek kumna ek dinga nirim mił pałim.
3 Yi enjing kin, enim kun ka molk kin, nga enim ya mei ełe kunum kinan
molk pungii.
4 Ernjing enim kingenjing noł kin, enim oł noman embin tui kunum
kunum erangin kin, jikii pupu, kis piingii oł ei, enerngii mon! Ba oł yi enarik
kin, enim kingenjing noł ei, Krais nge oł kun ka andan tungii.

Kongun Wii Ełmin Wumb Kin Kongun Tep Ełmin Wumb

5 Enim kongun wii ełmin wumb ei, kongun tep wu ek nimba ek ei ekii sik
kin, noman ka ngok, ei mund mong tok, kongun dinga kindik erngii. Erik
kin, enim noman tuk ka piik enmin mił, yi ku erngii! Enim kongun ei erik
ełe nge, enim Krais kin kongun mił erngii!
6 Enim kongun tep wumb enim kanik kin, tep er mułngii kunum ei
mendpił, kongun ermin ni piinerngii mon! Ba yi ku, enim Krais nge kongun
erik kin, Gos eim erngii ni noman peng piinim mił, yi erik kin, eim noman
tuk ełe pei kongun wii erik mułngii ku.
7 Enim kongun wii erik kin, noman ka ka piik erngii! Enim kongun yi
mił erngii ei erik, ya mani mei wumb mendpił ngunanmin; ba sinim nge
Owundu ngonmun.
8 Enim piingii ei, Jiisas Owundu enim wu endeim endeim ni kumep
ngumba. Ngang kin, enim kongun kumep sinjing wumb min, kongun wii
erik kin, kumep sinenjing wumb ei, kongun ka erngii! Wumb ei pei pei, yi
mił singii.
9 Enim kongun tep wumb kunum kunum oł kun ka pimba mił erik kin,
enim kin kongun wii er ngonmun wumb ngungii. Enim wumb kin kongun
embin tui ngok kin, oł dinga enerngii mon. Nimbił erang enim piinmin ei,
enim kongun wii enmin wumb ei ni, kongun tep wumb ei ni, tep wu endeim
mendpił ei tonu epin konu ełe mołum. Eim wumb endeim endeim ni mok
tumba ei eim ende mił mok tumba.

Gos Nge Dinga Opu Ełmin Kumb Tepii

10 Ek ni poru nip nind! Enim Krais kin ok ende puk dambiltik molk, dinga
singii. Nimbił erang eim noman dinga owundu sałim.
11 Pe enim Gos opu erngii epi kanim kanim pei ngumba epi ei, tapik sik se
endngii. Ei nimbił erang, enim Seisen wu kis enim kin, ek kend topu ermba
kunum ei, enim dinga angk kin, eim kin opu orung erngii.
12 Ei sinim mei wumb kin, opu orung enanmin mon. Ba sinim opu orung
kindpin gui kis ei, tonu epin konu ełe ni, ya mani mei ełe mołmun. Nga tep
erpi, noman dinga sep kin, dinga kis emii enim konu ełe mołum, gui kis pei
ombu ei sinim kin opu orung enmin.
13 Nimbił erang enim akip Gos nge opu epi ngumba ei, si tapik mułngii.
Nga kunum endi, epi kis tonu omba kunum ei, enim kapłi dinga angk kin

opu orung wu enim tumba ermba kunum ei, eim kamb mani kindngii. Nga ekii se, opu er poru ningii kunum ei, enim angk kin, dinga puk engingii.
14 Enim oł kun erik engingii ei, Gos ek ka keimi pii gii dinga nik, mum tulan mił, kend ełe talk kin, nga oł kun ka erik erngii ei, kumb tepii mił enim pepił ełe tepngii.
15 Nga enim simb ełe simb kum mundngii mił ei, Gos nge ek ka emin ni tor kindngii ei, yi mił er kun er mułngii.
16 Kunum kunum enim pii gii dinga peng ełe, kumb tepii mił, ambilk si endngii ei, yi mił erik kin, enim opu mong ei dup mił seng kin, Seisen wu gui kis eim tumba ei, enim si tor sengin kindngii.
17 Gos sinim sipi orung simba ei, sinim peng ełe, peng kon mił epi ei, si mundmun. Nga Gos ek ka ei, Gos Gui Ka tuì jik mił ei, ambił gii nik mułngii!
18 Oł ei pei erngii ei, Gos kin kii sik ngangin kin, enim paki tumba. Enim kunum kunum pei, Gos Gui Ka enim andan tumba kunum ei, enim prei erngii! Yi mił peng kin, enim kunum kunum or pinarik, konj molk kin, prei erik, kan kun erik mułngii. Nga enim Gos nge wumb kunum pei, prei erik kin, dinga ngok mułngii.
19 Yi ku, enim na kin prei erik kin, Gos ngungii. Ngangin kin, Gos na eim nge ek ka nimbii ei, gupu aki topu seng kin, mund mong tunermbii. Gos ek ka koi erpi peng kin, wumb piinanmin ek ei, na nip tor kindamb kin, piingii. Enim prei erangin kin, na ek kun pimba mił nip ngumbii.
20 Pułe yi mił peng, na Gos nge ek se andiłmin wu, eim ek ka ni tor kindmbii. Ei nge na kongun ełe enj ei, konu kan ngii ełe peł. Enim na kin prei erik, Gos ngangin kin, na Gos ek ka ei, mund mong tunarip kin, dinga ni tor kindip nimbii ek ka ei, nip minj mułmbii.

Poru Nimba Ek

21 Wu Taikiikis sinim enginjpin wumb noman ka ngołmun ei, eim kin Krais nge kongun ka ełim wu ei, na kongun ei mił, na moł mił ek ei ni tor kindpi enim ngumba.
22 Ei yi mił, na wu ei enim kin kindind. Wu ei enim kin sin enmin oł pei ei, enim kin ni tor kindang piingii. Piik kin, enim noman tuk ełe, dinga ka seng kin, mułngii.
23 Erinjpin Gos kin, Gos Krais Jiisas Owundu kin ouni, sinim enginjpin noł pei kin, noman emin ka sepi kin, nga noman ka seng kin, nga pii gii dinga peng kin, ngang singii.
24 Pe Gos nge noman ka eim wumb nii endi Owundu Krais Jiisas kin noman ka ngungii ei dinga ka ei ekii poru ninermba.

Pol Mon Pilipai Wumb Połpu Kindim

Pol Pipe Połpu Pilipai Wumb Mulnjung Konu Ełe Kindim

1 Pol kin Timosii teł Krais Jiisas nge kongun wu mołpuł kin, pepe ei połpuł kin, enim Gos nge wumb Pilipai konu ełe wumb mołmun. Enim Krais Jiisas kin dambiltik ende puk mulnjung wumb ei ni, tep er mołułmun wumb ni, men ngii kongun ełmin wumb enim pei sił pipe ei ngopuł kindmbił.

2 Sinim nge Erinjpin Gos ni, Owundu Jiisas Krais ouni enim kin noman emin wii enim ngang kin, enim noman emin ka seng mułngii.

Pol Noman Ka Piipi Gos Ngum

3 Kunum kunum ełe, na enim kin piip kin, Gos kin noman ka piip ngoł.

4 Na enim kin kunum kunum Gos kin prei erip kunum ei, na ka piip ngond.

5 Nimbił erang enim na Gos kongun enjingił mił, kumb se paki toł ni, pe paki tumun ku.

6 Yi mił erang, na piip poru nind ei, yi mił pałim. Gos enim noman tuk ełe kin, kongun ka wii enim kin pułngun mondpu erim. Gos eim kongun ei, erpi pang kin, Jiisas Krais kunum Owundu simba kunum ei, poru nimba.

7 Pe na noman yi mił piip kin, enim ngond ei, kapłi kun ka minj mołum. Nimbił erang na enim kin noman ka ngoł. Ei yi mił, enim pei Gos nge noman ka ei, na kin ngum ei, enim pei na kin noman ka ouni sinjing. Kunum tał pei, na kan ngii ełe mult kunum ei ni, kunum ei na Gos ek ka ni tor kindip ełe nge, dinga angip endinj. Kunum ełe, enim na kin ouni erik kin, paki tok mulnjung.

8 Gos mendpił eim kanpi piinim ei, na ek keimi mendpił nip, yi mił ngond. Na noman dinga kindip op kin, enim kenmbii ni piip mił piinand mon. Na noman ka ngołum oł ei, enim kin ngop ełe, Jiisas Krais na kin ngum.

9 Na enim kin Gos prei erip kin, kii sip ngop ei, yi mił, Na prei erip kin, enim nge noman ka wumb kin ngołum oł ei, dinga tonu ok, nga enim noman ka wii keimi ni, oł kun ka ełmin oł ei piik kin, kun erngii ku.

10 Ei mił, en enim kapłi oł kun ka ełmin oł ei, mok tok kin, piik kun ka mendpił erngii. Nga Krais omba kunum owundu ełe, enim Krais ningił ełe, oł kun ka wii molk kin, oł kis endi enim kin mulerngii mon.

11 Mułangin kin, Krais Jiisas eim enim kin oł kun ka ei, enim andan topu erang kin, oł kun ka oł ei, enim noman tuk ełe kin, am piki top mułmba ei mułang kin, enim Gos nge embe ambił tonu kindngii ei, am ei tonu pupu pimba.

Pol Kan Ngii Ełe Pim Ei, Gos Ek Ka Paki Mił Tum

12 Engnan noł! Na noman piip mił ei, enim piingii ei, oł embin tui na kin tonu om ei, ek ka nge andłam ei, ondu ngunerim mon! Ei ek ka ei am pengłi; wumb piinjing ni, oł yi mił erim.

13 Oł yi mił erim ei, Sisa ngii ełe tep er mołmun wumb, opu wu ombu ni, nga wumb eipi pei ya mołmun wumb ei, na Jiisas Krais nge kongun wu ełe nge, kan ngii pir ei, wumb na piinjing ku.

14 Wumb ombu, na kan ngii pinj ei, piik kin, poru ninjing. Yi erang, enginjpin noł kombur pei, Owundu kin pii gii ninmin ku. Nga en enim nge noman ełe dinga sik kin, mund mong ei si kindik kin, am Gos nge ek ka ei, am nik dinga kindik endnjing.

15 Keimi, wumb kombur na embe punum nik kin, na kin noman kis
piinjing. Piik kin, na to mani kindmin nik enjing. Pe oł ełe nge, Krais eim
ek ei ni tor kindnjing. Nga wumb kombur na Pol kin, noman ka piik ngok
kin, Krais nge ek ka ni tor kindik kin, paki tok ełmin ku.
16 Nga wu ombu piinmin, na ya kan ngii mołup kin, dinga kindip, opu
orung mił erip, Gos nge ek ka dinga ni tor kindip mił ei piik kin, na noman
ngonmun. Ngok kin, ek ka ei ni tor kindiłmin.
17 Ba wumb kombur en enim nge embe eł nge, piik niłmin. Nga Krais nge
ek niłmin ei, noman kun pałim mił ei, ni tor kindnałmin mon. Na kan pir ek
embin tui ombu tui mił, nik tuk kindik kin, oł yi mił ełmin.
18 Pe nga ei epi nipe? Ei minj oł pei ełmin ei, oł keimi mendpił min, oł
kend yi mił ełmin ku. Ei nge nik kin, Krais nge ek ka ei, nik wumb ngołmun.
Oł ełe nge na ka piind. Ei am ka minj piimbii.

Pe Na Konj Muls Kin, Krais Kin Ouni Mułmbii

19 Nimbił erang na piip poru ninj ei, enim kunum kunum prei erik kin,
na paki to ngołmun. Ngangin kin, Jiisas Krais nge Gui Ka ei nge, dinga na
ngołum. Pe na piind epi ei, tonu onum ei, na paki tang kin, na am ka wii
mułmbii.
20 Pe yi mił erang kin, epi ei tonu omba ni, ka piip moł ek ei, ek ka wii tonu
omba ełe nge, kui er moł. Ei tonu wang kin, ei nge na ek nip tor kindinj na
singambił kulermbii mon! Ermbii oł ei yi mił, na nam eł oł ei, yi ku, erip
mułmbii. Mułamb kin, pe na konj mułmbii kunum min, kułmbii kunum ei,
na nge ngenj ei, Krais nge embe ełe tonu omba.
21 Keimi, na nge noman ełe yi mił pałim. Pe na noman ei konj ka pep nim
kin, na Krais nge embe ambił tonu kindmbii ei kapłi. Ba pe, nga na kuls
kin, na epin konu ełe noman konj simbii ei, ka wii mendpił.
22 Nga na ya mei ełe konj muls kin, na kongun end kongun ei, epi keimi
tonu omba. Ba na nipe andłam endi ekii sip ermbii ei, na piinand.
23-24 Na nam noman tuk ełe tał pałim. Na kołup pup kin, Krais kin epin
konu ełe ouni mułmbii ei, am ka wii. Ba na enim kin ya mei ełe muls kin, ei
nga na enim paki tumbii ei, ka wii ku.
25 Na pii gii dinga nip kin, na piip poru ninj ei, nga na enim kin ouni mułup
kin, enim paki tamb kin, enim pii gii dinga nik kin, ka wii piik mułngii.
26 Yi mił pałim ei piip kin, na nga op enim kin ombii. Nga enim na kin ka
piik kin, Krais nge embe ambił tonu kindngii.

Pilipai Wumb Enim Pol Kin Tep Tok Ende Pu Molk Opu Erngii

27 Ba enim andłam endngii oł ei, am kun ka erik andik kin, Jiisas Krais nge
ek ka ełe mił, ekii sik wumb eipi andan tok, yi mił erngii. Nga na op enim
kenmbii min, nga na enim kin onermbii min, ei epi wii mił, ba na enim
nge ek ei piimbii ełe ei, enim noman ende sek kin dinga angk mułangin kin
piimbii. Molk kin, noman ende sek kin, wumb paki tok, kongun dinga erik
yi erangin kin, Krais nge ek ka ełe, pii gii dinga nik mułngii.
28 Na piimbii end ek ei, enim nge opu orung wumb ek endi ningii ei,
mund mong enenjing. Pe enim mund mong enenjing kin, pe wumb en enim
piingii ei, en enim dup konu kis ełe ngenj kumbii kis singii. Ba Gos enim
andan yi mił tumba ei, Gos eim erang kin, enim sipi orung simba.
29 Nimbił erang Gos enim Krais nge kongun ka erngii nipi kin, enim
noman ka ngum. Enim Krais kin pii gii ningii nge nip kin, eim dinga ełe
mendpił ngunerim mon; ba enim Krais nge embe ełe, ngenj kumbii singii
nipi kin, enim eim dinga ngum ku.

30 Na pii gii ełe nge, ok opu dinga erir ei, enim kenik. Pe nga na opu end
mił ełe nge, ei enim piinmin. Pe enim piinmin ei, na opu end mił oł ei, sinim
ouni tep topun er mułmun.

2

Sin Sinim Nge Noman Ełe To Mani Kindpin Enginjpin Noł Noman Ngumun

1 Pe enim Krais kin mołmun ei eim kin, noman tuk ełe dinga siłmin min?
Pe enim eim noman ka sik piik kin, enim noman emin ka mołmun min?
Enim Gos Gui Ka nge noman konj ełe, ende mołmun min? Nga enim wumb
eipi kin noman ngok, kaimb sik, yi ełmin min mon?
2 Pe yi mił pim kin, pe enim na kin noman ka mendpił piik ngungii ei nge,
tonu omba oł yi mił pałim. Enim noman ende sik kin, wumb eipi kin noman
ka ngok ei, oł endeim mendpił pimba. Peng kin, noman ende sek mułngii.
3 En enim noman ełe, embe wii ambił tonu kindnerngii mon! En enim
noman ełe, to mani kindik kin, nga wumb eipi nge embe, to tonu kindngii
wumb ei, ka wii ni piik erngii.
4 En enim nge noman ełe epi ei mendpił, tep er mulerngii mon! Ba enim
wumb eipi nge noman ełe, epi ei tep ka er mułngii ku.

Krais Eim Embe To Mani Kindang Kin Gos Eim Embe Ambił Tonu Kindim

5 Krais Jiisas nge noman endeim sirim mił ei nge, enim noman ende yi
mił mendpił singii.
6 Kumb ok, Jiisas Gos kin ende mendpił multum. Ba Jiisas eim Gos nge
noman dinga tep er mołum oł ei nge, dinga ambił gii ni piinerim mon. Eim
Gos kin ekii sipi kin, mandring mułum.
7 Mon! Eim nge oł dinga ei si kindpi kin, nga eim mei wu mił mani om.
Opu kin, eim kongun wu wii mił, yi er mułum.
8 Wumb kenjing ei, eim mei wu mił mendpił mułum. Eim nge noman ełe
embe ei, to mani kindim. Kindpi kin, Gos nge noman ełe ekii sipi erim. Oł
yi nge pepi pang kin, eim kułum kunum ei, poru nim. Pepi pang kin, keimi
ond peri ełe kułum.
9 Kułang ełe nge mendpił, Gos Jiisas nga konj sipi kin, eim to tonu mendpił
kind mundum. Nga Gos eim embe ka wii mendpił endi ngum ei, wumb nge
embe pei to mani kindim.
10 Kindrim embe ei, Jiisas pa nipi ngum. Ngang embe ei, tonu epin konu
ełe wumb ni, ya mei ełe wumb ni, mei mandring ełe wumb ni, wumb ni
pei, Jiisas eim endeim ambił tonu kindngii. Kindik kin, nga mong gopsing
pii polk kin, eim embe ełe ek ka nik kin, eim nge embe ambił tonu kindngii.
11 Wumb pei gupu ełe ek yi mił ningii. “Jiisas Krais ei Owundu,” pa ningii.
Yi mił nengin kin, Erinjpin Gos nge embe ei am tonu ba.

Enim Tiłang Mił Tuk Wumb Pei Kin Mułngii

12 Kapłi, na nge wumb puł ei yi mił, ok na enim ek ninj ekii sinjing ei, pe
yi mił ku erngii. Na enim kin muls kunum ełe, enim epi erngii ek ei ninand
mon! Ba pe, na konu turii moł kunum ełe, enim na ek ekii sik kin, am oł
yi nge erngii. Gos enim sipi orung sim ei nge, mund mong erik kin tungu
erngii. Yi erik kin, kongun dinga erik mułangin kin, Gos enim noman konj
ka epi enim ngumbii nirim epi ei, ngang singii.
13 Enim piinmin ei, Gos enim noman tuk ełe kongun erpi mołum. Nga
Gos eim noman ełe, enim noman tuk ełe kindim. Kindang kin, nga Gos eim
noman pałim mił, yi kongun erik mułngii. Yi erik mułangin kin, Gos enim
kan ka kenmba.

14 Enim epi pei enmin oł ei nge ek mił enmin oł ei ni, kis piik, kii sik enmin
oł ei ni, pei si kindik kin, er mułngii.
15-16 Yi mił erang, enim oł yi mił erik kin, enim kun ka mułngii. Nga
pund mong endi, enim kin pinermba mon! Enim Gos kingam noł mendpił
mułngii. Nga enim noman tuk ełe, orpuł mił endi pinermba mon. Enim ek
wumb noman konj ngołum ek ei, ambił gii nik mułngii. Ei molk kin, wumb
tiłap eipi pii gii ninenjing wumb ełe, enim tuk molk kin, dup mił tiłang erang
kin, ya mei ełe wumb oł kis ełmin wumb ei, kin mułngii. Mułangin kin, nga
Krais Owundu tonu omba kunum ei, na enim kin pei ka piimbii. Piip kin,
na noman ełe yi piimbii ei, na kongun wii mił erip kin, nga nam nge dinga
ei, wii mił kindip ermbii mił mon!
17-18 Enim nge pii gii ei, Gos kin kułmał kałiłmin mił yi pałim. Nga kułmał
kałiłmin poru nimba epi ełe, noł wain bein tołmun. Yi peng kin, na miyem
ełe, noł wain mił bein tok, enim kułmał kałiłmin poru nimba erang bein tok
kin, tonu kindnjing pim kin, ei epi wii mił. Ei na ka piimbii. Keimi, na enim
kin ka piip ngumbii. Nga enim yi mił ku, ka piingii. Enim na kin ouni ka
piipin mułmun.

Timosii Nge Ek

19 Ba na Jiisas Owundu pii gii ninj kin, kapłi Jiisas eim noman ełe yi piim
kin, kunum olt mon, na Timosii kindamb kin, enim kin omba. Nga Timosii
orung opu, enim ek na kanpi neng piimbii. Piip kin, na ka piimbii.
20 Na nge wu Timosii mił, nga wu endi mulałim mon! Eim na kin noman
ende sep ngołum. Ngopu kin, eim nge noman tuk ełe enim paki tumbii ni
dinga piiłim.
21 Wumb eipi pei, en enim noman ełe epi ei, minj tep ka er mołułmun.
Molk kin, Jiisas Krais nge kongun ei, tep ka enałmin mon.
22 Ba enim wu Timosii ełim oł ei piinmin. Timosii eim oł kun ka ełim wu.
Eim na Krais nge ek ka kongun erir konu ełe, eim na paki tołum wu. Ei eim
yi erim ei, wu endeim kingam ei, eim arim paki tołum mił, Timosii na kin
yi ełim.
23-24 Pe na kan ngii ełe tor op piip kin, na Timosii kindamb kin, enim kin
sikir omba. Pe na pii gii nind ei, Jiisas Owundu eim andłam endi top simba.
Nga kunum aninga kopur na yi ku, mołup kin, nga enim kin ombii.

Wu Epaproraisis Nge Ek

25 Na nam piip kin, wu Epaproraisis kindamb kin, enim kin omba ei, sinim
nge enginjpin. Na kongun ende wu ei, sił opu ende ełmbił wu. Ok enim eim
kindangin kin, na kin opu ei, enim nge men ek niłim wu ei, na paki tołum.
26 Eim nge noman ełe, enim kin opu kenmbii ni piipi kin, noman embin
topu mołum. Eim ening pałim enim piinmin ei nge, eim noman embin to
piinim.
27 Keimi, ok eim ening pim. Peng kin, eim kułmba mandi erim. Ba Gos
eim kin kaimb sim. Ba Gos eim kin mendpił, kaimb sinerim mon! Gos na
kin kaimb sim ku. Gos eim oł embin tui ei, na kin pei tonu omba ei, mon ni
piipi kin, na paki tum.
28 Yi mił ku, na nam noman ełe, na Epaproraisis eim kindamb wang kin,
enim nga kan ka kanik piingii. Ka piyangin kin, nam noman embin ei,
aninga mani mił ba ku.
29 Gos Owundu kin ka piik ngok kin, wu Epaproraisis omba nge, ka piik
sik kin, enim eim kin noman ka piingii. Wu yi nge, enim embe ambił tonu
kindngii.

30 Wu ei, Krais nge kongun er pupu kin, kułmba mandi erim. Eim konj
mułmbii ni piinerim mon! Eim kongun ei piipi kin, enim kapłi na paki
tunenałangin kin, eim ni piipi kin, na kongun paki topu poru niłang.

3

Krais Kin Pii Gii Ninim Wu Ei Wu Kun Ka Mendpił

1 Angnan noł! Na ek ei yi mił połup poru nimbii end. Enim Jiisas Owundu
kin noman ka piingii. Na pipe ei nga polt ei nge, na noman embin topu
poland mon. Nimbił erang na pipe nga ei, połup enim ngond ei, na enim
kin paki top ngond.

2 Wumb kung owu mił, oł kis kanim kanim ełmin wumb mołmun ei, enim
kanik kun erik mułngii! Nga wumb ei nge, lo ek ekii sik kin, ngenj kopsik
ełmin wumb ei enim kanik kun erik mułngii! Wumb ei ngenj kopsik ełmin
oł ei, andan tonum wumb ei, Gos nge wumb.

3 Ba sin sinim noman tuk ełe Gos nge Gui Ka ełe mułang kin, sinim
andan topu kin, sinim Gos nge wumb mołmun. Yi mił Gos embe ambił tonu
kindpi kin, nga Krais Jiisas kin ouni embe ambił tonu kindmin. Sinim ngenj
kopispin oł ei, sinim nge pii gii ei, paki tunanim mon.

4 Pe na nge noman ełe yi pim kin, ngenj ełe oł ei, na Gos sipi orung simba
nge andłam endi sałim ei, na kapłi paki tumba. Nga wumb kombur ngenj
ełmin oł ei, sin kapłi paki tumba ni, pii gii ninmin ku. Ba na nam noman
ełe, am mendpił, yi mił to piimbii.

5 Piyamb nimbił erang kunum angił orung nga tekliki o pang kin wumb
kombur na ngenj kopsik. Na Esrel nge wu. Na Benjamin nge tiłap wu moł.
Eipru wumb ei na miyem ende. Na lo ek ei, na am keimi ekii sił wu. Ba oł
ombu ei nge, na Gos sipi orung sinermba mon.

6 Gos nge kongun ełe, na dinga kindip kin, ekii sip enj. Na Gos nge wumb
ei, oł embin tui ngop endinj. Nga yi ku, na wu endi na lo ek ekii siłim min,
nip kii simba ei, na mong endi pinermba mon.

7 Ba epi pei sałim ni, na embe ambił tonu kindngii ei, epi wii mił ni piind.
Nimbił erang, Krais mendpił mołum ni piind.

8 Jura wumb oł ei nge, na piip ninenj mon. Nimbił erang Krais Jiisas eim
na nge Owundu mołum ei na piind. Pe na ni piind ei, Krais kin pii gii nipin
enmin ei, keimi ni piind. Na Krais nge oł ei ekii sił. Sip kin, oł eipi eipi pei
si kindip, epi pei ombu, epi moł wii mił, ni piind. Yi erip kin, na Krais eim,
am ambił gii nimbii ni piind.

9 Pe na Krais kin dambiltip ende pup moł. Lo ek ełe, na wu kun ka eł
wu nimba ei, na piinermbii mon! Nam oł yi nge eł, embe kun ka piimba ni
piind. Piip kin, Krais kin pii gii nind ełe nge, Gos eim na pii gii nind ei, eim
na wu kun ka nimba.

10 Na Krais am pii pol tumbii. Nga eim angpi konj tonu om. Kunum ełe, na
Krais eim nge dinga ei, na kenj. Na eim nge dinga ei, pii pol tumbii ni piind.
Na Krais eim kin ende pup kin, eim ngenj kumbii sinim ei, ouni simbii ni
piind. Eim Gos kin ekii sipi, piipi kultum epi ei nge, na eim piip kin, yi ku
ermbii ni ambiłip gii nip moł.

11 Na dinga kapłi erim kin, na oł yi mił erip kołup kin, nga tukpu ełe, nga
op konj pup kin, Krais kin epin konu ełe bii ni piind ku.

Pol Eim Sikir Pupu Kin, Epi Ka Wii Ok Siłim

12 Na yi mił ni piinand. Nam Krais nge ełim oł kun ka pei sip poru ninand
mon! Ba oł ei nge, na kongun dinga erip ambił gii nip moł. Yi erang kin,
Krais Jiisas eim yi mił erpi kin na ambił gii nip mołum.

13 Engnan noł! Krais nge oł ei, sip poru nip moł ni, piinand mon. Ba
na noman endeim mendpił pałim. Na oł ok nge kanim kanim pei enj ei, si
kindip poru ninj. Si kindip kin nam kongun dinga erip ekii se, epi ka wii
tonu omba epi ei, simbii ni piip end.
14 Na andłam dinga sikrił ei nge, sikir pup kin, epi ka wii ei yi mił, Krais
Jiisas nge noman konj ka wii ełe mendpił, simbii ni piind. Nga epi wii endi
mon. Gos Krais kin na wii topu sipi kin, orung sim ei, na epin konu ełe tonu
bii ni, wii topu sim.
15 Pe sinim nge noman ełe, Gos kin noman dinga Gos nge wumb mendpił
mił pim kin, pe na ek ninj mił ei, ekii singii. Ba enim noman endi eipi pim
kin, pe Gos eim enim noman ełe, kapłi andan topu kin, er kun ermba ku.
16 Ba sinim Krais nge oł kun ka wii sinjpin oł ei, am ambił gii nipin
mułmun.
17 Engnan noł! Enim pei na end mił oł ei, pei ekii sik, erik poru nei. Nik
kin, wumb oł kun ka yi nge enmin ei, kanik kun erik kin, enim oł ei ekii sik,
yi er mułngii ku.
18 Na ok, enim kunum kunum kanip ek ninj ek ei, nga enim kanip nind
ku. Pe na ningił ełe ke nind. Wumb pei Krais nge ond peri ełe kułum ei,
wumb opu orung mił enmin.
19 Wumb ei, en enim nge ngenj noman ełe, gos mił to tonu kindmin ni, yi
piinmin. Wumb oł singambił pałim epi ei, en enim noman ełe, ka ka piik
enmin. Erik kin, nga mei ełe epi kis ombu, noman to piik er andinmin; ba
wumb ombu nge, dup konu ełe, ngenj kumbii dinga singii.
20 Ba sinim, epin konu nge, wumb mendpił mołmun. Owundu, Jiisas
Krais tonu epin si kindpi kin, mani mei ełe omba nge, enim kui er mołmun.
Mułangin kin, opu eim sinim sipi, orung simba ei nge, sinim kui er mołmun.
21 Pe nga Krais opu kin, sinim nge ngenj wii ei erang kin Krais nge ngenj
konj ka wii, yi mił simba. Seng kin, sinim Krais nge tiłang owundu ei mił,
sipin mułmun. Nga eim nge dinga ełe erang kin, epi pei ei, eim kin mandring
mułangin kin, eim tep er mołum.

4

En Enim Noman Ende Sek, Noman Ka Piik, Noman Ka Singii

1 Angnan noł! Krais nge oł yi mił pałim ei piik kin, enim Jiisas Owundu
kin dinga angk mułngii! Na ek nind mił mułngii. Na enim kin noman ngoł.
Ngop kin na enim kin kaimb sił, nga enim na kin noman ka piik ngangin
kin, enim na nge noman ka puł mił, wumb ka mołmun.
2 Ełip Yuoriya kin Sindikii ełip amb tał ełip piyeł. Ełip Jiisas Owundu kin
noman ende singił.
3 Pe nim na nge kongun ende wu mendpił. Na nim kanip ek nind. Nim
amb tał ei paki to! Amb tał na kin, Gos nge ek ka eł, tep topun kongun ka er
endinjpin. Pe Klemin ni, na nge kongun ende wumb ni, amb tał kin kongun
ende enjing. En enim nge embe ei, noman konj singii pipe ełe pałim.
4 Kunum kunum enim Jiisas Owundu kin dambiltik ende puk ei nge, ka
piik ngungii. Na ek nga nind ei, enim Jiisas kin ka ka piingii!
5 Wumb pei enim kin piingii. Enim wumb eipi kin, oł emin ka ełmin.
Nimbił erang Jiisas Owundu mandi orung omba enim.
6 Enim epi endi kin, noman embin kulerngii mon! Ba enim eipi epi endi
simin ni piik erngii ei, enim Gos kin prei erik, kii sik, eim kin kunum kunum
noman ka piik ngok, yi erngii.
7 Gos nge noman emin ka oł ei, sinim ngołum ei, mei wumb pei noman
dinga ei to mani kindnim. Nga Gos nge noman emin ka oł ei, sinim Krais

kin dambiltpin ende pupun mołmun nge, noman tuk ełe ni, noman ei Gos tep ka er mułmba.

8 Engnan noł! Na ek endi nga nimbii end. Oł pei ei oł keimi ni, pe nga oł ei nge, noman ka wii er pałim ni, nga oł kun ka ni, nga oł kis endi penj mulałim oł ei ni, nga oł ka wii ni, nga oł kun ka ei nge embe ka pałim. Nga oł ombu pei, eim oł kumb ełe oł pałim ei ni, nga oł ombu pei wumb embe ambił tonu kindinmin, oł ombu nge pim kin, enim kunum kunum noman ełe piik er mułngii.

9 Oł ombu pei, na enim nip andan top ngunj ei, sik poru ninjing. Nga oł epi pei piik kanik, er poru ninjing oł yi nge, enim kunum kunum yi erngii. Yi erangin kin, Gos noman emin ka sinim ngołum ei, enim kin ouni mułmba.

Pilipai Wumb Epi Ka Ei, Wii Ngunjung Ei, Pol Eim Noman Ka Piipi Ngum

10 Na noman ka owundu piip kin, sinim nge Owundu ngond. Pe nga enim na kin noman nga to konj keimi ok, enim na piik; ba enim ongii nge andłam endi sineririm.

11 Na epi endi sinałim nip kin, yi kii sinand mon! Na oł yi nge, ei piip poru ninj. Pe oł kanim kanim na kin tonu om kin, na oł ei nge, noman to piinermbii mon. Na noman ełe epi ombu ei, kapłi ni piił.

12 Na wu endi epi sinałim mił, yi na ka piip muls. Mołup kin, na epi pei ambił gii ni ka piip muls ku. Wumb kuni pei nołmun oł ei, na ka piip moł. Nga wumb kuni tołum oł ei, na ka piip moł ku. Wumb epi pei seng mołmun oł ei, na piind ku. Nga wumb epi sinerang er mołmun oł ei, na piind ku. Na kunum kunum konu orung orung pei, na kapłi oł pei ei, kapłi ni ka piip moł.

13 Krais eim am dinga ngołum. Nga eim nge dinga ełe, na epi pei kapłi ermbii.

14 Ba enim oł ka erik kin, na kin paki tok kin, na embin tui ko wupun ei sinmin.

15 Pe enim Pilipai konu ełe wu amb, en enim yi mił ni piinmin. Ok na Gos nge ek ka ni tor kindip endinj kunum ei, na na andip pup kin, Maseroniya konu ełe tor punj kunum ei, Gos nge tiłap wumb endi, nga na kin o ende punenjpin mon. Nga epi ka ngok ełmin oł ei, endi enenjpin mon ku. Ba pe enim mendpił, oł yi enmin.

16 Keimi, na Tesalonaika konu ełe muls kunum ei, enim yi ku na kunum endeim paki tunjung. Nga ekii se, enim na paki tunjung ku.

17 Pe na nam ka wii epi endi enim kin simbii nip kin, kan sinenj mon. Na noman ełe ei, enim nge oł ka ei, Gos nge epi ka wii enim ngumba. Ngang kin, enim epi ka wii ei singii. Nimbił erang enim na paki tunjung.

18 Ba am epi pei, na kin am kapłi er sałim ei, na sinj poru nim. Na ngii konu ei, epi pei piki to mołum. Enim nge ka epi wii ngok kindnjing ei, Epaproraisis ngangin kin, tu wum ei, na sinj. Epi ka wii ngunjung ei, Gos kułmał kałiłmin muru ka tołum mił, yi pałim. Epi ei, enim Gos ngunjung ei, Gos eim epi yi nge siłim. Pe Gos eim noman ełe ka piiłim.

19 Na nge Gos ei, eim epi kanim kanim ka wii Krais Jiisas kin sałim. Pe nga enim epi endi sinarpi nim kin, Gos eim kapłi enim kin ngumba.

20 Gos ei Gos, sinim nge Erinjpin Gos. Yi peng piipin kin, sinim Gos eim embe kunum kunum ambił tonu kindmin, ei keimi!

Ek Aninga Kopur Nga

21 Krais Jiisas nge wumb ei kin, na ek ka nip ‘Mułeiyo’ nind! Angnan noł! Na kin mołmun ei, enim kin ek ka nik, ‘Mułei,’ a nik ngonmun.

22 Gos nge wu amb ni, wumb pei enim kin noman ka piik ngok, “Enim
mułeiyo!’ ninmin. Wumb kombur king owundu Sisa ngii ełe kongun ełmin
wumb ei, en enim dinga puk kin, ‘Enim mułeiyo!’ nik yi enmin.
23 Jiisas Krais Owundu nge noman ka ei, enim kin mołpu kin, enim noman
tuk gui ełe, paki tang kin, ouni mułngii.

Pol Mon Kolosii Wumb Połpu Kindim

Pol Mon Połpu Kolosii Wumb Ngum

1 Na Pol Gos eim nge noman ełe, na to tonu kind mundang kin, Krais Jiisas
nge ek se andiłim wu, Timosii sinim enginjpin.
2 Mon ei połpuł kin, Gos nge wumb Kolosii konu owundu ełe mułmun ei
ngonmbuł. Sinim enginjpin en enim Krais kin pii gii nik mołmun. Pe Gos
sinim Erinjpin eim enim noman ka ngopu kin, nga noman emin ngołum.

Prei Ełmbił Kunum Ei Ek Ka Nipił Gos Ngołmbuł

3 Sił prei enmbił kunum ei, ek ka nipił, enim kin Erinjpin Gos nge sinim
Owundu Jiisas Krais ngonmbuł.
4 Nimbił erang sin piinjpin ei, enim Krais Jiisas kin pii gii nik kin, nga
enim Gos wumb tiłap ełe pei noman ngonmun.
5 Kunum ełe, ek keimi Gos ek ka kumna opu, enim kin orum. Wang kin,
enim piik ei, epi ka enim simin ni piik mulk, epi ei ngurum. Kapłi enim pii
gii kin, noman ngonmun oł, enim simin ni piik mulnjung epi ei, tonu pel
ełe pałim ei, enim singii nge tonu epin konu ełe sałim.
6 Gos ek ka ei, epi ka nipi, tu wang nge pupu kin, mei ełe wumb konu ełe
orung orung pei punum. Pamb kin, yi mił, enim kin kunum kumna ek ka
piinjing ei, Gos enim kin noman ka ngum ei, enim ok piinjing ei, keimi pim.
7 Enim ek ka ei, Epapras kin, piik kan sinjing ei, sin noman ka eim kin
ngamin kin, sin kongun ende wu, eim sin kin kongun ermin mił, Krais kin
kongun dinga ka erpi kin, kunum kunum ngonum.
8 Epapras eim sił kin ek yi nipi ngum. Ngum ei, enim noman kulnjung ei,
Gos Gui Ka enim ngum.
9 Puł ełe nge, sił kunum kunum enim kin prei enjpił ei, enim mułmun pa
ninjing kunum ei, sił Gos kin kii sinjpił ei, eim noman ełe erngii oł ei, paki
tang piingii. Nga Gos Gui Ka enim kin epi kanim kanim ngum.
10 Nga enim pek kin, mulk pungii ei, Owundu eim noman pimba mił
erangin kin, Gos eim kunum kunum ka piimba. Enim kongun kanim kanim
ka wii erangin kin, mong oł kun ka wii tumba. Nga enim kapłi oł kun ka ei,
Gos kin piyangin kin, enim noman ełe piki top mułmba.
11 Enim kapłi ei, Gos nge noman dinga ka wii kapłi er dinga kindmba ei,
kapłi paki tang kin, enim epi kanim kanim tonu omba ei, enim dinga puk
kin, kui erik mułngii.
12 Nga enim ka piik, ek ka nik kin, Erinjpin Gos ngungii ei, eim enim to
tonu kindim ei, kapłi enim eim epi singii pa nim, epi ei singii. Enim kapłi
singii ei, Gos eim kin pii gii ninjing wu amb ei, sinim tiłang enim konu ełe
mołmun.
13 Gos eim sinim emii owundu pim konu ełe oł kis erpin mulnjpun ei,
eim sipi orung tu wum. Nga eim sinim eim kingam Jiisas Gos eim noman
ngołum kangi ei, tep er mołułum konu ełe tuk kindim.
14 Gos kingam eim sinim se orung sim. Nga sinim oł kis si kindpi, kil
ngang kin, sinim kun ka wii mołmun.

Krais Eim Nge Oł Nin Eim Nge Kongun

15 Sinim Gos eim kinanmin; ba Jiisas kaninmin ei, eim Gos mił ku mołum.
Krais eim Gos kingam kumna ei, kumb ok mendpił multum. Mułang kin,
eim epi kanim kanim endi sineririm.

16 Gos eim epi kanim kanim pei eririm ei, Jiisas kin ouni molkuł eririm. Nga tonu epin konu ełe, nin mani mei ełe epi pei eririm ei, epi kanim kanim kanmin epi nin, kinanmin epi nin, ei pei eririm. Gui mił noman dinga pałim sinim kinamin wumb ni, nga owundu wumb ni, nga tep enmin noman dinga pałim wumb ni, nga konu orung orung mei ni epi pei Gos eim neng kin, Krais eririm ei, eim nge epi eririm.
17 Epi kanim kanim endi er sineririm kunum ei, Jiisas eim ok multum. Epi kanim kanim Krais eim dambiltpi se ende kindnim ei, eim dinga ełe, epi kanim kanim ombu erang kin, tonu onjung.
18 Jiisas eim Gos nge pii gii wumb tep er mułang kin, kongun kun enmin. Gos nge pii gii wumb ei, eim nge wumb tiłap ei, men tołmun ngii mił mołmun. Gos nge pii gii wumb noman konj ei, eim pułe mołum. Wumb Jiisas kumna kui tok pendnjing konu ełe si kindpi kin, nga angpi tonu opu, konj mułum. Ei nge eim mołpu kumb ełe kindpi kin, wu num mołpu kin, epi kanim kanim ombu ngopu tep ełim.
19 Ei nge, Gos eim noman ełe, epi kanim kanim pei kun mendpił, Jiisas kin erim. Ei yi mił ku, Gos eim oł ei nge, Jiisas kin kindang, piki to mołum.
20 Jiisas ełe nge, Gos eim mei wumb orung orung pei ni, tonu epin epi kanim kanim pei ni, eim kin sipi, orung simbii ni piim. Ei nimbił erang, eim ond peri ełe to kundnjung. Jiisas ond peri kułum ei, Gos eim noman emin peng ełe, ya mani mei ełe wumb ni, nga tonu epin ełe wumb ni pei kanim kanim eim kin sipi orung eim kin simba erim.
21 Ok kunum endi, enim Gos mołum konu ełe, enim eim kin turii enj mulnjung. Mułangin kin, enim noman tukrung ełe, eim kin opu orung erik mulnjung. Nimbił erang enim noman kis to piik, er mulnjung.
22 Ba pe Jiisas eim ngenj ei ond peri ełe kułum ei, Gos eim enim kin erpi sipi kin, eim kin orung seng kin, eim kand nołum wumb mulnjung. Yi er pendpi kin, ek kend ende enim kin pinerang ełe, eim mołum konu ełe, enim kun tuk simba.
23 Enim kapłi pii gii ambił gii nik, dinga erik mułngii! Mon peng kin, enim pii gii ninjing ełe, kapłi nga noman epi to piinerngii mon! Nga enim kumna kin ek ka piik, pii gii ninjing, pii gii ei, kapłi wakin tunerngii mon! Ek ka ei nge, na Pol kongun wu mołup kin, ek ka ei, wumb mei orung orung konu pei ni tor pum.

Gos Eim Pol Kindang Pupu Kolosii Wumb Tiłap Paki Tum

24 Pe na Pol, na ka piip kin, ngenj kumbii ei, enim kin sip kin ngond ei, na kapłi Krais eim, sinim peng embił mił mołum. Sinim pii gii wumb ei, eim ngenj simb angił pei kułpun ngopun mołmun. Krais eim ngenj kumbii sim ei, poru ninerim ełe, na paki top erip kin, poru nimbii nip end ei, eim nge pii gii wumb ełe, na oł yi mił end.
25 Gos eim na kin kongun ngum ei, enim nge paki tumbii kongun ei, Gos ek ka mong keimi ei pei ni tor kindił.
26 Ek ka ei, kumb ok wumb mulk kunum ei, koi er pirim. Ba akip eim nge wumb tiłap ningił ełe peni ełe opu, poru ninim.
27 Gos ek pii gii ninenjing wu amb enim andan topu ngang kin enim kapłi piingii. Piik kin, ek koi er pim ek ei, ka wii mendpił pim konu ełe ba ni, tiłang owundu mendpił ni, eim nge wumb tiłap paki tang kin, piingii ei, eim embe tonu ba. Pang kin, ek koi er pim ek ei yi mił; Krais enim kin tep to tuk mołum ei, enim kapłi eim kin kui er mułangin kin, kapłi enim embe ambił tonu sipi ngumba. Nga Gos nge tiłang epi ka wii pei ei, enim Krais kin yi ku singii.
28 Kapłi sin Krais nge ek ka ni tor kindpin andan topun kin, enim wumb pei ngonmun ei, sin noman dinga kanim kanim nipin kin, andan

to ngonmun. Ngopun yi erpin kin, Gos eim mołum konu ełe, wumb endeim endeim tu wunmun. Tu wangin kin, Krais kin dambiltpi se ende molk kin, dinga kindngii.

29 Yi mił, na kongun dinga wii end ei, Krais eim noman dinga kis na ngonum ei, tuk na kin kongun enim.

2

Enim Kapłi Pii Gii Dinga Nik, Ek Kend Buł Ngok, Jiisas Kin Ekii Singii

1 Pe na enim kanip ek nimbii nind ei, na kongun dinga erip kin, enim kin ngunj. Nga Leiyorisiya konu ełe mołmun wumb kin, nga wumb epi pei na kin kanik, piik enenjing wumb ombu, yi ku nip ngond.

2 Na yi eramb kin, en enim noman tuk kapłi dinga peng mułngii. Nga en enim wumb endi ongii ei, noman ngok yi erngii. Na yi piind ei, enim noman ka peng ełe, kapłi enim pii gii er dinga kindmba. Na noman yi pałim ei, enim kapłi Gos ek koi er pałim ek ei, pułe piingii ei, Krais eim, ek ei koi er pałim ek ei nge, pułe eim.

3 Ku kon ełe piki topu mołum ei, yi mił ku. Gos nge noman kanim kanim ka wii pałim ni, eim noman ełe ek keimi kun ka pałim ni, noman koi er pałim ei, Krais eim kin piki to mołum.

4 Na enim kanip nind ei, wu endi enim ek ka ka nipi kin, noman to ak tumbii ni ermba ei, kapłi enermba. Yi peng kin, na ek ei nind.

5 Na enim kin tep to mulał; ba na noman tuk enim kin moł. Nanim enim kin ka piip kin, enim kanip moł ei, enim kongun kun erik, noman ende sek molk kin, nga Krais kin, pii gii nik dinga kindinmin.

Sinim Kapłi Krais Kin Tep To Mołpun, Noman Konj Simin.

6 Enim Krais Jiisas Owundu pii gii nik kin, enim noman tuk ełe sinjing. Yi mił ku, nga enim eim kin dambiltik se ende puk mułngii.

7 Enim Krais kin dambiltik se ende puk kin, dinga puk angik mułngii! Mułngii ei yi mił, ond dumbuł połpu, mer mani mei ełe pupu kin, dinga angiłim. Enim kapłi ek ka ei, sin enim kin andan to nipin kin, ngunjpun ei mił, enim pii gii dinga nge sik mułngii! Nga kunum kunum enim ek ka nik kin, Gos ngungii.

8 Enim kanik kun erik mułngii! Mon peng kin, wu endi ek kend topu ek nipi kin, mei wumb ek nipi enim ngumba. Eim ek keimi nipi enim ngunermba mon! Wu yi nge, ei ek ok kupenjing niłmin oł ei, yi nik kin, nga pii gii ninanmin wumb en enim noman ełe piik ełmin oł ei, ek yi mił ningii ku. En enim nga Krais kin ek ka nik tor kindnałmin.

9 Enim piinmin; epi kanim kanim oł kun ka ni, noman konj ei, Gos eim nge oł kun ka wii ei, Krais eim ngenj ełe mołpu kin, piki tonum.

10 Eim mołpu kin, Gos eim wu num kumb ełe kindpi kin, lo ek kanim kanim pei kin, noman dinga kanim kanim pei, nga eim endeim mendpił. Nga enim Gos kindpin kin, wu Krais kin dambiltik se ende pu molk kin, eim nge noman konj kunum kunum epi keimi epi ei sinjing.

11 Enim Krais kin dambiltik se ende puk kin, nga enim oł keimi erik kin, ngenj kopisiłmin ei Gos wumb mołmun nik kin, oł yi ełmin. Krais oł erim ełe, sinim ok enjpin oł kis ngenj ełe, epi dinga si kindpin kin, poru ninjpin. Krais nge oł ei, oł keimi.

12 Noł pinjing kunum ełe, Krais kin dambiltik ok, se ende puk mulnjung. Nga enim noł mandring punjung ei, enim eim kin kui mił tunjung. Nga enim tonu onjung ei, enim Gos nge noman dinga enim Krais kin pii gii ningii. Nik kin, ei eim Jiisas tukpu ełe, er konj kindim. Nga noł pinjing ełe, Gos eim enim Jiisas kin, er se konj ende kindim.

13 Enim ok kunum endi, kułii wumb mił mulnjung. Nimbił erang enim oł
kis kanim kanim enjing. Erangin kin, enim Jura wumb mon; ba wumb tiłap
eipi molk kin, lo endi pinałim. Ba Gos pe enim erpi sipi kin, Jiisas kin ende
kindpi kin, nga si konj sim. Gos eim sinim oł kis kil ngopu, si kindim.
14 Lo ek kanim kanim mon ełe mułum ei, sinim to mani kindmba erim ei,
Gos eim si kindim. Ek ei yi nirim, “Sinim wumb kis mulnjpun; ba Gos lo ek
ei, to pułpeł topu kin, Jiisas sipi ond peri ełe nil topu, poru nim.”
15 Mei wu num dinga kin, nga emii peng dinga mulnjung dinga ei, Gos
Krais kin eim sipi, si kindim. Eim dinga wu num ei, mei wumb pei andan
topu kin, ond peri ełe, Gos wu ombu topu, kambiipi mani kindim. Kindpi
kin, ei wumb pei ningił ełe, wu ombu en enim, epi wii mił mołmun.
16 Yi mił, wu endi nga ek wii nipi kin, enim kin lo ek ekii sik kin, kuni nin
noł nungii ełe; nga kunum owundu tonu omba kunum; nga oi konj tonu
omba kunum kuni bii nungii; nga kor kunum piik erngii ek ei, piinerngii
mon.
17 Lo ek ombu min, men mendpił ekii se omba epi andan tonum; ba Krais
eim Owundu mendpił mołum.
18 Enim wumb eipi kin kos erngii. Nga oł endi kun punermba ei, nemin er
kun erngii pa ninerngii mon. Nimbił erang si sinim or kumb mił epi kenjpin
ełe, ermin nik enmin. Nga enim sin si mani kindamin kin, enjel kin men tok
kin, er ngumun nik erngii. En enim oł ei nge piik kin, enim bong ninanmin
ni piik kin, enim kin andan tonmun. Nga en enim oł yi enmin; wumb ei en
enim bong ninmin. Nimbił erang en enim noman tuk ełe, oł kis ermin ni
piik enmin oł ei nge, mei wumb noman piiłmin oł ei nge piinmin.
19 Wumb yi nge, Krais wumb tiłap mon. Krais ei sinim peng embił mił
mołum ei, sinim pii gii wumb ei eim ngenj simb angił pei kułpun ngopun
kin, mołmun. Sinim dambiltpin se ende pu mołmun ei, eim ngenj simb angił
pei dambiltpin ngenj ende pupun mołmun. Sinim ngenj dinga sinim ei, Gos
eim dinga ełe opu, ba ni piinim mił punum.

Sinim Krais Kin Ende Koł Poru Ninjpin

20 Enim Krais kin tep to kolk poru ninjing. Nga mei wumb noman ełe
epi kis dinga pei wakin to si kindnjing. Nimbił erang enim wumb lo ei ekii
sinmin.
21 Lo ek ombu yi ninim, “Nim angił epi ełe embilnjii mon!” Nga epi ei,
“Nim gupu ełe tuk kindnenjii mon?” Nga epi ei, “Nim angił tuł epi ełe
ngunenjii mon!”
22 Epi ombu sik kongun erik kin, yi erangin kin, poru ninim. Sinim wu lo
ek nimin ek ei, sinim piipin kin, ekii simin.
23 En enim lo ek ei, epi ka ni piik kin, sin sinim men topun ek nipin kin,
ekii sipin, tep ermin ni enmin. Nga ei, en enim ngenj ełe, dinga kindpin kin,
oł ei ermin, ni piik enmin. Nga sin sinim bong ninarpin ełe, oł yi ermin nik
enmin. Ba en enim oł ei enmin ei, paki tunanim mon! Nimbił erang enim
epi ok ełmin epi ei, piram enim kin tuk pałim. Nga en enim ngenj ełe, oł kis
enmin oł ei nge, mani kindpin kin, si kindnanmin mon.

3

Gos Sinim Krais Kin Ouni Er Konj Sim

1 Pe nga enim Krais kin ouni er si kindang kin, angik nga konj onjung.
Ok kin, kapłi enim noman tuk ełe, tonu epin epi ka wii ei, piik er mułngii.
Nimbił erang tonu epin konu ełe, Krais eim Gos angił ełe tundung mandi
ełe, eim king mołum.

2 Kunum kunum enim tonu epin konu epi ele, noman to piingii! Enim ya
mani mei ele epi kapli noman to piinerngii mon!
3 Nimbił erang enim ok nge oł kis elmin oł ele nge poru neng kin, kulnjung.
Nga enim noman konj ei, pe Krais kin koi er palim ei, Gos kin mandi palim.
4 Krais eim sinim noman konj kunum kunum molmun ei, pulwu molum.
Ekii se, eim konu peni ele orung omba kunum ei, enim yi ku, eim kin ouni
peni ele, eim nge tilang dinga owundu enim konu ele ongii.

Sinim Noman Ok Nge Si Kindpin Wumb Konj Tonu O Molmun

5 Yi mił, enim ya mani mei ele oł kis oł ei, poru neng kin, to kundngii. To
konduk kin, ei enim kin molum ei, amb eipi kin ngundmun ni noman palim
ei nin, nga wumb en enim oł kis ermin ni piik noman ele yi peng piinmin ei
nin, nga oł kis ele eramb nip noman yi palim ei nin, nga kanik nuwa sinmin
ei nin, nga wumb en enim noman ele kan simin ni piik bun bun sinmin, oł
yi nge, ei gos kend kin men tok er ngonmun.
6 Wumb oł yi elmin wumb ei kin, Gos kapli kumep kis to ngopu, orung
kindmba. Nimbił erang wumb ei, Gos ek ekii sinenjing.
7 Okrii en enim, oł kis ombu nge erik, molk endik oł kis ei nge, enim tep
erpi, se endrim. Se endang kin mulk, nga enim oł ei pei enjing.
8 Pe enim oł kis ei yi enjing ei, si kindngii ku. Ei yi mił, noman kis tonu
onum; nga jikii pang piinim; nga wumb endi kin noman kis piik ngonmun;
nga ek ninmin ei, wumb epi piik kis piik noman kis palim; nga ek kis penj
mułum ei, ninmin yi enerngii mon!
9 Enim enjing kin, ek kend tunerngii. Enim ok, oknge enjing oł kis ei, mer
noman tuk ele palim ei, si tor kind, si kindnjing.
10 Pe enim wu konj mił, tonu ok poru nik kin, si kindnjing ei, Gos enim kin
noman konj tuk ele wumb konj mił, ei erpi mundum. Nga kunum kunum
Gos eim noman ka ngopu kin, Gos eim mił er kindang molmun. Nga Gos
Pułwu eim erang kin, wu ei tonu opu, wu konj molpu, yi erang kin, Gos eim
molum mił, ei pii gii nik kin, pii poł tungii.
11 Oł yi mił enjing ei, enim ninanmin mon! Enim Jura wumb mon; ba pe
Jura wumb kin ende molmun. Nga ngenj kopsik elmin ei, Gos nge wumb ei
kin, ei nge ninanmin ei pinalim. Nga wu endi ngenj kopisnarik elmin wumb
ei nge ninamin ku. Nga wumb kombur am ei tonu ond pin ele molmun
wumb ni, wumb eipi ei wumb ombu en enim kung simbii mił kapli molk
andilmin wumb ni, nga kongun wii er ngok kin ku sinalmin wumb ei nge,
wumb wii mił molk kin, en enim noman ele ermin ni piilmin oł ei elmin.
Nga wu tał ende molmbuł. Krais oł kanim kanim pei erang kin, opu ende
mił palilim. Nga Krais eim tuk wumb eipi eipi kin, pei molpu si kindnim.

Sinim Wumb Noman Ngonmun Oł Ei Simin

12 Pe nga Gos enim to tonu kindim molmun. Nga enim eim nge wu amb
mułangin kin, nga eim enim. kin noman kułpu ngonum. Yi mił, nga enim oł
yi nge, ei sik kin, nga enim yi erngii. Enim wumb pei kaimb sik kin, wumb
pei kin oł ka erngii. En enim noman ele kapli ambił mani kindik kin wumb
kin oł dinga palim mił, erangin mon! Nga enim kin oł ende erik ninjing kin,
kan wiik tangin erngii.
13 Pe nga wu endi enim molmun konu ele molpu kin, eim oł kun pinerim
oł endi erang enim kin mong endi tonu omba. Enim angnan noł kapli kin
wii tangin kin, eim oł erim ei si kindmba. Gos Owundu enim oł ei si kindpi
poru nim. Yi mił ku, enim wumb eipi oł kis enjing kin, oł ei si kind yi erngii!
Nimbił erang sinim nge Owundu eim sinim oł kis enjpin ei, si kindim. Si
kindpi kin, ei mił ku sinim yi ermin!

14 Pe nga wumb noman koltmun oł ei erpi, tondrung pupu kin, oł kanim
kanim pei ngonum. Nga oł ei, epi kanim kanim ombu, ambił sipi kin, se
ende kindmin. Pe enim wumb noman kultmun oł ei nge singii.
15 Krais eim enim noman emin pii ngołum. Nga noman emin pii ei nge,
enim noman ełe tep er mołpu kin enim dinga ngumba. Gos eim enim to
tonu kind mundum ei, ngenj ende mułmun ei, noman emin ngungii oł ei
singii. Nga enim kunum kunum kapłi ek ka nik kin, Gos kin kunum kunum
ngungii.
16 Krais ek keimi kapłi, enim kin keimi noman ełe tuk mułmba. Enim
kapłi, wumb endeim endeim kin andan tok kin, er kun erik ngungii! Enim
kapłi, noman ełe ek ka nik kin, Gos kin ngok kapłi Sam golang nik, men
tok golang nik Gui Ka er dinga kindmba golang ei nik, yi erik kin, Gos kin
noman ka piik ngungii.
17 Nga epi kanim kanim pei ek tangk kin, kongun erik erngii ei, enim kapłi
Jiisas embe Owundu dinga ełe erngii. Nga eim embe ełe, kapłi enim ek ka
nik Erinjpin Gos ngungii.

Wu Amb Tał Kangi Ambił Kin Oł Ei

18 Enim amb, wenjing ek nimba ei, enim piik ekii singii! Sik kin, oł yi
erngii ei, Gos kin pii gii ninjing wumb oł pałim mił erngii.
19 Enim wu, kapłi en enim embnjing noman ngungii! Nga enim kapłi yi
erik embnjing noł kin, ek dinga nik kin, noman embin pimba oł ei, enerngii
mon!
20 Enim kangił kapłi, ernjing menjing ek kanim kanim pei ningii ek ei,
ekii singii. Gos Owundu oł yi enmin ei, noman ngonum.
21 Enim ernjing menjing kapłi, enim kingenjing noł ek dinga kunum
kunum ei ngunerngii mon! Yi erangin kin, enim kingenjing noł oł kis ei
si kindik kin, oł kun ka minj nik enerngii mon; ba kangił noman kis pimba.

Kongun Wu Kin Wu Owundu Mołmun Ek

22 Enim kongun wii ełmin wumb enim kapłi, wu num enim kin tep er
mułmun kunum ei mendpił, kongun enerngii mon; ba enim tep enerngii
kunum ei, enim kunum kunum kongun erngii ku. Nga enim kapłi, Gos
Owundu kin mund mong kulk kin, eim embe ambił tonu kindik kin, nga
enim noman kongun erngii ełe, kun peng mułngii!
23 Nga enim epi pei erngii ei, enim dinga kindik erngii. Erik kin, yi mił,
enim kongun erik kin, ya mani mei ełe wumb kin mendpił mon; ba enim
kongun erik kin, Gos Owundu kin ngonmun ku.
24 Enim piinmin, ekii se Gos Owundu enim kongun ka yi enjing ełe,
kumep to ngopu kin, orung kindmba. Eim epi ei nge singii nipi kin, to tonu
kindpi sim sałim ei, eim nge wumb singii. Nimbił erang enim kapłi Krais
Owundu kin kongun er ngok mołmun.
25 Nga wumb endi oł kun pinermba mił ermba ei, eim oł yi mił erim ei,
eim kumep simba. Sinim kapłi Gos kin ek ka ka nipin kin, yi erii ninermin
mon.

4

1 Enim wu num kongun wu tep enmin ei, enim kapłi en enim kongun
wumb kin, oł ka kun pałim mił erngii. Enim piinmin, enim nge Owundu
tonu epin konu ełe wu num mołum.

Prei Dinga Erik, Nga Andłam Kun Andik Erngii

2 Enim prei dinga kindik ełmin oł ei, ambilk gii nik mułngii! Enim prei
erngii ełe nge, enim kapłi noman ka to piik kin, Gos kin ek ka nik ngungii.

3 Enim kapłi prei erik kin, Gos ngungii kunum ełe, sin kin prei erik
ngungii ku. Gos eim kapłi sin paki topu kin, eim nge ek ka nipin kin, wumb
ngumun konu endi andan tang nipin kin, ngumun ei, Krais ek koi er pałim
ek ei, nipin ngumun. Pułe ełe nge, na kan ngii pał.
4 Enim kapłi prei erangin kin, na kapłi ek ei koi er pałim ek ei, nip erip
kin, kun eramb kin, piingii ei mił, na kapłi ermbii.
5 Enim kapłi, ołkanim kanim torung ngenj wumb mułngii konu ełe ołkun
ka pimba mił, erik endngii. Enim kongun erngii eni endi wii punerangłi eni
endi simba kunum ei, kongun erik minj mułngii!
6 Enim ek ningii ek ei, singin erang kin, wumb piimin ku ni piinmin ek
ei, wumb pei noman ngungii. Nga nim kapłi kii sik erngii mił, kun ka erkin
kin, Gos ek ka ni orung kindkin, wumb pei ngunjii.

Pol Eim Tikikas Onisimas Kin Tep To Kindim

7 Wu Tikikas kapłi, enim kanpi nimba ei, na kongun pei enj mił nimba.
Tikikas ei, sinim enginjpin keimi, nga eim Gos Owundu kongun wu ka
kunum kunum ełim wu ei, eim sinim kongun ende wu.
8 Na eim enim kin kindinj ei puł ełe, enim sin nimbił ołer mułmun ei,
enim piik kun er mułngii! Yi erik kin, enim sin noman dinga ngopu kin,
paki tumba ni piik er mułngii.
9 Na Onisimas Tikikas kin tep to kindind ei, Onisimas sinim enginjpin
keimi. Nga eim enim nge kongun ende wu; wu tał kapłi sin ya ołkanim
kanim enjpin ołei, enim kankił ni ngunguł.

Pol Eim Ek Ka Nipi Kolosii Wumb Ngum

10 Arisakas eim na kin kan ngii tep to pałmbił wu ei, eim ek ka nipi enim
ngonum.
11 Nga wu Mak kin Banapas tał, eł ełip, angim angim; nga eł ełip erinjngił
tał angim angim ku ei, eim ek ka nipi, enim ngonum. Nga eim enim kin opu,
enim kin ‘Kapłi Oi!’ a nik, sik tuk singii ei, nanim ek enim kin ok, nip kindinj.
Nga Jiisas eim embe ende Jasis niłmin ei yi ku, ek ka nipi enim ngonum. Wu
tekliki kei mendpił, Jura wumb tiłap ełe mołmun wumb ei, pii gii ninjing
wumb ei, na kin paki tok kin, Gos kongun wumb tep er mołum konu ełe, Gos
wumb tep er mołum kongun ambił tonu sik kin, en enim kongun yi enjing.
Erik kin, nanim noman dinga ngopu kin, paki owundu mendpił tonum ei,
kapłi na mułmbii.
12 Epapras eim ek ka nipi enim ngonum ei, eim enim nge wumb ende,
nga eim Krais Jiisas nge kongun wu. Kunum kunum eim prei dinga kind
erpi, Gos ngang kin, kapłi enim paki tumba. Eim Gos kin prei er ngang kin,
Gos kapłi noman pałim ei piik kin, Gos ek ekii sik, keimi ni piik er mułngii.
13 Na eim piip kanip, si kindip kin, na yi nip tor kindind. Eim kongun
dinga erpi kin, enim paki topu kin, nga Leiyorisiya kin, Erapolis wumb kin,
pei paki topu ngonum.
14 Luk sinim nge ond mong ngołum wu ka, eim kin wu Diimas wu tał, ek
ka nikił, enim ngonmbuł.
15 Enim kapłi, na ek ka nip kindind ei, enim nik kin, na Gos kin pii gii
ninjing ei, engnan noł Leiyorisiya konu owundu ełe mołmun ei ngungii. Nga
nimba kin pii gii ninjing wumb pei, amb eim ngii ełe kułou tok men tok kin,
kunum kunum erik enjing.
16 Pe nga mon ek ei, enim gerik poru ninjing kin, nga pipe ei, Leiyorisiya
men to ngołmun ei, Gos tiłap ełe mołmun wumb ei ngungii. Ngangin kin,
wumb ei gerngii ku. Nga kunum ełe, Leiyorisiya wumb enim mon piik kin
ngungii ei, enim gerik piingii.

17 Pe enim Akipas kanik kin, yi mił ningii, “Owundu nim ngurum kongun
ei, dinga ambił gii ni mułngii!”
18 Ok mon pułum ei, na kongun paki tołum wu pułum; ba akip na Pol, na
nam pipe ei połup kin, enim ‘Ka mułeiyo!’ ek ei nip enim ngond. Enim
piyei! Nga enim na kin noman to piingii ei, na kan ngii ełe pep moł. Gos
nge noman kaimb sim ei, enim kin pengłi.

Pol Mon Tesilonaika Wumb Kumna Połpu Kindim

Pol Gos Ek Kumna Połpu Tesilonaika Gos Kin Pii Gii Ninjing Wumb Mulnjung Konu Kindim

1 Sailas Timosii ni, na Pol sin pipi ei połpun, enim Tesilonaika konu ełe, Gos tiłap ełe tuk mulnjung wumb ngomun. Sinim Erinjpin Gos Owundu Jiisas Krais kin tep to mołmun. Gos enim noman ka ngang kin, enim noman emin ka seng mułngii.

2 Kunum kunum sin Gos kin noman ka piinmin, pa yi nipin kin, enim ngołmun. Sin mołpun kin, enim embe sipin kin, Gos kin prei erpin, ngopun, yi ełmin.

3 Sin Erinjpin Gos kin kunum kunum prei erpin kin, enim pii gii ei dinga peng kin, kongun enjing ei, opu dinga pim kin, nipin yi ełmin. Pe en enim kongun dinga erik kin, noman ka peng kin, Owundu Jiisas Krais orung omba kenmin nik kin, kui erik mołmun.

4 Enginjpin noł! Gos enim kin ka piipi noman ka ngang kin, sin pii poru ninjpin. Gos enim tuk seng kin, enim eim nge mendpił mołmun.

5 Sin Gos ek ka ei tu wunjpun ni, ek wii mił mon! Ek ei, dinga tonu opu, Gos Gui Ka opu enim noman dinga ngang kin, enim pii gii nik noman ende kindik mołmun. En enim pii ngii ei, sin enim kin paki topun kin, sin nimbił oł endi enjpin ei piingii.

6 Enim sin enjpin oł ei, ekii sik erik kin Gos Owundu nge oł ei erik kin, Gos ek piik, ekii sik mułangin kin, enim kin oł embin tui pei tonu om. Ba Gos nge Gui Ka ei opu, enim noman ka ngang kin, nga enim noman ka peng kin, ka piik mułngii.

7 Nga en enim oł kun ka ei oł embin tui pei tonu om kin, enim noman ka piik mulnjung yi erik kin pii gii wumb Maseroniya konu ni, Akeiya konu pei mulnjung ei, enim oł ei andan tok, yi enjing.

8 Gos Owundu nge ek ka ei, enim nengin kin, wumb konu pei piik punmun. Maseroniya ni, Akeiya konu pei pang kin, wumb konu orung orung pei, enim Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, ek poł ei wumb pei pii poru, nik pangin kin sin nga ek nimin pinałim mon.

9 Kunum ei, sin enim kin pamin kin, enim sin ek piik ekii sik kin, epi nipe endi tonu orum ei, en enim piinmin. Piik kin, poł tok nik mołmun. Mułangin kin, wumb ek poł tok, enim gos kend sik kindik enjing oł ei, en enim ni piik, er mołmun. Enim Gos kin noman tuk ełe ak tok puk kin ei akip enim Gos mendpił konj mołum ei nge, enim kongun wu mendpił mołmun.

10 Pe wumb ek poł yi nik kin, enim Gos kingam kindang ei, epin konu ełe si kindpi kin, mani omba nge kui er mołmun, ninjing. Nik ek ei, eim kułang kin, nga Gos eim sipi, orung sim. Gos kingam Jiisas, nga kindang opu kin, wumb oł kis mołmun wumb ei, kumep kis ngopu ermba kunum ei, sinim sipi orung simba.

2

Pol Tesilonaika Konu Kongun Erim

1 Jiisas kin pii gii ninjing wumb ei, enginjpin noł enim piimin. Piik kin, ok sin enim konu ełe onjpun kunum ei, epi endi wii punerim mon.

2 Ok sin Pilipai konu ele ngenj kumbii kulpun. Wumb sin ngenj to kis enjing ei, enim piimin. Ba sinim Gos ei sin noman ele er dinga erang kin, sin opu orung wumb kin, mund mong kulenjpin mon. Sin dinga pupun kin, Gos nge ek ka ei, nipi enim ngunjpun.

3 Sin ek nipin enim ngunjpun ei, ek opu kun punermba ek endi nipin, ngunenjpin. Ngunarpin kin, pei ol kis endi enenjpin; min ek kend topun kin, ek ak mak erpin kin, enim ngopun yi enenjpin mon.

4 Gos sin kin molpu kin, eim sin noman tuk ele kanpi kin eim sin kin kongun ei nirim. Yi mil ku, sin ek ni tor kindilmin ei, wumb noman ele kongun enanmin mon. Ba Gos eim noman ele sin kongun erpin kin, eim ek ka ei, eim wumb nik ngungii nirim. Nga Gos eim sin noman tuk kanpi kin, sin nipe ol ermin ei, kenmba pend piipi nirim.

5 Enim piinmin, sin enim kin epi endi simin nipin kin, ek ka ninanmin mon. Gos eim piinim; sin epi endi bun bun kulpun kongun enenjpin mon.

6 Wumb sin embe ambil tonu kindngii ni, yi piinenjpin. Nga wumb en enim, yi enengii mon ku. Nga wumb tilap eipi kin mon ku. Keimi, sin Jiisas nge ek se andilmin wu, sin enim kin ek dinga kind ninmin. Nipin kin, sin embe tonu ba nimin ei kapli ba.

7 Ba kumb ok, sin enim kin kangi ambil ka se molulum mil, yi sin eim kin erpin mulnjpun.

8 Sin enim kin noman ka ngolmun ei, piipin kin, Gos ek ka ei nipin enim ngonmun. Pe nga ei nge minj mon. Sin kolpun kin, enim paki tumun ni piinjpin ei, nimbil erang sin enim kin noman ngunjpun.

9 Sin enginjpin nol; enim piinmin. Sin kongun dinga enjpin ei, enim piinjing. Sin kongun dinga wii erpin kin, Gos nge ek ka ei nipin kin, enim ngunjpun. Nga sin ngenj kongun ni, Gos ek kongun ei, epin tinga er punjpun ei, enim kuni ni epi endi, sin simin nge punenjpin mon.

10 Enim piinmin, nga Gos piinim ku; sin enim pii gii wumb mulnjung konu ele sin kongun er punjpun ei, Gos eim ka piimba ol ei mil sik, kongun ka wii er punjpun. Pupun kin, Gos eim ol kun ka wii minj er punjpun. Pupun kin, ol kis endi enenjpin mon.

11 Enim piinmin, wu endi, eim kingam nol kin ek ka nipi elim ol ei, yi mil ku, sin enim kin, endeim endeim ni yi mil enjpin. Erpin kin, enim noman to pirek nipin erpin kin, ek ni tor kindinjpin.

12 Sin ek ni tor kindpin kin, enim pii kun erngii ek ei nipin kin, enim noman dinga pimba ek ei, ni ngunjpun. Sin yi ninmin; enim Gos ol kun ka palim mil, ei yi erik kin, kun erngii pa ninjpin. Gos eim sinim tep er molum konu ele tilang owundu salim ei, tuk ongii nipi molum.

En Enim Pii Gii Ei Ni, Ol Embin Tui Tonu Om Ei Ni, En Enim Dinga Kindik Mulnjung

13 Kunum kunum, sin Gos kin prei erpin kin, ka pii ngopun ol ei, tonu omba nipin prei elmin ku. Kumb ok, enim Gos ek sin gupu el piilmin ei, sinim wumb mendpil, ek mil mon. Enim Gos ek mendpil piinjing ek ei, enim pii gii wumb, noman ele pupu kin, enim pii gii wumb ei, kunum kunum dinga ngolum.

14 Enginjpin nol, enim Gos nge tilap ele tuk ok mulmun ei, enim Jura wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, enginjpin nol molmun mil, enim yi ku molmun, ni piinjing. Enim Krais Jiisas kin pii gii nik kin, enim wu amb ei, Gos nge molmun. Enim ngenj kumbii en enim enginjing nol erangin kin, ngenj kumbii piinmin yi mil ku, Jura enginjpin nol wumb angil ele, Jura wumb Gos kin pii gii ninjing wumb kombur, enim piimin ei, ol embin tui ei, ok yi mil piinjing ku.

15 Jura wumb, Jiisas owundu kin, Gos nge ek ni tor kindiłmin wumb sik, to kunduk. To kunduk kin, sin to tor kindik yi erik kin, Gos piirim oł ei to kindik kin wumb pei kin, opu orung erik yi mił enjing.
16 Wumb sin konu eipi eipi bin ei, mon nik kin, andłam ei, ondu ngungii enjing. Yi erangin kin, wumb Gos ek nipin kin, wumb tiłap eipi ngumun; ba kongun dinga wii pałim. Gos wumb eipi ombu, sipi orung simba ni piik kin kunum kunum, sinim kin oł kis owundu erik kin, tonu minj ek kulnjung. Ba Gos nge popuł sipi, wumb ombu piipi kin, kumep kis singii ei, pe kunum ełe mendpił singii. Sik kin, kunum endi sinałim mon; ei poru ninim.
17 Gos nge tiłap ełe mulnjung wumb ei, enim sin enginjpin noł, Jura wumb ok, sin enim kin mulnjpun ei sipnjing. Pe kunum aninga, sin kangił ernjing menjing mulałim mił, yi mulnjpun. Keimi sin enim kinenjpin; ba noman ełe enim ngopun mulnjpun. Sin yi piipin kin, andłam kurpun, opun kin, enim kenmin ni piinjpin.
18 Sin yi piipin kin, na Pol kunum kunum andłam kurunj; ba Seisen sin andłam ełe ondu ngum.
19 Ekii se, sin nge Owundu, Jiisas orung om kin, eim kumb ełe sinim ouni tep to engmin. Engmin kunum ei, sin epi endi simin ni pipin kin, kui er mołmun. Pe sin enim kin noman ka wii piinmin ei, enim Gos tiłap ełe tuk semin. Ok enim Gos Owundu kin pii gii ninjing ełe, sin ka piinmin.
20 Keimi, sin kongun enjpin ełe piik kin, Gos kin pii gii ninmin ei, enim sin kin bong nik kin, noman pa piik enmin.

3

Timosii Pupu Ek Neng, Wumb Dinga Mułngii Nim

1 Sin kunum kinan er mułmun kis erang kin, sił Sailas teł mendpił, Asenj konu ełe mułmbuł, ninjpił
2 Nembił kin, sił Timosii, sinim enginjpin, Krais nge ek ni tor kindiłim wu ei, Gos nge kongun wu. Sił wu ei kindinjpił opu kin, enim kanpi kin, Gos ek ka nipi, dinga erpi, yi erang kin, enim Jiisas kin pii gii dinga peng mułngii.
3 Molk kin, enim kombur oł embin tui ei, piik kin, mund mong kulk, yi enerngii! Enim Gos kin pii gii dinga nik mułngii! Ei nimbił erang, en enim piinmin. Gos noman ełe ei, sinim oł embin tui yi nge, sinim ngenj ełe pimba.
4 Keimi! Ok sin enim kin mołpun kin, enim kanpin ek yi ninjpin. Ekii se, sinim ngenj kumbii simin, ninjpin. Pe yi mił tonu onum ei, enim piinmin.
5 Yi mił peng kin, na kui er mulermbii. Na wu endi Timosii kindang kin, enim pii gii pałim mił ei, opu neng kin, piimbii. Mon pim kin, wu endi Seisen, enim kom topu ełim wu ei, opu enim kom tang kin, sin kongun erpin kongun ei, wii mił am ba.
6 Pe Timosii enim ei kindpi kin, ya pe sin kin tor onum. Opu kin, eim enim kin ek ka nipi kin, sin ngonum. Enim pii gii peng molk kin, wumb eipi kin noman ngok mułngii, ninim. Kunum kunum, enim sin kin ka piik kin sin kenmin ni piik mulnjung. Nga sin yi ku, enim ek nimin ni mulnjpun.
7 Sin nge enginjpin noł, sin enim pii gii nik mołmun ei, piipin kin, sin oł embin tui pei tonu omba ei, sin kapłi, sipin ko wupun, mułmun.
8 Ei yi mił, pe Gos Owundu kin dinga mulnjung kin, sin konu tiłang konj, kunum kunum mułngii konu ełe mułmun.
9 Sin Gos ningił ełe enim pii gii ninjing ei, sin ka piiłmin. Pe sin Gos kin noman ka pii ngopun kin, prei er mułmun. Mułamin kin, eim sin kin noman ka ngonum.

10 Konu epin tinga kunum kunum, sin enim kenmin nipin kin, am prei
minj er mołmun. Pe nga enim nge pii gii ei, mani ba erim kin, sin prei
dinga eramin ei opu, kapłi ermba.
11 Sin yi piinmin, sinim Gos kin Owundu Jiisas eim, sin andan topu tu
wupu kin, enim kin tor tu wumba.
12 Sin noman ełe yi piinmin. Gos Owundu enim noman ka ngang kin,
enim wumb eipi kin, noman ka ngungii. Ngok kin, enim noman ka tuk piki
to peng kin, wumb noman ngungii. Ngok kin, engnjing noł ni, wumb pei
noman ka piik, ngungii. Ngok kin sin enim kin noman ka pii ngołmun, yi
erngii.
13 Sin piimin, Gos yi mił ermba. Erpi kin, enim noman ełe to dinga ermba.
Ekii se, Owundu Krais Jiisas eim orung om kunum ei, ok wu ka ombu kin,
ouni tep to ongii. Ongii kunum ełe, enim am kun ka wii molk kin, Erinjpin
Gos nge ningił ełe, kun ka mułmun.

4

Gos Eim Wumb Yi Mił Endngii Ni Piinim

1 Enim Gos kin pii gii ninjing wumb enginjpin noł ei, sin enim kin kii
dinga sinmin. Nimbił erang enim sinim nge Owundu Jiisas kin molk kin,
Gos eim noman tuk ełe enim kin ka piimba oł ka ei mił, yi erik mułngii. Na
ek enim kanip ninj ei, enim Gos kin oł kun ka minj er mułngii!
2 Enim piinmin, sin Jiisas Owundu nge noman dinga ełe, sin ek pei nipin
kin, enim ngo poru ninjpin.
3 Gos nge noman ełe yi pałim. Enim am oł kun ka er molk pungii. Enim
amb oprał amb mił, mulerngii mon!
4 Pe amb sin enmin oł ka wii, ei pii kun erik! Wu amb sinmin mił oł ei
nge mił kun ka singii!
5 Enim amb endi kan bun bun kulerngii mon! Oł ei nge, wumb Gos ek
piinarik kin, er mołmun mił, yi ełmin.
6 Nga enim engnjing noł kin, ek kend tok, oł kis ermin nik kin, yi enerngii
mon! Gos Owundu, wumb oł kanim kanim ełmin ei, wumb oł embin tui
ngołum ku. Sin enim ok, ek ombu ni tor kindpin kin, enim piik mułngii.
7 Gos sinim wii topu sim ei, sim oł kis endi ermin nipi, wii topun, sinerim
mon. Ba eim andłam sałim mił, kun ka mułngii pa nipi kin, sinim tuk sim.
8 Pe yi pałim, wumb endi ek ei buł ngumba ei, Gos nge ek kongun wumb
kin buł ngunermba mon. Wumb ei, Gos kin buł ngumba. Pe Gos eim nge
Gui Ka ei, enim ngonum.
9 Na enim engnjing noł kin, noman ngok enmin oł ei nge, nip pułmbii ei
mon! Nimbił erang, Gos enim oł ei nge, andan top nip, ngop poru nim.
10 Pe enim Maseroniya konu ełe wumb ei, noman ngok kin, konu ełe
orung orung noman ngołmun. Ba enginjpin noł, sin ek dinga nga nipin,
enim ngonmun. Enim am oł ei nge, erangin kin, tonu opu dinga ermba.
11 Enim noman emin ka peng, er molk kin, enim noman dinga piik kin,
en enim nge epi ombu tep ka erik mułngii! Molk kin, en enim angił ełe,
kongun erngii. Sin oł enim kin, yi mił nipin ngunjpun.
12 Yi erik kin, enim wumb Gos tiłap ełe tuk punenjing wumb ei, enim
embe ambił tonu kindik kin, oł yi mił erngii. Enim kun ka erik endngii,
kunum ei, enim epi endi simin ni piinerngii mon! Enim epi pei kapłi er
sałim.

Jiisas Owundu Orung Opu Kin, Sinim Si Orung Simba

13 Sin enim enginjpin noł nimin enmin ei, enim wumb koltmun wumb
ei, pii poł tungii nge, ek ei ninmin. Wumb endi kułangin kin, enim kaimb
sik, ke nik kin, yi mił er mulerngii. Gos pii gii ninenjing wumb ei, molk kin,
enmin mił ni pingii; ei mon!
14 Jiisas eim kołpu kin, nga angpi konj pum ei, sinim pii gii nimin. Nipin
kin, sinim piimin, Gos nge dinga ełe, Jiisas sipi orung sim. Gos wumb molk
kulnjung ei, eim Gos wumb ei ni, Jiisas kin ouni sipi, orung simba kunum
ei, pei orung ongii.
15 Sinim nge Gos Owundu nge ek ei, enim kanpin yi ninmin. Ekii se
Owundu nga orung omba kunum ei, sinim pe konj mołmun wumb ei, ok
kulnjung wumb ei, si kindpin kin, ok punermin mon.
16 Gos Owundu ek dinga yi neng kin, enjel Owundu wii dinga tang kin,
Gos nge beli ei ek tengmba. Yi ermba kunum ei, Owundu tonu epin konu
ełe, eim si kindpi kin, mani omba. Wang kin, wumb Jiisas kin pii gii nik kin,
wumb ok kulk wumb ei, ok angk kin tonu ongii.
17 Kunum ełe, sinim konj mołmun wumb ei, Gos Owundu sinim simba
ei, wumb ok kulk wumb ei ni, ouni simba. Owundu sinim tonu kupu ełe,
tonu simba. Si pang kin, sinim Owundu kenmin. Yi mił ermba kunum ei,
Owundu kin kunum kunum ouni mułmun.
18 Pe enim wumb engnjing noł kanik kin, ek ei nengin kin, noman dinga
piik mułngii.

5

Sinim Gos Owundu Omba Nge Er Kun Erpin Kin Kui Er Mułmun

1 Enim sin enginjpin noł; sin ek endi nga połpun kin, epi endi kunum ełe,
omba nipin, yi ninermin mon.
2 En enim piimin! Jiisas Owundu nge kunum owundu omba ei, konu epin
waning wu mił, yi omba. Ba eim omba kunum ei, sinim piinanmin mon!
3 Pe wumb molk yi ningii, “Pe kunum ka sałim ei, sinim ka mułamin,”
nik erngii! “Jiisas orung omba kunum ełe mendpił, sinim to ak to er kis
mundmba oł ei, sikir tonu omba. Omba kunum ełe, ngenj kumbii simin
ei, amb endi kangił mengmba peng kin, ngenj kumbii sinim ei mił, yi tonu
omba.” Nga wumb epi ełe nge, tungu pungii ei, kapłi enermba mon!
4 Ba enim enginjpin noł, Gos nge tiłang ełe mołmun ei, epi waning wu mił,
enim puku sik erik mułngii ei, enim kin tonu onermba mon!
5 Enim wumb pei, eni kin Gos tiłang owundu nge ełe mołmun wumb
ei, konu epin mił, Seisen nge emii konu ełe, sinim tiłang wumb ei, tuk
punermin mon.
6 Mon peng kin, sinim wumb eipi or pałmin mił, pepin mułmun ei mon!
Sinim ningił ełe kanpin kin, noman ka seng kin, piipin mułmun.
7 Yi mił sinim piinmin, wumb pei or pałmin ei epin kunum ku or pałmin.
Nga yi ku, wumb noł dinga nołmun wumb ombu, epin kunum ei ku, noł
dinga nok kin, wulu pułum.
8 Ba sinim eni topu, tiłang erang mołmun wumb ei, sinim noman ka seng
kin, tiłang erang mułmun wumb ei, Gos ek ambił gii nipin kin, pii gii nipin.
Sinim wumb noman ngopun erpin kin, opu kumb tepii mił kindmin. Sinim
dinga pupun mułmun ei, Gos sinim orung simba. Seng kin, sinim peng ni,
ngenj ełe pei, sinim er dinga erang mołmun ei, Jiisas Owundu omba kunum
ei, kui er mołmun!
9 Gos eim wumb oł kis ełmin wumb ei, kumep kis ngumba. Ngumba
kunum ei, sinim kumep ei, Gos sinim simin ni piinerim mon. Ba sinim

eim erpi kin Jiisas Krais sinim nge Owundu ei, sinim sipi orung simba ni pendim pałim.
10 Ok Jiisas eim kołpu kin, sinim paki topu yi erpi kin, sinim konj mułmun min kułmun ei, sinim eim mołum konu ełe, ouni konj kunum kunum mułmun.
11 Yi mił erang piik kin, pe nemin oł ei mił, yi puk, ek ka nik kin, enginjing noł ngok, wumb endeim endeim paki tok kin, noman tuk ełe dinga kindik erngii! Erik kin, enmin oł ei mił, yi puk erngii!
12 Enginjpin noł! Sin enim ek dinga ni ngonmun ei, enim kin wumb tuk kongun erik wumb ei kin, ka piik kin ek ka nik erngii ei, ekii singii! Owundu eim, enim konu ełe wu num mundum wu ombu, ek nik kin, enim noman ełe kun pendngii.
13 Enim mulk wumb, en enim kongun erngii ei, kanik kin, noman ka ngok erik mułngii. Molk kin, Gos nge kongun ei tep er molk kin, angim angim noman ende sek kin, emin ka mułngii.
14 Sin enim kin ek dinga ninmin wumb ei, ten kulk kin, er mołmun ei, enim wumb ei kin ek dinga ningii! Wumb en enim mund mong kulk er mołmun ei, enim wumb ei kin, ek nik dinga erngii! Wumb dinga pinerang er mołmun wumb ei, enim paki tungii! Tok kin, enim wumb pei kin, kongun ka ei ni kunum kunum erik mułngii.
15 Mon peng kin, enim tok oł kis erik wumb ei kin, nga enim oł kis erik wumb ei kin, orung kindik kin, yi enerngii mon! Kunum kunum Gos kin pii gii ninjing enim engnjing noł ei kin, wumb pei oł kun ka ei erik kin, kongun dinga erngii!
16 En enim kunum kunum kaimb tok er mułngii.
17 Enim kunum kunum prei erik Gos ngungii.
18 Epi kis min ka enim kin tonu omba kunum ei, enim ek ka nik kin, ka piik ngungii. Ngok kin, Jiisas Krais nge dinga ełe Gos oł ei nge erngii ni piiłim.
19 Enim Gos nge Gui Ka dinga ei buł ngok kin, to mani kindnerngii mon!
20 Gos nge ek ka ni tor kindik ełmin wumb ni enim ngungii ei, buł ngok kin, to mani kindnerngii mon.
21 Ba enim epi kanim mok tok kin, epi kun ka mił ei, ambił gii nik mułngii.
22 Epi oł kis kanim kanim ei si kindngii! Si kindik kin, buł ngok, eipi puk kin, yi erngii.
23 Gos eim noman emin pułwu ei, eim enim erang kin, enim noman tuk ełe oł kun ka mendpił tonu omba. Wang kin, en enim noman tuk gui ei ni, noman tuk ełe ei ni, ngenj ei ni ombu pei, kun ka mendpił mułangin kin, sin nge Owundu Jiisas Krais nga orung omba kunum ei, sinim oł kis endi peng kin, kinermba mon.
24 Gos eim ek keimi niłim nge pułwu ei, eim ok ek nirim mił kunum kunum ełim. Ełe nge, sinim eim kin kapłi pii gii nimin. Nipin kin, eim enim kingam noł wii topu tuk sim.
25 Enginjpin noł, enim sin Gos kin prei erik ngungii.
26 Sinim Gos nge wu amb mołmun ei, angił sipin kin, ek ka nipin, ‘Weiyo!’ nipin yi ermin.
27 Owundu nge noman dinga ełe, na ek dinga nip enim ngond. Enim pipe ei enim enginjing noł pei ni, tuk sik, kułou to molk kin, pipe ei gerik piingii!
28 Sinim Jiisas Krais Owundu nge noman ka ei, enim kin ouni peng mułngii.

Pol Mon Tesilonaika Wumb Nga Endi Połpu Kindim

Pol Pipe Endi Nga Połpu Tesilonaika Konu Kindim

1 Sailas, Timosii, na Pol, sin wu kei pipe nga połpun kin, enim Tesilonaika konu ełe wumb Gos tiłap ełe mołmun wumb ei, kin kindinmin. Enim Erinjpin Gos ni, Owundu Jiisas Krais kin, ouni mołmun.

2 Erinjpin Gos ni, Owundu Jiisas Krais enim kin noman ka ngang kin, enim noman emin peng ka mułngii.

3 Enim sin enginjpin noł piipin kin, kunum kunum Gos kin prei er ngopun mołmun. Nimbił erang enim pii gii ei dinga pałim. Pe enim wumb endeim endeim ni, noman ka ngangin kin, am opu ka ba.

4 Sin sinim nge piipin kin, sin Gos tiłang wumb mołmun konu ełe embe ni, tonu kindpin enmin. Erpin kin, sin wumb eipi kanpin ninmin ei, enim nge opu orung wumb oł embin tui tonu onum ei, piipin yi mił ninmin ku. Tesilonaika wumb ei, pii gii dinga peng molk kin, ngenj kumbii oł kis kanim kanim ni, oł embin tui tonu onum ei, dinga kindik mołmun ei, piipin ninmin.

5 Nemin oł ei, sinim yi mił andan topu ngonum ei, Gos eim nge kos piimba ei, kun ka mendpił mołum. Oł ełe nge, enim oł embin tui ei, enim kin tonu omba; ba enim dinga puk kin, Gos sinim tep er mołum konu ełe, enim tuk puk mułngii ni pendim. Ei keimi, enim kapłi pungii. Puk kin, Gos sinim tep er mołum konu ełe, tuk puk mułngii.

6 Gos oł kun ka yi mił ermba. Wumb enim kin oł kis enjing wumb ei, Gos nga enim kin erpi, orung kindmba.

7 Kunum ei, Owundu Jiisas orung omba kunum ei, Gos eim pe enim oł embin tui pałim ei, to eipi kindmba. Kindang kin, enim konu ka ełe kor mułngii ei, sinim ouni mułmun. Gos nge enjel dinga ei, ombu kin, Jiisas kin, epin konu ełe si kindik kin, mani ongii. Ok kin, konu peni ełe tor ongii kunum ei, dup owundu kin, Gos kos piimba epi ei, ouni ongii.

8 Kunum ełe, wumb singindmba kunum ei, wumb Gos lo ek ekii sinarik enmin wumb ei, peni ełe ongii. Jiisas Owundu eim wumb ombu topu, eim gupu ełe neng kin, poru nimba.

9 Wumb ei, kumep kis yi mił singii. En enim Gos kumb ełe mularik konu ełe, turii eipi molk. Molk kin, Owundu nge tiłang ei kinarik kin, eim oł dinga wii ei kinarik kin, am mendpił pungii.

10 Wumb ombu nge, Jiisas omba kunum ei, am pungii. Puk kin, kunum owundu ełe, Jiisas wang kin, wumb Gos nge mułngii wumb ei, Gos embe ambił tonu kindngii. Nga wumb Gos eim kin pii gii nik mułngii. Molk kin, sin wumb nge ek tuk enim konu ełe ninjpin; ba enim pii gii dinga ninjing.

11 Sin oł ei tonu omba ni piipin kin, kunum kunum sinim Gos ei, eim enim paki tumba nipin kin, Gos kin prei er ngopun mułmun. Sin pii gii nipin kin, kongun keimi minj er poru ningii.

12 Yi pałim ei piik kin, kunum ełe, sinim nge Owundu Jiisas embe enim ambił tonu kindngii. Yi erangin kin, nga eim enim embe ambił tonu kindmba ku. Nga sinim Gos kin, Jiisas Krais ouni nge noman emin ka ngumba. Ngang kin, enim yi mił erngii.

2

Lo Ek Pinarpi Ek To Kindiłim Wu Kis Endi

1 Enginjpin noł, akip sinim nge Owundu Jiisas Krais orung omba nge ek
nimin enmin. Ei eim orung omba ei, sinim eim kin tep to mułmun ek dinga
ei, nipin ngonmun.
2 Pe wumb enim kanik kin, Owundu nge kunum owundu tonu om poru
ninim ningii. Nga ek ni tor kindiłmin wumb mendpił ei, wumb niłmin mił,
ek ni tor kindiłim kend endi opu yi nimba. Nga wu endi opu, sin enim kin
pipe yi polk kindnjing nik, yi erngii ei, enim sikir noman embin to piik kin,
noman eipi eipi sek enerngii mon!
3 Wu kombur ok ołek kend tok erik kin, ningii ek ei, enim kom sek
piinerngii mon! Kunum owundu Jiisas orung omba kunum ei, wii onermba.
Kumb ok wumb pei, en enim Gos ek piinarik kin, Gos buł ngok enjing. Pe lo
ek to kindpi kin, ołkis nge kanim kanim ełim wu ei, opu peni ełe tor omba.
Wang kin, ekii se, eim dup konu kis ełe poru nimba kunum ei, Owundu
Jiisas orung omba ei, eim ok yi ermba.
4 Epi kanim kanim, wumb en enim men tok ełmin epi ei, Seisen nge wu
kis ei, eim epi ombu pei erpi, kis erpi kin, am epi ombu kin, opu orung erpi,
ngopu yi ermba. Epi ombu pei to mani kindpi kin, eim pupu Gos men ngii
owundu ełe nirik pupu mołpu kin, ek yi mił nimba; na Gos mendpił moł.
5 Ok na enim kin mołup kin, ek ei nge, nip enim ngunj ek ei, enim si
kindnjing min, piik mołmun.
6 Enim piinmin; akip lo ek to kindpi ełim wu ei omba; ba pe epi endi, eim
andłam ełe ondu ngonum ei piinmin. Kunum endi, kun simba kunum ei, lo
ek to kindiłim wu kis ei, tor opu, peni ełe mułang kin keningii.
7 Enim piinmin; lo ek to kindik enmin ołei, pe kongun dinga pałim. Pe ołł
kis nge pułwu ei, koi er pepi mułang kin, pe wumb nii endi, eim andłam ełe
ondu ngo pendim ei, eim orung wu kis ei, ei peni ełe mułmba.
8 Kunum ełe, lo ek to kindpi ełim wu ei, tor opu peni ełe opu mułmba.
Mułang kin, Owundu Jiisas eim gupu mułung je, pupu tang kin, lo ek to
kindpi ełim wu ei kułmba. Kułang kin, Owundu tor orung omba kunum ei,
tiłang owundu ermba konu ełe kun Gos nge ek to kindpi kin, lo ek to kindpi
ełim wu ei, eim am to kis mendpił ermba.
9 Lo ek to kindpi ełim wu ei, Seisen nge dinga ełe kongun ełim. Pe Seisen
nge dinga ełe, ek kend ołei ni, ołdinga wii kombur ełim. Nga Seisen nge
dinga ełe, jep ołkanim kanim ełim ku.
10 Erpi kin, lo ek to kindpi ełim wu ei, eim ek kend topu, ołkis kanim kanim
erpi kin, wumb konu kis ełe, am pungii nipi ermba. Am ek kend mami topu,
wumb ngopu ełim. Pe wumb ei, en enim ek keimi ei piik mułangin kin, Gos
wumb ombu sipi orung tiłang ermba; ba en enim ek ei noman ngunarik
kin, buł ngunjung.
11 Yi erangin kin, Gos eim ek kend dinga wii endi topu, wumb ei ngang
kin, wu kis ei, eim nimba ek ei mił, pii gii dinga nik mułngii.
12 Pe wumb Gos ek mendpił ei, pii gii ninerik; ba ołkis ei ermin ni, ka ka
piik enmin. Wumb ei, Gos kos erpi, kumep tumba kunum ei, ngenj kumbii
owundu singii pałim.

Gos Enim Sip Orung Simbii Nip Pendim Pałim

13 Ba enginjpin noł, Owundu enim noman ngopu yi erang kin, sin kunum
kunum enim kin, prei er Gos ngopun mołmun. Kumb ok Gos enim sipi,
orung sipi kin, orung simbii nipi pendrim, ek ei pałim. Gos nge Gui Ka ei,
enim Gos nge wumb mendpił nipi pendim. Enim Gos ek keimi ei, pii gii
mendpił ninjing ołei nge, Gos enim sipi orung simba.
14 Sinim nge Owundu Jiisas Krais tiłang owundu ei, Gos enim ngumba.
Sin enim Gos ek ka ni ngupun kunum ei, Gos enim wii to sirim.

15 Yi piik kin, enim sin enginjpin noł; enim dinga angk mułngii. Gos nge
ek pei, enim kin nipin ngunjpun kin, nga pipe kindinmin ei, ekii sik, andik
mołmun ei, piipin ninmin.
16 Jiisas Krais sinim nge Owundu ni, sinim Erinjpin Gos ei, eim sinim
noman ngołum. Nga eim noman emin ka ei, sinim kin ngang kin, sinim
kin ek ka wii endi simin ni piipin kin, kui er mołmun ei, Gos orung omba
kunum ei, simin.
17 Nga Gos enim noman dinga ngang kin, eim enim paki tang kin, eim
enim oł pei ka erim kin, ek ka minj nik, yi erngii!

3

Enim Gos Kin Prei Erangin Kin Sin Paki Tumba

1 Enginjpin noł, sin enim kin ek nga kombur sałim. Ei yi mił, enim Gos
Owundu kin prei erangin kin, Gos sin paki tumba. Tang kin, Gos ek ka ei
konu orung orung pei pang kin, ek ei embe tonu ba; ba enim konu ełe yi
mił noman tuk ełe punum.
2 Enim Gos Owundu kin prei erangin kin, wumb kis ok sin kin oł kis enjing
ei, Gos kapłi paki topu kin, si kindmba ei, enim piinmin. Wumb pei, Gos kin
pii gii ninenjing wumb pei mołmun.
3 Ba Gos Owundu eim ek keimi dinga mendpił niłim oł eipi yi mił ermba.
Eim enim paki topu kin, enim tep dinga ermba. Yi erang kin, Seisen enim
mułngii konu ełe tuk onermba.
4 Owundu sin noman dinga ngang kin, sin enim kin ek yi mił ninmin; epi
pei sin enim erei ninmin ei, enim yi ełmin. Ekii se enim yi minj er mułngii.
5 Sin noman yi piinmin; Gos enim noman ambił kun erang kin, enim Gos
enim noman ngopu eririm ei piingii. Nga Jiisas Krais eim dinga pupu kin,
ngenj kumbii sirim ei, enim pii gii ninmin ku.
6 Enginjpin noł, sinim nge Owundu Jiisas Krais embe ełe, sin enim kin ek
dinga yi mił ninmin. Enim nge Gos kin pii gii nik enginjing endi sin ok ni
ngupun ek ei, piinarpi wii mułum kin, enim wu ei omba ei, kanik kin, ok
eipi puk, yi erngii.
7 Enim piinmin; enim sin erpin oł ei erngii. Ok sin enim kin mułpun,
kunum ei, sin wii mulerpin mon.
8 Sin enim angił ełe, kuni wii si nunerpin mon. Sin top minj erpin. Sin
kongun dinga erpin ei, kongun epin, tinga pei, kongun erpin. Nimbił erang
sin oł embin tui endi, enim ngenj ełe, embin endi kindnerpin.
9 Yi mił, sin enim kin kuni ni, epi si nułamin; ba yi mił enerpin mon!
Nimbił erang sin oł yi eramin kin, enim sin enmin oł ei kanik kin, ekii singii
ni piipin erpin.
10 Enim piinmin, kumb ok sin enim kin mułpun kunum ei, sin enim lo
ek ni ngupun. Ei yi mił, wu endi kongun enerim kin, eim kuni nunermba
niłmin.
11 Nimbił erang sin ek yi mił nipin? Ei yi mił, enim mulk konu tuk ełe,
wumb kombur wii mołmun nengin piipin kin nipin. Ei kongun enarik kin,
wii minj mołmun nik; ba en enim, ek eipi eipi, wumb eipi epi ei, sin sinim
epi nik ełmin. Ba en enim epi mendpił mon.
12 Sinim nge Owundu Jiisas nge embe ełe, sin lo ek nipin kin, wu ombu
nge ngupun. Sin ek yi enmin piik kin, oł yi erngii ni piipin nipin ełmin. En
enim mandi ełe, kun ka molk kin, kongun erik kin, en enim nge kuni tonu
wang kin, nungii nge nipin ełmin.
13 Ba enginjpin noł, enim oł ka enmin oł ei, ei kindmin ninerei mon!

14 Pe wu endi, sin pipe połpun ninmin ek ei, ekii sinerim kin, enim wu ei
kin, andan to kun er ngok mułngii. Molk kin, eim omba konu ei, ek tang
ngunarik erangin kin, eim singambił erang piimba.
15 Sin kin opu orung wu nik kin, ek ngok yi enerngii mon! Enim yi piingii,
sin enginjpin nik, ngungii.
16 Gos Owundu eim noman emin ka nge pułwu ei, eim kunum kunum eim
enim kin, epi pei enim noman emin ka ngopu kin, Owundu eim enim kin
kunum kunum tep er mułmba.
17 Na Pol, na nam ek ei połup kin, enim ngond. Enim ka mułeiyo! Na pipe
pei nam połup kin, enim ngoł. Ek yi mił, ni połup kin, enim ngoł.
18 Sinim nge Owundu Jiisas Krais ei, eim nge noman ka ełe enim kin pei
mułangłi!

Pol Mon Timosii Kin Kumna Połpu Kindim

Pol Kumna Pipe Ei Połpu Timosii Ngum

1 Na Pol, na Krais Jiisas nge ek se andił wu. Gos eim kin sinim sipi orung sim kin, Krais Jiisas sinim kui er mołmun ei, eim na eim ek ka se endii nim.

2 Timosii na Gos ek nip nim ngamb kin, pii gii nirin. Ełe nge na nim arnim mił moł. Na pipe ei połup nim ngond. Sinim Owundu Jiisas Krais ni, Erinjpin Gos ni, wumb kaimb sipi, wumb noman emin ka ngopu, wumb noman ka ngopu, yi ełim nge pułwu. Eim nim kin mułangłi.

3 Kumb ok na Maseroniya konu ełe bii pendip kin, na nim kanip ek ninj mił yi ku, akip nind. Nim Epeses konu ełe molkun, wumb kombur kindan puk kin, wumb ek kend tok nik, wumb ngok erngii ei, mon ninjii!

4 Wumb en enim, kupenjing noł nge embe pei, ek kanim kanim ninmin ei, ek poł wii ni ek ei ninerngii! Wumb eipi ek ei nge, piik kun enarik kin, noman eipi eipi seng kin, Gos kin pii gii ninarik kin, Gos kongun ei, enenjing ku.

5 Ba pe na lo ek ei nip nim ngond ei, wumb ekii sik enjing kin, kapłi en enim noman emin pup, noman ka seng kin, Jiisas pii gii mendpił ningii. Pe en enim wumb eipi kin, noman ngok, enmin oł ei erngii.

6 Ba wumb kombur, Gos ek ka ei piinarik, si kindik kin, ek wii ei piik owuł owuł yi erik mołmun.

7 Pe wumb en enim, Gos nge lo ek ei, ek mon wu mołpun kin, wumb ek emb to ngopun, yi ermin ni piiłmin. Ba en enim ek ei piinarik kin, ek pułe pii poł tunanmin ku.

8 Sin piinmin, Gos lo ek ei kun ka pałim. Nimbił erang sin kongun kun ermin ei, Gos nirim mił ermin.

9-10 Wumb lo ek to kindik, oł kis erik kin, Gos kin buł ngok, Gos ek piinermin mon nik, wumb num ek piinarik kin, ernjing menjing to konduk, wumb eipi to konduk; nga wu eipi tok ełmin ku. Wu endi pupu kin, amb eipi kin ningił erang kin amb eipi pupu, wu eipi kin ningił erang kin, oł kis kanim erik yi mił ełmin. Nga wu kombur wumb epi waning sik, oł ei ełmin. Nga wumb ek kend tok nik; nga ek kend tok, keimi mił nik ełmin. Lo ek ka ei yi ełim. Nga oł kis ei, eipi kanim kanim ei, Gos ek keimi kin, opu orung ełim ku.

11 Ek keimi ei, ek ende mił, Gos ek ka ni ngopu, “Yi ninjii!” nim; ei ni tor kindind. Ek ka ei, nipi sinim ngopu yi ninim. Gos tiłang owundu ei, pułe yi minj, ka piik mułngii.

12 Na ka piip kin, Krais Jiisas sinim nge Owundu ngond ei, eim na dinga ngopu kin, eim noman ełe piim. Yi mił, eim kongun ei kapłi ermbii. Na noman ka piip eim kin ngond. Ei eim yi piim mił, na eim ek ka ei nimbii end.

13 Keimi, ok na Gos embe ełe, ek ni kis mondup kin, Gos nge wumb tiłap ełe tuk mołmun ei, top ek piinarip yi eł. Ba na ek puł ei, na Gos kin pii gii ninarip kin, yi erip mult. Ba Gos eim nge tiłang ei, na andan topu kin, na kaimb sim.

14 Owundu na kin noman ka ngang kin, na Krais Jiisas kin pii gii nip kin, noman ka ngond.

15 Krais Jiisas eim ya mei ełe mani opu kin, sinim oł kis enmin wumb ei, sipi orung simba nge om. Om ei, ek keimi ek ei piik kin, wumb pei pii gii ningii. Nik kin, oł kis enmin ei, na puł pendip eł.

16 Ba Krais Jiisas eim noman ka ei, ok na oł kis owundu eł wu, kin ngum. Ngang kin, na wumb pei andan tunj oł ei, wumb kanik kin, Gos kin pii gii nik kin, kunum kunum konj ka mułngii. Yi pimba ei piipi kin, Gos ok, na kaimb sipi ngum.
17 Ngang kin, eim king kunum kunum tep mołułum wu; nga kulałiłim ei, eim nge tiłang owundu ni, noman ka wii ni, eim embe owundu ei, eim kin kunum kunum pimba. Ei keimi!
18 Timosii nim na arnim nind. Gos ek mon ok połpu kin, eim ek ni tor kindiłim wumb nirim mił, nim kin pulnjung ei, na nim kin nga ngop ek ei, pii kun erkin kin, nim ambił gii nikin mulnjii.
19 Ei nim pii gii dinga peng kin, nim noman tuk ka seng kin, moł punjii. Wumb kombur en enim noman tuk ełe, ek niłim mił, buł ngok enjing wumb ei, en enim pii gii ei, nga pinerang kin, poru nim.
20 Aimeniyas kin Eliksander tał yi enjngił. Na wu tał sip kin Seisen nge angił ełe kindinj ei, pukuł kin Seisen ek piikił. Piikił kin, nga Gos kin ek ambilk erngii ei, mon nip kindamb kin, punjnguł.

2

Prei Ełmin Oł Ei

1-2 Akip kumna kongun ei, na nim andan top nemb kin enjii. Ek kumna pałim ei yi mił. Enim Gos kin noman ka ngok, prei erik kin, wumb eipi paki tumba nik kin, Gos eim kin kii sik yi erangin kin, wumb pei paki tumba. Pe king ni, gapman ni, yi ku, enim Gos kin, prei erik ngangin kin, sinim noman emin peng kin, sinim Gos andłam kun ka ełe, ekii sipin bin.
3 Prei yi nge ermin ei, Gos piipi kin, ka piimba. Sinim paki topu, noman ka ngopu kin, sinim orung sipi minj mołum.
4 Eim wumb pei sipi, Gos kin orung seng kin, eim ek keimi pałim ei, pułe piingii ni piinim.
5 Sinim piinmin ei, Gos endeim mendpił mołum. Pe wu endeim tuk Gos kin wumb tuk oi ełe angłim. Angłim wu ei, Krais Jiisas mołum. Mołpu kin, eim wumb sipi, Gos kin orung simba nge angłim.
6 Pe Jiisas kunum poru neng kin, eim noman konj eim wumb pei topu er si orung sim. Sipi kin, Gos piim mił, ei eim er tor kindim ei, Gos eim wumb pei sipi kin, orung simbii ni, peni ełe er tor kindim.
7 Gos eim yi nim, “Pol nim ek ei se endii,” nim. Neng kin, na se andip, eim ek ei, ni tor kindip end. Na ek keimi nind; na ek kend tunand mon. Gos eim na kindang pup kin, wumb tiłap eipi kin, ek nip ngop eramb kin, wumb ek keimi ei, pii gii ningii, nipi kindim.
8 Yi pałim ei, na piip kin nind ei, en enim wumb konu orung orung wumb pei, Gos kin angił ełe tonu kindik kin, prei erik, Gos ngok kin, kun ka mułngii. Molk kin, noman kis ni, ek mił erik enmin ei, si kindik kin prei minj erik mułngii!
9 Na noman ełe yi pałim; amb en enim konduk ni, epi ełmin mił ei, kun ka erngii. Amb en enim peng enjin ełe epi kanim kanim erik kin, biis gol ni, epi tiłang erpi, biningał erpi, ku owundu pupu kin, enim epi ei sik kin, moke enerngii mon!
10 Amb en enim Gos nge ambiłam mułmun ni piingii amb ombu, en enim kongun ka kanim kanim erik mułngii. Amb ombu, en enim ngenj ełe, konduk ka wii mił peng mułngii.
11 Amb wu ek ei piik kin, en enim ek tingarik kin, wii molk, Gos ek piingii.
12 Na amb endi, wu kin ek emb top kin, ermba nip mundnał. Amb en enim kom sek molk kin, ek minj piingii, nił.

13 Nimbił erang Gos kumna Andam erpi kin, ekii se Eiwa eririm.
14 Nga Andam ek kend ei, pii gii nineririm; ba amb ei, eim ek kend ei, pii
gii nipi kin, Gos lo ek piinarpi, ekii sinarpi kin, oł kis eririm.
15 Ba amb en enim kongun ei, kangił minj mengk mułngii. Molk kin, en
enim noman ka seng kin, oł kun ka erik kin, Gos kin pii gii nik kin, wumb
noman ngok mułngii. Molk kin, Gos en enim sipi orung simba.

3

Gos Nge Tiłap Tep Enmin Wumb Ek

1 Ek ei keimi, wu nii endi eim wumb Gos tiłap ełe tuk o mołmun wumb ei,
tep mułmbii ni piimba ei, eim kongun ka simba.
2 Pe tep ermba wu ei, eim kongun kun ermba ei, eim oł endi erang kin,
kanik nik enerngii; ba eim kongun ka ermba. Eim amb endeim nge wam
mułmba. Pe eim noman ełe, kun ka erpi mułmba! Eim noman ka piipi kin,
oł kun ka erpi ba. Eim wumb pei kanpi kin, ek ka nipi kin, eim ngii konu ełe
sipipi kin, kuni ngumba. Ngopu kin, nga wumb kin ek emb ka top ermba.
3 Eim noł dinga nopu, wulu punermba mon! Eim noman kis sikir piipi
kin, yi enermba mon! Wumb pei kin mandił ka mułmba. Eim wumb kin
opu enarpi kin, ku nin epi ei, noman to piinarpi mułmba.
4 Eim nge ambim, ni kangił ei pei, tep ka ermba. Erpi kin, eim kingam
noł, eim nimba ek ei, piik kin, ekii sik erngii.
5 Wu endi eim kingam, ambim noł tep ka mulermba wu ei, Gos tiłap ełe
tuk ok mułmun wumb ei, tep enermba mon ku!
6 Wumb konj, Gos tiłap ełe onjung wumb ei, tep wumb mulerngii. Mon
pim kin, eim noman kis pepi erang kin, Gos wumb ei to tor kindpi kin,
Seisen kin kindpi ermba.
7 Nga wu endi Gos nge embe ełe oł kun ka erpi kin, wumb torung mułngii
konu ełe erang wumb ei, eim oł kun ka wii enim nik kin, eim embe ambił
tonu kindik, yi mił erngii. Erik kin wu ei, Gos tiłap wumb mułngii konu
ełe tep wu mundangin kin mułmba. Pe eim embe ka pinerim kin, eim
singambił piipi mołpu kin, Seisen nge omu kon ei mił, ełe tuk ba.

Gos Nge Tiłap Wumb Tuk Paki Tołmun Wumb

8 Yi minj, Gos nge tiłap ełe tuk molk paki tołmun wumb ei, noman ka piik
kin, kongun kun ka erngii. Erik kin, enim ek gupu tał yi er ninerngii mon!
Noł dinga nok kin, wulu punerngii mon! Nga enim wumb eipi epi simin ni
piinerngii mon!
9 En enim noman konj ka seng kin, ek keimi ei, ambił gii nik kin, pii gii
dinga peng mułngii.
10 Enim Gos nge tiłap ełe wu num ni, peng pim wu ni molk keningii. Wu
kombur Gos nge tiłap ełe kongun paki tok mułngii wumb ei, kanik kin, kapłi
enjing kin, ekii se mundangin kin, kongun paki tok er mułngii.
11 Yi mił ku, amb en enim oł kun pałim mił, oł ei erngii. Wumb ningii ek
ei sipik kin, ek waim ninerngii mon. Pe noł dinga nunjung kin, nołmun mił
piik nei. Nik kin, kunum kunum oł keimi kun ka minj erik mułngii.
12 Gos nge tiłap ełe kongun paki topu mułmba wu ei, eim amb endeim
minj mułmba. Eim ambim kingam noł pei, tep ka erpi mułmba.
13 Gos nge tiłap ełe kongun erngii wumb ei, kongun ka erangin kin, en
enim ei tonu ba. Pang kin, Krais Jiisas nge ek ka ei, wumb en enim pii gii
nik kin, dinga kindik, angk nik kin, wumb eipi ngungii ku.

Gos Nge Ełim Oł Pułe

14 Keimi, na enim kin kunum mandi ołamb; ba na mon ei połup kin, enim
ngond.
15 Pe na sikir enim kin tor onenj kin, enim pipe ek ei kanik kin, Gos nge
tiłap wumb ei, noman konj sik mułngii. Molk kin, Gos nge tiłap wumb
mułngii ei, Gos nge men ngii mił mułułangin. Gos eim noman konj kunum
kunum mołułum nge pułwu. Enim ngii tumunj mił dinga peng molk kin,
Gos ek keimi ei, ambilk tonu kindik er mułngii.
16 Keimi, ek pułe ei, Gos ełim oł ei nge, owundu ei, wumb endi ei, to mani
kindnerngii pałim!
Ek ei yi mił, “Krais Jiisas eim mani mei ełe opu kin, wu mendpił tał mołpu
tor om. Wang kin, Gos Gui Ka ei, ek keimi mendpił nipi, ek pułe ni
tor peni ełe kindim. Gos enjel eim kenjing ei, eim ek ei, wumb konu
orung orung pei piinjing. Piik kin, mani mei ełe wumb eim ek ni tor
kindang kin, pii gii ninjing. Nik kin, Gos eim tiłang owundu sipi, tonu
epin sipipi kin, tiłang owundu eim kin ngum.”

4

Ek Emb Tok Wumb Ngok Ek Kend Tok Niłmin

1 Gos nge Gui Ka ek nipi, tor kindpi yi ninim. “Ekii se wumb kombur pii
gii ek ei, si kindik kin, ek kend gui nimba ek ei, ekii sik pungii. Nga gui kis
ek ei piingii ku.”
2 Ek kend wumb ei, ek kend tok oł yi mił ełmin wumb ei, en enim noman
tuk ełe piinenjing. Piinarik kin, en enim noman tuk ełe, ek kend pei to tor
kindinmin. Kindinmin ei, en enim yi ni piinmin; sin noman tuk ełe oł kun
ka enmin, ni piinmin. Ba en enim noman tuk ełe wulu pang mił molk kin,
en enim oł kis ełmin oł ei ni piinałmin mon!
3 Wu amb sinermin mon nik kin, wumb kuni mon nik mowii ełmin. Ba
Gos ek keimi, pii gii nipin enmin wumb piinmin ei, Gos er sim sałim epi ei,
sinim eim kin noman ka pii ngopun kin simin
4 Sinim piinmin, epi pei Gos er sirim sałim ei ka. Sinim epi ei, si
kindnenmin mon! Ei sinim sipin kin, Gos kin noman ka piipin kin ngumun.

Krais Jiisas Nge Kongun Wu Ka

5 Keimi Gos eim ek ka ełe, sinim prei eramin kin, eim sinim kin epi endi
ermin epi ei, kun ka mułmba.
6 Pe nim ek emb ka tokun angnim noł ngun kin, nim Krais Jiisas nge
kongun wu ka mulnjii. Nga nim noman ełe, ek ka ei, dinga pii gii ek dinga
ei sikin kin, oł tał ei, nim dinga ngangił kin, Gos kongun ei, ekii sinjii.
7 Ba amb mam ombu, ek siimał eimał wii ei nik kin, ek jerił ningii ek ei,
nim buł ngokun kin, nim Gos oł kun pałim mił ei, kun er mulnjii.
8 Nim pin kin, sinim ngenj ełe kongun ermin ei, aninga er paki tumba. Ba
Gos nge oł kun ka ermin ei, sinim paki owundu tumba. Ei pe sinim konj
mołmun ei, paki topu nga ekii se, eim sinim kunum kunum paki tang kin,
konj mułmun.
9 Ek ei, ek keimi mendpił, sinim wumb pei piipin kin pii gii nipin ermin
pałim.
10 Gos eim wumb pei sip orung simbii ni piinim ei, sinim wu amb Gos eim
kin pii gii ni mułmun ei, keimi sim. Gos kunum kunum konj mołułum pułwu
eim kin, sinim pii gii keimi nipin kin, Gos sinim sipi orung simba ni, kui er
mułmun. Ełe nge piipin kin, sinim kongun dinga enmin.
11 Nim ek ei nikin kin, emb to wumb ngo!

12 Wumb nim keningii ei, nim wu kang wu mił, keningii. Ba nim wu wii
mił ni piinerngii mon! Nim Gos tiłap ełe molkun kin, ek ka nikin, oł ei erkin
andłam andkin kin, oł enjii mił ei wumb keningii. Pe nga oł kun erik enmin
oł ei ni, wumb pii gii nik enmin oł ei, erkin andan tokun kin, wumb keningii.
13 Kunum ełe, nim na kui er mulnjii kunum ei, wumb kankin kin, Gos ek
ei erkin nikin wumb ngokun kin, kongun dinga ei enjii. Erkin kin, wumb
oł yi mił erngii nikin kin, ek ka ni wumb ngan piingii.
14 Gos nge dinga ełe, Gos Gui Ka ek ei nipi, nim ngum ei, nim ten kulkun
enenjii. Gos nge tiłap ełe tep ełmin wumb oł ei erik kin, nim angił peng ełe
ambilk kin, pui nik kindngii ei, si kindnenjii ku.
15 Kunum kunum nim kongun ei, tep ka erkin kin ninim kongun ełe
kunum kunum er mułan kin, nim enjii kongun ei, ka mułang kin, wumb
pei keningii.
16 Nim noman ełe ka peng kongun erkin kin, ek nikin wumb ngokun enjii
ei, pii kun erkin kin, ninjii. Kunum kunum nim kongun dinga kindkin enjii.
Pe ninim yi er mułan kin, ninim kongun ei, Gos kin kun ka er mułan kin,
nga wumb nim gupu ełe ek piingii wumb ei, pei kun ka mułngii ku.

5

Pii Gii Wumb Kin Oł Ka Erngii

1 Nim wu mam endi kin ek ngunenjii mon. Ninim arnim kin ek ka niłin
yi mił ku ek ka ninjii. Nga wu kang wu, ninim angnim noł kin, ek ka niłin
mił yi ku, ek ka ninjii.
2 Ninim manim noł kin, ek ka niłin mił ku, amb tukui ombu kin ek ka ni
ngokun yi enjii. Ambił mułngii ei, ninim einim noł kin, ek ka niłin mił ku,
ek ka nikin oł ka enjii.
3 Pe amb endi wam kułang kangił endi mulerang kin, eim amb wei
mendpił mułmba ei, eim kin oł ka erkin kin, paki tunjii.
4 Ba amb wei endi eim kingam min, kupam noł mułngii ei, enim piik kun
erngii! Kongun kumna ei yi mił, ninim arnim manim noł kin paki tokun
kin, epi pei sinjii ei, ngo orung kindkin kin, tep ka erkin mulnjii. Keimi, Gos
oł ei nge, noman peng piinim.
5 Amb endi wam kułang kin, eim endeim multum amb ei, eim yi mił ełim.
Eim Gos kin pii gii nipi kin, kunum kunum epin tinga, prei minj er mołułum.
6 Ba amb endi eim wam kułang kin, eim Gos nge ek piinarpi kin, eim ngenj
ełe epi ka kanim kanim sipi kin, kuni nipe kuni endi numbii ni piipi kin, yi
er mułmba. Amb ei eim nge noman konj ka ei, nga sinermba mon. Sinarpi
noman konj ka ei, am kułii mił kołpu kin, am mendpił ba.
7 Nim ek ei ekii sikin kin, amb ni, wumb kan neng kin, en enim epi endi
ngenj ełe pinerang kin, ka minj mułngii.
8 Ba wu endi eim nge tiłap ende ei, kan kun enarpi, eim nge miyem ende
ei, kan kun enarpi kin, yi ermba wu ei, Gos kin pii gii si kindpi kin, wumb
Gos ek piinarik mołmun wumb ei, mił mon. Eim am wumb ei, to mani
kindpi kin, eim am wu kis wii mołum.
9-10 Kumb ok, wu amb wenjing noł kulk ei, nim amb ombu nge embe yi
minj pulnjii. Amb nii endi, kung ngii engki ei nge angił orung nge endeim
multum amb ei, eim wam endeim mendpił kin multum ei, eim embe polkun
pindan kin, Gos tiłap wumb eim paki tungii. Nga eim kongun ka kanim
kanim ermba ei piipi ełim. Erpi kin, eim ok eim kingam noł tep ka eririm.
Erang kin, wumb konu eipi wumb ok, kuni ngumba ngurum. Nga Gos nge
tiłap ełe tuk mulk wumb ei, oł ka ełim. Nga ening kis pim wumb paki tołum

ku. Nga eim kongun kanim kanim erpi, kumep sinarpi kin, wumb wii paki topu kin, oł ka ełim amb ombu kankin kin, en enim embe pulnjii.

11 Ba nim amb gał mił, wenjing kulnjung amb ombu nge, embe pulerii mon! Amb ombu Krais nge ek ei, pii kun enarik kin, nga wu konj puk kin, yi erngii ei, nim embe pulerii!

12 Ok en enim ek dinga nik pendinjing ei, si kindik kin, oł ełe enjing ei nge, en enim pułe keningii.

13 Nga oł eipi endi ełmin ku. En enim ten kulk kin, wumb ngii eipi nge ełe pułmun ei, en enim wii punałmin mon. En enim wumb eipi niłmin ek ei piik kin, waning sipiłmin. Sipik kin, wumb eipi nengin ek kanim kanim niłmin ek ei, sinim ninermin mon.

14 Ei na yi piip kin, amb gał mił ombu nga wu puk kin, kangił mengk ngii konu ełe, kongun er mułngii. Pe amb ombu yi mił enjing kin, sinim opu orung wumb endi sinim kin tonu opu kin, ek kis nipi, onermba mon.

15 Nim piin, amb kombur Jiisas nge andłam ka ei, si kindik kin, Seisen andłam ełe ekii sinmin.

16 Pe wu kombur Gos nge tiłap ełe molk kułangin kin, amb mendpił mułngii. Mułngii amb ei, Gos kin pii gii nirim amb mam endi mułum ei, eim opu kin, amb ombu, paki topu, yi er mułang kin, Gos nge tiłap ełe mułngii ei, noman embin pinermba mon. Nga Gos tiłap ende mułngii wumb ei, amb endi wam mulerang kin, eim mendpił mułmba ei, paki tungii ku.

17 Pe wumb num kongun ka erngii ei, enim Gos nge tiłap ełe mołmun wumb ei, wumb ombu nge embe ambił tonu kindngii. Na wumb num ei, kongun dinga erik kin, Gos ek ei nik kin, wumb ngungii nip nind. Wumb ei, kumep ka wii kapłi singii.

18 Sinim piinmin, nimbił erang Gos ek ka mon poł pendrim ei, wumb kongun enmin ełe ek yi ninim,

“Kung kou kuni wiis kembimba kunum ei, nim kung kou gupu ełe kan tunenjii.” Nga ek yi nim, “Kongun enmin wumb ei, en enim wumb kumep singii.”

19 Pe wu endi yi nimba, men ngii tep ełim wu ei, oł kis endi erim. Erim nimba ek ei, nim piinenjii mon! Wu tał tekliki mił, ok ek yi ninjing kin, nim kii sikin piinjii.

20 Pe men ngii tep ełmin wu kombur, oł kis enjing kin, nim men ngii tep ełmin wu kombur wii tan kułou tangin kin, wu ombu pei mułngii oł kis erik enjing oł ei, ni kun eran kin, wu eipi ombu kanik kin, mund mong kulk kin, oł kis enerngii mon.

21 Gos ni, Krais Jiisas ni, Gos nge enjel ei, kumb ełe nim nind. Nim kongun ei, tep ka wii erkin mułii! Wumb eipi oł kis erngii ei, nim ek dinga nikin kin, nga ninim nge wu puł min, kongun ende wu endi oł kis ermba ei, kan wiik tokun kin, koi er pindnenjii mon! Nim wumb endeim endeim oł kis erngii ei, ek kun minj nikin kin, er kun enjii.

22 Nim wu ei, ka mołum ni piikin kin, tep wu sikir mundmbii, ni enenjii. Yi en kin, wu ei, epi oł kis ei, nim kin pimba. Ninim ka mulnjii nge, pii kun erkin kin mulnjii.

23 Nim noł wii minj nunenjii! Nim noł wain aninga kopur kin ouni nunjii. Nan kin, kirim tuk ełe paki tumba. Nimbił erang nim kunum kunum ening pałim ei, nga pinermba mon.

24 Wumb kombur oł kis ełmin ei, Gos wumb ei kin, kos ermba. Erang kin, kos ełe sikir punmun. Oł kis ełmin ei, kos erangin kin, wumb pei sikir kaniłmin. Ba wumb kombur oł kis erik enmin oł ei, koi er pepi ekii se, tor wang kin kaninmin.

25 Yi mił ku, oł ka enmin ei, sikir tor onum. Nga wumb kombur oł ka enmin ei, sikir tor wang kin, kinenjii; ba oł ei kunum kunum koi er pinermba mon.

6

Kongun Wumb Nge Ek

1 Wumb kongun wii enmin wumb ei, yi mił piinmin. Na kongun tep enim wu ei, wu ka ni piił. Piip kin wu ei, embe ambił tonu kindip, yi eramb kin, wumb eipi ombu, Gos ek sin ni tor kindpin ni, Gos nge wumb tiłap oł pałim mił erik kin, oł kis endi enarik kin, kun ka enmin, ni piingii.

2 Gos nge tiłap ełe molk kin, kongun wii enmin ei, noman yi piinerngii. Tep enim wu ei, na engnan noł ku, ni piip ek ningii ei, to kindmbii ni, yi piinerii mon! En enim yi piinmin ei, Gos nge tiłap ełe mołum ei, na eim noman ka ngumbii ni piimin. Piik kin, na eim kin kongun ka eramb kin, eim na kongun ełe epi ka sinim. Seng kin, en enim yi piik kin, kongun ka wii mendpił er punmun. Puk kin, kunum kunum nim wumb kongun wii ei nge, andan tan kanik kin, wumb en enim kongun oł ka ei, erngii.

Oł Mendpił Gos Epi Pei Keimi Siłmin

3-5 Sinim nge Owundu Jiisas Krais nge ek ei, sinim Gos nge oł ei, ka nipi andan tonum. Pe wu endi, eim Jiisas nge ek kun ei ninarpi, si kindpi kin, ek eipi nipi, wumb ngumba ei, kun pinermba. Wu ei ek to kindpi kin, yi enim ei eim noman ka pinałim mon! Na nam wu ka ni piiłim; ba eim noman kis peng kin, eim ek ka endi ninałim mon. Eim wumb ek mił erik kin, ek kis nik erngii ei nge, noman ngopu, yi ełim. Ełim ek ei nge, oł yi mił ełim. Wumb eipi kin noman kis peng, opu erik kin, wumb ek buł ambilk kin, engnjing kin, ek kis nik ełmin. Erik kin, kunum kunum ek mił erik yi ełmin. Erik kin, en enim noman eipi peng kin, Gos ek keimi ei ambił gii ninałmin. Ninarik piik kin, yi piiłmin; Gos nge oł ei, epi pei singii nge, ełmin ni piiłmin.

6 Keimi, wu endi Gos nge piimba oł ei, ekii simba wu ei, Gos epi pei simba ku. Ei yi mił, pe wu endi eim Gos nge oł ka ei erpi mołpu kin, nam epi sałim ei, kapłi ni piimba wu ei, eim epi ka pei eim kin simba.

7 Sinim piinmin, sinim menjpin mei ełe mengim kunum ei, sinim epi endi sipin tu wunenjpin mon. Yi mił ku, ekii se sinim mei konu ełe si kindpin kin bin. Bin kunum ełe, epi endi sipin kin, punermin mon.

8 Pe sinim kuni ni, alap ni, epi pei mułang kin, yi nimin; sin epi pei sałim pa yi nimin.

9 Ba wumb nii endi, epi pei simbii ni piiłim wumb ei, epi simbii ni erpi kin, bok tołum. Ei yi mił, wumb ka tumun niłmin wumb ei, ka mili kuł pindangin kin tołum. Yi mił, wu endi epi pei simbii ni piimba wu ei, eim noman tuk ełe, epi eipi eipi noman to piipi kin, bok topu, konu kis mendpił ełe ba.

10 Wu endi eim ku nin epi pei simbii ni piiłim wu ei, eim oł kis ei nge puł mam pendpi kin, eim oł kis kanim kanim ełim. Wu kombur en enim, ku nin epi noman peng kin, yi mił erngii wu ombu, en enim pii gii ei, si kindik kin, en enim noman tuk ełe embin peng piingii.

11 Ba nim Gos nge wu ei, oł ombu ngokun kin, si kind kin, eipi punjii. Gos nge oł kun ka ei, dinga erkin kin, andłam pimba mił punjii. Pukun pii gii nikin kin, wumb eipi noman ka ngokun wumb ei, nim tungii ei dinga angan kin, tungii. Tungii oł ei noman emin ka er wumb ngunjii.

12 Wumb nii endi Jiisas kin pii gii pimba wu ei, eim yi mił; wumb ka wii epi wii singii nengin kin, sikir punmun oł ei mił, yi erik singii. Singii ei mił ku, nim Timosii yi mił ku enjii. Nim kongun ei dinga kind erkin kin, Gos nim kan wiik to mundang kin, kunum kunum noman konj sinjii. Sikin kin,

nim pii gii peng kin, wumb ningił ełe angkin kin, ek dinga ni tor kindkin wumb ngunjii!

13 Gos wumb ni, epi pei eim noman konj ngołum. Pe Krais Jiisas eim ek pułe, Pondiyas Pailos kumb ełe ni tor kindrim. Gos kin, Krais Jiisas nge kumb ełe, na nim Timosii kongun ei ngond.

14 Nim Gos nge ek ka dinga ełe tep ka er nikin mulnjii. Molkun kin, wumb ek kis penj, tui nin, wumb ek kis ni ngok kin Gos ek ka ei kin yi enerngii mon. Nim kongun kunum kunum erkin kin, tep er mułan kin, Krais Jiisas orung omba kunum ei, opu tor omba.

15 Gos nge kunum sirim kunum ei, tonu wang kin, Jiisas kindang tor omba. Gos endeim mendpił noman ka piik kin enmin oł ei nge, puławu. Nga eim mendpił dinga peng kin, tep er mołułum. Mołpu kin, mani mei ełe wu num ei, moł mani kindangin kin, Gos wu num moł tonu punum. Pupu kin, nga king mani mei ełe king ei, moł mani pangin kin, Gos King moł tonu pupu mołum.

16 Ei eim mendpił kulałiłim; eim tiłang owundu mołułum. Pe sinim eim kin mandi bin mił mon. Ok wumb endi, Gos kinałim mon. Pe wumb endi yi ku Gos kinanmin mon ku. Keimi eim nge embe owundu mendpił ni, eim noman dinga owundu ei ni, kunum kunum pimba, ei keimi!

Wumb Epi Pei Sałiłim Wumb

17 Wumb ya mei konu ełe, epi sałim wumb ei kankin, ek dinga ninjii. Mani mei ełe epi sikir kis mołpu ełim epi ei kin, noman ngok kin, pii gii ninerngii mon. Ninarik kin oł kis kanim kanim erik kin, ek piinarik erngii ei, mon nikin kin, Gos mendpił kin, pii gii ningii, ei kapłi ninjii. Gos eim sinim epi ka pei, kunum kunum ngang kin sinim ka piiłmin.

18 Wumb epi pei sałiłim ei, kankin ninjii! Enim kongun ka pei erik kin, en enim kongun pei oł kun ka enmin ni piik kin, ka piingii. Piik kin, kunum kunum en enim epi ei, mok tok wumb eipi eipi epi sinałim wumb ei kin, ngungii.

19 Pe wumb en enim oł yi enjing kin, ekii se epi pei ei, en enim paki tumba. Yi erik kin, en enim kunum kunum konj mendpił sik kin, Gos konu ełe mułngii.

20 Timosii nim Gos nim ngum kongun ei, nim tep kun ka er mulnjii! Wumb ek wii nik erngii ek ei, nim piinarkin kin, nim ek ei buł ngunjii. Nga wumb kombur molk kin ek kend tok ek kun pałim ningii. Ningii ek ei nge sin sinim noman ka wii pałim, pa niłmin. Niłmin ek ei nge Gos kin opu orung ek mił pałiłim.

21 Wumb kombur en enim yi ninmin, “Sin sinim noman ka pałim,” pa niłmin. Nik kin, Gos ek keimi pii gii ningii andłam ei si kindiłmin.

Gos nge noman ka enim ngang kin, enim kin mułmba.

Pol Mon Timosii Kin Nga Endi Połpu Kindim

1 Na Pol, na Krais Jiisas nge ek ei se andił wu. Gos eim ek dinga yi ni
pendim. Jiisas Krais nge kongun ełe, Gos eim noman konj ei, sinim mei
wumb ngumbii nirim. Nipi kin, eim noman ełe, “Na ek se endii,” nim.

2 Timosii nim na nge kingam mił, na pipe ei połup nim ngond. Sinim
nge Erinjpin Gos ni, Krais Jiisas Owundu nim kin kaimb sipi nim noman ka
ngang kin nim noman emin ka peng mulnjii.

3 Na nge kumb ok kupnan noł wumb mulk wumb ei, Gos nge oł ei ekii
siłmin oł ei nge, kunum na nim kin piip kin, na Gos kin prei epin tinga
kunum kunum erip kin, noman ka piip ngoł.

4 Nim ningił ka mani orum ei na piip kin, na nim kanip kin, ka piimbii ni
piind.

5 Nim pii gii nin ei, na keimi ni piind. Ei kend mon. Pii gii nin oł ei, nim
apinim Lois ełim oł ei nim en. Nga ninim manim Yunis yi ku ełim. Pe na
piind ei, na pii gii ei nge, nim kin pałim ku.

6 Ei na piip kin, nim nip ngond. Gos nge epi wii ngurum ei, nim noman
pirek neng piinjii. Ok na nim peng ełe, angił tonu kindinj kunum ei, Gos
eim nim noman ka ei, epi wii mił nim ngurum. Pe ninim Gos noman ka epi
wii ngurum ei, piikin kin enjii. Eran kin, nim noman ka sirim ei, am opu
owundu ermba. Ei yi mił, wu endi eim dup kałpi kin, pup tang kin, nimbił
oł ełim? Ei sikir nopu owundu ełim ei mił, yi enjii ku.

7 Nim piin; Gos sinim kin Gui Ka ngum ei, sinim kulermin. Ba Gos Gui Ka
sinim noman dinga ngum. Ngang kin, sinim wumb noman ka ngopun kin,
sin sinim tep ka er mułmun nge ngum.

8 Ei piikin kin, owundu nge ek ei singambił piikin kin, ninerii! Nim na
kin singambił piinerii ku! Na Gos nge wu moł. Nim Gos nge dinga ngang
kin, nim oł embin tui tonu omba ei ko wukun kin, na kin wan, siłip kongun
ende erpił kin, Gos ek ka ni wumb ngumbuł.

9 Gos eim sinim sipi orung seng kin, nam nge wumb mułngii nim. Pe
sinim eim kin ouni ka endi eramin kin, Gos sinim sip orung sinerim mon.
Eim nge noman ełe, sinim noman ka ngopu kin, sinim wii to sim. Kumb ok,
muł mei eneririm kunum ei, Krais Jiisas eim sinim kin noman ka ngurum.

10 Ba akip kunum ełe, Krais Jiisas sinim sip orung simba nge tor onum.
Eim nge kongun ełe, Gos nge noman ngurum. Ei tor wang kin sinim
piinmin, Krais Jiisas eim wumb koltmun oł ei nge, to mani kindpi, si kindim.
Si kindpi kin, Gos nge ek ka ni tor kindim. Ei yi mił, noman konj ei nga poru
ninermba; ba kunum kunum konj pimba.

11 Gos eim na kongun ngopu kin, ek ka ei ninjii ni mundum. Na mołup
kin, ek nip, wumb ngop, ek se andip kin, wumb ek emb top, wumb ngop
nip kin, ermbii ni mundum.

12 Gos ek ka ei minj, na ngenj ełe, oł embin tui tonu omba. Oł pułe ełe
peng kin, na oł embin tui ei, ngenj ełe tonu onum. Ba ełe nge, na ngenj
singambił piinermbii mon. Na wu ei kin, pii gii dinga peng moł ei, na pii
poru nind. Eim na angił ełe kongun ngurum ei, kunum kunum ka pep ba.
Pang kin, eim kunum owundu sirim kunum ei tonu omba.

13 Na ek kun nip, nim andan top ngunj mił, nim wumb kankin kin, ek
ka ni ngan piingii. Nim Krais Jiisas kin pii gii dinga peng kin, ek ninim mił
piikin kin, Jiisas eim noman ka ngokun kin, ek ei ambił gii ni mulnjii.

14 Gos nim kin epi ka angił ełe pendim ei, piikin kin, tep ka er mulnjii. Pe
Gos nge Gui Ka sinim kin tuk ełe mołum ei, nim noman dinga ngopu kin,
kongun ei paki tang kin, kongun ei kun ka er mułngii.
15 Nim piin kin, Eisiya konu owundu ełe, Jiisas kin pii gii nik enjing wumb
ni, Piselas ni, Emosenis ni wu tał kin, wumb pei na si kindinmin.
16 Na Gos Owundu kin prei ermbii ni, wu Onesiporas ni eim amb kangił
ei, Gos paki tumba ni piind. Kunum pei, Onesiporas eim na kin noman ka
pii ngołum. Na kan ngii pir kunum ei, eim na kin singambił pinerim mon.
17 Eim Rom konu owundu ełe opu kin, eim na kur kan simbii nipi orum.
Opu kin, na kan sirim.
18 Na Gos Owundu kin prei eramb kin, Jiisas orung omba ni pendrim
kunum owundu kunum ełe, Gos Owundu opu kin, wu Onesiporas kaimb
sipi ngumba. Ngopu kin Onesiporas eim na Epeses konu ełe epi kanim
kanim erpi kin, na paki tołum; ei ninim piiłin.

2

Nim Krais Jiisas Nge Opu Wu Ka Mulnjii

1 Pe nim na nge kingam mołun. Krais Jiisas nim kin to dambiltpi se ende
kind pendim ełe, eim nim kin noman ka ngopu kin, noman dinga ka wii
ngumba ei, nim kunum kunum sinjii.
2 Pe ek pei na nip kin, wumb pei kumb ełe ngunj ek ei, nim piin. Piikin
kin, ek ei nikin, wu kombur ngan kin, dinga piik erngii. Wumb ei, ambił gii
nik mołmun wumb ombu kin, kapłi ek nik kin, wumb emb to ngungii ku.
3 Nim Krais Jiisas nge opu ond wu ka wii dinga molkun kin, oł embin
tui endi tonu omba ei, nim dinga molkun kin, Jiisas Krais nge opu ond wu
mendpił mulnjii.
4 Opu ond wu endi, opu pałiłim kunum ei, pupu kin, kongun eipi kanim
kanim endi enałim, mon! Opu dinga kind erpi, yi er mułang kin, opu ond
wumb tep ełim wu ei, kanpi ka piiłim.
5 Wu epi simin nik kin, sikirik punmun ei, lo pałim mił ei, ekii sinarik
punmun wu ei, epi endi sinermba mon.
6 Wumb nii endi eim kongun dinga kind er pułum, wu min amb ei, eim
kuni tonu wang kin, eim kuni ei, eim kumb se numba.
7 Na nind ek ei, nim kom se piinjii! Owundu nim noman er kun erang
kin, nim ombu pułe pei pii poru ninjii.
8 Kunum kunum nim molkun kin, piinjii ei, Jiisas kołpu kin, nga tonu opu
konj pum ei, piinjii. Eim Deipis nge tiłap ende mołpu kin, ek yi mił, na Gos
ek ka nip tor kindip eł, ei nim piin.
9 Na Gos nge ek ka ei, minj nip eramb kin, wumb na wu kis nik kin, na
oł embin tui kanim kanim ngołmun. Keimi, na sip kan ngii eł kindiłmin; ba
Gos ek ka ei, kan kapłi pinermba mon. Ba pu nip konu ełe orung orung eipi
eipi ba.
10 Ei nam yi piip kin, noman ełe dinga kindip kin, oł embin tui ei piip
ko wup eł. Eł ei, erip kin, Gos eim nge wumb tiłap ei, paki toł. Nam
yi eramb kin, wumb Krais Jiisas kin noman konj kunum kunum sik kin,
kunum kunum eim kin ouni noman dinga tiłang ei sik kin, ka mułngii nip
kin, oł yi mił end.
11 Sinim ek ei pii gii mendpił ninjpin kin, ei keimi ni piimin,

“Sinim Jiisas eim kin kołpun kin, sinim eim kin ouni noman konj kunum
kunum sipin kin, ouni tep to mułmun.

12 Sinim eim kin piipin kin, ol embin tui tonu omba kunum ei, sinim dinga
kind molpun kin, eim king mulmba konu ele, sin eim kin ouni king mil tep
to molmun ku. Pe sinim eim bul ngunjpun kin, kapli eim yi ku, sinim bul
ngumba.
13 Pe sinim Gos eim ek ei piimin nimin; ba ek ei ekii sinarpin enjpin. Ba
Krais Jiisas eim mendpil ek ei, eim keimi piipi molum. Krais Jiisas eim ek
endi nipi keimi mendpil mulmba. Nimbil erang ei eim ek kend ei, kapli
tunermba mon."

Kongun Wu Mendpil Ei Gos Kin Embe Kolulum

14 Kunum kunum nim wumb noman pirek nimba piingii ek ei ninjii. Gos
nge ningil ele, ek dinga nikin kin, wumb ek mil erik kin, ek kanim kanim
nik erngii ei, mon nikin. Nikin kin, ol ei nge, wumb endi paki tunermba
mon. Wumb to kis minj elmin. Wumb ek ei nge piilmin wumb ei yi elmin.
15 Nim kongun dinga kind erkin kin, nim kongun wu mendpil mulan kin,
Gos nim kin ka piip ngumba. Ngopu kin, nim Gos ek ei, kun ni wumb ngan
piingii ei, nim Gos kin singambil peng piinenjii.
16 Ek eipi eipi nik kin, ek wii mil nik erngii ei, enim mandi puk piinerngii
mon. Ek ei ek pule pinalim ek ei nge, wumb nik si pangin kin, Gos ek bul
ngok, ek ei piik kin, andlam kis punmun ei nge, enim punerngii mon!
17 Wumb ek ei, sinim ngenj kinj kis nopu owundu pulum ei mil, Aimeniyas
kin Pailesis wumb ei nge, tilap ele ek yi palilim.
18 Wu ombu nge ek keimi ei, pii dembin tunarik kin, wu ombu ek yi mil
nilmin kin, sinim kolpun. Nga konj molmun poru ninmin; nga ekii se endi
enermin mon. Enarpin kin, ek ele nge nik kin, wumb kombur nge pii gii ei,
er kis mondulmun ku.
19 Ba Gos eim ngii tumunj dinga endi, pol engindrim dinga wii angilim.
Pe ond pos ele Gos ek mon endi, yi nip molum. Gos eim nge wu amb ei, piipi
kanpi poru nipi molum. Pe nga mon endi palim ku. Wumb pei, Gos embe
silmin wumb ei, ol kis si kindik kin, bul ngok, ka mulngii.

20 Pe ngii owundu endi angilim konu ele, nirikring ming ombu kanim eipi
eipi pei salim. Pe ming kopur, ku silpa ni, gol ni, yi elmin. Nga ming kopur
ond ni, mei nganmbi ni yi elmin. Elmin ming ombu nge kopur, kongun ka
palim mil elmin; nga ming kopur eipi kongun wii pei elmin.
21 Ei yi mil, wumb nii endi eim ol kis elmin ol ei, Gos eim pei kil ngo si
kindang kin, kun ka mulmba wumb ei, eim kongun mendpil, ka endi palim
mil, kongun ei ermba. Wumb ei, eim ming ku silpa min, ku gol ka mil, yi
molum. Nimbil erang wumb ei, eim ngenj ni, noman tuk pei, Gos kil ngo si
kindang kin, eim kongun ermba nge, er kun erpi molum.
22 Wu kangi wu noman ele kis tonu wang kin ek kis nik erngii wumb ei
kin, nim punenjii. Punarkin kin, nim ol kun ka ei erkin, pii gii peng kin,
noman emin ka peng kin, wumb noman ka ngan kin; wumb noman emin
ka peng kin; Gos owundu kin prei erkin, kii se ngokun kin mulnjii.
23 Wumb wulu pang kin, ek eipi eipi nik kin, erngii ei piinenjii. Piinarkin
kin wumb noman ka pinerang kin ek ei nge, nik opu minj elmin.
24 Gos nge kongun wu ek opu enermba mon. Eim wumb kin ol ka ermba.
Eim wumb ek emb ka to ngolum kunum kunum kui er molpu kin, kongun ka
ermba. Erang kin, wumb eim ol kis erngii min, ol embin ko wupu kongun
minj erpi kin, Gos ek nipi kin, wumb ngopu minj mulmba.
25 Wumb eim ek to kindik erngii ei, ek taki taki nipi erang kin, Gos eim
wumb ei, paki topu erang kin, noman ak to ok kin, ek keimi ei piingii.

26 Ok Seisen eim, wumb ei omu kon mił połpu kin, tuk sirim. Seng kin, eim ek ei piik kin, ekii singii; ba nga ekii se, Gos ek keimi ei piik kin, noman ak tok kin, Seisen si kindngii.

3

Kunum Poru Nimba Mandi Erang Oł Kis Tonu Omba

1 Ba nim oł yi mił piinjii, kunum poru nimba kunum ei, oł embin tui kanim kanim tonu omba.

2 Pe wumb en enim mendpił piingii. Piik kin, ku nin epi noman kulk kin; nga en enim embe ambił tonu kindik kin, oł kis erik kin; nga Gos kin wumb eipi ek kis nik kin, yi nge nik ngomun. En enim ernjing menjing ek nił*m*in ei piinarik kin, nga en enim ek ka ni ngunał*m*in; nga en enim oł kun ka pał*i*m mił ei, ekii sinarik kin, buł ngok enmin.

3 Pe wumb en enim miyem ende noman ka ngonarik kin; nga ek kis ei si kindnarik kin; nga en enim wumb eipi kin ek buł ambilk kin; nga en enim nge ngenj ełe noman tep ka enarik kin; nga wumb wulu pang kin, kung simbii mił andik molk noman pinał*i*m, mił erik kin; nga en enim oł kun ka ei kin opu orung ku ełmin.

4 Nga en enim nge wumb puł sik kin, opu erii wumb ngok kin; nga en enim oł kis ei sikir ekii sik erik kin; nga sin sinim wu num ni piik yi erik kin; nga en enim ngenj ełe oł ei ka ka piik erik kin; nga en enim Gos kin noman ngunałmin mon.

5 En enim ngenj ełe ambił tonu kindik kin Gos nge oł ei mił ni piik erik; ba Gos nge noman Gos nge tił*a*p ełe wumb mił dinga ei en enim buł ngok ełmin. Erik kin nim wumb ei yi erngii wumb ei kin nim tep to andkin punenjii mon!

6 Wu kombur en enim andik, noman eipi eipi sek kin, yi ełmin. Erik kin en enim amb ombu noman kis kanim kanim pał*i*ł*i*m amb ombu kin, kanik kin, amb ombu ngii konu ełe, en enim nirik puk kin, en enim noman embin pał*i*m ei, en enim noman ełe epi oł kis mił to eipi eipi kindik kin ambił gii nik yi ełmin.

7 Erik kin, amb ombu nge, kunum kunum ek keimi ei ni, kan simin ni ełmin; ba kapłi enał*i*m.

8 Ok wu Janis kin Jambris wu tał, Moses tep erim oł ei, to mani kindmbił ni piikił kin, jep oł kanim kanim kun pinał*i*m oł ei ełmbił. Ełmbił oł yi nge, pe wumb ek keimi ei, to mani kindik yi ermin ku. En enim noman kun pinał*i*m, yi erangin kin, pii gii pinerang kin andinmin. Ba wumb en enim pii gii ei, kapłi pimba mił pinał*i*m mon.

9 Ba wumb enmin oł ei, opu owundu punał*i*m mon! Pe wumb keningii ei, oł wulu pui mił endi ok, wu Janis kin Jambris teł erkił oł jii enmin ni keningił.

10 Ba nim na kin kunum kunum andkin kin, ei na ek nip kin, wumb andan top enj. Nga andł*a*m andip eł mił ei, nim piił*i*n; nga na eł oł ei, pułe nim piił*i*n ku. Nim na piin kin, na Gos kin pii gii dinga nił. Na wumb eipi kin noman ngop kin, kunum kunum nam dinga kind mołup kin, Gos nge kongun eł, end ku.

11 Nim piin ei, wumb na kin oł embin tui ngołmun ei, nim piin. Piikin kin, nga ngenj kumbii konu ełe orung Andiok ni, Aikoniyam ni, Lisra konu ełe ombu pei piił. Nim piin ei, wumb na kin ngenj kumbii oł kanim kanim ełmin; ba Gos Owundu eim nga ełe si tor sim.

12 Keimi wumb pei Krais Jiisas kin dambiltik se ende puk, Gos nge oł ni, ek ka ei, ekii simin ni erngii wumb ei, opu orung wumb tangin kin, ngenj kumbii yi singii.

13 Wumb kis ni, ek kend wumb ei, wumb ek kend to ngołmun. Ngangin kin, nga Seisen nge ek kend tang owundu pułum ku. Wumb en enim oł kis owundu mendpił ełmin. Nga wumb eipi en enim kin, ek kend tok ngołmun ku.
14 Nimbił erang wumb ei, nim ek ei nik ngunjung ei, pii kun er mulnjii! Mułan kin, nim pii gii nikin ek ei, na nim emb top, nip ngur ek ei, dinga ambił gii ninjii.
15 Pe nim ei piinjii ku, ok nim kangił kembis kin molkun kin, nim Gos ek ka ei nim piiłin. Piikin kin Gos ek ka ei, nim noman ngang kin nga pii gii nikin mułan kin, Gos ni Krais Jiisas nim sipi orung simba.
16 Gos nge mon ek ka ei, Gos kin mendpił om. Opu kin, Gos mon ek ka poł pendpi ek ei, Gos ek keimi mendpił pałim. Peng ek ei, sinim kin pii si kindpin kin, Gui Ka andan topu ngonum ek ei piipin kin, Gos oł kun ka ekii se bin.
17 Gos ek ka ei, sinim Gos nge wumb erpi, kun ka erang kin, sinim Gos kongun ka wii ei, ermin nge, er kun erpin mułmun.

4

Nim Gos Ek Nikin Wumb Ngunjii

1 Krais Jiisas eim, wumb kułii konj pei, mok tumba. Topu kin, eim Gos ningił ełe ni, Krais Jiisas nge ningił ełe, na ek nip kin, nim dinga ngond. Ngop kin, Jiisas ekii se orung omba ei, opu kin, wu king kunum kunum tep mułmba ei, na ek dinga nip nim ngond.
2 Nim Gos ek ka ei piikin ek ei, ni wumb ngunjii ku. Ngokun kin wumb ek ei piimin min piinermin nik er mułngii; ba nim Krais Jiisas ek ka ei, kunum kunum ek dinga ningii! Nikin kin, wumb en enim oł kis ełmin oł ei ni piik kin, Gos oł kun ka ei ekii sinarik ełmin. Erik kin, ei nim nen kin, Gos oł kun ka pałim mił, ei ekii singii. Sik kin, kunum kunum nim kongun erkin kin, kui er mułun kin, wumb kin ek ka ni ngokun kin, paki dinga tokun enjii. Yi eran kin, wumb ei, noman to ak tok kin, oł kis si kindik kin, Gos oł kun ka pimba mił erngii.
3 Piini! Ekii se wumb ek keimi ei piinerngii mon. Ba wumb en enim noman ełe piik kin, ek emb tołmun wumb pei, sik erngii. Erik kin, wu ombu ek eipi ningii ei, kom se piik kin ekii singii.
4 Wumb ei Gos nge ek keimi mendpił, ei si kindik piinarik kin, ek poł wii ni, siimał eimał ombu nge, kom sek piik erngii.
5 Ba ninim kunum kunum kun ka piinjii! Piik kin, oł embin tui tonu omba; ba nim embin ei ko wukun kin, Gos ek ka ei nikin kin, wumb ngunjii. Nga wumb paki tan kin Gos nge kongun wu mił endi kongun kun ka enjii.
6 Nim piin ei, pe nam noman konj ei, enim kin ngop si kindip pendip kin, nam ya mani mei ełe wakin top si kindip bii kunum ei, mandi enim. Ei yi erip kin, nam kułmał mił kałip kin, nam nge miyem ei, enim kin bein top ngop pendip kin bii.
7 Na nam kongun dinga kindip erip, sikirip pup kin, tor punj ei yi mił; Gos nam ngum kongun ei, dinga kindip, er poru ninj. Na pii gii ei wakin top kindnenj mon.
8 Na pe na simbii epi ei er kun er sałim. Sałim epi ei, yi mił ninim, pe Gos Owundu ningił ełe, na wu kun ka nimba. Akip kunum ei, Owundu nam mendpił epi ka wii ei na ngunermba mon; ba wumb eim tor wang kin, kenmin ni, kui er mułngii wumb ei, yi ku singii.
9 Nim na kin ombii nikin kin, er ka erkin kin, na kin sikirkin onjii.

10 Piikin kin mułii! Wu Diimas eim na wakin topu kin, eim mei ełe oł
ei, noman peng kin, na si kindpi kin Tesalonaika konu ełe pum. Nga wu
Kresenj eim Galeisiya konu ełe pum. Nga wu Taisas eim Dalmeisiya konu
ełe pum.
11 Wu Luk mendpił eim na kin mołum. Nim wu Mak nen kin, ouni weł!
Wu Mak eim kongun ka ełim ei, na kongun paki tumba.
12 Na wu Tikikas eim Epeses konu ełe pui nip, kindamb kin pum.
13 Nim onjii en kin, na konduk muł ełim kon takis ei ni, wuł Trowas konu
ełe, wu Kapas ngii konu ełe sałim ei, sikin mon ni, mon kombur, ka ngenj
sik ełmin ei, sikin tui ku.
14 Eliksander wu ei, eim kapa epi ełim wu ei, na kin oł embin tui ngopu
erim. Ekii se Owundu eim enim oł ei mił, eim kin kumep kis orung yi erang
kin, piimba ku.
15 Nim yi ku, wu ombu konu ełe, kan kun er mulnjii. Mulnjii wu ei, sin
ek pei to mani kindmba erim.
16 Kumna ei, na kos ek nip, orung kindinj kunum ełe, wu endi na kin tep
to ngop ninj. Ninj kin, oł kis mił enmin ei, “Nim piinerii, mon!” ninj.
17 Ba Gos Owundu na kin tep er mułum. Mołpu erang kin, na Gos ek ka
nip, wumb torung mulnjung wumb ei, ni ngunj. Kung simbii wumb nołum
konu ełe pamb kin, Gos kułii konu ełe si tor sim.
18 Wumb na kin oł kis ermin ni enjing; ba Gos Owundu eim na kin oł kis
kanim kanim na kin tonu omba ei si tor sipi kin, nga Gos eim sinim tep er
mołum konu ełe, eim na sipi kin orung simba. Gos kin tiłang owundu nin,
embe owundu ei nin, kunum kunum mułmba; ei keimi!

Ek Poru Ninim

19 Nim Pisila kin Akwila tał kin, wu Onesiporas nge kingam ambiłam noł
ni, wumb ombu kankin yi ninjii. Na enim wumb ei kin, ‘Noman ka piip
ngond,’ yi mił niyo!
20 Erasus eim Korin konu ełe enj mołum. Nga Tropiimas eim ening peng
kin, na eim Mailisas konu ełe mond si kindip onj.
21 Nim erkin kin, sikir onjii. Yi er mułan kin, pop topu, jii nip ełim kunum
ei tor omba. Yupulus ni, Purenj ni Lainas ni Kloriya ni wu ombu, ni wu
angim angim pei nim kin noman ka ngonum ei, ‘Nim ka mułiyo!’ ninmin.
22 Gos Owundu nim nge noman tuk gui ełe ouni mułmba. Gos eim nge
noman ka ngopu enim oł ei, enim kin mułmba.

Pol Mon Taisis Kin Połpu Kindim

Pol Eim Mon Endi Połpu Taisis Ngum

1 Na Pol, na Gos nge kongun wu mołup kin, nga na Jiisas Krais nge kongun ek ka se andił wu moł. Gos eim wii to si mundum wumb ei, Gos na kindang op kin, wumb ombu nge pii gii ei, er dinga ermbii nge ond. Nga wumb paki tamb kin, wumb ek keimi ei piik kin, Gos nge oł kun ka pałim mił, ei ekii singii.

2 Na kongun erpi kin, wumb pii gii ei, er dinga eramb kin, wumb en enim ka ka piik kin, kunum kunum konj mułngii nge, kui er mułngii. Molk kin, kumb ok, Gos eim epi endi eneririm kunum ei, eim enim noman konj ei, ngumbii nirim. Nipi kin, eim ek kend tunałim mon.

3 Nga ekii se, eim nipi pendrim kunum ei, eim wu kombur neng tonu ok kin, eim nge ek ka ei, ni tor kindngii. Kindik kin, oł ełe nge; eim ek nipi peni ełe tor kindang kin, Gos eim sinim sipi orung sim. Seng kin, pe eim na kin ek nipi poru neng kin, eim nge kongun ei, na erii nipi ngum.

4 Na Taisis mon ei połup kin, nim ngond. Nim na nge pii gii nge kingam mołum. Nim nipe pii gii pałim ei, sin pei yi mił pałim ku. Erinjpin Gos sinim nge paki tołum wu, Krais Jiisas eim nim noman emin ngopu kin, nim kin noman ka piipi ngumba.

5 Na nim si kindip pamb kin, nim Kriis konu ełe enj mułun ei, pułe ełe mendpił. Na yi ni piind, nim kongun kun ka pinerim kongun ei, am er kun ka enjii. Erkin kin, Gos nge tiłap ełe mułngii wu kombur, to tonu kindan kin, wumb er mułngii konu ełe, orung orung pei, yi mił ok, na nim kanip nir.

6 Pe wu endi wumb ningił ełe, oł kis endi enerim kin wu ei, eim nge ambim endeim mendpił mułmba; nga eim nge kingam noł, Krais kin pii gii nik oł kis ei enarik kin, nga ernjing menjing ek ekii sik piik er mułngii wu ei nge, kanik to mundangin kin, wu num mołpu kin, wumb erpi, Gos oł kun ka pimba mił, yi er mułmba.

7 Nim piin; Gos nge tiłap ełe wumb tep ermba wu ei, Gos nge kongun ełe tep erpi kin, eim andłam kun ka endmba. Andpi kin, wumb eim oł ołou endi erang kin, wumb kinerngii mon. Nga eim popuł endi sipi enermba mon! Eim popuł kis sikir piinermba; nga noł nopu noman wulu pupu, yi enermba; nga wumb owuł owuł tunermba; nga wumb eipi epi kan bun bun sinarpi; nga ku nin epi ombu ni noman to piinermba.

8 Ba wumb konu ełe eipi wumb ongii ei, oł ka ermba. Erpi kin, eim oł pei ka minj erpi, noman ka piimba. Eim am kun ka mołpu kin, Gos nge oł ei pei ka ekii simba. Eim nge noman tuk ełe am tep ka mułmba.

9 Nga eim ek keimi kun ka nik nguk ek ei, eim am andan tok mił piipi mułmba. Mołpu kin, wumb ek nipi dinga erpi kin, wumb noman ek kun ka pimba mił nipi ermba. Erpi kin, wumb ek to kindik erngii ei, eim ek dinga nipi kin, wumb kii sipi erang kin, wumb en enim oł kis enjpin ni piingii.

Kriis Konu Ełe Ek Kend Wumb Pei Mulnjung

10 Keimi, wumb pei ek kun ka ei, ekii sinałmin. En enim ek kend tok kin, ek kanim kanim noman ełe ek kend tok wii mił niłmin. Nik kin, sin ngenj kopsiłmin wumb mił mołmun ei, en enim ek kend tok ełmin.

11 Wumb ombu nge, oł kend tok erik wumb ei, ku ni epi ei simin nik ełmin. Erik kin, sin sinim enermin oł nik kin, wumb andan to ngołmun. Ngok kin

ol ei nge, wumb kombur to wulu kindik kin, kangi ambił ni pei ełmin. Erik kin ol yi mił erngii ei, nim piikin kin, wu ei nge, to tor kindan ba.

12 Ok Kriis konu ełe wu endi, en enim nge wu num ei, ek yi mił nim. Ok Kriis wumb ei, wumb ek kend wumb mulnjung. Nga pe yi ku mołmun ei, kung owu simbii nił mołmun. Molk kin, kuni pei nok molk kin, nga ten ełim.

13 Ek ei keimi, nim piiłin mił, wumb kin ek dinga ni ngunjii! Ngan kin wumb noman ełe, ek dinga nen, tang piik kin noman ak tok ok kin, nim ek ei, pii gii mendpił kun pimba.

14 Jura wumb ek poł min, siimał eimał ek poł wii ei nge, kom se piinerngii! Nga lo ek kanim kanim nik erangin kin, ek keimi ei, buł ngok erngii ei, pii kongnduk mułngii.

15 Wumb en enim noman ełe, kuru ka simba. Ba wumb ol kis erik ełmin wumb ei, Krais kin pii gii ninanmin. Ninarik kin, en enim endeim ka mulałmin mon. En enim nge noman tuk ełe ei, pei kis erpi kin, penj moł poru nim.

16 En enim gupu ełe, ek yi mił nilmin, 'Gos ei na piind,' nilmin. Ba en enim andilmin konu ei, Gos buł ngołmun. Ngok kin, en enim Gos ek piinarik kin, nga ol kun ka keimi endi enałmin.

2

Wu Amb Tukui Nge Kengip Ek

1 Ba nim kengip ek kun ka nikin ngołun ei, nim ol kun ka andan to ngołun, yi nikin kin, wumb ngunjii.

2 Ngo nikin kin, wu mam ombu, noł nok wulu puk, enarik kin, en enim ol kun pałim mił piik kin, en enim noman ka seng mułngii. Molk kin, pii gii ninmin ek ei piik kin, noman ka ngok enmin ol ei, ekii sik kin, ol embin tui tonu omba ei, dinga kind molk erngii ei, piingii.

3 Nga yi ku nim nikin kin, amb mam ombu, en enim ol kun ka er andik mułngii. Molk kin, ek buł morung ninarik kin; nga noł dinga ełe nge, noman to piik kin; kongun wii mił er mulerngii mon! En enim ek mon tołmun mił molk kin, kongun kun ka erik kin, ol kun ka andan tungii ei, ol ka wii.

4 Enim ambił kembis kembis ombu, enim ol yi erngii mił, nik kin, andan to ngungii. En enim nge wu ni, kang ambił ni, noman ka ngok kin, ol yi mił erngii.

5 En enim nge noman ełe, tep ka mułngii. Molk kin, am kun ka mułngii! Nga en enim nge ngii konu ełe tep ka mułngii! Molk kin wenjing noł kang ambił am pei, tep ka er mułngii! Nga wenjing ek ningii ek ei ekii sik kin, ol yi mił erngii ei wumb Gos kin buł ngok, Gos kin ek kis nik yi enerngii mon!

6-7 Nga yi ku, kangił kembis kembis en enim noman to piik kun ka erik mułngii! Ol ombu nge nim pei erngii ol ei, nim min men mił er endnjii ei, keningii. Kanik kin, nim ol kun ka ei ekii sik kin, ol kun ka kanim kanim ei minj erik endngii.

8 Nga nim kongun wu kankin kin, ek yi mił ninjii! Nga ek kun ka minj ninjii! Ol yi mił enjii ei, wumb nim ol endi en, ni piinerngii mon! Ol yi mił eran kin, sinim nge opu orung wumb ei, ok kanik kin, singambił singii.

9 Nga kongun wumb kankin kin, ek yi ni ngunjii. Ngokun kin, epi pei wumb tep er mołmun ełe, mandring ka mułngii! Molk kin, enim kongun ka erangin kin, enim tep ermba wumb ei, enim kanpi noman ngumba. Ngang kin, wumb puk en enim nge wu num tep ermba wu ei kin, ek nik ngungii.

10 Nga wumb epi orung endi waning simin ni piinerngii mon, ba en enim ek ei, am ekii singii! Nga tep wumb noman keimi kun piingii. Pe kongun

wumb oł ełe nge erangin kin, simin ek ka ni tor kindiłmin ei, Gos nge ek simin nengin kin, paki tołum.

Sinim Ka Mołpun Jiisas Omba Kunum Kui Er Mułmun

11 Sinim piinmin, Gos nge noman ka eim ngopu kin, enim oł ei peni ełe tor opu poru ninim. Pe ełe nge, eim wu amb pei sipi orung simba.

12 Gos nge noman emin ei, sinim andan topu kin, sinim Gos buł ngumun oł ei si kindpin kin, mei ełe noman kanim kanim ei, buł ngopun kin, sinim andłam kun endmin nge piipin kin, Gos nge oł ełe ekii simin ei, kunum pei sałim.

13 Gos eim nge noman emin ei, sinim andan tołum. Tang kin, sinim epi sipin ka ka piimin ei, sinim pii gii dinga peng keimi, Gos eim nge tiłang owundu ei, sinim paki tumba. Tumba kunum ełe, Krais Jiisas eim opu peni ełe, tor omba.

14 Krais eim nge noman konj si kindpi kin, sinim lo ek to kindpin kin, ek piinarpin ełmin oł ei, Jiisas sinim sipi orung sim. Seng kin, eim noman ka ei sinim kil ngopu kin, sinim sipi orung seng kin, sinim eim nge mendpił mołmun. Pe sinim kongun dinga erpin kin, oł kun ka minj ermin.

15 Nga kunum kunum nim Gos ek ka nikin kin, wumb ngunjii. Ngokun kin, nim ek ninjii ek ei, wumb ekii singii nge ninjii. Nga ek dinga nikin kin, wumb ngokun wumb oł ełe, ekii sinerngii mon ninjii! Mon pim kin, wu endi mołpu wu ei, wu wii nipi yi ermba, ei mon!

3

Oł Kun Ka Ełe Sinim Dinga Kind Mułmun

1 Nim enim kin kunum kunum noman to piik kin tep ełmin wumb num ni, eim nge kongun wumb ni, lo ek ełe mandring puk erik mułngii. Molk kin, ek ningii ek ei, kapłi ekii sik erngii. Erik kin, oł kun ka ei, kongun erngii nge, er kun erik piik mułngii.

2 Nga wu endi kin, ek kis ngok yi enerngii mon! Nga opu enmin oł ei enerngii mon. En enim noman emin ka peng mułngii. Kunum kunum wumb ningił ełe, oł emin ka ngungii ei, er mułangin kin, keningii.

3 Yi mił nim piin kin, ok sinim noman ka yi nge, endi pinerim mon! Sinim ek to kindpin kin, ek gupu ełe topun. Tamin kin Seisen sinim to wulu kindang kin, sinim wulu pang andiłmin. Sinim ngenj noman ok nge, kan ngii mił tuk mulnjpun. Nga sinim noman ngenj ok nge, kanim kanim tonu wang kin, sinim nge ngenj ełe ka ka piinmin. Sinim wumb eipi kin, kis piinmin; nga sinim wumb eipi epi ei kan bun bun sipin enmin; nga wumb eipi sin kin opu orung erangin kin, nga tuk sin sinim opu orung orung er mulnjpun ku.

4 Ba Gos sinim sipi orung simba nge pułwu ei, sinim wumb kin oł ka ei erpi kin, sinim kin noman ka ngołum. Ngopu kin, ekii se eim nge oł ei, peni ełe tor orum ełe nge, sinim sipi orung sim.

5 Nga sinim nge oł kun ka sinim enjpin ełe nge, sinerim mon, ba eim nge noman kaimb ełe, piipi kin, sinim sipi orung sim. Sipi kin eim sinim noman tuk ełe, kukuł top konj ka erang kin, sinim kangił ninangił konj mił mołmun. Mołamin kin, Gos nge Gui Ka ei sinim noman konj ngum.

6 Gos eim nge Gui Ka ei sinim kin pei bein tang kin, Jiisas Krais kin eim sinim sipi orung sim. Seng kin, Gos Gui Ka sinim nge noman tuk ełe kin piki top mołum.

7 Yi mił erang kin, eim oł yi mił erpi kin, sinim wumb kun ka mołmun nipi, Krais Jiisas nge noman emin ka ei, eim sinim sipi mondpu kin, eim

nge noman konj sik kin, konj kunum kunum mułmun ei, sinim pii gii nipin kin, kui er mułmun.

8 Ek ei ek keimi, na piind ei, nim ek dinga nikin kin, wumb ngunjii. Ngokun nen, wumb pii gii nik kin, oł kun ka pimba mił ei, pei ekii sik kin, Gos nge kongun ełe piik kin am dinga kind mułngii. Molk kongun oł yi nge erngii ei, kongun ei kapłi wumb paki tumba.

9 Ba wumb owuł owuł kanim ei, kii sik nik kin; en enim nge kupenjing ek ei, ni tonu kindik kin; opu erik kin; ek mił erik kin; lo ek ei nge nik kin; ek opu erik enmin oł ei, nim kankin si kindnjii! Pe sinim piinmin; oł ei sinim kapłi paki tunermba mon! Nga oł ełe nge, epi mendpił ka endi, tonu onermba mon.

10 Wu endi Gos nge men ngii ei, er kis ermba min; wumb tiłap kin ek kis nipi ermba ei min, eim nim kunum endeim min tał, wu ei kin ek nikin kin, noman er kun enjii! Nim ek nen kin, eim nim ek ninjii ek ei, piinarpi erim kin, eim kin buł ngungii!

11 Nim piin! Wumb ei nge, andłam ka ei si kindinmin. Si kindik kin, en enim nge oł kis ei, en enim to kis mondnum.

Ek Kumb Aninga

12 Nga ekii se, na wu tał Aremas nin Tikikas kindamb kin, nim kin onguł kunum ei, nim sikir okun kin, Nikopolis konu ełe onjii. Nim piin, na ek nip poru nir. Nemb kin, na Nikopolis konu ełe ep noł mił owundu kis tumba kunum ei, na konu ełe mułmbii nir.

13 Nim kan kun er molkun kin, wu lo ek piiłim wu ei, paki tunjii! Siinas kin Apolos teł, andłam punguł kin, epi paki tokun ngunjii! Ngan kin punguł ei, epi endi andłam ełe kurkuł kin, yi enerngił mon.

14 Sinim nge wu amb ombu, en enim kongun dinga erik kin, oł kun ka ei, andan tangin kin, wu amb kombur epi sinarpi ermba ei, paki tok erngii mił, ei andan tei! Mon pim kin, wumb ei wii mił molk kin, Gos nge oł kun ka ei, tonu opu kapłi enermba mon!

15 Wumb pei, wu amb na kin mołmun wumb ei pei, nim kin noman ka piik ngonmun. Nim kin, wu amb puł Gos kin oł kun ka pimba er mułngii wumb ei, enim sin noman ka piik kin kindei! Gos Owundu nge noman ka wii ei, enim kin pengłi!

Pol Mon Pailiimon Kin Połpu Kindim

1 Na Pol kin Timosii tał, nim Pailiimon noman ka ngonmbuł. Na kan ngii
wu mił moł. Nimbił erang na Jiisas Krais kin ekii sip, eim kongun enj konu
ełe kan ngunjung. Timosii na kin tep to mołpuł kin eim siłip enginjpił. Sił
nim noman ngunmbuł Pailiimon. Nim sił kongun enmbił mił yi en.
2 Sił nga noman ka Apiya sinim einginjpin kin, Arkipas kin pii gii wumb
nim ngii konu ełe, kułou to mołmun. Arkipas eim wu dinga mendpił, Gos
kongun dinga kindpi kin, sił enmbił mił yi ełim wu ei, Pailiimon nim ngii
konu ełe mołum.
3 Sinim Erinjpin Gos Owundu nim, eim kingam Jiisas Krais kin, kapłi nim
kin noman ka ngambił kin, nga noman ngangił kin, nim noman emin peng
mulnjii.
4 Na Gos Owundu nim kin, noman ka pii ngop kin, na ekii sip kin, ek
ka nip end. Eramb kin, na kunum kunum ełe, na nim kin Gos kin prei er
ngond.
5 Nimbił erang na piind ei, nim pii gii wumb pei, noman kulkun kin, nga
nim Jiisas Owundu kin pii gii nikin ekii sin.
6 Nga na prei end ei, nim kapłi wumb Jiisas kin pii gii ninmin wumb ei
kin, noman ende kindan kin, kapłi enim paki top kin, er dinga kindmba.
Nim okun kin kapłi, epi ka ombu piin mił, sin yi ermin. Erpin kin kapłi,
sinim Jiisas embe ambił tonu kindmin.
7 Na angnan, na ka mendpił piip kin, nga nim noman ka ei, na ngun ei,
na paki tonum. Tang kin, nga nim noman ka ei, wumb pii gii niłmin wumb
pei noman tuk ełe kunum kunum paki tonum ku.

Pailiimon Onisimas Orung Simba

8 Yi mił erang, na kapłi ek dinga kindip nimbii end. Nimbił erang na Jiisas
nga tiłap ełe mołup kin, na ek dinga mendpił kii sip nind kin, kapłi nim oł
kun pimba mił yi enjii.
9 Ba na ek yi mił ninermbii mon. Wumb kin noman ngołmun oł ei sił
ambił gii ninim. Neng kin, na nim kin kii simbii end. Keimi, na Pol Gos nge
ek se andip nip wumb ngop yi eł wu tukui moł. Mołup kin, pe na kan ngii
ełe pał ei, nimbił erang Jiisas Krais kin pii gii nip kin, ekii sip kin Gos ek nipi
wumb ngunj konu ełe na kan ngunjung.
10 Na nim kin kii sind ei, wu Onisimas nge nip kin kii sind. Sipi kin, eim na
kangi mił mułum. Mułang kin na eim arim mił mołup kin, na eim Jiisas kin
pii gii ek ei, emb top ngunj kunum ei, na kan ngii ełe pep kin yi enj.
11 Okrii wu Onisimas eim kongun ka wii endi nim kin kun enerim mon; ba
pe eim kapłi sił ouni paki topu kin, kongun ka enim.
12 Pe na eim nim kin, ngo orung kindind ei, na noman tuk orung eim kin
ouni ngond.
13 Na noman yi piinj ei, eim ya nanim kin tep to mułmba ni piinj. Mołpu
kin, kapłi na kan ngii pał mił, eim na paki topu kin, enim konu ełe sipi kin,
enim kongun mił yi ermba. Erpi kin, na kan ngii pał ei, nimbił erang na Gos
ek ka nip kin, wumb ngunj konu ełe, kan ngunjung.
14 Ba na kapłi oł kanim kanim endi erip kin, eim kapłi, yi nanim kin
mułmba ni piind; ba nim kapłi kumb se piikin kin, ninjii. Nikin kin, na
nim kin oł yi erii nip kin, enermbii; ba nim ninim wu Onisimas sikin kin,
orung sinjii ei, nimbił erang ninim oł yi ermbii ni piin kin, ei yi mił ku enjii.

15 Nimbił erang, wu Onisimas eim nim kin si kindpi pupu kin, kunum
kinan multum. Mołpu kin, ełe nge eim orung omba ei, nim kin kunum kinan
olt kis ei, nim eim ambił gii ni se mułmba ni piind.
16 Ok eim nim kin kongun wii kunum kunum er mułum; ba pe Onisimas
eim wii mendpił mołpu kin eim kongun wu wii endi mulałim mon. Eim
siłip nge enginjpił. Siłip eim noman ngumbuł ei, eim na angnan mił eim na
noman mendpił ngond. Nim kapłi, eim noman mendpił ngun. Nimbił erang
ok eim nim kin kongun kunum kunum wii er ngołum. Ba pe eim kongun
wu mendpił mon; ba Jiisas nge embe ełe eim nim angnim mił mołum.
17 Yi mił pe nim na kin Krais nge kongun ende wu ni piin kin, kapłi nim
wu Onisimas nim se orung sin ei mił, kapłi yi mił ku nim na sinjii.
18 Sikin kin, eim okrii nim kin ołkun pinałim mił endi erim kin, kapłi nga
nim epi endi ei, eim nim kin ngo pendim kin, kapłi nim na kin ngo orung
kindnjii.
19 Na Pol nanim angił ełe, mon ei puls ełe, ei keimi nind. Na kapłi eim nim
kin epi endi sipi no pendim kin ei, kapłi na nim kin ngo orung kindmbii;
ba na nim epi na ngunjii ei ninand mon! Nimbił erang nim na kin noman
konj pei ngunjii ei, na ninand ku. Nimbił erang na nim arnim mił mołup
kin Jiisas nge ek ka nip kin, nim ngamb kin, nim eim kin pii gii nin.
20 Keimi angnan; na kapłi nim ołei erkin kin, na kin paki to ngunjii.
Nimbił erang siłip, Jiisas Owundu kin pii gii nipił mołmbuł. Nim kapłi ek
nikin kin, na noman tuk er dinga kindkin kin, kaimb se ngunjii. Ngan kin,
siłip Jiisas Krais kin pii gii nipił kin, angim angim mołmbuł.
21 Na piip kin, na mon ei połup kin nim kin ngond ei, na nim kin kii sip
enjii pa ninj mił, nim am ekii sinjii. Ei na ni piind ei, nim kapłi ołkun ka na
kii sinj mił, am erkin ernding pukun kin, nga na kii sinj mił, enjii en.
22 Kunum ełe, nim Onisimas se orung sinjii kunum ei, nim na pimbii konu
ełe endi er kun enjii. Nimbił erang na namin nim kin ombii ni piind. Nimbił
erang enim Gos na kin prei er ngonmun ei, Gos piipi kin, na enim kin orung
kindmba.

Ek Osii Endi

23 Epapras eim nim kin noman ka ngonum ei, eim na kin kan ngii ełe ouni
pałmbił. Nimbił erang eim Krais Jiisas kin pii gii nim ku.
24 Nga yi ku Mak ni, Arisakas ni, Diimas ni Luk ni wu kei en enim, yi ku
enim kin noman ka ngonmun. Ngok kin en enim na kin kongun tep to erpin
erpin enjpin wu kei mołmun.
25 Kapłi Jiisas Krais Owundu nge noman ka ei enim noman tuk gui ełe,
tep to mułangłi!

Gos Mon Endi Eipru Wumb Kin Kindim

Gos Eim Ek Ka Nipi Eim Nge Kingam Ngang Kin Sinim Kin Tor Kindim

1 Kumb ok, Gos eim oł kanim kanim pei ni, ek kunum kunum pei nipi kin, sinim Jura wumb kin, sinim nge kupenjpin noł kin nirim. Ek ei, Gos nge epi ekii se tonu omba piik nik tor kindiłmin wumb kin, nipi ngurum. Ngang kin, sinim kin ngunjung.

2 Ba akip kunum poru nimba kunum ei, Gos eim kingam Jiisas kin, ek ka nipi, sinim kin ngurum. Pe Gos eim nge kingam mondpu kin, epi kanim kanim pei sipi kin, eim nge epi tep erpi mułmba. Ei eim Gos kin ouni molkuł kin, mei nin, epi kanim kanim pei erkił.

3 Jiisas nga eim Gos nge tiłang owundu nge, min men andan topu kin, nga Gos nge oł kun ka mołum mił, oł ei min men mił andan tonum. Nga Gos eim nge noman dinga nge ek ełe, epi kanim kanim pei eririm ei, ambił gii nipi tonu embiłim. Ekii se, eim wumb nge oł kis enjing oł ei, kil ngopu si kindim. Si kindpi poru nim kin, kapłi eim tonu epin konu ełe, Gos nge eim angip tundung dinga ełe, kun mołum. Gos eim nge noman dinga ełe, tep ełim konu ełe kin, ouni mołum.

Gos Eim Nge Kingam Ei Owundu Mołpu Kin, Nga Enjel Ombu Ngonum

4 Nga Gos eim nge kingam Jiisas eim Owundu mendpił, mołpu kin, eim enjel ombu ngonum. Nga Jiisas nge embe ei am Owundu mendpił tonu pupu kin, enjel nge embe ei to mani kindnim. Nga Jiisas nge embe ka wii mendpił.

5 Yi mił, Gos eim enjel kin ek endi nipi, ngunerim mon,
“Nam nge kingam. Akip, na nim nge arnim mił mułmbii.”
Nga Gos ek yi mił endi nipi kin, enjel ngunerim mon ku.
“Na eim nge arim mułmbii. Nga eim nam nge kingam mułmba.”

6 Nga kunum ełe, Gos eim nge kingam kumna ei, ya mani mei ełe kindim kin, eim ek yi nim ku.
“Nga na Gos nge enjel pei eim kin men tok erngii.”

7 Ba ei Gos eim enjel kin ek yi nirim,
“Na Gos na nge enjel ei er kindip kin, konu pop mił tonu om. Nga na nge kongun wumb ombu er kindip kin, dup anmbił mił mulnjung.”

8 Ba nga eim kingam kin Gos eim ek nga yi nim,
“Gos nim nge king peł konu owundu ełe, kunum kunum mulnjii. Na nim oł kun ka ełin oł ei kin, nim nge king peł konu ełe nim wumb tep ka mulnjii.

9 Nim oł kun ka oł ei kin, ka piikin kin, noman ngołun. Nga nim wumb lo ek to kindiłim oł ei, nim noman enanim mon mendpił. Yi mił erang, na nim nge Gos nim kin kopung bein top kindind. Kindamb kin, nim wu owundu to kindamb kin, nim ka piiłin. Nga nim angnim noł ei, ka piik, yi mił enerngii mon.”

10 Eim nga ek yi nim ku,
“Nim kumb ok mendpił, nim Owundu molkun kin, mei ełe eririn. Nga nim nge angił ełe kupu muł ei eririn ku.

11 Nga muł mei ei kunum kunum mulerngił mon; ba nim kunum kunum mulnjii. Nga muł mei ouni, kon alap ok nge mił, tonu omba.

12 Nga wumb endi konduk oknge ambiłpi, mikim makim erpi, si kindmin. Si kindpi kin konduk eipi endi konj kindim ei yi mił, nim muł mei ak tokun

kin, yi enjii. Ba ni ninim kunum kunum mołun mił, yi minj molkun kin, nim oł eipi mił enenjii mon. Nga nim nge kung pani ei, poru ninermba mon!”
13 Nga Gos eim ek endi nga nipi eim nge enjel endi kin ngunerim mon; ba eim nge kingam kin yi nirim.
“Nim ya na moł konu ełe, angił tundung dinga ełe mulnjii. Molkun kin, na nim nge opu orung wumb ei eramb kin, nim nge simb ełe, peł epi mił mandring mundmbii.”
14 Enjel ei nipe mił mołmun? Ei en enim owundu mił molałmin mon; ba en enim Gos nge gui mił molk kin, en enim Gos nge kongun erik. Yi erangin kin, eim kindang ok, wumb nii endi, en enim Gos sipi orung simba nge wumb, paki tungii nge onjung.

2

Gos Wumb Sipi Orung Simba Ei Epi Owundu

1 Ei yi mił peng kin, sinim Gos nge ek ka keimi ei, Jiisas nirim mił, piinjpin kin, kapłi sinim nga kom sepin kin, dinga ambił gii ni, ekii sipin er mułmun. Mon pim kin, simin noman temb nipin kin, sinim Gos ek ka ei si kindpin punmun.
2 Yi mił kumb ok, enjel pei Gos nge ek ka ei kun ni tor kindik ei, keimi andan tok, enjing kin, kapłi wumb nii endi, lo ek ekii sinarik kin, Gos ek ei piinarik enjing kin, Gos eim wumb ei kin kumep kis ei kun ngum.
3 Ngopu kin, sinim nimbił oł erpin kin, Gos nge kumep kis ei sinermin ei, nga sinim eim kin sipi orung simba nge ninim ek ka ei, buł ngopun kin, piinenjpin kin, kapłi sinim yi ku kumep kis simin. Nga kumb se, sinim nge Owundu eim sinim sipi orung simba nge ek ei, ni tor kindim. Pe nga, wumb en enim, eim ek ka ei piinjing wumb ei ni, ek nik tor kindik, sinim ngok ek ei keimi, pa ninmin.
4 Nga kunum ełe endi ku, Gos eim ek ni tor kindpi kin, epi dinga kopur andan tum. Topu kin, eim oł ka kopur ni, jep oł kanim kanim erpi kin, to tor kindim. Nga Gos nge Gui Ka epi ka wii ngołum epi ei, eim nge noman ełe ngum ei, sinim andan topu kin, Gos ek ka ei keimi nipi ngum.

Jiisas Sinim Sipi Orung Simba Nge Pułwu

5 Pe nga sinim mei konu eipi ełe, ekii se tonu omba ei ninmin. Gos eim nge enjel ei er kindang molk kin, mei konu ełe, tep erngii ninerim mon; ba Gos eim kingam kin yi mił nirim.
6 Wumb endi eim Gos nge ek ka ok pułum mił yi ninim,
“Wu nipe wu peng kin, Gos wu ei kin nim noman ngołun? Min wu ei nipe wu peng kin, Gos nim wu ei kin noman to piikin kin, tep ka en?
7 Gos nim wu eririn kunum ei, aninga kopur mani kembis erpi kin, enjel kin mandring kindrim. Nga ekii se, nim wu ei kin tiłang owundu nin, embe ambił tonu kindkin kin, ngokun en.
8 Nga nim epi pei wu ei nge simb ełe mandring kindkin kin, tep ermba nge mundun.”
Keimi, Gos eim epi pei wu kin mandring kindpi kin, tep ermba nge mundum. Mondpu kin, Gos epi endi wu kin mandring kind pendpi kin, endi sinermba mon. Ba akip kunum ei, sin kinanmin ei, wu eim epi pei tep enim ei mon!
9 Ba pe, sinim Jiisas kaninmin. Eim kunum kopur aninga, mani kembis enjel kin mandring mundang mułum. Mułang kin, Gos eim king mił tiłang owundu nin, eim embe ambił tonu kindim. Nimbił erang eim kołpu kin,

eim ngenj kumbii sim ełe, oł yi mił erim. Yi mił erang, Gos eim noman ka ngopu kin, Jiisas wumb pei kin, kułmba nge paki topu erim.
10 Gos erim oł ei, ei oł kun ka mendpił. Nimbił erang Gos eim epi pei nge pułwu. Eim epi pei ombu, eim embe ambił tonu kindngii nge eririm. Gos eim noman ełe kangił ombu pei tu wupu kin, eim nge tiłang owundu ka wii ei ouni singii. Yi mił erang kin, eim Jiisas ngenj kumbii sim ełe nge, Gos eim wiik turum. Topu Jiisas erang kin, sinim sipi orung simba nge kumna mendpił nin, oł kun ka wii mendpił tonu om.
11 Yi mił, Jiisas eim wumb oł kun ka ełim wu ei kin, nga wumb en enim oł kun ka wumb tonu onjung ei kin, Ernjing Gos ende mołum. Yi mił erang ełe nge, Jiisas eim wumb ei, angnan noł nimba ei, singambił kulerim mon.
12 Nga Jiisas eim ek yi mił ninim, “Na nim Gos nge embe ełe nip kin, ek ni tor kindip kin, nam angnan noł ngumbii. Na golang ni tor kindip kin, enim wumb pei kułou tungii konu tuk mii memb ełe, nim embe ambił tonu kindmbii,” pa nim.
13 Eim nga ek yi nim, “Na nam angim noł kin ouni Gos kin pii gii nimbii.” Eim nga ek yi nim ku, “Na ya ełe moł, Gos na ngum kangił ombu kin ouni ni mołmun.”
14 Yi mił erang kin, kangił ei ngenj miyem wumb mił mołmun. Mułangin kin, Jiisas eim yi mił ku, wumb nge ngenj miyem ełe sipi tonu opu mułum. Eim oł yi mił erim ei, eim kułmba nge erim. Erpi kołpu kin, Seisen wumb koltmun oł ei nge dinga sałim wu ei, eim to kis erpi mani kindmba.
15 Nga Jiisas oł yi erpi kin, wumb kan ngii mił kunum kunum molk kin, kongun wii erik mulnjung wumb ei, eim sipi orung seng kin, wii mulnjung. Nimbił erang wumb ei, en enim kułngii oł ei nge, mund mong erik mulnjung.
16 Yi mił erang kin keimi Jiisas eim enjel ei wumb mił mon; ei eim paki tumbii ni pinerim mon; ba eim Eiparam nge sinim tiłap wumb ei, paki tumbii ni piinim.
17 Ei yi mił, Jiisas eim nge angim noł mołmun ei mił, oł kanim kanim pei ełmin ei mił ku, eim kin tonu omba. Wang kin, eim kapłi, Gos kin kułmał kałiłim wu num mołpu kin, Gos nge kongun ermba. Erpi kin, eim wumb kin kaimb sipi kin, eim kongun kun ka mendpił er mułmba. Mułang kin, eim kapłi wumb pei nge oł kis ei, kil ngopu si kindmba.
18 Nimbił erang ei eim ngenj kumbii ei, eim kin tonu wang kin, oł ermba mił, kenmbii ni piipi erim. Yi mił erang kin, ngenj kumbii wumb kin tonu wang kin, oł ermba mił, kenmbii ni piipi erim ei, eim kapłi dinga peng kin, wumb ei kin, paki topu ermba.

3

Jiisas Owundu Mołpu Moses Ngonum

1 Na nge Krais kin pii gii ninmin nge angnan noł, enim Gos epin konu ełe, mołpu kin en enim mundang eim nge wumb mołmun. Enim Jiisas mołum mił, pii kun erik, eim Gos nge ek se andiłim wu nin, kułmał kałiłim wu owundu nin, enim eim kin pii gii nipin kin, eim embe ni tor kindngii.
2 Jiisas ei mołum mił Gos eim mondpu kin, eim nge kongun kun ka erpi kin, Gos ek nirim mił ei, ekii sipi, keimi ełim. Ei yi mił ku, Moses eim Gos ngii ełe ok kongun erim mił, eim Gos nge wumb tiłap kin, oł kun keimi ełim.
3 Ba Gos eim ni piim mił, Jiisas eim kapłi eim embe owundu tonu pang kin, Moses nge embe mani pum. Nimbił erang wumb endi Jiisas eim ngii tekim wu ei, eim embe tonu pang kin, nga Moses sinim mei wumb mendpił ngii mił, eim embe ei mani punum.

4 Yi mił, ngii endeim endeim ni, wumb endi eim takiłim; ba Gos eim epi
kanim kanim pei eririm pułwu mołum.
5 Pe nga Moses eim Gos ngii pei kongun wu mołpu kin, kongun kun ka
erim. Erpi kin, Gos nge kongun wu mołpu kin, Gos nge epi kanim kanim
ekii se ek nimba mił, ek ei Gos tiłap wumb Esrel kin ni tor kindim.
6 Ba Krais eim Gos nge kongun wu minj mon; ba eim Gos kingam mołum
ku. Mołpu kin, eim Gos nge ngii ei tep er mołum wu owundu ei kun ka tep
ełim. Pe nga sinim pii gii ninjpin kin, ambił gii dinga nipin kin, eim kin ka
piipin kin, Owundu orung omba nge kui er mułpun kin, kapłi sinim eim nge
wumb ngii mił eim tep er mołum mił, sinim mułmun ku.

Gos Nge Wumb Kor Kunum Singii

7-8 Yi mił erang kin, Gos nge Gui Ka ek nirim mił pii kun ermin.

“Akip kunum ei enim Gos ninim ek ei, piik enjing kin, kapłi enim noman
tuk ełe dinga kindnerngii mon! Ei yi mił, Esrel wumb kumb ok, na
nge ek to kindik kin, nga na kin ek kis ninjing kunum ei, mei wii sim
konu ełe molk kin, na oł ermbii mił, kenmin ni enjing. Erik kunum
ełe, en enim noman tuk ełe, dinga kindik enjing.

9 Na oł ka wii kanim kanim enj mił ei, kanik kin, kung ngii engki kapłi kapłi
opu purum. Ba nga mei wii sim konu ełe enim nge kupenjing noł ombu, na
ermbii mił kenmin ni enjing.
10 Yi mił erangin kin, na wumb ei kin popuł kis sip kin, nga na ek yi ninj.
‘Enim wumb ei, kunum kunum ei, enim nge noman tuk ełe, oł kis erik
punjung. Puk kin na nge oł kun ka noman enerang kin, ekii sinenjing mon.’
11 Pe nam popuł kis sip kin, na ek keimi dinga nip, tonu kindinj. ‘Wumb ei
en enim na moł konu ełe, tuk ok na nge kor konu ka wii ełe mulerngii, mon
mendpił!’ ”

12 Na nge angnan noł, enim kan kun erik mułngii! Mon pim kin, wu endi
enim mołmun konu ełe, tuk mołpu kin, eim noman tuk ełe, kis piipi kin, pii
gii ei si kindpi kin, eim Gos kunum kunum mołum Gos ei kin, buł ngopu,
ermba.
13 Ba enim kapłi kunum kunum enim wumb endeim endeim ni paki tołum
ek ka ei, nik ngungii. Ngok kin, Gos pe akip kunum ei, akip mołum mił, yi
erngii. Mon pim kin, wu endi enim tuk mołmun konu ełe mołpu kin, oł kis ek
kend topu oł ei erang kin, wu endi nge noman tuk ełe, dinga kindpi ermba.
14 Yi mił, sinim kumb se Krais kin pii gii ninjpin kin, kapłi pe pii gii ei,
ambił gii ni mołpun kin, kapłi kunum poru nimba kunum ei, yi mił enjpin
kin, kapłi sinim Krais kin ouni ende keimi pupun mułmun.
15 Ei Gos nge ek ka ei ek yi ninim,

“Akip kunum ei, enim Gos nge ek ka ei pii gii ningii. Nik kin, kapłi enim
noman tuk ełe ambił gii dinga ninerngii mon! Ei yi mił erang, kumb
ok Esrel wumb nam ek to kindik kin, nga na kin ek kis ninjing.”

16 Wumb nii endi, Gos ek piik kin, nga buł ngok ekii sinenjing wumb ei, eim
nge wumb Moses Eisip konu ełe mulnjung wumb ei, si kindik kin, tor tu
wum wumb ei mendpił, oł yi mił enjing.
17 Ei wumb nii endi, Gos en enim kin kung ngii engki kapił kapłi pei popuł
kis sim? Ei eim nge wumb oł kis enjing ełe nge, en enim kin eim popuł kis
sim wumb ei, en enim konu wii sim konu ełe, mani puk kulnjung?
18 Pe wumb nii endi, Gos ek dinga ni tonu mendpił kindpi kin, yi nim. Wumb
ei na kor konu ka wii ełe, tuk pu mulerngii mon? Ei wumb nii endi kin ek
ninim? Ei wumb kopur en enim, Gos ek to kindik, ekii sinarik enmin wumb
ei kin ninim.

19 Yi mił nga, sinim piinmin ei, wumb en enim Gos kor konu ka wii ełe, kapłi tuk punerngii mon. Nimbił erang wumb en enim, Gos kin pii gii ninenjing mon.

4

Gos Nge Wumb Ei Gos Nge Kor Ka Ei Singii

1 Pe sinim kin Gos eim ek dinga keimi nipi kin, sinim eim kin konu ka ełe kor mułngii nim konu ei, pe piram sałim. Pe sinim wumb kopur mund mong ermin. Mon pim kin, sinim wumb kopur mołmun konu ełe, wu endi tuk mułum kin, Gos konu ka ełe, kor mułmun konu ełe, kapłi enerim kin, tuk punermba.

2 Yi mił, sinim Krais nge ek ka ei piinjpin mił, Esrel wumb ok yi ku piinjing. Ba Krais nge ek ka ei, enim piinjing ei, enim paki tunerim. Nimbił erang en enim, ek ka ei piik enjing; ba en enim pii gii ninenjing mon!

3 Ba pe sinim wumb nii endi Gos kin pii gii ninjpin kin, Gos nge kor konu ka wii ełe, tuk pupun kin, Gos kin ouni kor mułmun. Nga Gos eim ek yi nirim,

“Na nam wumb nge oł kis ełe popuł sip kin, ek keimi dinga tonu kindip yi nir. ‘Pe wumb ombu en enim ya tuk nam kor konu ka wii ełe ok kor mulerngii mon!’ ” Gos eim ek yi nirim.

Neng kin, ei eim mei ni, epi pei kongun er poru nirim kunum ei, kor mułmbii nirim mił, pe piram mołum. Mołpu kin, Gos kor konu ka wii piram pałim ełe nge eim yi ninim.

4 Yi mił pe Gos nge ek ka ok mon poł pendrim kunum ełe angił orung nga tał, ełe nge ek yi nirim.

“Pe Gos eim nge kongun kunum angił orung nga endeim ełe, kongun eririm. Nga kunum endeim ełe Gos eim kor multum.”

5 Pe nga Gos ek ka ełe nge yi nirim,

“Enim wumb ei nam kor konu ka ełe tuk ok na kin kor mulerngii mon mendpił!” pa nirim.

6 Yi mił erang, wumb nii endi, Gos ek ka ei piinmin wumb ei, Gos kor konu ka wii mołum konu ełe piram mołum ei, aki topu seng kin, tuk pungii. Nga wumb en enim Gos nirim ek ka ei, ok piinjing; ba Gos nge kor konu ka mołum konu ełe, tuk punenjing mon. Nimbił erang wumb ei Gos eim ek ka dinga keimi nirim ek ei piik; ba nga ekii sinenjing mon.

7 Pe nga Gos kunum endi tonu kindmbii nirim, “Akip kunum ei mendpił tonu kindmbii,” nirim. Nga kindpi erpi kin, Gos ek yi nipi, Deipis kin ngurum ei, kung ngii pei o purum mił, yi ku ekii se nirim.

“Akip kunum ei Gos nge ek ei piik enjing kin, kapłi enim noman tuk ełe dinga kindnerngii mon! Enim Gos ek ei ekii singii!”

8 Ba Josuwa wumb ei tep er sipipi wumb ei kor konu ka ełe, si pang kin kor mułułangin kin, kapłi Gos nga kunum endi, ekii se kor ka wii mułngii nge, ninenełang mon.

9 Yi mił erang kin, Gos nge wumb ei, en enim Gos nge kor konu ka wii mułngii kunum ełe piram sałim.

10 Yi mił, wumb nii endi Gos kor konu ka ełe tuk pum kin, kapłi wu ei, eim nge kongun erim mił, kor mułmba. Ei yi mił, Gos eim kongun erpi kin, nga kor mułum mił wu ei, yi mił ku mułmba.

11 Yi mił erang, sinim noman dinga kindpin kin, Gos nge kor konu ka wii ełe, tuk bin nipin ermin. Mon pim kin, wumb endi Gos ek ekii sinarpi

mułum kin, ok wumb enjing mił, yi mił ku Gos kor konu ka wii ełe, tuk punermba mon!

12 Yi mił, Gos nge ek ka ei nirim mił piram pałim kunum kunum konj mułang kin, noman dinga peng kin, wumb kin kongun enim. Gos nge ek ka ei, tui jik anmbił tał tukum sałim mił ei, to mani kindim. Kindang kin, ek ka ei wumb noman tuk ełe, tuk mendpił punum. Pupu kin, ei tuk mii memb noman tuk ełe nin, noman tuk gui ei ni, wumb yi mił ku mok gopsing ni, embił sikin ei ni, mok topu kapłi ełim. Nga Gos ek ka ei, noman tuk ełe noman to piingii nin noman tuk nge noman enim mił ei, mok topu kun enim.

13 Nga epi endi Gos eririm epi ei, Gos ningił ełe, kapłi koi ermba mił mon. Ba epi pei ei peni ełe, aki topu sałim ei, Gos ningił ełe, kanpi poru ninim. Neng kin, Gos sinim enmin oł pei, kanpi piipi kin, mok topu ermba.

Jiisas Sinim Nge Kułmał Kałmin Nge Owundu Mołum

14 Pe nga sinim nge kułmał kałmin owundu Jiisas Gos nge kingam ei, epin konu ełe tuk mendpił pupu kin, Gos kin mołum. Yi mił erang, kapłi sinim nge Owundu Jiisas ei, eim kin pii gii nipin kin eim ambił gii nimin.

15 Yi mił, sin sinim noman dinga ei pinerang kin, sinim nge kułmał kałiłim owundu ei, eim sinim kin kaimb sipi piinim. Piipi kin sinim kin ermba mił kenmbii ni piipi erim mił, oł enmin oł ei, kanim kanim pei Owundu kin, yi mił ku tonu om; ba eim oł kis endi eneririm mon! Yi mił erang, eim kapłi sinim paki tumba.

16 Yi mił erang nga, sinim Gos nge king peł ełe, noman ka ngołum konu ei, tungu enarpin kin, mandi pupun prei erpin mułmun. Mołpun kin, sinim Gos nge kaimb sipi kin, noman ka ngopu kin, oł ei, sinim nge embin simba ei, paki tang kin ei simin.

5

Sinim Nge Kułmał Kałiłim Owundu Jiisas Kaimb Sipi Ngonum

1 Yi mił peng kin, sinim oł yi mił ełmin. Sinim Jura men ngii kułmał kałiłim owundu pei, wumb tuk mołmun wumb ei tonu kindik mondułmun. Eim wumb kin, Gos kin tuk mii memb mołpu kin, Gos kongun erpi kin, wumb paki tołum. Tang kin, eim wumb oł kis ełmin oł ei kin, kułmał kałiłim oł ei nin, epi ka wii ei, Gos kin ngołum ei nge, oł kis kił ngopu, si kindmba.

2 Nga eim wumb nii endi, eim Gos oł kun ka pii kun enarpi kin, nga Gos nge oł kun ka ekii sinermba wumb ei kin ek dinga ninarpi kin, giyeng nipi ełim. Nimbił erang ei, eim wu endi ku, eim nge ngenj dinga pinerang kin, eim kapłi wumb pei paki tumba?

3 Nga nimbił erang eim nge ngenj min, noman dinga pinerang kin, kapłi eim Gos kin kułmał kałpi ei, eim nge oł kis erim ei eim mendpił ngunermba mon; ba nga wumb eipi nge oł kis enjing kin, kułmał kałpi ouni ngumba ku.

4 Nga kułmał kałiłim owundu nge, kongun embe sałim. Seng kin, wu endeim ei, eim embe ambił tonu kindpi kin, eim noman ełe kongun ei, ermbii ni piinerim mon. Ba Gos ei eim mendpił, wumb ei to tonu kindpi mundang kin, kongun ełmin. Gos ok erang yi ku, Eron kułmał kałiłim owundu nge kongun ei, wii topu kin, oi nipi kin, tonu kindpi mundum.

5 Ei yi mił ku, Krais ei eim embe ambił tonu kindpi kin, kułmał kałiłim owundu mułmbii, pa ninerim mon. Ba Gos ei eim to tonu kindpi mondpu kin, kongun ei ngum. Ngopu kin, Krais kin ek yi nipi ngum,

“Nim nam nge kingnan. Akip kunum ei, na nim arnim moł,” pa nim.

6 Nga eim mon eipi endi ełe, ek yi nirim ku.

“Nim Gos nge kułmał kałiłim wu endi kunum kunum molkun kin, wu Melkisirek eim kułmał kałpi ełim mił, nim yi ku ekii sikin er mołun,” pa nim.

7 Pe Jiisas eim ya mani mei ełe multum kunum ei, prei erpi, kii sipi kin ke dinga pei nipi kin, ningił ka mani opu kin, Gos ngurum. Ngang kin, eim piim ni Gos eim kapłi eim kułmba oł ei, si tor simba ni piim. Nga Jiisas prei erim mił, Gos piipi mołpu kin, paki tum. Nimbił erang eim Gos noman ełe, ekii sim.

8 Jiisas eim Gos nge kingam; ba eim ngenj kumbii sim ełe, oł yi mił erim ku. Erang ełe nge, andan keimi mendpił topu, Gos ek nirim mił, ekii sipi mendpił er mołum.

9 Pe eim oł kun ka mendpił erang kin, wumb Gos kin sipi orung simba. Sipi kin, eim kunum kunum konj mułngii nge pułwu tonu om. Wang kin, wumb eim kin pii gii nik kin, ekii sik erngii wumb ei nge, sipi orung simba.

10 Nga Gos Jiisas eim kułmał kałiłim owundu ei, to tonu kindpi mundum. Mundang kin, eim Melkisirek kułmał kałiłim oł ei, yi mił ku ekii sipi er mułmba.

Wumb Gos Kin Buł Ngok Kin, Orung Pungii Ei Nge, Kan Kun Erik Mułngii

11 Pe sinim Melkisirek ek ei nge, ek pei pałim ni piinmin; ba ek ei er kun erpin ni, andan topun kin, enim ngumun ei, ngumun mił nenj? Nimbił erang ek dinga puł ei, enim pii kun erngii nge, noman pinałim wumb mił, tonu onjung.

12 Yi mił pe, sin enim wumb kin kengip ek kunum olt andan topun kin, enim wumb eipi kin, kapłi andan tungii. Ba wumb endi enim kin kengip ek ei, andan topu kin, Gos ek ka mong kumna ei, andan topu enim ngumba. Ei yi mił, pe enim kuni mendpił mił nungii; ba enim kapłi enanim mon. Ba enim yi mił, am to nok ei, minj nok molk pungii.

13 Yi mił, wumb nii endi am to nok numba wumb ei, eim dinga pinerang kin, kangił kembis mił, piram mołum. Nga wumb ei, Gos nge oł kun ka oł ei, piik kun enanmin mon.

14 Ba kuni mendpił nołmun wumb ei, en enim tonu wangin kin, wumb dinga mołmun. Nga wumb dinga ei, kapłi oł kis min, ka sałim oł ei, kenmin ni piik enjing. Nimbił erang en enim oł kun ka ełe, minj molk pułmun.

6

Sinim Krais Kin Pii Gii Ei, Ambił Gii Nipin Mułmun

1-2 Yi mił pe, sinim Krais nge ek ka kumna nge kengip ek kembis kembis ei, piram mularpin nga ek ka dinga pułe ei, piipin kin, er mułmun. Mułamin kin, wumb dinga mił tonu opun mułmun. Sinim ngii tumunj mił kunum kunum pulanmin mon. Pułe ei yi mił, sinim kumna ek ka kembis kembis ei, noman tuk ełe ak topun piimin ni, ek ka ei, sinim buł ngopun kin, oł kis enjpin oł ei, noman konj ka pinałim mił ełe piram mulermin mon. Nga ek ka kembis kembis kumna ei Gos kin pii gii nimin ni; ek ka ei, kengip ek kanim kanim noł was ni wumb peng noł pendik ngok enmin oł ei ni; nga angił tonu peng ełe ambilk Gos Gui Ka simin ni prei erngii ei ni; nga enim wumb kolk kin; nga konj tonu ok angk mołmun ei ni; nga kos owundu piipi kumep kis kunum kunum singii nge ek ei mendpił piik kin, mulerngii mon.

3 Sinim oł yi minj er mułmun ei, Gos eim sinim nge andłam ei aki topu nim kin, kapłi oł yi ermin.

4 Yi mił, wumb en enim nge noman tuk aki tok kin, Gos kin orung ongii ei, kapłi enanim. Wumb ombu en enim Gos ek ka keimi ei, piinjing wumb

ei, en enim Gos noman ka epi ei, tonu epin konu ełe sałim ei sinjing. Sik kin, nga en enim Gos nge Gui Ka epi ka wii ei, mok to sinjing ku.

5 Nga enim Gos ek ka ei piinjing kin, ei ka wii ni piingii. Nga Gos nge mei ka wii ełe, noman dinga ei, tonu omba mił ni piinjing ei, ka wii ku ni piingii.

6 Ba wumb en enim Gos kin buł ngok kin, en enim oł kis enjing ei, kaimb si piik kin, buł ngok, si kindnanmin. Nimbił erang wumb kopur en enim, Gos eim kingam ei, ond peri ełe birim bup mił, nga to kundnjung. Nga eim wumb mulnjung konu ełe wumb ei, kumb ełe nga ambił gii nik erangin kin, singambił sipi piim.

7 Ei yi mił peng kin, mei konu kembis endi sim ei, konu kumb pei topu, mani om. Opu kin, mei er ka erpi tonu wang kin, kuni mong ka topu kin tonu opu mułmba. Mułang kin, aka pin kuni ei, wumb telnjing wumb ei, paki tang kin, Gos eim erang kin, aka pin ka wii mił tonu omba.

8 Ba aka pin ei, kan gal kanim kanim ei tonu wang kin, kapłi ei mei er kis enim. Erpi kin, Gos nge ningił ełe mandi topu, kis erpi kin, ekii se mendpił dup mił nopu poru nimba. Mei poru nipi kin, yi mił ku, wumb oł kis ełmin wumb ei, poru nimba ku. Ba wumb oł kun ka ełmin wumb ei, Gos kin epi ka wii singii.

9 Ba pe sin ek embin endi enim kin yi ninjpin kin, na nge wumb puł ombu enim, Gos ek ka ei, enim buł ngok, si kindnerngii mon; ba sin keimi piinmin ei, epi ka wii oł ei nge, Gos enim sipi orung simba.

10 Yi mił, Gos eim oł kun ka ełim nge pułwu mołpu kin, en enim kongun ok enjing oł ei, Gos eim ouru ninermba mon. Nga enim noman ngonmun oł ei nge, andan tok, eim kin ngunjung kin, enim engnjing noł, Gos kin pii gii ninmin wumb ei, paki tok kin, nga yi ku erik mołmun.

11 Pe sinim noman owundu endi to piimin ei, enim endeim endeim ni, noman dinga kindik ei, minj pepi pang kin, kunum poru nimba kunum ei, poru nimba. Pe enim Gos nge ka wii endi kenmin ni, piinmin kui erik mołmun ei, keimi tonu omba ei kenmin.

12 Yi mił enim kongun enarik kin, ten kulerngii mon. Ba enim wumb pii gii nik kin, ten kularik enmin oł ei, yi mił enim ekii sik erngii. Erik kin, Gos ok ek nipi ngumbii nirim mił epi ei, kunum olt kui er molk pangin kin, ngang singii. Nga enim yi ku, wumb ombu ełmin mił erngii.

Gos Eim Keimi Piipi Kin, Ek Keimi Dinga Ełe Nge Pii Gii Nimin

13 Kumb ok, Gos ek keimi dinga nipi, Eiparam ngurum ek ei, oł nipe oł endi ermbii ni piirim oł ei, nga Gos eim kin nirim. Kunum ełe wumb endi eim owundu mołpu kin, Gos kamb mani kindneririm mon. Kindnarpin kin, nga eim ek keimi dinga ni pendrim ei, eim nge embe ełe piipi kin, nirim. Nirim ełe nge, dinga ngołum.

14 Ngang kin Gos eim Eiparam kin ek yi nirim, “Na ek keimi dinga nim kin ni pendinj ei, na ek ka wii endi nip ngamb kin, nim nge kupanim noł wumb tiłap ei, pei tonu ok mułngii,” pa nim.

15 Nga wu Eiparam eim kunum olt ten kularpi kin, kui er mołpu kin, Gos eim kin ek keimi dinga ni pendrim mił, epi ngumbii ninim epi ei, ngang sirim.

16 Pe wu endi, eim ek keimi mendpił dinga tonu kindpi endi ermbii niłim ei, eim wumb endi, eim embe tonu pułum wu owundu ei kin ek dinga ouni piipi niłim. Pe ek keimi mendpił niłmin ek dinga ei, en enim wumb kin ek orung orung mił niłmin ek ei, pandi tok poru ningii.

17 Yi mił erang, kumb ok Gos eim noman eł oł endi ermbii niłim oł ei, eim nipi peni ełe kindpi kin, wumb nii endi ek keimi dinga nipi kin, nipe epi endi simba niłim oł ei, si kindnałim mon mendpił. Yi mił peng, eim ek

keimi dinga ni nga eim nge embe ni pendiłim ek ei, epi ka ei kin, pep ende kindiłim.

18 Yi mił, pe epi kei dinga sałim epi ei, to eipi eipi kindpi kin, enermba mon. Gos eim ek keimi dinga mendpił nipi, tonu kindpi kin, nga eim ek kend topu enermba, mon mendpił! Ół ei, sinim wumb noman tuk ełe, er dinga kindang kin, sinim sikir pupun kin, Gos mołum konu ełe mandi pupun mułmun. Yi mił erang, sinim nge noman tuk ełe, Gos nirim mił epi ka wii ei, ambił gii nipin kin, kui er mułmun.

19 Pe Gos ngumbii nirim epi ka wii ei, yi mił noł sip si pendngii erik kin, epi wurup nipi, kan kin ambił gii niłmin epi ei mił, Gos ngumbii nirim epi ka wii ei, sinim noman tuk ełe, yi mił ambił gii nipi, dinga ngumba. Ngopu kin sinim kui er mołmun epi ei, nga ambił gii niłim wu owundu ei yi mił eim pupu kin, Gos nge men tołmun ngii owundu nge, palting ka wii mendpił ei nge, alap owundu tukrung pandi to sim konu ełe pum.

20 Pupu kin, palting ka wii ei, Jiisas kumb se, men ngii ełe tuk pupu kin, andłam aki topu seng kin, sinim kin paki tumba nge pum. Pupu kin, nga yi ku, eim kułmał kałiłim wu owundu Melkisirek kułmał kałiłim nge tiłap ende mił, eim kunum kunum tonu opu mułum.

7

Gos Nge Kułmał Kałiłim Wu Owundu Melkisirek

1 Yi mił ku, wu ei Melkisirek eim Seilim konu ełe wumb ombu nge wu king mołpu kin, nga Gos nge kułmał kałiłim wu owundu ei, eim Gos Owundu eim am ei tonu mołpu kin, Gos nge kongun ełim. Nga wu Eiparam eim, kumb ok opu erpi kin, king wumb to kondpu kin, eim ngii konu orung pum. Pang kin, wu Melkisirek eim andłam ełe, Eiparam kanpi kin, nga noman epi ka wii ei ngurum.

2 Ngopu kin, Eiparam eim opu erpi epi orung sim epi pei engki sałiłim ełe ei, endeim sipi kin, Melkisirek ngurum. Pe nga wu ei, Melkisirek ei, eim embe pułe yi mił niłmin, “Wu king kun ka wii mołułum wu” pa niłmin. Pe nga eim Seilim konu ełe nge wumb king multum ku. Nga eim embe puł nga endi yi mił pałim ku. “Wu king noman emin ngołum wu,” pa niłmin.

3 Pe Melkisirek nge mam arim tał ei nge, endi molałmbił mon. Nga eim nge kupam noł ei nin, am kangił kembis kunum molk endik ei, endi mulerik mon ku. Nga kulk kunum ei, endi mulerik mon ku. Ba eim Gos nge kingam mił, eim Gos nge kułmał kałiłim wu kunum kunum mołułum.

4 Pe enim keningii ni, eim wu owundu mołum mił, ei keningii. Nimbił erang Eiparam sinim nge kupenjpin owundu ei, epi nipe epi engki sim epi ei, endeim Melkisirek ngopu poru nim.

5 Nga Liiwai nge kingam noł ei, wumb kopur en enim kułmał kałiłmin kongun ei, lo ek ełe yi nik ngołmun ei, en enim wumb tiłap ei, epi engki sałiłim epi ei, endeim Esrel wumb kin ei siłmin. Nga Esrel wumb ei, en enim wumb mei tiłap ende wumb ei, en enim epi yi ku siłmin. Nga en enim Eiparam nge kingam noł mołmun. Ba Liiwai nge wumb ei, Esrel wumb kin engki epi sałiłim ni epi endeim ni yi ku siłmin.

6 Ba wu ei Melkisirek wu owundu mołpu kin eim Liiwai nge tiłap ende mił mon; ba epi engki sałiłim eim epi endeim sipi kin, Eiparam wu owundu yi ku epi ka wii ngum ei, Gos ek keimi dinga nipi ngumbii nirim mił, ngang sim.

7 Yi mił sinim piinmin, wumb endi eim epi ka wii ngołum ei, wumb molk tonu owundu pułmun. Nga wumb endi eim epi ka wii siłim wu ei, mołpu kin, mani mił pułum.

8 Ya ele nge, Gos kin kułmał kałiłmin owundu kunum kunum konj molałmin wumb ei, epi endeim siłmin. Ba nga wu eipi endi, Melkisirek Gos nge ek ka mon poł pendnjing ei, eim kin yi ninim. Eim wu konj kunum kunum mołułum wu nga ei epi endeim siłim ku.

9 Nga Eiparam eim epi engki sałiłim epi ei, Melkisirek kin, kumep endeim ni ngołum. Nga sinim yi mił nimin; Liiwai nge wumb ei, Eiparam kingam noł kin epi engki sałiłim epi ei, endeim siłmin ei, Eiparam kin kumep endeim ngo pendik kin, epi ei siłmin ku.

10 Nimbił erang, pe Liiwai eim mengnerik kunum ele, oł yi mił erik. Ba eim ek nirim ei, eim kupam noł, Eiparam nge ngenj ele, tukrung mił multum kunum ei, ek nirim ei, Eiparam eim Melkisirek kin, andłam ele kan sikił kunum ei, ek ei nikił. Yi mił nikił, wu Liiwai eim epi engki sałiłim ei, endeim epi sipi kin, wu Melkisirek yi mił ngurum ku.

Jiisas Melkisirek Mił Mołum

11 Kumb ok, Liiwai nge tiłap ei, Gos nge kułmał kałiłmin wumb molk kunum ele, lo ek nipi kin, Esrel wumb ngurum; ba wumb ombu oł kun ka oł ei, enałmin mon. Pe Liiwai nge tiłap wumb ei, Gos kułmał kałiłmin wumb molk kin, kongun erangin kin, ka wii mołpu nim kin, kapłi nga wumb eipi endi opu kin, Gos nge kułmał kałiłim wu owundu endi mulermba mon. Ba nga wumb nii endi, Gos nge wu owundu mułum ei, Melkisirek eim mułangłi nim mił, ei mołum; ba Liiwai nge tiłap ei Eron nge tiłap mił mon.

12 Yi mił nga, Gos nge kułmał kałiłim wu owundu ei, to eipi eipi kindpi nim kin, kapłi kułmał kałiłim wu owundu nge, eipi endi tonu omba. Opu kin, kapłi nga lo ek ei, to eipi eipi kindpi kin, kongun ei, tep ermba ku.

13 Yi mił, sinim nge Owundu Jiisas epi ombu nge, ek ninim ei, eim wumb tiłap eipi endi nge mołmun. Molk kin, wumb tiłap ei kin, Gos nge kułmał kałiłim wu owundu nge kongun tonu ok kin, endi mulałmin mon.

14 Yi mił, pe wumb pei piinmin ei, sinim nge Owundu ei, Jura nge wumb tiłap ele tonu om. Wang kin, Moses eim wumb tiłap ei kin, Gos nge kułmał kałiłmin wumb mułngii, pa ninerim. Ba Jiisas kułmał kałiłim wu owundu lo ek konj endi ei tep er mołum.

Nga Gos Nge Kułmał Kałiłim Wu Owundu End Eipi Ei, Melkisirek Mił Mołum

15 Yi mił, sinim kun keimi piinmin ei, wu endi eipi tonu opu kin, Melkisirek kułmał kałiłim wu owundu ei, mił mołum.

16 Mołum wu ei, tiłap min miyem ende wu ei, to tonu kindik kin, kułmał kałiłim wu owundu ni tonu kindik kin, lo ek nirim mił mundnenjing mon. Ba eim nge noman dinga ei, konj kunum kunum mołułum ele nge erpi kindang kin, kułmał kałiłmin wu mił mułum.

17 Yi mił, Gos nge ek ka mon poł pendnjing ei, eim kin ek yi ninim,

“Nim Gos nge kułmał kałiłim owundu kunum kunum mołun ei, Gos nge kułmał kałiłim wu owundu Melkisirek multum mił, ekii sikin mołun.”

18 Nga sinim piinmin ei, lo ek ok nge ei, orung kind si kindim. Nimbił erang ei dinga pinałim nin, nga sinim paki tunałim, mon ku.

19 Yi mił, Moses nge lo ek ei epi endi kapłi er kun mendpił enermba mon. Pe nga Gos eim andłam konj endi ei, sinim kui er mułamin kin, sinim kin tuk tu wunum. Tu wupu kin, andłam ei, lo ek ei to mani kindim. Kindang ele nge, sinim kapłi Gos kin mandi opun mułmun.

20 Nga Gos eim Jiisas kułmał kałiłim wu owundu nipi kin, to tonu kindpi mundum ei, wii mił to tonu kindpi, mundnerim mon. Eim ek keimi ni tonu kind pendpi kin, to tonu kindpi mundum. Mundang kin, kułmał kałiłmin wumb ok nge ei, ei yi mił mon.

21 Ba Jiisas eim, Gos nge kułmał kałiłim wu owundu tonu opu, yi mił
mułang kin, Gos eim ek keimi nipi kin, er kindpi mundum. Nga Gos Jiisas
kin, ek yi nim,
“Owundu ek keimi ka ni, tonu kind er pendim. Eim nga eim noman ełe, nga
ak topu kin, endi eipi mił, endi pinermba mon. ‘Nim Gos nge kułmał
kałiłim owundu kunum kunum mołun.’ ”
22 Yi mił, sinim keimi ni piimin ei, Gos nge ek dinga konj ni pendrim mił ei,
Jiisas kin nirim. Nirim ek ei, keimi mendpił ka wii mendpił pałim. Pepi kin,
Gos Eiparam kin nirim ek dinga ok nge ei, to mani kindnim.
23 Nga kumb ok, kułmał kałiłmin wumb endeim endeim ni tonu ok, kolk
nga eipi tonu ok, yi erik pei mulnjung; ba en enim kunum kunum kongun
kapłi enanmin. Nimbił erang en enim kołułmun. Kolk kin, nga kunum
kunum konj molałmin.
24 Ba pe Jiisas eim kunum kunum mołum. Nga Gos nge kułmał kałiłim
owundu nge kongun ei nge sipi kin, wumb eipi endi kin, ngunermba mon;
ba eim endeim kunum kunum erpi mołułum.
25 Yi mił nga, eim oł yi mił kapłi ermba. Erpi pe nin, nga kunum kunum,
wumb nii endi ei, eim kin ok Gos kin mandi ongii wumb ei, sipi orung
simba. Nimbił erang, Jiisas eim kunum kunum mołpu kin, Gos kin prei erpi
kin, wumb ongii wumb ei, paki topu mołułum.
26 Yi mił, pe Jiisas eim Gos nge kułmał kałiłim owundu mołpu kin, sinim
kin epi endi simin ni piimba ei, paki tołum. Nimbił erang Jiisas eim wu kun
ka wii mendpił mołpu kin, nga eim oł kis endi ei, eim kin pinałim mon. Jiisas
eim wu kun ka mendpił mołum. Mołpu kin eim oł kis endi enarpi kin, Gos
eim wumb oł kis erik mołmun wumb ei kin, to eipi kindpi mandi molałim
mon. Gos eim epin konu ełe, to tonu mendpił kindang mołum.
27 Kumb ok, kułmał kałiłmin wu owundu ei, kunum endeim endeim ni
kułmał kałiłmin. Kumb se, kułmał kałiłmin wumb en enim oł kis ełmin ei
kin, kalk ngołmun. Nga wumb pei nge, oł kis enjing mił kulk oł kis ei, si
kindngii nge, erik ngołmun. Ba Jiisas ei, oł yi nge enerim mon. Eim kułmał
kunum endeim mendpił, wumb oł kis enjing ei nge mendpił, kałpi ngum.
Ngum ei, Gos kin ei eim mendpił, noman konj kałpi kin, Gos kin ngum.
28 Moses nge lo ek ei wumb nii endi Gos nge kułmał kałiłmin owundu
wumb mił mułangin ei, dinga pinałiłim wumb ei to tonu kindrim. Ba Gos
nge ek ka keimi ni pendrim ei, lo ek ekii sipi kin, tonu opu kin, nga Gos
nge kingam eim to tonu kindpi mundang kin, eim kapłi mendpił, kun ka
mendpił tonu wang kin, kunum kunum mołułum.

8

Jiisas Sinim Nge Kułmał Kałiłim Owundu Mołum

1 Pe kapłi kumna ek pułe sinim ninmin ei yi mił; sinim nge Gos kin kułmał
kałiłim owundu na ninj mił, owundu yi mił mołum. Mołpu kin, pe Jiisas eim
Gos Owundu king nge peł kumb ełe nge, angił tundung nge dinga ełe, tonu
epin konu ełe mołum.
2 Pe Jiisas eim Gos nge kułmał kałiłim Owundu mołpu mił, palting konu
ka wii ełe mołpu kin, kongun er mołum. Er mołpu kin, kongun ei Gos men
tołmun ngii keimi epin konu ełe sipi tonu kindim. Kindpi kin, ei wumb endi
kapłi angił ełe kongun ei, si tonu kind enenjing mon. Ba Owundu ei, eim
mendpił men ngii ei erpi kin, tonu kindang engim.
3 Yi mił erang, Gos nge kułmał kałiłim Owundu mei konu ełe, si tonu
kindpi mundum kin, wumb pei en enim ka wii epi ni, nga kung ni, epi

kułmał kalk Gos ngołmun. Ei yi mił ku, sinim nge Gos kułmał kałiłim owundu ei, eim epi endi sipi kin, kułmał kałpi, Gos kin ngumba ku.

4 Pe Jiisas eim ya mani mei konu ełe, mułmbii niłang kin, eim Gos nge kułmał kałiłim owundu mulełang. Nimbił erang wumb en enim Gos nge kułmał kałiłmin wumb en enim nga mułangin kin, epi ka wii ei, Jura wumb lo ek ełe nirim mił, yi ełmin.

5 Pe wumb en enim Gos nge kułmał kałiłmin wumb ei, en enim ei tonu epin konu ełe, men ngii kun ka ełe min men mon ełe nge, piik kin ełmin. Ei yi mił, Moses eim oł ende mił ełim kunum ełe, eim alap ngii tonu kindpi kin, tekmba eririm. Eririm kunum ełe, Gos Moses kin ek ni ngopu yi nirim,

“Pe nim epi kanim kanim pei enjii ei, nim pii kun erkin enjii ei, yi mił epi pei na nim tonu komung ełe mułun konu ełe, na mon endi andan tunj ni, yi mił enjii.”

6 Ba akip Krais Gos nge kułmał kałiłim Owundu nge kongun mundum ei, am tonu pupu mołpu kin, ok nge wumb eipi Gos nge kułmał kałiłmin wumb mołmun ei ngonum. Nimbił erang Jiisas eim wumb kin Gos kin mołmun konu ełe, tuk mii memb ełe mołpu kin, Gos ek dinga nipi kin, pendrim ei, kun erpi kin, ei am ka wii mendpił mołum ei, lo ek ok nge, to mani kindim. Nimbił erang Gos eim ek ni pendrim mił, ekii se tonu omba epi ka wii mendpił erpi kin, ołnge lo ek ei to mani kindim.

7 Yi mił, pe kumb se ek dinga ni pendrim mił wumb pendnjing kun mendpił piłang kin, nga ekii se ek dinga ni pendrim mił, konj endi ei enenełang.

8 Ba Gos eim nge wumb ołkun pinerim mił, ołkis enjing ei kanpi kin, eim kunum ełe ek yi nim,

“Nga ekii se kunum endi tonu omba ei, na Esrel wumb tiłap ni, Jura wumb tiłap ouni kin, ek ni pendip kin, ek konj endi nip ngumbii,” ni Owundu yi nim.

9 “Ba na ek konj ni pendip kin, ek ei, en enim nge kupenjing noł kin, na ek dinga ni pendir ei, yi mił mon. Pe kunum endi, na nam en enim Eisip wumb nge mei konu ełe angił ełe, si tor sip kin, sipir. Nga wumb ei, en enim na ek dinga ni pendir ei, ekii sik piik enenjing mon. Yi mił, pe wumb ei, en enim ołyi mił enerangin kin, na en enim kin buł ngur,” pa ni, Owundu eim ek yi ninim.

10 Nga Owundu ek nga yi ninim, “Akip kunum ei poru neng kin, kapłi nam ek dinga ei, Esrel wumb kin nip ngumbii ei, ek konj dinga yi mił. ‘Nam nge lo ek konj ei, en enim kin noman ełe kindmbii. Nga nam lo ek konj ei, en enim noman tuk ełe, mon poł pendmbii ku. Pe nga, na en enim nge Gos mułmbii. Nga wumb ei, en enim nam nge wumb mułngii.’

11 Nga wumb endeim endeim ei nge, en enim wumb ende paki tok ek emb tok ngunerngii mon. Nga en enim mei ełe, angnim noł wumb ende, ek ni ngunerngii mon. Enim Owundu nge piingii! Nimbił erang wu endi enim nipi ngunerim; ba enim na kin piingii. Piik kin, kangił kembis nin, wumb dinga mendpił ouni, na kin minj piingii.

12 Yi mił, na wumb en enim pund mong enjing ei, na kaimb kułup kin kil ngumbii. Nga na en enim ołkis enjing ei, na si kindip kin, nga noman to piinermbii mon!” Owundu yi nim.

13 Pe Gos ek dinga ni pendrim mił, ek konj ei nge, Gos ek dinga kumna ei erang kin, ok nge mił tonu om. Pe epi nipe epi endi ok nge pim ei, tukui aninga kopur pepi pupu kin, poru nimba. Nga yi ku kumna dinga ek ok nge mił tonu om ei, poru nimba ku.

9

Ya Mani Mei Ełe Nin, Tonu Epin Konu Ełe Nin, Men Tołmun Oł

1 Pe kumb se ek dinga ni pendrim mił nge, men tołmun oł dinga ei nge, ni
ngurum nin nga Gos men tołmun ngii ei, ya mani mei ełe sałim ku.
2 Yi mił nga alap ngii endi angłiłim. Angpi, alap ngii ei andaring konu ełe
palting kun ka niłmin ei sałim. Sepi kin, palting tuk ei, dup alam nin peł
endi nin, bres ei, Gos kin ngołmun ei nge, peł ełe sałim.
3 Nga ernding tuk ełe, alap nga endi sałim. Palting ei, am konu ka wii
mendpił niłmin ei sałim.
4 Seng kin, palting tuk konu ełe kułmał nge kumo ei, eskił mur ka tołum epi
ei, ku gol sik ełmin. Nga tuk ond pous ełe nge, Gos nge ek dinga ni pendrim
ełe, ku gol pei torung ełe, kum to pandi tum. Nga ond pous tukrung ełe,
ming endi ku gol ełmin ei, tukrung ełe kuni kembis ‘mana’ niłmin, kuni ei
nin, Eron nge dolu endi ei, mun mił ołułum ei nin, kom ku tał kun mendpił
sałim ei, Gos nge mon lo ek Moses ngurum ei ni, pol pendrim nge sałim.
5 Nga tondrung ond pous peł ełe, enjel mił tał moke ka wii ngokuł Gos
mołum konu ełe mił, ni piikił pandi tonmbuł. Tokuł kin, enjel mił nge kong
mandring ełe, oł kis enjing ei nge miyem ei, kil ngopu si kindmba mił, konu
ełe sałim. Ba pe oł epi ombu ei kin, puł pei ni tor kindip kin, mon pulermbii
mon!
6 Pe epi ombu pei poru neng kin, Jura wumb kułmał kałiłim wumb en
enim alap ngii ełe, palting andaring ełe nirik puk kin, nga anda ok erik kin,
en enim nge kongun erik kin, Gos kin men tok ełmin.
7 Ba kung ngii endeim ni kunum ełe, men tołmun ngii kułmał kałiłmin
owundu ei, eim endeim mendpił, alap ngii palting ka wii mendpił am ei,
eim nirikring pułum; ba eim tuk ełe wii punałim mon. Nga eim kung miyem
ei, Gos kin kułmał kałpi ngołum. Ngopu kin, eim oł kis ełim ni, nga wumb oł
kis pii kun enarik ełmin ei, kil ngopu si kindmba nge men tołum.
8 Ełe nge Gos nge Gui Ka ei, sinim men tołmun ngii pułe ełe andan topu
ngonum. Ngang kin, sinim wumb pei piinmin ei, alap ngii palting kumb ełe
kongun piram pałim kapłi sinim piinmin ei, men tołmun ngii palting kun ka
mendpił ei, ondu ei aki tunerim mon.
9 Nga men tołmun alap ngii ei, akip nge min men kunum ełe mił, sinim
andan topu ngonum. Ngopu kin men tołmun alap ngii kułmał kałiłmin
wumb kung nin, epi ka wii ei, dup kalk kin, Gos oł kis si kindmba nik
ngonmun. Ba oł ombu pei men tołmun wumb nge noman tuk ełe, oł kun
ka mił erpi kin, paki topu ei, kapłi enermba, mon mendpił!
10 Ba oł ok nge kułmał kałiłmin oł ei, lo ek ei epi nipe epi endi nołmun kuni
min, noł nungii min, nga wumb ngenj noł was kanim kanim erngii min, oł
eipi kopur enerngii nge niłmin oł ei, ngenj torung minj ełe nge, lo ek niłmin.
Oł ei nge erik mułangin kin, ekii se Gos Krais kułmał kałiłim Owundu to tonu
kindpi mundang kin, oł kun ka wii oł mił erpi kin, to tonu kindim.

Krais Eim Nge Miyem Kułmał Kełim

11 Ba kunum ełe, wu Krais ei eim kułmał kałiłim owundu mołpu kin, oł ka
wii epi ei, Gos eim ek keimi dinga ni pendim mił, tonu om. Wang kin, Krais
eim alap men ngii mił konj endi, tuk pum men ngii ei, Gos kin pungii nge
ngii ei, ka wii mendpił. Ok nge alap men ngii ei, mił mon. Nga men ngii
konj ei, wumb angił ełe enenjing mon. Nga ya mani mei ełe nge epi mon
ku. Ba Jiisas men ngii ei, Gos mołum konu ełe sałim.
12 Pe nga Krais eim men ngii nge palting kun ka mendpił ełe mił tuk pum;
ba eim kung meme nin, kung kou wał nge miyem ełe, tuk men ngii ełe
sipi punerim mon. Ba eim kołpu kin, eim nge miyem mendpił mił, kułmał

kałiłim ełe nge, kunum endeim mendpił, men ngii ełe sipi kin tuk pum. Pupu kin, sinim Gos kin sipi orung sim ełe nge, sinim kunum kunum konj mołmun.

13 Yi mił peng kin, kung meme nin, nga kung kou pełe miyem ei kin, kung kou wał ei, dup kalk, dup sik kin, Gos ngangin kin, wumb oł kis enjing ei, kil ngo si kindmba mił nik enjing.

14 Ba Krais eim miyem dinga ei, oł yi nge ei, to mani kindim. Kindpi kin, eim oł kun pinałim oł ei nge, eim endi pinerim kin, Krais eim dinga Gos Gui Ka kunum kunum mołum ei, eim kin sipi kin, Gos kin kułmał kałpi kin, noman konj ngum. Ngopu kin yi mił, Krais eim miyem dinga sinim ngenj torung ełe kil ngonerim mon; ba eim miyem ei, sinim noman tuk gui ełe epi konj epi pinałim ei, kil ngopu si kindim. Yi mił erang, Gos kunum kunum konj mołułum Gos ei, eim sinim dinga ngang kin, eim nge kongun er mułmun.

15 Yi mił erang, Krais eim Gos wumb kin tuk mii memb ełe, paki tołum nge pułwu mołum. Mołpu kin, eim ek konj keimi dinga er pendim ek ei nipi kin, er dinga kindim. Kind erpi kin, eim kołpu, enim Gos kin sipi orung sim. Sipi kin, wumb enim oł kis oł ok nge ei, ek ni pendrim mił er mulnjpun ei, si kindpi kunum ełe, wumb pei Gos ni pendrim mił wumb ei, Gos ekii sik onjung. Wangin kin, wumb ei Gos noman konj ngumbii nirim mił, ei ngang sik kin, kunum kunum ka mułngii.

16 Pe wu endi eim ekii se kułmbii ni piipi kin, eim ek dinga nipi kin, kingam nii endi, na nge epi pei simba ni piipi kin, eim embe endi poł pendiłim mił, ek dinga keimi ni pendrim mił kingam ei siłim. Nga eim arim ek ni pendrim mił, wumb pei piyangin kin, eim arim kułang kin, kapłi eim arim nge epi eim ei, kingam pei simba.

17 Nimbił erang wu endi ek ni mon poł pendrim mił, wu ei kułum kin, ek mon ei, mong keimi pimba. Ba wu ei ek ni mon poł pendrim mił wu ei, konj mułum kin, eim ek dinga ni pendrim ek mon dinga ei, wii mił pepi kin, kingam paki tunermba mon.

18 Ei yi mił ku, oknge ek dinga ni pendrim mił, kung endi konj piram peng kin, kapłi ek dinga ei wii mił pim; ba wumb en enim ka endi tok kin, miyem sik, bein tok kin, kumb se ek ni pendiłmin mił ek mon ei, er dinga kindmin nik ełmin.

19 Pe nga kunum ełe, Moses eim Jura nge lo ek ei, pei ni tor kindpi kin, wumb ngang kin, kapłi eim kung meme nin, kung kou wał to kondpu kin, miyem ei sipi kin, noł se ende kindpi kin, nga eim ond kirang kanim endi mił sipi kin, nga kan kundii mił epi endi sipi kin, miyem nin epi lo ek mon ełe ni tonu wumb pei ngenj ełe aninga aninga bein topu kindim.

20 Kindpi kin, pe Moses eim ek yi nim, “Pe miyem ei, enim nge ek dinga keimi konj Gos ngurum ek ei, dinga kindang kin, ekii sik erngii.”

21 Nga oł yi mił eim erim ku, Moses eim kung miyem ei sipi kin, tonu alap men ngii ełe nin, nga ming nin epi sim konu ełe, pei miyem kindpi kin, men tok ełmin oł ei nge aninga aninga bein to tonu kindim.

22 Pe keimi Jura nge lo ek ełe, epi aninga pei mił kopur kanim pei ei, kung miyem bein topu kin, kun ka mił simba enim. Ba nga wumb epi endi kung mił to kondpu kin, miyem ei mani onenełang kin, kapłi Gos eim wumb oł kis ełmin oł ei, kil ngopu si kindnenełang mon.

Krais Ei Eim Kułmał Kałpi Ngołum

23 Keimi, yi mił erang wumb kułmał kałiłmin oł ei, epi kanim kanim pei epin konu ełe min men mon mił keimi epi ei, kil ngo si kindmin ni enjing. Ba epin konu ełe kułmał kałiłmin keimi epi pei ei, oł kun ka mendpił mołum. Mułang kin, epin konu epi ombu ei, mei ełe epi ombu, to mani kindpi kin,

kułmał kałiłmin oł kun ka Jiisas ei, kapłi epin konu ełe epi pei, kil ngopu er kun erpi sim.

24 Yi mił, Krais eim men ngii ełe, wumb angił ełe takinmin men ngii min men mił ei, eim tuk punerim mon. Ba eim epin konu ełe min men keimi ei, tuk pum. Pupu kin, pe eim Arim Gos mołum konu ełe, angił tundung orung dinga ełe mołpu kin, sinim paki topu er mołum.

25 Jura men ngii kułmał kałiłmin owundu ei, eim men ngii ełe palting kun ka ełe kung ngii endeim endeim ni tuk pułmun. Pangin kin, eim kung miyem sik kin, Gos ngumun nik ełmin. Ba Krais eim oł yi mił, kunum kunum enałim mon; ba Krais ei eim kunum endeim mendpił kałpi erim.

26 Yi mił, Krais eim nga kunum kunum ei, eim ngenj kumbii sipi kułułang kin, kunum ełe Gos muł mei pułngun mondpu kin, eririm kunum ei opu kin, pe tonu onum kunum ełe ełang. Ba ei mon; poru nimba kunum ei, mandi enim. Krais eim ya mani mei ełe, kunum endeim mendpił tonu om. Opu kin, Krais ei eim kułmał kałpi, Gos ngopu kin, sinim nge oł kis pei ei, eim kil ngopu si kindim.

27 Ei yi mił ku, Gos erang kin wumb pei kunum endeim mendpił kułngii. Kolk kin, ekii se Gos kin kos owundu piingii nge kunum ełe, tonu omba.

28 Yi mił ku, Krais ei eim kułmał kałpi kunum endeim erpi kin, wumb pei oł kis enjing ei, kil ngopu si kindim. Si kindpi kin, eim orung omba kunum ełe, wumb oł kis enjing eł, nga oł endi enermba, mon. Ba wumb nii endi, eim omba ni, dinga kui erik ka piik mułngii wumb ei, eim sipi orung simba.

10

Kumb Ok Kułmał Kałiłmin Oł Ei, Wumb Oł Kis Ełmin Ei, Kapłi Kil Ngo Si Kindnermba

1 Yi mił, Jura wumb lo ek ei, min men mon mił epi ka endi ei, ekii se tonu omba mił ei kaniłmin. Ba min men mon ei, kun mił mularpi kin, epi keimi mił mon. Jura lo ek ełe yi mił erpi kin, wumb en enim kung ngii endeim endeim ni ełe, kułmał ende mił kełngii nge ełmin. Yi mił lo ek ei, wumb nii endi eim Gos kin mandi omba wu ei, eim er kun ka ermba ei, kapłi enerim mon.

2 Nimbił erang pe Jura lo ek ei, wumb er kun ka ełang kin, nga en enim kułmał nga kil enełangin mon. Nga wumb men ngii ełe ołangin kin, kułmał ende mił kalk kun ka mułułangin kin, nga en enim oł kis endi noman tuk ełe, noman embin to piinenełangin ku.

3 Ba wumb en enim kung ngii endeim endeim ni, kułmał kalk ngok enjing ei, en enim oł kis enjing ei, kunum kunum noman to piik kin, nga noman to piingii ku.

4 Yi mił, nga kung meme nin, kung kou pełe to konduk kin, miyem ei, wumb oł kis enjing ei, kil ngopu, si kindmba ni enjing ei, kapłi enermba mon.

5 Ei yi mił, Krais eim ya mani mei ełe omba kunum ełe eim Gos kin yi nim.

“Wumb nge kung mendpił nin, kułmał kalk ełmin epi ka wii ei, nim ngonmun ei, nim Gos noman enanim niłin. Ba nim oł konj endi eran kin, na nge ngenj ei, er kun eran kin, na ya mani mei ełe mułmbii.

6 Nga wumb kung tok kułmał kalk ngok kin, nga dup kalk epi ka wii en enim oł kis ei, si kindmba nik enmin oł ei nge mendpił, nim Gos nim noman enałim mon.

7 Pe nga na nim kinganim ek yi nind ei, ‘Na ya op ninim noman ełe, na nipe oł endi ermbii nim kin, Gos ni piin oł ei ermbii ond. Op kin, nim lo ek ei,

na kin mon poł pendnjing pałim mił ei, nim noman ełe minj mendpił na ermbii.' "
8 Nga kumb se, Krais eim ek yi nim,
"Pe nim Gos wumb kung tok kin, kułmał kalk ełmin ni, nga noman ka epi wii ngok nin, nga kung nin, epi dup ełe kałiłmin epi ei nin, nga en enim nge oł kis ei, si kindmba nik enmin oł ei, nim noman enanim mon."
Nga Jura wumb oł ei nge, Moses nge lo ek ei, ekii sik ełmin oł ei nge, nim Gos noman enanim, mon ku.
9 Pe nga ekii se, Jiisas Gos kin ek yi nim,
"Na ya onj ei, nim noman ełe nipe oł endi na ermbii ni piin kin, oł ei kapłi ermbii."
Neng kin sinim piinmin ei, Gos eim wumb en enim oł ok nge erik men tok ełmin oł ei nge, si kindpi kin, nga oł konj endi men tok erngii oł endi ni pendim oł konj ei, Krais eim ond peri kołpu kin, eim Gos nge kułmał kałiłmin oł ei erim.
10 Nimbił erang, Krais eim Gos nge noman ełe ekii sipi kin, eim ngenj ei kułmał kałiłmin mił kunum endeim mendpił, kałpi ngum. Ngang kin, ełe nge, sinim oł kis enjpin oł ei, Krais eim kil ngopu si kindang kin, sinim oł kun ka mendpił tonu o pun mołmun.
11 Pe nga kułmał kałiłmin wumb pei kunum kunum kułmał kalk yi erik kin, kunum kunum kułmał ei, minj kalk mołmun. Ba kułmał ei, wumb en enim nge oł kis kil ngopu, kapłi si kindnermba mon.
12 Ba kunum ełe, Krais eim kunum endeim mendpił, kołpu kin, wumb en enim oł kis enjing ei kil ngopu si kindim. Si kindpi kin, kułmał ei, kunum kunum paki topu kin, piram dinga pimba. Peng kin, Krais eim tonu pupu kin, Gos kin angił ełe tundung dinga ełe mołum.
13 Pe Krais eim kui erpi mułang kin, Gos eim opu orung wumb ei, eim simb ełe mandring puk mułangin kin, opu orung wumb ei, kamb mani kindmba nge Owundu Jiisas eim kui er mołum.
14 Yi mił erang, Jiisas ei eim kunum endeim mendpił, kułmał kałpi ngum. Ngum ełe nge, wumb pei oł kis ełmin ei, pei kunum kunum kil ngopu si kindim. Si kindang kin, wumb pii gii ninjing wumb ei, Gos ningił ełe, wumb kun ka kunum kunum mułngii.
15 Pe nga Gos nge Gui Ka ei, eim ek ka dinga ngang kin, sinim kin ek ni tor kindpi kin, yi mił ku nipi ngonum.
16 "Kunum ei poru neng kin, kapłi na enim kin ek konj dinga keimi endi ni pendinj ei, nip ngumbii," pa ni Owundu yi ninim. "Na nam nge lo ek dinga ei, en enim kin noman tuk ełe, kind pendmbii. Pendip kin, nga na tonu en enim noman ełe, mon poł pendmbii ku," Owundu yi nim.
17 Pe eim nga ek yi ninim,
"Na en enim oł kis enjing ei nin, lo ek to kindik enjing oł ei, na nga noman to piinermbii mon."
18 Yi mił peng, Gos wumb oł kis enjing ei, kil ngo si kindim kin, kapłi nga ełmin oł eipi endi erik kin, kułmał kalk kin, oł kis enjing ei, kil ngopu si kindmba nik kin, nga endi enerngii mon.

Sinim Gos Eim Mołum Konu Ełe Mandi Opun

19 Yi mił erang engnan noł, Jiisas eim kołpu kin, miyem bein tum ełe nge, sinim kapłi Gos nge palting mołum konu kun ka wii mił ełe, pii gii dinga nipin kin, mund mong enarpin kin tuk bin.
20 Pe sinim kapłi, Gos nge palting kun ka wii mołum konu ełe, tuk bin andłim ei, konj kunum kunum mołułum andłam ei, Jiisas eim aki tum. Topu

kin, eim oł kun ka wii konu ełe alap ei, ondu mił eim tuk mił pum. Pum alap mił ei, eim ngenj mił, kułmał kałpi Gos kin ngum.

21 Yi mił, pe sinim Gos nge kułmał kałiłim Owundu ei, eim Gos nge tiłap wumb ei tep mołum.

22 Pe sinim Gos kin mandi bin. Pupun kin, sinim noman tuk ełe, kun ka wii seng kin, nga sinim Gos kin pii gii dinga peng kin, nga sinim noman tuk gui nge oł kis ełe, Krais eim miyem kin kil ngopu, si kindpi kin, nga sinim ngenj ełe, noł konj ka wii ei, noł kindpi kin, kil ngopu mił si kindim.

23 Sinim pii gii ełe, ni tor kindpin epi ka wii ei, simin ni kui er mołmun ei, dinga ambił gii nipin kin, si kindnermin mon. Nimbił erang Gos eim ermbii ni pendrim mił ei, eim keimi mendpił ermba.

24 Nga sinim enginjpin noł, endeim endeim ni nipe mił erpin kin, noman to konj kindamin kin, nga en enim wumb eipi kin noman ngonmun oł ei, ngok kin, oł kun ka erngii nipin ermin.

25 Nga sinim enginjpin noł kin, kułou topun men topun enmin oł ei nge, wak tunermin. Yi mił, wumb kombur kułou tok, men tok enałmin mił, yi enerngii mon. Ba enim enginjing noł kin endeim endeim ni, en enim noman tuk ełe, paki tok kin, er dinga erngii ei, yi mił nga pei erngii. Nimbił erang sinim piinmin ni, Krais kunum owundu kos piipi ermba kunum ei, mandi tonu omba enim.

26 Pe yi mił, sinim Krais nge ek keimi pii sipin kin, nga sinim noman ełe oł kis ełe piram er endinjpin kin, kapłi kułmał eipi endi nga, kapłi sinim oł kis kil ngopu kin, si kindmba endi pinałim mon.

27 Ba sinim Gos kos owundu piipi kin, tonu omba ei mund mong ermin. Nga dup konu kis ei muł erpi kin, Gos nge popuł kis kumep ei, opu orung wumb kin tonu opu nopu poru nimba. Ełe nge, sinim piipin kin, oł kis enermin mon.

28 Nga ok wu endi eim Moses lo ek ekii sinerim wu ei, wumb eim kin kaimb sinerik mon. Sinerangin kin wu ei kułmba. Nimbił erang wu tał min, tekliki wu ei, oł kis eririm ei, ni tor kindinjing.

29 Yi mił, pe wu endi Krais kin eim buł ngopu nim kin, enim wu ei kin, nipe mił ni piimin? Wu ei, eim kumep kis owundu simba ni piimin. Krais eim nge miyem ei, Gos ek konj keimi ni pendrim ek dinga ei erang kin, wu ei oł kun ka mił erim. Ba wu ei, eim Gos nge ek konj keimi ni pendrim ek dinga miyem ei, wii mił ni piiłim. Nga wu ei, Gos nge Gui Ka noman ka ngołum ei, eim kin ek kis nipi ngum.

30 Yi mił, pe sinim piinmin ni, Gos eim ek yi nim,

“Pe wumb nii endi oł kis erim wu ei kin, na nam kumep kis ngo orung kindmbii nge pułwu,” Gos eim yi nim.

Eim nga ek yi nim,

“Owundu ei, eim nge wumb eim kos piiłim wu mił mołpu kin, wumb ei mok topu kos piipi ngumba.”

31 Gos eim kunum kunum konj mołułum pułwu ei, eim wumb oł kis ełmin wumb ei, Gos noman dinga mułang kin eim keimi kumep kis ngumba. Ngopu kin, eim epi kis mendpił ermba. Ełe nge ni piipin kin kun ka ermin.

32 Ba kumb ok, enim pii gii dinga endi ninjing ei, enim kom se piingii. Ok kunum ełe, enim Gos nge ek ka ei, enim nge noman tuk ełe Gos nge tiłang andan tum sinjing kunum ei, enim kongun dinga erik kin, nga wumb ngenj kumbii pei enim ngangin sinjing. Ba enim dinga angk mulnjung.

33 Kunum kopur, wumb kombur enim sik kin, wumb eipi nge kumb ełe angndik kin, enim kin ek kis nik nin, oł embin tui ngok ełmin. Nga kunum

kopur, wumb eipi pii gii nik enjing ei, oł embin tui ko wunmun wumb ei kin, enim tep tok ende puk kin, oł embin tui ko wuk kin, paki tołmun ku.

34 Yi mił enim wumb ei, en enim pii gii nik kin, kan ngii ełe pałmin wumb ei kin, kaimb kulk ngunjung. Pe nga, wumb kis enim epi endi sengin kin, enim ka piik kin, kan wiik tunjung. Nimbił erang enim piinmin ei, enim ei tonu epin konu ełe, epi ka wii endi singii ei, kunum kunum simba.

35 Yi mił erang, pe enim pii gii ei, wii mił wiik tunerngii mon. Nimbił erang pii gii ei, enim kumep ei, owundu ngang singii.

36 Yi mił, enim pii gii dinga kindik kin, ambił gii nik kin, angk mułngii! Molk kin, Gos nge noman ełe, ekii sik erik mułngii! Nga ekii se, enim Gos ngumbii ni pendrim mił epi ka wii ei, ngang singii.

37 Singii ełe nge, yi mił,

“Pe kunum aninga kopur piram pałim ei, enim wu owundu endi omba nik kin, kuruk mołmun omba wu ei, eim kunum kinan kui er mulermba mon.

38 Ba nam nge wumb na kin, kun ka mołmun wumb ei, pii gii nik mulnjung kin, wumb ei, enj enj konj mułngii. Nga wumb ei, ekii se buł ngok orung punjung kin, kapłi na wumb ei kin, noman ka piip ngonermbii mon.”

39 Ba sinim wumb kopur, en enim buł ngok kin, am pungii nge wumb ei, ende kin molałmin mon. Ba sinim wumb pii gii dinga nipin kin, sinim noman tuk ełe, konj kunum kunum mułmun ei nge simin.

11

Pii Gii Niłmin Oł Ei Nge Pułe

1 Pe pii gii ninmin oł ei yi mił, sinim noman tuk ełe, keimi dinga ambił gii ni peng kin, Gos ngumbii nirim epi ka wii ei, keimi tonu omba ni, kunum olt kui er mołmun. Pe sinim epi nipe epi endi ningił ełe kinałmin epi ei, noman ełe pii poru ninim.

2 Nimbił erang kumb ok wu kombur mulk ei, Gos kin pii gii nik kin wu ei, Gos eim kin yi nirim, “Wu kombur ei, oł kun ka ełmin wu,” nirim.

3 Pe sinim pii gii mendpił ełe nge, sinim piinmin ni, Gos eim ek neng mendpił, muł mei ni, konu pei tonu opu pirim. Yi mił, pe sinim kaninmin epi ei, Gos sinim kinenełamin epi ei kin eririm.

4 Pe wu Eipel ei, ok pii gii nipi kin, Gos kin ka endi kułmał kapłi ngum. Ngum kułmał ei, angim Kein kułmał kamb mani kindpi kin, eim kułmał ka wii mendpił ngum. Ngopu kin keimi, Eipel Gos kin pii gii nim pułe ełe nge, Gos Eipel kin, “Wu kun ka,” nim. Nipi kin, Gos eim Eipel kin, epi ka ei wii ngum ei, Gos sipi kin, ka piim. Nga Eipel kułang kin, ba eim pii gii ełe, akip yi ku, ek mił nga tangpi pałim.

5 Ei yi mił ku, ok wu Einok Gos kin pii gii nim ełe nge, Gos eim konj sipi kin, ei tonu epin konu ełe sipim; ba eim kulerim mon. Nga wumb endi eim kuruk; ba eim kan sinerik mon. Nimbił erang, Gos eim mendpił, ei tonu sirim. Pe Gos nge ek ka ei, mon poł pendim ek ei, yi ninim, “Pe Einok Gos sipi kin, tonu epin konu ełe sinerim kunum ełe, Einok eim Gos nge noman ełe ekii sipi, endang kin, Gos Einok kin ka piipi ngum.

6 Pe wumb nii endi Gos kin pii gii ninerim kin, kapłi Gos wu ei kin, ka piipi ngunermba mon. Nimbił erang wumb nii endi, eim Gos kin mandi omba wumb ei, eim Gos kinanim; ba Gos mołum ei, eim pii gii nimba. Nga eim pii gii nipi kin, Gos kumep ka wumb eim kin kuruk, kan simin ni erngii wumb ei kin ngumba.

7 Pe yi mił ku, wu Nowa ok eim Gos kin pii gii nirim kunum ełe, Gos eim epi kis endi, ekii se tonu omba epi ei, Nowa kineririm epi ei, Gos eim Nowa

kin yi nirim. Pe Nowa eim Gos nirim ek mił ei, eim pii gii ni ekii sipi kin, noł kanu endi, eim ambim kingam ambiłam noł ni, tuk pungii mił eririm. Pe nga Nowa nin, eim nge wumb ei, to kis eneririm mon; konj ka mulk. Nga Nowa eim nge pii gii ełe nge, pii gii ninenjing wumb kin kos mił owundu piipi kin, kis erpi ngurum. Nga Nowa nge pii gii ełe nge, Gos Nowa kin “Wu kun ka,” nirim.

8 Pe Eiparam ok, eim Gos kin pii gii nim kunum ełe, Gos eim kin ek nirim mił ei, ekii sim. Pe Gos eim Eiparam eim nge mei si kindpi kin, nga mei konu tongndung ełe eipi, ba nipi kin, Gos ngumbii ni, ek keimi dinga ni pendim konu ełe ba. Pe eim ngii konu mendpił ei, si kindpi kin, konu eipi endi, Gos Eiparam ba nim konu ei, pii poł tunerim mon; ba eim Gos kin pii gii nipi kin, konu ełe pum.

9 Pe Eiparam eim pii gii nirim ełe nge, Gos eim wumb kumb kan kun enałmin konu ełe pupu kin, Gos eim kin ngumbii ni, ek keimi dinga ni pendrim konu ełe mułum. Mułang kin, Eiparam kingam Aisak ni, Aisak kingam Jeikop ni, wu kei mei konu eipi endi, wumb gulka mił, puk mulnjung. Molk kin, Gos eim ngumbii ni, ek keimi dinga ni pendrim ei, ende sik ku. Nga en enim wu tekliki kei, tuk alap ngii ełe minj, nok pek mulk.

10 Yi mił, Eiparam kanpi kin, kui dinga erpi kin, konu owundu ełe nge, ngii tumunj dinga ei, kenmbii ni piirim. Nimbił erang, Gos eim konu owundu ełe, ngii takpi kin, er ka er sirim.

11 Yi mił ku, amb Sera, ok Gos kin pii gii nirim. Nga eim tukui mołpu kin, kangił mengmba kunum ei, poru nirim; ba eim Gos kin pii gii nirim. Neng kin, Gos eim noman dinga ngang kin, eim kapłi kangił mengmba. Mengpi kin, amb Sera yi ni piirim, Gos eim ek keimi ni pendrim mił, kapłi na kangił mengmbii ni, yi piirim. Nimbił erang Gos eim ek keimi mendpił nilim ek ei, ni piirim.

12 Yi mił ku, Eiparam eim endeim multum ei, tukui erpi kin, kułmba kunum mandi sirim; ba eim kangi endeim mengrim ełe nge, wumb pei kanjip pei mił, mer noł ku kulta mił, tonu ok pei mulk. Molk kin, wumb endi, Eiparam nge wumb tilap pei mołmun ei kemb tungii ei, ei kapłi enanim mon.

13 Pe wumb ei, pei en enim pii gii nik kin, nga wumb ei, ekii se pei kulk. Kulk wumb ei, pei en enim Gos eim ek keimi dinga nipi kin, singii nirim epi ei, sinenjing mon. Ba en enim konu ełe turii enj ok kin, en enim kanik kin, ka ka piinjing. Piik kin, ni tor kindik yi ninjing, “Sin ya mei ełe wumb ei, gulka mił, o pun mołmun,” pa ninjing. “Sin ya mei ełe, kunum aninga mołmun,” pa ninjing.

14 Sinim kun piinmin! Pe wumb ombu, en enim ek ei nge ninjing wumb ombu, en enim nge mei mendpił ei, kuruk endnjing.

15 Nga en enim noman ełe, mei konu ełe, ok si kindik kin, onjung konu ełe, noman to piiłangin kin, kapłi en enim mei konu ełe, orung pungii ei, andłam kun endi siłang.

16 Ba en enim oł yi mił, ni piik enenjing mon. Nimbił erang en enim noman ełe, mei ka wii ełe, pu poru nim konu ei, epin konu ełe mendpił, kan simin ni piik pungii. Yi mił erang, Gos eim singambił sipi kin, en enim Gos ningii, pa ninerim mon. Nga Gos eim wumb ei kin, konu owundu ełe, er kun ka er kindim sałim.

17 Pe Eiparam Gos kin pii gii nim ełe, eim Aisak kułmał kałpi kin, Gos ngumbii ni erim. Pe kunum ełe, Gos eim Eiparam oł endi ermba mił, kenmbii ni, oł endi eririm. Pe Eiparam eim Gos eim kin epi ka wii ngang

kin, ek keimi dinga nipi pendrim mił sirim. Ba pe Eiparam eim nge kingam endeim mendpił, Gos kin kułmał kałpi kin, ngumbii ni erim.

18 Kumb ok, Gos ek nipi kin, Eiparam ngopu yi nirim, “Pe kinganim Aisak kin, nim nge kinganim noł pei, tonu ok mułngii.”

19 Pe Eiparam eim pii gii nirim ei, Gos kapłi Aisak kułmba ei, nga sipi kin, orung konj simba ni piipi kin, eim kingam Aisak kułmał mił kałpi, Gos kin ngurum. Yi mił erang, sinim ek ekin yi nimin ei, Gos Aisak nga tukpu ełe, sipi orung sirim, yi nimin.

20 Pe nga, Aisak Gos kin pii gii nim ełe, Aisak eim Jeikop kin, Eiso tał, ek keimi dinga nipi kin, noman ka epi kangił tał, ekii se singił ni pendrim.

21 Yi mił nga ku, Jeikop eim Gos kin pii gii nipi kin, eim kułmba erpi kin, Jeikop eim Josep kingam noł ei, noman ka epi ka wii endi, endeim endeim ni, ok ngui ni pendrim mił ngum. Nga eim dolu kumb ełe, ambiłpi mołpu kin, kan mani kanpi kin, Gos kin men topu kin, ka pii ngopu kin, kułum.

22 Pe nga, Josep Gos kin pii gii nirim ełe, eim kułmba mandi erpi kin, eim ek nipi kin, Esrel wumb Eisip konu ełe si kindik kin, Esrel nge konu ełe ekii se pungii, pa nirim. Nga eim wumb kin ek ni tor kindpi kin, eim embił ei, tukpu tungii mił, pa nirim.

23 Pe Moses nge mam arim teł, Gos kin pii gii niłmbił ełe, mam arim teł Moses kenkił ni, kangił ka wii mendpił ei, ekii se wu owundu mułmba, ni piikił. Yi mił peng kin, eł ełip, kangi Moses sipkił kin, oi tekliki mił, koi erkił pendkił. Wumb tał eł ełip Gos kin pii gii nikił kin, wu king lo ek ei mund mong kulerkił mon.

24 Yi mił ku, Moses eim Gos kin pii gii nirim ełe, ekii se Moses eim owundu erpi, tonu mołpu kin, eim wu King Pero nge ambłam kingam mił, mułmbii ni, noman to piinerim mon.

25 Nga Moses wumb ołkis ełmin ołei nge, kunum aninga kopur, ka ka piipi mułmbii ni, noman to piinerim mon. Ba Moses eim, Gos nge wumb kin ouni, ngenj kumbii simbii ni piim.

26 Pe eim piipi kin, nam Krais nge embe ełe, ngenj kumbii sinj kin, ołei nge, Eisip konu ełe epi ka wii, ku nin epi sałim mił ombu, to mani kindmba. Nimbił erang eim noman to piipi kin, ekii se Gos epi ka wii ngang kin, simbii ni piim.

27 Pe Moses eim Gos kin pii gii nirim ełe, eim Eisip konu ełe si kindpi kin, Eisip konu ełe king nge popuł kis sirim ei, mund mong erpi kin, piineririm mon. Wu endi eim, Gos ningił ełe ak topu kin, Gos kinermba. Nimbił erang Moses eim Gos min men mił mołpu kin, kenrim mił, pii gii dinga nipi kin, ambił gii ni mułpu kin, eim mund mong eneririm.

28 Pe Moses eim Gos kin pii gii nirim ełe nge, eim erang kin, kuni owundu ‘Pasopa’ ni, ołei erpi kin, kung siipsiip wał miyem ei sipi kin andan topu kin, ‘Yi erei!’ neng kin, Esrel wumb ngii ondpuł ełe, mundnjung. Moses eim pii gii nirim ełe nge mundangin kin, enjel kułii endi opu kin, Esrel wumb kangił kumna mengnjing kangił ombu, to kundmba ei nge, kapłi to kundnermba mon nik, yi enjing.

29 Yi mił ku, pe Esrel wumb Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, en enim ‘Ep Noł Kundii’ niłmin ei, tumb tok punjung ei, mei kep er seng kin, punjung. Ba Eisip wumb en enim, ołei ekii sik kin, ermin nik kin enjing; ba noł nok kin, kolk poru ninjing.

30 Pe nga Esrel wumb Gos kin pii gii ninjing. Nga Esrel wumb en enim, Jeriko konu owundu ełe, andik kin, si pok er mułangin kin, kunum angił orung nga tał o pum. Pang kin, konu owundu ełe nge, kom ku kung gui er pendnjing ei, engin topu mani pum.

31 Yi mił ku, ok oł kis er andłim amb Reiyap ei, eim Gos kin pii gii nirim. Nirim ełe nge, eim wumb kombur konu ełe, kan poł tungii nge onjung wumb ei, tuk sipi paki tang kin, pii gii ninenjing wumb eipi, eim to kundmun ni enjing; ba amb ei kapłi to kundnenjing mon.

32 Pe na nga nipe ek endi nimbii? Nimbił erang pe na kunum pei seng kin, kapłi na wu ombu, Giriyon ni, Barak ni, Samson ni, Jepsa ni, Deipis ni, Samuyel ni, nga Gos oł ekii se tonu omba nge, piik nik ełmin wumb ombu nge, pii gii nik ek ei, nimbii; ba kunum endi sinałim mon!

33 Pe wumb ombu pei, en enim Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, wumb eipi nge king kin, opu erik kin, opu tok orung kindik kin, yi enjing. Pe en enim, oł kun ka pirim mił enjing. Nga en enim, Gos ek keimi dinga nipi kin, ngumbii nirim epi ei, ngang kin sik. Nga wumb eipi, en enim pii gii ei je erang kin, Gos kung simbii laiyon gupu ełe eim ambił kum tum ku.

34 Pe dup owundu kis nołum ei, wumb nga en enim pii gii ełe, to kumbułułmun. To kumbulk kin, nga wumb en enim, tui jik ei, to kundngii ełmin ei, nung nik kin, am pułmun ku. Pe wumb ei, en enim dinga sineririm; ba nga ekii se, en enim Gos dinga ngang kin sik endik. Andik kin, en enim dinga wii pu molk kin, opu wumb konu eipi wumb ei, to kindangin kin, nung nik pułmun.

35 Pe wumb kulnjung wumb ei, nga angk kin, konj tonu wangin kin, en enim embnjing noł ei, pii gii nik ełe nge, sik orung sinjing. Nga wumb kopur, en enim kan ngii mił ełe mułangin kin, en enim ngenj ełe, kepii to kundmun ni enjing. Nimbił erang, wumb en enim, Gos kin opu orung erik kin, buł ngułangin kin, kapłi opu orung wumb kindangin kin, pułangin. Ba nga opu orung wumb kin, ek ei ekii sinenjing mon. Oł yi mił enjing ełe nge, en enim tukpu ełe, angk kin, noman konj nga ka wii ei, simin ni piinjing.

36 Pe wumb eipi kopur en enim, ek buł ambilk ngunjung. Nga wumb kopur en enim kepii tunjung. Tok kin, nga wumb kopur, kan tok kin, kan ngii ełe pendnjing.

37 Pe opu wumb kopur, en enim pii gii ninjing wumb ei kin, kom ku tunjung. Tok kin, nga wumb ombu, en enim kin tui to kołmung erik kin, tał enjing. Nga wumb ombu, en enim tui sik to kundnjung ku. Pe wumb kombur en enim alap sinerang kin, kung siipsiip ni, kung meme ni, ngenj ei sik kin, konduk mił, kindik andiłmin. Nga wumb kombur, en enim nge ngenj ełe, epi endi sinerang kin, wii mulnjung. Pe wumb en enim kin, ngenj kumbii kanim kanim ngok kin, oł embin tui kanim kanim ngunjung ku.

38 Pe ya mani mei konu ełe wumb ei, wumb kis; ba pii gii ninjing wumb ei, en enim ka wii mendpił. Pe wumb pii gii ninjing wumb eipi si kindik kin, en enim konu ełe mei wumb mulenjing konu ełe mei wii sim konu ełe komung ni, tuk kom ku tukpu ni, mei tukpu sim konu ełe ni, koi er pek punjung.

39 Pe wumb ombu pei, en enim Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, Gos ningił ełe, embe ka wii sinjing. Ba Gos en enim kin, ek keimi dinga ni ngumbii nirim epi ei kunum ełe sinenjing; ba en enim kulnjung.

40 Nimbił erang, ok Gos eim noman ełe, ekii se sinim kin ermbii ni piirim oł ei, er kun er sim sałim. Yi mił, ok pii gii ninjing wumb ei, kumb se oł kun ka ełmin wumb mił, tonu onerngii mon ba; sinim en enim kin ouni, Gos erang kin, sinim pei oł kun ka ełmin wumb mił, tonu omun.

12

Gos Eim Sinim Nge Erinjpin

1 Nga yi mił pii gii ninjing wumb ok nge, sinim si pok erik mołmun ei, pei tiłap owundu, konu kupu mił, sinim si pok enmin. Erik kin, en enim sinim

kanik kin, kui er mołmun. Molk kin, nga sinim oł embin tui kis kanim kanim nin, oł kis embin simba epi pei, sinim oł kun ka ermin ei, ambił gii ni, pimba ei si kindmin. Si kindpin kin, sinim noman dinga kindpin kin, kunum olt mił sikir pupun kin, nga sinim Gos epi ka wii endi, simin ni piipin kin, dinga sikir bin. Pupun kin, Gos nge epi ka wii ei simin.

2 Pe sinim sikir pupun kin, Jiisas kin kun kanpin mułmun. Pe eim kin pii gii ninmin ei nge pułwu. Nga eim erang kin, sinim pii gii ei, tonu dinga opu kin, kun ka mendpił simba. Pe nga, Jiisas eim yi ku, pii gii dinga nipi kin, eim noman ka wii ei, eim piipi kin, eim ond peri ełe, dinga kindpi kin, dinga erang mułum. Mołpu kin, eim wu kis mił, ond peri ełe, singambił ei, epi wii mił ni piim. Piipi kin, ekii se Jiisas eim Gos nge king peł ełe, angił tundung ełe dinga ełe mołum.

3 Enim Krais oł kun ka erim mił, enim pii kun erngii! Pe wumb oł kis ełmin wumb ei, en enim Jiisas kin oł kis erik kin, ek kis ninjing. Nik kin, wumb ei eim kin oł kis enjing; ba eim dinga kindpi mułum. Mołpu kin, sinim Krais nge ek ei piipin kin, sinim eim kongun erpin, ten kularpin kin, sinim noman tuk ełe dinga ei, wakin tunermin mon ku.

4 Pe en enim oł kis enmin oł ei, to mani kindmin nik kin, opu orung enmin. Ba enim oł kis enmin oł ei nge, opu erik kin, en enim nge miyem mendpił ei, endi mani onerang kin, wumb Krais to kundnjung mił, en enim yi mił kulenjing mon!

5 Mon peng kin, Gos enim noman tuk ełe, ek ka dinga nipi, paki topu kin, enim eim nge kingam noł mił, ek ni ngum ei, enim ouru nimba.

“Na kingnan noł, Owundu enim kin oł endi erpi kin, er kun ermbii ni erim kin, kunum ełe enim epi ei wii mił ni piinerngii mon! Pe enim eim oł endi er kun ermbii ni erim kin, kapłi enim nge noman tuk dinga ei, wakin tunerngii mon!”

6 Nimbił erang, pe Owundu eim wumb kin noman ngonum wumb ei kin mendpił, er kun ełim. Pe wumb kopur en enim, eim kingam noł mołmun wumb ei kin, kepii mił topu kin, er kun ełim.

7 Pe enim dinga angk mułangin kin ełe nge, Gos kapłi enim er kun ermba. Erpi kin, Gos eim enim mił ei, eim kingam yi mił ku ełim. Erpi kin, kangił endi eim oł kis erang kin, eim arim eim kin, er kun ełim.

8 Ba ernjing eim nge kingenjing noł ei, er kun ełim. Nga Erinjpin Gos eim nge kingam noł sinim eim er kun enerim kin, kapłi sinim kangił ei eim nge kingam noł mendpił mon; ba kangił ei, ernjing molałim yi mił mułngii.

9 Yi mił, pe nga sinim ya mani mei ełe erinjpin ei, sinim kin er kun erangin kin, sinim en enim ka piipin kin, ek ei kom sipin piiłmin. Ba yi mił, nga sinim ei tonu epin konu ełe Erinjpin Gos, eim Gui mołum ei, eim ek nirim mił ekii sipin ermin. Erpin kin, kapłi sinim noman konj kunum kunum mułmun nge simin.

10 Yi mił, sinim ya mani mei ełe erinjpin ei, kunum aninga kopur, sinim erinjpin er kun er ngumbii ni, piiłim mamb, kunum ei ngołum. Ba Gos sinim keimi er kun erpi kin, sinim paki topu kin, sinim Gos eim kun ka wii mołum mił yi ku mułmun nipi ełim.

11 Yi mił, sinim erinjpin ei, sinim kin kumbii kis ngonum ei, sinim er kun ermba nge ngonum; ba kunum ełe, sinim oł ei nge ka piinałmin mon. Nga sinim nge noman ełe, embin ku tołum; ba ekii se, sinim kumbii kis ei, er kun erang kin ełe nge, sinim noman emin ka seng kin, oł kun ka ełmin.

Sinim Dinga Angpin Mułmun

12 Pe yi mił, enim angił dinga sinałim ei, tonu dinga kindik kin, Gos nge
kongun dinga erngii. Nga enim simb dinga sinarpi nim kin, enim simb ełe
dinga kindik angk kin, Gos nge kongun erngii.
13 Nga enim simb ełe andłam ei, er kun ka erik pangin kin, nga simb endi
kis mułum kin, kapłi simb gopuł ei, nga pong sinermba mon; ba ei nga kun
ka mołpu kin, Gos oł ekii simba.
14 Pe enim wumb pei kin, noman emin ka seng mułngii. Pe enim oł kun
ka oł ei, kongun dinga erik mułngii. Nimbił erang wumb nii endi, eim oł
kun ka enerim kin, kapłi wumb ei Gos Owundu kindermba mon.
15 Pe enim kan kun erik mułngii! Mon pim kin, enim mołmun konu ełe,
wumb endi eim Gos nge noman ka ngum epi ei, buł ngopu sinermba. Nga
mon pim kin, enim mołmun konu ełe, wu endi epi kumbii kis enim mił, tonu
opu kin, mong kumbii kis tumba. Yi mił topu kin, enim kin embin ngopu
kin, enim oł kis penj tui epi endi, Gos ningił ełe erpi, ngumba.
16 Mon pim kin, enim mołmun konu ełe wu endi, amb ngunduk enmin
min; Gos kin buł ngok kin, pii gii ninarik enmin oł ei, wu Eiso ok eririm
mił, enmin. Wu Eiso eim kunum endi, eim angim Jeikop kin kuni endeim
mendpił, top erpi kin, eim kangi kumna nge ek ka nipi kin, ngum epi ka wii
ei, buł ngopu wii mił si kindim.
17 Yi mił, pe enim piinmin ekii se ei, eim arim nge noman ek ka epi ka wii
ei ngang kin, eim nga simbii ni piipi kin erim; ba Gos mon nirim. Pe nga
wu Eiso eim ke dinga nipi kin, epi ka wii epi ei, orung simbii ni piirim; ba
eim noman tuk ełe, ak tołmun andłam endi, sinałim mon.

Komung Saiyon Ka Wii

18 Yi mił, enim Gos nge konu ka wii ełe onjung kin enim Esrel wumb
en enim komung Sainai konu ełe ołmun mił, enim angił minjin tungii mił,
onanmin mon. Ba konu ełe komung Sainai konu ełe dup nopu kin, muł
erang piiłmin mił ni, nga konu emii ełim oł ei ni, nga konu pop owundu
ołum oł ei nge, erang kin piinmin.
19 Nga beli mił epi endi, ek tingang piyangin kin, nga Gos eim ek tingang
piinjing ku. Pe wumb en enim mund mong erik kin, Moses kin ke nik kin,
Gos ek nga ni tor kindnerangłi mon ninjing!
20 Yi mił erang, wumb ei, en enim Gos ek dinga nipi ngang kin, mund
mong enjing. Gos eim ek yi nim,
“Pe nga wumb endi min, kung endi yi ku, tonu komung Sainai ełe, minjin
tok ninjing kin, kom ku to kundngii.”
Yi neng piik kin, wumb mund mong enjing.
21 Pe epi nipe endi erim epi ei yi ku, Moses eim kenmbii mił, kapłi enanim.
Moses eim yi nim,
“Nam oł ei kanip kin, mund mong end ku,” pa nim.
22 Ba enim ekii se tonu onjung wumb ei kin, Gos oł eipi endi erang kin,
enim konu ka wii ełe komung Saiyon ni, konu owundu, Gos kunum kunum
konj mołum konu ełe, epin Jerusalem konu owundu ełe ni, konu ełe enjel
pei pei kułou tok kin, ka ka piik ełmin konu ełe enim kin ouni onjung.
23 Nga enim ok Gos nge pii gii wumb nge, kingam noł kumna mił mołmun
konu ełe, kułou tok kin, noman ka ka piik mołmun. Pe wumb ombu en
enim ei, tonu epin konu ełe, embe mon poł pendrim pałim. Pe enim ok,
Gos eim wumb kos owundu piimba wu mołum konu kumb ełe onjung. Nga
enim wumb noman tuk gui ei, Gos nge wumb oł kun ka erang kin, tonu ok
mulnjung wumb ei, pe mołmun konu ka wii ełe enim onjung ku.
24 Pe nga enim Jiisas kin onjung. Wangin kin, Jiisas eim enim mołmun
konu ełe, tuk mii memb nge, wu eim enim kin, ek dinga konj ni pendrim

pałim. Pe enim nga Jiisas kołpu kin; miyem ei, ok enim kin bein topu kin, ek dinga konj ni pendrim ei, er dinga kindim kunum ełe, eim mołum ku. Nga eim miyem ei, epi ka wii endi andan topu ngum. Ngum epi ei wu endi Eipel to kondpu, kumep kis ngum wu ei, Eipel nge miyem epi ei, ende mił mon. Jiisas nge miyem ka wii mendpił ei, Eipel nge miyem to mani kindim.

25 Pe enim kan kun erik mułngii! Mon peng kin, enim Jiisas ek ninim ek ei, kom ambił pandi tok kin, eim ek piinerngii. Yi mił, kumb ok ya mani mei ełe wumb ei, Gos ek dinga nipi ngurum ek ei, tok kindik kin, buł ngunjung wumb ei, oł kis kumep ei, kamb mani kindik kin, nung nik punerngii mon. Yi mił erang, ekii se Gos tonu epin konu ełe mołpu kin, ek dinga nipi sinim kun ngonum. Nga sinim Gos eim nge ek ei, buł ngunjpun kin, kapłi sinim oł kis kumep ei, kamb mani kindpin kin, nung nipin kin, bin min? Ei mon mendpił!

26 Ok kunum ełe, tonu komung Sainai ni konu ełe, Gos ek neng kin, mei kopu turum. Ba Gos akip ek dinga keimi yi ninim,

“Kunum endi nga, nam ya mani mei konu ełe mendpił, ambił ołup enermbii mon; ba tonu epin konu ełe ambił ołup ermbii ku,” pa nim.

27 Pe “nga kunum endi” ek ei, sinim kin andan topu ngonum. Ngonum ei, Gos eim epi kanim kanim pei eririm ombu nge Gos eim epi ei, ołup erpi, to kis erpi kin, si kindmba. Si kindpi kin, Gos erang epi ka wii dinga ombu, ołup enerim kin, kapłi epi ka wii dinga ombu nga piram mułmba.

28 Yi mił erang, pe sinim ka piipin kin, Gos ngumun. Nimbił erang, sinim Gos eim sinim tep er mołum konu ka ei, sinim sinmin ei, ołup enenmba mon! Pe nga, sinim Gos kin ka pii ngopun kin, eim kin embe ambił tonu kindpin kin, oł kun ka ełe, men topun nipin kin, Gos nge noman enim mił, ekii sipin ngopun mund mong ermin.

29 Nimbił erang sinim Erinjpin Gos eim, dup mendpił kindang kin, epi pei dup nopu kin, topu kis er poru nimba pułwu eim mołum.

13

Gos Noman Enim Mił Ermin

1 Pe enim engnjing noł endeim endeim ni, noman ngołmun oł ka minj erik kin, Krais nge wumb mułngii.

2 Pe enim konu eipi wumb enim ngii konu ongii ei, “Wei!” a ningii ei, enim ouru ninermba. Nimbił erang enim piinmin; ok wumb kombur yi mił enjing ei, en enim Gos nge enjel sik kin, en enim ngii konu ełe, tuk tep erik kin, se mulnjung. Ba enjel onjung ei, en enim piinenjing; ba en enim wumb mendpił kombur onmun, ni piinjing.

3 Pe enim pii gii wumb kopur, kan ngii konu ełe pałmin ei, piingii yi mił, enim wumb ei kin, ouni kan ngii ełe mił pingii. Nga enim wumb kopur ei, en enim Krais kin pii gii nik ełe nge, ngenj kumbii sinmin ei, enim piingii. Nimbił erang enim piinmin ei, en enim ngenj ei, wumb ombu mił, yi pałim ku.

4 Pe wu endi amb simba oł ei, wumb pei oł ei, ambił tonu kindik kin, ka piingii. Nimbił erang wu ei, eim amb simba oł ei, Gos ningił ełe, oł kun ka wii mendpił simba. Nimbił erang enim piinmin ei, ekii se Gos kos owundu piipi kin, kumep kis ngopu kin, wu endi amb ngunduk kin, nga wu eipi amb kin oł kis erik enmin ei kin, ngumba.

5 Pe enim ku nin epi siłmin oł ei nge, noman kulerngii mon! Ba Gos enim paki tang kin, nipe epi endi enim kin sim sałim epi ei mendpił, ka piik mułngii. Nimbił erang, Gos eim ek ok yi nirim, “Nam enim kanip wiik tunarpi kin, nga na enim wakin tunermbii mon ku!”

6 Pe sinim ek nimin ei, pii gii nipin kin, ek ni tor kindpin ei,
"Owundu eim na paki tołum. Pe wumb en enim, na kin nipe oł endi erngii
ei, na mund mong tunermbii mon!"
7 Pe enim nge tep ełmin wumb enim kin ok kin, Gos ek ka ni tor kindik
nguk ei, enim piingii. Pe wumb ei, oł kun ka erik endik ei, enim noman to
piingii! Piik erik kin, Gos kin pii gii nik ei, ekii sik kin, er endngii.
8 Jiisas Krais eim nin, eim ek ka ei ok multum; pe mołum ku, nga ekii se
kunum kunum mułmba ku. Eim ende minj piram mołpu ba. Nga eim ek ka
piram mułmba ku.
9 Mon pim kin, kengip ek eipi eipi enim noman ełe, to eipi eipi si tor simba.
Seng kin, en enim Gos nge oł kun ka si kindik kin pungii. Nga enim noman
tuk ełe, Gos nge noman ka ngołum oł ei, dinga ngang kin, ei ka wii mendpił
mołum. Ba enim noman tuk ełe kuni mowii lo ek kanim kanim ełe, ekii sik
ełmin oł ei, wumb endi paki tunałmin mon.
10 Pe Gos nge kułmał kałiłmin wumb ei, Jura wumb alap men ngii yi ełmin
wumb ei, sinim nge kułmał kałmin kumo kuni ei, nungii; ba dinga sinermin
ni piik kin, kapłi nunałmin mon. Nimbił erang Jiisas eim sinim nge kułmał
kałmin kuni mił mołum.
11 Yi mił, Jura wumb nge kułmał kałiłim wu owundu ei, eim kung miyem
ei, tu wupu kin, tuk konu ka wii mendpił sałim konu ełe, kułmał kałpi wumb
en enim oł kis ełmin ei, kil ngumba nipi ełim. Ba kung ngenj ei, konu
owundu andaring ełe, dup kałiłmin.
12 Pe yi mił ku, Jiisas eim konu owundu nge, ondu torung ełe kułum. Pe
Jiisas eim kołpu kin, eim nge miyem ełe, wumb pei oł kis enjing ei, kil ngopu
si kindim. Si kindang kin, wumb ei Gos ningił ełe, oł kun ka wumb mułngii.
13 Yi mił ku, sinim konu owundu ełe, torung pupun kin, sinim Jiisas eim
singambił sipi kułum. Yi mił ku, sinim singambił sipin kin, eim kin ouni ko
wupun er mułmun.
14 Pe ya mani mei konu ełe, sinim kunum kunum mułmun nge, konu
owundu ełe endi sinałim mon; ba kunum kunum mułmun nge, konu
owundu ełe ka wii endi, tonu omba ei, sinim kui er mołpun kin, kurpun
andinmin.
15 Pe sinim Jiisas nge embe kin, kunum kunum Gos kin ka ka piipin
ngopun kin, eim embe ambił tonu kindmin. Nimbił erang Jiisas eim sinim
kin kułmał mił, kałpi ngum. Ngang kin sinim gupu ełe, Gos kin ka piipin
ngopun kin, eim embe ełe, sinim ek ni tor kindpin kin, wumb eipi ngumun.
16 Pe enim wumb eipi epi sinerang mołmun wumb ei kin, paki tok kin, oł
ka erngii ei nge, ourun tunerngii mon! Nimbił erang enim kułmał kalk kin,
yi mił enmin oł ei, Gos eim noman ka piiłim.
17 Pe enim nge tep wumb ek ningii mił ei, ekii sik ni, mandring molk
pungii. Puk kin, enim noman tuk ełe tep molk erik kin, wumb mił ei nik kin,
beltik, ekii se ni tor kindik kin, Gos kin ngungii. Pe enim tep ełmin wumb
oł yi mił enjing ei, enim ekii sik kin, kapłi en enim ka piik kin, en enim
kongun ełmin kongun ei nge, ambił gii nik kin, er mułngii. Mon pim kin,
enim noman embin to piinjing kin, enim oł ei nge paki topu kin, ngunermba
mon ku.
18 Pe enim sin kin prei erik kin, Gos ngangin kin, sin paki tumba. Yi mił,
sin noman tuk gui ełe piinmin ei, Gos ningił ełe, sin kun ka mołmun keimi
dinga ni piinmin. Sinim piipin kin, sinim noman ełe, oł kun ka kunum
kunum er endmin, ni piinmin.
19 Pe na enim dinga kii sind ei, enim na kin Gos prei erangin kin, Gos na
nga orung sikir kindang kin, enim kin nga nirik ombii.

Prei Ełmin Oł Ei Nge

20 Pe sinim nge Gos noman emin pułwu; Gos ei, eim sinim nge Owundu
Jiisas kultum ei, eim nga sipi orung konj sirim. Seng kin, Jiisas eim sinim
kung siipsiip tep ełmin nge wu owundu mendpił mołum. Pe Jiisas eim nge
miyem ei, sinim kin ek dinga keimi ni pendrim andłam konu ei, topu sim
sałim.
21 Seng kin, Gos eim sinim epi kanim kanim nipe epi endi sinerang
mułmun ei, ngumba. Ngang kin, kapłi sinim Gos noman ełe ekii sipin kin,
endmin. Nga Gos nge noman ełe oł ei, sinim noman tuk ełe, eim noman ka
piinim mił eim kongun erpi mułmba. Nga Krais kin, sinim noman tuk ełe
kongun erpi mołpu kin, Krais eim tiłang owundu nin, embe owundu kunum
kunum pepi mołpu ba. Ei keimi!
22 Pe angnan noł; na enim kin ek dinga nip ngond. Enim na Gos ek nind
ei, kom se piik kin, noman dinga kindip ngumbii nge end. Yi mił, na mon
połup ngond ei, ek osii mił, ni ngond.
23 Pe na enim piingii nind ei, sinim nge enginjpin Timosii ei, eim kan ngii
ełe si kindpi tor om. Pe sikir eim na kin opu nim kin, na Timosii kin ouni
opuł kin, enim kenmbił.
24 Pe sin nge ek ka nipin mołmun, pa ninmin ek ei nik kin, enim nge wumb
tep wumb kin, nga Gos nge wumb mołmun ei kin, nik ngungii. Pe enim nge
engnjing noł Esilii konu ełe wumb ei, enim kin, “Mułeiyo,” nik ngonmun.
25 Pe Gos nge noman ka ngołum oł ei, enim kin pei ouni mułmba. Ei keimi!

Jeims Mon Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Jeims Mon Endi Połpu Ngum

1 Na Jeims, na Gos kin, Owundu Jiisas Krais nge kongun wu moł. Na mon
ei połup kin, enim Gos nge wumb tiłap engki nga tał pei ołembin tui tonu
wang kin, en enim Esrel mei si kindik kin, mei eipi konu ełe orung orung
pei punjung. Na enim kin ek ka nip ngond.

Ołembin Tui Omba Ei, Sinim Pii Gii Kapłi Erpi Dinga Kindmba

2 Na nge angnan noł! Kunum ełe ołembin tui kanim kanim enim kin tonu
omba ei, enim kapłi ka piik mułngii.
3 Nimbił erang, enim piinmin ołembin tui ei, enim kin tonu wang kin,
kapłi ołei, enim paki tang kin, enim nge pii gii ombu, dinga angik mułngii
4 Molk kin, kapłi ołdinga angk kindik kin, ołembin tui ei, ko wuk dinga
angk puk kin, kapłi enim wumb pii gii dinga tonu wang kin, ołkun ka ei,
erik mułngii. Molk kin, enim nga epi endi sinerngii mon; ba enim kapłi
mendpił, ołkun ka erik mułngii.

Noman Ka Wii Sinerang Kapłi Prei Erngii

5 Pe nga enim wumb nii endi, eim noman ka dinga pinerim kin, kapłi eim
Gos kin prei erpi, kii seng kin, kapłi Gos eim wumb ei kin, noman dinga
ngumba. Nimbił erang Gos eim wumb pei kin, epi pei wii ngołum. Ngopu
kin, nga Gos wumb ei kin, ek ngopu enermba mon.
6 Ba wumb ei pii gii ninjing kin, Gos kin prei erik kin, kii sik erngii ei,
wumb ei nga pii gii ei, si kindik kin, kembis mił enerngii mon! Nimbił erang
wumb nii endi noman tał to piimba wumb ei Gos kin prei ermba ei, ep noł
pop topu mił, topu se andpi kin, orung orung enim, wumb ei yi mił, ku
enmin.
7-8 Wumb ei nge, eim epi ei ermbii min, epi eipi ermbii ei, ni piinanim
mon. Wumb ei, noman tał mił peng mołum. Wumb ei, eim Gos Owundu
kin epi endi simbii ni piipi kin, noman yi to piinermba mon!

Epi Pei Simba Wu Nin, Epi Endi Sinermba Wu Ni

9 Nga wumb nii endi, epi endi sinermba wumb ei, Gos eim embe ambił
tonu kindang kunum ei, eim ka mendpił piimba.
10 Pe nga wumb nii endi, epi pei simba wu ei, ka piipi mułang kin, Gos
eim embe ambił mani kindmba. Nimbił erang epi kanim kanim pei simba
ei, yi mił ond kuk simbii ka endi, top mułang kin, enim ołup erangin kin,
boi boi nipi pułpeł topu kin, eipi eipi punum ołei mił, epi kanim kanim pei
simba wu ei, yi mił ku ermba.
11 Yi erang kin, eni tonu opu, dinga tang kin, muł erpi, mei ełe połpu pałim
epi ei kułii erpi kin kuk ka topu mołum ei, kułii erpi kin, boi boi nipi mani
pułum. Pupu kin, kuk ka ei er kis mołułum. Yi mił ku, epi pei sałim wu ei,
kongun erpi epi pei nga sipi pupu kin eim kułang kin, eim nge epi kanim
kanim pei, pułpeł topu kin, eipi eipi am ba.
12 Wumb nii endi, eim ołembin tui kanim kanim eim to mani kindmba
erang kin, eim dinga angpi kin, ko wupu mołum ei, eim ka piimba. Nga eim
ołei, to mani kindim kin, kapłi Gos ei konj kunum kunum mułngii ei, eim
nirim mił, epi ka wii ei, wumb nii Gos kin noman ngołum wumb ei kin, eim
epi ka wii ei wii ngumba.

13 Pe wumb nii endi, eim kin oł kis endi, eim to mani kindmba erang kin,
eim ek yi ninermba mon. Oł ei, na to mani kindim epi ei, Gos erim. Yi
ninermba mon! Oł kis ei, Gos to mani kindnermba mon! Nga yi ku Gos eim
wumb endi kin, oł kis ei, “Yi erii!” ninermba mon ku!
14 Ba pe wumb nii endi, nipe oł endi, eim to mani kindpi erang kin, oł ei,
eim noman to piyang kin, eim noman kis ełe oł, “Yi erii!” ninim.
15 Ek ekin endi yi mił ninim. Wumb nii endi, oł kis kangił mundii mił,
eim noman kis ełe tonu wang kin, kapłi eim oł kis kanim kanim mengmba.
Nga oł kis ei mengpi kindang kin, tonu ok, owundu mił mułang kin, kapłi
eim kangił mił, kułii oł mengmba. Wumb ei, dup konu ełe ngenj kumbii kis
kunum kunum singii.
16 Nanim nge angnan noł mendpił! Enim piyangin, Gos oł min ek endi,
enim kin nim kin, ek kend to ngunermba mon!
17 Ngunerang kin, epi ka wii ei, wii ngołum epi ei nin, epi kun ka wii
ngołum epi ei, tonu epin konu ełe Erinjpin Gos sinim kin mani onum. Wang
kin, Erinjpin Gos ei, epin konu ełe, tiłang kanim kanim pei eririm tiłang ei,
eipi eipi, mił punum. Pupu kin, Gos ei, eim nge oł ei, eipi eipi enałim mon
mendpił! Ei eim minj piram mołum. Mułang kin, emii pałim konu ełe, min
men mił ełe, Gos mulałim mon.
18 Ei eim noman ełe piipi neng kin, eim ek keimi ni pendrim mił, sinim
tonu o pun yi enmin. Yi mił erang, Gos epi kanim kanim eririm epi ei, sinim
o pun kin, eim nge kingam ambłam noł kumna mołmun.

Gos Ek Piik Kin, Nga Ekii Sik Erngii

19 Nanim nge angnan noł, enim ek ei pii kun erngii! Wumb pei kapłi, ek
sikir piik singii! Ba ningii ei, sikir piik singii mił, ninerngii mon! Nga sikir
noman kis ei, tonu onermba mon!
20 Wumb jikii pang noman kis tonu onum ei, Gos nge oł kun ka oł ei,
enałmin mon!
21 Yi mił erang, oł kis kun pinałim mił epi ni, epi kanim kanim noman tuk
kis mołum ei, am pei erik sipik, tor kindik kin, si kindngii. Pe enim noman
ełe, to mani kindik kin, Gos kin mandring mułngii. Nga eim ek endi, enim
noman tuk ełe emb mił topu kin, kindim pałim ei singii. Eim ek ei kapłi,
enim nge noman tuk ełe, sipi orung simba.
22 Ba enim kapłi Gos eim ek ninim mił, ekii sik erngii! Ba enim piik pendik
kin, nga ekii sinanmin ei, en enim noman ełe ek kend tok ngonmun.
23 Yi mił, wumb nii endi, eim Gos ek ninim mił piinim; ba Gos ek ninim
mił, ekii sipi enermba wu ei, eim ouru ninim yi mił, wumb endi eim kirapi
ełe kaninim ei, eim kumb ningił sałim mił, yi ku seng kin kaninim.
24 Yi mił ei, eim kumb ningił kin pei, mon kindpi kin, kan pendpi kin nga
punum; ba ekii se, nga eim kumb ningił pei seng kin, kenim mił ni, sikir
eim nge kumb ningił kenim mił, ouru ninim.
25 Ba wumb nii endi eim Gos lo ek kun ka pałim ełe, oł kis kan ngii mił, si
kindpi, nga kanpi kin nga am ełe, minj kanpi kin noman to piipi kin, erpi
mułmba wu ei, eim piipi kin, nga ouru neng piinerim; ba ek ninim mił, ekii
sipi kin, kongun yi enim. Enim wu ei, oł yi erpi mołum wu ei, eim kapłi ka
ka piipi kin, eim epi pei enim.
26 Pe nga wumb endi yi ni piipi, ‘Na nam pii gii nip kin; nga na wu ka
mendpił moł kin; nga na Gos kin men top keimi erip ngoł,’ nimba. Ba wu
ei, eim gupu anmbił ełe, ek kis kanim kanim tor wang kin; kapłi ei eim
noman kin ek kend to ngopu kin, nga eim ek kuls sim, eim ‘Men top enj,’
nim; ba eim pii gii ei epi wii mił; epi keimi endi mon!

27 Pii gii keimi nilmin ol ei nin, Gos kin keimi men tok elmin ol ei, Gos eim ningil ele kun ka mendpil pim kin, nga ol penj endi pinalim. Pinerang kin, Erinjing Gos nge ol kun ka mendpil salim ei, yi mil; kangi ambil menjing erinjing koltmun ei paki tok kin, kanik kun erik se mulngii! Amb ombu wenjing kulangin kin, wu molmun ombu paki tok kin, kanik kun erik kin, se mulngii! Pe Gos nge ol kun ka mendpil salim ei, enim mei kin, kanim kanim ol penj ombu, bul ngok kin enim am ol kun ka mendpil, yi erik kin molk pungii.

2

Wumb Pei Ende Mil, Kaimb Sik Ngungii

1 Nanim nge angnan nol! Enim Jiisas Krais sinim nge Owundu ele, pii gii ninmin ei, eim Owundu nge tilang owundu pulwu molum. Molpu kin, eim kin pii gii ninjing kin, enim wumb kombur embe punum wumb ei kin, ol ka erik ngok kin, nga embe punanim wumb ei kin, bul ngok kin, noman to piinarik kin, paki tunanmin. Yi mil ol ei, enerngii mon!

2 Pe nga, wu endi epi kanim kanim pei salim wu ei, angil mong ku gol mondpu kin, konduk epi ka wii kindpi opu kin, enim men tolmun ngii nirik omba. Pe nga, wu endi epi kanim kanim pei sinalim wu endi, konduk ni epi, ka wii kindnarpi, opu kin enim men tolmun ngii nirik omba ku.

3 Wangil kin, enim wu epi ka wii kindpi, omba wu ei kin, noman ngok kin yi ningii, “Ya kumb ele, pel ka ele, okun kin mulii,” a ningii. Yi ningii; ba konduk ni, epi ka kindnarpi, omba wu ei kin, yi ningii, “Engnjii min, mani mei ele okun kin, na simb salim konu ele okun kin mulnjii.”

4 Pe enim ol yi nge enjing kin, en enim enjing ol ei, en enim noman yi mil mok tonmun min? Enim mok to kapli kapli kindik kin, ol kun pim mil enanmin mon! Ei enim mok tok erik kin, wumb noman erik kin, kun pindnanmin mon; ba enim noman kis ni piik kin, wumb mok tok elmin.

5 Na nam nge angnan nol mendpil; enim piyei! Gos eim wumb mei ele epi kanim kanim pei sinalim wumb ei, to tonu kindpi mundang kin ok enim pii gii ele nge, Gos ngumba nge epi kanim kanim pei salim mil, en enim yi mulngii! Yi mil molk kin, Gos okrii eim ek dinga nipi kind pendrim palim ei, yi mil wumb nii, eim kin noman ngonmun wumb ei, Gos eim sinim tep er molum konu ele, eim enim tuk kindang mulngii. Yi peng kin, eim epi kanim kanim pei sinalim wumb ei, eim kin topu tonu kindpi, mundang kin mulngii.

6 Ba enim epi kanim kanim pei sinalim wu ei, enim to singambil sinmin. Ba wumb nii, enim ol embin tui ngok sipik kin, kos ngii sipnjing? Sipik kin, wumb epi kanim kanim pei salilim wumb ei mendpil.

7 Wumb epi pei salilim wumb ombu mendpil, enim embe ka endi, Jiisas kin sinjing ei, ek bul morung nik kin, yi enmin min? Ei wumb ombu mendpil, ol yi nge enmin.

8 Enim wumb nge king lo ek ni pendim mil ele nge, Gos nge ek ka ele nipi tor kindnim ei, yi mil ninim.

“En enim kaimb sik kin, noman kultmun mil, wumb enim kin mandi molmun wumb ei kin, kaimb yi ku sik kin, noman ngungii!”

Kapli, enim lo ei, ekii sinjing kin, enim ol kun ka erngii.

9 Ba nga enim wumb eipi eipi ngenj torung keningii mil, wumb mok tok erik ngolmun ei, enim ol kis, kun pinerim mil erngii. Nga lo ele, ek ninim mil, enim noman tuk ele tum. Tang kin, enim lo ek ei, to kindik kin, ekii sinarik, yi enmin ku.

10 Yi mił wumb nii endi, eim lo ek endeim nimba mił, ekii sinerim kin, kapłi
ei yi mił, eim lo ek pei ekii sinałim.
11 Yi mił ku, Gos eim ek yi ninim, “Wu eipi nge embnjing ei, ngundnenjii
mon!” Nga eim yi ku ninim, “Wumb endi to kundnenjii mon!” Pe nga nim
wu eipi nge embnjing ngundnenjii ba nga wumb endi to kundun kin; kapłi
nim lo ek ninim mił, ekii sinan mon. Nga nim lo ek pei to kiłip to poru nin
kin, nga lo ek ei, nim noman tuk ełe tum.
12 Yi mił erang, Gos wumb mok topu, yi ermba mił, eim nge lo ei, oł kis nge
dinga ei, to mani kindiłim. Kindpi kin, lo ei nge, wumb wii kindang mułngii.
Molk piik kin, enim ek nin, oł erngii mił oł kun ka ei, er andik molk pungii.
13 Pe Gos eim kos piipi kin, kii sipi orung omba kunum ei, wumb nii endi,
eim wumb eipi kin kaimb sipi kin, noman kulerim wumb ei, Gos kos piipi
kin, kii sipi, orung omba kunum ei, eim kin kaimb sipi oł yi nge enermba
mon! Ba nga wumb kombur, wumb eipi kin, kaimb sik, noman kulk kin,
kapłi Gos eim kos piipi kin, kii sipi, orung omba kunum ei, en enim yi ku,
kaimb sipi ngumba.

Pii Gii Pimba Mił, Nga Oł Yi Ku Erngii

14 Nanim angnan noł! Wumb endi eim yi nimba, “Nam Jiisas kin pii gii
dinga pałim,” ba eim oł kanim kanim erim ełe, ek yi nimba mił, pinerim
mon. Kapłi eim oł erpi pii gii nim mił, eim paki tumba min? Nga eim pii gii
ełe, kapłi eim erpi kin, se orung simba min?
15-16 Yi mił, enim engnjing noł Jiisas kin pii gii ninjing wumb ei, alap ni,
kuni ni, epi sinenang mułngii wumb ombu kin, enim ek yi mił ningii, “Gos
enim kapłi paki tumba. Topu kin, kuni ka ngopu kin, ngenj ełe alap pandi
tang kin, muł erang mułngii!” Ba enim epi endi, wumb ombu nge sinerang
mułngii wumb ei, epi ombu ngunerngii. Ngunarik kin, kapłi enim wumb ei
nge, paki tangin kin, er mułngii mił nenj?
17 Yi mił ku, Jiisas kin pii gii pałim ningii ei, yi mił. Pii gii ei, wii mił pim
kin, nga oł endi enerim kin, kapłi pii gii ei, wii kułii mił, epi pimba.
18 Ba wumb endi ek yi nimba, “Nim pii gii pałim. Nga na oł ka wii eł.”
Kapłi, na Jeims ek nip, orung kindip kin yi nind. “Nim nge pii gii ei, na
andan tan; ba nim nge oł endi ełin ei, na andan tunen mon. Nga na nge oł
ka wii eł ei kin, na pii gii ei, nim kin andan top ngamb kin, nim kenjii.”
19 Enim pii gii ninmin ei, Gos endeim mendpił mołum piingii ei, ka
mendpił! Pe nga gui kis pii gii ninmin ei, Gos endeim mendpił mołum ku.
Ba en enim yi piik kin, en enim puku sik kin, piik mołmun. Wumb endi pii
gii nimba ei mendpił, ei kapłi enanim.
20 Enim noman pinałim wumb! Pe enim pii gii ei mendpił peng kin, enim
oł ka wii endi enenjing kin, kapłi enim pii gii ei, epi wii mił pimba. Pe enim
ek pułe ei, pii poł tungii min?
21 Kumb ok, sinim kupenjpin Eiparam ei, eim Gos nge kongun erpi kin,
Gos ningił ełe, eim kun ka wu multum mił nenj? Ei eim kongun ełe mendpił
eririm kunum ei, eim kingam Aisak to kondpu kin, kułmał mił kapłi kin, Gos
eim ngumba nge piipi eririm.
22 Enim oł ei nge, kanik kun erngii! Erik kin, eim pii gii nirim mił ei kin,
nga eim kongun erim oł ei kin, tał ouni okuł ende punmbuł. Eim pii gii ełe
nge erpi kin, opu oł kun ka mendpił purum. Pang kin, ei eim kongun erpi
kin andan turum ełe nge, eim pii gii am mendpił eririm.
23 Kumb ok, Gos eim ek keimi nirim mił, keimi tonu orum. “Eiparam eim
Gos kin pii gii dinga nirim ełe nge, Eiparam eim oł kun ka ełim wu,” ni Gos
yi nirim. Nga ekii se, wumb yi nił min, “Eiparam eim Gos nge puł.”

24 Kapłi pe enim piinmin ei, wumb endi Gos kin kun ka mołmun wumb
ełe nge, eim oł kun ka erpi kin, nga eim pii gii nipi kin, ouni ermba. Ba wu
ei, pii gii mendpił nipi kin, Gos wu ei, kun ka ełim wu, ninermba mon!
25 Yi mił ku, amb Reiyap eim ok wu kin ningił erpi kin, nilkeng sipi kin,
nga wu kanim kanim se nirik seng kin, ende pułmun amb multum. Ba pe
ei eim Josuwa kindang kin, Jura wumb konu ełe sirim mił kenmin ni, ok
wumb ei paki topu kin, yi mił kuni ngopu, pandi koi erpi kin nga andłam
eipi endi kindang puk kin, en enim nge konu ełe orung punjung. Oł yi erim
ełe nge, Gos amb ei kin, “Kun ka mołum amb,” ninim.
26 Yi mił, nga wumb endi mułmba wumb ei, eim noman tuk gui eim kin
mulerim kin, wu ei wu kułii mił mołum. Nga pii gii pimba ełe nge, nga
kongun kun ka erpi, andan tunerim kin, pii gii ei kułii mił pimba ku.

3

Anmbił Epi Dup Mił Pałim

1 Nanim angnan noł! Enim wumb mołmun konu ełe, Gos nge ek emb tok
ngołmun wumb pei mił mulerngii. Nimbił erang enim piinmin ei, Gos sinim
mok topu kin, kii sipi orung omba kunum ełe, sinim ek emb tołmun wumb
epi ngumun ei, Gos amb kii dinga owundu sipi kin, mok topu ermba; ba
Gos pii gii ninjing wumb eipi, Gos enim kin mok topu kin, giyeng ni, yi mił
ermba.
2 Yi mił, sinim wumb pei mołmun ei, kunum kunum oł kun pinałim mił
ełmin. Pe wumb nii endi, eim ek kanim kanim nimba mił, eim oł kun
pinałim mił endi enerim kin, eim wumb kun ka mendpił mułmba. Mołpu
kin, eim kapłi yi ku, eim ngenj pei, tep ka erpi kin, se mułmba.
3 Yi mił ku, kung os gupu ełe, ain mił epi endi tuk kindik pendik kin, kan
ełe ambił bu nik kin, bin nik piiłmin konu ełe, ambilk orung orung sengin
kin, ekii sipi pułum. Yi mił erang, sinim kung os ambił ak topun kin, pei
orung orung andłam sałim mił, ni piipin kin, punmun.
4 Yi mił nga, noł sip owundu ei, am owundu ei ni piingii ku. Noł sip ei, am
owundu kis pałim; ba nga konu pop owundu topu kin, sip ei, ep noł konu
ełe tuk sipłim. Ba nga tuk sip owundu ełe, tep erpi kin, kongun erpi kan se
mołułum wu ei, eim bii ni piiłim konu ełe, epi ambił kun erpi kin, epi kembis
endi pałim ełe, ambiłpi kun kindpi kin, simbii ni piiłim konu ełe, sipłim.
5 Ei yi mił, nga anmbił ei, ngenj ełe epi kembis mendpił pałim; ba ek
pei owundu kis nipi kin, na nam kapłi epi owundu mendpił ei, ermbii ni
tangłim.

Nga dup kembis endi, kapłi erpi pepi, nopu gur nim kin, ond owundu nin,
epi kanim kanim pei, nopu poru niłim.
6 Pe anmbił ei, dup mił pałim ei, nga anmbił ei, oł kis kun ka pinałim mił
ei, piki topu mołum. Ngenj ełe ei, dup mił pei piki top mołpu kin, pe oł kis
kanim kanim erpi kin, ngenj pei erpi kis mondnum. Anmbił minj erpi kin,
enim ngenj nin, no pep mołmun ełe, kui dup mił, kindang nonum ei, dup
konu kis dup ei, opu kin, yi mił nonum.
7 Wumb ya mei ełe epi kanim kanim pei, ka nin, kei nin, omu nin, ka
wembii nin, epi pei ombu, wu en enim noman ełe pałim piiłmin mił ombu,
erangin kin ekii sik ełmin.
8 Ba wumb endeim kapłi, eim anmbił nanim piind oł ei, “Erii!” a neng
kin, ekii sipi kapłi enermba mon! Anmbił ei, epi ka mon! Ei ek kis nipi tor
kindiłim. Yi peng kin, anmbił ei, wii kor pimba mił, pinałim mon! Ba ei epi
kis kunj men mił, wumb kułngii epi tuk ełe, piki top mołułum ei, tor ołum.

9 Sin sinim anmbił ei kin, sinim ek ka nipin kin, Erinjpin Gos nge embe
ambił tonu kindmin. Kindpin kin, nga anmbił ende, yi mił ku, ek buł
ambiłpin, ek kis nipin kin, wumb kin nipin wumb ei, Gos ei eim mił erpi
mundum wumb ełe nge, ngonmun.
10 Gos kin ek ka ni ngok kin, nga ek kis ni ngok kin, gupu anmbił endeim
ełe, tor ołum. Opu kin, nanim Gos nge wumb angnan noł! Enim enmin oł
ei, oł kun ka pinałim mił, yi enerngii mon!
11 Pe nga noł tukpu endi mułmba ei, noł ka tor wang kin, nga noł kis tor
wang kin ouni, onguł min?
12 Nam angnan noł, nga ond pik kin, ond olip kin, mong ende top mułmba
min? Nga ond wain, ond pik mong top mułmba min? Ei kapłi mon! Yi mił
ku, nga noł tukpu ełe, noł ka nin, noł kis nin ouni, tor wang kin, nunerngii
mon.

Noman Ka Dinga Ei, Gos Kin Onum

13 Enim mołmun konu ełe, wumb nii endi, noman ka wii nin, noman dinga
peng mołum min? Wumb endi eim no pepi andpi mułum kin, kapłi eim oł
kun ka er andpi kin, andan topu ngumba. Ngopu kin, ei eim noman ka
pałim mił, giyeng ni erpi kin, oł ei andan tumba.
14 Ba enim wumb eipi kin, ek ngonum kin, nga en enim oł kanim kanim
erik ełe nge, en enim embe ambił tonu kindik erngii. Erik kin, en enim
noman tuk ełe pim kin, kapłi en enim noman ka wii ei, ambił tonu kindik
kin, yi enerngii. Enarik kin, nga enim ek keimi ninmin ełe, ek kend tok,
ngunerngii mon.
15 Noman ei nge, ei Gos kin onanim mon! Ba noman ei nge, ya mei ełe
wumb noman. Nga noman ngenj ełe nge kin, tonu onum. Nga yi ku, oł kis
ei, Seisen kin, puł arim pendpi kin, tonu om.
16 Yi mił, wu endi wumb eipi kin ek ngonum kin, nga oł kis kanim kanim
erik kin, nga en enim embe ambił tonu kindmin ni piik kin, kongun dinga
oł kanim kanim erik kin, yi er mołmun. Wumb yi nge, oł kun ka pałim mił,
yi enerik; ba oł kis kanim kanim mił ełmin.
17 Ba wumb noman ka wii ei, Gos kin tonu epin konu ełe, mani wang
siłmin ei, kumb se, am oł kun ka mendpił. Nga wumb kin noman emin
ende sek ngołmun; nga en enim wumb kin ek taki taki nik kin; nga wumb
eipi ek kom ka sek piiłmin; nga wumb eipi kin noman kaimb sik kin, oł ei
piki topu mułangin kin, oł kun ka mendpił ełmin; nga noman ka wii oł ei,
wumb endeim endeim ni, noman ende mił nik ngołmun; nga oł ei, kun ka
nin, oł keimi mendpił ełmin.
18 Pe nga sinim wumb eipi kin, noman emin ende se mulnjpun kin, kapłi
ei oł yi mił; sinim kuni mong aka pin taltmin ei mił; nga noman emin ende
sek ngołmun oł ei, oł kun ka ei, kuni mong ka tonu wang kin, sinmin mił, yi
er mułmun.

4

Mei Konu Ełe Noman Ngołmun Wumb Ei, Gos Nge Opu Orung Wumb Mołmun

1 Pe enim opu nginmał enmin oł ei nin, nga ek mił enmin ei, jiłi mił tonu
onum? En enim noman ełe ek kis tonu onum ei, en enim kin mendpił pałim
min? Pepi kin, en enim noman ełe kin, ngenj ełe aninga kopur ełe kin, opu
nginmał ełmin.
2 Enim epi kanim kanim simin ni piik enmin; ba epi ombu sinanmin. Yi
mił piik kin, enim wumb ei to kundmun ni piimin. Nga enim wumb eipi
nge epi, bun bun kułułmun; ba enim epi ei kapłi sinerngii. Yi mił peng kin,

enim ek mił erik kin, nga opu owundu ełmin. Enim simin ni piinmin; ba epi ei sinanmin. Nimbił erang, enim Gos kin prei erik kii sik kin, epi ei simin nik kin, yi enanmin mon.

3 Pe nga enim epi simin nik kin, prei enmin; ba epi ei sinałmin mon. Nimbił erang enim Gos kin prei erik kin, kii sinmin oł ei, kun ka pinałim mon. Ełe nge, enim ku nin epi ei sik kin, enim noman ngenj ełe nge, olkup to kindmin mił ni ełmin.

4 Pe enim yi mił, amb endi eim wam kin, ka mularpi pupu kin, wu eipi kin ningił erpi kin, noman kułpu erpi, andnim oł ei mił, enim yi erik pendik kin, ya mei ełe wumb oł kis epi kanim kanim pei, noman ngok kin, oł ei ełmin. Erik kin, wumb ombu, en enim, Gos nge opu orung wumb mendpił mołmun min? Pe wumb nii endi, eim erpi kin, ya mei ełe wumb oł kis epi kanim kanim noman kułmun oł ei, erpi kin, eim Gos nge opu orung wu mendpił mułmba.

5 Pe enim piinmin ei, Gos ek ka keimi ei, ek yi ninim mił ei, enim epi wii mił endi, ni piinmin min? Pe Gos Gui Ka sinim kin kindim ei, sinim noman tuk ełe, no pepi mułmba ni kindim ei, Gos eim noman ełe dinga kindpi ei, eim nge mendpił sinim tep erpi sepi kin, kanpi mułmbii ni piinim.

6 Ba Gos eim sinim kin noman ka ngołum oł ei, am owundu mendpił pałim. Yi mił, Gos eim ek ka ełe, yi ninim,

> “Gos eim wumb nii endi ei, eim embe ambił tonu kindpi kin, yi ermba wumb ei kin, Gos buł ngopu kin, mon pa nimba. Ba wumb nii endi ei, eim noman ełe to mani kindim kin, kapłi wumb ei kin, Gos paki topu kin, noman ka ngumba.”

7 Yi mił peng kin, enim noman ełe to mani kindik kin, Gos kin mandring molk pungii. Puk kin, enim Seisen opu orung wu ei, si kindik, pui a nik kin, dinga angangin kin, kapłi eim enim si kindpi kin, tungu pupu ba.

8 Enim kapłi molk kin, Gos eim kin mandi punjung kin, kapłi Gos eim mołpu kin, enim kin mandi omba ku. Enim angił noł kindik kin, was erangin kin, enim oł kis kun pinałim mił, er mulnjung wumb ei, yi mił erngii. Enim noman tuk ełe kil ngok kin, er kun erngii. Enim wumb ombu, ya mei ełe nge, oł kis kun pinałim mił, ekii sik kin, nga Gos nge oł kun ka kunum endi ekii simin nik enmin ei, noman tał sek enmin.

9 Erik kin, enim noman tuk ełe, embin tok kin, kaimb sik kin, nga ke owundu ningii. Pe enim wumb tokuł enmin ei, ak tok kin ke ningii. Pe nga enim wumb ka ka piimin ei, nga ak tok kin, noman embin to piingii.

10 Enim Gos Owundu kumb ełe, kapłi embe ambilk mani kindngii. Kindik yi enjing kin, kapłi Gos eim enim embe ambił tonu kindmba.

Enginjpin Kin Ek To Mondpun Ninermin

11 Engnjing noł! Enim wumb eipi endeim endeim kin, ek kis nik kin, ngunerngii mon. Nga wumb endi pupu kin, angim kin ek kis ni ngopu kin nga ek to mondpu kin nipi ngumba ei, eim Gos nge lo ek ełe, ek kis nipi ngonum. Nga wu endi ei, Gos lo ek ełe, ek to mondpu kin, mok tonum ku. Ba nga nim Gos lo ek ełe, to mondkun kin, mok tokun en kin, kapłi nim lo ek ei, kun ka ekii sinan mon! Ba nim lo ek ei, mok tołun wu mił, endi mołun.

12 Gos ei eim mendpił, lo ek ngołum wu mołum. Nga eim mendpił mok tołum wu endi mołum ku. Ei eim mendpił, kapłi wumb endi dup konu kis er mondpu kin, nga eim wumb endi, sipi orung konj simba ku. Ba nim wumb nii, nim wumb mandi mołmun wumb ei, kapłi mok tołun wu endi mił, mołun min?

13 Pe enim wumb kombur ek yi nilmin wumb ei, na ek piingii! “Akip min topuł, sinim kapłi pupun kin, konu owundu ełe tuk pupun kin, pani endeim mołpun kin, kongun erpin kin, ku owundu se orung simin.”
14 Ba enim topuł, epi endi tonu omba epi ei, pii poł tunanmin. Pe enim noman konj ei, nipe mił pałim? Enim yi mił; enim kupu kuru endi ei, kunum aninga kopur pepi kin, sikir poru ninim ei, enim noman konj yi mił ku pałim.
15 Mon pim kin, enim yi mił ningii, “Pe Gos Owundu eim noman ełe, kapłi ni piim kin, kapłi sinim konj mołpun kin, oł yi mił ermin min, oł eipi mił ermin.”
16 Ba yi peng kin, en enim embe ambił tonu kindik, “Sin sinim wumb owundu mołmun,” ni piinmin. Piik kin, noman owundu pałim ni piik kin, nilkeng sinmin oł ei, oł kis mendpił pałim.
17 Pe wumb nii endi, eim oł kun ka ełim ni piinjing; ba eim oł kun ka ei, ekii sipi enałim wu ei, eim oł kis ełim. Sinim ek ei, pii kun ermin!

5

Epi Pei Sałim Wumb Ei, Pii Kun Erngii

1 Nga enim epi pei sałim wumb ombu, pii kun erngii! Oł embin tui kanim kanim enim kin tonu omba enim. Enim ngenj kumbii sik kin ke dinga ningii!
2 Pe enim epi kanim kanim pei sałim ombu, purpu kumun ngopu kin, kis mułmba. Nga enim konduk alap nin, ka kindinmin ombu ei, epi jingamb ombu, nok poru ningii.
3 Pe enim ku gol nin, ku mong ei, oi wurał ei tałpi kin, si kindmba. Nga oi wurał ei, enim oł kis mołum ei erpi kin, peni ełe kindpi kin, andan topu ngumba. Nga epi ei, enim ngenj ełe, dup mił nopu kin, tika nimba. Enim kom ku ni, epi ka wii ei pei, akip poru nimba kunum ei nge, kułou tunjung.
4 Enim piingii! Wu kombur enim kin kongun erik mulnjung wu ombu, en enim nge mong aninga kopur, ambił gii ninjing. Ninjing monge ei, Gos eim piipi kin nga kongun wumb kombur ke ninmin ei pupu kin, Gos Owundu eim opu wumb epin konu ełe, mołmun tep er mołum Owundu nge, eim kom ełe, pang piinim ku.
5 Pe enim ya mei ełe mołmun kunum ei, epi kanim kanim pei, seng se nok kin, ka piik kin, er mołmun. Molk kin, enim kuni ka pei nok pangin pangin mił, ni piik kin, enmin. Erik mułangin kin, Gos kunum owundu tonu omba nge, mandi enim.
6 Enim mendpił, wumb kun ka mulnjung wumb ombu, ek ngok kin, to kundnjung wumb ei, enim kin kan wiik tok kin, nga enim opu orung erik kin, ngunenjing mon.

Kunum Olt Kui Erik Molk Kin, Prei Er Mułngii

7 Yi mił erang, angnan noł, enim noman tuk dinga kindik kin, oł embin tui ko wuk kin, Jiisas nga orung omba nge kui erik mułngii. Pe enim piingii! Kuni taltim wu ei, kuni ka tonu omba nge kui er mołum. Mołpu kin, eim konu kumb kumb se nin, konu kumb ekii se tumba ei nge, kui er mołum.
8 Enim yi ku, noman dinga kindik kin, oł embin tui ko wuk kin, kui erik mułngii! Enim noman tuk ełe, dinga to piik mułngii. Nimbił erang, Jiisas orung omba kunum mandi enim. Yi mił erang, enim noman dinga kindik kin, kui er mułngii!
9 Angnan noł, enim kapłi wumb ei min, wumb ei “Oł yi mił, yi mił enim,” pa nik, yi ninerngii mon! Mon pim kin, mok top ełim wu ei, enim kumep

kis ngumba. Enim piyei! Mok topu ermba Owundu ei, eim ngii ondu ełe
mołpu kin, kui er mołum.
10 Nanim angnan noł! Enim piingii ei, Gos oł ekii se ermba oł ei, piik
niłmin wu ombu, en enim Gos Owundu nge embe ełe, nik tor kindik kin,
kongun yi erik. Erik kin, ngenj kumbii sik kin, oł embin tui to wuk kin,
dinga angk kin, kongun erik mulnjung. Molk kin, ei enim andan mił topu
ngonum ei, kapłi piik, tuk sik kin, noman to piik mułngii.
11 Enim piingii! Sinim yi niłmin, “Wumb oł embin tui ko wuk kin, dinga
angk kin, mołmun wumb ei, ka piingii. Enim kumb ok, wu Jop nge ek poł
piiłmin wu ei, noman dinga kindpi kin, oł embin tui ei, ko wupu kin, kui er
mułum. Mułang kin, Gos eim noman ełe erang kin, Jop noman ka ngopu oł
ei nin, kaimb sipi ełim oł ei, sinim piinmin. Keimi sinim piinmin! Pe Gos
Owundu sinim kin kaimb sipi kin, noman ka ngołum ku.
12 Ba angnan noł! Epi endi kumna ermin ei yi mił. Enim muł mei nin,
epi eipi endi keimi mendpił nik kin, to tonu kindnerngii mon! Ba enim
kapłi ningii ei, kapłi minj ningii. Nga enim mon ninjing kin, kapłi mon minj
ningii. Mon peng kin, enim ek ni tonu kindangin kin, ekii se Gos kumep kis
enim ngang singii.
13 Pe enim mołmun konu ełe wumb nii endi, eim embin pimba min, ngenj
kumbii endi sinim min? Ei eim kapłi, Gos kin prei ermba. Pe wumb nii endi,
enim kin mołmun ei, eim ka piimba ei, kapłi eim Gos kin ka piipi ngopu kin,
golang nipi ngumba.
14 Pe nga enim mołmun konu ełe, wumb nii endi, eim ening peng tonum
min? Ei eim kapłi, wumb men tołmun ngii ełe, kongun paki tok kin, tep
erik mołmun wumb ei, wii tang ok, eim kin Gos prei erik ngungii. Enim Gos
kin embe kii sik pendik kin, ening peng ermba wumb ei kin, kopung mur
tumba kopung ei, sik kin, wumb ei ngenj ełe, bein tok kin, kopung kindngii.
15 Nga pii gii peng prei enjing kin, ening pimba wumb ei opu kin, konj
pupu wii ka mułmba. Pe nga Gos Owundu eim kapłi wumb ei erpi, sipi
kindang kin, nga opu ening kindpi kin, konj ka mułmba. Pe nga wumb ei,
eim oł kis kun pinerim endi erim kin, kapłi Gos eim paki topu kin, oł kis kil
ngopu si kindmba.
16 Yi mił peng kin, enim oł kis kun pinerim mił erngii ei, endi ernjing noł
kin nik, tor kindik kin, ngungii. Nga enim endeim endeim kin prei erangin
kin, kapłi ernjing noł kin paki tumba. Topu kin, Gos en enim er ka ermba.
Wumb endi kun ka mołum wumb ei, prei ermba ei, dinga pimba. Peng kin
wu ei, Gos kin prei erpi ngopu kin, kapłi Gos piipi, orung kindpi kin, ngołum.
17 Ngang kin, wu Elainja sinim mei wumb ngenj kumbii siłmin oł ei, ngenj
ende mendpił mołmun mił, eim wu ok yi multum. Mołpu kin, eim prei dinga
erpi kin, Gos ni ngopu kin, konu kumb tunermba ni piirim. Yi piipi ni ngang
kin, kung pani tekliki, nga oi angił orung nga endeim opu pum. Pang kin,
konu kumb endeim mani opu, tuneririm mon.
18 Pe nga, Elainja Gos kin prei erpi kin, kapłi konu kumb mani opu, tumba
nipi eririm. Erang kin, konu kumb owundu mani opu tang kin, mani mei
ełe kuni kanim kanim tonu orum.
19 Nanim angnan noł! Pe wu nii endi, enim mołmun konu ełe Gos ek keimi
ei, si kindik punjung kin, nga wumb endi, eim erpi kin, nga sipi orung tu
wumba.
20 Pe wu ei, eim yi piimba ei, wumb endi oł kis kun pinerim mił erpi
endang kin, eim pupu pendpi kin, se orung tu wumba wumb ei, eim kołpu
konu kis ełe ba nge er mułum; ba nga erpi kin, se orung sim. Sipi erpi kin,
oł kis kun pinerim mił oł kis kanim kanim pei ei, pandi topu si kindim.

Piisa Mon Kumna Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Piisa Kumna Kin Mon Połpu Kindim

1 Na Piisa Jiisas Krais nge ek se andił wu. Na mon ei połup kin, enim Gos
nge wumb en enim konu ełe keimi si kindik kin konu eipi punjung. Puk
Ponsus konu owundu nin Galeisiya, nin Kaparosiya nin Eisiya nin Bisiniya
konu owundu pei ełe mulnjung.

2 Kumb ok, enim Erinjpin Gos eim nge noman ełe enim to tonu kindpi
mundum. Mondpu kin eim piim ei, enim eim nge Gui Ka ełe je erang kin,
enim ok wumb kun ka mendpił molk. Molk kin, Jiisas Krais nge ek ka
ekii sengin kin, kapłi eim miyem ełe je erang kin, enim oł kis kil ngopu
si kindrim. Si kindpi kin, Gos noman ka ełe oł ei, nin nga eim noman emin
pałim oł ei, kapłi enim kin piki to pep mułmba.

Konj Kunum Kunum Ka Mułngii Ei Singii Nge Tonu Epin Konu Ełe Kui Er Mołum

3 Pe sinim kapłi ek ka nipin kin, Jiisas Krais Owundu nge Arim Gos
ngumun. Nimbił erang eim sinim kin kaimb sipi kin, eim nge kunum
kunum konj ngołum oł ei Jiisas Krais erpi sipi kin, tonu konj kindim ei sinim
piipi kin, yi erim. Erpi kin, eim sinim paki tonum ei, kui er mulnjpun ei,
sinim nimbił erang Jiisas eim erang kin, sinim opun konj pupun mołmun.

4 Mołpun kin, nga sinim kapłi Gos nge epi owundu eim nge wumb singii
nipi kindim sałim. Seng kin, epi ei kapłi sinim singii nipi kin epin konu ełe
kindim sałim. Seng kin, ei kapłi erpi kis mulerang kin, nga oł kun ka to
pułpeł tok kin, eipi eipi kindnerngii mon; kinarik kin, oł ei nga pupu, am
pupu kin poru ninermba mon ku.

5 Nga epi ombu, enim nge mendpił, pii gii ninjing wumb ombu mendpił,
Gos eim nge dinga ełe er kanpi, se mułang kin, en enim ka mołmun.
Mułangin kin, eim enim se orung simba nge eim er kun er mołum ei, muł
mei poru nimba kunum ełe, opu peni ełe ba.

6 Enim oł ełe nge ka piiłmin; ba akip kunum aninga kopur mendpił ka
piiłmin. Ba nga Gos noman ełe erang kin, oł embin tui kanim kanim enim
kin ngenj kumbii ngang kin, enim ngenj kumbii singii.

7 Nimbił erang ełe nge, oł embin tui kanim kanim enim kin onum ełe nge,
enim pii gii dinga pałim min, pinałim ei erpi kenmba onum. Opu kin, ku gol
epi ei to kis ełim; ba wumb ku gol dup ełe kalk kenmin nik kelnjing. Ba nga
pii gii ei, ku gol mił mon. Pii gii ei ku gol to mani kindpi kin, ka wii mendpił
tonu ołum. Yi mił, nga pii gii pałim mił kenmbii nipi kin, enim epi ei erpi
kin, pii gii to dinga ełim. Nga ekii se Jiisas Krais peni ełe orung omba kunum
ei, sinim pii gii ei erang kin, sinim embe owundu nin, tiłang owundu nin,
embe ka wii ei simin.

8 Enim eim kinałmin; ba enim eim noman kulk ngołmun. Nga pe enim
eim kinałmin; ba enim eim kin pii gii nik kin, ka ka piik ngołmun. Ka
piik ngołmun ei, owundu pepi kin, ya mani mei ełe, ka piinmin ei, to mani
kindnim. Nga ka piinmin ei, sinim gupu ełe ni tor kindmin ei, kapłi enanim
mon.

9 Ba enim nge pii gii ei, mong tonum ei yi mił, Gos eim enim nge noman
tuk ełe orung sipi kin, noman konj kunum kunum mułngii nge ngonum.

10 Oł ekii se tonu omba piik nilmin wu ombu, kumb kor Gos nge noman
ka enim kin epi ei wii ngumba epi ei yi mił nik tor kindiłmin. Nga orung

ok konj kunum kunum mułngii ei, sik erngii andłam ei, kuruk kin, pułe kan simin nik enmin.

11 Nga Krais nge Gui Ka ei, en enim kin noman tuk ełe mułum. Mołpu kin, en enim kin ni tor kindang kin, Krais kołpu kin ngenj kumbii sipi kin, nga ekii se, embe owundu sim. Sim ei piik kin, kii sik kin, kunum nenj tonu omba? Nga epi nipe endi kunum ełe tonu omba?

12 Gos eim wu oł ekii se tonu omba piik niłmin, wu ombu kin, oł yi mił erpi kin, peni ełe andan tum. Nga en enim kongun ei erik kin, endi paki topu ermba mił mon. Ba nga en enim Gos ek ka nik ngonmun ek ei nge, enim kin nik kin, tor kindik ngonmun. Nga ek se andiłmin wumb ei nengin piinmin nik, ni tor kindangin kin, Gos Gui Ka ei, tonu epin konu ełe, mani kindang kin, om ei dinga ngołum. Ngopu kin, Gos ek ka ni tor kindnjing. Nga Gos enjel mołmun ei, en enim dinga kindik kin, Gos ek ka ei, pii poł tungii nge nik enjing.

Gos Eim Enim Wii Tang, Oł Kun Ka Mendpił Pek Molk Kanik, Kun Erik Mułngii

13 Pe kapłi enim noman ełe piik kin, kun erik molk kin, oł ka piinmin mił, erik kanik kin, kun erik mułngii. Mołangin kin, enim Jiisas Krais orung opu peni ełe omba kunum ei, pii kun erik kin, noman ka ambił gii nik, er mułngii! Nga noman ka ei, enim kin kunum ełe tonu omba.

14 Nga enim kangił endi, eim arim mam ek ekii sinim mił, enim Gos kin yi erik kin, ekii singii! Ok enim noman piinarik mułangin kin, wumb kombur ‘Oł yi erii yi erii,’ ninjing; ba pe enim kan wiik tangin kin, enim enjing oł ei enerngii mon!

15 Ba pe Gos eim oł kun ka ełim Gos ei, eim enim wii topu sim. Seng kin, enim Gos eim kun ka mendpił mołum oł ei mił, enim yi mił ku erik mułngii.

16 Yi mił Gos eim ek keimi ełe yi ninim,

“Enim kapłi kun ka mendpił mułngii! Nimbił erang nanim kun ka mendpił moł mił, enim yi mił ku, erik molk pungii!”

17 Kapłi, enim Erinjing kin prei erik, ‘Wusa’ niłmin ei, enim Erinjing ei, enim embe ełe, piipi kin mok topu enermba mon. Ba ei, eim enim endeim endeim ni, oł enjing mił ełe nge, mok topu ermba. Yi mił erang, enim pii kun erik mułngii! Mułngii mei ei, enim enj enj mułngii mei, mon; ba enim oł kun ka erik, molk pungii.

18 Pe enim piinmin ei, enim okrii oł kis kun pinerim ełe, no pek molk kin en enim kupenjing noł kin, oł kis ei sinjing. Ba Gos eim enim kumep topu kin, oł kis kun pinerim oł er mulnjung ełe nge, eim se orung sim. Sipi kin, eim enim kumep to se orung sim ei, mei ełe epi ku gol nin, silpa epi to kis ermba epi ei kin, si orung sinerim mon.

19 Ba Gos eim enim kumep to se orung sim ei, Krais eim miyem ka wii ełe enim si orung sim. Sim, miyem ei, enim epi endi ngo orung kindmin ei, kapłi mon. Krais ei eim kung siipsiip wał ka wii ei mił nga eim orpuł nin, erii endi ngenj ełe pinerim mon.

20 Gos eim muł mei eneririm kunum ei, Gos eim Krais kongun ei nge, ermba nipi mundum. Ba Krais eim peni ełe omba kunum ei, ekii se mendpił opu kin, eim sinim paki tumba nge omba.

21 Krais eim enim erpi, paki tang kin, Gos kin pii gii ninmin. Gos eim erpi, Jiisas sipi, konj kindpi kin, nga tiłang owundu ngołum. Yi mił enim Gos kin pii gii ninmin wumb ei, ka piik, kui erik mułangin kin, eim enim si orung simba.

22 Pe nga enim ek keimi ninmin ełe nge, ekii sinjing. Sinjing ełe nge, en enim noman tuk penj mułum ei, er kun ka enjing. Nga enim engnjing noł

kin, endeim endeim ni noman kulk ngungii. Ngok kin nga enim noman kultmun oł ei, am keimi mendpił kulk ngungii.

23 Pe enim noman konj tonu wang mołmun. Yi mił, aka pin kuni mong ka wii tonu onum ei, yi mił mołmun. Nga kuni mong topu kis mołum kuni ei, enim erpi sineririm mon. Ba kuni mong kunum kunum konj mołum kuni mong ei mendpił, enim erpi seng kin, tonu ok mołmun kuni ei, Gos nge ek ka kunum kunum konj pepi ba.

24 Gos eim ek ka ełe yi ninim,

“Wumb pei en enim kupuł engimb mił mołmun. Nga wumb en enim moke ei epi kui engimb kuk mił mołmun. Nga kui engimb kułii erang kin, nga epi kuk ei boi nipi kin, mani pup si kindnim.

25 Ba Gos Owundu nge ek ka ei, kunum kunum konj pep ba.”

Ba ek ei ek keimi mendpił, enim kin nipi ngonum.

2

Jiisas Owundu Eim Kom Ku Dinga Mił Konj Sałiłim

1 Yi mił erang en enim piik kun erik kin, oł kis ombu si kindngii! Si kindik kin, enim ek kend kun pinałim mił tonmun ni, nga ek kend eipi noman tał mił sałim ei ni, nga wumb endi, epi pei sałiłim ei kanik kin, sin yi sengłi ni, kanik bun bun sinmin ni, nga ek buł ambilk, buł morung ninmin oł ombu, akip enim si kindngii!

2 Ei yi mił, kangił kembis mengk kindangin pałim ei, eim mam nge am noman kultum. Kułpu ei yi mił ku, enim am ka wii mendpił noman kułngii. Kułngii am ei, Gos nge Gui Ka nge am mił nok puk kin, enim kapłi owuk tonu puk kin, pii gii nik molk kin, nga ełe sipi orung seng kin, kunum kunum Gos kin molk pungii.

3 Gos eim ek keimi ełe yi ninim,

“Enim Owundu nge noman ka ełe, pii poł tonmun ei, singin ka wii mił enim.”

4 Enim Jiisas owundu kin ongii ei yi mił, eim kom ku mił konj dinga pałim. Ya mei wumb en enim, eim kom ku kis, ni piik kin, si kindnjing. Ba Gos eim tonu kindpi mundum kom ku ei, dinga ka wii mendpił, Gos eim noman ełe yi ni piinim.

5 Nga enim kom ku konj kindpi sałim mił, yi mołmun. Molk kin, Gos je erang kin, en enim wak tangin kin, ngii ełe, sik kin, kongun erngii ei, Gos eim Gui Ka nge, men ngii ku dinga ełe, kułmał dup kałiłmin ei, oł kun ka wumb mił mułngii. Molk kin, nga erim Gos kin kułmał kalk ngok kin, eim noman ełe, simba mił kalk kin Jiisas Krais kin ngungii.

6 Yi mił, Gos eim ek ka ełe yi ninim,

“Piyei! Nanim kom ku konj dinga ka wii mendpił ei, to tonu kindinj. Kindinj ku ei, tumunj mił ełe, ambił gii nipi mułmba. Mułmba kom ku ei, Saiyon konu ełe, mani kindip sinj. Nga wumb nii endi eim kin kom ku ka wii mił pii gii nimba wu ei, eim kapłi ku ei kin singambił sinermba mon.”

7 Kom ku ei enim pii gii ninmin wumb ei kin, kapłi Krais kom ku ei ka wii mendpił. Ba wumb pii gii ninanmin wumb ei, kom ku kis nik kin ngii takiłmin wumb si kindnjing ei, pe nga opu pendpi kom ku ei, ngii tumunj mił ełe pepi dinga erpi kin, ngii pei ambiłpi gii ni se mołum.

8 Nga Gos eim ek ka ełe, wumb pii gii ninenjing wumb ei yi ninim,

“Kom ku ei andłam ełe, pep tang kin, wumb simb ełe, kimbangin ak tang kin, bok tungii. Tungii ei, en enim Gos ek ka ekii sinenjing. Wumb kom ku ełe bok tok kin, mani punjung.”

Punjung ei ok kin Gos ek keimi ełe ni pendrim mił, en enim oł yi erngii.

9 Ba enim Gos eim to tonu kindpi kin, mundum ei, enim Gos nge wumb
mołmun. Molk kin, enim king nge wu amb tiłap ełe, kułmał kałiłmin wumb
mołmun. Molk kin, enim wumb tiłap kun ka mendpił mołmun. Molk kin,
enim Gos eim nge wumb mendpił mołmun. Molk kin, en enim eim oł ka
ełim mił ei, ni tor kindik kin, wumb ngungii. Ei yi mił, enim oł kis emii pim
konu ełe mulnjung ei, Gos enim to tu wupu kin eim tiłang ka mendpił ełe,
kindang mołmun.

10 Molk kin, ok enim mulnjung ei, enim Gos nge wumb mulenjing mon;
ba pe enim Gos nge wumb mendpił mołmun. Molk kin, ok enim mulnjung
kunum ei, Gos eim enim kin kaimb sipi kin, ngopu ei sinenjing mon. Ba pe
Gos eim enim kin, kaimb si ngopu kin, eim enim si orung sim.

Sinim Gos Nge Kongun Wumb Mił Mołmun

11 Nanim nge wumb puł mił, enim wumb konu eipi wumb mił, ok
mołmun. Molk kin, nga enim kunum aninga kopur mendpił, ya mei ełe
mułngii. Mołangin kin, na enim kanip kin, ek dinga yi nind, enim kapłi ok
enim ngenj noman oknge ełe, 'Oł yi erii, yi erii!' ngengin kin, enjing oł ei,
akip enim buł ngok kin, nga enerngii mon. Enarik oł ei, enim ngenj noman
oknge kis seng kin, oł yi enjing. Erik oł ei, enim noman tukrung ełe, opu
mił erpi ngonum.

12 Enim torung ngenj wumb molk kin, Gos ek piik kin, ekii sinarik mołmun
wumb ei, oł kun ka pimba mił erik endngii. Erik andik kin, wumb ombu
molk kin, enim kin ek ngok yi nik erik kin, enim oł kun keimi pinałim mił,
oł kis yi enmin ningii! Kapłi wumb ei enim kanik piik erngii ei, enim oł kun
ka mendpił enjing peng kin, en enim Gos eim embe ambił tonu kindngii
kunum ei, Jiisas eim orung omba kunum ełe yi erngii.

13 Enim kapłi Jiisas Owundu nge noman to piik kin, mei wumb lo ek nik
pendik kin, ekii singii. Nga king wu owundu mołpu kin, kumb ełe kindnim
ei, eim nimba ek ei, ekii sik erngii.

14 Nga gapman wumb owundu molk ninmin ek ei, ekii singii! Sik kin, nga
king wumb owundu mołmun ei, Gos tonu kind mundang, molk kin, wumb
ei, oł kis kun pinałim mił enmin ełe nge, ekii se, orung ok kin, kumep kis to
orung kindik ngungii. Nga wumb endi, eim oł kun ka mił ermba ei, kapłi
gapman wumb ei, eim embe ambił tonu kindngii.

15 Yi mił, Gos eim noman ełe, enim oł yi mił erngii ni piinim, "Enim oł
kun ka pałim mił enmin ei, enim kapłi, wumb ombu noman kun pinałim
mił erik kin, ek tengngii ei, mon pa nik, gupu ambił kum tungii."

16 Enim kapłi, wu wii mił andik mułngii ei, kan ngok mundnjung wu mił,
enim yi mulerngii mon! Pe nga enim wu wii mił, mołmun ni piik kin, oł
kis kun pinerim ełe erik kin, pandi tunerngii mon! Ba enim kunum kunum
Gos nge kongun wumb mił, molk pungii.

17 Enim kapłi wumb pei kin, embe ambił tonu kindngii! Nga enim pii gii
ninjing wumb kin noman kulk ngungii. Nga enim Gos eim kin gał sik men
tok kin, eim embe ambił tonu kindngii. Nga wu num en enim mei ełe tep
er mołpu kin, kumb ełe kindnim ei, eim embe ambił tonu kindngii.

Krais Eim Ngenj Kumbii Sipi Andan Tum Oł Ei Enim Kapłi Ekii Singii

18 Enim kongun wumb enim kapłi en enim nge tep wu mołum ei,
mandring molk kin, eim embe ambił tonu kindik erngii! Nga wu tep ka
erpi ełim wu ei nin, wu endi enim kin oł dinga enermba wu ei kin mendpił
mon; ba nga enim tep wu endi ek dinga kind nipi kin, nga oł dinga pimba
mił ełim wu ei kin, mandring puk mułngii ku.

19 Kapłi enim Gos kin noman to piik andangin kin, wumb endi enim ngenj kumbii wii ngang kin, enim ngenj kumbii ko wunmun ei, Gos eim oł yi nge, noman enim.
20 Kapłi enim oł kis erangin kin, wumb enim kepii tunjung kin, enim wiik tangin kin, enim nipe mił embe singii? Ba nga enim oł kun ka erangin kin, wumb enim kepii tunjung kin, enim wiik tangin enim tungii ei kapłi, Gos eim noman ełe piiłim ei, kapłi mendpił.
21 Gos eim enim ok wii tołum oł yi nge, ekii sik erngii, pa nirim. Nimbił erang enim ngenj kumbii singii mił, Krais eim enim nge ngenj kumbii ko wupu, sipim. Sipim ei erpi kin, enim yi erngii nipi kin, erpi andan topu, sim sałim. Seng kin, enim kapłi eim erim mił oł ei, ekii sik kin, erik pungii.
22 Krais eim oł kis endi enerim mon! Nga eim gupu ełe ek kend end tor wang kin, wumb piinenjing mon ku.
23 Wumb eim kin ek buł ambilk kin, ek kis ni ngok enjing; ba eim nge ek yi ninjing ełe nge, ek yi ku nipi kin, ek top to, orung kindnerim mon. Eim oł embin ei ko wupu kin, nga eim ek dinga endi nipi kin, orung kindpi wumb ei kin enerim mon. Ba ei eim sipipi kin kos piipi kin, kun ka mok topu ełim wu owundu nge angił ełe kindim.
24 Eim ngenj ełe, sinim nge oł kis ei ko wupu sipipi kin, ond peri ełe, tonu sipik to kundnjung. Yi erang kin, sinim oł kis ei buł ngopun kin, oł kun ka pałim mił erpin kin, no pek molk pungii. Wumb eim ngenj to kis mundn mundnjung ełe nge, eim sinim erang kin, sinim ngenj nga konj ka mołum.
25 Nimbił erang ok enim kung siipsiip mił, am puk kin, andłam ełe kan sinarik mulnjung; ba pe enim se mengk kin, orung ok kung siipsiip tep ełim wu ei kin, enim nge noman tuk ełe tep ełim wu ei kin, orung onjung.

3

Wu Amb Sinmin Nga Amb Wu Punmun Ek Ei Nge

1 Yi mił ku, enim wu punmun amb kapłi wenjing kin mandring molk kin, eim nimba ek ei, ekii sik erngii! Nga wumb nii endi, Gos eim ek ka ełe, pii gii ninarik kin, ekii sinenjing wumb ei, enim amb oł yi erngii ełe kanik kin, kapłi se orung sengin ok kin, Gos kin pii gii keimi ningii! Ba enim ek endi, nik enerngii mon!
2 Nimbił erang amb en enim wenjing noł nge, embe ambił tonu kindiłmin ni oł kun ka ełmin ełe nge, kanik kin, kapłi noman ak tok kin pii gii keimi ningii.
3 Pe enim ngenj torung epi ka moke enmin ei mendpił, yi enerngii mon! Nga moke ei, yi mił erik kin, peng enjin ambilk ka erik kin, ku gol angił elting ełe, epi monduk kin, nga ngenj torung ełe, kon alap ka mendpił kindinmin, ei mon!
4 Ba kapłi enim noman tuk ełe, moke ngungii. Ngungii moke ei, kis mołpu yi enermba mon! Ei yi mił, noman tuk emin ni, noman kun ka sałim. Ei Gos nge ningił ełe kanpi ka kaniłim.
5 Yi mił, ok amb kombur Gos kin pii gii nik kin, am kun ka mendpił molk kin, oł yi mił ełmin. Amb ombu ngenj ełe, epi ka ngenj ełe, moke ngołmun ei, en enim wenjing kin, mandring molk kin ek ekii sik yi ełmin.
6 Yi mił, Sera ni, amb ei, oł yi mił eririm. Erang kin, eim Eiparam nirim ek ełe, ekii sipi kin, eim Eiparam nanim nge wu owundu nipi kin, yi embe sirim. Pe nga, enim pei oł kun ka erik kin, nga epi endi enim gał sinarik enjing kin, kapłi enim Sera nge ambiłam noł mił mułngii.
7 Yi mił ku, enim amb sinjing wu ei, enim embnjing kin, no pek ka molk pungii. Enim piinmin ei, enim embnjing noł ngenj ełe, dinga pinałim mon.

Yi mił peng kin, enim embnjing ei, paki tok kin, noman kulk ngungii! Ngok kin, nimbił erang amb enim kin konj kunum kunum mułngii ei, Gos eim wii ngumba ei, enim kin tep to sinjing. Pe enim oł yi nge, ekii sinjing kin kapłi enim prei erngii ełe nge, epi endi pepi, ondu ngunermba mon.

Sinim Noman Ende Sepin Mułmun

8 Pe na ek ei, ni poru nip kin, yi nimbii end. Enim pei noman ende kindik kin, wumb pei kin kaimb sik kin, noman kulk ngungii. Enim kapłi en enim engnjing noł kin, noman ngungii. Nga enim noman ka pii ngok kin, nga enim noman ełe, to mani kindik kin, yi mił erngii.

9 Pe nga wumb endi, enim kin oł kis kun pinerim mił, endi enjing kin, kapłi enim oł yi ku erik kin, wumb ei kin orung kindik kin, ngunerngii mon! Pe nga wumb enim kin ek ngok ek kis nik enjing kin kapłi enim wumb ei kin oł yi ku erik ngo orung kindnerngii mon! Ba enim oł yi erik ngo orung kindngii ei, Gos kin prei erik kii sengin kin, epi ka wii ngopu orung kindmba. Kindpi kin, oł ełe nge mendpił, Gos eim enim wii tang kin, enim kapłi ok epi ka wii ei, yi singii nipi kin, eim enim wii topu sim.

10 Yi mił Gos eim ek ełe yi ninim,

“Pe nga wumb endi, eim konj kunum kunum ka tonu omba ei, noman yi to piim kin, nga eim kunum ka tang seng kin, kenmbii ni piim kin, kapłi ei eim gupu anmbił ełe, ek kis endi ninermbii, pa ni pendpi kin, nga eim gupu ełe ek kend tunermbii pa ni pendpi kin, eim yi ermba.

11 Eim kapłi oł kis kun pinałim ełe buł ngopu kin, nga oł kun ka pałim mił yi ermba. Nga eim noman emin pałim oł ei kur kan sipi kin, ekii sipi, er mułmba.

12 Nimbił erang Gos Owundu eim ningił ełe, wumb oł kun ka pałim mił enmin wumb ei, kanpi wumb ombu paki tołum. Nga wumb prei enmin kunum ei, Gos eim kom se piipi mołum. Ba Owundu eim wumb oł kis kun pinałim mił erngii ei, eim kanpi mołum. Mołpu kin, eim wumb ei kin popuł kis si piipi kin, kumep kis topu kin ngo orung kindmba.”

13 Pe enim oł kun ka pałim mił dinga kindik kin, ermin ni piinjing kin, wumb nii endi opu kin, enim topu erpi kis mundmba? Ei mon mendpił!

14 Ba nga enim oł kun ka pałim mił erik kin, nga enim ngenj kumbii ełe sinjing kin, kapłi enim ka ka piingii. Nga wumb enim kin oł endi enjing kin, kapłi oł ei kin, mund mong enerngii! Nga enim noman tuk ełe embin to piinerngii ku mon.

15 Ba en enim noman tuk ełe Krais Owundu kindangin mołpu kin, eim tep erpi mułmba. Nga kunum kunum enim kui er mułang kin epi tonu omba ek pułe ei, wumb nii endi enim kii sipi nim kin, kapłi enim er kun er mołmun pa nik orung kindngii. Ba enim ek nik kin, orung kindngii ek ei, ek tak tak nik kin kun ka mił ningii.

16 Enim noman tuk gui ei, kun ka mułmba. Kapłi wumb enim kin ek buł morung ninjing kin, enim Krais nge oł kun ka ełmin oł ei, ni tor kindik andan tangin kapłi kin wumb oł kis enjing ei, singambił singii.

17 Nga Gos nge noman pałim mił erngii ei, enim oł kun ka pałim mił erik kin, ngenj kumbii sik enmin ei, oł kun ka mendpił. Ba nga, enim kun ka pinałim mił erik kin, ngenj kumbii sinjing ei, epi kis mendpił pałim.

18 Yi mił erang, Krais eim ond peri ełe, kunum endeim mendpił kułum. Kołpu kin, enim oł kis pei ełe, erik mulnjung ełe kil ngopu si kindim. Si kindpi kin eim wu kun ka endi mołpu kin, sinim wumb kis kułmun konu ełe, Krais eim sim. Sipi kin sinim tu wupu Gos mołum konu ełe tu wum. Tu wupu kin eim mei wumb mił mułum. Nga ekii se eim ngenj ełe to

kundnjing; ba eim noman tuk gui ka je erang kin, opu konj mołum ei, kunum kunum mołpu ba.

19 Krais nge Gui Ka ełe, pupu kin, gui kombur kan ngok mił kindangin kin mulnjung konu ełe pupu kin, ek ka nipi kin, tor kindpi ngum.

20 Nga am kumb ok, wu Nowa eim multum kunum ei, wumb mulnjung wumb ei Gos nge ek piinarik to kindik kin, ekii sinałmin; ba Gos eim wumb noman to ak tok kin, pii gii ningii nge, kui er mułum ei, kunum ełe, Nowa eim noł kanu owundu endi tekrim. Takpi kin, noł owundu topu kin, wumb pei to kondpu poru nirim kunum ełe, wumb angił orung nga tekliki mendpił, ka mulk kin, noł ełe am punerik; ba noł en enim to tonu kindang kin, ka mulk.

21 Noł ei yi mił, wumb noł pałmin oł ei, ek ekin mił nipi ngonum. Ei yi mił, enim sipi orung simba. Noł ei, enim ngenj penj mołum ei, kil ngopu kin, si kindmba ei nge mon. Ba ei en enim noman tuk gui ełe, Gos je erang kin, kun ka mendpił seng kin, nga enim kapłi, Gos kin wii tok kin, Jiisas Krais eim kołpu kin, nga opu konj pum ełe mendpił, enim sipi orung sim.

22 Nga Jiisas eim mendpił epin konu ka ełe, tonu pum. Pupu kin, Gos nge angił tundung dinga ełe mołum. Mołpu kin, enjel nin, wumb embe pałim nin, nga dinga owundu sałim wumb ei nin ombu Krais kin mandring mołmun.

4

Jiisas Kin Ekii Sinmin Pułe Ei Ngenj Kumbii Ko Wumun

1 Yi erang kin, Krais eim ngenj ełe, kumbii sirim; yi mił ku, enim noman dinga kindik kin, Krais eim ngenj kumbii sirim mił, enim yi ku singii. Nimbił erang wu nii endi, eim ngenj ełe, kumbii sim kin, kapłi eim ołkis ołei, si kindpi poru nim.

2 Yi mił erang kunum ełe, eim ngenj ełe kin mołpu pupu kin, eim nga ołkun pinałim mił ołei, ekii sipi enerim mon. Nga mei wumb enmin ołei mił, enerim mon; ba eim Gos nge noman pałim mił, ekii sipi eririm.

3 Yi mił, ok kunum ełe enim torung wumb noman ełe ełmin ołkis kanim kanim noman peng kin, erik endnjing. Ołkis kanim kanim ei yi mił, wu amb ngundułmun ołei nin; nga ołkis erngii ei, noman ełe sikir tonu onum ei nin; nga noł nok, wulu pang andinmin ołei nin; nga kuni owundu nangin kin, kunum olt mił ei nok nok mołmun ei nin; nga noł dinga pei nok kin wulu pang ołkis kanim kanim ei nin; nga Gos lo ek ei to kindik kin, gos kend kin men to ngonmun ombu pei, enim poru ni si kindngii.

4 Pe enim wumb ombu kin, ołkis kanim kanim nga erik ngonanmin mon. Yi mił erangin kin, puku sik kin, nga enim kin ek kis nik ngonmun.

5 Ba ekii se, wumb en enim kos piiłim wu owundu kin ołyi enjing mił, pułe ei yi mił nik kin, orung kindik ngungii. Kos piiłim wu owundu ei, eim kui er mołum. Mołpu kin, wumb kułii nin, konj wumb kos piipi kin, mok topu, ermba nge mołum.

6 Ok Gos nge ek ka ni tor kindik kulnjung wumb ombu, ngunjung ei pułe yi mił. Ełe nge, tonu ok kos piingii ei, ngenj kin pei ok kin, wumb yi mił ongii. Ba en enim gui konj mułngii ei, yi mił Gos konj mołum mił, yi mułngii.

7 Epi kanim kanim poru nimba kunum ei, tangpi mandi enim. Yi mił erang, enim kanik kun erik kin, noman ełe kun ka seng kin, enim kapłi kunum kunum prei erik mułngii.

8 Enim kapłi wumb endeim endeim ni noman ngomun ołei, ambilk gii nik mułngii! Noman ngomun ołei erpi ołeipi ei, to mani kindnim. Nimbił erang noman ngonmun ołei, erpi ołkis pei kapłi pandi tonum.

9 Pe wumb endi opu, enim kin mułmba ei, enim tep ka erik mułngii! Enim oł yi nge erngii ei, kis piik enerngii mon.
10 Enim endeim endeim ni, Gos eim epi ka wii kanim kanim wii ngum epi ei, sinjing. Yi mił erang, kapłi enim epi ka wii sinjing ełe nge, enim erinjing noł kin paki tungii. Oł ełe nge, enim Gos nge kongun wumb ka wii molk kin, Gos epi ka wii ngum epi ei, tep ka erik mułngii!
11 Kapłi wumb nii endi, ek ni tor kindmba wu ei, kapłi wu ei Gos ek ka ni tor kindmba. Nga wumb nii endi, eim wumb eipi kin paki topu ermba ei, kapłi wu ei, Gos eim dinga ngum ei kin, paki topu ermba. Yi mił erang kin, Jiisas Krais kin Gos embe owundu seng kin, kongun ełe tonu omba. Eim tiłang ka wii ni, embe owundu ni, noman dinga eim kin kunum kunum pepi ba. Ei keimi.

Pii Gii Wumb Keimi Molk Ngenj Kumbii Sik Mułngii

12 Nanim nge wumb puł dup mił epi embin tui owundu endi enim kin tonu opu kin kenmba mił enim; nga enim puku sik kin, epi eipi endi enim kin tonu onum ni piinerngii mon.
13 Ba oł embin tui ei, enim Krais kin ouni ngenj kumbii sik kin, embin tui owundu ei ko wunjung. Yi peng kin, kapłi enim am ka mendpił piingii. Nimbił erang ekii se eim nge tiłang owundu peni ełe, omba kunum ełe, enim nga ka mendpił piingii! Nga noman ełe ka piik ngungii ku.
14 Pe nga enim Krais nge wumb mułangin kin wumb enim kin ek kis ninjing kin, kapłi enim ka mendpił piingii! Nimbił erang Gos eim Gui Ka enim kin mołum ei, Gui Ka tiłang owundu pałim ei, enim kin dinga ngopu, paki tumba.
15 Mon pim kin, enim nge tuk mołmun wu endi, wumb endi to kundmba min, wumb eipi nge epi waning simba min, oł kis kanim kanim ermba min, kanpi eipi eipi kindpi kin, mong simba nge er endmba. Erang kin, wu endi eim kumep kis ngo orung kindngii.
16 Ba Krais nge wumb endi mułum kin, oł ełe nge ngenj kumbii sim kin, kapłi eim singambił sinermba mon. Ba eim Krais kin pii gii nim ełe nge, Gos embe ambił tonu kindmba.
17 Gos kos owundu piipi kin, kii sipi, orung omba kunum ełe, mandi tonu opu poru ninim, Kapłi kos sinim Gos nge wumb kin, kumb se tonu om kin, kapłi pe nga nipe oł embin tui endi Gos ek ka ełe ekii sinarik kin, pii gii ninanmin wumb ei kin, tonu opu poru nimba?
18 Pe nga wumb oł kun ka ełmin wumb ei kongun dinga erik kin kapłi Gos wumb ei sipi orung simba pim kin, kapłi nimbił oł erpi kin, wumb Gos kin buł ngok kin, nga oł kis enmin wumb ei, jiłi mił tonu ongii?
19 Yi peng kin Gos nge noman ełe wumb nii endi oł embin tui owundu ko wuk kin, ngenj kumbii sik enjing kin, wumb ei oł kun ka erik andik kin, en enim nge noman tuk ei sipik kin Gos Puławu nge angił ełe ngumun. Ngopun kin, Gos eim sinim eririm ei, eim kunum kunum ek keimi niłim ei, eim sinim tep ka er mułmba ku.

5

Enim Wumb Num Gos Nge Wumb Siipsiip Mił Tep Ka Erik Mułngii

1 Na ek ei nip, enim Gos nge wumb tep erik kin, kanik se mołmun wumb ei ngond. Na nam yi ku, enim kin ouni Gos nge wumb tep erip kin, kanip se moł. Na nam Krais Jiisas ngenj kumbii owundu sipi kin, ond peri ełe kułum oł ei, keimi tonu om. Wang kin, na nam ningił ełe, kenj ni, ek ei nip tor kindind. Yi ku Krais eim ya mei ełe orung omba kunum ei, eim tiłang owundu simba kunum ei, na yi ku enim kin ouni simin.

2 Pe enim Gos nge wumb mołmun ei, kung siipsiip mił, enim tep ka erik kin, kanik se mułngii! Gos enim kongun ei, erngii nip ngum kongun ei, enim ka piik kin, noman monduk erngii ei, Gos enim yi erngii ni piinim ei, enim ku simin nik kin, kongun enerngii mon! Ba kongun ei, noman ełe keimi erik kin, Gos kin ngok mułngii.

3 Gos eim wumb sipi kin, enim angił ełe kindim wumb ei, enim tep ka erik kin, Krais nge oł kun ka andan tok mulnjung kin, kapłi wumb pei enim ełmin oł ei, ekii singii; ba enim tep erik mołmun wumb ombu, enim to kambik mani kindik kin, en enim wu num mił, tep erik kin yi enerngii mon!

4 Nga ekii se tep ełim Wu Owundu nga orung omba kunum ełe, enim kapłi embe owundu tiłang mił, epi topu kis ernermba epi ei, enim singii.

5 Yi mił ku, enim kang ambił gał, enim kom sek kin, tep ełmin wumb ek ningii ei, ekii singii. Enim pei kapłi en enim noman ełe, to mani kindik kin, enim endeim endeim ni paki tok kin, nga mandring puk mułngii. Nimbił erang Gos wumb en enim embe ambił tonu yi kindik kin, wumb ei buł ngopu kin, kanpi si kindiłim; ba en enim embe to mani kindik kin, en enim noman ełe, to piinanmin wumb ei kin Gos kaimb sipi kin, noman ka ngołum.

6 Yi mił erang, en enim noman ełe to mani kindik kin, nga en enim Gos nge noman dinga ełe mandring puk mułngii. Yi mił, nga Gos nge kunum ei, eim enim ambił tonu kindmba.

7 Pe nga enim noman embin kanim kanim ei, Gos kin angił ełe pendngii. Nimbił erang eim enim kanpi kun erpi kin, tep er mołum.

8 Enim noman konj kindik kin, kanik kun erik mułngii! Enim nge opu orung wu kis Seisen ei kui wusii simbii owundu mił, kei dinga niłim ei, eim koi erpi andpi kin, wumb endi kur kanjip numbii mił ni piiłim.

9 Enim pii gii dinga nik kin, dinga angik kin, Seisen opu kom topu kin, nimba ek ei piinerngii mon! Nimbił erang enim piinmin ei, enim engnjing noł mei konu ełe orung orung mołmun ei, oł embin tui enim kin tonu onum oł ei, en enim kin yi ku tonu ołum.

10 Ba enim kunum aninga kopur oł embin tui tonu wang kin, ngenj kumbii sinjing ei, Gos eim noman ka ngołum pułwu ei, eim enim dinga ngumba. Gos enim Krais Jiisas kin wii tang kin, enim eim tiłang ka wii mendpił singii. Sik kin, Gos eim enim erpi kun ka mendpił kindang kin, je erang kin enim dinga angk mułangin kin, eim enim dinga ngang kin, enim dinga angk mułngii!

11 Gos eim kin mendpił noman dinga kunum kunum pep mołpu pangłi! Keimi, am yi minj, kapłi pengłi!

Ek Kombur Aninga Nga

12 Na ek aninga kopur połup kin, enim ngond ei wu Silpeinis na paki tum. Na piind ei, enim engnjing keimi mił mołum. Pipe ełe, na enim kin noman to konj kindamb kin, Gos nge noman ka ei, keimi na ninj mił ei, enim singii. Ei nge, na nam pii poru nip kin keimi ni tor kindamb kin, enim dinga angk mułngii.

13 Enim engnjing men tołmun ngii Bapilon konu ełe owundu sałim wumb mołmun ei, ek ka nik pii ka piik kin, enim ngonmun. Gos wumb ei, enim kin ouni wii topu kin, noman ka wii ngopu yi ku ełim. Nanim kingam Mak yi ku, enim kin ka piipi kin, ek ka nipi ngonum.

14 Enim kapłi, Gos nge wumb pei angił sik kin, noman kultmun oł ei mił erik kin, andan tok ngungii! Enim Krais kin dambiltik ende puk mulnjung kin, enim noman emin ka seng mułngii!

Piisa Mon Nga Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Piisa Nga Mon Endi Połpu Ngum

1 Na Saimon Piisa, na Krais Jiisas nge kongun wu ni ek ka se andił wu moł. Na pipe ei połup kin, enim wumb pii gii ka wii ninjing ei, yi mił sinim pii gii ende wumb mołmun konu ełe ngond. Ełe nge sinim nge Gos Jiisas Krais eim sinim sipi orung simba nge pułwu ei, eim kin oł kun ka ełmin oł ei sinjing.

2 Pe sinim nge Gos kin, Jiisas Krais kin noman ka wii ei, sinmin. Oł ełe nge, Gos Owundu nge noman ka nin, noman emin ei, enim kin am owundu tonu opu ba.

Gos Eim Nge Wumb Topu Mundum

3 Keimi, Gos eim nge dinga ełe, epi kanim kanim sinim ngang kin, am sinim kapłi erang kin, sinim konj mołpun kin, Gos nge oł kun ka pałim mił, erik pungii. Gos eim nge noman ka wii sinim ngopu kin, sinim wii topu mondpu kin, eim nge tiłang ka wii nin, eim nge oł kun ka oł ei, sinim ngumba nge ouni simin.

4 Pe eim nge noman dinga nin, tiłang ka wii owundu ei nge, eim sinim kin kombur am owundu nin, epi ka wii mendpił ei, kumb ok, eim sinim ngumbii ni, pendrim mił ngurum. Yi mił erang noman oknge oł kis ei, sinim mei wumb kin tonu wang kin, pułe ełe nge sinim oł kis enmin. Ba epi ka wii kanim kanim ei, pei Gos sinim ngum ei, sinim paki tum. Yi mił sinim tungu pupun kin, epi kis ermba ei, si kindpin bin. Pupun kin, sinim noman konj sipin kin, Gos eim nge oł ei ekii simin.

5 Ełe nge, enim noman to piingii! Piik kin, enim kongun dinga wii erik kin, oł kun ka ei pii gii kin, ende pendik mułngii! Molk kin, noman ka wii sik kin, oł kun ka oł ei kin, ende sek kin, pendik mułngii ku.

6 Nga en enim noman ka ei kin, ngenj ełe nimbił oł endi erngii ei, tep ka mułngii! Molk kin, noman ka ei, se ende kindik, pendngii! Nga enim dinga angk kin, oł embin tui ko wuk kin mułngii. Molk kin, oł ei sik kin, ngenj tep ka ełmin oł ei, ende sik kin, kindngii. Kind pendik kin, enim Gos nge oł kun ka oł ei nge, singii. Sik kin, dinga angk kin oł embin tui ko wunmun ei nge, ende kind pendik singii.

7 Nga enim engnjing noł kin, noman ka ngok erngii! Erik kin, oł ei nge sik kin, Gos nge oł kun ka ei kin, ende kindngii. Nga engnjing noł, noman ka ngok kin, enmin oł ei nge sik kin, wumb kin noman ngonmun oł ei kin, ende kind pendik singii!

8 Sinim Jiisas Krais piinmin ei, eim sinim nge Owundu mołum. Mołum ei nge oł ka wii ei enim kin pep tonu owundu om kin, kapłi enim Jiisas kin noman ka ei wii pinermba mon. Ba ei mong oł kun ka mił, pei tonu opu pimba.

9 Ba wu endi eim sipi kin, oł yi nge pei pinerim kin, kapłi eim ningił tumbun wu mił mołpu kin, epi turii simba ei, kan poł tunernmba mon! Keimi, Gos eim oł penj tui ni, oł kis ei, ok kil ngopu poru nim ei, eim kom ngonum.

10 Yi mił erang, angnan noł, Gos enim to tonu kindpi mundum wumb ei, nam nge wumb mołmun. Yi mił enim kongun dinga erik kin, oł ei enim kin dinga ambił gii nik mułngii! Nga enim oł yi mił enjing kin, kapłi enim oł kis erik kin, si kind orung punerngii mon!

11 Yi mił erang, enim oł ei nge, ekii sinjing kin, kapłi Gos andłam aki tang puk kin, Gos mołum konu ełe, kun pungii. Gos konu ei, sinim nge Owundu nin, nga sinim sipi orung simba wu ei, Jiisas Krais mołum.

12 Yi mił keimi, enim epi ełe piinmin; nga enim ek keimi ei sik kin, poru ninjing. Nga ełe nge, ek keimi ei dinga ambił gii nik mulnjung. Ba nga na kunum kunum enim kin ek nip ngumbii end ei, enim noman to konj kindip kin ngumbii end.

13 Na piind ei na enim to konj kindip kin, oł ei, oł ka pałim. Peng kin, kunum kunum na ngenj ełe, yi ku peng mołup kin, ek ka keimi nga nip kin, enim noman to konj kindip, ngumbii end.

14 Nimbił erang na piind ei, kunum aninga kopur na ngenj ei, enim kin si kindmbii. Si kindmbii ełe nge, sinim nge Owundu Jiisas Krais ei, eim ek ok na kin ni tor kindpi kin, andan topu ngurum.

15 Yi mił na kongun dinga erip kin, ek nip enim kin, ngumbii end. Nga ekii se, na kułmbii poru nimba kunum ei, ekii se enim kapłi kunum kunum poł tok kin oł ei piik minj mułngii!

Sinim Krais Nge Tiłang Ka Wii Owundu Kenjpin

16 Sin enim kanpin kin, ek ni ngo poru ninjpin ei, sinim nge Owundu Jiisas Krais ei, eim nge dinga ełe je mei konu ełe nga orung omba. Ba sin ek poł min, siimał eimał ek wii nipin kin, sinim nge Owundu Krais nge ek nipin kin, yi ninanmin mon! Sin Jiisas eim nge tiłang ka wii owundu ei, sin ningił ełe, kenjpin ei, piipin kin ninmin.

17 Yi mił keimi, Erinjpin Gos Jiisas nge embe ei, am ambił tonu kindpi kin Gos eim tiłang ka wii owundu eim ngum. Ngopu kin, Gos eim tiłang ka wii ełe mołum ek dinga ei, Jiisas mani mondpu kin, ek yi nim, “Ei na nge kangim mendpił! Na eim noman ngond. Nam nge noman ei, eim kin mołum,” pa nim.

18 Sin Jiisas kin tonu oł kun ka komung mulnjpun kunum ełe, ek yi mił tonu epin konu ełe mani om.

19 Yi mił pałim ek ei, sin wumb Gos oł ekii se ermba ei, piik niłmin wumb ek ei pii gii nipin kin, ekii siłmin. Nga enim yi ku ek ei keimi, dinga ambił gii nik mulnjung kin, ei ka wii simba. Nimbił erang Gos oł ermba piik niłmin wumb nge ek ei, konu emii erang konu ełe dup alam kiłangin kin, tiłang enim ei yi mił; konu tengmba erang kin, nga kupiiring ok kanjip ei, enim noman tuk ełe, pep onum ei yi mił onum ku.

20 Ba enim ek ei, ok piik pendik kin, sin sinim noman ełe ek endi piipin kin, Gos nge oł ermba piik niłmin wumb nge, ek pułe yi mił endi piipin kin yi ninermin mon.

21 Nimbił erang kumb ok, wu endi eim noman ełe kin, Gos oł ermba oł ei, piipi kin, ni tor kindnałim mon. Ba Gos eim nge Gui Ka ei, wumb ombu ei kin ek ei nipi ngang kin Gos eim oł ermba oł ei, piik kin, ni tor kindiłmin.

2

Mon Ek Kend Polk Kin Nik Ełmin Wumb

1 Ba kumb ok, ek kend ni tor kindiłmin wumb ei Esrel wumb tuk mołmun konu ełe tonu onjung. Yi mił ku, enim wumb kin, ek kend mon tołmun wumb ei, enim mołmun konu ełe tonu onjung ku. Wangin kin, ek kend wumb ei, koi erik kin, ek kend kanim kanim ei, enim kin to kis erngii nge tonu om. Ba Jiisas Owundu enim sipi orung sim ei kin, buł ngunjung ku. Oł yi mił erangin kin, sikir en enim erpi kin kis ermba nge tu wunjung.

2 Nga wumb pei puk en enim ngenj ełe oł kis kanim kanim pei ekii sik erngii. Yi mił erik puk kin, pe wumb kombur molk ek kis nik kin, andłam kun keimi seng kin, ek kun piinmin ek keimi ei kin, ek kis ni ngok yi erngii.
3 Erik kin, wumb eipi nge epi kanim kanim ei, kan bun bun siłmin wumb ei mił ok kin, ek kend pei nik, enim ngok kin, enim ku nin epi ei, singii nge ningii. Ba am kumb ok, Gos eim wumb kos piipi kin, wumb am pungii konu kis ełe, er kun er sirim konu sałim. Nga Gos opu kin, wumb to kis mondpu ermba ei, or mił pinałim mon! Eim er kun kun erpi kin, kui er kanpi mołum.
4 Yi mił Gos nge enjel kombur ok, oł kis erik ei, Gos eim kan wiik tunerim mon. Ba eim enjel ombu, sipi kin, tukpu olt emii er sim konu kis ełe mundum. Pe kan ngopu kindang kin Gos nge kos owundu piimba kunum ei, kui erik mołmun.
5 Wu amb kumb ok mulk wumb ei, Gos Owundu kin buł nguk; ba Gos kanpi wiik tunerim mon. Gos eim erang kin, noł owundu tonu opu kin, wumb ombu pei, to kondpu poru nim. Ba Nowa eim ek kun ka ni tor kindiłim wu ei kin, eim nge wumb angił orung nga tał ei, Gos eim tep ka er se mułum.
6 Nga Sorom nin Gomora konu ełe Gos kos owundu piipi kin, konu owundu tał ełe, Gos dup kindang kin, dup num kunum ei, konu tał ełe dup sik mendpił sim. Seng kin, konu owundu tał ełe nge wumb pei, Gos eim kumep kis owundu orung kindpi ngurum. Yi mił ku, nga ekii se wumb Gos kin buł ngunjung kin, wumb kos owundu oknge ei, piingii ku. Kos owundu ei, ekii tonu omba ei nge, Gos andan topu ngumba.
7 Nga Gos wu Los eim oł kun ka ełim wu ei, sipi orung sim. Seng kin, eim ka mułum. Wu Los eim noman embin piipi kin, wu amb ngunduk oł kis enjing ełe nge piim.
8 Yi mił wu ei, eim wumb oł kis enjing konu ełe, tuk kun ka mułum. Mołpu kin, wumb oł kis enjing ei kanpi kin, nga kunum kunum wumb ek kis ninjing ei, piipi erim ku. Nga eim noman kun ka pepi mułum kin, nga eim puku sipi kin, eim noman tuk embin peng kin, wumb oł kis enjing ełe nge, lo ek buł ngok enjing ei nge piim.
9 Yi mił ku, Gos nge ek ekii sik mołmun wumb ei kin, oł embin tui kanim kanim tonu om kin, kapłi Gos Owundu eim pii poru nipi oł embin tui ei kin, sipi orung simba. Nga Gos eim wumb oł kis ełmin wumb ei piipi kin, kumep kis ngo orung kindmba. Pe akip kunum nin, nga ekii se kunum pepi kin, kos owundu kunum ei tonu omba.
10 Opu kin, wumb kombur en enim am kumep kis singii. Singii wumb ei, oł kis yi nge, wu amb ngunduk kin, oł kis penj mułum ełe nin, nga Gos nge ek nin, wumb owundu nge ek ei, wii mił ni piiłmin. Wumb ei en enim noman ełe ekii sik kin, en enim noman ełe, ambił tonu kindik enmin wumb ei, en enim Gos nge enjel kin, ek buł morung nik kin, mund mong enałmin.
11 Ba enjel pei wumb ei nge to mani kindik mołmun. Mołmun enjel ei, am noman dinga mendpił sałim. Ba enjel en enim wumb ei kin ek buł morung nik kin, nga Gos ningił ełe kos piik, yi enałmin mon.
12 Ba wumb ombu, kung owu ni, epi noman pinałim mił, wumb yi mił mołmun. Molk kin, en enim nge ngenj ełe, noman pałim oł ei nge ekii sik kin ełmin. Erik kin, menjing mengrim ei, en enim singii nge nik kin, nga en enim to kundngii ni mengrim. Mengang kin, en enim epi endi piinałmin epi ei kin, nga ek kis ni ngok ełmin. Erik kin, nga en enim kung owu ni, epi kolk ełmin mił, yi ku wumb ei kułngii ku.
13 Wumb en enim mong kis kanim kanim pei enjing. Yi erangin kin, wumb eipi ok mong kis ende, er orung kindik ngunjung. Ngok kin en enim tinga kuni ni, noł ei pei numun ni piik kin, noman ka ka piik ełmin. Ba nga enim kin kuni ende nunjung kin, wumb en enim oł penj tui ei, orpuł mił

tuk enim kin yi erik ngonmun. Ngok kin, en enim nge oł kis enim kin ek kend mił, enmin ni piik ka piik ełmin.

14 Ei yi mił, en enim nge ningił ei, se andpi kin, wu amb ngunduk oł kis ełmin ei, nga en enim ningił ełe, oł kis erngii oł ei nge si kindmba pinerim mon. Nga wu kombur noman dinga pinałim wumb ei kin, ek ka nik kin, oł kis erngii nge, yi ku ełmin. Nga en enim nge noman ei, kan bun bun sik enmin oł ei nge, ok andan tok ngołmun. Ba Gos eim wumb ombu nge, am to kis mendpił, er poru nimba.

15 Wumb ei Gos nge andłam kun ka oł ka ełe buł ngok si kindik kin, en enim wulu pang kin, tuk oł kis kanim kanim erik andiłmin. Andik kin, wumb en enim Biyor nge kingam Beilam eim, oł kis ełim mił ekii siłmin. Nga eim oł kis erpi kin, oł kis kumep sipi kin, nga eim noman ngołum mił yi ku ełim.

16 Ba kung dongkii ei, ek tingnałim mon; ba kung dongkii endi, wumb ek tanginmin oł yi mił tangpi ek nipi kin, Beilam ngopu ek ngum. Ngopu kin, eim oł kis ełim ełe nge piipi kin, kung dongkii ei, wu ek ni tor kindiłim wu ei nge, oł ermba erim ełe nge, ondu ngum.

17 Wumb ei nge ombu, noł tukpu ełe, noł mani tukpu ełe mulałiłim yi mił mołmun. Molk kin, nga wumb ei kupu kuru mił, konu pop owundu topu kin, pop to orung orung kindnim yi mił ełim. Erang kin, Gos eim konu emii owundu kis endi, er sim sałim ei, am emii owundu pałim ełe pungii nge, konu ei sałim.

18 Wumb ombu nge, ek dinga wii nik kin, ek mong pinałim mił, ek kis ninmin. Nik puk kin, wu kombur kin oł kis erngii nge noman kin ei, sikir tonu wang kin, nga puk amb eipi eipi ngunduk kin, ngenj ełe, oł kis kanim kanim ei nge, noman to piik enmin. Erik kin, oł kis ełe nge erik kin wumb kombur pe mendpił oł kis ei nge, si kindik kin, tuk puk mołmun. Molk kin, ei torung wumb kin, to tor singii nge enmin.

19 Wumb kis ombu, en enim ek dinga nik yi ninjing. Epi endi enim noman ełe ermin ni piik enmin epi ei, kapłi ondu ngunermba mon. Enim wii mił mułngii; ba wumb ombu en enim, bok tok kin andłam kis ełe pungii oł ei nge, kongun wumb mił er andiłmin. Ei yi mił; pe epi endi wumb endi, to mani kindim kin wu ei, eim to mani kindim epi ełe nge, eim epi ełe kongun wu mił mułmba.

20 Yi mił keimi, wumb en enim Owundu nge sinim sipi orung nga simba nge, Jiisas Krais kin noman ka ei, sinmin noman ka ełe nge, en enim tungu puk kin, mei ełe epi penj mołum ei, si kindinmin. Nga oł ei, nga demb nim kin, nga oł kis ełe nge, en enim kan ngopu mondnum ei, yi minj molk pungii. Puk kin kumb se, oł kis ambił gii nim kin, ei wumb kis mił mułngii. Ba nga ekii se, oł kis nga ambił gii nim kin, ei am kis mendpił mułngii.

21 Pe nga en enim Gos nge oł kun ka ełmin oł ei, pii kun enarik enjing kin, ei kapłi ni piininełangin. Nimbił erang, pe nga andłam ei nge piik kin, oł kun ka lo ek ei mił sinjpin ni piiłangin. Ba en enim oł ei nge, buł ngo poru ninjing.

22 Oł ei ek ekin endi, en enim kin tonu om ei, Gos oknge ek keimi mendpił endi yi ninim. “Owu ei eim nge mek si mundum konu ei, nga orung ba nge pum.” Nga Gos oknge ek keimi endi yi ku ninim, “Kung endi, eim noł was ka er om; ba nga pupu kin, noł oi ełe pepi kin ak mak enim.

3

Keimi Mendpił Owundu Orung Omba

1 Enim na nge wumb puł mendpił, na nga pipe ei połup kin, enim kin kindind. Kindip kin pipe tał kindinj ei, en enim nge noman keimi to konj kindik kin, noman tuk konj simba. Ełe nge enim noman nga to piingii.

2 Yi erang kin, en enim molk kin, ek ei noman to piingii! Piik kin, ek ei, oł ekii se tonu omba ni, na ninj mił, ek ei piingii! Piik kin Gos oł ekii se ermba ei nge, piik nił*min*, wumb ei Gos ek yi mił ni tor kindinj. Kindip kin, pe Owundu kin sinim paki tołum wu ei nge, lo ek en enim Gos nge ek se andiłmin wumb ek ningii ei, piimin ku. Piipi kin, en enim yi ku noman to piingii!

3 Kumb se en enim ek ei pii kun erngii! Ekii se muł mei poru nimba kunum ei, wumb enim kin ek buł morung nik enmin wumb ei, ok en enim nge noman ngenj ełe, ekii sik erngii. Ba en enim ek buł ambilk kin yi ningii.

4 Nik kin ek dinga nik yi ningii. Nik kin, ei ek nipi, nga orung omba min, da ninjing? Pe eim jiłi mołum? Ya onanim; ba ok kupenjpin noł molk kulk ei, moł wangin kin pe sinim mołmun. Mołamin kin, epi sałim ei, ok sirim mił sałim ei Gos eririm.

5 Erang kin, en enim noman ełe epi ei piik kin, kanik erngii pinałim. Pinerang kin, ok Gos neng kin, gupu mułang je kupu muł pirim. Peng kin nga mei ei, tuk noł ełe tonu opu kin, ei mei pirim.

6 Ba Gos eim ek yi neng kin, noł tonu om ei noł owundu mei ełe tonu om. Opu kin, mei orung orung pei pirim ei to kis eririm.

7 Erang kin, Gos ek ei mendpił neng kin, muł mei tał pe mołmbuł ełe dup tonu omba ni, kui er mołmbuł. Molkuł muł mei ei, kos piimba kunum nenj ni kui er mołmbuł ku. Nga wumb Gos kin buł ngołmun wumb oł kis ełmin ei Gos kos owundu piimba kunum ełe wumb oł kis enjing wumb konu kis ełe am pungii.

8 Ba na nge wumb puł mendpił; enim epi ei, endeim mendpił si kindnarik kin noman to piik mułngii! Molk kin, Owundu eim piinim kunum endeim ei, kung ngii 1000 pei mił ni piinim. Nga kung ngii 1000 pei ei kunum endeim mił ni piinim.

9 Gos Owundu eim ek ni pendrim mił, tonu omba ełe nge ei, taki taki nipi pindneririm mon. Yi mił, wumb kombur kongun mon mon kindpi kin enim ni piinmin, ei mon! Eim yi piinim; wumb endi am punerngii ni pendrim pałim. Gos eim noman ełe yi piinim ei, wumb am pei, noman to ak tok kin, yi erngii ni piinim. Yi mił Gos Owundu enim kin piipi kin, eim am kunum kinan olt mił, kui er mołum.

Muł Mei Tał Poru Nimba Kunum

10 Gos Owundu nga orung omba kunum ei, epi waning wu mił omba ei, sinim pii kun enermin! Enarpin mułmun kunum ełe, muł ełe bultu owundu nipi kin am ba. Pang kin, nga epi kembis kembis ei am dup no poru nimba. Nipi kin, nga mei ełe nin, epi er mundngii epi ei, yi ku, dup nopu poru nimba.

11 Yi mił erang kin, epi ombu yi mił erpi kin, poru nimba. Nipi kin, enim wumb ombu, er mołmun mił nenj? Pe enim oł kun ka erik kin, Gos nge oł ka wii ei erik ekii sik mułngii!

12 Ełe nge, enim Gos nge oł ei erik kin, Gos orung omba kunum ei, kui er mułmun! Mołpun kin, Gos nge kongun dinga erik kin, Gos orung omba kunum ei sikir tonu wangłi ningii! Nik kin, kunum ełe dup opu kin, tonu muł ełe, nopu poru nimba. Nga dup muł dinga wii erang kin eim epi kembis kembis epi dup nang kin, epi ombu opu noł mił ermba.

13 Ba Gos eim ek yi nipi kin muł mei konj tał ermbii ni pendim mił, yi ermba. Erpi kin, nga konu konj ełe Gos eim nge oł kun ka ei, minj pep mułmba. Mołpu kin, sinim oł ei nge, ei tonu omba ni kui er mułmun!

14 Yi mił erang, na nge wumb puł mendpił enim epi ei nge, omba ni kui er mołmun! Mułangin kin, pe enim am ka wii molk kin, oł kun ka dinga erik kin, nga orpuł ni epi kis endi enim kin pinermba mon! Enim Gos kin noman ende sek kin noman emin mułngii. Molk kin, nga ekii se Gos enim kenmba kunum ei enim kun ka mułngii!

15 Nga Owundu eim sinim kin wiik topu kin, kui erpi kin, sinim kin taki taki erpi mołum. Yi mił erang, enim piingii ei, Gos sinim sipi orung simba er mołum ełe nge, sinim piipin mułmun! Mołpun kin, Gos eim noman ka ei, sipi kin, sinim enginjpin Pol ngurum. Ngang kin, nga Pol eim ek yi nge mon połpu kin, enim ngurum ku.

16 Keimi Pol eim nge oł ombu pei epi ei nge ku, ek nipi ngołum. Ngopu kin, ek kombur ya mon ełe pałim ei, kun ka molałmin wumb ei, en enim kongun dinga erik epi ei singii pałim. Peng kin, en enim Gos nge ek ka ei, nik kin, nga ek kanim eipi eipi ombu nge ek ei, nił min wumb ei nge, en enim am pungii.

17 Na nge wumb puł mendpił, enim ok piik poru ninjing ei, oł ombu epi ei, ekii se tonu omba. Yi mił erang kin, en enim kan kun erik kin, tep ka wii erik mułngii! Mon pim kin, wumb enim noman to eipi eipi kindngii. Kindangin kin, wumb lo ek ekii sinarik kin, ek kanim kanim nik erangin kin, enim nga dinga angk mulerngii mon!

18 Ba enim sinim nge Owundu nin, sinim sipi orung simba wu, Krais Jiisas nge noman ka ngołum wu ei nin, noman ka wii mendpił ei kin, wumb dinga mił tonu ok mułngii! Pe nga Krais eim kin tiłang ka wii nin, embe Owundu ambił tonu kindpin kin, akip nin, nga ekii se kunum kunum ouni, am pepi ba ku! Ei keimi!

Jon Mon Kumna Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Konj Kunum Kunum Mołułum Pułwu Ei Krais

1 Sin Jiisas nge er se endim wumb mon ei połpun kin, enim ngonmun
ei, konj kunum kunum ek Pułwu Jiisas Krais eim kumb ok kunum kunum
mułum. Mołpu kin, sin eim ek nim piinjpin. Piipin kin, eim sin sinim ningił
ełe kenjpin ei, keimi sin eim mendpił kenjpin kanpin kin nga si sinim angił
ełe eim ngenj ei embilnjpin ku.
2 Nga konj kunum kunum mołułum pułwu Jiisas Krais ei, eim peni ełe
wang kin, sin sinim kenjpin kin, nga eim ek ka piipin kin, enim kin noman
konj kunum kunum mołułum ek ei, ni tor kindinjpin.
3 Kindpin kin, sin Krais eim kin ek nipin kin, peni ełe kindinjpin ei, sin
kanpin kin, nga piipin enjpin epi ei, pei nipin kin, enim kin ngonmun.
Ngopun kin sin yi ku, enim kin pei kun ka pepin mołpun kin, noman
dampiltpin se ende kindpin kin, Erinjpin Gos kin, nga eim kingam Jiisas
Krais kin, noman ende sepin mułmun.
4 Nga sin mon ek ei połpun kin, enim ngonmun ei, sinim pei noman ka
seng mułmun ei, sinim nge noman ełe piki tumba.

Sinim Gos Nge Tiłang Ełe Andpin Mołmun

5 Pe sin ek ei, Gos nge kingam kin piipin kin enim kin ni ngupun. Ngumun
ek ei, Gos eim tiłang pułwu mołum. Mołum konu ei, emii endi, eim mołum
konu ełe, pepi mandi punanim mon!
6 Pe nga sinim mołpun yi nimin, “Sin Gos kin dambiltpin o ende punmun,”
nimin; ba emii pałim mił, oł kis kanim kanim ermin ei, sin sinim gupu ełe,
ek kend topun kin nga oł ende enmin ei, ek kend pałim ku. Nga sinim oł
kun ka keimi andłam ełe andnałmin mon!
7 Ba nga sinim tiłang enim mił, oł kun ka yi pepin mołmun ei, Gos eim
tiłang enim konu mołum mił, nga sinim enginjpin noł kin, dambiłpin o ende
pupun kin, pepin mołpun andpin yi erpin mułmun. Mułamin kin, nga Gos
kingam Jiisas miyem ełe, kapłi sinim oł kis kanim kanim kil ngopu kin,
kunum kunum si kindmba.
8 Pe sinim yi nimin, “Sin noman tuk ełe, oł kis ełmin oł endi pinałim,”
nimin ei, sin sinim kin ek kend topun ngonmun. Ngopun kin, nga ek keimi
ei, sinim ekii sinenjpin kin, nga ek keimi ei sinim noman tuk ełe, pinałim
ku.
9 Ba pe nga, sinim oł kis kanim kanim enmin oł ombu ni, peni ełe tor
kindpin Gos ngunjpun kin, kapłi Gos oł kun ka ełim Gos, eim oł kis ombu
pei, kil ngopu kin, si kindpi poru nimba.
10 Pe nga “Sinim oł kis kanim kanim enenjpin,” pa nimin ei, “Gos ek kend
wu” pa nimin. Nga Gos eim ek keimi ei, sinim noman tuk ełe pinerang kin,
nga sinim ekii sinermin mon ku.

2

Jiisas Krais Ei Sinim Paki Tołum Wu

1 Na mon ei pułup kin, enim kin ngond. Na Gos ek ka ninj ei, pii gii ninjing
kangi ambił mołmun ei, Gos tiłap ełe mołmun ei kin, ek nip kin, mon pułup
ngond. Ei enim oł kis kanim kanim enerngii; ba wumb endi oł kis kanim
kanim endi enjing kin, sinim nge mołmun wu oł kun ełim endi mołum ei,

Jiisas Krais ei kapłi, eim nimba mił ei, dinga nip kin, Erinjpin Gos sinim kin ngumba.
2 Sinim oł kis enjpin ei, Gos sinim kin popuł sim kumep kis ei, Krais eim kołpu kin, Gos nge popuł kis ei eim sim. Sipi kin, sinim nge oł kis mendpił mon; ba ya mani mei wumb oł kis pei enjing ei nge, oł yi mił erim.
3 Pe nga sinim Gos nge ek dinga ełe ekii sinjpin kin, sinim pii poł tumun ei, sinim eim kin keimi piipin kanpin kin, pii poł topun mołmun.
4 Pe wumb nii endi yi nimba, “Nanim eim pii poł toł” nimba; ba Gos eim ek dinga ełe, ekii sinarpi nim kin, wumb ei eim ek kend wumb mendpił mołum. Mołpu kin, Gos ek keimi ei, eim kin pinałim mon.
5 Ba wumb nii endi, eim Gos ek dinga ełe, ekii simba ei, kapłi Gos noman kultum oł ei erpi kin, kun mendpił kindpi pałim. Peng kin, sinim pii poł tumun ełe nge, sinim Gos kin dambiltpin ende pupun kin eim nge wumb mołmun.
6 Wumb nii endi, “Nanim Gos kin dambiltpi ende moł,” pa nimba, ei eim kapłi, Jiisas Krais kongun erpi pepi, mołpu pum mił, yi mił ku, wumb ei eim yi ermba.

Ek Dinga Konj

7 Nanim nge wumb puł; ek dinga ei, na pułup nip kin, enim kin ngond ei, ek konj endi mon; ba enim ek dinga oknge ei, enim ok piik sik erik ek dinga ei, enim ok ek dinga ei piik si kindik kin piik poru nik.
8 Nik kin, nga ek dinga ełe na połup kin, enim ngond ei, ek konj endi pałim. Peng kin, ek dinga konj ei, ek keimi ei Krais nge oł kun ka ełim oł ei nin, nga enim enmin oł kun ka ei nin, sin kenjpin ku. Nimbił erang emii pim oł kis ei, si kindpi punum. Pang kin, nga oł kun ka keimi ei, pe tiłang erang kin, oł ei peni ełe onum.
9 Wumb nii endi, eim yi nimba, “Nanim tiłang enim oł kun ka er moł,” pa nimba; ba eim angim kin noman kis pii ngopu kin, yi ermba ei, eim oł kis emii pałim konu ełe piram mołpu andpi kin, akip yi ku, konu ełe piram er mołum.
10 Pe nga, wumb nii endi, eim angim noman ngołum wu ei, eim tiłang kun ka konu ełe mołum. Mołpu kin, nga eim tiłang kun ka konu ełe piram mołpu kin, kapłi oł kis min epi endi eim kin pinerang kin, kapłi eim min wu eipi endi, bok tok kin oł kis endi erngii ei, pinałim mon.
11 Ba wumb nii endi, eim angim kin noman kis piimba wu ei, eim emii pim konu kis ełe piram mołpu kin andpi punum. Pupu kin, eim konu jiłi mił ba konu ei, eim kan kun enerim. Nimbił erang emii pim konu oł kis ei je erpi kin, eim ningił ełe to tumbun mił mundang kin, eim emii konu ełe andpi er mołum.
12 Na mon ei połup kin nanim kangi ambił noł enim kin ngond. Nimbił erang enim oł kis kanim kanim enjing ombu, Krais Jiisas nge embe ełe, enim oł kis ei, eim kil ngopu si kindpi, poru nim.
13 Na mon ei połup kin, enim ernjing kin ngond. Nimbił erang enim Jiisas piinmin ei, eim kumb ok kumna kin multum ei, pe piram mołum ku. Na mon połup kin, enim wu kangi wu kin ngond. Nimbił erang enim dinga peng kin, wu kis Seisen kamb mani kindik kin, enim dinga angk mołmun.
14 Na mon połup nip kin, enim kangił ngond. Nimbił erang enim Erinjpin pułwu eim pii poł tok mołmun. Na mon połup nip kin, enim ernjing ngond. Nimbił erang enim Jiisas kumb ok kumna multum ei, pe piram mołum ei piinmin. Nga na mon połup kin enim wu kangi wu ombu ngond. Nimbił erang enim dinga angk mołmun. Molk kin, Gos ek ka enim noman tuk ełe pepi mołum. Mołpu kin enim dinga peng kin, Seisen wu kis kamb mani kindnim.

15 Enim ya mei ele pii gii ninenjing wumb nin, mei ol kanim kanim elmin
ol ei nin, enim noman kulerngii mon! Pe nga wumb nii endi mei ele pii gii
ninenjing wumb nin, mei ol kanim kanim ol ei, noman ngum kin, wumb ei
Erinjpin Gos kin noman kultmun ol ei, eim kin pinerim mon.
16 Yi mil, pii gii ninenjing wumb ol kanim kanim pei elmin ol ei nin, nga
epi ol kis kanim kanim simin nik noman palim ei nin, nga wumb kanik kin
simin ni piinmin ol ei nin, nga epi kanim kanim mei ele salim ei wumb en
enim nilkeng sinmin ku. Epi kanim kanim ombu ei, Gos kin tonu onanim
mon; ba epi ombu pei, ya mei ele wumb nge noman ele tonu onum.
17 Nga mei ele wumb nin, nga epi kanim kanim wumb simin ni piinmin
epi ombu ei, am pupu poru nimba; ba wumb nii endi, Gos nge noman enim
epi ei enjing kin, kapli enim konj kunum kunum molk pungii.

Krais Nge Opu Orung Wu Kis Endi Omba

18 Nanim kingnan ambilan nol; sinim mul mei poru nimba kunum ei,
mandi enim. Nga enim piik enjing ni, Krais nge opu orung wu kis endi
omba. Yi mil peng kin, Krais nge opu orung wu kis pei peni ele tor onmun
ei, wumb ombu kanik yi enmin. Erik kin, sinim piinmin ei, mul mei poru
nimba kunum ei, mandi erpi poru ninim.
19 Yi mil, opu orung wumb ombu sin nge pii gii ninjing wumb tilap ei,
ende mil mon. Yi peng kin, opu orung wumb ombu sinim kin si kindik
punjung. Puk wumb ombu sinim nge tilap ende pilang kin, kapli sinim
kin tep to mululamin; ba en enim si kindik punjung ei, pangin kin, sinim
piinmin ei, wumb ombu sinim nge tilap ende mon.
20 Ba Krais enim kin Gos Gui Ka bein tang kin, nga pe enim pei ek keimi
piik poru ninmin.
21 Na enim kin mon konj endi polup kin, enim ngonand mon. Nimbil
erang enim ek ei, piinalmin ele nge mon; ba enim ek keimi piilmin. Piik kin,
nga ek kend endi, ek keimi kin tor onalim mon ni piilmin.
22 Wumb nii endi, ek kend tolum wu molum. Molum wu ei, “Jiisas ei Krais
Gos kindim wu mon,” pa nimba wumb ei, eim ek kend tolum wu molum.
Molum wu ei Gos kingam Jiisas kin ouni bul ngopu kin, ek ningil ei, ekii
sinarpi kin, Gos kindim wu Krais nge opu orung wu molum.
23 Pe wumb nii endi, Gos kingam kin, bul ngopu ekii sinanim ei, yi ku
Erinjpin Gos kin bul ngopu kin ekii sinanim ku. Nga wumb nii endi, Gos
kingam kin pii gii nipi kin ni tor kindnim ei, eim Erinjpin Gos kin pii gii
nipi kin ni tor kindnim ku.
24 Enim ok piinjing ek ka piik kun erik mulngii! Enim ok piik ek ka ei
piram ambil gii nik kin, pii gii nik, mulnjung kin, kapli yi mil ku, enim
Erinjpin Gos kin eim kingam Jiisas kin dambiltik se ende pu molk kin,
pungii.
25 Nga Krais eim ek dinga ni pendrim mil yi ninim, “Enim noman konj
kunum kunum mulngii ei nge ngumbii,” pa nirim.
26 Na mon ek ei polup kin, enim kin ngond ei, Jiisas nge opu orung wumb
ei, enim kin ek kend tok ngok ol kun pinalim mil erngii.
27 Ba Krais, eim nge Gui Ka enim kin bein topu ngum ei, eim enim kin
noman tuk ele tep to molmbul. Pe nga enim wumb epi eipi endi enim andan
topu kin, yi enermba mon. Yi mil erang, Gos Gui Ka enim kin epi kanim
kanim pei andan top ngonum. Ngang kin, sin noman tuk ele ni piipin kin,
Gos Gui Ka eim andan tonum epi ombu ei, ek keimi kun mendpil palilim.
Pepi kin nga ek kend endi pinalilim mon. Yi mil peng kin, Gos Gui Ka enim
andan tum epi ombu, ekii singii. Sik kin Krais kin dambiltik se ende pu
molk kin pungii.

28 Nga pe nanim kingnan noł; enim Krais kin dambiltik se ende pu molk kin ekii sik erngii. Erangin kin, sinim noman dinga sik erik molk kin, kunum ełe, Krais eim orung omba kunum ei, sinim singambił peng kin, nga koi erpin yi enenmin mon!
29 Nga enim piinjing kin, Krais eim wu kun ka mendpił mułum kin, kapłi enim yi mił keimi ni piik kin, wumb endeim endeim ni pei oł kun ka mendpił enjing kin, kapłi wumb ei, Gos nge kingam noł mułngii.

3

Gos Nge Kangi Ambił Noł

1 Enim piyei! Sinim Erinjpin Gos sinim kin noman ka owundu ngołum. Ngang kin, sinim kin noman ka ngopu ei, owundu mendpił ngołum. Yi erang kin, sinim eim kangi ambił noł mołmun. Keimi sinim Gos nge kingam ambiłam noł mendpił mołmun. Ba mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, Gos kin kanik kin pii kun enarik mołmun. Pii kun enarik kin, yi ku, sinim kin kanik kin, pii kun enałmin mon ku.
2 Nanim angnan noł; pe sinim Gos nge kingam ambiłam noł mołmun; ba ekii se sinim wumb mułmun mił ei, sinim pii kun enanmin. Ba sinim piinmin ei, Jiisas eim orung omba kunum ei, sinim eim keimi kenmin. Kanpin kin, nga eim mułmba mił ei, sinim yi ku mułmun.
3 Nga wumb nii endi Krais eim orung omba ni kui er piipi mułmba wumb ei, eim kapłi kun ka mendpił mułmba. Mołpu kin, Jiisas eim kun ka mendpił mołum mił ei, yi ku mułmba.
4 Wumb nii endi, oł kis kun pinałim mił ermba wu ei, Gos lo ek ełe pałim mił, ekii sinarpi kin, lo ek ei to pułpeł to kindim. Oł kis enim wu ei Gos lo ek ełe ei to tor kindnim.
5 Enim piinmin ei, Krais eim opu kin, wumb oł kis ei kil ngopu si kindmba nge orum. Orum ei, Krais eim oł kis endi eim kin pineririm. Pinerang kin, Krais eim kapłi, oł kis kil ngopu si kindmba.
6 Nga wumb nii endi, eim Krais kin pii gii nipi kin, dambiltpi se ende pu mułmba wu ei, eim oł kis kun pinerim mił, endi enermba mon! Ba wumb nii endi, eim kunum kunum oł kis ełim wu ei, eim Jiisas kinarpi kin, nga piipi poł topu enałim mon ku!
7 Nga nam kingnan noł; enim wumb endi, kan wiik tangin kin, enim kin ek kend tok sipik, andłam kun sinermba konu ełe sipnerngii mon! Wumb nii endi, oł kun ka pałim mił, ełim wumb ei, eim kun ka mendpił mołum. Mołpu kin, eim Krais eim kun ka mendpił mołum mił ei yi mił ku mołum.
8 Nga wumb nii endi, eim oł kis, kun pinałim mił erpi mołum wumb ei, eim Seisen nge wumb mendpił mołum. Nimbił erang Seisen eim ok kumna kin, oł kis kun pinałim mił eririm? Yi mił erang, Gos eim kingam ya mani mei ełe orum ei, ei pułe yi mił, Seisen kongun ei, to pułpeł to si kindmba nge orum.
9 Nga wumb nii endi, eim Gos nge wumb endi tonu opu mułmba ei, eim oł kis kun pinerim mił ei enermba mon! Nimbił erang Gos eim nge oł kun ka oł ei wumb ei kin, noman tuk ełe mołum. Mołpu kin, nga Gos eim arim kun ka mołum mił ei, eim kapłi Gos kingam tonu opu kin, eim oł kis kun pinerim oł ei, nga kunum kunum enermba mon!
10 Ełe nge yi mił, ni piinmin ei, Gos nge kingam noł nii ombu mołmun. Nga Seisen nge kingam noł nii ombu mołmun ku. Kapłi wumb nii endi, eim oł kun ka mił enałim ei, eim Gos nge kingam mił molałim mon ku. Nga eim angim noł noman kularpi kin, yi ermba wu ei, eim Gos eim nge kingam molałim mon ku; ba Seisen nge kingam wumb mendpił mołum.

Wumb Endi Kin Noman Kultmun Oł

11 Yi mił ek ełe nge, kumna mendpił kunum ei, enim ek ei piik enjing mił
ei, sinim wumb endi noman kultmun oł ei, nga wumb ei sinim kin, noman
kułangin yi ermin.
12 Nga sinim kapłi Andam kingam Kein eririm mił, sinim yi enermin
mon! Eim Seisen nge wu mołpu kin, eim angim mendpił to kundrum wu ei,
eim oł kis mendpił eririm. Nimbił erang Kein eim angim mendpił Eipel to
kundrum? Nimbił erang eim eririm oł ei, kun pineririm; ba eim angim nge
eririm oł ei, kun ka pirim.
13 Yi mił nanim angnan noł; wumb pii gii ninenjing wumb ei, enim kin
ek kis nik kin, opu orung erik yi erngii ei, enim noman to piinerngii mon!
14 Yi mił sinim ni piinmin ei, sinim wumb kułii konu ełe si kindpin kin,
nga sinim noman konj sinjpin. Nimbił erang sinim enjpin noł kin noman
kułułmun. Nga wumb nii endi eim wumb kin noman kulałim wu ei, eim
wumb kułii konu ełe mił piram mołum.
15 Nga wumb nii endi, eim angim kin ek kis nipi kin, nga eim noman
kularpi ermba, wu ei, eim noman tukrung ełe, wu angim ei to kundmba
mił pim. Pe nga enim ni piinmin ei, wu endi eim wumb to kondnum wu ei,
eim noman tuk ełe kin noman konj kunum kunum sałiłim ei, piram mulałim
mon.
16 Ełe nge yi mił, sinim ni piinmin ei, wumb noman kultmun oł ei, pułe yi
mił pałim ei sinim piinmin. Nimbił erang, Krais eim noman konj sinim kin
ngopu kin, ond peri ełe kułum. Kułang kin, pe sinim kapłi, Krais enim oł ei
mił ku, sinim enginjpin kin, yi erpin kin, sinim noman konj ei, wumb kin
paki topun ngumun.
17 Ba pe wu endi, eim mei ełe, epi kanim kanim pei seng kin, nga wu
angim endi, epi sinerang mułmba wu ei, eim kanpi kaimb sipi kin, paki
tunarpi yi ermba wu ei, eim Gos noman ngołum oł ei, nipe mił wu ei, eim
noman tuk ełe piram pałim?
18 Yi mił nanim kingnan noł mił mołmun! Sinim wumb noman kultmun
pa ni gupu ełe ni, mon ek yi ninermin mon; ba wumb noman kultmun, pa
nimin ei, keimi pimba nin, nga oł keimi ermin yi ku ermin.

Pii Gii Wumb Gos Ningił Ełe Gał Kulałmin Mon

19 Oł ełe nge, sinim piinmin ei, sinim Gos nge ek keimi ełe mołmun ni
piinmin. Piipin kin, sinim Gos nge kumb ełe angpin mołmun ei, sinim
noman emin pei tonu wang kin, dinga pupun engmin.
20 Pe nga, sinim noman tuk ełe, sinim kin kos er ngopu erim kin, kapłi
sinim Gos kumb ełe angpin kin, sinim noman emin sepin piipin mułmun.
Yi mułamin kin, Gos eim owundu mendpił mołpu kin, tonu pupu kin, eim
sinim kin noman tuk ełe ngołum ku. Nga Gos eim epi kanim kanim pei
piiłim ku.
21 Yi mił angnan noł! Pe sinim noman tuk ełe, sinim kin kos er ngopun
yi enenjpin ni piim kin, kapłi sinim Gos kumb ełe engnim ełe, gał kulermin
mon; ba sinim kapłi eim kii simba ei, sinim ek nipin orung kindmin.
22 Kindpin yi enjpin kin, eim ek dinga nim ełe nge, nga eim noman ełe
pałim ei mił enjpin kin, kapłi sinim nipe epi endi eim kin kii sinjpin kin,
kapłi eim sinim ngumba.
23 Nga Gos eim nge ek dinga nim ei yi mił, “Sinim eim kingam Jiisas Krais
embe ełe, pii gii nipin kin, nga sinim wumb eipi eipi noman kultmun ei yi
erngii mił,” pa ni Krais eim ek dinga nipi kin, sinim kin yi ni ngurum.
24 Yi mił wumb nii endi, Gos eim ek dinga nim ek ei, ekii sik ninim mił
erngii wumb ei, eim Gos kin dambiltpi se ende pu mołum. Mułang kin, nga

Gos eim kin mołum ei, eim nge Gui Ka sinim kin ngopu kin, eim sinim kin kunum kunum mułang kin, sinim kapłi Gos eim mołum mił pii poł tumun.

4

Gos Gui Keimi Endi Kin Gui Kend Endi Kin

1 Nanim angnan noł mołmun. Pe wu kombur ok, enim kanik kin, ek endi yi mił ningii. Sin Gos nge Gui Ka sinjpin yi ningii ei, enim pii gii ninerngii mon; ba kumb se, enim kapłi, ek ełe kii sik, mok tok kin, kanik pii poł tungii ei, ek kun keimi ninmin gui ei, Gos kin onum min, ek kend tonmun. Yi mił erang, wumb pei kombur andik kin, ek kend tołmun wumb ei, oł ekii se tonu omba ni tor kindiłmin wumb molk kin, ek kend kun pinałim mił nik kin, mei konu ełe orung orung andik pułmun.

2 Oł ełe nge, enim ni piinmin ei, Gos Gui Ka ei ek nipi ngołum. Ngopu kin, wumb nii endi, opu kin yi nimba ei, “Gos eim kingam ya mani mei ełe orum ei, eim wu keimi ngenj ełe sinim pałim mił, yi ku pirim. Kapłi, Gos Gui Ka ei, wu eim noman tuk ełe mołum wu ei, Gos ek keimi nipi tor kindnim.”

3 Ba nga wu nii endi opu kin, yi nimba ei, “Jiisas Krais eim Gos kin mani mei ełe opu kin, ngenj ełe keimi pinerim,” pa nipi wu ei, eim Gos Gui Ka eim kin mulerim mon. Mularpi kin, wu ei Jiisas Krais nge opu orung wu mołum. Mołpu kin, enim piinjing ek ei nge, ya mei ełe tonu omba ninjing mił, pe ya mei ełe, keimi mendpił tonu onum.

4 Ba nanim kingnan ambiłan noł; enim Gos nge wumb tiłap mendpił mołmun. Molk kin, ya mei ełe, ek kend tok ni tor kindiłmin wumb Jiisas nge opu orung wumb ei, dinga mołmun; ba Gos nge Gui Ka enim kin mołpu kin, dinga mendpił ngołum. Dinga ngang kin, enim Gos ek piim mił, ek kend niłmin wumb ei, to mani kindinmin. Nimbił erang, Gos Gui Ka enim noman tuk ełe mołum ei, dinga mendpił mołum.

5 Wumb ombu ek kend tok niłmin wumb ei, pii gii ninenjing mei ełe wumb molk kin, ya mei ełe, ek kend tok pii gii ninenjing wumb kin, ngok enjing ei, piik er mulnjung. Nimbił erang ek ei nge pii gii ninenjing wumb pei mołmun ei, en enim ek kend tok niłmin ek ei piiłmin.

6 Ba sinim Gos nge wumb tiłap ełe mołmun. Molk kin, pe nga wumb nii endi, Gos pii poł topu kin, pe nga sinim ek nipin ek ei, eim ekii simba ku. Pe wumb nii endi, eim Gos nge wumb tiłap ełe mulerang kin, wumb ei yi ku, sinim ek nemin kin, ekii sinermba mon ku. Oł yi erngii ei, sinim kapłi, kanpin kin, pii poł topun erpin kin, wumb ei keimi, Gos Gui Ka nge tor orum min, ek kend tołum gui ni tor opu kin, sinim kanpin kin pii poł tumun.

Gos Eim Wumb Noman Ngołum

7 Nanim angnan noł; sinim kapłi wumb eipi eipi endi kin noman kołpun yi ermin! Erpin kin, ei nimbił erang, noman kultmun oł ei Gos eim kin tor orum. Wang kin, wumb nii endi wumb noman kultmun oł ei, ermba wumb ei, eim Gos nge kingam mendpił mołpu kin, nga eim Gos pii poł topu mołum.

8 Wumb nii endi, eim wumb noman kultmun oł ei enanim ei, eim Gos pii poł tunanim mon ku. Nimbił erang Gos eim wumb noman kułułum pułwu mołum.

9 Oł ei nge Gos sinim kin noman kułpu kin, eim kingam endeim mendpił, ya mani mei ełe kindang, opu kin, ond peri ełe kołpu kin, sinim ngum. Ngang kin, sinim kapłi konj kunum kunum sipin kin, mołpun bin ei, eim kin sinjpin.

10 Noman kułułmun oł ei, pułe yi mił pałim. Gos eim kumb se, sinim kin noman kultum. Kołpu kin, nga sinim eim kin, ekii se noman kułmun. Ba eim kumb se sinim kin noman kułpu kin, eim kingam Jiisas Krais kindang kin,

ya mani mei ele opu kin, ond peri ele kolpu kin sinim ol kis kun pinerim ol enjpin ei, Gos sinim kumep kis ei Krais kin kindang kin, Krais eim je sinim ol kis kil ngopu si kindim.

11 Nanim angnan nol; Gos eim kingam endeim mendpil kindang kin, mani mei ele opu kin, sinim kin kulmba nge om. Yi erang opu kin, Gos sinim kin noman kulpu yi erpi kin, sin sinim kapli wumb endi, endi ni noman kulang kin, yi mil ku eramin!

12 Sinim wumb endi kapli, Gos kinanmin mon! Ba sin sinim endeim endeim ni, noman kulang kin, yi ermin ei, kapli Gos eim sinim noman tuk ele molum. Molpu eim sinim kin, kongun yi erang kin, wumb noman kultmun ol ei, am ka wii tonu wang kin, sinim noman tuk ele er mulmba.

13 Ol ele nge, sinim piinmin ei Gos eim Gui Ka sinim noman ele tuk kindang kin, opu molum. Molpu kin, sinim kapli piinmin ei, Gos sinim kin noman tuk ele molum. Nga sinim eim kin dambiltpin se ende molpun kin, molk punmun.

14 Nga sinim kenjpin kin, wumb eipi kin ni tor kindpin kin, “Gos eim kingam mei ele mani kindang kin opu pendpi kin, mei konu ele wumb pei, sip orung simba nge om.” Opu kin, sinim ek pol ei, pe ek ni tor kindpin kin, wumb ngonmun.

15 Pe nga wumb nii endi, ek ni tor kindmba ei, eim “Jiisas Gos kingam endeim mendpil molum,” nimba wumb ei, Gos eim wumb ei kin mulang kin nga wumb ei Gos kin mol mandi pupu kin molum.

16 Yi mil erang, sinim piipin kin, pii gii nipin ei, Gos sinim kin am noman mendpil kultum. Kolpu kin, Gos eim noman kultum pulwu molum. Nga wumb nii endi eim wumb kin noman kultum wumb ei, Gos eim kin tep to mulang kin, nga eim Gos kin tep to molum ku.

17 Ol ele nge pe Gos sinim kin tep to molpu kin, eim erang sinim wumb noman kultmun ol ei, kun ka keimi tonu onum. Opu kin, ei nge, ekii se Gos eim wumb mok topu kin, kos piimba kunum owundu ei, sinim kapli Gos kin, mund mong kulermin mon. Nimbil erang, Gos eim wumb noman kultum mil, sinim ya mei ele mulnjpun kunum ei, Krais ei eim kin noman kulpun yi enjpin.

18 Yi mil erang, mund mong kultmun ol ei, ende tuk ele noman kultmun ele pep ende kindnalim mon. Ba Gos kin noman kultmun kun ka ol ei pepi kin, mund mong kultmun ol ei top tor kindnim. Kindpi kin wumb nii endi mund mong kulk mulngii ei, Gos kin noman kultmun ol ei tuk ele, wumb ei kin, pinalim mon. Ba eim mund mong kulpu kin, Gos kos piipi kin wumb mok topu ermba kunum ele, noman to piinim ei, Gos kin noman kultmun ol ei tuk ele pinalim mon.

19 Sinim Gos kin noman kultmun ei, pule yi mil palim. Gos eim sinim kin kumb se noman kultum.

20 Kulpu kin, wu nii endi, eim angim kanpi kin, kan kis kaninim ei, eim kin noman kulermba ei, nga Gos eim kinanim ei noman kulmba mil nenj? Yi ermba mil pinalim mon. Pe nga wu nii endi eim yi nimba, nanim Gos kin noman kult, pa yi nimba; ba eim angim kin noman kulmba ei, eim ek kend wu, mendpil molum.

21 Yi mil erang, sinim kin Krais ek dinga endi, yi mil nipi ngum, “Wumb nii endi, eim Gos kin noman kulum kin, nga yi ku, wu angim kin yi ku noman kulpu ngumba.”

5

Pii Gii Ninmin Wumb Ei Mei Ele Wumb Ol Kis Kanim Kanim Ombu Kambik

Mani Kindinmin.

1 Wumb nii endi, Jiisas eim Gos kindim wu Krais ni pii gii nimba wumb ei, Gos eim nge kingam ambiłam noł mendpił mołmun. Pe nga wumb nii endi, eim arim ei noman kułpu wumb ei, arim nge kingam noman kułmba ku. Yi mił ku, wumb endi sinim Erinjpin Gos kin, noman kułum kin, nga eim nge kingam kin yi ku noman kułpu ngumba ku.

2 Oł ełe nge pe sinim piinmin ei sinim Gos nge kingam ambiłam noł noman kultmun ni piimin? Piipin kin, kunum ełe, sinim Gos kin noman kułpun kin, pii gii nipin kin, nga eim ek dinga nipi ngum ei, ekii sipin ermin.

3 Yi mił erang, sinim keimi am Gos eim kin noman kułpun kin, pułe yi mił. Kapłi sinim Gos ek dinga nipi ngum ek ei, sinim ekii sipin ermin. Erpin kin, nga eim ek dinga nipi ngum ei, sinim piipin kin, ek dinga ei, sinim kin embin pinermba mon.

4 Yi mił erang, kingam noł Gos nge mołmun pei ei, kapłi Gos eim ek dinga nipi ngum ei, ekii sik erngii. Erik kin, wumb ołkis kanim kanim ombu, kapłi kambik mani kindik kin, mei wumb ołkis kanim kanim ei, to tor kindik kin, si kindngii. Kindik kin, pe sinim Jiisas kin pii gii nipin kin Gos eim ek nirim mił ei, ekii sinjpin kin, sinim kapłi ya mei ełe wumb ołkis kanim kanim tonu omba ei, kapłi to mani kindmin.

5 Yi mił, wumb nii endi, kapłi eim ya mei ełe wumb ołkis kanim kanim tonu omba ei, to mani kindmba. Kindmba wumb ei, eim Jiisas eim Gos nge kingam mendpił ni pii gii nimba. Wumb ei, eim mendpił kapłi mei ełe, ołkis ombu, kapłi to mani kindmba.

Jiisas Krais Eim Mei Ełe Opu Kongun Erim Ek Ei, Ni Tor Kindim

6 Jiisas Krais eim ya mani mei ełe orum. Opu kin, eim noł pirim. Pepi kin, ond peri ełe kołpu kin, eim miyem ei bein turum. Topu ku, eim noł mendpił pimba nge onerim; ba noł pepi kin, ond peri ełe kołpu kin eim miyem bein turum.

7 Nimbił erang ołerim ełe, sinim piinmin ei, eim Gos nge Gui Ka ołkun keimi mendpił pułwu ei, eim ołei ni tor kindrim ek ei keimi nipi mołum.

8 Gos Gui Ka ei kin, noł pim ei kin, Jiisas eim nge ond peri ełe kołup kin, miyem bein tum ei kin, epi tekliki kei ombu, ek ende mił keimi nik tor kindinmin.

9 Yi mił, sinim wumb ninmin ek ei pii gii ninjpin kin, kapłi Gos ninim ek ei pii gii nimin ku. Nimbił erang Gos ninim ek ei, ek dinga mendpił ei, eim ninim ek ei, eim kingam Jiisas kin ek ei nipi tor kindrim.

10 Wumb nii endi, eim Gos nge kingam Jiisas kin pii gii nim kin, eim kin noman tuk ełe pimba ei, Jiisas eim Gos kingam keimi ni piimba; ba wumb nii endi, Gos ek ninim ei, pii gii ninenjing kin, Gos eim nanim kingnan Jiisas pa nirim ek ei, ek kend tum ni yi piingii. Nimbił erang eim Gos eim kingam Jiisas kin nirim ek ei, pii gii ninenjing mon.

11 Nga ełe nge, Gos eim sinim kin ni tor kindiłim yi mił nirim ei, Gos noman konj kunum kunum mołułum ngurum ei, noman konj ei, eim kingam Jiisas pułwu ei, eim ngang kin sinim simin.

12 Pe nga wumb nii endi, eim Gos nge kingam Jiisas kin pii gii nimba wumb ei, eim noman konj kunum kunum mołułum ei, sipi mołum. Pe nga wumb nii endi, eim Gos nge kingam Jiisas kin pii gii ninermba wumb ei, eim konj kunum kunum mołułum ei, wumb ei eim kin mulermba mon.

Konj Kunum Kunum Mołułum

13 Na mon ei połup kin enim kin ngond ei, wumb nii endi, eim Gos kingam embe ełe, pii gii ninjing kin, kapłi enim piingii ei, enim noman konj kunum kunum mołułum ei sinjing.

14 Kapłi pe sinim Gos nge kumb ełe, omun kunum ei, sinim tungu
enanmin. Nimbił erang sinim keimi piinmin ei, sinim nipe epi endi, Gos
nge noman pałim mił, ekii sipin kin, kii simin ei, kapłi Gos kom se piipi kin,
ekii se eim sinim kapłi epi ei ngumba.
15 Pe sinim pii gii keimi ninmin ei, eim piinim ni piimin ei, kapłi sinim
simin ni kii sinjpin kin, epi ei ngang kin simin.
16 Pe wumb nii endi, eim kinang pii gii ninjing wumb angim endi, oł kis
kun pinerim mił endi erpi kin, dup konu kis ełe punermba mił endi pim
kin, kapłi eim prei erpi kin, Gos kii seng kin, kapłi Gos wumb ei kin paki
top kin, sipi orung sipi kin, noman konj kunum kunum mołułum ei, ngang
simba. Ba wumb kombur Gos Gui Ka kin ek buł ambilk ek kis ngungii ei, er
sipipi kin dup konu kis ełe kindang kin, pungii er mułngii ei, na enim prei
erik kin, Gos ngungii ei, na ninand mon.
17 Pe oł kanim kanim kun pinałim mił enmin oł ombu ei, ei oł kis ombu
pałim; ba oł kis kombur enmin ei, dup konu kis ełe punerngii mił endi pałim.
18 Sinim piinmin ei, Gos nge kingam endi tonu opu mułum ei, oł kis kun
pinałim mił ei, kunum kunum enałim mon. Nimbił erang Gos nge kingam
Jiisas wumb ei tep ka erpi, paki tang kin, pii gii dinga ni er mułmba. Yi er
mułang kin, Seisen eim wumb ei kin mandi pupu ambiłpi kin, to kis ermba
pinerim mon.
19 Sinim piinmin ei, sinim Gos nge kingam noł mendpił mołmun.
Mołangin kin, nga pii gii ninenjing wumb pei, en enim oł kis pułwu Seisen
nge angił ełe molk kin, eim dinga ełe, kongun erik kin, andik puk mołmun.
20 Nga sinim piinmin ei, Gos nge kingam ya mani mei ełe om ei opu kin,
sin paki topu sinim noman ka wii ngang kin, Gos kin keimi mendpił pii
poł tonmun. Nga sinim eim kingam Jiisas Krais eim kin dambiltik se ende
puk mołmun. Nga yi mił ku, sinim Gos keimi eim kin dambiltik se ende puk
mołmun. Mołpun kin, Gos eim Gos keimi mendpił; nga Gos eim konj kunum
kunum pułwu mołum ku.
21 Nanim kingnan noł! Enim Gos kin pii gii dinga peng molk kin, enim ek
kend gos kin mandi pu mulerngii.

Jon Mon Nga Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Jon Mon Endi Nga Pułum

1 Mon ei men ngii pii gii ninjing wumb ełe, tep er peng erip moł wu ei, na
Jon mon ei, połup kin enim ngond ei, men ngii amb endi kin, eim kingam
ambiłam noł mił mołmun ei, noman kult. Kułup kin na endeim mendpił
mon; ba wumb pei nii endi, eim ek keimi ei, pii gii ninim wumb ei, yi ku
enim kin noman kultmun.
2 Na enim kin noman kult. Nimbił erang ek keimi ei, sinim kin pałim, nga
sinim kin kunum kunum pepi mołpu ba.
3 Erinjpin Gos kin, eim kingam Jiisas Krais sinim kin, noman ka ngonmbuł
ei ni, nga noman kaimb siłmbił oł ei ni, nga noman emin ngołmun oł ei ni,
oł ombu pei sinim kin erangił kin, nga sinim wumb kin noman ngok oł ei
ni, ek keimi oł ei er minj erik kin, yi er mułngii.

Ek Keimi Nin Noman Kultmun Oł

4 Nanim ka piip kin, kurup kanip piind ei, enim pii gii ninjing wumb
kombur en enim, oł kun keimi ei, sin Erinjpin Gos ek dinga ninim mił ei,
ekii sik yi enmin.
5 Pe nga na enim pii gii ninjing wumb kin, na mon endi połup kin enim
ngunand mon. Nga ek dinga konj endi nip ngunand mon ku. Ba kumna
kin, ek dinga endi enim kin kii sip kin ngond ek ei, yi mił wumb endeim
endeim ni noman kułang kin, yi mił erngii.
6 Nga noman kultmun oł ei, pułe yi mił, Gos eim ek lo dinga nipi pendim
ełe, sinim piipin kin, ekii sipin mułmun. Mołpun kin, ek dinga ei, enim
kumna kin, yi mił piinjing ei mił, enim kapłi wumb noman kultmun oł ei
mił, yi erik mułngii.
7 Yi mił wumb kombur pei ek kend tok, kun pinałim niłmin wumb ei, sinim
kin si kindik kin, mei orung orung ełe punjung ei, ende mułmun ei, en enim
Jiisas Krais, eim wu mił ya mei mani ełe orum pa nik, yi ninałmin mon.
Ninarik kin, wumb yi nge, ek kend tok ełmin wumb ei en enim Jiisas Krais
nge opu orung wumb mołmun.
8 Yi mił, en enim kanik kun erik mułngii! Mon pim kin, enim kongun
dinga enjing ei wii mił punermba; ba enim kongun dinga enjing nge kumep
ka Gos ngang kin, kapłi singii.
9 Nga wumb nii endi, eim Jiisas Krais ek ka ei ambił gii ninarpi, si kindpi
kin, am ernding pupu ermba wu ei, eim Gos kin tep to mulermba. Ba wumb
nii endi, eim Jiisas Krais eim ni andan topu ngum ek ei, ekii sinjing kin, kapłi
wumb ei Erinjpin Gos kin, eim kingam Jiisas kin, tep to mułngii.
10 Pe wumb nii endi, Krais nge ek ka ni tor kindnermba wu ei, enim
ngii konu ełe nirik sinarik kin, nga or pii nik, yi enerngii mon. Pe nga yi
ninerngii, “Noman emin nim kin pengłi,” ninerngii mon ku.
11 Pe wumb nii endi, eim noman emin nim kin pendpi kin, nga oi a nip,
yi ermba wumb ei, eim wumb ei, oł kis ełim mił ei, oł kis ełim mił ei, eim
kin tep to mułmba.
12 Pe na epi kanim kanim ek kombur pei nga na nip ngumbii end; ba ei
pipe nin, noł triindi ełe, pułup kin, ngunermbii; ba nanim piind ei, enim
kin op kanip kin, bii ni piind. Piip op kin, endeim endeim ni kanip nimbii.
Nemb kin, sinim pei pupun opun kin, ka piimin ei, tonu owundu opu pimba.

13 Pe Gos to tonu kindang pii gii ninjing wumb ei, nge kinganim noł ya mołmun wumb ei, enim kin ek ka nik, “Ka mułei!” a nik enmin.

Jon Mon Ekii Se Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Pe Jon Mon Endi Nga Połpu Kindim

1 Mon ei men ngii pii gii ninjing wumb tep er peng er moł wu ei, na Jon, wu Gaiyas, na noman kułup ngoł ei kin, mon ei pułup ngond.

2 Nanim wu puł mendpił; na yi nip piind ei, wumb kin nim epi kanim kanim nimin kin, pei kapłi ka mołun yi ni piind. Nga na ni piind ei, ninim noman tuk ełe ka seng mułun kin, yi mił ku, ninim ngenj ełe ka seng kin mulnjii.

3 Yi mił na nanim ka mendpił piinj kunum ei, wu enginjpin kombur na kin ok pendik kin, ek yi ni tor kindnjing; “Nim ek keimi ninim mił, ekii sikin kin kongun dinga erkin kin, nga ek keimi nin mił, ninim yi ku oł kun ka erkin kin, no pekin mołun,” pa yi ninjing.

4 Nik kin, epi eipi endi oł yi mił erang kin, na pe ka piind oł ei mił, na piinermbii mon. Piinarip kin, nanim ek keimi nin, pii gii ninjing kingam noł ei, ek keimi ninim mił yi ku, en enim oł kun ka ekii sik kin, no pek mołmun.

Geiyas Eim Embe Tonu Pum

5 Nanim nge wu puł mendpił; nim kongun keimi ka erkin kin, sinim nge enginjpin noł paki tokun, yi en ei, pii gii ninjing wumb ei, kumb ningił kan poł tunen; ba nga nim paki tun.

6 Tokun kin, en enim pii gii wumb kułou tunjung wumb ya ełe ok pendik kin, nim en enim kin, en oł ei mił, ni tor kindnjing. Kapłi, nim am en enim andłam ełe, ok pungii ei yi ku, andan tokun eran kin, Gos kanpi ka pimba oł ei, yi ku enjii.

7 Yi mił erang en enim andłam ełe, andik punmun ei, Jiisas Krais nge kongun erngii nge punmun. Puk kin, nga torung wumb mołmun ei, epi ngok kin, paki tok erngii ni, yi piinałmin mon!

8 Kapłi pe, sinim pii gii ninjpin wumb ei, kapłi Gos kongun wumb ombu paki topun kin, kan kun erpin se mułmun. Mołpun yi enjpin kin, sinim kapłi en enim ek keimi ełe, kongun ei, ende kindpin enmin mił, sinim oł yi enmin ełe, kongun yi ku ermin.

Diyosrepiis Kin Diimiisriyas Enim Kanik Kun Erik Mułngii

9 Na mon osii endi ok połup kin, men ngii pii gii ninjing wumb mołmun wumb ei kin kindinj; ba Diyosrepiis eim, wu num mołpu kin, wumb ombu tep ermbii ni noman to piirim. Piipi kin, ya na ek ninj ei, eim ekii sinałim mon.

10 Yi mił pe na enim kin ombii kunum ei, op kin, eim epi kis kanim kanim erim ei mił nip, peni ełe ni tor kindmbii end. Pe eim sin kin am kis nipi kin, nga eim ek kend kun pinałim, yi nipi ełim. Erpi kin eim, oł yi ełim ei, am kapłi enałim. Nga wu angim noł kombur ongii ei, “Onmun,” a nipi kin, enim sipi kin, paki topu enałim mon ku. Nga wumb kombur wu ombu sik kin, paki tok ermin ni erngii ei, “Mon!” pa nipi kin, nga “Enim yi enerngii,” nipi kin, nga men ngii ełe, “Enim kapłi tuk onerngii, enim si kindik kin tor pei!” pa niłim ku.

11 Nanim wu puł mendpił; nim oł kis kun pinałim mił ei, ekii sinenjii mon, ba oł kun ka pałim mił ekii sikin enjii. Wumb nii endi, eim oł kun ka pałim

mił ełim wumb ei eim Gos nge wu mułmba. Nga wumb nii endi, eim oł kis kun pinałim mił, ekii sipi ermba ei, eim Gos endeim kinanim mon!

12 Diimiisriyas eim kongun enim, “Nim nga oł ka enim,” pa ni wumb pei yi ninmin. Nga ek keimi pim mił, eim piipi kin, ekii sipi kin oł kun pim mił kunum kunum er mułum. Mułang kin, nga sin pupun kin, kanpin enjpin mił, nipin tuk ku kindinmin. Nga nim piinjii ei, sin ninmin ek ei, keimi pimba.

13 Na ek kanim kanim pei enim kin nimbii ni piind; ba nanim pipe ełe ni noł triindi ełe, połup kin ngunermbii mon.

14 Na enim kin op kin kenmbii ni piind. Wamb kin, kapłi sin sinim kin mendpił ek nipin piimin.

15 Noman emin ei, enim kin pengłi! Ninim nge wumb puł nin, kand si nołum wumb ombu, nim kin, “Ek ka,” nik kindmin. Nga sin nge wumb puł nim kand si nołum wumb ombu kin, ek yi ku, nikin ngunjii.

Jus Mon Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Jus Pułum Mon Ei

1 Na Jiisas kin ekii sip kin, eim nge kongun wu mołup kin, nanim Jeims nge angim moł. Na mon ei połup kin, wumb ombu Gos eim wii topu “Nanim kin ekii sik nanim nge wumb mułngii,” pa ninim, wumb ei kin nognd. Ngop kin, wumb ombu enim, Erinjpin Gos nge noman ngołum oł ei nge, piram mułangin kin, nga enim Jiisas Krais eim angił ełe tep ka erang mołmun.

2 Pe Gos eim kapłi enim kin kaimb sipi kin, nga eim erang enim noman tukrung emin ka seng kin, nga eim am enim kin noman kułpu ngołum oł ombu ei, enim kin pei mendpił tonu opu pengłi!

Gos Nge Ek Ka Opu Orung Wumb

3 Na angnan noł mendpił, nanim enim kin noman to piip kin, mon pułmbii ni piinj mon ei, pe puls. Puls mon ei, Gos eim sinim si orung simba ei, pe na mon ei połup kin, enim kin ngond. Na nemb enim paki tang kin, enim nge pii gii ei ambił gii nik dinga kindik kin wumb ek kend tok kun pinałim mił nik kin, andan to ngołmun wumb ei kin kan kun erik mułngii. Molk kin, kunum endeim mendpił Gos eim sinim pii gii wumb pei kin ngum pii gii ei, tep ka erpin kin dinga kindpin kin, pii gii ei ambił gii ni mułmun.

4 Nanim ek ei mił nip ngond ei, nimbił erang wumb kombur ek kend kun pinałim wumb ei koi erik molk kin, en enim, enim kin tep to mułmun. Molk kin en enim oł kun pinałim mił erngii ei, sinim Gos nge noman ka ngołum oł ei kin en enim to eipi eipi kindik kin oł eipi endi ełmin. Erik kin, en enim oł kis kanim kanim ngenj noman kuł ngumba ni piik ełmin. Erik kin en enim sinim Jiisas Krais Owundu sinim tep er mołum Owundu ei, en enim buł ngok kin yi ełmin. Kumb ok Gos nge ek ka si, ni tor kindpi kin yi nirim. Wumb oł kis ełmin ełe nge Gos kos owundu simba kunum ei en enim kumep kis singii ei sim sałim.

5 Pe nga na enim nemb piingii ei nge, enim ok piik kin, kanik enjing ei, Gos eim Esrel wumb Eisip mulnjung konu ełe, eim paki to se mengpi kin, Eisip konu tor tu wum. Tu wang kin, wumb ombu, eim kin pii gii ninenjing wumb ei, ekii se, eim to kondpu kis er si kindim.

6 Nga enim piingii ei, enjel en enim Gos ngopu kin, tep erik mułei, a nirim konu ełe, si kindik, yi erangin kin, Gos eim en enim ambiłpi, sipi kin, konu endi kindang mołmun. Molk kin, ekii muł mei poru nimba kunum ełe, Gos eim sipi kan ngii mił kindang konu kis ełe, kunum kunum mułngii. Nimbił erang en enim Gos ngum kongun ei, mandi ełe erik mulenjing. Mularik kin, nga Gos en enim dinga ngopu ełe molk kin, tep erei, nirim ei mił, si kindnjing. Si kindangin kin, en enim Gos kos owundu piimba kunum owundu ei, eim enim konu kis ełe kindmba.

7 Ei yi mił ku, Sorom kin Gomora konu owundu tał nin, nga konu kombur orung orung mandi sirim ei, enjel erik kin, oł kis enjing ei, dup opu nopu kin, konu kin, wumb ni pei, to kis erpi eipi eipi kindrim. Kindang kin, sinim noman to piipin mułmun ei, Gos wumb nii endi oł kis kun pinałim mił er andiłim ei, Gos eim wumb ei kin, oł yi ku erpi ngumba. Ngumba ei dup konu kis ełe, kunum kunum piram nop mułang kin, en enim ngenj kumbii kis singii.

8 Yi mił ku, wumb oł yi enjing mił ku, wumb ombu en enim or kumb min men mił kenjing ei, en enim nge ngenj ełe ok kis erik ełmin. Nga yi ku sinim

Owundu nge noman dinga ei, en enim ek buł ambilk kin tołuł ełmin. Nga yi ku, en enim tonu epin konu ełe enjel ei nge, se ek kul sik yi erik ełmin.

9 Ba ok enjel owundu Maikel mołpu kin, kunum endi eim Gos nge opu orung wu kis Seisen kin ek mił erkił kin, Moses nge ngenj ei nikił, ek mił erkił, ba enjel owundu Maikel eim, ek endi nipi kin, Gos nge opu orung wu kis Seisen, “Nim oł kis kun pinałim mił en” pa ninerim mon; ba eim yi nirim, “Owundu eim nim ek dinga mendpił nipi kin oł kis en ełe nge ngonum,” nipi yi nirim.

10 Ba wu ombu en enim pei ei epi ombu, pii kun enałmin ełe nge, en enim ek kis nik kin, nga en enim epi pii kun enmin epi kanim kanim ombu, en enim kung owu mił, oł kanim enim ełe yi pałim ei, noman to piik enałmin mon. Oł ełe nge, en enim kin kumep kis ngopu kin to kis ermba.

11 Yi mił en enim kan kun erik mułngii! Nimbił erang en enim Gos kin ekii sinerim wu Kein, eim erim oł ei, en enim yi ku ełmin. Nga en enim ku nin epi simin ni piik kin, en enim erik oł ei mił wu Beilim yi ku piipi eririm. Nga yi ku kumb ok wu Kora eim ek dinga piipi kin ekii sineririm ei mił ku, en enim yi ku erik kin, Kora eririm oł ei mił Gos eim erpi kumep kis ngurum mił yi ku en enim am puk kin, konu kis ełe pungii.

12 Yi mił wu ombu en enim mundun ming penj mołum ei mił mołmun. Molk kin, enim men ngii kuni owundu endi nungii ei nge, en enim singambił kulanmin. Kularik kin, en enim nge mendpił noman to piik kuni en enim mendpił nonmun. Nok kin, en enim yi mił kupu muł endi, jipił topu kin, nga konu tunarpi kin, konu pop topu, sipnim ei mił; nga yi mił ku, ond endi angpi, onguł pei topu kin, tengngii kunum mong top mulałim ei mił ku; nga ond dumbuł pei kułii erpi kin, kołpu numenj tonum ei, mił mołmun.

13 Nga en enim yi mił ep noł topu kin, ko wupu onum mił, en enim oł kis kun pinałim mił enmin ei yi mił. En enim noł wer ełe, noł milali kindpi mołum ei mił, en enim singambił sik kin, oł kis yi erik mołmun. Molk kin en enim yi mił kor kanjip endi pupu kin ełe pepi ełe pepi, enim mił, yi erik mołmun; ba Gos konu endi er sim sałim ei emii mendpił peng mułngii.

14-15 Nga Einok eim ok yi mił nirim, wu ombu ek kend tok kun pinałim ninmin wu ombu kin tonu omba ek ei, piipi nirim. Andam tonu opu multum nga Einok eim tonu opu mołpu kin, ek nipi eririm ei, Andam nge buł morung wumb tiłap angił orung nga tał tonu ok mulk kunum ełe, eim tonu opu mołpu kin ek ni tor kindpi kin, yi nirim. Eim yi nirim, “Enim piyei! Owundu eim kin, eim nge enjel pei tonu, kanjip mołum ei mił, yi pei mendpił kapłi ongii,” pa nim. Yi erpi opu kin, eim kapłi wumb pei kii si orung kindpi kin, kos piimba. Piipi kin, eim pii gii ninanmin wumb ei, oł kis kanim kanim enjing ei, kii sipi kin, kos piimba. Piipi kin, nga ek kis kanim kanim endi, Gos kin ninjing kin, yi ku kii si ngopu kin kos piimba.

16 Wu ombu en enim kunum kunum nu gultam nik kin, en enim ełmin oł ei sipik kin, wumb eipi ełmin pa nik ełmin; nga en enim noman ełe, oł kis kun pinałim mił erii niłim ei, ekii sik ełmin. Pe nga en enim ek dinga nik kin, wumb piingii ei, “Sin sinim wumb owundu mołmun,” ni piingii nik yi ełmin. Nga en enim wumb eipi nge epi endi simin ni piik kin, kenim ni ełmin.

Enim Pii Gii Ambił Gii Ningii

17 Ba nanim nge wumb puł mił ei, enim piyei! Ok enim Jiisas Krais Owundu nge ek se andiłmin wu ombu ek ni tor kindnjing ek ei piingii!

18 Wumb ombu enim, enim kin yi ninjing, “Muł mei poru nimba kunum ei, wu kombur ongii ok pendik kin, enim kin tokuł erik ngungii. Ngok kin, noman to piinarik kin, oł kis ombu, ekii sik pungii,” pa ninjing.

19 Wu yi nge ombu, en enim erik kin, wumb sipik tiłap eipi eipi kindik kin, erangin mułngii. Molk kin, en enim noman ya mei ełe, wu noman pałim mił, ekii sik erik kin, punmun ei, Gos Gui Ka ei, en enim kin mulałim mon.

20 Ba enim nanim angnan noł; enim noman tuk ełe dinga kindik kin, en enim pii gii kun ka pałim mił, dinga kindik mułngii! Molk kin, enim kunum kunum prei erngii ei, Gos Gui Ka ełe nge, prei erngii!

21 Nga en enim Gos noman kultum oł ełe nge, enim kapłi no pek mułngii! Yi erik kin, nga Jiisas Krais sinim Owundu nge kaimb sipi kin, sinim ngołum oł ei, peni ełe tor omba kunum ei, enim kunum kunum kui er mułngii.

22 Nga enim wumb kombur pii gii dinga pinerang mołmun wumb ei kin, kaimb sik kin paki tok yi erngii.

23 Nga wumb ombu en enim dup konu kis ełe mił mołmun ei, kapłi enim sikir erik, si orung singii. Sik kin, enim kapłi gał kulk kin, kaimb sik enmin oł ei nge, wumb kombur kin yi erik ngungii. Ngok kin, konduk ok nge penj mendpił mołum ei mił noman tuk oł kis sałim ei, enim kanik kun erik kin, buł ngok kin gał kulk mułngii.

Prei Erpin Ek Ka Nipin Gos Ngumun

24 Pe nga Gos eim kapłi enim kan kun erpi kin, se mułang kin enim bok tok orung puk kin, oł kis kun pinałim mił yi enerngii mon! Eim kapłi enim si mengpi opu kin, eim tiłang dinga owundu ermba kumb ełe tu wumba. Tu wang kin, enim nge oł kis endi pinerang kin, enim ka mendpił piik mułngii.

25 Gos ei Gos endeim mendpił mołum ei sinim se orung sim pułwu ei, eim Jiisas Krais sinim nge Owundu ei, eim kongun erim ełe nge, sinim se orung sipi kin, eim kin sim. Seng kin, sinim kapłi eim embe kapłi ambił tonu kindmin. Kindamin kin, eim kapłi King Owundu mułmba ei, kapłi dinga owundu mendpił sałim; nga eim epi kanim kanim pei ei eim peng tep erpi mołum ei pułwu. Eim kumb ok mołułum. Pe eim mołum ku; nga ekii ei eim kunum kunum mołpu ba ku. Ei keimi!

Gos Nge Oł Koi Er Pałim Ei Jon Kin Andan Tum

1 Mon ei ek ninim mił koi er pim ei, Jiisas Krais andan tum ei, Gos Krais
kin ngurum. Ngurum ełe nge, eim andan topu kin, Gos eim kongun wumb
kin, nipe epi endi, mandi tonu omba ei nge, eim nipi ngurum. Ngopu kin
Krais eim oł yi erpi, andan topu kin, eim nge kongun wu Jon kin, eim nge
enjel kindang om.
2 Nga Jon eim kenim ei mił, ni tor kindim ei, eim ek ni tor kindpi kin, Gos
nge ek ka ei, peni ełe nipi tor kindpi kin, Gos nge noman to piipi kin, Gos
nge ek keimi Jiisas Krais eim kin andan tum ei, kenim mił nim.
3 Wumb nii endi mon ei germba wumb ei, eim ka piimba. Nga wumb nii
endi, eim ek ei kom se piimba wumb ei, eim ka piimba. Piipi kin, eim nipe
epi endi mon ei, mon poł pendnjing ei piipi kin, ekii simba wumb ei, ka
piimba. Nimbił erang mandi ermba kunum ei, oł pei keimi ei tonu omba.

Jon Ek Ka Nipi Men Tołmun Ngii Angił Orung Nga Tał Nge Wumb Ngołum

4 Pe na Jon mon ei, angił orung nga tał połup kin, Eisiya konu owundu
men tołmun wumb ngii ełe kindir. Kindamb kin Gos nge noman ka nin, eim
noman emin ei nin, enim kin mułang kin; Gos ei Gos eim pe mołum; nga
Gos kumb ok mendpił mołułum; nga Gos eim ekii se omba ku. Nga Gui Ka
ei angił orung nga tał, Gos eim konu peł kumb ełe, mołmun ei, noman emin
nin; noman ka enim ngungii ku.
5 Nga Jiisas Krais keimi dinga kindpi kin, ni tor kindnim. Kindpi kin, eim
kumb se mengk kangi ei, eim kołpu kin, nga angpi tonu opu kin, nga konj
purum. Pupu kin wumb ei, eim ya mani mei ełe king ei, eim tep enim ku.
Erpi kin, eim sinim kin noman ngopu kin, nga eim kołpu kin, nga eim
miyem sinim oł kis enjpin ei, kil ngopu si kindang kin, sinim wumb oł kis
pinałim mił wii mołmun.
6 Nga Jiisas eim sinim yi erang kin, sinim tep ełmin wumb mił mołmun.
Molk kin nga sin kułmał kałiłmin wumb mił mołpun kin Gos kongun er
mułamin kin, eim nge Arim Gos kin kongun wumb mił mołmun. Pe nga
Jiisas Krais eim kin, tiłang owundu kin noman dinga ei, kunum kunum
mułmba; ei keimi!
7 Enim kenei! Jiisas eim konu kupu kin ouni onum. Onum ei, wumb pei
eim keningii. Kanik kin, nga eim tunjung wumb ei, keningii ku. Ya mani
mei ełe wumb pei, eim kanik kin, en enim noman embin tok, kaimb sik kin,
kei dinga ningii. Yi mił, ei keimi, yi ermba.
8 Gos Owundu yi ninim, “Na nam kumb se mendpił nin, nga ekii se
mendpił ouni.” Gos Owundu yi nipi, pe mołum; nga eim kumb ok mołułum
ku, nga ekii se kunum endi eim omba ku. Gos mendpił, eim noman dinga
mendpił pałim.

Jon Gos Kindim Wu Kingam Ei Kenim

9 Na nam Jon enim nge enginjing moł. Nga sinim Jiisas kin dambiltpin
se ende pupun mołmun. Mołpun kin, na enim kin oł embin tui nin, ngenj
kumbii ei sipin kin, nga Gos sinim wumb tep er mołum konu ełe, na enim
kin tuk ełe moł. Pe nga sinim pei oł embin tui ei dinga ko wupun kin,
Pasmos ni konu pokum ełe, kindangin moł. Nimbił erang na Gos ek ka
ni tor kindinj konu ełe, ni ek keimi ei, Jiisas andan topu na ngum. Ngang
kin, ek ei, na ni tor kindinj konu ełe nge, na to tor kindinjing.

10 Pe sinim nge Owundu nge kunum ei, Gos nge Gui Ka ei, na kin dinga
tonu om. Wang kin, na nge buł morung ełe piinj ni, ek dinga endi tengim
ei yi mił, beli owundu endi turum.
11 Ek ei yi ninim, “Nim ninim epi nipe endi ken mił ei, mon poł mani
kindnjii. Kindkin kin, nga men tołmun wumb ngii angił orung nga tał ełe,
mon ei, kindnjii. Kindnjii konu ei, Epeses kin, Simerna kin, Perkama kin,
Taiyasaira kin, Saris kin, Pilarelpiya kin, nga Leiyorisiya kin, konu ombu
ełe kindnjii.
12 Pe nga, na kan orung kindip kin, wumb nii endi, na ek ei nirim mił ei,
kenmbii end. Erip orung kindip kin, na kenj ni, dup alam kałiłmin epi gol
angił orung nga tał tuk ełe, mundangin mułang kin na kenj.
13 Pe dup alam tuk mii memb ełe Gos mani kindim wu kingam mił, wu
endi engim. Engim wu ei, konduk endi kindang kin, mer simb ełe tor pum.
Pang kin, nga ond kinemb owundu mił, gol epi ei, eim pepił ełe kan sim.
14 Nga eim peng enjin ei, kuru erpi kin, kung siipsiip enjin kuru mił min,
konu kupu kuru yi mił pim. Peng kin, nga eim ningił ei, dup anmbił mił gur
nim.
15 Nga eim simb ełe tiłang owundu erim. Erpi kin, yi mił gol epi dup
owundu kiłangin kin, tiłang enim yi mił erim. Erang kin, nga na piinj ni,
eim nim ek ei, noł kułup dinga tonum ei, yi mił ek tengim.
16 Pe nga eim kor kanjip angił orung nga tał eim angił tundung orung ełe
embiłim. Embiłpi kin, nga eim tui jik mił, tukum orung orung anmbił tał
ouni tukum mołum ei mił eim gupu ełe tor om. Eim kumb ningił ełe, konu
tinga eni, topu tiłang owundu enim, ołei mił erim.
17 Pe kunum ei, na eim kanip kin, na nam mani mei ełe, mani pup kin,
wumb kolk pałmin ołei nge mił na erip pinj. Ba eim angił tundung orung ełe
na ambiłpi kin, ek yi nim, “Nim mund mong tunenjii mon! Na nam kumb
se mendpił mołup kin nga ekii se mendpił ełe mołup end ku,” pa yi nim.
18 “Pe na nam konj moł! Ok na kuls; ba nga nim na ken ei, nam kunum
kunum konj mołuł. Na ya mei ełe wumb koltmun ołei nin, dup konu kis ei
nin, na noman dinga ełe nge, kii wał mił dinga ei, na ambił se moł.
19 Pe nim kan epi ei, nga mon endi pulnjii! Polkun kin, ei pe kan epi ei
nin, nga epi endi ekii se tonu omba epi ei, nin pei pulnjii ku.
20 Yi mił, epi pułe koi erpi pałim epi ei, tor omba ei nge, kor kanjip angił
orung nga tał, nim na angił tundung mołum ei nin, nga gol dup alam kalk
angindiłmin epi ei, angił orung nga tał ei nim kan. Kan ei pułe yi mił: kor
kanjip angił orung nga tał ei, men tołmun ngii ełe nge, angił orung nga tał
enjel; nga gol mił dup alam kałiłmin epi ei, men tołmun ngii angił orung nga
tał mił, mołmun ku.

2

Gos Ek Ka Epeses Konu Ełe Kindim

1 Wu endi Jon kin nim, “Nim Jon mon polkun kin, Epeses men tołmun
wumb nge enjel ełe, mon ei kindnjii. “Wu endi kor kanjip angił orung nga
tał angił tundung ambiłpi sipi kin, nga eim dup alam gol kałiłmin epi angił
orung nga tał ełe, tuk mii memb andiłim ei, na ek yi nip nognd.
2 Na piind ei, enim nipe ołendi enjing. Nga enim kongun dinga erik
kin, nga ołembin tui ko wuk kin, nga kunum olt kui er mulnjung ei, na
piind. Nga na piind ei, enim wu endi ołkis erim wu ei, noman ngunerngii
mon! Nga na piind ei, enim wu nii endi, eim na Gos kongun kindim wu, ni
piinmin. Nga enim wumb ei ek piik kin, mok tok poru ninmin. Nga enim

wumb ol ei enmin pułe ei, piik enmin. Nga enim wumb ei, ek kend tok ełmin wumb, ni piingii.

3 Yi ku, na piind ei, wumb ol kis ełmin wumb enim kaninmin ei, enim na embe ambił gii nik mołmun. Nga wumb ombu, enim kin ngenj kumbii ngonmun; ba enim dinga angk kin, ol embin tui ei ko wunmun. Nga enim kongun dinga ei, ten kulk enanmin mon; ba enim kunum olt kui erik mulk ei, na piind.

4 Ba na ek endeim endi, enim kin nimbii end. Enim kumb se, na kin pii gii ninjing kunum ei, na kin noman mendpił ngunjung; ba pe yi mił nga, enim noman ngunanmin mon.

5 Enim piinmin, ok enim ol kun ka enjing; ba pe enim ol kun ka ei si kindik kin, bok tonmun. Yi mił, enim nga ok ol enjing ol ei, pii kun erngii! Pe enim noman ak tok kin, ol kis buł ngok kin, ok enjing mił yi erngii! Mon pim kin, enim noman ak tunenjing kin, kapłi na enim kin op kin, enim dup alam ei, na si tor simbii.

6 Ba enim ol ka endi ei, piram pałim. Enim Nikolaisan wumb ełmin ol kis ei, enim ka piinanmin mon. Na yi ku, na en enim enmin ol ei, ka piinand ku.

7 “Kapłi enim kom pim kin, kapłi enim Gos Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb ngii pei ngonum ek ei, kapłi piingii.

“Nga wumb nii endi, Gos kin pii gii dinga nimba wu ei, kapłi na Gos eim nge ond mong noman konj kunum kunum mołułum, eim nge pani aka pin pałim ei, ngumbii,” pa nirim.

Mon Poł Endi Simerna Konu Men Tołmun Kindim

8 Wu ei Jon kin nirim, “Nim mon ei polkun kin Simerna konu owundu ełe men tołmun wumb nge enjel ei ngunjii. Ngunjii ek ei, yi mił: “Wu nii endi, eim mołpu kumb ełe kindpi kin nga mołpu, ekii kindpi, kołpu kin, nga angpi tonu opu kin, konj mołpu ełim wu ei, na ek nip ngond,” yi nirim.

9 “Na enim ngenj kumbii nin, embin tonu onum ei, na piind. Na piind ei, enim wumb kurpu mołmun; ba enim piram epi pei sałim. Na piind ei, wumb kopur enim kin ek buł morung ol niłmin ei, na piind. Wumb ei yi ninmin, ‘Sin Jura wumb mołmun,’ pa ninmin. Ba wumb ei, ek kend tok ninmin; en enim Gos kin ekii sinałmin Jura wumb; ba en enim, Seisen kin ekii siłmin wumb mołmun.

10 Pe enim ngenj kumbii singii ei nge, mund mong kulerngii mon! Enim piingii! Seisen enim wumb kopur olkup topu kin, mer kan ngii mił ełe kindpi kin, erngii mił ei, kenmbii ni piipi erim. Nga enim kunum engki pei ełe, enim ngenj kumbii ko wuk noman embin to piingii. Ba enim pii gii ei, dinga ambił gii ni, molk puk kułngii. Kułangin kin, na enim noman konj kunum kunum mołułum epi ei nge, ngumbii.

11 “Enim kom pim kin, enim nipe epi endi, Gos Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb pei ngonum ei piingii.

“Piik kin, wumb nii endi, kopur en enim pii gii dinga nim kin, kapłi wu ei, eim dup konu kis ełe, pungii kunum ei, eim dup konu ełe punermba mon!”

Mon Poł Endi Perkama Konu Ełe Wumb Kindim

12 “Jon nim ek ka endi, Perkama konu ełe men tołmun wumb nge enjel kin mon endi polkun kin kindnjii. Kindnjii ek ei yi mił:

“Wumb nii endi, eim ek ei, tui jik mił tukum orung orung anmbił ełe tał ouni mołum ei mił, na ek ei ngond.

13 Na enim pałmin konu ełe, na piind ei wumb kis mołmun konu ei Seisen eim tep er mołum konu ełe mołum. Ba enim na nge embe kin, keimi ambił gii nik mołmun. Nga enim na kin pii gii ei, dinga pałim ku. Nga na nge pii gii

nilim wu Andipas ei, eim na nge ek ka keimi ni tor kindilim wu ei, enim kin molum. Nga konu ei, Seisen molulum konu ele, to kundnjung. To konduk kunum ele, enim pii gii dinga pim ei, koi enenjing mon.

14 Ba ya ele, na ek aninga kopur, enim kin nimbii end. Nga enim Perkama wumb kopur, Beilam ek ei piik kin ekii silmin. Sik kin, Beilam wu ei, eim ol endi wu Beilek ek nipi ngang kin, Esrel wumb kin er kindang kin, ek kend topu ngang kin, gos kend kin, kuni ngunjung kuni ei, Esrel wumb nok kin, ol kis ei, en enim kin pim ku. Nga amb eipi ngunduk ol yi erangin kin, ol kis ei, en enim kin palilim ku.

15 Nga yi mil ku, enim wumb kopur tuk molmun konu ele, Nikolaisans ek ninjing ol kis ele, ekii silmin.

16 Yi mil, enim ol kis bul ngok kin, noman tuk ele ak tungii! Mon pim kin, nga mandi kunum endi, na enim kin op kin, enim ek dinga wii, tui jik mil, gupu ele tor onum wumb ei kin, opu orung enmin wumb ei kin, opu ermbii.

17 "Pe enim kom pim kin, kapli enim Gui Ka ek nipi kin, men tolmun wumb pei ngonum ek ei, enim piingii!

"Wumb kopur en enim pii gii dinga pim kin, kapli wumb en enim 'mana' kuni ka wii mil epi ei, epin konu ele koi er palim ei, Jiisas eim epi ka wii mil ei, ngumbii. Nga na en enim kom ku ei, ka wii kuru endi, embe konj endi polup kin, ngumbii. Ngamb kin, wumb eipi endi piinerngii; ba simba wumb ei, eim mendpil piimba."

Mon Pol Endi Taiyasaira Konu Ele Kindim

18 "Nga nim Taiyasaira konu ele, men tolmun wumb nge enjel kin mon endi polkun kindnjii.

Kindnjii ek ei, 'Na Gos nge kingam ek ka ei, kindamb kin onum. Na ningil ele, dup seng mil, gii dinga ninim; nga na simb kum ei, er ka erpi seng kin, gol mil tilang er salim. Seng kin, na ek ei, enim kin kindind.

19 Yi mil na enim nipe kongun enmin ei, na piil. Piil ele nge, enim wumb eipi noman ngolmun ol ei nge kin, pii gii dinga ninmin ei kin, nga Gos nge kongun dinga enmin ei kin, nga ol embin tui ei dinga angk kin, kui kinan enmin ei na piil ku. Nga na piind ei, enim ok enjing ei, ka wii mil pim; ba pe enim ol ka wii mendpil nga enmin.

20 Ba ya ek ele, na enim kin ek nimbii end. Nip kin, enim amb owundu Jesepel amb kis endi kan wiik tangin kin, enim kin molum ei, eim 'Na Gos ek se andil amb,' pa nirim. Nipi kin, eim ek ni tor kindpi kin, na nge kongun wumb ei, andlam eipi endi andan topu kin kindang puk kin, amb eipi nge ngunduk kin, nga en enim gos kend kin kuni ngok erik kin, kuni ei nolmun.

21 Yi mil na eim kunum kopur wii tamb kin, eim ol kis elim ei, bul ngopu kin noman ak tumba; ba amb ei, eim ol kis ombu, si kindmbii ni piinalim mon.

22 Ei mil palim, kapli na piip kin, amb eim ening owundu kis ngumbii. Ngamb kin, nga pe wumb kopur amb eim kin ol kis erik kin, amb eipi nge wunduk enmin ol ei nge, ngenj kumbii kis kunum kunum singii. Mon pim kin, en enim ol kis kun pinalim enmin ol ei, bul ngok si kindik kin, orung pungii. Puk kin, kalpi en enim bul ngok si kindnenjing kin, en enim ngenj kumbii kis ngamb kin singii.

23 Nga na amb ei, eim kingam nol ei to kundmbii ku. Nga wumb na ol yi eramb piik kin, men tolmun wumb pei, na wumb nge noman tuk ele nin, nga en enim noman ele piinmin mil ei, na piind ni piingii. Nga na wumb endeim endeim ni, nipe ol endi enjing mil ei, erip kin kumep to orung kindmbii.' "

24-25 “Ba enim Taiyasaira konu ełe wii mołmun wumb ei, ek kis ni
ngonmun ek ei, ambił gii nik kin, ekii sinałmin. Si kindik kin, enim wumb
kombur Seisen nge ek koi er pałim mił ek ei, ni ngonmun ek eipi ei, ekii
sinałmin ku. Na ek enim kin nind ei, na enim kin epi oł embin tui endi,
enim kin kindamb kin, tonu onenmba mon. Ba enim pe ambiltmin oł ka
wii ei, ambił gii ni mułangin kin, orung ombii.
26-28 Wumb nii endi, eim kongun erpi kin, pii gii dinga pim kin, nga eim
na nge oł kun ka ei, ekii si mołpu pupu kin, na orung ombii kunum ei, na
en enim noman dinga ei, nam nge Arnan ngum noman dinga ende ei, na
enim ngumbii. Ngamb kin, wumb konu orung orung pei ei, tep erik mułngii.
Molk kin, tep ermba ei, kepii aiyon dinga wii mił, opu nurpuł topu kin, mei
nganmbi ming ei, nurpuł tonum mił, yi ermba. Nga na en enim kupiiring
kanjip ei mił, tiłang ka wii ei, ngumbii ku.
29 “Pe nga, enim kom pim kin, wumb nii endi Gui Ka ek nipi kin, men
tołmun wumb pei ngonum ek ei piingii!”

3

Saris Konu Ełe Mon Poł Kindim

1 “Nga nim Saris konu ełe men tołmun wumb nge enjel, mon endi polkun
kindnjii. Ek ei yi mił ninim:
“Na Gos nge Gui Ka angił orung nga tał na kin mołum. Nga na kanjip
angił orung nga tał na ambiłip moł. Mołup kin, na ek ei nip enim ngond.
‘En enim nipe oł endi enmin ei, na piił. Na piind ei, enim konj molk pungii
wumb ek ei ninjing; ba enim kułii mił mołmun ei,’ na piind.
2 Pe enim konj kind molk kin, nga en enim nipe epi endi si mołmun epi ei,
dinga kindik kin se mułngii. Nga en enim pii gii ei kulerngii mon! Nimbił
erang na kenj ei, enim nipe epi endi enjing oł ei, na nge Gos kumb ełe, kun
ka mendpił molałim mon.
3 Enim piingii ei, enim nipe epi endi, ek ka andan tok kin, nga nimbił
mił erik sik kin, piik enjing ek ei, nga ambił gii nik kin, oł kis buł ngok kin,
noman ak tok yi erngii. Erik kin, pe nga enim konj kindik, mulenjing kin,
na waning wu mił enim kin ombii. Nga na ombii kunum ei, enim piinerngii
mon!
4 Ba enim wumb aninga kopur, Saris konu ełe wumb ei nge konduk mił oł
ei, erik kin, penj tunenjing mon! Tunarik kin, enim konduk kuru mił endi
kind pendik kin, na kin wangin kin, ouni bin. Nimbił erang enim kun ka
mołmun oł ei, yi erngii!
5 Ba wumb nii endi, eim na kin pii gii dinga pim kin, kapłi na wumb ei,
konduk kuru endi ngamb kin, kindmba. Kindpi kin, nga na eim nge embe
ei, mer wumb kunum kunum konj mołułmun konu ei, pe molk pungii mon
ełe, embe polk pendinj ei, kil ngopu kin, si kindnermbii mon. Si kindnarip
kin, nga nam nge Arnan nge, kumb ełe kin, eim nge enjel kumb ełe kin, ni
tor kindip kin, ‘Ei na nam nge wumb,’ pa nimbii.
6 “Pe enim kom pim kin, kapłi wumb nii endi, enim Gui Ka ek nipi kin,
men tołmun wumb kin ninim ek ei piingii!”

Pilarelpiya Konu Ełe Mon Poł Kindim

7 Nga nim Pilarelpiya konu ełe, men tołmun wumb nge enjel mon pulkun
kindnjii. Kindnjii ek ei yi mił:
“Na nam oł kun ka ełe pułwu nin, nga na nam keimi kun mendpił pułwu.
Nga na nam Deipis nge kii wał ambiłip moł. Nga na ondu aki toł wu moł; ba
wumb endi, eim kapłi ondu ngunermba mon! Nga na ondu ngoł wu moł;
ba wumb endi, kapłi aki tunermba mon ku!

8 Na enim nipe oł endi enmin oł ei, na piił. Pe enim noman dinga kembis
kopur pałim ei, na piił ku. Nga enim na ek emb tunj ei, pii gii nik kin, ekii
sinjing. Sik kin, nga enim, na embe koi enenjing mon ku! Na enim kin ngii
ondu ei, aki topu, sinj sałim. Nga wumb endi kapłi ondu ei ngunermba mon!
9 Piyei! Wu amb en enim, Seisen nge men tołmun wumb mołmun. Molk
kin, yi niłmin, 'Sin sinim Jura nge wumb,' pa nik. Ba en enim ek kend tok
ełmin; nga enim Gos kin ekii sinanmin mon ku. Piyei! Na nam wumb ei,
tu wup eramb kin, ok enim kin ming gopsing pii polk kin, kan mani kanik
kin, men tok yi erngii. Erik kin, nga en enim piingii ei, na enim kin noman
ngond.
10 Nimbił erang enim na ek dinga nind ek ei, piik ekii sik kin dinga angk
kin, oł embin tui ko wuk mulnjung. Molk kin, nga enim kin oł embin tui
tonu omba kunum ei, na enim ka tep mułmbii kunum endi, oł embin tui
ei nge, wumb konu orung orung pei ei kin, tonu omba ei opu kin, ya mani
mei ełe wumb pei erngii mił, kenmbii ni piip kin, kindang omba. Wang kin,
kunum ei, na enim kin, ka tep mułmbii.
11 Na enim kin pe sikirip orung ombii! Pe enim pii gii ei, ambił gii nik kin,
ka mołmun mił, yi mułngii. Yi erangin kin, wumb eipi enim nge epi ka wii
ei, wii singii nge, kui er mołmun epi ei, waning sipnerngii mon!
12 Wumb nii endi, eim na kin pii gii nipi kin, ambił gii ni kui er mołum
wu ei, na oł yi eramb kin, eim Gos nge men tołmun ngii konu ełe, tumunj
dinga mił, ambił gii nipi kin, kunum kunum mułmba. Mołpu kin, nga eim
Gos men tołmun ngii ełe, si kindpi kin, tor punermba mon. Punarpi kin, nga
Gos embe eim kin, mon połup pendmbii. Pendamb kin nga wu ei kin, Gos
nge konu owundu embe ełe, 'Jerusalem konj,' pułmbii ku. Połup kin, nga
Jerusalem konu ei, tonu epin konu ełe mani omba ei, na nge Gos kin omba.
Wang kin, nga eim kin, nam nge embe konj ei, pułmbii ku.
13 "Yi mił pe enim kom pim kin kapłi Gos Gui Ka ek nipi kin, men tołmun
wumb ngonum ek ei, enim piingii!" pa nim.

Leiyorisiya Konu Ełe Wumb Mon Poł Kindim

14 "Nga nim Leiyorisiya konu ełe nge enjel ei, mon polkun kin, men
tołmun wumb kin kindnjii. Kindnjii ek ei yi mił:

"Na ei keimi nił wu, nga na Gos ek ka kun, ni tor kindił wu. Nga na kunum
kunum ek keimi nił pułwu moł; nga na Gos epi kanim kanim pei eririm ei
nge, na pułwu moł ku; nga na ek ei nip ngond.
15 Na enim nipe oł endi enjing ei, na piił. Pe enim pii gii ei yi mił; enim
muł enanim nin, jii ninanim ei, na piił. Ba na piind ei, enim jii ninim min,
muł enim ei, kapłi na piił. Ba na piind ei, enim jii ninim min, muł enim ei,
kapłi na piił ku.
16 Ba nimbił erang, pe enim muł mił enim ei, enim molk kin, pe nga enim
muł enanim min jii ninanim mon ku. Yi mił erang, na nam pe enim kin,
jipambił nam gupu ełe tumbii pałim.
17 Yi mił enim yi ninmin, 'Sin ku nin epi pei sałim,' nilmin; nga 'Sin ka wii
mołmun,' yi ninmin; nga 'Sin epi endi sinerang kin, wii mołmun,' yi ninałmin
mon. Ba enim am kis mendpił mołmun yi mił; wumb enim kin kaimb sik
ngołangin; nga enim epi sinerang wii mendpił mołmun; nga enim nge ningił
tumbun mił mołułum; nga enim ngenj wii mił mołułmun. Ba nga enim oł ei
piinałmin mon.
18 Yi mił erang, na enim kanip nind. Enim pii gii ei yi mił ku; enim na nge
ku gol ei top er singii nind. Nip kin, ku gol ei, dup nopu kuru ka er sałim
ei, sengin kin, enim epi pei simba nind. Nip kin, nga enim konduk kuru

ka ei, na kin top erik kin, en enim konduk kindnarik wii mołmun ei, kindik pandi tok kin, en enim singambił pałim ei, piinermba mon! Nga enim ond mong kopung ei, top er sik kin, en enim ningił ełe kindngii. Kindik kin, enim ningił ełe, ka seng kin, epi pei keningii.

19 Kapłi nam wumb kombur, noman erim kin, kapłi nam wumb ei ek ngop kin, nga enmin oł ei, er kun erip erip enj. Yi eramb kin, en enim kom si piik kin, en enim oł kis buł ngok, si kindik kin, noman ak tok kin, orung ongii.

20 Piingii! Na enim ngii ondu ełe, angip kin, to seki seki nind. Nip kin, pe wumb nii endi, eim ei piipi kin, ngii ondu aki tang kin, na eim noman tuk ngii mił ełe, nirik op kin, eim kin kuni numbii. Namb kin, nga eim na kin kuni ouni numbuł.

21 Pe wumb nii endi, eim na kin pii gii dinga pim kin, na kapłi nemb kin, wumb ei, eim opu kin, na kin tonu epin konu ełe nam king peł ka ełe mułmba. Mołpu kin, ei yi mił ku, ok nam oł kis pei ei, kamb mani kindip kin, akip nam Arnan kin, eim epin konu peł ka wii ełe kun moł.

22 Pe enim kom pim kin, Gos nge Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb ngonum ek ei, kom ka se piingii!”

4

Epin Konu Ełe Gos Kin Ka Men Tołmun

1 Oł ei poru neng kin, na or kumb mił epi endi kenj ni, epin konu ełe ondu aki topu kin, wii sim. Seng kin, nga epi endi beli mił ek tengim. Tangpi kin, nga ek nipi, na ngopu ek yi nim, “Nim ya tonu ełe wan kin, na nim epi nipe endi, ekii se tonu omba ei, andan top ngumbii.

2 Pe kunum ełe mendpił, Gos Gui Ka ei, na dinga tep erim. Erpi kin, nga tonu epin konu ełe kenj ni, king peł endi sim. Seng kin, peł konu ełe, wumb endi tonu ełe mułum.

3 Mołpu kin, nga wumb eim kumb ningił ełe, kom ku am ka wii mendpił ei, tiłang ka wii erpi, ku owundu top ełmin ku ei mił sim. Sim kom ku ei, ku ka wii mendpił ei, eim kin konu orung orung pałim kom ku ei, embe ‘jasper kin korniiliyan’ niłmin. Nik kin, nga ei eim konu kumb giipim połpu kin, king peł ełe, si pok erim. Erang kin, na kenj ni, kumb giipim ei, mon kanim kanim konj mił, tiłang eipi eipi kom ku, ‘emral’ niłmin, yi mił tiłang erim.

4 Nga king peł ełe mił engki tał nga kapłi kapłi king peł ełe ka wii ei, si pok enjing. Erangin kin, nga peł ełe, men tołmun wumb num, engki tał nga kapłi kapłi peł ełe mołmun. Molk kin, wumb num ei, konduk kuru kindik kin, nga king peng kon ełe ku gol peng ełe mundnjung.

5 Nga king peł ełe, kumb kinang mił erim. Erpi ek tangpi kin, nga gur gałi nim. Nga king peł kumb ełe, dup jep angił orung nga tał ei, nopu tiłang erpi kin, peł konu ka ełe, mandi mołum. Mołpu kin, dup jep angił orung nga tał ei, Gos nge Gui Ka mołum.

6 Nga king peł kumb ełe ei, ep noł kirapi mił, tiłang erpi sałim.

Seng kin, nga king peł sałim konu ełe, orung orung kumb ełe, epi konj mołułum epi ei, kumb ni, buł morung ni ełe, ningił pei pałiłim.

7 Peng kin nga kumb se epi konj mołułum epi ei, wusii simbii owundu mendpił mił, epi endi mołum. Mołpu kin, nga konj mołułum epi ei, kung kou pełe mił, endi mułum. Mołpu kin, nga konj mołułum epi ei, wu mił endi, kumb ningił pałiłim epi endi mułum. Mołpu kin nga konj mołułum epi ei, kei du owundu mił, endi tonu mendpił bur nipi kin, andiłim mił mułum.

8 Nga epi konj kapłi kapłi mołułum epi ei, endeim endeim ni, kong angił orung pepi, nga endeim pałim. Peng kin, nga konj epi ombu ei, enim ningił ombu, pei pałim ei, tukrung kin, torung kin ouni pałim. Peng kin, pe epi konj

ombu, en enim epin tinga ouni, kunum kunum golang nik kin, si kindnałmin mon. Pe en enim golang yi mił niłmin,

“Oł kun ka! Oł kun ka! Oł kun ka! Gos ei, eim sinim nge Owundu Gos dinga owundu mendpił mołułum. Mołpu kin, ei eim kumb ok mendpił mołułum. Nga ei eim pe mołum ku. Nga ei eim ekii se, orung omba ku,” pa nik kin, golang yi niłmin.

9 Pe nga, en enim epi konj mołułmun epi, kapłi kapłi ei, en enim golang nik kin, “Gos kin peł ełe mołułum ei, eim tiłang owundu sałim,” pa nik. Nik kin, “Nga eim embe ambił tonu kindik kin, nga eim kin ka piik ngok kin, eim peł ełe, tonu mołpu kin, eim kunum kunum konj mołułum, epi konj mołum ei,” pa niłmin.

10 Pe nga, Gos nge men tołmun wu num engki tał nga kapłi kapłi ombu wumb ei, Gos peł ełe ka wii mołpu kin, eim kin, ming gopsing pii polk kin kan mani kanik kin, eim kin prei enjing, wu ei, eim kunum kunum konj mołułum wu ei kin, wumb ombu en enim, king nge peng kon mił epi ei, wu endi nge peł ełe ka wii mołum wu ei kin, olkup to kindik kin, golang yi ninjing.

11 “Nim sin nge Owundu Gos. Nim oł kun ka wii er mołun. Nim kapłi wumb ka pii ngok kin, nim embe ambił tonu kindmin oł ei ni, nga nim noman dinga wii ei sinjii,” pa nik yi enmin. “Nimbił erang nim epi kanim kanim pei eririn. Nga nim nge noman ełe, epi kanim kanim ei konj molk punmun. Nga nim nge noman dinga wii ei, epi pei tonu opu mołum.”

5

Jon Mon Endi Ekii Se Tonu Omba Epi Tuk Pim Ei Kenim

1 Na kenj ni, Gos King peł ełe, mołułum konu angił tundung orung ełe pipe mon endi kimbrik sengin sirim. Sirim mon ei, tukrung ni, torung mon pei mołum. Mołpu kin, nga mon ei, kan mił epi ei, kan tok pendnjing kan ei, angił orung nga tał pirim.

2 Nga enjel dinga wii endi kenj ni, eim ek dinga ni tor kindpi kin, yi nim. “Wumb nii endi ei, eim kun ka wii mołum wu ei, kapłi eim kan ei, to kiłip topu kin, pipe mił mon ei, aki topu kin kindang simba?”

3 Ba wumb endi epin konu ełe ei nin, nga mani mei konu ełe nin, nga mani mei mandring ełe ei nin, pepi mił mon ełe, aki topu seng kin, tuk ełe keningii ni, wumb endi kapłi enermba mon.

4 Nga na kand ei wumb endi eim kapłi pipe mił mon ei, aki topu kin, tuk ełe kenmba mił, wumb endi mołałmin mon. Yi mił peng kin, na ke dinga wii nind.

5 Pe nga, wumb kopur en enim Gos nge men tołmun wu num mołmun ombu, wu endi tuk mołpu kin, na kin ek yi nim, “Nim ke ninenjii mon! Nim kenjii ni ka wusii simbii owundu mił tep ełim wu ei, Jura nge wumb tiłap ei, Deipis nge kupam noł tiłap owundu ełe, tonu opu kin ei eim, oł kis kamb mani kindirim ełe nge, ei eim mendpił kapłi kan mił epi angił orung nga tał ei, pipe mił mon ełe, kan to pendnjing pim ei, kapłi kiłip topu kin aki tumba nge om,” pa nim.

6 Na kenj ni, kung siipsiip wał mił endi ei, eim tonu peł konu ełe, tuk mii memb ełe, to kundnjung mił engim. Angpi kin, nga epi konj mołułum epi kapłi kapłi nin, nga Gos nge men tołmun wumb num ombu en enim, orung orung se pok erik mołułmun. Molk kin nga kung siipsiip wał mił ei, eim girman mił epi ei nin, nga eim ningił ei, angił orung nga tał pałim ełe nge,

ei Gos nge Gui Ka ei, eim angił orung nga tał ei, eim ya mani mei konu ełe orung orung pei ełe kindang kin, punjung.

7 Nga kung siipsiip wał mił ei, eim pupu kin, Gos king peł ełe mołum ei, eim nge angił tundung ełe pipe mił mon ei sim.

8 Sipi kin, nga mon mił epi ei seng kin, kapłi konj mołułmun epi kapłi kapłi ei kin, nga Gos men tołmun wumb num ombu, engki tał nga kapłi kapłi ei, kung siipsiip wał mołum konu peł kumb ełe, kan mani kanik kin, ming gopsing pii połmun. Polk kin, nga konj mołułmun epi nin, wumb ombu en enim, endeim endeim ni, giisa mił epi endi ni, nga ku gol ming mił epi endi ei ni, ambilk mołmun. Molk kin, nga ming mił epi ei, dup kiłangin kin, mur ka wii tołum epi ei, yi mił piki topu mułum epi ei, Gos nge wumb ombu en enim, Gos kin prei ełmin ek ei, tuk andan topu ngołum.

9 Ngang kin, pe en enim golang konj endi yi mił ninjing,

“Pe nim kapłi mendpił, nim pipe mił mon ei sikin kin, nga kan mił pei to pendnjing ei, kiłip tokun kin, nga tumb ei, to kołmung topun tokun kin, aki tunjii. Nimbił erang wumb nim to kundnjung. To konduk kin, nga nim nge miyem ełe bein topu kin, wumb pei top er sikin kin, wumb Gos kin orung tu wukun ngun. Ngan kin, wumb pei ełe, wumb tiłap eipi eipi ni, nga ek eipi eipi ni, nga wumb ngenj eipi eipi ni, nga mei konu ełe orung orung eipi eipi mołmun wumb ei, Gos kin sikin orung sin.

10 Sikin eran kin, sinim nge Owundu Gos kin, kułamł mił kałiłmin wumb ei en enim, Gos kin kongun ełmin. Erik kin, nga en enim king mił ya mani mei konu ełe, orung orung wumb pei, king mił molk kin, tep erngii.”

11 Pe nga, na kenj ni, enjel pei ek ninjing ei, ni piinj. Piip kin, nga enjel am pei pei mendpił ok kin, tonu king peł ełe nin, epi konj mołułmun epi ei nin, nga men tołmun wu num pei ei nin, enjel pei si pok erik kin golang nik kin, angk mulnjung.

12 Molk kin, nga en enim golang dinga nik kin, tor kindik yi ninjing,

“Kung siipsiip wał ei, ok to kundnjung ei, eim kapłi mendpił, ei eim noman dinga wii sałim; nga epi kanim kanim ka wii pei sałim; nga eim noman ka wii, ni dinga owundu ei sałim ku; nga eim nge embe ambił tonu kindngii ku. Nga tiłang owundu ni tor kindngii; nga eim nge ołka wii erim ołei, ambił tonu kindngii ku.”

13 Pe nga, na piinj ni, ei epin konu ełe Gos erim wumb nin, wumb mił kanim kanim konj mołmun ei nin, nga ya mani mei ełe wumb ei nin, nga ya mani mei mandring mołmun wumb kułii ei nin, nga ep noł mandring mołmun wumb kułii nin epi ombu nin, nga epi konj mołmun epi kanim kanim pei, en enim konu orung orung pei epi ei, ek yi ninjing.

“Gos ei eim king peł ełe, tonu mołułum; nga kung siipsiip wał yi ku mołułum. Mułangił kin, eł ełip nge embe, ambił tonu kindik kin, nga tiłang owundu nin, nga noman dinga nin, nga ołkanim kanim eririm ołkun ka wii ei, ambił tonu kindik kin, kunum kunum yi minj, pepi ba!”

14 Nga epi kapłi kapłi konj mołułmun epi ek nik kin, “Ei keimi!” pa ninjing. Nga Gos kin men tołmun wumb num ombu en enim, kan mani kanik kin, ming gopsing pii polk kin, men tunjung ei, Gos nin, kung siipsiip wał kin, men tok ngunjung.

6

Mon Mił Epi Ei Kan Mił To Pendnjing Epi Ei Pałim

1 Nga na kenj ni, kung siipsiip wał mił wu ei, mon mił epi ei embiłim. Ambiłpi kin, epi ei, angił orung nga tał kan mił epi ei, to pendnjing ei, kumb se endeim eim kiłip topu kin, aki tum. Tang kin, nga na piinj ni, epi konj mołułmun epi ei, endeim ni ek yi nipi kin, ek ei konu gur gałi mił nim, “Ya wa!” a nim.

2 Nga na kenj ni, kung os kuru endi mułum. Mołpu kin, nga kung os ei, tonu mułum wumb ei, eim opu ond endi ko wupu mułum. Mołpu kin, nga eim wu king peng mondułmun epi ei nge, endi ngunjung. Ngok kin, pe nga eim pupu kin, eim wumb to mani kindpi kin, nga dinga kindpi kin, nga opu erpi pułum.

3 Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei, pupu kin, pipe mił mon epi ei kan mił ombu tupu to pendnjing ei, nga endi kiłip topu kin aki tum. Topu kin, nga na piinj ni, konj mołułum epi ei, nga endi ek yi nim, “Ya wa!” a nirim.

4 Pe nga, kung os kundii mendpił endi tor orum. Opu kin, kung os kundii ei nge, tonu buł ełe, wumb endi multum wumb ei, opu ermba nge, noman dinga ngang kin, ya mani mei ełe orum. Opu kin, wumb nge noman emin orung seng kin, wumb en enim eipi eipi tok kundngii ni punjung. Puk kin, nga wu ei tui jik mił epi owundu endi ngang kin, sipi kongun ermba nge tu wurum.

5 Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei, eim pupu kin pipe mił mon epi ei, kan tekliki to pendnjing ei, kiłip tang kin, aki tum. Tang kin, na piinj ni, konj mołułum epi ei, eim ek yi nim, “Ya wa!” nirim. Neng kin, na kenj ni, kung os ping endi mułum. Mołpu kin nga kung os ping buł ełe, tonu mułum wumb ei, eim kuni mok tołmun ming mił epi ei nge, endi eim angił ełe ambiłpi mułum.

6 Nga na piinj ni, epi endi ek tengim mił ei, tuk ełe epi konj mołułum epi kapłi kapłi kei mił, ok ek tengnjing. Tingangin kin, kuni owundu seng kin, kuni mandi poru nimba enim. Ei ek yi ninjing, “Nim kuni wiis mong ming kembis kunum endeim ełe, ku sen mił mok tunjii. Nga nim kuni balii mong ming kembis kunum tekliki, ku sen mił mok tunjii ku. Ba ond olip kopung ni, ond wain noł ei, to kis mundnenjii mon!”

7 Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei, eim pupu kin, pipe mił mon ełe ei, kan mił epi ei to pendnjing epi ei, kiłip tang kin, kapłi kapłi mił aki tum. Tang kin, nga na piinj ni, epi konj mołmun epi endi nga ei, ek yi nirim, “Ya wa!” nirim.

8 Nga na kenj ni, kung os endi eim ngenj ełe, mon mulerim mił endi mułum. Mołpu kin nga kung os ei, buł ełe tonu mułum wu ei, eim embe ‘Wumb kułii’ pa niłmin ei pim; nga sikił ‘Dup konu kis,’ eim kin ekii se mandi om. Wang kin, nga eł ełip, noman dinga ełe sikił kin, ya mani mei wumb kopur aninga ełe, to kundnguł nga aninga tekliki mił mołmun ełe nge; tui jik mił epi endi, nga kumb kuni owundu sim; nga ening owundu ni epi sałim; nga ya mani mei ełe kung simbii ni, ol ombu pei erang kin, wumb to kundngii.

9 Pe nga, kung siipsiip wał mił wu ei eim pupu kin, pipe mon kan mił endi to pendnjing angił orung ei, kiłip topu kin, aki tum. Tang kin, nga mandring orung, na kenj ni, kułmał kałiłmin konu ełe kułii wumb ei, en enim noman tuk ełe mandring mulnjung. Molk nimbił erang, en enim Gos kin pii gii dinga nik kin, Gos ek ka ni tor kindik kin, wumb ngunjung konu ełe, opu orung wumb ngenj kumbii ngok kin, to kundnjung.

10 To konduk wumb ei, wii dinga tok kin, ek yi ninjing, “O sinim nge Owundu, nim dinga wii mendpił pałim nin, ol kun ka ełin wu nin, ek keimi mendpił pułwu mołun. Mokun kin, nga sin kunum kinan nimberii mułamin

kin, nim sinim opu orung ya mani mei ele molmun wumb ei, kos piikin, mok tokun kin, sinim nge miyem bein tum ele nge, kumep kis orung ngunjii?"

11 Pe nga, en enim endeim endeim ni, konduk kuru ngang kindik kin, nga 'En enim aninga kopur, kui er mulei,' pa nirim. Yi neng kin, en enim to kundnjung wumb ei mil mulangin kin, nga en enim engnjing nol kin, kongun ende enjing wumb ei, to kundnjung yi mil ku, enim to kundngii. To konduk kin, ekii se enim nimberii mil kapli erang kin, kapli Gos eim enim nge miyem kumep ei, kumb se orung kindpi ngumba.

12 Pe nga, kung siipsiip wal mil wu ei, kin eim pupu pile mil mon epi ei kan mil epi to pendnjing epi angil orung nga endeim ei kilip topu kin, aki tum. Tang kin, nga na kenj ni, konu kopu owundu mendpil ele tang kin, eni ei ping erpi kin, ei yi mil, kon alap dup nang kin, ping enim yi mil elim. Erang kin, nga oi ei, am kundii mendpil erpi perim ei, miyem kundii mil, topu pirim.

13 Nga kor kanjip ei, tonu kupu mul ele mani opu kin, mei ele om. Opu kin, ei yi mil, ond pik mong pol tunerang kin, ond ei konu pop owundu tang kin, mong mani olum ol ei mil, kor kanjip mani onjung.

14 Nga kupu mul ei am punum mil, ei pipe mil ok mon polulmun epi ei, simbirpi am pum. Pang kin, nga komung nin, nga mei kembis kembis pei, en enim konu eipi puk kin, en enim konu ele pinenjing mon.

15 Pe nga, ya mani mei konu ele wumb wu king nin, nga mei ele wu num nin, nga opu elmin tep er molmun wu num nin, nga noman dinga palim wumb nin, nga wumb ku pei salilim wumb nin, nga kongun wii elmin wumb nin, nga wumb wii en enim kongun elmin wumb ombu, en enim pei ku nem nin, nga ku tukpu nin, nga tonu mei tukpu ele, en enim koi enjing.

16 Erik kin, nga en enim wii dinga tok yi ninjing, enim tonu komung nin, nga ku owundu nin, konu ele nin, wii tok yi ninjing. "Enim mani ok kin, tonu sin molmun konu ele, sin pandi tok kin, koi erangin kin, Gos eim tonu king pel ele konu ka wii ele molum ei, eim nga ningil ei, sin kinermba mon mon." pa ninjing. Nik kin, nga kung siipsiip wal mil wu ei, eim sin kin, popul kis sinim ei, sin kin tonu onermba mon ku!

17 Nimbil erang el elip kumep kis nin, popul ei singil kunum ei, kunum owundu endi tonu orum. Yi mil peng, wumb nii endi, kapli eim Gos kingam tel kin, kumb ele engmba? Ei kapli engnerngii mon!"

7

Esrel Wumb 144,000 Wumb Pei Pei Mulnjung

1 Ol ei poru neng kin, nga na kenj ni, enjel kapil kapli en enim tonu mei ei, mer, wul, al, kapil kapli ol kumb ele angk mulnjung. Angk molk kin, mei ol kapil kapli, ei ambilk mulnjung. Molk yi erik kin, konu pop tunermba nik enjing. Erik kin, nga mani mei ele min, ep nol ele min, nga ond ele pop tunermba mon.

2 Pe nga na kenj ni, enjel eipi endi, al eni tonu olum konu ele, tonu pum. Pang kin, Gos eim kunum kunum molulum pulwu ei, eim nge mon mil epi ei ambil tu wurum. Tu wang kin, nga eim wii dinga topu kin, enjel kapil kapli molmun ei nge, Gos eim noman dinga ngang kin, ep nol ni, mei ei, to kis erngii nge, nipi mundrum.

3 Mundang kin, nga enjel eipi, eim yi nirim, "Enim mei min, ep nol min, ond min, ei sikir er kis mundmun nik kin, yi enerngii mon! Ba enim wiik to mulangin kin, sin Gos nge kongun wumb kombur, to tonu kind mundamin kin, en enim mei embil ele, Gos nge mon mil epi ei pend kindmba. Kindang kin, ekii se, enim er kis mundngii.

4 Pe nga na piinj ni, Gos nge mon mił epi ei, wumb pei sinjing. Sik kin wumb ei 144,000 wumb pei, en enim Esrel nge wumb tiłap pei, Gos mon mił epi ełe sinjing.

5 Sik kin, nga wumb 12,000 ei Jura nge wumb tiłap ei, mei embił ełe, Gos nge mon mił epi ei sinjing; nga wumb kopur ei, Rupun nge tiłap wumb ei 12,000 ełe sinjing; nga wumb 12,000 ei, Gas nge wumb tiłap ełe sinjing.

6 Nga wumb ei, 12,000 Aser nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb ei, 12,000 Napsalii nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb ei 12,000 Manasa nge wumb tiłap ełe sinjing.

7 Nga wumb ei 12,000 Simion nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb ei 12,000 Liiwai nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb ei 12,000 Esakar nge wumb tiłap ełe sinjing.

8 Nga wumb ei 12,000 Sepulan nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb 12,000 ei Josep nge wumb tiłap ełe sinjing; nga wumb 12,000 ei Benjamin nge wumb tiłap ełe sinjing. Wumb ei pei, Gos nge mon mił epi ei pei sinjing.

Nga Wumb Tiłap Owundu Endi Mołmun

9 Oł ei poru neng kin, na nga kenj ni, wumb tiłap owundu endi kułou tok mulnjung wumb ei, wumb endi kapłi beltngii mił mon. Beltik wumb ei, ngenj mon eipi eipi mił pałim nin, nga wumb tiłap kanim eipi eipi pei nin, nga wumb ek eipi eipi pim wumb nin, nga mei konu eipi eipi wumb ei pei, Gos kin peł kumb ełe kin, kung siipsiip wał mił wu ei mołum kumb ełe angk kin, mulnjung. Molk kin, konduk kuru kindnjing; nga ond onguł wumb ombu en enim, angił ełe ambilk mulnjung.

10 Mołangin kin, en enim wii dinga tok ek yi ninjing, “Sinim nge Gos Owundu king peł ełe mołułum; nga eim kung siipsiip wał mił wu ei, eim kin mandi mołum. Sinim sipi orung simba nge oł ei, eł ełip kin pałim.”

11 Pe nga, enjel pei ei, king peł ełe, si pok erik kin, nga men tołmun wu num nin, nga epi kapił kapłi konj mołułmun epi ei si pok erik engnjing. Angk kin, nga en enim pei ming gopsing pii polk kin, king peł ełe Gos kin men tok ngok yi enjing.

12 Erik kin, yi ninjing, “Ei keimi mendpił; nga sinim Gos kin men topun kin, ka piipin ngumun. Ngopun kin, ei eim tiłang owundu ka wii ei, ni tor kindmin; nga eim noman ka wii mendpił pałim; nga sinim eim kin ka piipin ngumun. Ngopun kin, eim embe ambił tonu kindmin. Kindpin kin, eim noman dinga mendpił pałim; keimi eim dinga ei owundu mendpił pałim. Peng kin, oł ombu ei, Gos kin kunum kunum mułmba. Ei keimi!

13 Pe nga, men tołmun wu num endi, na kii sipi kin, ek yi nirim, “Wumb kopur en enim konduk kuru kindik enmin wumb ei, wumb nii? Nga wumb ei, konu jiłi onjung?” a nirim.

14 Pe na eim kin ek orung kindip yi ninj, “Na nge owundu nim piin.” Nga eim na kin ek yi nirim, “Wumb ombu en enim, opu ond wumb kin, oł embin tui owundu erik ngunjung. Ngok kin, nga en enim oł ei kin, si kindik kin tor onjung. Ok kin, nga en enim, konduk ni epi ei, kung siipsiip wał mił wu ei nge miyem ełe sinim noman tuk ełe was eririm. Erang kin, sinim konduk mił noman tuk ełe kuru kun ka mendpił erim.

15 Yi mił erang, en enim Gos eim king peł kumb ełe angk kin, epin tinga tał, Gos nge epin men tołmun ngii mił ełe, Gos kin men tołmun. Nga Gos eim king peł ełe, tonu en enim kin mołpu kin, eim wumb ombu kin, tep ka er kanpi mołum.

16 Nga en enim kuni nga tunermba mon; nga noł nuwa nga enermba ku.
Nga en enim konu eni tumba kunum, ei mił erpi kin, nga epi endi dup mił
nopu kin, yi nga enermba mon.
17 Nimbił erang kung siipsiip wał mił wu ei, eim peł ełe, tonu tuk mii
memb ełe mołułum. Mołpu kin, eim kung siipsiip tep wu mołpu kin, en enim
tep erpi mułmba. Mołpu kin, en enim noł nok kunum kunum konj mołułum
noł ei, andan tang kin nungii. Nga Gos eim en enim ningił ka mani onum
ei, kil ngopu kin, si kindmba, nga en enim nga ke ninerngii mon."

8

Nga Kan Mił Epi Pipe Mił Mon Pendnjing Ei Angił Orung Nga Tał Kiłip Tum.

1 Nga kunum ei, kung siipsiip wał mił wu ei, eim pupu kin, pipe mon epi
ei, kan mił epi ei to pendnjing ei, angił orung nga tał pim epi ei, to kiłip
topu ei poru nirim. Neng kin, epin konu ełe, ek tingnarik mułangin kin, eni
kopur o purum.
2 Pe nga, na kenj ni, enjel angił orung nga tał pei en enim, tonu Gos eim
kumb ełe engnjing. Angk kin, nga en enim beli tołmun epi ei nge, angił
orung nga tał ngunjung ku.
3 Pe nga enjel eipi endi opu kin, eim kułmał kałmin konu ełe engim. Angpi
kin nga eim dup kalk ełmin epi, noł ming gol mił, mur ka wii epi ei, opu sim
ełe engim. Angpi kin, nga wumb kopur eim kin, mur ka wii tołum epi pei
ngunjung. Ngok ełe nge, si ende kindpi kin, Gos nge wumb prei ełmin ełe, si
ende kindim. Kindpi kin, nga eim Gos kin kułmał kałmin konu ełe, gol mił
erpi kin, Gos nge king peł kumb ełe engim.
4 Angpi kin, nga eskił epi ka dup nopu kin, muru ka tołum epi ei nin, Gos
nge wumb Gos kin prei erik enjing ełe, tał ouni ei, enjel angił ełe, dup eskił
si kindpi kin, Gos nge kumb ełe tonu purum.
5 Pe nga kunum ełe, enjel ei, eim noł ming sipi kin, dup kułmał kałmin
konu ełe, dup kopur sipi kin, piki topu olkup topu kin, mer mei ełe mani
kindim. Kindang kin, kałpi konu ełe, gur gali nipi kin, ek tangpi kin, nga
kumb kinang erpi kin, nga konu kopu tum.

Enjel Kapił Kapli Beli Mił Epi Pup Tunjung

6 Pe nga, enjel angił orung nga tał en enim, beli ei, nga angił orung nga
tał ei, beli pup tungii nge, er kun er sinjing sałim.
7 Pe kumb ełe enjel ei, eim beli mił epi ei beli pup tum. Tang kin, dup seng
kin, konu dindaming kin, miyem kin ombu, pei sik kin, orung orung erik.
Erpi kin, bein topu kin, mani mei ełe kindim. Kindpi kin, nga mani mei
aninga kopur ei, dup nopu kin, ond aninga kopur ni, kui engimb aninga
kopur pei mołum epi ei, pei dup nopu poru nirim; ba aninga tał am mił
kopur mei konu ełe, dup nunerim mon.
8 Pe nga, enjel nga endi, eim beli mił epi ei beli tum. Tang kin, nga na kenj
ni, epi komung owundu mił epi ei, dup nopu topu kin, olkup topu kin, mer
ep noł ełe, mani kindim. Kindang kin, ep noł aninga kopur ei kumbiipi kin,
miyem topu pum.
9 Pang kin, nga ya mani ep noł ełe, konj mulnjung epi aninga kopur ei,
ep noł tuk ełe, kulnjung. Kolk kin, nga noł kanu aninga kopur topu kin, kis
mundum ku. Ba aninga kopur tał am mił, ep noł ełe epi ei, to kis enerim
mon.
10 Pe nga, enjel tekliki ei endi, eim beli mił epi endi beli tum. Tang kin,
kor kanjip mił epi owundu ei, dup num ei, dup jep kaltmin mił yi nurum.
Nopu kin, nga tonu kupu muł ełe, mani opu mer noł aninga kopur pim konu

ełe purum. Nga noł pirpir aninga kopur pim konu ełe pum ku. Ba aninga kopur tał am mił noł konu ełe puneririm mon.

11 Pe kor kanjip ei embe ‘Kumbii kis ełim’ niłmin. Nga noł aninga kopur ei, noł kumbii ełim. Nga wumb pei, noł ei nok kin kulk. Kulk ei nimbił erang, noł ei eim kumbii kis ełim. Ba aninga kopur, tał am mił, noł ełe to kis eneririm mon.

12 Nga enjel kapił kapłi endi ei, eim beli mił epi ei, beli pup tum. Tang kin, nga eni aninga kopur ni, oi aninga kopur ni, kor kanjip aninga kopur ni, epi ombu en enim nge tiłang erpi pim ei tangin kin, yi mił erang, emii aninga kopur pirim. Nga tinga aninga kopur emii pirim ku. Nga epin kunum endi, oi tiłang ermba kunum ei, yi emii pirim ku.

13 Pe nga na kenj ni, kei du endi, bur ni pupu kin, am ei tonu epin bur ni purum. Pupu kin, ek dinga nipi kin wii topu yi nim, “Mong owundu! Mong owundu! Mong owundu kis tonu omba!” nirim. Pe nga, oł embin tui oł ei, wumb en enim ya mani mei ełe mołmun wumb ei kin, yi mił tonu omba. Nimbił erang enjel eipi nga teliki ei, en enim nge beli mił epi ei pup tungii nge enmin.

9

Nga Angił Orung Enjel Ei Beli Mił Epi Ei Pup Tum

1 Nga angił orung nge enjel ei, eim beli mił epi ei beli pup tum. Tang kin, nga na kenj ni, kor kanjip ei tonu kupu muł konu ełe, mani opu kin, mer mei ełe orum. Opu kin, nga kor kanjip ei, kii wał sipi kin embiłim ei, mer mani tukpu owundu kis tukpu ełe, sip pinałim, kii wał sirim.

2 Nga kor kanjip ei, mer mani, ‘Tukpu owundu kis,’ ondu ei, aki tum. Tang kin, dup eskił opu kin, tor tonu om. Opu kin dup eskił om ei, mer dup owundu ełe, dup kiłangin kin nopu ping mendpił nopu pim ei, mer mani tukpu owundu kis ełe tor orum. Opu kin, eni kin pop ei, eskił erang kin, emii erim.

3 Pe nga ka guimbi owundu pei, mer dup eskił nopu pim ełe, mei ełe tor orum. Opu kin, nga ka guimbi ei, wusimb mił epi ei, olt pim epi kis endi ei, wumb kongang kin, kumbii kis siłmin epi endi ei, eim dinga ngołum.

4 Nga ka guimbi owundu en enim, kui engimb ni endi, epi ombu ei to kis enerei mon niłmin. Nik kin, nga epi kanim eipi eipi pei endi, emb talk pendiłmin epi ei, konj mołum ei, to kis enerei mon niłmin. Ba wumb nii endi, eim Gos nge mon mił, eim mei embił ełe pinerim kin wumb ei mendpił, kongingii, niłmin.

5 Kongk kin, nga ka guimbi owundu ei, wumb to kundngii ei, mon niłmin; ba oi angił orung ełe mendpił ei kin, kongmba ei, kumbii kis singii niłmin. Nga en enim ngenj kumbii siłmin ei, wu en enim ka wusimb mił ei kin, epi kongang kin, ngenj kumbii siłmin oł ei nge siłmin.

6 Nga oi angił orung o pang kin, wu kopur en enim, kułmun nik kin, kuruk andinmin; ba en enim kuruk sinałmin mon. Nga en enim kułmun ni piinmin; ba kułngii ei si kindpi kin, am ba.

7 Nga ka guimbi owundu ei, en enim kung os mił molk kin, en enim opu erngii nge, er kun er mołmun ei, en enim peng ełe wu king peng kon mondułum epi, ku gol mił epi mundangin kin, en enim kumb ełe, wumb mił kumb ningił sałiłim.

8 Seng kin nga en enim peng enjin ei, amb peng enjin mił mołułum. Mołang kin, nga en enim gupu mong ei, wusii simbii owundu ei, gupu mong mił pałiłim.

9 Peng kin, nga en enim pepił ełe epi, kumb tepii kapa mił, pandi topu pirim. Peng kin, nga en enim kong, ełe ek tengnjing mił ei, kung os keris pei mił siłmin ek tangnim mił molk kin, opu erngii nge punjung.

10 Puk kin, nga en enim nge, ei yi mił ei, ka wusimb mił, kumbii kis ngang molk kin, en enim dinga peng kin, wumb kumbii kis ngołmun ei, oi angił orung pei ngołmun.

11 Ngok kin, nga en enim nge king endi mołpu kin, en enim tep ełim. Erpi kin king ei, enjel ei tukpu owundu kis sip pinałim ei, mer mani ełe tep ełim. Erang kin, nga eim embe ‘Apandon’ ei Eipru nge ek; nga eim embe ‘Apoliyon’ Griik nge ek; ek tał ouni pułe yi pałim, ‘Wumb to kis mondułum,’ niłmin.

12 Pe mong owundu kis endi ei, poru nirim. Nga mering mong owundu kis tał, nga omba.

Angił Orung Nga Endeim Enjel Beli Mił Epi Ei Pup Tum

13 Nga angił orung nga endeim enjel ei, eim beli mił epi ei beli pup tum. Tang kin, nga na piinj ni, gol mił epi kułmał kałmin konu oł ełe, kapił kapłi nge, girman mił epi ei, angiłim konu ełe, Gos nge kumb ełe mołum konu ei, ek endi tor om.

14 Wang kin, nga ek endi tor opu kin, angił orung nga endeim enjel endi, beli mił epi ei beli pup topu kin, se mułum konu ełe yi nim, “Nim enjel kapił kapłi en enim, noł owundu endi Yupreisiis ni noł ełe, kan ngii mołmun wak tangin kin, wii molk pungii,” pa nim.

15 Yi mił kapłi, enjel ei, enjel kapił kapłi kei en enim, kan ngii mił mulnjung wak tum. Wak tang kin, en enim wumb aninga kopur, to kundngii nge enjing; ba aninga kopur tał am mił to kundnenjing mon. To kundnarik kin, nga enjel ei en enim, er kan erik kin, eni nin, kunum nin, oi nin, kung pani ei kin, kui erik kin, oł ei nge erngii nge mołmun.

16 Molk kin nga enjel kapił kapłi nge, opu ełmin wu 200,000,000 pei pei mendpił, en enim kung os ełe, ap tok onjung ei, na ni piinj.

17 Pe nga na nam or kumb mił endi kenj ni, kung os nin, kung os tonu ełe wumb ap tunjung wumb ei kin, ouni kenj. Kenj ni nga wumb en enim pepił ełe, konduk kapa mił pirim. Pim epi ei, mon kundii ni, muk ni, terim pirim. Peng kin, nga kung os peng ełe ei, wusii simbii owundu peng mił pirim. Peng kin, nga en enim gupu ełe dup eskił kin, dup kin, kom ku dup nonum mił, en enim gupu ełe tor orum.

18 Wang kin, nga oł embin tui ei, dup ni, dup eskił ni, dup mon terim dup nołum epi tekliki ei pei, wumb aninga kopur to kis er poru ninjing; ba aninga kopur tał am mił, to kis enenjing mon. Epi ombu, mer kung os gupu ełe tor orum.

19 Wang kin nga kung os nge dinga ei, mer en enim gupu ełe ni, en enim ei ełe, dinga pałim. Peng kin, en enim nge ei ełe, wembii mił pałim; nga peng pałim ku. Peng ełe nge, wumb to kis ełmin ku.

20 Nga wumb eipi kopur en enim, dup ni, dup eskił ni, dup nopu ełim epi ei tekliki pei, en enim to kundnerim wumb ei, en enim noman ełe, epi nipe endi enjing nin, gui kis men tołmun oł ei kin, noman ak tok kin, buł ngunenjing mon. Pe en enim angił ełe enjing epi ei, ek kend gos ełe nge, gol nin, silpa nin, aiyon nin, ku nin, ond epi ombu ei, ningił kinenjing epi nin, ek piik ninenjing epi nin, andłam endnenjing epi nin, epi kend tołmun epi ombu ei, men tołmun ei, wakin tunenjing mon!

21 Tunarik kin, nga wu ombu en enim, wumb eipi to kundnjung; nga kunj men enjing nin, wu amb eipi nge ngundnjung nin, wumb eipi nge epi

waning sinjing nin, wumb ombu en enim oł kis ei, noman ak tok kin, buł ngunenjing mon!

10

Enjel Endi Pipe Mił Mon Epi Endi, Angił Kin Embiłim

1 Pe nga, na kenj ni enjel endi dinga owundu pałim enjel ei, tonu epin konu ełe mani orum. Wang kin, eim konu kupu mił epi ei, kum tum. Tang kin, nga konu kumb giipim poltum ei mił, eim nge peng ełe, tonu połpu pirim. Peng kin, eim kumb ełe, eni mił topu pirim. Peng kin, nga eim simb ełe, dup sengi mił, nopu pirim.

2 Peng kin, nga pipe mon simbirpi kin, endi kembis ei tonu, eim angił ełe, aki topu kin, sepi mułum. Mołpu kin, nga eim simb mong tundung ei, mer ep noł ełe, mani kindpi sirim. Seng kin, nga simb taring ei, mer mei ełe, mani kind sirim.

3 Seng kin, nga eim ek dinga tangpi kin, ke nim ei, wusii simbii owundu ke niłim ei, yi mił nirim. Neng kin, kunum ełe, nga angił orung nga tał, gur gał nirim.

4 Nga ek nengin kin, na mon pułmbii enj; ba na nga piinj ni, ei tonu epin ek endi, ni tor kindpi kin, yi nim, “Nga konu gur gał angił orung nga tał ninjing ek ei, noman tuk ełe koi er pendnjii; ba mon poł pendnenjii mon.”

5 Nga na kenj ni, enjel tonu ep noł ełe kin, nga mei ełe kin, engim wu ei, eim angił tundung ei, tonu epin konu ełe kindim.

6 Kindpi kin, nga eim ek keimi kun ka ni tor kindpi kin, ek keimi Gos eim piiłim. Piipi kin, nga Gos eim kunum kunum konj mołułum Gos ei, eim tonu epin konu ni, nga epi kanim kanim pei tuk ełe eririm. Nga mei erpi kin, epi kanim kanim pei tuk ełe eririm. Nga ep noł erpi ełe kin, epi kanim kanim pei tuk ełe eririm. Nga enjel ei, eim ek yi nirim, “Akip kunum ei, mandi poru nimba enim, Gos nga kui enermba mon,” pa nirim.

7 “Ba angił orung nga tał nge enjel endi ei, eim beli mił epi pup tumba kunum ełe, Gos nge eim epi koi er pim epi ei, ni tor kindmba. Kindpi kin, nga eim nge ek ka ni tor kindiłmin wumb ombu, eim ek ni ngurum ek ei, keimi tonu orum.”

8 Pe nga, tonu epin konu ełe, ek endi ni tor kindrim ei, na nga piinj ni, ek nipi yi nirim, “Nim pukun kin, enjel endi, eim simb mong tundung ełe, ep noł ełe kambpi kin, nga eim simb mong taring ełe, mani mei ełe kambpi mołum enjel ei, eim angił ełe, pipe kimbrii kembis endi ambiłpi kin, puru nipi mołum pipe mon ei sinjii,” pa nim.

9 Kapłi na pup kin, enjel ei, kii sip kin, eim pipe kimbrii mon pipe endi, angił ełe sałim ei, ngangłi ninj. Nemb kin, nga eim ek yi nipi, na ngum, “Nim epi ei sikin nunjii,” pa nirim. “Nan kin, nim kirim ełe, ak mak erpi kin, mek sinjii mił, yi ermba,” pa nirim. Ba nim gupu ełe, mułang kin, ei singin ermba ei, piimi muł noł ei, singin enim ei mił, yi ermba,” pa nim.

10 Pe nga, na pipe kimbrii mon sałim ei, eim angił ełe, sip kin, nunj. Namb kin, piimi muł noł singin enim mił, yi singin eririm. Ba ekii se, na nop dumung kindamb kin, mer nam nge kirim tukrung ełe ak mak erpi kin, mek simbii mił pirim.

11 Pe nga eim ek yi nipi na ngum, “Nim nga Gos nge ek ka ei, ni tor kindkin kin, wumb pei ngokun kin, nga wumb tiłap eipi eipi pei ngokun kin, nga ek eipi pim wumb, kanim kanim pei ngokun kin, nga king pei, ngunjii ku,” pa nirim.

11

Wumb Mił Epi Tał Ek Ni Tor Kindiłmbił

1 Pe nga, na su simbii epi endi ngunjung ei, epił mił epi endi ngok kin, yi ninjing, “Nim tonu angkin kin, kapłi nim Gos nge men tołmun ngii wumb kin, mołmun ei mił nga kułmał kałmin konu ełe, su sinjii. Sikin kin, nga nim men tok mołułmun wumb ei, kapłi kemb tunjii ku.

2 Ba nim men tołmun ngii pułpun ełe, torung kung gui konu ełe ei, su sinenjii mon. Nimbił erang konu ei, torung pii gii ninałmin wumb ei nge konu pałim. Peng kin nga wumb ei, en enim konu owundu ełe kun ka wii Jerusalem konu konj ełe, erik kin, kis monduk pangin kin, oi engki kapił kapłi nga tał ei, kapłi erngii.

3 Erik kin, nga nanim wu tał kin, dinga ngamb kin, nanim nge ek, ni tor kindngił. Kindkił kin, nga wumb tał ei, kon mił epi endi ngamb kin, alap mił telngił. Talkił kin, na nge ek ni tor kindkił kin, pangił pangił kin, 1,260 kunum pei pei opu ba.

4 Ełe nge wumb tał, eł ełip ek ni tor kindngił ei, ond olip tap mił, nga dup alam tał mił ei ya mani mei ełe Owundu eim kumb ełe engim.

5 Angang kin, nga wumb kombur ok kin, wu tał kin, er kis mundmun ni enjing kin, kapłi eł ełip gupu ełe, dup tor opu mołpu kin, opu orung wumb ei, top kis mundmba. Mondpu kin, keimi wumb kombur wu tał kin, er kis ermin nik enjing kin, kapłi ełe nge mendpił, wumb ei kułngii.

6 Kapłi eł ełip dinga seng mołmbuł dinga ei kapłi kupu muł ondu ngang kin, konu kumb tunermba kunum ei, eł ełip Gos ek ka ni tor kindinjngił. Pe nga eł ełip, yi ku dinga pałim ei, noł ei erangił kin, noł miyem mił tangpi omba. Pe nga eł ełip dinga sałim ei, yi ku ya mani mei wumb epi kanim kanim ół embin tui ei, tonu opu kin, to kis erngił. Nga eł ełip noman ełe, ół ombu ermbił ni piingił kunum ei, kapłi erngił.

7 Pe nga eł ełip Gos ek ka ei, ni tor kind poru nikił, er mołang kin, kapłi nga epi kung simbii owundu endi, tukpu owundu sip pinałim ełe, tonu tor wang kin, wu tał kin opu erngii. Erik kin, eł ełip to mani kindpi kin, to kundmba.

8 To kundang kin, eł ełip ngenj ei, konu owundu ełe, tuk andłam ełe pimba. Peng kin, nga eł ełip nge Owundu ei, eim ond peri ełe to kundnjung konu ełe, eł ełip ngenj ombu mołum; ba konu owundu ei ek ekin nipin kin, yi nił mi n, ‘Konu embe Sorom nin Eisip,’ yi mił nił mi n.

9 Yi mił erang, ngenj eipi eipi wumb nin, nga wumb tiłap eipi eipi nin, ek kanim eipi eipi wumb nin, mei konu orung orung wumb ei, pei ok pendik kin, en enim ngenj ei keningii kunum tekliki, nga kunum tongnde mendpił poru nimba. Neng kin, nga wumb ei eł ełip ngenj ei kui tunenjing mon; ba kanik kin, wiik tok kindangin kin, pinjngił.

10 Pekił kin, mei mani ełe wumb pei en enim, ka piik kin, wumb tał kułnguł ełe nge, en enim ka ka piik kin golang nik kin, nga en enim epi ka kombur sipik kin, wumb puł ngok yi ełmin. Yi ełmin ei, nimbił erang ek ni tor kindiłmbił wu tał eł ełip, mei wumb pei ngenj kumbii owundu ngołmbuł.

11 Ba kunum tekliki nga kunum tongnde poru neng kin, kapłi Gos eim nge mołułum konj ei kindang opu kin, wu tał tonu enginjngił. Engangił kin, opu wumb pei ombu, wu tał tonu onjnguł ei, kanik kin, mund mong enjing.

12 Erik kin, pe nga wu tał eł ełip molkuł kin, piinjngił ni, ek owundu endi tonu epin tor opu kin, eł ełip kin yi mił nim, “Ya tonu ełe wełł” Nga eł ełip nge opu orung wumb kanik mulnjung ni, eł ełip kupu muł endi, se mengpi kin, tonu epin konu ełe, tuk sipim.

13 Si pang kin nga kunum ełe mendpił, konu kopu owundu endi tum ei, konu owundu tongnde endi topu erpi kin, kis mundum; ba angił orung nga

kapił kapłi ei to kis enerim mon. Nga kunum ełe mendpił, wumb 7,000 pei konu kopu ei erpi kin, to kundum. To kundang kin, wumb kombur eipi mulnjung wumb ei, en enim mund mong erik kin, Gos eim Owundu epin konu ełe mołum ei, eim embe ambił tonu kindnjing.

14 Kindik kin, pe epi oł embin tui owundu tał tonu om ei, poru nirim; ba piyei! Kunum aninga kopur opu pang kin, epi oł embin tui owundu nga endi tonu omba.

Enjel Angił Orung Nga Tał Nge Beli Mił Epi Tum

15 Pe nga angił orung nga tał nge enjel ei, beli mił epi pup tum. Tang kin, kapłi ek owundu kombur tonu epin konu ełe, tor opu kin, ek yi nirim, “Pe mani mei ełe, tep erik erik, enjing dinga ei, akip sinim nge Owundu eim seng kin, nga eim se orung simba wu ei, Krais kin ouni, eim king kunum kunum minj tep erpi kin, mołpu ba!”

16 Pe nga, men tołmun wu num engki tał nga kapił kapłi en enim, king peł ełe Gos kumb ełe, mołułmun wumb ei, kumb ełe kan mani kanik kin, Gos kin men tok ngunjung.

17-18 Ngok kin, ek yi ninjing,

“Gos owundu mendpił! Nim dinga wii mendpił sałim. Seng kin, nim pe mołun, nga kumb ok nim mołułun. Sin sinim ka piipin kin, nim kin ek ka ni ngołmun. Pe ninim nge dinga Owundu ei sikin kin, piikin kindkin kin, epi kanim kanim pei, tep enjii kongun pułngun mondkun ełin. Pe nga, torung pii gii ninenjing wumb ei en enim, nim Gos kin noman ełe, popuł kis erang piinjing; ba Gos Nim noman popuł kis ei, wumb ei kin tonu ołum. Opu kin, nga pe kulnjung wumb ei, en enim kos owundu piik kin, kumep sik erngii nge kunum ei, tonu ołum. Pe nga ninim nge kongun wumb ei, nim ek ni tor kindiłmin wumb nin; nga nim nge oł kun ełmin wumb pei nin, nga wumb nim kin mandring molk kin, nim embe ambił tonu kindiłmin wumb ei nin; nga wumb num nin, nga wumb kembis nin ouni wumb ei, nim kumep ka ngunjii. Pe nga, ya mani mei ełe wumb ei, to kis enjing wumb ei, to kis enjii ku.”

19 Pe nga kapłi, ek nik poru nengin kin, kapłi Gos nge men ngii owundu ei, tonu epin konu ełe mołum ei, aki tunjung. Tok kin, pe nga, Gos eim ek dinga lo ek ei, tuk kindiłmin ond kiyembi ei, eim men ngii tuk ełe sim kenjing. Kanik kin, pe nga kumb kinangin er tiłang erim. Erpi kin, nga gur gałi neng kin; nga konu kopu owundu tum; nga konu kumb dindaming owundu top kin mani orum.

12

Amb Endi Kin Wembii Owundu Simb Angił Pałim Ei Kin

1 Jep oł owundu tonu epin konu ełe tor orum. Opu kin, ei yi mił, amb endi mołum amb ei, konu eni ei alap mił, ngenj ełe tełim. Tałpi kin, nga eim simb mandring ełe oi pirim. Peng kin, nga tonu eim peng ełe, kor kanjip engki nga tał, tonu peng ełe, peng kon mił mundrum. Mondpu kin, amb ei, eim kangił mundrum.

2 Mondpu kin, nga eim kangił buł tang kin, eim ngenj kumbii dinga sipi kin, mengmba kunum ełe mandi eririm. Erpi kin, eim ke dinga nipi kin, tor kindrim.

3 Kindang kin, nga jep oł owundu endi, epin konu peni ełe tor orum. Opu kin, jep oł ei yi mił, wembii kundii owundu simb angił pałim epi endi, tor orum. Orum wembii owundu ei, peng embił ei, angił orung nga tał pirim;

nga girman engki pirim. Nga peng kon mił epi king mondułum epi ei, angił orung nga tał, tonu peng ełe, endeim endeim ni mołpu poru nirim.

4 Nipi kin, nga wembii nge ei ełe, ei sipi kin, kor kanjip kombur, owundu pirim kor kanjip ei, topu kindang kin, mani mei ełe orum. Wang kin, kor kanjip tał kopur owundu mił, tonu epin konu ełe pirim. Peng kin, wembii ei, eim amb kangił mengmba eririm, konu amb ei, eim kumb ełe engim. Angpi kin, amb ei kangił mengpi, tor kindang kin, topu numba nge erpi mułum.

5 Mołpu kin, pe amb ni, kangi endi mengim ei, eim mei konu ełe orung pei ei, eim dolu dinga ambiłpi kin, wumb tep ermba. Erpi kin, pe kangił ei mam mengim; ba kangi ei sikir se mengk kin, orung sipik kin, Gos eim king peł mołum konu ełe kindnjing.

6 Kindik kin, amb ei, eim si kindpi kin, tungu pupu kin, mei wii sim wumb mulenjing konu ełe purum. Pupu kin, Gos eim amb mułmba nipi konu endi, er kun er sim konu ełe purum. Pupu kin, konu ełe, eim kuni ngok kin, kan kun erik se mułangin kin, kunum 1,260 opu ba.

7 Pe nga, tonu epin konu ełe, opu owundu tonu orum. Opu kin, enjel Maikel kin, eim nge enjel ok kin, ka wembii kundii owundu ei kin, opu enjing. Erik kin, nga ka wembii kundii owundu ei kin, eim nge enjel ombu kin, opu erik kin, to orung kindnjing;

8 ba enjel Maikel kin, eim nge enjel ombu kin, opu dinga erik molk kin, ka wembii kundii owundu ei kin, eim nge enjel ombu, to mani kindnjing. Yi erangin kin, ka wembii owundu kin, eim nge enjel kin, tonu epin konu ełe nga mulenjing mon.

9 Mularik kin, nga ka wembii kundii owundu ei, epin konu ełe to mani kindnjing. Kindik kin, ka wembii owundu ei, kumb ok mołułum wembii embe Seisen, ei eim mei wumb pei kin, ek kend to ngopu ełim pułwu mołum. Mołpu kin, nga ka wembii owundu ei kin, eim nge enjel pei ouni, to mani mei ełe kindnjing.

10 Pe nga na nam piinj ni, ei epin konu ełe, ek endi tor opu kin, yi nirim. “Pe sinim nge Gos eim sinim se orung sinim. Sipi kin, nga eim nge dinga ei, ya peni ełe tor onum. Opu kin, pe Gos eim nge dinga king mołpu kin, sinim andan topu ngonum. Ngopu kin, pe eim nge kindim wu Krais ei, eim dinga sinim andan topu ngonum ku. Ngopu kin, nimbił erang wu kis Seisen eim, sinim nge enginjpin noł ei, ek nipi ngopu ełim ei kos piipi ełim. Erpi kin, pe ei eim, Gos eim kumb ełe, epin, tinga, kunum kunum kos piiłim; ba pe, eim epin konu ełe, to tor kindangin kin, mei ełe mani orum.

11 Opu kin, nga sinim nge enginjpin noł, en enim nge dinga ei, kung siipsiip wał mił wu ei eim Krais nge miyem ełe, dinga sinjing. Sik kin, nga ek keimi ni tor kindnjing ełe nge, en enim opu orung wu ei, to mani kindnjing. Kindik kin, nga eim en enim, Gos nge kongun ei erik puk kin, en enim mei ełe oł ei, noman to piinenjing mon; ba wiik to mułangin kin, opu orung wumb ei, en enim to kundnjung.

12 To konduk kin, tonu epin konu ełe, wumb molk kin, no pek enmin wumb ei, en enim ka piingii. Ba ya mani mei ełe kin, ep noł kin, wumb ei, en enim ei piik kin, kun erik mułngii! Molk kin, oł embin tui ei, enim kin tonu omba enim. Erpi kin, Seisen ya mani enim kin orum. Opu kin, nga eim noman kun pinerang kin, dup mił nop tonu orum. Nimbił erang eim piinim ei, eim nge kunum pei tangpi, simba pinałim.

13 Pinerang kin, pe nga, ka wembii owundu ei, eim noman to piinim ei, eim to mani mei ełe kindnjing pim. Peng kin, pe nga, eim amb ei kangi endi mengim amb ei, eim bułun topu kin, se endrim.

14 Se endrim; ba Gos amb ei, eim kei du owundu kong tał mił ngang kin kapłi eim bur ni pupu kin, mei wii sałim wumb mulenjing konu ełe purum. Pang kin, konu ełe, eim kuni ngok kin, kan kun erik se mułangin kin, kung ngii tekliki nga tongnde om; ba ka wembii owundu ei, opu kin, tumbii ni ermba ei, eim kapłi enermba mon.

15 Enarpi kin, nga ka wembii owundu ei, eim gupu ełe, noł owundu mił, endi erang kin topu tor orum. Opu kin, ei erang to pupu kin, amb ei pum konu ełe, ekii se purum. Pupu yi erang kin, amb ei, noł to simba ni eririm.

16 Eririm; ba mei ełe erpi kin, amb ei paki turum. Tang kin, pe noł ei, ka wembii owundu gupu ełe orum ei, mei eim gupu aki topu se, olt kindpi kin poru nirim.

17 Neng kin, pe nga, ka wembii owundu ei, eim amb ei kin, noman kis peng piyang kin, dup mił nopu tonu orum. Opu kin, pe eim pupu kin, amb ei nge kingam noł kopur kin, opu ermbii ni piirim. Piipi kin, kingam noł ei pei en enim, Gos lo ek pei ekii sił*min*. Nga Jiisas eim ek ei, ni tor kindik kin, wumb ngok kin, en enim eim kin, ekii sił*min*.

18 Pe nga, ka wembii owundu ei, eim ep noł wer ełe, angpi mułum.

13

Epi Simbii Tał Tonu Onjkuł

1 Pe na nam kenj ni, epi simbii owundu endi, mer ep noł ełe, tonu opu kin, tor om. Opu kin, kung simbii ei, girman engki pim; nga peng embił angił orung nga tał pirim. Nga girman engki ełe, king nge peng kon engki ełe, tonu mułum. Mułang kin, peng ombu, embe kanim kanim mułum. Mołpu kin, embe ei pułe yi mił, Gos kin ek buł ambilk kanim kanim nik, mundnjung.

2 Monduk kin, epi kung simbii owundu ei, na kenj ni, eim ngenj kui wusii simbii owundu mił, ‘lepa,’ nił*min* ei, mombuł mombuł nopu pim. Pim simbii owumdu nge simb ełe ei, ka owundu endi ‘ber,’ nił*min*, ka simb ei yi mił pim. Pim kung simbii owundu nge gupu ei, yi mił epi kui wusii owundu kung endi, ‘laiyon,’ nił*min*, ka ei gupu yi mił pim. Peng kin, epi kung simbii owundu ei, ka wembii owundu ni, eim nge dinga ei, ni ngum. Ngopu kin, eim mołpu, king mił tep erim ka wembii owundu nge konu ełe, nga epi ei, ‘Nim molkun kin, tep erii,’ nim; nga eim dinga owundu ei, epi simbii ei nga ngurum.

3 Ngopu kin, pe epi simbii ei, eim peng ambił endi to kundnjung; ba tunjung konu ełe kis mołpu kin, erii erpi pim ei, nga kułii erpi kin, ka sim. Seng kin, mei ełe wumb pei ei kanik kin, puku sik kin, noman ak to piik kin, epi simbii owundu ei kin, ekii sik punjung.

4 Puk kin wumb pei en enim ka wembii owundu ei kin, men tok erik, ngunjung. Ngok kin, nimbił erang ka wembii owundu ei, eim dinga ei, epi kung simbii owundu ei ngurum. Ngok kin, nga en enim yi ku, epi kung simbii owundu ei kin, men tok enjing ku. Erik kin, ei yi ninjing, “Wumb endi epi kung simbii owundu ei mił endi molałim mon. Nga wumb endi epi kung simbii owundu ei kin, opu ermba endi molałim mon ku.

5 Pe nga, Gos kan wiik tang kin, epi kung simbii owundu ei, gupu ełe ek kanim kanim dinga nipi kin, nga Gos kin ek buł ambiłpi ek kis nim; ek ei kis mendpił nim. Nipi kin, nga eim dinga owundu nga sipi, pepi pang kin, oi 42 opu purum.

6 Pupu kin, kung simbii owundu ei, eim gupu aki topu kin, Gos kin nipi kis mondpu kin, nga Gos eim embe kin, nga Gos eim no pepi mołum konu ełe kin, nga tonu epin mołmun wumb ei kin, yi ku nipi kis mundrum.

7 Mondpu kin, nga Gos eim kanpi wiik tang kin, kung simbii owundu ei, Gos nge oł kun wumb kin opu eririm. Erpi kin, Gos nge wumb kambpi mani kindang kin, top kindpi ei, eim dinga owundu sirim. Sipi kin, eim king mił tep erpi wumb tiłap pei nin, nga mei orung orung wumb pei nin, nga ek kanim kanim pałim wumb pei ei nin, nga ngenj kanim kanim pałim wumb ei pei, king mił mołpu kin, tep eririm.

8 Erpi kin, wumb pei ya mani mei ełe mołmun wumb ei, kapłi epi kung simbii owundu ei kin, men tok erik ngołmun. Ngok kin, wumb ei, Gos kumna kin, mei eririm wumb ei, en enim embe ełe, mer wumb konj kunum kunum mołułmun nge pipe mon ełe pinałim. Pinerang kin, pipe mon ei, kung siipsiip wał mił, wu ei Krais, eim to kundnjung ei nge mon.

9 “Enim piingii! Pe wumb nii endi kom pim kin, kapłi ek ei kom se piingii!

10 Pe wumb nii endi, kan ngungii nge pim kin, kapłi wu ei kan ngungii! Ngok kin, pe nga wu endi, wu eipi endi tui jik kin to kundum kin, kapłi wumb tui jik sik kin, wu ei to kundngii ku. To konduk kin, pe nga oł kanim kanim yi nge tonu om kin, kapłi en enim Gos nge oł kun ełmin wumb ei, enim dinga angk molk kin, nga pii gii dinga nik kin, ambił gii nik mułngii!”

11 Pe nga, na kenj ni, epi kung simbii nga endi mer mei ełe, tonu tor orum. Opu kin, kung simbii ei, eim girman tał mułum ei, kung siipsiip wał girman tał, mił mułum. Mołpu kin, nga ek tengim ei, ka wembii owundu ei mił, ek tengim.

12 Tangpi kin, pe epi kung simbii ei, nga ekii se tonu orum. Opu kin, ei eim epi kung simbii owundu kumb se om, epi kung simbii ei kin, dinga owundu pei sirim. Sipi kin, dinga ei kin, eim kongun dinga eririm. Erpi kin, ei epi kung simbii owundu kumb se tonu orum nge, kumb ełe eririm. Erpi kin, ekii se, tonu om epi simbii owundu ei, kongun dinga kind erpi kin, mei ełe nin wumb pei erang kin, kung simbii kumb se tonu om ei eim kin, men tok enjing. Erik kin, epi kung simbii ei, okrii to kis erpi kin, to kundmba eririm; ba nga konj mołum.

13 Mołpu kin, pe nga epi kung simbii ekii se tonu om epi ei, jep oł owundu kis kanim kanim erpi kin, andan tum jep oł endi, yi mił eim eririm. Erpi kin, nga wumb pei kumb ełe, dup mił endi erang kin, tonu epin tor opu kin, mani mei ełe orum.

14 Opu kin, nga Gos eim epi kung simbii ei, kanpi wiik tang kin, jep oł owundu kanim kanim erpi kin, epi simbii owundu kumb se tonu om ei, eim kumb ełe erpi kin, andan tum. Tang kin, oł kanim kanim ełe eririm ei, eim mei wu amb pei, ek kend topu ngurum. Ngopu kin, wu amb ombu kin yi nirim, “Enim kapłi, epi kung simbii kumb se ei kin, ond kin kel tok erik kin, eim embe ambił tonu kindngii! Kindik kin, epi kung simbii ei, ok tui tok kundnjung; ba nga opu konj mołum.

15 Nga Gos eim kanpi wiik tang kin, kung simbii ei, eim pop kindang kin, ond mił enjing epi ei, kung simbii mił konj mołpu kin, ek tengim. Tangpi kin, pe nga yi ku ond mił kung simbii ei, eim erang kin, wumb kombur kung simbii mił epi ei kin, men tunenjing kin, kapłi wumb ei to kundmba.

16 To kondpu kin, pe epi kung simbii ekii se tonu om epi ei, yi erang kin, epi mon endi, angił tundung erik min, nga endi mei embił ełe erik kin, wumb pei yi enjing. Erik kin, ei embe pinerim wumb nin, nga embe pirim wumb nin, pei yi enjing. Erik kin, nga ku epi ei, pei sim wumb nin, nga epi pei sinerim wumb nin, nga wumb kongun wii ełmin wumb nin, nga wumb mei embił ełe kongun ełmin wumb nin, ei pei, en enim mon ełe, angił tundung min, nga mei embił ełe, pimba nirim.

17 Nipi yi mił erang kin, wumb endi, epi kung simbii nge mon embe ełe, mulerim kin, yi mił erang, kapłi eim wumb ei kin, epi top enerngii mon.

Nga eim epi, wumb top to erik kin, sinerngii mon ku.
18 Sinarik kin, sinim ek ei pii kun ermin! Nga wu endi noman ka pim kin,
kapłi wu ei, kung simbii nge mon ei beltmba. Beltpi nimbił erang, mon ei
wumb embe mił pałim ei, 666 mon embe yi mił pałim.

14

Wumb 144,000 En Enim, Golang Konj Endi Ninjing

1 Pe nga na nam kenj ni, kung siipsiip wał mił wu ei, Krais eim Saiyon
komung ełe engim. Angpi kin, nga wu amb 144,000 pei, eim kin tep to angk
mulnjung. Molk kin, kung siipsiip wał mił wu ei, Krais eim nge embe nin,
nga eim Arim nge embe ei, wumb en enim mei embił ełe, Gos eim pułum.
2 Pe nga, na nam piinj ni, ei tonu epin konu ełe ek mił mu nipi kin, tor
orum. Opu kin, ei noł owundu topu kin, mu nipi ełim mił, yi eririm. Erpi
kin, nga yi mił, konu gur gałi owundu niłim mił, yi nipi tor orum ku. Opu
kin, nga epi mu nipi orum ei, piinj ni, ei giisa mił epi tangin kin, mu niłim
mił, yi nirim.
3 Nipi kin, wumb ombu 144,000 en enim, Gos king owundu mołum konu
peł kumb ełe, golang konj endi nik kin, engnjing. Angk kin, en enim epi
simbii kapił kapłi konj mołułum ombu nin, nga men tołmun wu num engki
tał nga kapił kapłi wu kei kumb ełe angk kin, 144,000 pei, wumb ombu en
enim, golang konj endi ninjing. Ninjing wumb ei, pei Gos eim mei ełe wumb
pei kin, sipi orung sirim. Sim wumb ei mendpił, golang konj endi ei piik kin,
nik enjing; ba nga wumb eipi endi, golang ei piik kin, nik enerngii mon.
4 Pe nga wumb ombu en enim, amb ambił kin, oł kis penj mułum oł ei, endi
enenjing wumb ei, en enim oł kun ka mendpił erik mulnjung. Mulnjung
wumb ei, kung siipsiip wał mił wu ei, Krais eim bii ni piipi pułum konu ei,
wumb ei en enim, ekii sik pułmun. Pułmun wumb ei, Gos eim mei ełe wumb
pei kin, sipi orung sirim. Sim wumb ei, Gos kin, eim kung siipsiip wał mił
wu ei Krais eim nge tiłap kumna ei, sipi orung seng mołmun.
5 Mołmun wumb ei, en enim ek kend endi, gupu ełe tor onałim mon.
Nimbił erang, en enim Gos king peł kumb ełe, oł kun pinałim oł ei, endi
pinałim mon.

Enjel Tekliki

6 Pe nga nanim kenj ni, enjel nga endi epin konu ełe tonu kupu mandring
ełe, bur ni purum. Pang kin, ek ka kunum kunum pepi ba ek ei, ya mani
mei ełe wumb epi mulnjung ei, nipi ngumba nge sipirim. Sipipi kin, ei konu
orung orung pei nge wumb nin, nga wumb tiłap endeim endeim nin, nga
ek kanim kanim endeim endeim nge wumb nin, nga wumb ngenj eipi eipi
pei, nipi ngumba.
7 Ngopu kin, eim wii dinga topu yi nirim, “Enim Gos eim ekii sik kin, nga
eim embe ambił tonu kindngii! Nimbił erang, Gos eim mei ełe wumb kanim
kanim kos piipi kin, mok topu ermba kunum ei, tangpi sałim. Seng kin,
enim Gos eim kin mong gopsing pii polk kin men tok erik ngungii. Nimbił
erang Gos ei eim tonu epin konu ełe nin, nga ya mani mei ełe nin, nga ep
noł ełe nin, nga noł kułup to tang punum ei, Gos eim pei eririm.”
8 Pe nga, enjel endi kumb se pum enjel ei, ekii sipi, opu kin, ek yi nirim,
“O Bapilon konu owundu ei, bok topu mani punum; keimi eim bok topu kis
ełim. Konu owundu ei erang kin, wumb tiłap pei ei, amb ngunduk enmin
oł ei, andan tang kin, dinga pepi pułum ei yi mił, eim wumb pei, noł wain
dinga mił pułum noł wain ngang kin nunjung.
9 Pe nga, enjel endi nga, enjel tał punjnguł konu ełe ekii se opu kin, ek
dinga kindpi yi nirim. “Pe wumb nii endi, eim epi kung simbii ei kin, eim

ond mił enjing gos ei, endi er mundnjung epi ei kin, men tok erik kin, nga mon epi mei embił min, angił tundung ełe erik kin, kapłi wumb ei eim, Gos nge noł wain ei numba.

10 Numba noł wain ei, Gos eim nge popuł kis ngumba. Ngopu kin, nga Gos eim noł wain ei noł kin, si ende kindpi kin, ngunerim mon. Ba Gos eim noł wain dinga ei, popuł kis mendpił mił, bein topu kin, kumep kis ngumba. Ngopu kin, wu ei noł wain ei numba wumb ei, kapłi Gos nge enjel nin, kung siipsiip wał mił wu ei Krais eim kin mułngii konu kumb ełe, dup nok mułngii. Molk kin, ei kom ku muł er mołum ełe, nok mułngii.

11 Molk kin, pe dup nang kin, dup eskił ermba ei wumb ngenj kumbii kis ngumba ei, tonu kunum kunum minj pupu kin, mułmba kunum ei, wii mułngii ei, tangpi kin, emii pepi enermba mon. Enarpi kin, nga wumb ombu epi kung simbii kin, ond mił epi enjing gos kend endi kin, men tok erik ngunjung. Ngunjung wumb ei, mon embe sik enjing wumb ei, kunum kunum dup konu ełe kumbii kis singii."

12 Yi mił erang, oł embin tui ei nge, tonu om kin, kapłi Gos nge oł kun ka ełmin wumb ei, dinga angk kin, Gos nge lo ek ei ekii sik kin, nga Jiisas kin pii dinga nik kin, er mułngii!

13 Pe nga na piinj ni, tonu epin konu ełe ek endi tor opu kin, yi nirim. "Nim mon yi pulnjii" nirim. Nipi kin, "Wumb kombur pe koltmun wumb nin, nga kułngii wumb ei, Jiisas nge kongun ełmin wumb ei, en enim ka piingii! Keimi yi ka piingii!" Gos Gui Ka yi nim, "Wumb en enim kongun dinga enjing ei, si kindik kin kor mułngii ei, en enim kongun dinga erik kin, kor mułngii! Nimbił erang en enim oł kun ka enjing oł ei, en enim kin epin konu ełe ekii se tonu ołmun." Oł kun ka enjing oł ei, Gos epin konu ełe mołum ei, eim oł ei, ni piimba.

Ya Mani Mei Ełe Kuni Poł Tonum Kunum Si Kułou Tungii

14 Pe nga na kenj ni, konu kupu kuru ełe, wumb mił, epi endi multum ei, wu mił endi multum. Multum wu ei, ku gol king peng kon ei mił, endi peng ełe mondpu kin, nga tui jik endi, angił ełe ambiłpi mułum.

15 Mułang kin nga enjel endi, men tołmun ngii ełe, si kindpi anda pupu kin, wii dinga top kin, kupu kuru ełe multum wu ei kin, yi nirim. "Nim tui jik sikin kin, mei ełe kuni poł topu mołum ei, sikin kin, kułou tunjii. Nimbił erang ya mani mei ełe kuni poł top mołum ei, tengnjii kunum sałim."

16 Yi mił erang, wu endi, tonu kupu kuru ełe multum ni, ei eim tui jik ambiłpi sipi kin, kuni poł tonum kuni ei, tami topu sirim. Sim kuni ei, mei ełe pei se kułou turum.

17 Tang kin, nga na kenj ni, enjel endi, Gos men tołmun ngii tonu epin konu ełe tor orum. Opu kin, ei eim yi ku tui jik endi ambiłpi multum.

18 Mułang kin, nga enjel endi, kułmał kałmin konu ełe, si kindpi kin tor orum. Orum enjel ei, eim dup tep ermba nge dinga pirim. Peng kin, ei eim wii dinga topu kin, enjel endi, tui jik endi ambiłpi multum enjel ei kin, yi nim. "Nim tui jik ei, sikin kin, nim na mani mei ełe, ond mong wain poł topu mołum ei, tami tokun kin, kułou tunjii. Tunjii kuni mong ei, poł topu poru nirim.

19 Yi mił erang, enjel ei, eim tui jik mił epi endi, mei ełe kupis kapis nim. Nipi kin wain mong tengim ei sipi kin, kułou tum. Topu sipi kin, wain mong teningii ełmin konu ełe, ołup to kindim. Kindpi kin, ei yi mił Gos nge popuł kis owundu simba nge konu ełe kindim.

20 Kindang kin, Gos nge popuł kis owundu erang kin, wain mong teningii ełmin konu ełe, konu owundu torung konu ełe, ambił sii tum. Sii tang kin, wain mong miyem si tołmun konu ełe, noł kui owundu mił, pupu kin tor

orum. Opu kin, miyem ei, su 200 mił konu turii mendpił pang kin, su angił orung mił mur sirim.

15

Enjel Angił Orung Nga Tał, Oł Embin Tui Kis Ełe Angił Orung Nga Tał Embilnjing

1 Pe nga jep oł owundu mendpił endi, tonu muł ełe tor wang kenj. Kenj ni, Gos nge enjel angił orung nga tał en enim, oł embin tui owundu angił orung nga tał ei, wumb to kis ermba nge sik kin, tu wunjung. Tu wangin kin, oł embin tui ei minj mendpił, poru neng ei, Gos popuł kis owundu ei, poru nimba ku.

2 Pe nga na kenj ni, epi tor om ei, ep noł owundu kirapi mił, epi ełe dup se ende kindik kin, enjing. Erik kin, na kenj ni, wumb opu erik kin, kung simbii owundu kin, eim ond mił epi enjing ei kin, nga eim embe mon pulnjung epi ei, wumb to mani kindnjing. Kindik kin, wumb ombu en enim, ep noł kirapi mił, pim konu wer ełe angk mulnjung. Molk kin, Gos giisa mił epi ei ngang kin, wumb ei ambilk mulnjung.

3 Molk kin, Moses Gos nge kongun wu, golang niłim golang ei kin, kung siipsiip wał mił wu ei Krais ei eim nge golang ninjing. Nik kin, golang ei yi mił ninjing.

“Owundu, Gos Dinga Owundu pałim. Nim en oł kanim kanim ombu oł ei, owundu ka wii mendpił pałim. Nim wumb konu orung orung mołmun wumb ei, king owundu mołun. Nim oł kanim kanim ełin oł ei, keimi, nga kun ka mendpił pałim.

4 Owundu wumb pei nim kin mandring molk kin, nim embe ambił tonu kindngii! Nimbił erang nim mendpił, oł kun ka minj ełin nge pułwu mołun. Wumb konu orung orung muł oł ełe mołmun wumb ei ok kin, enim embe ambilk men tok erik ngungii! Nimbił erang, nim oł kun ka minj ełin oł ei, peni ełe tor wang kin wumb pei kaninmin.”

5 Pe nga ekii se, na kenj ni, Gos nge men tołmun ngii mił konu ełe Gos mołułum palting konu ka wii mendpił tuk mołpu kin epin konu ełe sałim ei, aki owundu tang kin, kenj.

6 Pe nga Gos nge enjel angił orung nga tał ei, Gos nge men tołmun ngii mił konu ełe, en enim oł embin tui owundu angił orung nga tał ei sik kin, anda onjung. Ok kin, en enim konduk kuru ka wii tiłang erim konduk ei, kindik kin, nga ku gol ond kinemb mił endi tunjung epi ei, en enim pepił ełe, kan kulk pendnjing.

7 Pendik kin, nga epi kapił kapłi konj mołułmun epi ełe, endeim mołpu kin, enjel angił orung nga tał mulnjung konu ełe enjel ei, ku gol ming ombu, angił orung nga tał ngurum. Ngang kin, Gos eim kunum kunum konj mołułum pułwu ei, eim popuł kis owundu ming ombu, piki topu pirim.

8 Peng kin, nga Gos nge tiłang owundu ka wii kin, eim noman dinga owii ei erang kin, Gos men tołmun ngii mił konu ełe, dup eskił mił epi ei, piki topu pirim. Yi mił erang kin, wumb endi, Gos men tołmun ngii mił konu ełe, nirik onermba mił pirim. Pirim, kunum ełe, enjel angił orung nga tał, en enim oł embin tui owundu angił orung nga tał ambilk kin, poru nimba kunum ei, kapłi poru nirim.

16

Gos Eim Nge Popuł Kis Ei, Ya Mani Mei Ełe Wumb Kin Tonu Omba

1 Pe nga na piinj ni, ek nipi, wii dinga topu kin, men tołmun ngii owundu ełe, tor opu kin, enjel angił orung nga tał ngurum. “Enim puk kin, Gos nge

popuł kis ei, angił orung nga tał nge ming ei sipik kin, mani mei ełe wumb mołmun konu ełe bein tei!" a nirim.

2 Neng kin, kumb se enjel endi, eim opu kin, Gos nge popuł kis ming ei, bein topu kin, mei mani ełe kindim. Kindang kin, erii ni, erii dinga kis ei, wumb kung simbii nge mon embe pim wumb ei nin, nga wumb ond mił epi erik, men tok ngok enjing wumb ei kin, erii kis ei, wumb ei kin tonu orum.

3 Wang kin, nga enjel tał ei, eim Gos nge popuł kis ming ei, bein topu kin, mani ep noł ełe kindrim. Kindpi kin, nga noł ei, eim wumb kułii miyem mił, tonu orum. Wang kin, nga epi kanim kanim mer ep noł konj mulnjung epi ombu ei, pei kolk kin, poru ninjing.

4 Nik kin, nga enjel tekliki nge enjel ei, eim Gos nge popuł kis ming ei, bein topu kin, mer noł ełe nin, nga noł pirpir om konu ełe kindrim. Kindang kin, ei nga miyem mił, topu kin, tonu orum.

5 Pe nga na piinj ni, enjel endi, eim noł ełe tep ełim enjel ni, ek yi nirim, "Gos nim wumb kos piikin, ngołun ełin ei, oł kun ka pałim mił ełin. Nim oł kun ka wii mendpił er mołułun; nga nim ok mołułun nin; pe mołun ku."

6 Yi mił erang kin, wumb en enim Gos nge oł kun ka ełmin wumb nin; nga Gos epi ekii se tonu omba piik nił mi n wumb ei, to kundangin kin, miyem bein tok kindnjing. Kindik ei yi mił peng kin, Gos nim noł pirpir miyem tonu om miyem ei sikin kin, wumb kis ei ngan kin, nungii. Nungii ei, en enim kumep kis kun siłmin!"

7 Pe nga, na piinj ni, tonu kułmał kałiłmin konu ełe, ek endi ni tor kindpi kin, yi nirim. "Owundu Gos, nim dinga owundu pałim! Keimi, nim kos piikin nikin ełin ei, ei am keimi kun ka ełin," pa nim.

8 Pe nga, enjel kapił kapłi nge enjel ei, eim Gos nge popuł kis ming ei, eni ełe, bein topu kindrim. Kindang kin, Gos eim kanpi, wiik tang kin, eni ei, wumb dup dinga mił nurum.

9 Nang kin, eni dup ei, muł owundu eririm. Erpi kin, wumb ei, nopu kis mundrum. Mundang kin, wumb ei, Gos nge embe ek buł embilnjing; ba Gos nge dinga ei, kapłi oł embin tui kis ei, to mani kindiłang; ba en enim noman ełe, to ak tunarik kin, Gos nge embe ambił tonu kindnenjing mon.

10 Pe nga enjel angił orung nge enjel ei, eim Gos nge popuł kis ming ei, kung simbii nge king peł ełe, bein topu kindrim. Kindang kin, wumb kung simbii nge, ek ekii sik mandring puk mulnjung wumb ei, konu emii pirim. Peng kin, Gos nge kumep kis wumb ei sinjing. Sik kin, en enim gupu anmbił kongk mulnjung.

11 Molk kin, nga en enim tonu epin konu ełe Gos kin ek ngok enjing. Erik kin, nimbił erang en enim ngenj kumbii sik kin, nga ngenj erii erpi erim konu ełe, en enim oł yi mił enjing; ba en enim oł kis enjing oł ei, buł ngok si kindnenjing mon.

12 Si kindnarik kin, nga enjel angił orung nga endeim ei, eim Gos nge popuł kis ming ei, noł owundu, 'Yupresis Noł,' nił mi n noł ełe, bein topu mani kindrim. Kindang kin, nga noł ei, eim jenjip kep er poru nim. Oł yi mił erang kin, wu king kopur, ał eni tonuołum ełe, omba nge er kun eririm.

13 Erpi kin, nga na kenj ni, gui kis tekliki ei, dok mił ei, mer ka wembii kis nin, kung simbii owundu nin, ek kend ni tor kindiłim wu epi ei nge gupu ełe, gui kis dok mił, tor onjung.

14 Onjung gui kis epi ombu, en enim gui kis mendpił. Nga en enim jep oł ei nge, kanim kanim ełmin. Erik kin, pe gui kis tekliki en enim, tor ok kin, king konu mei ełe orung orung pei, puk kin, se ende kindik kin, Gos Owundu noman dinga ei, owundu peng kin, kunum owundu tonu omba kunum ełe, wang kin, owundu erngii.

15 “Piingii! Na Jiisas waning wu mił, kapłi orung ombii. Op kin, wumb nii
endi, eim or pinarpi kin, nga konduk kun ka kindpi kin, nga eim ngenj ełe,
wii endnermba. Endnarpi kin, kapłi eim wumb eipi kin singambił sinarpi
kin, yi erpi endim kin, kapłi eim ka piipi mułmba.”
16 Pe nga, gui kis tekliki en enim, king ombu si ende kindik kin, Eipru ek
endi embe, ‘Armakeron,’ niłmin konu ełe, kułou tunjung.
17 Kułou tok kin, nga enjel angił orung nga tał nge enjel ei, eim Gos nge
popuł kis ming ei, bein topu kin, konu pop ełe kindrim. Kindpi kin, nga ek
endi, tonu king peł ełe mołpu kin, men tołmun ngii owundu mił konu ełe,
ni tor kindpi kin, yi nirim. Nipi kin, kapłi, ołei poru nirim,” pa nim.
18 Neng kin, nga konu kumb kinang erpi kin, tiłang erpi kin, ek tengim.
Tangpi kin, ei konu gur gałi nipi kin, nga konu kopu owundu topu kin, mei
ołup ołup eririm. Erpi kin, nga wumb er mundrum kunum ei, konu kopu
endi, yi mił ok, tunałim mon. Ba kunum ełe, konu kopu owundu kis mendpił
topu kin, mei pei ołup ołup eririm.
19 Erang kin, nga konu owundu Bapilon ei, tuk gurpu kin, konu tekliki
mił seng kin, wumb mulnjung ei, to kis erpi kin, nga konu owundu mei ełe
orung orung pei to kis eririm. Erpi kin, Gos eim Bapilon ni, konu owundu ei
piirim. Piipi kin, ołyi erang kin, noł wain mer noł nołmun ming ełe multum.
Multum noł wain ei, Gos nge popuł kis ei, Bapilon konu owundu ełe, nok
poru ninjing.
20 Poru nik kin, nga konu kembis kembis ombu pei am purum. Pang kin,
nga konu komung pei pupu kin, poru nimba ku.
21 Poru neng kin, nga konu kumb dindaming owundu ombu, embin ełim
ei kopii kon owundu mił, dindaming endeim endeim ni, embin yi mił
eririm. Erpi kin, nga tonu kupu muł konu eł, mani opu kin, wumb mulnjung
konu ełe orum. Opu kin, nga wumb en enim, Gos kin ek ngok kin, ek kis
ninjing. Nimbił erang, dindaming owundu ombu, mani konu ełe, wangin
kin, am ołembin tui kis owundu mił, tonu opu kin, wumb pei to kis eririm.

17

Ołkis Ełim Amb Ei Kumep Kis Siłim

1 Pe nga enjel angił orung nga tał nge enjel endi, ming endi ei ambiłpi sipi
kin, na kin opu kin, ek ekin topu kin, yi mił nirim. Nipi kin, “Nim ya wan
kin, na nim amb wakin ołkis ełim amb mił, Bapilon konu owundu ełe, noł
pei ełe mołum amb ei, eim kumep kis owundu simba nge ełim. Erpi kin, ołei nge, na nim kin andan top kin, ngumbii end.
2 Erip kin, nga ya mani mei ełe, wu king kopur pei, amb mił Bapilon konu
owundu ei kin, ołkis kanim kanim ombu, eim kin enjing. Erik kin, nga
wumb ya mani mei ełe, konu orung orung wumb pei, en enim amb ei kin,
ołkis enjing ku. Erik kin, noł wain mił, nok kin, wulu mił pang kin, en enim
noman ełe ołkis pei yi erik mulnjung.
3 Molk kin, pe Gos nge Gui Ka ei, na kin dinga ngopu kin, na si mengpi kin,
wumb mulenjing wii sim konu ełe sipiłim. Si pang kin, pe na kenj ni, amb
endi, eim tonu kung simbii kundii endi, pim konu ełe multum. Mołpu kin,
nga kung simbii kundii ei, eim mon embe kanim kanim ei, eim ngenj ełe,
piki topu multum. Multum mon kanim kanim ei, Gos kin ek buł ambiłpi
mundrum. Mundum kung simbii ei, eim nge peng ei angił orung nga tał
pirim; nga girman ei nge, engki pei pirim.
4-5 Peng kin, nga amb ei, eim konduk kundii mendpił nin, kundii mił king
kindiłim endi kindpi kin, nga ku gol mił epi ei kin, nga kom ku ka wii nin,
nga biis ka wii ka wii ei, ku owundu pułum ku epi ombu ei kin, ngenj ełe

tałpi pendrim. Pendpi kin, nga amb ei, eim angił ełe kenj ni, noł ming endi ku gol kin, oł kis kumun ngum epi ei, Gos ningił ełe, pei piki topu pirim. Pang kin, nga oł kis penj nin, oł kis wu amb ngunduk ełmin oł ei, ming ełe piki topu pirim. Peng kin, amb ei eim mei embił ełe, mon endi poł pendim pirim. Pirim mon ei, ek ekin endi pirim. Pirim mon ei yi mił, Bapilon konu owundu ełe amb ei, oł kis mam arim pendpi ełim. Erpi kin, nga oł kis ei, amb ei wumb kin, mei konu ełe orung orung pei, mam arim pendpi kin oł kis owundu ełim.

6 Ełim amb ei, eim Gos nge wumb to kondpu kin, nga Jiisas kin pii gii nik kin, eim ek ni tor kindik enjing wumb ei, to kundrum. To kondpu kin, nga amb ei, wumb ombu nge miyem nopu kin, wulu pang kin multum. Mułang kin, na oł ei kanip kin, puku sip kin, tungu enj muls.

7 Ba pe nga, enjel endi, na kin kii sipi kin yi nirim, “Nimbił erang nim noman embin tokun piin? Kapłi na nim kanip kin, epi koi er pałim epi ei, pułe nip kin, nim ngumbii end. Erip kin, ei amb oł kis er andiłim ei nge, ek pułe nimbii end. Erip kin, nga kung simbii epi ei nge, peng embił ei angił orung nga tał; nga girman epi ei nge, engki pei pałim epi simbii ei, eim amb ei sipirim.

8 Si pang kin, nga kung simbii epi ei, nim kan epi ei, eim kunum ok endi, eim konj multum. Ba pe eim molałim. Mularip kin, ekii se, sip pinałim tukpu ełe, si kindpi kin, tor opu kin, tonu omba. Opu kin, kung simbii ei, am ba. Pang kin, pe wumb kombur en enim, ya mani mei ełe, mulnjung wumb kopur, Gos muł mei eririm kunum ei, eim wumb embe, mon mił epi kunum kunum konj mołułum ei, pulerim wumb ei, en enim kung simbii mił epi ei, kanik kin, en enim noman embin to piingii. Nimbił erang ok, kung simbii mił epi ei multum; ba pe molałim. Mularpi kin, nga ekii se, tonu omba.

9 Wang kin, kałpi pe wumb nii endi, eim noman ka pim kin, eim kapłi epi ei piipi kin, kun ermba. Erpi kin, nga peng ei angił orung nga tał ei, yi mił komung owundu angił orung nga tał pirim. Peng kin, nga amb ei, eim komung angił orung nga tał pim konu ełe, tonu multum.

10 Mołpu kin, nga ei yi mił ku, peng angił orung nga tał ei, ei yi mił, king angił orung nga tał mił, andan tołum. Tang kin, king angił orung am puk kin, poru ninjing. Nik kin, nga king endi pe mołum. Mołpu kin, nga king endi, tonu onerim mon; kołuł enim. Erang kin, ekii se tonu omba kunum ei, eim kunum aninga kopur mołpu kin, poru nimba ku.

11 Yi mił, pe nga kung simbii ei, ok multum; ba pe eim molałim mon. Mularpi kin, kung simbii ei, angił orung nga tekliki mił king ei, angił orung nga tał nge king ende mił mulnjung; ba pe king ei, am pupu kin poru nimba.

12 Nipi kin, nga kom girman engki ken ei, yi mił king engki mił, ba en enim king nge dinga ei sinenjing. Sinarik kin, nga ekii se, en enm kung simbii kin ouni, king nge dinga ei singii. Sik molk pangin kin, king engki ei, eni aninga kopur king, kung simbii kin ouni mułngii.

13 Molk kin, king engki ei noman ende sek mulnjung. Molk kin, nga en enim nge dinga nin, noman dinga ei, en enim kin pirim. Peng kin, en enim nge dinga ei, kung simbii ei ngunjung.

14 Ngok kin, king engki nin, kung simbii ei, kung siipsiip wał mił wu ei, Krais eim kin opu erngii. Erangin kin, kung siipsiip wał mił wu ei, Krais ei eim kung simbii nin, king engki ei, to mani kindmba. Nimbił erang kung siipsiip wał mił wu ei Krais ei, eim wumb owundu nge Owundu mołułum. Mołpu kin, nga eim mei wumb king pei ei nge king mołułum. Mołpu kin nga wumb eim kin molk kin, eim nge ek ekii sik ełmin wumb ei, eim nge wumb nipi mondrum; nga wumb ei eim ek keimi ekii sik ełmin wumb ei, kung siipsiip wał mił wu ei Krais kin, tep tok opu enjing ei, dinga kindik enjing.

15 Erik kin, nga enjel ei, eim ek yi ku nipi kin, na ngurum. Ngopu kin yi
nim, “Pe noł ei, nim kan noł ei, amb oł kis ełim amb mił ei, eim tonu mołum
noł ei, wumb mei konu ełe orung orung wumb nin, nga tiłap eipi eipi pei
kułou tok mołmun wumb nin, nga wumb ngenj eipi eipi nin, nga ek kanim
kanim pim wumb ei, kułou tok mołmun.
16 Molk kin, pe girman engki ei king engki mił epi ei, nim ken ei kin, nga
kung simbii epi ei kin, se ende puk kin, amb oł kis ełim amb mił, konu
owundu ei kin, kis piik kin, opu orung erik ngunjung. Ngok kin, pe en enim
amb mił ei, eim to kis erik kin, eim epi konduk nin, epi ei to piltan tok kin
si kindngii. Si kindik kin, nga en enim amb ngenj ei nok kin, nga ngenj sik
kin, dup konu ełe kełngii.
17 Kalk kin, yi mił pe, Gos eim erang kin, en enim noman tuk ełe mułang
kin, noman ende sek kin, Gos eim noman ełe piim mił oł ei mił, erik tonu
kindnjing. Kindangin kin, oł endi enjing ełe, kung simbii mił epi ei, en enim
noman dinga ngangin kin, tep ełim. Yi er mułangin kin, nga Gos nge ek
nirim mił, keimi tonu orum.
18 Opu kin, nga amb ei, nim ken amb mił ei, Bapilon konu owundu mił
seng kin konu ya mani mei ełe, konu orung orung wumb nge king eim tep
ełim.

18

Bapilon Konu Owundu Kis Mołpu Kin Poru Nim

1 Pe nga ekii se, na kenj ni, enjel nga endi, ei tonu epin konu ełe tor opu
kin mani orum. Opu kin, nga ei eim noman dinga owundu mendpił pirim.
Peng kin, eim tiłang ka wii ei, ya mani mei konu ełe pei tiłang eririm.
2 Erpi kin, nga eim ek dinga nipi yi nirim, “Nga Bapilon konu owundu ei,
mani pupu kin, kis mołpu kin, si kindrim. Si kindang kin, Bapilon konu ei,
gui kis kin, kun ka pinałim oł ei, piki topu multum. Mołpu kin, nga gui kis
penj mułum nin, nga kei kis penj mułum nin, kei kis mendpił ei, pei eim kin
mołmun.
3 Molk kin, nimbił erang konu orung orung wumb pei, Bapilon konu
owundu ełe kin, oł kis kanim kanim enjing ei yi mił, en enim Bapilon konu
ełe kin, noł wain dinga mił ei nunjung. Nok kin, nga ya mani mei ełe wu
king ei, eim amb oł ka ełim amb ei kin, oł kis ełmin oł ei, ouni ni enjing ku.
Erik kin, nga ya mani mei wumb kongun kanim kanim ełmin wumb ei, amb
eim kin kongun yi erik kin, ku pei sik kin kongun owundu erik kin, oł kis
kanim kanim yi enjing.
4 Erik kin, nga na piinj ni, ei tonu epin konu ełe, ek eipi endi yi nirim,
“Na nge wumb, enim amb oł kis ełim amb mił konu owundu ei kin, si kindik
kin, tor wei! Mon pim kin, enim oł kis ełim amb ei kin, oł kis erim ei,
yi ku erngii. Nga mon pim kin, enim amb eim nge oł kis erim ełe nge,
enim kumep kis singii.
5 Yi mił, eim oł kis ełim oł ei nge, am ei tonu pupu kin, epin konu ełe mił,
kapłi er pałim. Peng kin, nga Gos amb ei, eim oł kis kun pinerim oł eririm
ei, Gos piiłim.
6 Yi mił nga, amb ei, eim oł kis ełim mił, enim yi mił ku, kumep kis orung
kindik kin, ngungii. Ngok kin, nga eim oł kis kanim kanim pei, se ende
kindpi, erim ei, yi mił ku, enim eim kin kumep kis ei, pei se ende kindik
kin, eim kin ngungii ku. Ngok kin, pułe ei yi mił, eim noł wain dinga kis
sipi kin tengingii erim yi mił, enim eim kin kumep kis ming ełe, tengingii
erik kin, noł wain dinga kis mił ngangin kin, numba.
7 Nopu kin, nga amb ei, eim embe ambił tonu kindpi kin, nilkeng sipi kin, oł
kis kanim kanim pei ełim. Yi mił ku, enim eim kin ngenj kumbii kis owundu

ngungii. Ngok kin, kapłi eim oł kis erpi kin, nilkeng sim mił ngungii. Ngok kin, enim eim kin erangin kin, ngenj kumbii pei sipi kin, ke dinga nimba. Nipi kin, eim noman tuk ełe eim yi ni piiłim. ‘Na nam kuin mołup kin, kuin peł ełe moł,’ yi ni piiłim. ‘Piipi kin, nga na nam amb endi, wam kułang kin, wii mołum ei, yi mił mulermbii. Mularip kin, ełe nge, noman embin ei, na kin tonu onerang kin, na ke ninermbii mon,’ pa yi nirim.

8 Nipi kin yi mił erang, oł embin tui kanim kanim pei eim kin kunum endeim tonu omba. Opu kin, oł embin tui ei, wumb pei kułangin kin, wumb pei ke dinga wii nengin kin, nga kuni owundu simba. Seng kin, ekii se dup owundu kis, Bapilon konu owundu pei nopu kin, poru nimba. Yi mił, Gos Owundu ei, eim dinga owundu kis pałim ei, Bapilon konu owundu ełe, kumep kis ngopu kin, kos piipi kin, mok topu ermba.”

9 Pe nga, ya mani mei ełe wu king ombu, amb ei kin oł kis erik kin, nga king wu ombu, en enim nilkeng kanim kanim sik kin, ełmin. Erik kin, yi mił king wu ombu, amb ei, konu owundu Bapilon ei, dup nopu kin, eskił erang kin, kanik kin, ke nik kin, pepił ełe kepii tok kin, yi ełmin.

10 Erik kin, nga amb ei, ngenj kumbii owundu kis seng kin, en enim mund mong erik kin, en enim konu turii ełe angk kin, yi ninjing. “Sin kaimb siłmin, Bapilon konu owundu ei, sin kaimb siłmin. Nim konu owundu kis dinga sałim. Seng kin, nim eni endeim mendpił ei, nim oł kis en ełe nge, kumep kis nim kin tonu orum.”

11 Pe nga, ya mani mei ełe wumb, kongun owundu erik kin ku nin epi pei sik erik kin, mołmun wumb ei, amb ei nge piik kin, ke nik kin, noman embin tang kin, piik mołmun. Nimbił erang wumb en enim nge epi ka ei nge, amb ei nga top enermba mon.

12-13 Enarpi kin, nga wumb nii endi, eim kapłi ku gol ni, ku silpa nin, kom ku ka wii ei nin, nga kom ku mił epi endi, biis mong ku tonu pendik kin, singii epi nin, nga konduk kuru ka wii nin, nga konduk kundii mił, kanim kanim ei nin, nga konduk ka wii mendpił ei nin, nga ond kanim kanim mur ka wii tołum ond ei nin, nga epi kanim kanim pe ombu, kung elepenj girman sik ełmin ei nin, nga ond ku owundu top ełmin ond ei nin, nga kapa nin, nga ain nin, nga kom ku mon sałiłim ku ei nin, epi singin mur ka wii tołum epi tał, kuni ełe kindiłmin ei nin, nga dup kiłangin nopu kin, mur ka wii tołum epi ei nin, nga kanim kanim kopung mur tołum nin, nga mur ka wii tołum epi ei nin, noł wain nin, nga kuni kałiłmin kopung nin, nga kuni plawa nin, kuni wiis nin, nga kung kou nin, nga kung siipsiip nin, nga kung os nin, kung os keris nin, epi ko wuk sipik kin, kongun wii ełmin wumb nin, epi ombu pei yi kapłi top er nga sinerngii mon!

14 Nga kongun owundu erik kin, ku owundu siłmin wumb ei, amb eim kin ek yi ninjing, “Nga epi ka kanim kanim nim simbii ni piikin kin, noman to piinjii epi ei, nim sinenjii mon; am ba. Pang kin, nga epi kanim kanim pei ku tonu pendik kin, sin epi ei nin, nga epi ka wii ngenj moke en epi ei, am pupu kin, poru nirim. Nipi kin, nga wumb nim kin, epi ei ngenj ełe peng kin, kinerngii mon!”

15-17 Kinarik kin, wumb ombu en enim kongun owundu erik kin, ku sik ełmin wumb ei, en enim konu owundu ełe, kongun erik kin, en enim ku nin epi pei sinjing. Sik kin, nga en enim konu turii angk mulnjung. Molk kin, nimbił erang wumb ei, en enim amb ei ngenj kumbii sinim ei, kanik kin, mund mong ełmin. Erik kin, pe en enim ke nik kin, noman embin to piik kin, erik molk kin en enim ek yi ninjing, “Nim kaimb siłmin, nim kaimb sipin kin, konu owundu ełe ngołmun. Ngok kin, ok amb ei, eim alap kuru ka wii kindpi kin, nga alap kundii kanim kanim tałpi kin, eim ku gol nin, kom ku ka wii nin, biis ka wii nin, epi ku owundu pułum epi ei, ngenj ełe

moke erpi mundrum; ba eni endeim ełe, epi ombu pei er kis mondpu kin poru nirim."

Nipi kin, pe noł kanu nin, nga noł kanu masin ambiłiłim wu nin, nga noł kanu ełe kongun ełmin wumb nin, nga noł kanu ełe top erik kin, konu eipi pungii onjung wumb ei nin, nga ep noł kongun erik kin, ku sik ełmin wumb ei nin, en enim konu turii mendpił angk molk.

18 Molk kenjing ni, konu dup nopu kin, eskił erang kanik kin, en enim ke dinga nik kin, yi ninjing. "Bapilon konu owundu sałim! Yi mił, konu eipi endi sinałim mon!" ninjing.

19 Nengin kin, pe en enim mei kułman ei, sik kin, en enim tonu peng ełe kindnjing. Kindik kin, nga en enim ke nik kin, noman embin to piik yi ninjing, "Kaimb siłmin! Kaimb siłmin! Bapilon konu woundu ei, dup nonum ei, sin kaimb siłmin. Sik kin, konu owundu ełe, am wumb pei en enim, noł kanu nin, epi ei ep noł ełe wumb kom ku nin, epi kanim kanim pei sirim. Sipi kin, nga eni endeim mendpił ełe, konu owundu ei, kis mołpu kin, poru nirim.

20 Pe ei tonu epin konu ełe wumb ka piingii! Nga Gos nge pii gii wumb nin, nga Gos nge kongun ełmin wumb nin, nga Gos nge ek ka ni tor kindiłmin wumb nin, ei pei en enim amb ei, nipe oł endi ełim konu ei, Gos kos piipi kin, kumep kis ngum ełe, ka wii piinjing.

21 Pe nga enjel noman dinga pałim enjel ei, eim kom ku owundu ei, ko wupu kin, tonu sipi olkup topu kin, mer ep noł ełe mani kindrim. Kindpi kin, nga eim ek yi nirim, "Oł yi ełim ei, yi mił ku, Bapilon konu owundu ei, olkup dinga to kindang kin, wumb nga kinerngii mon!

22 Nga golang nik nin, giisa tok ełmin ei nin, mingał mił epi ei nin, beli mił epi ei ke niłim ei, nga nim amb mił konu owundu ełe, wumb nga piinerngii mon! Piinarik kin, nga kongun kanim kanim ełmin wumb endi, nga nim Bapilon kin, kur kan sinerngii mon! Nga kom ku owundu endi wiis ełe, si pok pok erang kin, ek tangnim yi mił endi, nim amb owundu mił ei kin, ek tingang piinerngii mon ku!

23 Nga dup jep endi nopu kin, tiłang erang enim ei, nim kin nga yi mił, endi kinerngii mon! Nga kangi amb simba min, ambił wu ba ełmin oł ei, nga endi nim kin, nga piinerngii mon! Piinarik kin, yi mił, ok nim nge wumb kongun owundu erik kin, ku sik ełmin wumb nin wu ombu, en enim noman dinga owundu ei, ya mani mei ełe, konu orung orung pei peng kin, mulnjung. Molk kin, nga nim kunj men, ek kend tokun kin, ngan ełmin oł ei, enim ya mani mei konu ełe orung orung pei wumb kin, yi ełin."

24 Nga Bapilon konu owundu to kis mundrum. Nimbił erang, Gos nge ek ka ni tor kindiłmin wumb nin, nga Gos eim nge pii gii nik kin, oł kun ełmin wumb pei ei nge, miyem ya mani mei ełe konu owundu ełe mułang kin, kan sinjing. Sik kin, wumb nii endi, en enim ya mani mei ełe, tok kundnjung wumb ei nge miyem ei, nim Bapilon kin, kan sinjing ku.

19

Gos Nge Wumb Bapilon Konu Owundu Dup Nopu Kis Ełim Ei Ka Piinjing

1 Nga ekii se, ei na piinj ni, ei tonu epin konu ełe wumb pei mił molk kin, ek tangk kin, wii dinga tok molk kin, en enim ek yi ninjing, "Gos nge embe ambił tonu kindiłmin. Sinim nge Gos ei, eim sinim sipi orung sim. Nga eim nge tiłang owundu pałim. Nga eim dinga owundu pałim ei, Gos eim nge mendpił pałiłim.

2 Peng kin, yi mił Gos eim kos piinim ei, am kun ka nin, keimi mendpił piiłim. Piipi kin, nga amb oł kis ełim konu owundu ełe, amb mił ei, eim mei

ele wumb kin, ol kis erpi kin, to kis elim. Erang kin, Gos eim amb mil ei kin, kos piipi ngurum. Ngopu kin, nimbil erang amb ei, eim Gos nge kongun wumb ei, to kundrum. Kundang kin, Gos eim kumep kis ele, konu ei amb mil konu ei kin ngurum.

3 Ngopu kin, wumb pei en enim, nga wii dinga tok kin, yi ninjing, “Gos nge embe nga ambil tonu kindamin! Dup eskil Bapilon konu owundu ele nopu kin tonu kunum kunum purum.”

4 Pe nga men tolmun wu num wumb engki tal, nga kapil kapli ei nin, nga konj molulmun epi kapil kapli ei nin, en enim Gos king pel kumb ele, kan mani kanik kin, ming gopsing pii polk kin, Gos kin men tok ngok kin, yi ninjing, “Ei keimi! Sinim Gos nge embe ambil tonu kindamin!”

5 Pe nga, Gos king pel ele, ek nipi kindang opu kin, yi nirim. “Sinim nge Gos ei, eim embe ambil tonu kindamin! Enim Gos nge kongun wumb pei nin, nga wumb num nin, nga wumb kembis nin, nga enim Gos kin mund mong erik kin, eim kin ekii sik kin, enim pei, Gos nge embe ambil tonu kindngii!”

6 Pe nga na kom se piinj ni, wumb pei kulou to molk kin, ek tengnjing ei, nol kulup ek tangnim mil nin, nga konu gur gali dinga nilim mil ek tengim. Tangpi kin, na piinj ni, en enim ek yi ninjing, “Gos nge embe ambil tonu kindamin! Owundu ei, sinim nge Gos, eim dinga wii mendpil peng kin, eim sinim nge king tep er molulum.”

7 Pe sinim noman ka sepin nin, noman ka ka piipin kin, Gos Owundu molulum ei, eim embe ambil tonu kindamin! Nimbil erang, Gos nge kingam, kung siipsiip wal mil molpu kin, amb mil simba kunum ei, tonu orum. Opu kin, nga amb ei, pii gii ninjing wumb ei, eim wu ba nge konduk kindpi kin, er kun er molpu kin, poru nirim.

8 Nipi kin Gos amb ei, eim konduk am ka wii ngang kindpi kin, er kun er molum konduk ei, am kuru nin, konj ka wii salim ei, ol kun ka elmin. Erik kin, ol yi mil erim ei, Gos nge pii gii nilmin wumb ei, ol kun ka ol yi mil elmin.”

9 Erik kin, nga enjel ek yi nipi kin, na ngurum, “Mon, yi mil pulii! Wumb nii endi en enim, Gos kingam eim kung siipsiip mil molpu kin, amb simba nge kuni nungii nge nipi kin, wii topu kin, tu wum wumb ei, ka piik mulngii!” Nga enjel ei, na kin yi nim, “Gos nge ek ei, ek keimi mendpil palim.”

10 Pe nga na enjel simb ele, kan mani kanip men tumbii enj; ba eim ek yi nipi na ngum, “Nim yi enerii mon! Na nam, nim nge angnim nol kin, nim kongun ende wu mol. Molup kin, na enim kin, Jiisas nge ek keimi ei, ambil gii nik molmun. Molk kin, pe Jiisas ek keimi ei, Gos nge Gui Ka epi ei, Jiisas nge ek ka wii ni tor kindilmin ende mil molmun. Molk kin, nim Gos kin men tokun kin, eim embe ambil tonu kindnjii!”

Wumb Endi Tonu Kung Os Kuru Ele Ap To Mulum

11 Pe nga, na kenj ni, tonu epin konu ele aki topu sirim. Sipi kin, konu ele kung os kuru endi multum. Molpu kin, pe kung os ap tolum wu ei, eim embe Pii Gii Nilim Pulwu nin, Ol Keimi Elim Pulwu molulum. Molpu kin, eim ol kun ka erpi kin, kos piipi kin, opu ermba ol ei, kun ka elim.

12 Erpi kin, pe eim ningil ei, dup anmbil mil, gur nirim; nga eim peng ele king peng kon ei nge, pei mondulum. Mondpu kin, nga embe endi ei tonu eim mei embil ele, mon pol pendrim; ba mon ei, wumb endi pule ei, pii kun enalmin mon! Eim mendpil mon ei, pule piilim.

13 Nga eim konduk olt kindrim ełe, miyem topu pirim. Peng kin, nga eim
embe ei yi niłmin, “Gos nge Ek Ka,” pa niłmin.
14 Nga ei tonu epin konu ełe, opu ond wumb en enim, eim kin ekii sinjing.
Sik kin, tonu kung os kuru ełe molk kin, en enim ngenj ełe, konduk ka wii
kuru kindik kin, punjung.
15 Puk kin, nga kumb ełe nge wu ei, eim gupu ełe tui jik tukum mułum tui
ei, tor orum. Opu kin, eim tui ei, wumb pei to kundmba. Topu kin, nga eim
ain dinga endi, ambiłpi kin, wumb mei konu ełe orung orung pei wumb ei,
tep er mułmba. Mołpu kin, eim ond wain mong ei, ambił sii topu kin, mer
noł wain sii tołmun konu ełe noł wain ei mił, Gos dinga owundu mendpił
ei, eim nge popuł kis owundu tor kindmba.
16 Kindpi kin, eim nge alap ei kin, muła peł ełe, mon embe yi mił pirim,
“King Mołmun ełe moł ei, Kumb ełe Kindiłim Wu; nga Wu Owundu mołmun
ełe moł ei, Kumb ełe Kindiłim Wu ku.”
17-18 Pe nga, na kenj ni enjel endi eni pim konu ełe, angpi multum. Mołpu
kin, eim wii dinga topu kin, kei sikapi mił kei kanim kanim pei ei, tonu
muł ełe bur nik kin, punjung konu kindrim. Kindpi kin, yi nim, “Enim pei
kułou tangin kin, Gos enim kuni owundu ngumba weiyo! Ok kin, wu king
nin, nga opu tep ełmin wu nin, nga opu ond wu dinga nin, nga kung os nin,
nga kung os ap tołmun wumb nin, nga wumb ngenj pei nin, nga kongun
wii ełmin wumb nin, nga kongun wii enałmin wumb nin, nga owundu nin,
kembis ouni, ngenj ełe pei enim nungii wei!” a nirim.
19 Pe nga na kenj ni, kung simbii owundu kin, mei konu ełe king pei kin,
en enim opu ond wumb pei kupou tok kin, ya eim kung os kuru endi ap tonu
multum wu ei kin, eim opu ełmin wumb ei kin, opu erngii nge mulnjung.
20 Mulk, ba kung simbii owundu ei kin, ek ni tor kindiłim ek kend wu
endi, eim jep oł kanim kanim kung simbii owundu kumb ełe erpi ei, paki
topu ełim wu ei nin, wumb nii endi, eim kung simbii owundu ei, mon embe
ambił tonu kindik nin, eim nge ond mił epi ei, men tok ełmin wumb ei kin,
oł kend to ngopu ełim wu ei kin, kung simbii owundu ei tał, to kan ngurum.
Ngopu kin, wu tał ei, olkup topu kin, noł gopu dup ełe, muł owundu kis
kunum kunum nopu ełim konu ełe kindrim.
21 Kindpi kin, nga wu endi, kung os kuru ap to multum wu ei, eim gupu
ełe tui jik tor orum tui ei, sipi kin, wumb eipi ei, pei to kundrum. Kundang
kin, kei pei ok kin, wumb minj ngenj ei pei, no poru nimin nik kin, nunjung.
Nangin kin, kei en enim pinang purum.

20

Seisen Kan Ngii Kung Ngii 1,000 Mił Pei Mułum

1 Pe na kenj ni, enjel endi epin konu ełe mani orum. Opu kin, eim angił
ełe, kii wał endi tukpu sip pinałim nge kii endi kin, nga kan sen dinga wii
embin owundu erim endi, sipi kin er tu wurum.
2 Tu wang opu kin, ka wembii owundu ei ambił gii nirim. Nipi kin,
wembii ei, kumb okrii mołpu kin,ołum wembii ei, eim gui kis mendpił
Seisen multum. Mołpu kin enjel ei, kan sen dinga ełe, to kan ngopu pindang
kin, kung ngii 1,000 pei o purum.
3 Pupu kin, pe enjel ei, eim ka wembii owundu ei, olkup topu kin, mer
tukpu sip pinałim tukpu olt ełe, mani kindrim. Kindpi kin, ondu ngopu kin,
nga lok to dinga pendrim. Pendpi yi erang kin, Seisen ei eim, wumb muł
oł konu pek punmun ei, eim ek kend topu, ngunarpi mułang kin, kung ngii
1,000 pei o purum. O pang kin, ekii se, eim kan posik, wak tangin kin, eim
kunum aninga kopur wii andpi kin, mułmba nge purum.

4 Pe na kenj ni, king molułmun peł ełe nge, wu kopur ei, sim konu ełe wu kombur mulnjung. Mulnjung wu ombu, Gos kongun ngang wumb kin, kos owundu piik kin, mok tok erngii nge mulnjung. Molk kin, pe nga wumb nii endi en enim, Jiisas kin pii gii nik kin, wumb ni ngok kin, Gos nge ek ka ei, ambił gii dinga nik enjing wumb ombu, en enim min men mił wu ombu, kenj ni mulnjung ku. Molk kin, nga opu orung wumb, Gos nge wumb ei, to kundnjung. To konduk kin, nga na kenj ni, en enim kung simbii owundu ei kin, nga eim ond mił epi enjing ei kin, ei men tok ngunenjing. Ngunarik kin, kung simbii kis ei, eim nge embe mon ei, wumb mei embił ełe nin, angił ełe mon to mundnenjing. Mundnarik kin, wumb ombu en enim, konj mułngii nge noman konj ei, sik pendik kin, en enim king mił, Jiisas kin tep to mułangin kin, kung ngii 1,000 pei ombu nge mulnjung.

5 Mułangin kin, nga wumb kułii kombur, en enim konj mułngii noman ei, kunum ełe sinenjing wumb ei, en enim kolk mułangin kin, kung ngii 1,000 pei omba nge mulnjung. Molk kin, ei am kumna mina kin, wumb kułii angk kin tonu ongii nge kunum.

6 Wumb nii endi, eim kołpu kin kumna angpi kin, tonu omba wumb ei, en enim ka piik kin, oł kun ka er mułngii. Molk kin, nga ekii se kułngii wumb ei, dinga peng kin, kumb se kulnjung wumb ei, to mani kindnerngii mon! Ba nga wumb ei, Gos Krais teł nge, kułmał kełngii wumb mił mułngii. Molk wumb ei, Krais kin king 1000 kung ngii pei, tep er mułngii.

Gos Seisen To Kis Erim

7 Kung ngii pei 1,000, ei poru neng kin, Seisen eim kan ngii ełe, kan ngok pendnjing ei, tor kindangin kin, omba.

8 Omba ei, opu wumb mei konu ekin angił mong kapił kapłi poru sałim wumb ei, ek kend to ngumba nge omba. Opu kin, wumb tiłap ei, Gos konu kin, Mekok konu teł, Seisen ei pupu kin, wumb si ende kindang kin, opu mił erngii nge ba wumb ei, wumb ep noł wer ełe, ku kulta mołum ei mił, yi kapłi mułmun.

9 Molk kin, nga opu ond wumb en enim, mei konu orung orung pei, tonu puk kin, Gos nge wumb si pok erik kin, Gos nge mei kaimb sipi kin, eim wumb noman ngopu mei konu owundu ei, opu orung wumb pei si pok enjing; ba dup endi epin konu ełe, Gos kindang mani opu kin, wumb ei pei nopu kin, er kis er poru nirim.

10 Nipi kin, nga Seisen wumb pei kend topu ngurum. Ngang kin, Gos Seisen eim olkup topu kin, mer noł gopu dup ełe, mani kindrim. Kindrim konu ełe, kung simbii owundu kin, ek kend topu ni tor kindiłim wu ei kin, mer dup konu ełe ok mulnjunguł. Mułangił kin, nga wu kis tekliki ombu, epin tinga kunum kunum dup konu ngenj kumbii kis sik kin, kunum kunum mułngii.

Kos Mendpił Tonu Om

11 Pe nga na kenj ni, king molułum peł kuru owundu endi sim konu ełe, wu endi multum. Mołpu kin, wu ei kumb ełe, muł mei tał, wu ei kin si kind punjnguł. Punguł kin, nga mułnguł konu endi sineririm.

12 Nga na kenj ni, kulnjung wumb owundu kembis tał mił ombu, en enim king peł sim konu ełe ok kin, angk mulnjung. Molk kin nga mon kombur aki turum. Topu kin, nga mon endi aki turum ku. Aki topu mon ei, konj mułngii nge mon. Pe nga kulnjung wumb en enim, oł nimbił oł erik puk oł ei, mer mon ombu kanpi kin, en enim mok turum.

13 Pe nga ep noł kułii wumb mulnjung wumb ei, ngopu orung kindrim. Kindpi kin, pe noman tuk gii kułii oł ei kin, nga kułii ngenj mił mei konu sałim ei yi ku, kułii si orung kindinjngił. Si kindangił kin wumb ombu en

enim, ol kanim kanim erik kin, endnjing ei mił piipi, kanpi yi erpi kin, kos piipi kin, mok topu ełim.

14 Pe nga noman tuk gii kułii ol ei nin, kułii ngenj mił nge mei ei kin, pei olkup topu kin, mer noł gopu dup ełe, tuk kindrim. Kindpi kin, noł gopu dup ełe, ei kułii ol nga endi, tonu omba ei, ngenj kumbii kunum kunum singii.

15 Pe nga wumb nii endi, en enim embe mer konj mułngii nge mon ełe mulerim kin, wumb ei pei, to mani noł gopu dup ełe, muł owundu erpi pim konu ełe, olkup to kindrim.

21

Muł Mei Konj

1 Pe nga na epin konu ełe kin, ya mani mei konu ełe konj sim kenj. Nimbił erang epin konu ełe ok nge kin, mei konu ełe oknge kin, ouni am pupu kin, poru nirim. Nipi kin, nga ep noł pinerim mon ku!

2 Pe nga na kenj ni, ol kun ka ełmin konu ei, Jerusalem konu konj ei, tonu epin konu ełe Gos kin mani orum. Konu ei, yi mił amb endi ei, eim wu ba nge wam omba. Opu nipi kin, eim moke erpi kin, er kun er mołpu kin, eim wam omba nge kan simbii ni piipi kin, multum ei mił, yi mani orum.

3 Wang kin, nga na kom sip piinj ni, ek owundu endi ei, Gos nge king peł ełe nipi kin, tor orum. Piini! Pe Gos nge mołułum konu ei, wumb kin ouni mołmun. Molk kin, nga Gos eim, en enim kin ouni mułmba. Mołpu kin, nga wumb en enim, eim nge wumb mendpił mułngii. Mułangin kin, Gos eim, en enim kin ouni mołpu kin, nga Gos ei eim, en enim nge Gos mendpił mułmba. Mołpu kin, Gos eim, wumb ei nge ningił ka onum ei, kil ngopu kin, si kindmba.

4 Kindpi kin, nga en enim nga, kulerngii mon! Kularik kin, nga en enim noman embin to piinerngii mon! Piinarik kin, nga ke nik kin, ngenj kumbii sik ełmin ol ei, enerngii mon! Nga en enim ol ok nge ei, am pupu kin poru nimba.

5 Pe nga wu endi, eim tonu king peł ełe multum wu ei, eim ek yi nirim. “Piini! Na epi pei konj minj end! Nga eim ek nipi kin, na ngopu yi nirim, “Ek ei nge mon pulnjii! Nimbił erang ek ei, ei keimi mendpił! Kapłi wumb en enim, ek ei pii gii ningii.”

6 Nga eim ek na kin nga nipi kin yi nirim, “Ei tonu opu kin, poru nirim. Na nam kumb ełe mołup kin, nga ekii ełe mołuł ku. Na epi kanim kanim ei nge pułwu mołuł. Nga epi pei poru nimba kunum owundu ei nge pułwu mołuł ku. Mołup kin, wumb nii endi, eim noł nuwa ermba wumb ei, na eim noł konj kunum kunum mołułum noł pałim noł ei, wii kuł ngamb kin numba.

7 Nopu kin, nga wumb nii endi, eim opu erpi kin, ka mundmba wumb ei, eim na kin epi ka wii simba. Sipi kin, nga na eim nge Gos mułamb kin, eim na nge kingam mułmba.

8 Mołpu, ba wumb endi, eim gał kułpu kin, tungu erpi orung pupu kin, pii gii ninarpi kin, ol kis kanim kanim ol penj tui erpi kin, wumb endi to kondpu kin, wu eipi nge ambim ei, waning nonmbuł kin, kunju men ol ei erpi kin, gos kend kin, men topu ngopu kin, ek kend minj topu kin, ol ombu er endmba wumb ei, eim noł gopu dup ełe, muł owundu er pałim konu ełe, eim mułmba konu sałim ei, konu kułii konu ełe, nga kułii endi tonu omba.

Jerusalem Konj

9 Pe nga enjel angił orung nga tał mulnjung enjel ei nge, endeim endi ei, eim ol kis embin tui ol ei, ming epi angił orung nga tał piki tang kin, se

multum wu ei, eim na kin opu yi nirim. “Wa! Na nim amb mił kokuł ei eim nim andan tumbii ei, kung siipsiip wał mił wu ei, Krais eim kokuł ei nge ambim mił ei, nim andan tumbii.”

10 Pe nga Gos nge Gui Ka ei, eim na dinga ngang kin na eim si mengpi kin, komung olt endi pim konu ełe, ei tonu sipirim. Sipipi kin eim na Jerusalem konu ka wii ełe, na andan tum konu ei, eim Gos kin muł konu ełe mułum mił, tor orum.

11 Jerusalem konu ei, Gos nge tiłang owundu ełe, piki topu pirim. Tiłang er pirim ei, am kom ku kombur, ku tonu pułum kom ku ei mił, yi end pirim. Pirim kom ku, ‘jaspa’ nił*min* ku ei, kirapi konj mił, tiłang er pirim.

12 Pe nga konu owundu ei, kung gui olt owundu mendpił pirim. Peng kin, nga kung gui ełe, ondu engki nga tał pirim. Pirim konu ełe, enjel engki nga tał angk kin, tep erik mulnjung. Molk kin, nga kung gui ondu ełe, Esrel wumb tił*ap* nge, engki nga tał embe ei, połpu kin mundrum.

13 Mondpu kin, kung gui ondu tekliki ei, ał eni tonu ołum konu ełe pirim. Peng kin, nga ei orung ełe, kung gui ondu tekliki pirim Peng kin, nga mer orung ełe, kung gui ondu tekliki pirim. Peng kin, nga eni mani pułum konu ełe, kung gui ondu tekliki pirim.

14 Peng kin, nga konu owundu nge kung gui ei, engki nga tał ei, kom ku dinga mandring polk engindnjing. Engindangin kin, kom ku engki nga tał ei, kung siipsiip wał mił wu ei, Krais eim nge ek se andiłmin wu, engki nga tał nge embe poł pendrim.

15 Pe nga enjel ei, na kin ek nipi kin, eim dolu gol su epi endi ei, eim angił ełe pirim. Peng kin, eim su dolu ei, se andpi kin, konu owundu ei kin, nga konu ei nge kung gui kin, kung gui ondu kin, su simba nge ambiłpi engrim.

16 Engrim konu owundu ei, am kun mendpił su endi sirim. Sipi kin, nga wuł ał nin, ei mer nin, nga tonu mani ei, su ende mił sirim. Sipi kin, nga enjel ei, eim konu owundu ełe dolu sipi kin, su sim ei, 1500 turii mił purum. Pang kin, konu owundu ełe wuł ał nin, ei mer nin, tonu mani pei ei, su ende 1500 turii mił, su ende mił ku pirim.

17 Peng kin enjel ni, eim su dolu ni sipi kin, su si kenrim ni, wu endi su siłmin su ei, yi mił ende sirim. Sipi kin, nga enjel ei, kung gui su sirim ei, su ei nge minj sirim. Seng kin, kung gui ei, su simb 216 simb pei, alt pirim.

18 Peng kin, konu owundu ei nge kung gui ei, Gos eim kom ku ka wii endi, ‘jaspa’ nił*min*, ei kin eririm. Erpi kin, nga Gos eim ku gol sipi kin, konu owundu ełe, gol kin eririm. Erang kin, konu ei gol ei am tił*ang* ka owundu erpi kin, kirapi mił eririm.

19 Erang kin, konu owundu nge kung gui ei, pułe ei yi mił, Gos kom ku kanim kanim ku owundu top ełmin mił, sipi kin, moke ngurum. Ngopu kin, kom ku endi ka wii ei embe ‘jaspa’ nił*min*. Nga kom ku muk endi embe, ‘sapaiya’ nił*min*. Nga kom ku kuru endi embe, ‘ałes’ nił*min*. Nga kom ku jambi endi embe ei, ‘emeral’ nił*min*.

20 Pe nga kom ku endi, kundii kuru tał ei, ‘saroniks’ nił*min*. Nga kom ku kundii endi, ‘karniilon’ nił*min*. Nga kom ku endi terim ei, ‘kraisolais’ nił*min*. Nga kom ku endi jambi mił endi, ‘beril’ nił*min*. Nga kom ku terim mił endi, ‘topas’ nił*min*. Nga kom ku endi, jambi kin terim mił ‘krisopas’ nił*min*. Nga kom ku endi muk mił endi, ‘jesin’ nił*min*. Nga kom ku endi kundii eipi endi, ‘amisis’ nił*min*.

21 Pe nga konu owundu nge ondu, engki nga tał ei, engki nga tał biis kuru ka wii, ku owundu top ełmin yi mił pirim. Peng kin, ondu endeim ei, biis kuru endeim gelsi kirał mił, epi ei nge, endeim ni owundu ka wii mił, yi er pendrim. Pendpi kin, ondu endeim endeim yi mił er pendrim. Pendpi kin,

nga konu owundu ełe andłam ei, am gol niłmin, ku ei mendpił, andłam ełe eririm. Erpi kin, ei am er kindang kin, biningał er kirapi mił, erpi pirim.

22 Pe nga, na Gos nge men tołmun ngii endi, konu owundu ełe tuk seng kin, endi na kinenj. Nimbił erang Gos Owundu nge eim noman dinga wii seng kin, nga eim kung siipsiip wał mił wu ei, Krais ei eim kin, eł ełip Gos nge men tołmun ngii owundu mił pirim.

23 Pe nga, konu owundu ełe, oi eni tał, tiłang erkił kin tuk onguł mił pineririm mon. Nimbił erang Gos nge tiłang owundu mendpił ei minj erang kin, konu orung orung ełe tiłang ei, erpi pirim. Peng kin, nga kung siipsiip wał mił wu ei Krais ei eim dup alam mił multum.

24 Mołpu kin, wumb konu muł oł ełe moł punmun ei, Gos eim nge tiłang owundu ełe mendpił, kanik kin, andłam endngii. Andik kin, mei konu ełe wu king moł punmun ombu, en enim nge moke si mengk ełe, tuk sipngii.

25 Nga konu owundu ełe kung gui ondu ngo pendnjing ei, kunum kunum aki minj top sałiłim ondu ei, tuk punermba mon. Pe nga, emii endi pepi kin tuk onermba mon!

26 Pe nga wumb ngenj epi ka wii nin, ku ka wii nin, epi ombu wumb kon muł oł ełe mołmun wumb ei, pei si mengk kin, ełe tuk sipngii.

27 Ba oł kis penj mołum epi ei nin, oł kis kanim kanim ei nin, nga wumb ek kend tok niłmin ombu nin, Gos eim konu mołułum konu ełe, tuk punerngii mon! Ba wumb nii endi, eim embe mer kung siipsiip wał mił wu ei, Krais ei nge mon ełe konj kunum kunum mołułmun mon ełe, pułum wumb ei minj mendpił, tuk ełe pungii.

22

Jerusalem Konu Konj Ei Nge Ek Kopur

1 Pe nga enjel ei, eim na noł ei, wumb no konj kunum kunum mołułmun noł ei, andan turum. Topu kin, noł ei, kirapi mił tiłang eririm. Eririm noł ei, eim Gos kin kung siipsiip wał mił wu ei Krais ei kin, mulkuł king peł konu ełe, tor orum.

2 Opu kin, noł ei, konu owundu ełe ka wii andłam beris kin ełe, tuk mii memb ełe, kun opu purum. Pupu kin, nga noł wer ełe, orung orung ombu, ond wumb nok konj mołułmun ond ombu, angiłim. Engrim ond ei, kung ngii endeim ełe, mong topu kin, engki nga tał kanim kanim eipi eipi tołum. Tołum ond ei, oi endeim ełe, ond mong ku tołum. Topu kin nga, ond onguł wumb konu ełe orung orung pei, pe pułmun wumb ei, er ka elmin.

3 Pe nga, Gos eim epi pei, eim noman enałim ni piiłim epi ei, Gos kin mandi mulermba mon! Ba Gos kin kung siipsiip wał mił wu ei, Krais ei eim mułnguł konu ei mendpił, king peł konu owundu ełe tuk simba. Sipi kin, nga Gos nge kongun wumb ei, Gos kin men tok ngungii.

4 Ngok kin, wumb Gos eim kumb ningił kinangin kin, nga eim embe ei, en enim mei embił ełe pułmba.

5 Pe nga emii endi, konu ełe nga pinermba mon! Pe nga jep tiłang min, eni tiłang ei nge, kongun nga sinermba mon! Nimbił erang Owundu Gos eim, en enim nge tiłang mułmba. Mułang kin, wumb en enim king mił kunum kunum tep er molk pungii.

Jiisas Eim Sikir Orung Omba

6 Nga enjel ei, na kin ek yi nirim. Nirim ek ei ek keimi mendpił, nga am ek dinga wii, pii gii ningii nge ek pałiłim. Peng kin kumb ok Owundu Gos eim nge ek ni tor kindiłmin wumb kin, eim nge Gui Ka kindrim nge Gos ei, eim enjel endi kindang opu kin, eim nge kongun wumb ombu, mering ekii se tonu omba mandi erang kin epi ei, andan tumba nge kindrim.

7 Pe nga Jiisas yi nirim, “Piyei! Na sikrip orung ombii end. Wumb nii endi, eim Gos nge oł ekii se ermba nge ek ei, mon ełe piik kin, ekii singii wumb ei, ka piingii!”

8 Ei na Jon niłim wu ei mendpił, mołup kin, epi ei kanip kin, nga piip enj wu moł. Mołup kin, na epi pei ei, kan poru nip kin, pe nga enjel ei, na epi kanim kanim andan topu eririm wu ei, eim simb ełe, mong gopsing pii poł muls. Mołup, na eim kin, men top kin, eim embe ambił tonu kindip kin, ngumbii end.

9 End, ba eim na kin ek nirim, “Mon! Nim yi mił enenjii! Na nim kin kongun ende wu moł nga nim angnim noł nin, Gos nge ek ni tor kindiłmin wumb ok nge ei kin, wumb ende moł. Mołup kin, nga wumb nii endi, ek mon ya mon ełe mołum ei nga, ekii sik ełmin wumb ei nge, wumb ende moł. Mołup kin, nim pukun kin, Gos embe ambił tonu kindkin kin, men to ngokun kin, eim kin mendpił yi enjii.”

10 Nga enjel ei, eim na kin ek piipi kin, yi nirim, “Mon ełe ek mon oł ei, ekii se tonu omba nge ek mołum mon ei, nim pandi to gii ninenjii! Ninenjii oł ei mendpił nga mandi tonu omba enim.

11 Yi mił erang, wumb oł kis kanim kanim ełmin wumb ei, wiik tangin kin, oł kis minj erik mułangin kin, nga wumb oł penj tui ni piik ełmin wumb ei, wiik tangin kin, oł penj tui nga min ełe piik erngii. Nga wumb Gos nge oł kun ka erik wumb ei, wii tan kin, Gos nge oł kun ka erik mułangin kin, nga Gos kin kun ka mołmun wumb ei, wii tangin kin, Gos kin kun ka ku mułngii!”

12 Jiisas ek yi nirim, “Piyei! Na pe mandi ombii end. Na wumb nge kumep eipi eipi tu wup kin, wumb kongun kanim kanim enjing mił kumep ei, wumb endeim endeim ni mok top ngumbii.

13 Na minj moł, kumb ełe kindip kin, nga mołup kin, ekii kindip eł wu moł. Moł ei, na epi kanim kanim nge pułwu moł. Moł ei, na epi kanim kanim erip porun tunj pułwu moł.”

14 Yi mił wumb nii endi, eim alap olt endi, was erpi kin, konj mił mułmba wumb ei, eim ka piipi kin, mułmba. Mułang kin, wumb ei kapłi, ond noman konj kunum kunum mołułum ond ei nge, mong nungii. Nok kin, kung siipsiip wał mił kangił miyem ei je kil ngum wumb ei, en enim konu owundu ka wii nge ondu ei, kapłi tuk ełe pungii.

15 Nga konu owundu ka wii ei, torung wumb ka owu mił mołmun wumb ombu nin, wumb kunju men tołmun wumb nin, nga wu amb waning nołmun wumb ei nin, nga wumb, wumb eipi to konduk ełmin wumb ei nin, nga gos kend embe ambił tonu kindik ełmin wumb ei nin, nga wumb pei ek kend tui andłam ei noman pend kin, ekii sik ełmin wumb ei nin, wumb ombu en enim, Gos nge konu ka wii owundu ełe torung mułngii!

16 “Na Jiisas, na nge enjel enim kin kindamb opu kin, eim ełe enim men tołmun wumb ombu kin, ek ei nipi tor kindrim. Kindpi kin, na wu Deipis nge pułwu moł; nga na eim kupam noł moł ku. Nga na konu kupiiring kor kanjip tiłang ka wii ełim kanjip ei mił, na moł ku.”

17 Gos nge Gui Ka kin, kung siipsiip wał mił wu ei nge ambim mił ei, pii gii niłmin wumb ei kin, ek yi ninjngił, “Oiyo!” Nga wumb nii endi, ek ei piimba wumb ei kindang opu kin ek yi nimba, “Nim Oiyo!” Nga wumb nii endi, noł nuwa ermba wumb ei, eim omba ku. Nga wumb nii endi, eim noł no konj kunum kunum mołułmun noł ei, numbii ni piim kin, noł ei numba ku. Nopu kin, epi ei, Gos nge epi ka wii ei, wii ngurum.

18 Yi mił, wumb nii endi, eim Gos nge mon ek ninim oł ei, ekii se tonu omba ek ei, piimba wumb ei, na ek dinga nip ngond. Ngopu kin, pe wumb

nii endi, eim Gos mon ełe, ek pinałim mił nipi kin, nga tuk kindmba wumb ei, Gos nga eim kin, oł embin tui mer mon ełe, ek ninim mił ei, Gos erpi kin, wu ei kin tonu kindmba.

19 Nga wumb nii endi, Gos ke mering ekii se tonu omba ek ninim mon ei, to si kindpi kin ermba wumb ei, nga Gos eim kin yi ku ermba. Erpi kin, nga wumb ei, eim ond no konj kunum kunum mołułmun ond ei, angiłim ei, nunarpi kin, nga konu owundu ka wii konu ei mon ełe, ninim konu ei, wumb ei eim tuk ełe punermba mon ku.

20 Nga Jiisas eim ek oł ekii se tonu omba ek ei, ni tor kindrim ei, nga ek yi nirim, “Keimi! Na ombii kunum pe mandi enim!” Ei keimi! Ei kapłi, yi minj pengłi! Owundu Jiisas nim wa!

21 Pe Jiisas Owundu ei, eim noman ka ei, sinim oł kun ka ełmin wumb pei kin ouni mułmba. Ei keimi!

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Masyu 1:1–2:12
2	Masyu 2:13–3:6
3	Masyu 3:7–4:11
4	Masyu 4:12-25
5	Masyu 5:1-26
6	Masyu 5:27-48
7	Masyu 6:1-24
8	Masyu 6:25–7:14
9	Masyu 7:15-29
10	Masyu 8:1-17
11	Masyu 8:18-34
12	Masyu 9:1-17
13	Masyu 9:18-38
14	Masyu 10:1-23
15	Masyu 10:24–11:6
16	Masyu 11:7-30
17	Masyu 12:1-21
18	Masyu 12:22-45
19	Masyu 12:46–13:23
20	Masyu 13:24-46
21	Masyu 13:47–14:12
22	Masyu 14:13-36
23	Masyu 15:1-28
24	Masyu 15:29–16:12
25	Masyu 16:13–17:9
26	Masyu 17:10-27
27	Masyu 18:1-22
28	Masyu 18:23–19:12
29	Masyu 19:13-30
30	Masyu 20:1-28
31	Masyu 20:29–21:22

February

date	Scripture
1	Masyu 21:23-46
2	Masyu 22:1-33
3	Masyu 22:34–23:12
4	Masyu 23:13-39
5	Masyu 24:1-28
6	Masyu 24:29-51
7	Masyu 25:1-30
8	Masyu 25:31–26:13
9	Masyu 26:14-46
10	Masyu 26:47-68
11	Masyu 26:69–27:14
12	Masyu 27:15-31
13	Masyu 27:32-66
14	Masyu 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29–2:12
17	Mak 2:13–3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31–4:25
20	Mak 4:26–5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24–8:10
26	Mak 8:11–9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30–10:12

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27–12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38–13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31–5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29–6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39–7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36–8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40–9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51–10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38–11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37–12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22–14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19–17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29–22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54–23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44–24:12
29	Luk 24:13-53
30	Jon 1:1-28

date	Scripture
1	Jon 1:29-51
2	Jon 2:1-25
3	Jon 3:1-21
4	Jon 3:22–4:3
5	Jon 4:4-42
6	Jon 4:43-54
7	Jon 5:1-23
8	Jon 5:24-47
9	Jon 6:1-21
10	Jon 6:22-40
11	Jon 6:41-71
12	Jon 7:1-29
13	Jon 7:30-52
14	Jon 8:1-20
15	Jon 8:21-30
16	Jon 8:31-59
17	Jon 9:1-41
18	Jon 10:1-21
19	Jon 10:22-42
20	Jon 11:1-53
21	Jon 11:54–12:19
22	Jon 12:20-50
23	Jon 13:1-30
24	Jon 13:31–14:14
25	Jon 14:15-31
26	Jon 15:1-27
27	Jon 16:1-33
28	Jon 17:1-26
29	Jon 18:1-24
30	Jon 18:25–19:22
31	Jon 19:23-42

date	Scripture
1	Jon 20:1-31
2	Jon 21:1-25
3	Aposel 1:1-26
4	Aposel 2:1-47
5	Aposel 3:1-26
6	Aposel 4:1-37
7	Aposel 5:1-42
8	Aposel 6:1-15
9	Aposel 7:1-29
10	Aposel 7:30-50
11	Aposel 7:51–8:13
12	Aposel 8:14-40
13	Aposel 9:1-25
14	Aposel 9:26-43
15	Aposel 10:1-33
16	Aposel 10:34-48
17	Aposel 11:1-30
18	Aposel 12:1-23
19	Aposel 12:24–13:12
20	Aposel 13:13-41
21	Aposel 13:42–14:7
22	Aposel 14:8-28
23	Aposel 15:1-35
24	Aposel 15:36–16:15
25	Aposel 16:16-40
26	Aposel 17:1-34
27	Aposel 18:1-21
28	Aposel 18:22–19:12
29	Aposel 19:13-41
30	Aposel 20:1-38

date	Scripture
1	Aposel 21:1-16
2	Aposel 21:17-36
3	Aposel 21:37–22:16
4	Aposel 22:17–23:10
5	Aposel 23:11-35
6	Aposel 24:1-27
7	Aposel 25:1-27
8	Aposel 26:1-32
9	Aposel 27:1-20
10	Aposel 27:21-44
11	Aposel 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25–3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13–5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15–8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22–10:13
27	Rom 10:14–11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22–16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korin 1:1-17
5	1 Korin 1:18–2:5
6	1 Korin 2:6–3:4
7	1 Korin 3:5-23
8	1 Korin 4:1-21
9	1 Korin 5:1-13
10	1 Korin 6:1-20
11	1 Korin 7:1-24
12	1 Korin 7:25-40
13	1 Korin 8:1-13
14	1 Korin 9:1-18
15	1 Korin 9:19–10:13
16	1 Korin 10:14–11:1
17	1 Korin 11:2-16
18	1 Korin 11:17-34
19	1 Korin 12:1-26
20	1 Korin 12:27–13:13
21	1 Korin 14:1-17
22	1 Korin 14:18-40
23	1 Korin 15:1-28
24	1 Korin 15:29-58
25	1 Korin 16:1-24
26	2 Korin 1:1-11
27	2 Korin 1:12–2:11
28	2 Korin 2:12-17
29	2 Korin 3:1-18
30	2 Korin 4:1-12
31	2 Korin 4:13–5:10

date	Scripture
1	2 Korin 5:11-21
2	2 Korin 6:1-13
3	2 Korin 6:14–7:7
4	2 Korin 7:8-16
5	2 Korin 8:1-15
6	2 Korin 8:16-24
7	2 Korin 9:1-15
8	2 Korin 10:1-18
9	2 Korin 11:1-15
10	2 Korin 11:16-33
11	2 Korin 12:1-10
12	2 Korin 12:11-21
13	2 Korin 13:1-14
14	Galeisiya 1:1-24
15	Galeisiya 2:1-16
16	Galeisiya 2:17–3:9
17	Galeisiya 3:10-22
18	Galeisiya 3:23–4:20
19	Galeisiya 4:21–5:12
20	Galeisiya 5:13-26
21	Galeisiya 6:1-18
22	Epeses 1:1-23
23	Epeses 2:1-22
24	Epeses 3:1-21
25	Epeses 4:1-16
26	Epeses 4:17–5:2
27	Epeses 5:3-33
28	Epeses 6:1-24
29	Pilipai 1:1-26
30	Pilipai 1:27–2:18

date	Scripture
1	Pilipai 2:19–3:6
2	Pilipai 3:7–4:1
3	Pilipai 4:2-23
4	Kolosii 1:1-20
5	Kolosii 1:21–2:7
6	Kolosii 2:8-23
7	Kolosii 3:1-17
8	Kolosii 3:18–4:18
9	1 Tesilonaika 1:1–2:9
10	1 Tesilonaika 2:10–3:13
11	1 Tesilonaika 4:1–5:3
12	1 Tesilonaika 5:4-28
13	2 Tesilonaika 1:1-12
14	2 Tesilonaika 2:1-17
15	2 Tesilonaika 3:1-18
16	1 Timosii 1:1-20
17	1 Timosii 2:1-15
18	1 Timosii 3:1-16
19	1 Timosii 4:1-16
20	1 Timosii 5:1-25
21	1 Timosii 6:1-21
22	2 Timosii 1:1-18
23	2 Timosii 2:1-21
24	2 Timosii 2:22–3:17
25	2 Timosii 4:1-22
26	Taisis 1:1-16
27	Taisis 2:1-14
28	Taisis 2:15–3:15
29	Pailiimon 1:1-25
30	Eipru 1:1-14
31	Eipru 2:1-18

date	Scripture
1	Eipru 3:1-19
2	Eipru 4:1-13
3	Eipru 4:14–5:14
4	Eipru 6:1-20
5	Eipru 7:1-19
6	Eipru 7:20-28
7	Eipru 8:1-13
8	Eipru 9:1-10
9	Eipru 9:11-28
10	Eipru 10:1-18
11	Eipru 10:19-39
12	Eipru 11:1-16
13	Eipru 11:17-31
14	Eipru 11:32–12:13
15	Eipru 12:14-29
16	Eipru 13:1-25
17	Jeims 1:1-18
18	Jeims 1:19–2:17
19	Jeims 2:18–3:18
20	Jeims 4:1-17
21	Jeims 5:1-20
22	1 Piisa 1:1-12
23	1 Piisa 1:13–2:10
24	1 Piisa 2:11–3:7
25	1 Piisa 3:8–4:6
26	1 Piisa 4:7–5:14
27	2 Piisa 1:1-21
28	2 Piisa 2:1-22
29	2 Piisa 3:1-18
30	1 Jon 1:1-10

date	Scripture
1	1 Jon 2:1-17
2	1 Jon 2:18–3:2
3	1 Jon 3:3-24
4	1 Jon 4:1-21
5	1 Jon 5:1-21
6	2 Jon 1:1-13
7	3 Jon 1:1-14
8	Jus 1:1-25
9	Repeleisin 1:1-20
10	Repeleisin 2:1-17
11	Repeleisin 2:18–3:6
12	Repeleisin 3:7-22
13	Repeleisin 4:1-11
14	Repeleisin 5:1-14
15	Repeleisin 6:1-17
16	Repeleisin 7:1-17
17	Repeleisin 8:1-13
18	Repeleisin 9:1-21
19	Repeleisin 10:1-11
20	Repeleisin 11:1-19
21	Repeleisin 12:1-18
22	Repeleisin 13:1-18
23	Repeleisin 14:1-20
24	Repeleisin 15:1-8
25	Repeleisin 16:1-21
26	Repeleisin 17:1-18
27	Repeleisin 18:1-24
28	Repeleisin 19:1-21
29	Repeleisin 20:1-15
30	Repeleisin 21:1-27
31	Repeleisin 22:1-21